Vetus anno 1632. nihil habet

P.OVIDII

SONIS FASTORVM

DILIGENTI EM

DATIONE.

Typis impreſſe aptiſſimiſq
nate cõmentatoribus Ante
ſtãtio Faneñſi: Paulo Ma
nate viris clariſſimis adc
buſdã verſibus q decrãt
codicibus inſup grecis
cteribusvbi decrãt in
impreſſiõibus: appo
reb⁹ notabilib⁹ q
dã in margie vna c
Tabula in ordie a
phabeti: q̃ nullo
alio codice im
preſſa repe
ries.

COMPLUT. ACAD. EX. BIBLIOT. REG.

Vetus anno 1632. nihil habet

P. OVIDII NASONIS FASTORVM LIBRI DILIGENTI EMENDATIONE.

Typis impressi atq; figuris ornati cõmentatoribus Antonio Constantio Fanensi: Paulo Marso pisciate viris clarissimis additis quibusdã versibus q decerãt in aliis codicibus insup grecis characteribus vbi decerãt in aliis impressionibus: appositis rebꝰ notabilibꝰ qbusdã in margie vna cũ Tabula in ordie alphabeti: q nullo alio codice impressa reperies.

REG. CONVENT. ACAD. EX. BIBLIOT.

¶BARTHOLOMEVS MERVLA ALEXANDRI FRATRO FOELICITATEM.

Itteras tuas.Alexander chariſſime & fraterni amoris & eruditionis plenas proxime accepi:ex quibus intellexi te in euoluendis faſtorum uoluminibus non modo carmen illud elegantiſſimum: ſed etiam commentaria inemendata:& inuerſa librariorum noſtri temporis culpa & incuria peripexiſſe:rogaſq; me:ut hoc tam præclarum opus a tot deprauationibus uendicem:quemadmodum ſuperiori etiam anno .Q. Curtium emendauimus:qui antea corruptus ferme totus uulgo circumferebatur:ego(ut uerum frater)ſi per fraternam beniuolentiam licuiſſet:laborem quem mihi iniungis recuſaſſem:non ꝙ materia eſſet utilis & abiecta: emendatio enim grammaticæ peculiaris eſt pars.Nã.M.Varro ſcripſit eam conſtare in partibus quattuor lectione ſcilicet enarratione:emendatione & iudicio:&.M.Valerius probus ſoli huic rei ulli præterea grãmatices parti dedirus multa exemplaria conſtrata emendare ac diſtinguere curauit. Reliquitq; non mediocrem ſilua ſermonis antiqui:Sed ꝙ in præſentia aliis maioribus diſtrictus negocis:uoluntati tuæ haud facile poteram morem gerere.Qui enim de Triſtibus ac Pli. de animalibus opus ſane arduum ac per difficile interpretamur cuius prouinciæ magnam partem abſoluimus:multa inibi corrigimus:quæ ab aliis aut pretermiſſa aut illis incognita fuere.Huc etiam accedit erudiendó rum adoleſcentum meorum ſtudium:quibus rebus impeditus Faſtos quorum lectione te plurimum oblectaz aliis relinquere decreueram corrigendos.Sed ut & tibi quem ob ingenii elegantiam & uitæ integritatem ac excellentẽ ante annos eruditionem amo fraternaq; proſequor pietate:& comuni quoq; oium utilitati cõſulerem ex Platonis ſententia:qui ad Architam Tarentinum ſcribens cum admonet illud conſiderandum.Nullum noſtrum ſibi ſoli natum eſſe.Sed ortus noſtri partem ſibi patriam uendicare partem parentes: partem amicos:haud inuitus & carmen correxi & enarrationes:curauiq; ut Antoni Fanenſis:& Marſi interpretationes una imprimerentur a diligentiſſimo ac ſolertiſſimo bibliopola Ioanne Tacuino noſtro:ne quid ad carminis intelligentiam deeſſet.Quicquid uero latius continebatur paucis in margine aſſignabimus:quo facilius poſſes ad id qd diu quærendum eſſet digitum intendere

Locus Catulli enarat9

Accipies igitur frater optime opus q̃ emendatiſſimum:intelligeſq; nihil eſſe tam arduum:aut difficile: qd tua cauſa non ſim ſuſcepturus q̃ libentiſſime.℣ Nunc reliquum eſt ut ad id reſpondeam.qd ſcire te uelle oſtẽdis Scribis ut ſententiam meam tibi exponam ſuper eo Catulli uerſu. Patroa uirgo plus uno maneat penne ſæclo:rem paucis accipe.Catullus optat.ut ab eo liber editus diu duret & permaneat.Nam quum dixerit Cornelio ſe iſti libellum dicare ſtatim ſubiungit Patroa uirgo plus una maneat penne ſæclo:ubi uirginem ponit pro charta quæ nunquam antea

Locus Liuii icorrectus

edita fuit:quemadmodum dicimus uirginem eam:quæ nunquam partum edidit.Martialis:Scrinioq; ſignatas cuſtodiat ipſe uirginis pater chartæ:patroam autem pro patria:& Veronenſi accipies.Hic eſt uerus Catulli ſenſus quem nos primi(qd citra arrogantiam dictum ſit) excogitauimus.℣ Secundo loco ſcribis te legiſſe apud Liuium lib. viii. bona Vitruuii conſecrata fuiſſe ſeniõi ſangui deo.Quis autem fuerit deus ſenioniſanguis a me quæris: ego(ut tibi etiam locum hunc ſcitu digniſſimum exponam)non ſeniõiſangui:ſed ſabino ſangi legendum eſſe affirmo .Nam Ca-

Locus Pli. difficillimus enarratus

to(autore Dionyſio Halicarnaleo)nomen ſabinorum genti impoſitum fuiſſe ait ex ſabinoſangi diui gentilis:Hunc autem ſangum a quibuſdam piſtium uocatum fuiſſe refert.& quia Tatius in bello cum romanis geſto uouerat multa templa neceſſariis diis:ueriſimile eſt illum ſabinoſangi gentis autori ædem quoq; erexiſſe. Nam & Dionyſius ſcribit eum ſoli & lunæ.Saturno.& Rheæ ueſtæq; preterea: & Vulcano:& Dianæ:& quirino.Et diis aliis:quorum nomina difficile eſſet lingua græca enunciare ædificaſſe.℣ In poſtrema parte tuæ epiſtolæ declarari a me cupiebas locum Pli. &.vii.lib.naturalis hiſto.ubi ille ſcribit raros eſſe patribus proceriores conſumente ubertatem ſeminum exuſtione:in cuius uices nunc uergat æuum.Senſum facile percipies.ſi quid hoc in loco ſit exuſtio intellexeris: a qua ubertatem ſeminum cõſumi Pli.refert:& inde filios raro patribus proceriores fieri:ſcribit Ariſto.(autore Cenſorino) annum eſſe maximum:quem ſolis &lunæ uagarumq;.v.ſtellarum orbes conficiunt:cuius anni hiems eſt Cathaclyſmos.i.Diluuio:æſtas autem Cepyroſis ideſt exuſtio qd eſt mundi incendium.De anno magno Ci.li.ii.de natura deorum ita ſcribit.Magnum Annum Mathematici nominarunt:qui tum efficitur quum ſolis & lunæ:&.v.errantium ad eandem inter ſe comparationem confectis oĩm ſpatiis eſt facta conuerſio:quæ q̃ lõga ſit:magna qõ eſt:eſſe uero certam & definitam neceſſe eſt de anno magno multa Ser.& Macr.Exuſtionis uero & diluuii meminit Plato in timæo.ſcribit enim ęgyptium quendam ſacerdotem grandem natu Soloni hæc dixiſſe.O ſolon ſolon gręci pueri ſemper eſtis: nec quiſquam e gręcia ſenex:Cur iſtud diceret percontante Solone reſpondiſſe ſacerdotem.Quia iuuẽis ſemper uobis animus eſt:in quo nulla eſt ex ueteſtatis commemoratione priſca opinio.Q d ideo uobis contigit:quia & multa uaria hominum exitia fuerunt eruntq;.Maxima quidem aut ignis conflagratione:aut aquę inundationibus prouenire neceſſe eſt: minora uero aliis quibuſlibet calamitatibus fieri.Nam ꝙ apud uos fertur phœrontem quondam ſolis filium currus aſcendiſſe paternos:nec patris aurigatione ſeruata exuſtiſſe terras:ipſumq; flammis cæleſtibus conflagraſſe:q̃is fabuloſum uideatur:uerum quodam modo eſſe putandum eſt.Fit eum longo temporum interuallo cœleſtis circuitus permutatio quædam:quam inflammationis uaſtitas neceſſario ſequitur. Tunc hi qui edita & ardua incolunt loca magis pereunt quam mari fluuiiſq; uicini nobis porro Nilus quum in pleriſq; rebus ſalutaris eſt:tum huiuſmodi a nobis arcet exitium quando uero dii aquarum colluuione terræ ſordes diluunt:paſtores ouium atq; bubulci qui iuga montium habitant:periculum illud euadunt.Veſtræ autem ciuitates in planitie ſitæ impetu fluminum ad maria rapiuntur.Sed in hac noſtra regione neq; nunc neq; alias unq̃ in agros ſuperne deſcendit. Contra uero ſurſum e terræ uiſceribus ſcaturit: quamobrem antiquiſſimarum rerum apud nos monumenta ſeruantur: proinde ubicunq; nec imbrium tempeſtas nimia:nec incendium ingens contigit.licet alias pauciores:alias plures homines tamen ſunt:idẽ refert etiam Mac.de diluuione & exuſtione.Quomodo autem exuſtio conſumat ubertatem ſeminum docet Ci.lib. ii.de natura deorum:cuius uerba hæc ſunt.Sunt autem ſtellæ natura flammeæ:quo circa terræ maris aquarum uaporibus aluntur his qui a ſole ex agris tepefactis & ex aquis excitantur . quibus altæ renouataq; ſtellæ atq; omnis æther effundat eadem:& rurſum trahunt in idem.nihil ut fere intereat:aut admodum paulum:quod aſtrorum ignis & ætheris flamma conſumat: ex quo euenturum noſtri putant id de quo Panetium addubitare dicebant: ut ad

extremum omnis mundus ignoſceret polum humore cõſumpto neq; terra ali poſſet remearet aer. cuius ortus aq omni exhauſta eſſe non poſſet:ita relinqui nihil præter ignem:a quo rurſum amante ac deo renouatio mundi fieret atq; idem ornatus oriretur:q; autem plinius ſcribit in exuſtionis uices ænum uergere deſignat exacta antea diluuione:nunc incendium quo exuritur ubertas feminum inſtare:idẽ docet carmen illud Sibylle erithreç Exurit terras ignis Pontumq; polumq;idem ſenſit. Ouidius qui in met,ita cecinit. Eſſe quoq; in fatis reminiſcitur affore tempus : Quo mare quo tellus correptaq; regia cœli Ardeat & mundi proles operoſa laboret. Seneca etiam in libro de conſolatione ad Martiam idem ita refert:& quum tempus aduenerit quo ſe mundus renouaturus extinguat: uiribus iſta ſe ſuis cedent:& ſydera ſyderibus incurrent & omni flagrante materia uno igne quicquid nũc ex diſpoſito lucet ardebit:& Lucanus libro ſeptimo inquit.Communis mundo ſuperẽt rogus oſſibus aſtra Miſturus:& Auguſtinus libro.xx.de ciuitate dei ſcribit figuram huius mundi conflagratiõe perituram:ſicuti factũ eſt aquarum inundatione diluui.Nunc poſtea q̃ litteris tuis reſpondi:& tibi morem geſſi:ne in immenſum creſcat epiſtola: dicẽdi finem faciam:ſi te prius monuero:ut Magnifico patrono tuo Victori Minoto homini nobiliſſimo:& perpulchre docto me commendare non deſinas.Vale Venetiis.Anno.Mcccc.xcvi. Calendis Aprilibus.

Domici Palladii Sorani tetraſtichon ad Antonium Conſtantium poetam illuſtrem.

Sulmo tumet naſone ſuo uerrona catullo.
Gloria romani magna tibulle Iaris.
Vmbria callimacho gaudet:eos ipſa philetha.
Lætentur patriæ mœnia clara tuæ.

AD Illuſtriſſimum principem Federicum ducem Vrbini montis Feretri & Durantis Comitem imperatorem inuictiſſimum:ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vexilliferum Antonii Conſtantii Fauenſis præfatio in commentarios Faſtorum Naſonis.

ERam religionẽ quam licet diuini cultus ſcientiam diffinire Federice dux & imperator clariſſime tuentur quidem maiorẽ in modum theologi inter quos domi belliq; non ſine ſumma tua laude & omniũ admiratione uerſaris: non nihil tum ad eã rem mihi afferre uidentur qui maiorum noſtrorum pietatem & obſeruantiã in deos poſteris tradiderunt:quorum exemplis contemplandis & religionis noſtræ ueritas illuſtratur & eorum animi:qui de rebus diuinis recte ſentiunt concitatius feruntur ad ueterum atq; nd omnipotentis dei cultum uehementius accenduntur cum intelligunt quanta ueneratione quibus hoſtiis quanta templorum maieſtate infœlix illa gentilis deorum imagines fuerit proſecuta. Neq; enim audiendi ſunt agreſtes quidam ac nimium auſteræ religionis homines qui eminentiorem locum ut uulgo aiunt:beatorum ſedibus aucupantes ab humanitatis ſtudiis abhorrendum exiſtimant & dum pro uera religione ſtare cupiunt, non intelligunt ſe non ſine impietate quadam diuo Auguſtino Lactantio Euſebio : atq; aliis præterea uiri ſanctiſſimi aduerſari:qui a maioribus noſtris & cerimonias & dicendi copiam mutuari religioni noſtræ ſplendorem quendã ac pulchritudinem adiecerunt. Quæ cum ita ſint placuit Ouidii Faſtos quantum meum mihi ſuppeditauit ingenium explicare opus omni antiquitatis ſuauitate perfuſum:ubi præter deorum gentilium feſta priſcos ritus & pleraq; alia memoratu digna ortus occaſuſq; ſiderum hoc nonnullæ hiſtoriæ continentur: quibus rebus lector non delectari ſolum ſed recte inſtitui atq; ad optimam frugem perduci poteſt. Si quidem hiſtoriæ cognitionem ueram diſciplinã exercitationemq; eſſe ad res ciuiles nemo dubitat. Aſtronomia uero ut cæteras eius laudes præteream diſtantia ſidera nobis admonet & quaſi admonet ut æquabilitate uitæ atq; conſtantia cæleſtium motum atq; ordinem immitemur. Accedit ad hæc quod pleraq; urbis templa magnificentiſſima & ædificia olim Romanam oſtentantia maieſtatem:e quibus hac ætate fundamentorum tantum reliquiæ manent aut certe nulla veſtigia uel diligenter explorantibus ſeſe offerunt in eodem opere pene integra & inuiolata monſtrantur : ut eiuſmodi rerum ſtudioſis quæ cernere minime poſſunt ea facile & uidere & contemplari liceat. Quare non inconſulto factũ eſt ut ſtatu rimus tibi Sanctæ Romanæ eccleſiæ Vexillifer inuictiſſime non minus optimarum artium ſtudiis quam rerum bellicarum gloria & ſingulari morum dexteritate præſtanti noſtrum hoc opuſculum qualecũq; fuerit elargiri rem nulli nõ poetarum inter ſti(quod equidem miror)tot ſæculis detractam. Quis enim te dignior horum cõmentariorum titulo ubi magna ex parte de rebus romanis agitur. Nam ut taceam id quod apud Fanenſes nulla temporis longitudo nulla unq̃ delebit obliuio:Redactum abs te Fanum fortunæ patriam meam non incelebrem coloniam Romanorũ in Pii ſecũdi Summi Pontificis ditionem. Vnde nemo eſt Fanenſium:qui uti quondam te hoſtem formidauit atq; in mediis bellorum incendiis exhorruit fulminantem ita & poſt ſpecioſam illam uictoriam tuam placidiſſimum ac beneficentiſſimum expertus non ſingulari quodam amore obſeruantia proſequatur. Vt omittam cæterarum rerum a te geſtarum magnitudinem multitudinem ac fœlicitatem tuo uigore animi:tuis uiribus:tua prudentia comparatam:ita ut merito cum præſtantiſſimis Romanum exercitum ducibus uidearis poſſe conferi. Vt præteream inuiolatam illam & integerrimã fidem:qua tibi tantum auctoritatis & gratiæ apud ſummum pontificem:apud reges atq; alios principes apud eminentiſſimas reſp.cõparaſti:ut nemo eat inficias tuo conſilio tuiſq; auſpiciis omnem Italiam gubernari & tibi acceptũ referri quod hoc tpe in ſumma pace ac tranquilitate præter ſolitum cõquieſcit. Vt tranſeam manſuetudinem & clæmentiam tuam cum in omne hoium genus tum in eos qui te uel grauiſſimis iniuriis affecerũt cælarianæ cuiuſdã ac uere Romanæ magnanimitatis indicium:tibi quidem a natura tributæ ſed phĩæ ac theologiç familiariũ tibi ſcientiarum ſtudio cumulatæ. Regionem præterea & obſeruantiam in deum: quam in tanta curarum mole in tot ac tantis

cupationibus omnibus non modo festis uerũetiam pro festis diebus præ te ferre non desinis. Quid ædes illæ tuæ urbiuates tot excisoq; a te colliũ durissimis lapidibus cameratæ quibus nihil pene comparãdum habet Italia nihil, fere ut ita dixerim uniuersus orbis: quod illa inquam uenustissima & magnificentissima regia non minus cœnationum cæterorumq; locorum multitudine q̃ aptissima distinctione spectanda: item amplissima bibliothæca pensilibus scalis & admirabili quadam ratione suffultus: pauimentis: tectorio: auro nimio: signis picturis: tanta demum impẽsa: tanta sollertia & artificio condita: ut nemo ab eius spectaculo nisi inuitus abscedat: non ne ostendit indignam te principe hanc ætatem oĩbus auaritiæ sordibus ingnatã: te aũt dignissimũ quem ois antiquitas quem Roma illa terrarũ domina si fieri possit inter Lucullos pompeios: Mæcenates: Agrippas ac Cæsares uenerarer: tibi assurgat tui cãdorem animi & excellẽtiam amplexetur. Quod cum fata negauerint: nihil tamen impediet qn & in his commentariis ac lucubrationibus nostris quocũq; modo tibi assurgit antiqtas: & te principem excellẽtissimum multorum ætatis nostræ scriptoq; monumentis imortalitati commendatum cum præsenti sęculo tum posteritas admiretur.

IN FASTOS ARGVMENTVM.

OVlentum opus Nasonis: quod explicãdũ assumpsimus fastorum titulum ac nomen accæpit non a festis diebus. i. festus ut multi ætatis nostræ homies. & quidem eruditissimi fallo arbitrantur: quos Festi põpeii traditio non intellecta decæpit: sed a fastis hoc est libris annalibus unde magnam partem huius operis exceptam esse autor ostendit: ut Sacra recognoscentes annalibus cruta piscis: &, Idem. Sacra cano signataq; tempora fastis. Nam Isidorus nullam fidem meretur q a fastibus. i. potestatibus (ut idem ait) Ouidii fastis nomen inuitum putat. Sunt aũt fasti autore Seruio libri dierum coputationem habẽtes: ubi teste Porphyrione per consules annorum numerũ colligebãt. Erit autem plenior definitio si fm Actionem dixerimus Fastos esse annales in qbus memoria temporum continet: quiq; ad cõmemorationem honorum rerumue gestarum inuenti dicuntur uirtutes indices. Horatius in quarto carminum: Tuas Auguste uirtutes in æuum per titulos memoresq; fastos æternet: idẽ in eodem. Nam coæ referunt iam tibi purpuræ: nec clari lapides tempora quæ semel notis condita fastis inclusit, uolucris dies. Proprie igitur fasti sunt annales fm Sempronii Asellionis opinionem accepti ab A. Gel. traditam lib. y. noctium atticarum addita dierum computatiõe: ii cum per annos singulos scriberentur ex quo tantùm parentem dixere fastorum tantũmodo quod factum quoq; anno gestum esset: aliquid demonstrabant: quorum nonnulli ueluti funesti nihil præter nomina consulum suggesserunt ut Liuius scribit. Differunt autem a diurnis urbis actis: quæ uel humilia recipiebant cum Fastis tantum illustria mandarentur. Vnde illud legimus apud Cornelium Tacitum Nisi cui libeat laudandis fundamentis & trabibus quis molẽ amphiteatri apud campum Martis cæsar extruxerat uolumina implere cum ex dignitate populi Romani repertum sit res illustres annalibus talia diurnis urbis actis mandare iideq; autore priciano fasti fastis diebus nominati sunt nõ quia festi hoc est diis dicati sint cum constet teste Macro. falcos dies pro festis siue negotiosis inesse: qui festis ac sactis aduersantur: sed quia eiusmodi annales cum dies fastos nefastosq; continerent decurt a diebus candidioribus ac melioribus nominari. Fastos autem dies nefastis præstare nemini dubium est. Vnde a Festo pompeio festi dicuntur nefastorum comparatione. Fastis enim diebus eodem autore iocunda fari licebat nefastis quædam non licebat. Quam ob causam Eusebius eos tristes appellare nõ dubitat: si enim dies quãuis propriatri non sint ut. A. Gel. docet pro abominandis tamen interdum accipiuntur teste porphyrione. Horatius. Ille & nefasto te posuit die. Statius in texto thebaidos. Prospectu usus interdusere nefasto. Sane Fasto. rum inuentionem nonnulli: Eudoxo Gnidio astrologo tribuunt Socratis auditori sodaliq; platonis: quod uerum ne sit aliorum sit iudicium. Hunc certe Seruius scribit primum annum deprehendisse: quem tamen dubitandum non est eum hausisse ab ægyptiis disciplinis. Scriptorem autem Fastorum fuisse Lucanus testatur: ut Nec meus Eudoxi uincetur fastibus annus. Eum Laertius refert in ægypto annum unum & menses quatuor moratum mento attonso atq; supercilio. viii. annorũ historiam scripsisse qui ut. A. Gel. meminit non multo post Romam a Gallis captam obsessumq; capitolium in Græcia nobilitatus est. Illud planum est priscis temporibus ad curiam Calabram ubi tm̃ sacrorum ratio gerebat Senatum uocari solitum & populum a rege Sacrificulo: ut (qm̃ adhuc fasti nõ erant) sacrificiorum prenoscerent dies ac ludorum. Primus autem Fastos in uolumen redactos publicauit Gn. Flauius Appii cęci scriba inuitis patribus ut Macrobius refert tãtam plebis gratiam adeptus quæ antea cogebatur rõnem dierum petere a principibus ciuitatis ut natus ipse libertino patre: sicut Plinius scribit creatus sit ædilis curulis præteritis. C. Petilio & Domitio: quorum patres consules fuerant. quo tempore ob dolorem omnis nobilitas dicitur annulos abiecisse. Nec nos lateat fastum cum pro annali libro accipitur frequentius secundę declinationis esse: ut Instabatq; dies qui dat noua nomina fastis. Et tempora si fastosq; uelis euoluere mundi. Inuenitur tamen & quartæ apud Lucanum: ut Eudoxi uincetur fastibus annus. Quod eius errore prolatum Seruius putat qui a Prisciano merito reprehenditur cum antiquiores quoq; inueniantur idem similiter protulisse. Varro: Virtutum causa Iulii Cæsaris qui fastus correxit mensis Iulius appellatus est. Columella.: Verum in hac ruris disciplina sequor nunc Eudoxi & Metonis antiquorumq; Fastus astrologorum. Sciendum Sane Ouidium scripsisse duodecim Fastorum libros: quorum hodie sex tantum extant non posteaq̃ est relegatus in pontum ut quidam asserunt adducti in eã opinionem his uersibus qui leguntur in quarto huius operis libro. Sulmonis gelidi patriæ germanice nostræ Me miserum scythico q̃ procul ille solo, est: sed ante relegationem suam inscripserat enim hoc opus Augusto: cuius editionem illa indignissima relegationis calamitas impedivit quod planum est horum carminum argumento: quæ legimus in secundo tristium. Ne tamen omne meum credas opus, esse remissum Sæpe dedi nostræ grandia uela ratiSex ego fastorum scripsi totidemq; libellos Cumq; suo finem mense, libellus habet Idq; tuo scriptum nuper sub nomine Cæsar Et tibi sacrarum fors mea rupit opus. Ea scripsisse Ouidium constat anno primo sui exilii nondum im-

pleto:ut facillime quiuis diligens lector inueniet:quo tempore nihil nisi flebile a se scriptum fateturi ut carmina scripta mihi sunt nulla aut qualia cernis Digna sui domini tempore digna loco Cæterum Naso relegatus in Pontum plerisq; additis ac mutatis inscripsit hoc opus non Tiberio ut docebimus:sed Germanico Drusi priuigni Augusti filio ut eius intercessione aliquãdo consequeretur ueniam uel reditus uel exilii mitioris:quæ spes eum fefelit.Nam ut Augustum inexorabilem habuit & postq̃ is humanis rebus excessit non dissimilem Tyberium nactus est.Fuit autẽ Germanicus ut ait Suet.ingenio in utroq; eloquentiæ doctrinæq; genere precellẽti & adeo lenis atq; innoxius ut eius uirtutibus motus Augustus diu cũctatus fuerit an eum sibi faceret successorem, quem demum adoptandum Tyberio dedit.Autoris uita.librorum numerus & alia quædam in exponendis autoribus considerari solita ita manifesta sunt ut consulto a nobis prętereantur studentibus breuitati:quos tantum in modum & priuata impediũt negocia & Fanensis resp.ubi uendicat ut nihil ocii fere ad hæc studia relinquatur.

PRAEFATIO IN FASTOS

Paulus Marius Piscinas Poeta Cla.generoso iuueni Georgio Cornelio.M.Cornelii equitis.F.salutem.

POST QVAM mihi ex longa peregrinatione redire tandẽ tua quoq; pace e Venetiis Romã:unde decẽnio anteceſſeram:uelut in portum & optatam quietem licuit.Retuli me.G.Corneli ad ea studia: quæ tam longo tempore intermiseram quã longo a patriis sedibus abfueram : traditaq; publice nec petenti mihi profitendi prouincia fuit.Quam ut arduam:ac per difficilem in tanto doctissimorum hominum cœtu libentissime repudiassem:nisi me uetus amicicia ab instituto repulisset. cuius quotidiano quodam conuicio compulsus eam tãdem aggressus.lyricos primo quidẽ ãno horatianos:ac Ouidii tristia diligentissime interpretatus sum.Proximo uero diuinum illud fastorum opus:in quo tot ueterũ mysteria: tot mythice:physiceq; obscurius recondita sunt:magna cura:ac uigilantia:auditorũq; frequentia professi sumus.In quo nobis eo magis elaborandum fuit.Quo ne uerbum quidem unum efferri potest:quod non his quibus id p̃statur:exceptumq; temerario quodam impetu uulgetur.Dedimus igitur operam ut fideliter interpretaremur:& quãq̃ in cæteris dilucida breuitas semper placuit.In eo tamen opere nolui me continere terminis ut multi solent angustis:qui rẽ plerũq; confundunt:& quod ad diluciditatem redigendum est minus perspicuum reddunt.Ego autem ita rem omnẽ aperui:ut rudibus quoq; pueris facilis cognitu putaretur.nulliscq; obscurioribus locis abesset lumẽ. Inuigilaui plurimũ historiis.& fabulis.in quibus totius fere operis ratio uersatur.Siderum autem obseruationem neq; post habendam censui:neq; de ea supra quam locus exigebat disserui.Etenim si es his ipsis:qui astrorum scientiam profitentur:pauci admodum sunt:qui eam ipsam recte teneant pp mutatas:aut potius amissas:ut aiũt ueras tabulas: quo pacto nos humanitatis professores eam tenebimus.quam ne unq̃ quidem delibauimus Satis erit nobis in p̃sentia poetæ mentẽ per singulos locos aperire:& quod ad rem faciat ab antiquis scriptoribus mutari hoc unum ausim dicere me in hoc opere militiæ meæ morem gessisse:& æquum lectorem nihil esse in eo quod ulterius desiderari quçat iudicaturum lauda utrũq; qua celeritate fuerit a nobis hoc opus absolutum:fuere.n.alii qui cum plurium annorũ in hoc ipso opera exhibuissent:non tamen pluribus annis absoluerunt.Nos uero paucis mensibus ad finẽ deduximus: quod tñ admirationi debet esse nemini.Sumus.n.in ea urbe:in qua humanitatis studia semper floruerunt.Vbi & maior librorũ copia:quam in cætera ausonia:immo in toto orbe possit cõpiri Adde & doctissimorum hoium frequentiam: qui in urbem tanq̃ in cõmunem patriam confluunt:ita ut in omnibus aliqua oriretur dubito statim quem cõsulas occurrit: quod in cæteris locis minime erit:in boni magis Romæ contigit:quam ubi uigenitum. Quo quidem frequentis celerius & fidelius omnia a nobis cõficiunt.Scripserat in fastos pluribus ante me annis.Pauca tamen fidelissimus antiq tatis:& totius latinitatis interpres Pomponius noster.Postea nos secuti prouinciam omnem percurrimus:nihil intactum:nihilq; indiscussum reliquentes Deinde pusiæ Anaclyterius meus uir:tũ græcis:tũ latinis literis ornatissimus:& utroq; dicendi genere illustris fastos & ipse iterp̃tatus est.Idem pauloante fecit doctissimus & eruditissimus iuuenis: interpresq; diligentissimus Ant.Volscus.cum quo est mihi tanta necessitudo & mutua beniuolentia:ut cõi utriusq; titulo lucubrationes nostras essemus edituri.quod occupato illo in propertianis monumentis:& me aburbe digresso: non est in p̃sentia factum.Sed ne quẽq̃ defraudemus plurimum linguæ latinæ conferens:magnã ille laudem in omni studiorum genere meretur.Antonius p̃terea fanensis uir & ingenio & doctrina singularis: & in utraq; eloquentia i indaganda ratione fastorum pluribus iam annis occupatur:nescio si illi ad finem peruentũ est:non enim oẽs quæ nobis est Romæ:eam domi librorum:supellectilem habent:itaq; quæ nobis facillima sunt:reddũtur aliis difficiliora.Accedit locorum rõ:romanorum p̃sertim quæ cũ cæteris incognita sit:& apta nobis:qui in ipsis sumus educati facit:ut omnia sint nobis quem aliis p̃optiora.Taceo de ingenio:quod mihi non mediocre natura fugessit:& de ea quã ego industriam adhibuerim in quo & consilio ualere:& iudicio simul me posse existimo:quod aliorum quoq; testimonio comprobatur:qui iudicium meum in multis expetiuere:& expetitum sunt oĩo secuti.Liceat ita fine arrogantia loq: ne cuiq̃ benemerenti uera laus detrahat cũ primus ego per totum hoc ingens pelagus audent.Cimba cucurrerim: quæ prius incognita erant cæteris apuerim & ita apuerim:ut ulterius inquirendi laborem oĩbus ademerim:quod si illi qui modo uiuunt:laborioſi huic laudi nostræ essent ingrati.Spero equidẽ mihi posteritatem ingentis gr̃as habituram.Tibi uero in primis.G.Comeli laborem hunc nostrum pro tua in me humanitate:& omni officiorum genere dicamus:ut si qñ mea uox coram tibi domi proderat audiẽti prosit & in posterum quoq; absenti: & tecũ abeas unde pullulantem iam ubi sobolem queas:& ducibus erudire:& bonis quoq; moribus instituere:non.n.sola fastorũ & gloria tete manet:sed quæ ad institutionem uitæ humanæ pertinent: Tuo ẽt nomini dedicantur officialia ipsa præcepta.tanto a nobis labore & diligentia lucubrata:ut prodire ex ipsis ueræ academiæ fontibus uideant Quin & ingens illa pharsalia:& artis rhetoricæ p̃cepta summa cũ uigilantia:& fide a nobis interpretata: tuoq; itidem nomini dedicata fore quidem existimo immortalem tibi gloriã paritura:Quæ si tibi grata esse cognouero labores oĩs meos protinus expectato.Facigitur si tuæ laudis eris studiosus:ut lçto munusculum hoc meum aĩo te suscepisse:& gratũ fuisse cognoscam.Sed iam nimis euagatus sum:ad poetam ipsum tandem ueniamus.

Ouidii uita per Paulum Marsum Piscinatem poetam clarissimum.

PVBLIVS Ouidius Nasopelignus sulmone ex eq̃stri natus ē ordīe:eo tpe quo Hircius & Pansa cōsul. mutinēsi bello pierē:Secūdo ququatrioꝝ die.xiii.calē.Apri.sub Plotio Grippo lr̄is operā dedit.M.Var.& Gor.gallo acceptissimus:stimulāte patre foro aliquādiu icubuit:Reos plerūq; defendit iudicium:inter cē tumuiros dixit.Declamauit accuratissime unde & merito inter declamatores cum Seneca cōmemorat. Defuncto patre ad poeticem redit.Militauit sub.M.Var.& cum eo Asiam petiuit:nec prius in urbem reuersus:quā græcum sermonem inhibisset. Vxores breui duas habuit:tertia tamē diutius secum mansit:ex qua Perillā genuit. Demum ab Augusto in exilium missus est:anno ætatis suæ quinquagesimo.Exulauitq; annis nouem:periit in ea in felicitate ān̄o Tyberii quinto.Sed huius exilii cā uaria refert de qua alias late disseruimus refellentes uarias & eoꝝ in primis opiones.q Sydonii testimonio Liuiā:seu Iuliā Augusti:aut Tyberii filiā amasse referunt:& ea cā in exilium missum:eamq; sub corynne noie celebratam:quod facile refelli pōt si diligentius sydonii uerba trutinabimus q cum uelit endecasyllabis:Narbonēsem quēdam poeram sup cæteros extollere:quos aut aperte noīa:aut periphrasi ostē- dit.De Oui.sic inquit.Et te carmina p libidinosa Notu3:naso tenet:tomosq; missum.Quondam cæsarie nimis puellę. falso nomine subditum Corynne:hoc est quod multos decipit.Sed ordine ipso iterpretemur uersus: & res ipsa luci dior fiet.Superat inqt:te naso tener lasciue notū.in famē in carmina libidinosa:ꝓpterea qđ artem amatoriam scripsi sti:& missum tomos uidē:quēadmodū hoc loco conīūgit: & missum tomos p carmina quoq; libidinosa & sine cōiun ctione subditi:Quōdam nimis subditum puellæ cæsareæ falso Corynne noie per hęc uerba nō ostēdit ea causa mis- sionę subditi:Quōdam nimis subditum puellæ cæsareæ falso Corynne noie per hęc uerba nō ostēdit ea causa mis- sionę fuisse in exilium:quod cæsare puellā amarit:sed quod artem scripserit:Sed quæ fuerit hæc cæsarea puella in du- bio est:nam si recte pspicimus puellam nō tam p filia:aut nepte:quā p ancilla accipere possumus:uti & puerum:cuꝰ pueros nō modo filios:& quæ sunt ætate puerili:sed ēt seruus uocamus:ut sæpe numero apud poetas: & oratores inuenies:quod ēt ostēdit Paulus iurisconsul.de uerboꝝ sig.potuit igit cæsarē ancillā amare & eā sub Corynne noie celebrare.In lib.ii.ad Corynnā nihil est dignū principe muliere.nā ad eādem cœnam eunt:certe cum principibus non esset multa imprecat in uirum:in Cæsarē nō ita fecisset:accedit illa ad illum nō,esset princeps laniat capillos:non ita de mens fuisse ut principis laniasset.Præterea in oībus querelis:& quæ in lib.tristiū:& quæ in his de pōto scriptæ sunt: nihil de amore querit:nisi qđ artē scripserit:nihil in amorē imprecat:errorēq;:id quo dānatus sit nō culpā:nō scelus. nō crimen uocat:ac si demōstrare uelit errorem alienuꝰ crimē incidisse:uel ut alii dicunt q Iuliā nudam uiderit: uel q Cæ. Aug.in re turpi deprehenderit.Idq; facile ex eo loco percipi pōt:cur aliqd uidi:cur noxia lumina fecit cur ipru- denti cognita culpa mihi:quoꝝ uersuum sniam multi puerterunt.dixit.n.cognita culpa:nō hic de ,sua sed, de alterius culpa dixit.Et in hoc subdit Actheonis tēplū:q inscius in dianam nudam incidit:sic & eū inscium in aliqd simile inci- disse cōiiciēdum est:quod oīo negari nō pōt:cū in tertio tristium lib.dicat.Inscia.quod crimē uiderūt lumina plector. Peccatūq; oculos est habuisse meos:& pluries in eadē sniam redeat.Etenim quāuis cæsaream puellam amasset:certe non hoc errorem:nō inscie deliquere dixisset:nā & conscie & summo scelere in augustā maiestatem deliqsset.Reling tur ergo qđ aliqd uiderit:ex quo Aug.in odiū ꝓuocarit:& exilio sub artis amatoriæ culpa mulctatus sit:Scripta ele go heroicoq; carmīe reliqt multa quæ maxīe:& usui ornamento linguæ romanæ sunt heroidū epistolas plures.Ar- tis amatoriæ libros tres.Amoris remedii libros duos.De amoribus ad Corinnam libros tres. Trāsmutationuꝰ libros quindecim.Scripsit & tragœdias quarū maxīe & a Quint.& Cornelio tacito Medea probabat in quæ quātum uale- ret igenio ostēdit Librū in malos poetas cōposuit:ut Fabius Quint.refert.Epistolā scripsit ad Liuiam augu.de mor te Drusi.bellum actiacum inchoauit ad Tib.lib.duos.In exilio tristium lib.v.De ponto quattuor.Fastorum lib.xii. Scripsitq; in ibin iprecationē.uaticiniaq; uno libro complexus est:Scripsit & trīūphum Cæsaris. Postremo de pisci- bus opus ichoauit:quē postea imitatus est.Oppianus Lingua letica libellū de gestis iperatoris apud getas edidit: qn ēt & alia pleraq; scripsisse constat.Interiere tn̄ multa:seu librarioꝝ icuria:seu posteritatis inertia. Fastorum autē sex tantūmodo in nostra sæcula puenere:cum & ipse duodecim scripsisse dicat.Sex ego fastorum scripsi:totidemq; libel, los.Cumq; suo finem mēse libellus habet.Hos autē multi putant Romæ ichoasse.Sed in pōto absoluit:ut patet ex eo loco in quarto libro cū inqt Sulmonis gelidi:pr̄iæ germanice nostræ:Me miseꝝ scythico quam ꝓcul illa solo nā ide scripsisse oñdit.Ego aūt puto eū i pōto itegrū opus absoluisse:sed tm̄ sex libros emēdator edidisse reliquos nec emē- datos nec editos icuria post eius iteritū periisse.Dicunt̄q; hoc opus non tyberio Aug.uel multi asserunt sed geemani- co Drusi fratris Tib.filio illius drusi:q in germania oppetit.Nam si tyberio dicasset: cum Augu.filius eēt:adoptiuus tamen nō in hoc prio libro dixisset.Et tuus augusto noie dictus auus.Auus.n.Tyb.fuit Cæsar & Aug.pater:ex ado- ptione tamen.Ergo de Augusti nepote itelligendum est non de filio.& id ea fortasse rōne:quod germanicus plurimū a militibus amabat.Si qn̄ iperaret: quē iā sibi poeta conciliasset ab eo restitueret in patriam.uel quod per eum in Cç. gr̄am rediret.Hic.n.germanicus ut auctor est Tranqllus missus ad exercitum in Germaniam: excessu Augusti nūcia to:legiones uniuersas iperatorē Tyb.pertinacissime recusantes:& sibi summa reipublicæ deferentes incertū cōstātia: an pietate maiore compescuit:atq; hoste mox deuicto triumphauit.Huic igitur dicati sunt fastorum libri:in qbus sa cra totius anni describuntur:& ut de uerbi definitōe differamus.Pompe.lib.vi.de significatione uerborum ita inqt. Fastorum libri appellabantur in qbus totius anni fit descriptio.Et subdit.fasti sunt:ea rōne uolebant e nostris multi posse annales dici.In hoc tn̄ differunt:qa i ānalibus plurium annoꝝ res gestæ continebant seruato cuiusq; anni ordi ne.In fastis uero nō reꝝ gestaꝝ aut multoꝝ temporū series:sed deorum cultus:& oīa ad religionem istituta quacun q; cā per stata totius anni tēpora suis qbusq; mēsibus cum ortu & occasu signorum referunt.Eratq; illud pontificum. ut quæcunq; patres sua religione istituissent sacra.& cerimonias omnes i fastos redigerent.Pluresq; lōge ante Ouid. e nostris fastorū poetas scriptores accepimus.Primumq; Liuium Andromicum:deinde Ennium. Postea alios quoq; multos.Ouid.uero longe post euolutis priscorum fastorum libris:& pontificum monumentis:& annalibus uetervū oīa:quæ ad rem sacram pertinere uisa sunt reformato in certiorem ordinem anno:signorumq; obseruationem in fa- stos suos serioſus redegit. Sed iam ad præfationis interpretationem ueniendum.

Festum Iononis & æsculapii.
iiii nonas
iii nonas.Cancer occidit
Pridie nonas
Nonis lyra oritur
viii idus yii idus
vi idus
y idus agonalia Ian delfin orit
iii.idus media hyems
iii idus festum carmentis & iuturnæ Pridie idus
Idibus festum iouis. Octauius dictus Augustus.
xix calendas februarii
xviii cal.festum carmentis porrimæ & postuertæ.
xvii cal.festum concordiæ
xvi cal.Sol in aquarium transit relicto capricorno
xv cal. xiiii.cal.
xiii cal. xii.cal.
xi calen.
x cal.lyræ pars occulitur
ix pectus leonis occidit festū lementis
viii cal.
yii calen.
yi cal.festū Castoris & Pollucis.
y calen.
iiii calen.
iii calen.
Pridie calen.festum pacis.
℄Calen.Februariis.
iiii nonas festum.Iunonis: & sospitæ sacrificium iouis capitol.lucus asyli celebratur.
iii no.lyra penitus occidit:terga leonis occidunt.
Pridie nonas delphin occidere incipit.
Nonis Augustus: dictus. P.P ganymedes oritur
viii idus
yii idus
yi idus
y idus initium ueris
iiii idus
iii idus Bootes oritur
Pridie idus
Idibus festum iouis & fauni nefastus dies fabiorum
xvi.calē.martias Coruus & anguis & crater oriuntur
xv calen.lupercalia.
xiiii calen.aura mutatur:sol trāsit in pisces
xiii calen.
xii calē.festum stultorum fornacalis:feralia Festū deç mute
xi calen.caristia sacra
x calen.festum termini
ix calen.
viii calen.
yii calen.
yi calē. Tarquini superbi fuga.
y calen.
iiii talen.
iii cal.equiria in campo martio
Pridie calen.
℄Calen.martiis festum iouis & martis ancilia feruntur uetitæ nuptiæ
yi nonas
y nonas alter piscis occulitur
iiii nonas bootes occidit:uin.demitor apparetur
Pridie no. festum uestæ cathedra iulii cæsaris
Nonis festum ueiouis Pe ag sus oritur
yi idus
yiii idus oritur corona
yi idus
y idus
iiii idus altera equiria iuxta tyberim
iii idus
Pridie idus
Idibus festum annæ perēnæ:cædes Cæsaris.
xvii calē.apri. Scorpius occidit
xvi calē.festum Bacchi Pompa Castoris & Pollucis: & orit miluius:
xv calen.
xiiii calen.quinquetria Mineruę
xiii calen.
xii calen.
xi calen.Sol in Ariete
x calen.
ix calen.
viii calen.
vii calē.æquinoctium uernum
yi calen.
y calen.
iiii calen.
iii calen.festum lani concordiæ: salutis.& pacis
Pridie cal.festum lunæ in auentino
℄Calendis aprilis festum iunonis & uirilis fortunę ueneris: Scorpius occidit,
iiii nonas pleiades humeros paternos releuant
iii nonas
Pridie nonas
Nonis festum Cybelis.
viii idus festum publicæ fortunæ in cole quirinali.
yii idus
yi idus ludi in honorem iulii cæsaris propter cedem iubere regis:Libra occidit & orion.
y idus ludi in honorem cereris & deoꝝ imagines efferūtur
iiii idus
iii idus
Pridie idus
Idibus festum iouis victoris & libertatis.
xviii ca.malas grando augustus uictor mutiuæ
xvii calen.sacrū sorde bouis
xvi calē.uictoria Augusti & de Antonio hyades occidunt.
xiiii calē.equiria in circo uulpiū combustio
xiii calen.Sol in Taurum trāsit
xii calen.natalis urbis.palilia.
xi calen.
x cal.uinalia.transfertur uenus.
ix cal. viii cal. yii cal.
iiii calen.medium uer.aries occidit. festum rubiginis. canis oritur. iii cal.
Pridie cal.festū Floræ. Vestæ & phœbi.& Augusti in palatio.
℄Calen.maiis orit capra amalthea. ara larum
yi nonas sacrificia aristarum. hiades.oriuntur ludi Floræ.
y nonas oritur chiron.
iiii nonas
iii nonas libra apparet.
Pridie nonas Nonis.
viii idus
vii idus lemuria fiunt orion occidit.malum nubere.
yi idus y idus
iiii idus festum martis ultoris
Pridie idus pleiades oriunt æstatis initium.idibus Taurus apparet: scyrpea simulachra in Tyberim. festum Martis.
xvii calen.iunias
xvi calen. xv calen.
xvi.calen.
xiii calen.sol in geminos transit. agonalia.
xii calen.canis erigonius oritur.
xi calen.lustria Vulcani.
x calen. ix calen.
viii calen.
vii calend.sacrificium pro fuga Tarquinii. yi cal.
y calen.festū publice fortunæ.
iiii calen.aquila icipit apparere.
iii calē.Bootes occulitur.
Pridie cal.Hias oritur.
℄Calendis iuniis festum carne. iunonis monetæ.martis tempestatis aquila oritur.
iiii nonas hyades oriuntur.
iii nonas
Pridiæ no.festum Bellonæ:templum factum herculi.
Nonis festum lancti Fidii semiparis. viii idus
vii idus urla minor occidit festū Mentis.
Ludi ad honorem Tyberis.
vi idus festum Vestæ.Asini coronantur.ara iouis pistoris.
y idus oritur delphin.
iiii idus matralia fiunt. festū fortunæ.& Concordiæ
iii idus
Pridie idus.
Idibus festum iouis inuicti: quinquatria mineruæ.
xviii calen.iulii.
xvii calen. Thyene apparetitēplum uestæ purgatur.
xvi cal.zephirus mitigatur bonum nauigare.
xv cal.orion oritur delphin apparet.sol ingreditur cancrū
xvi cal.templum palladis in auētino
xiii calen.festum Sumani.
xii calen.Aesculapius oritur.
xi calen.
x calen.
ix calen.Flaminius uictus est.
vii cal.festum fortis fortunæ.
vii calen.orionis zona aspicitur: solstitium æstiuum:
vi calen.
y calen.festum Laris & Statoris.
iiii calen.templum Quirini.
iii calen.
Pridie calen.

℄ROBERTI ursi ariminensis iurisconsulti Epigrāma ad Paulum Marsum piscinatem Poetam clarum:Et oratorē illustrem.

Fastorum quisquis latii monumenta tenere:
Signaque cum causis:lapsaue orta cupit.
Te legat:hic celebri naſonem interprete marso
Doctus:erit marsi lingua diserta mei est:
Euganeis fuerat:latiisq; incognitus oris.
Naſo:uelut geticus: sarmaticusq; foret.
Tu nihil inuidiam ueritus: nihil inde labores:
Nil hos:qui nasum thinocerontis habent.
Grande opus aggrederis: deles mendosa:recludis:
Abdita:te propter quæq; reposta parent.
Naſo tibi:tibi nos multum debere fatemur.
Omnia sunt scriptis facta serena tuis.
Marse diu felix merito tibi parta perennis
Gloria:& æternum nomen ad astra.Vale.

VOCABVLORVM INDEX

¶A ante B C & D

Abaddir 115
Aborigines 157
Accolia 73
Acca 73
Accensi 75
Accia filia Iuliæ mater fuit Augusti 186
Accia fuit soror Martiæ 186
Acer 25
Aceruos fœni accensos transiiebant pastores 132
Acerra sarcula thuraria 139
Acerra quid sit 139
Achates est ptiosi lapidis nomẽ de quo Plinus in prohemio libri ultimi 93
Achelous 41
Achelous in Aetholia flu. 150
Acis fluuius 124
Aemonides seu Pyragmon 118
Actium epiri promontorium 38
Ad colendas græcas 5
Adamantis duritia 100
Adamas lapis duritia inenarrabili ut ait Pli. 100
Adipalis seu auguralis cœna 165
Adonis 147
Addicere unde 5
Addicti uel Annexi 5
Adolere 16
Adorare 20
Adoreum 20
Adorea liba 20
Adorea gloria 20

¶A ante e f & g

Aedes Carmenti Dicata a matribus Romanis 34
Aedes concordiæ: & uulcano dicata 35
Aediles fabam: & cicer iacebant in ludis Floralibus 146
Aediles plebæi sacras: & priuatas ædes curabant: et Annonæ præerant 149
Aeetæ filiæ tres 41
Aeeta rex colchoꝝ i scythia 103
Aeginetica æs 32
Aegai & helice filiç oleni filii uulcani muricem Iouis fuere: Alii Artiemidẽ: & Amaltheã nymphas aiunt: alii Aegam filiam Solis alphanos uxorem 143
Aemus 23
Aenei baltei 87
Aeneas condidit urbem quam Iauiniam appellauit 93
Aeneas uoluit suos troianos dici latinos 93
Aeneæ filii 98
Aequiculi 74
Aequiculi Anni uarietas 74
Aequũ: & bonũ qd significat 83
Aequinoctium uernũ septimo calen. apriles æquidiale 103
Aerarium 13
Aerarii milites 13
Aeruscare 13
Aeris inuentum 13
Aera in sactis adhibebãtur 114
Aesculapii tẽplum a Romanis conditum 17
Aesculapium auguriis & diuinationibus præesse 17
Aestatis in lauro 46
Aestatis initium uergiliarum ortu 156
Aesculapius oritur secũdo calẽ. Iulias 183
Aetnam pro catana positã nota 123
Aetna 124
Africani cognomen 32
Africanus collis 184
Agamemnonis filii 110
Agamemnon: & menelaus filii plysthenis: non atrei 149
Agilla 171
Agonalia 19
Aguati 63
Agonus Deus qui præesse rebus agendis 11
Agonalia quinto Idus ianuarias 19
Agones 19
Agonia 19
Agonius Dies 19
Agonus ludus 19
Agonii Dei festa 19
Agonia 19
Aegon certamẽ unde agonũ 19
Agragus 125
Agrippæ 34
Agrigentum 125

¶A ante l m & n

Alalcomenia 102
Album candidum 34
Albula 54
Albæ uestes adhibeatur ab aristarum colore 150
Alba spina data Dono a Iano craneæ 164
Alcmæonis fabula 41
Alexander cum exercitu hedera coronato ex india rediit 99
Algidum 183
Algidus mons non longe a tusculo 183
Aliud fuit nomen urbi Romæ qđ noiare nephas erat 135
Alius fuit Haidrubal frater hannibalis uictus a claudio Nerone 184
Almo fluuius 62. 120
Almo fluuius 62
Almuni 105
Alma dicit ꝓprie terra dea 114
Alueus pro cunis 55
Alueus quid significet 55
Amantis audacia 25
Amarantus 123
Amarantus est spica purpurea uerius q̃ flos 123
Amaltheæ fabula 142
Amaltheã ab Hãmone ad ceraunios montes dilectam 144
Amantes creduli 163
Amata 169
Amburbiales 20
Ambaruales 20
Ambegnibos 20
Amestris uxor Xerxis 169
Amyclæ Apollini sacræ 147
Amor duplex 105
Amphiaraides 41
Amphibia olor græce dicitur cignus 44
Ampelos 87
Ampelos fuit puer thrax 87
Amphitante 160
Amuli? nsitorẽ frẽ interfecit 63
An obstiterint: an institerint legẽdum sit 19
Anapis 124
Anacalyptræ nymphæ 123
Anclare 170
Ancilia martis feruntur a saliis calendis martiis 82
Ancile unde dictum 86
Ancile pelta appellatum thracium 86
Ancilia undecim a Mamurio facta iussu Numæ 86
Anclabria 170
Angitia 41
Anguis: & Crater oriuntur. xvi. calen. martias 49
Agenora 61
Anio fluuius 62
Animus honesti conscius est et mali 119
Anien ab aliis anises dicit 124
Anien fluuius 124
Animo deo constituta est ara in uia noua: qua ibi audita est uox gallos aduentare Romam 172
Anna perẽna rapta fuit a fluuio numicio in uxorem 92
Anna ẽt phœnissa dicitur 93
Annæ sermo ex flumi. numicio cum eẽt facta dea annorum: quam alii dixerunt themin: alii ipsi crediderunt secundũ dionysium 94
Annæ perẽne festũ idib? mar. 91
Annus institutus a Iulio Cæsare in dies 366 & sex horas 78
Anna perenna 91
Annus triplex 1
Annus unde Dictus 1
Annales 2
Annuli 8
Annus ciuilis 39
Annus eudoxi 39
Annus chaldaicus 39
Annus metonicus 39
Annales maximi 39
Annus romuli 25
Annus p numã institutus 77
Annus institutus a caio cæsare qui nunc seruatur 78
Annæ statua erecta a populo Romano post conciliatos senatores cum plebe 95
Annus dicitur solaris ad differẽtiã anni lunaris
Annusi iuniores: & seniores diuisus a senatu 163
Anser inacho mactatur 26
Anseris iecur 26
Anseris lingua in cibo 26
Antiquis temporibus thure nõ supplicabant 20
Antisteton 45
Antepilani 75
Antepenultima in proprio producitur 108
Antiphates Rex lestrigoꝝ 109
Antenor pacis auctor 110
Ante portam collinam est templum ueneris 137
Anterior an iterior sit meli? 142
Anteportam capenam fuit ædes mercurii 159
Antiphera 177
Antiphera in cheronea in æde matutæ 177
Antarcticus & arcticus pol? 183
Anthedon 184
Anubis ab ægyptiis dicit mercurius deus 158
Anxirus Iuppiter 88
Anxur 88

¶A ante p & q

Apamæa in marsiæ fluuio ciuitas sita 182
Apes gaudent tinnitu eris 98
Aphron 105
Aphroditç 105
Apollo de cultu & sacris deorum 25
Apostrophe ad tiberium 35
Apostrophe 44
Apostrophe digna ad deum terminum 65
Apollo artis medicæ reptor 101
Apollinis templũ in palatio 139
Apollini & ueste sacrificat calẽmaii 139
Apothecas triclinares melicas calenas 144
Apollo smintheus 174
Appiania tecta 165
Appius captus oculis tempore pyrrhi Regis epyrotaꝝ 166
Appius claudius & appius plautius tibicines expulerũt tribuni 181
Aprilis 4. 105
Aprilis est mẽtis gẽtis iuliç 106
Apud accium promontoriũ homo imo labat apollini 158
Aqua uirgo unde nomen accepit 26
Aquarius 35. 46
Aqua: & ignis interdicebat exulibus 134
Aqua: & ignis interdicebantur exules 134
Aquælicium 85
Aquilo 46
Aquilonius 87
Aquila in cœlũ translata 160
Aquila quæ rapuit ganymedẽ oritur die. 28. Maii 160
Aquila oritur calẽ. iunias 166

Ara maxima a magnitudine fabricæ dicta 31
Aratrum 36 Ara consi 79
Arabia 127
Ara larib⁹ uenul. collapsa ẽ 145
Ara iouis pistoris 171
Arcadiæ montes insignes 23
Arcades ante lunares 27
Arcadia 27
Arcades fugasse oẽm græciam uetustate 27
Arthop. idẽ ẽ & bootes 46.87
Arctophylax 46
Arcturus 46
Arctos nunq̃ occidit 48
Arcades antiqssimos fuisse 51
Arcadia dr̃ pelasgia ẽt lycaonia gigantida: & parrhasia 51
Arcula thuraria 139
Arcas reptor citharæ uocat' 143
Arctophylax occidit septimo idus iunii 167
Archimedes 168 Ardea 66
Aretusia templa 116
Arethusa 123 Aræ ficcæ 172
Argẽti moneta cũ bigis aut quadrigis: in altera parte erat caput consulis 13
Argeos 100
Argei ad radi. mortis pallã. 100
Argestis flare incipit sexto nonas maias 146
Argestis 146
Argei scirpeæ effigies 157
Argei unde dicti 157
Argui 157 Argea 157
Argos ciuitas condita a perseo ut refert strabo 162
Aristæus 22 Aricia 82
Ariadnæ in dia insula relicta a theseo fuit 89
Arietis signum 102
Aries prꝰceps signo. no. aulã 102
Aries Marti assignatus 105
Aries occidit 17 calẽ. maia 138
Aries 103
Armillæ quæ sint 15
Armillum 15 Armati 76
Armifera minerua sicut mars dicitur Armifer 95
Armilustrium 102.160
Artophylax seu Bootes idem sunt 47
Artemis 82
Artemisiũ 82 Artoptos 170
Aruns uir Tulliæ primus ueneno est necatus 178

¶A antes & t

Ascanius dictus est iulius & euryleon 93
Ascanius 108
Ascra ciuitas iuxta heliconẽ de qua fuit hesiodus 161
Ascra 161 Ascire 164
Asinus mactatur priapo 23
Asylum ubi duo luci 88
Asini coronabantur 170
Asini indicatio ad uestam 171
Assidelæ 170
Astrologiæ laus 18
Astrum latine stella dicitur 44
Astutia sexti 66
Astrum cæsaris dionei 96
Atandrum 118
Athenienssium inuenta 127
Atys & eius fabula 116
Atys cræsi filius 116
Atys 147 Atlantes tres 106
Athenienses primi oleo in gymnasiis exercuerit 148
Atra uestis in luctu 4
Atri dies 6
Atrios. i. agrestis 59
Atrium 129.169
Atrisi libertatis in auentino 129
Atrides 149
Atrium uestæ 168
Attalicæ opes cypriæ: & corynthiæ 13
Attalus rex pergamensium 117
Attali duo 117
Attalica 117
Attal⁹ simulauit de mr̃e deo. 118
Attagen ionicus 164
Atropos 100

¶A ante u & x

Auari 13 Auerlari 2
Auentinus 30
Auentinus fulmine ictus 109
Augurũ signa diuersa 12
Auguria ex auibus 25
Augusti cognomen unde 32
Augusti loca 32
Augustus unde dicatur 33
Augusta loca uñ sunt appel. 33
Augustus tẽplorꝫ conditor restituto rꝫ 41
Augustus prꝰis patriæ cognomẽ recepit nonis februariis 45
Augustus titulũ cœpit imperii xvi. calẽ. maias 130
Augurium urbis romæ 136
Augusti ædes in palatio 139
Augustus tribuit maiestatẽ 155
Augustus cæsar in suo pontificatu auxit numerum sacerdotũ: & præmia uestalib⁹ 174
Aula pro olla 5
Aposthumii dictatoris uictoria de latinis 183
Aureus nũmus qñ pcuss⁹ fuit 13
Auriga 143
Auspicia pestifera 5
Austrinus 87
Autumni in leone 46
Auus 81 Axis 75

¶B ante a & e

Bacchus 23
Bacch⁹ donauit uitẽ ampelo 87
Bacchus in indiam profectus ad militiam 90
Bacchi sacra. xv. cal. apriles 97
Bacchi gesta 97
Bacchi inuenta 97
Bacchus ĩsutus fœmori iouis 97
Bacchus priuauit lycargũ oculis & thra. tharopi tradi. 97
Bacchus maxime fuit ipius contra penthemai & lycargũ 97
Bacchus mel repperit 98
Bacchi simulachrꝫ cũ cornib⁹ 99
Bacchus poeta 114
Bacchus dictus ignigena 175
Bartholellus ph̃s illustris 37
Barbarorꝫ regiones raro gignit hoies ingenio pstantes 75
Basinius parmensis 19
Bellona 71
Bellerophantis fabula ex historia sumpta 89
Bellona dicitur pallas quæ bellis præest 101
Bellonæ festam pridie nonas iunias 166
Bellonæ tẽplum ubi 166
Bellona dicitur a duello 166
Bellum cũ pyrrho sumptũ 166
Bellona dicit martis soror 166
Beneficium anne pp qđ ipsi erecta ẽ statua a ppło romão 95

¶B ante i & o

Bidentes 42 Bidental 42
Brigati 13
Boarium forum 32
Boeotus orion 154
Bonæ deæ festũ cal. maias 145
Bõa dea dicta ẽ dea publica 145
Bootes 46
Bootes orit tertio id⁹ febru. 46
Bootes piger 46
Bootes in cœlũ transtatus 46
Bootes & oritur & occidit 48
Bootes tardus 87
Bootes occidit tertio nõas martias 87
Bootes occidit 160
Boreus 56
Borealis: & australis regio 58
Boues egregii 21
Bouis usus 22
Bouẽ occidere capitulo erat 22
Bouis cædendi mos 22
Boues ab hercule abducti 30
Bouillæ 95

¶B ante r & u

Britomars 174
Briareus 100
Bromes 118
Bruma 11
Brutus unde dicitur 69
Bruti oratio ad populũ, de morte lucretiæ 70
Brutus callaicus 175
Bulla aurea cũ toga 99
Burrhanica 133
Burrhum 133
Bussum 133
Buxum p pectine 167

¶C ante a

Cacus 30
Caci spelunca 30
Cacus habebat spelunc̃ in mõte auentino 168
Cadmus 23
Cadmus in draconẽ uersus tandem 103
Cai⁹ flacc⁹ i lib. de iur̃ papy. 90
Calleci circha lusitaniam 175
Callatium aut callecium uel callaicum dicitur 175
Calendæ iunonis 5
Calendæ unde dictę 5
Calare 5
Calabra curia 5
Calendæ iani cęteris pferẽdæ 8
Calẽdis ianuarii delibabat unus quisq; artem suam 11
Calistus fabula 46
Calisto lycaonis filia i ursam conuersa 47
Calamistrum 61
Calabra curiata tributa 77
Calabra curia 79
Calendis aprilis nuptæ ueneri sacrificabãt 112
Calathus 123 Caltha 123
Calliopea 142
Calix pro poculo 154
Cal. iunii orit agla præpes 166
Camella 135
Camurus 133
Camerina 125
Camerina ppe fluuiũ gelam 125
Cancer occidit tertio nonas ianuarias 19
Cancer inter sidera 19
Canis triuiæ immolatur 23
Cãdidæ uestes i cerealibus 128
Canistrum 133
Cãis & ouis imolãt caniculę 138
Canis ortus. 7. cal. ma. 138
Canis icarius 139
Cãis simulachrũ apd lares 144
Canes dicti sũt pfides larũ 144
Canis erigonius oritur nocte sequente. 14. cal. iunii 160
Cãis erigões orit die. 20. iu. 160
Capi uerbum 169
Capite diminuti 134
Capra oritur calẽ. maiis 143
Capreæ 146
Capreaꝝ insula est & neapolin posita ad quã tiberius princeps recedebat 146
Capitoliũ ex eadem rõne cornelius tacitus 8
Caput iani & nauis cũ saturno ni ære signabantur 14
Caper baccho sacrificabatur 21
Capra dicitur a crepitu crurum unde crepæ dictæ 21
Capricorni effigies. 35
Capitolini iouis ædes 42
Capitolinus iuppiter 42
Capitolium 65
Caput uelati ex antiquo more i sacris 86 Capys 108
Capys conditor capuę 108
Capys in syllabis notandus 108
Capreæ & lepores in theatro claudebantur 151
Carna est dea quę habet officiũ reperiendi & claudẽdi aliqui eam cranẽ appellant 63
Caras a quo caria 25
Carmentis 26
Carmentalia & dedicatio iuxtur pæ tẽpli tertio id⁹ ianuarias 26
Carmentis nominis origo 27

Carmentis filia mercurii 27
Carmenta 31
Carmentalia 34
Carpentum 34
Carmentis porta iuxta tẽplum iani 48
Carmẽtalis porta 43
Capreæ palus 58
Careſcoli 74
Caryſtos duobus in locis 118
Cariſtium marmor 118
Caryſtia mantilia 118
Caryſtium unum 118
Carſeoli urbs ad frumẽtũ ſolum modo apta 130
Carmentis fatidica 143
Carmentis docuit ſacra fauni & Panos 143
Carmẽ floridũ p̃ immortalitate 151
Caſei dos 121
Caſtor & pollux 159
Caſtor & pollux fratrũ omniũ amantiſſimi 160
Caſtoris & pollu. ædes Ro. 160
Caſtoris tm̃ uocabatur 160
Cataphracti equites 76
Catyllus 110
Catularia porta 138
Caula pro origine & rõne 106
Cauſas hic aduerte quare iuno erat irata romanis 162
Caua machina. i. mola per' periphraſim 172
¶ Ante c
Cæx 164
Cecilius metellus pontifex cæc? curru uehebat i ſenatũ obleruatũ palladiũ: in quo erat fatum imperii Romani 174
Celum unde dicitur 9
Cælius unde dictus 91
Cælius mons dictus a cœlio hetruſco ſocio romuli 91
Celenæ 120 Celeus 126
Celer prefectus militũ ubi 136
Celer Remi interfectos 136
Celeres 136
Cœlum & æthera p̃ aere poni ut in ſexto Aeneidos 141
Celenæ in' phrygia ubi regnauit marſias 182
Cenina 45
Centum uiralia iudicia 59
Centuria 76
Centuria in agris 76
Centuria in re militari 76
Cœna 126
Centauri forma qualis eẽt 151
C. Senatuſ cõſultũ inſtitutũ' cornelio lemulo: & P. licinio craſſo cõſulib? ne hõ ſacrificaret 157
Centrũ terræ qũo itelligit 168
Cenchreæ 176
Cerimoniæ unde ſint dictæ 171
Cerites 171 Cere 171
Cerimoniæ 171
Ceres prima porcam imolauit & leges inuenit 21
Ceres a creando dicta 36
Cereris inuenta 59
Cerimoniæ 85
Cerdo 101
Cereris eleuſinæ templum 122
Cereris ſacrũ nõ fiebat a lugentibus 122
Ceres unde dicta 122
Ceriti 122
Ceres p̃ ſegete 139
Ceræ amaltheæ 144
Ceriti 152
Certamen paleſtræ pruis fuit a mercurio iuentum ante alios ludos 158
Ceſſio apud p̃torem qũo 5
Cæſtus qui ſint 53
Ceſſatis 128
Cæſaris uictoria mutinẽſis 129
Cæſar & põpeius & craſſus cõiuncti ſimul 156
Cæſar in curia põpeiana tribus & uiginti uulneribus & confoſſus a bruto: & caſſio 96
Cæſar i quinto eius' triũpho geſto cũ cẽt dictator trib? & uiginti uulneri? cæſus ẽ ſexto & quinquageſimo ætatis ãno nota hic oẽm hiſtoriã 96
¶ Ante h
X. littera græca in. f. uerſa unde chloris flora dicitur 147
Chaos 9
Chariſtia 63
Chariſtia. xi. calẽ. mart. 63
Charybdis zanclea 125
Charybdis olim fœmina 125
Charites famulę ſt̃ ueneris 147
Chlorys nympha uxor zephyri fingitur 146
Chloris flora dicitur 147
Chloris prius nunc flora denominatur 147
Chiron orit̃ qnto nonas noctis initio 151
Chiron iuſtus 151
Chiron herculis hoſpes tractabat eius arma 151
Chirõ nono die periit quo recepit uuln? cũ ſagitta herculea 152
Chriſante pallãtis filia nubẽs palladis mũera attulit p̃ dote 173
Chronicus ortus eſt 50
¶ Ante i
Cyane 124
Cibilla dicit mẽſa a cibis 54
Cybellis feſtũ nonis aprilib? 114
Cybellis ædes ubi ſacrũ lapidẽ cybelem eẽ dicebant 117
Cybellos 117
Cybelle magna mater deoꝝ 117
Cybellos ædes ubi 120
Cybelle a cybello monte phrygiæ 170
Cycnus 44
Cyclades 118
Cyclo. dicti a circulari oc'lo 125
Cyllene ciuitas i mõte arcadiæ unũ cyllenius dr̃ mercuri? 143
Cyllenæ 143
Cynthia unã 46
Cynoſura 75
Cynthianum 82
Cynthianum oppidum 83
Cynthi?a ãte cynthio dict? 85
Cynnamam in Aethiopia 98
Cyprius uicus ubi dianiũ nup fuit flectenti iter in collem ex quiliarum 179
Cyprus lingua ſabina ſignificat bonũ omen per contrariuũ ſceleratus 179
Circumcatulatio 23
Circe 41. 110
Circus maximus 54. 122
Circæum littus 110
Circa portam collinã ager fuit i quo ueſtales corruptæ deſiodiebant 174 Cythera 114
Cytherea uenus 118
Cythara 143
Cytiſum ſeuticem ab amphiloco athenienſi prædicatũ 148
¶ Ante l
Clarius deus 3
Clarius: & uirgilianus aſſignantur 9
Claſſes pictura ornabant maias 118
Claudi a uirgo 119
Claudia quinta 119
Claudia gens 119
Claudia uirgo ex clauſorũ familia 145
Claudius appius tribunus plebis inſtituit ſic de tibicinib? 181
Cluus publicus 16
Citernum 74
Clypeus a uerbo tliphis. i. ſculpo non a clepto. i. occulto dicitur 102 Citumnus 110
Clio 142
Cluus capitolinus ubi primum cœpta fuut fieri feſta deæ flore 149
Clotho 100
Cluere 106
Cluacina uenus 106
¶ Ante n & o
Cn. Pom. magnus 33
Cognati unde dicãtur ex labeone & paulo in titulo de gradibus cognationis 55
Cognati 63
Cohors 76. 131
Cohors in uilla ubi pecus coire tur 131
Cohors militum 131
Columba mactatur ueneri 25
Colchi 41
Collatia diſtat ab urbe Romæ uiginti ſtadiis 67
Colores uſti 118 Colina 169
Comitium 5
Comitia nundinis nõ haberi 6
Coma unde 24
Comparatio auguſti cũ romulo 45
Comparatio auguſti contra romulum 46
Cõpatio fabioꝝ ad torrẽtẽ 49
Cõparatio ab equo & cãpo 53
Compitalia 63
Commẽdatio romuli a paupertate 79
Cõminiſci 100
Cõmentor p̃ inuẽtore hic 100
Comparatio ab equis terentibus in area 105
Cõpitalia laribus & neniæ deæ a tarquinio ſuperbo inſtituta ſunt 144
Coma uncta 150
Comminuere pro ſcindere 154
Conuallis 131
Concordiæ feſtum. x vii. calẽ. febru. 34
Concordiæ templa plura Romæ 34
Cõcordia candida 34
Contra ouidium de tẽplo deæ ſoſpitæ 41
Contra romulum qui fratrem dicitur occidiſſe 45
Concordia dea 63
Conſolatio 69
Cõtra q̃dã autor̃ plutarcho 70
Conturbernium 75
Contubernia 76
Contati 76
Conſualia 79
Conſus 79
Conqueſtio ariadnes relicta a theſeo in inſula Dio 90
Conſolatio Aeneæ ad antã 94
Concordia & ſalus & pax 104
Conditio ſm̃ paulum iureconſultum 119
Concordia cereris cũ plutone de proſerpina filia 128
Concubium 130
Contentio 134
Conſiliũ dici a conſulendo: uel conſiliando: qa in unã mentẽ conſiliant plures 142
Cõſuetudo priſca in mẽte maio in multis rebus ſeruat̃ 152
Conticinium eſt inter gallicinia & diluculum 152
Cõtẽtio colora ciceroe dict? 153
Cõcordia nexa crines auro 163
Concordia ideo dr̃ a tiberio dicta qa ei tẽplũ dicauit 163
Concordiæ feſtum quarto idus iunias 180
Concordiæ templum fuit conſtitutum poſt germanicũ triũphum 180
Coronæ ſutiles 150
Coronas imitatione foliorum ex argento & auro 150
Cornyficius in libro etymologiarum 7
Corymbifer 23
Corymbus 23
Corona ciuica: uel querna 34
Coruus 49
Corona donata baccho a uenere ad reducendam matrẽ ab inferis fabulantur 89
Corona orit̃ octano idus martias 89

Corona Ariadnes 89
Cornua dãt baccho Per cornua Bacchus significat pteruus: sed plures fuerũt Diony. 91
Corytus rex 106
Corytum oppidum 106
Coras 110
Corybantum lusus 115
Corybantes 115
Corybantus initiatus sacris dixit alios sacerdotes cory. 115
Corinthus 126
Cornu Acheloi. qđ Hercules donauit deę copiæ: Alii hoc cornu dixerũt eẽ Amaltheę 144
Cornu copiæ 144
Cosmicus occasus 19
Costi radix 20 Cosyra. 92
Cos 164
Cothurna. das ñ ẽ Tetricas 150
Cothurnus ẽ Tragicorũ grauia scribentium 150
¶C ante R
Cratis Calabriæ 93
Crarie & Sybaris 93
Crabrões idibus. xxvii. occidũt hoiem 98 Crates 139
Crater pri⁹ erat ex fago uel ex terra 154 Crater Cleopatręę fuit qndeci talẽtorũ 154
Crãę facũ ad stri. abigẽdas 164
Cremera fluuius 48
Cremera 48
Cretenses Dianam colunt 74
Croci fabula 147
Crudelis filia sup patris Tullii corpus 178
¶C ante V
Cumea sybilla fuit longa ante bellum Troianum 92
Cum Priami coniunx nõ phrygis Assaraci 132
Cupidines tres 105
Curia hostilia Põpe. & Iuli. 168
Cur ædes uestæ rotunda 168
Cur Aquila datur Ioui 160
Cur matrõę cal. mar. colebãt 81
Curetes dicti a cura & atõs. 115
Curetes 115
Curetes ⁊ & corybãtes 115
Cur colũbę sũt ⁊ secratę uẽeri 25
Cur matres carmẽtis sacrificabant: & ædẽ cõstruxerũt 27
Cures unde 45
Cur corui sũt i Apol. tutellã 50
Cur syri piscibus abstinent 57
Curis hasta 58 Curia 59
Cur ãn⁹ hyemi ñ uere icipiat 10
Cur læta uerba dicebãt ca. Ia. 11
Cur læta dicant & alternæ sint præces 11
Cur in altera parte æris. iani effigies in altera nauis erit 14
Cur saturn⁹ e cœlo pul⁹ fin. 14
Cur Iano uno tantũ in tẽplo cũ plura sint sacrificant 15
Cur Ianus i uno loco sit sacrat⁹ solũ cũ ei multa siot tẽpla 15
Cur pace iani tẽplũ claudit 16
Cur immolabant oues 22
Cur asin⁹ Priapo cæditur 23
Cur satyri sũt bacchi cõites 23
Cur aues mactantur 25
Curio maximus 59
Curiales flamines 59
Curiõcs 59 Curionũ æs 59
Curiæ 59
Curio dr̃ ille qui præest curiæ: & maximus intelligitur 59
Cur termino nihil animatum sacrificatur 64
Cur pie⁹ uenerabat a latinis 72
Cur aglę signa militiũ comitabãtur 75 Curia uetus 77
Curia duplex 77
Cures olim feræ 77
Curtius lac⁹ seu curtilacus 172
Curtii Historia 172
¶D ante a
Dactyli 12 Damium 145
Damia 145 Damiatrix 145
Danae in Italiam delata 66
Dardanus 106
Dare uerba est decipere 96
Daunia 110
¶D ante E
De titulis Octauiano datis 32
De uariis noib⁹ octa. ꝓpo. no. 32
De sacris herculis ex decimis 32
De ara herculis q̃dr̃ maxia 32
De Fabula Caci 31
De Typheo & Caco 31
De forma Caci furis 30
De ãtheo & butyride fabula 30
De fabula Caci furis filii Vul. 30
De libris Fastorum 29
De Tiberio & Germanico 29
De diis penatib⁹ Troianorũ 29
De sacris troianorum 29
De lauinia fatum 79
De inacho non fluuio 26
De iecore Aueris 26
De carmenta matre Euãdri 27
De tydeo fugato ex calydõe 28
De Valerio publicola 28
De pinu 28
De suspitiis oscinis & garritu: & inuentoribus 25
De Holocausto 25
De anni diuisione 1
De drulo sre Ger. adoptiuo 2
De laudibus Germanici 3
De anno 3
De uictimarũ exploratione 8
De iano secundũ Hesiodum 9
De elemẽtorũ distinctiõe ꝑm uarios aucto. uidel⁊ Dio. thale. Ana. Dioge. Ardre. Hesio. 9
De aqua & igne in sacris 9
De noibus & sacris Dianę 10
De solsticio 11
De palma & eius fructu 12
De strẽna & stipe⁊ 12
De reb⁹ institu. a Ro. ẽt sacris 12
De cõsulib⁹ antiqs notãda 13
De laudibus Italiæ 14
De forma iusti ꝑm Chrisippũ 15
De foro Boario & Pistario 15
De colle uimiali i regiõe cab. 15
De tarpeia filia tarpei capito. 15
De cliuo dubium 16
De inuẽtoribus astrologię dig. 18
De fabula gigantum 18
De ortu cosmico & heliaco 19
De lyra uariæ sũt opiones 19
De sacris inuentis: & thure q̃re sit sacrificium 20
De fluuio Euphrate 20
De lauro digna 21
De costi gñib⁹ ẽt natura croci 21
De Aristęo q ex Authonoe hũit Actæonẽ uersum in cerui 22
De patre patrato in fœderib⁹ cũ uerbena 22
De Iphigenia imolata nota. 23
De sacris asini uaria sũt no. 23
De diis syluestribus 24
De ordine cõuiuiorum 24
De noib⁹ diuersis coronarũ 34
De noibus mulierib⁹ cõcessis uariis temporibus 34
De porrima & postuerta 35
De liuia Augusti uxore 35
De sacris institutis in honorem Castoris & Pollucis 37
De tẽplo dicato casto. & Pol. 37
De miraculis Casto. & Pollu. 37
De festo die paci dicato 8
De foute Deæ iuturnæ 38
De ordine sacrorum 39
De Medeę fraude 41
De festo dei Termini 41
De fabula Ariõis atharoedi 43
De fabula Nictimenes 43
De cantu Ariõis citharœdi 43
De Ariõe citharœdo fabula 44
De natura Cyenorum 44
De terminis ipertii romani 45
De lustro & olympiadibus 47
De olympiadibus digna 47
De gẽte fabia originẽ nota 48
De pugna Fabio. cõtra uerẽ. 48
De fabula corui cũ cratere 49
De uetustate Arcadiæ nota i libro superiore 51
De ludis super calibus 52
De omphale: & hercule 52
De Mose in Nilũ abiecto 54
De rhea Siluia filia nũitoris 54
De circis apd diuersos auct. 54
De Romulo & Remo 54
De ficu sub qua inuẽti sunt Romulus & Remus 55
De Ro. & Re. nota hic fabla 55
De ficu Rũinali & uñ dr̃ rũa 55
De luco iunõis in exqliis' 56
De morte Ro. apd capreã palude ali i tẽplo Vulca. asserũt 57
De styge palude 60
De sacris mortuorum 60
De deo Genio 60
De Gabiis simplicibus 66
De Relatiuo quędã notãda 67
De stupro Lucretiæ nota 68
De morte Lucretiæ 69
De cõpressu Iliæ & martis 71
De officiis Mineruæ 79
De anno Phalscorum 74
De ordine mensium instituto a Ro. 74
De Cynosura 75
De lustro minore tempore Romuli 76
De numero denario 76
De anna perenna 77
De ordine anni secũdum diuersos auctores digna quædã 77
De corõa facta a Vulcano Veneri 91
De apib⁹ multa digna ex Vir. 98
De origie urbis Romæ ꝑm Aristotilem & ciceronem 106
De successione Aeneę ex regib⁹ albanis multa 108
De hoc ope scripto ab Ouidio anteq̃ iret in exilium 110
De diis penatibus 114
De opi dea uaria opinio in filias eius 115
De pelle marsiæ ꝑ herodo. 120
De officio centum uiro. iudicã. pro arbitrio 121
De rap. proser. i pratis ubi illoꝝ flagrã. cães odora. careat 123
De bello graui acto cõtra Mar. anto. circa mutinã in quo perierũt Hyrcius & Pãsa & qũo fuit Victor Octauianus 129
De uulpe carseolana 130
De fœlicitate cõdẽdę urbis 135
De tẽplo ueneri dicato 136
De tẽplo Veneris Erycinæ instituto in Sicilia 137
De cãicu. ortu & ei⁹ effecti 139
De nummo aureo inuẽto Fauni cum capite augusti cæsaris & Sphynge 140
Dea flora docuit Iunonem qũo posset parere sine maris auxilio 148
De Hydræ capite 152
De morte bruti & cassii 155
De laudib⁹ castoris & Pol. 160
De phryxo & Helle 103
De Ira Iunonis 162
De carna dea cardinis quæ multos deos fefellit: sed Ianũ non potuit fallere 163
De sacris deæ Bel. digna 166
De bello Gallorum 171
De cloacis Romæ factis ꝓpter fossam 172
De festo tybicinũ: qui primi personas inuenerunt 180
De quinquatribus festis Palladi 180
Dea florum sub nomine florę meretricis 146
Decumana 4
Decimæ nouebant herculi 31
Decuriæ 59
Decuriones 59 76
Decẽ uiribus Sibyllinis 117
Decimo qnto die Iulii Taur⁹ icipit dicẽdes ut cedat gẽinis 156
Decimas herculi offerrebãt plerique Romani 166
Decimonono die martii icipiũt quinquatria 101
Decem tibicines fuerũt in põpa funeꝝ 181 Defrutum 133

Delphin oritur quinto idus Ianuarias 26
Delphin inter sydera 26
Delphi occidit tertio no.feb. 43
Delusio Priapi in uesta dea 171
Delphi exurgit.xy.ca.Iuni. 183
Denarius numeri honore 76
Depontani senes 157
Deucalionis diluuiū etiam aliæ sunt opiniones 134
Derubigari sacrificabāt 139
Deus leucadius 157
CD ante i
Diana triceps 10
Dianæ lauricæ sacrificium 82
Dialis uxor 87
Diana Auentina 104
Dianę tēplū in Angiportu 104
Dictynna 74 Didimen 125
Dies lustric. fuit.7.ca.Iunii 160
Dies a Romulo institutus p sacris factēdis Remo 153
Diei principium 1
Dies ciuiles 1 Dies naturales 1
Dielpiter 6
Dies primi ueris in aquario 46
Dies atra in morte fabioꝝ 49
Die noni 59
Die.xvi.mar.liberalia festa 97
Die sexta Aprilis fuit tēplū Deæ fortunæ publicæ sacratū 121
Die.xx.Aprilis sol ingredit Taurum signum 132
Dindymos 117
Diomedis in Italiā aduētus 110
Diomedis campi 110
Diomedea insula 110
Diomedeæ Aues 110
Diomedes & ulyxes rapuerūt Palladium 173
Diomedes filius tydei & deiphyles filiæ Adrasti 174
Dione ueneris nomē a mare 57
Diogneti Eritaei pisces tyri 57
Dionysius asserit sextū missum Collatiam a patre cōtra Quidii opinionem 68
Diōysii alicarnasei opio de morte lucretię etiā qd actū sit 69
Diod.ait Luci.fuisse filiā Iūo. 82
Dionysius primus ex una primū cœpit uirū elicere & arborū curā docuit: Secūdus ex Ioue & Proserpia uel cerere cui dātur cornua: Tertius ex Ioue & semele ut ait Diodo. 91
Dionysius 97
Diodori opio d Hip.sana. 284
Dithyrābici carmis auctor 97
CD ante o R & V
Domini appellationem exhorruit Augustus 45
Donandi nos apud Romanos calendis Ianuariis 12
Donaria in templis quæ dicant secundum Macrobium 85
Donaticæ coronæ 144
Drapanon 124 Dryades 133
Drusus 2
Drusus cognoiatus germāicus 33
Drusi mors 33
Ducarius occidit lancea Titum Flaminium 184
CE ante CD F & G.
Echidna 152
Echidna p hydra ponitur 152
Etiam alium Pythagorā fuisse tēpore Nonne qui quē cōsti tutus fuerit in iperio secūdū Liuium hic ponit 78
Edor 20
Effingere 95 Egeria 78
Egeria ab egerendo dicta 78
Egestus Numitoris filius 109
Egonus mons 19
Egonensis Porta 19
Egregii iuuenci 8
CE ante L M & N.
Elegia unde dicatur 39
Eleusin 126
Elicius Iuppiter 85
Eloquentia 158
Emeriti milites 131
Ennius 71 Enna 123
Enna fuit ubi erat Templū cæreris solēne 123
Enne Ager 123
Enna ciui.ē i medio sē ilula 123
CE ante o p q & R.
Eos a græcis os dicit Eous 122
Eos 103
Epanalexis 186 Epeus 101
Epeus eq troiani fabricator 101
Epulōes uiri tres fm Cice. 120
Equi 183
Equus soli imolatur 22
Equiria tertio calē.Mar. 70 91
Equiria fiebant in campo martio uel in Cœlio monte 91
Equiria altera fiebāt in fine Februarii 91
Equus Pegaseus natus e Gorgonis execto gutture 141
Erythra 30
Erythręum mare siue rubrū 30
Erichthonius 108 Eryx 125
Erigone 139
Errarium in templo saturni 14
Error Bononiensis 12
F E ante u & X
Euander 27
Euandrum Pani Deo templum dicasse ex Eusta.& trogo 50
Eumenes Attali 117
Euphrates 20
Euryalus & Hiperbius fratres primi domos instituerūt, cuius antea i antris uiuerent' 51
Euryleon 108
Ex aristæi mētis alii Melisso creti sorū regi hoc tribusit 22
Ex Diony.excerpta quædā 70
Ex curib. aduecti sūt lares Dii: quibus sacrificabat cū floribus æstiuis ex Augu.instituto 145
Excusatio Ouidii tacita d libro Amandi 105
Exēplum eius gentis quæ dicta est prima 27
Exēplum Thrasybuli sumptū a Tarquinio superbo 66
Exhortatio est sacroꝝ quē post Remuria sunt dicta a Remo nunc uero Lemuria mutata r in l 153
Eximiæ hostiæ unde 20
Existimāt aliqui umbras uagari per loca q̄ mitēs coluit 152
Exoluer fa.h ē lōgo teūio 126
Expiandi ritus 40
Exquiliæ 81 179
Exsoluisse per Diæresim 126
Exta aulicocia 5
Exta muta 5 Exta regalia 5
CF ante a
Fabius primus docuit Romanos nō pugnādo uicere 167
Fabulosū fuisse eē filiū Vul. 129
Fabula d Hippome.& Atal. 116
Fabricii lex in eius censura 13
Fabulosum esse de Caco 30
Fabiorum Familia 33
Fabia gēs maxīa cognōinata 33
Fabius Maximus cunctator 33
Fabula de Alcmæone filio Amphiarai 41
Fabula d Arcto filia Lycaonis. 46
Fabula de Calisto 47
Fabii lex &.ccc.periere 48
Fabii herculei 49
Fabii unde dicti 49
Fabius ouicula 49
Fabii erant ex pte Remi 53
Faba damnata est 61
Faba ad mortuos 62
Fabula inturnæ 62
Fabula Hypsyphiles 74
Fabulosa quædā ex Dionysio de Numa & Pythagora 78
Fabula Phryxi & Helles 103
Facinus mesum est nomen 15
Faces in nuptiis quinq; 134
Faces sunt coloris puri & nitidi non obrusi 151
Faces a flammiis differre 154
Falisci 8
Fallum esse hoc opus de Fastis fuisse dicatū Tibe.ipatori 35
Fanum mysticum in Eleusi ciuitate uicina Athenis 126
Fanum fortunæ coloniā Augustus frequentauit 140
Fani breuis dscriptio & la. 140
Fanum Rediculi 159
Fanū sortīę dedicatū a Seruio Seruilio iuxta Tyberim cōtra domū aureā clausum fuit a Nerone 185
Far reum 16 Farraceæ 16
Farre iano rē diuinā faciebāt 16
Far 20
Farra bis ignem pati 37
Farra 59
Far promendum esse hyeme in pistrino 59
Farina a farre dicta 59
Fasti 2. 5 Fasti dies 5
Fastos Ouidiū iscripsit Tibe. 3
Fascellis 82
Fatum Hemarmenē dictā 28
Fatidicæ Carmētis responsum de futuris rebus 28
Famelus 48
Fatua 48
Fatuari 48
Fatuus 48
Fatua Dea est dicta: quia infantes non prius loquunt'q̄ terram attigerint 145
Fauete linguis animisq; 7
Fauete 7
Faunos cognouisse passionem dni nostri Iesu christi 24
Faunus 24 48 50 74
Fauonius redit 46
Fauni festū idibus februa. 48
Fauna 48
Faunus Cornipes 53
Faunus piniger 74
Faunus & Picus de cœlo elicuerunt Iouem 85
Faunus Latinos 112
Faunus dabat responsa tēpore noctis in somniis 130
Faunus cum fauna eius sorore prim. Saturno in Italia sacrificare cœpit 145
Fax ex alba spina 134
F F ante e
Februarius 4 39
Februarius unde inclynatus 4
Februarius unde dicatur 39 53
Februa 39
Februatum 39
Februari 39
Februus Deus 39
Februarius a februis 40
Februarius ultimus anni 41
Feriales a fœderib. factēdis 158
Fœminæ accēsis facibus Aricia currebant 82
Feralia unde dicant'nota 60
Feralia sacra quare 61
Fertilis 74
Ferentarii 76
Feretrum locus ubi damnatæ confistebant in iudicio 175
Festum Porrimæ: & Postuertæ xviii.calen.Februa. 34
Festum Castoris: & Pollucis sexto calen.Februarias 37
Festum Pacis tertio calē.feb. 38
Festa sali.triduo ite.durabāt 87
Festa Bacchi agebantur cum festo Cæreris 100
Festum Iouis Victoris est idib. Aprilis 128
Festum Veneris agebatur in die uinaliorum 137
Festum Martis ultoris quarto idus Maias' 155
Festum Martis ad portam Capenam calen.Iuniis 165
Festū uestę sexto idus Iunii 167
Festum Herculis musarum pridie calen.Iulias 185
Festū Iouis Iuicti idib. Iunii 180
Fœtus unde dicitur 129
F F ante i
Fibrę exta.alii caput uocāt 164

Ficum pro morbo positam 50
Ficus ruminalis 54
Fictū esse Marsiā excoriatū qd fugit qa ē regno priuat? 182
Fides Auium magna 135
Fides cytharę gen? inuēta ab amphiõe uł orphe, seu lyno 143
Fides cythara unde dicta est fidicula 143
Fidii & sancti festum 166
Fiscella 133
¶ Fante l
Flamines 39
Flamendialis 39
Flaminius lictor 40
Flaminica 40
Flaminea 40
Flaminea 40
Flauus fit ex uiridi ruffo 68
Flamen qui uinalia agebat sacra Rubigini 139
Flāma quasi flans dicitur 154
Flameum uelamen 96
Flaminice institute 167
Flāmini? ab hānibale uict? & occisus apd lacū Thrasimenū 185
Flamini? ab hānibale uict? & occisus apd lacū thrasime. 184
Flere pluſq lachrymare 69
Flexumines 136
Florę faciunt serta: Quę nubēti bus donēt: ñ ē Aglaia: Euphrisiti: thabia seu Pasithea 147
Flos i singłari raro ēi usu 147
Flores candidi in uino bonum indicant 148
Floralia 136
Floralia sunt die ultio apri. 139
Floralia quarto calē. Maias 139
Floralia sexto nonas Maii 146
Florales ludi iocosi 146
Flora Pompeii sortum 146
Floralia istituta fūt a io urbis cõditę qngēteſimo & sextodecimo: Sole quartamdecimaz partem Tauri obtinēte 146
Floræ ueritas ex Lactātio: Sz fictū ē eā eē florū deā: cui? festū cū oi lasciuia celebrabāt 146
Flere Deæ neglectæ supplicii inuentum ab ipsa 149
Floccid? color ē nitore carēs 151
¶ F ante o
Focus quid 131. 169
Focula uñ fit nomē foculār 169
Foeni usus apud ueteres pro lecto & uexillo 13
Fontinalia 159
Forum Boarium 31
Fornacalia 59
Fornax Dea 59
Formiæ 109
Fortunæ uaria nomina 112
Fortūæ utilis festū cal. apri. 112
Fortunæ fortis Aedes 112
Fortunæ diffinitio 112
Fortunæ publicæ Festū i mõte Quirinali. 8. Idus Aprilis 121
Fordæ boues 129
Fordicidia. xvii. calē. Maias 129
Forma quadrangularis cõstituta est urbis Romæ 135
Fortunatæ insulæ 147
Forꝝ ab Augusto cõstitutum in uia sacra etiam templū Apollinis in palatio 155
Fortunæ potenti ædes condita octauo calen. Iunias 160
Fortunæ templum 162
Fortunæ tēplū pręneste fuit 162
Forum Boarium ab ęreo boue dictum 175
Forꝝ Boarii extenditur a uelabro usq; ad ripas Tybri. 175
Fortunæ ædes multæ 185
Fortīæ festū q̃rto idus Iuni. 128
Fors fortuna seia 178
Fortuna primigenia 129
¶ F ante R. & u
Frumēta oia incēsa a Cerera pter raptum Proserpinę 127
Fucus herbę genus 18
Fucini lacus, In iula Marsorum dicitur 182
Fulminum expiatio 84
Futis uel Futile e as 167
¶ G ante a.
Gabii 65
Gabirus Macedones 112
Gabini cum sacrificarent uestes succinsere 122
Gallus nocti Mactatur 26
Galee in capitibus 87
Galli uirilia amputabant, testa sannia 114
Galli semimares 114
Galli unde appellati 114
Gallorum ululatus 114
Gallorꝝ Tinnitus p urbem 115
Galathea 183
Ganymedes seu Aquarius orit nonis Februariis 46
¶ G ante e.
Gegãia Berēia Camilla: & Tarpeia sacerdotes deę uestę 169
Cela 124
Gemma in uite 11
Gemma pro oculo uitis 81
Geminorum fabula 159
Geminorum sydera nantis salutaria 159
Gens de Brutis 48
Genii 63
Generi 81
Geniale 91
Geniũ gñis Deũ i cõpitis uirorꝝ colebāt mense Augusto 145
Geometria inuenta ab Archimede 168
Germanicus 2. 16
Gerionis Armenta 30
Gerion trium capitum 30
¶ G ante I L & O
Gyges 128
Gigantes nati post iectum saturnum de cælo 141
Gingrire unde tibiæ 181
Gigrine dictæ: ualsęę: Puellariç: Mſiuinæ: Lydię; Corynthiæ: Aegyptiæ 181
Gladii parui 87
Glaucus piscator i balenã 184
Glauci plures 184
Gorganeus equus 89
¶ G ante r,
Gradiuus unde dicatur 70
Gradiuus 71
Gramen 71
Gradatio 72
Gratiæ ex horto 147
Gradiuus est nomen decorum Marti 155
Grammen 163
Græci nõ satis animosi sed prudentes 75
Gręci facundi sed malũ gen? 75
Grus cũ Pygmæis pugnat 165
Grus 165
¶ H ante A.
Halesus Agamẽnonis filius cõdidit Phalesum 110
Halcyone 114
Halcyone Tragœdia 114
Hamadriades 116. 133
Hammodes dictus princeps signorum 103
Haruga 20
Harena pro Theatro 101
Hasta quam nubẽtes caput cõnabantur 61
Hastati 75. 76
Hasdrubal uictus 184
¶ H ante i.
Hebrus 98
Hebe Iunonis filia 162
Hecate 10
Hedera baccho gratissima 99
Hedera unde appellatur 99
Hædi 143
Hellespontus 25
Helice 75
Heliopolitãi dei simłachrꝝ 122
Hellespontus a nomine Helles ibi submersæ 103
Heniochus Auriga 143
Heniochi sig. 143
Hercules octæus 176
Herculis ædes ad circum pridie nonas Iunias 166
Hermippus 103
Hercules plures 159
Hercules sęp pedes incessit 159
Herculis uictoris ædes duę Romæ 159
Herculis labores duodeci3 159
Hermes 198
Herba sabina 21. 132
Herculis ædē neq; muscæ: neq; canes ingrediebantur 31
Herculis uictoris ædes duę Romæ 31
Herculis claua 31
Hercules seruiuit Omphale reginę 52
Hernici 74
Herne 74
Herſylia 80
Here 102
Hercules tenebaſ iplere duodeciz labores quos iusserat Eurystheus 151
Hercules bñmerit? ē de Romanis propter mortē Caci 162
Hercules docuit Euandrum litteras 186
Hesperũ Atlãtis filiũ iustitia & humanitate intuem 52
Hesperides habuisse hortos ad Lixon libyæ 89
Hesperidũ Horti: ac regũ Adonis & Alcynoi. Itē Pēsiles Semiramidis & Cyri 147
Hesiodus a musis subito fastus poeta 161
Hexametri & pentametri comparatio 61
¶ H ante i.
Hyades uesperi occidunt. xy. cal. Maias 130
Hiarbas 92
Hiacinthum eē flore purpureo unde dicitur uestis 123
Hyacinthina 123
Hyacinthũ eē spēm uiolæ 123
Hyades oriunt sexto nonas Maias 146
Hyades septē oē: quas qnq; solũ crediderũt ueteres 146
Hyades dictę sunt ab ibre 146
Hyas filius Atlantis & Aethræ añq; nascerentur sorores 146
Hyacinthina uestis 147
Hyacinthus ex Therapnæ uico Laconiæ 147
Hyas oritur 160
Hyas die. xxx. Maii oritur 160
Hic indicat ipse scripsisse in scythia hoc opus &c. 110
Hybla 124
Hydropici. quo plus bibunt & sitiunt magis 13
Hyemis in scorpione 46
Higinius de cauda Scorpii in Ophiulco 113
Hymenæus Bacchi & Veneris filius 61
Himera 125. 139
Hyperion 22
Hyperbaton 39
Hippolytus Aniciæ latuit 82
Hippocrene 89
Hyperion est reditus lunæ: & Aurorę pater 246
Hippolytus reuixit auxilio Aesculapii 183
Hippolyt? ab Aesculapio ad uitam sancitus 183
Hirundinis aduentus 70
Hirundo prænuntia ueris 70
Hirpiæ 110
Hirci senis sacrum Ioui: Neptuno: & Mercurio 254
Historiæ 2
Historiæ diffinitio 2
Historiam nota de Romulo & Remo 54
Historia de ariunte filio Targnii qui decepit Sabinos 66
Historia qõ Lucretia fuit corrupta a Sexto Tarquio 66

Historia de Romu.& remo 73
¶ H ante o & u.
Homicidii reorum pœna 28
Homines qui lentæ uescuntur fieri æqui animi 148
Honor habitus his qui uxores & liberos habuissent 142
Horæ seruant portas cœli secũ dum Homerum 10
Hordæ 129
Hostia 20
Hostiæ eximiæ 20
Hostię partes triplices 20
Hostilius primus rex sellam curulem instituit 86
Hostica uindemia quæ dr 138
Hostilii 144
Humidum 81
¶ I ante a.
Iact? panis in hostiũ statões 171
Iãbæ filia Celei & Menalinę 126
Iambæ unde pes Iambus 126
Ianuarius 4
Iamuarius a Iano 4
Ianus quadrifrons 6
Ianus bifrons 6
Iano principia oĩa sacrata 6
Ianus anni Deus 6
Iani tẽplum aperiebatur in bello:pace claudebatur 9
Iani nomina in sacris 10
Ianus unde dictus 10
Ianual 10
Ianiculum prius dicebatur Antipolis 14
Iani ædes ubi fuit 15
Iano cõcordiæ saluti ac pati res minima fit tertio ca.apri. 104
Iason exulauit 28
Ialuis 106
¶ I ante c d & g
Icaros insula 118
Ida multifons 117
Idem Ianus est facie anteriore q est in posteriore 9
Idibus Ianuariis festũ iouis 32
Idibus Maiis simulachra iaciuntur in mari ex mãdato Apollinis Delphici 157
Idibus Iunii est festum ioui inuicto dicatum 167
Idus unde dicuntur 6
Idus Martiæ infœlices 32
Idus Martiæ pricidiũ dictę 96
Id? oĩum mẽsiũ ioui dicatę 166
Ignis omnia purgat 133
Ignis & aqua in nuptiis 134
Ignis Vestæ 167
Ignis puigil i multis tẽplis 167
Ignis i capite seruii i cumis 129
¶ I ante L & M.
Ilia 71
Iliade 73
Ilia uirgo uestalis 81
Ilicius Iuppiter 85
Imagines æreę in Atriis 32
Imago Palladis aduecta est Romã captis Phalisçis 102
Imago matris Deorum ab incẽdio seruata 119
Immolandi initium 21
Immolandorum hominum ritus olim in latio 157
¶ I ante n.
In festo Bacchi sumebatur toga libera 100
In secũda mensa semen papaueris tostum dabatur 113
In circo currebãt eq septies 130
In monte Auentino bonę Deæ Aedes 145
In septẽtrione ad occidẽtẽ. Solẽ hortos ẽt sẽp cũ floribus 147
In luco palustri constitutũ ẽ tẽplum Deo uertumno 173
Incendia mitia 24
India 127
Inducię cum Romanis & Gallis factæ pp panes iactos 171
Indictiuum funus 179
Iniuges hostiæ 8
Initium ueris:Aestatis: Autũni & hyemis 46
Inire hirci 56
Inire fœminam 56
Inire templum 56
Initia 122
Iniicere man?,est uerberare uel aliquã uim inferre 126
Innumere maris nymphæ 126
Ino dedit femina tosta 63
Inonis fabula 63
Ino filia Cadmi dabat semia tosta agricolis propter Phryxũ & Hellem occidendos 102
Ino dicta Matuta uel Leucothea cuius templum fuit in foro olitorio 175
Ino filia Cadmi ex Hermione uxor fuit Athamantis regis thebarum 175
Ino cũ filio Melicerta uersi sunt in Deos 126
Ino matertera Bacchi 176
Ino uxor Athamantis uenit in hospitium Carmentis matris Euandri 176
Insigia regum Romanoꝝ sumpta ab Hetruscis uidelicet 8
Insulsi 48
Instita uestis Matronarum 112
Inter causam:& rationem 1
Interciſi 5
Inter litẽ & iurgia differẽtia 7
Inter ambituꝫ & ambitionẽ 18
Interea quid significet 26
Inter spem & metum 28
Intonsi Romani 40
Intercalaris dies 78
Inuocatio ad Deos Romanorũ in uaticinio Carmentis 28
Inuus 50
Inuocatio ad Musas 106
¶ I ante o p r & s
Io fabula 26
Iole 52
Ionium Mare 127
Ionium Pelagus a Gaia.usq; in Aegyptum 127
Ionis & Aesculapii templa cõdita calendis ianuariis 17
Iouis capitolini sacrificium calen.Februa. 42
Ioues tres 42
Iouis cognomina 128
Ioui statori ædes sacrata quinto calen.iunias 185
Iphigenia:seu iphianassa 23
Iram Deorum maximã:maxime cum negliguntur 149
Isis Dea 26
Isidis sacra Romã trãslata 26
Isidis Aedes 26
Isidis sacerdotum insignia 26
Isis Aegyptum 112
Ilithumum 176
Isthmos 176
¶ I ante V.
Iubæ Mors 121
Iuba scriptor 121
Iudiciũ actũ a Mysęis iudicibus inter Marsiã & Apollinẽ 182
Iugula 121
Iulius Cęsar uestæ sacerdos 156
Iulius Cęlar Põtifex Maxi. 29
Iuli.Proculus 58
Iuli? Proculus de Romulo 58
Iulius Cæsar nõ dicit cognatus uestæ ppter iulium Ascaniũ filium Aeneæ filii ueneris 88
Iulus 108
Iuno ex ueis aduecta est 165
Iunoni Monetę ædes data calẽ. iunii in Capitolio 165
Iunius 4
Iunonis monetæ ædes 35
Iuno maxima sospes 41
Iuno iuga uñ iugari? uicus 56
Iunonis curetis appellatio 61
Iunonis ædes 81
Iuno Samon 112
Iunii mẽsis appellatio 161
Iuni?a iunio bruto fm aliquos ul'a iunõe uel ab hebe dea iuuẽtuꝫ dr ul'ẽt a iuniorib? 161
Iuno est nata ante iouem 161
Iuno habet templum iunctũ cũ templo Martis 162
Iuno Hebe & concordia 163
Iuno Moneta in Auentino 165
Iuppiter feretruis 41
Iuppiter lapideus 42
Iuppiter imberbis 88
Iuppiter uictor colitur idibus Aprilibus 128
Iuppiter ex europa genuit Minoem 157
Ius honorarium 5
Iustitiæ genera tria 41
Iusta sacra pro mortuis 60
Iusta sacra 63
Iuturna 26
Iuturnæ lacus 38
Iuuenalis de Egeria 83
Innius ante idus non est aptus nuptiis 166
¶ L ante a.
Labrum 133
Labrum pro Pelui 133
Lacus inturnæ iuxta Pallãtium prope templum uestæ 62
Lachesis 100
Lactis Caprini præstantia 143
Lacus Curtius a Curtio Sabino dictus secundũ Plutar. 172
Ladon 51
Ladõ est fluuius in Arcadia 143
Lalar 61.62
Lala 62
Lampsacus 25
Lamẽtatõ cereris d filia rap. 126
Laneæ imagines 39
Lãnunium 162
Lapis manalis etiam erat iuxta portam Capenam 159
Lapis manalis 159
Lares 61.63
Laribus præstitibus ara dicata calendis Maiis 144
Lares præstites dicti nũc in domibus priuatis 144
Lares grandiles in honorẽ Scrophæ instituti a Romanis 144
Lares succincti bulla aurea 144
Lares furiales dici:pœnaꝫ exactores uitæ 245
Laruati 152
Lardum far & faba in sacrificiis carnæ 164
Latium 14
Latina:& Hetrusca Ripa Tyberis dicitur 158
Lautolæ igneæ 16
Laurus 21
Laurẽtalia ex Diony.& Plu. 65
Lauaturus 71
Laurẽtalia die.xxiii.mẽsis decẽ. celebrãt.Alii i fi.Apr.aiũt 73
Laurentalia 73
Laurentia 73
Laurentum 74
Laureæ ueteres nouis mutabantur 77
Lausus in uenatione fuit mortu? Amuli patrui fraude 109
Laurus in palatio unde triumphantes coronabantur 140
Laus Cæsaris Octauiani 156
Laurus pro Februa. 159
¶ L ante E.
Lechei 176
Legio 75
Lemnos Colit Vulcanum 74
Lemures 152. 53
Lemuria septio id? Maias 152
Lemures ũbrę nocturnę q̃ terrificãt quæ fabis expelluntur 153
Lemuria p triduũ celebra. 153
Lentis duo genera 148
Leões trahũt currũ cybeles 115
Leontini 124
Lerna palus in sinu argolico in Peloponneso 152
Lesbis 43
Lesbuis 43
Lesbos 43
Leucas 127
Leucothea 175
Leucothea græce,Matuta latine 177

¶ L ante i

Libertas qđo diffinit 129
Libertatis atriũ idib⁹ april. 129
Libertatis alterũ templũ 129
Libum de milio 132 Libri ritu-
ales hetruscoꝝ 135 Liba
cocta i igne dñr ꝓperata 176
Libũ 10 Libri nũæ põpilii iuẽ
ti in arca 83 Libræ occas⁹ 87
Liberalia 97 Liber 97
Liba & libamia a libero dcã 97
Libũ fit ex pane & melle 98
Liba 98 Libamina 98
Liber naxõ 112 Libri sybil. 113
Libra i ortũ ferũ. vi. idus apri. 121
Libra pẽdula 121 Libya 127
Licæus 23 Lictores uñ dci 40
Lycos 50 Licæi ioui tẽplũ 51
Licurgus dicebat le doctũ eẽ ab
apolline delphico leges 82
Licurgus rex thraciæ 97
Licaon ꝑ filio hoc est primitiuũ
pro deriuatiuo 167
Lien 82 Ligo 37
Lilybeũ 123 Linigeri 26
Lintres 54
Lyræ ort⁹ nonis ianuariis 19
Lyræ ortus heliacus 19
Lyra inter sidera 19
Lyra occidit. x. calen. febru. 36
Lyra 143 Lyræ iuẽta mercu-
rius 143 Lyra oritur pridie
nonas maias 152 Lyris flu
uius clanis sint appellat⁹ 177
Lysimachus agatoclis fili⁹ 117
Lituus romu. in medio incẽdio
remãsit iteger 80 Lituus ꝑ
uirga augurali ẽt ꝑ tuba po-
nit itorta a lichio resono 172
Liuia drusilla mater tiberii 29
Liuius cæteris historicis antepo
nendus 65
Liuius in primo ab urbe cõ. 80
Liui⁹ & diony. de mẽte sacro 95
Liuii dionysii & plutarchi opio
nes de ꝙdẽda urbe roma 134
Liuia drusilla cognominata 180

¶ L ante o

Locupletes 148
Luculi eburnei 184 Logo-
machia 47 Lolium 37
Lolium soporem inducit & hebe
tat uisum 37 Lora dicta a
laurea tryumphorum 184
Lotys nympha 24
Lotis nympha 24
Lotophagi ppli i aphrica 24. 114
Lothos 114 ¶ L ante u
Luceres dicti a luceo ardeæ re-
ge 76 Luceres 76
Lucomones 12. 76
Lucius ualeri⁹ cõsul uolscos &
equos fudit die. 18. iunii 183
Lucetius 6 L. Mumius
achaic⁹ corynthiũ diruit 29
Lucaria festa 42 Lucrinus la-
cus 42 Lucina luco dcã 56
Luci⁹ brut⁹ 66 Lucan⁹ libro
tertio de signis cœlestibus 75
Luc⁹ camoẽaꝝ cõstrat⁹ a uña 83
Ludi ex multa instituti deæ flo-
ræ 149 Ludicta a nudis lu
percis celebrata 53
Ludi megalesia dicti 114
Ludi in honorẽ cęsaris ob uictũ
iubam sexto idus aprilis 121
Ludi floralia instituti & uñ 139
Ludi florales erant anniuersa-
rii 149
Ludi marti confecrati pp signa
recepta a parthis 156
Ludoꝝ species quattuor 181
Lugẽtes uiduæ 4
Lugẽdi modus 77
Lunæ festũ pridie calen. 104
Lupercalia. xv. calen. mart. 50
Lupercaliorum origo 50
Lupcal 50. 54 Lupci nudi 51
Lupercalia 53
Lupcalia festa i qb⁹ pelle execta
ꝓcutiebãt man⁹ ñ pientiũ 56
Lustꝝ 47 Lustratio tubaꝝ 101
Lux affert pudorem 163

¶ M ante a

Magistriferi dicti 102 Magna
græcia 109 Maius 4
Maia eadẽ dr̃ bona dea & fau-
na: & ops: ẽt fatua 140
Maiestas unde dicta 141
Maiestas oẽm mũdũ tẽperat 141
Maie. a magnitudie sua dcã 141
Maiesta iouis custos 142
Maium dici a maioribus: & iniũ
a iunioribus 142
Maiores i atriis epulabant 170
Malũ blãdũ 24 Mamilia 74. 110
Mamurius ueturius de prio ei⁹
noie in sacræ habetur 86
Manliana ipia 33 Manes 61
Manipuli 75 Manipulus mi-
litũ 75 Mania 144
Manlius capitolinus 165
Marsia excoriatus 182
Marsia excoriatus 182
Marsia latyrus mediam inuenit
Tibiam 182
Marsia ab apollie excorriatũ 182
Martius 4 Marica 48
Marspiter 71
Martius rex sacraꝝ instituit⁹ 85
Marcus lælius augur istituit de
bulla nobiliũ & libertioꝝ dif
ferentiã 99 Marsus 110
M. Iunius brutus ædem matris
deã in palatio dedicauit 114
M. Liuius ædẽ matri deoꝝ dedi
cauit 120
Mars cuius filius fuit 147
Martis ultoris ædes 155
Mars bisultor 156
Mars tẽpla multa romę hũit 165
Martia marci philippi filia oxor
catonis uticensis 186
Martius philippus hũit prius so
rorẽ liuiæ drusillæ i uxorẽ po
stea Acciã mr̃em octauiã ꝑm
uolscum & marsum 186
Marsicũ bellũ 177 Marsi 177
Malanissa rex marsiliorꝝ ð quo
salussi⁹ i iugur. multa ait 185
Massiam ducẽ lydoꝝ condidisse
oppidũ archippe: ubi ẽ lacus
fucinus ut ait pli. 182
Matralia quarto idus iunias ce
lebrantur 175
Matuta seu ino & ei⁹ fabula 175
Matuta 175
Mr̃is matutæ ædes i foro boa-
rio 175 Matrimes 40
Matrõꝝ martis festũ cole:bãt 78
Matronalia 78 Matrona 78
Materfamilias 78
Matronaꝝ uittæ & stolæ 78
Mr̃ auia ꝑ auia ꝑm ulpianũ 109
Matronæ uenerẽ colebant 112
Matronas lauare se sub Myr-
tho 112
Mater deã: & ei⁹ noia 114
Mater deum & noia 114
Mater deum i italia aduecta ex
rege attalo 117
Mauritaniæ fines ad occidentẽ
dicte sũt insulę fortunatę 147

¶ M ante e

Mediũ hyemis q̃rto idus ianua
rias 26 Medeæ fabula 41
Medea 41 Mediciç iuẽtor 101
Medio cũ pollice locus nõdũ in-
tellectus pp ritũ sacroꝝ 152
Megalesia magni ludi 114
Megalesia primi i urbe ludi 120
Megara 124
Megarina, seu menalina 126
Melanyppus 28
Melysia & amalthea matrices
iouis 89 Melita 92
Melitei 92
Melita insula in mari libyco uñ
catelli melitei dicuntur 93
Melilotus in attica regione can
dicanes, & croco q̃ simillima,
ex qua sertula fit cãpana 124
Mela 125 Melicerta 175
Męnades sũt comites bacchi 176
Mensas dicatas ararũ uices põsta
re 170 Mente odor 62
Menta, & minta herba 62
Menenii oratio ad plebem cum
fabula corpis, & mẽbroꝝ 95
Mens recti conscia obtrectãtiũ
linguas contẽnit 119
Mænades dictæ quas putant fu
rore agitati mythi enim fu-
ror dicitur 124
Mẽle maii maiũ nubere qa ima-
gines de ponte sublicio, q ẽt
nunc extat deiiciebant 153
Mentis templum notũ septimo
idus iunii 167
Meonides 44
Mæonii nunc lydii 52
Mæones populos aliter alaonas
dictos quid strabonem 52
Mereo quot hẽat significata 76
Meroe 127
Mercuri⁹ a thuscis dr̃ camill⁹ 133
Mercurius egyptius trichordẽ
lyram inuenit 143
Mercurius ignẽtib⁹ ad furta 143
Mercuri⁹ colebat idib⁹ maiis 158
Mercurii ædes non longe a cir-
co maximo 158
Mercurii inuenta 158
Mercurii nomẽ unde dictũ 158
Mercurii plures fierent 158
Mercurius sobrius 158
Mercurii aqua 159
Messana 32 Metell⁹ creticꝰ 32
Metellus numidicus 32
Metonymia fit: qñ id qđ tenet
ponit ꝑ eo qđ tenet torus ꝑ cõ-
iugio 128 Metaurus 184
Mezẽtius cũ rutilis se ꝓiũxit 137

¶ M ante i

Mycenæ iunonis ædes 162
Miluius orit. xv. calen. april. 100
Miluius q̃ sua cauda docuit gu-
bernaculum in naui 100
Milites i theatro sedebãt secreti
a populo 121 Minium 2
Mineruæ qnq; 71 Minerua 71
Minotauri effigies 75
Miner. da belloꝝ, & prudẽtiç 101
Mineruæ captæ ædes 102
Myniæ 103
Miraculum de aqua sulphurta
effusa p ianũ ꝓtra sabinos 15
Miracu. iani de aq̃ sulphurea 16
Myrti duæ ad ædẽ quirini 57
Mirum de sacris thessalicis 61
Miraculũ bacchi qđo liberauit
silenũ ab aculeis crabronũ 98
Myrthus 106
Myrthea corona 106
Miraculũ qđo secuta ẽ funẽ clau
diæ mr̃ deoꝝ 119 Mitra 95
Mitra gestamẽ lydaꝝ mr̃icꝝ 95

¶ M ante n & o

Mnemosinæ una musarũ 114
Mola 10. 20
Moly herba inuenta a mercu-
rio 56 Mollia saxa 102
Moneta ærea 13
Mons ianiculus ubi nũc est tem
plum sancti onophrii 14
Monumentum 91
Mortuoꝝ sepultura 60
Mortuoꝝ animæ in fabis 61
Mortuo metello pontifice ilau-
ricus q̃ catulli petebãt & cæ-
sare qui solus obtinuit 88
Mors didonis 92
Mortui ad tubã deducebãt 102
Moretum 121
Morem in sepulchris 136
Mors Hasdrubalis 185
Mors. M. manlii Capitolini 180
Mos soluẽdi iusta diis ab ęnea 60

¶ M ante u

Multa disputata acute sunt de li
bris fastoꝝ ẽt de tpe exilii oui
dii: & quo tpe ouidius pũit 17
Mulciber 30
Mulieres impudicę cũ toga in-
cedebant 99
Mulcta pœna ẽ nomẽ gñale 149
Mulctaticia pecunia dicit 149
Mulcta legum antiquarũ 149
Mulcta suprema 149
Mulcta minima 149

Mulcta maxima 149
Mulcta p magistratus publicos Pœna p oēs irrogatur 149
Mūd⁹ 135 Mūicipalia fa. 167
Muſę 114 Muſarꝝ noīa 140
Mutę de feſtū 61 Muta da 62

℄ N ante A

Nais 62
Naia a naco. i. fluo 62
Naiades 133 Napeæ 133
Narciſ. capt⁹ amoꝝ ſuę foꝝę 147
Naſonis fa. fuit eq̄ſtris ordis 45
Natare uinis p ebrietate 181
Naupactus 41

℄ N ante E

Ne puel. nubāt i ſacris ferali. 60
Nectar 51 Nefaſti 5
Nemorenſis Diana 82
Nēora ſyluas amœniores eē 133
Nenia 164
Nenia Dea cuius ſacellū fuit extra portam uiminalem 164
Nenia incantatiōes dicunt 164
Nephele Phrixi & Helles 63
Neptun⁹ eq̄ſter 29 Nepos 81
Neptunū & Iouē ac mercu. fuiſſe in hoſpitio Hyrei ſenis & oriona dilectū a Diana 154
Nephele mr̄ phry. & Helles a neptuno compreſſa 103
Nequitia 24 Nequā 24
Nerui ſunt iecoris 164
Neronis laus 164

℄ N ante i & o

Nicoſtrata uel carmētis 27
Nymphæ Dodonides ſeptem: Tyene eſt ultima 183
Nyſa urbs multis in locis 97
Nomina palladia 102
Nomē uulpis ex lege carleo. dici nō pōt 131 Nomētū 138
Nonæ 5 Nonacrina 51
Nonæ caprotenæ 58
Non nihil & nihil nō in quo differant 94
Notāda eſt hic in ſyllaba regula digna in uerbis 2
Nota aliquando ſignum diſtractio probrum 9
Nota uarias opiniones 11
Notæ Argeati 13
Nota de triūpho germanico 17
Nota hos uerſus in ſacris 21
Nota p laude 33 Notuis 56
Nota opionē de Romulo & Remo ſm Dionyſium 71
Nota textū uarie expoſitū 102
Nota textū deber̄ ſcribi calpete nō capete ut ſupra 109
Nota ſupra i li. iii. differētiā iter diſertū & eloquētē 111
Nota qūo poetæ hiſtoriam pertuerunt 115
Nota has opiones uārias 159
Nouus ignis incēdebatur 77
Nox uinū & amor nō hñt moderabile 24 Noxa 133
Noxæ noīe omne delictum continerijt Vlpianus 133

℄ N ante u

Nubere licet 182
Nūæ regia iuxta ædē ueſtę 168
Nūa pri⁹ inſtituit molā ſalſā 37
Numa fuit rex iuſtitia: prudētia & religione excellēntiſſimū 83
Nūidæ 92 Numicius 94
Numicius fluuius Deus rapuit Annā 94 Nūdinæ 5
Nundina Dea 5
Nuptiæ uetantur nondū p ditis ancilibus 87 Nurus 81

℄ O ante B & C

Obærati 13
Obſcœna i feſto ānę canebāt 95
Occupar̄ ponit et p iuenir̄ 164
Ocreſia corniculana fuit mater Serui Seruilii 185
Ocriſia captiua fuit mr̄ Ser. 180
Octauiani iā dicta ad iteritionē cōtra pcuſſores Cæſa. 96
Octauian⁹ recepit a ptis inſignia Ro. rapta i morte Craſ. 156
Octauian⁹ uict⁹ a Bruto i cāpis philippi. & Caſ. & mar. an. 96
Octauianus natus ex Accia ſorore Caii Cæſaris 29
Octauian⁹ dictus Auguſtus 32
Octauiani cognomina 32
Octauian⁹ 32 Octa. ſphę. 35
Octauianus. xviii. annorum cō ſul eſt factus 330
Octauianus adoleſcens dictus antequā diceretur Augu. 130

℄ O ante D E F & L

Oloratum 66 84
Oebalia 15 Oebalii 81
Officiū lani 10 Officia Pal. 101
Olenia capella 144
Olenus Vulcani filius 144
Olenus 148
Oleōs urbs uñ fios oleni⁹ 148
Olympias 39 47 Olip⁹ 89
Oliua maſcula dr̄ ſterilis 132

℄ O ante m n & p

Omē 12 Oia p̄ter uirtutē ſunt ſubiecta fortunæ 49
Omphale ex lydia a lydo Athyos filio 53 Oneſicrit⁹ & Strabo d̄ baccho & Herc. 90
Opalia 15
Opa q̄ fuerūt in ędē cōcordię 34
Opari 82 Ophiuleus 183
Opinio de animis uaria 60
Opio uaria ē iter Li. & Dio. 68
Opima ſpolia 155
Opio uaria d̄ ſēib⁹ dp̄tāis 157
Ops 115 155
Opus plutarchi trāſlatū ab Hermo. barba. 23 Opulēt⁹ 155

℄ O ante r

Oratio Bruti 69
Oratio ē bruti ad populū 70
Oratio Romuli ad martem 73
Oratio Sabinarum ad patres ēt ad maritos 80
Oratio paſtoꝝ ad deā palē 133
Oro ad mercurū cōſueta i qua prātes Mercurii numerāt 159
Oro Iouis ad dos q̄ ſauerēt Romāis 171 Oreades 52
Oreſtis fuga 82 Orinare 71
Oriōis enſifer occidit ſexto id⁹ Aprilis. 121
Orionis magnitudo 121
Orithia filia erichthei fḡis athenarum 147
Oriō occidit ſeptio id⁹ Ma. 154
Orionis mors 155
Oriōis fabula & noīs ratio 155
Oriōis zōa orit̄ ſexto ca. iul. 185
Orion oritur. xv. calē. Iul. 183
Orpheū ſacra Baccho inſtituiſſe: quæ orgia dicantur 52
Ortygia 124 182
Ortus Coſmicus Tauri oppoſitus ſcorpioni 152
Ortus tauri a clunibus 156
Ortygiæ boues intelligant eſſe apollinis 159

℄ O ante s t & u

Oſcines aues 25 Oſci 32
Oſculum Bruti mr̄i terræ 66
Oſſa 89 Otryades 64
Oues lectæ 21 Ouiū uſus 22
Ouid. li. xv. met. d̄ cultro & ſo. 38
Ouid. edidit ħ op⁹ poſt mortē augu. 88 Ouid. fuit decēuir 121

℄ P ante a

Pacē Cęſaris Auguſti p uniuerſum orbē 7 Pachyn⁹ 123
Padus 127 Pagaſeus 28
Pagaſeus Iaſon 28
Pagaſæ 28 Pagus 28
Paganus 28
Pagaſę i Theſſalię emporiū 151
Palmata toga 8
Paludamenta 8
Palmarum genera 12
Palma pro fructu & arbore 12
Palma ſignū uictoriæ 12
Pallantrum 27
Pallātiū & Palatium unde 27
Pallātiū a Pallante dictum 29
Palæſtina 57 Pallas 71
Palladis feſtum 101
Pallantia ſepta 108
Pallas Athenas 112
Palæſtinæ Deæ 116
Pelæſtæ locus ē i ora Priapi, nō i ſyria. ſed in Epyro 116
Pallātias 121 Palilicium fyd⁹ 130
Palilia 131 Pales dea 131
Palilia celebrant. xi. ſeu. xii. calē. Ma. 131
Palilibus roma condita 131
Pales Dea paſtorum 132
Pallantium 135
Paleſtrę iuētor mercurius 158
Palus ad forum Ro. 172
Pallāteū cōditū ab Euādro 172
Palladiū e cœlo cecidit 173
Palladium regnante Ilo rege de cœlo lapſum 173
Palladiū ex troia Romā delatū & ſeruatum diligenter, 174
Palladiū uix ē icēdio ſuatū 174
Palæmon 175
Pallas iuētrix fuit Tibiæ 181
Pallas i Auētine coli cœpita. xy. calen. Iulias 183
Pana Dionyſii famulus fuit: ex reſponſo Apollinis 23
Pan 24 50
Pana & lupercalia ſunt idē 50
Pangea 98
Pageus fluuius i Tracia 98
Pantagias 124
Panem cineri ſuppoſitum 120
Papaueris duo genera 113
Parentalia ſacra 60 153
Parſyhaſia 127
Parētalia prius mēſe Maio, nūc Februario aguntur 152
Parthi & perſæ ſimul 156
Partes rogantis 162
Paſiphæ ē capta amore cornuū tauri 91 Paſſum 133
Patrimes 40
Patrochus cæde facta ad peleū ꝓfugit 40 Patella 63 170
Pr̄ ē nomē gñale ad ples dos 99
Patru⁹ ꝓſerpinæ fuit, pluto 124
Patres 142 Pauo 165
Panus ſamo 165
Pax ſub Auguſto 16

℄ P ante E

Pecunia a pecore, & peculatus: & peculiū 148 Pecūia 13
Pectus leonis occidit nono calē. feb. 36 Pedarii ſenatores 8
Pegaſ⁹ orit̄ nonis mar. ueſpi 89
Pegaſus equus apud pyrenem in Helicone captus fuit 89
Pelion oīum mōtiū altiſſim⁹ 18
Pelignoꝝ origo 74 Peltari 76
Peltam æneam e cœlo d̄lapſam ſm Plutar. 86 Peliō 89
Pellex Iunonis 90
Peloponnelus 118
Pelopeiades uñ. i. mare dictū a Pelope 118 Pelarus 123
Pelion, oſſa, & Olympus 141
Penſio 13 Penetralia 42
Penates 42
Periſteræ mutatio in colūbā 25
Per lacernatā Amicā apud Iuuenalem intelligit ſporus 67
Perēna āna a ꝓpetuita. dcā 94
Peregrini qui i Italiā uenēr 109
Pergam⁹ 117 Periphraſis 119
Perſephonæ 124 128
Periphraſis duplex 154
Perilla filia Ouidii 166
Perilla Ouidii filia fuit 166
Pes 92

℄ P ante h

Phaleræ 8 Phaſis 41
Phantaſma uiſum 72
Phaliſci 110
Pharos fuit parua in Nilo 157
Phæbes, & Hilairæ fabula 159
Phœbem & theleiram filias leucippi a Caſtore & polluce dilectas cū eſſent lyncæo & idæ ſtribus deſponſatas 159
Phylera 150
Phyliris nipha oceani filia ex q̄ nat⁹ ē chytō, & Satur. i equū uerſo 151 Phylyrides 151
Philippi 96 Phinei fabla 164

Phinei fabla dꝫ plura hñr apd ualeriꝰ flaccꝰ i argonau. 164
Phorone⁹ rex argiuoꝝ ritꝰ sacrificioꝝ primus instituit 20
Pholoæ 51
Phocꝰ peleus fratrẽ interfecit 63
Phryxus & helles 18
Phryxi & helles fabula 103
Phryxus & helles nepheles filii 177 ¶Pantei
Piacula 39 Piaculãris porta 39
Picus 48.84 Picus martⁱ⁹ 72
Picena regio 72 Pigmæi 165
Piger boores 167 Pilenta 34
Pilani 76 Pileos cirbasias 82
Pilumnus 170 Pinus 28
Pinus matri deũ sacra 40
Pinsores 59 Pyrchichius 87
Pyreus portus 127
Pyrodes circis filius ignẽ e silice primꝰ docuit quẽ i ferula seruare docuit ꝓmetheus 134
Pyrrhus rex 166
Piscũ captura uberria iola trãsestẽ 56 Pisces zodiaci 56
Piscium alter occidit quinto nonas martias 87
Pisinꝰ quã & pisimẽtẽ uocãt 117
Piscatorii ludi i cãpo martio 167
Pistores 170 Pythagãnis 77
Pythagoꝛ italicæ phiç auctor 77
Pythagoras spartiata 77
¶Pantel
Plebes 16 Plebei 16
Pleiades occidũt. 4. nonas aprilis 113 Pleiades 113
Pleiades unde dicta 113
Pleiadum numerus 113
Pleiades pridiæ idus oriunt 156
Plinius de tonitribus lenibꝰ 136
Pluuia pauloante solis ortũ q̃rto nonas iunias 166
Plutarchus de sacris ueneri dicatis mense aprili 105
Plumbum fuscum 62
Plutar. i ꝓblematis demõiis 63
Plutarchi opinionẽ de bulla nota ẽt ſm uarronẽ 99
¶Panteo
Podia funis nauticus 92
Poeni foedifragi 77
Poetas fieri diuinos 161
Polus & axis idem sunt 10
Polyhymnia 141
Polymnia uel polyhymnia 141
Pollucis & castoriis signũ 159
Pollux lynceũ occidit: qa castorẽ ſfẽ occiderat 160 Pomonal⁹ 39
Pompa circẽsiũ circha metas ſtebat 122 Poma punica 128
Pontifex maximus 39
Pont. munera 39
Pont. numerus 39
Pontifices unde dicti 39
Põtifex maximꝰ ꝑsidebat festis uſtæ & cæteris 88
Pops sublici⁹ 154 Poplifugia 58 Porta cœli 19
Porcus & porca mactabaⁿ ceteri 21 Porci eximii 21
Parrima 34 Portẽtũ ingẽs 76
Porci effigies inter signa militaria 75 Porphyris 114
Portç fanẽiis iſcriptio ãtiq. 140
Porta capena unde dicta 179
Portunnus 175
Portũnus & palæmõ idẽ eẽ 177
Porta fenestra 178
Porta una Romana dicta ẽ fenestra quã seruius rex ꝓ eã alloquutus est fortunam 178
Postriduani 6 Postuerta 34
Post duos annos añ discerat carthagie a morte didꝰ soro. 93
Posthumus ex uulpiano iurecõ sulto unde dict 108
Post bellũ cãmense mentis deæ templum est constitutũ 167
Potãdi mos apud priscos 92
¶Pante r
Prandiũ ꝓpo mille mẽsis & cõgiariũ 35 Prandiũ 126
Prætor unde inclinatur 5
Prætorii 5 Prætoria porta 5
Prætores duo 5
Prætores plures 5
Prætexta 8.99
Præco in syllabis 8
Precidaneæ 20 Præcidanea porta 21 Prçpetes aues 25
Præstites 144
Prænestine deæ 162
Prænestæ 162 Præpes 166
Primipes 75.76
Primuspilus 75
Principalis porta 76
Primipilus 76 Primipilaris 76
Primi uescebantur herbis boies deinde glandibꝰ arefactis 122
Primigemus sulcus 135
Primus pro principe hic 143
Professi 5 Pronosticũ tẽpestatis 19 Prodige uñ ꝓdigi 20
Proteꝰ in uarias formas se uertebat 22 Proculi cognomẽ 58
Protogenia fortũa seu primigenia 121 Proserpiæ raptas 123
Proserpinam indulsam in domo fuisse eductam a uenere pallade & diana 123
Proserpina dicta ꝙ mõ i dextrã mõ i sinistrã ptẽ mouet 124
Proserpina dicta q̃ recẽsa noctu uagaⁿ 124 Prosedas 137
Procyon, oritur die. xv. iulii 138
Procyon 138
Pro maiestatis amplitudine habita ẽ ratio dignitatis 141
Propontidos 148
Pronostica ex floribus 148
Proca qnto die ex quo fuit ortꝰ a strigibꝰ q̃si denoratus 164
Propter papyriũ cæteri senes i atrio a gallis sunt cœsi 171
Profanum ẽt præfanum 174
¶Pantes & u
Pseudo philippus 118
Pub. seruilius isauricus cognominatus 32
Pub. ualeriꝰ sabinoꝝ unus q cõ tario uenerat 69
Pu. scipio nasica 117 Publii 149
Pu. ratilii mors. 4. idꝰ iunia 177
Puella ꝓ ancilla sicut puer pro seruo 67
Puer dilectus a cybele atys 116
Puer liberatus a strigibus auxilio carnæ deæ 164
Pulchræ fœmiç sunt supbæ 24
Pulte fabatio cũ farre mixto cal. iunii sacrificaⁿ deæ carnç 164
Pulte romani uictitarũt 165
Purpuræ usus 4
Purpuræ color 8
Pura uestimẽta 40
Pura arbor 40
Purga. cũ sulphuꝝ aq̃ & igni 132
Purgamina sacrorum i tyberim iactenda 167
¶Q ante ua
Quare expulsus fuerit tarquinius impio nota hystoriã 65
Quare picꝰ dcã ẽ auis martis 72
Quare genialia festa curant qui lætius uiuunt 73
Quare dicta ẽ pallas alio nomine bellana 74
Quare redit habet ultimã longam in syllabis 53
Quare foramẽ ẽi tecto capi. 66
Quare dicta sunt trieterica 23
Quare thyrsus daⁿ baccho 23
Quare censores cibaria anserũ i primis locant 26
Quare delphi ẽi cœlo locatꝰ 26
Quare dicaⁿ cæsar hoc cognoꝛ
Quare dicantur dies atri ex diuersis auctoribus 6
Quare tẽplũ iani erat clausuꝫ tẽ poⁿ pacis i bello uero aptũ 7
Quare æscula. adue. ẽ romã 17
Quare cæso uentre matris nati sunt apollini dicati 17
Quare extra urbem erat tẽplũ æsculapii 17
Quare in loco excelso templũ fuit conditum æsculapio 18
Quaⁿ asinꝰ ẽ iter fideta collo. 19
Quare dicaⁿ sacrificulꝰ rex sa 19
Quare dicitur olympius 20
Quare hypioni imolaⁿ equꝰ 22
Quaⁿ corunꝰ abiectꝰ ẽ a phœ. 50
Quatuor fulsuris genera 16
Quadrata legio 75
Quatuor ætatibꝰ pythag. posterior fuit a numa pomp. 77
Quare calẽ. martiæ dicatæ sunt mulieribus 81
Quare hippolytus est dictus ẽt quare uirbius 83
Quare fœminæ potius q̃ uiri celebrant festa bacchi 98
Quare matronæ sacrificabant ueneri 105
Quare uenus dicitur a græcis aphroditi 105
Quare romulus fuit causa condendæ urbis 106
Quare uenus dⁱ mⁱ romu. 106
Quare apri. dⁱ ab apto tpe. 111.
Quare dⁱ uenus creasse deos & hoiesi nota ẽt cõstituisse mⁱmonium 111
Quare dicta est trinatria 118
Quare dicti ſũt galli sacerdotes cybelis 120 Quasillus 123
Quare tæda datur cereri 125
Qualis sit forma scyllæ 126
Quare porca grauida sacrificaⁿ deæ telluri 129
Quaⁿ bos grauida sacrificaⁿ 130
Quare bis irrorabãt caput i sacris cereris ẽt q̃re nõ ferebãt ãnulos i digito i his sacris 130
Quare dictæ sunt hyades ſm Tyronẽ ciceronis libertũ 130
Quare lauro purgabant 132
Quare ignis & aqua i sacris adhibebanⁿ cum thure i nuptiis dignum morem 133
Quare sax rapiebatur unde noua nupta 134
Quare mezentius ꝓiunxit se cũ turno ꝓp copiã uini hñdã 137
Quarto cal. octobris capella oritur mar. tertio uero hçdi 143
Quare mulieres in sacris herculis intereſſe nõ poterãt 145
Quare phædra ipulla ẽ a uenere ad amorem hyppoliti 149
Quare ludi floreales instituti ſũt a patrib⁹ cũ antea eẽnt neglecti propter longa bella 150
Quando lemuralia ſũt instituta tũc nõ erãt adhuc februarius & ianuarius menses 152
Quare mercurius inuocaⁿ i lemuribus q dⁱ caduceator 153
Quare iunias non debet dici a iunone 162
Quare nõ ferendum iudiciũ cõtra magnos uiros 163
Quare pallas dicaⁿ de capite iouis creata 167
Quaⁿ dea uesta nõ generat 169
Quare asini coronabanⁿ corona panis 170
Quare orion nõ uidetur die. 25. iunii mensis 185
Quaⁿ matuta ñ erat ꝓ filiis 177
¶Q ante ue
Quæ animalia comedebanⁿ in sacris: & quæ non 25
Quæ dabantur ueneri 137
Quercus media 140
Quç maio mẽse nubũt aut moriuntur aut a uiris repudiãt qa dⁱ uenus esse infensa huic mẽ ſi a lenibus denominato 154
¶Q ante ui
Quid significet ueneré natã ex spuma maris 105
Quis sit tps ſm Aristot. & macrobium 1
Quis sacra tradit græcis 2
Quirinus unde dicitur 7
Quis primum æra signauit 13
Quinq; opiniones unde dicanⁿ Agonalia festa 19
Quibus animalibus Dii gaudẽt 26

Quib⁹ licebat tẽplũ dedicãs 34
Quirites 45 57
Quitus fabius Rutilian⁹ prim⁹ Maximus ẽ appellatus 49
Quintilii Romuli 53
Quinq; dii quos præcabant qui matrimonio iungebant 56
Quirinalia seu stultorum feriæ duodecimo calen. Mar. 57
Quirini duo templa 57
Quiritare 58 Quirialia 59
Quirinũ dictũ a Proculo. 59
Quin p quod in hoc loco 77
Quiq̃tria Miner. 14. ca. apr. 101
Quinq̃trus 101 Quiq̃tria 101
Quiq̃tres 101 Quinq̃tr⁹ 101
Quirinus romanos 112
Quito die mẽsis Aprilis ẽ festũ Deæ cybellis 114
Quinto cũ honore accepta est a Roma mater deoq; 119
Q. Cecilius metellus templũ cõstituit matri Deoq; iuxta portam capenam 120
Quintodecio die mẽsis Apri. augusti nomẽ accepit Octa. 132
Qui recte uiuere nequeãt turpiter ne iniuncto 157
Quirinalis collis 166
Quia curq; duxit sup corp⁹ prĩs Tullię: ideo trucidatus est 179
Quinq̃tr⁹ minusculę Tibi. Ro. festũ 180 Quiq̃tres miorel 180

¶ Q ante uo

Quotiens instauratũ fuit Capitoliũ ẽt de ei⁹ magnificẽtia 13
Quomodo p̃tiũ dr̃ eẽ i p̃tio 13
Quõ apes nascãt ex carne bo. 22
Quomõ Herculi sacrificabat 31
Quõ itelligit frumentũ bis ignẽ pati 37 Quomõ mars fuit delusus ab Anna 95
Quomodo scorpius est collocatus inter sydera 97
Quomodo Bacchus totũ orbẽ peragrauit in arte bellica 97
Quomõ mater Deoq; a publio sa Nasica suscepta est 117
Quõ sacerdotes galli abscindebant tibi uirilia 117
Quo pretio essent farra apud ueteres 122
Quomodo ceres quęrebat filiã Proserpinã cũ face i curru 125
Quomodo ceres imortalitatẽq; donauit Triptolemo 127
Quomõ diana bis ultra ẽ sacra eius neglecta 149
Quõ oriõ ẽ na. ex uria daq; 155
Quõ ignis extin. recẽdi dz 169
Quõ Tarqni⁹ gener occidit seruium regẽ senem 129

¶ R ante A & E

Radi⁹ 101 Ramnẽses 76
Raptus p̃serpinę fuit in Ennanõ in Aetna. & ob grana mali punici rapinõ potuit 123
Reduces 67 Rediit & adiit q̃ re hñt ultimã syllabã lõgam 85
Regisugiũ septia calẽ. Mar. 65
Regisugiũ itegr. xi. ca. Iuni. 160
Rei 3 Remoria 30
Remitto pro delecto 112
Rem⁹ uict⁹ Auguro romu. 145
Remuria prius post lemuria sũt dicta 153 Remuria 153
Reiponsum fauni dei ut mulieres possent parere 130
Rete rite legẽdũ ñ eẽ p̃ reti 151
Rex sacrifi. 20 Rex nemo. 82

¶ R ante H & o

Rhenus 16 127 Rhea 115
Rhœteum p̃montoriũ est i faucibus Hellesponti 118
Rhetorices artẽ hic nota 128
Rhodan⁹ 127 Rhoda uñ rhodan⁹ flu. 127 Romę origo 3
Romanos ab Aenea dictos 38
Romulus in cœlũ rapit 58
Romuli ædificatio 73
Roma palilibus cõdita 134
Ro. nomẽ latinũ icognitũ 134
Romu. & Re. de noie urbi iponẽdo 134 Romoriũ 135
Romanorũ tẽpla sine ullis imaginibus 169
Rõanoq; fœd⁹ cũ gallis mille libris auri qd iterruptũ ẽ a Camillo 171 Rõa a gallis capta 171
Rorarii 75 ¶ R ante u
Rubri. 2. Rubigalia 136 138
Rubigalia a numa põp. cõstituta aio regni sui undecimo 138
Rubiginis festũ. vii. calẽ. Ma. 138
Rubigo dea unda eius festa die xxv. april. 138
Rudere est p̃prie Asinorum 25
Rumialis uel romularis fic⁹ 55
Rumo 55 Rumis 55
Ruminare 55 Rumen 55
Rumilia dea 55 Rumia đa 55

¶ S ante a

Sabini 15
Sabinoq; iura laconica 15
Sabini proaui pelignoq; 74
Sabinoq; religio 74
Sabini lacedemonijs oriundi 81
Sacrum saturni ad imagies scriptas redactũ fuit ab Herc. 157
Sacra publica 2 Sacra priua. 2
Sacra dñr publica 2 Sacrificatuq; ianũ & iouẽ p̃sari solebãt 11
Sacella 16 Sacra uestalia 29
Sacra fauni in mẽse Feb. 48
Sacrificium Deę mutæ 61
Sacer mõs fuit trãs Amenẽ 95
Sacra cere. liberalib⁹ affecta 100
Sacra cybelis uñ habuerit atrũ ẽm Dio. 116 Sacra cybeli agebant cũ aq̃ fluuii almonis. 120
Sacra pali qũo exhibẽda 132
Sacrariũ. i. la sacrestia 133
Sacra deæ palis 135 Sacra deę palis ante urbẽ romã fuere 137
Sacq; uene. mẽse Au. p mere. 135
Sacerdotes p triginta ãnos ter uabãt uirginitatẽ 169
Sagmina 22 Saga 39
Sagitta cupidinis aurata 105
Sagitta cupidis plũbũ hñs 105
Sagaritides 116 Sagaq; uñ 116
Sagaritide numẽ 116
Sagittarius 151
Salis granũ 20 Salinę loc⁹ 30
Salii 82 Saliog; nũerus 82
Sahares epule 82 Salutat⁹ 126
Salax 133 Saltãdi ludus 170
Sãnires a sabis 74 Samos 162
Sãguisp gñe 58 Sãctũ 166
Sancti fidii seu semipatris festũ nonis Iuniis 166
Sãcta dialis uxor flaminis 167
Sapheos ñ sabeos eẽ legẽdũ 23
Sapa 133 Sarculum 37
Sardinia insula 119
Sarcula 139
Saturnus falce cœli patri uirilia amputauit 14 Saturnia 14
Satyri unde dicti 23
Saturnus 23
Saturnus filios edebat 115
Saturnus a satu 115
Saturnus cœlo eiectus cui apto capite sacrificabatur 141
Saturn⁹ rex 157 Saturniũ 157

¶ S ante C

Sceleratа porta 48
Sceleratus uicus 48. 179
Sceleratus campus 48
Scipio Numãtinus 33
Scylla 125
Scyllæ fabulã etiã cõfundit i ultimo de remedio amoris 125
Scirpea simulachra i Tyberim mittebãtur Maiis 157
Scirpea dicitur quæ scripis implicatur: in qua stercus aliudue quid uehitur 181
Scortũ 34 Scorta 34
Scortes 34
Scortum quid significat: etiam unde dicatur 34
Scortea morticina sine aia 35
Scorpius occidit calẽ. apri. 113
Scorpionis pars oritur pridiæ nonas Maias 152
Scorpius occidit. 17. ca. Apr. 96
Scorpius formidolosus 96
Scutati 76
Scutum e cœlo lapsam 82

¶ S ante E

Secium 10 Secespita 10
Seca 55 Seculũ 117
Seculares ludi 117
Seges quid significet p̃prie cũ exẽplis 37 Segesta dea 59
Seia dea 59 Sella curulis 8
Sella curulis erat ex eboꝛ isigna ediliũ patricioq; & cõsulũ 142
Semiramidẽ in colũba uertĩ eẽ fabulosũ ex Diodo. & Igino 25
Semeatinę ferię 36 Semẽtis 36
Semipater Hercules dictus me dioximus 166
Semele nutrix Bacchi 175
Semele, seu stimelle dicit 176
Sẽlus & uilus multa osiẽdũt 23
Sensus Attonitos carpitur 68
Seniores solũ in senatum accedebant 142
Senectuti, oli honor habitus ex metelli pontificis oratione sũpta de uxore ducenda 142
Senatores a senectute dictos, nõ quia sint senes nati 142
Senes pro censoribus a maioribus habebant 142
Sententia Calliopes prelata est cæteris 143
Senes in uestibulis cæsos gallis & uirgines uestæ receptas a Ceretanis 171
Seneca ait sãctitas: pietas fides priuata sunt bona 179
Senatus restituit ut i ęde ius eẽt uescẽdi Tibicinibus 182
Sẽa fluui⁹ iuxta senogallią 184
Septa 5 Septenari⁹ nũer⁹ 62
Septimo die martii est festũ uejouis. i. parui iouis 88
Septimatr⁹ qa post qntũ sextũ septimũ idus icipiãt ẽm Varronẽ & festũ & A. G. 101
Septẽ filię Atlãtis dictę. Pleiades quæ die secũdo Apri. oriunt ñz
Septem Hyades sunt in fronte tauri seu uacca sit 131
Series unde 6
Sermo sexti targ. ad uiuias 67
Seruius rex primus pede ouis æs signauit ide pecunia dr̃ 149
Seria 150 Seruoq; festũ 185
Seruũ regis simulachrũ 178
Seruil Tulli mors 178
Seruius rex Vulcani filius reditus 179
Serpi. filæ falces dictę sunt a sirpando 181
Serpentarius 183
Sextus lapis ab urbe 65
Sexatrus 101
Sexatrus a Tusculanis dr̃ 101

¶ S ante i

Si hostia ab ara p̃fugisset qd 20
Sybylla 31 Sicilia 123
Sicania 123
Siciliæ fertilitas 123
Siderum cognitio necessaria 18
Sidon 156
Signa zodiaci 175
Signũ qd Ouidius cõposuit libros duodecim de fastis 73
Sigeum 118
Signa in tempestatibus castoris & Pollucis 159
Siliarnium 60 61
Silua in mõte Auẽtino 85
Syle. bacchi comes i asello pando 98 Silui⁹ posthum⁹ 108
Siluius unde dicitur 108
Siluii reges 108
Silen⁹ Bacchi nutritius de quo in lib. pri. 170
Simulachrũ Deæ uestæ mouẽs oculos 72
Simulachrum ueiouis 88
Simulachrum Cybelles 114
Simethus 124
Similacæ uel milace in flore cõuersa 147
Syphax uictus octauo cal. sul.

cum haldrubale filio giſgonis a mafaniſſa 184
Siquidē prima correpta 128
Syrma 44
Siſymbrium herba: quæ naſcit in parietibus puteorū 137
Siſymbrium 137
Sithones 97
Sithonos & Scithicos uictos a Baccho 97 Situs Carleo. 131
Siticines tibiæ 181

S.ante M & O

Sminthei Apolli.tēpliū 118
Smintha 174
Smitheus Apollo dictus.q cyrrha urbe ppe troiā colebat 174
Socrates mūdanū te eē dixit 28
Soceri 81
Sodalitates muthuç i ſacris cybeles 120
Sol in aquariū.16.cal'.febru. 35
Sole in aquario quid 35
Sol trāſit i piſces.14 cal'.mar. 56
Solium Acernum in quo ſedit Numa pompilius 186
Solers ingeniū dicitur Capitale proprie 102
Sol in oriētē.12.cal'.aprilis 102
Solynnus edificauit ſulmonē 110
Sol in taurū.13.chal'.maias 131
Sole taurū tenēte nō uideri canē
Sol i gēinos trāſit.14.cal'. (138
iūii 159 Solſtitiū ęſtiuū 185
Sol in cancro.15.cal'.iulias 183
Somniū illiæ dignū 72
Somnia 72
Somniū illiæ edeç Siluiæ 72
Sontē quot ānis deiiciebāt leucadii e mōtis ſpecula 157
Soſpita coliť calen.febru. 41
Soſpita dea 41 Soſpitare 41

S.ante.p.

Sparta :uel ſpte iūoni dicata 74
Spta & Micēæ iunonē coliūt 74
Sphęrā inuentā ē a muſcęo filio Eōolpi:alii ab Atlāte 168
Spicaciſſa 7 Spinter 15
Spiluc retius cū P.ualerio uoleti filio 69 Spithama 165

S.ante.t

Stata ſigna 18 Stata ſacra 18
Stati dies 18 59
Staturus primā pducit 18
Statius primam corripit 18
Staphilus Sitheni filius primus docuit miſceť aquā cū uio 24
Stāmen 101
Statuarii ēt colūt palladē 102
Stātes p imob.uel horrētes 164
Steropes 118
Stipes dōabāť calen.ianuarii 11
Stips unde ſtipendium 11
Stipulari 11 Stipatores 11
Stymphalus mons 51
Stymphalius lacus 51
Stiua 135 Stola 112
Stola adimos pedes dēitebať 112
Strues 16 Struſertarii 16
Striges 164
Stultorū feſtū unde dictū eſt 59

S.ante.V.

Subrumi agni 55 ſubtegmē 101
Sublicius pons nūc extat 149
Subliciū pontē ab her.dictū 157
Succidaneæ 20
Succus papaueris in Melle dabatur die nuptiali quia dicitur ipſi uetri Datus:quando nupſit ultimo ſuo 113
Sues etiam pecudum nomie cōtineri ſm Labeonem 111
Suffimen quo populus purgabatur publibus 129
Suffimēti genus quo popul? purgabať publibus 132
Suffire 132 Suffimīta alia 132
Suffimentum 132
Suffire eſt ſuffumigare 132
Suffibulum 169
Sulphuris natura 16
Sulmo 110 Sulpitię exēplū 113
Sulphur uinum 132
Summanus 183
Sūmani ædes non longe ab ęda Iuuentutis 183
Sunium 127
Super aliqñ p de ponitur 94
Suræ quid 24
Surena dux parthorū cepit craſſum & occidit 175
Sus prægnans bonæ deæ ſacrifi cabatur 145

T.ante a

Tabellæ in foro 59
Tabellæ picta in templis 82
Tabulæ Ceriæ in quibus notę cā ſuffragiis priuabāt 171
Talaſſio 125
Tanaqł dicta eſt & cecilia 178
Tanaquilis uerba ad populum per feneſtram 178
Tanaquil peritiſſima in auſpiciis fuit 180
Tarpeia uirgo 15 Tardi 48
Tarquinii dol? quo gabiis potit?
Tarqni? collatin? ex foro (ē 65
re tarquinii ſuperbi gēus 68
Tarquinior hyſtoria etiam ſeruli mors & regnū actū fidelit 178
Tauri phalici immolabāt in triū phis romānorum 8
Taurilia ſacra ob peſtilentiam inſtituta 28
Taurica a lauris 82
Taur? dť a toruitate 111
Taurominium 125
Taurus a dorſo in ortū ferť 131
Tauri imago uideť ſolū in trōte
Tauri caput appiet idib? (156
Tauri fabula 156 (malis 156

T.ante.E

Tegęa & Deriuata 3
Tegęa hinc tegæum 47
Telegon 110
Tellus aqua & Aer ſunt hic tria corpora: nam Ignis ad cœlum accedat 141
Templum palladij dicatū in mōte Auentino 183
Templum Ioui ſtatori a Romu lo conſtitutum 186
Templum fortunæ in quo imagines Regum ex ligno inaureato ponebatur 179
Templum pacis fuit conſtitutū ubi fuit cōcordię 180
Tēpli conſecratio quō fiebat 17
Templum iouis Tonantis 42
Templum Nemorale Diānætauriæ 83
Templum iani ad infimū argiletum a Numa inſtitutum 83
Templum lunæ in monte Auēntino 104 Tēpe oloria 125
Tēpeſtas.18.cha.maias 129
Temeſe urbs Cypri ubi æris fūt Metalla 152
Templum ab Auguſto dicatum de quo iuuenalis 155
Templū capitolium ioui Feretrio a romulo cōſtitutū 155
Templum iouis ultoris 156
Templum ueneri auratū a Cæſare conſtitutum 96
Templum iunonis Monetę fuit in eo loco ubi fuit Domus Titi manlii 165
Templuz Marti dicatū tpe quo Galli capitoliū ceperūt 165
Tēpeſtatis feſtum cha.iūiis 165
Templum Bellonæ in Circo cōſtitutū fuit 166
Templum ueſtæ a Romulo cōſtiturū Alii a Numa 168
Templū ex marmore ioui piſtori conſtitutū in capitolio: cui ueſtalib? ſacrificať poſt gallos expulſos a Camillo 172
Templum deæ ueſtæ arſit i primo bello punico 174
Tēplū matri deoz uotum a Camillo 175
Templum fortunæ uiſcatę ąſi ab ea capiamur 185
Templum quirino dicatū quarto chalen.iul.etiam quare dictus ſit Quirinus 185
Templum dicatuz laribus quinto chalen.iulias 185
Tenedos 118
Tenus Cyani filius condidit tenedon 118
Tenuem funem lineā dici 163
Ter clauſum eſt templum iani ſolum 9
Terenti Ara 28
Terga leonis occidūt quarto nonas februarias 43
Terens 55
Ternarius numerus 61
Terminalia.10.chal.Mar. 64
Terminus 65
Tergi auctor 76
Tertio anno poſt mortē didōis Hiarba potitus eſt regno 29
Ter cū Aqua lctā uocabanť 119
Tertiū regnuz Plutoni ſorte obtigit 128
Terram habere Ignem argumēto ex Aetna 168
Teſmophoria ſacra cereris 126
Tetricæ Deæ: qualis Pallas & Themis 150

T.ante.h.

Thapſus 125 Thalia 142
Theatrum unde dicitur 92
Themis 95 Thenſa 122
Themis Inuentrix artis Diuinādi fuit ante Apollinem 148
Therapne unde dictus eſt Hyacinthus: ąuis natus ſit Amychris 147
Thelomen plyride poſito 177
Thyreæ unde belluz ortū inter Argiuos & Lacedemōios 64
Thyoneus 97 Thyades 97
Thymus Ros marinus: & meli lotos 123
Thyoneus unde Thyades eiuſ ſacerdotes 176
Thyades aθνω i.ſacrifico 176
Tholus eſt tēpli faſtigiū 169
Thraſimenus lacus eſt in agro perufino 184
Thus 20 Thurinus 32
Thuſcus uiſus 76

T.ante I & M

Tyberinus De? ēt piſcisdť 158
Tyberis fluuius 158
Tybicines 131 Tibi.uerſus 131
Tyburnus 110 Tyburtes 110
Tybur Herculeum 110
Tybur udum 110
Tyburtus & Catyllus filii Amphiarai 110
Tyberina inſula 17
Tybris poſtea tyberis 54
Tyberinis patronymicum 62
Tyberinides patronymicum a Tyberino 62
Tibiæ ex loto 114
Tybia phrygia 115 Tib. uū 115
Tyberis fuit terminus tuſcoz & latinorū 138
Tybrales ludi in honorem Tybri.dť Feſtum piſcatoz 167
Tibia præcentoria 181
Tibia.uſus 181 Tibia.gūra 181
Tibiæ Funebres 181
Tybur olim fuit exilium ab urbe Roma 181
Tibiæ ex loco fiebāt prius 182
Tychius 101 Tydeus 28
Tympana 120
Timoris duplex ſpecies 141
Timidos abſtinere ſe a fabis ex dicto orphei 152
Typhoeus.31 125
Typho.i locis ubi ignesius 31
Tirrhenia 48
Tyrri conuerſi in fugam mortua Didōe 92
Tiro 100
Tiro dť nouus miles ppriē 100
Titan. 22
T.Manlius Torquatus 33
Titienſes 76
T.didii morsq̄rto ld? idūas 178
Titus tatius ab Ouidio hic inter Reges natratur 179

Titanes 100
Tytius 101
Titubare ꝑ hæsitare dr 181
Tmolus antea dicebatur Timdus 52
Tmolus mons in Lydia:felix 52
T.ante,O.
Toga picta 8
Toga erat uestis cõmunis uiris & mulieribus 91
Togæ mentura 99
Toga libera 99
Tonitrua læua Dicuntur prospera 136
Topographia 49 120
Topographia ex quo rapta est a plutone Proserpina 123
Torquis masculino: & foemino genere 33
Toxius Inuẽtor lutei edificii 11
T.ante.&.
Trabea 4 8
Trabearum genera tria 4
Tres angnes in coelo 49
Tres equitũ centuriæ 76
Tres triumphi Cai Cæsaris de alexandria Ponto & De africano iuba 121
Tres esse in cœlo ueneris stellas uidelicet luciferum: uesperuꝯ & tertiam: quæ est in tauro: nã uenus stella est in pectore leonis 182
Tribus Claudia ab apio Claudio dicta plin. 145
Tria uerba prætoris 5
Triuia 10
Trigemina porta 30
Trieteris 39 Trieterides 47
Triginis quinq; Curiæ trabebãt singulas tabellas 59
Tribus 59 Triarii 75 76
Tribus tres 76
Tribus diebus saliorũ non licet nubere 87
Trieteris 97 Tritogenia 102
Trinacria 118
Triumuiratus sub augusto
Triptolemus 126
Triptolemus inuẽtor aratri 127
Triumphalis Hercules 159
Tripos 103 Troezene 51
Troezena olim Possidoniam dicta 51
Troia ter Capta 101
Tros 108 Trossuli 136
T.ante.V.
Tubilustriem 102
Tubæ sacrificæ apud thuscos agebantur 114
Tullus Hostilius a ioue fulmi natus fuit 85
Tul. 172 Tullia scelerata 178
Tulliæ uerba cũ salutasset tarquinium ad aurigam 178
Tunica palmata 8
Tunica 47 Tunicare 47
Tunicę puniceæ 87
Turba unde Dicatur 7
Turma 76 Turbę fuga dr 58
Turriũ iuẽtio 116 Tusculũ 74
Tusculum conditum a telego non lyxis filio 74
Tutuli 161
V.ante,A,& B
Vacas ortigias raptas a Mer. 159
Vacuna Dea 170
Vacunalia festa uñ dcã sint 170
Valerius messala 32
Val.Coru. 33 Valeria uia 13
Varias opiniões de lacu Curtio ẽm Liuiũ:Cor,Tacitũ Dionysiũ &alios auctores 172
Varia est opinio uñ dicaꝫ mentis iunius 161
Varia est opinio uñ dicatur Maius a Maia:an a maioribus:an a maiestate 140
Varię opiniones,de Ascanio,filio Aeneæ 108
Varias inuocationes hic nota 1
Variæ opi.oro latio uñ dicat 14
Variæ opinio,de Hipione 23
Variæ rationes deductę de nomine quirini 58
Variã opinio,de Pithagora 78
Varro unde ancillę dicatur 86
Varia est opinio de Corõa Artadenes 89
Varię opinio, de Amulio pulio regno 109
Varia opi,de morte Remi 136
Varia opi,de morte Aeneæ ẽt q̃ ascribuntur Ascanio 137
Vaticinium Carmentis de factis euandri 27
Vaticiniũ Carmẽtis de roma 29
Vaticiniũ de sacris ipi Carmenti futuris 30
Vbi aer ficcior ibi est anima prudentior 75
Vbi floralia celebrabantur 146
Vbi est templum uestę: ibi fuit Numæ Pompilii Sedes 168
Vbi fuerit constituta Liuia porticus 180
V.ante,e,
Vepticula aliquando auget: aliquando diminuit 88 89
Ve mõ auget:mõ dimiuit 169
Vectius apud Theodosiam de bullæ consuetudine 99
Vegrande,i,nõ grande 89
Veii 48 Veiupiter 88
Veionis festuꝫ nonis martiis 88
Vellera hirsuta quasi hirta 53
Velites 76
Velabra uelaturã facere 173
Velabrum uelaturam facere iuxta tiberim fuit. 173
Veneres quattuor 57
Veneris & cupidinis fuga 57
Vene.est flãinis Dialis,maxia 87
Vẽus est utriusq; sexus dea 108
Vẽus dicta q̃ ad oẽs res uẽiat 111
Venus bñfica in homines 111
Venus ericina translata 137
Venus ericina in capitolio 137
Venus mꝛta ꝑ romanis dixit in concilio, deorũ 172
Verbena 21 22 Verbenarius 22
Veris Initiũ quto idus febru. 46
Verba,Q,Fabii ad senatores de bello contra uentes 48
Verucosus fabius 49
uerba thoebi ad Coruũ 90
Verba Aeneæ ad Lauiniam de bñficiis acceptis ab anna 94
Verticordia 113
Verticor.ueneris simulachꝝ 113
Vergiliæ 113 156
Vergiliæ unde dicitur 113
uerba exsimulchro mꝛis dogꝝ 118
Verba romu. cõdẽti urbem 135
Verba iocosa cum clamore in Theatris audiebantur 146
Verba ũbrę remi ad fausti.ũ & Accã i thoro ꝓcumbẽtes 153
Vertumnus 173
Vertũn? a reb? uertẽdis dcũs 173
Vestes in luctu quales 4
Verpiliones 60
Velcum 88 Vespernam 126
Vestæ Festũ q̃rto kl. maias 139
uestes uersicolores i floralib? 150
Vestis pura 167
Vesta Dea: q̃ aeneas tulit cũ dis pẽatib? troianorũ 167
Vesę simulachꝝ cerni non põt quia est ignis 168
Vestæ aedes rotunda 168
Vestæ fabula qũo fuerit 168
Vesta eadẽ dr ẽra silis pilæ 168
Vestibuluꝫ 169
Vestini:Marsi:Peligni: Marucini Ferentani:Samnites in montibus habitabãt 177
Vestæ purgamia i Tyberiꝫ 182
Veteres aliquid agressuri qd fausti.ũ felixq; sit Dicebãt 11
Veternosus 13
V.ante.i.
Via Laurentina 65
Via collatina 26 Via noua 172
Victimatores 19 Victima 20
Victima uñ dr 20 Victus 95
Victoria aug.cũtra pthos digna
Vicus sceleratus 178 (156
Vigesimo die aprilis erãt palilia
Vini natura 18 (festa 131
Vini,us? olim mulierib? iterdcũs
Vinũ aqua misceri prius Staphylus inuenit 18 51
Vinxtmus a uincio:uincis 62
Vindemitor oritur tertio nonas martias 87
Vindemitoris fabula 82
Vinalia 136
Vinalia celebrantur nonas chaꝛ maias 136
Vinalia festa agebantur Decimo nono augusti 137
Virgilius in q̃rto georgicoꝝ 22
Virbius 82
Virilẽ togam iduebant in festo Bacchi 99
Virga laurea q̃ februa dicit 132
Virga ad abigendas aues striges
Virgies pollute cædebant (164
uirgis & uiuę dffodiebãt 174
Vitta pudoris Insigne 72
Vitium est ppetuũ corporis impedimentum:Morbus est cũ accessiu & recessiu 90
Vitta 112
Vituli intra corp? mris erepti cõburebãt i his sacris cęreris 129
V.ante.L.M.&.N.
Vlysis mors 109
Vlpianus de sponso:& sponsa & socero:& socru 81
Vlpiãus 91
Vltius labor:quẽ iõo mãdauerat Eurysteo & is Herculi 151
Viuã fluuia:ẽ herbã aut palustrẽ
Vmbraculum 52 (154
Vmbella 52
Vmbra remi apparuit añ lectuꝫ Fausti.uli & Accæ laurẽtię 153
Vnaq̃q; Trib? hẽat decurias 76
Vnde dicitur Mane 5
Vnde dicantur calendæ 6
Vnde dicitur ianus 6
Vnde dicitur Arx tarpeia 8
Vnde dicit mola salsa & quõ fiat 10 (bat 10
Vñ dicit Pallas Dea sapiẽtię 44
Vnde dicit pisces signũ i cœlo 57
Vñ dcũs sit Rom.& Remus 73
Vñ dicant Pleia,Pol? & Axis 75
Vnde nata est Pallas etiaꝫ unde sint quinquatria 102
Vnde dicit bos foyda,& q̃re 129
Vñ uenerit fulmia & cãm 136
Vnde dicatur uestibulum &: A, Gel.& Macro 169
Vnguentati coronabantur 150
Vnguẽtarii i uelabro cõsistebãt V.ante.o.& R. (173
Volsci 183
Vrãus poenos 112 Vrãia 142
Vraniæ prima est locuta: Deide callinope sequitur 143
Vrinare 71
Vrna 71 159 Vrnarium 159
Vrsæ duæ a nautis obseruãt 75
Vrsa Maior & Minor 127
V.ante.V.& X
Vuidum 81
Vulcanus lemnon 112
Vulpes cũ facibus alligatis dimittebant 130 (tebant 130
Vulcanalia 160
Vulcani tẽplũ rõæ ubi Romulũ a pr?b? fuisse discerptum 160
Vxoribus nec molere:nec coq̃re cœnam pmittebat ex foedere romuli facto cum sabinis 170
Vxor Tertia Ouidii fuit amicissima Martiæ 186
X.ante a e & i.
Xanthus Sabinos 112
Xelapelinæ uestes tritę 87
Xilampelos 82
Z.ante A & E
Zanele 46
Zanchlea charybdis 125
Zephyros 46 Zephyrus 146
Zephyrus flare Incipit.xvi.chaꝛ. Iulias 182

FINIS.

ANTONII FANEN. ET PAVLI MAR. IN PRIMVM PV. OVINASO. FASTORVM LIBRVM ENARRATIONES.

ANT. FAN.

TEmpora cum cauſis. Duodecim anni, menſes, & dies feſtos cum eorum cauſis: quamuis nõ omnium celebritatum cauſæ redduntur, ut lector uidebit: euolutis enim Faſtorum libris a Naſone deſiderata ſunt cum illi omnia non ſuggererent.

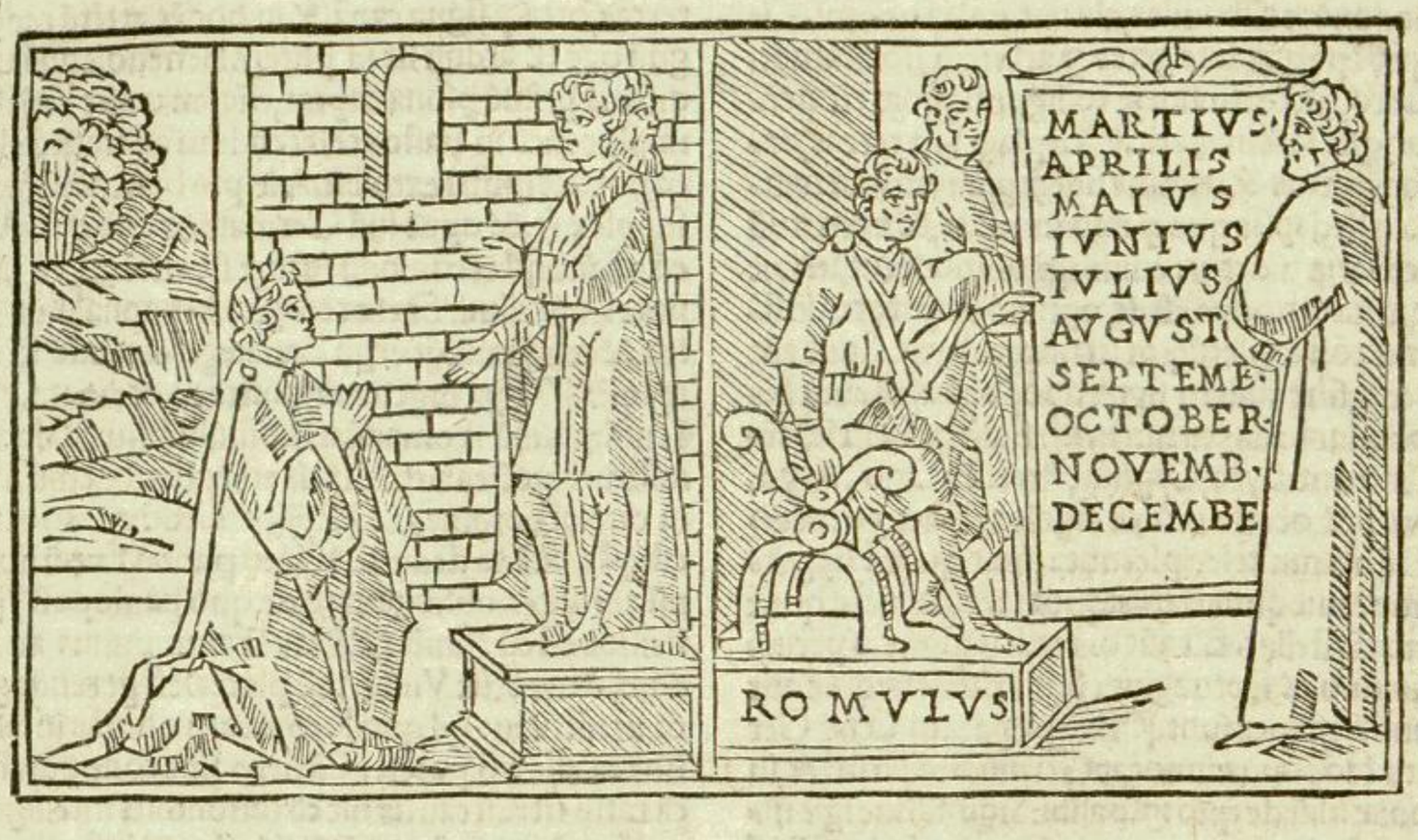

Sane Poſſidoniꝰ (teſte Laertio) ſcripſit tempus eſſe incorporeũ, ꝙ nihil aliud ſit q̃ interuallum mundani motꝰ. Vnde Saturnus Cæli filius dicitur, per quem accipimus tẽpus ortũ a Cælo: & a quibuſdã philoſophis tempus diffinitur cæleſtis motus dimenſio. Id ſecundum Varronẽ duorum generuꝫ facimus. Vnuꝫ annale, quod Sol circuitu ſuo finit. Alteruꝫ meſtruum, quod Luna a quorum tenore temperato is auctor tempori nomen inditum putat. Plato uero cum tẽpus cæli motum eſſe dicat: diem ait noctem, menſem & huiuſmodi cætera eſſe temporis partes. Eſt autem hæc propoſitio ſummę totius operis bipartita: nam & dicturum ſe tẽpora pollicetur, & ortus, occaſuſq; ſignorum, ut: Quis uetat & ſtellas, ut quæq; oriturq;, caditq; Dicere propoſiti pars fuit illa mei. Hos ortus, occaſuſq; ſignorum ſcire debemus modo eſſe chronicos: modo heliacos: modo coſmicos: quamuis eos quidam ſcriptores duorum tantum generum tradant: lege libellum qui Sphæra inſcribitur. Neq; enim quæcunq; uel pueri norunt huic operi placet inſerere, ne creſcat in immenſum: & nos quod minime ſumus ampulloſi atq; oſtentatores uideamur: qui magis eos probare conſueuimus: qui multa breuiter, q̃ qui pauca dicerent copioſe. ℣ Latium digeſta per annũ. quem latini duodecim menſibus explicant: abſoluuntq; diebus. cccl xv. & quadrante: qualem & Perſas iampridẽ recepiſſe Q. Curtius docet: ut Magi proximi patriuꝫ carmen cantabant, &. cccl xv. iuuenes ſequebantur punicis amiculis uelati diebus totius anni pares numero. Quippe Perſis quoq; in totidem dies deſcriptus eſt annus. Nã Aegyptios conſtat annum aliquando habuiſſe menſiuꝫ quatuor, Arcades triũ, Arcananes ſex. Nec nos moueat Cleoboli ænigma: quod de anno duodecim menſium tale fertur. Vnus pater eſt, iſq; duodecim filios habet: eorum ſingulis triginta ſunt filiæ: quarum aliæ cã didæ, aliç nigræ ſunt: immortales uero ſunt & moriuntur omnes. Vbi paucos dies anno ſubtractos mirari non debemus: ꝙ & Cleobolum ſcimus lõge ante Iuliũ Cæſarẽ uixiſſe, Roma regibus ſeruiẽte: & legimus apud Pli. Phalerio Demetrio Athenis dictatas eſſe ſtatuas. cccl x. nondũ anno hũc dierum numer excedẽte. Eſt autem annus (auctore Macrobio) non ſolum is quẽ nunc omnium uſus appellat: quiq; a nõnullis in. viii. diuiditur ſeſquimenſes, & quatuor tẽpora, Ver, æſtatem, autumnum, hyemeꝫ: ſed ſingulorum luminum, ſiue ſtellarum emenſo omni cæli circuitu a certo loco reditus annus ſuus eſt. Annus triplex Tria autem ſunt (ut Seruio placet) annorum genera, quæ ex ſideribus colliguntur. Eſt enim annus lunaꝝ dierum .xxx. Eſt ſolſtitialis continens .xii. menſes. Eſt & magnus, quem eſſe uolunt omnibus planetis in eundẽ recurrentibus locũ, quẽ Plato in Timæo perfectum appellat. De quo Cice. in lib. de Fi. bo. & ma. ait: Vere nõ poteſt eſſe dies ſæpius q̃ ſemel fuit: certe nõ poteſt: an eiuſmodi? ne id quideꝫ niſi cum multa annoꝝ interceſſerint millia, & omnium ſideꝝ eodem unde ꝙſecta ſint fiat ad unũ tẽpus reuerſio. De hoc anno uaria dicunt. Alii. xii. millia & inſup annos. Dcccl iiii. Alii cũ phœnicis uita eius conuerſionẽ fieri prodiderunt. Alii quoq; aliter. Dicitur aũt annus uel ab eo, qđ Grẽci ἐνιαυτὸν dicunt, Annus unde dictus uel (ut putat Atteius Capito) a circuitu tpis, ab eo quod ueteres an pro circũ ponere ſolebant, ut An terminũ ambactus. Redit. n. in ſe uti annulus. Virg. Atq; in ſe ſua per ueſtigia uoluit annus. Quare ante inuẽtas lr̃as (ut ait Seruius) indicabaꝫ picto dracone caudã ſuã mordẽte: & Pã totius naturæ Deus pedũ recuruũ: hoc eſt baculũ habet propter annũ, q̃ in ſe recurrit. Alii dictũ putãt ἀπὸ τοῦ ἀνα

P. OVIDII NASO. LIBER FASTORVM PRIMVS INCIPIT.

TEmpora cum cauſis latium digeſta per annum,
Lapſaq; ſub terras, ortaq; ſigna canam.
Excipe pacato Cæſar germanice uultu
Hoc opus: & timidæ dirige nauis iter:

νεουσθαι.i.ab inouatione, quod renouetur. Vocamus autem ex annis q̃ nunc habentur eũ intercalarẽ, quo dies ex quatuor quadrantibus inserit Februario: quem plenũ accipimus, hoc est constantẽ horis q̃tuor & uiginti. Naꝫ nox (auctore Seruio) pars diei ẽ. Sed diem dicimus (ut idẽ inqt) a parte quã cõstat esse meliorẽ: ut usus obtinuit, ut sine noctis cõmemoratione dieꝫ numerus explicet. Huius diei principiũ alii esse uolũt a Solis exortu: quidam ab eius occasu: alii a media nocte: alii a meridie: qđ ultimũ Varro absurdũ putat. Lege eundẽ Seruiũ. Itẽ Macro. in Satur. & A. G. in. ii. noc. atti. ac Pli. in primo Natu. hist. Sane annoꝫ alii ciuiles, alii naturales uocant. Ciuiles sunt quos populi siue gẽtes ꝑ arbitrio sibi statuũt. Naturales uero, q̃ e cursu sideꝫ colligunt: quoꝫ eũ uertentẽ uocant, q̃ & solstitialis dr. ℣ Lapsaq; sub terras, ortaq; signa canã: ortus & occasus sideꝫ pitia nõ solũ nautis & agricolis: sed ipsis quoq; impatoribus, & exercituũ ducibus necessaria uidetur: cuius ignoratione (ut scribit Onosander, in li. cui titulus est de optimo impatore) insidiari uolentiũ cõsilia plerũq; in irritũ ceciderũt. Sunt aũt signiferi circuli, siue zodiaci signa duodecim: sed cum his oriunt, & occidunt alia partim in meridiẽ: ptim in septẽtrionẽ uergentia: ut Lyra, Cygnus, Perseus, Oriõ, Argo. De quoꝫ ortu & occasu una cũ signis zodiaci poeta dicturus est. De his multi scripserunt: inter quos Hipparchus cõmemorauit quot claras: quot secũdæ lucis: quot obscuras habeãt stellas. Est aũt ois cæli uastitas a peritis (ut ait Pli.) in duo & septuaginta signa discreta: quæ aut reꝫ, aut aiantiũ effigies sunt. ℣ Excipe pacato Cęsar Germanice uultu Hoc opus: inuocat Germanicũ Drusi & iunioris Antoniæ filiũ: de quo ipse alibi: Siqd adhuc igit uiui germanice nr̃o Restat in ingenio seruiet oẽ tibi. Nã qđ quidã Tiberiũ inuocari existimabãt: q̃ nostra ꝓsuasione mutauere sniam, ꝓcedere ullo modo nõ poterat, cũ auctor Augustũ auũ eius uocet: cui hoc opus inscribit. Nec reluctat nobis illud: Hãc tua cõstituit genitrix & rebus & ara: qđ male intellectum (ut infra oñdemus) multos in manifestũ errorẽ induxit. Q đ aũt nõnulli dicũt Germanicũ nõ potuisse Cælarẽ dici: q̃a Romanũ imperiũ nõ obtinuit: falsum est. Pli. Extat or̃o Vitellii qua reũ Pisonẽ eius sceleris coarguit hoc usus argumẽto, palãq; testatus non potuisse ob uenenũ cor Germanici Cæsaris cremari. Solinus: Apis Aegyptius auersatus Germanici Cæsaris dextrã ꝓdidit ingruẽtia: nec multo post Cælar extinctus est. Lege Iosephũ q̃ Vespasianũ Titũ, & Domitianũ eodẽ tẽpore Cæsares uocat. Hic Germanicus annũ agẽs quartũ & trigesimũ, ut ait Sueto. Antiochiæ obiit nõ sine suspitione ueneni: cui Tiberius cã mortis fuisse credit ꝑ Gn. Pisonẽ legatũ Syriæ. ℣ Timidæ dirige nauis iter: transla tio est siue metaphora. Nã ut uẽti naues, sic fauor mouet ingenia: & est metaphora (auctore Quintiliano) breuior similitudo. Cũ. n. dicimus fecisse q̃d hoiem ut leonẽ similitudo est: cũ de homine dicimus leonem metaphora.

PAV. MAR.

ET cũ propriũ sit poetaꝫ proponere, inuocare, narrare morẽ seruat & ipse: proponit primis duobus uersibus, de quo dicturus sit: & duo se scriptuꝫ pollicẽt. ℣ Tpa: ꝑ Romanũ annũ cũ rõnibus: hoc est cũ ipsis originibus ordinata, & ortus occasusq; signoꝫ. Inuocat nõ cęlestẽ numẽ, sed Germanicũ ipsum, ut faueat, ut facilis sit. licet in oibus fere mẽsibus: mensiũ numina: & interdũ musas imploret. Sic & Lucanus nõ superiora numina sed Neronẽ inuocauit: Sed mihi iã numẽ: nec si te pectore uates Accipiã: cyrrea uelim secreta tenẽtẽ Sollicitare Deũ, Bacchũq; auertere Nisa. Tu satis ad uires Romana in carmina dãdas. Id uero nõ modo a poetis: sed ab historicis quoq; seruatũ est. Vt a Valerio Max. Te quoq; huic cœpto: pones quẽ hominũ, Deorũq; cõsensus regimẽ uoluit esse Cęsar inuoco. Mos aũt inuocãdi numinis in initio operis ab Aegyptiis in Græciã, & a Græcis in Latiũ emanauit. Illi. n. nisi inuocato prius numine nihil unq̃ aggrediebant. Idem quoq; nobis ex Platonis instituto traditũ ẽ. Narrat deinde poeta tpa ipsa uti ꝓposuit: & oriẽtia, labentiaq; signa. In hac aũt ꝑfatione (ut decebat) Germanicũ docilẽ, beneuolũ, & attentũ reddit. Docilẽ cũ summã rei breuiter expoluerit. Nõ. n. potuit breuius aut dilucidius exponi res tãta: q̃ cũ diceret: Tpa cũ causis latiũ digesta ꝑ annum, Lapsaq; sub terras, ortaq; signa canã. & in hoc ẽt attẽtũ reddit cũ magnũ qdẽ & arduũ sit id ꝓfiteri. Beneuolentiã uero ab auditoris primũ ꝓsona captat, cũ ipm uelut cælestẽ numen imploret: cũ in Fastos referendum asserat: cũ eloquẽtiam & poeticẽ ipsius extollat. A seipso beneuolũ facit: cum ita supplex se, & opus suũ Germanico uouerit. A rebus aũt cũ oñdat: qđ ei cõmodũ futuꝫ sit: uel qđ ex his ediscere poterit: ut illud: Sacra recognosces annalibus eruta priscis & reliqua: inqt ergo Canã: ego cãtando scribã: ut poetę solẽt. ℣ Tpa digesta: disposita & ordinata. ℣ Per annũ Latiũ: ꝑ annũ Romanũ: a Romulo prius: deinde a Numa institutũ: postea a decẽ uiris emendatũ: demũ a Cęsaribus in certiorẽ ordinẽꝫ redactũ. ℣ Latio: a Latio ubi Roma est: qđ a latẽdo deducit. & ideo ꝑ annũ Latiũ dixit: qđ annũ alii aliter obseruauere, de quo paulopost. ℣ Cũ causis: hoc est cũ rõnibus. Est. n. cã ai impulsus ad aliqđ agẽdũ. Rõ uero (ut Victorino placet) est gerendoꝫ ordo ex cã ueniẽtiũ: ut qđ quo loco dicas, ac facias intelligas. Rõ sine cã esse nõ potest. Cã uero sine rõne põt. Ergo cũ ex cã ratio sit: Cũ causis hic cũ rationibus intellige: uel cum causis cũ originibus: nã & fabulas & historias refert: unde qđ originẽ habuerit: & qua rõne fuerit institutũ: ꝑtim cũ cãm plericq; uelint a casu deduci: & inde esse negocioꝫ originẽ. Aliq causę appellationem chaos dedisse uolunt, a quo principiũ reꝝ oium fuit: maxime cũ cã negocioꝫ (ut diximus) origo sit. Alii cãm a κεω uerbo græco detorquent: qđ est uro, qđ nos urat, & impellat ad aliqđ agendũ. ℣ Tpa: dicta sunt a cõmunionis tempamẽto: qđ inuicẽ se humore, siccitate, calore, frigore tẽperent. De tẽpore M. Varro sic inqt: Tp̃s esse dicũt interuallũ mũdi & motus: id diuisuꝫ in ptis aliquot: maxime ab Solis, & Lunæ cursu: itaq; ab eoꝫ tenore tpato tẽpus dictũ. Aristo. uero. iiii. Phy. Tp̃s est inqt numerus motus ſm prius & posterius. Prius & posterius sunt in motu ꝓut sunt numerata ab aĩa. & paulopost: Tp̃s est mẽsura motus rerũ mutabiliũ. & in eodẽ quoq; lib. Tp̃s est passio motus & ꝑcipue motus cæli. & paulopost: Tp̃s est numerus prioꝫ & posterioꝫ existentiũ in motu. Motũ aũt ipm late declarat in. v. Physi. Vectius aũt p̃textatus apud Macro. Tp̃s inqt est certa dimẽsio: q̃ ex cæli conuersione colligit. Annus uero idẽ est (Põpeio teste) qđ a græcis ενιαυτον dr. Vñ qđ nos triẽniũ: illi τριετηρον uocauere. Atteius Capito (Theodosio teste) latinã dictionẽ putat: qa a circuitu tpis dr̃: cũ ueteres an ꝓ circũ ponãt. Vt Cato in Originibus: An terminũ ꝓ circũ terminũ. Est igit annus solis amphractus cũ peractis. cccl xv. diebus & quadrante ad eadẽ sideꝫ loca redit. Dictus qa mẽsibus in se currẽtibus uoluat. Vñ Virgi. Atq; in se sua ꝑ uestigia uoluit annus: unde annulus paruus circulus, q̃ in se redeat. Annus apud Aegyptios ante inuẽtas lr̃as dracone picto suã mordẽte caudã, q̃ in se recurreret indicabat. Qua ẽt figura Phœnices: cũ mundi imaginẽ exprimerẽt: usi sunt: ut appareret mundũ & ex seipso alii, & in se reuolui. Nõ desunt q̃ deductũ dicãt annũ ab ανα, & νεοω. i. renouo: qa sp renouat. ℣ Et canã signa: nõ mõ illa. xii. q̃ i circulo zodiaco sunt: sed alia quoq; sidera:

Varias inuocationes hic nota

Diei principium

Dies ciuiles

Dies naturales

Signa zodiaci

Inter causam & rationem

Quid sit tempus secũdũ Aristotelẽ & Macrobiũ

De anni diuisione

Officioq; leuem non auerſatus honorem
Huic tibi deuoto, numine dexter ades.
Sacra recognoſces annalibus eruta priſcis:
Et quo ſit merito quæq; notata die.
Inuenies illic & feſta domeſtica uobis:

ſidera:nã de multis aget,ut de Lyra,Delphine,Boote,& aliis.℣ Lapſaq; ſub terras:occidẽtia,ſeu q̃ iã occiderũt,& ſub terris ſunt.℣ Et orta:oriẽtia,aut q̃ iã orta ſũt .i. canã occaſuq; & ortũ ſignoꝝ:& uſ hoc eẽ cõtra p̃ceptũ Fabii:q̃ aſſerit ubi de cõpoſitione agit ĩ multis ſuari ordinẽ nãç: ut prius dicamus ortũ,q̃ occaſuq;.Poeta prius occidẽtia ſi gna q̃ oriẽtia dixit.Sed id fe cit ad leniorẽ ſonũ:lenius.n. eſt pnũciatu ortaq; ſigna,q̃ lapſaq; ſigna. Nec me fallit illd qđ i hoc a uulgo adduci ſolet, Solẽ & cætera ſidera in nr̃o hemiſpio prius uiſa occidere q̃ oriri: nec illd qđ ſigna ita diſpoſita:ut cũ ſex cælo puagent:ſex ſub terra occultari neceſſe ſit : ſic lapſa & orta recte dictũ,ſatis eſt mihi Quintiliani auctoritas p̃cipiẽtis: ut prius ortũ q̃ occaſuq; dicamus.Illud quoq; aĩaduertẽdũ erit ſignoꝝ ortũ & occaſum duplici mõ fie ri & heliace,& coſmice.Heliace,qñ Sol longe abeſt a ſigno:ut uix illud uidere poſſit:& tũc ſignũ appere ĩcipiet. Sed qñ p ſplẽdorẽ oriẽtis Solis uideri deſinit: tunc ſignũ occidere dicemus.Coſmicus ãt ortus,q̃ fit ipſa mundi & diei rõne:hoc ẽ ſemel p diẽ:cũ de iferiore hemiſpio ad ſu perius ſigna alcẽdũt.Occaſus uero cũ a ſupiore deſcẽdũt ad iferius.℣ Excipe:Cęſaris Germanici fauorẽ iploratut & ĩgenio faueat,& opus hoc tranqlla mẽte ſuſcipiat.Sta batq; uerſus:ſi ſuſcipe aut accipe diciſſet: ſed ut cõmoue ret affectũ Excipe dixit:nã excipimus cadẽtes:aut in cala mitatẽ collapſos.Vir.ĩ.iii.Aenei. Heu qs te caſus deiectã cõiuge tãto Excipit:aut q̃ digna ſatis fortuna reuiſit. Idẽ qđ nũc Oui.ĩ lib.de Põto fecit:Peregrinos Brute libellos Excipe:dũq; aliquo quolibet abde loco: & hoc cũ eẽt ĩ ip ſa exilii calamitate:& ide librũ emitteret.Excipe igiť acci pe,aut ſuſcipe.℣ O Cęſar Germanice:de Germãico Dru. ſilio ĩtelligas:nõ de Tiberio: q nũq̃ Germanicus dictus eſt.Cæſar cognomẽ ẽ Iulioꝝ:& poſt Diuũ Iuliũ impato res Cæſares quoq; cognoĩati ſunt:& Cæſar a cędo dedu ciť,hoc ẽ a cæſo mr̃is utero.Nã q primus ſic dictus ẽ(Pli. teſte li.vii.)ex utero mr̃is cæſo tractus fuit.℣ Hoc opus: hos faſtoꝝ libros.℣ Pacato uultu:pacato & trãqllo aio. Nã uultus(ut Marcel.oñdit)ẽ uolũtas:q̃ p motu aĩ in fa cie oñdiť.Inde eſt illud Ariſtotelicũ:Per hæc ſigna exte riora cognoſcimus ĩteriora.Hoc iõ uult dicere poeta,cũ cæteri mihi ſint ſubirati eſto tu pacatior , nec ſuccenſeas his libris:quẽadmodũ prius oẽs amatoriæ arti ſuccẽſue rũt.℣ Et dirige iter timidæ nauis : p trãſlationẽ a gube natoribus nauiũ ſumptã:hoc ẽ dirige curſum ĩgenii mei. Timidæ dixit:cum ſcripta eius nõ eſſent oĩbus grata ue lut illius,q Auguſtũ offenderat : uel timidæ,cũ aio uolue ret ad quẽ eruditiſſimũ principẽ ſcriberet:facere nõ pote rat , quin cõmoueretur:ut paulo quoq; inferius oſtẽdet. ℂ Officioq; leuẽ nõ auer.ho. Huic tibi deuoto: auerſor hãc rẽ dicimus quẽadmodũ & aſpnor : ut Veteres Philip pi milites rudis natio uoluptates palã auerſabãť.Illud ſu mit ſignificationẽ a geſtu,qa ſolem⁹ a rebus q̃ diſplicent uultũ auertere.hoc ab aſpo deductũ ẽ:& ſigñat(teſteDo nato)auerti nõ ſolũ corpe ſed ẽt aio . Cauẽdũ ãt ne ĩ hac ſigñatione auerſor p d ſcribamus.Nã aduerſor & aliud ſignificat & dtõ iungiť.Deuotũ ãt offm̃ Germanico figu rate dr̃.ut illud Dirige nauis iter.Sumptũ ẽ.n.ab his q ſe Diis imortalibus deuouebãt.℣ Sacra reco.propõ ſũmæ totius opis reddidit docilẽ auditorẽ,nũc captať attẽtio cũ ea ſe dicturꝝ polliceť:q̃ ad Deoꝝ religionẽ ptinẽt: cæterũ e ſacris alia publica ſunt:& alia priuata.Publica q̃ p po pulo fiũt.Priuata q̃ p ſingulis familiis : quoꝝ ea pegrina dicebanť:auctore Feſto:q̃ Romã ab aliis urbibus religio nis gr̃a aduecta fuerãt.Cõſtat ſane Cadmũ Agenoris fi liũ(ut Euſebius refert)myſteria & ſolẽnitates Deoꝝ pri mũ oĩum gręcis tradidiſſe:& deide Orpheũ,Linũ, ac Mu ſeũ:q nihil aliud q̃ Aegyptioꝝ ac Phœnicũ cõmẽta Græ ciæ relinquerunt:uñ ad noſtros multa fluxere.℣ Annali bus eru.pri.hi ſunt faſti , q p ãnos ſingulos (ut diximus) ſcribebanť:& ſignatis tẽpo ribus tm̃ illuſtria contine bãt : qq; Ouidio & tpa , & dieꝝ feſtoꝝ ordinẽ ſuppe ditarũt : ſicut & multo añ te Gn.Flauio Appii cęci ſcri bæ.Neq;.n.faſtos tm̃ uoca mus uolumina poetaꝝ , q̃ ſacra cecinerũt,ſed annales libros:q noĩa cõſulũ:q tẽpoꝝ notas : q uirtutũ ĩdicia ſug gerebãt:nec plenas amplectebanť hiſtorias, ſed breuem quãdã traditionẽ rẽꝝ illuſtriũ.Itaq; a p̃batiſſimis auc to ribus merito annales uocanť.Nouimus .n. eẽ annales(ut A.Gel.refert)cũ res geſtæ pluriũ annoꝝ obſuato cuiuſq; anni ordine cõponunť:q(ut placuit Sẽpronio Aſellioni) multũ differũt ab hiſtoria.Hac.n.qbus cõſiliis, qua rõne res geſtæ fuerint demõſtrať:illi ãt tm̃mõ qd factũ, quoq; anno geſtũ ſit aliq̃d oñdũt,& neq; alacriorẽ quẽq̃ ad rẽp. denſendẽdã:neq; ſegniorẽ reddere p̃nt ad res pperã faciẽ das.Sciendũ tm̃ placere Cice.in pri.ad Herẽ. hiſtoriã eẽ rẽ geſtã,ſed ab ætatis nr̃ę memoria remotã,cũ alii cõtra ſen ſerit eaꝝ uidelicet reꝝ pprie hiſtoriã eſſe qbus iterfuerit is q narret.Vñ Verri⁹ Flaccus ĩ li.de ſigñatu uerboꝝ.iiii. Videri poſſe inqt nõ nihil rõnis eẽ in ea opinione, qđ hi ſtoria græce ſigñet reꝝ cognitionẽ p̃tiũ:a q̃ nõnulli ãna les differre uoluerũt:qđ eoꝝ pprie tẽpoꝝ ſint:q̃ ætas nr̃a nõ nouit:licet uſus iſta cõfundat, ut Ser.ſcri. ℣ Inuenies illic & fe.do.uo,iteꝝ captatur attẽtio: qđ dicturꝝ ſe pol liceť,q̃ ad Germãicũ & Cęſares ptinẽt.Sic Vir.ĩ pri.Geor. Ferte ſiť faũiq; pedẽ, Dryadeſq; puellæ Munera ur̃a cão. ℂ Officio:nũc a ſeipſo bñuolẽtiã captat:rẽ ſuã deprimẽs, petẽſq; fauorẽ:deuouẽs id muneris illi.℣ Et nõ auerſat⁹: tu o Germanice nõ aſpnatus:quaſi q nõ puiſeceris.℣ Le uẽ ho.q̃ſi exiguũ hoc munus hoꝝ libroꝝ . ℣ Ades dex ter numie:p̃pitius tuo nutu & fauore.℣ Huic offõ: offõ ſo labori meo.℣ Tibi deuo.qđĩ p̃petuũ tibi deuoueť & tradiť.Trãſlatũq; id ĩde ẽ ab his:q poſt rẽ diuinã ĩ p̃petuũ Diis ſe tradebãt,ſeu deuouebãt . Offm̃ ẽ cõgruus uniuſ cuiuſq; actus.Honos dr̃ q̃ſi hõeſtũ onus,ut Var. placet. ℣ Sacra:nũc a reb⁹ ipſis bẽiuolẽtiã captat: & auditorẽ at tẽtiorẽ reddit:rebuſq; auctoritatẽ facit a uetuſtate.℣ Re cognoſces:o Germãice iã q̃ aliis forte legiſti libris releges ſerioſi⁹ ĩ meis.℣ Sacra:q̃ ad Deoꝝ cultũ p̃tinẽt celebrita tes & cerimõias:& ſtatos dies.Sacra.n.ſunt(ut Martião iuriſcõſulto placet)q̃ publice cõſecrata ſũt, nõ priuatim. ℣ Eruta priſcis ãnalib⁹:magna cura & diligẽtia excerpta ab antiquoꝝ poetaꝝ faſtis:& põtificũ monumẽtis,& ue tuſtis ãnalibus. ℣ Et recogno.quo me.quo meritoꝝ p̃ mio.i.q̃ celebritate . ℣ Sit nota.ſcripta ĩ priſcis ãnalibus. ℣ Quę dies:p ſuos.ſ.mẽſes & totũ annũ.De dieꝝ rõne alio loco dixim⁹:& alias hoc quoq; ĩ hoc ope dicem⁹.Illd nõ p̃teribo ciuilẽ Romanoꝝ diẽ diuiſũ ĩ p̃tes has.Inclina tionẽ:qđ tp̃s ẽ medię noctis,gallicinũ,diluculũ,mane,me ridiẽ,occiduũ,ſup̃mã tẽpeſtatẽ,ueſperã, primã facẽ ,cõcu biã,intẽpeſtã.Q đ latius apit Aurelius Thedoſius ĩ pri. Satur.℣ Inuenies: p̃ſtat ĩ bñuolẽtia captãda & attẽtione augẽda:dicit.n.ĩ his faſtis ĩueniri Cęſarea feſta: & p̃eꝫ & auũ Germãici relatos ĩ faſtos.℣ Inuẽies: tu Germanice. ℣ Illic:ĩ ipſis faſtis.℣ Et fe.domeſtica:domo tua Cęſarea, quaſi dies feſtos ur̃is meritis inſtitutos , & quos ipſi Cæ ares inſtituerunt.℣ Vobis:Cæſaribus.

Quis ſacra tradit græcis

Faſti

Annales

Hiſtorię

Hiſtorię diffinitio

PAV. MAR.

Sacra dicuntur publica

Quare dicatur Cæſar hoc cognomine

ANT. FAN Auerſari

Sacra publica Sacra priuata

ANT. FAN. Germanicus

¶ Sæpe tibi pr̃ est, læ.le.auus: Germanico Drusus.Germanicus pr̃ natura fuit is quẽ in Germania defunctũ Augustus ita laudauit:ut Deos p̃catus sit ut similes ei Cæsares suos facerẽt.Sed hic Tiberiũ accipimus,q̃ ab Augusto adoptatus,est coactus prius Germanicum adoptare. Quare Suetoni⁹ Germanicũ Tiberiũ filiũ uocat, ut Tiberius orbat⁹ utroq; filio: quoꝝ Germanicus in Syria: Drusus Romę obierat: secessum Campaniæ petit. Auus ãt Germanici ẽ Cæsar Augusti⁹, cui Nero uxorẽ suã Liuiã Drusillã grauidã,& ante iã apud se Tiberiũ enixã concessit: q̃ cũ Augusto nupsisset ĩtra mẽlem tertiũ(teste Suetonio)Drusum Germanici patrẽ pepererit:unde suspitio fuit eũ ex uitrico p adulterii cõsuetudinẽ p̃creatũ:quẽ Augustus tantope dilexit,ut cohæredẽ filiis instituerit.Hic Drusus Augusti priuignus (auctore Plutarcho)ex duabus Antonii & Octauiæ filiabus: alterã,hoc est Antoniã minorẽ pudicitia,& forma p̃clarã duxit uxorẽ:ex q̃ Germanicus & Claudius nati sunt. Hãc esse Antoniã existimãt,quã Plinius scribit,nũq̃ expuisse: nã altera,quã Antoniã maiorẽ Suetonius uocat, nupsit Domitio auo eius Neronis:q̃ fuit detestabili crudelitate notissimus.℣ Pictos signantia fastos : minio uel rubrica, quæ Troianis temporibus in honore fuit, teste Homero , qui naues ea cõmendat. Hinc illud est Martialis : Et qui purpureis iam tertia noia fastis,Iane refers . Fuit & apud Romanos Miniũ(ut Plinius tradit)non solũ maxime sedẽtia sacræ religionis : qđ in scriptura uoluminum usurpabãt:quoq; Iouis ipsi⁹ simulachri faciẽ festis diebus illini solitã: auctor ẽ Verrius.Q đ iõ fieri cõsueuit(ut qdã putãt)qa Iuppiter ẽ æther : cui elemẽto miniũ simile est: ideoq; apud Aethiopes Dei oẽs & p̃ceres minio illinunt, qa a Ioue.i.a Deo oĩs p̃tãs est:& Dii oẽs mẽbra Iouis censent,ut Cælicolæ mea mẽbra Dei.Hinc & fasti Deoꝝ festa & noia cõtinẽtes minio pingebant . Eo illitũ fuisse legimus anseris Capitolini signũ,qđ sæpe abstergebat , cũ eius eẽt necessarius splẽdor auctore Plu.℣ Tu quoq; cũ Druso p̃mia fr̃e feres:hic Drusus Tiberii filius fluxioris, remissioris q̃ aĩ fuisse dr̃ adeo ut Tiberius eũ nõ dilexerit p̃ria charitate:a quo ferẽ icrepitus,qđ cimã brasicæ fastidiret.Augustus uero eũ ac Germanicũ secũdos hæredes istituit.Drusum quidẽ ex triẽte:Germanicũ uero una cũ liberis trib⁹ sexus uirilis ex partibus reliqs . Sane auctor Drusoꝝ generis(ut ait Sueto.)a Druso duce hostiũ comi nus trucidato sibi ac posteris suis cognomẽ iuenit.℣ Cę saris ar.ca.alii:Augustũ Cęsarẽ accipe,q̃ uiuẽs diuinos honores meruit:cuiq; hoc opus auctor inscripserat, ut diximus supra.℣ Excute cor.me.ob id qđ seq̃t.℣ Pagina iudi.do.subi.mouet Prin.aucupat.n.Germanici gr̃aꝫ:qa(teste Quintiliano)naturalis est p laborãtibus fauor. ℣ Da mihi te pla.dede.in car.uires: non claudicat hic uersus:q̃ uis prima quarti pedis syllaba pducat : q̃ uidet in uerbo dederis corripi debuisse, sustentat enim cæsura cũ syllaba uñ pes icipit terminet ptẽ oronis:ut Dũ sanguis ierat.

Druſus

PAV. MAR.

¶ Sæpe ẽ ti.le.pr̃:leges scã & merita pr̃is tui.℣ Sępe ẽ tibi legẽdus auus:hic alii sumpsere argumẽtũ, qđ Tiberio fuerit opus dicatũ:cũ uideat dicere. Sæpe leges scã Augusti pr̃is tui ex adoptione,sæpe scã aui tui Cęsaris. Tu aũt sic itellige.Sępe ẽ legẽdus pr̃ Tiberius,q̃ pr̃ erat adoptione:qm̃ dicet iferius de tẽplo Cõcordię: qđ Tibe.dicauit. ℣ Sæpe ẽ le,auus: hoc ẽ merita,& laudes ipsius Augusti. ℣ Q uęq; uirtutis p̃miũ ẽ laudari & a posteritate cõmẽdari:qđ eũ cõsecuturꝫ dicit. ℣ Tu quo.se.p.pseq̃ris ea p̃mia & eas laudes.℣ Q uę se.il.q̃ pr̃ & au⁹ psecuti sũt.℣ Signãtia pi.sa.q̃ signãt iscriptos fastoꝝ libros:q̃si q̃ signãt & inscribũt i fastis, & ãnalibus ut diuturnitati cõmẽdẽt. ℣ Cũ Dru.fr.qa ecõseq̃ris tu,& Drusus fr̃ tuus:p hoc ẽt asserũt

De Druso fratre Germanici adoptiuo

Sæpe tibi pater est, sæpe legendus auus.
Quæq; ferunt illi pictos signantia fastos,
Tu quoq; cum Druso præmia fratre feres.
Cæsaris arma canant alii:nos Cæsaris aras,
Et quoscunq; sacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum:
Deq; meo pauidos excute corde metus:
Da mihi te placidum:dederis in carmine uires:
Ingenium uultu statq;, caditq; tuo.

d Tiberio itelligẽdũ:q Drusuꝫ frem hũerit: q̃ i Germania oppetiit: sꝫ affirmari nõ põt qđ ad Tiberiũ scripserit:cũ dicat iferius,ut supra diximus:Et tuus Augusto noie dictus auus : auus.n. Tiberii Augustus appellatus nõ ẽ:sed auus Germanici. Præterea apud Trãqllũ nõ iuenies Tiberium Germanicũ fuisse uocatũ, cũ de ei⁹ agit cognomẽtis.& siqs dicat in numismatibus aut nõ marmoribus inuenisse:Tiberius Cęsar Germanicus, nõ intelligit de hoc:sed de Tiberio filio Drusi: filii huius Tiberii,quẽ p̃iter cũ Caio Germanici filio ex testamẽto hæredẽ reliqt:ergo hic cũ Druso fr̃e intelligas de Druso Tiberii filio:qa patruelis primũ,deide ex adoptiõe fr̃: ea n.cõditiõe Tiberiũ Augusti⁹ adoptauit, ut ipse Germanicũ fr̃is filiũ adoptaret. Et ne decipiaris saxũ est in Tarpeio mõte cũ iscriptiõe Tiberii Neronis Germanici ossa, ne credas Tiberii impatoris ossa.Nã subdit ibi Diui Augusti p̃nepotis:cuius nepos erat Drusus Tiberii filius:p nepos Tiberi⁹ hui⁹ Drusi fili⁹.℣ Cæsaris:põt hoc & ad Iuliũ Cæsarẽ referri,& ad Augustũ:quoꝝ alter relatus in Deos:alter relatũ cõprobauit,& tẽpla mlta sacrauit,pluresq; dies statos instituit , & Deoꝝ cultum reformauit. ℣ Alii:poetæ.s.℣ Canãt:cãtãdo scribãt.℣ Arma Cælaris: bella p Cęsarẽ gesta & p̃fecta:& erit denoiatio cũ instr̃m p̃ re ponit.℣ Nos:canamus.i.℣ Aras Cæsaris:aras q̃ Cæsari dedicatæ sũt ob eius merita:uel q̃s ipse uiuẽs:aut Augustus cõsecrasset:& cũ aris sacra quoq; ab eo instituta. ℣ Et canã quoscũq; dies:festos.i.℣ Ille:Cæsar.℣ Addidit sa.fastis sacra referẽtibus:uł quos ipse sacros & festos eẽ instituerit,uł quos meritis suis sacros fecerit. ℣ Annue: quo audẽti⁹ scribat rursus Germãici fauorẽ petit . ℣ Annue:faueas,aut nutu assensũ p̃stes : qđ annuere p duplex nn signãt:cũ p bn cõtrariũ oñdat . ℣ Conãti ire p laudes tuoꝝ:mihi q̃ conor celebrar laudes Cæsaꝝ:& p trãslationẽ a uiatorib⁹:& deãbulãtib⁹ ire p laudes dixit. ℣ Et excute:excutias,& repellas.℣ Deq; meo corde metus pauidos:metum quo nũc meũ cor p̃sum tenet.℣ Pauidos:ab effectu:qa qui metuit expauescit . Metuebat.n.poeta aliqđ ĩ publicũ edere: cũ ingratus esset eius labor ob Artẽ, quã scripserat,etiã cũ cogitaret ad quem scriberet.℣ Da mihi:esto mihi benignus:quo uires in carmina suggerentur:cũ a teipso pẽdeat ingeniũ meũ.℣ Da te placidũ mihi: cõcede te nũc mihi pacatũ,quietũ, & benignũ . ℣ Dederis uires ĩ carmine:si benignus eris,erũt & mihi uires ad scribẽdũ:& ĩ carmine,& icarmia recte dicimus.Lucanus: Tu satis ad uires Romana ĩ carmina dãdas. ℣ Dederis: ultima syllaba lõga ptulit uti a ueteri⁹ grãmaticis p̃ceptũ ẽ:uelut cõstat ex Diomedeis monumẽtis: q̃ differre p̃teritum a futuro subiunctiui uolunt in hoc,ut ris p̃teriti breue sit,futuri longũ.sic penultima primæ & secundæ personæ numeri multitudinis.inde est illud Vitã dederitis in undis.Et Ennius dixit.Nec mi augꝫ posco, nec mi p̃tiũ dederitis.& Ouid.ipse in libris de Põto in Elegia : Ite leues Elegi:Et maris Ionii trãsieritis aquas. & in eadem Elegia: Copia nec uobis ullo p̃hibẽte uidẽdi Cõsulis ut limen

Notãda, est hic in syllaba regula digna in uerbis

limen cõtigeritis erit. Et læpe alias eodẽ modo utimur. Horatius quoq; in Carminibus dederis longũ fecit: Cuncta manus auidas fugiunt hæredes amico Quæ dederis aio. ℣ Ingeniũ: meũ. l. ℣ Stat & ca. uul. tu. q̃si pẽdẽs a uultu tuo firmũ & ualidũ erit: si tu mihi pacatior & lenior eris. ℣ Concidet: si tu eris subiratior, ergo pacatior esto.

ANT. FAN Clarius Deus

℣ Vt Clario missa legenda Deo: Apollini a Clario oppido: qd ẽ in finibus Colophonios: uñ Apollo Clarius dr̃ correcta añ penultima: ut: Qui tripodas Clarii lauros, q̃ sidera sentis. Strabo geograph⁹: Postea é Galesius mõs, & Colophõ ciuitas Ioniæ: & ante eã Apollinis Clarii lucus. Sũt q̃ a Claro ísula, qd nõ placet, Clarii cognomẽ deductum existimẽt: i q̃ Phœbus Cassandrę uaticinãdi artẽ dr̃ tradidísse. Vñ eã putãt a Lycophrone Clarimímallonẽ appellatã. Nõ amittẽdũ hoc loco qd ait Pli. Colophonẽ i Apollinis Clarii specu lacunã eẽ, cuius potu mira reddunt oracula breuiore uita bibẽtiũ. Hinc Macro, apud Ligyreos ait in Thracia eẽ aditũ libero cõsecratũ, ex quo reddũt oracula, plurimo mero sumpto: uti apud Clariũ aquã epota effant oracula. ℣ Quæ sit. n. culti facũdia sensimus oris: cõciliat sibi Germanicũ laudãs eũ ab oratoria, & poetica facultate. ℣ Ciuica arma: causæ defensiões, qbus i ciuitate utimur. Ciuica & hostica maiores dixerũt. Deide ciuilia & hostilia. ℣ Pro trepidis reis: rei dñr non mõ q̃ arguunt: led oẽs quoq; de re disceptatur. Huic. n. uocabulo (teste Festo) a re nomẽ inditũ ẽ. Et sunt alii rei stipulãdi, alii ꝓmittẽdi, auctore Modestino iurisc̃onsulto, a quo Festus aliq̃ i pte dissentit. Nonius reos inqt eẽ nõ solũ crimini & culpæ obnoxios, quales hoc loco accipimus (uñ auctor addidit: Trepidis) sed ẽt honesti uel uoti debitores: ut: Cõstituã añ aras uoti reus. ℣ Nr̃as artes: poeticas. Cõstat. n. Germanicũ iter studioq; suoq; monumẽta reliqsse comœdias græcas. Vñ illud ẽ: Nõ potes offm̃ uatis cõtẽnere uates: Iudicio ꝓtiũ res hẽt ista tuo. Qui (nisi te uirtus opa ad maiora tulisset) Glia Pieridũ sũma futurus eras. Huic iuueni (ut ait Sue.) oẽs corpis, aiq; uirtutes & q̃tæ nemini cuiq̃ cõtigerũt, forma & fortitudo egregia cõciliãdæ hoiuꝫ gr̃æ, ac ꝓmerẽdi amoris miꝫ & efficax studiũ, igeniũ excellẽs ita, ut reliq̃rit comœdias q̃s diximus, & orauerit cãs ẽt triũphales. ℣ Si licet & fas ẽ, uates rege uatis habenas: quia nõ decebat tm̃ imperatorẽ poetę noie appellari, cũ diuersaꝫ reꝫ artifex nomineꝫ a nobiliore subiecto: & haud quaq̃ par gloria scriptorẽ & auctorem rerum sequatur, ut in Catilina Sallustius tradit.

PAV. MAR. ℣ Pagina: cõmẽdatio Germãici a doctrina, q̃ horrelcãt: qui sua scripta cẽsuræ illius supponãt: ac si Apollinis iudiciũ eẽnt subituri. ℣ Pagina su. iu. do. Pri. liber hic me⁹, seu poemata nr̃a uẽtura sub tuã cẽsurã: q̃ princeps es doctus & eruditus. ℣ Mouet: cõmouetur, & horrescit: ne quo errore possit annotari. ℣ Vt missa legenda Clario Deo: ac si apud Apollinẽ legenda mitteret: q̃ Clarius dictus ẽ a Clario oppido i Ionia nõ lõge a Colophone: ẽt & Claro ísula, ubi sũma religiõe colebat. Paginę (Põpeio teste) dictæ ꝙ i libris suã quæq; obtineãt regionẽ, ut pagi: uel a pãgẽdo, ꝙ i illis uersus pãgunt. i. figunt. ℣ Quæ sit: cõmẽdatio Germanici ab eloquẽtiæ laudibus: cũ sępe reos defendisset: & (ut Suet. ait) cãs orasset ẽt triũphales. ℣ Sẽsimus enim: uidimus aut audiuimus. ℣ Quę sit fa. cul. oris: eloquẽtia oris exculti & ornati. ℣ Cõtulit ar. ci. ciuilia: hoc est ciuiles defensiones in foro, seu cum causas ciuiles egit. ℣ Pro trepidis reis: pro his qui alicuius criminis iudicibus eẽnt accusati. Trepidãtibus, hoc est metuentibus ne morti dãnarentur. Reus enim a re debenda dicitur & magnæ dat laudi Cicero iuuenibus eos defendere. ℣ Scimus: nunc ab eloquentia poetica commẽdat. Erat enim & clarus orator & poeta illustris: de quo Trãqllus: Oẽs Germanico corpis, aiq; uirtutes: & q̃tas nemini cuiq̃ contigisse satis cõstat, formã & fortitudinẽ egregiã, igenium in utroq; eloq̃ntię, doctrinæq; gñe ꝑcellẽs. & paulo post: Inter cætera studioꝫ monumẽta reliquit & comœdias græcas, poetã igiť oñdit, cũ oñdat comicũ. ℣ Scimus q̃ta: q̃ magna. ℣ Flumia curige. t. q̃si q̃ magnũ & q̃ fertile igeniũ hẽas: ꝓ trãslationẽ locutus ẽ ab aquaꝫ copia ex uberrimo flumine: cũ ita exuberaret illius ingeniũ. ℣ Cũ impetus: hoc est scribẽdi ardor. ℣ Tulit se ad nr̃as artes: ad poeticẽ ipsam, hoc est cũ subit ille ardor poemata scribẽdi. Impetus. n. ardor, seu desideriũ ẽ. inde in Heroi. Est mihi p fæuas impetus ire feras. ℣ Si licet: cũ a poetice cõmẽdarit: petit ut poeta poetã regat: ac si diceret: Si non uis ut princeps, saltẽ faueas ut poeta: & cũ pudore locutus ẽ: ne temeritatis argueret. ℣ Si licet: quo ad humana. ℣ Si fas ẽ: quo ad diuina. ℣ Tu ua. re. ha. uatis. i. rege ingeniũ meũ: ꝓ trãslationẽ ab eqs sumptã: q̃ habenis, hoc ẽ loris regunt. ℣ Vt to. an. quẽ ego scripturus sum. ℣ Eat se. au. fauor̃ tuo q̃si felix: te mihi fauẽte sit auspicat⁹ ãn⁹.

ANT. FAN. De anno

℣ Empora digereret. Narrationis initiũ ẽ: ubi meminisse debemus, ꝙ (ut ait Plin.) diex̃ anni, solisq; motus ꝓpe ĩexplicabilis rõ ẽ. Quare & Solygenes a Cælare dictatore ad redigẽdos annos ad Solis cursũ adhibitus errores suos sæpe correxit, & nõ solũ apud Romanos regnãte Romulo, sed apud græcos quoq; annus ignorabať Solis itineri cõgruẽs: quẽ qdã putãt primos oĩum Aegyptios cõperisse, & i mẽses. xii. ait Eusebi⁹ diuisisse: ad quos (teste Strabone) Eudoxus, cuius supra meminimus, cũ Platone ꝓfectus est: necnõ & Thales Milesius: quẽ nõnulli (auctore Laer.) primũ ferũt annũ i. cccl xv. dies diuisisse. Romani igiť (auctore Romulo) annũ decẽ mẽsiũ habuerũt a Martio auspicãtes: adeo ut eius die pria aris Vestalib⁹ ignes accẽderẽt, Laureas mutarẽt senatus & ppłs, comitia agerẽt, matronæ seruis suis cœnas ponerẽt, ut honore prõptius obsequiũ ꝓuocarẽt. Hũc primũ anni mẽsem fuisse illud testať, qd mẽsis, q̃ ab hoc q̃ntus est, Quintilis diceba tur. Deide nũero decurrẽte Decẽber itra diẽ trecẽtesimũ quartũ anni circuitũ finiebat ita, ut sex mẽses. xxx. q̃tuor uero reliq uno ac. xxx. diebus expedirent. & Martiũ anni principiũ hr̃e uoluerũt ꝓp Martẽ suæ gẽtis auctorẽ: q̃ ex Ilia Romulũ ac Remũ genuisse dr̃. ut: Dõec regina sacerdos Marte grauis geminã partu dabit Ilia plẽ. Fuerũt sane nõnulli grãmaticoꝫ (teste A. Gel.) q̃ disputarũt Homeri quoq; ætate, sicuti Romuli annũ nõ. xii. mẽsium fuisse, sed decẽ. Lege Plutar. in Numa, q̃ ẽt tradit. xii. mẽles fuisse sub Romulo ac multos aliter sensisse, ut dicemus in .ii. huius opis lib. ℣ Cõditor urbis: inter auctores de cõditis urbibus est tãta dissensio, ut ne urbis Romæ origo (ut ait Ser.) dlligẽter possit agnosci. Sallu. n. urbẽ Romã inqt cõdidere atq; habuere initio Troiani, & cũ iis Aborigines. Alii (auctore Solino) sunt qui uideri uelint Ro

Romæ origo

Pagina iudicium docti subitura mouetur
Principis, ut Clario missa legenda Deo.
Quæ sit enim culti facundia sensimus oris:
Ciuica pro trepidis cum tulit arma reis.
Scimus &, ad nostras cum se tulit impetus artes:
Ingenii currant flumina quanta tui.
Si licet, & fas est, uates rege uatis habenas:
Auspicio felix totus ut annus eat.
Empora digereret cũ cõditor urbis: ĩ ãno
Constituit menses quinq; bis esse suo.

De laudibus Germanici

mæ ab Euādro uocabulū datū: q cū oppidū primū offen
disset: qđ extructū antea iuuētus Latina Valētiā dixerat,
seruata significatione ipositi prius nois Romā græce. i.
Valētiā noiauit. ℔m quos ait Vir. Tū rex Euandrus Ro
manæ cōditor arcis. Alii dicūt Troia capta quōdam ex
Achiuis i ea loca, ubi nūc Roma ē, deuenisse ꝑ Tybrim:
deinde suadēte Roma no-
bilissima captiuaꝝ: quæ iis
comes erat, incensis nau-
bus, posuisse sedes, struxisse
mœnia, & oppidum ab ea
Romā appellasse. Alii scri-
bunt Romā non captiuam
fuisse: sed ab Ascanio natā Aeneæ neptē. Cæteꝝ Var. au-
ctor diligētissimus cū quo pene oēs historiographi sen-
tiunt, Romā a Romulo conditā dicit: quā is de suo noie
(ut ait Festus) ideo Romā, nō Romulam appellauit: ut
ampliore uocabuli significatu prosperiora suæ patriæ
ominaret. Lege Decadē primam eaꝝ quas Pompo. scri-
psit hoc tempore, ubi nihil ad Vrbis originem attinens
prætermisit historicus doctissimus & poeta. Illud autem
Promathionis ne referri quidē dignū existimauerim: qui
memoriæ prodidit Romulū & Remū Aeneæ filios ifan
tes in Italiā fuisse delatos, ubi mersis nauibus mālere in-
columes, & Romam a fortitudine nuncuparunt.

PAV. MAR. Empora: nūc aggredit anni rōnē: quē alii ali-
ter obseruabant. Nā (ut est in Saturnalibus
apud Macro.) Arcades annū tribus mēsibus
explicabant, Arcananes sex, Græci cæteri
cccliiii. diebus cōputabāt, Romani. x. mēsibus a Romu-
lo. Herodotus Aegyptios. xii. mēsibus annū habuisse re-
fert. De his idē Macro. anni certus modus apud solos Ae
gyptios ſp fuit. Pli. tñ lib. vii. inqt annū æstate unū deter-
minabāt: alteruꝫ hyeme. Alii quadripartitis tpibus sicut
Arcades: quoꝝ anni trimestres fuere: qđā Lunæ lenio, ut
Aegyptii. Itaq; apud eos aliq singula millia annoꝝ uixis
se ꝓdunt. Licinius Macer, & L. Fenestella annū. xii. mēsiū
fuisse scribunt: cui sniæ repugnat Decēber: q ultimū erat:
& decimus ē a Martio, cū mēses a numero dicerētur. M.
Varro & Fuluius nobilior, & Iunius Gracchus scribunt
numeꝝ mēsiū Romanos a Latinis accepisse. Annū autē
duplicē eē cōstat: naturalē & ciuilē. alteꝝ ℔m cursuꝫ astro
rum: alteꝝ arbitrio gētiū. Vñ & Cares sicut Arcananes se
mestrē hēbāt annū. Hæbrei cū ad Lunā regerent differē-
ter annos cōputabāt, alteꝝ. xii. alteꝝ. xiii. mēsiū, ut gemi-
nus illis annus. v. &. xx. Lunæ cursibus cōpleret. Latini
quoq;. xiii. mēsiū annus fuit: at Albæ decē, uñ forte Ro-
mulus suū decē mēsiū esse uoluit. Primūq; Marti patri di
cauit. Numa uero duos mēses addidit. Ianuariū quē pri-
mū istituit: & Februariū quē ultimū: sed a decēuiris post
Ianuariū Februarius nūeratus ē. Veꝝ Fuluius hos duos
mēses a Tarqnio Prisco additos retulit. Sed postea cū de
prehēsus eēt error qđ ānus certo ordine seruaret. Cœpit
Græcoꝝ more multorū dieꝝ intercalatio fieri: ut ad na
turalē cursum annus redigeret. Q ui est. cccl xv. dieꝝ & q̄r
ta pte diei. Data ē cura pōtificibus: q rē deprauarūt. Inde
Cęsar pōti. max. in. iii. cōsulatu cū habuit collegā Marcū
Aemiliū lepidū, adhibito Sosygene figulo eius artis pito:
rē emēdauit. Intercalares dies. lxiiii. addidit Nouembri &
Decēbri, & ānū ciuilē formauit ad Sols cursuꝫ: sublato oī
mēse itercalari: & diebus. cccl v. qb⁹ cōstabat prius ciuilis
ānus, addidit decē, & ꝓp q̄rtā ptē diei q̄ erat ad supplemē
tū, īstituit ut q̄rto quoq; āno mēse Februarii adderet dies
unus: & cū itercalatio fieri deberet desinēte āno: sacerdo
tes faciebāt ieūte āno quarto: & rursus erratū ē. xxxvi. an
nis. Augustus Cæsar pspecto sacerdotū errore emēdauit
annū M. Censorio, & C. Asinio Gallo COSS. Siqs plura
de āno uelit, plegat Cēsorinū & Macro. a qb⁹ nos pauca
de multis excerpsimus. ℣ Cōditor ur. hoc ē Romulus, q
urbē cōdidit: de quo suo mēse dicet. ℣ Cū dige. tē. dispōe-
ret & ordinaret annū ciuilē & mēses. ℣ Cōstituit esse bis
qnq; mēses i anno suo a se digesto: cōstituit ānū suū eē de
cē mēsiū. ℣ Vrbis: Vrbs ē ℔m Marcel. iurisco. Roma, q̄ mu
ro cingeretur: ut Alphenus
ait. Roma est q̄tū cōtinētia
ædificia essent. Paulus iu-
risco. Vrbis inquit appella
tio muris continentibusq;
ædificiis finitur. Pōponius
iurisconsul. de uerb. signi.
urbs ab urbo appellata est: urbare est aratro diffinire. &
Var. ait urbū appellari curuaturā aratri: qđ i urbe cōdē-
da adhiberi solēt: ide ē apud Virg. Vrbē designat aratro.
& inferius lib. iiii. Apta dies legit q̄ mœnia signet aratro.
& paulopost: Ille tenens stiuam designat mœnia sulco.
℣ Mēses: mēsis κατ' ὀτησ μηνησ: qđ ē Luna. Nā Lunæ rōne
mēsis cōstitutus ē. Vñ Var. mēsis a Lunę motu dictus: dū
ab Sole ꝓfecta rursus redit ad eū Luna. Aegyptii quoq;
Mœnam uocauere Lunam, Herodoto teste.

ANT. FAN. ℂ Scilicet ar. ma. q̄ si. Ro. no. Plutar. auctor est Romulū
acrē, bellicosū, ac pene bellādi amore īsanū fuisse: quē Fe-
stus Romulū inqt a robore noiatū. Eūdē tñ nō inerauditū
fuisse qđā memoriæ ꝓdiderūt. Sed qm̄ hostes sunt disci-
plinaq; labores (ut a Platone traditū ē) ignorauit rex acri
quidē ingenio, sed agresti atq; in rebus bellicis occupato
Solē e cuius cursu annus colligit nō ante. ccc. ac. lxv. dieꝫ
abūdāte insup quadrāte ad eūdē a quo icepit zodiaci gra
dū reuerti. Cuius rei nō ignarus Cæsar Augustus anno
iāpridē a Numa Pōpilio in. xii. menses distributo additis
Ianuario ac Februario: posteaq; a Iulio Cæ. ad cursuꝫ So
lis accōmodato, & alioꝝ negligētia cōturbato, atq; cōsu
so rōnē tpoꝝ nō sine maxima sua laude fundauit itercalā
tiū correctis erroribus. Nec nos moueat qđ quædā a ma
ioribus nris tradita astrologoꝝ ætatis nræ cōputationi-
bus nō rūdet, facit. n. id &. viii. sphæræ motus & q̄drantis
longitudo supabundātis tpis modū excedēs, & itellecta
quidē: sed ideo spreta qđ & paꝝ tpis superabūdat, & sex
horæ quater ductæ cōficiūt itegrū diē. Nec falsum est qđ
Plut. docet inæqualitatē tpoꝝ, uel hoc tpe quo ad sūmū
astrologię ꝓuentū est, Mathematicoꝝ peritiā uincere: ita
ut eorum numeri ac supputationes persæpe fallantur.

PAV. MAR. ℂ Scilicet: apostrophat ad Romulū uerba, qđ rei milita-
ris magis q̄ astroꝝ pitia ualeret. ℣ O Ro. s. certe. ℣ Ma-
gis noras: cognoueras. ℣ Arma: rē ipsā militarē & bella.
℣ Q uā sid. q̄ sideꝝ, & cæli rōnē: & tñ legimus eū Gabiis
phīç dedisse operā, & astrologię disciplinæ nō exptē. ℣ Et
erat maior cura uicere finiti. magis curabas subigere tuo
impio eos, q ꝓpinq eēnt regno tuo, q̄ curares cælestia. Vi
cit. n. Romulus Fidenates, & Veiētes, & primus arma Io
ui feretrio retulit, obtrūcato Geminēsiū rege. ℣ Est tñ: nō
sine rōne Romulus i. x. mēses ānū digessit. Hic. n. duplicē
rōnē affert qđ fœmia. x. mēse pariat. Altera qđ. x. mēsibus
uxor iā uidua ab obitu uiri lugubris se domi cōtinet. In
iii. tñ li. triplicē rōnē oñdit, ita inqēs: Annus erat decimū
cū Luna tecepat orbē. Hic numerus magno tūc i honore
fuit. Seu qa tot digiti ꝑ quos numerare solemus: Seu qa
bisqno fœmina mēse parit: Seu qđ ad usq; decē numero
crescēte uenimus. Principiū spatiis sumit ide nouis. ℣ O
Cæsar: Germanice. ℣ Est tñ & rō: q̄ illū Romulū. ℣ Mo-
uerat: ad annū ita digerēdū: qa cū aliq rōne ab eo factū ē.
℣ Et hēt quo tueat: defendat, & sustētet. ℣ Suū errorꝫ:
hēt quo pacto possit se defendere ab eo qđ errasse i anni
cōputatione dr. Q d satis statuit Romulus. ℣ Hoc tpis
esse satis āno: illud tps eē satis ad ciuilis āni cōputationē.

ℂ Quod

ANT. FAN.

¶Quod ſatis eſt ute.ma.dū p.infans: medici ac phī illuſtres opinant poſtq mulieris uterus concepit ſemē eē hominem gignēdi ſummū finē.x.menſes. Vñ illud eſt Plauti in Ciſtellaria: Tum illa quā cōpreſſerat decio poſt menſe exacto hic pepit filiā: & P. Scipionē q prior Africanus appellatus eſt.x.mēſe legimus in lucē editū. Qua opinione adduci Romulus potuit ut annū in.x.menſes diuideret. Pli.tñ ſcribit uſq; ad initia decimi, undecimiq; gigni hominem. & Varro.xi.mēſe aliqñ naſci poſſe hoiem putat: eiuſq; ſniæ Ariſto. laudat auctorē. Idē tñ Romanos ait exiſtimaſſe nono tm mēſe aut.x. pm naturā fieri partionē. nā. vii. raro fit: octauo nunq. Licet. viii. idē Var. & Pli. ſenſiſſe aliter uideañ. Q d nemini mirū uideri poterit q leget A. Gel. lib. iii. Noc. atti. Sane Pythagoras (teſte Laer.) dicebat intra ſeptē aut nouē aut.x. ut plurimū mēſes cōſumatū atq; pfectū infantē gigni: & Saturnus Apollodorus ait (auctore Macro.) alligari p annū laneo uinculo & ſolui ad diē eius feſtū. i. mēſe Decembri quo ſignificabat decimo menſe ſemen in utero animatum in uitam grandeſcere: qd donec erūpat in lucem mollibus naturæ uinculis detinet. Maiores noſtri ab hoc numero magna quædam decumana dixere: ut albenſia ſcuta quę ampliſſima fuerūt: item decumana oua, & decumanos fluctus. Ouū enim decimum maius naſcit: & decimus fluctus fieri maximus dicitur, auctore Feſto. ¶Per totidē mēſes a funere cōiugis uxor Suſtinet in uidua triſtia ſigna domo: antiq olim ī luctibus quēadmodū & nos hodie atris ueſtibus utebantur. Statius in Siluis: Ipſe etenim tectum nigræ ſolatia pōpæ: Spectaculūq; urbi ſcelus & puerile feretrū Produxi. Varro de uita patrū: Amiculo nigello, capillo dimiſſo ſequerent luctū. Hinc Thetis apud Homerū ad Iouē itura cū filiū breui ad Troiā perituq; deplo raret uelo nigerrimo ſe operuit: & Craſſus ille prædiues Murenā in piſcina domus mortuā atratus luxit. Is.n. color nocti ſimilis eſt, quē amāt lugētes: dicti (ut quibuſdā placet) quaſi lucis egētes. Statius in. vi. Thebaidos: Noctēq; diēq; Aſſimilāt maculis internigrātibus albæ. Viduæ igit a uiroq; interitu per decē mēſes atratæ ſigna triſtitiæ ſuſtinebāt: nec licebat p leges (ut ait Plutar.) cuiuſq; eaq; nuptias celebrari ante decimū mēſem a uiri morte. Quare opus fuit Senatus decreto ut Antonii & Octauiæ nuptiæ firmarent: qm ea C. Marcellū cui nupta fuerat lugebat. Statuit aūt Numa Pōpilius, ut quæcūq; ante decē menſes a uiri morte nupſiſſet uaccā prēgnantē immolaret. Legimus & apud Plutarchū in q̄ſtionibus: mulieres in luctu olim albis ueſtibus uti ſolitas: quas Argiuæ induerūt aqua lotas, ut Iſocrates ſcripſit. Vſi ēt ſunt aliqñ maiores noſtri pellibus diebus luctus, auctore Feſto. ¶Hoc igit uidit trabeati cura Quirini: purpurę uſus (auctore Pli.) Romæ ſemp fuit: ſed Romulo in Trabea: quā togę ſpēm fuiſſe dubiū nō eſt: teſtibus Seruio & Plutar. Nō aūt cōcedebat uti purpura: niſi lūmis uiris, quam ob cām Senatū Catoni Vticēſi decreuiſſe accepimus ludos inſpicere ueſte purpurea. Tria aūt ſunt genera trabearū, ut Seruio placet Suetoniū ſequenti. Vnū Diis cōſecratū quod eſt tantū e purpura. Aliud regnū, qd eſt purpureū, habet tñ albū mixtū purpuræ: fuitq; (teſte Virgilio) Romanoq; regnū inſigne. ut: Et ſellā regni, trabeāq; inſignia noſtri. Tertiū Augurale qd eſt e purpura & Croco. Et ſciendum q; q̄uis Pli. ſentiat togæ uſum, regnante Romulo non fuiſſe, ac Tullū Hoſtiliū tradat toga ptexta & latiore clauo primū uſum eſſe. Trabea tñ qua Romulus, & alii reges uſi ſunt a pleriſq; ſcriptoribus toga dicitur: ab ea trabeatus deducitur nomen non participium. Caret enim tempore, ut tunicatus, paludatus.

¶Quod eſt ſatis ute.ma. aluo ſeu uētri materno. ¶Dū .i. uſq; quo. id.n. dum ſignificat. ¶Prodeat infans: exeat PAV. MAR.

Quod ſatis eſt utero matris dum prodeat infans:
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.
Per totidem menſes a funere coniugis uxor
Suſtinet in uidua triſtia ſigna domo.
Hoc igitur uidit trabeati cura Quirini:
Cum rudibus populis annua iura daret.

infans de matris utero, Prodeat dixit: qa prodeunt infantes ex utero capite. Qui uero pedibus exirēt Agrippæ uocant, Pli. teſte, quaſi ægre parti. Hi infelices prę ter paucos a Pli. relatos. Et ut de partu aliqd dicamus, uariaz eſſe humani partus ſniaz Gellius inqt. Vbi mulieris uterus ſemē cōceperit hoies. vii. mēſe gigni. nonnunq. viii. ſæpe. ix. ſæpius. x. eūq; dixerunt ſummū finem gignēdi. M. Var. (qd etiā teſtatur Gellius) nōnūq. viii. naſci hoiem, & interdū. xi. Ariſtotelem laudat auctorē. Romæ cū fœmina bonis honeſtiſq; moribus: nec ambigua pudicitia mēſe. xi. poſt mariti obitū peperiſſet, Decretuz Diuus Adrianus fecit. xi. mēſe edi poſſe pp hereditates: refert Pli. lib. vii. Veſtiliā C. Herditii, Pōponii, & Orphici clariſſimoz cluiū coniugem ex his quatuor partus enixam. vii. ſemp mēſe peperiſſe. Suillū ruffum. vi. Corbulonem. vii. Cæſoniam C. principis coniugem. viii. in quo menſium numero genitis intra. xl. diem maximus labor: grauidis autem. iiii. &. viii. menſe letales in his abortus. Maſſurius auctor eſt L. Papyriū prętorē ſecūdo cohære de lege agente bonoz poſſeſſionē cōtra eū dediſſe, cuz mater partum. xvi. menſibus diceret tuliſſe: quoniā nullum certum tempus pariēdi ſtatutum uidetur. ¶Per totidem: ſecunda ratio qd. x. mēſibus uxor uidua domi lugubris ſe contineat: qd inde ſumptum uolūt a tpe. ſ. quo latet iſans in matris utero. ¶Vxor: quæ uxor erat: ſed q̄ iā eſſe deſiit. ¶Per totidē mēſes: p. x. mēſes. ¶A funere cōiugis: ab obitu uiri, uel ab eo tpe, quo extincto uiro exeq; ç: & iuſta ſunt ſoluta. ¶Suſtinet ī uidua domo: qa ipſa uidua, quæ iā uiro diuiſa. ¶Triſtia ſigna: aut lugubres ueſtes luctū indicantes: aut cupreſſos, quæ mortuoz domibus ponebant: ut Pompeius ait: qa huius generis arbor exciſa nō renaſcit: ſic ut ex mortuo nihil eſt ſperādū: quā ob cām in tutelā Ditis patris putabat: & Pli. Subditis tutela eſſe oſtēdit. Sed illud aduertēdū in luctu mulieres albis ueſtibus indui ſolitas: de quo pluribus rōnibus a Plutar. diſſerit problemate. xxv. ¶Hoc igit: his rationibus motū Romulū iqt cū rudi populo rationē anni traderet. ¶Hoc igitur uidit: conſiderauit. ¶Cura Quirini trabeati: Romuli trabea ornati: ut regem decebat id ille ſua cura & diligētia obſeruauit. ¶Cū daret iura annua: anni rationez: aut iura annua: de anno in annū. ¶Populis rudibus: nouis & inexpertis. ¶Trabeati: trabeæ ueſtes togatæ dñr purpura circunductæ ſub tegmine puniceo: quas aureę fibulæ annectebant: hæ reges decebant. Trabea primū Romæ Romulus uſus eſt: qua poſt exactos reges Romāi ulterius nō ſunt uſi: ut multi aſſerūt. Veq; Dionyſius ea idibus Quintilibus equites uſos oſtēdit. Ante Romulū ēt illa Latini reges utebant. Vñ Vir. Ipſe Quirinali lituo, paruaq; ſedebat Succinctus trabea: cū de Pico loqueret. Pli. etiā inqt trabeis uſos accipio reges. ¶Quirini: Quirin? Romulus dictus ē ab haſta: q̄ lingua Sabina Quiris dr. Vñ iferi?: Siue qd haſta Quiris priſcis ēdicta Sabinis Bellicus a telo uenit ī aſtra De?, Siue ſuo regi nomē poſuere Quirites, Seu qa Romanis iūxerat ille Cures. Liuius a Curibus Sabinis Quirites dictos ait.

Atra ueſtis in luctu

Lugēts uiduę

Veſtes i luctu quales

Purpuræ uſus

Trabea

Trabearum genera tria

ANT, FAN, Martius Aprilis

Martis erat primus menſis, Veneriſq; ſecũdus:
Hæc generis princeps: ipſius ille pater.
Tertius a ſenibus: iuuenum de nomine quartus:
Quæ ſequitur, numero turba notata fuit.
At Numa nec Ianum, nec auitas præterit umbras:
Menſibus antiquis addidit ille duos.

Maius Iunius

Ianuarius Februarius

Ianuarius a Iano Februarius unde inclinatus

PAV. MAR.

Martis erat primus menſis, Veneriſq; ſecundus: Hæc generis princeps, ipſius ille pater: recte hic propiori: ille reſpõdet ſummotiori, ut ſi dixeris. Odi Greços & Hiſpanos: hos auaros: illos uitiorũ omniũ genitores. ☞ Tertius a ſenibus: Maiũ, & Iuniũ qdã noiatos putãt, illũ a maioribꝰ, hũc a iunioribus: licet alii aliter ſentiãt: ut iſta docebimus. Romulus.n. urbẽ cõditurus paſtores, inter quos adoleuerat, cõuocauit: cũq; eorꝫ numerus cõdendæ urbi parꝫ idoneus uideret, Aſylum patefecit: quo ex finitimis locis peſſimus quiſq; cõfugeret: atq; ita populũ Ro. cõflauit: legitq; in ſenatum centum, qui ætate anteibãt: de quibus ait Proper. Buccina cogebat priſcos ad uerba Quirites: Centũ in prato ſæpe ſenatus erat. Cũq; hi cõſilio, iuniores armis rẽpu. tuerentur: placuit ut in honorem utriuſq; partis tertius & quartus mẽſis nomen acciperent. ☞ Quæ ſequit numero turba uocata fuit: reliqui menſes a numero nomẽ adepti ſunt: ut Quintilis, Sextilis, Septẽber, Octobꝫ, Nouẽber, ac Decẽber: quorꝫ ultimus Saturno a Romanis conſecratus eſt, quẽ in inferorꝫ Deorꝫ numero habuerunt: ſed qui a Romulo Quintilis dictus eſt: poſtea in honorẽ Iulii Cæſaris Iulius appellatus eſt: qa hoc mẽſe Iulius Cęſar natus dr̃. Deinde q Sextilis antea uocabat ex ſenatuſconſulto a Cæſare Augu. Auguſti nomẽ accepit. Hi duo mẽſes ſunt de qbus ait Virg. in Buc. Et incipiẽt magni procedere mẽſes. Tentatũ eſt autẽ: ut ex aliis qdã a nõnullis imperatoribus denominarẽt: qbus is honor adẽptus eſt poſtq; humanis rebus exceſſere. ☞ Aſt Numa nec Ianum, nec auitas p̃terit umbras: Numa Põpilius anno Romuli Ianuariũ ac Februariũ adiecit: atq; (uti auctor ẽ Liuiꝰ) ad curſũ Lunæ in. xii. mẽſes annũ deſcripſit: quẽ qa tricenos dies ſingulis menſibus luna non explet: deſuntq; dies ſolido anno: qui ſolſtitiani circumagitur orbe intercalares mẽſibus interponẽdo ita diſpẽſauit: ut anno. xx. ad metã eãdẽ Solis uñ orſi eẽnt plenis oiuꝫ annorꝫ ſpaciis dies cõgruerẽt. Et Ianuariũ qdẽ primũ anni mẽſem cẽ uoluit: qd in oibus placeret rẽ urbanã bellicę i honore p̃ferri: ut Plutar. ſcribit i Numa. Quãuis nõnulli (ut qdẽ in qõnibus refert) dixerint ideo Ianuariũ cœptũ primũ oium numerari, qd exactis regibus Calẽdis Ianuariis primi cõſules creati fuerint. Is a Iano bicipite nomẽ habuit: q ſiue genius, ſiue rex fuerit, dr̃ ferũ & ſilueſtreꝫ cultũ in urbanũ ciuilẽq; mutaſſe: hic eſt cui oẽ principiũ ſacrauit antiqtas. Februarius uero dicatus eſt Februo Ditis patri: qui luſtrationũ potẽs credit. Luſtrabat. n. hoc mẽſe ciuitas, quo ſtatuit ut iuſta Diis manibus ſoluerentur. Deputatus quoq; hic menſis eſt Deis inferis pp dies pares, ſicut Ianuarius & Martius pp dies ipares Diis ſupis dicati ſunt, quos delectat impar numerus. ut: Numero deus impare gaudet. Nec nos lateat Februariũ olim fuiſſe ultimũ anni mẽſem ut alibi latius dicemus: unde oi itercalationi deputatus, teſte Macro. Placet aũt Ser. Ianuariũ aliqñ fuiſſe penultimũ: qd tetigiſſe putat Virg. in. iii. Geor. ut: Extremoq; ira-

ror at aquarius anno. ☞ Mẽſibus antiqs, p̃poſuitq; duos: qũo p̃poſuit ſi Februarius ultimũ ãni tenuit locũ? qa qd p aliũ facimus p noſipſos facere uidemur. Decẽ uiri. n. poſtea Ianuariũ & Februariũ a Numa additos coniunxere. ☾ Martis: annũ Romulus a Martio mẽſe ichoauit. Marti patri primũ anni menſem cõſecrauit. Secundũ Veneri: tãq; Romani generis principi & parẽti, qa Aeneæ mr̃. Vnde ẽ illud Macro. Primũ mẽſem a patre ſuo Marte, ſecundũ ab Aeneæ mr̃e Venere noiauit, ut principia anni ſeruarẽt, a qbus eſſet Romãi noĩs origo. Alii (eo dẽ teſte) putãt Romulũ altiore prudentia ita primos ordinaſſe mẽſes, ut cũ præcedẽs Marti eẽt dicatus, Deo plerũq; hoium necatori, ſecũdus Veneri dicaret: quę uim eius quaſi beneficia leniret. In. xii. zodiaci ſignis cũ primũ aries Marti aſſignatus ſit, ſequẽs mox Venerẽ Taurus accepit: & rurſus e regione Scorpius ita diuiſus ẽ: ut Deo eſſet utriq; coĩs. Sed latius de his ſuis mẽſibus: & de orto Romuli ſuo loco dicemus. ☞ Primus mẽſis: anni. ſ. a Romulo cõſtituti. ☞ Erat Martis: nã Marti cõſecratus inde Martius dicebat. Mars (Varrone teſte) dr̃ qd in bello maribus p̃eſt, uel q; lingua Sabina Mamers dictus eſt detra ctiõe ſyllabę. Põpeius tñ iqt Mamers mamertis idẽ ligua Oſca Mars. dr̃ & Mauors qd magna uortat: ut Ci. placet. ☞ Et ſed us: mẽſis. ſ. ☞ Erat Veneris: Veneri ꝓlecratus. Nã Aprilis dictus quaſi aphrilis ab ἀφρος, qd eſt ſpuma, cuꝫ ex maris ſpuma nata ſit Venus: & ide dicta Aphroditis. Venus aũt dicta (ut Ci. placet) qd ad res oẽs ueniat: ſed de Venere, & de his q nolũt Aprilẽ ab ea dici ſuo mẽſe, & libro dicemus: & quot fuerint Veneres. ☞ Tertius: refert Vectius p̃textatus i Theodoſii Saturnalibus: Fuluiũ nobiliorẽ i factis quos i æde Herculis & muſaꝫ poſuit, Romulum poſtq; populum in maiores, iunioresq; diuiſit: ut altera pars conſilio, altera armis rempub. tueretur in honorem utriuſq; partis. Tertium menſem Maium, ſequẽtem Iunium uocaſſe. Sed de diuiſione populi aliis locis dicemus: & de his. v. & ſexto libro differemus. ☞ Tertius mẽſis. ſ. anni Romulei. ☞ A ſenibus dictus eſt: nã Maius uocatus a maioribus, hoc ẽ a ſenioribus. ☞ Quartus: mẽſis. ☞ De noie iuuenũ: nã Iunius a iunioribus dictus: ſed latius ſuo loco differeꝫ. ☞ Turba: mẽſiũ. ☞ Quę ſequitur hoc eſt cęteri menſes, q ſubſequunt. ☞ Fuit notata numero: q̃ſi uocata ab ordine numeri: nã quintus mẽſis Quintilis dictus: ſextus Sextilis. Inde Septẽber, Octobꝫ, Nouẽber, Decẽber. Verꝫ poſtea Quintilis Iulius a Iulio Cęſare dictus eſt: & Sextilis ab Octauio Auguſto. Auguſtus inde Domitianus uoluit a cognomine & noie ſuo Septẽbrẽ Germanicũ: & Octobrẽ Domitianuꝫ appellare. Sed eo mortuo mẽſes ſuis noĩbus uocati ſunt. ☞ At Numa: duos mẽſes priori anno Ianuariũ: & Februariũ a Numa Pompilio additos multi aſſerunt. Fuluius tñ nobilior negare uideꝫ: & Tarquiniũ Priſcũ addidiſſe refert. Verꝫ Vectius in Saturnalibus Macro. de Numa referẽs hęc inqt. L. &. vi. dies i duos mẽſes pari rõne diuiſit, ac de duobus primũ Ianuariũ nuncupauit: primũq; anni eſſe uoluit: tãq; bicipitis diei mẽſem reſpicientẽ ac p̃ſpicientẽ tranſacti anni finẽ, futuriq; p̃incipia. Secundũ dicauit Februo Deo: q luſtrationũ potens credit. Luſtrari aũt eo mẽſe ciuitateꝫ neceſſe erat. Statuit ut iuxta Diis manibus ſoluerentur. ☞ At Numa: qui poſt Romulũ regnauit. de quo poſtea latius. ☞ Nec p̃terit: quaſi nõ p̃termiſit. ☞ Ianũ: qa mẽſiũ numero admiſit. nã ab eo Ianuariũ uocauit: ſed de Iano,

& eius

&c eius mysteriis paulopost. ℣ Nec auitas um. parentū, siue auorꝫ aias: qa mēsem īstituit: quo illis parētaret: hoc est quo fierēt sacrificia ꝑ mortuis, & Feb. mēsem dixit a Februo: & februare purgare ē: sed de hoc. ii. lib. dicetur. ℣ Ille: Numa. ℣ Addidit duos mēses. i. Ianuariū & Feb. ℣ Mēsibus antiqs. x. mēsibus a Romulo īstitutis, aliq le gūt p̄posuitq; duos: sed uī absurdū: qa nō p̄posuit, nā Februariū ultimū ānī fecit: nisi dicas: si non p̄posuit p se, pręposuit p successores. Nam a. x. uiris Februarius post Ianuariū nūeratus ē.

ANT. FAN. Fasti dies Profesti

℣ Ille nef. e. p q. t. u. silēt: Numa (ut Mac. tradit) dies oēs aut festos, aut ꝑfestos, aut itercisos uocauit. Festi Diis dicati sūt. Profesti hoi bus ob admīstrādā rēp. pri uatāue cōcessi: quoꝝ illo Cor. Tac. sacros hos negocios

Intercisi

uocat. Intercisi Deoꝝ, hoiumq; cōes sunt. Festis īsunt sa crificia, epulæ, ludi, feriæ. Profestis fasti, comitiales, cōpe rēdini, stati, p̄liares: quoꝝ signationē apd eūdē Mac. ꝙre.

Fasti

Sūt āt fasti (teste Var.) ꝑ quos p̄toribꝰ uerba q̄dā legitia

Nefasti

sine piaculo fari licet, siue i qbꝰ ipm ius fat. i. dī, ut scribit Pris. Cōtrarii hoꝝ uocāt nefasti, q (teste Festo) N. lra no tabāt. ꝑ quos dies ea ꝟba fari ius nō ē: & si p̄tores ea fa ti sūt, piaculū faciūt. Ea uerba erāt. Do, dico, addico. Do qdē dicebāt, cū dabāt ptātē citādi aliquē. Dico cū pnūcia bāt sniam i cā quā cognouerāt. Addico uero cū qs i iure cedebat. Fiebat āt cessio hoc mō apud p̄torē, is cui res in

Cessio apud p̄torem quomodo

iure cedit rē tenēs ita uēdicat: hūc ego hoiem siue hāc rē ex iure qritiū meā eē dico. Deide p̄tor iterrogat eū, q ce dit an cōtra uēdicet: quo negāte aut tacēte tūc ei q uēdi cauerit eā rē addicit. Sane (auctore Festo) addicere ēidē

Addicēr unde

dicere & approbare dicēdo: ide addicti apud ueteres di cebāt q p̄toris pnūciatiōe ac iussu cū soluēdo nō eēnt cre

Addicti uel an nexi

ditoribus uēdebāt: quos ēt annexos uocabāt. A. Gel. au ctor ē ex māifestis furibꝰ liberos ꝟberari oli atq; addici solitos ei cui fcīn furtū eēt, si mō id luci fecissēt, neq; telo morti destinatos. ℣ Fastus. e. p. q. l. l. a. Fastis dieb⁹ lege agi pōt, cū ppl'o nō pōt. Vñ ait Li. Numā dies fastos, ac nefa stos fecisse: qa aliqñ nihil cū ppl'o agi utile futuꝫ erat. Illd quoq; sciēdū ad rē militarē nihil attinere utrū fastus uel nefastus dies sit: sꝫ ad solas id actiōes priuatas respicere. Quare apud Mac. legim⁹: Adrectosq; oēs a se dies fastos noīauit, ut maiorē daret actionibꝰ libertatē. ℣ Nec to. p. die sua iu. pu. de itercisis diebꝰ loqt, q sunt (ut diximus) Deoꝝ hoiumq; cōes. Vñ ait Festus: Q ñ herus comitauit sas i fastis notari solet: & hoc uī significare qñ rex Sacri ficulus diuinis rebꝰ pfectis i comitiū uenit. Eoꝝ dieꝝ q buſdā horis fas ē, qbuſdā fas nō ē ius dicere: nā cū hostia cędit fari nefas ē: iter cęsa exta & piecta (teste Mac.) fari li cet. Rursus cū adolet nō licet. Qd Var. cōfirmat his uer bis: Intercisi dies sūt p quos mane & uespi ē nefas: medio tpe iter hostiā cæsā & exta piecta fas. Eā ob cām Romę

Exta auspicia

Flamē dialis q uidemiā auspicabat, cū louī agnā fecisset: ut idē Var. meminit: iter eius exta cæsa & piecta uinū le gebat. ℣ Nā sīl exta Deo data sunt licet oīa fari: exta (ut Festo placet) ab extādo dicta sūt, nō qa Diis maxie extā tibus p̄fecent: sed qd eā Diis p̄fecari soleāt q maxie ex tāt, eminētq;. Extoꝝ q elixa & i oliis cocta fuissent auli cocia dicebāt: qñ aulas antiq dicebāt qs nūc ollas dicimꝰ. cū nullā lram geminarēt: i iis ubi cor nō fuisset pestifera auspicia dicebāt, silt & cū caput nō erat i iecore. nā mu

Aula ꝑ olla

Auspicia pestifera

Exta muta

ta exta tūc uocabāt cū nihil ex iis diuinationis aiaduerte bāt. Regalia q̄ petētibus īsperatū honorē pollicebāt. Ea Velitris Marti semicruda reddi cōsueuerūt: qm ibi (ut scri bit Sueto.) cū Octauius Martī rē diuinā faceret, nūciata repēte hostis icursiōe semicruda exta ꝑsecuit, ac p̄liū in gressus uictor rediit. Quāobrē publico decreto Velitris cautum est, ut in posteꝝ si mili modo Marti exta red derent. Plutar. in quæstio nibus auctor est sacerdoti bus olim uetitū crudā car nē tangere: qm ea neq; aial est, neq; obsoniū: & qd re cens & crudū est aspectuꝫ nequaq̄ puꝝ & ipollutum hēt, sed ulcerosum & mole stum. ℣ Verbaq; ho. li. ptor habet: prætoris auctoritas tanta olim fuit, ut qd ipse edixisset ob eius honorē ius honorariū diceret. Quare p tor (ut qbusdam uidet) a præessendo: ut Nonio placet: a præeundo nomē accepit, qd populo p̄iret: cui regia insi gnia, consulareſq; ferme apparatus traditi sunt. De hoc Cice. in epla ad Plancū. Placuit nobis ut statim ad Cor nutū p̄torē urbis lras deferremus: qui, q̄ cōsules aberāt, cōsulare munus sustinebat more maioꝝ. Sane prætor nō semp p eo accipit qui iura dicit: sed ēt pro oi magistra tu cui paret exercitus. Vñ p̄toriū dī eius tabernaculū & cohors p̄toria, quæ a prætorio non discedebat: & porta Prætoria qua educebat exercitus. Romani aliqñ unum tm̄ p̄torē habuerūt, qui urbanus uocabat. Deinde pere grinoꝝ multitudine undiq; in urbē cōfluēte alteꝝ creari placuit: qui q̄ iter peregrinos ius diceret peregrinus ap pellatus est. Crescente uero īperio tot p̄tores adiecti sunt quot sibi populus Romanus prouicias subegisset. ℂ Ne tm̄: gnalia q̄dā relaturus ē q̄ i oibꝰ cōtigūt mēsibus: ꝑsertī nō eē eiusdē officii dies oēs, sed aliud alii cōuenire. ℣ Tm̄ ne ignores: ergo scias. ℣ Iura: ptātes, seu officia. ℣ Varioꝝ dieꝝ: nā ut uarii noīe, uarii tpe, ita uariis offi ciis attributi. ℣ Nō ois Luci. ptē ꝑ toto posuit, nā pricī pū diel ꝑ toto die: uī erit denoiatio, cū ab eo qd facit, id qd fit itelligit: ut hic cū Luciferū ꝑ die posuit: aut ꝑ diei pricipio. Lucifer a græcis φωσφοροσ dī: stella ē Veneris, q̄ cū Sole antecedit: ut Ci. iqt: lucifer cū seqt uesp uocati de ea mīta refert Pli. li. ii. ℣ Ille nefastus: Mac. cū de diui siōe dieꝝ agat: Numā iqt: ut i mēsē annū, ita i dies mēsem diuisisse: dieſq; oēs aut festos, aut ꝑfestos, aut itercisos uo casse. Festos Diis dicatos eē, qbꝰ isūt sacrificia, epulę, ludi, ferię. Profestos hoībꝰ ob adminīstrādā rē priuatā, aut pu blicā ꝓcessos: his isūt fasti, comitiales, ꝓperēdini, stati, p̄lia res. Intercisos Deoꝝ, hoiumq; cōes eē: sꝫ i se nō alia diui di. Sūt tm̄ itercisi dies: ut Var. & ēt ipi Mac. placet: ꝑ quos mane & uespere nefas ius dicere: medio aūt tpe iter ho stiā cæsam: & exta ꝑiecta fas: a quo qd factū itercidit in tercisi: aut qd itercisum nefas: sed de cæteris paulopost. Fasti (Var. auc.) dies sunt ꝑ quos p̄toribus oīa uerba sine piaculo licet fari. Nefasti ꝑ quos nefas fari p̄torem, do, di co, addico: & si prudētia uel imprudētia hæc tria uerba emittūt: piaculari hostia purgat: q emiserit p̄tor. Si fuus fuerit manumissus, qa urbs libera erat: liber esto. Muti us ambigebat eū expiari ut impiū non posse. ℣ Ille dies erit nefastus: cū fari nō poterit prætor. ℣ Per quē: idem. ℣ Silentur: a prætore scilicet. ℣ Tria uerba: hęc sunt illa tria uerba quæ e prætorio proferebat prætorius dictu rus. Do, dico, addico. hoc est do leges, dico ius, addico dā no: nam addicere (Pompeio teste) damnare est. ℣ Fa-

ℂ Ne tamen ignores uariorum iura dierum:
Non habet officium Lucifer omnis idem.
Ille nefastus erit, per quem tria uerba silentur:
Fastus erit, per quem lege licebit agi.
Nec toto præstare die sua iura putaris:
Qui iam fastus erit: mane nefastus erat.
Nam simul exta Deo data sunt: licet omnia fari:
Verbaq; honoratus libera prætor habet.

Exta regalia

Ius honorariū

Prætor unde inclinatur

Prætorium

Prætoria porta

Prætores duo

Prætores plures

PAV. MAR.

Tria uerba prætoris

ſtus erit ille.ſ.dies p quē licebit,fas erit.℣ Agi legē: hoc ē cū poterit prætor ius dicere ſm leges & iſtituta.Nefaſti dies hac nota ſignanť Nefaſti ſic.NP.℣ Nec toto:erāt dies in qbus mane cū fieret ſacrificiū ius nō dicebať: ſic ea parte Nefaſti.pfecto aūt ſacrificio:cū prætor ius diceret, faſti.Sic dies nefaſtus mane,poſtea faſtus.℣ Nec tu putaris:q̄ſi nō arbitreris.℣ To to die:die itegro.℣ Perſtare: pſeuerare, ſeu firma eē.℣ Sua iura: iura ipſi diei attributa.℣ Qui: ille dies, q̄ iam abſoluto.ſ.ſacrificio.

Vnde dicť mane

℣ Erit faſtus:cū fari poterit p̄tor.℣ Mane: cū fieret ſacrificiū.℣ Erat nefaſtus:qa nō licebat fari p̄torē.Mane(Varro teſte)diei pricipiū,q̄ tū manet dies ab oriēte: niſi potius qđ bonū antiq dicebāt manuū ad cuiuſmodi religionē: græci quoq; cū lumē afferť ſolēt dicere φοσαγ τον: idē fere Pōpeius.ſic ēt Macro,mane dictū qđ ab iferioribus locis.i.a manibus exordiū lucis emergat:aut mane ab omine boni ominis.℣ Nā ſimul:rō cur idē dies faſtus & nefaſtus ſit.℣ Nā ſimť.i.poſtq̄.℣ Exta ſūt data Deo:abſolutū ē ſacrificiū.Exta ſūt ea iteriora uitalia ut cor,iecur,pulmo:& q̄ ppe hęc:dicta(Pōpeio teſte)qđ ea Diis pfecēť,q̄ maxie extāt,eminētq;.℣ Licet oīa fari: qa pōt fari p̄tor: & p̄tor honoratus hēt uerba libera: q̄ſi libere ſine ullo piaculo pōt fari.Prætor dictus qđ p̄iret in iure & ī exercitu.℣ Honoratus:nā(ut Pōponius iuriſcon.)ius p̄toriū appellať honorariū.& Paulus de iuſtitia & iure: Ius etiā p̄toris honorariū dixit,ſeu honoratū, qa hēt lictores & faſces more cōſulari. De p̄tore aūt Pōponius de origine iuris ſic inqt:Prætor creatus eſt cū cōſules auocarentur bellis finitimis: nec eſſet q in ciuitate ius reddere poſſet. Hic primo urbanus appellatus eſt:eo qđ in urbe ius redderet:poſt aliquot deinde annos non ſufficiēte p̄tore, eo q̄ multa turba etiā peregrinorum in ciuitatem ueniret: creatus eſt & alius prætor,qui peregrinus appellatus ē: ab eo quod plerunq; inter peregrinos ius dicebat. Capta deinde Sardinia,& mox Sicilia,& Hiſpania, ac Narbonenſi prouincia. Totidem prætores quot prouinciæ in ditionem uenerant creati ſunt:partim qui urbanis rebus:partim qui prouincialibus præeſſent.

ANT. FAN.

¶ Eſt quoq;,quo ppłm ius eſt includere ſeptis : diē dicit Comitialē:quo(teſte Macrobio)cū ppło agi licet. Nā cū faſtis diebus diximus lege agi poſſet, cū ppło nō poſſet,

Comitium

Comitiali die utrīq; poterat: quo(ut inqt Feſtus) in comitio cōueniebāt,q locus a coeundo.i.ſimul ueniēdo dictus:poſtq̄ p trāſlationē ſeptoq; noie appellari.ut hoc loco. Sunt autem ſepta ,ppriе(ut ait Seruius) loca in cāpo Martio incluſa tabulatis:in qbus populus Ro.ſuffragia ferre cōſueuerat:quæ qm̄ ſilia ſunt ouilibus,aliqū & ſepta pro ouilibus, & ouilia pro ſeptis poni ſolent. Scire autē debemus q̄ ait Varro licere quidē cū populo Ro. diebus comitialibus ferre ſuffragia:niſi ſi quæ feriæ cōceptæ eſſent,ppter quas non liceret:ut cōpitalia latinæ.

Septa

Nundinæ

℣ Eſt quoq; q nono ſemp ab orbe redit:ſunt & dies qui nūdinales dicunť a nundinis: quæ a Romanis inſtitutæ ſunt,ut octo quidē diebus in agris ruſtici opus facerent. Nono aūt die ad mercatū,legeſq; accipiēdas Romā ueniрent,Columella:Nundinaq; etiā cōuentus manifeſtū eſt propterea uſurpatos:ut nonis tantūmodo diebus urbanæ res agerentur:reliquis adminiſtrarenť ruſticæ. Itaq; Macro.appellat nūdinas ferias ruſticoq;. Et Feſtus:Nundinas inquit feriaq; diē eſſe uoluerūt,quo mercandi gratia in urbē ruſtici conuenirent. De his Pli.lib.xviii. Naturalis hiſtoriæ.Nundinis urbē reuiſitabant:& ideo comitia nundinis haberi nō licebat,ne plebs ruſtica auocarетur.Nundinas a nono die dictas eſſe nemini dubiū uideri poteſt.Quare ait Plau.in Aulularia:Coquus ille nundinalis eſt,in nonū diē ſolet ire coctū.ſimiliter & Nundinā Deā:quā ait Macro.a nono die naſcentiū nuncupatā: qui luſtricus dī:quo infantes luſtrantur & nomen accipiunt.

Nundina Dea

℣ Vendicat Auſonias Iunonis cura calēdas:maiores noſtri(ut inqt Plutarchus in qōnibus) annū Iouis,mēſes Iunonis eē exiſtimarūt:itaq; oīum menſiū calendæ Iunoni ſacrę ſunt: q̄ inde a nōnullis dī Calēdaris.Eā.n.eſſe Dianā,quæ Luna ē: a cuius curſu mēſis colligīť:illud oſtēdit qđ mō Dianā:mō Iunonē Lucinā dicimus:cū in plenilunio mulieres facile partu leuari uideantur.Virgi.ī Buco. Caſta faue Lucina. Terē.ī And.Iuno Lucina fer opē. Dictæ āt ſunt calēdæ a græco uerbo καλεω.i.uoco:pro quo nos calare dicimus.Varro: Primi dies mēſiū noīati calendæ ab eo,q̄ iis diebus calenť eius mēſis nonæ a pōtificibus. Olim enim(ut Macro.docet) pontifex minor nouæ Lunę primū obſeruabat aſpectū: qua uiſa regi ſacrificandū eſſe nunciabat: poſteaq; ſacrificio celebrato idē pontifex calata.i.uocata in Capitoliū plebe,iuxta curiā Calabriā, q̄ dies a Calendis ad nonas ſupereſſe pronunciabat.Vnde ipſa curia Calabrię nomē accepit:& quintanas quidē dicto quinquies uerbo:ſeptimanas uero repetito ſeptіes prædicabat. Itaq; eum diē, qui exiis, qui calarentur primus eſſet calendas uocari placuit.Ideo autem minor pontifex numerum dierū, qui ad nonos ſupereſſent calando prodebat: quia poſt nouam Lunam oportebat nonarum die populos, qui ī agris eſſent confluere in urbem accepturos cauſas feriarum a rege ſacrorum: ſcituroſq; quid eſſet eo menſe faciendum: unde quidam hinc nonas exiſtimant dictas, quaſi nonæ initium obſeruationis.Licet alii ſic eas nominari cenſeant, q̄ ab eo die ab idus nouem dies computentur.Adeo autem uerum eſt omnium menſium calendas ſacras eſſe Iunoni, ut conſtet Ianum dictum eſſe Iunonium, quaſi non ſolum menſis Ianuarii: ſed menſium omnium tenentem ingreſſus:qui ſunt in ditionem Iunonis.Calendæ apud Græcos nullæ fuerunt.Vnde & Auguſtus(teſte Suetonio)cum aliquos nunq̄ ſoluturos ſignificare uellet,ad calendas Græcas ſoluturos dicebat.Sunt qui calendas quaſi cælandas dici exiſtimēt propter Lunæ occultationem,quæ una eſt e tribus eius planetæ mutationibus:quæ ſingulis mēſibus fiunt:ut Plutarchus in quæſtionibus tradit. Calendaria ſacra(ut ait Seruius)ſi qua ratione dilata fuiſſent repeti poterant:cū anniuerſaria differri atq; iterari non poſſent. Lege Macrobium ubi & alia quæ ad hanc rem attinent, pertractantur.Auſonias autem calendas latinas dicit,q̄ Græci eas non habeant:ut diximus ſupra.

Calendę Iunonis

Calēdæ uñ dictę

Calare

Calabra curia

Ad calēdas græcas

¶ Eſt quoq;:de comitiali & nundinali die agit.Comitialis dies erat:cum habebantur comitia, hoc eſt cum conueniebat populus ad creādos magiſtratus: unde Varro comitiales iquit dies dicti, quod tum eſſet populus conſtitutus ad ſuffragiū ferendū.℣ Eſt quoq;:eſt etiam dies. ℣ Quo eſt ius:in quo die eſt poteſtas.℣ Includere populū ſeptis: uocare populū in cāpū Martiū ubi ſeptū erat: quo populus includebatur:cum creandi eſſent magiſtratus:& ſepta ēt dīr p metaphorā ab ouili:nā & ppłm pecudes,& gubernatorē paſtorē uocamus,ut Fabi. memi nit.℣ Eſt quoq;:eſt ēt dies.℣ Qui ſp redit ab orbe nono: a nono Solis circuitu:hoc ē a nono die,& de nūdinali intelligit.Nūdinę tñ iter ſolēnes ferias a Tito Quintio poſitæ nō ſunt.Inſtitutas uero fuiſſe nūdinas Rutilius Gallus ait:

PAV. MAR.

lus ait:ut ruſtici octo diebus in agris eſſent, & nono die repeterent urbē p ſacris. Pli. tñ inqt: Ruſticæ tribus nūdinis urbē reuiſitabāt: & ideo comitia nundinis hīe nō licebat: ne plebs ruſtica auocaret. hęc ille. A nono aūt die nūdinæ dictæ ſunt. Nono ēt die q dicebaṫ luſtricus antiqui noīa infantibus dabāt: & de ea q̄ in ueneratiōe erat nundinæ ab ipſo die dicebant. ℣ Vēdicat: calēdæ Iunoni: idus Ioui ſacræ ſunt. Primi dies mēſiū (ut Varro inqt) noīati ab eo calēdæ: qd̄ his diebus calēt mēſes. Calēdæ ēt (ut idē meminit) Iunōi ſūt attributæ. Vñ lauretes Iunonē appellabāt calēdarem: eiq; ſacrificabāt a Martio ad Decēbrē: ſed Romę calēdis oībus regis uxor ſacrificuli porcū uel agnā Iunoni īmolabat: & mior pōtifex i curia Calabria rē diuinā faciebat Iunoni. Dicūturq; calēdæ a calo. i. uoco. Vñ (Macrobio teſte) ipſi curiæ ad quā uocabaṫ Calabriæ nomē datū ē: nā curia Calabria dicebaṫ. Sed attributas Iunōi calēdas & Varrōis, & pōtificalis cōfirmat auctoritas. Rō ē q̄ in Saturnalibus a p̄tex tato referṫ. Cū initiū mēſiū maiores nr̄i ab exortu Lunæ ſeruauerint iure Iunōi calēdas addixerūt Lunā ac Iunonē eādē putātes, uł qa Lūa p aerē meat. uñ Græci Lunā ἀρτεμιν nūcuparūt ἀεροτομιν qd̄ aera ſecat. Iūo aūt aeris arbitra ē. merito initia mēſiū. i. calēdas huic Deæ cōſecrārūt: iqt ergo poeta. ℣ Cura Iunōis uēdicat: attribuit ſibi. ℣ Calēdas Auſonias: Latias ſeu Rōanas, & hoc iō dixit: qm̄ græci calēdas nō hñt. Iō Auguſtus cū aliquos nunq̄ ſoluturos ſignificare uellet ad calēdas Greęas ſoluturos dicebat: νουμηνιαστ Græci principia mēſiū appellāt. ℣ Auſonias: ab Auſonia, q̄ pars erat Italiæ, i qua ſunt urbes, Beneuētū, Cales, Terracina: ita dicta ab Auſone Calypſus ex Vlyſſis filio. Nūc uero pro tota Italia accipitur.

ANT. FAN. ℂ Idibus alba Ioui gratior agna cadit: idus quidē Ioui: nonę uero nulli Deo dicatæ ſunt, quas tñ. Populus Ro. exactis regibus maxime celebrauit nonaq; diem Seruii Tullii natalē exiſtimās. Dī aūt idus ab iduādo, q̄ is dies diuidat mēſem. Induare. n. lingua Hetruſca eſt diuidere. Hor. i. iiii. Carminū: Idus tibi ſūt agēdæ, Qui dies mēſem Veneris marinæ Findit Aprilē. Alii putāt idus dictas q̄ſi uidus a uidēdo, q̄ tūc plena Luna uideaṫ. Alii hoc eſt a ſpecie quā tūc Iuno pleniſſime oſtēdit. Alii a Thuſcis hoc nomē trāſlatū uolūt: q itē dicūt Iouis fiduciā. Nā cū Iuppiter ſit lucis auctor: uñ uocaṫ Lucetius, ac Dieſpiter: recte is dies itis uocaṫ: cuius lux non finiṫ cū Solis occaſu, pp pleniluniū, qd̄ i medio menſis fieri ſolet. Sane idibus Ioui ouis alba mactabaṫ, dicebaturq; idulis auctore Feſto: uñ qdā idibus nomē iditū uoluerūt. Ex hac hoſtia ferūt albo galerū fieri ſolitū: quo diales flamines. i. Iouis ſacerdotes utebanṫ: cui affigebaṫ apex uirgula oleagina. Sciēdū calēdas, nonas, & idus copulādis nuptiis religioſas, hoc eſt deuitādas fuiſſe auctore Macro. q̄ ii dies p̄ter nonas feriati eēnt, & feriis uim cuiquā fieri piaculā foret. Nonaq; aliam rationē apud eundē Macrobiū lege.

Idus uñ dicunt

Atri dies ℣ Oībus iſtis (Ne fallare caue) p̄ximus ater erit: dies qui ſunt poſtridie calēdas, nonas, idus: quos qdam praue ac perperā Nefaſtos appellant, atri, inominales, ſiue īpediti ac religioſi ſunt: hoc ē triſti omīe īfames: in qb⁹ nec quoq; exire, nec pegre p̄ficiſci cōſueuerūt: & rē diuinā facere, ac rem quāpiam nouā exordiri tēperabāt: quibuſq; nec Iouē, nec Ianū, nec quēq; ſuperū p̄fari fas putabant. Dictiq; ſunt aliēles ac poſtriduani: qm̄ Sulpi. tribunus militū ad Aliā diuerſus i Gallos pugnatur⁹: qd̄ flumē ab Vrbe. xv. millibus paſſuū diſtat rē diuinam dimicādi gr̄a poſtridie idus feciſſe dicit: poſteaq; ad Aliā cum exitio urbis fœde pugnatū eſt. Qua de re cū in ſenatu uerba fierent cōplures ſenatores recordari ſeſe dixerūt quoties belli gerēdi gr̄a res diuina poſtridie calēdas, nonas, idus a magiſtratu populi Ro. facta eſſet eius belli p̄ximo deinceps prælio remp. male geſtā. Senatus eā rē ad pōtifices reiecit, ut ipſi qd̄ uideret, ſtatuerēt. Pōtifices decreuerūt nullū his diebus ſacrificiū recte futurū, eoſq; dies neq; præliares, neq; puros, neq; comitiales eē. Alii poſtriduanos dies atros, atq; infauſtos eſſe dicūt: qm̄ inferis dicati ſunt: cū nonaq;, calēdaq;, atq; iduū dies, q̄ principes appellanṫ faſti ac ſacri habeanṫ: ſintq; īparibus numeris terminati, cōtraq; atri paribus terminēṫ. Lege Plutarchum in qōnibus. Dies atros nonnulli cōes uelut ad emendationē nois uocauerunt (teſte Macrobio) in qbus etiā parētare nō licebat, cū in parētationibus p̄fari ſanū ac Iouē neceſſe ſit: quos noīari atro die non oportebat.

Poſtriduani

PAV. MAR. ℂ Alba agna grandior: pinguis. ℣ Cadit: īmolatur. ℣ Ioui: ad honorē Iouis. ℣ Idibus: die iduum. Quilibet enim menſis calendas, idus, & nonas habet: ut primi dies mēſium ſunt Iunonis: ita idus ſunt Iouis: & idus dictæ: ut inquit Varro ab eo q̄ Hetruſci itis: uel potius q̄ Sabini idus dicunt: aut dicuntur idus quaſi uidus detracto. u. quod eo die plena Luna uideatur: aut quia iduare apud Thuſcos diuidere eſt. Diuidunt enim menſes præcipue nonas a calendis: uel ab hoſtia eo die Ioui īmolata: quaq; idulium appellabant: & Macrobius refert nomen hoc a Thuſcis eſſe: apud quos is dies itis uocatur. Item illi interpretabantur Iouis fiduciam. nam cum Iouem accipiamus lucis auctorem: unde & Lucetium Salii in carminibus canunt, & Cretēſes ΘΗΥΗΤΩΡΑ uocant: Romani Dieſpitrem ut diei patrem, iure dies hic Iouis fiducia uocaṫ: cuius lux cum Solis occaſu nō finitur: ſplendorem diei, & noctis continuat illuſtrante Luna, quod ſemper pleniluniō: ideſt in medio menſe fieri ſolet. Diem uero qui nocturnis caret tenebris Iouis fiduciam Thuſco nomine uocauerūt: unde & oēs idus Iouis ferias obſeruādas ſanxit antiquitas. ℣ Nonarum: nonis nulli Deo ſacrificatur: ideo ſub nullius numinis tutela eſſe dicūtur. Nonæ (ut Varro ait) a pontificibus quintanæ, & ſeptimanæ dictæ, & ab eo qd̄ ante diē nonū ſunt, dūr: aut a nona Luna: cum pontifex eo die nonā Lunā obſeruaret: & uiſam regi ſacrificulo q; indicabat. Vnde nonæ quaſi nouæ Lunæ initiū: aut qd̄ ab eo die ad idus nouē ſunt dies. Veq;, ut diximus, ſub tutela ſūt nullius numinis: qm̄ Iunoni & Ioui cōes relinquunṫ. ℣ Tutela nonaq; caret Deo: p hypallagem: hoc eſt nonæ carent tutela Dei. ℣ Proximus oībus iſtis: hoc eſt dies qui ſequitur calēdas, nonas, idus. ℣ Erit ater: erit infaſtus. ℣ Caue ne fallare: ne decipiaris: nā poſtridianos dies calendaq;, nonaq;, iduū infelices habendos cenſuit antiquitas, ut mox dicam. Dicetem rōnē calēdaq;, iduū, & nonaq; niſi uel pueris notā quoq; ſcirē. ℣ Omen ab: qd̄ atri dies ſint ab eo q̄d in his euenit, obſeruatū eſt: uti refert Aurelianus ille Vectius cum infeliciter dimicatū eſſet: ut apud Gelliū eſt annaliū. xv. & Caſſum Heminam libro hiſtoriarū ſecūdo. ccclxiii. urbis anno a Manlio & Au. Poſthumo tri. pleb. actum in ſenatu quid eſſet quod intra paucos annos toties erat afflicta R. P. perquæſiuit Licinius haruſpex ex ſenatus præcepto, retulitq; Q. Sulpitium tri. ple. poſtridie idus Quin-

Quare dicātur dies atri ex diuerſis auctorib⁹

Idibus alba Ioui grandior agna cadit.
Nonarum tutela Deo caret: omnibus iſtis
(Ne fallare caue) proximus ater erit.
Omen ab euentu eſt: illis nam Roma diebus
Damna ſub aduerſo triſtia Marte tulit.
Hæc mihi dicta ſemel, totis hærentia faſtis,

tiles cõtra Senones dimicatũq; sacrificasse. Itẽ ad Cremeram, multisq; aliis in locis infeliciter dimicatũ. Tunc pontifex iubente senatu statuit postridie calẽdas, idus, & nonas dies atros habẽdos. Plutarchus aliã rõnẽ affert, inqt enim: Cũ primi mẽsiũ dies sint Diis superis cõsecrati: ita sequẽtes inferis: qbus maiores purgationibus qbusdam utebanť: & mortuis parentabant: sic & dies illos tris in mẽsibus principes festos, & statos posuerũt. Eos aũt qui sequunť tris Diis manibus attributos religiosos, & infaustos habẽdos existimarunt. Ita Plutarchus inquit. Ego tñ miror: nã Fabius Seruilius minime parentandũ his diebus cẽset: quia Iouẽ, & Ianũ necesse esset inuocare: quos nõ licebat atris diebus noiare. Idem a Theodosio Aurelio referť: qui etiã testať oẽs postridianos dies fuisse nuptiis inhabiles, & ad omina maiores cauendos putasse. ℙ Omẽ: horũ. s. dierũ atrorũ, q̃ sunt infausti, & ominis, & augurii. Omẽ qđ ab ore hois: uel a quo cũq; eius gestu: auguriũ uero qđ ab auibus captať. ℙ Est ab euentu: ab eo qđ his diebus accidit. Euẽtus. n. p̃ casu ponit. Ci. in libris de Diuinatiõe: Quid ẽ inqt aliud fors, quid fortuna, qd casus, qd euẽtus, nisi cum sic aliqd ceciderit, sic euenit: ut uel nõ cadere atq; euenire: aut aliter cadere atq; euenire potuerit. ℙ Nam Roma illis diebus postridianis, s. calendarũ, iduum, & nonarũ. ℙ Tulit damna tristia: ab effectu tristia: qa tot Romani periere. ℙ Sub aduerso Marte: sub aduersis hostiũ armis: cum Mars aduersus Romanis & fauẽs hosti. ℙ Hæc mihi: hanc dierũ rõnẽ: quæ oĩbus inest mensibus: nũc in principio retulit: ne postea esset dicturus: & ob id rerũ ordinẽ interrupturus. ℙ Hæc: quæ de diebus dixi. ℙ Hærentia totis Fastis: quæ inhęrent omnibus mẽsibus: sic & fastorũ libris.

ANT. FAN.

¶ Ne seriem rerum scindere cogar: hæc inquit semel dixisse uolui, ne per omnes menses repetita interfecent rerum dicendarum ordinem, & confundant.

PAV. MAR. Series unde

¶ Ne cogar scindere: interrũpere. ℙ Seriẽ: ordinẽ. ℙ Rerũ: erunt mihi semel dicta: quasi dixerim semel nõ dicam postea: & uideť hoc in loco erunt hŕe aliquã præteriti tẽporis significationẽ: eũ dicat erunt dicta: quia iã dixit & dicturus nõ est: & Lucanus inquit: Nec tantis cladibus auctor Pœnus erit. Iam longe antefuerant clades illæ & Pœnus Hãnibal. Vox quidem futuri est: sed significatu uidetur præteritũ respicere. Quod nõ solũ nos dicimus: quia sunt qui in nos ita dicentes inuehantur: sed Põpo. iurisconsul. de uerborũ significatione ita admonet. Erit uerbũ interdũ etiam præteritũ: nõ solum futurum tempus demonstrat: cum codicilli ita confirmati testamento fuerint: quod in codicillis scriptum erit: utrũ ne futuri tẽporis demonstratio fiat, an & præteriti. si ante scriptos codicillos quis relinquat. ℙ Ecce: de Ianuario mẽse acturus, qui Iano dicatus est: eum adesse inquit bono omine: Ecce o Germanice Ianus nunciat tibi faustum annũ: solebant Ianuarii calẽdis bona omina & auguria captare: iõ inquit Ianũ nũciare felicẽ annũ Germanico. ℙ Et adest primus i meo carmine: nã hoc prio lib. de eo agendum est.

ANT. FAN.

IAne biceps anni tacite labentis origo. Alloqtur Ianum totius anni Deum, a quo Ianuarius primus anni mensis nomen accepit. Vnde huic Deo Calendis Ianuariis sacra publica celebrabãt: quem cõstat nihil aliud esse q̃ chaos confusum, ut ait Hesiodus ab initio unitatem hiantem, patentemq; in profundũ. Ideoq; (ut inquit Festus) Iano primo supplicabãt uelut parẽti, & a quo rerũ oium factum putabãt initium. Eũ nõnulli quadrifrontẽ eẽ uolunt pp annum in quatuor tẽpora diuisum, siue q̃ is annorũ mũdiq; fator: ut ait Marti. cõplexus sit quatuor mundi climata. Alii bifrontẽ dicunt quasi superũ & inferũ ianitorem: uel quasi diei dñm, in quo ortus ẽ & occasus. Vnde illud est Horatii: Matutine pater seu Iane libẽtius audis. Licet matutinus dici potuerit qa rebus incipiendis præesse dicať, quas frequentius matutino incipimus tẽpore: siue qa eo tpe cõmẽdaturi nos Diis imortalibus primũ Ianũ inuocare debemus, ut p̃cibus nostris ad Deos aditum præstet & ianuam. Sunt & qui bifrontẽ Ianũ fictũ uolunt, quia Græcus fuit, ut in monumentis proditũ esse Plutarchus scribit in quæstionibus, cũq; in Italia traiecisset linguã simul & uictũ mutauit. Vel qa cũ Ianus in Italia regnaret, & Saturnũ a Ioue pulsum excepisset hospitio, ab eo edoctus usum uineaq; & falcis, ferũ illũ & rudẽ ante fruges cognitas uictũ redegit in melius: factusq; prudentior geminã faciẽ pertulisse dicit: ut quæ ante, quæq; post tergũ essent intueret. Alii dicunt postq̃ Romulus & Tatius in fœdera cõuenerũt Iano simulachrum duplicis frontis effectũ, quasi ad duorũ imaginẽ populorũ. Vnde Deus p̃esse dr̃ fœderibus faciendis. Nõnulli Ianum Dianã esse uolunt: quæ putatur uiarũ Dea. Alii Apollinẽ & ideo geminũ q̃ exoriẽs aperiat diẽ, occidẽs claudat. Illud dubiũ nõ est huic Deo antiquitatem oẽ sacrasse principium. Quare Varro ait Iano quasi oium mẽsium ingressus tenẽti. xii. aras pro totidẽ mensibus dedicatas. Anni autẽ Deum esse illud p̃bat q̃ Pli. scribit Ianum geminum a Numa rege dicatum esse digitis ita figuratis, ut trecentorũ quinquagintaquinq; dierũ notã per significationẽ anni tẽporis & æui se Deũ indicaret. Nec nos moueãt uerba Plinii, qui anno tribuit dies. cccly. tot enim dierum annus aliquando fuit, ut scribit Solinus, regnante Numa: a quo Ianum eiusmodi dicatum accepimus. Sunt & qui Ianum ab eundo dictum tradiderunt q̃ mundus. i. cælum semper eat dum in orbem uoluiť, & ex se initium faciens in se refertur: ideoq; & Eanus dictus ẽ: & apud Romanos spectabat in quatuor partes, ut eius simulachrum aduectum phaleris ostendebat. De hoc Deo infra suis locis alia referentur. ℙ Dexter ades ducibus: Cæsaribus qui auctores sunt trãquillitatis, & pacis: qua (teste Suetonio) terra mariq; parta Ianus clausus est: ut alibi dicemus.

PAV. MAR.

IAne: Ianũ inuocat: cuius mysteria & mẽsem relaturus ẽ, de quo nos quoq; multa acturi auctore utemur p̃textato Macrobiano, q̃ in Saturnalibus de his differit. Regionẽ istã, q̃ nũc uocať Italia regno Ianus obtinuit. Qui (ut Iginius tradit) cũ Camese ỉdigena terrã hãc æq; possidebãt: ita ut regio Camesena: oppidũ Ianiculũ uocareť: post ad Ianũ solũ regnũ redactũ ẽ. Crediť geminã faciẽ p̃tulisse: ut quæ ante quæq; post tergũ eẽnt, ỉtueret: qđ ad prudẽtiã regis solertiãq; referẽdũ est. Mythici regnãte Iano referunt oium domos religiõe, ac sanctitate fuisse munitas, eiq; diuinos honores eẽ decretos ob merita ỉtroitus & exitus ædium eidẽ cõsecratos. Xenophon Italicum tradidit Ianum: in Italia Diis primum tẽpla feciss̃e, & ritus sacrorũ istituisse: ideo in sacris p̃fationẽ meruisse ppetuã.

Iano principia oia sacrata

Ianus anni Deus

Vnde dicitur Ianus

Ianus quadrifons

Ianus bifrons

Physici

Dexter ades, patribusq; tuis, populoq; Quirini:
Et refera nutu candida templa tuo.

Physici eum magnis consecrant argumētis diuinitatis. Sunt qui Ianū eundē Apollinē eē, & Dianam dicāt, & in hoc uno utrūq; exprimi numē affirmēt. Et.n. sicut Nigidius refert, apud græcos Apollo colit: qui θυρχιος uocat, eiusq; aras ante fores suas celebrāt, ipm exitus & introitus demōstrantes potētē. idē apud illos ανικητος dicit: quasi uiis ppositus urbanis: illi uias quę itra pomeria sunt ανικατος appellāt. Dianę uero ut triuiæ, uiarq; oium idem tribuit ptātē. Apud nos Ianum oibus pesse Ianus nomē ondit, qđ ē sile θυρχιον cū claui & uirga figuratur: quasi oium & portarq; custos & rector uiarq;. Pronunciauit Nigidius Apollinē Ianū esse, Dianāq; Lunā: apposita d lra: q̄ sæpe i lræ decoris cā apponit: ut redit, redintegrat. Ianū qdā Solē demōstrari uolunt. & iō geminū, q̄si utriusq; ianuæ cælestis potētē: qui exoriēs aperiat diē: occidēs claudat. Inuocariq; primū cū alicui res diuina celebrat, ut p eū pateat ad illū cui imolatur accessus: q̄si p̄ces supplicū p portas suas ad Deos ipe trāsmittat. Simulachrū eius plerūq; fingit manu dextra .ccc. sinistra .lxv. numerq; tenēs ad demōstrādā anni dimēsionē: q̄ ppipue est Solis ptās. Alii mūdū. i. cælū eē uoluerūt: Ianūq; ab eundo dictū, qđ mūdus semp eat, dū in orbē uoluit: & ex se initiū faciēs i se refert. Cornyficius Etymo. li. iii. Ci. inqt nō Ianum sed Eanū noiat, & ab eundo. Apud nos in q̄tuor partes spectat: ut demōstrat simulachrū eius phaleris aduectū. C. Bassus in lib. de Diis Ianū bifrontē fingi ait quasi superq;, atq; iferq; ianitorē: eundem quadriformē, q̄si uniuersa clymata maiestate cōplexum. Saliorq; carminibus antiquissimis Deus Deorq; canit. M. Messala Gn. Domitii in consulatu collega, idēq; p annos .xv. augurita de Iano icipit: Qui cūcta fingit eadēq; regit aquæ, terræq; uim ac naturā grauē, atq; pnā in pfundū dilabentē ignis atq; aiæ leuē imensum sublime fugiētē copulauit: circūdato cęloq; uis cęli maxima duas dispares colligauit. In sacrisq; iuocamus Ianū geminū, Ianum patrē, Ianū Iunoniū, Ianū consiuiū, Ianum Quirinum, Ianum patutium, Ianum clusium geminum: qa utriusq; ianuæ cælestis potentē &c. Patrē quasi Deorq; Deū. Iunonium quasi nō solū mensis Ianuarii, sed oium mensium ingressus tenentē: iditione autē Iunonis sunt oēs calēdæ. Varro li. v. rerq; diuinarq; scribit Iano duodecim aras pro totidē mensibus dedicatas. Cōsiuium a cōserēdo. i. ppagine generis humani, q̄ a Iano auctore cōserit. Quirinū quasi bellorq; potentē ab hasta, quā Sabini Quirim uocant. Patutiū & Clusiū, qa bello causæ eius patent, pace claudunt: cām iferius subiiciemus, & cætera, quæ de Iano dicēda sūt. Plu. de Iano sic loqt: Apud antiquos Ianus siue geminus, siue rex fuerit dr cultū silueſtrē in ciuilem redigisse: & ideo bifrontē pingūt: qa alterā fecit ex altera uiuēdi forma: eius tēplū cū duabus portis est, aperit in bello Ianus. Sed hæc hactenus. ℣ Iane biceps: qui gemino capite figuraris. ℣ Origo anni: quasi q das principiū anno tuis a calēdis incipienti. ℣ Tacite labētis: q annus tacite labitur. & ad ipsum tēpus respexit: quod est (ut superius diximus) mēsura motus cæli qđ tacite mouetur: iuxta illud Tacito labētia cælo: sic & tpa tacite labūtur. ℣ Qui solus de superis: solus ex omni cælestiū numero. ℣ Vides tua terga: qa cuj biceps sis respicis & anteriora & posteriora. ℣ Ades dexter: ppitius. ℣ Ducibus: & Tiberio & Germanico, qui militiæ præsunt. ℣ Quorq;: ducum. ℣ Labore: industria & uigilātia. ℣ Terra ferax: fertilis. ℣ Habet otia secura: habet quietē & pacē seorsum ab omni bellorq; cura. ℣ Pōtus: mare. ℣ Habet otia: pacē qa non modo i terris: sed ne in mari quidē bella gerunt: & hoc ob pacē, quæ Augusti & Tiberii tpe undiq; p orbem terrarq; fuit. Augustus.n. post ciuilia bella repressa post Actiacā pugnam Antonio Cleopatra nauali plio uictis Aegyptum in puinciā redegit, iustoq; bello domuit Dalmatiā, Cātabriā, Aquitaniā, Pānoniā, Illyricum, Rhethos, Vindelicos, Sallassos, gentes Alpinas, Dacos, Germanos ultra Albim fluuiū summouit: ex quibus Sueuos: & Sycābros in Galliā traduxit. Indos, & Scythas magnitudine nominis sui ad amicitiā pellexit. Parthos sub Phaarte rege ppescuit: & filios dare obsides coegit. Reposcētiq; signa Crassi clade erepta: & M. Antonii fuga ablata supplices Parthi restituerūt. Armeniā & superiores Tauricos ois i amicitia retinuit: Arabas p Aeliū Gallū subegit: Aethiopas p M. Petroniū cōtudit. Deniq; (ut Trāquillus ait) pace terra, mariq; parta Ianū Quirinū clusit. & Florus in fine fere operis sui: Seres etiā inqt, habitātesq; sub ipso Sole Indi Romā ad Augustū misere legatos cū gēmis & margaritis: elephantos iter munera trahētes: itidē & legatos misere Scythæ. Itaq; Augusti tēporibus cōtinua totius humani generis aut pax fuit, aut pactio: hæc ille. Hæc qdē est illa pax Augusti tēporq; q̄ i sacris lris significat. Orieť i diebus suis iustitia & abundātia pacis cū eo. Sigñat.n. illud tps: quo cęlestis ipse rex uere pacificus hūanā carnē assūpsit.

Cornyficius in li. Etymologiarq;

Quirinus unde dicit

Pacē Cęsa. Augusti p uniuersum orbem

℣ Patribusq; tuis, populoq; Quirini: Senatui Populoq; Roma. qui Iani ac cæli benignitate subdiderūt pedibus suis, ut amicus noster inqt, Garamantas & Indos, Auroră & Zephyrū, necnon Boream, Notūq;. ℣ Et relera nutu cādida tēpla tuo: nō ut apte bellum significent, sed ut calendis Ianuarii ad rem diuinā populus admittatur. ANT. FAN.

℣ Ades dexter: propitius. ℣ Patribus & popu. Quirini: senatui & po. Ro. ℣ Quirini: Romuli ut diximus. Erat enim & senatus & pplus ab initio urbis a Romulo īstitutus: de multitudinis diuisiōe ita Plut. ait: Cōdita urbe Romulus, ex qbus erat ad militādū uigor, legiōes fecit, cęteros uocauit, pplm. C. creauit senatores, quos appellauit pres: & ordinē senatū, qđ nomē a senectute ē. Pres dicti aut qđ pfoni multitudinis erāt: aut qđ pres cęterorq; uidebant. Patroni dīr a pfone quodā: q cum Euandro ea loca tenuit studiosus inopiæ plebis subueniendi. Aut a uirtute: aut pstātia nobilitatis (qđ uerius est) pres appellauit: ut ea nois māsuetudine arrogātia: & inuidia pcul esset. Qui deide senatui ascripti sunt: pres cōscripti appellant. Liuius uero ab urbe condita cum inquit: Virium haud pœniteret. Consilium deinde uiribus parat. Centum creat senatores: siue qa is numerus satis erat: siue qa. C. erāt qui creari patres possent. Pres certe ab honore, patriciiq; pgenies eorq; appellati. Diony. aūt Alicarnaseus ita inqt: Romulus urbanis negociis unū præfecit. Tribubus pręcepit: ut singulæ tres eligerēt: & curiis q̄ triginta erant: ut totidē addito pfecto urbis. Ex hoc cē tenario numero consilium facit, senatum appellauit aut ab ætate, aut uirtute. Senatus participes: patres conscripti. Hoc igitur nunc poeta innuit. ℣ Patribus & populo tuis: quasi qui sunt sub tutela tui numinis. ℣ Et refera: aperi. ℣ Tuo nutu: quasi tuo numine & auspicio. ℣ Cādida tēpla: marmorea tēpla & tua & aliorq; Deorq;, quia tibi cæterisq; Deis est īmolandum: nec absurda esset īnia si diceremus de tēplo Iani nō intelligi: nā apertū bellū significat, & tūc nō bellū sed pax (ut erat) optabať. Numa (ut auctor est Liuius) Ianum ad infimum argiletum indicem pacis, belliq; fecit apertus, ut in armis esse ciuitatē: clausus pacatos circa se populos significaret: bis deinde post Numæ regnū clausus fuit. Semel Tito Manlio cō-

Quare tēplū Iani erat clausuj tpe pacis: i bello uero apertū

ſule poſt Punicū primū perfectū bellū itez, qđ nr̄æ ætati Dii dederūt ut uideremus poſt bellū Actiacū ab ipera tore Cæſare Auguſto pace terra, mariq; pta: ergo ſi clauſus pacē ſignificabat, & ea tunc maxima erat, arbitrarer de alioz Deoz tēplis intelligēdū. Quibus pariter & Iano Calendis Ianuariis ſacrificat. p̄ſertim cū Ianus præſit omnibus tēplis, & ianuaz potēs ſit: quin etiā qđ primum Diis tēpla fecerit in Italia ut tradit Xenophon.

ANT. FAN. Fauete linguis animiſq;

¶ Linguiſq; animiſq; fauete: intēti eſtote, ſilete: nā in ſacris taciturnitas neceſſaria eſt, teſte Ser. Vñ ait Pli. Certis p̄cationibus præire aliquē, rurſuſq; aliū cuſtodē dari, q attēdat aliū p̄ponī q faueri linguis iubeat. P̄otifices uero (auctor̄ Donato) dicere ſolebāt. Fauete liguis: fauete uerbis. Vñ illud ē Vir. Ore fauete oēs: & Feſtus ait in ſacrificiis dici. Paſcito linguā. i. coerceto, contineto, taceto. Decet. n. ciues (ut apud Plut. legimus) neq; audire quicq̄ rez diuinaz, neq; aſpicere p negligentiā: ſed uacare a cæteris, mentēq; adhibere, & ab oī crepitu, ſtrepitu, ac gemitu abſtinere. Ea de re qđ Diuus Hiero. p̄cipiat ſupſedeo recēſere. Nec cōtrariū eſt qđ ſequtur.

Proſpera lux oritur: linguiſq; animiſq; fauete:
Nunc dicenda bona ſunt bona uerba die.
Lite uacent aures, inſanaq; protinus abſint
Iurgia: differ opus liuida turba tuum.
Cernis odoratis ut luceat ignibus æther?
Et ſonet accenſis ſpica ciliſſa focis?
Flamma nitore ſuo templorum uerberat aurum:
Et tremulum ſummma ſpargit in æde iubar.
Veſtibus intactis Tarpeias itur in arces:
Et populus feſto concolor ipſe ſuo eſt.

¶ Proſpera: de Calēdis intelligit Ianuariis, & pria die anni qua in totū annū omina & auguria captabant. ☞ Oritur lux p̄ſpera: dies Calēdaz Ianuariarū, qđ anni caput eſt. ☞ Fauete oēs: mihi hinc exordienti, aut Fauete alteri. ☞ Et linguis: hoc eſt bonis uerbis. ☞ Et ais: bona uolū tate. Nā p̄ot quis fauere, & plaudere uerbis, non tamen aio. ☞ Nunc in bona die: in Calēdis Iani. ☞ Sūt dicēda bona uerba: ut in ip̄o anni pricipio bōa fauſtaq; omia captent. Seruat nūc ēt mos hic, & in tota Græcia, & in pluribus Italiæ locis. Accedūt diluculo Calēdaz pueri ad nobiliū ianuas, & qui buſdā rhithmis ſalutāt, & bona uerba dicūt. ☞ Lite: nō eſt eo die litibus, aut iurgiis incūbēdū, nec mala uerba p̄ferēda. ☞ Aures uacēt lite: ſint liberæ & p̄cul ab oī cōtentione: nā ut Cic. in libris de legibus inqt. Ratio feriaz & feſtoz quietem litiū hēt ac iurgioz. Lis litis pro cōtētione forēſi. Vnde & in iudicio lite cecidiſſe dr̄, qui eius rei de qua agebat cām amiſit. ☞ Abſint protinus iſana iurgia: quaſi p̄cul ſint iſanæ cōtentiones. Iurgia aliqui amicoz, & affiniū eſſe uolūt, ſed interdū ad forēſem altercationē referri uidemus. Sene. in Hercule furēte: Hic clamoſi rabioſa fori iurgia uendens Improbus iras & uerba locat. ☞ Liuida turba: inuida & plena liuore. ☞ Differ opus tuū: & ad liuorē in foro litigātiū, & ad inuidentiū maledicētia referri poteſt: quaſi abſtineas hodie a maledicētia: qua uti ſoles: turba a ταραττω uerbo græco deducit: & (ut Labeoni placet) multitudinis hoīum perturbationem & cœtum. i. coadunationē ſignificat. ☞ Cernis: eo die in templis & pro foribus templi multa odorem facientia cremabantur. ☞ Cernis ut æther: ut aer. ☞ Luceat ignibus odoratis: ignibus in quibus aut cedrea ligna, aut thura odorem emittētia cremabantur. ☞ Et ſonet focis accenſis: crepitum faciat cum aduritur. ☞ Spica ciliſſa: cum legerem hunc locum & pater Sabinus, qui tunc uiuebat: & alii in me inuehebantur: qm̄ de ſpica nardi uoluerim intelligi: cum ipſi de croco ex Cilicia laudatiſſimo prouenienti intelligendū eſſe cenſuerunt: nec aduertebāt, quo in errore uerſarent: nō enim poeta de flore, ſed de ſpica loquit. Nō. n. dixit flos ciliſſus: ſed ſpica ciliſſa, & de nardo intelligit: de quo Pli. odoris gr̄a oībus maior: & ſi ciliſſum nardum nō legas apud Pli. nō refert. Non. n. inqt Pli. nō naſci in Cilicia nardū: ſed in primis laudat Syriacum: proxime Gallicū, & Creticū. Adde q̄ Syria iuncta eſt Ciliciæ: ut qđ in Syria naſcit, poſſit in ea parte Cilicię naſci: quæ Syriæ iuncta eſt. Ego autē in ora Ciliciæ ſpicam meis manibus legi: & auditoribus meis oſtēdi: cum hæc legerem. Præterea crocus cum ſit magni odoris: ad odorē tm̄ nō aduritur, ſed alius uſus eſt. Adurūt ligna odora, & odoratū gūmi, & ipſa ſpica: quare de nardo intelligēdū cēleo: & nō de floribus. ☞ Flāma: q̄ fit i aris. ☞ Verberat ſuo nitore: ſuo ſplēdore & corruſcatione uerbera re, & lābere ur̄. ☞ Auz tēploz: aureā tēploz cælaturā, & parietes deauratos, & deaurata laquearia. ☞ Et ſpargit iub. tre. tremulā corruſcationē & lucē. ☞ In ſum. æde: in ſūmo tēplo deaurato. ☞ Iubar: pro lucifero ponit: ut apud Vir. i. iiii. Aen. It portis iubare exorto. dcm̄ (ut Pōpeio placet) quod ſplendidior eius diffundit in modū iubæ leonis: & iubar p̄ ſplēdore tm̄ ponit: ut hic. ☞ Veſtibus eo die

PAV. MAR.

Inter litē & iurgia differentia

Fauere

Turba unde dicatur

Spica ciliſſa

Spica ciliſſa

bus:eo die ibat ppl'us cõsulibus inituris magistratũ imo
latũ Ioui optimo maximo in arcẽ Capitolinã. ℣ Itur: q̃si
it ppl'us cũ consulibus. ℣ Vestibus ita.nouis,& ad eã diẽ
nõ tactis. ℣ In arces Tar.ad tẽplũ Iouis:qd' in arce Tar-
peia erat. Tarpeius mõs(ut Varrõi placet)dictus a Tar
peia uirgie Vestali:q̃ ibidẽ a Sabinis necata armis,& se-
pulta fuerat.Plu.i uita Ro
muli inqt Tarpeiã uirginẽ
Tarpeii filiã fuisse, q̃ Rõa
nã arcẽ Sabinis ꝓdidit.Di-
ct? postea mõs Capitolin?
(eodẽ Varro.teste)q̃ cũ in eo fundamẽta ædis Iouis fo-
derẽt caput humanũ inuẽtũ ẽ. & ut pgit Varro hũc antea
mõtẽ Saturniũ appellatũ ꝓdiderũt: & ab eo late Satur-
niã terrã: cuius uestigia ẽt Varronis tpe manebãt: Satur
ni fanũ: Saturnia porta:quã Iunius Pãdanã uocat: & po
stici muri legibus priuatis iscripti. Hic uero cũ effoderẽt
Iouis ædis fundamẽta iuẽto hũano capite:ab aruspicib?:
& p̃cipue Hetruscis habitũ ẽ arcẽ illã totius Italiæ: deide
totius orbis futurã. ita a capite Capitoliũ denoiatũ. De
hoc uero Tacitus.xix.suaꝝ historiaꝝ: Vouerat Tarq.
Priscus bello Sabino sedẽ Ioui optimo maxio:iecitq; fun
damẽta:spe tñ magis futurę magnitudinis:q̃ tũc Po.Ro.
cõpeteret.Mox Ser.Tullius adiecit aliqd. Deide Tarq.
Supbus capta Suessa:& Pomena ꝑ hostiũ spolia fecit:&
reliqua.In rupe igit̃ Tarpeia Capitolini Iouis tẽplũ erat:
habẽs tria sacella æq̃ cõstructa Iunonis, & Mineruæ: in
medio Iouis.Huc ergo ibant cũ populo cõsules: & post
sacra magistratũ inibãt. ℣ Et ppl'us:Romanus. ℣ Est cõ-
color suo festo:eius coloris cũ festo:quasi cõueniens suo
festo:nã ut religiosa dies:ita & ipse religioni icumbebat:
& ut dies erat festa:ita & ipse festiuus.Aut concolor suo
festo:quia prætextam ferebãt eiusdem coloris.

ANT. FAN. ¶ Iamq; noui præeunt fasces :designati cõsules calẽdis
Ianuariis magistratũ inibãt ut diximus supra. Lucanus:
Instabatq; dies,q̃ dat noua noia fastis: Quiq; colit prim?
ducẽtẽ tpa Ianũ: iis fasces p̃ferri a lictoribus cõsueuerũt,
q̃uirgaꝝ & securiũ erãt:qm̃ uirgæ qd' mutari põt corria-
gunt,secures qd' emẽdari nõ põt abscindũt.Eos quicũq;
cõsules uictoriis potiti fuerãt laureatos habuerũt, teste
Plutar.Sed de his alias. Sane moris fuit aliq̃ ut quẽ or-
dinẽ iterrogãdi sniias cõsul calẽdis Iaunariis istituisset eũ
toto anno cõseruaret,ut Sueto. scribit. Vñ Iulius Cæsar
cõsul cũ Põpeio Iuliã filiã collocasset p̃terito Crasso eum
primũ rogare sniam cœpit.A cõsule procõsul dictus est,
nõ qui pro alio cõsule,sed qui cũ ptãte cõsulari extra or
dinẽ ad prouinciã aliquã administrandã mittit̃ sex tm̃ fa
scibus,cũ duodecim consulẽ præeant. ℣ Noua purpura
fulget:si uer̃ est quod scriptores ꝓbatissimi tradiderũt,
posteaq̃ reges exacti sunt cõsulibus fuisse concessum, ut
lictores sellã curulem,cæteraq; regũ insignia retinerent:
quoꝝ Macrobius & Dionysius meminerunt.Possumus
hoc loco trabeam accipere. Illud aũt dubiũ non est & cõ
sules & imperatores olim usos fuisse purpura. Ouidius
ad Græcinum consulem: Spectarẽ qualis purpura te te
geret.Plutarchus in Paulo:Aemilius ipse sequebat̃ or-
natissimo curru inuictus purpuram auro contextam in
dutus.Eam tamen(ut idem scribit)tribuni non ferebant
cum cæteri magistratus incederent purpurati. ℣ Et no-
ua cõspicuum pondera sentit ebur:sellã curulẽ dicit,qua
& cõsules utebant̃,& quidam alii magistratus.ut:Signa
quoq; in sella nossem formata curuli:Et totum Numidę
sculptile dentis opus.Hæc(ut qbusdam placet)a curui-
tate pedũ nomẽ accepit.Seruius tñ a curru dictã putat,
q; hi tantũ ea uterent̃,qui triumphali curru inuecti fuis
sent:sicut etiam palmata dicitur toga,quam merebant̃
hi, qui de hostibus palmam reportassent.A.Gel. refert
C.Bassum in cõmẽtariis suis scriptum reliquisse senato
res ætate uetere, qui curulẽ magistratũ gessissent, curru
solitos honoris gratia in curiam uehi: in quo curru sella
erat,quæ ob eam cãm curulis appellabat̃: cum alii qui
magistratus curules nondum ceperant:pedibus in curiã
irẽt: unde Pedarii dicebãt. Licet autẽ currus primam
syllabam ꝓducat, curulis tamen abiecta litera eam
corripit.Hanc sellã Macro.
scribit:a quo nonnulli dissentiunt. Tullũ Hostiliũ tertiũ
regem Romanoꝝ debellatis Hetruscis primũ,ut Romę
habereť instituisse:necnõ & lictores togã pictã,atq; præ
textam:quæ insignia Hetruscorum magistratuum erãt.
Nec nos lateat,q; quidam tradunt reges quidẽ Roma-
nos cum curru ueherent̃:hac sella ad eminentiam uti so
litos:exactis aũt regibus cœpisse magistratus maiores,
ut cõsules,dictatores uehi nõ curru: sed tm̃ sella curuli.
¶ Tãq; noui:iã noui lictores cũ fascibus p̃eunt,& cõsules
inibãt magr̃atũ. ℣ Iã p̃eũt noui fasces:p̃eunt ppl'm noui
cõsules.Nã fasces dicimus & pro cõsulari dignitate,& ꝓ
cõsulũ insignib?,& ꝓ onere.Aut dicas:p̃eunt fasces licto-
res:q; cũ fascib? cõsules p̃ibãt.Hẽbat.n.cõsul.xii.lictores:
quos aliq; uolũt prio Romulũ instituisse, siue a uultuꝝ
nũero,siue ab Hetruscis edoctũ. Verꝝ Diony.iqt Tarq.
Pris.Hetruscos pene domitos coegisse: ut insignia regũ
suoꝝ regi Ro.traderẽt:q̃ hæc fuere.xii.secures, trabea,
curules,annuli,phaleræ,paludamẽta p̃texta,togæ pictę,
tunicę palmatę:& oia iperii insignia,qbus iperii maiestas
eminebat:de quo ẽt diximus in Odis in eo loco:Memo-
rẽ an supbos Tarqnii fasces dubito.Apud Macro. aũt le
gimus Tullũ Hostiliũ regẽ tertiũ debellatis Hetruscis
sellã curulẽ,lictores,& togã pictã,atq; p̃textam insignia
magistratuũ Hetruscoꝝ Romę ut gererent̃ istituisse. Et
Sillius de his ita inqt: Męoniæq; decus quõdã uetulonia
gẽtis Bisseꝺnos hęc pria dedit p̃cedere fasces:Et totidẽ iun
xit tacito terrore secures.Hæc altas ebori decorauit ho
nore curules.Et priceps tyrio uestẽ p̃texuit ostro. ℣ Præ
eunt:pria syllaba diphthongũ hẽt: & poeta breuẽ fecit:
sed hoc ex ueteri græcoꝝ regula apud quos ω idifferen
ter ponit̃:ut κακὼ:quã pticulã uertimus : & q̃ dicimus ea-
dẽ significatiõe:& diphthõgãda eẽt:sed usus & breuẽ fa
cit,& sine diphthõgo scribit: q̃uis Romæ i marmore ue
tustissimo ita legamus.Senatus ppl's q̃ roma,& q̃ ẽibi cũ
diphthõgo.Seruauit aliqñ rõnẽ hãc Vir.i.iii.Aen.Limia
q̃,laurus q̃ Dei:& siqs diceret p̃eo hr̃e primã breuẽ ob se
quẽtẽ uocalẽ uehemẽter errat : nã id nõ seruaťa nr̃is ut
Aeolus:Aeacus: Aeacide,& Aeetes. ℣ Fulget no.purp.
p̃texta purpura cõsularis:ferebãt.n.cõsules p̃textã ut in
libris de Põto i Elegia ad Græcinũ cõsulẽ designatũ cũ
eẽt inituruś magr̃atũ.Mẽte tñ q̃ sola loco nõ exulat utar:
Prætextã,fasces aspiciãq; tuos. Purpura cõchilii genus ẽ
qd' florẽ:sicut Plinius appellat:tingẽdis expetitum uesti
bus in mediis faucibus hẽt liquoris minimi:est in uena
candida.Purpuræ(ut idẽ inquit Plinius)alio nomine pe
lagiæ uocant. Color hic pro maiestate pueritiæ est. Di-
stinguit ab equite curiã.Diis aduocat̃ placandis:omnẽq;
uestẽ illuminat i triũphali miscet̃ auro. Et paulo iferius:
Purpuræ usum semper fuisse uideo:sed Romulo in tra-
bea.Nam toga prætexta:& latiore clauo Tullum Hosti
lium e regibus primũ usum Hetruscis deuictis satis cõ-
stat. ℣ Et ꝯspicuũ ebur:clara & eburnea sella curulis: ex
ebore enim ea erat ornata,ut ex Sillio diximus:Hæc al-
tas ebori decorauit honore curules.& i lib.de Põto i ea
dẽ Elegia:Signa quoq; i sella nossẽ formata curuli:Et to

Vnde dr̃ Arx tarpeia

Capitolium ex eadẽ ratione Cornelius Tacitus

Sella curulis

Palmata toga

Pedarii senatores

Insignia regũ romanoꝝ sumpta ab Hetruscis uidelicet
Trabea
Annuli
Sella curulis
Phalerę
Paludamenta
p̃texta
Toga picta
Tunica palmata
Præco i syllabis

Purpura color

tum Numidæ ſculptile dentis opus: & de ebore loquit. Sic & conſpicuum referas ad cõſpicua & illuſtria ex ebore ſigna in ipſa ſella: ut in eiſdẽ li. ad Põpe. cõſulẽ inquit: Conſpicuum ſignis cũ premet altus ebur. ℣ Sentit noua pondera: quia noui magiſtratus in ea ſedent: & non modo conſulũ: ſed ædilium quoq; ea ſella eburnea erat.

ANT. FAN. Egregii iuuenci

℣ Colla rudes operꝝ præbent feriẽda iuuẽci: hi ſunt quos Donat⁹ egregios uocat: eximebať.n. in ſacrificia optimũ pecus e grege, ut auctor eſt Feſtus. Vir. Mactat lectas de more bidentes. Cædebanť aũt Ioui Capitolino iuuenci albi, atq; iniuges, electi ex agro Phaliſco. Ibi.n. (ut Plin. ſcribit) aqua Clytũni amnis epota boues cãdidos facit. Quare Romani petebant inde uictimas Ioui Capitolino mactãdas. Vir. Hic albi Clytũne greges & maxia taurus Victima. Sillius: Et ſedet ingẽtẽ paſcẽs Meuania tauꝝ Dona Ioui. Quo i loco ſciẽdum ẽ Silliũ a Plinio nõ differre: ea.n. pars Vmbriæ ubi Meuania in parte Thuſciæ ponitur, auctore

Colla rudes operum præbent ferienda iuuenci:
Quos aluit campis herba Phaliſca ſuis.
Iuppiter, arce ſua totum cum ſpectet in orbem:
Nil niſi Romanum, quod tueatur, habet.
Salue feſta dies: meliorq; reuertere ſemper,
A populo rerum digna potente coli.
Quem tamen eſſe Deum te dicam Iane biformis?
Nam tibi par nullum Græcia numen habet.
Ede ſimul cauſam: cur de cæleſtibus unus,
Sitq; quod a tergo, ſitq; quod ante uides.
Hæc ego cum ſumptis agitarem mente tabellis:
Lucidior uiſa eſt, q̃ fuit ante, domus.
Tum ſacer ancipiti mirandus imagine Ianus
Bina repente oculis obtulit ora meis.
Extimui: ſenſiq; metu riguiſſe capillos:
Et gelidum ſubito frigore pectus erat.

Faliſci

Seruio. Nouimus aũt Faliſcos eẽ in Thuſcia, & haud p cul ab urbe, teſte Pli. q̃is aliqui (ut ait Stra.) Faliſcos p ſe gẽtẽ poſuerint. Sciẽdũ (ut Macro. docet) q cũ hoſtiaꝝ duo ſint gña unũ in quo uolũtas Dei p exta diſquirit. Alterꝝ in quo ſola aĩa Deo ſacratur: in his ipſis hoſtiis, uel aĩalibus, uel cõſultoriis quædã iniuges uocabanť. i. quæ nunq̃ domitæ ac iugo ſubditæ fuerant: quales iuuencos auctor hoc tẽpore Ioui mactari ſolitos dicit. ℣ Iuppiter arce ſua totũ cũ ſpectet in orbẽ: Nil niſi Romanũ, quod tueatur, hẽt: iure Romani Iouẽ uenerant, cũ eius fauore uniuerſum orbẽ poſſideãt. Virg. in pri. Aenei. Certe hinc Romanos olim uoluẽtibus annis Hĩc fore ductores reuocato a ſanguine Teucri, Qui mare, q terras oĩ ditiõe tenerent Pollicitus. ℣ Nã tibi par nullũ Græcia numen hẽt: quæ Deoꝝ habitus interpretata eſt, & fabulaꝝ putatur inuentrix: atq; in ipſa mendax hiſtoria cuiuſq; (ut ait Euſebius) popularis & fabuloſior thelogia eſt. ℣ Lucidior uiſa eſt: nimbo diuino ob aduentum numinis.

Iniuges hoſtiæ

PAV. MAR. ℣ Colla: mactabãť eo die iuuẽci, qui operis eſſent expertes. ℣ Rudes operꝝ: iuuẽci ĩdomiti, q nondũ iugũ tulere: neq; arauere. ℣ Præbẽt colla feriẽda ſecuri: p̃bent ſe mactandos ſacerdoti ab ara minime refugiẽtes: non.n. rite ĩmolabaťſi ab ara ſe ſubtraxiſſet. Nã a ueteribus probabatur uictima nõ clauda: nõ breuioris articuli: non quæ aram refugeret: nõ externa ſed pr̃ia. Verꝝ cũ hic de Phaliſca agat, nõ de externa agit, nã pr̃ia quoq; dici poterat. ℣ Quos: iuuencos operꝝ rudes. ℣ Herba Phaliſca aluit ſuis cãpis: qui adulti in Phaliſcoꝝ cãpis Romã inde agebanť: & tam ex Vmbris: q̃ ex Phaliſcis tauri Romę ĩmolabanť: & a triumphantibus, & a nouis cõſulibus: & in libro de Ponto poeta de Põpeio cõſule idẽ fere inqt. Colla boues niueos certe præbere ſecuri: Quos aluit cãpis herba Phaliſca ſuis. Et apud ueteres capitale erat bouẽ mactare: quẽ ut Pli. inqt. Socium laboris, agriq; culturæ habemus: & addit exemplũ illius, qui bouem occiderit in exiliũ eiecti, tanq̃ colono ſuo iterẽpto. Præterea & in Aegypto bos numinis uice colebať. ℣ Phaliſca: a Phaliſco oppido. Strabo iter oppidula Hetruriæ Phaliſcũ refert. Poſtea addit: Aliqui ſane Phalerios in Thuſciæ regione minime locãdos eſſe aiunt: ſed Phaliſcos p ſe gentẽ. Qui dã etiã Phaliſcos ꝓprii ſermonis ciuitatẽ poſuere. Aliqui Oeaci Simphaliſcũ appellãt in uia Flaminia iacẽtẽ inter Ocheculũ & Romã. Hæc ille: ſed a quo habuerit originẽ dicemus in .iiii. ℣ Iuppiter: ob maieſtatẽ & magnitudinẽ ĩperii Romãi dicta hæc: q nihil ab Ioue e ſũmo cælo reſpici poterat: q Romãi iuris nõ eẽt. Terminatũ.n. erat ĩperiũ prio oriẽte, extremoq; occidẽte. ℣ Iuppiter cũ totũ orbem ſpectet a ſua arce: cum oẽs terras & maria ꝓſpiciat e ſummo æthere: qui illi aſſignať: aut ex. vi. cęleſti circuło: ꝓ qd eius ſtella uagať: & quo i loco altior eſt Luna Mercurio, Venere, Sole, & Marte. ℣ Nil hẽt qd tueať: qd reſpiciat. ℣ Niſi Ro. nã quicqd iferius ẽ ſubditũ eſt Romão ĩpio. ℣ Salue: ſaluere iubet diẽ calẽdarũ ĩparum. ℣ Salue dies feſta: ſaluete calendæ Ianuariæ. ℣ Et ſemp reuertere melior: ſemp uos calendæ proſperiores redeatis. ℣ Digna coli a populo potẽte regꝝ: digna dies quã colat & celebret populus Ro. q terris ĩperat. ℣ Quem: Iani myſteria relaturus. Duo primũ a Iano petit: ut dicat q Deus ſit: & cur ſolus ex omni Deoꝝ numero biceps ſit. ℣ O Iane biformis: biceps. ℣ Quẽ Deũ dicam te eſſe. i. quẽ te appellem. ℣ Nam Græcia: uñ nos Latini Deos accepimus. ℣ Nullũ hẽt numẽ par tibi: nullũ Deũ hẽt bicipitẽ, nec tot poteſtatũ. ℣ Simul ede cãm: dic rõnẽ. ℣ Cur unus de cæleſtibus: cur tu ſolus ex oĩ cæleſtiũ numero. ℣ Et uides qd ſit a tergo, & qd ſit añ: quaſi cur es formæ duplici: hoc ẽ cur biceps, ut poſteriora & anteriora uideas. ℣ Hęc ego: dũ hæc uolueret ſecũ: ſcripturus q̃qd Ianus ĩſpiraret, ad uenit ipm numẽ eruditꝝ poetã. ℣ Cũ ego agitarẽ mẽte hæc: cũ uoluerẽ hæc aio. ℣ Sũptis tabellis: quas ad ſcribẽ dũ parauerã. ℣ Domus eſt uiſa lucidior, q̃ fuit ante aduentũ numinis: facta ẽ domus ſplẽdẽtior q̃ prius fuerat. ℣ Tũ ſacer: iã aduenit numẽ, & ſeſe poetæ uidẽdũ obtulit. ℣ Tũ Ianus ſacer mirãdus: & uenerãdus, & admiratione proſequendus. ℣ Ancipiti imagine: duplici forma. ℣ Obtulit repẽte: ſubito. ℣ Bina ora: & anteriora, & poſteriora. ℣ Oculis meis: ut bñ poſſem eũ geminũ ĩtueri. ℣ Extimui: extimuit poeta uiſo Deo: nec miꝝ: cũ ab ipſa natura Deos timeamus: ĩde ẽ ut pleriq; uelint Deũ a λεο μχι deduci: qd eſt timeo: q ab oĩbus timeať. iõ & Papi. inqt: Primus i orbe Deos fecit timor. ℣ Extimui ego uiſo numine: & ſenſi capillos riguiſſe: quaſi factos hirtos: & hoc naturale ẽ, ut ob metũ capilli rigeãt. Rõnẽ affert Ariſtoteles i Problematibus: Cũ timor i corde ſit: ſãguis ut ſuccurrat cordi deſerit & pellẽ & cutẽ: ide cedẽte ſanguie exteriora frigeſcũt: & ſic fugato naturali colore cõtrahiť cutis, ex cuius cõtractione pili rigẽt: ſic ẽt frigeſcit pectus ob metũ deficiẽte ſanguine: ĩ quo eſt naturalis calor: ideo hic Et pectus erat gelidum ſubito frigore: ſic & apud Vir. Gelidus teucris p dura cucurrit Oſſa tremor.

Calendę Iani cæteris prę ferendæ

De uictimaꝝ explorationę

Tauri phaliſci imolabãtur i triumphis Romanorum

℣ Quos: iuuencos operꝝ rudes. ℣ Herba Phaliſca aluit ſuis cãpis: qui adulti in Phaliſcoꝝ cãpis Romã inde agebanť: & tam ex Vmbris: q̃ ex Phaliſcis tauri Romę ĩmolabanť: & a triumphantibus, & a nouis cõſulibus: & in libro de Ponto poeta de Põpeio cõſule idẽ fere inqt. Colla boues niueos certe præbere ſecuri: Quos aluit cãpis herba Phaliſca ſuis. Et apud ueteres capitale erat bouẽ mactare: quẽ ut Pli. inqt. Socium laboris, agriq; culturæ habemus: & addit exemplũ illius, qui bouem occiderit in exiliũ eiecti, tanq̃ colono ſuo iterẽpto. Præterea & in Ae

ANT. FAN. Clauis & uirga Iano assignantur

¶Ille tenens baculũ dextra,clauemq; siniſtra: placet Macro.Ianũ cũ clau & uirga ideo figurari:qa eſt omniũ portarũ cuſtos,& rector uiarũ. Sed utrũq; idoneũ eſt ianitori:baculus ad uim repellendã:clauis ad claudendas,ac reſerãdas fores. ℣ Me chaos antiqui(nã ſum res priſca)uocabant:Ianus(teſte Macrobio)Saliorũ antiquiſſimis carminibus Deus Deorũ cane bat:creditusq; eſt a nõnullis (qui mundũ eẽ genitũ uolũt)nihil(ut diximus) aliud eſſe q̃ chaos cõfuſam & hiãtẽ ab initio unitatẽ, ac principiũ ꝓductionis oiuz rerũ. Vñ illud eſt M. Meſſalæ auguris de hoc Deo,q cuncta fingit,eadẽq; regit aquç,terrarũq; uim,ac naturã grauẽ, atq; ꝓnã in ꝓfundũ dilabẽtẽ ignis,atq; aiæ leuẽ in immẽſum ſublime fugiẽtẽ copulauit circũdato cælo.Hinc Ianus Deorũ antiqſſimus dicit.Iuuenalis:Dic mihi nunc q̃ſo,dic antiqſſime Diuũ Reſpõdes his Iane pater.Lege Macro.i Saturnalibus,q multa de hoc Deo tradit & aperte pariter & copioſe. ℣ Lucidus hic aer,& quæ tria corpa reſtant:quatuor dicit elemẽta,licet ſint, q rerũ naturã in tria diuidũt: auctore Donato:terra,mare,ac cælum.Vnde illud Terentii.O cælũ, o terra,o maria Neptuni.Virgi.in.iiii.Geor. Deũ nãq; ire per omnes Terraſq;,tractuſq; maris,cælũq; profundum,

Ianus antiquiſſimus Deorũ

PAV. MAR. ¶Ille:Ianus. ℣ Tenens baculũ dextra , & uirgã ſiniſtra: hoc eſt illud,qđ ſuperius diximus , Ianũ cũ clau & uirga figurari:quaſi oium & portarũ cuſtodẽ, & rectorẽ uiarũ. ℣ Edidit nobis hos ſonos ore priore: ita locutus eſt ore anteriore:& nõ eo qđ erat a tergo:ut melius poeta audiret. ℣ Diſce:facit Ianus attẽtionẽ:ut intẽtior ſit poeta ad eius uerba percipienda. ℣ O uates operoſe dierũ:o Naſo poeta ſtudioſe tẽporũ:q ſcribere cupis mẽſiũ & dierũ rõnẽ. ℣ Diſce poſito metu:abiecto oĩ timore . ℣ Qđ petis: & q Deus ſim:& cur biceps . ℣ Et percipe mente uoces meas:percipias aĩo uerba mea. ℣ Me chaos:reſponſurus quæſtioni Ianus refert ſe ad primaz mũdi originem: hoc eſt ad ipſum chaos. Q đ(ut auctor eſt Heſiodus in Theogonia)fuit quædã cõfuſa ab initio unitas: quã principiũ eſſe dicũt ꝓductionis oium rerũ. Vnde in principio Meta.Vnus erat toto naturæ uultus in orbe Quez dixere chaos.Facit ad hoc illud Diodori de prima hominũ generatione,quã duplicẽ refert . Quoſdã mundũ ingenitum fuiſſe,& genus hoiuz ab æterno ſine ortus principio ſenſiſſe.Quoſdã genitũ arbitratos:& habuiſſe homines initiũ.Nã a rerũ primordio cęlũ,& terrã unicã habuiſſe ideã immixta eorũ natura . Exinde diſtinctis inuicẽ corpibus: cœpiſſe mundũ hũc ordinẽ quẽ uidemus.Aera motũ cõtinuũ ſortitũ,& igneã ptẽ eius ſuperiora loca ꝓp leuitatẽ aiũt appetiſſe.Eadẽ cauſa Solẽ,& aſtra curſus ſuos ſortita limoſum,& turbidũ humori mixtũ eodẽ ſtetiſſe in loco ꝓp grauitatẽ:q cũ mixta eẽnt ex humidis mare effectũ ex durioribus terrã lutuoſam euaſiſſe,& omnino mollẽ. Hæc primũ cũ Solis ardore dẽſior euaſiſſet:eius ſuperficie ui caloris tumefacta multis in locis humores quoſdã eſſe cõcreatos:in qbus putredines tenui cõtectæ pellicula ſint excitatę:ut paludibus & ſtagnis Aegyptiacis uidemus accidere:cũ frigidã terrã ſubito æſtus aeris calefacit. Euripides in Menalippe cęlum,& terrã mixtã fuiſſe tradit.ſeparata poſtmodũ generaſſe ſingula,arbores,uolatilia,feras,ac oẽ mortaliũ genus. hactenus ex Diodo. Thales Mileſius aquã putauit rerũ eſſe principiũ : & hinc oĩa

De Iano ſecundũ Heſiodum

De elementorũ diſtinctiõe ſecundum uarios auctores: uidelicet Diodori Thaletis Anaxagorę Diogenis Archelai Heſiodi

Ille tenens baculum dextra,clauemq; ſiniſtra,
Edidit hos nobis ore priore ſonos.
Diſce metu poſito uates operoſe dierum
Quod petis:& uoces percipe mente meas.
Me chaos antiqui(nam ſum res priſca)uocabant:
Accipe q̃ longi temporis acta canam.
Lucidus hic aer,& quæ tria corpora reſtant:
Ignis,aqua,& tellus,unus aceruus erant.
Vt ſemel hoc rerum ſeceſſit lite ſuarum:

elemẽta mũdi,ipſumq; mũdũ,& q̃ in eo gignunt exiſtere. Anaximãder nõ ex una re,ſicut Thales ex humore, ſed ex ſuis ꝓpriis principiis qualq; res naſci putauit:quę rerũ principia ſingularũ eẽ credidit ĩfinita : & inumerabiles mũdos gignere. Refellit hoc Ariſtoteles, cũ dicat plures mũdos nõ eſſe neceſſe poſſe. Anaximenes oẽs rerũ cãs ĩfinito aeri dedit. Anaxagoras rerũ omniũ effectorẽ diuinũ aium ſenſit. Diogenes aera dixit rerũ eẽ materiã : de qua oĩa fierẽt,ſed eũ cõpotẽ diuinæ rõnis. Archelaus de pticulis inter ſe diſſimilibus:qbus ſingula quęq; fierẽt ita oĩa cõſtare putauit: ut ineſſe ẽt mẽtẽ diceret:q̃ corpa diſſimilia.i.illas pticulas cõiũgẽdo & diſſipando ageret oĩa. At Strabo inqt antiquũ de athomis dogmaſi Poſſidonio credẽdũ eſt)Mochi fuit hois Sidonii: q ante Troianas res uixit. Diximus hæc,ut facilius quę de ſeipſo aut de prima mũdi digeſtione Ianus refert,itelligamus,q ita loquit, ac ſi ipſe ipm chaos fuiſſet,ex eo ꝓdiſſet,diuiſiſſet,i ordinẽ quoq; redegiſſet:qđ creditũ ẽ auctoritate cõfirmatũ M. Meſſalę, de quo ſupius diximus. Qui cũcta fingit eandẽq; regit aquæ,terrarũq; uim, ac naturaz grauẽ:atq; ꝓnã in ꝓfundũ dilabẽtẽ: ignis atq; aiæ leuẽ in immẽſuz ſublime fugiẽtẽ copulauit circũdato cęlo. Quin etiã & ad rẽ facit Põpeianã illud cum chaos diffinit.iii. de etiã.ii. Chaos appellat Heſiodus cõfuſam quãdã ab initio unitatẽ hiantẽ,patẽtẽq; in ꝓfundũ:χαίνειν Græci , nos hiare dicimus. Vñ Ianus detracta aſpiratione dicit eo , q̃ fuerit oiuz primus. Cui primo ſupplicabãt ueluti parẽti, & a quo rerũ oium factũ putabãt initiũ. Sed hæc hactenus. ℣ Antiq:ueteres. ℣ Vocabãt me chaos : appellabant me eã cõfuſam unitatẽ,unde rerũ omnium principiũ fuit. ℣ Nã ſum res priſca:antiqua,& ante digeſtũ orbẽ. ℣ Accipe q̃ longi tpis canã acta : audias & animaduertas: q̃ uetuſtiſſima facta tibi referã:& auget attẽtionẽ: & ſibi antiquitate ultima auctoritatem facit. legitur etiam Aſpice. ℣ Lucidus:ipm chaos quatuor elemẽta cõfuſa & cõmixta tenebat. ℣ Hic aer lucidus:clarus & liqdus . ℣ Et tria corpa q̃ reſtãt:reliqua tria elemẽta.ſ. ℣ Ignis,aq̃,& tellus, erãt unus aceruus:unus cumulus ,, qa oĩa ſil mixta erãt. Aer ab ἀωρίστημι uerbo græco:qđ ẽ flo ſeu ſpiro,& Plin.aſſentire uĩ:cũ de elemẽtis agat aera ſpiritũ uocans. Quatuor.n.elemẽta eẽ cõſtat:de qbus Pli.ignitũ ſũmo:ide tot ſtellarũ collucentiũ illos oculos:proximũ ſpũs:quẽ græci: noſtriq; eodẽ uocabulo aerẽ appellãtuitalẽ hũc &c.& ſubdit:Cuius ui ſuſpẽſam cũ quarto aquarũ elemẽto librari medio ſpacio tellurẽ:ita mutuo cõplexu diuerſitatis effici nexũ:& leuia põderibus inhiberi:quo minus cuolent. Cõtra grauia ne ruãt ſuſpẽdi leuibus in ſublime tẽdentibus. Ignis dĩ a gignẽdo,ſeu naſcẽdo,qđ inde oĩa naſcant. Naſcẽdi cauſa duplex eſt,ignis & aqua. Hæc nuptiali die in limine ponebãt. Cuius rei cãs Plu.refert in Prob.& noua nupta attingere uidebaĩ:de quo alias. Inde eſt illud in Meta. Et ab his oriunt cuncta duobus. Aqua etiã(Põpe. teſte)dĩ a qua uiuamus. ℣ Tellus:terra ipſa(ut Var. iqt) a terẽdo:inde in auguz libris ꝓ ſimplex.r.ſcriptũ reperit. ℣ Vt ſemel: iqt Ianus poſtq̃ ab initio chaos apertũ eſt,& elemẽta ipſa ſuis in locis diſpoſita. Ego qui cõfuſus in ea maſſa fuerã diuinã accepi formã & faciẽ ſũmo deo dignã. ſic primæ quæſtioni reſpõdit,& quis deus eſſet aperuit. nã ab initio & primũ ſe oium fuiſſe oſtẽdit . ℣ Vt: poſtq̃.

De aq̃ & igne i ſacris

ANT, FAN.

¶Massa:chaos & inutilis elementoꝝ cõfusio. Ipse alibi:

Rudis indigestaq; moles Nec quicq̃ nisi pondus iners. Et infra:

Tũc ego qui fuerã globus & sine imagine moles.

¶ In fa.re.di.mẽ.Deo:in mẽbra Iano digna:quẽ qdã mũdũ cẽ opinati sunt:teste Diuo Augustino. ¶ Nota parua: antiquæ cõfusionis uestigia q̃dã sunt duæ facies, quibus fit ut is, cui eas cernere cõtigerit pene discernere neq̃at utra anterior sit. Est ãt nota modo signũ, ut hoc loco, mõ distinctio, mõ ꝓbrũ. Vñ illud est Lucil. Quẽ scis scire tuas oẽs maculasq;, notasq;. ¶ Nubila:aerẽ, quẽ Iano.i.mundo auctore, nox claudit, dies aperit. ¶ Vertẽdi cardinis:poetice. nõ.n. uertunt cardines, sed & cælu3, & postes uerti dicimus sup cardines suos. ¶ Cũ libuit pacẽ placidis emittere terris: Liuius auctor ẽ Numã Põpiliũ ad ifimũ Argiletũ Ianũ indicẽ pacis ac belli feciſſe, ut aptus i armis esse ciuitatem, clausus pacatos oẽs circa ppl'os significaret. Hoc tẽplũ fuisse apud theatrũ Marcelli Seruius scribit cuius postes is cõsul aperiebat q prior creatus eẽt. Vñ ait Virg.i.vii.Aene. Insignis apit stridẽtia limina cõsul.i. primo loco creatus: licet alter similẽ hẽat ptãtẽ. Apiebat aũt motis armis ut exercitibus Romanis i bella ꝓfectis omẽ reditus fieret. Vel qa fertũt Romulo cũ Sabis pugnãte cũ i eo eẽt ut uinceret, calidã aquã ex eo loco ubi ædes Iani ẽ erupisse, q̃ fugauit exercitũ Sabinoꝝ. Vnde tractus mos ẽ ut pugnaturi tẽplũ apirẽt: qd i eo loco cõstitutũ ẽ: q̃si ad spẽ pristini auxilii. Alii dñt Tatiũ & Romulũ fœdere facto hoc tẽplũ ædificasse, & ide Ianũ duas hr̃e facies, ut oñdat duoꝝ regũ cõcionẽ: uel qꝝ ad bellũ ituri debent de pace cogitare. Est & alia rõ nõ cõtẽnẽda qꝝ ad bellũ ituri optãt reuersionẽ: idẽ tẽplũ pace claudebat, uel ut intus furor coerceret. ut: Furor ipius itus Sęua sedẽs sup arma & cẽtũ unctus ahenis Post tergũ nodis fremet horridus ore cruẽto. Vel ne pax discederet, ut: Pace fores obdo ne qua discedere possit. Ter aũt clausum est (teste Liuio) regnãte Numa post primũ Punicũ bellũ pfectũ: & post bellũ Actiacũ ab impatore Cæsare Augu. pace terra, mariq; parta. Cæteꝝ duaꝝ portaꝝ id fuit, & uocatũ est belli ianua: auctore Plutar. Q d ur̃ oñdere illud Virg. Diræ ferro, & cõpagibus arctis Claudẽt belli portę: & illud Sunt geminæ belli portę. Sed captis Phaleris oppido Thuscię: cuius supra meminimus inuẽtũ ẽ simulachrũ Iani cũ frõtibus q̃tuor. Vñ qd Numa cõstituerat trãsitorũ, & q̃tuor portaꝝ tẽplũ cõstitutũ ẽ, ut Ser. scri. ¶ Hæc massa soluta: hoc est ipm chaos solutũ & digestũ: & appellat massam, ut illud i quo eẽt regꝝ cõmixtio cõfusa. ¶ Secessit lite regꝝ suaꝝ: a discordia regꝝ i ea pugnãtiũ diuisa, & digesta ẽ, & redacta i suã uim & naturã elementa. ¶ Et abiit i nouas domos: nã unũquodq; elemẽtũ nouã sibi sedẽ elegit. ¶ Flãma pe.cæ.ignis ob leuitatẽ superiora loca petiuit: idẽ i Meta. Sũmaq; locũ sibi legit in arce. Cælũ (ut a Var. referẽ) Aelius scribit dictũ qd est cælatũ: aut a cõtrario noie cælatũ, qd aptũ: & Aristo. pri. lib. de cælo inqt: Triplex accipit cælũ ꝓ octaua sphæra: pro corpore qnto: & ꝓ toto uniuerso. ¶ Locus ꝓpior: ꝓpinqor ipsi igni. ¶ Cepit aera: & i Meta. Proximus ẽ aer illi leuitate, locoq;. ¶ Terra & fretũ: mare, hoc ẽ ipsum aq̃rũ elemẽtũ. ¶ Sederũt me.lo.qa terra & aq̃ undiq; ipso aere circũdant, ut auctore Plin. diximus: cũ q̃rto aquaꝝ elemẽto librari medio spacio tellutẽ. ¶ Tũc: eo tpe quo solutũ & digestũ ẽ chaos. ¶ Ego: Ianus. ¶ Qui fueraꝝ globus: & i tãta regꝝ cõfusione globatus, & ipsa regꝝ cõgeries. ¶ Et moles sine.ma: q̃si massa põderosa, cõfusa, & indigesta, sine ulla forma. ¶ Redii i faciẽ: nõ qd tũ primũ sactus: sed qd ante fueraꝝ ex aceruo, & cõfusa regꝝ cõgerie in diuinã formam redii. ¶ Et mẽbra di.Deo:qa accepi formã & mẽbra meo magno numini cõueniẽtia: sic se Deũ Deoꝝ ur̃ oñdere: a quo cũcta habuerit initiũ. Nec miꝝ, cũ alii mundũ esse Ianũ existimauerint: ut supius diximus. ¶ Nũc quoq;: relaturus ẽ Ianus & formæ duplicis cãs: & quę sint eius officia: ut ex his aptius altera cã intelligat. ¶ Nunc quoq;: nũc ẽt. ¶ Q̃m parua nota: signum quoddã exiguũ. ¶ Cõfusæ figuræ est in me: cũ in hoc signo cõfusionẽ primã repręsentẽ. ¶ Idẽ uidet qd est ante, & qd ẽ post: quasi idẽ posterior a tergo, qui & anterior: & quoniã in multis codicibus scriptũ est Tuet, nos aliter itelligamus: & quatuor hos uersus simul iũgamus. ¶ Nũc quoq; q̃m parua nota: paruũ signũ huius. ¶ Figuræ cõfusæ: quasi parua hæc figuræ meæ confusio.i.ipsa figura exigua ex parte confusa. ¶ Tuetur: respicit. ¶ Idẽ in me qd est ante & qd est post: uidet esse idẽ a tergo qd est a pectore. ¶ Accipe: tu Naso. ¶ Quæ sit altera cã formæ petitæ: quæ sit ratio illius qd secũdo loco petiueras. Vel si superior sua placebit, dicas. ¶ Quæ sit altera causa: secũda cã. ¶ Formæ petitæ: de qua quæsiuisti. Fuere tñ & ante me q legerẽt. ¶ Q̃m nota parua: parua noticia est meæ figuræ cõfusę. Sed uidet stare nõ posse, q̃m notã ad signũ, ad maculã, ad titulos referim?, & hẽt primã breuẽ: qd si ad cognitionẽ referemus, haberet o lõgũ: ut notus nota notũ, & noticia. ¶ Vt simul noris hãc & officiũ meum: ut cognoscas & formę causam: & quæ sit nostra potestas. ¶ Quicquid: primũ Iani officiũ, qd omnia sua manu cludant & aperiãtur. ¶ Quicquid uides ubiq;: in omni loco.i. ¶ Cælũ, mare, nubila.i.ipsum aera p quẽ uagant nubila. Præterea nihil aliud sunt nubila, q̃ aer densus. ¶ Terras: sic tetigit quatuor elemẽta q.d. oia quæ sunt in toto uniuerso. ¶ Sũt clausa & patẽt nostra manu: qa ego oia claudo & aperio. Hoc est qd superius diximus quatriformẽ fingi: quasi uniuersa clymata maiestate cõplexũ. ¶ Me penes: secundũ officiũ seu potestas, qd præsit solus mũdi custodiæ. Tertiũ quod ipse sit, qui cælũ uertat: qd referẽdũ est ad id quod diximus alios eum uoluisse mundũ .i. cælũ esse: Ianũq; ab eũdo dictũ: qd mũdus semp eat dũ in orbẽ uoluit. ¶ Custodia ua.i.magni mũdi. ¶ Est penes me unũ: solũ, quasi in mea potestate. nã penes dixit qꝺ magis significat, q̃ apud: quod ostendit Vulpianus de uerb, sig. Apud te, quod qualitercunq; a te teneatur. Penes te, quod quodammodo

Inq; nouas abiit massa soluta domos:
Cælum flamma petit: propior locus aera cepit:
Sederunt medio terra, fretumq; loco.
Tunc ego, qui fuerã globus, & sine imagine moles:
In faciem redii, membraq; digna Deo.
Nunc quoq;, cõfusæ quoniam nota parua figuræ ẽ:
Ante quod est in me, postq;, uidetur idem.
Accipe quæsitæ quæ causa sit altera formæ:
Hanc simul ut noris, officiumq; meum.
Quicquid ubiq; uides, cælum, mare, nubila, terras:
Omnia sunt nostra clausa, patentq; manu.
Me penes est unum uasti custodia mundi:
Et ius uertendi cardinis omne meum est.
Cum libuit pacem placidis emittere tectis:
Libera per tutas ambulat illa uias.
Sanguine letifero totus miscebitur orbis:
Ni teneant rigidæ condita bella seræ.

Nota aliquando signum, distinctio, probrum

Iani templũ aperiebat in bello: pace claudebatur

Ter clausum est templum Iani solũ

PAV. MAR.

Cælum unde dicitur

Idem Ianus ẽ facie anteriore q est in posteriore

quod quodāmodo poſſidetur abs te. ☞ Et omne ius: omnis poteſtas. ☞ Vertendi cardinis: uertēdi cæli: qđ aſſidua uertigine rotať, ſeu uertendi axis ſupra cardines. i. ſupra polos, q̄ duo ſunt, arcticus & antarcticus: & ab altero in alterꝝ protenditur axis. Licet axem aliquādo ꝓ polo accipiamus. ☞ Cū libuit: quarta Iani poteſtas pacez tradere: quinta, q̄ bello etiā præſit, de quo eſt illud Liuii, qđ retulimus. Numa Ianuz belli paciſq; indicē feciſſe. ☞ Cuz libuit: cum placuit mihi. ☞ Emittere pacem placidis tectis: ꝓ placida tecta. Aut placidis tectis emitteť: hoc eſt mittere e tēplis, qui pacibelloq; pręſum. ☞ Libera: illa pax quæ a nemine poſſit inhiberi. ☞ Ambulat perpetuas uias. i. ꝓ oīs uias nemine impediente. Aliqui codices hnt ꝓtutas uias: quaſi nemine iſidias uiatori ſtruēte. ☞ Totus orbis miſcebiť: cōfundeť. ☞ Letifero ſanguine: letifera ſanguinis effuſione propter bella: quæ p totū orbē eſſent. ☞ Ni rigidæ ſeræ: niſi duræ catenæ, ſeu duri uectes. ☞ Teneant bella cōdita: abſcondita, & incluſa in tēplo meo: hoc eſt niſi tēplum meuz eſſet clauſum: quod apertū bellū indicaret. ☞ Præſideo: ſextū officiū ſeu poteſtas, quod cæli fores ſeruet, & per eum eat & redeat lux.

Præſideo foribus cæli cum mitibus horis:
Et redit officio Iuppiter ipſe meo.
Inde uocor Ianus. cui cum Cereale ſacerdos
Imponit libum, farraq; mixta ſale:
Nomina ridebis: modo nanq; Patultius idem:
Et modo ſacrifico Cluſius ore uocor.
Scilicet alterno uoluit rudis illa uetuſtas
Nomine diuerſas ſignificare uices.
Vis mea narrata eſt: cauſam nunc diſce figuræ:
Iam tamen hanc aliqua tu quoq; parte uides.

Polus & axis idē ſunt

Officiū Iani / ANT. FAN.

Ianus unde dictus

Ianual Libum

Secium Seceſpita

Mola

Iani nomina in ſacris

PAV. MAR.

Horæ ſeruant portas cæli ſecū dū Homerum

Vnde dicit mola ſalſa & quomodo fiebat

Præſideo foribus cæli cū mitibus horis: Ianum nōnulli Solē eſſe tradiderūt: cuius fores ſunt oriēs & occidēs: q bus Ianus merito dr̄ p̄ſidere: eaſdē portas & horæ ſeruāt ut Home. finxit. Sciendū aūt (ut Macro. docet) hoz Solē eſſe: ex quo & quatuor tpa qbus annus orbis impleť, horę uocanť: & quatuor ac uiginti horę, qbus dies, noxq; conficiť. ☞ Inde uocor Ianus: Ouidius qdē hoc loco a ianua Ianū dictū exiſtimat. Sunt tn̄, q ianuæ a Iano nomen inditū uelint: quo regnāte legimus oīum domos religione ac ſanctitate fuiſſe munitas. Ideoq; huic Deo ob eius merita introitus, & exitus ædiū conſecratos. Aliis placet Ianū ab hiando dictū aſpiratione detracta: qm̄ ipſe eſt (ut diximus) chaos hians quædā, & patēs in ꝓfundū unitas. Aliis quaſi Eanū (ut diximus) q; mūdus ſp eat. Lege Macro. ☞ Cū Cereale ſacerdos iponit libū. Libi genus qđ Iano tm̄modo delibari ſolebāt ueteres Ianual appellarūt. Seruius libū inqt placētā eē: q̄ farre, melle, & oleo cōſtat: & apta eſt ſacrificiis: ut idē dicit. Ea libi nomē accepit: uel a Libero p̄re, uel q; libādi cā fieret: ut Varroni placet. Nouimus āt aliis quoq; rebus liba cōſtare: ut docet Cato. & eſſe ēt placētas luxurioſæ gulæ. Sed hic panis dulciarius, quē diximus aptus ſacrificiis hēbať, dicebaturq; Seciū, q; ſecareť cultro: quez (ut ait Feſtus) Seceſpitā appellabant. Erat aūt culter ferreus oblōgus manubrio eburneo rotūdo, ſolido, iūcto ad capulum, auro argētoq; fixo, clauis æneis ære cyprio: quo Flamines, Flaminicæq; uirgines, Pōtifices ſq; ad ſacrificia utebanť. ☞ Mixtaq; farra ſale: periphraſis molæ. Far. n. toſtū, & ſale ſparſum uocať mola: q; eo mollito hoſtię aſpergūť, diciturq; mola ſalſa. Martialis:

Cōſumpſi ſalſaſq; molas, & thuris aceruos. Pli. Nec minus ꝓpitii erāt mola ſalſa ſupplicātibus. Idē Numa inſtituit Deos fruge colere, & mola ſalſa ſupplicare: atq; (ut auctor eſt Hemina) far torrere, qa toſtū cibo ſalubrius eſt ſtatuēdo nō eē puz ad rē diuinā niſi toſtū. Mola (ut iqt Ser.) & frōs uictimæ, & foci aſpgebanť, & cultri: fiebatq; de horna fruge, & horno ſale. ☞ Noia ridebis, mō nāq; Patultius idē: Et mō ſacrifico Cluſius ore uocor: Ianus (teſte Macro) inuocabať in ſacris Ianus geminus. Ianus pr̄. Ianus Iunonius. Ianus ꝓſiuius. Ianus Quirinus. Ianus Patultius, & Cluſius. Geminus q; p̄ſit utriq; cæli ianuæ. Pr̄ quaſi Deoz Deus. Iunonius, q; nō ſolū menſis Ianuarii: ſed oīum mēſiū igreſſus teneat. Cōſiuius a cōſerēdo. i. ꝓ pagine humani gn̄is q̄ a Iano auctore cōſeriť. Quirinus quaſi belloz potens ab haſta, quā Sabini Quiriz uocant. Patultius, ſiue Patutius, qa bello cauſæ eius patēt. Clauſius ſiue Cluſi? qa pace claudunť. ☞ Vis mea narrata eſt: rhetorica exornatio, quam Cice. tranſmutationem appellat.

¶ Præſideo ego foribus cęli: ianuis cęleſtib?: hoc erat, qđ ſupius dicebamus, quoſ dā Ianū Solē demōſtrari uoluiſſe. & iō geminū: quaſi utriuſq; ianuæ cæleſtis potētē: q exoriēs apiat diē, occidēs claudat. Fores. n. cæli ſunt oriēs & occidens: uñ Sol & egrediť, & ingrediť. ☞ Cū horis mitibus: Home. lib. v. Iliados horas fingit nō minus phyſice: q̄ poetice cæli portas ſeruare. Cū his ergo Ianus cæli portas ſeruat, nec abſurde ēt diceremus: Cū horis mitibus: hoc eſt matutinis: & ueſptinis: q̄ mites & tēperatæ ſunt reſpectu meridianaz, quæ nimis calidæ: & nocturnaz, q̄ frigidæ: & maxime cū horis matutinis Sol oriať, & ueſpertinis occidat. ☞ Et Iuppiter redit officio meo: meo beneficio: cū Iouez lucis auctorē ſeu diei patrē ſupra dixerimus, Iuppiter hic pro ipſa luce ſeu die accipiať, q illius beneficio redeat: qui cæli foribus p̄ſidet: uel intelligas, q; ſuo officio eat & redeat Iuppiter. ☞ Inde: cur Ianus dictus, & cui cū libū offertur, qbus appelleť nominibus. ☞ Inde: ex eo, qđ ianuis pręſuz. ☞ Vocor Ianus: ab ipſis ianuis. ☞ Cui cū ſacerdos imponit libū: cū offert libū. ☞ Cereale: a Cerere, qđ ex Cerealibus rebus fiat. Aliq enim dicūt libū eſſe genus panis. Cato admixtionē quandā eſſe oñdit. Et libū (Varrone teſte) appellať q; primum libareť. ☞ Et farra mixta ſale: hoc eſt molā ipſam. Nā mola (Pōpeio teſte) uocať far toſtū, & ſale ſparſum: q; eo mollito hoſtiæ aſpergunť: & Var. inqt ex mola. i. ex ſale & farre mollito. Tradit Verrius (ut Pli. refert) populū Ro. farre tātum e frumēto trecētis annis uſum. & Dionyſius inqt: ut nos Græci hordeū uetuſtiſſimā frugē putātes, hordei primitias in ſacris damus ullas: eas uocātes. Ita Romani pretioſiſſimū, uetuſtiſſimūq; fructū far putantes eſſe, ſacrificia oīa ignea ab eo incipiunt. ☞ Ridebis tu noia: mihi. ſ. impoſita: & q̄ humiliora ſunt mea dignitate. ☞ Nāq; modo ore ſacrifico: ore ſacerdotis ſacra faciētis. ☞ Vocor Patultius: a patēdo. ☞ Et idem uocor Cluſius: a claudēdo. Diximus enim in ſacris inuocari Ianū Patultiū: & Ianū Cluſium: cām Macro. refert de irruptione Sabinoz ꝓ portā: & Iani auxilio: de quo inferius dicemus: cū ēt ab ipſo repetať. ☞ Scilicet: quare ita appellatus ſit: ut alterno noie alternū quoq; officiuz oñderet. ☞ Scilicet: certe. ☞ Illa rudis uetuſtas: ſimplex & ꝓlita. ☞ Voluit alterno noie: noie alternatim, hoc eſt ꝓ uices, repetito: cū nūc Patultiū: nūc Cluſiū dicerent ſignificare diuerſas uices contrarias officii alternatione: cū ꝓ uices nūc claudā nunc aperiam. ☞ Vis mea: multiplicē ſuā poteſtatem Ianus retulit: iā figuræ duplicis cām refert, & a ſimili arguēs eā oñdit: præſertim a ianuis qbus p̄eſt una quæq; ianua hēt duas frōtes: quaz altera q foris ſunt reſpicit: altera q intus: idē facit ianitor in limine ſedens. Sic ipſe ia-

nitor,ut cæli portas ſeruet:orientẽ ſimul & occidentẽ reſpicere neceſſe: qđ niſi bicipiti forma facere nõ poterat. ℣ Eſt narrata:eſt expoſita tibi. ℣ Vis mea:ptãs & officiũ meũ. ℣ Diſce nunc cãm figuræ:cur biceps ſim. ℣ Tũ tu quoq; iã uides hãc:itelligere debes hãc cãz. ℣ Aliq̃ pte:qa iã multa narraui:ex qbus pcipere potes, cur biceps ſim.

ANT. FAN. ℂOis habet geminas hinc atq; hinc ianua frontes: altera quę egrediẽtibus, ſiue egreſſuris ſeſe offert. Vñ Ianus,q ianuis p̃ſidet merito duas facies gerit: q̃uis non diſplicet illa Plutar.rõ: q Ianũ ait,cũ ferꝛ, & ſilueſtrem cultũ i urbanũ ciuilẽq; mutaſſet,fictũ biſrõtẽ q alterã ex altera formã, diſpoſitionẽq; reddiderit. Sane frõs ñ ſolũ de parte capitis, ſed de aliis quoq; rebus dr̃:ut hoc loco. Oui.alibi: A frõte potẽtes Cælicolæ,clariq; ſuos poſuere penates. ℣ Ora uides Hecates i tres uergẽtia ptes: Diana triuiis p̃eſſe dr̃: uñ fingit̃ triceps. ut: Tergeminãq; Hecatẽ tria uirginis ora Dianæ. Vel qa ipſa i cęlo ẽ Luna,i nemoribus Diana, i inferis Proſerpina.ut: Ecce ꝓcul ternis Hecate uariata figuris Exorit̃. Cõſueuerũt ãt ruſtici p triuia & q̃dri uia ululare, ac flebile quiddã i honorẽ Dianæ canere ad reddẽdã Cereris imitationẽ:q̃ raptã Proſerpinã in triuiis clamore reqrebat. Vñ tractũ exiſtimãt ut Diana triuiis p eſſe dicat̃:a qbus(uti auctor ẽ Varro) triuia dicta eſt: ubi poni cõſueuit(ut idẽ teſtat̃)in oppidis græcis. Licet ſic dicta ẽt putet̃ q Luna i cælo tribus uiis moueat̃ in altitudinẽ,latitudinẽ,lõgitudinẽq;. Præeſt aũt Diana non ſolũ triuiis,ſed & uiis, teſte Feſto. Vñ eius ſimulachrũ iuuenile fingebat̃:qñ ea ætas fortis eſt ad tolerãdã uiã. Hecate(auctore Seruio)numẽ ẽ triũ ptãtũ:ipſa.n. eſt Diana, Luna, Proſerpina:ſed his ſubiiciunt̃ & aliæ. Vñ Hecatẽ dictam uolũt,qđ cẽtũ.i.infinitas hẽat ptãtes. Alii qđ Proſerpina cẽtũ uictimis placet̃,ut cõſtituit Menelaus,uel qđ cẽtũ annos errare faciat iſeptultos. Euſebius Lunã Hecatẽ dictã refert ob uarias eius corpis figuras,quas a diſtãtia Solis accipit,eandẽq; arcũ habere,qđ dolores partus acuti ſint. ℣ Dic age frigoribus quare nouus icipit annus: Qui melius p uer incipiẽdus erat: quærit cur hyeme ac non uere annus icipiat,cũ uere oĩa floreãt,& renouent̃:læta & pulchra ſit Venus:ut inqt Macro. Vireãt arua ſegetibus,prata herbis,arbores foliis. Quã ob cãm(ut ſcribit Laertiꝰ) ſm Pythagoricã diſtinctionẽ ætatis hũanæ ueri pueritia accõmodat̃,ſicuti æſtati adoleſcẽtia,autũno iuuẽta, hyemi ſenectus. Vñ annus uere potius q̃ hyeme icipiẽdus uidebat̃. Accedit ad hoc,q origo mundi ac tempoꝝ ſm aliquos una cũ uere fuit. ut: Nõ alios prima creſcẽtis origine mundi Illuxiſſe dies,aliumue habuiſſe tenorem Crediderim. Quid q uiridis color ueri dicatus eſt, ut æſtati roſeus,hyemi uenetus,albus autumno.

PAV. MAR. ℂOmnis ianua hẽt geminas frõtes hinc atq; hinc: duas habet frõtes ianua,exteriorẽ & interiorẽ. Ianuas ꝓ foribus accipiamus,quæ claudunt̃ & aperiunt̃. ℣ E qbus:ianuaꝝ frontibus. ℣ Hæc:exterior.ſ. ℣ Spectat populum: quaſi reſpicit eos q foris ſunt. ℣ At illa:altera frõs q̃ interior ẽ. ℣ Spectat larẽ:ea,q̃ i lare,hoc ẽ q̃ domi ſunt. De lare & larib⁹ dicemus i.ii.. ℣ Et ut ueſter ianitor: q ianuas ædiũ ueſtraꝝ ſeruat. ℣ Sedẽs prope limina primi tecti:ſedẽs i primo ingreſſu. ℣ Videt egreſſus & introitus: uidet exitũ & ingreſſum:& obſeruat ingredientes & exeũtes. ℣ Sic ego ianitor cæleſtis aulę:q ſeruo utrãq; cæli ianuã. ℣ Perſpicio ptes Eoas: obſeruo ptes oriẽtis. ℣ Et Heſperias: regiones occidẽtis: ab Heſpero rege, ſiue ab Heſpero ſtella. ℣ Ora uides: arguit ab exẽplo Dianæ:q̃ qa i triuiis colebatur & triuia dicta, & tricipitẽ eſſe finxerũt. Nã (ut ſupius diximus)Dianæ ipſi ut triuiæ uiaꝝ oiuꝫ tribuũt ptãtẽ. Præterea & triplex ẽ illi cũ triplici ptãte nomẽ:nam Diana in nemoribus. Luna in cælo. Proſerpina in Erebo dicta:inde eſt illud Virgilii:Cæloq;,Ereboq; potẽtẽ. Rurſuſq; illi triplicẽ poteſtatẽ aſſignãt i terra,aere, & igni. Inde tricipitẽ quoq; fingũt. Quinetiã & Hecatẽ uocarũt nõ mõ a triplici,ſꝫ a multiplici ptãte. nã hecato cẽtũ ſignat:ſiue ita appellata ẽ:q cẽtũ uictimis placet̃:ut ꝓſtituiſſe dr̃ Menelaus. Inde hecatõbẽ dicimus ſacrificiũ cẽtũ uictimaꝝ:aut q cẽtũ annos faciat errare iſepultos. Sed ut uaria ptãs:ita & ſimulachra ſũt ipſius Hecates ex uaria materia:q̃ refert Porphyrius i libro rñſoꝝ per uerba ipſius: Quale mihi facias ſimulachrũ aduerte docebo: Silueſtri cape nata loco,atq; abſynthia circũ Ponito:tũ totũ cælato:& pingito mures: Qui ſoleãt habitare domos:pulcherrime lunto: Hæc ornamenta, atq; aio gratiſſima noſtro. Tu myrrhã,thus,ſtyraceꝫ, ipſorumq; cruorẽ Cõterito pariter muꝝ,ſacra deſup ide Verba cane,tot uero adhibe,mureſq; repone, Quot mihi tu eẽ uides formas, tũ ſumito lauꝝ, Exq; eius trũco uaginã aptato:piaſq; Tũc effunde p̃ces ſimulachro:& debita ſolue Vota. hæc ſi facias p ſõnũ meq; uidebis. ℣ Tu uides ora Hecates:uultus Dianæ. ℣ Vergẽtia: quaſi ſeſe uertẽtia. ℣ In tres partes:nã cũ triceps ſit,in tres partes ſeſe uertit. ℣ Vt ſeruet:ipſa Hecate,ſeu Diana triuia. ℣ Compita ſecta:diuiſa. ℣ In ternas uias:in ipſa triuia: cõpita dicta a pluribus ſil̃ uiis cõpetẽtibus:ut ſunt triuia, & q̃driuia,& ſimilia. ℣ Et mihi licet cernere bina:ſpectare i duas ptes: ſicut triuiæ licet in ternas. ℣ Nõ moto corpe: ſine motu & inclinatione corporis. ℣ Ne pdã tpa flexu ceruicis: ne cõuerſione & inclinatione ceruicis fruſtra tp̃s cõterã. Et .n.apud ueteres nulla grauior habebat̃ iactura,q̃ tẽporis perditio. ℣ Dixerat:iam Ianus cãm formæ bicipitis. ℣ Et erat pactus uultu:quaſi annuerat, & nutu mihi ꝓmiſerat. ℣ Se nõ fore:non futuꝝ. ℣ Mihi difficilẽ: ſed facilem. ℣ Si uellẽ plura reqrere:ſiqd aliud uellẽ ab eo ſciſcitari in quo dubitarẽ. ℣ Sumpſi aiuꝫ:quaſi iã euanuit metus & audẽtior factus ſum. ℣ Et nõ territus:ſicut ab initio cuꝫ uenit numẽ,ſed iã audẽs. ℣ Egi grates Deo:egi Iano gratias. Agere grates poeticũ eſt potius,q̃ oratoriũ. ℣ Et ſpectãs humũ ſum locutus pauca uerba: hęc pauca locutus ſum habẽs oculos humi defixos: & id cũ fixos in Ianum oculos hr̃e nõ poſſet. Nõ.n.hũana acies tãtã ferre diuinitatem

Omnis habet geminas hinc atq; hinc ianua frõtes:
E quibus hæc populum ſpectat:at illa larem.
Vtq; ſedens primi ueſter prope limina tecti
Ianitor, egreſſus, introituſq; uidet:
Sic ego perſpicio cæleſtis ianitor aulæ
Eoas partes, Heſperiaſq; ſimul.
Ora uides Hecates in treis uertentia partes:
Seruet ut in ternas compita ſecta uias.
Et mihi, ne flexu ceruicis tempora perdam:
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat:& uultu, ſi plura requirere uellem:
Difficilem mihi ſe non fore pactus erat.
Sumpſi animum:grateſq; Deo non territus egi:
Verbaq; ſum ſpectans pauca locutus humum.
Dic age frigoribus quare nouus incipit annus:
Qui melius per uer incipiendus erat.
Omnia tunc florent:tunc eſt noua temporis ætas:

De nominibus & ſacris Dianæ

tatem potest:aut exprimit dubitãtis & cogitantis simul gestũ:de quo primũ quæreret.℣ Dic age:quærit nũc poeta,quæ rõ est ꝙ annus potius incipiat ab hyemali tpe,q̃ a uerno.Videtur enim magis anni principio uernũ tempus,q̃ hyemale conuenire, præsertim cũ uerno tempore oia renouari uideant:& ipsa tẽpora,& ipsa tellus,quę nouam uestẽ resumit: amplificatq; poeta hanc uerni temporis descriptionẽ.℣ Dic age:o Iane.℣ Quare: quaratione.℣ Annus nouus incipit a frigoribus: nouitas, hoc ẽ ipsa renouatio & anni principiũ, a brumali & frigido tpe incipiat. Frigus a frigendo: frigere a φρήσσω uerbo græco deducit, qđ est horreo.℣ Qui annus melius erat incipiẽdus per uer:melius a uerno tpe habuisset initium.℣ Ver:a græco est,dicitur.n. ἔαρ, & ἐαρινος uernꝰ. additq; huic rationẽ poeta.℣ Tunc:uerno tpe.℣ Omnia florent:& herbæ,& frutices,& arbores resumpto naturali humore florent.℣ Tunc:eo tempore.℣ Est noua ætas temporis: quasi tunc & tempus ipsum renouatur & renouare cætera facit.

Vnde dicitur frigus

Et noua de grauido palmite gemma tumet.
Et modo formatis operitur frondibus arbor:
Prodit & in summum seminis herba solum.
Et tepidum uolucres concentibus aera mulcent:
Ludit & in pratis,luxuriatq; pecus.
Tunc blandi Soles,ignotaq; prodit hirundo:
Et luteum celsa sub trabe fingit opus.
Tunc patitur cultus ager:& renouatur aratro.
Hæc anni nouitas iure uocanda fuit.
Quæsieram multis:non multis ille moratus,
Contulit in uersus sic sua uerba duos.
Bruma noui prima est,ueterisq; nouissima Solis:
Principium capiunt Phœbus,& annus idem.

ANT. FAN. Gẽma in uite

℄Et noua de grauido palmite gẽma tumet:Plin.auctor est dici in uite gẽmã, cum ibi cespitẽ facit anteq̃ faciat in concauo oculos & cacumine ipso germẽ.De hac Cl.Exstit tanq̃ ad articulos sarmẽtorꝰ ea quæ gemma dicitur. Hoc uocabulo in uitibus utimur per metaphorã.Quinti.Necessitate rustici dicunt gẽmã in uitibus.Quid.n.dicerent aliud?Sane palmites proprie de uitibus dicimus.ut: Stratus humi palmes uiduas desiderat ulmos. Id nomẽ (teste Festo)a palma deducit,qđ in modũ palmarꝰ humanarꝰ uirgulas quasi digitos edũt.℣ Et luteũ celsa sub trabe figit opus:ipse alibi de hirũdine:Sub trabibus cunas, tectaq; parua facit.Hãc autẽ ignotã dicit ꝙ unde ueniat dubitet.℣ Bruma noui prima est,ueterisq; notissima Solis:tẽpus a bruma ad brumã dũ Sol redit uocat annus:ut ait Var.Placuit aũt annũ a bruma incipere,quę a dierum breuitate nomẽ accepit,auctore Festo: qa Sol ueluti senio confectus & ad Capricornũ atq; inferiores delapsus circulos ad altiores incipit remeare & quasi enasci. Vnde Sol nouus ꝓprie dicitur(auctore Seruio)octauo calẽdas Ianuarii.Plutar.in quæstionibus:Numã inqt Ianuario inter mẽses principatũ dedisse, ac principiũ anni sumpsisse naturæ q̃tum ad nos attinet consentaneũ.Quãuis .n.eorꝰ quæ in circulo circunferunt: nihil sit uel primum natura uel extremũ.Optime tñ lege factũ inquit ut post hybernũ tropicũ annus ichoet: cũ naturale quodãmodo hmõi principiũ fiat:quo lucis tẽpus nobis auget,& tenebrarꝰ ac noctis minuit:& princeps ipse ac totius substantiæ fluxæ auctor ꝓpius accedit. Est autẽ bruma ea pars hyemis:quã Sol conficit ad hybernũ tropicũ: q̃uis interdũ uocabulo abutamur. Fuit olim nõnullis religio ante brumã aliqđ negociũ aggredi decrescẽtibus uidelicet diebus:cũ existimarẽt nõ posse fieri, ut id recte ꝓcederet,qa Terẽtio irrident. Nos tibi lector cãdide cõsiliũ damus, ut si forte idibus Decẽbris ad te qspiã uenerit debitũ soluturus nõ expectes ut Sol ad nos redire icipiat sed cõfestim accipiens quicquid datur nomen exuas creditoris.

Nota uarias opiniones

Bruma

PAV. MAR. ℄Et noua gemma:nouus uitis oculus:ita hic accipitur: ut apud Virgil.Turgent in palmite gemmæ.℣ Tumet de palmite grauido:qui iam plenus est naturali humore: uel per translationẽ a grauidis parientibus:ex eo ꝙ turgẽtes gẽmas palmes pariat: & inferius in.iiii.lib. Nunc timido gẽmas cortice palmes agit. Palmites enim aliqui esse uolunt uitiũ capita.Põpeius tamen inquit: Palmites uitium sarmẽta appellantur ꝙ in modũ palmarꝰ humanarum uirgulas quasi digitos edunt.℣ Et modo: uerno quoq; tẽpore.℣ Arbor operitur: tegit seu cooperitur.℣ Fondibus formatis: quasi suã formam resumẽtibus: seu natis sub forma naturali. Aliqui legunt formatis uitibus quæ formantur ipsa supputatiõe ab initio ueris.De quo Pli. Hę ultes tõsura annua coercent.℣ Arbor : dixit quia ulmis adiungũtur. Virgi.Vlmisq; adiũgere uites: & populis aliis in locis: de quo Pli. In Cãpano agro populis nubunt.℣ Et herba seminis:q̃ a semine procedit.℣ Prodit in summũ solũ:exit in telluris summitatẽ qa tunc legetes & cæteræ herbę emergũt. Sic etiã in.iiii. Nunc herbę rupta tellure cacumina tollũt. ℣ Et uolucres:lætæ iã uerno tpe:& ad nidificandum paratæ.℣ Mulcent: demulcere & delinire uident, uelut humanas aures.℣ Aera tepidũ:aera uernũ hyemali tepidiorem & temperatiorẽ.℣ Concentibus: uaria cantuũ suauitate.℣ Et pecus:ipsa animalia effigie humana carẽtia. ℣ Ludit: iocatur.℣ In pratis & luxuriat:lasciuit, uel ad amoris stimulos referas.℣ Tunc:uerno tpe.℣ Blãdi Soles:lenes & tẽperati:& nos ad suos radios alliciẽtes.℣ Et hirundo ignota ꝓdit:in apertũ exit,qa tũc redit. Ignota quia nõ scitur unde ueniat:aut quo secesserit.Pli. tñ inqt abire hirũdines in mõtana Africæ secutas montiũ recessus: inuentasq; ibi nudas & deplumes.Aristo.aũt lib.vii. de animalibus ait:Hirundines in hyeme uel latere in arborꝰ concauitatibus,uel se ad loca calida trãsferre.℣ Et fingit:cõponit.℣ Opus luteũ:nidum ex luto.℣ Sub celsa trabe:sub altis domorꝰ trabibus in ipsis laquearibus.Vnde & Gellio Toxius Cæli filius lutei ædificii inuẽtor placet exẽplo sumpto ab hirundinũ nidis.℣ Tunc ager patitur cultus:qa congruum illud tẽpus ad excolendũ agrũ. ℣ Et renouat aratro:nã aratro proscinditur, & Pli.inqt tepidioribus locis a bruma proscindi arua oportet: frigidioribus ab æquinoctio uerno.idẽ a moderato & aliis asseritur.Ager(ut Var.inquit)dicit quod in eo aliquid agatur.Quinti.a græco detorquet.Græce.n. ἀγρὸς dicitur. ℣ Iure hæc uocãda fuit anni nouitas: merito ab ea quæ dicta sunt appellari debuit illud anni principiũ.℣ Quæsieram multis: lõga amplificatione uerborꝰ usus a Iano quæsieram cur non esset ea anni renouatio.℣ Ille:Ianus. ℣ Nõ multis moratus:nõ me multis uerbis in mora detinẽs.℣ Cõtulit sua uerba in duos uersus:suã sniam & reirõnẽ duobus tñ uersibus explicuit.℣ Bruma:rõnem affert Ianus in bruma Solarẽ cursum terminari,& renouari:sic ab ipsa Solaris cursus renouatione renouari annũ: qui ad ipsius Solis cursum istitutus est.Et siqs quęreret, cur nõ idẽ in æstiuo solstitio, cũ ẽt cursus Solis terminari uideat:& Sol ab ultimo gradu Cãcri i Capricornũ redire icipiat.Rñdet.Annus ex diebus cõstat.Dies nihil aliud

Toxius inuẽtor lutei ędificii

De solstitio

est nisi Solis lumẽ,ad cuius cursuꝫ crescit & decrescit. Q d deficere icipit,ichoare nõ dr. Q dãt crescit principiũ hẽt i cremẽti,ut cũ decrescit detrimẽti. Dies post hyemale solstitiũ,cũ Sol cursum protrahere incipit maiores esse incipiunt. Ergo ab ipso incremẽti principio iure principium annus capit:nõ ab ipso solstitio æstiuo,cũ dies decrescere incipiunt. Plut. de hoc disserit pblemate .xviii. & post aliquas opiniones iqt. Sed uide, ne Numa Pompilius magis cõsentaneũ naturæ: quantũ ad nos attinet principiũ anni sumpserit. Omnino,n.eoꝝ q̃ in circulo circũferũtur:nihil est qd natura aut extremũ sit aut primũ: sed lege factũ, ut alii aliud statuant anni principiũ. Optime uero q̃ post hybernũ tropicũ annũ inchoant: cuꝫ Sol finẽ ulterius progrediẽdi faciat,rursus ad nos se recipit:fit.n.naturale quodãmodo hmõi principiũ,quo & lucis tps augeꝫ,tenebrarũ uero & noctis diminuiꝫ. Princeps deniq; & totius substãtiæ fluxę auctor ꝓpius accedit. ℣ Bruma est prima noui Solis:hyemale tps est primum Solis:quasi hyemali tpe exacto cursu Sol nouus redire icipit. Nouus qa renouare cursum incipit:rediẽs a Capricorno i Cãcrũ. Bruma a breuitate dieꝝ dicta tps illud ẽ, cũ breuiores dies sunt. Et(ut Florẽtinus priceps oñdit)ab octauo calẽdaꝝ Decẽbriũ:usq; ad nonũ calẽ. Ianuariaꝝ celebrant festa brumalia. ℣ Et ueteris Solis nouissima:ultima Solis cũ cursũ pficit:hoc dicit i bruma Sol cursũ pficit & renouat. ℣ Phœbus & an.ca.idẽ prin. Solis cursus & anni idẽ ẽ principiũ.

ANT. FAN. Calẽdis Ianuarii deliba batunusq; artẽ suam

℄ Post ea mirabar,cur nõ sine litibus eẽt Prima dies:delibabat unusq; artẽ suã calẽdis Ianuarii nõ lucri gr̃a, sed auspicii. Columella: Ita tñ ut agricolæ ipsis calẽdis Ianuariis auspicãdi cã oẽ genus opis instauraret. Agitabant ergo causidici pticulã aliquã suaꝝ litiũ ut solitũ opus testificarent̃,& aperirẽt suæ artis ꝓfessionẽ:ne cũ oĩa principiis inesse soleant, si prima anni die ocioſi eẽnt: uiderent̃ sibi totius anni inertiã auspicari. Sciẽdũ litis noie oẽm actionẽ significari,siue in rẽ siue in psonã. Est autẽ post ea hoc loco nõ una dictio sed ꝓpositio,& ꝓnomen,ne claudicet uersus. ℣ Cur,q̃uis aliorꝝ numina placẽ:Iane tibi primuꝫ thura,merũq; fero: maiores nostri Diis immortalibus rẽ diuinã facturi ianũ,& Iouẽ præfari solebãt. Ioui.n.(ut diximus)oẽ debeꝫ initiũ. Ianus autẽ inuocari solebaꝫ, q ianuis p̃est humanis precibus:ut ad cæteros Deos aditũ p̃staret & ianuã. Hunc qdẽ scripserũt primũ in Italia Diis tẽpla fecisse,& ritus instituisse sacroꝝ:ideoq; in sacrificiis præfationẽ meruisse ꝑpetuã. Martia. Te primũ pia thura rogẽt,te uoce salutẽt:Purpura te felix, te colat ois honos. Inuocari ẽt Vestã oĩbus sacrificiis qdã tradiderũt, qa nullũ sacrificiũ sine igne est. ℣ At cur læta tuis dñr uerba calẽdis. Pli. Cur enim primũ anni incipientis diẽ lætis precationibus iuicẽ fausturũ ominamur? Cautũ erat apud Romanos:ne qd̃ mali ominis uerbũ calẽdis Ianuariis efferretur. Siquid enim siniſtro omine auditum esset, infelicẽ annũ portẽdere putabaꝫ,qd̃ idẽ & priuatim diebus natalibus obseruabãt. Hinc est qd̃ Meuius qdã (ut scribit Porphyrio)post absorptũ patrimoniũ calẽdis Ianuariis i Capitolio clara uoce optauit ut. L. millia nũmoruꝫ æris alie

Sacrificaturi Ianum & Iouẽ prę fari solebant

Cur lęta uerba dicebãtur calẽdis Ianuarii

Veteres aliqd agressuri qd̃ faustum felixq; sit dicebãt

ni haberet. Cũq; admiratus quidã quæstuisset, quid sibi uellet,q tã solẽni die optaret incõmodũ? Meuius, non est inqt cur mireris,octingẽta.n.millia debeo. Diuus Hieronymus auctor est, nullum esse toto anno præter calendas Ianuarias diem: quo non afflicti supplicio e nostris quingentis martyres numerentur.

Post ea mirabar,cur non sine litibus esset
Prima dies:causam percipe Ianus ait.
Tempora commissi nascentia rebus agendis:
Totus ab auspicio ne foret annus iners.
Quisq; suas artes ob idem delibat agendo:
Nec plusquam solitum testificatur opus.
Mox ego:cur,quamuis aliorum numina placem?
Iane tibi primum thura,merumq; fero?
Vt possis aditum per me,qui limina seruo,
Ad quoscunq; uoles(inquit)habere Deos.
At cur læta tuis dicuntur uerba calendis?
Et damus alternas,accipimusq; preces?
Tunc Deus incumbẽs baculo,quẽ dextra tenebat:
Omina principiis inquit inesse solent.

℄ Postea:quęrit cur prima dies nõ uacaret cõtẽtione, & certamine:& supius cõtrariũ dixisse uideꝫ: Lite uacẽt aures:isanaq; ꝓtinus absint Iurgia. Sed illud referꝫ ad contentiones forẽses: & amicoꝝ iurgia:& maledicẽtiã inuidoꝝ. hoc aũt ad artis demõstrationẽ,& deliberationẽ: q̃tũ ex Iani uerbis colligi põt. De more.n.erat calẽdis Ianuariis certare de mõstratione artis:quã q̃sq; profiteri potuisset,ut bono omine ab anni initio capta to:idẽ toto anno professuri eẽnt. ℣ Post ea:post ea uerba Iani.diuidẽdũ.n.post ea, ut sit p̃positio & ꝓnomen: nã si aduerbiũ facis, nõ staret uersus. ℣ Mirabar:q̃si cũ admiratione q̃rebã. ℣ Cur prima dies:anni.s. ℣ Nõ eẽt sine litibus:sine ulla cõtẽtione. ℣ Ianus ait pcipe cãm:intelligas & pcipias rõnẽ quare id fiat. ℣ T pa:rõnẽ nunc affert Ianus:quã iã explicauimus. ℣ Ego cõmisi tpa nascẽtia:hoc est ipsoꝝ tẽpoꝝ principia. ℣ Rebus agẽdis:demõstrationi,& deliberationi rerũ agẽdaꝝ. Deus q agẽdis rebus p̃est Agonus dr:uñ Agoniũ & Agonalia. Sed de his paulo iferius. ℣ Ne totus annus foret iners:ne inertia cõsumereꝫ annus:sed arte, solertia,& industria. ℣ Auspicio:ob auspiciũ:hoc ẽ auguriũ a primo die captatũ. Sed auspiciũ ad auiũ aspectũ: auguriũ ad auiũ garitũ referꝫ. ℣ Quisq;:unusq;sq;. ℣ Ob idem: hoc est ut fausturũ,felixq; omẽ,& auspiciũ ab initio captet. ℣ Prælibat suas artes:p̃gustat & certatim p̃monstrat artes:quas ꝓfiteri põt. ℣ Agẽdo:aliqd faciẽdo & certando. ℣ Nec testificaꝫ pluſq̃ opus solitũ:nec eius idicat,aut polliceꝫ,q̃ qd̃ solitus est. ℣ Mox ego:nũc aliud q̃ris: cur cũ alicui Deo res diuina fiat primũ Iano sacrificaꝫ. ℣ Mox:statim post Iani uerba. ℣ Ego:dico. ℣ Cur fero tibi Iane primũ thura,& merꝫ?cur ego primuꝫ tibi sacrifico thura & merũ offerens. ℣ Quãuis placẽ aliorꝝ numina: q̃uis aliorꝝ Deos placaturus sum, & illis sacrificaturus. ℣ Vt p:hoc erat,qd̃ supius (auctore ꝓtextato Macrobiano) diximus Ianũ inuocari primũ,cũ alicui Deo res diuina celebraꝫ:ut p eũ pateat ad illũ cui imolaꝫ accessus q̃si p̃ces supplicũ p portas suas ad Deos ipse trãsmittat,inqt Ianus. ℣ Vt possis habere aditũ:ideo mihi thura & merꝫ offers, ut precibus tuis accedere possis. ℣ Ad quoscũq; uoles Deos per me:opera mea. ℣ Qui seruo limina:qui sum ianitor cæli & seruo Deoꝝ limina. ℣ At cur læta:quærit aliud nunc poeta,cur Iani calẽdis lætis utamur uerbis:& uti & superius: Nũc dicẽda bona sunt bona uerba die. ℣ At cur dñr uerba læta tuis calẽdis:cur primo die tui mẽsis dicamus uicissim bona & læta uerba. ℣ Et damus & accipimus alternas p̃ces:cũ alternatim p̃camur,& optamus:ut nobis bñ sit:& alter alterꝫ salutamus:oramusq; Deos,ut fausturũ & felicẽ annũ tribuãt: & duo sunt q̃ petiit,cur læta uerba dicanꝫ,& cur denꝫ alternæ p̃ces. ℣ Tũc Deus:rñdet Ianus cãm eẽ captationẽ ominis,& auguriũ:ꝑterea de alternis precibus

PAV. MAR.

Agonus Deus q p̃est rebus agẽdis

Cur lęta dicãtur & alternæ sint preces

nis precibus inquit:quia apertæ Deorum ædes faciunt, ut Dii quoq; apertis auribus eas audiãt. ¶ Tunc Deus: Ianus. ¶ Incũbens baculo:innixus baculo, quo superius diximus figurari. ¶ Inqt:dixit. ¶ Omina solent esse principiis:initio rerũ agendarum solent omina,& auguria captari:sic etiã ab anni principio,quæ si bona sunt sequat saustus annus.& Vale. Maxi.inquit in principio de institutis antiquis:Apud antiquos non solũ publice, sed etiã priuatim nihil gerebat: nisi auspicio prius sumpto: quo ex more nuptiis etiam nũc haruspices interponuntur: q̃ quis auspicia petere desierint:ipso tñ noie ueteris cõsuetudinis usurpant.

Ad primam uocem timidas aduertitis aures:
Et primum uisam consulit augur auem.
Templa patent,aureſq; Deum:nec lingua caducas
Concipit ulla preces:dictaq; pondus habent.
Desierat Ianus:nec longa silentia feci:
Sed tetigi uerbis ultima uerba meis.
Quid uult palma sibi,rugosaq; carica dixi,

¶ Aduertitis aur. timidas: dubias de augurio & omine:bonũ ne an malũ futurũ sit.

ANT. FAN. Omen

¶ Ad primam uocem, timidas aduertitis aures: ueteres (teste Donato)aliquid aggressuri qđ faustum, felixq; sit dicebant,ut omen ita dicendo susciperent. Est aũt omen (ut eidem auctori placet)qcqd ore dicit. Quod nomẽ & Varro,& Festus ab ore deductũ ostẽdunt:quorũ Festus: Omen inquit quasi oremen dictũ, quod fit ore auguriũ nõ auibus alioue modo. Quãuis nõ solũ oris sed mentis etiã sit omẽ:auctore Nonio. Vnde a sacrificantibus dicebatur,Bona habete omina. Scire aũt debemus augures e quorũ ritu auctor probat hoc loco omina inesse principiis ut plurimũ,uel ex auium cantu,uel ex uolatu auguarari solitos. Cicero ad A. Cecinã: Non.n.ex alitis uolatu, nec e cantu sinistro Oscinis(ut in nostra disciplina est)tibi auguror. Ii diuersa signorũ genera obseruabant ex cælo, ex auibus,ex tripudiis, ex quadrupedibus,ex diris. Sed dum per aues futura scrutari uellent ad primum auis cãtum aures auertebant,uel ex aue,quæ prima templi fines ingressa fuisset augurium captabãt. Templum apello designatas lituo ætthereas regiones. Timidas autẽ aures dicit:quod uereantur augures ne malũ offeratur augurium. ¶ Templa patent,aureſq; Deũ:non cadunt in irritum preces nostræ ad Deos immortales: cum fiant calendis Ianuariis: & insit tunc uerbis omen & pondus. ¶ Quid uult palma sibi, rugosaq; carica: mos fuit apud Romanos calẽdis Ianuariis largiri amicis caricas, mella, & palmulas in omẽ suauitatis totius anni. Vnde illud est Martia. Aurea porrigitur Iani cariota calẽdis: Sed tñ hoc munus pauperis esse solet. Sunt aũt palmarũ multa genera(ut inquit Plinius)qbus cariotæ,quas & cariotides dicimus,cibo & succo uberrimæ sunt: quare ex iis p̃cipua uina fiebãt iniqua capiti:unde cariotis nomẽ inditũ:καρα .n.est caput:unde & Gargara dicta sunt capita siue cacumina mõtis Idæ,& aries a græcis .Nec nos lateat palmã modo fructũ,modo arborẽ dici. Var. Nucem inglandẽ & palmulã,& ficũ sabinã q̃to citius ꝓmas iucũdiore utare, ꝙ uetustate ficus fit pallidior, palmula carnosior,& nux aridior. Pli. Dependẽt alia pediculis ut pyra:alia racemis,ut uuæ,palmę. Idẽ:Harũ arborũ generi folia nõ decidunt,oleæ, lauro,palmæ. Hanc arborẽ placuit maioribus nostris signũ esse uictorię:qđ(ut ingt Plutar.) ingeniũ eius ligni est ut urgẽtibus, premẽtibusq; non cedat. Si.n.maximũ põdus palmæ ligno imponas ita,ut pene sustineri nequeat:nõ deorsum palmã cedit: sed sursuũ nitit:& aduersus põdus resurgit. Huius fructibus q dactyli appellant nomẽ impositũ est a forma oblõga, & in medio dorsi quendã quasi nodũ assumente, ꝙ digito similes uideantur. Carica aũt fici genus est, qđ quidam dictum a Caria suspicantur,cui prouinciæ Caras auguri orum inuẽtor nomen dedit. Nãcut ait Strabo) Antiochia ad Meandrũ sita: quæ ad Cariã pertinet regionẽ multã habet ex utraq; fluminis parte totã fertilẽ, & caricã multam ferentem:quã Antiochiã & Triphylon uocant. Cauendum aũt ne(quod me puero quosdã memini docuisse)putemus caricã esse aridam ficum. Quãuis enim non negemus arere caricã, atq; ut cætera ficorũ genera rugosam fieri,& seruari: tamen proprie caricam esse dicimus fici genus. Plin. Syria i ficorũ genere habet caricas, & minores eius generis,quæ cottana uocant. Idem: Inuentum M. Apitii fico carica saginatis ac satietate necatis repẽte mulsi potu dato. Accipimus autẽ hoc loco a specie genus,hoc est per caricã omnia ficuum genera:quæ cũ mense Ianuario non nisi aridæ ac rugosæ habeantur:factum est,ut quidã existimauerint caricas esse aridas ficus. Quid ꝙ nõnulli Bononiæ tradiderũt caricam etiam esse palmę fructum propter illud Ouidii Hic nux,hic mixta est rugosis carica palmis. Credentes signi ficari dactylos e palmæ arboris ramo pendentes: cum palma eo loco pro fructu accipi debeat.

Error Bononiensis

Donandi mos apd Romanos calẽdis Ianuariis

Palmarũ genera

Palmæ fructu & arbore

Palma signũ uictoriæ

Dactyli

Carica

PAV. MAR.

¶ Ad primã uocẽ:& ad prima, hominũ uerba, uel uocẽs quancunq;:& ad id qđ per aues oscinas accipitur referre potes. ¶ Et augur:sacerdos,quia auguribus prẽest: Erat enim collegium augurum Romæ:sed unde institutũ, dicemus in secundo. ¶ Cõsulit auẽ primũ uisam: obseruat aues,& consulit quamprimum uidet:in ea.n.est auspicii pondus: & hoc ad aues præpetes referendũ. Aues enim oscines cantu:præpetes uolatu futura prænunciãt. ¶ Patent templa:Deorũ ædes calẽdis Ianuariis apertæ sunt: & Iano duce,qui aperit & claudit. ¶ Et aures Deũ patent: quia paratæ sunt ad audiendas preces, & uota suscipienda:& hoc refertur ad illud secundũ: Damus alternas preces. ¶ Nec lingua concipit caducas preces:quasi nõ effunduntur preces frustra:cũ irritæ sint nunquam,nec uanæ: nam a Diis audiuntur. Concipit dixit, cũ mente concipiãtur & lingua pronuncientur preces. ¶ Et uerba:ipsæ preces. ¶ Habent pondus:sortiuntur effectum:nam a Diis audiuntur & exaudiuntur. ¶ Desierat:quærit qua ratione iisdẽ calendis tam suaues fructus offerantur. Mittebãtur enim amicis palmarũ poma,quæ cariotæ, seu cariotides appellantur,Caricæ,& mella in omen futuræ suauitatis ineuntis anni. Martia.in distichis. Aurea porrigit Iani cariota calẽdis: Sed tamen hoc munus pauperis esse solet.& alibi: Hoc linit luto Iani cariota calendis, Quã fert cum paruo sordibus asse cliens.& in Siluis Papinius: Et latente palma prægrandes cariotides cadebant:& Ouidius in.ix. Meta. Hic nux,hic mixta est rugosis carica palmis pro palmarum fructibus:hoc est cariotis ipsis. ¶ Ianus desierat:loqui.s.quia iam tacebat. ¶ Nec feci longa silentia:quia statim locutus sum. ¶ Sed tetigi ultima uerba:Iani.s. ¶ Verbis meis:nã statim cũ ille desiit ego subsequutus sum,dixi. ¶ Quid uult sibi palma: quasi quid sibi uolunt palmarũ fructus,qui tuis calẽdis offerunt. De palmis & fructibus earũ agit Plini.lib.xiii. Palma etiam uictoribus dicata est. De quo diximus in odis Horatii: auctore Gellio,& Aristotele, & Plutarcho. ¶ Et rugosa carica:caricas inter ficus Plinius refert:& Iulius Polux genus esse ficuũ dicit: sed multi pro ficubus siccis accipiũt: & ideo rugosa carica dicitur.

De palma & eius fructu

ANT. FAN.

¶ Et data ſub niueo condita mella cado: cadus ꝓprie eſt uas uinariũ, hic pro uaſculo accipit, quo mella condunt. Erat aũt cãdidum, ut feſto cõgueret, quẽadmodũ & ueſtes Romanoꝝ: de quibus ait ſupra: Et populus feſto cõ color ipſe ſuo eſt. ℣ Stipis adiice cãm: ſtipẽ quoq; q̃ multi nihil dulcius arbitrant primo anni die donare mos fuit.

Stipes donabãtur calẽdis Ianuarii

Suetoꝛ. in Caligula: Stetitq; in ueſtibulo ædiũ calendis Ianuariis ad captandas ſtipes: quas plenis ante eum manibus, ac ſinũ ois generis turba fundebat. Eſt aũt Stips (auctore Feſto) nummus ſignatũ, unde ſtipẽdiũ nomen accepit: qm̃ (ut ait Var.) æs ſtipẽ dicebãt. Inde quoq; ortũ eſt uerbũ ſtipulari cũ ſpondet pecuniæ: & ſtipator nomẽ. Sunt aũt ſtipatores cuſtodes corporis: quibus a ſtipe quã accipiebant nomẽ inditũ putant: iidem & latrones a maioribus dicebãt. ℣ Pluris opes nũc ſunt q̃ priſci tpis annis: repellit paupertas Deoruꝫ munus: qua nihil ẽ tutius, & nihil in ptio eſt, niſi ptiũ, ac tãti eſt opulẽtia, ut recte dictũ illud uideat. O ciues ciues, quærẽda pecunia primũ ẽ: uirtus poſt nũmos. ℣ Dũ caſa Martigenã capiebat parua Quirinum: bene addit Martigenã: cur enim Cæſaribus ædes latericiæ nõ ſufficiant: cum paruo tugurio Romulus Marte genitus tegeretur. ℣ Fictile fulmen: non aureum ſed e creta fictum.

Stips unde ſtipẽdium

Stipulari

Stipatores

¶ Et mella data: oblata. ℣ Condita ſub niueo cado: quæ cõdita erunt ſub quocunq; uaſe cãdido, ſiue nouo: nã cadus uas uinariũ eſt. ℣ Omen: fauſtũ hæc in omẽ mitti Ianus inqt. ℣ Ait cã eſt omẽ: ominis ratio. ℣ Vt ille ſapor ſequatur res: per hypallagẽ, ut res in totũ annũ ſucceſſuræ ſequant ſaporem illum reꝝ dulciũ: ut illæ dulces, ſic oia ſint per totuꝫ annũ dulcia. ℣ Et ut annus: qui dulce principiũ habuit. ℣ Sequat iter cœptũ: qđ incepit a dulcibus. ℣ Dulcia: itellecta dulciũ cã. q̃rit nũc ſtipis rõnẽ. ℣ Video cur dent dulcia: intelligo cur cariotides, caricæ, mella dentur. ℣ Adiice cãm ſtipis: adde his rõnẽ: cur ſtipẽ eo quoq; die offerãt. ℣ Ne ulla pars de feſto tuo: ne qđ eoꝝ, q̃ tuis calẽdis agũtur. ℣ Labet mihi: excidat a me. Labet a labo labas & breuis ẽ prima. Hoc dicit, ne qđ me lateat eoꝝ q̃ ad tuũ diẽ ptinẽt. Et.n. apud ueteres calẽdis Ianuariis ſtrẽna dari, accipiq; ſolebat: id ẽt & aliis diebus mẽſis factita tũ. Tiberius tñ Cæſar (Trãquillo teſte) inhibuit ſtrẽnaꝝ cõmertiũ: ne ultra calẽdas Ianuarias exerceret. Strẽna munus ipm appellatũ ẽ: dabant tñ nũmi: ideo hic ſtipis dixit. Stipẽ Põpe. inqt eſſe nũmũ ſignatũ: teſtimonio eſt: & de eo qđ dat ſtipẽdiũ militi: & cũ ſpondet pecunia qđ ſtipulari dr̃. Qui aũt primus ſtipẽ fecerit: ſeu nũmũ ſignauerit inferius dicemus. ℣ Riſit &: id arguit Ianus dulciora eẽ ſtipis munera, q̃ mellis. Veꝝ eius nũc ſermo deſcẽdit uſq; ad ſextũ & .xxx. uerſuꝫ: inqt ab regno uſq; Saturni fuiſſe hoies lucri cupidos: & auiditatẽ tpe creuiſſe. Laudat tñ antiq̃ pauptate: dãnatq; & opulẽtiã & luxuriã: ſed poſtq̃ auctũ eẽt impiũ: & facti ditiores hoies aurea fiũt & ptio la, q̃ prius erãt uilia tẽpla ẽt Deoꝝ. Et uti ab antiqs æra i omẽ dabant, ita nũc auꝝ dat: i quo certe melius eſt omẽ.

De ſtrẽna & ſtipe

℣ Riſit: Ianus cũ ita rogaret. ℣ Et dixit o q̃ fallũt te tua ſæcula: q̃tũ decipiũt te tua tpa. ℣ Qui putas mel eẽ dulci? ſumpta ſtipe: magis eẽ mel dulce q̃ ſit nũmus. ℣ Vix ego Saturno: Saturnus cũ Iano pariter regnauit: de quo paulo iferius dicemus: & (ut auctor ẽ Macro.) Romani ædẽ Saturni ærarium eſſe uoluerũt: qđ tpe quo icoluit Italiã ferr̃ i eius finibus nullũ furtũ eẽ cõmiſſum, aut qa ſub ipſo nihil erat cuiuſq̃ priuatũ: ut apud eũ locaret pecunia cõis: ſub quo fuiſſent cũctis uniuerſa cõia. Hoc igit i loco Ianus uult dicere: Licet ſub Saturno oĩa eſſent cõmunia: & nihil priuati tamẽ. ℣ Vix ego uidebã quẽq̃: aliquẽ. ℣ Regnãte Saturno: cũ i terris Saturnus regnaret. ℣ Cuius aio nõ foret: nõ eẽnt. ℣ Dulcia lucra: quaſi q uoluptatẽ ex lucro nõ cõcipet: ſic ẽt & eẽt lucri ſtudioſus: & hoc quo ad priuata. ℣ Tpe: nũc in cupiditatẽ mortaliũ inuehit: qđ eo uẽtũ ẽ: ut nullus ſit auaritiæ modus. ℣ Amor habẽ di: imoderata lucri cupido: & i Meta. Et amor ſceleratus hñdi. ℣ Creuit tpe: paulati ꝓpa tpa. ℣ Qui: amor. ℣ Nũc eſt ſũmus: q̃ſi q ita creuit: ut maior fieri nõ poſſit. ℣ Vix hẽtiã quo ultra ꝓgrediat: adeo cõualuit ipſa auiditas: ut ulterius progredi: aut aliqđ ulterius addi minime poſſit. ℣ Pluris opes: pluris qdẽ hoc tpe æſtimantur diuitiæ: q̃ ab initio urbis cũ ipſe cõditor, & cæteri modice: & in paupertate uiuerent. ℣ Nũc: hoc tpe. ℣ Opes: diuitiæ. ℣ Sũt pluris: quaſi pluris æſtimant, & in maiore ptio habent. ℣ Quã annis priſci tpis: q̃ exiſtimarent priſcis tẽporibus ab antiqs. ℣ Dũ fuit ppſs paup: q nõ inbiarũt diuitiis. ℣ Dũ noua Roma fuit: dũ illi uiuebãt q Romã cõdidere: nã a paupib⁹ cõdita: & q luxuriæ reꝝ & auaritiæ hoſtes eſſent. Pauper a pauca pecunia dicit. ℣ Dũ parua caſa: exiguũ tuguriolum. ℣ Capiebat: recipiebat. ℣ Quirinum: Romulum. ℣ Martigenã: Marte genitũ hoc.d. duꝫ Romulus paruũ tugurũ incolebat, ẽt urbe cõdita. Modico.n. contẽtus fuit: nã ubi populũ in curias diuiſit, agrũ (ut Diony. refert) in triginta partes diuidẽs æquales ſuã cuiq; ſortẽ curiæ tribuit: tñ ipſe excipiẽs, quantũ ad ſacrificia, tẽplaq; ſatis eſſet, nihil ſibi relinquẽs. ℣ Et herba fluminis: fluuialis ſeu paluſtris ulua aut alga. ℣ Dabat exiguũ toꝝ: & recte torũ a tortis herbis: nõ enim i puluinaribus, & in mollibus: ſed i toris aſperioribus, & duriuſculis recũbebat. ℣ Iuppiter: nõ modo i humanis rebus: ſed in diuinis uigebat ipſa pauptas: cũ Dii quoq; modico cõtenti eſſent. ℣ Iuppiter: Iouis effigies. ℣ Vix ſtabat: ſtare erectus poterat. ℣ Totus in anguſta æde: in arcto & anguſto templo. Parua.n. erat ædes, ut recte collocari uix poſſet ſimulachrũ. ℣ Et in dextra Iouis erat fulmen fictile: creteũ a figulis effictũ. Et ut fictile fulmen, ita fictilis eſſe credat imago. Quin etiã & partui ptii oĩa ad ſacrificia peragẽda: de quo Diony. ẽt de Romulo ſermonẽ habens: Erat inqt ſacroꝝ cõium particeps uir nõ mõ hmõi ſapientiæ gratia laudari dignus: ſed uictimaꝝ ẽt quibus Deos coli ſtatuit utilitate. Quaꝝ plurimæ pmanſerunt uſq; ad ætatẽ noſtrã: ſed nõ oẽs qdẽ uetuſto pactæ ritu,

De reb⁹ inſtitutis a Romulo ẽt ſacris

¶ Frondibus

ANT. FAN.

¶Frondibus ornabant,quæ nunc Capitolia gẽmis: de Capitolii origine uenustate, ac maiestate suo loco dicemus.Nunc illud constet tm̃ auri,tm̃ lapillorꝝ a Cæsaribus in ornatum Capitolii fuisse collatum:ut iure diceres mũdi arcem ac totius orbis terrarum caput. ℣ Pascebatq; suas ipse senator oues:nõ erat probro senatoribus oues pascere & arare, sed laudi: quod bene pascere secundum Catonẽ esset certissimus. Vidi in sacris laribus cœnas Diis appositas supmẽsis ligneis in uetustis canistris,& fictilibus hordeaceas pultes,& liba,& farra, & fructuũ quorundã primitias:aliaq; mꝛta sumptu facili,& ab insolentia omni libera.quæstus,& agrũ male colere ꝓbrum censoriũ duceret.In agris ergo nunc erant senatores, ut ait Cicero:& ipsorꝝ manibus imperatorꝝ(teste Pli.)coleban tur agri gaudente terra uomere laureato, & triumphali aratore.Itaq; rusticæ tribus laudatissimæ in ciuitate habebant.Vrbanæ uero in quas transferri ignominia esset desidiæ probro. ℣ Nec pudor in stipula placidam cepisse quietem:quies maiorꝝ ac somnus in stramẽtis erat.Iuuenalis: Siluestrẽ montana torꝝ cũ sterneret uxor Frondibus & culmo,uicinarumq; ferarum Pellibus. ℣ Fœnum capiti suppo suisse: fœno ueteres pro toro utebantur, & milites pro uexillo.Idem & cornupetarum boum cornibus apponi consueuit:ut occurrentes cauerent,qm̃ ex repletione,& sacietate boues insolescunt: itẽ equi,asini, & homines: ut Sophocles scripsit. Ex quo M.Crassum fœnum in cornu habere dixerunt: quem tanq̃ iniuriarꝝ persequentissimum fugiebant: cui Cæsar, qui ei restitit, fœnum dicitur detraxisse. ℣ Et leuis argenti lamina crimen erat:Valerius Maxi.scribit Fabriciũ Censorẽ senatum erat:Valerius Maxi.scribit Fabriciũ Censorẽ senatum mouisse Corneliũ Rufinũ,perinde ac malo exemplo luxuriosum:ꝙ decem pondo uasa argẽtea cõparasset. Vnde illud est Iuuenalis:Argenti uascula puri: sed quæ Fabritius Censor notet. Idẽ etiam statuit, ut ne bellici qdẽ imperatores plus q̃ pateram,& salinũ argenteum haberẽt.quin & Spartacus(auctore Pli.)iterdixit castris suis, ne quis aurũ aut argentũ haberet.Sciendũ laminã differre a bractea:qm̃ bractea ẽ tenuis,& ut plurimũ ex auro argẽtoue.Lamina uero crassiore quouis gñe metallorꝝ.

¶Frõdibus:ordinabãt Capitolia frõdibus. ℣ Quæ nũc gemmis:quæ hoc tẽpore margaritis, & quibuscunq; lapillis pretiosis ornant.Illi ueteres aut pauperes, aut pretiosi cultus,& luxuriæ hostes,Capitolia frondibus ornabant: & ut aliquid de eo dicamus. Tarquinius priscus (ut a Tacito referẽ)ædẽ Ioui bello Sabino uouerat:iecitq; fundamenta:addidere aliqd & Tullus,& Superbus,sed operis gloria libertati reseruata.Horatius Puluillus iterum consul dedicauit:ea magnificentia: ut ab immensis postea opibus Populi Romani potius ornari, q̃ augeri possent.Post uero quadringentos & xvi.annos C.Norbano,& L.Scipione cõsulibus,Capitoliũ tam magnifice extructum flagrauit,restitutũ a Luctatio Catullo ad Vitellium usq; mãsit.Rursus incensum Domitianus princeps instaurauit.De Capitolii uero ornatu Pli.inquit:Laquearia,quæ nunc & in priuatis domibus auro tegũtur,post euersam Carthaginẽ primo inaurata sunt i Capitolio censura Mũmii,qui Achaiã uicit. Inde transiere in cameras,in parietes quoq;,qui iam & ipsi tanq̃ uasa inaurantur:cum sua ætas uaria de Luctatio Catullo existimauerit:quod tegulas æreas inauraſſet primus.At Cę sares eo sumptu Capitoliũ ornauerũt, ut fere quicqd in eo cõspiciebatur gẽmeum & aureũ esset. Ideo nũc dixit: Quæ nunc capitolia gẽmis: & de hoc etiam Ammianus historicus inquit: Huius totius artis ornamẽta quibuscunq; Aegyptiorꝝ miraculis sũt anteponẽda. ℣ Et ipse senator pascebat suas oues:diximus diuisum populum a Romulo, & senatum ab eo cõstitutũ.Credẽdum est aliquos e senatoribus ipsius pastores fuisse: nã collegerat ille pastorum multitudinẽ: & qui prius pastor fuerat etiã urbe cõdita pastoralem interdum uitã agebat. Sic & postea, sicut illi qui rei rusticę,hoc est agrorum culturæ operam exhibebant: ideo pauisse suas oues senatores dicit. ℣ Nec pudor:nec erat illis rubori aut dedecori. ℣ Cepisse placidã quietẽ in stipula:placide requieuisse: aut quiete dormiuisse in stipula,nõ in puluinaribus,nõ in tapetibus,nõ sub aureis culcitris,sed in nudis paleis. ℣ Et supposuisse fœnũ suo capiti:nõ etiã erat rubori habuisse fœnum sub capite loco puluinaris. Fœnũ a fœnore deducitur,cum nil aliud sine aliqua cura tantũ fœnoris præbeat. ℣ Iura:post exactos reges,cũ consules creari cœpissent ab ipso aratro interdum sunt accersiti:qui rempub. administrarent:& populo iura dicerent:& exacto magistratus tẽpore arua repetebant: & ipsorꝝ(ut inquit Plinius)imperatorꝝ manibus colebantur agri.Serentem in uenerunt dari honores,Seranum unde cognomẽ:aranti quatuor sua iugera in Vaticano, quæ prata Quintia appellantur: Cincinato uiator attulit dictaturã. Quid quod post magistratũ eburneo Scipione deposito agrestem stiuã aratri repetere rubor nõ fuit. Multa etiã referuntur exempla illorꝝ: qui diuitias uelut scelus fugere: & qui in paupertate ad summum magistratum prouecti sunt, & maximo reipubli. & usui ornamento fuere. De quibus cũ Valerio Maximo loquamur:Per Romuli causam, perque ueteris Capitolii humilia tecta: & per æternos Vestæ focos,fictilibus etiam nunc uasis contentos iuro nullas diuitias talium uirorꝝ paupertati posse præferri. ℣ Consul dabat iura: dicebat iura. ℣ Populo: Romano scilicet. ℣ Posito arario:a quo paulo ante fuerat accersitus.Cõsules Põpo.iuriscõsul.de origine iuris: dictos inquit qd̃ plurimũ reipub.cõsulerent. ℣ Et leuis lamina:leue frustum. ℣ Argenti erat crimen: pro scelere habebat argentũ habere. Etenim ex censoria nota damnabantur:qui quinq; pondi argẽto possiderent. Lamna & lamina pro rudi & infabricata materia metalli: quod in Odis Hora.quoq; diximus: Nullus argento color est auaris Abdito terris inimicæ lãnæ Crispe Salusti &c. ℣ At postq̃:aucto impio, auctæ ẽt sunt opes, & cũ ipsis aucta ẽ habẽdi cupido:ut expleri nunq̃ possit, & appetit & ꝓfundit aurꝝ:& q prius paupes fuerãt:tũ primũ e pśimonia i luxũ imutati cũ accessere Attalicæ opes:& Corinthiacæ, & Cypriæ:&.n.Corinthos & Cyprus faciũt ut aliq̃ notent ignominia Mumilis & Cato,qd̃ pp opes ea loca depopulasse existimant. ℣ At postq̃ fortuna loci: huiꝰ fatũ urbis Romæ & ipsius reip.status. ℣ Extulit ca

Frondibus ornabant, quæ nũc Capitolia gemmis:
Pascebatq; suas ipse senator oues.
Nec pudor in stipula placidam cepisse quietem:
Et fœnum capiti suppossuisse:fuit.
Iura dabat populis posito modo prætor aratro:
Et leuis argenti lamina crimen erat.
At postq̃ fortuna loci caput extulit huius:
Et tetigit summo uertice Roma Deos:
Creuerunt & opes,& opum furiosa cupido:
Et,cum possideant plurima,plura petunt.
Quærere ut absumant,absumpta requirere certãt:

Fœni usus apud ueteres p lecto & uexillo

Fabricii lexi eius censura

PAV. MAR.

Quotiens instauratũ fuit Capitoliuꝫ etiaꝫ de eius magnificentia

De cõsulibus antiquis notãda

Attalicę opes Cypriæ & Corynthiæ

put:eleuauit caput, quasi postq̃ auctis uirsbus iperium ꝓpagauit:& Virg.Vesq hæc tm̃ alias inter caput extulit urbes,Quãtum lenta solent iter uiburna cupressi. ☞ Et Roma tetigit Deos summo uertice:quasi extulit caput usq; ad sidera per hiperbolem. ☞ Et creuerunt opes:qa Romãi facti sunt opulẽtiores. ☞ Et furiosa cupido opũ: & creuit insana, & inexplebilis diuitiarum auiditas. ☞ Et cũ possideant plura: cũ sint iã resq dñi,& multa sub sua potestate teneant. ☞ Plura petũt:appetũt etiã plura: neq; pluribus q̃ habent sunt contenti. ☞ Certant:certatim contendunt. ☞ Quærere: opes.s. ☞ Vt absumãt: ut qd absumere, & ꝓfundere possint: ut est illud Crispi: Diuitias suas uincere nequeũt:quas profundant in extruendo mari,& in montibus coæquãdis. ☞ Certant: conantur. ☞ Reqrere absumpta:ea q̃ iã absũpserint, & ꝓfuderint.

¶ Atq; ipsæ uitiis sunt alimenta uices.
Sic,quibus intumuit suffusa uenter ab unda,
Quo plus sunt potæ,plus sitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc est:dat census honores:
Census amicitias:pauper ubiq; iacet.
Tu tamen auspicium si sit stipis utile quæris:
Curq; iuuent nostras æra uetusta manus.
Aera dabant olim: melius nunc omen in auro est:
Victaq; concessit prisca moneta nouæ.
Nos quoq; tẽpla iuuant, quãuis antiqua ꝓbemus:
Aurea:maiestas conuenit ipsa Deo.

¶ Atq; ipse uices:alternationes,seu uicissitudines quærẽdi & absumẽdi. ☞ Sũt alimẽta uitiis:alunt cupiditatẽ ipsã insatiabilẽ. ☞ Sic qbus:cõparat auaritiã hydropisi: sic & Hora.i Odis:Crescit idulgẽs sibi dirus hydrops.Quoi loco nos mlta diximus:& tria gña hydropiseos eẽ ostẽdimus, timpanitẽ, aschitẽ, & hyppolarcham. Hic uero de aschite itelligẽdũ cẽseo: q̃ẽ cũ ex aliq̃ mala digestione debilitat epar,aquositas in ipo epate gignit:q̃ qdẽ pulmonẽ ipm respirare nõ sinit: cũ p ipsaz diaphragma eleuet,calor gignit:ide creber anhelitus,& ideo sitit: nec ullo potu sitis extigui põt.Vñ apud Hor.Nec sitim pellit nisi cã morbi: Fugerit uenis & aquosus albo Corpe lãgor. ☞ Sic:eodem mõ. ☞ Quibus:ab illisqb?. ☞ Vẽter intumuit ab unda suffusa: ab aquositate ipsa suffusa p epar. ☞ Quo plus sunt potæ aquæ plus sitiunt:q̃to magis bibit eo morbo correptus:tãto magis sitit. ☞ In põtio:nihil iã ẽ qd possit nisi pecũia cõparari. ☞ Pretiũ ẽ i põtio:q̃si qcqd põtiosuz ẽ: & alicuius æstimatiõis uenale ẽ,qm̃ nõ dat ultro cuiq̃ sine põtio. ☞ Cẽlus dat honores:põtiũ siue pecũia dat publica munera,hoc ẽ ipsos magãtus:ut ẽ illud Horatii:Certet tergeminis tollere honoribus. ☞ Cẽlus dat amicitias: & amicitiæ ẽt põtio parant:& alio loco dictũ ẽ.Illud amicitiæ quõdã uenerabile nomẽ Prostat, & in q̃stu ꝓ mere trice sedet. ☞ Paup:q põtiũ soluere nõ põt. ☞ Iacet ubiq;: qa pro abiecto,& uili habet:hæc olim dicebant: sed nos nostroz tẽpoz pudet.Sed uenias optata dies, & cõsule rebus:Impia ne serpat pectora acerba lues.Cẽsus p põtio, & cẽsus ꝓ reditu, & annuo fructu: & cẽsus qd uiritim ærario soluebat.Cẽsum Romæ primũ Tullus rex instituit:sed de hoc alias. ☞ Tu tm̃:cũ a ꝓposito digressus uideat ad ipm redit:petiuerat.n.cãm stipis poeta: eã nunc explicat. ☞ Tu tm̃ q̃ris si sit utile auspiciũ stipis:hoc est si omẽ utile ac felix ab oblatiõe stipis ipsius digne captabitur. ☞ Et cur æra uetusta:antiqua. ☞ Iuuent: delectent. ☞ Nfas manus:cũ calẽdis nris offerũt.Aera uetusta dixit, qa æs prius signari cœptũ ẽ. Ser.n.Tullus(ut auctor ẽ Pli.)prim? signauit æs:Añ rudis laminæ æreq usus erat. Signatũ ẽ nota pecudũ,ide pecunia dicta.Vesq Pli.xix.li. iqt:Seruius rex ouiũ,boũq; effigie primũ æra signauit. Argẽtũ signatũ fuit ãno ab urbe cõdita.D.lxxxv. Fabio cõsule.v.ãnis añ primũ bellũ Punicũ:notq argẽti fuere ex uno latere bigæ q̃drigæ:ex altero caput cõsulis,ide argẽtei nũmi bigati,& q̃drigati. Signatũ quoq; fuit nota uictoriæ:uñ victoriat? nũmus.Aureus uero nũmus ꝓcussus fuit ãno urbis.D.xlvii.auctore icerto. ☞ Veteres: ipi antiq. ☞ Dabãt oli æra:æreos nũmos. ☞ Nũc ẽ me,omẽ i auro:bonũ erat prius omẽ i ære:sz lõge melius i auro,in ipsis aureis nũmis,& i põtiosiore metallo. ☞ Et pri.moneta ærea. ☞ Victa:ab auro qd posterius signatũ. ☞ Cõcessit nouq;:cessit aureo nũmo. ☞ Nos quoq;: & i diuinis quoq; q̃uis uetera laudent,noua tm̃ ditiora magis oblectãt. ☞ Nos quoq;:nos ẽt Dii. ☞ Quãuis ꝓbemus: cõmẽdemus. ☞ Antiqua tẽpla:q̃ a paupibus antiqs fuere cõdita,& ære tm̃ ornata. ☞ Iuuãt tamen templa aurea:auro exornata a posteris magnificẽtiore sũptu posita. ☞ Ipsa maiestas:auri & ditioris tẽpli. ☞ Cõuenit Deo:q̃si magis cõueniũt Diis põtiosa,q̃ uilia:de maiestate dicemus i.v.li.

¶ Sed nostris

PAV. MAR.

ANT. FAN.

Hydropici quo plus bibũt eo sitiũt magis

Veternosus

Moneta ærea

Aerariũ

Aerarii milites

Obęrati

Auari

Aeruscare

Aeris inuentum

Quis primuz æra signauit

Pecunia

Pẽsio

Notç argenti

Bigati

Aureus nũmus qñ ꝓcussus fuit

Quomodo põtium dicitur eẽ i pretio

Argenti moneta cũ bigis aut quadrigis in altera pte erat caputcõsulis

ANT. FAN. ¶Sed noſtris utimur annis: & moribus noſtri tẽporis. Loquit aũt Ianus quaſi unus Romanorũ. Tale illud eſt apud Vir. Nos tua pgenies cęli qbus annuis arcẽ. ☞ Mos tn ẽ æque dignus uterq; coli: priſca parſimõia & tẽplorũ maieſtas. ☞ Sed cur naualis i ære Altera ſignata ẽ, altera forma biceps: Ianus cũ Saturnũ claſſe puectũ excepiſſet hoſpitio, & ab eo edoctus peritiã ruris ferũ & rudẽ ante fruges cognitas uictũ i meli⁹ redegiſſet: regni cũ ſocietate munerauit: & cũ primus æra ſignaret (ut iqt Mac.) ſeruauit & i hoc Saturni reuerẽtiã: ut qm̃ ille naui fuerat aduectus ex una qdẽ pte ſui capitis effigies, ex altera ueto nauis exprimeret: quo Saturni memoriã ẽt i poſteros ppagaret. Vñ oli pueri denarios i ſublime iactantes capita aut nauim exclamabãt. Aliis ãt placet nũmum ita fuiſſe ſignatũ, ut res duas præ ſe ferret: quarũ altera i ciuitate pulcherrima ẽ, altera maxime neceſſaria: legũ uidelicet bonitatẽ, & afluẽtiam reꝝ: q̃rũ illã oſtendit frõs Iani duplex, q feros hoies optimis legibus redegit ad uitæ cõmutationẽ: hãc nauis expreſſa. Nouimus. n. nauigabilẽ fluuiũ ſuppeditare ciuitati reꝝ oĩũ ubertatẽ. Lege Plu. i qõnibus. Sciẽdũ (ut Sertio placet) Saturnũ Italis primũ uitẽ oſtẽdiſſe. Vñ illud ẽ: Vitiſator curua ſuãs ſub imagine falcẽ. Sed is uitẽ oſtendiſſe dr̃, nõ q̃ fuerit uitis ĩuẽtor, ſed qd̃ uitis genus Italis pplis demõſtrarit. Ei⁹ ædes (ut diximꝰ) ærariũ fuit: ubi & tabulæ publicæ ſuabãt, a qbus tabulariũ dicebat: auctor. Plu. qa ferũt Saturni tpe nec auaritiã nec iprobitatẽ i hominibus fuiſſe ſed fidẽ. Id tẽplũ prius oĩũ Vale. Publicola exactis regibus ærariũ declarauit, ubi a p̃fectis ærarii legatorũ oĩum undecũq; Romã ueniſſent noia ſcribebãt. Prius ãt oĩum Saturno arã erexit Cecrops: ut Mac. refert. ☞ Ni uetus ipſa dies exte.o. dies hic tps ſignificat: ut diem adimere ægritudinẽ hoibus. &: Lõga dies hoi docuit parere leões. ☞ Añ. p. f. o. d. Saturn⁹ falcẽ hẽt i tutela: q̃ dr̃ pri cælo uirilia amputaſſe, q̃ cũ i mare cecidiſſent Venerẽ creauerũt. Q d̃ iõ fingit (auct. Ser.) qa niſi hũor decęlo i terras deſcẽderet nihil crearet. Alii Saturnũ Deũ eẽ tẽporꝝ dñt, q̃ ſicut falx, i ſe recurrũt: alii eũ in ꝓgreſſu nihil nocere: cũ ãt retrogradus ẽ afferre pericula. Ideoq; eũ hr̃e falcẽ i tutela, qd̃ falx ꝓtẽta nullã uim hẽt: retro uero acta qcqd ei occurrit ſecat. Sũt & q falcẽ Saturno tributã putẽt, qd̃ tps (ut iqt Mac.) oĩa metat, exercet, & ĩcidat. Aliis placet dari Saturno falcem ueluti meſſis inſigne: qd̃ melioris uitæ auctor fuerit. Pererrato autem orbe dicit: q̃ is Deus multum errauerit iram fugiens Iouis.

Cur i altera parte æris Iani effigies i altera nauis erat

Errariũ in tẽplo Saturni

Saturn⁹ falce cęli patrilia amputauit

PAV. MAR. ¶Laudamus ueteres: ueterꝝ mores. ☞ Sed utimur nr̃is annis: q̃ſi moribus nr̃i tẽporis: Deus eſt q loquit̃: ſed interdũ hois ꝓſonã accipit. ☞ Tn̄ uterq; mos: utraq; cõſuetudo & uetus & noua. ☞ Eſt dignus coli æq̃: pari mõ dignus eſt uterq; q celebret̃ & ſeruet̃. ☞ Finierat: q̃rit nunc poeta cur i antiquis nũmiſmatibus ex altera parte ſit Ianus biceps: ex altera ſit nauis: cuius rei rõnẽ mox ſubnectam. ☞ Finierat: Ianus. ☞ Monitus: ſuos. ☞ Ipſe: ego. ☞ Placidis uerbis ut añ: ut prius fecerã. ☞ Rurſus: iterꝝ. ☞ Alloquor Deũ clauigerũ: Ianũ q cũ claui & uirga figurat̃. ☞ Multa qdẽ didici: iã ex tuis uerbis mlta ꝓcepi: ſed. ☞ Cur in ære: i ære o nũmo. ☞ Altera for. eſt ſigna. naua. quaſi cur ex altero latere eſt nauis. ☞ Altera eſt biceps: ex altero latere hẽt formã bicipitẽ. ☞ Noſcere: bicipitem formã ſibi aſcribit Ianus, naualẽ Saturno i Italiã rate aduecto. & Pli. meminit: i æreo nũmo ex altera pte Ianus geminus erat: ex altera roſtrũ nauis: & nobis domi plura ſunt nũmiſmata antiquiſſima huius notæ: & aliquod eſt põderis unius aſſis. De hoc Mac. ita inqt: Ianus cũ Saturnũ claſſe puectũ hoſpitio cepiſſet: & ab eo edoctus peritiã ruris ferũ & rudẽ illũ añ fruges cognitas uictũ i melius redegiſſet: regni eum ſocietate munerauit. Cũ primus æra ſignaret: qm̃ ille naui fuerat aduectus: ſeruauit i hoc Saturni reuerentiã: ut ex una pte ſui capitis effigies: ex altera nauis exprimeret̃. Aes ita fuiſſe ſignatum itelligit hodie in aleæ luſu: cũ pueri denarios in ſublime iactantes capita aut nauim luſu teſte uetuſtatis exclamãt. hæc ille. Sed aliunde rõnẽ aucupat̃ Plutar. xl. Problemate: ubi cũ ſuperiorẽ & ipſe rõnẽ attigit: & tacite refelli ſubdit. Sed illud potius quiſpiam coniiciat, alia eſſe in ciuitatibus quæ pulchra, alia quæ neceſſaria: maximũ uero atq; omniũ pulcherrimũ iudicari bonitatẽ legũ. Longe uero ex oĩbus neceſſarium eſſe copiã & ubertatẽ. Quoniã uero Ianus feros hoies ad mãſuetudinem traducens optimis legibus informauit: neceſſariam uero reꝝ affluẽtiã fluuius nauigabilis ſuppeditat, & partim ex agro ac uicinis locis: partim & longinquis, ac mari deuehens: nihil qd̃ ad uſum pertineat deſiderari patit̃. ideo nummus ita ſignatus eſt: & ut legislatoris duplicẽ frontẽ propter uitæ cõmutationẽ, ut dictum eſt: & imaginẽ nauium propter fluuii cõmoditatẽ præferat. ☞ Dixit: Ianus. ☞ Vt poſſes me noſcere duplici imagine: ideo in æreo nũmo ex altera parte eſt forma biceps: ut in bicipiti forma meã imaginẽ duplicẽ cognoſceres. ☞ Ni ipſa uetus dies: niſi ipſa uetuſtas. ☞ Extenuaſſet opus: excidiſſet & attriuiſſet imaginis notã: ſeu nummũ ipſum. ☞ Supereſt cã ratis: reſtat ut abſoluã cur nauis eſt in æreo nũmo. ☞ Deus falciſer: Saturnus. ☞ Venit in amnẽ Thuſcũ: in Tybrim Hetruriæ fluuiũ. ☞ Ante: hoc eſt prius q̃ ſignaret̃ nũmus. ☞ Pererrato orbe: cũ diu p orbẽ erraſſet fugiens Iouis filii uires: & iracundiã. Falciſer Saturnus dr̃ & cum falce figurat̃ uel ob meſſis peritiam: uel qa Italis primus uitẽ putare oſtẽdit. Vnde Vir. Vitiſator curuã ſeruãs ſub imagine falcẽ: ut̃ (ut Mac. aſſerit) cũ Saturnũ, q grçce dr̃ cronos ipm tps iterpretet̃: falcẽ qdã attributã putãt qd̃ tps oĩa metat, exercet, & incidat. Pẽdet adhuc Iani oro: & deſcẽdit ad plures uerſus. ☞ Hac ego: mortuo Camese Iani ſocio aduectũ in Italiã Saturnũ Ianus ſuſcepit: & cũ eo pariter regnauit: unde poſteri (ut Aurelianus ille Vectius refert) duos eis mẽſes cõtinuos dicarũt, ut Decẽber ſacrum Saturni, Ianuarius alterius uocabulũ poſſideret. Cũ aũt Saturnus inter regnãdũ nõ cõparuiſſet: excogitauit Ianus honorꝝ eius argumẽtũ, ac terrã oẽm ditiõi ſuę parẽtẽ Saturniã nũcupauit: arã cũ ſacris cõdidit, q̃ Saturnalia noiauit regni eius tpa feliciſſima, tũ ob reꝝ copiã, tũ qd̃ nondũ qs ſeruitio: uel libertate diſcriminabat̃. Diony. ẽt inqt Saturniã a Saturno noiatã Italiã, & Saturniũ collẽ: q nũc Capitolinus dr̃: & Saturniã urbẽ. Idẽ ubi ſũmis laudib⁹ Italiã extulit.

Caput Iani & nauis cũ Saturno i ære ſignabãtur

Laudamus ueteres: ſed noſtris utimur annis.
Mos tamen eſt æque dignus uterq; coli.
Finierat monitus: placidis ita rurſus ut ante
Clauigerum uerbis alloquor ipſe Deum.
Multa quidem didici: ſed cur naualis in ære
Altera ſignata eſt, altera forma biceps?
Noſcere me duplici poſſes ut imagine dixit:
Ni uetus ipſa dies extenuaſſet opus.
Cauſa ratis ſupereſt: Thuſcum rate uenit in amnẽ
Ante pererrato Falcifer orbe Deus.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum.
Cælitibus regnis a Ioue pulſus erat.

De laudibus Italiæ

subdidit itaq; Minime miꝝ est priscos hãc terram opinatos esse Saturno sacram: cũ existimarent hũc Deum esse hoibus felicitatis omnis largitorẽ & perfectorem. Laudes Italiæ a Diony. Pli. Stra. Theodo. & aliis fere inumeris referunt cumulatius. ℣ Ego memini Saturnum receptum hac tellure: quasi memini me recepisse Saturnum hospitio i hac terra latina.

℣ Erat pul. a lo cę. re. pepulerat illũ Iuppiter fili⁹ a regno cæleſti: ueꝝ ñ a cęleſti: ſed a Cretenſi regno. Euemerus. n. in hiſto. ſacra refert Saturnũ ſorte admonitum: ut a Ioue filio caueret: ne cũ regno pelleret, eſ fugiẽdi periculi gratia Iouí inſidias itendiſſe. Quod ubi Iuppiter reſciuit patrẽ fugaſſe, armatoſq; inſequẽtes miſiſſe, qui eũ necarẽt, Saturnũ cũ diu erraſſet uix in Italia locũ quo lateret inueniſſe. Mac. uero cũ tẽpus Saturnum dicat, eundẽ inquit a filio pulſuꝫ, qd aliud eſt q̃ tẽpora ſeneſcentia ab his quæ poſtea nata ſũt depelli. Facit ad hoc illud Hora. Truditur dies die, nouæq; pergũt iterire Lunæ. Veꝝ qa Italia inferior eſt q̃ Græcia: in qua mons ẽ Olympus, finxere poetæ illũ ab æthereo Olympo ad Italiã aduenisſe. Vnde apud Virgiliũ: Primus ab æthereo uenit Saturnus Olympo Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis: uel dicas. ℣ Cælitibus regnis pulſus: a regno paterno, cũ ipſe Saturnus Cæli filius dicatur.

ANT. FAN.

Saturnia

℄ Inde diu gẽti mãſit Saturnia nomẽ: Saturnia & regionis & urbis nomẽ eſt. Regionis ut hoc loco. Ianus enim (teſte Macro.) excogitauit honoꝝ Saturni argumẽtũ, & terrã omnẽ ditioni ſuæ parentẽ Saturniã noiauit. Vrbis ut in. viii. Aenei. Hãc Ianus pr̃, hãc Saturnus cõdidit urbẽ: Ianiculũ huic, illi fuerat Saturnia nomẽ. Cæterũ Ianiculũ oppidũ & Saturnia a Saturno, Ianoq; cõi opera cõdita ſunt mortuo iã Cameſe cũ quo Ianus participata potẽtia regnaſſe dr̃: quã ob cãm duo menſes cõtinui eis dicati ſunt, December Saturno, Ianuarius Iano. ℣ Dicta quoq; eſt la. ter. la. Deo; Varroni placet Latiũ dici Italiã qd latẽat inter p̃cipitia Alpiũ & Appẽnini: ſed eſt & pars Italiæ pene oĩbus nota: & ſic dicta, ꝙ Saturnus ibi latuerit: quã ideo poetę finxerũt e cælo pulſuꝫ ꝙ Italiã cõſtet eẽ iferiorẽ Gręcia ubi Olympus eſt: quo noie & cęlũ accipimus. Eſt ãt mons tãta altitudine, ut excedat nubes: ut Nubes excedit olympus Lege Deũ. Re ãt uera Iuppiter Saturnũ e Creta dr̃ pepuliſſe. Sed placet & illud Macro. Saturnũ eẽ tp̃s; ꝙ ſenecẽs ab his pellit q̃ poſtea naſcunt. ℣ Arx mea col. e. quem uulgus noie nr̃o Nuncupat, hæc ætas Ianiculũq; uocat: Ianiculũ oli Antipolis dicebat, atq; (ut Liuius tradit) urbi adiectũ eſt nõ inopia loci, ſed ne qñ ea arx hoſtiũ eſſet. Sciẽdũ Ianiculũ eẽ nõ ſolũ collẽ, q eſt in regiõe trãſtyberina, ſed oppidũ: qd a Iano denominatũ Saturnus, Ianuſq; cõcordes cõi opa (ut diximus) cõdiderũt, ſicuti & Saturniã in colle Saturnio, q nũc Capitolinus dr̃. Feſtus uero Iãiculũ dictũ exiſtimat: qd ꝑ ipm Po. Ro. primitus i agrũ Hetruſcũ trãſierit. Quare Porſena rex Hetruſcoꝝ cũ Tarquinios in urbe reſtituere uellet primo ipetu Ianiculũ cepit: quẽ regẽ qm̃ Mutius ſua cõſtãtia ab urbe dimouit, Mutia porta trãſtyberina ex eo tradit noiata. Sũt q legãt Ara mea eſt colli: qd nõ diſpli-

Latium

Cur Saturnus e cælo pulſus fingit

Ianiculũ prius dicebatur antipolis

cet. Oſtẽſum. n. mihi ẽ in Ianiculo huius Dei ſacellũ, cum ad urbẽ me cõtuliſſem orator miſſus a ſenatu Fanẽſi ad Sixtũ quartũ Põ. Max. ubi diligẽtiſſime ꝑſcrutatus ſum q̃cũq; antiquitatis monumẽta cernũt. ℣ Tũc. e. r. p. c. t. d. cũ ſcelera hoium nõdũ e terris Deos excedere cõtuliſſet. ℄ Inde: hoc eſt qd mõ dicebamus a Saturno regionẽ & urbẽ, & gentẽ Saturniã denominatam. ℣ Inde: ex eo. ℣ Diu mãſit gẽti nomẽ Saturnia: diu & gẽs Latia, & regio Saturnia dicta. ℣ Et terra quoq; eſt dicta Latiũ latẽte Deo: & qd i ea terra latuerit Latiũ ẽ appellatũ: qd Var. ꝓbare non uidet cũ dicat Latiũ uocari, q in ter mõtes lateat. ℣ At bona: nõ ſumus adeo & ingenii & iudicii pauperis: ut errores ueteꝝ non aduertamus. Macr. n. aſſerere uelle uidet (ut paulo añ dixim⁹) primũ Ianum æra ſignaſſe ſub imagine ſua bicipiti & naui. Pli. primum q æra ſignaret Tullũ fuiſſe oñdit: & nũc poeta Ianũ introducẽs poſteritati aſcribit. Vr̃ ergo Ianus ꝑmus nõ fuiſſe, & nos cũ Pli. & poeta ſentiamus. ℣ At bona poſteritas: ipſi poſteri pii & memores meritoꝝ. ℣ Formauit i ære puppim: in æreo nũmo naui formauere: qa naui fuerat Saturn⁹ i Italiã aduectus. ℣ Teſtificata: ipſa poſteritas. ℣ Aduẽtũ hoſpitis Dei: ea nota teſtimoniũ phibẽs de Saturno: quẽ ego hoſpitio ſuſcepi: aliq legũt puppim ſeruauit in ære: nã ab initio ipreſſam poſteritas ſeruauit: melius erit formauit, ut ẽ in uetuſtiſſimis codicibus: nã e poſteris fuit Tullus rex: q primus æra ſignauit. ℣ Ipſe ſolũ: Saturnus eis Tybrim, & Ianus trãs Tybrim habitauere. ℣ Ipſe: ego. ℣ Colui ſolũ: tellurẽ. ℣ Cuius læuũ latus: q̃ſi partẽ ſiniſtrã. ℣ Radit placidiſſima unda Tybridis arenoſi: a qua Tyberina abluit: nã q i ea regiõe eſt: & uertat ſe ad mare ad ſecũdũ curſũ fluminis a ſiniſtra Tybrim hẽt, ſic lęuũ latus recte dixit. ℣ Hic ubi: & i libris de Arte: Quæ nũc ſub Phœbo ducibuſq; palatia fulgent: Quid niſi araturis paſcua bobus erãt. ℣ Ardua ſil. alta & difficilis acceſſu ſilua. ℣ Virebat tũc: eo tpe. ℣ Hic, ubi nũc ẽ Ro. ubi nũc eſt ea urbs, q̃ toti orbi ĩperitat &. ℣ Tãta res: q̃ta ẽ ipſa Roma: aut locus i quo cõdita ẽ. ℣ Erãt paſ. paucis bobus: qa uix pauci ſatis erãt: aut qa paupes colõi paucos habebãt boues. ℣ Ara mea: aliq legũt Arx mea collis erat: melius Ara mea ẽ colli: nã fidẽ facit uerbis ſuis: ꝙ ſacellũ ſuo numini dedicatũ adhuc extet i eo colle, quẽ incoluit: & q ab eo Ianiculus nuncupat. ℣ Ara mea eſt col. quaſi habeo arã i eo colle. ℣ Quẽ: collẽ. ℣ Vulgus nũcu. no. nr̃o: appellata meo nomine. ℣ Et hæc ætas uocat Ianiculũ: qa nõ mõ ueteres: ſed q nũc uiuũt Ianiculũ dicũt: & nr̃o quoq; tpe mons Ianiculus dr̃, ubi eſt tẽplũ Diui Onophrii: claꝝ tũ ipſa religione & hoium frequẽtia, tũ ẽt Antõii Cãpanii iunioris fr̃is mei ſepulchro: quẽ ſi in maturiorẽ ætatẽ fata ꝓuexiſſent: ſuo carmĩe antiquoꝝ poetaꝝ famã adęquaſſet: ſed fortũa bonis iuidẽs eũ nobis in ipa aduleſcẽtia ſurripuit. ℣ Tũc: eo ergo tpe in terris regnabam, cũ iter hoĩes Dii erãt. ℣ Tũc: eo tpe. ℣ Ego regnabã cũ terra eẽt patiens Deoꝝ: eo tpe quo terra poterat ſuſtinere Deos: hoc eſt anteq̃ ab hoium ſceleribus pellerent. ℣ Et numina mixta: eẽnt. ſ. ℣ Hũanis locis: metonymiæ ſpẽs eſt: nã qd tenet pro

PAV. MAR.

Variæ opiniones de Latio unde dicatur

Mõs Ianiculus ubi nũc eſt tẽplũ ſancti Onophrii

net pro eo quod tenetur, hoc est locum pro locato. &.d. cum Dii essent hominibus immixti. ¶ Nondum iustitiã: regnabat tunc Ianus, cum nondum mortalium scelera iustitiam ex orbe fugassent, cum omnes iusti suapte natura essent: neq; arma usquam fabricarentur. ¶ Nondũ: non adhuc. ¶ Facinus mortale: scelera mortalium. inter

Facinus messum est nomen

dum facinus in bonã partem accipitur, ut Egregiũ facinus, & clarum facinus & similia. ¶ Fugarat iustitiã: pepulerat ex orbe astream ipsam: q̃ iustitia dicit.

ANT. FAN.

¶ Vltima de superis illa reliquit humũ: ipse alibi: Et uirgo cæde madentes Vltima cælestũ terras astrea reliquit. Virgilius primo Georgicoꝝ: Extrema p illos iustitia excedens terris uestigia fecit. ¶ Et clauẽ ostẽdens, hęc ait arma gero: qa est portarum custos, ut diximus. Vnde & Portunus clauem tenere manu fingebatur, q̃ Deus putaretur esse portarum. ¶ Cum tot sint Iani cur stas sacratus in uno? quærit cur Iano uno tantũ in templo Romani rem diuinam faciant, cũ multa eius Dei templa in urbe sint. ¶ Hic ubi iuncta foris templa duobus habes: ædes Iani celeberrima: quam scribit Liuius, Numa fecit ad infimum Argiletum ut aperta bellum, clausa pacem significaret. Fuit inter duo fora, Boarium uidelicet & Piscarium apud Tyberim: unde ait Varro: Ad Ianum forum Piscarium uocant. Fuit in hac æde simulachrum Iani uetustum quidem, sed quod artificio placere posset. Pli. Fuisse autem statuariam artem familiarem Italiæ quoq; & uetustam indicant Hercules ab Euãdro sacratus, ut produnt in foro Boario, qui triumphalis uocatur, atq; per triumphos uestiꝫ habitu triumphali. Præterea Ianus geminus a Numa rege dicatus: q̃ pacis, belliq; argumento colitur. Hæc imago (ut inquit Seruius) translata est ad transitorium forum posteaq̃ captis Phaleris ciuitate Thuscię inuentum est simulachrũ Iani cum frontibus quatuor, & unum templũ quatuor portarum est constitutum: ut diximus supra. Multa hoc loco præterire libet: quoꝝ partẽ explicamus, partem dicturi sumus, partem omittimus fastidio parcentes.

Cur Iano uno tantum in tẽplo cũ plura sint sacrificãt Iãi ædes ubi fuit

PAV. MAR.

¶ Vltima illa: astrea seu iustitia. ¶ De superis: ultima ex omni Deorum cælestium numero. ¶ Reliquit humum: hoc est Deseruit terras, cælumq; astrea petiuit: & in Metamor. Vltima cælestum terras astrea reliquit. Tamdiu enim in orbe fuit: q̃diu sine scelere uixit mortale genus. Iustitiam, quæ & uirgo dicitur, Hyginus Iouis & Themidis filiam dicit. Aratus Astrei & Auroræ: quæ eodẽ tempore fuerit cum aurea sæcula: & eorum principem fuisse demonstrat, quam propter diligentiam & æquitatem, iustitiam apellatã, neq; illo tempore ab hoĩbus exteras nationes bello lacessitas esse, neq; nauigio quemq̃ usum, sed agris colendis uitã agere cõsueuisse: sed post eoꝝ obitum, qui sunt nati: eos minus officiosos magis auaros cœpisse fieri. Quare minus iustitiã iter hoies esse uersatam. Deniq; causam peruenisse usq; cordum dicere tur æneum genus hoium natum esse. Itaq; iam non potuisse pati amplius, & ad sydera uolasse. Vnde apud Aratum a Germanico traductum: Deseruit ꝓpere terras iustissima uirgo: Et cæli sortita locum: qua proximus illi Tardus i occasum sequitur supra plaustra Bootes. Chrisippus autẽ (ut testat Gellius) iustitiæ imaginẽ effingens

De forma iustitiæ secũdũ Chrisippum

Vltima de superis illa reliquit humum.
Proq; metu populum sine ui pudor ipse regebat:
Nullus erat iustis reddere iura labor.
Nil mihi cum bello: pacem, posteq; tuebar:
Et clauem ostendens, hæc ait arma gero.
Presserat ora Deus. tunc sic ego nostra resoluo,
Voce mea uoces eliciente Dei.
Cum tot sint Iani: cur stas sacratus in uno,
Hic, ubi iuncta foris templa duobus habes?
Ille manu mulcẽs propexam ad pectora barbam,

os, & oculos, uultumq; seueris, atq; uenerãdis coloribus depinxit. Virginali aspectu uehementi, & formidabili, luminibus oculoꝝ acerbis, neq; humilis, neq; atrocis: sed reuerendæ cuiusdam tristitiæ dignitate. Ex huius imagi nis significatione: intelligi uoluit iudicẽ iustitiæ oportere esse grauẽ, sanctum, seuerũ, incorruptum, inadulabilẽ. Cõtraq; improbos, nocentesq; imisericordẽ, atq; inexorabilẽ, erectumq;, & arduum ac potentẽ ui & maiestate æqtatis, ueritatisq; terrificũ &c. ¶ Ipse pudor: quasi cũ unusquisq; turpe sibi duceret peccare. ¶ Ipse pudor: qui semp rõnem habet honesti. ¶ Regebat populum: in sũma. i. laude honestatis. ¶ Pro metu: loco metus supplicii. Multi. n. metu supplicii non delinquunt: at illi nõ ullo metu, sed pudore tantum quæq; turpia uitabãt. Siue quasi cũ nullis uiribus cogerent, pudore tm̃ nõ delinquebãt. ¶ Nil mihi cũ bello: eo tpe non erã ego bellis ꝓpositus: ut nũc q in bello aperior. ¶ Tuebar pacẽ & postes: defendebã pacẽ cui præerã, & seruabã ianuas. legit ẽt portas. ¶ Et ostẽdens clauẽ: ut sæpe diximus: cũ claui figurari: & sunt hæc uerba poetæ. ¶ Ait: Ianus. s. ¶ Hæc arma gero: quasi hãc solũ clauẽ ꝓ armis gero. Nõ. n. mihi sunt bellica instrumẽta: qm̃ Deo pacis armis nõ opus ẽ. ¶ Presserat: ubi tacuit Ianus, poeta sciscitat cũ plura sacella habeat, cur uno tm̃ in loco sibi sacra fiant. ¶ Deus: Ianus. ¶ Presserat ora: iam tacuerat, & ora clauserat. ¶ Tũc ego sic resoluo nostra: aperio mea ora, & ita loquor. legitur etiã resolui. ¶ Voce mea eliciẽte: prouocante. ¶ Voces Dei: uerba Iani. Nam sciscitanti mihi respõdebat ille, sic eliciebã eius uoces. ¶ Cum sint tot Iani: tot sacella tibi Iano dedicata. ¶ Cur stas sacratus in uno: cur uno in loco sacrata est tua effigies, & sacrificia tibi fiunt. ¶ Hic, ubi habes tẽpla iuncta duobus foris? ubi est tẽplum tuũ: quo in loco terminant duo fora, Romanũ & Boariũ: & enim (ut superius diximus) Iani tẽplũ ad infimũ Argiletũ Numa cõdiderat: eratq; sub cliuo Capitolino ad Velabrũ, ubi & nunc sunt quatuor illi ingẽtes, & marmorei arcus: in quatuor mũdi partes respiciẽtes. Ibi quoq; & tẽplũ Diui Georgii ad Velabrũ: sic enim inscribit. Cũq; sciamus ad Velabrũ fuisse tẽplũ Iani illic eẽ affirmãdũ est, ubi ea fora terminabant. Est. n. illic arcus Seueri pertinacis, cũ bouũ simulachris: testaturq; illinc incipere foꝝ Boariũ: & q̃d ulterius in uiã nouam ꝓtendebat: erat foꝝ Romanũ, cui iunctũ erat foꝝ Cæsaris: ab Augusto cũ æde Martis ultoris dedicatis. De quibus foris diximus in principio tertii libri Tristiũ. Verũ qua ad Tybrim uergebat erat foꝝ Piscariũ. Nam (inqt Varro) secundũ Tybrim ad Ianũ foꝝ Piscarium uocãt: recte ergo dixeris duobus foris: aut Romano, & Boario: aut Boario, & Piscario. Nã hęc duo erant iunctiora. ¶ Ille manu: & sequunt uerba Iani usq; ad. xvi. uersum, refertq; causam huius rei de qua sciscitatus est poeta ad bellum Sabinũ: cum hostes irrupturi fuissent sua ope repulsi. De quo ita Macrobius: cũ Ianum Patultiũ, & Clusium dicat: quod bello pateat, pace claudat: Cum bello, inquit, Sabino raptarũ gratia cõmisso Romani portam sub radicibus collis Viminalis, quæ ex euentu Ianualis uocata est, claudere festinarent: qa in ipsam hostes irruebant. Postquã clausa est, mox sponte patefacta est: cum

Cur Ianus in uno loco sit sacratus solũ cuꝫ ei mꝛta sint tẽpla

De foro Boario & Piscario

iterum ac tertium contigiſſet: armati plurimi pro limine: quia claudere nequibãt cuſtodes ſtetere. Cũ ex altera parte acerrimo p̃lio certaret, ſubito fama ptulit fuſos a Tatio nr̃os, q̃ ob cãm Romãi: q aditũ tuebant territi pfugerũt. Cũ Sabini p portã patentẽ irrupturi eſſent, ferẽt ex æde ſani per hanc portam magnã uim torrentiũ undis ſcatẽtibus erupiſſe: multaſq; per duelliũ cateruas: aut exuſtas feruenti aqua: aut deuoratas rapida uoragine deperiſſe. Ea re placitũ ut belli tempore uelut ad urbis auxilium profecto Deo fores reſerarent. Hæc Macro. At nos mirabamur olim quo pacto diceret portam ſub radicibus collis uiminalis: cũ uiminalẽ collem lõge & ab æde Iani: & a monte Tarpeio diſtare putaremus: ĩ quo cũ præceptoribus noſtris errabamus, qui dũ loca Vrbis perſcrutabant ſeipſos & alios quoq; decipiebant. Is. n. eſt collis uiminalis, quẽ putabamus partẽ exquiliag; eſſe: ubi ſunt equi marmorei, Phidiæ, & Praxitelis opera: & Termæ Cõſtãtinianæ: in cuius radicibus extant ipſa excelſa Traiani palatia & eiuſdẽ fora. Quæ quidem loca exiguo ſpatio a montibus Capitolino, & Palatino diſiunguntur: ibi eã portã fuiſſe cõiicere debemus: & licet nõ illi iunctus, tamen ex æde ſua uſq; ad illã Ianus aquas eiaculatus eſt: & ut cõſtet illũ eſſe uiminalẽ inueni mus nuper plures tabulas & publicas ſcriptas quingentis iam antea annis cũ inſcriptione in alta ſemita in colle uiminali, & regione caballog;, eamq; eẽ altam ſemitam: quæ per eũ collẽ tendit compertũ habemus: & ibi etiam ſunt ipſi caballi. Haberem & alia plura: quæ ad huiuſcemodi confirmationẽ afferre poſſem, ſed longius q̃ oportet oratio progrederet. Quod ſi qui ita nõ ſentirẽt, ſatis ſit unius Pomponii noſtri auctoritas: uetuſtatis diligentiſſimi indagatoris: & de hac re idem quod ego ſentientis: ſed hæc hactenus. ℣ Ille: Ianus. ℣ Mulcens manu barbam propexam: longam, ſeu longe pexam.

Miraculum de aqua ſulfurea effuſa per Ianũ cõtra Sabinos

De colle uiminali ĩ regione caballog

ANT. FAN. Oebalia

Sabini

Tarpeia uirgo

Protinus Oebalii rettulit arma Tati.
Vtq; leuis cuſtos armillis capta Sabinis
Ad ſummæ Tatios duxerat arcis iter.

armis necatam dicunt, uel prodendi exempli cauſa, ut inquit Liuius, ne quid uſq; fidum proditori eſſet. Legimus autem poſt arcem ab ea uirgine proditam cautum fuiſſe, ut ærei cardines fierent quoq; ſtridor poſſet aperta hoſtia omnibus indicare. Sane armillæ, quæ græce ψελλια dicuntur, ornamenta ſunt proprie humeroq;, brachiorumq;: licet interdum aliis quoq; ptibus corporis tribuantur. Feſtus: Armillas ex auro, quas uiri militares ab imperatoribus donati gerunt dictas eſſe exiſtimant, q; antiqui humeros cum brachiis armos uocabant. Vnde arma ab his dependentia ſunt uocata. Strabo: Aurea illis ſunt geſtamina, collo quidẽ torques, manibus aũt & lacertis armillæ. Propertius: Atq; armillatos colla moloſſa canes. Dicebantur & calbei armillæ, qbus triumphantes utebantur (teſte Feſto) quibuſcũq; ob uirtutem milites donabantur. Armillag; uero genus quo mulieres utebantur brachio ſummo ſpinter uocabatur. Armillũ uero ſi dixeris ſignificabis uas uinariũ in ſacris dictum, q; armo, i. humero deportetur. Sunt qui ita legant hæc duo carmina: Vtq; leuis cuſtos armillis capta, Sabinos Ad ſummæ tacitos duxerat arcis iter.

Armillæ quę ſint

Spinter Armillũ

℗ Protinus: continuo. ℣ Rettulit arma: bella & arma ipſa. ℣ Tati Oebalii: Tatii regis Sabinorum: Oebali enim unde Oebalia dicti Cretenſi teſte rex Laconiæ: filius fuit Argulii filii Amydatis: & a ſe prouinciam illam Oebaliam dixit: ex qua ob duritiam legum Lycurgi, Dionyſius plures exceſſiſſe refert: deueniſſeq; in agros Pomentinos. Locum in quo primum conſtiterant, Feronia ab æquora latione nominaſſe, Fanumq; conſtruxiſſe Feroniæ Deæ, quam detractione literæ Feronam uocarunt. Inde profectos quoldã eorum eſſe cohabitatores Sabinis factos: ac propterea multa eſſe Sabinorum iura Laconica. Maxime autem bellica ſtudia. Tenuitas uictus, & in omnibus uitæ officiis durities. Hæc ille. Sed de Sabinis alias. Ergo Tati Oebalii Sabini: ab ipſis Laconibus illuc profectis. Et Tatius ipſe poſt raptas a Romulo Sabinas, Romanis bellum intulit. ℣ Vtq; leuis: & retulit Ianus. ℣ Vt leuis cuſtos: Tarpeia quæ cuſtodiæ arcis præerat. ℣ Capta armillis Sabinis: capta cupidine Sabinarum armillarum. ℣ Duxerat Tatios: Tatii milites, ipſos Sabinos, qui ſub eo militabant. ℣ Ad iter ſummæ arcis: ad uiam qua in arcem capitolinam aſcendebatur. ℣ Tarpeia: Tarpei filia: cuius ſupra meminimus: armillas, quæ ornamenta ſunt Sabinorum brachiorum, habendi cupiditate Sabinis Romanam arcem prodidit. ideo leuis cuſtos dixit: quia pro re uili magnam prodidit. Alii dicunt captam ornamentis aureis, & annulis quæ in ſiniſtris brachiis Sabini geſtabant. alii aurum petiiſſe Veſtalem, & non armillas. Armillæ ſunt ornamenta uirorum: quæ in ſiniſtris brachiis ferebantur: ſic dicta ab armis: ideſt humeris: inde armillum (Pompeio teſte) uas uinarium in ſacris. Verum ipſa uirgo cum promiſſa peteret Sabinis ſcutis ibidem eſt obruta: & ab ea Tarpeius mons dictus. Sed poeta Simulus (cuius Plutarchus meminit) prorſus inſanire creditur: exiſtimans non Sabinis, ſed Celtis Tarpeiam Capitolium prodidiſſe: cum eorum regem deperiret, ſic ait: Dum Capitolinum colet Tarpeia collem
Gallorum exardens regem, tunc hoſtibus urbem Prodidit, & patrias euertit perfida ſedes.
Nec multo poſt inquit: Aborei, Celtæq; ſimul populoſa iuuentus Hanc fluuio immerſa ſpectata cæde piarunt.
Inſuper horrentes clypeo, atq; arma ruentes.

PAV. MAR.

Sabinorum iura Laconica

De Tarpeia filia Tarpei Capitolini

℗ Inde,

ANT. FAN.

Inde, uelut nunc eſt, per quem deſcenditis, inquit, Arduus in ualles per fora cliuus erat: cliuũ publicum dicit per quẽ deſcẽdebaꝫ a Capitolio in Boarium & Piſcariũ ſogt. De hoc Varro: Cliuus publicus ab ædibus plebei publicis, qui eũ publice ædificarit. Hinc cliuus & publicus, & publicius recte dicitur. Publicius aũt qđ publicii ædiles plebis eum cliuũ ſtrauerit. Hi ſunt de qbus legimus in qnto huius opis libro: Plebis ad ædiles perducta licẽtia talis Publicios: ab his cliuus, de quo nũc agit, Publicii nomẽ accepit: ut a Publio Publius: a Coſtõio Coſtonius. Vñ illud eſt: Parte locãt cliuũ, qui tũc erat ardua rupes: Vtile nunc iter eſt, Publiciũq; uocant. Mẽdoſum eſt igit illud Varronis qđ ſcripſimus ſupra, & ſic legẽdum: Cliuus Publicius ab ædilibus plebei Publiciis, q eũ publice ædificarũt. Simili de cã Publius, & Coſtonius, q ab his uiris dicunt ædificati. Vbi notãdũ plebei genitiuũ eſſe ab eo qđ eſt plebes: cuius meminit Priſcianus, & Publicios ꝓpria eſſe duoꝝ noia: q uti ſors tulit ſiſr noiati eodẽ anno ædiles fuere: quo ppſo Romano uſum ẽ, ut mulctaticiq; pecuniæ, quã hi pepẽdiſſent, q pecora i publico ſaltu pauerãt, altera pars i ludos florales conferret, ex altera uero parte cliuus ſterneret, q Publicii nomen accepit. Ac ne qs forte dubitet Publicios ꝓpria ædiliũ fuiſſe noia expẽdat diligẽter ea uerba Varronis, q̃ ſubiecimus, ut rei ueritas eluceſcat: ubi q grãmaticẽ nõ ignorat, & demõſtratiui ui ꝓnois fateaꝫ neceſſe ẽ, uti Publiũ & Coſtoniũ, ſic & Publicios ꝓpria uiroꝝ eẽ noia. Legimus ſane apud Macrobiũ in prio Saturnaliorꝝ tribunũ plebis Publiciũ noiatũ. ut illud quoq; in lſis inuenio, q cũ multi occaſiõe Saturnaliorꝝ p auaritiã a diẽtibus ambitioſe munera exigerẽt, id qđ onus tenuiores grauaret, Publicius tribunus plebis tulit, ut nõ niſi cerei ditioribus miſſi tarent. Quin & Publiciã inuenio fœmininũ ꝓpriũ nomẽ. Pli. li. xxxiiii. Naturalis hiſto. Honorẽ eius habuit e diuerſo Amnius fecialis equeſtrẽ ſtatuã cõtra Iouis ſtatoris ædẽ in ueſtibulo ſupiore domus Valeriæ fuiſſe Publiciæ cõſulis filiæ, eãq; ſolã fuiſſe, Tyberimq; trãſnatauiſſe. Cliuũ Publiciũ nõnulli tradiderũt porrigi ad Subliciũ pontẽ. Nos hi ſumus qbus diuinare nõ placet, ac tradere incerta ꝓ certis, ubi ꝓbati ſcriptoris deſideraꝫ auctoritas. ¶ Et iã cõtigerãt portã: Saturnia cuius Dempſerat oppoſitas iuidioſa ſeras: ſub radicibus collis uiminalis porta erat: q̃ poſtea ex euẽtu Ianualis uocata ẽ: ut inqt Macro. Ea poſtq̃ a Romãis clauſa mox ſpõte pateſacta eſt. Cũq; iteꝝ, ac tertio idẽ cõtigiſſet armati plurimi ꝓ limine, qa claudere nequibãt, cuſtodes ſteterũt. Cũq; ex altera parte acerrimo ꝓlio certaret, ſubito fama pertulit ſuos a Tatio Romanos. Quã ob cãm, q aditũ tuebanꝫ territi ꝓfugerunt. Cũ igit Sabini (ut idẽ Macro, ſcribit) ꝓ portã patẽtẽ irrupturi eſſent, ferũt ex æde Iani p eã magnã uim torrentiũ undis ſcatẽtibus erupiſſe, multaſq; p duellũ cateruas, aut exuſtas feruẽti aqua, aut deuoratas rapida uoragine periſſe. Ea re placitũ eſt, ut belli tpe, uelut ad urbes auxilium ꝓfecto Deo fores reſerarent. Eiuſdem portæ meminit Varro his uerbis: Tertia eſt ianualis dicta ab Iano, & iõ ibi poſitũ ſignũ & ius inſtitutũ a Põpilio (ut ſcribit i annalibus Piſo) ut ſit aperta ſemp cũ bellũ ſit. ¶ Saturnia: Iuno, cũ dicit poſſeſſiuũ eſt ꝓ patronymico. Hæc Sabinis fauebat infenſa Romanę felicitati: quã audierat excidio fore Carthagini. ¶ Ipſe meę moui callidus artis opẽ: aperire & claudere ars Iani ẽ. Vñ ora fõtiũ a ſe reclusa ſubiũgit. ¶ Ante tñ madidis inieci ſulfura uenis: Varro auctor eſt ad Ianũ geminũ aq̃s calidas fuiſſe: uñ Lautolæ a lauãdo (ut eidẽ placet) nomẽ acceperunt. Eſt aũt natura ſulfuris excalefaciẽs, & concoquẽs (teſte Pli.) fẽtiturq; eius uis & i aqs feruẽtib⁹, neq; alia res facilius accẽditur. Vñ apparet ignẽ magnam uim ſulfuri ineſſe.

Lauto'ę igneæ Sulfuris natura

Inde, uelut nunc eſt, per quem deſcẽditis, inquit,
Arduus in ualles per fora cliuus erat.
Et iam contigerant portam: Saturnia cuius
Dempſerat oppoſitas inuidioſa ſeras.
Cum tanto ueritus committere numine pugnam,
Ipſe meæ moui callidus artis opem.
Oraq;, qua pollens ope ſum, fontana recluſi:
Sumoq; repentinas eiaculatus aquas.
Ante tamen madidis inieci ſulfura uenis:
Clauderet ut Tatio feruidus humor iter.
Cuius ut utilitas pulſis percepta Sabinis:
Quæ fuerat, tuto reddita forma loco eſt.

¶ Inde: ex ea arce. ¶ Erat cliuus i ualles arduus: erat deſcẽſus difficilis. nã arduũ dicimus altum & difficile. Vnde in Metamor. Ardua prima uia ẽ: q̃ erat alta & difficilis aſcenſu. Et cliuus magnus inflexus: κλίνω, qđ eſt inclino. Eratq; & cliuus Capitolinus: & cliuus Publicus. Varro triũ cliuoꝝ meminit: Publici, Publii, & Coſtonii: & inqt, Cliuus publicus ab ædibus plebei publicis: q eũ publice ædificauit. Sili de cã Publius, & Coſtonius: q̃ ab his uiris dicunt ædificati: deinde Varro uideꝫ addere quartũ, cũ ſubiungat: Cliuus ꝓximus ẽ ad florales uſus uerſus Capitoliũ uetus: q̃ ibi ſacellũ Iouis, Iunonis, Mineruæ. ¶ In ualles: quæ ſunt inter eos mõtes, Tarpeiũ, & Palatinũ, & Auentinũ. ¶ Per fora: Romanũ, Boariũ, Piſcariũ. ¶ Velut nunc eſt: qa nunc quoq; eſt ipſe Cliuus. ¶ Per quẽ deſcenditis: e Capitolio. i. in ualles, & in ipſa fora. ¶ Et iam cõtigerant portam: iam uenerant Sabini magno impetu ad portam ſub radicibus uiminalis: ut in de ingredientes in arcem aſcenderent. ¶ Cuius: portæ. ¶ Saturnia inuidioſa: Iuno quæ ſũmo odio Troianos inſectata ẽ, ſic & Romanos ab illis progenitos. ¶ Dempſerat ſeras oppoſitas: remouerat uectes, & obices, quibus clauſa tenebatur porta. Illa autem eam aperuit, uerum q̃ humana ratione caret ad numen refert: nam (ut diximus) ter ſua ſponte porta pateſacta eſt. ¶ Cum tanto ego ueritus: non hic ad timiditatem, ſed ad reuerentiam ſpectat. ¶ Committere pugnam cum tanto numine: quaſi propter reuerentiã nolens ego manus conſerere cum Iunone: quæ portam aperuerat. ¶ Ipſe callidus: prudens & aſtutus. ¶ Moui opẽ meæ artis: ſuccurri Romãis ea arte qua poterã. ¶ Oraq; recluſi: aperui. ¶ Ora fontana: ora fontium: hoc eſt ipſas aquaꝝ ſcaturigines. ¶ Qua ope ſum pollens: quæ potentia præ cæteris ualeo. Pollere: ſplendere. Pollet ea ope Ianus: quia exitus & introitus Deus eſt. ¶ Sum eiaculatus: longe eieci. ¶ Aquas repentinas: repente ſcaturientes: nam (ut diximus) magnam uis aquarum feruẽtium ſubito in aduerſos hoſtes erupit. ¶ Ante tamen: ſcaturigini ipſaꝝ aquarum ſuppoſuiſſe ſe ſulfura dicit: ut eſſet humor feruens: quo magis hoſtes obrueret. ¶ Tamen ante: q̃ ipſa aqua erumpet. ¶ Subieci ſulfura uenis madidis: ipſis aquarũ meatibus, & uenis undis, unde ſcaturiunt ſuppoſui ſulfur: cuius natura (ut Plinius teſtaꝫ) excalefacit, & coquit: eius uis in aquis feruentibus ſentitur. ¶ Vt humor feruidus: aqua feruens. ¶ Clauderet iter Tatio: includeret iter Sabinorum regi: ne ingredi poſſent. Aquæ calidæ ſcaturientes plerunque ſulfureum odorem ſapiunt:

PAV. MAR.

Miraculũ Iani de aqua ſulfurea

Plebes Plebei

De cliuo dubium

quoniam per uenas fulfuris trafeunt. unde eſt illud Plinii: Aquæ tales ſunt, qualis terra per quam fluunt: quales ue herbarum, quas lauant ſucci. Sulfuris autem genera (eodem Plinio teſte) quatuor eſſe conſtat: uiuum quod Græci ἄκρατον uocant. Alterum genus Glebam fullonum appellant, tantum in officinis familiarem. Tertium Egula uocatur, cui tãtum uſus eſt ad ſufficiẽdas lanas: quoniam candorem tantum, mollitiemq; confert. Quartum Cautem ad lycnia maxime conficienda: λυκνία cãdelabra. ☞ Cuius ut utilitas: cuius aquæ. ☞ Vt: poſtq̃. ☞ Vtilitas eſt percepta pulſis Sabinis: poſteaq̃ Romani percepere ipſius aquæ utilitatẽ: qa ea Sabinos pepulerat. ☞ Forma: hoc ẽ ipſius loci facies. ☞ Quæ fuerat prius: ſcilicet q̃d fieret. ☞ Eſt reddita loco tuto: reſũpſit priorem formam locus cedẽtibus aquis. ☞ Tuto: qa hoſtes erant fugati inde.

Quatuor ſulfuris genera

Ara mihi poſita eſt paruo coniuncta ſacello:
Hæc adolet flammis cum ſtrue farra ſuis.
At cur pace lates? motiſq; recluderis armis?
Nec mora quæſiti reddita cauſa mihi eſt.
Vt populo pateant reditus ad bella profecto:
Tota patet dempta ianua noſtra ſera.
Pace fores obdo: ne qua diſcedere poſſit:
Cæſareoq; diu numine clauſus ero.
Dixit: & attollens oculos diuerſa uidentes,
Aſpexit toto quicquid in orbe fuit.
Pax erat: & ueſtri Germanice cauſa triumphi
Tradiderat famulas iam tibi Rhenus aquas.
Iane face æternos pacem, paciſq; miniſtros:

☞ Veſtri Germanice cauſa triumphi: Germanicus (teſte Suetonio) miſſus ad exercitũ in Germaniam morte Auguſti nunciata legiões uniuerſas imperatorem Tiberiũ recuſantes, & ſibi ſummam reip. deferẽtes compeſcuit, atq; hoſte mox deuicto triumphauit. Cũ enim Cheruſci tres Romanoq; militũ legiones cũ imperatore Quintilio Varo fractis fœderibus per inſidias obtruncaſſent: a Germanico domiti pœnas luerunt: eiq; triumphũ clariſſimũ præbuerunt: in quo una cũ aliis uiris illuſtribus ductus eſt Semigũtus Cheruſcorum ductor. Hanc Germanici uictoriã, aliaſq; glorioſiſſimas, quas nũc prẽterimus, nõ puduit Tiberiũ ceu damnoſas rei increpare, præclaraq; facta eius pro ſuperuacuis eluere: uſque adeo Germanico obtrectauit. ☞ Tradiderat famulas iam tibi Rhenus aquas: poetice Germanos ait a Germanico in iugũ redactos: Rhenus enim Galliam diuidit a Germania. legitur etiam Domitas.

Germanicus

Rhenus PAV. MAR.

ANT. FAN. Sacella

Adolere

Strues

Strufertarii

Farre lano rẽ diuinã faciebant

Farreũ

Farraceæ

Cur pace lani templũ claudit Pax ſub Auguſto

ℂ Ara mihi poſita eſt paruo cõiuncta ſacello: ſacella (ut Feſto placet) ſũt loca Diis ſacrata ſine tecto. ☞ Hæc adolet flammis cum ſtrue farra ſuis: adolere uerbum eſt proprie ſacra reddentium: auctore Nonio: quod ſignificat uotis uel ſupplicationibus numen auctius facere: hic autem ẽ urere. ut: Verbenaq; adole pingues. Sane ſtruem in ſacris diuerſarum rerum congeriem uocant, ut farris, tritici, hordei, fabæ, ſeminis rapicii, thure ac uino additis: qua ſtrue ante meſſem Iano, Ioui, & Iunoni rem diuinam faciebant. Sed eſt & ſtrues libi genus: auctore Feſto: unde qui fertum & ſtruem ad ſacra ferebant Strufertarii dicebantur. De ſtrue Iani Catonis hæc uerba ſunt. Priuſq̃ porcam fœminam immolabis Iano, ſtruem commoueto ſic. Iane pater te hac ſtrue commouenda bonas preces: precor uti ſies uolens propitius mihi, liberiſq; meis, domo, familiæq; meæ. Item poſtea uinum Iano dato ſic. Iane pater uti te ſtrue cõmouẽda bonas preces bene precatus ſum, eius rei ergo macte uino iferiori eſto. Conſueuiſſe aũt Iano farre rẽ diuinã fieri dubiũ non eſt. Iuuenalis: Quædam de numero lamiarum, ac nominis alti Cum farre & uino, Ianum, Veſtãq; rogabat. Id Numa docuit non eſſe purum niſi torreretur. Itaq; in ſacris bis toſtum erat: qm̃ & ante fuerat igne purgatũ & tunc urebatur. Vnde nihil afferunt, qui per farra & ſtruem accipiunt farra cum culmis. A farre farreum deducitur libi genus, ut Feſtus tradit: q̃ apud maiores noſtros ĩ maiore pretio habebaẗ. Item farraceæ quo nomine legitima matrimonia uocabantur, & diffarreacio ſacrificii genus quod iter uiq; & mulierem fiebat farreo libo adhibito. ☞ At cur pace lates? motiſq; recluderis armis? cauſæ a nobis ſuperius explicatæ ſunt. ☞ Cæſareoq; diu numine clauſus ero: numine Cæſaris Auguſti poſt bellum Actiacum cum pace terra, mariq; parta: de qua inqt Strabo: Nunq̃ igiẗ tanta pacis facultas, tantaq; bonoq; copia Romanis, & eis ſocietate fœderatis affuit, quantam Cęſar ſuppeditauit Auguſtus. Numine etiam Tiberii Germanici, & Druſi Cæſaq; pacẽ retentam accipere poſſumus: quam idem ſcribit Geographus temporibus ſuis ſucceſſorem Auguſti præſtare Tiberium, nec minus eius filios Germanicum, Druſumq; ſuam genitori nauantes operam. Liam diuidit a Germania. legitur etiam Domitas. ℂ Ara mihi: Romani hac ope iã ſeruati eo in loco unde eruperant aquæ, aram templo iunctam dedicauerunt. ☞ Ara eſt poſita: erecta. ☞ Mihi: numini meo. ☞ Cõiuncta paruo ſacello: ædiculæ meæ, ex æde iam eruperat aqua, ut diximus. ☞ Hæc: ara. ☞ Adolet: urit. ☞ Suis flammis farra: nam (ut diximus) farre, & ſale Iano ſacrificabatur. ☞ Cum ſtrue: farra & ſtrues Iano offerebantur, ut Cato aſſerit. Eſt enim ſtrues libi genus, quod addebatur in ſacris, & ſuperius: Imponit libum farraq; mixta ſale. ☞ At cur: quærit nunc poeta cur pace cludatur, bello pateat. Quod ſuperius quoq; diximus. ☞ At cur pace lates? cur cluſus es: quaſi cur clauſum ẽ templum tuum tempore pacis. ☞ Et recluderis: aperiris. ☞ Motis armis: cum arma mouentur ad inferenda bella. ☞ Nec mora: nulla facta eſt tardatio. ☞ Eſt reddita mihi cauſa quæſiti: ſtatim Ianus reſpondit: & propoſitæ quæſtionis rationem reddidit. ☞ Vt populo: bello inquit Ianus patere, ut pateat militiæ reditus: pace clauditur, ne pax ipſa diſcedat. quæ ad hæc faciant ſuperius dictum eſt: & quo tempore clauſus fuiſſet, & regnante Numa, & poſt primum bellum Punicum, & poſt bellum Actiacum ſub Auguſto. ☞ Tota ianua noſtra: ianua noſtri templi. ☞ Patet: aperta eſt tempore belli. ☞ Dempta ſera: amotis uectibus & obicibus. ☞ Vt reditus pateat: ſit apertus. ☞ Populo profecto ab bella: Romanæ militiæ, quæ in bellum ierit. ☞ Pace: cum eſt pax. ☞ Obdo fores: claudo uectibus: ſeu obicibus ianuas: & Terentius: Peſſulum hoſtio obdo: quaſi peſſulolo hoſtium claudo. ☞ Nequa: ne ulla ex arte poſſit diſcedere ipſa pax. ☞ Et diu ero clauſus numine Cæſareo: ſub imperio Cæſarum: diu ſub eorum auſpicio clauſum erit templum meum. nam pace terra, marique parta Ianum Quirinũ clauſerat Auguſtus. ☞ Dixit: Ianus. ☞ Attollẽs oculos: quaſi in altũ reſpiciens. ☞ Vidẽtes diuerſa: diuerſas partes & a pectore: & a tergo anteriora & poſteriora. legiẗ ẽt Tuẽtes. ☞ Aſpexit quicquid fuit i toto orbe: totũ orbẽ, & quæ in orbe erant. ☞ Pax erat o Germanice erat pax cum hæc ſcribebã: aut cum ita mecũ loqueretur Ianus. ☞ Et Rhenus: fluuius qui ex alpibus labens

diuidit

diuidit Galliam a Germanis: & in Oceanum Gallicum exit. ☞ Tradiderat iam tibi aquas famulas: seruire iam cœperat tuæ domui: & hoc propter acolas Rheni: qui iam domiti fuerant, legitur in aliis codicibus: Domitas.

Nota de triũpho Germanico

☞ Causa uestri triumphi: quia de Germanis triumphastis. & hoc arguunt Germanico non conuenire: quia non uiuente Ouidio triumpharit. Sed aduertant quęso, cum poeta dicat causa uestri triumphi: potes intelligere triũphi uestræ domus, adde q̃ facta parentum sunt filiis quoq; communia. Vterq; Germanici pater, & pater & uerus, & adoptiuus Germanos domuere. sed plura gessit Drusus, sub quo Germanicus filius militabat. Liuius enim libro. cxxxvi. Rhetiam a Tiberio Nerone, & Druso domitam refert. & libro. cxxxvii. narrat ciuitates Germaniæ cis Rhenum, & trans Rhenum positas a Druso oppugnatas. & libro. cxxxviii. Cheruscos, Cẽchreos, Caucos, aliasq; Germanorum gentes a Druso subactas. Item & libro. cxxxix. bellum contra transrhenas gentes a Druso gestum refert. Idem prosequitur libro. cxl. & de eius obitu agit: Particeps tot uictoriarum paternarum esse debebat filius. Ideo poeta hic uestri triumphi dixit: & Rhenus tradiderat famulas manus tibi, ut alluderet uictoriæ paternæ. q̃ si mihi id non conceditur, concedatur & aliud quod mox subnectam. Asserunt hos Fastorum libros sub Augusto principe scriptos: & id ego fateor. Primo enim anno exilii ad Augustũ scribens dicit se. xii. libros Fastorum scripsisse. Verum non constat eo tempore editos: ergo hoc credendum & asserẽdum est scriptos fuisse Romæ magna ex parte: sed in Ponto emendatos, sed priores libros tantum editos. Dumq; emẽdaret, multa sustulisse, multaq; addidisse: quæ de Augusto uiuente scripserat non immutauit. Nam post obitum eius editũ putandum est: addebat quæ ad laudem Germanici pertinere uidebantur. Quinto enim anno eius exilii Augustum e uita migrasse scimus. Consulibus duobus Sextis, Pompeio, & Apuleio. In libro de Ponto extant ad hunc Pompeium consulem Elegiæ: & subsequenter ad Brutum scribens ait: In Scythia nobis quinquẽnis olympias acta est: quintum annum indicat: eo anno Augustus decessit: nam postea in iisdem libris ad Suillum cum multa polliceatur se scripturum de Germanico: primũ inquit: Dii tibi sunt Cæsar iuuenis: id de Germanico: non de Tiberio dicit: & sequitur: Tua numina placa. Hac certe nulla est notior ara tibi. & paulopost: Nec tibi de pario statuam Germanice templum Marmore. carpsit opes illa ruina meas. Templa domus facient uobis, urbesq; beatę: Naso suis opibus carmine gratus erit. multaq; de eodem agit. Deinde: Et modo Cæsar auum, quem uirtus addidit astris Sacrarunt aliqua carmina parte tuum. & de Augusto intelligit: quem relatum in Deos aliis carminibus approbat. & ad illud sequitur: Si quid adhuc igitur uiui Germanice nostro Restat in ingenio, seruiet omne tibi. Non potes officium uatis contemnere uates: Iudicio pretium res habet ista tuo. Sed quorsum hæc ut ostendam de Germanico: & non de Tiberio dicta. nam alterum ab altero separat: ut de Pompeio consule: Aut feret Augusto solitam natoq; salutem: Deq; parum noto consulet officio. Hæc aperte dicta sunt de Augusto & Tiberio. & sequitur: Tempus ab his uacuũ Cæsar Germanicus omne Auferet: a magnis hũc colit ille Deis. Sed de relato in cælum Augusto ad Græcinum: Nec pietas ignota mea est, uidet hospita tellus In nostra sacrum Cęsaris esse domo. nec intelligas de C. Cæsare dictum: sed de Augusto nam subdit: Stant pariter natusq; pius, coniuxq; sacerdos. Numina iam facto non leuiora Deo. & hæc de Tiberio & Liuia: facto Deo Octauio Augusto relato iam in Deos. deinde: Neu desit pars ulla domus stat uterq; nepotum. Hic auię lateri, proximus illi patris: & intelligit de Germanico Drusi, & Druso Tiberii filiis. & paulopost: Tu certe scis hoc superis astite: uidesq; Cæsar, & est oculis subdita terra tuis. Tu nostra audis inter conuexa locatus Sidera: sollicito quas damus ore preces. Peruenient istuc & carmina forsitan illa: Quæ de te misi cælite facta nouo: nouo cælite dixit: non uetere: ut Augustũ ostenderet. Nã Cęsar. lx. antea annis in Deos relatus est: & postea ad Cæsarem scripsisse se Getico sermone laudes Augusti Cæsaris inquit: Materiam quæris laudes de Cæsare, dixi: Adiuta est nouitas numine nostra Dei. Nã patris Augusti docui mortale fuisse Corpus in æthereas numen abesse domos. iam negari non potest de Augusto dictũ. Sed quid sequitur: Esse parẽ uirtutem pari: q̃ frena rogatus Sæpe recusati ceperit imperii. & hoc de Tiberio. Nam imperii summam diu recusasse Sueto. docet: & postea: Esse duos iuuenes firma adiumẽta parẽtis: Qui dederint animi pignora certa sui. & de Germanico, & Druso iuniore intelligit. Sed aperiã qua ratione hæc dixerim. primũ ut ostendam poetam, cum Germanicum dicit nunq̃ Tiberiũ intelligere. Postea ut illud cõstare faciam quinto anno exilii poetæ Augustum excessisse: nam q̃ extremo loco adduxi. vi. anno scripsit: addit enim: Sed meã Care niuali Sexta relegatum bruma sub axe uidet. Demũ ut ex his illud colligam: & asseram q̃ hoc in loco Fastoꝝ dicit de triumpho Germanici intelligẽdum esse. Arrigite nunc aures: nam id dixi qđ minime expectabatis. Scitis enim auditores humanissimi, q̃ a principio ostẽdimus circa finem principatus Augusti Germanicũ cum exercitu in Germania missum. & excessu Augusti nũciato compescuisse legiones Tiberiũ recusantes: & sibi summam imperii deferentes: & de eo poeta in eadem ad Carum Elegia: Sic capto latiis Germanicus hoste catenis Materiam nostris afferat ingeniis. & Sueto. inquit de eo: Atq; hoste mox deuicto triumphauit: cum ita dicat id, arguit eum non multo post excessum Augusti uicisse hostẽ & triumphasse. Sic uiuente Ouidio triumphauit: nam quarto anno Tiberii poeta migrauit e uita. Adde q̃ ab Augusto missus in rebelles Germanos post cladem Varianã de hostibus uindictã sumpsit: cuius meminit Stra. libro. vii. his uerbis. Quibus fides adhibita fuerat, hi magnas clades intulerãt, sicuti Cherusci, & eoꝝ ditioni subiecti: in quibus tres Romanorum ordines militum cum imperatore Quintilio Varo fœderibus fractis per insidias obtruncati sunt. Pœnas uero luerunt uniuersi, & Germanico iuniori clarissimũ prębuere triumphum: in quo illustrium uiroꝝ ducta sunt corpora simul & fœminaꝝ. Multos præterea Stra. cõmemorat: qui in triũpho ducti sunt: & de hoc Germanico intelligit. Nam paulo superius Drusi mentionẽ fecit, qui dum inter Sallã, & Rhenum fluuios belligeraret: domitis hostibus uictor oppetiit. Ex his igit q̃ diximus iã tandẽ cõstet Germanicũ Ouidio adhuc uiuẽte triũphasse: nã periit quarto anno Tiberii: qđ Eusebius testatur. Sic & hos duos uersus in illius triumphi laudem addidisse. Sed lõgius q̃ fuerit nostrum institutũ pgressi sumus: coacti quidẽ fecimus ad reprimẽdos eoꝝ obstinatos aios, qui dum hæc profitemur: male dictis assidue nos incessunt: quoniam ab eoꝝ sententiis abhorrere uidear: cum a ueritate abstrahere me nõ possint. Sed ne reus maledicentiæ arguar: hæc satis sint: & sit iam mihi ad cætera transeundum. ☞ Iane face: perpetuam ac æternam pacem optat. ☞ O Iane face: propitia. ☞ Aeternos pacem & pacis ministros: facut æterna sit pax: & æternum imperitent Cæsares, qui pacem populis suggerunt: qui pacem orbi peperere.

Multa disputata acute sunt de libris Fastorum etiã de tẽpore exilii Ouidii & quo tẽpore Ouidius periit

ANT. FAN.

¶Neue ſuũ præſta deſerat auctor opus: elargire Cæſaribus lõgitudinẽ uitæ,ne pax quã mũdo peperũt,deſeraẽ ab eius auctoribus.℣ Sacrauere pres hac. duo tẽpla die. Romani calẽdis Ianuariis duo tẽpla, alteꝝ Iouis, alteruꝫ Aeſculapii ſacrauerũt i inſula Tyberina: quã hodie duo põtes iũgũt,hic Vrbi,ille Ianiculo.Ibi Aeſculapio tẽplũ iõdatũ eſt qp laborãtibus peſtilẽtia Romanis cõpertũ ẽ eã ſedari poſſe, ſi Aeſculapius i urbẽ ex Epidauro ueheret.Miſſi itaq; ſunt legati decẽ principe Q. Volũnio, qcũ eo ſe cõtuliſſent, & ſimulachrũ ingẽs mirarẽt anguis e ſedibus eius elapſus eſt: qp mediã urbẽ ad naues Romanoꝝ perrexit: delatuſq; Romã uerſus cũ aduerſo Tyberi ſubueheret i,pximã inſulã deſiliit:ubi tẽplũ ei cõſtitutũ eſt,& peſtilẽtia mira celeritate ſedata. Huius inſulæ,tẽplorũq; eius Liuius meminit i prima Decade his uerbis.Ager Tarquinioꝝ,q iter urbẽ ac Tyberim fuit cõſecratus Marti, Martius deinde cãpus fuit. Forte ibi tũ ſeges farris dr̃ fuiſſe matura meſſi:quẽ cãpi fructũ,qa irreligioſuꝫ erat cõſumere.Deſectã cũ ſtramẽto ſegete magna uis hoium ſimul immiſſam corbibus fudere in Tyberim tenui fluẽtẽ aqua:ut mediis caloribus ſolet:ita in uadis hæſitãtis frumẽti aceruos ſediſſe illitos limo.Inſulã ide paulatim & aliis quæ fert temere flumẽ eodẽ inuectis factã: poſteaq; credo additas moles, manuq; adiutũ ut tã eminens area firma templis quoq; ac porticibus ſuſtinendis eſſet. Scire aũt debemus qp ait Seruius nihil apud Romanos tã ſolemne fuiſſe,q̃ diẽ cõſecrationis:unde coniectare poſſumus quantũ calẽdis Ianuariis ac Iani feſto duoꝝ temploꝝ dedicatione celebritatis acceſſerit. Fiebat Ianẽ tẽpli cõſecratio(ut idẽ Seruius docet)hoc modo,Qui tẽplum dicabat poſtẽ tenẽs dare ſe dicebat numini:qd̃ ab illo neceſſe fuerat iã teneri, & ab humano iure diſcedere. Nec nos fugiant ornamenta ut ſunt clypei,coronæ,cæteraq; id genus nõ dedicari eo tẽpore,quo delubra ſacrantur:menſas uero,arulaſq;(auctore Macro.)eodẽ die quo ædes ipſæ dedicari. ℣ Phœbo nymphaq; Coronide natum:Aeſculapiũ qui Apollinis filius fingit̃,qa ſecto uẽtre Coronidis matris procreatus eſt.Oẽs enim ſic in lucẽ editi Apollini cõſecrati ſunt,qa Deus eſt medicinæ p quã lucem ſortiunt̃:attribuunt̃ Aeſculapio dracones,quod uigilantiſſimi generis putant̃:quæ res medicinæ maxime neceſſaria eſt.Huic Deo nõnulli dicũt ideo factã ædẽ in inſula,qp ægroti a medicis aqua maxime ſuſtentent̃, & nodo ſuꝫ bacillũ ab eo teneri pp artis medicę difficultatẽ: eiuſq; templo canes adhiberi,qm̃ is Deus uberibus canis nutritus dr̃.Dicabant̃ in æde huius Dei tabellæ in qbus q ſeruati erãt ex ualetudine pinxerãt morbi genus.Placet aũt Pli.anguẽ ideo dicari Aeſculapio , qp ei multa creduntur ineſſe remedia.Cæteꝝ huius tẽplũ Plutarchus ideo extra urbẽ eſſe poſitũ inqt , qp maiores foris ſalubrius q̃ in urbe habitari crediderũt:& qp in Græcia tẽplũ eius fuit: ſed ꝓcul ab Epidauro.Pli.uero libro.xxix.Nat.hiſto. ubi meminit artis medicæ:Nõ rẽ inqt antiqui dãnabãt,ſed artẽ,maxime uero quæſtũ eſſe immani pretio uitæ recuſabant,Ideo templum Aeſculapii etiam cum reciperetur is Deus extra urbem feciſſe,iterumq; in inſula tradunt. Cætera ad hunc Deum pertinentia apud Macrobium lege.

PAV. MAR.

¶Præſta neue auctor deſerat ſuum opus: quaſi cõcedene ego qui ſum auctor Faſtoꝝ deſerã inſtitutũ opus: ſed proſequar uſq; ad finem,ut dicas:prę̃ſta ne domus Cæſarea,quæ eſt auctor pacis deſerat eam:ſed ſemper ſuggerat.Quod tamen hactenus cum Iano ſermoneꝫ habuit: & ab eo multa didicit.nunc ea quæ ex annalibus , & ueteribus Faſtis,& pontificum libris excerpſit aperiet.Primũq; inquit calẽdis Ianuariis duo tẽpla in inſula Tyberina Iouis,ſ.& Aeſculapii fuiſſe cõſecrata:de quo mox agemus. ℣ Tñ qd licuit mihi diſcere ex ipſis Faſtis: qd potui pcipe ex ipſis Faſtoꝝ libris, aliq legũt : Licuit dicere: tũc intelligas qd ex faſtis referre licet. ℣ Patres:q̃ſi maiores nr̃i: ſeu ueteres Romani. ℣ Sacrauere: cõſecrauere. ℣ Hac die: calẽdaꝝ.ſ. Ianuariaꝝ. ℣ Duo tẽpla:Iouis.ſ.& Aeſculapii . ℣ Accepit:ex Phœbo & Coronide nympha filia Phlegiæ filii Martis natus eſt Aeſculapius:qui in Epidauro urbe colebat̃:quæ eſt in ſinu Saroni co:cuius numen tã uiuẽtis,q̃ ubi ex humanis exceſſit ob artis medicæ gloriã ſæpe multis & maximis ciuitatibus fuit adiumẽto . Vnde cũ Romani peſtilẽtia cõtinuis tribus annis uexarent̃:ex libris Sibyllinis compertũ eſt : ut apud Vale.Maximũ libro primo : & apud Liuiũ.xi.legit̃: non poſſe recupari priſtinã ſalubritatẽ, niſi Aeſculapius ab Epidauro eſſet accerſitus . Miſſis ergo illuc legatis.x. duce Quinto Volumnio,Anguis quẽ Epidaurii raro:ſed nunq̃ ſine magno ipſoꝝ bono uiſu in modũ Aeſculapii uenerati fuerũt:mitis labi cœpit . Triduoq; religioſe cõſpectus ad triremẽ Romã perrexit:& cuꝫ eõ proſperam emenſi nauigationẽ Romã aduecti ſunt in ripã Tybridis:egreſſis legatis in inſula ubi templũ dicatum eſt , Anguis trãſnatauit:aduentuq; ſuo tempeſtatẽ, cui remedio quęſitus fuerat,diſpulit.Sedata peſte cũ optima temperies aeris rediret,Ioui,qa luci præeſt,aliud tẽplũ eodẽ loco,eodẽ tpe poſuere.Veꝝ ſerpentẽ ꝓ Aeſculapio Romã aduectũ eſſe myſterio nõ caret.Simulachris .n. Aeſculapii & ſalutis(ut in Satur. legimus) Draco ſubiungit̃:qp hi ad Solis naturã,Lunæq; referunt̃ . Eſt Aeſculapius uis ſalubris de ſubſtãtia Solis ſubueniẽs ais,corporibuſq; mortaliũ.Salus aũt naturæ lunaris effectus eſt, quo aiantiuꝫ corpora iuuant̃,ſalutifero firmata temperamẽto . Ideo ſimulachris eoꝝ iunguntur figuræ draconũ, qa p̃ſtant & humana corpa:uel ut infirmitatis pelle depoſita:ad priſtinũ reuiteſcãt uigorẽ:ut reuiteſcũt dracones p annos ſingulos pelle ſenectutis exuta . Apollodorus in lib. ΠΕΡΙΘΕΩΝ: ſcripſit Aeſculapiũ auguriis & diuinationibus p̃eſſe , nec mirꝫ . nã oportet medicum(ut Hipocrates ait) dicere de ægroto.Quæ ſint:q̃ fuerint : q̃ mox uẽtura ſequant̃ &c. ℣ Inſula quã p̃mit amnis aqua diuidua: iſula Tyberina: quæ fluuio cingit̃:cũ aquã diuidit. ℣ Accepit natũ Phœbo,& nympha Coronide: accepit Aeſculapiũ Apollinis & Coronidis filiũ,ut dictũ eſt,qa in ea inſula dedicatũ eſt illi templũ:& de ea inſula agit:quã fecit Tybris ex congregatione primo paleaꝝ ſectaꝝ in campo Martio poſt exactũ Tarquiniũ:deinde ex cõgeſtione harenaꝝ augurio monẽte iactis fundamẽtis:quę nõ ex arte: ſed a natura facta uidet̃.De quo Liuius lib.ab urbe cõdi.ii. De bonis inquit regis:q̃ reddẽda ante cẽſuerãt res itegra referr̃ ad patres.Ibi victi ira uetuere reddi, uetuere i publicũ redigi. Diripiẽda plebi ſunt data:ut cõtacta regia p̃da ſpẽ in ppetuũ cũ his pacis amitteret.Ager Tarquinioꝝ, qui inter Vrbem ac Tyberim fuit cõſecratus Marti: Martius deinde campus fuit.Forte ibi tum ſeges farris dicitur fuiſſe matura meſſi. Quem campi fructuꝫ quia irreligioſum erat conſumere.Deſectam cum ſtramento ſegetẽ magna uis hominũ ſimul immiſſa corbibus fudere in Tyberim tenui fluẽtẽ aqua:ut mediis ſolet caloribus: ita in uadis hęſitantis frumenti aceruos conſediſſe illitos limo . Inſulã

inde

Iouis & Aeſculapii tẽpla condita calendis Ianuariis

Tyberina inſula Aeſculapii templum a Romanis conditum

Tẽpli cõſecratio quomodo fiebat

Quare ęſo uẽtre matris nati ſũt Apollini dicati

Quare extra Vrbeꝫ erat templũ Aeſculapii

Quare Aeſculapius aduectus eſt Romam

Aeſculapiuꝫ auguriis & diuinatiõibus præeſſe

inde paulatim & aliis quę fert temere flumen eodem inuectis factam. Postea additas credo moles: manuq; adiutum: ut tam eminens area, firmaq; templis quoq; ac porticibus sustinendis esset. Idem fere Dionysius.

ANT. FAN. ¶ Quis uetat & stellas, ut quæq; oriturq;, caditq; Dicere: ga occurrebat ī libris annalibus q dieꝝ hñt cõputationē, hoc ē ī fastis ortus, occasusq; sideꝝ nõ ꝓtineri: qđ sine dubio res hẽt. ii .n. fastorũ qdẽ ordinẽ & rõnẽ poctę suggerere potuerũt: ortꝰ uero, occasusq; signoꝝ mimme. Vñ auctor ait supra:

Sacra recognosces annalibus eruta priscis. Hic uero subiũgit: Nos quoq; sub ducibus cælũ metabimur illis. ¶ Felices aiæ qbus hæc cognoscere primis, Inq; domos superas scandere cura fuit: laudat inuẽtores astrologiæ, de qbus ita uaria leguñt: ut nihil certum tradi posse uideaṫ. Pli. astrologiã inquit inuenisse Atlantem Libyæ filium: ut aliis placet, Aegyptios: ut alii uolũt, Assyrios: quibus eam primus Prometheus indicauit: auctore Seruio. Laertius refert putare nõnullos Thaletum Milesiũ astrologiæ secreta rimatũ Solis defectus conuersionesq; dixisse. Si Porphyrionẽ audimus Babylonii eaꝫ inuenisse dicent. Si Iustinũ Zoroastres rex Bactrianoꝝ. Si Plutarchũ Anaxagoras primus Lunaris luminis, atq; umbræ cãm deprehẽdisse, ac literis mãdasse putabaṫ: qui rogatus (teste Laertio) cuius rei causa natus esset, inspiciẽdi inquit cæli, & Solis, & Lunæ. Sunt & alii qui alia tradiderũt: quoꝝ opiniones nõ imprudẽs ꝑtereo. Illud dubiũ nõ est iure appellari hoc in loco felices, quoꝝ ingenia cõsecuta sunt, qđ aliqñ Mantuanus noster Homerus optauit. ut:

Me uero primũ dulces ante oia musæ,
Quaꝝ sacra fero ingenti perculsus amore
Accipiãt, cælique uias & sidera monstrẽt.

Astrologiæ laus

Sideru cognitio necessaria

Sane ratio siderum adeo nobis necessaria est, ut q eã ignorat (ut inqt Quint.) poetas intelligere nequeat: q (ut alia omittaṫ) toties ortu, occasuq; signorum in declarãdis tẽporibus utunṫ. Est aũt notandũ prẽter eos ortus, occasusq; signoꝝ, q cosmii, cronici, & heliaci nuncupanṫ: meridianũ, hoc est circulũ q medius est iter ortũ & occasum, fineꝫ esse ortus sideꝝ, & occasus initiũ.

Vini natura

¶ Non Venus & uinũ sublimia pectora fregit: uinũ quidẽ modice sumptũ firmat, & roborat, fessisq; corpibus cerrime subuenit: immodice uero eneruat & statũ mẽtis euertit. Vnde in prouerbiũ cessit: Vino sapientiã obũbrari. Propertius: Vino forma perit, uino corrũpiṫ ætas: Vino sæpe suũ nescit amica uirũ. Quã ob cãm solebãt censores uinosos senatu amouere: & apud Homeꝝ Hector nõ uult sibi uinum afferri ne eneruetur, neue aius acrobur elangueṡcat. Corrumpunt enim blandæ uoluptates (ut ait Plutar.) oẽ robur animi, indolẽq; uirtutis, ingeniũ labefactãt, cõsiliũ eripiunt. Vnde Plato merito escã malorum appellat uoluptatẽ. Vitẽ Anacharsis dixisse ferṫ tres ferre uuas. Primã uoluptatis, secundã ebrietatis, tertiam mœroris. Eius usus mulieribus olim interdictus fuit: q ideo cognatos ore osculabãṫ, ut multi existimarũt: ne bibentes laterẽt, sed domestico congressu redargueretur.

Vini usus oli mulieribus iterdictus

¶ Iuppiter est in parte ipsius insulæ: quia & ibi templuꝫ est illi consecratũ. ¶ Vnus locus: una insula. ¶ Cepit: recepit. ¶ Vtrunq;: & Iouem, & Aesculapium: quia in eadem insula & simul iuncta habent tẽpla. ¶ Templa nepotis:

Aesculapii, qui nepos est Iouis: qm̃ hic Phœbi pater, cuius ille filius. ¶ Sũt iũcta magno auo: tẽplo magni Iouis. Et Plutarchus Problemate. xciiii. ait cur extra urbẽ ædes Aesculapii posita est: An qđ foris salubrius, q̃ in urbe habitare crediderũt. Nã Græci quoq; in excelsis, ac puris locis Aesculapii tẽpla plane collocãt. An qđ Deũ ex Epidauro accersitũ in urbẽ cõmigrasse opinaṫ. In Græcia. n. nõ in urbe: sed ꝓcul ab Epidauro Aesculapii tẽplũ est. An qđ dũ Draco ex naui in insulã descẽdisset, & ex oculis euanuisset: ipm eo in loco ædis ponẽdæ auctorẽ ac prẽmõstratorẽ fuisse opinãtur. ¶ Quis uetat: pars prę positionis fuit ortus & occasus signoꝝ: eã aggredietur, & suo dieꝝ ordine ꝓsequeṫ. ¶ Quis uetat dicere & stellas: qs ꝓhibet me de ortu, & occasu stellarum agere. legiṫ ẽt Quid. ¶ Vt

Quare in loco excelso tẽplũ fuit conditũ Aesculapio

quæq; oriṫ & cadit: ut unaquęq; stella surgit ab oriẽte mane, & uespi occidit: siue ẽt heliace seu cosmice. ¶ Illa fuit pars mei ꝓpositi: q̃si fuit illa una ps meę magnę ꝓpositionis: nã ī principio dixit: Lapsaq; sub terras ortaq; signa canã. ¶ Felices aiæ: magna illoꝝ phoꝝ cõmẽdatio, q cælestia primũ idagarũt: & aliis quoq; ꝓcipiẽda tradiderũt: & præ cæteris a sũma uitioꝝ, & lasciuiæ cõtinẽtia ac sobrietate cõmẽdat: q nec strepitui forẽsi obnoxii: nec rei militari nulla ambitione: aut inani gloria, aut habendi cupiditate tãgebanṫ. Q ua qdẽ rõne cælũ dimẽsi sunt: & mortalibus aperuere. Sed uidetur locus hic exigere: ut de his primis pauca referamus. Cælũ primi obseruarũt Assyrii, Caldei, & Aegyptii. Ab Aegyptiis (ut Eustathius inquit) astrologiã, & arithmeticam mercatoꝝ & nautaꝝ cõmercio Sidonii Phœnices accepere: & ab his (ut alii referũt) in Græciã penetrasse cõstat. Signiferi tamen circuli obliquitatẽ (ut Pli. refert) primus intellexisse: hoc est reꝝ fores aperuisse, Anaximãder Milesius traditur olympiade lviii. Signa deinde in eo Cleostratus. Et primã Arietis ac Sagittarii feram ipsam ante multo Atlas. Veneris stellæ naturã Pythagoras Samius primus deprehendit: Lunæ uero singula mortaliũ primus deprehẽdit Endymiõ. Defectus Solis, & Lunę rõnẽ Romanoꝝ primus in uulgus extulit Sulpitius Gallus. Apud Grẽcos Thales Milesius primus inuestigauit. Post eos utriusq; sideris cursum in DC. annos prætinuit Hipparchus, menses gentiũ, dieſq; & horas, ac situs locoꝝ, & uicos populoꝝ cõplexus: quo teste Democritum ferunt primũ cum terris cæli societatem intellexisse, ostendisseq;. Aristeus solstitii rationẽ inuenit. Pythagoras etiã sideꝝ interualla dimensus. Hæc ex Plin. Sed illud addendum, q ꝓ poetæ Atlantem in montem conuersum referunt: cælum humeris sustinentem: mysterio non uacat. Nam primus Atlas sua indagatione cælum mortalibus aperuit: & cum sideꝝ peritia polleret: creditum est a posteris illũ manibus sidera tractasse. Prometheũ caucaso affixum dicunt: qđ ignẽ e cælo furatus sit: nõ aliud in nobis ostendit: q̃ ignitum elementum primum a Prometheo intellectum fuisse, licet sint, q eũ figulum arbitrentur. Eudoxus Gnydius Aeschinis filius astrologiam multis philosophoꝝ condimentis ornauit. Eandem carmine scripsisse Aratus Cilix, & Empedocles Agrigentinus. sed hæc hactenus. ¶ Felices animæ: illoꝝ ꝓphoꝝ. ¶ Quibus primis fuit cura cognoscere hæc: q̃si

De inuẽtoribus Astrologiæ digna

qui curam omnem ac diligentiã adhibuere hanc rerũ indagationi. ¶ Et ſcandere domos ſuperas.i.aſcendere cælũ: hoc eſt ſummo ſtudio indagare cæleſtia: pro cæleſtiũ ipſarũ cognitione.Felices animas appellat & Virgilius:Felix qui potuit rerũ cognoſcere cauſas.¶ Eſt credibile: credi par eſt.quaſi id credere poſſumus.¶ Illos:cęleſtiũ.ſindagatores.¶ Exeruiſſe: eleuaſſe.¶ Caput altius: ſublimius. ¶ Humanis pariter uitiis & iocis:hoc ẽ eleuaſſe mentẽ ad altiora cõtemplãda:magis q̃ liceat uitioſis: & laſciuiæ deditis hoĩbus: ſeu qa potius cõtẽplationi, & rerum indagationi ſeſe tradidere:q̃ uitiis humanis. ¶ Non Venus & uinũ:non tres Venerea, non crapula: quaſi non laſciui: non ulla ſympoſii uoluptas. ¶ Fregit:cõtudit. ¶ Pectora ſublimia:mẽtes ad ſublimia tẽdentes:quaſi rerũ cæleſtiũ indagationi deditas. Tãta erat eorũ cõtinẽtia,ut nulla uoluptate ab ea cõtemplatione reducerẽt.¶ Et fori officiũ:munus ſeu rõ agẽdarum i foro cauſarum.¶ Et labor militiæ: militaris induſtria non fregit ea pectora:quia nihil harum rerũ: quæ uel ad quęſtũ,uel ad inanẽ gloriam pertinẽt: ab incepto reuocauit.

ANT. FAN. Fucus herbæ genus

¶ Perfuſa gloria fuco:inanis gloria, non uera,non parta uirtute.Fucus enim, q̃uis & alia ſignificet,eſt herbæ genus(auctore Seruio)unde tinguñt ueſtes. ¶ Sic petit cælum,nõ ut ferat Oſſan Olympus:ingenio, ſtudio,uirtute cælũ petit:nõ cõgeſtione montiũ,ut Oſſæ,Pelii, Olympi:quod a gigantibus tentatũ eſt.¶ Nos quoq; ſub ducibus cęlũ metabimur illis:dimetiemur cælũ ducibus aſtrologis tractãtes de ortu,occaſuq; ſignorũ. cũ libri annales talia non ſuppeditent. ¶ Ponemuſq; ſuos ad ſtata ſigna dies:ſtata ſigna dicit:uel quæ ſuo & fixo tpe oriuñt & occidunt:uel(qd magis placet)q̃ cælo affixa ſunt. neq; errãt ut planetæ.Plí.Cũ oĩa hæc ſtatis ſideribus, cæloq; affixis conſtẽt.Dicuñt & ſtata ſacra qp ſtent neq; mutenť,ſed certis diebus fiant. De qbus Statius in primo Thebaidos:

Stata ſigna

Stata ſacra

Stati dies

Statur? primã pducit

Status primam corripit

Nec leuis ambitio,perfuſaq; gloria fuco,
Magnarumue fames ſollicitauit opum.
Admouere oculis diſtantia ſidera noſtris:
Aetheraq; ingenio ſuppoſuere ſuo.
Sic petitur cælum:non ut ferat Oſſan Olympus:
Summaq; Peliacus ſidera tangat apex.
Nos quoq; ſub ducibus cælum metabimur illis:
Ponemuſq; ſuos ad ſtata ſigna dies.
¶Ergo ubi nox aderit ueniens tertia nonis:
Sparſaq; cæleſti rore madebit humus.

Vnde hæc ſtata ſacra quotãnis Solẽnes recolũt epulę.Cato:Sacra ſtata ſolẽnia ſancta deſeruiſti.Forma uero ſtata dicit,quæ neq; pulchra eſt,quã modicã & modeſtã Phauorinus uxoriã appellabat.Stati autẽ dies uocanť iudicii cã cũ peregrino cõſtituti.Sciẽdũ qp cũ ſtaturus primã ſyllabã pducat,ſtatus eã corripit: ut recte Priſ.docet.ut:Cõſtatura fides ſuperũ. &:Zephyros quoq; uana uetuſtas His aſcripſit aquis:quorum ſtata tempora ſtatus.

PAV. MAR. Inter ambitũ, & ambitionem

¶Nec ſollicitauit:ſollicitos reddidit eos.¶ Leuis: inutilis.¶ Ambitio:indigna honoris appetitio.Ambitus (Põpeio teſte)pprie eſt ædificiorũ circuitus. Sed eodẽ uocabulo crimẽ auaritiæ,ſeu affectati honoris appellať a circuẽdo,ſupplicandoq;:inde ambitio ipſa actio ambientis. ¶ Et gloria pfuſa fuco:nec ſollicitauit eos inanis & falſa gloria.Perfuſa fuco dixit:quaſi nõ uero ſed ficto colore: & eſt trãſlatio a mulieribus,quæ herbarũ ſucco, ut colorẽ accipiãt,faciẽ ſibi illiniũt.Verũ fucus interdũ ueſpam ſignificat: unde eſt illud Virg.Ianũ fucos pecus a præſepibus arcẽt:interdũ(ut pleriq; uolũt) accipiť pro concharũ ſanie: qua tingiť pãnus:& herbã alii eſſe dicũt:cuius ſuccus tingẽdis ẽt pãnis adhibeť.Verũ græce φυϱσο alga maris dicit:& φυκιον ille mulierũ ornatus, ex quo multi putant ex herbis marinis ſuccũ illũ confici.¶ Ve:p uel.¶ Fames magnarũ opũ: nec eos ſollicitauit immẽſa cupiditas habendi magnas opes:hoc eſt auaritiæ crimẽ. Cupiditatẽ famẽ appellauit,ſic & Virg.Auri ſacra fames.¶ Admouere:illi qdẽ phi propinqua fecere.¶ Oculis noſtris ſidera diſtãtia:longe a nobis remota,ideo admouere, qa ſua inqſitione patefecere.¶ Et ſuppoſuere: etiã aſpectui noſtro. ¶ Aethera:ſuperiorem aera,uel potius cælũ ipſum. ¶ Suo ingenio:acumine ingenii & diligẽti indagatione:Suppoſuere dixit:qa cæli, qd ſuperius eſt, rationẽ ita apuere: ut illud inferius & in manibus hẽre uideamur, Aut ſuppoſuere ingenio ſuo:qa totũ illud pſcrutati ſunt: & oẽm eius rõnẽ intelligere. ¶ Sic petiť: hac uia in cælũ itur: nõ quæ gigantũ inſolẽtia tẽtauit. Qui (ut eſt in fabulis)ad oppugnandũ cęlũ montes cõſtruxere,Olympum,Oſſam,Pelion.¶ Sic petiť cælũ:hac ratione,& inſtitutione uitæ ab oĩbus uitiis abhorrenti referuntur homines in Deos.¶ Nõ ut Olympus ferat: ſuſtineat.¶ Oſſan:pro Oſſam:nã aliter nõ ſtaret uerſus.Etenim gigãtes,qui ex terra geniti cæleſte regnum affectaſſe feruntur:iccirco altiſſimos Theſſaliæ montes conſtruxere:primo loco Olympũ ſtatuere,deinde Oſſam, poſtea ſuperiore parte locauere Peliõ. Olympus qdẽ altiſſimus eſt:& nõ modo in Theſſalia:uerũ etiã in Creta,& Myſia Aſiatica,& Cypro,& in Aethiopia eiuſdẽ nominis montes eſſe conſtat, Theſſalicũ,Creticũ,Cypriũ:noſipſi uidimus & aſcẽdimus.Oſſam uolũt ab Olympo auulſaꝫ fuiſſe:& inde patuiſſe Peneio amni uiã.Peliõ Cẽtaurico bello Pirithous ui occupauit:& ex eo Cẽtauros eiecit.&(ut refert Plí.)Dicearcus regũ cura pmẽſus mõtes, ex oĩbus altiſſimũ ꝓdit Pelion. ¶ Et apex Peliacus: ſũmitas Pelii mõtis.¶ Tangat ſumma ſidera:quaſi tẽdat in cęlũ pp ingentem eius altitudinẽ dictũ. Sed unde hæc gigantomachiæ fabula emanarit:dicemus in quarto libro. Apex ſacerdotum erat inſigne:quod capite ferebatur uinculis alligatum:unde pro ſummitate ponitur:dictus quod comprehẽdere antiqui uinculo apere dicebãt. ¶ Nos quoq;: nos etiam in rerum deſcriptione, præſertim occaſus & ortus ſequemur illos ſanctiſſimos philoſophos. ¶ Nos quoq; metabimur: metis dirigemus, hoc eſt ſuo ordine deſcribemus. ¶ Cæluꝫ illis ducibus:quaſi ea ratione: quã primi illi indagatores tradidere,in multis codicibus eſt:Meditabimur.i.meditãdo ſcribemus.¶ Et ponemus: deſignabimus.¶ Suos:proprios. ¶ Dies ad ſtata ſigna: ad ea quæ ſunt ſuis circulis fixa:ut ſunt duodecim illa ſigna fixa zodiaco circulo:cuius uertigine uertuntur & ipſa.Sunt quoq; & erraticæ ſtellæ ſeptem:quæ contra cæli uertiginẽ innituntť.Inde dicti ſunt Solis & Lunæ labores,legiť ẽt uaga.¶ Ergo ubi:cũ paulo ſupius dixerit ptẽ ꝓpoſiti fuiſſe,uelle ortũ & occaſum ſignorũ ſcribere:nũc illud aggreſſurus.¶ Ergo inqt,ubi aderit nox tertia uenturis nonis:cũ uenerit nox q̃ diẽ tertiũ calẽdariarũ Ianuariarũ præcedit.¶ Et humus:terra.¶ Madebit ſparſa rore cæleſti:fiet uda ſeu madida pp rorem matutinum e cælo decidentem.Sic diluculũ ipſius diei ſignificat. ¶ Fruſtra quæruntur brachia Cancri octipedis: incaſſum tolles in cælũ oculos ut Cancrũ uideas,quoniam tertio die a nonis:ſic & tertia die Ianuarii occiderit.¶ Ille:Cãcer.¶ Pręceps: quaſi pronus occidens. ¶ Subibit aquas occiduas: immergetur Oceano:& ſic occidet.

De fabula gigantum

Pelion omniũ montiũ altiſſimus

¶Octipedis

ANT. FAN. Cancer occidit tertio nonas Ianuarias

Cosmicus occasus

Porta cęli

Cancer inter sidera

Basini Parmensis

Lyrę ortus nonis Ianuariis

Lyrę ortus heliacus

Lyra inter sidera

An obstiterint an institerint legẽdũ sit

PAV. MAR. De ortu cosmico & heliaco

¶Octipedis frustra quæruntur brachia cancri: Præceps occiduas ille subibit aquas: tertio nonas Ianuarias cãcer occidit: auctore Columel. Accipiẽdus autem hoc loco est occasus cosmicus qui fit pene oriẽte iam Sole. Cũ enim hoc tempore Sol Capricornum tenẽs magnam eius partem emensus fuerit, Cancer oppositus Capricorno cosmice occidat necesse ẽ. Hoc zodiaci signum dicit porta cęli: teste Macro, sicut & Capricornus. In eo Sol obliquum incipit agere retrogressum, quemadmodũ & Cãcer animal retro atq; obligue cedit: cui octoni sunt pedes in obliquum fixi: præterea & bina brachia forcipibus denticulatis. Ferunt Cancrum inter sidera collocatum Iunonis beneficio cum momordisset e Lernæa palude Herculis pedem cum hydra pugnãtis, ab eoq; interfectus esset. Lege Iginium ne tibi omnia recitem. Occidit hic & exoritur posteriore corporis parte: cõstatq; stellis decẽ & octo: ut quibusdam placet: quarum duæ aselli appellantur: inter quas (ut scribit Plinius) exiguum spacium obtinente nubecula quam præsepia appellant, cum cælo sereno apparere desierit atrox hyems sequitur, si alteram earum aquiloniam caligo abstulerit Auster sæuit: si austrinam Aquilo: sunt autem aselli in Cancri texta. Stellarum situm in hoc & cæteris signis (ne te obtundam) pete ab Iginio, & Basinio nostro Parmensi: quẽ Franciscus Philelphus iure appellat ingeniosum bonum, atq; a musis nutritum. Is est qui moriens Arimini hoc sibi epitaphium reliquit. Parma mihi patria est. sunt sidera, carmen, & arma. ¶ Obstiterintq; imbres missi, nisi nubibus atris Nonæ signa dabunt exoriente Lyra: ortus Lyræ, qui erit nonis Ianuariis, cuius meminerũt Plinius & Columel. indicabit Cancrũ occidisse: nisi forte imbres, nubesue obstiterint. Quod ideo dicitur quia nonis quibus Fidicula oritur (quam græci ΨΑΛΤΗΝ, idest uocum uarietatem: Lyram nostri Fidem siue Fidiculam uocãt) uaria tempestas est: ut idem ait Columel. Loquimur autẽ hoc in loco de ortu Lyræ heliaco. Eã enim cum Sagittario in ortum ferri cernimus. Quare Sole ad Capricorni ima tẽdẽte Lyra se profert, emergitq; Solis abscessu. Hęc qua Orpheus quondam manes sibi conciliasse narratur. Silius: Sed quos pulsabat Riphæum ad strymona nerui Auditus superis, auditus manibus Orpheus Emerito fulgent clara inter sidera sæclo. Id sidus nouem stellis constare dicitur. Sunt qui legãt: Institerint imbres missi de nubibus atris: qui uersus cum me adulescente Ferrariæ inter discipulos celeberrimi uiri Guarini Veronensis uarie iactaretur: memini non displicuisse multis iudicium meum, qui sentiebam eum uersum legendum, ut de tempestate ambigi uideretur: quod (auctore Columella) idibus uaria sit non certa tempestas. Sunt & alii qui legant: Institerint imbres missi tibi nubibus atris.

¶Octipedis: quoniã octo pedes habet. Et aduerte occasum hunc Cancri esse cosmicum: sic & totus cosmice ẽt ortus erit Capricornus. Ita. n. in circulo zodiaco: q ex obliquo cingit zonas: locata sunt ipsa signa: ut cum aliquod eorũ occidere incipit aliud quod illi est oppositũ oriri incipiat: ut occidente cosmice Ariete, oritur Libra: occidente Tauro, oritur Scorpius: ita & Geminorũ occasu, ortus est Sagittarii: & occidente Cancro, oritur Capricornus: qui illi est e regione locatus: & ut fabulam quoq; referamus. Cancer Herculis cum Hydra pugnantis in Lernęa palude pedem momordit: sed ab Hercule pede cõtrtus a Iunone inter sidera positus est: ut esset ex duodecim signis: quæ maxime Solis cursu cõtinent. Hunc medium (ut Iginius inquit) diuidit circulus æstiuus ad Leonem exortus spectantẽ: paulum supra caput hydræ collocatum occidentẽ, & orientem posteriorẽ corporis partem: habet in texta stellas duas, quæ asini uocantur: in dextris pedibus singulas obscuras: in sinistro primo & secundo binas obscuras: in tertio & quarto singulas obscuras: in ore unã: in dexteriore chela tres similes non grandes: in sinistra duas. Asini in texta Cancri a Libero collocati dicũtur. Nam fugiẽtẽ Liberum per Thesprotiam ira Iunonis: & properantẽ ad oraculũ Iouis Dodonæi: alter e duobus asellis obuiam factis per magnam paludem in tuta traiecit. Nonnulli dicunt Liberum illi asino, quo fuerat uectus humanam uocem dedisse: qui cum uoluisset cum Priapo de rerum natura contendere, uictus, interemptusq; est: misertus Liber asinum inter sidera collocauit. Eratosthenes autem inquit: Tempore quo Iuppiter ad opprimendos gigantes omnes deos conuocasset: uenisse Liberum patrem, & Satyros, Silenos asellis uectos. Qui cum non longe ab hostibus essent: dicuntur aselli pertimuisse: & ita magnum clamorem, & inauditum gigantibus fecisse: ut omnes hostes perterriti in fugam se conuerterint: & ita superati fuere: & asini sideribus annumerati. Hæc ex Iginio accepimus. Et qm̃ Capricorni occasuꝫ attigimus erat & de illo agẽdum: sed dabitur postea locus. ¶ Institerint: circa exortum Capricorni: uel paulopost: quoniam hoc signũ & frigidum & humidum est: imminent plerunq; imbres. Id maxime erit nonis Ianuariis cum Lyra exoritur. ¶ Imbres: pluuiæ ab ὑω, quod est pluo. ¶ Institerint: imminebunt. ¶ Missi de atris nubibus: qui mittuntur ab obscuris nubibus. ¶ Nonæ dabunt signa: pluuiæ scilicet, si erit dies pluuius, aut serenus. ¶ Exoriente Lyra: cum Lyra oritur. Nonas signa dare ideo dixit: cum eo die nona Luna a pontifice obseruetur: & uisa regi sacrificuloꝫ indicetur, ut superius diximus. Quo etiam die prognostica: aut serenitatis: aut tẽpestatis captabant ab ipsa Luna: nã pura & nitida serenitatẽ: obtusa & aliqua caligine obsessa pluuiũ tẽpus portẽdit. Lyra aũt (ut Iginius inqt) posita est cõtra regionẽ loci: q est inter genu & manũ sinistrã eius, q Engonasis uocat: cuius ipsa testudo spectat ad aricum circulum. Summum autem cacumen ad polũ notium contendere uidetur. Hæc Virgine exoriente occidere: cum Sagittario oriri perspicitur. Habet in testudinis lateribus singulas stellas: ĩ singulis cacuminibus eoꝫ, quę ĩ testudine: ut brachia sunt collocata. Singulas in mediis iisdem, quos humeros Eratosthenes fingit: singulas in scapulis ipsius testudinis: unam in una Lyra: quæ, ut basis totius uideat una. Lyra inter astra musæ constituerunt. Causam Eratosthenes ait: quod a Mercurio initio facta de testudine Orpheo est tradita Calliopes, & Oeagri filio: & eius rei maxime studioso. Alii dicunt ubi Mercurius Lyram fecisset, & Phœbi boues abegisset: ut facilius sibi ignosceretur: petenti Apollini ut diceret liceret se inuenisse, lyram concessit: qua accepta dicitur Orphea docuisse: & postquam citharam inuenit, illi Lyrã concessisse. Lyrã alii fidiculã uocant. Plinius inquit Cæsari oriri nonis Ianuariis. & Iginius cũ Sagittario exoriri ostendit. Ne erres accipias alteꝫ ortũ cosmicum: qđ ab ipso oriẽte surgat: alteꝫ ortũ heliacũ: ut cũ Sol remotior erit: illa in cælo uideat. Sic nonis heliacus erit ortus: occasus uero eius erit ab initio eqnoctii: de quo postea.

Quare asinus ẽ inter sidera collocatus

Pronosticum tẽpestatis

De lyra uariæ sunt opiones

ANT. FAN. Agonalia qnto idus Ianuarias

¶Quattuor adde dies ductis ex ordine nonis: Ianus agonali luce piādus erit: Agonalia Iani sacra quinto idus Ianuarias celebrant: quoꝝ inuentoꝝ Antias Numā Pōpilium refert: auctore Macrobio. Sunt autē Agonalia quē admodū & Carmentalia, Lupercaliaq; feriæ statiuæ certis & cōstitutis diebus, ac mēsibus celebrari solitæ: & i fastis statis obseruationibus annotatę, atq; ab agēdo nominatæ: qm̄ minister sacroꝝ cultrū manu tenēs atq; hostiā feriturus rogare solebat an ageret: nec nisi iussus hostiam feriebat. Moris .n. fuit, ut aut sacerdotes ipi peuterent uictimas, & agones appellabant: aut in tenētis cultrū alter uictimaꝫ impingeret, unde uictimatores dicti. Aliis placet Agonalia dicta esse, q; pecudes nō ueniāt, sed agant. Vnde putant hostias ab agendo Agonias dictas: a quibus Agoniū diem uocarūt: quo rex hostiā immolabat. Alii uolūt ab agnis Agonalia dici: quasi agnalia q̄is rex sacroꝝ arietē immolaret. Sunt & q Agonalibus nomen inditū existimant a metu hostiarū: quę uiso cultro, quo erāt feriendæ in aqua siue in mola ubi tingebant, trepidabāt. Nā αγωνια trepidationē significat: q̄is reuera nō semper eueniret, ut trepidarent. Potuerunt ēt hæ feriæ κοινοτου αγωνων sumpsisse uocabulū ob ludos a maioribus fieri solitos. nam αγωνες ludi sunt: qđ nomen est generis nō speciei: siquidē & gladiatorios & musicos αγωνικος dicimus. Festus auctor est agnū dictuꝫ, q; locus in quo ludi initio facti sunt, sine angulo fuerit: cuius festa agonalia dicebant: quo nomine etiam Agonii Dei festa uocari consueuerunt: quē putabant agēdis rebus p̄sidere: siue qa Agonos montes uocabant. Vnde Agonia sacrificia dicta existimant, quę in mōte fiebāt: ex quo Romæ mōs Quirinalis Egonus appellatus est, & Colonia porta Egonensis. ☞ Vna fit ut proprio littera dempta loco: si prisci agnalia dixerunt quomodo dempta inde litera fiet qđ nunc dicimus agonalia: atqui sum mota o litera ex eo q; nunc agonalia dicimus relinquetur nomen agnalia, quo ueteres utebantur.

Agones Victimatores

Agonia Agoni? dies

Agonus ludus Agonii dei festa Agoni unde Agonia Egonus mons Egonensis porta Agnalia

¶Quattuor adde dies, ductis ex ordine nonis:
Ianus Agonali luce piandus erit.
Nominis esse potest succinctus causa minister:
Hostia cælitibus quo feriente cadit.
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
Semper agat ne rogat: nec nisi iussus agit.
Pars, quia non ueniant pecudes: sed agātur: ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc festum priscis agnalia dictum:
Vna fit ut proprio littera dempta loco.
Aut, quia præuisos in aqua timet hostia cultros:
A pecoris lux est ipsa notata metu.
Fas etiam, fieri solitis ætate priorum

PAV. MAR.

Quinq; opiniones unde dicantur agonalia festa

¶Quattuor: quarto die post nonas, hoc ē nono die mēsis quod erit quinto ab idibus: mactatur aries Iano: uocaturq; dies Agonalis: & Agonalia ipsa festa. Sed q̄re sint ita dicta, quinq; opiniones refert usq; ad .xviii. uersum, nā aut ab interrogādo: aut ab agēdo: aut ab agonalibus: aut a metuēdo: aut a græca noiatione: quæ oia p singulos locos explicabimus. ☞ Adde quattuor dies nonis ductis ex ordine: adiungas nonis hos quatuor dies nec retrograde numerato: sed ex ordine post nonas. ☞ Erit piandus: qua si hostia placādus. ☞ Ianus luce Agonali: die quo Agonalia celebrant arietis immolatione. ☞ Nominis: prima opinio causę nois: a rogando, cū rex sacrificulus mactaturus arietē rogat populū: seu principē ciuitatis agone, ab ea uoce rogātis putat Agonialia dici. & Varro inqt: Agonali die rex sacroꝝ in regia arietē immolat: nomē ab eo qđ interrogat a principe ciuitatis: & princeps gregis immolat .i. aries. ☞ Succinctus minister: ipse sacerdos, seu rex sacrificulus, qui se succingit ut expeditior sit ad opus: ut est illud Lucani: Turba timor sequit ritu succincta gabino. ☞ Potest esse causa nois: qa potest huic rei nomē dedisse. ☞ Qui: rex sacrificulus. ☞ Tincturus cultros: infecturus gladios. ☞ Sanguine calido: cruore immolatæ hostię. ☞ Sē per rogat: interrogat. ☞ Agat ne: an agat: an uictimā immolet. ☞ Nec agit nisi iussus: nisi cū iubet a principe: seu a populo. Sacrificulū aūt regē post exactos reges consule Bruto creauere: de quo apud Liuiū libro secundo ab urbe cōdita in ipso principio: Regꝝ inde diuinaꝝ cura habita: & quia quædā publica sacra p ipsos reges factitata erāt: nec ubi desideriū regū esset, Regē sacrificulū creant, id sacerdotiū pontifici subiecere: ne additus nomini honos, aliquid libertati, cuius tunc prima erat cura, officeret. Hæc Liuius. & inde Plut. Illud accedit regi sacrificulo: q est rex sacroꝝ, ac religionū: nec magistratū gerere: nec concionē habere licere: rationēq; reddit .lxiii. Proble. An quid antiquis temporibus reges plurima, & maxima sacra facere consueuerūt: & sacerdotibus rem diuinam facientibus aderant: post ubi graues, & insolentes cœperunt esse: Græci quidē pleriq; licentiā regibus ademerūt: ius & potestatē sacrificādi tantūmodo reliquerūt. Roma aūt regibus penitus exactis alium rebus diuinis præfecerūt, cui nec magistratū habere, nec cū populo agere permiserunt: ut in tēplis solū cōsultare uideantur, & regnū propter Deos sustinere. Est igit & in comitio quodā sacrificii genus, quo ubi rex peregit ex foro se proripit. ☞ Pars qa: altera opinio, quod pecudes ad sacrificiū sponte nō ueniant: sed aguntur seu abiguntur: & inde Agonalia dici: quod Pōpeius approbat primo de significatu uerboꝝ: cum dicat Agonias hostias ab agendo dici. ☞ Pars, quia pecudes nō ueniant: nō ultro ad arā accedant. ☞ Sed aguntur: a ministro sacrorum. ☞ Credit agonalē diē habere nomē ab actu: quod ab agēdis pecudibus agonalis dicat. Dicimus etiā abigere, q; eoꝝ est, qui pecudes pellunt, seu ante se agunt: inde Abigei ipsi actores, hoc est ductores ea ratione. ☞ Pars putat antiquos uocasse hoc festum Agnalia per detractionē unius literæ ab Agonalia. ☞ Pars: q̄si multi. ☞ Putat hoc festum: hæc agonalia. ☞ Priscis: ab antiquis dictū agnalia. ☞ Vt una littera: una uocalis o. ☞ Sit dempta: fit remota. ☞ Proprio loco: nā remoto o ab Agonalia: remanet Agnalia: non desunt qui deducant ab agnis: uerum nō agnus, sed aries mactatur. ☞ An quia: quarta opinio, quod immolandus aries ad arā, cum uidet peluim aqua pura plenam cum gladiis, quę quidem hmōi sacris adhibebant, extimescere uidet. inde ab illo metu dies Agonalis dictus. Nā αγωνιω, uel αγωνιουμαι idem q; metuo: aut angor. ☞ Aut ista lux: agonalis dies. ☞ Est notata: signata, & ita appellata. ☞ A metu pecoris: arietis imolandi. ☞ Quia hostia: illud ipsum animal qđ mactat. ☞ Timet cultros: gladios. ☞ Præuisos in aqua: quos in aqua uiderit. ☞ Fas etiam: ultima opinio: quam ueriorem asserit, quod traxerit appellationem græcam a ludis ueteribus certaminum. Nam αγων græce certamen est: αγωνιζω: uel αγωνιζομαι contendo, seu certo: inde αγωνοθετης præfectus ludorum, & ordinator: αγωνιστηριον locus certaminis: αγωνισμα præmium. ☞ Fas etiam est: licet, & credi par est.

Quare dicat sacrificulus rex sacrorū

αγων certamē unde agonum

¶Vtq; ea

ANT. FAN. Rex sacrificulus

¶ Vtq; ea non certa est: ita rex placare sacrorꝝ Numina lanigeræ coniuge debet ouis: periphrasis est arietis, quē agonalibus rex sacrorꝝ mactabat: ut diximus. Is & rex sacrificulus dicebať q; ea sacra faceret, quæ reges facere assueuerūt. Huic Romani nec magistratū gerere, nec cum populo agere, seu concionē habere p̄miserūt auctore Plutarcho: ut in tēplis solū consultare uideret, ac regnū pp Deos sustinere. Itaq; i comitio fuit quoddā genus sacrificii, quo ubi rex pegerat ex foro se p̄ripiebat. Idē i cōuiuio sup Flaminē dialē accūbere cōsueuit: ut A. Gel. tradit. ℣ Victima q̄ dex. ce. ui. uocať: Hostibus a domitis hostia nomen hēt: digressio est, i qua de ritu sacrificiorꝝ loqť in qđ fastorꝝ materia exigebat: quorꝝ solēnia primus instituisse dī Phoroneus rex Argiuorꝝ, quē primū etiā ferunt Iunoni tēpla dicasse. Multi sane hoc loco existimant sentire Ouidiū uictimam ab hostia nō differre, q̄ uictima uictis hostibus: hostia ilsdē domitis immoleť. Sed errant nō intelligētes cur auctor dixerat dextra uictrice. Nā (ut apud A. Gel. legimus) hostia post cæsos hostes a quouis sacerdote,, Victima uero eius q uicerit manibus imolať. Puerile igit est q̄ qdā dicūt legēdū hoc loco domitis p̄ domādis: licet Seruius cēseat hostias dici sacrificia, q̄ ab his fiunt, q in hostē p̄gunt. Victimas uero quæ post uictoriā. Sed solere hæc licēter auctoritate cōfundi. Sunt q uictimas dici arbitreńť q̄ ictæ ui cadāt, uel q̄ uinctæ ad aras ducanť. Vnde ait Iuue. Sed p̄cul extentū petulans quatit hostia funē. Solebāt. n. uictimæ duci funibus: quæ si gestarent humeris nō litabant. Festo placet hostiā ab eo dictā quod est hostire. i. ferire: uel ab hostibus (ut quibusdā uidet) qa laribus immolabať: q̄ ab eis hostes arceri putarent. Sed hi Festi Pōpei locū deprauauerūt pro hostiliis laribus, hostiā laribus legētes. Hostiæ (ut Veratius in pōtificalibus qōnibus scripsit teste Macrobio) eximiæ dicebantur, quæ ad sacrificiū destinatę eximebanť e grege: uel q̄ eximia specie quasi offerēdæ numinibus eligerent. Hę cū aut ab ara p̄fugissent, aut percussę mugitum dedissent: aut in aliā partē corporis q̄ oporteret cecidissent, piacula faciebāt auspicia: quę (ut inqt Festus) sacrificātibus tristia portēdebāt. Maiores (teste Donato) hostias harugas dicebāt ab hara in qua cōcludi cōsueuerunt. Ex iis quæ cōsumebanť p̄digæ dictæ sunt: uñ luxuriosos p̄digos uocamus: & aiales in qbus sola anima Deo sacrabať, cū aliæ essent (auctore Trebatio) qbus uolūtatē Dei p exta disq rebāt. Hostiaꝝ aliæ Amburbiales dictę, q̄ circū terminos urbis Romæ ducerenť. Aliæ Ambaruales, quę circū arua rei diuinæ causa duci cōsueuerunt ab iis q pro frugibus faciebāt. Aliæ Ambegnibos, uidelicet & ueruex, cū ad eorum utraq; latera agni in sacrificiū agebanť. Alii Præcidaneæ. Aliæ Succidaneę. Lege Festū & Seruiū. Sciendū aūt eas quas diximus aiales tm̄ immolari solitas, cū aliaꝝ sanguis solū Diis offereť: unde illud est: Sanguinis & sacri pateras. Aliaꝝ corpis pars. ut: Extaq; salsos Porriciā in fluctus, aliæ integræ. ut: Et solida imponit laurorum uiscera flāmis. Detractis enim extis aræ superimponebantur, quæ exta nonnunq̄ ablata elixa etiam ipsa reddebantur.

Phorone? rex Argiuorum ritus sacrificiorū primus instituit

Victima Hostia

Victima unde dicitur

Hostiæ eximiæ

Si hostia ab ara profugisset quid

Haruga

Prodigę unde p̄digi

Amburbiales

Ambaruales

Ambegnibos

Præcidaneæ

Succidaneæ

Hostię ptes triplices

¶ Diē: agonalē. ℣ Tulisse græca nomina: græcā appellationē. ℣ De ludis solitis fieri ætate priorum: a ludis, quos ueteres exercebāt: dicebanť enim ludi Agonales. Primus eos instituit Hercules i Elide apud Iouē Olympium. Nō tamen arbitreris in Olympo mōte. Lōge enim distat Elis ab Olympo: sed ubi erat ædes Iouis Olympii: de quo cū dissererē: audebāt multi negare, & omnino apud Olympū montē ludos fieri uolebāt. Nec aduertebāt alia causa Iouē cognominatū Olympium. legāt Diodorꝝ, inuenient Dionysiū constituisse regē Aegypti Iouē puerꝝ addito ei præfecto Olympo, a quo eruditus, & ad uirtutē institutus Olympius ē cognominatus. ℣ Et antiquus sermo dicebat prius agonia: antiqui uocabāt ipsa festa agonia: de quo Pompeius primo de significatiōe uerborꝝ: Agoniū diem apellabant quo rex hostiā imolabat. Hostiā. n. antiqui Agoniā uocabant. Agonū putabāt dici Deū præsidē rebus agēdis. Agonalia eius festiuitatē: siue q̄a Agonos dicebāt mōtes: Agona sacrificia q̄ fiebāt in mōte. Hinc Romæ mōs Quirinalis Egonus: & Collina porta Egonēsis. Agonū. i. ludū ob hoc dictū, q̄a locus in quo ludi initio facti sunt, fuerit sine angulo: cuius festa Agonalia dicebanť. ℣ Vltima causa: nominis. s. ℣ Est uera meo iudicio: quia ita arbitror græcā habuisse appellationē: ut incerta est nois causa: ita certū est regem sacrificulū arietē mactare debere. ℣ Vt ea causa. s. nominis. ℣ Nō est certa: sed ambigua, cū uariæ sint opiniones. ℣ Ita rex sacrorꝝ: sacrificulus. ℣ Debet placare numina coniuge ouis: placare lanū imolatione arietis: qui est uelut coniux: hoc est uir ouiū: qū quidem illi succumbunt. ℣ Victima: unde uictima, & unde hostia dicať: illa a manu uictrice, & hæc a uictis hostibus. utrunq; aūt accipiť pro eo quod Diis immolať. ℣ Victima uocatur, quæ cecidit dextra uictrice: illa imolanda bestia appellatur uictima, quæ a uictoribus imolatur. ℣ Hostia fuit dicta a uictis hostibus: cū quis uicissēt hostes sacrificabat: & hostiā ab hostibus appellabat: sed aliter sentire uidetur Pompeius. inquit. n. hostiā dictā esse ab eo, quod est hostire. i. ferire: sed duo genera hostiarū esse Trebatius docet libro primo de religionibus. Vnuꝝ in quo uoluntas Dei per exta disquiriť. Alterꝝ in quo sola anima Deo sacratur: unde & haruspices animales has hostias uocant. Vtrūq; Virg. ostē dit: & primo quidē illud, quo uolūtas numinuꝝ per exta monstratur. Mactat lectas de more bidentes. & mox: Pectudūq; reclusis Pectoribus inhians spirantia cōsulit exta. Alterum illud in quo hostia animalis dicitur: quod eius tantum anima sacratur, ostendit cū facit Entellum uictorem Erici mactare taurum. Hanc tibi Erix meliorem animā pro morte Daretis Persoluo in his hostiis. Sunt quæ Iniuges uocantur. i. quæ nunq̄ domitæ ac iugo subditæ sunt. De quo Virg. Nunc grege de intacto septē mactare iuuencos Præstiterit totidem lectas de more bidētes: & ut Iniuges euidētius exprimeret, adiecit: Et intacta totidem ceruice iuuencas. Eximii quoq; in sacrificiis uocabulū nō poeticū epitheton: sed sacerdotale nomen est. Veratius. n. i Pōtificalibus quæstionibus docet eximias dictas hostias: quæ ad sacrificium destinatæ eximantur e grege: uel quod eximia specie quasi offerendæ numinibus eligantur. hinc Virgilius: Quattuor eximios præstanti corpore tauros: ubi quod eximunť eximios: q̄ eliguntur præstanti corpore, monstrauit. Deinde Ambarualis hostia est (ut ait Pompeius Fe.) quæ rei diuinę causa circū arua ducitur ab his, qui pro frugibus faciunt. Inde est illud: Et cū lustrabimus agros. Nomen. n. hostiæ acquisitū est ab ambiendis aruis. & in Georgicis: Terq; nouas circū felix eat hostia cultros. Sed hæc de hostiis hactenus.

Quare dī olympius

Eximiæ hostiæ unde

ANT. FAN. Mola Salis granum Far

¶Ante Deos homini qđ cõciliare ualeret:Far erat & puri lucida mica salis:Molã dicit ut ostẽdimus supra:de qua Tibul.Omnia noctis farre pio placent & saliente sale.Salis granũ(ut inquit Porphy.& quotidie uidemus)in ignẽ missum salit: unde a Tibullo saliens dicitur.De farre Pli. Nihil religiosius ꝓfarrationis uinculo erat: nouęq; nuptę farrũ pręferebant.Adeo autem uerum est consueuisse maiores nostros farre sibi Deos conciliare,qđ(ut inqt Nonius)epulis & immolationibus sacris pium putabatur, ut adorare uerbum dictum putetur a farre, qđ adoreum ueteres appellarunt: q̃ sibis quoq; adoreis sacra Diis exhibebant.Varro de re rustica: In loco humido far adoreum potius serũt q̃ triticum.Inde maiores nostri gloriam adoreã dixere,qꝺ is gloriosus putaretur,qui farris copia abundaret:tãtus fuit honor farris: ut Pli.tradit.Dicebatur autẽ farris genus Edor: qđ postea,quoniã duraretur:ador appellatum est.Id urebatur auctore Festo:ut tostum fieret,ex quo in sacrificio mola salsa efficiebatur. Aliqui(ut Nonius refert) adoreũ far dictum putarunt,qꝺ sibi ora.i.principium sit. ℣ Lachrymatas cortice myrrhas:ipse alibi. Stillataq; cortice mirrha Nomen herile tenet.℣ Thura nec Euphrates: Pli.libro.v.Nat.histo.huius fluminis originem uariam tradit.Strabo autẽ scribit Euphratem a Boreali Tauri latere exorientem per Armeniam fluere occidentem uersus: deinde ad Austrum flexum inter Armenios,& Cappadocas, & Commagenos,Taurum recidere. Egressum uero cum prope Syriã peruenerit ad hyemales ortus reuerti usq; Babylonem, & ad Tigrim Mesopotamiam efficere:& ambos emittere in Persicũ sinum:quoꝝ Euphrates maior est: & plus regionis flexuoso alueo percurrit. Ex hoc sinu p Euphratem ad nos thura transferri posse nemo dubitauerit: quem fluuiũ sunt qui putent Arabiam attingere. Itaq; Pomponius geographus eum scribit in meridiem auersum Syros atq; Arabas ingredi. Cæterum non omnis Arabia thus habet:Iuo Sabei tantum gloriantur, ut: Solis est thurea uirga Sabeis. Iliacis tẽporibus thure nõ supplicabant:auctore Plinio:sed cedri tantum & citri cõ uolutum fumo nidorẽ uerius q̃ odorem nouerant. Postea uero thure Dii conciliati sunt. Vnde illud est Lucretii: Thuricremas propter mactatus cõcidit aras. & illud Macrobii:Nunquã fas fuit Aegyptiis pecudibus aut sanguine: sed precibus & thure solo placare Deos. Nõ libet hic intactum relinquere,quod de Alexãdro magno Pli. refert:Cui in pueritia sine parsimonia thura aris ingerẽti cum pædagogus dixisset, ut eo modo cum deuicisset thuriferas gentes supplicaret. Ille Arabia potitus thure onustam nauim ei misit, large exortatus ut Deos adoraret.De thure ac thuriferis arboribus lege,quæ idem auctor scribit lib.xii.Natu-histo. ℣ Nec miserat India costũ: costi radix gustu feruens odore eximio ac frutice inutili foditur in Patale Indi amnis insula.Inuenitur tñ & apud alios:unde illud est Horatii:Achameniumq; costuꝫ. Duo eius sunt genera,nigrum &(quod melius est)candicans. Quidã e recentioribus medicis costi duas species ponũt: Indicam & Arabicam:præferuntq; Arabicæ Indicam:quę diuersis medetur doloribus: & sumpta cum mulso Venerem excitat. Consueuisse autem maiores nostros hac radice in sacris uti ostendit Plinius his uerbis: Odorum causa,unguentorũq;,& delitiarum si placet: etiã superstitionis gratia emantur:qm̃ thure supplicamus & costo.

Adorare Adoreũ Adorea liba

Adorea gloria

Edor

Euphrates

Thus Antiqs temporib⁹ thure non supplicabant

Costi radix

Ante,Deos homini quod conciliare ualeret:
Far erat:& puri lucida mica salis.
Nondum pertulerat lachrymatas cortice mirrhas
Acta per æquoreas hospita nauis aquas.
Thura nec Euphrates,nec miserat India costum:
Nec fuerant rubri cognita fila croci.

¶Ante Deos:ab initio uilia erant: quæ Diis offerebantur.huic propositioni rationem addit poeta:quia in Italiam pretiosa nondum erant aduecta:& uelut pro connexione subiungit:cũ externa pretiosa, & odoratissima non essent:ea offerebant & adolebant quæ haberi poterant:& odora uidebantur:illudq; addit: Nec ullius gladii in sacris erat usus. ℣ Far & lucida mica salis: ipsa mola quæ ex farre & sale mollito fit: ut supius diximus. ℣ Lucida mica:quod purũ sal lucere uideatur. ℣ Erat ante:ab initio. ℣ Quod ualeret conciliare Deos homini:ꝙ posset numina placare mortalibus: nam aliud Diis non offerebant:q̃ far cum sale mollito: diximus superius de farre:sed de torrendi farris ferus inferius dicemus.Item & de uilitate eorum:quæ Diis offerebantur a Romulo. ℣ Nondum hospita nauis: peregrina nauis. ℣ Acta per æquoreas aquas: impulsa maritimo cursu, non adhuc. ℣ Pertulerat myrrhas lachrymatas cortice: myrrhas,quæ ex suorum arborum cortice tanquam ex oculis lachrymæ emanant:& ad illud alludit,quod in decimo libro Metamorphoseon dixit Myrrhaꝫ amore Cynaręq; patris correptam:& dolo grauidam effectam:ac irã paternam fugientem in Sabea tandem terra quieuisse, in arborem sui nominis uersam:fletu pretiosas guttas ei fundere. unde:Flet tamen & tepidæ manant ex arbore guttæ: Est honor & lachrymis:stillataque cortice myrrha Nomen herile tenet: nulloque tacebitur æuo. Hanc autem arborem(Plinio auctore)in iisdem siluis cũ thure permixtam nasci tradidere nonnulli. Plures separatim:& multis in locis Arabiæ gignitur. Strabo cum felicem Arabiam, a quatuor maximis nationibus inhabitari dicat:hoc est Amineis, Sameis, Catthabanensibus, Catramotitis:Catthabania inquit thus gignit, Catramotitica myrrha. Additq; Plinius Sabeos non dare ex myrrha Deo portiones:quoniam & apud alios nascatur. Regi tamen Gebanitaꝫ quartas partes eius pendere. ℣ Euphrates nec miserat thura:nondũ ex sinu Persico,qui ab oriẽte felicem Arabiam claudit:& in quem exit Euphrates accepta inde thura ad nos miserat: quia nondum in Italiam aduecta fuerant:ut Diis cremarẽtur. Thura prę ter Arabiam nullis(inquit Plinius)ac ne Arabiæ quidem uniuersę. Strabo(ut diximus) Catthabaniam thus gignere asserit. At Plinius:Regio inquit eorum thurifera Sabea appellat.& paulopost:Nec præterea Arabii alii thuris arborem uident: ac ne horꝫ quidem omnes: feruntq; .ccc.nõ amplius esse familiarum, quę ius per successiones id sibi uendicent. Sacros uocari ob id:nec ullo congressu fœminarum,funerumq; cum incidant eas arbores, aut metant pollui:atq; ita religione messes augeri. Quidam promiscuum ius his esse populis tradũt in siluis: alii per uices annorum diuidi. Nec arboris ipsius quæ sit facies constat.Multa præterea subdit Plin.quodq; arbor sit incertum habeatur:& thuris insuper genera ab eodẽ late referuntur.Verꝫ Diodo. ita inquit: Thus percipitur hoc pacto.Arbor est magnitudine parua, aspectu spinæ Aegyptiæ albæ:folia arboris quæ circa dicit similia, flos colore croceo. Thus ab arbore quẽadmodum lachryma emanat:myrrhę arbor lẽtisco æqualis ẽ,foliũ frequẽtius: tenuisq; fluit ab effossa radicibus terra in solo ubere:bis in anno fructum reddit,Vere atq; æstate: sed rubrũ uere propter rorem:æstate albuꝫ. De Euphrate fluuio multa apud Pli.& Stra.habes.De quo Eustathius: Ad orientem inquit

PAV. MAR. De sacris inuẽtis & thure quare fit sacrificiũ

De fluuio Euphrate

inquit Cappadociæ Euphrates fluuius immẽsus Armeno mõte fluit porrectus in austrum primũ, deinde incuruans ualles ad eos & mediã Babylonẽ trãsiẽs in Persicũ mare euomitur iuxta Teredonẽ Persarũ ciuitatẽ. Hæc ille. Sed nemo poetã κακκηο Τεοτγαφικο arguat: qđ longe ab Euphrate sit regio thurifera: & qđ p Euphratẽ thura minime uectabant. Errant qui ita arguunt: nã cũ in Persicũ mare exeat: qđ ab oriẽte felicẽ Arabiã claudit: Merces, & Sabea aromata p Persicũ sinũ in Euphratẽ, inde in Babylona, deinde in Cõmagena: & in Tapsum uectabant: deide pedestri itinere, quo mercatores uoluissent: & pons Euphratis i Cõmagena distat a sinu Issico. Lamullibꝰ passuũ: qui est sinus nostri maris, ubi etiã nũc mercatores nostri aromata per Euphratẽ in cõmagenã: & inde in sinũ ipsum uecta accipiũt. Sic ẽt olim accipere potuere. Habes ꝓterea apud Astribolum (Strabone referẽte) Gerrꝛos Arabes frequẽtius in Babylonẽ ratibus mercatum ire: atq; inde per Euphratẽ cũ mercibus Tapsum enauigare: postea quo libeat pedestri itinere referri. Præterea (ut idẽ Strabo refert) Alexãder cũ expeditioẽ in Arabas pararet. Nauigia partim in Phœnicia, Cyproq; constructa tum plicatilia: tum cumpacta, quæ Tapsacum portata flumine in Babylo deferẽt. Si igit nauigia per cõtinentẽ in Euphratẽ traiiciebant: si Gerræi Arabes p Euphratẽ mercũ gratia deferebant: eo magis delata per Euphratem aromata i nostrũ mare traiici potuere. Errarunt ergo uehementer: q poetã errasse retulerũt. ¶ Nec India miserat costũ: q̃si nodũ ex India delata fuerat costi fruticis radix. Quæ q̃dẽ ex India & Patale ĩsula Indi fluminis transferẽ. De quo Pli. Indis maxime ꝓtio radix costi: gustu feruẽs: odore eximio: frutice alias iutilis: primo statim introitu amnis Indi i Patale ĩsula. Duo sunt eius genera, nigrũ, & cãdicans: qđ melius est. Oui. tñ in Pãchaia, q̃ est felicis Arabiæ regiũcula nasci putat: cum dicat in. x. Meta. Sit diues amomo: Cynamaq;, costũq; suũ: ludataq; ligno Thura ferat: floreq; alios Panchaia tellus. ¶ Nec fuerãt cognita fila rubri croci: nodũ erat usus croci i Italia: nec ulla eius notitia: qa e Cilicia nodum aduehebat in Italiã, ubi nũc tã est eius ubertas: præsertim in regione Marsorꝝ, Vestinorꝝ, & Pelignorꝝ: ut Cilices oẽs superemus. Qui quidẽ laudatissimũ habuisse crocũ referunt: & aliqui a Coryco dictũ putant crocũ Ciliciæ oppido: siue Corycio antro: cũ Iunius Moderatus dicat: Accepimus Tmolon & Corycion florere croco. Aliqui dictũ uolũt a Croco iuuene ĩ florẽ sui nois cõuersa ẽ. Cuius amore cum Camecyssos deperiret, & ipsa i sui nois fruticẽ cõuersa ẽ. Huius ẽt rei meminit Pli. cũ agit de Camecysso: quã similẽ hederæ affirmat. & iqt ĩfausta oibus sacris, & coronis: qm̃ sit lugubris uirgine eius nominis propter amorem iuuenis Croci mutata in hunc fruticẽ. Corycium Crocũ Solinus summopere laudat: & Dioscorides in usum medicinæ cæteris melius esse comperit.

De costi generibus etiã natura croci

ANT. FAN. Herba Sabina

¶ Ara dabat fumos herbis cõtẽta Sabinis: utilis ĩ suffitus ꝓ thure assumebat: duplicato. n. pondere eosdẽ effectus hẽ quos cynamũ tradit. De hac Propertius: Flore sacella tego uerbenis cõpita uelo. Et crepat ad ueteres herba Sabina focos. Eius herbæ duo genera sunt: altera est amaraco silis: altera cupresso. ¶ Et nõ exilau. adu. so. laurus manifesto crepitu & quadã detestatione ignes abdicat. Ea iter uerbenas ẽ (auctore Seruio) ut myrtus, olea: oẽs. n. frondes sacratas abusiue uerbenas uocamus, quarꝝ fasciculi (ut ait Festus) Deorꝝ capita dicebant. ¶ Prima Ceres auidæ gauisa ẽ sanguine porcę,

Laurus

Verbẽa

Immolãdi initiũ

Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis:
Et non exiguo laurus adusta sono.
Siquis erat, factis prati de flore coronis,
Qui posset uiolas addere: diues erat.
Hic, qui nunc aperit percussi uiscera tauri:
In sacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres auidæ gauisa est sanguine porcæ
Vlta suas merita cæde nocentis opes.
Nam sata uere nouo teneris lactentia succis
Eruta setigeræ comperit ore suis.
Sus dederat pœnas: exemplo territus huius

imolãdi initium a suillo genere sumptũ existimantur. Oui. alibi. Prima putat Hostia sus meruisse mori, q̃a lemina pando Eruerit rostro, spemq; interceperit anni. Ea uictima (ut auctor ẽ Varro) initiis Cereris imolabat: cædebantq; porcum initiũ pacis in cõiunctione fœderis, ut idẽ inqt. Et nuptiarꝝ initio noua nupta, & nouus maritus i Hetruria porcũ imolabãt. Prisci quoq; Latini & Græci in Italia idẽ fecisse uident: nã & nr̃æ mulieres, maximeq; nutrices naturã qua fœminæ sunt in uirginibus appellabant porcũ: & græci ϖοιgον. Mactabat autẽ porcus Cereri: quia hoc animal frugibus nocet. Solebant. n. uictimæ pro qualitate numinũ imolari, & uel cædebant quæ obsunt eorꝝ muneribus: ut caper Libero, quia uitibus nocet: capra Mineruæ, quia lãbendo quoq; oliuã sterilẽ facit: uel aliqua similitudine credebant numinibus placitu ræ: ut inferis nigræ pecudes: albæ superis. Scire aũt debemus q̃ Cereri & porcus & porca imolari consueuit, sed Oui. hoc loco ideo fœmininũ genus eligit: quia elocutiones quędã p fœmininũ genus elocutiores fiunt. Virg. Cæsa iungebant fœdera porca. Vel quia in oibus sacris (ut ait Seruius) fœminini generis uictimæ potiores sũt. Vnde si per marem litari non poterat, succidanea nõ poterat adhiberi. Meminisse præterea cõuenit porcã, quæ Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, idest glebam non obiecisset, præcidaneam uocari: quia mos erat ea facere prius q̃ nouas fruges gustarent: auctore Festo: qui præcidaneam porcam a præcidendo dictam ostendit, q̃ immolaretur anteq̃ nouam frugẽ præciderent. Eligebantur autem ad sacrificia porci maiores & dicebantur eximii: teste Donato. Nam boues ad id electos egregios: oues lectas dicebant.

Caper Baccho sacrificabatur

Porcus & porca mactabant Cereri

Præcidanea porca

Porci eximii

Boues egregi

Oues lectæ

¶ Ara cõtenta herbis Sabinis dabat fumos: quasi fumabat tm̃ ara, cũ solæ Sabinæ herbæ cremarent: hoc est sacerdotes erant cõtenti solis herbis Sabinis, & lauro: nec intelligas herbis, quas Sabini aduexissẽt: sed de ea herba: quæ Sabina uocatur: & in tẽplorꝝ dedicatioẽ adhibebat semper a ueteribus: q̃ mos ad posteros, & nostros quoq; transiuit: & Sabina dicitur a σεβομαι, quod est color seu ueneror: quia pertinet ad cultum Deorꝝ: sed malæ mulierculæ ea abutuntur. Taceo uim ne alios quoq; doceam. ¶ Et laurus adusta non exiguo: non paruo. ¶ Sono: nam semp cũ aduritꝛ: magnũ facit crepitũ, ut refugere ab ipso igne uelle uideat. ¶ Dabat: etiam. ¶ Fumos: qm̃ in sacris adurebat. Laurus triumphis ꝓprie dicat, uel gratissima domibus ianitrix. Cæsarꝝ, Pontificũq; sola & domos exornat, & ante limina excubat: de ea multa referuntur a Pli. lib. xv. ca. xxix. facitq; genera. xiii. ¶ Siquis erat q̃ posset addere uiolas coronis factis de flore prati: si quis insertis floribus ĩ coronã Diis offerẽdã habuisset, q̃s adderet uiolas. ¶ Erat diues: habebat opulẽtus: qm̃ quid ꝑ pretiosiora minime haberent. Pli. post laudata Isia, uio-

De lauro digna

Laurus

lis inqt honor proximus:earūq; plura genera:purpureç, luteæ,albæ:purpureæ græco noie diſcernunt appellatæ hiacynthi,& ab his hiacynthina ueſtis.℣ Hic culter: qui nunc aperit uiſcera.℣ Mactati tauri:gladius quo & tau rū,ſeu bouē mactamus:& interiora aperimus:ſeu nuda mus.Vt eſt illud Virg.& Viſcera nudāt.℣ Nullum opus habebat in ſacris: quaſi nō erat eo opus i re diuina,cū nullū adhuc pecus īmola-ret:non.n.oībus Diis gratus eſt uſus gladii: ut liban tes uina leiātiaca muſis:in ſummo Parnaſo diximus: quo pauci unquā e noſtris aſcēderunt.Nō tibi ſanguis ait,nō ſæui munera cultri. Nō opulēta manus grata ē regina ſorori.Mens humilis,mens caſta placet, caſtā accipe mētē:Et tenues dignare dapes: nō thura crement Vltima:at Euboici libāt munera Bacchi.℣ Prima: unde pecori mactatio habuerit originē:ab illis quidē, q adinuenerūt aliqd ad uſum humani generis: nā cū aliqd pecus ſuis inuētis noxiū eſſet,illud mactabat. Ceres prima porcā īmolauit:qm fruges eruerat.Ea.n.(ut Pli. teſtis ē) inuenit frumēta,,cū antea glāde ueſcerent: eadē molere, & cōficere in Attica,Italia,Sicilia:ob id Dea iudicata, ea prima leges dedit,ut alii putauere. Corcynus Tragicus frumētū a Cerere mōſtratū,unde & Dea ſit habita,i ſuo poemate affirmat.& Diodo.addit:Præter frumētū repertum leges dediſſe:qbus iuſte,pieq; hoies uiuere aſſueſcerēt.Sed de ea plura i quarto libro dicemus.Aliqui putāt ideo mactari porcā pro fœcunditate: qa nullū aial eſt ea fœcundius.Parit.n.uicenos. Superior ratio Pythagoræ uerbis affirmat:quę in Meta.a poeta refert:Et prima putat Hoſtia ſus meruiſſe mori: quæ ſemina pando Eruerit roſtro,ſpemq; interceperit anni.℣ Ceres prima eſt gauiſa ſanguine auidæ porcæ:quaſi Cereri primū placuit mactare porcā.℣ Vita ſuas opes: quaſi uindictā ſumēs pro erutis frugibus: q̄ erant ſuæ opes. ℣ Merita cæ.no. cæde ſuis,quę mactari meruerat:qa nocuerat frugibus. ℣ Nā cōperit:ipſa Ceres iuenit. ℣ Sata lactentia teneris ſuccis:legetē tenellā & uirentē:q̄ lactere uidebat p trāſlationē ab aialibus lactētibus. ℣ Eruta uere nouo: uerno tēpore.℣ Ore ſuis:rictu porcę.Ceres dicta(ut Ci.aſſerit) quaſi gerens,qd fruges gerat.Nā ita literaq; affinitas patitur.℣ Sus dederat:poſt mactatā Cereri porcā: mactatus eſt Baccho caper: qm uites abroſerat, quæ Bacchi ſunt.& in Meta.Pythagoras ad illud ſuperius ſequitur.

Vite caper morſa Bacchi mactatur ad aras Vltoris ductus:nocuit ſua pœna duobus.

Plinius tamen inquit capras īmolari Palladi,q; oliuā lambendo ſterilem faciant. ℣ Sus:porca.℣ Dederat pœnas:mactatus fuerat p frugibus erutis. Dare pœnas tractum eſt a pœna pecuniaria,quæ ſoluebat.ſic cōtra recipere pœnas dicitur. Virg. Vlta uirum pœnas inimico a fratre recepi,o.

ANT. FAN. ¶Palmite debueras abſtinuiſſe caper: apoſtrophe ē ad caprum:qui cædebat Baccho:qa hoſtis eſt uinearū ſicut & capra.Virg.Nō aliaq; ob cām Baccho caper oibus aris Cædit.Mar. Vite nocens roſa ſtabat moriturus ad aras Hircus Bacche tuis uictima grata ſacris.Fuit in ſacris Liberi hæc conſuetudo(ut ait Lactan.grāmaticus)ut occiſo capro ſacrati oēs ſanguinē eius biberent.Eſt aūt caper (auctore Varro,)qui latine dicit ex caſtratis:hic pro hireo accipit.℣ Hic cū ſtabis ad arā:In tua qd ſpargi cornua poſſit,erit:aptū & placituq; ſignificat ſacrificiū.ut:Et ductus cornu ſtabit lacer hircus ad arā.Hoc aūt dicit:Rode nūc uitē,cū nemo te abigit,nō deerit tī uinum: qd in tua cornua ſpargat,cū ad aram ſtabis Baccho mactandus.

¶Caper: & eſt apoſtrophe, hoc eſt ſermonis auerſio. ℣ Tu territus exēplo huius debueras abſtinuiſſe palmite:monitus & exterritus pœna ſuis debueras dentē a uitibus cōtinere.De palmite ſuperius dictū.Exemplum eſt(ut Pōpeius inquit) qd ſequamur: aut uitemus. Caper & capræ dictæ: qd omne uirgultū carpāt:ſiue a crepitu crurum: unde & crepas eas antiqui dicebāt. ℣ Quē:caprū.℣ Spectans: uidens.℣ Aliquis prementem dentes in uite: quaſi dentes uitibus infigentē,& eas abrodentem.℣ Refert talia dicta:uerba.℣ Dolore nō tacito:non occultato,ſed apto.Dolebat.n.ita ſequitū eē i ſacras uites.℣ Caper rode uitē:rodas nūc cū nemo ꝓhibet.℣ Plecteris tī:& ē irōia: qa nō diu rodet.℣ Tī hic:ex hac uite. ℣ Erit qd ſpargi poſſit i tua cornua: erit uinū qd tibi mactādo in cornua ſpargēt.Erat.n.uſus uini i ſacris:& eo uictimaq; cornua infundebant,ꝓter q̄ in ſacris Cereris. ℣ Cū ſtabis ad arā: ubi eris īmolādus.℣ Fides ſeqt uerba:uerba illius ſortita ſunt fidē,nā uera fuere:qm cap mactatus ē. ℣ O Bacche:apoſtrophe ad Bacchū uini repertorē. De quo alias dicemus.℣ Hoſtis:iple caper.℣ Deditus tibi noxa: traditus tibi ꝓ peccato:aut ꝓ peccati pœna.Nā utrunq; noxa ſignificat.℣ Spargitur cornua:p ſynecdochē: quaſi ſparſa habet cornua effuſo mero:ut moris erat.℣ Culpa ſui: ſus,& caper meruere mactari:qm deliquerunt:ſed quid deliquit innocens ouis,& bos: quem capitale erat mactari:ut diximus ſuperius, & Pythagoras eodē in loco.

Quid meruiſtis oues placidum pecus,inq; tuendos
Natum homines:pleno quæ fertis in ubere nectar,
Mollia quæ nobis ueſtris uelamina lanis
Præbetis:uitaq; magis,q̄ morte iuuatis.
Quid meruere boues,animal ſine fraude,doliſq;
Innocuum,ſimplex,natum tolerare labores.
Immemor eſt demum:nec frugum munere dignus,
Qui potuit curui dempto modo pondere aratri
Ruricolam mactare ſuum,qui trita labore
Illa:quibus toties durum renouauerat aruum
Tot dederat meſſes:percuſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt:q; tale nefas committitur:ipſos
Inſcripſere deos ſceleri:numenq; ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere iuuenci.
Victima labe carens:& præſtantiſſima forma
(Nam placuiſſe nocet)uittis inſignis & auro
Siſtitur ante aras:auditq; ignara precantem:
Imponiq; ſuæ uidet inter cornua frontis:
Quas coluit fruges:percuſſaq; ſanguine cultros
Inficit:in liquida præuiſos forſitan unda.
Protinus ereptas uiuenti pectore fibras
Inſpiciunt:menteſq; Deum ſcrutantur in illis.
Vnde fames homini uetitorum tanta ciborum
Audetis ueſci,genus o mortale:quod oro
Ne facite:& monitis animos aduertite noſtris.
Cumq; boum dabitis cæſorum membra palato,
Mādere uos ipſos ſcite:& ſentite colonos.Hæc ille.Quę qdē,qa aurea ῥba uidēt hiſ ꝓmētariolis addidi.℣ Culpa: crimē.℣ Nocuit fui:porcæ,qa fruges eruerat. ℣ Nocuit quoq;:ēt.℣ Culpa ca.capro & capellis ob uites abroſas.

¶Quid

Palmite debueras abſtinuiſſe caper.
Quem ſpectans aliquis dentes in uite prementē,
Talia non tacito dicta dolore refert.
Rode caper uitem:tamen,hinc cū ſtabis ad aram:
In tua quod ſpargi cornua poſſit,erit.
Verba fides ſequitur:noxa tibi deditus hoſtis
Spargitur affuſo cornua Bacche mero.
Culpa ſui nocuit:nocuit quoq; culpa capellæ:

PAV. MAR.

Capra dicitur a crepitu crurum uñ crepæ dictæ

Ceres p ma porcā īmolauit & leges inuenit

Nota hos uerſus in ſacris

ANT. FAN. Bouis usus

Bouem occidere capitale erat

Bouis cę dendi mos Aristęus

¶ Quid bos quid placidæ commeruistis oues: magno usui mortalibus bos est aratione, uectura, lacte, caseo, corio. Vnde apud ueteres tam capitalis habebat, qui bouem sine causa, q̃ qui hoiem occidisset. Non meruit ergo ue fine causa, q̃ qui hoiem occidisset. Non meruit ergo socius hoium in ope rustico ac cæteris minister ob eius usum, innocentiaq; mactari: quẽ Solon imolari nõ permisit: teste Plutarcho. Sed cædẽdi bouis mos hic tractus est. Aristæus Apollinis ac Cyrenes filius cũ Eurydicẽ uxorẽ Orphei uiciare uoluisset: & illa fugiẽs a serpẽte fuit occisa: amissis apibus nympharum iracũdia matris auxiliũ petiit: unde edoctus q̃ rõne apes reparari possent (ut i fine Geor. plene a Virgi. tractat) mactãdi bouis initium dedit. ¶ Proteus tua damna leuabit: hic uates clarissimus Oceani & Tethyos filius fuit, qui tenuit insulã Carpathũ: quæ est inter Rhodũ, & Aegyptũ. Alii regem Aegypti eẽ uolũt in uarias formas uerti solitu3. Lege Diodoꝝ a quo de hoc, & Aristæo multa referuntur. ¶ Mox domitus uinclis in sua membra redit. Virg. In sese redit atq; hominis tandem ore locutus.

PAV. MAR.

¶ Quid bos: meruit. l. & tamen mactat. ¶ Quid cõmeruistis oues placidæ: q̃si dicat nihil: & tñ neq; oui, neq; boui parcit. ¶ Flebat Aristæus: mactatio bouis initiũ sumpsit ab Aristæo. Primus. n. ille p reparãdis apibus bouẽ imolasse fert. Oui. paucis uersibus historiã, seu fabulã pstringit: nam i fine Georgicoꝝ Virgilius pluribus refert. ubi inqt: Aristæũ pastorẽ amissis apibus querulũ ad Cyrenẽ matrẽ uenisse: & monitũ ab ea ad Protea: a quo didicit calamitatẽ illi illatã: nõ ira Deoꝝ: sed ab Orpheo in uindictã amissę cõiugis: quã cũ ille amãs isequeret fugiẽtẽ anguis morsu peremit. Deide cõsilio mris tauroꝝ, & iuuẽcaꝝ imolatione: placatis Orphei & Eurydices manibus: apiũ examina restituta sunt. Ouidius tñ inqt a Proteo mactandi iuuẽci cõsiliũ accepisse: & sic amissas apes reparasse. Diodorus iqt Aristæũ ex Apolline & Cyrene Ipsei filia natũ. nã cũ mr apud Pelliũ educaret ab Apolline rapta, & in Libyã delata ẽ ad loca ubi postea urbs a suo noie cõdita. Suscepto ex ea filius Aristæus, a uymphis enutritus ẽ: a qbus lac coagulare: mel atq; oleũ cõficere didicit. Quæ cũ primus i hoiu3 usum traduxisset, a posteris ut Deus cultus ẽ. Profectus in Bœotiã Autonoen Cadmi filiã uxorẽ duxit: genuitq; Actęona: quẽ ira Dianæ fabulæ ferũt a canibus discerptũ. Post eius obitũ ab oraculo pris habuit, ut Ceam adiret: in qua ei honores ipẽderent. Quo cũ uenisset orta pestis oẽm Græciã peste, p Græcis oibus sacra fecit, morbusq; cessauit. Relictis in Cea nepotibus: i Libyã ad matrẽ rediit. Deinde in Sardoꝝ insulã pfectus est: quã cõsitis arboribus cultiorẽ reddidit, ibi duos filios genuit, Charmũ & Calicarpum. Ad alias insulas cũ accessisset i Sicilia aliquãdiu mãsit: quæ cũ fructibus armẽtisq; referta esset: singuloꝝ usum edocuit: quo beneficio Siculi, & hi præcipue apud quos Oleæ nascunt: p Deo sũmo honore co

Virgi. in quarto Georgicorum

De Aristæo qui ex Autonoe habuit Actæonẽ uersum in ceruũ

Quid bos? quid placidæ commeruistis oues?
Flebat Aristæus, q; apes cum stirpe necatas
Viderat inceptos destituisse fauos.
Cærula quem genitrix ægre solata dolentem,
Addidit hæc dictis ultima uerba suis.
Siste puer lachrymas: Proteus tua damna leuabit:
Quoq; modo repares quæ periere, dabit.
Decipiat ne te uariis tamen ille figuris:
Impediant geminas uincula firma manus.
Peruenit ad uatem iuuenis: resolutaq; somno
Alligat æquorei brachia capta senis.
Ille suam faciem transmutat, & alterat arte:
Mox domitus uinclis in sua membra redit.
Oraq; cærulea tollens rorantia barba,
Qua dixit repares arte requiris apes?
Obrue mactati corpus tellure iuuenci:
Quod petis a nobis obrutus ille dabit.
Iussa facit pastor: feruent examina putri
De boue: mille animas una necata dedit.

luerunt: transgressus in Thraciã perceptis a Dionysio orgiis in Aemo habitãs: cũ postmodũ nõ cõparuisset honores nõ solũ a barbaris: sed a Græcis assecutus ẽ. ¶ Flebat Aristæus: Apollinis & Cyrenes filius. ¶ Quod uiderat apes necatas cũ stirpe: apes extinctas cũ oĩ ipe soboles. nã ad unũ oẽs interierãt. ¶ Destituisse iceptos fauos: mella cũ toto ope: qd̃ inceperant, nec pfecerãt. Verũ fauus est ubi cerã fingunt, & mella disponũt: nã tria hæc simul Var. retulit apiũ opa. Pli. uero inqt: Primus fauos ꝓstituũt: cerã fingũt, hoc est domos, cellasq; faciũt: deinde sobolẽ, postea mella. S3 de his latius i Georgicis differemus. ¶ Quẽ: Aristæũ. ¶ Aegre dolẽtem: quasi cũ uersaret in magna perturbatione, & ai ægritudine. ¶ Genitrix: Cyrene, ut Dio. ait Ipsei: ut alii Penei amnis filia: & ideo cærula dixit, qa aquarum nympha: sic & cærula maria dicimus. ¶ Solata: ꝓsolata. ¶ Addidit hæc ultia uerba dictis suis: nã pluribus uerbis usa i leniẽdo dolore: deide hæc addidit. ¶ Puer: fili: nã appellatiõe pueroꝝ: ut Paulus iurisc̃õsul. docet ueniũt & serui & filii, & q̃ sunt ætate puerili. ¶ Siste lachrymas: noli magis lachrymari. ¶ Proteus leuabit tua dãna: alleuiabit & rependet extinctaꝝ apiũ iacturã. ¶ Et dabit: docebit te. ¶ Quo mõ repares quę periere: quo pacto reparare possis examina extincta. Proteus a multis Oceani & Tethyos filius creditus ẽ: & marinoꝝ piscium pastor: ut in Odis Ho. diximus: Oẽ cũ Proteus Pecus egit altos Visere mõtes. ꝑterea habitasse i Carpatho insula. Multi Aegyptiũ dixere regẽ. & Hero. Proteũ uatẽ, & Aegypti regẽ dicit. ad quẽ appulso tẽpestatibus Paridi cũ Helena rapta: sublatis q̃ Græcoꝝ erãt, & Græciæ restitutis multa ꝑdixisse. Dio. aũt hæc ait: Cũ Aegyptus rege careret ex dignioribus qdã in regẽ assumptus est: Iliaci belli tpe. Quẽ Aegyptii Cetẽ, Græci Proteũ appellãt. Hũc artiũ peritũ, & in uarias se formas solitũ uertere tradiderũt: ut aial, arbor, ignis uideret. Quoꝝ cognitionẽ ex cõtinuo astrologoꝝ: ac sacerdotũ usu assecutus ẽ. Cõsuetudo aũt Gręcis trãsmutatiões fingẽdi cãm ꝑbuit: nã mos erat Aegyptiis regib? leõis, aut tauri, aut draconis priorẽ partẽ i capite ferre insignia principatus: qñq; arborẽ, ignẽ & redolẽtia supra caput unguenta: hæc tum ad decorẽ: atq; ornatũ spectabãt: tum stuporẽ ac superstitionẽ quãdã aspiciẽtibus iniiciebãt: hęc ille. Mater igitur nũc instruit filiũ ne mutatione formæ decipiat: sed cum primũ inuenerit alliget. de quo latius apud Virgilium. ¶ Tamen firma uincula: firmi laquei. ¶ Impediãt geminas manus: q̃si alligato utrãq; Protei manũ firmis nexib?. ¶ Ne ille: Proteus. ¶ Decipiat te uersis figuris: uariis formis i q̃s solet se uertere. ¶ Peruenit ad uatem: paruit Aristæus matri, dormiẽti Proteo laqueos iniecit, apprehensum tenuit. & cũ ille ĩ uarias se formas trãsmutasset, nihilq; proficeret, resumpta uera forma: docuit obruẽdũ eẽ iuuẽcũ, & eo pacto examina reparari. Et Pli. etiã docet

Proteus pastor i uarias formas se uertebat

Quomodo apes nascant ex carne bouum

uentribus bubilis in totum posse reparari simo obrutis. ☞ Iuuenis:Aristęus. ☞ Peruenit ad uatē: accedit ad Proteum,&. ☞ Alligat:laqueis nectit. ☞ Brachia capta senis æquorei:brachia Protei marinoꝝ piscīū pastoris,quæ iā ipse apprehēderat. ☞ Resoluta sōno:cū altius dormiret, & esset somno resolutus. ☞ Ille:Proteus. ☞ Transmutat suā faciē:uertit se in uarias facies. ☞ Et alterat arte:dolo & idustria, ut iuuenē exterreret mō illā modo alterā assumebat:aut Arte intelligas uenefica & magica:qua forte plurimū poterat. ☞ Mox:statim. ☞ Domitus uinclis: uinctus laqueis: qbus erat alligatus. ☞ Redit in sua mēbra:in ppriā formā. ☞ Et tollēs ora rorantia:eleuās uultū aquis madētē. ☞ Barba cærulea: marina. ☞ Dixit tu reqris q̄ arte repares apes: tu petis a me scire qua rōne possis apes reparare. ☞ Obrue corpus: de fodias. ☞ Tellure:putri.s.aut simo corpus. ☞ Iuuēci mactati:quē tu mactaueris. ☞ Ille:iuuencus. ☞ Obrutus simo:defossus. ☞ Dabit:tibi.s. ☞ Quod petis a nobis:hoc ē apes quas petis a me tibi reparari. Iuuēco enim obruto renascentur. ☞ Pastor:Aristæus.allusit ad illud Virg.Pastor Aristæus fugiēs Peneia tēpe.& illud:Cui pinguaceæ Tercētū niuei tondēt dumeta iuuenci. ☞ Facit iussa:obruit iuuēcū ut Proteus iusserat. ☞ Examina:ipsa apiū agmina. ☞ Feruēt:feruere & emicare pullulātes uidentur. ☞ De boue putri:de iuuēco putrefacto. ☞ Vna anima.s. ☞ Necata:unus bos mactatus. ☞ Dedit mille aīas: mille uiuētes apes: nā examē ide emersit apiū.eo.n.pacto reparatæ sunt apes:qua rōne multi apium & mellis inuentionē Aristæo tribuerunt:multi Thessalis:multi Melisso Cressoꝝ antiqssimo regi. Qui quidē(ut Dydimus in lib. narrationis Tyndaricæ refert)primus Diis sacrificauit: habuitq; filias duas Amaltheā,& Melissam: quæ Iouem puerū caprino lacte,ac melle pauerunt: uñ Melissa apes dicta fuit:alii Palladi ascribūt,alii aliis. Veꝝ apiū reparatio Aristęi fuit: sed mellis inuentio fuerat aliorum. Examen(ut Pōpe.Festus ait) est & æquamētū & iudicii inuestigatio & examinatio & apū cōgregatio,uel locustaꝝ.

Ex Aristęi mentis alii Melisso cressoꝝ regi hoc tribuūt

ANT. FAN. Ouium usus

Cur immolabant oues

Verbēa

Sagmia

Verbenarius Hypion

Titan

¶Pauit ouis pratum:uerbenasq; improba carpsit:
Quas pia Diis ruris ferre solebat anus.
Quid tuti superest?animam cum ponat in aris
Lanigerumq; pecus,ruricolæq; boues?
Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum:
Ne detur celeri uictima tarda Deo.

¶Pauit ouis pratum:uerbenasq; improba carpsit:oues agno,ueruece,lana,pelle,lacte,caleo,stercore hoīb? utiles sūt: sed iō īmolari cœpersūt,q; uerbenas carpāt:qbus maiores rē diuinā faciebāt. Est aūt uerbena herba,q̄ nulla Romanæ nobilitatis plus hēt,auctore Pli.ea q̄d sacra existimeť,a Græcis hierabotone dr. Aliq eā peristereon uocāt:nr̄i uerbenam:cuius gña duo sunt. Lege eūdē auctorē li.xxv.Naturalis historiæ. Seruio aūt placet ppriē uerbenā esse sacrā herbā sumptā de loco sacro Capitolii, quæ pr̄ patratus & feciales facturi fœdera, uel bellū īducturi coronabanť:quo uocabulo sæpe abutimur,ut diximus supra. Appellabanť uerbenæ sagmina:ut ait Festus: uel a sanciēdo.i.cōfirmādo:uel q̄d ex loco sancto arcerēt legatis ꝓficiscētibus ad fœdus faciēdū,bellūq; īdicēdū. De sagminis Pli.hæc uerba sunt:Sagmina gramē significat: ex arce cū sua terra euulsum:quo semper legati cū ad hostes clarigatū mitterenť usi.i.res raptas clare repetitum, unus utiq; uerbenarius uocabať. ☞ Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctū:Hyperionē alii Solē esse uolūt, sic dictū: q̄ eat sup terras auctore Festo. Vnde illud est Statii:Ictusq; Hyperione multo Acer anhelātes icedit Sirius agros. Alii Solis patrē Titani,ac terræ filium:sed ut plurimum pro Sole accipiť:ut hoc loco:quē Deū Titanē uocam?:ut qbusdā placet a mre Tithea. Eū Persę colūt: ut inquit Strabo,& Mithrā uocant. Quare Xerses(teste Herodoto)Solē ueneratus est,anteq̄ per pōtes super Hellespontum fabricatos transitus fieret: iidem Persæ Soli equum īmolant,ut Deoꝝ pernicissimo e pecoribus oībus pernicissimum tradant. Quod eandē ob causam fecisse Messagetas Herodotus scribit. Et quoniam Sol aliquando ecclysim patiť: ideo apud Persas in antro colitur, ubi ipse est leonis uultu,& Persico habitu cū Thyara: utrisq; manibus bouis cornua cōprimēs reluctantis:quaꝝ regꝝ significationē apud Lactantium grammaticum lector inueniet. immolabaťr ēt equus Marti auctore Festo: uel q̄ per eius effigiē Troia capta sit:uel q̄ eo genere animalis Mars delectari putaretur.

Equus Soli īmolať

PAV. MAR.

¶Pauit ouis: tum primum immolata est, cum pascens uerbenas e prato carpsit sacra uisa uiolare.nā quæ uerbena a nostris,a græcis ΗΕΡΟΒΟΤΑΝΗ,idest sacra herba dicitur, qua(Plinio teste libro.xxii.) legati cum ad hostes clarigatum,idest res clare repetitum,mitterenť usi,unus utiq; uerbenarius uocabatur.& libro.xxv. Nulla inquit Romanæ nobilitatis plus habet,q̄ hierobotanæ: quam aliqui aristereon,nostri uerbenā uocāt:hæc est quā legatos ferre ad hostes indicauimus:hac Io.mensa uerriť: domus purganť,lustranturq;.& paulo post cū duo eius genera esse ostenderit: Vtraq; sortiunť galli, & præcinunt responsa:sed magi utiq; circa hāc insaniūt:hac peruncto īpetrare q̄uelint,febres abigere,amicitias cōciliare,nulliq; nō morbo mederi & reliqua. Ipsa igiť uerbena arę decorabanť:unde apud Terētiū: Ex ara hinc sume uerbenas. Quinetiam utebanť & ea Romāi in patre patrato creando:unde apud Liuiū ab urbe cōdita. Fecialis erat M.Vale.patrē patratū. Sp.Fusiū fecit uerbena caput,capillosq; tāgens. Pater patratus ad iusiurandū.i.sanciēdū est.& Plu.de eo.lxii.problemate: ipm se nomē exponit. Vult.n.patratū,quasi finitū ac determinatū q̄ddā significare:illud pfectus sit,cui contingit simul: ut & pater eēt, & patrē haberet. ☞ Ouis pauit pratū:pascēs abrosit prati gramina. ☞ Improba:temeraria,aut imprudēs. ☞ Carpsit uerbenas:ipas sacras herbas. ☞ Quas anus pia:religiosa. ☞ Ferre solebat Diis ruris: offerebat illis numinibus:q̄ ruris tutelā simul & agroꝝ habēt:ut Cereri, Baccho. ☞ Quid tuti?cū igiť & boui,q̄ nr̄ est colonus,& oui cuius lana uestimur,non parcať:& q̄d erit illud e brutis aīal cui parci possit:nullū q̄dē. Paulatim.n.licētia ad oia mactāda transiit. ☞ Quid superest tuti?quasi q̄d aīal erit iā tutū a sacris cultris. ☞ Cū & pecus lanigerꝝ:ouis lanata:cuius uellera nos uestiūt. ☞ Ponat aīam i aris: macteť ad aram. ☞ Et boues ruricolæ:qui nostra rura colunt,& coloni nostri sunt boues, ideo capitale erat eos interimere:At nunc heu miseri tetricam mactantur ad aram. ☞ Placat: Persæ equū Soli mactant: ea rōne q̄d celerrimo numini celeris sit offerenda uictima. ☞ Persis: ipsa Persarum regio:uel ipsi Persæ. ☞ Placat Hyperiona cinctum radiis:placat Solē ipsum radiantē: qui lucē(ut Pli. inquit)rebus ministrat,auferteq; tenebras: hic reliqua sidera occultat:illustrat hic uices tēpoꝝ: annumq; semper renascentē tēperat ex usu naturæ: hic cæli tristitiam discutit, atq; etiā nubila humani animi serenat & reliqua. ☞ Equo:immolatione equi. ☞ Ne tarda uictima detur celeri Deo:hoc ē ne tardius & pigrius animal,celeri Soli īmoleť. Persis oriētalis ꝓuincia Carmania sinu Persico media,& Caspiis terminať. Persaꝝ gentem Eustathius dictam

De patre patrato in fœderibus cuī uerbena

Quare Hyperioni īmolať equus

dictã inquit(ut alii putãt)a Perse filio Medi: ut alii a Perse Perlei & Andromades filio. Et ut de Persarꝝ religione aliqd dicamus. Nec statuas, nec aras erigũt: in loco sacrifi cant excelso. Cælũ Iouẽ putãt, colunt Solẽ: quẽ Mithram uocant. Itẽ Lunam, & Venerẽ, & ignẽ, & tellurẽ, & uentos, & aquã. Sacrificãt in loco mundo cũ iprecationibus & coronatã hostiã statuũt. Cũ uero Magus, qui sacrificio præest, mẽbratim carnes ĩ quẽꝙ diuiserit: abeũt nulla parte Diis relicta. Dicunt. n. Deũ nihil uelle. Persæ in flumẽ nõ micturiunt, nec lauant, nec abluuntur, nec mortuũ iniiciunt, nec alia quæ imunda eẽ uideãtur. A quinto usꝙ ad. xxiiii. annum discũt sagittare, iaculari, equitare, & in primis uera dicere. Disciplinarꝝ magistris cõtinentissimis utuntur. Qui fabulas ad utilitatem reductas inserunt: cum cãtu & sine cãtu Deorꝝ, & claro rũ uirorꝝ facta referentes: & alia multa laudabilia de his referunt. Nos libẽtissime hic inferimus: quæ memoratu digna sunt. ℣ Hyperiona: Græci (teste Lactãtio grãmatico sup Thebaida Pacynio) dicunt Titani & terræ filium, Solisꝙ, & Lunæ, ac Auroræ patrẽ: qm̃ & in hoc errare dicor, nõ equidẽ erro. Scio. n. qd dicturus sim. Ego Lactantiũ adduco. Si error ẽ, ille errauit non Marsus. Diodorus docet Hyperiona Saturni fuisse fratrẽ, cæli & Titheæ filium. Qui Solis, ac Lunæ, aliorumꝙ astrorꝝ motus, horasꝙ primũ summa cura, obseruationeꝙ ab se percepta cæteris noscenda tradidit: ideoꝙ horum parens nominatur ueluti ipsorꝝ naturæ cõtemplator. At Pompeius inquit: Hyperionẽ alii patrẽ Solis: alii ipm̃, ꝙ eat super terras ita appellatũ putãt. Poetæ fere oẽs Hyperiona pro Sole ponunt. uti & in pronosticis Cice. Vt cum Luna micans Hyperionis officit orbi: Stringuntur radii cæca caligine tecti. ita hoc in loco pro Sole ponitur.

Variæ opiniões de Hyperione

ANT. FAN. Iphigẽia seu Iphianassa

¶ Quod semel est triplici pro uirgine cæsa Dianę: Nunc quoꝙ ꝓ nulla uirgie cerua dat: Iphigeniã, siue Iphianassam dicit Agamẽnonis filiã: quã cũ Græci in Aulide imolare uellẽt, Diana miserata sustulit, cerua supposita: unde tractus mos ẽ, ut ei Deæ cerua imoleť. Cũ. n. Græci ad Aulidẽ uenissent, Agamẽnon Dianæ ceruũ occidit ignarus: unde illa irata uẽtorꝝ flatus remouit. Quare cũ Græci nauigare nõ possent, & pestilẽtiã sustinerẽt: oracula cõsulta dixerunt Agamẽnonio sanguine placandã esse Dianã. Quo circa cũ Vlysses ꝓ nuptiarꝝ simulationẽ Iphigeniã adduxisset ut imolareť. Illa miseratione numinis, cerua (ut diximus) supposita trãslata est a uentis ĩ Tauricã regionẽ, ubi Dianę sacris ꝑfecta est. & postea diuinos honores cõsecuta. Vñ ait Herodotus: Dæmonẽ cui imolãt ipsi tauri aiunt eẽ Iphigeniã Agamẽnonis filiã. Hãc Lucre. & Home. Iphianassam dicũt: quoꝝ Homerus fuisse Agamẽnoni tres filias docet, Chrysothemin, Laodicẽ, & Iphianassam. Lucretius autem inquit: Aulide quo pacto Triuiæ ad uirginis aram Iphianassę turparunt sanguine fœde Ductores Danaũ. ℣ Exta canũ uidi Triuiæ libare Saphæos: quia uenatrix Dea canibus delectat. Romę autẽ id usum accipe, cũ omne hoium genus undiqꝙ ĩ urbem cõfueret, ut iam pridẽ in Tyberim Syrus defluxit Orõtes. Et hic alta Sicyone, ast hic Amydone relicta. Hic Andro, ille Samo. hic trallibus aut alabãdis Exquilias: dictũꝙ petunt a uimine collẽ. Graeci quoꝙ (ut Plutarchus auctor est) Proserpinæ canẽ imolabãt, sicut Romani Gyneciæ: ꝓ his qui domi naſcebanť. Quod animal etiam in purgationibus cædebant: ut idem in quæstionibus tradit: quoddam piaculi genus circumcatulationẽ appellantes. ℣ Et quicũꝙ tuas accollit Aeme niues: perite ait quicunqꝙ. licet. n. Aemus a multis dicať mons Thraciæ, eius tamen pars in Pharsaliã porrigiť. Lucanus: Conspexere procul prærupta in caute sedentem Qua iuga deuexus Pharsalica porrigit Aemus. ℣ Cæditť & rigido custodi ruris asellus: mactať asinus Priapo, ꝙ postea q̃ e Lãpsaco urbe Hellespõti pullus est ob uirilis mẽbri magnitudinẽ, ut quidã dicunt, & in Deorꝝ numerꝝ receptũ meruit esse numẽ hortorꝝ, quibus ob eorꝝ fœcunditatẽ præesse dicitur. Horti. n. nunq̃ sine fructu sunt. De hoc Deo plura alias: nũc illud nõ supprimendũ, Asinum qui Priapo cædi cõsueuit. Quoniã (ut poeta fabulatur) clamore suo eius Dei obstitit uoluptati, Baccho assignari: qm̃ ferulæ (ut auctor est Pli.) asinis in pabulo gratissimę sunt: cæteris uero iumentis ꝓsentaneo ueneno. Cõstat autem & Libero ferulam assignari.

Circũcatulatio
Aemus
Asinus mactať Priapo
Cur asin⁹ Priapo cædi tur

¶ Quod semel: Dianæ cerua imolatur: id inde sumpsit initium. Cũ Agamẽnon in Aulide Dianæ ceruã ignarus occidisset: & ob id Diana uẽtos sustulisset: habitum est a responso: ut Agamẽnonio sanguine: hoc est uirgine filia, Dea placareť. Iphigeniã igiť ex Clytemnestra Agamẽnonis filiã Vlysses dolo a matre tradendã Achilli matrimonio fingens extorsit: quæ cũ imolanda esset miseratione Deorꝝ oblata est cerua: quæ pro ipsa uirgine immolata, Iphigenia in Tauricam delata. De quo latius in Tristibus diximus. Ex illo igiť Dianæ cerua cœpit immolari: sed non solum Dianæ pro uirgine cerua imolabať: ueꝝ etiam aliis. Immolabať. n. prius (ut testis est Eusebius) in Laudicia Syriæ Palladi uirgo, postea cerua imolata est. ℣ Quod cerua est cæsa semel Dianæ triplici: qđ Dianæ tricipiti ceruã semel imolauerũt: cũ pro Iphigenia supposita est. Iegiť ẽt Quæ. ℣ Pro uirgine: loco Iphigeniæ uirginis. ℣ Nũc quoꝙ: etiã hoc tpe. ℣ Dať: offerť, & imolať. ℣ Pro nulla uirgine: quẽadmodũ tũc ꝓ Iphigenia. ℣ Dianæ triplici: qa Triuia, & triceps, ut supius diximus. Nam eandẽ eẽ uolũt, q̃ & Proserpina. Verꝝ Diana dicta quasi deuiana: qa uenãtes ꝓ siluas errant. Proserpina, qa ꝓserpit sub terras. ℣ Exta: Thraces aliqui Triuiã cane imolant: nec abre, cũ Triuiæ canes assignentť. unde & Cerberus triceps additur: sicut illa triceps: sed ad hoc plura ab Aurelio referunť. ℣ Vidi Sabeos: ita oẽs legerunt: nec aduerterũt errorẽ, cũ uoluerint de Sabeis Arabibus itelligi: quos nunq̃ poeta uidit: quo nũq̃ penetrauit. At cũ dicat uidi, de ppłis quos uiderit loquutũ cõstare debet: nã uidere est oculorum sensu percipere. de quo Aristoteles: Sensus, uisus multas rerꝝ differẽtias nobis demonstrat. Poeta cũ accolas Aemi mõtis his simul iungat: de ꝓpinquis Aemo ppłis loquiť, quos prius uiderit: ꝑsertim cũ in locũ exilii p cõtinentẽ Thraciæ ꝓfectus est: de quo in Tristibus diximus. Emẽdemus ergo locũ, & Saphęos dicamus: qm̃ Saphæi iter Thraciæ ppłos a Plinio memorantť. Vidi ergo Saphęos Thraciæ ppłos. ℣ Et o Aeme q cunqꝙ accolit tuas niues: quasi oẽs tuos accolas: & tua niuosa saxa colentes. Aemus. n. mons Thraciæ uasto (ut Pli. inqt) iugo in pontũ procũbens: oppidũ habuit in uertice Maristeũ. ℣ Libare Triuię: litare Proserpinę. ℣ Exta canũ: mactare canes ipsos, & exta libare. de extis superius diximus. ℣ Cædiť: asinus Priapo imolať. hoc a poetis referť: sed nos cõpertũ habemus Carmanitas Persis finitimos ꝓ equorꝝ inopiã asinis in bello uti: & asinum

PAV. MAR.

De Iphigenia imolata nota

Canis Triuiæ imolať

Sẽsus & uisus multa ostẽdũt Saphæos non Sabeos esse legẽdum

Marti sacrificare: cuius rei etiã Stra. meminit. ☞ Asellus cæditur: ferit, hoc est immolat. ☞ Rigido custodi ruris: hoc est Priapo, q̃ hortoꝝ & uineaꝝ custos dr̃: de quo alii aliter sentiunt. Nam multi fuisse ciuẽ Lamsacenũ afferũt, qui ob uiriũ mẽbri magnitudinẽ ciuitate eiectus sit: sed demũ meruisse ibi diuinos honores. Diodo. aũt inqt antiquos fabulari Dionysii, ac Veneris filiũ Priapũ fuisse: hac cõiectura ductos, q̃ qui uino indulgẽt sint ad Venerẽ p̃mptiores. Nõnullos etiã asserere priscos cũ uellẽt pudẽda occultius nominare: Priapũ dixisse. Alii genitalia cãm eẽ hoium generationis. Aegyptii Titanas aiunt Osiride dolis iterfecto corpus in æquas diuisile partes: hisq̃ domo clam elatis: partẽ pudẽdã cũ singuli eam respuerẽt: abiecisse in flumẽ. Isidе postmodũ ulta uiri mortẽ Titanibus occisis uiri corpus inquisisse: partesq̃ repertas cũ in formã hois cõposuisset, sacerdotibus tradidisse sepeliẽdas: ut Osiridẽ uelut Deũ colerẽt iperasse, sola pudẽda nõ reperta pro Deo coli iussit: & in tẽplo ipsi pẽdi. Hũc Deũ quidã Typhalum: alii Typhonẽ nominant, non solũ in urbium tẽplis: sed in agrestibus quoq̃ locis: tanq̃ uineaꝝ atq̃ hortoꝝ custos colitur: fructuum fures castigans. Huic Deo sacra cũ risu & ludo fiunt: hæc ex Diodo. ☞ Causa pudẽda q̃dẽ: origo huius sacrificii nõ sine pudore eẽt referẽda. ☞ Sed tñ apta Deo: quasi cõueniẽs Priapi numini: & refert fabulã: unde habuerit initiũ mos mactandi asini, descenditq̃ usq̃ ad. L. uersum.

Festa corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi:
Tertia quæ solito tempore bruma refert.
Dii quoq̃ cultores in idem uenere Lycæi:
Et quicunq̃ loci non alienus erat.
Panes, & in Venerem Satyrorum prona iuuentus:
Quæq̃ colunt amnes, solaq̃ rura Deæ.

ANT. FAN. ¶ Festa corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi: hæc festa tertio quoq̃ anno innouari cõsueuerunt: dicunturq̃ trieterica, nã Τριετες triẽniũ significat. Quamuis cõstet trieteridem esse magni anni speciem, q̃ coniunctis duobus uertentibus iplebat. Referebant aũt Græci ea celebritate, quæ apud eos fuit maxime id tẽpus q̃ Bacchus dum ex India uictor rediret in patriã in peregrinatione dicit cõsumpsisse. Is corymbifer dicit q̃ hedera coroneť, cuius fructus corymbus appellatur. ☞ Dii quoq̃ cultores in idẽ uenere Lycæi: Et quicunq̃ loci nõ alienus erat. Panes, & in Venerem Satyrorũ prona iuuentus: bene Lycæo Panes subiungit: a quo monte Pan Deus Arcadiæ cognomẽ accepit, ut alibi dicituri sumus. Ea prouincia montes insigniores habet Cyllenẽ, Pholoẽ, Lycæum, Parthenũ, Mænalũ: & in Lycæo Iouis Lycæi fanum. Satyros aũt Bacchi comites esse in libidinẽ pronos eoꝝ nomen ostẽdit. Putant enim a nõnullis dicti (ut ait Macro. ϖαρατην σαθην: quod nomen membrum uirile significat. Vnde & Saturni p̃p abscisoꝝ pudendoꝝ fabulã nomen creditur accepisse. Et reuera nihil aliud habẽt hois q̃ figuram: testibus Pli. ac Diuo Hiero. Finguntur q̃ Bacchi comites ludi, ioci, ac risus gratia: & q̃ uini comes libido ẽ, quæ sine Cerere & Libero friget: ut ait Teren. Eos Porphyrio esse inquit acutis auribus & oblongis: quorum qui ad Nymphæum captus traditur, ad Syllamq̃ perductus (ut Plutarchus meminit) asperam uocẽ edidit equi hinnitu, & hirci balatu permixtam.

Corymbifer Bacch⁹ Corymbus Lycæus Arcadię mõtes i signes Satyri uñ dicti Saturnus Cur Satyri sũt Bacchi comites

PAV. MAR. ¶ Festa: fabulam aggredit, unde factũ hoc habuerit originem: refertq̃ cãm ad Priapi amores: nã cũ multi in trieterícis Dii cõuenissent, & Deæ simul: & cũ quisq̃ sua flãma & uoluptate traherẽt: Priapus etiam, qui illuc uenerat, Lotida nympham ardere cœpit. nocte cum dormiẽtẽ esset adortus: eam asellus rudẽs excitauit. indignatus illum Priapus immolat: & inde posteri eiusdẽ numini asinos immolarunt. assignatur tñ altera cã immolãdi asini: quã paulo superius tetigimus, cũ de Cancro cælo apposito ageremus: nam alteri ex duobus afinis: quos in eo loco retulimus: cũ Liber humanã uocem dedisset: aususq̃ eẽt ille cũ Priapo de natura reꝝ certare uictus, mactatusq̃ est. Inde uolunt aliqui apud Lampsacũ initiũ sumpsisse asinoꝝ mactationẽ. Tertia causa est quã in sexto referemus: cũ adoriens Vestã interruptus est ab opere itidẽ asini ruditu: quẽ etiã immolauit, & ea cã Lampsacenos quoque immolare. ☞ Græcia: Græci ipsi ita appellati a græco quodã rege Atticæ: ut tradit Aristo. in Meteoris. ☞ Celebrabat festa Bacchi corymbiferi: festa ipsius liberi patris hedera coronati: nã corymbus hederę fructus est: & hedera ipse Liber coronatus ẽ. Aliqui legunt racemiferi: & hoc p̃p uuas & uinũ, cuius reperto rẽ dicũt. ☞ Qui ẽt (Pli. teste) emere ac uendere instituit. idẽ diadema regiũ insigne & triumphũ inuenit. ☞ Quæ: festa. ☞ Tertia bruma: tertius ãnus a bruma sumẽs initiũ. ☞ Refert solito tpe: tertio quoq̃ anno, & brumali tpe: inde festa ipsa dicta sunt Trieterica: sic dicta, q̃ triennalia. Quæ tertio quoq̃ anno sumptuosiora quotidianis orgiis agitabant: inde trieterides a Grẽcis institutę: a triẽnio quo peregrinatus ẽ Bacchus, cũ in patriã uictor rediret. De quo Diodorus: In Indiã cũ exercitu trãscendens: triẽnio post multis cũ spoliis in Bœotiã rediit. Primus oium triumphauit elephanto Indico uectus. Bœotii, cæteriq̃ Græci, Thraces quoq̃ in memoriã Indicæ expeditionis sacra trieterica sibi instituerũt. Vñ & in multis Græcis urbibus quoq̃ triẽnio Bacchides mulieres cõueniũt, apud quas de more uirgines Thyrsum ferunt in honorẽ Dei bacchantes: eiq̃ p cœtus sacrificãtes. Postremo memoriã Menadũ: q̃ ferunt illi Deo astitisse hymnis, & cãtu renouant: sed latius alias de eo. ☞ Dii quoq̃: cũ i Græcia festa ea celebrarent: Græca numina cõmemorat: q̃ eo cõuenerunt. Nã Dii Arcadũ: & fluuiorum nymphæ: & numina quoq̃ rustica. ☞ Dii quoq̃ cultores Lycæi: Dii Lycæũ q̃ Arcadiæ mõtẽ incolũt: ubi est sedes Panos Lycæi: a quo Lycæa ludicra: q̃ nos lupcalia dicimus. Nã Lycos græce lupus est: de q̃bus latius dicemus in secũdo. ☞ Venere in idẽ: q̃si in eũdẽ locũ, & ad eadẽ festa: aut simul illuc cõuenere. ☞ Et q̃cũq̃ nõ erat loci alienus: cæteri Dii q̃ ab eo loco nõ erãt alieni: aliq̃ legũt: Et quicũq̃ meri: tũc intelligas oẽs Dii, q̃b⁹ meꝝ erat gratũ. ☞ Panes: ẽt uenere, hoc est Fauni ipsi. Nã Pan & Faunus idẽ ẽ. Horatius. n. Panа Faunũ dicit i Odis: Velox amœnũ sæpe lucretilẽ Mutat Lycæo Faunus, & igneam Defendit æstatẽ capellis usq̃ meis. Hũc Porphyrius i li. de rñsis Dionysii famulũ enarrat fuisse, quẽ cũ in numero bonoꝝ Dæmonũ collocet: agricolis q̃busdã apparuisse cõfirmat: quos & repẽte postea mortuos asserit sic dicẽs: Pana Dionysii famulũ fuisse Apollo isto rñso significauit. Nã cũ nouẽ hoies simul i quodã Brãchidaꝝ agro mortui eẽnt, iterrogãtib⁹ quęnã necis eoꝝ cã fuerat, sic Apollo rñdit: Toruus Dionysii famulus Pan, auriq̃ cornis. Per nemora obscura gradiẽs montesq̃ p altos Pinũ una atq̃ alia resonans syringa tenebat. Gestabat manu multos is corpore uasto. Prostrauit, mortiq̃ uiros dedit horridus ille. & Plutarchus in eo libello qui inscribitur ϖερι των ηλελιϖϖοτων χρηστηριων. Quem nunc diuini ingenii iuuenis: tã Græcis q̃ Latinis lr̃is ornatissimus: atq̃ utroq̃ dicẽdi genere p̃stantissimus: simul & omni studioꝝ laude cumulatissimus Hermolaus barbarus magnificentissimi equitis Zachariæ F. me

Quare dicta sũt trieteri ca

Pana Dionysii famulus fuit: ex resp̃so Apollinis

Opus Plutarchi trãslatuꝫ ab Hermolao barbaro

riæ F.me hortãte latinum facit:Pana extinctum asserit. Quæ quidẽ historia,qa memoratu digna ẽ: & aliqua ex pte ad religionẽ nostrã pertinere uideť,nõ erit a nobis si lẽtio p̃tereũda:quæ q̃uis ab Eusebio referať: a græco tñ codice ipsius auctoris accipiemus:ita.n.iqt.De morte ãt taliũ Dæmonũ hæc accepimus ab hoie,neq; imprudẽte, neq; uano: Aemeliani rhetoris, quẽ & ex uobis ipsis aliq dilerẽtẽ audistis p̃ fuit Epitherses noie:p̃ceptor grãmatices.hic i Italiã qñq; nauigaturus: nauim traiectitias pecunias, mercatoresq; mltos ferẽtẽ cõscẽdit. Ad uesperã uero circa Echinadas ĩsulas cecidisse uẽtũ, nauimq; ppe Paxas delatã constitisse. Porro uigilantibus plurimis, mltis uero ẽt a cœna bibẽtibus:repẽte uocẽ auditã ex Paxis: Thamũ quẽdam noiatim inclamãtẽ, usq; adeo ut mirarenť oẽs. Erat aũt Thamus uir Aegyptius:& ipsius nauis gubernatorq;:neq; multis ex his qui aderãt noie cognitus: semel igiť atq; iteꝝ uocatũ siluisse,tertio rñdisse. At illũ qsqs erat exteriore uoce dixisse:cũ pueneris ad paludes,nũciabis uerba hæc. Pan magnus iteriit.Hęc cũ audissent narrabat Epitherses obstupuisse oẽs:cõsultasseq; iter se an obtẽperandũ:an contra negligẽdũ qđ iperareť.ita ꝓstituisse Thamũ.Si secũdi flarẽt uẽti:p̃ter nauigãdũ silẽtio:sin trãquillitas eẽt:cũ ad locũ deuenissent:pdẽdũ eẽ qđ audiuissent.Cũ igiť ad paludes uẽtũ ẽ: & nauis nec aura uehi:nec fluctibus posset:pspiciẽtẽ in terrã Thamũ:e prora ꝓnunciasse q̃ accepisset: hoc est Pan magnus iterit.Quæ uerba uix edita: ululatu igẽtinõ uniusmodi,sed multoꝝ miraculo quodã excepta gemẽtiũ,simulq; admirãtiũ.Quæ res: utpote mltis psentibus gesta celeriter Romã allata, dissẽminataq; est. Thamũ uero ipm a Tiberio Cæsare accersitũ:adeoq; adhibuisse fidẽ facto Tiberiũ,ut scisciteret & q̃reret de Pane:quẽnã Deũ itelligi oporteret.Cõiectasse aũt cõsultos ab eo frequẽtes phos eũ cẽ, q ex Mercurio & Penelope natus eẽt,hęc ille.Veꝝ Eusebius & hæc silia accidisse refert ad illud Tiberii tps: quo qdẽ tpe Saluator & dñs nr cũ hoibus cõuersatus:oẽ Dęmonũ genus ab humana uita depulit.At alii religionis nrę uiri scissimi asserũt eã uocẽ auditã e Paxis ea nocte:q̃ secuta est passiõis Dñicæ diẽ xix.anni Tiberii:quo qdẽ Christus passus est. Quę uoce miraculo quodã ex solitudine desertoꝝ scopuloꝝ edita nũciabať illud Dñm.s.& Deũ nrm ꝓfitum. Quid.n.Pan significat:nisi totũ.Sic totius & uniuersę naturę Dñs passus erat.An de Dionysii famulo: q tot sæculis Troiana tpa p̃cesserat,uox illa eẽt elata. Nec me terret Cice.dicẽs sæpe in pliis auditos eẽ Faunos,& i rebus turbidis ueridicas ex oculto uoces emissas:qm̃ & post aduẽtũ Dñi legimus i sacris lris mõstra q̃dã ptim humanã effigiẽ:ptim ferinã referẽtia i remotissimis nemoribus repta, hos illi Faunos putauerũt:nos uero de Pane agim?:de quo melius apud Theodosiũ: cũ dicat hũc Deũ Arcades colunt appellãtes τον τηϑυλησκιον,nõ siluaꝝ dñm,sed uniuersæ substãtię materialis dñatorẽ significari uolẽtes.Cuius naturæ uis uniuersoꝝ corpoꝝ,siue illa diuia,siue terrena sint:cõponit cẽntiã:& plurib? ille ꝓsequi. De ui huius numinis:quã licet ad Solẽ referat.tñ siqs diligẽter aduertat altius mysteria tẽdũt.Sed iã satis sit:ad rẽ nostrã redeamus.℣ Et iuuẽtus Satyroꝝ ꝓna i Venerẽ:Satyri,qa natura sunt libidinosi:ipsaq; uerbi uis libidinosos idicat:

Faunos cognouisse passionẽ domini nostri Iesu Christi

De Diis siluestribus

Venerat & senior pando Silenus asello:
Quiq; rubro pauidas inguine terret aues.
Dulcia qui dignum nemus in conuiuia nacti
Gramine uestitis accubuere toris.
Vina dabat Liber:tulerat sibi quisq; coronam.
Miscendas large riuus agebat aquas.
Naiades effusis aliæ sine pectinis usu,
Pars aderat positis arte,manuq; comis.
Illa super suras tunicam collecta ministrat:

& a Satyris Satyrion herba: q̃ cõcitatricẽ uim hẽt libidinis.Satyri Bacchi comites sũt,duxisseq; eos semp traditur: qđ eoꝝ opa in saltatiõe plurimũ oblectareť:& quoꝝ risu ac ioco uitã oẽm felicẽ traducebãt. Hi sunt(ut Pli.iqt) subsolanis i mõtibus Indoꝝ aial pniciissimũ tanq̃ q̃drupedes,recte tñ currẽtes humana eius effigie: pp uelocitatẽ nisi senes aut ægri non capiunť. ℣ Et Dęæ q̃ colunt amnes & sola rura: uenere autem ad sacra Trieterica nymphæ fluuioꝝ,& fõtiũ, & Deæ rusticę:q̃ & agris & nemoribus p̃sunt.hoc ostẽdit uenisse Naiadas,& Napeas. ℣ Venerat &: uenit etiã Silenus, itidẽ & Priapus: de quo diximus.Silenũ aũt nutritiũ fuisse Bacchi dũt: & eũ semp secutũ: de quo Diodo.inqt. Secutus est ipm Silenus quoq; pædagogus, ac nutritor,optimorũq; istitutor studioꝝ:q plurimũ Dionysio ad uirtutẽ,ac gloriã,resq; bellicas ꝓfuit:& alio loco dixerat Silenũ regẽ:sed alteꝝ ab hoc oñdit his uerbis.Dicũt ilup sub sidiũ ei tulisse Nisęoꝝ nobiliores: quos a prio eoꝝ rege Sileno:eius ãt pp uetustatẽ ignotũ ẽ gen?,Silenos uocãt. ℂ Venerat & senior pando Silenus asello: ipse alibi. Ebrius ecce senex pãdo Silenus asello Vix sedet, & presas continet arte iubas. Hic senio confectus,& Bacchi (ut aiunt)nutritor eum sequitur:quia uinum est lac senis. Sane pandum curuum dicimus: unde pandas naues uocamus. ℣ Quiq; rubro pauidas inguine terret aues:periphrasis est Priapi Hortorum Dei,qui aues abigit.℣ Vina dabat Liber:tulerat sibi quisq; coronam:omnia sunt irritamenta libidinis: improbatur tamen usus coronarum a Plinio,q̃ capiti noceant.

ANT. FAN.

ℂ Venerat Silenus senior:quia iam grandæuus.℣ Pando:hoc ẽ curuo.℣ Asello:asellus enim erat eius uector. ℣ Et qui terret aues pauidas:& Priapus quoq; uenerat uineaꝝ,& hortoꝝ custos, unde exterritas aues pellit. ℣ Rubro inguine:mẽte parua:sed in turpibus nõ est immorãdũ.℣ Dulcia:Dii quos retulim? nacti & loci, & tẽporis oportunitatẽ ad celebre cõuiuiũ coiuere,, gramineisq; toris accubuere.Et siqs aduertat quæ a Gellio ex ĩnia Varro.i cõuiuio requirẽda referunť:oia hic iueniet. Quatuor.n.sunt,locus idoneus,cõgruũ tps,res splẽdidę, belli homũculi.Hic uero nemus dignũ, Trietericorum tẽpus,Deoꝝ dapes,& nymphæ ministræ.℣ Qui Dii nacti:iueniẽtes,seu habẽtes p occasionẽ. ℣ In dulcia cõuiuia:& ob id magis dulcia: qa Dii cũ Deabus. ℣ Nemus dignũ:accõmodũ & cõueniẽs his numinibus.℣ Accubuere:coscendẽtes cœnauere.℣ Toris uestitis gramine: toris gramineis:nõ.n.erat humus tapetibus strata, nõ uillosa mãtilia parata: sed mẽsæ graminibus ornatæ: nã in humo graminea cœnitabãt.℣ Vina:Bacchus uinũ suggerebat:& lymphã riuulus,coronatiq; sedebãt.℣ Liber: Dionysius:seu Bacchus Liber p̃ appellatus,q̃ Bœotiæ urbes liberas fecit:ut multi uolũt. Vnde Diodorus iqt: In Bœotia iussit in gram p̃riæ oẽs urbes liberas esse ciuitate sui nois cõdita,quã & liberã ꝓnũciauit. Plutarchus uero.ciiii.proble.ita inquit: Cur Dionysiũ Liberꝝ p̃em uocãt.An qđ bibẽtibus libertatis causa sit:fiũt.n.pleriq; petulantiores.An q̃ liberationẽ p̃buit.An sicut Alex.Liber dr̃,q̃ p Bœotiæ libertate pugnauit,Dionysiũ Liberum dictum fuisse putandũ est.℣ Liber dabat uina:suggerebat uinũ accumbẽtibus.℣ Quisq; tulerat sibi coro-

PAV. MAR.

De ordine conuiuioꝝ

nam:unuſquiſq; ex illis Diis tulerat ſibi cratera coronatum,ut uina hauriret.De poculo enim ego potius intelligendū putarē,q̄ de corona capitis.Nā inepta eſſet continuatio a uinis ad coronā.Sed ſi illud magis ꝓbas intellige eos coronatos bibere.℣ Riuus agebat large miſcendas aquas:quaſi ſuggerebat riuulus aquas, q̄ uino immiſcerent ad euitandā ebrietatē. Primus aūt,q uinum aqua miſceri docuerit, Staphilus Sitheni filius tradit auctore Pli. Sed de huiuſmodi potu ſic Diod.inq̄t. Aiunt cū puꝛ in cœnis uinū datur:oēs Deū ſoſpitem optare bibēti.Cū uero poſt cœnā aqua mixtū ſumit:louē uocari ſaluatorē. Nā puri uini potus ad inſaniā redigit. Aqua Iouis mixtus uoluptatē, lætitiāq; affert, & ꝓhibet inſaniam.℣ Naiades: aderant (ut diximus) nymphæ Diis accumbentibus miniſtrātes.Sed cum aliæ paſſis,aliæ compoſitis crinibus eſſent:aliæ aliqua pte corporis detecta: cum mēbra illa cādētia:& omni ex parte pulchra libidinis furor Diis incutiebat: & alius alia forma pūgebat.℣ Aderant Naiades:Deæ fiuuioꝛ a ναω fluo.℣ Aliæ effuſis comis ſine uſu pectinis: aliæ crinibus paſſis & impexis: non enim pectine crines diſpoſuerant.℣ Pars:ipſarum Naiadum:quaſi aliæ nymphæ.℣ Aderant comis poſitis: pro cōpoſitis.℣ Arte & manu:per endyadin hoc eſt artificio manus: aut manu artificioſa.Coma(ut aliq uolūt)mulieꝛ eſt: & detorquent a κωμευω:qđ eſt orno,alii deducunt a κοπτω,qđ eſt incido:& tūc eēt uirilis:qa uiri icidūt ſibi capillos.℣ Illa:alia nympha.℣ Collecta tunica:hñs ueſtē collectā.℣ Super ſuras:ſup crura.℣ Miniſtrat:dapes & uina cœnantibus. Tunica(Marcello teſte)eſt ueſtis lōga ſine manicis.Surę autē ſunt poſteriores tibiaꝛ partes:ſed iterdū pro cruribus ipſis accipiunt.Hora.in Odis:Brachia,& uultū,tereteſq; ſuras Integer laudo.& Vir.:Suras uīcire cothurno.

¶ Diſſuto pectus apta ſinu: diſſuta & ſoluta ueſte qua pectus tegit:q̄uis ſinus &alia ſignificet.℣ Incēdia mitia: libidinis ſtimulos:quā Vale.Maxi,blandum malū uocat.℣ Pars tibi qui pinus tēpora nexa geris:Faunū dicit, ut: Cornigerūq; caput pinu p̄cinctus acuta Faunus.Propt ius.Fagus & Arcadio pinus amata Deo. Idē & Pan dī.℣ Nequitia eſt quæ te nō ſinit eſſe ſenē: Donatus nequitiam ꝓprie ait eſſe libidinoſam inertiā:ſic dictā, q̄ nihil queat,nulliq; rei apta ſit.Sic & nequam hoiem dicimus (auctore Capro)nō malū,ſed inutilē: eūq; ut A.Gel.ſcribit:qui nihil eſt,& neq; rei,neq; frugis bonæ.Cicero: Tē perātiæ inq̄t ꝓpriū eſſe motus ai appetētis regere & ſedare,ſemperq; aduerſantē libidini moderatā in oi re ſeruare cōſtantiā:cui contrariū uitiū nequitia dicitur. Eam Q.Claudius in primo annaliū appellauit luxū uitæ prodigū,& effuſum.℣ Omnibus ex illis Lotide captus erat: hæc nympha eſt de qua Ouidius alibi.Lotis in hāc nymphe fugiēs obſcœna Priapi,Cōtulerat uerſos ſuato noīe uultus.Hæc cū amatā Priap⁹ ꝓſequereť miſeratiōe Deoꝝ cōuerſa eſt i arborē Loton,ex q̄ optime fiunt tibiæ ut iſra dicem⁹.℣ Faſtus ieſt pulchris:ſnīa color rhetoricus.

¶ Altera:nympha miniſtrat.℣ Aperta pectus:habēs nudatū pectus.℣ Diſſuto ſinu:ob diſſutā ueſtē. Nam hic ſinus pro ueſte ponit:uti apud Virg.Sinus collecta nitentes.Interdum pro uelis:ut eſt illud ſuue. Totos pande ſinus:& ꝓ curuato littore,& mari,quē Greci κολπον uocāt:etiā & ꝓ oculoꝛ curuaturis: ut eſt illud:Hæc affata ſinū lachrymis ipleuit obortis.℣ Exerit hæc humeꝛ:denudat alia candētes humeros.Et erāt hæc oia libidinis icitamēta.℣ Illa tra.ue. ꝓ her. alia ad ſplēdidiorem cultū,maiorēq; luxuriā trahebat icedēs lōgā ueſtem.℣ Nulla uincula: nulli calceoꝛ laquei.℣ Impediunt: alligāt.℣ Teneros pedes: oēs.n.ſine calceis icedebāt.℣ Hinc:ex hac rōne: qa ita miniſtrabāt.℣ Aliæ p̄bent incēdia mitia Satyris: icutiunt dulces amoris ac libidinis ſtimulos ipſis libidinoſis a natura Satyris.℣ Pars: q̄ſi aliæ nymphę p̄bēt.ſ.icēdia.℣ Tibi:o Pan.℣ Qui geris tpa nexa:ligata.℣ Pinu: q geris caput pinu coronatū:& periphraſi Pana oſtēdit,nā pinu coronat.℣ Te quoq;:te.℣ Vrunt:illę nymphæ.℣ O Silene libidinis inextinctæ:libidinis ſatiabilis: & q̄ nullo tpe extingui poſſit.℣ Nequitia:ipſa laſciuia ē.℣ Quæ nō ſinit: nō permittit.℣ Te eſſe:te uideri.℣ Senē: nequitia.n.eſt & laſciuia:& ſunt ipſæ blāditiæ:& blādi geſtus: qbus ad libidinē hoies magis incēdunt.℣ At ruber:ex his qui aderant alius alia forma tangebat. Priapus tamē ſolā ardebat Lotida.Nota eſt fabula: & in Metamorphoſi deliba ta,Loton.ſ.nymphā Priapi obſcœna fugientem,in arborem ſui noīs cōuerſam fuiſſe:de qua multa a Plinio referuntur:& de eius ſuauiſſimis fructibus:a quibus in Afri ca Lotophagi dicti:& unde auelli non poterant Vlyſſis ſocii. Hic uero poeta non Loton, ſed Lotida appellat.℣ At Priapus ruber: a rubris inguinibus rubrum dicit.℣ Deus & tutela hortoꝛ:qui hortos tuetur.℣ Ex omnibus illis:ex oi illaꝛ numero.℣ Erat captus Lotide:Lotidos amore.℣ Hāc:Lotida.℣ Cupit hanc:optat & diligit eā ſibi ſolā amādā,& ſolam cupit.℣ In illā ſolam ſuſpirat: ſuſpiria trahebat: ita ut aperte fateret amorem.℣ Et dat ſigna nutu:nutibus amorē indicat.℣ Et ſollicitat notis:ſtimulat & angit illā oībus ſignis.℣ Faſtus: loquitur poeta ex ſnīa,p̄ſtantes forma inſolētes eſſe.Sic & Lotis erat, quæ miſerrimum illū deridebat.℣ Faſtus: ſuperbia.℣ Ineſt pulchris:eſt in formoſis.℣ Et ſuperbia ſequit formā:nā oīs forma ſupba. Faſtus ꝓprie eſt indigna ſuiipſius p ſupbiā exiſtimatio.℣ Illa: Lotis.℣ Deſpicit:cōtemnit illū.℣ Irriſum:quē irridet.℣ Suo uultu:oculis & ore.℣ Nox erat:iā erat nox,& quieti ſeſe oēs tradere:præſertim cū epotū quoq; uinū urgeret.At ultimo loco requieuit Lotis:nō mero uicta,ſed luſu feſſa, & ex hoc duplex Priapo dat explendæ uoluptatis occaſio, & nocturnæ tenebræ,& corpora dormiētia.Erat nox quę tenebris cælatura facinus audacē ſuuabat: unde & in li. ad Corinnā. Nox & amor,uinūq; nihil moderabile ſuadēt:Illa pudoꝛ uacat,Liber,amoꝛq; metu.℣ Corpa uicta ſopore:q̄ſi ſōno correpta.℣ Vino faciēte ſōnū:ipſo epoto mero pp fumoſitatē ex imo ad cerebrū aſcēdētē ſomnum cōcitante.℣ Iacebāt diuerſis locis: per diuerſa loca.

¶ Sub acernis

Altera diſſuto pectus aperta ſinu.
Exerit hæc humerum:ueſtes trahit illa per herbas.
Impediunt teneros uincula nulla pedes.
Hinc aliæ Satyris incendia mitia præbent:
Pars tibi,qui pinu tempora nexa geris.
Te quoq; inextinctæ Silene libidinis urunt:
Nequitia eſt,quæ te non ſinit eſſe ſenem.
At ruber hortorum Deus,& tutela Priapus
Omnibus ex illis Lotide captus erat.
Hanc cupit:hanc optat:ſolam ſuſpirat in illam:
Signaq; dat nutu:ſollicitatq; notis.
Faſtus ineſt pulchris:ſequiturq; ſuperbia formam.
Irriſum uultu deſpicit illa ſuo.
Nox erat:& uino ſomnum faciente,iacebant
Corpora diuerſis uicta ſopore locis.

Staphilꝰ Sithe ni filius primus docuit miſcere aquā cū uino

Coma unde

Surę qđ

ANT. FAN. Incēdia mitia Malum blādum Faunus Pan Nequitia Nequā

Lotis nympha Pulchrę fœminę ſunt ſuperbæ PAV. MAR.

Lotis nympha Lotophagi populi i Africa

Nox uinum & amor nō habēt moderabile

Lotis in herbosa sub acernis ultima ramis,
Sicut erat lusu fessa, quieuit humo.
Surgit amans: animamq; tenens uestigia furtim
Suspenso digitis fert taciturna gradu.
Vt tetigit niueæ secreta cubilia nymphæ:
Ipse sui flatus ne sonet aura, cauet.
Et iam finitima corpus librabat in herba:
Illa tamen multi plena soporis erat.
Gaudet: & a pedibus tracto uelamine, uota
Ad sua felici cœperat ire uia.
Ecce rudens rauco Sileni uector asellus
Intempestiuos edidit ore sonos.
Territa consurgit nymphe: manibusq; Priapum
Reiicit: & fugiens concitat omne nemus.
At Deus obscœna nimium quoq; parte paratus
Omnibus ad Lunæ lumina, risus erat.
Morte dedit pœnas auctor clamoris: & hæc est
Hellespontiaco uictima grata Deo.
Intactæ fueratis aues solatia ruris,
Assuetum siluis, innocuumq; genus:
Quæ facitis nidos: & plumis oua fouetis:
Et facili dulces editis ore sonos.
Sed nihil ista iuuant: quia linguæ crimen habetis:

ANT FAN. Acer

¶ Sub acernis ultima ramis: acer cū arborē significat prima corripit, ut ab eo deriuatū acernus: cū ē adiectiuū eā pducit, ut: Acer & idomitus libertatisq; magister. ☞ Cor pus li. i her. ui ppria sustinebat ne dormiēs nympha expgisceret. ☞ Hellespōtiaco ui. gra. Deo: ad Hellespōtū urbs ē Priap⁹ dicta a Priapo, q ibi colebat: itē Lāpsacū, siue Lāpsacus (utrūq; .n. dī) Priapi patria uñ pulsus est: q urbs quondā insignis fuit, & auctoribus Plinio, & Strabone Pytiusa uocabat. ☞ Intactæ fueratis aues so. ru. nō uidebantur aues mereri ut mactarent, cū soleāt aures hoium dulcissimis cātibus oblectare: & maxima earū pars sit innocua, sed ideo cę sę sunt q̄ i auspiciis siue auguriis Deorū mentes, & secreta detegunt.

Lampsacus

Cur aues mactantur

PAV. MAR.

¶ Lotis ultima: quia post oēs alios. ☞ Fessa: defatigata. ☞ Sicut erat fessa lusu: ita ut erat fessa: qa p diem choreis & lusibus incubuerat: nā Bacchi festa lusu, risuq; absoluunt. legit ēt Ludo. ☞ Quieuit: qeti se dedit. ☞ In her. hu. in tellure gramiea. ☞ Sub ra. ace. sub acere arbore: & i hoc pudicitia, & cōtinētia illius ostē dit. nā nō aī, sed post alios requeuit: non epoto uino sicut cæteri, sed fessa lusu correpta sōno. ☞ Surgit amās: nactus hāc noctis & soporis occasionē Priapus surrexit: & ne anhelaret spiritus cōprimēs sine ullo strepitu ad eā delatus: se quoq; humi sternēs: eleuata ueste dormiētē adortus est: rēq; agere cœpit. ☞ Surgit amās: Priapus. ☞ Et tenēs aīam: cōprimens spūm: ne flatus aut ipla spiratio sentiret. nā ανεμωσ euētus est. ☞ Fert furtim: clam. ☞ Vestigia taciturna: q̄si sine ullo strepitu ne sentiret. ☞ Gradu: ipso incessu. ☞ Suspēlo: retēto. ☞ Digitis: q̄si sustinēs se erectū digitis tacitus icedebat. ☞ Vt tetigit: postq̄ attigit. ☞ Cubilia secreta: ab aliis semota. ☞ Nymphæ niueæ: cādētis & pulchræ, ☞ Cauet ipse: Priapus. ☞ Ne sonet aura sui flatus: cauet ne spirando & respirando spūs eius sentiat, & dormientē excitet. ☞ Et iā librabat corpus in herba finitima: ppinqua, & iūcta Lotidi. Librabat dixit, qa leuiter sua ui seipsum sustinēs, & apud illā sese collocabat. Inde apud Luca. Librati pōdera cęli: q̄si sua ui se sustinētis. ☞ Tū illa: Lotis. ☞ Erat plena multi soporis: nā alti⁹ & uehemēti⁹ dormiebat: nec aliqd sentiebat. ☞ Gaudet amās: qp illa ita dormiat. ☞ Et tra. uela. a pe. eleuata tunica illius ab imis pedib⁹: usq; ad optatū amoris sacellū. ☞ Cōpat ire ad sua uo. ad ea q̄ potissimū cupiebat: hoc ē ad optatos ex arbore legēdos fructus. ☞ Felici uia: nā iā femur femori: & clauē seræ admouerat. Felici dixit: nā dulcia & felicia sunt quæ furtim surripiunt. Sed nimiū hic poeta lasciuit. ☞ Ecce: erat iaꝫ uoti cōpos Priapus: sed iopinato casu ab icepto reuocat. Rudēs. n. asellus Sileni nymphā excitauit. ☞ Ecce: pticula hęc plerūq; aliqd noui indicat. ☞ Ecce asellus uector Sileni: q Silenū uehere sueuit: uector aūt uehēta, & interdū q uehit significat: ut alias & sæpe diximus: & in Aeneide Honoratus ipse testat. ☞ Rudēs: ruditū emittens. Rudere. n. asinorū est, ut rugire leonū, ululare luporū. ☞ Edidit: emisit. ☞ Ore sonos intēpestiuos: nō tēporaneos: nō suo in tē pore, & cū nō esset ille pturbādus. ☞ Nymphe: Lotis. naꝫ nympha & nymphe dī. ☞ Territa: duplici qdē cā: & asello rudēte, & puincia occupāte Priapo. ☞ Cōsurgit & reiicit Priapū manibus: nā manibus: e femore femur excussit: & illum longe ab se impulit. ☞ Et fugiēs concitat omne nemus: commouet & excitat clamore omnes, q in nemore erāt. ☞ At Deus: diximus Bacchi festa lusibus, & risibus absolui. Seruauit & hoc poeta: ut risu & ioco festa hæc absolueret, & magno qdē artificio: cū cām Diis ridēdi dederit, patū uidētibus ad oppugnāda oppida Priapū. ☞ At Deus: Priapus. ☞ Nimium quoq;: nimiū ēt nūc cū reiectus. ☞ Paratus obscœna pte: hoc est ipso erecto inguine. ☞ Erat risus oībus Diis. l. q aderāt nā oībus risum mouit. ☞ Ad lumina lu. cū plucē Lunę uidere oēs possent. ☞ Morte: ob illud facinus, qa nymphā excitarat, asellus mactatus est: & inde Lāpsaceni accepe morē asini Priapo mactādi. ☞ Auctor cla. asell⁹ Sileni rudēs: & qui cā fuit, ut illa quoq; territa clamaret. ☞ Dedit pœ. mor. supplicio affectus est. ☞ Et hæc ui. asini imolatio est. ☞ Grata Deo Hel. Priapo Lāpsaceno, a Lāpsaco urbe, q̄ est i littore Hellespōti: i ora Asiatica Priapi pria. Hellespōt⁹ dict⁹ ab accasu Helles sororis Phrixi: fretū illud ē angustū ab Aegæo i Propōtida. & ubi sūt illę angustiæ septē tm̄mō stadiis Asiā ab Europa diuidētes: & illic a nobis feliciore tpe sæpe cū turcis pugnatū ē. ☞ Intactæ: sæuitū iā fuerat i q̄drupedes: sed adhuc hūanū genus ab aulbus manū cōtinuerat: qd & ruricolis magno ecēnt solatio: & i siluis uersatę nocerēt nemini: q̄ nidificāt, pariūt, & enutriūt fœtū: replētq; oīa cātu suauissimo: i quo nō mediocris ē earū cōmēdatio: & ab inocētia, & ab idustria, & a uoluptate: quā oīb⁹ cōferūt: nihil tū ista pfuere: qa cū alti⁹ datū sit illls euolare: putarūt Dii sua de rebus humanis cōsilia ab auib⁹ & pcipi & mortalib⁹ quoq; referri: qd tūc deph̄ēsum: cū tā ab earū garritu, q̄ ab aspectu mortalib⁹ futura p̄nūciarent. Tūc deniq; ea rōne cœpe & ipsæ diis supis imolari. ☞ O aues sue. ita. q̄si a nemine Diis ipsis imolatę. ☞ Solatia ruris: p appōnē q̄ ruricolis solatia p̄ betis. ☞ Gen⁹ asslue. fil. & ino. uos a alīū gen⁹ siluas icolētiū, & nulli noxiū. ☞ Quę fa. ni. q̄ nō alioꝝ ope: sed domūculas uobis uos ipsæ fabricatis. ☞ Et foue. oua plu. icubatis ouis: & in his cōceptū fouetis, & editū pullū enutritis. ☞ Et editis: emittitis aut effunditis. ☞ Ore facili: ore benigno. ☞ Dulces sonos: cātus suaues. ☞ Sed ista: a qbus cōmēdationē, laudēq; meremini. ☞ Nihil iuuāt: nulla ex pte p̄sunt. ☞ Quia hētis crimen lin. qa estis paulo loq̄ciores.

Rudere est proprie asinorum

Helle. spontus

ANT. FAN.

¶ Diis ut proxima quæq; est: uel altius uolans ac cęlo adhærens: uel Diis dicata: ut aquila Ioui, columba Veneri, coruus Apollini. Quæ aues uident accipere a iis quã dam quasi scientiam futurorꝝ. ℣ Nunc penna ueras, nũc datis ore notas: pẽna & uolatu aues prępetes futura p̃nũciant, Oscines cãtu. Auguria ex auibus primum cõperta dicuntur a Cara rege: teste Pli. ex quo Caria regio nomẽ accepit. ℣ Vrit in calidis alba colũba focis: Deæ candidæ ac uenustissimę alba columba mactatur ipsa similitudine placitura. Vnde illud est Propertii: Sed cape torquatæ genus o regina columbæ: Ob meritũ ante tuos guttura secta focos. Virgi. Maternas agnouit aues. Delectatur autẽ Venus huius auis holocausto: ut Lactã. grammaticus tradit: hac de cã. Cũ Venus & Cupido lasciua contẽtione certarent uter plures sibi flores colligeret: & Cupido alis adiutus Venerẽ superaret: Peristera nympha accurrit, & adiuuãdo Venerẽ superiorem effecit: indignatus Cupido mutauit eã in auem: quã Grę ci peristerã appellant. Venus aũt ut honore pœnã minueret columbã in tutelam suam esse mandauit, sed (auctore Ser.) hęc auis pp frequentẽ fœtũ & coitum Veneri consecrata est, cui mactatur ut diximus. Martia. Ne uoles teneras præ duro dẽte columbas: Tradita sed Gnidię sint tibi sacra Deæ. Eadem auis & pauo amici sunt teste Pli. ut turtur & psitacus: merula & turdus: cornix & ardeola. Oui. alibi: Et uariis albæ iũguntur sæpe colũbæ. Viuit ãt annis octonis: cũ palũbos inguina tardãtes ad tricesimũ annũ perueniãt: & eo amplius adeo fructuosum est Venerẽ detractare. Vnde quidam non improbant nostrũ illud epigramma: Exhaurit uenas & Lesbia uare crumenam: Demens cui gemino sanguine constat amor.

Præpetes aues

Oscines aues

Auguria ex auibus

Caras a quo Caria

Columba mactatur Veneri

Diiq; putant mentes uos aperire suas.
Nec tamen hoc falsũ. ná Diis, ut p̃xima quæq; est,
Nunc penna ueras, nunc datis ore notas.
Tuta diu uolucrum proles, tum deniq; cæsa est:
Iuueruntq; Deos indicis exta sui.
Ergo sæpe suo coniux abducta marito
Vritur in calidis alba columba focis.

¶ Et Dii putãt uos aperire mentes suas: putant Dii uos archana eorꝝ cõsilia referre: quæ diuina mẽte cõceperint. ℣ Nec tñ hoc est falsum: sed uerꝝ, qa aperitis Deorꝝ mẽtẽ. ℣ Nã ut quæq; p̃xima Diis: ut quęq; uestrũ ẽ Diis propinquior, q̃ cęterę aiantes: cũ uos aera & illi cęlũ colãt. ℣ Nũc datis ueras notas: uera futurorꝝ signa. ℣ Penna: uolatu. ℣ Nunc ore: garritu. sic auspicium & garritũ expressit: de quo superius. Sunt autẽ aues, aut præpetes, aut oscines: illæ uolatu, hæ cantu futura prænunciant. ℣ Proles uolucrum tuta diu: ipsæ aues, quæ diu fuerãt ab infidiis tutæ. ℣ Tunc deniq; cæsa: tunc tandẽ imolata: cũ ab ipsis auguria captare cœpissent homines. Auguria ex auibus primũ inuenisse Carã ostendit Pli. a quo Caria appellata. Adiecisse ex cęteris aiantibus Orpheũ Haruspicã dicit: & Delphũ igni spicã: & Amphiarauꝝ auspicia auiũ. Sed Tiresiæ Thebano iterpretatio ostẽtorꝝ ascribitur: Somniorꝝ uero Amphitrioni. ℣ Exta sui indicis: itestina auiũ Deorꝝ mentes indicantiũ. ℣ Iuuerunt: delectarunt Deos: quia placuit immolatio auiũ. ℣ Ergo sæpe: ob eã cãm, quã retulimus mactari cœpunt aues: imolata quoq; est colũba, qd eo grauius esse debuit: qm̃ mite aial & fel le carẽs. Adde qd Syri columbã pro Dea colũt: ut Diod. inquit. Cũ fabulent quidam Semiramidẽ in columbã fuisse cõuersam: hoc tñ illi nõ prodest. Adde & aliã rõnẽ. Dicunt enim aliqui (ut Iginius testis est) pisces in Euphrate amne ouũ inuentũ in siccũ deiecisse: & inde colũbã exisse: quæ Venus credita est: quã uolitare per urbes Syroruꝝ ferunt: a cuius uolatu futura captãt haruspices. ℣ Ergo: propter eã cãm: ut est illud Virg. in. vi. Aenei. Illius ergo uenimus. i. cã illius. ℣ Alba colũba coniux: quæ uelut coniugii lege mari iungitur: nã uti & Pli. inquit: Et pudicitia illis prima, & neutri nota adulteria: coniugii fidẽ nõ uiolant. Cõmunemq; seruant domũ, nisi cęlebs aut uidua domũ non relinquit: & imperiosos mares subinde etiã iniquos ferũt: qppe cũ suspitio est adulterii, quamuis natura nõ sit. ℣ Sæpe abducta: abstracta. ℣ Suo marito: a suo colũbo. ℣ Vrit: & imolat, & torret: seu crematur. ℣ In ca. so. ad ignẽ. focus p loco ubi fit ignis, & proaris & p ipso igne ponit. Fit. n. ex columba holocaustum. Dicimus. n. holocaustũ uictimãq; tota aduri: & qm̃ multa de rõne horꝝ sacrorum dicẽda erãt reseruauimus in hũc locũ in quo de bestiarũ simul, & uolatiliũ immolatione diceremus. Apollo de cultu & sacrificiis Deorũ sic p responsa hoies instituit. Hæc age q nutu diuorꝝ ingressus amice: Huius iter uitæ mactãda est hostia cũctis Multa Deis: seu q terrã: seu q mare uastũ, Aera seu q habitãt latũ: seu q æthera: seu q Alta colũt cæli: seu q ĩfima regna barathri: Quæ qbus obseruãda modis sint singula dicã. Tu memori cõscripta aio mea dicta teneto. Terna qdẽ diuis cęlestibus hostia: & ipsa Cãdida mactãda est: terna & terrestribus: atq; Atra eadem gaudent porro & capiunt apertis Terrestris aris: foueas cũ numina cõtra. Exposcãt atro imbutas inferna cruore: Nec placeat, nisi quæ terræ mandet humana Hostia: mel uero nymphæ: atq; liquẽtia uina Offerri lætantur, at ignẽ accendier aris Quæ circumuolitant terrã sibi numina quærunt: Impoq; atrum corpus: tum thura: simulq; Iniciet falsas fruges: & dulcia liba. Hæc facito: uerꝝ qbus est data cura p fundi His ipso sp fer sacra in littore: totũ Proiicieq; in fluctus aial: cælestibus aũt Extremas reddes ptes: atq; igne cremabis. Quod superest propone tibi, dapibusq; reliqua. Sudet odoratis, crassisq; uaporibus aer. Hoc aũt Apollinis oraculũ Porphyrius in libris responsorꝝ ita exponit: Cũ igitur & terrestres: & inferni Dii sint: oibus istis atras quadrupedes offerendas iubet. Modus aũt differt: nã terrestribus qdẽ superas. infernis autẽ in foueis mactandas eẽ hostias p̃cepit. Aeris ãt uolatilia dicit offerẽda corpori b?: holocaustis, & sanguine ad arã circũducto: uolatilia ẽt marinis. sed uina in fluctibus proiicere mãdat: ita oĩbus Diis pręter q̃ terrestribus uolatilia immolari possunt. Sed maritus solũmodo nigri coloris uolatilia. Quare cæteris albã offerenda sunt. Cęlestibus uero & æthereis bestiarum: quas albas esse uult extremitates ait conseruandas: reliq̃s aũt partes comedẽdas. Ex his. n. solũmõ comẽdere oportet. Ex aliis uero mime. Ita q̃drupedes & terrestres terrestribus sacrificandæ sunt. Simili nanq; simile gaudet. Quis porro terrestre aial ẽ: & iccirco Cereri gratissimũ, atra uero, quia & terra naturaliter tenebrosa. Tres aũt simul, qm̃ terrestris corpis tria sunt symbola & sup aras terrestribus: qm̃ sup terrã uersant. Cæteris uero Diis iccirco uolatilia sunt offerenda: qm̃ uniuersi mouẽtur. In motu. n. semper maris aqua est: cuius atrę sunt hostiæ: qm̃ & cæruleus color aquarꝝ. Alba uero aeris. Lucis. n. receptiuus aer est. cęlestibus aũt atq; æthereis extremitates dat consecrandas: qm̃ leuiores reliquo corpore sunt: quorꝝ sacrificiis cõicare oportet: qa cũ alii Dii arcere mala soleant: cælestes bona nobis largiuntur. Hæc ille. Sed in eo libro: quem de abstinendo a carnibus animalium conscripsit nihil sacrificandũ; neq; cædendũ censet.

Asseritq;

Apollo de cultu & sacris deorꝝ

De holocausto

Quæ animalia comedebant in sacris, & quæ nõ

De auspiciis Oscinis & garritu & inuentoribus

Semiramidẽ in columbaꝝ uersam esse fabulosum ex Diodoro & Iginio

Asseritq; non esse Deos illos: qui cæde animaliũ gaudent, Sceleſtiſſimam.n. esse brutorum etiam animalium cædẽ: & abominabile nõ ſolũ Deo primo: uerum etiam cæleſti bus & diuinis uirtutibus. Sed hæc hactenus: ad rem nostram redeamus. Cæditur igitur: & aduriť columba. Nã Diis aereis immolatur: quia Veneri: cuius ſedes eſt in tertio circulo. Infra Solẽ.n. ambit: ut Pli. inqt. Ingẽs ſidus appellatũ Veneris alterno meatu uagũ: ipſiſq; cognominibus æmulum Solis: ac Lunæ præueniens, quippe & ante matutinũ exoriens Luciferi nomen accipit: ut Sol alter diemq; maturãs: cõtra ab occaſu refulgens nuncupatur ueſper: ut prorogans lucẽ, uicemq; Lunæ reddẽs ſed de hoc alias. Sacrificať igiť Veneri colũba: ꝓpterea ꝙ aial ẽ nimiũ ſalax: & corpe holocauſto: hoc ẽ toto aduſto. ¶ Nec defenſa iuuant Capitolia quo minus anſer Det iecur in lances Inache laute tuas: honor quidẽ anſeribus olim exhibitus eſt a Romanis: ꝙ cenſores eoꝝ cibaria in primis locare cõſueuerũt: & argenteus anſer in Capitolio poſitus eſt in memoriaꝫ eius qui clangore ſuo Gallis per ardua obrepẽtibus canũ ſilẽtio M. Manilium arcem tenentem excitauit. Non adeo tamen huic aui profuit uigil cura Capitolio: ut ait Pli. teſtata defenſio: ut ĩ ſacris expers cædis fuerit: cũ eius iecur detur Inacho: cui Deo fluminis Argiuoꝝ recte auis mactatur, quæ aquis gaudet. Eſt autem lautũ dicit poeta: ꝙ anſeris iecore delectetur: quod inter lautiſſima cibaria olim habebať. Vnde ait Pli. Non ſine cauſa eſſe in quæſtione quis primus tantuꝫ bonum inuenerit, Scipio an Metellus uir conſularis: an M. Seſſeius eques Romanus, iecur in extis primũ locum obtinet: unde per iecur exta interdum accipimus: qđ cuꝫ diſtabuit in coquendo monſtrum dicitur auctore Feſto. Sunt qui legant: Det iecur in lances Inachi uacca tuas: qđ magis placet: cũ apud Herodotũ inuenerim Aegyptios ſacerdotes olim ſolitos anſerinis ac bubulis carnibus uesci: a quibus Iſis coliť: quam quidam uolunt Lunam eſſe, ut: Inerant Lunaria fronti Cornua. Anſer aũt eius temporis qđ eſt Lunæ proprium. i. noctis ſilentiũ turbat. Eius auis iecur ſartilibus in magnã amplitudinẽ creſcit: exemptumq; lacte mulſo augetur: lingua uero in cibo uel potione ſumpta mulieꝝ libidinem mouere dicitur. Sane Io Inachi Argiuoꝝ regis filia: aquo fluuius nomen accepit a Phœnicibus rapta eſt: ut Herodoto placet: atq; in Aegyptum adducta. Eam poetæ fabulanť in uaccã fuiſſe conuerſam. Nota eſt fabula. Poſt mortẽ Iſis appellata ẽ: atq; habita Aegypti genius auctore Seruio: ubi ſeius ſimulachrũ ſiſtrũ dextra tenens: ac ſiniſtra ſitulam bubulis præditum cornibus fuit: quẽadmodum Io Greci deſcribunt. Habuit aũt templum in urbe Buſuri, quæ in medio delta Aegyptĩ ſita eſt: ubi ei rem diuinã aqua & igni in primis faciebant in monumentũ nauigationis, qua Io ĩ Aegyptũ delata eſt. Quam ob cãm factũ exiſtimo: ut anſer, Iſidi mactaretur, qui aquis gaudere conſueuit. Hanc Deã nõnulli Lunam eſſe uolunt: ut diximus ſupra: alii Cererem: alii Terrã: cuius ſacra Romã trãſlata ſunt: ubi iuxta campũ Martiũ ædem habuit. Iuuena. Antiquoq; proxima ſurgit ouili. Lucanus: Nos in templa tuã Romana accepimus Iſim. Propertius: Atq; utinã Nilo pereat: quę ſacra repente Miſit matronis Inachis Auſoniis. Eius ſacerdotes & baculo, quem ſiſtrum appellabant: ut quibuſdã placet: & lineis ueſtibus utebanť: unde linigeri dicti ſunt: ac tertio quoq; die tondebantur. ¶ Nocte deæ noctis criſtatus cæditur ales: gallus Nocti Deæ noctis noctu mactatur: quia cantu ſuo diem nocti contrariũ prænunciat: atq; (ut inquit Plin.) Solis ortũ nõ patiť icautis obrepere. ¶ Nec defenſa: Inacho anſer mactatur: nec tutatur ratio illius uigiliæ: qua Capitolium tutatus eſt noctu Senonibus Gallis Capitolium aſcendentibus: oppreſſis ſomno cuſtodibus, & ipſis canibus: cum clãgorem edidiſſet: Romanis excitatis: pulſi ſunt hoſtes præſertim opera M. Manilii: ꝙ ex eo Capitolinus cognominatus eſt. De quo latius apud Liuiũ lib. v. ab ur. cõ. Vnde & Pli. Eſt & anſeris uigil cura Capitolio teſtata defeſio: pid tempus canũ ſilentio proditis rebus. Quãobcauſam cibaria anſeꝝ cenſores in primis locãt. Quin & fama amoris Argis dilecta forma pueri noie Oleni: & Glauces Ptolomæo regi cithara canẽtis: quam ex eodem tempore & aries amaſſe proditur, poteſt & ſapientiæ uideri intellectus his eſſe. & Plutar. xciii. Problema. agitcur cenſores magiſtratum ineuntes nihil aliud agunt: q̃ut ſacrorum anſerum alimenta locent: & imaginis ſplendorem: rationeſq; has refert. An a uilioribus incipientes: quæ nec multo ſumptu: nec magna opa egent: an uetus q̃dã huic animanti gratia refertur: a bello uſq; Gallico repetita: ꝙ dormientibus canibus primi oĩum anſeres Gallorum in capitolium aſcenſum perſenſerunt: & clãgore uigiles excitarunt. An cum ſint maximaꝝ rerum: & quæ ſumma cura indigent cuſtodes cenſores: ut ædiũ ſacraꝝ: ac publicaꝝ: moꝝ deniq; & uitioꝝ: & uitę uniuſcuiuſq; diligẽtiſſimi: & cuſtodientiſſimi oĩum animantiũ rationem habendam ſibi eſſe putauerunt. Simul.n. anſeribus curãdis ciuues admouent: ne Deoꝝ cultũ negligãt. anſeris uero abſterſi & ſplẽdor neceſſarius ẽ. Cito.n. rubrica defluit ac deforeſcit. Ea.n. ueteres ſtatuas obducere: & illinire cõſueuerũt. ¶ Nec Capitolia defenſa: quæ defendit ille anſeris clangor ab inſidiis Gallorum: cuius imago argentea in Iunonis æde ſacrata ẽ. ¶ Iuuarit: anſerẽ. ſ. ¶ Quominus: ut nõ ipſe anſer. ¶ O Inache lau. ſplẽdide & delitioſe. ¶ Det ie. in lã. tuas: det iecur in tuis ſacris epulandũ. Inachus q̃dem rex Argiuoꝝ fuit: a quo & fluuius q̃ oriť ex Lyrico ad Cynuriam montem Arcadiæ, iuxta Argos labẽs, Inachus denominať: & in quẽ uolunt eum ipſum fuiſſe conuerſum: huic fuere filii Phoroneus: & ii quoꝝ alter Argiuis: alter Aegyptiis: primi leges tradidiſſe ferũtur: poeta lautum appellauit Inachũ: ꝙ in eius ſacris iecur anſeris offertur: quo nihil eſt inter epulas melius: ideo Pli. inqt: Noſtri ſapientiores, quí eos iecoris bonitate nouere. Fartilibus in magnã amplitudinem creſcit. Exemptũ quoq; lacte mulſo augeť. Nec ſine cauſa in quæſtione eſt qs primus tantũ bonũ inuenerit, Scipio an Metellus uir cõſularis: an M. Seſſeius eadem ætate eques Romanus. Sed (ut addit ipſe Meſſalinus Cotta) Meſſalæ oratoris. ſ. palmas pedum ex his terere: atq; patinis cũ gallinaceorum criſtis condire reperit. ¶ Nocte: cũ multa ſint in gallo laudabilia: nõ proſunt tamẽ. Nã Deæ noctis imolatur ea ratione, ꝙ excubet, & diem nunciet. propterea ꝙ ipſi galli (ut aſſerit Pli.) norunt ſidera: & ternas diſtinguunt horas interdiu cantu: cũ ſole eunt cubitũ. Quartaq; caſtrenſi uigilia ad curas laboremq; reuocant. Nec Solis ortũ incautis patiunť obrepere, diẽq; uenientem nunciant cãtu. ¶ Ales criſtatus: ipſe gallus. ¶ Cæditur: immolatur. ¶ Nocte: noctis tempore. ¶ Deæ noctis: ipſi nocti: nã & nocturnũ tẽpus: & ipſius tẽporis Dea: eodem nomine nuncupantur: eſtq; ipſa nox Eumenidum mater: ideo eas nocte ſatas uocant: & Virgili. Matri Eumenidum pro nocte poſuit.

Nec defenſa iuuant Capitolia, quo minus anſer
Det iecur in lances Inachi laute tuas.
Nocte Deæ noctis criſtatus cæditur ales:
Quod tepidum uigili prouocet ore diem.

Quibus animalibus Dii gaudent

ANT. FAN.

Anſer Inacho mactať

Anſeris iecur

Anſeris lingua ĩ cibo Io fabula

Iſis Dea

Iſidis ſacra Romã trãſlata

Iſidis ædes

Iſidis ſacerdotũ inſignia

Linigeri Gallus nocti mactať

PAV. MAR.

Quare cenſores cibaria anſerum in primis locant

De Inacho nõ fluuio

De iecore Anſeris

ANT. FAN.

¶Interea Delphin clarũ ſuper æquora ſidus Tollit.v. idus Ianuarias Delphin i ortũ heliacũ tollit, Sol .n. Aquario indies magis adhęrens Sagittariũ longius reliquit: cuius cũ poſteriore parte Delphin exorit, Nec reluctat nobis aduerbiũ interea: quo nõ quæ uenerũt Agonalia: ſed quæ pene iã ueniũt demõſtrãt. Quod plane itelliget qui

Interea quid ſignificat

¶Interea Delphin clarum ſuper æquora ſidus
Tollitur: & patriis exerit ora uadis.
¶Poſtera lux hyemem medio diſcrimine ſignat:
Aequaq; præteritæ quæ ſuperabit, erit.
¶Proxima proſpiciet Tithono Aurora relicto
Arcadiæ ſacrum pontificale Deæ.
Te quoq; lux eadem Turni ſoror æde recepit:
Hic ubi uirginea campus obitur aqua.
Vnde petam cauſas horum, moremq; ſacrorum?
Dirigit in medio quis mea uela freto?

tur Delphin. Qui (ut idẽ Iginius inqt) nõ lõge ab Aquilæ ſigno figuratũ incuruatione caudæ nouiſſimæ tangit æq noctialis circuli circũductionẽ. Capite ppe cotingẽs equi Pegaſi roſtrũ exorit: cũ Sagittarii poſteriore parte. Occidit aũt cũ Virgo exorta eſt a capite collocatũ inter ſidera. Eratoſthenes inqt a Neptuno, cũ nuptias Amphitritẽ ad Atlantẽ uſq; fugientẽ Delphin miſſus allexiſſet: & mitem ad Neptunũ produxiſſet. Gloſtenes aũt unũ fuiſſe ait ex Tyrrenis nautis: q Bacchum tranſferri uolentẽ Naxon, prodituri erant: & inde in delphinos conuerſi in rei memoriam a Baccho ſideribus annumeratum. Alii dicunt illum fuiſſe, qui ex Siculo mari in Tenaꝝ Ariona citharœdũ trãnſuexit. Cuius rei hiſtoriã in ſequenti libro latius referemus. ☞ Interea: dum hæc refero: aut dũ in his ĩoror. ☞ Delphin: p appoſitionẽ. ☞ Claꝝ ſidus tollit ſup æquora: atollit ſup ipſa maria, qa orit. ☞ Et exerit: apit, & eleuat. ☞ Ora patriis uadis: ab ipſo mari patrio. ☞ Poſtera: quarto id. Ianu. hoc eſt .x. die Ianua. media ps hyemis erat exacta: aliq id eſſe dicunt pridie nonas: alii .vi. calẽ. Februa. ☞ Poſtera lux: ſequẽs dies. ☞ Signat hye. me. dif. hoc eſt determinat ipſam hyemem bipartitã. ☞ Quæ ſupabit: ps illa hyemis q̃ adhuc reſtat. ☞ Eſt æqua p̃teritæ: qa tm̃ pręteriit: q̃tũ ſuperit. ☞ Proxima. iii. id. Ianu. feſtũ erit Carmẽtis nymphæ fatidicæ matris Euãdri: de qua paulopoſt. ☞ Proxima Aurora. i. dies ſequẽs: Aurora. n. diẽ refert. ☞ Relicto ti. quẽ fingũt eius fuiſſe uiꝝ: & hoc qd oriẽtẽ uerſus: & i Aethiopiã uſq; militauit: ut Diod. tradit. ☞ Reſpiciet ſacrũ põtificale: qd põtifices faciãt: maioriſq; erat uenerationis põtificale: q̃ aliorum ſacerdotũ. ☞ Deę Ar. Carmẽtis: q̃ ex Arcadia in Italiã cũ Euãdro filio uenit. ☞ Te quoq; eodẽ die: hoc eſt. iii. id. Ianu. dedicatũ eſt tẽplũ Iuturnæ nymphę ſororis Turni i campo Martio: apud ductũ aquę uirginis. ☞ Eadem lux: idẽ dies quo erũt feſta Carmẽtis. ☞ Recepit te quoq;: tetiã. ☞ O ſoror Tur. qa ea die dedicata ſunt tibi tẽpla: de Iuturna plura hẽs apud Vir. & plura nos i fine huius primi libri: & i ſecũdo quoq; dicemus. ☞ Hic ubi: cãpus Martius, cuius ſupra meminimus. ☞ Obit: circunfundit. ☞ Aq̃ uirginea: hãc aquã M. Agrippa (ut Frontinus teſtis eſt in libro de aquæductibus) poſt annũ .xiii. q̃ Iuliã abduxerat in urbẽ pduxit in agro Lucullano collectã. Virgo appellata eſt, q̃ quærentibus aquã militibus puella uirgũcula quaſdã uenas mõſtrauit: quas ſecuti q foderant ingentem aquæ modũ inuenerunt: ædicula fonti appoſita hanc uirginẽ dictam oſtẽdit. Cõcipit uia collatina ad milliarium octauũ paluſtribus locis: Pli. tñ inquit: M. Agrippa & uirginem abduxit ab octaui lapidis diuerticulo ad duo millia paſ. uia Pręneſtina. ☞ Vnde petam: dubitare uidetur poeta unde petat rationem Carmentaliorꝝ: cũ ſint ab hominum memoria remota. Carmentis igitur nymphę opem implorat: quæ a carmine ita fuerit appellata. Sed de hoc ſuo loco agetur. ☞ Vnde: a quibus faſtorꝝ libris, aut annalibus, aut a quo. ☞ Petã cauſas: originẽ & rationẽ. ☞ Horꝝ ſacrorꝝ: quæ a põtificibus Carmenti fiũt. ☞ Et morẽ: cõſuetudinẽ: ſeu uñ ipſe mos habuerit initiũ. ☞ Quis dirigit mea uela: per trãſlationẽ a nautis. i. qs dirigit ingeniũ meũ. ☞ In medio freto: in medio mari: q̃ſi i tã ardua materia: & q̃ mihi ĩcognita. ☞ Mone: inſtrue: me tu.

¶Ipſa

Quare delphin eſt in cælo locatus

Delphin oritur quinto idus Ianuarias

Delphin inter ſidera

Mediũ hyemis quarto idus Ianuarias

Carmẽtalia & dedicatio Iuturnæ templi .iii. idus Ianuarias

Iuturna

Aqua uirgo unde nomen accepit

Carmẽtis

Via collatina

PAV. MAR.

¶Interea: nimis euagatus uideꝝ in referẽdis uictimarũ rõnibus: iã redit ad inſtitutũ, ad ſigna, & ſtellas ipſas: aſſerẽs exoriri iam Delphinum: ex quo uidetur oſtendere id eodẽ die, quo fiunt Agonalia:: hoc eſt. v. id. Ianua. At Cæſari pridie nonas exoritur, & matutino: exigua quidem hæc differentia quinq; tantum dieꝝ: ſed ita intelligamus Cæſari matutinũ pridie nonas: huic. v. Idus cũ Sole exoriri: ſeu cũ occidit Sol: cum ab oriẽte ſurgere Iginius oſtẽdit: oriri cum poſteriore parte Sagittarii: qd eodẽ tendit quo & ratio Cæſaris: nam præeuntis in zodiaco: poſterior illa pars Sagittarii iũcta eſt Capricorno: & tertia illius facies erit huius prima. Sic eodẽ tpe & coſmice orie-

ANT. FAN. Nicostrata uł Carmẽtis

Carmẽtis nois origo

Cur matres Carmẽtis lacrificabant & ædẽ construxerunt Carmẽtis filia Mercurii

Arcades antelunares

Arcadia

Exẽplũ eius gentis quæ dicta est prima

¶Ipsa mone quæ nomen habes a carmine dictum: Nicostratã inuocat Euãdri matrẽ: quæ qa carminibus uaticinabat Carmẽtis dicta ẽ: ut qbusdã placet: licet Plutar. in qõnibus tradat nõ Carmẽti carmina nomẽ indidisse: sed ab ea potius accepisse, quæ diuino spiritu afflata uersu oracula edebat. Ea Themis uocata est: & ab aliquibus Nicostrata: posteaq; mutato noie Carmẽtis: quã nõnulli fatum, siue κλῆρον. i. sortẽ esse putauerunt. Dicta aũt Carmẽtis creditur, quasi mẽte carẽs qđ spiritu afflata furere atq; insani re uideret: cui ꝓcreationis gr̃a matres rẽ diuinã faciebant, quæ senatusconsulto ꝓhibitæ uehiculis uti, conspirasse iter se dicuntur: ne qua eaꝝ conciperet: neue pareret: atq; ita uiros ulciscerẽtur: qbus coactis mutare sniam, cũ pueri feliciter nascerent matres Carmẽtis ædẽ ꝓstruxerũt. Hãc Diony. scribit Euandri matrẽ e Mercurio fuisse: & annis .lx. añ res Troianas in Italiã uenisse: ubi (ut qdã dicunt) Euãder pulsis Aboriginibus ea loca tenuit, in qbus Roma est. Quare auctor in re uetustissima perite numinis auxiliũ uocat: ſm illud Horatii: Nec Deus intersit nisi dignus uidice nodus Inciderit. Sic Vir. i. vii. Aen. Nũc age q reges Erato, q̃ tpa reꝝ, Quis latio antiquo fuerit status aduena classem Cũ primum Ausoniis exercitus appulit oris: Expediã, & primę reuocabo exordia pugnæ. Tu ãt tu diua mone. ¶ Orta pri. Lu. (de se si credit illi) A magno tellus Arcade nomẽ hẽt. Arcades olim ausi sunt añ lunares se dicere: & solos se nobiles ꝑdicare. Vnde a Grę cis ꝓgꝓtoithvoi uocant: ex quo factũ putat, ut apud Romanos, q nobilitate præstabãt Lunulas in calceis ferrẽt. Mos aũt fuit Græcię ꝑplis in alienas ire terras: quas fertiles eẽ cognouerãt: & eas habitare pulsis ueteribus icolis. Sed qm̃ soli Arcades ob sterelitatẽ agroꝝ pulsi non sunt: ideo se uetustate ac nobilitate cæteris ꝑstare dixerunt. Vnde illud est Senecæ in Hippolyto: Aut te stellifero despiciẽs polo Sidus post ueteres Arcades editũ Currus nõ poterit flectere cãdidos. Et Strabo Geographus: Gẽtes iqt Arcadiæ Azanes, atq; Parrhasii, cęteriq; eiusdẽ generis Græcam nationẽ uetustate ꝑstare credunt. Herodotus septẽ inqt gẽtes Peloponnesum incolere, Achæos, Dorienses, Aetolos, Dryopes, Lemnios, Arcades, & Cynurios: quaꝝ duas tm̃ ait indigenas eundẽ, quẽ olim tenuerunt, locum habitare, Arcades uidelicet & Cynurios. Alii Arcades dicunt cum soli diluuio superfuissent: postq̃ aquæ subsederunt e speluncis egressos existimasse oia diluuio fuisse cõsumpta: cũq; Lunã postea intuerent: & eam tũc natam, & se ante illã genitos credidisse. Quã ob cãm eos ferunt aliqñ de antiquitate certasse cũ Phrygibus. Itaq; singulos cũ singulis nutricibus clauserunt, quibus nutricibus linguas ademerãt, ut experirent utrũ uox innata esset an doceret: & si esset innata quæ illa esset Phrygum an Arcadũ: ꝓductos aũt pueros uerbum locutos esse aiunt: cuius significatione Phrygum lingua panis intelligit. Quare cognitũ est Arcades non esse primigenas. Eos diuinũ oraculũ (ut ait Plutar.) Glãdiphagos appellauit. Qui ideo de arboribus nati dñr, ꝙ ante usum casaꝝ hoies, aut cauas arbores, aut speluncas habitabãt: cumq; inde egrederentur, ut suam educerent sobolem existimati sunt ex arboribus procreati. Quare ait Statius in quarto Thebaidos. Quercus, lauriq; ferebant Dura puerperia, populosq; umbrosa creauit Fraxinus & fœta uiridis puer excidit orno. Est aũt Arcadia in media Pelopõneso dicta ab Arcade Iouis & Themistus filio, uel Calistus: de quo Naso alibi: Et iã puer Arcas (Id ipsum indoluit Iuno) fuerat de pellice natus. In hac regiõe aptissima equis, & asinis equaꝝ suppositoribus pascua sunt. Vnde Iue. Stultũ atq; obtusi ingenii iuuenem Arcadicũ uocat. ¶ Hinc fuit Euander q q̃q̃ clarus utroq;, Nobilior sacræ sanguĩe matris erat: Euander Arcas fuit: quem alii Mercurii, alii Pallantis filiũ crediderunt. Ei mater Carmẽtis ꝑdixit fore dissensionẽ ac seditionẽ ĩ patria, suasitq; ut dimissa Arcadia ĩ Italiã se cõuertat. Erat. n. nõ nympha (ut inqt Ser.) sꝛ uaticinatrix: unde illud ẽ Silii: Aspice Carmẽtis gressus Euandria mr̃ Hæc fuit, & nostros tenuit ꝑsaga labores. Euãder igit̃ in Italiã uenit, cõsleditq; ĩ mõte Palatino: ubi fundasse dicit̃ oppidũ Pallanteũ. Sunt tamen qui Euandrum tradunt ex Arcadia discessisse, ꝙ patrẽ per imprudentiã occidisset: quibus Ouidius astipulatur hoc loco. ¶ Ipsa quæ habes nomen ductũ: pro deductum: hoc est derivatum. ¶ A carmine: quę a carmine Carmẽtis appellaris. ¶ Et faue ꝓpositio: mihi qui proposui scribere originẽ tuæ celebritatis. De Carmẽti ita Diony. antiqtatũ Romanaꝝ scriptor, cũ multos retulit e Græcis, qui ĩ Italiam uenerũt, hæc subdit: Post non multum tempus alia classis Græca ad hæc loca Italiæ appellit̃. Annis .lx. ante res Troianas: ut Romani ipsi dicũt: ex Pallãtio urbe Arcadica exurgẽs duce ꝓiectionis Euandro Mercurii credito, & nymphæ cuiusdã Arcadiæ incolæ: quã Græci Themin esse dicunt: Deiq; patientem, & fatidicam demonstrãt. Qui uero Romanas cõscripserunt origines lingua eã ꝓria Carmentũ nominant. Esset aũt ipsi nymphæ nomen sermone græco Thespiodos. Odos. n. Romani dicunt carmina. Hãc aũt diuino spiritu detentã: & uẽtura populo solitã esse carmine ꝑdicere. Et Plutar. ĩvi. Problemate: Themin uocari asserit: aut quẽadmodũ aliq Nicostratam, & ꝓsequit̃: Q m̃ uersibus oracula ederet, Carmẽtim mutato noie uocauerũt. Nã τακτωη Romani carmina appellant. Sunt qui μοιρον: hoc est sortẽ, & fatũ Carmentim putent: & ob eam rẽ matres rẽ diuinam facere. Est autẽ nominis uera ratio ὑστερησιν ἐνην διαθεσ θεοφορησιν. i. mente priuata ꝓpter afflationes: Non Carmẽti nomen carmina indiderunt. Sed ab ea potius acceperũt. Diuino nãq; spiritu afflata uersu ac metro oracula edebat. In uita Romuli nõnulli inquit Arcadis Euandri matrem fuisse arbitrant̃ reꝝ futuraꝝ admonitricẽ: quę Phœbo dedicata carminib⁹ oracula significabat. Vnde dicta est Carmẽta: nã Nicostrate ei græce nomẽ fuit. Quidam uero Carmẽtæ nomẽ alio pacto interpretant̃: qđ quasi careat mente Carmẽta dicta fuerit: ut solebat his euenire: qui Apollinis numine debacchabãtur. ¶ Hinc fuit: Arcades uetustissimi ac nobilissimi Græcorum oĩum sunt: qui (ut Eustathius inquit) per mediam Peloponnesum cõnexam terrã habitãt sub Erymantho mõte: dictaq; est Arcadia regio (ut multi uolunt) ab Arcade Iouis & Cali-

Ipsa mone quæ nomen habes a carmine ductum:
Propositoq; faue, ne tuus erret honor.
Orta prior Luna (de se si creditur illi)
A magno tellus Arcade nomen habet.
Hinc fuit Euander: qui, quanq̃ clarus utroq;,
Nobilior sacræ sanguine matris erat.
Quæ, simul Aethereos animo conceperat ignes:
Ore dabat pleno carmina uera Dei.
Dixerat hæc nato motus instare, sibiq;,
Multaq; præterea tempore nacta fidem.
Nam iuuenis, nimium uera cum matre, fugatus
Deserit Arcadiam, Parrhasiumq; larem.

Euãder

Pallanteum

PAV. MAR.

De Carmenta matre Euãdri

stus filio:ut Eusta.ipse ab Arcade filio Iouis, & Themistus. Arcadesq; ipsi ob summaz uetustatem: προσεληνοι: hoc est antelunares dicti sunt: qui fuere anteq̃ Luna esset. Datur locus huic rei, quod cacumina montium habitantes soli diluuio superfuere: & per antra latitãtes: ubi aqua resederat egressi: credentes omnia diluuio fuisse immersa: serenitatem cęli, Lunamq; postea spectãtes: & ea tunc nouissime facta arbitrantes: seu prius factos esse: seu natos dixerunt: &

Arcades supasse omnem Græciã uetustate

Strabo Arcades superare omnem Græciam antiquitate testatur. ¶ Tellus: per metonimiam: nam quod tenet pro eo quod tenetur: hoc est gens, quæ in ea tellure Arcadica est orta prior. ¶ Luna: quę prius nata est, q̃ luna. ¶ Si creditur ulli de se: si cui est adhibenda fides de rebus suis referenti: quasi nata prior Luna si illi credendum est. ¶ Habet nomen a magno Arcade: denominatur Arcadia ab Arcade Iouis & Themistus: aut Calistus. Sed de Calistone & filio relatis in cælum dicemus inferius. Verum Arcadia (ut Eustathius asserit) nominata est aliquando Pelasgia: aliquãdo Parrhasia: aliquando Lyconia: aliquando Gigantis: aliquando Azania. ¶ Hinc: ex Arcadia. ¶ Fuit Euãder: quẽ diximus Carmentis filiũ. ¶ Qui q̃q̃ erat clarus: licet ellet illustris. ¶ Vtroq; sanguine: materno & paterno: creditus filius Mercurii ex Carmenti. Vnde & in Aeneid. Vobis Mercurius pater. Alii dixere filium Pallantis, pronepotis illius magni Pallantis regis Arcadiæ: cuius filia Chryse nupsit Dardano: ex qua Dyamãta genuit: qui successit auo materno. Sed de his in quarto dicemus. ¶ Erat tamẽ nobilior sanguine sacræ matris: nobilior erat materno genere: quoniam illa nympha, & sacra, & fatidica erat: & honores diuinos assequuta: ẽt ex eo q̃ Arcades aiũt Carmentim filiam fuisse Pallãtis filii primi Lycaonis, & Palladis contubernalem. Ferunt .n. Iouem Pallada educandam Pallanti dedisse. ¶ Quę: Carmentis. ¶ Simul: postq̃. ¶ Conceperat animo æthereos ignes: cælestes & diuinos spiritus. Cum altius cogitatione in cælum elata hausisset diuinam mẽtẽ: ut uaticinantes solẽt, ut est illud: Agitante calescimus illo. ¶ Dabat uera carmina: dabat respõsa & oracula carminibus. ¶ Ore pleno Dei: pleno numinis Apollinei: nã (ut ex Plutarcho diximus) Phœbo dedicata carminibus uera prædicebat. ¶ Dixerat: inter cætera quæ illa uera prædixerat: hoc Euãdro filio dixit imminere sibi tumultus, & seditionẽ in populo: qua ratione esset a patria fugiendũ: quod exitu comprobatũ. Sed solabatur eum parens, q̃ in Italia esset sedem habiturus: quo ille parata classe uenit. Diony. ait Euandri classem ex Arcadia non publico consensu missam: sed dissedente populo inferiorem partem ultro excessisse: contigisse autem eo tempore esse regem Aboriginum, Faunum Martis pronepotem, qui cum multa charitate Arcades susceperit: deditq; agri portionẽ, quantam uoluerũt: Arcadesq; Carmenti diuina aperiente collem elegisse: uicũq; extruxisse: nomenq; imposuisse Pallantiũ a Metropoli eorum in Arcadia. Eustathius aliter sentit: Nam ubi Tyrrhenorum meminit: ita de his subdit: In Tyrrhenis sunt Pelasgi: qui pp pauptatẽ illuc aliq̃n uenerunt a Cyllene ex Arcadia Euandro quodam eorz duce. Regnante autem in Arcadia Agamede Stymphalio, hic (ut dicũt) fatidicę matris suasu populũ congregans in Italiam uenit: ibiq; quieuit. Pani tẽplum dedicans, collem muniit, Pallantiũq; nominauit a Pallante filio: quẽ extinctum in uertice ipsius collis sepelit. Vnde etiam nunc Latini regum digna loca Palatium uocant per detractionẽ duaz liquidaz. Et

Vaticiniũ Carmentis de factis Euandri

Trogus inquit Euandrũ Arcadiæ regem: a Pallante urbe descendentẽ in Italiã cũ mediocri turba populoz uenisse: Faunũq;, & agrũ, & mõtẽ benigne cõcessisse. Et qm̃ Pallãtiũ & Palatium attigimus: de eo quoq; differamus, quoniã alii aliter dicunt. Varro dictũ ostendit Palatium: quod Pallantes cũ Euandro uenerunt: q etiã Palatini & Aborigines ex agro Rheatino: qui appellat Palatiuz: ibi consederũt. Sed hoc alii a Palatia Latini putarunt. Eundem hunc locum a pecore dictũ putãt quidam: itaq; Neuius balantiũ appellat. Pompeius uero ita inqt: Palatiũ. i. mons Romæ appellatus est: qd ibi pecus pascẽs balare consueuit. Vel quod pallare. i. errare pecudes solerent: uel qd ibi Hyperborei filia Pallãto habitauerit: quę ex Hercule Latinũ peperit. Alii eundẽ, q̃ Pallas ibi sepultus sit existimant appellari. Nec p̃tereundus silentio Cyrillus auctor græcus: q sic inquit: Palatium nomen inuenit ex hoc in mõte Palatino, ubi Faustulus habitauerat Romuli nutritius: postea Cęsar Augustus habet domicilium: & inibi quoq; prætoriũ. Et propterea etiam: si alibi diuersat imperator: ei loco nomen Palatii habuit. Sed ad rẽ redeamus. ¶ Dixerat hęc: Carmentis. ¶ Instare motus nato: imminere filio Euandro tumultus & cõmotiones, seu seditionem: ut ex historia etiam habet. ¶ Et sibi: matri. ¶ Præterea & multa: alia. s. prædixit. ¶ Nacta fidẽ tẽpore: quæ sortita sunt effectũ: nã fuere postea uera. ¶ Nã iuuenis: Euander fugatus dissensione, & seditione ciuili. ¶ Cũ matre nimiũ uera: ut est illud in Heroid. Ah nimiũ miserę uates mihi uera fuisti. ¶ Deserit Arcadiã: patriaz, regionẽ. ¶ Et larẽ: domum propriam. ¶ Parrhasium: Arcadicũ. Nam (ut ostẽdimus) Parrhasia dicta est Arcadia.

Pallãtiũ & Palatiũ unde

ANT. FAN.

¶ Cui genitrix flẽti fortuna uiriliter inquit (Siste precor lachrymas) ista ferenda tibi est: propositio est in qua mater filium admonet dicens fortunam aduersam magno ac uirili esse animo tolerandam. ut: Quicquid erit superãda omnis fortuna ferẽda est. Sed illud Siste precor lachrymas per interpositionem legẽdum est. Confirmatur autem hæc propositio ratione: & deinde ut minuatur dolor Euandri, subiiciuntur exẽpla: & uulgatissima illa sententia: Omne solum forti patria est.

PAV. MAR.

¶ Cui genitrix: uerba hæc Carmentis, quibus mœrentẽ filium: quoniam patria pelleretur: artificiosissime consolatur. & q̃q̃ diximus dissidente populo pulsum: tamen ex nostris sunt, qui dicant ideo fugatum, q̃ patrem inscius interemisset. hoc interpres Virgilii testat Honoratus. Idẽ ostendere uelle poeta uidetur: nam & eo tendũt matris argumenta: non scelere eum deliquisse. Prima tamen argumentatio hæc est ad dolorẽ illius leniendum: Noli lachrymari. accedit ratio: qa forti animo debes aduersam sortem ferre. Accedit confirmatio: qm̃ uolebãt fata, quorum uoluntati reluctari nemo potest. Deinde est alia cõsolationis efficacior ratio: ideo mœrere non debes, quia non tuo scelere pulsus, sed uolũtate numinis tua imprudentia læsi. ¶ Cui: Euãdro. ¶ Flenti: cum fugeret. ¶ Genitrix: Carmentis mater inquit. ¶ Siste lachrymas: quasi noli lachrymari. ¶ Ista fortuna: quæ est nunc tibi aduersa: aut ista calamitas, quam tibi intulit fortuna. ¶ Est ferẽda tibi: toleranda a te. ¶ Viriliter: forti atq; constanti animo: ut uirum decet. Illud enim ad laudem spectat fortitudinis: æquo animo tolerare aduersa. ¶ Sic erat in fatis: ita ab initio fatali necessitate datum erat: ut effugere nullo modo posses. ¶ Nec tua culpa fugauit te: quasi tu sine crimine & culpa facti es pulsus: quia imprudẽter deliquisti, non ergo tuum crimen te pepulit.

¶ Sed

ANT. FAN. Cadm?

¶ Sed Deus:uel fatū.Iouis enim uerba fata sunt,uel qui cunq; Deus offensus parricidio.℣ Cadmus in Aonia constitit exul humo:Agenor rex Phœniciæ iussit Cadmo, ut quæreret sororē Europā,lege impia,ut nō reuerteretur: nisi ea inuenta:qua diu frustra quæsita,Cadmus exul in Bœotiam uenit:ubi Thebas ædificasse dicit.℣ Passus idē redundabit.℣ Abesse crimē:facti uoluntatē peccādi.℣ A tantis malis:quæ potius in fata,aut in Deos referātur, q̄ in merita hominū.℣ Vt sua mens est cuiq; cōscia:quasi ut unusquisq; est conscius sui ipsius, siue bonæ, siue alienæ uoluntatis,siue sceleris,siue officii.℣ Ita cōcipit intra Pectora:in aio suo.℣ Pro fato suo:pro eo qđ deliquit siue uolēs,siue īscius: &.℣ Spē: futurorum cōmodorum,&.℣ Metū:incōmodorū. Nā si alioquin pius & imprudentia peccauit potest bene sperare.Si aūt scelere:male sperandū ē.℣ Nec tū:ut ab exēplis quoq; moueat:non esse primū inquit : qui talia mala pertulerit:sed heroes multi , ut illud asserere uideat:quod est in Metamo. Neq;.n. fortuna querenda Ista tua est:similes aliorū respice casus Mitī? ista feres.℣ Nec tū mœreas:nō tu doles aut luges.℣ Vt primus passus talia: ueluti si primus esses,qui in talē incideris exilii calamitatē.℣ Ista procella:calamitosum exiliū.℣ Obruit:immergit.& est trāslatio a tempestate,qua fit naufragiū.℣ Ingētes uiros:quasi magnos heroas.℣ Passus: arguit nūc ab exēplo Cadmi Agenoris Phœniciæ regis filii:q̄ missus ad inquirēdā Europā ab Ioue raptā, durā a patre legē accepit : nisi inuēta illa in patriā ne rediret:ex quo exul in Bœotia sedem sibi delegit,Thebasq; cōdidit.℣ Cadmus est passus idem: qđ tu.s.hoc est exiliū .℣ Qui quondā pulsus:a patre.s.℣ Ab oris Tyriis:a Phœnicia,seu a Tyro clarissima Phœniciæ urbe.Vnde ꝓfecti sunt aliquādo coloni,& in Libyā,& in fretū usq; Atlāticū.℣ Cōstitit exul in humo Aonia:i Bœotia.Nā Aonia pars mōtana Bœotiæ.℣ Passus idē:nūc ab exēplo Tydei,& Iasonis:q̄ a patriis quoq; sedibus exularunt.Tydeū aliq̄ dicūt fratrē Menalyppū uenādo iprudēter occidisse,sed Diodo,cū scribit Polynicē ad Adrastū cōfugisse,ꝓsequit:Hoc tpe Tydeus Oenei cū in Calydone Alcatū,Lycotheūq; nepotes occidisset:ex Aetholia ꝓfugit in Argos.His Adrastus benigne susceptis, quodam rē sponso motus utriq; filias uxores dedit , Polynici Argiā, Deiphilē Tydeo.℣ Tydeus : Oenei regis Calidoniæ filius.℣ Passus idē:hoc est exiliū.℣ Et idē ē passus Iason Pagaseus: Thessalicus a Pagasis in Thessalia: &(Stra.teste) Pagasas dictas esse aiunt,q̄ in eo loco nauē Argo cōpegerit:uel pp uicinos fontes .i. pagas . Iason a Pelia in Colchos missus est.Victor reuersus post dedicatā nauem Argo Neptuno,Ad Creōtē Corinthiorū regē diuertit:secūq; uitæ reliquū tps egit Corinthi:ut testis est Diodorus : & hoc est qđ in libris de Pōto inquit:Exul ab Hæmonia Pirenida cessit ad undam:Quo duce trabs Colcha sacra cu currit aqua.℣ Præterea & quos:etiā & alii passi sunt idē.℣ Quos referre longa est mora: quasi nimiū immorarer ad referendū.℣ Omne solū:loquit ex sententia: uiro forti ubiq; esse patriā:iuxta illud:Omnibus est inquam cōmunis patria tellus : Vt uacuum uolucri:piscibus utq; mare est.℣ Omne solum: omnis tellus.℣ Est patria forti uiro: qui fortitudinis laude excellat . Quid enim est totus orbis:nisi unius urbis instar:quæ in plures uicos & regiones diuisa sit:quocunq; ieris in eadem est urbe:sic in eadem patria . Nec aliud est in aliam regionem demigrare:nisi domum ipsam commutare.℣ Vt æquor:mare est patria.℣ Piscibus:quia omnibus aqua communis.

Tyde? Homicidii reorū pœna

Tydeus: mos fuit apud antiquos : ut reus homicidii exularet, ut : Exilium dira pœnā pro cæde luebat . In regum tū legibus(auctore Seruio)lectū est noxios homicidii arietis damno pœnaq; luere. Cæterū Tydeus Oenei filius pollutus sāgui ne Melanyppi fratris sui: quē in uenatione incautus occiderat,in exiliū abiit : & cōtulit se ad Adrastū regē Argiuorū : eū nōnulli dicūt auunculū occidisse, alii aliter. Sed cōstare uidet interē ptū ab eo fuisse germanuꝫ. ut:Pollutus placuit fraterno sanguine Tydeus . Sane hic Tydei frater Melanyppus,nō Menalyppus dicēdus est, cū uocet a Græcis λυκοθευσ.℣ Et idē Pagaseus Iason:afferunt exēpla ingentiū uirorū,qbus cōtingit exulasse:qđ & talis est quē mater consolat:& nemo sordidus,atq; ignobilis, uel insignis infamia (ut apud Plū.legimus)exilii pœnā subire ꝓsueuit.Sane Iason post interfectū Peliā dolis Medeę Corinthū abiit:ubi Creusam Creōtis regis filiā duxit uxorē.Quare a Statio iure leuis dictus est ob ai uidelicet mobilitatē . Nullā.n. firmo amore possedit uxorē : q̄ ipsam quoq; Hypsipylē pietate insignē deferere nō erubuit.Sciēdū Iasonē dici Pagasēū:hoc est Thessalū:qa Aesonis filius fuit frīs Peliæ regis Thessaliæ.Legimus aūt Pagasas emporiū fuisse uicinū Iolco : quo ex loco Pelias Iasonē ad nauē Argo forās emisit:unde Pagasas dictas uolūt,ꝙ is ibi nauē Argo cōpegerit.Alii pp uicinos fontes ipsi loco nomē impositum putāt:παγη.n.fontē significat.uñ Pagus & Paganus deducunt.Philostephanus auctor est lōga naue Iasonē primū nauigasse:ut Pli.refert.℣ Oē solū forti patria ē:ut subitis bonis gaudēdū nō est:ita nec malis desperandū: sed medius tenor sequēdus ē.Itaq; uir fortis exilio nō tristat: quippe,qui totū orbē unā urbē esse cēset, nec Romanū se,aut Atheniēsem,sed mūdanū existimat.Vñ Socrates interrogatus(ut inqt Cicero)cuiatē se esse diceret: mūdanū inquit. Totius enim mundi se incolam, & ciuem arbitrabatur.& Diogenes(teste Laertio)cum quidam percontatus esset,unde esset:mundanus ait.

Mela. nyppus Iason exula. uit

Pagaseus Iason Pagasæ

Pagus Pagan?

Socrates mundanū se esse dixit

PAV. MAR. Fatum Hemarmenē dictam

¶ Sed Deus:ipsa Dei uoluntas:qđ etiam ad fatum potes referre.Nā dicūt fatū qđ Dii fantur:& Deorū uoluntatē. Ci.tū sic diffinit:Fatū id appello,qđ Græci Hemarmenē dicūt:hoc ē ordinē,seriēq; causarū : cū cā cām ex se gignat: ea est ex oī æternitate ueritas fluēs sempiterna.℣ Pulsus es urbe:Pallātio patria.℣ Deo offenso: quē nō culpa,sed iprudētia offēdit:aut offenso irato domui & tibi.℣ Nec meriti:alia argumentatio,qua ostēdit illa leuiora,quæ si ne culpa eius inferunt:ratio,qa magnū est nō delinquere scelere.Cōfirmatio quasi ex prouerbio sumpta: nā Quic quid agunt hoīes intentio iudicat oēs.Deinde exornatio ab exēplis:quæ etiā uehemētia sunt ad suadendū .℣ Nec pateris pœnam meriti:quasi nō plecteris exilio tuo delicto,qđ mœreris.℣ Sed irā numinis : pateris qđ habes iratū numē.℣ Est aliqd:quasi nō parū est,immo ad utilitatē

Sed Deus:offenso pulsus es urbe Deo.
Nec meriti pœnam pateris:sed numinis iram.
Est aliquid magnis crimen abesse malis.
Conscia mens,ut cuiq; sua est:ita concipit intra
Pectora,pro facto spemq;,metumq; suo.
Nec tamen ut primus,mœres mala talia passus.
Obruit ingentes ista procella uiros.
Passus idem est , Tyriis qui quōdam pulsus ab oris
Cadmus,in Aonia constitit exul humo.
Passus idem Tydeus:& idem Pagaseus Iason:
Et quos præterea longa referre mora est.
Omne solum forti patria est:ut piscibus æquor:

Inter spē & metū

De Tydeo fugato ex Calydone

Pagaseus

ANT. FAN. ¶Thuſcis obuius ibat aquis: Tyberinis, quia Tyberis e Thuſcia labit. ℣ Fluminis illa latus, cui ſunt uada iuncta Terenti Aſpicit: dextrũ latus fluminis dicit aduerſus uim Tyberis nauiganti. Si.n. Carmentis ſcdo flumine uehere tur: ad ſiniſtrã ripã Terentũ haberet: q locus eſt in cãpo Martio: ſic dictus, q̃ ara Ditis patris, & Proſerpinæ ibi terra conderet. Antiqui.n. (ut ait Feſtus) Diis ſuperis in ædificiis a terra exaltatis ſacra faciebãt: Diis terreſtribus in terra: Diis uero inferis in effoſſa terra. Detecta eſt aũt ara Terẽti quo tpe Valeſius duobus filiis, & filiæ ad deſperationem uſq̃ medicor̃ laborãtibus ſalutẽ quærẽs (auctore Valerio Maximo, ubi de ſæcularib̃ ludor̃ initio loquit) aram emptus reliqt nonnullos in cãpo Martio (ubi Terentũ fuiſſe diximus) ut conſtituendor̃ fundamẽtor̃ gr̃a terrã ad ſolidũ foderẽt: qui egeſta humo ad .xx. pedũ altitudinẽ: aĩ aduc terũt arã Diti pr̃i & Proſerpinæ iſcriptã: quam poſtea Va. Publicola cæſis atris bobus, lectiſternioq̃, ac ludis trinoctio factis terra (ut añ fuerat) obruit i eo loco: deinde (ut q̃budã placet) ſacra trigeſimo quoq̃ ãno inouari cõſueuerunt. unde illud eſt Mar. Bis mea Romano ſpectata eſt uita Terẽto. legit & Tarẽti. ℣ Pinea texta: nauis tabulatũ: q̃uis e pinu ipſæ quoq̃ naues utiliſſimæ fiãt. Vir. Dãt utile lignum Nauigiis pinos. Eſt.n. hęc arbor (teſte Pli.) aduerſus cariẽ, tineaſq̃ firmiſſima. ℣ Nouos cę lo terra datura Deos: Romulum, Iuliũ Cæſarẽ, Auguſtũ.

PAV. MAR ¶Vt uolucri: ut auibus patria eſt. ℣ Quicquid patet in orbe uacuo: hoc eſt in aere. uacuum.n. aera poetæ dicũt. Quod nõ ꝓbat Ariſto. cũ arguat nõ eſſe dare uacuum in rer̃ natura. ℣ Nec fera: a ſimili arguẽs illud cõnectit, affutura quoq̃ illi tẽpora lætiora. Similitudo a tpe ſumit nõ toto anno durare hyemẽ: ſic nec ſemp illũ i calamitate futur̃. ℣ Nec tñ fera tẽpeſtas: aſpera hyems. ℣ Erat in toto anno: q̃ per totũ annũ nõ durat: ſed uerna, æſtiuaq̃ ſerenitas redit. ℣ Crede mihi: matri tuæ uera prædicenti. ℣ Erunt & tibi tpa ueris: erunt lætiora, felicioraq̃ tẽpora. ℣ Vocibus Euãder: iã firmatus εὐφοφητῳ quæ matri obediens claſſe in Italiã ueniens in colle poſtmodũ ab le munito requieuit. ℣ Euander firmata mẽte: iã aĩo roborato & cõfirmato. ℣ Vocib⁹ parẽtis: ſuaſione & oraculo fatidicæ matris. ℣ Secat fluctus naue: nauigat Ioniũ, & Tyrrhenũ æquor: &. ℣ Tenet Italiã: nã poſt longam nauigationẽ appulit Italiæ. ℣ Iãq̃ ratẽ: iã Arcades Italiæ appulerãt: & fatidica nympha monente: ingreſſi ſunt hoſtia Tyberina. Cũq̃ aduerſo amne nauigarẽt, attollẽtibus iã ſe a dextra collibus: correpta eſt illa diuino furore & firmato curſu: uix cõtineri potuit quin in ripã deſiliret. Pr̃ ſertim cũ deſerta tũc illa loca prænoſceret q̃ta eſſent futura. Salutat ergo, & de illis oraculũ aperit. ℣ Iamq̃ egerat: Euander impulerat. ℣ Ratẽ: nauim. Ver̃ (ut Pompe. inquit) rates uocãt ligna colligata, quæ p aquã ãguntur: quo uocabulo interdũ etiã naues ſignificant. ℣ In amnẽ: in fluuiũ Tyberinũ. ℣ Monitu doctę Carmẽtis: quaſi ita fatidica mr̃e monẽte. ℣ Et ibat obuius: aduerſus. ℣ Thuſcis aquis: aq̃s Tyberinis: nauigabat aduerſum fluuiũ, q̃ ex Hetruria labit. ℣ Illa: Carmẽtis aſpicit. ℣ Latus fluminis: dextrã Tyberis ripã. ℣ Cui: lateri, ſeu ripæ ſunt. ℣ Iũcta: pxima. ℣ Vada Terẽti: uadoſa loca, p quæ Terẽtũ uadebat. Terẽtũ aliq̃ ẽ putãt iter Palatiũ, & Auẽtinũ: locũ i quẽ Carmẽtis deſiliit. Põ. tñ Terẽtũ inq̃t loc⁹ ẽ i cãpo Martio: dictus, qđ i eo loco ara Ditis pr̃is i terra occultaret. Nota ẽ hiſtoria: quã Vale. Maximus refert: Valeſii ruſtici habitantis uicũ Sabinę regionis: eo in loco aram Diti, Proſerpinęq̃ inſcriptã repiſſe: ibidẽq̃ ob liberatos filios immolaſſe nigras hoſtias: triduo inſup ludos & lectiſternia feciſſe. Exẽplũ Publicola ſecutus: boues mares atros Diti, fœminas Proſerpinæ i molauit, lectiſternia, & trinoctes ludos fecit. Inde inſtitutos tauros ludos putãt in honorẽ Deor̃ iferorũ. Põpe. autẽ refert ad tpa Tarquinii ſupbi: cũ magna i. cidiſſet peſtilẽtia i mulieres grauidas: quæ fuerat facta ex carne diu uẽdita taurorum: ob hoc Diis inferis inſtituti, & tauri uocati ſunt. ℣ Et aſpicit: uidet ipſa Carmẽtis. ℣ Caſas ſparſas: aliqua paſtor̃ tuguria, uelut hinc inde diſpſa. ℣ Per loca ſola: colonis carẽtia. ℣ Et ut erat: quẽadmodũ. ℣ Immiſſis capillis: paſſis & pẽdẽtibus lõge crinibus. Immiſſum.n. p dimiſſum, i. lõgius pendẽs. Vnde Siſenna barba imiſſa, & intõſo capillo. ℣ Stetit ante puppim: quo ex loco triremes egreſſuri in terram deſiliunt. ℣ Et torua: ferox, & furẽs: q̃a diuino ſpũ repleta. ℣ Cõtinuit manũ regẽtis iter: illius qui temonẽ gubernabat tenuit manũ: ne ulterius progrederet: ſed in ripam deflecteret & curſum ſiſteret. ℣ Et tendẽs ſua brachia: extendẽs procul. ℣ In dextram ripaz; Tybridis, ſub ipſis collibus. ℣ Ferit pinea texta: ipſa nauis tabulata. ℣ Non ſano pede: ſed furẽte, ut repletæ ſpiritu ſolẽt. ℣ Neue ꝓperãs inſiſtere ripæ: properans egredi, & ſiſtere in ripa Tybridis. ℣ Daret ſaltũ: ne deſiliret. ℣ Vix & uix: cum difficultate. ℣ Eſt retenta manu Euãdri: uix potuit eã retinere filius Euander, quin deſiliret. ℣ Diiq̃ petitor̃: oratio Carmentis ad Latinos colles. Quos ſimul & locor̃ numina ſalutat: & ut bono omine uiſi ſint optat: aperitq̃ oraculo ſecreta fata. Extruẽda illis in collibus mœnia habitura totius orbis monarchiam, Troianoſq̃ iã affuturos, & fœminã noua bella cõcitaturam, piturũq̃ neporẽ Pallanta: ſed nõ omnino multũ. Quinetiã per Aeneam aduehẽda Troiana ſacra, & ea in poſter̃ in tẽplo Veſtæ ſeruanda, gubernandaq̃ p Cæſarẽ oia: & auguſtæ domui imperiũ orbis deberi. ℣ Dixit: ſaluete o Dii locor̃ petitor̃: numina hor̃ locorum, quo nos ex Arcadia uenimus. ℣ Et tu o terra: ſalue etiam tu tellus. ℣ Datura: quæ dabis. ℣ Nouos Deos cælo: quos non ipſa accipies, ut cæteros: ſed tu dabis: &

Vt uolucri uacuo quicquid in orbe patet.
Nec fera tempeſtas toto tamen errat in anno:
Et tibi (crede mihi) tempora ueris erunt.
Vocibus Euander firmata mente parentis
Naue ſecat fluctus: Italiamq; tenet.
Iamq; ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat: & Thuſcis obuius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui ſunt uada iuncta Terenti,
Aſpicit, & ſparſas per loca ſola caſas.
Vtq; erat, immiſſis puppim ſtetit ante capillis:
Continuitq; manum torua regentis iter.
Et procul in dextram tendens ſua brachia ripam,
Pinea non ſano ter pede texta ferit.
Neue daret ſaltum properans inſiſtere ripæ,
Vix eſt Euandri, uixq; retenta manu.
Diiq; petitorum (dixit) ſaluete locorum:
Tuq; nouos cælo terra datura Deos:
Fluminaq;, & fontes, quibus utitur hoſpita tellus:
Et nemorum Diuæ, Naiadumq; chori.
Eſte bonis auibus uiſi natoq;, mihiq;:
Ripaq; felici tacta ſit iſta pede.

De Valerio Publicola

De pinu Pinus

Fatidicæ Carmentis reſponſum de futuris rebus

Taurilia ſacra ob peſtilentiam inſtituta

Inuocatio ad Deos Romanorum in uaticinio Carmentis

tu dabis:& hoc ob Romulum,& Cæsarem:qui in Deos relati sunt.& Valerius:Reliquos iquit Deos accepimus, Cæsares dedimus,&.¶ Flumina:saluete,&.¶ Fõtes:etiã saluete.¶ Quibus:fluminibus & fontibus .¶ Vtitur telus hospita:q nos alienigenas hospitio suscipiet,& saluete.¶ Diuæ nemoꝝ: Dryades:& Amadryades. Dryades Deæ nemoꝝ ab υσ, quod est quercus:& υοσ locus arbustus. Amadryades: quæ cũ arboribus nascuntur & moriunt,& saluete.¶ Chori Naiadũ:cœtus nymphariũ quæ fluminibus & fontibus præsidis.¶ Este uisi: uos loca, & locoꝝ Dii este uisi,&.¶ Nato: Euandro, &.¶ Mihi:matri .¶ Bonis auibus:bono Augurio: & fausto, felicique omine, &.¶ Hęcripa: Tyberia.¶ Sit tacta felici pede:feliciter attingamus ripam hanc.

ANT. FAN.

¶Fallor:an hi fient ingẽtia mœnia colles:? fiet urbs cui omnia mundi miracula cessura sũt .¶ Hic quoq; cã noui fœmina Martis erit: ut alibi fuit Helena, ita hic Lauinia erit cã belloꝝ. Virg. Causa mali tanti coniuxite rum hospita Teucris.¶ Funesta quid induis arma:quia Pallas Euandri filius interficietur a Turno.ut:Pallantis pueri uictum quẽ uulnere Turnus Strauerat.¶ Indue nõ humili uindice cæsus eris:præuisa morte Pallãtis sua det ne arma induat.cognita uero uindicta subiungit Indue.¶ Obruet hostiles ista ruina domos:Romani a ruina Troiana per Aeneã deducti Greꝝ domos obruẽt. Nã L.Mumius,cui uictoria Achaici cognomẽ dedit: omni Achaia in ditionẽ accepta Corinthũ Achaiæ caput,& Græciæ decus:ubi Romanoꝝ legati uiolati fuerant ex senatusconsulto diruit. Vir. Veniet lustris labentibus ætas Cũ domus Assaraci Phthiam: claraq; Micenas Seruitio premet: & uictis dominabitur Argis . Sed & alii quoq; Græcos domuerunt:ut Q .Cecilius Metellus:cui L.Mumius uictoriam itercepit:& multis annis antea Curius, & Fabritius a qbus Pyrrhus superatus est.Quare Virgi.(teste A.Gel.)reprehẽsus est diuersas personas & tempora cõfundẽs:ubi ait: Eruet ille Argos, Agamẽnoniasq; Mycenas:Ipsumq; Aeaciden genus armipotentis Achilli Vltus auos Troiæ,tẽpla & temerata Mineruæ . Vnde si medius uersus eximat,nihil est qp reprehendi queat.

L.Mumius Achaicus Corinthũ diruit

PAV. MAR.

¶Fallor? nunc incipit uaticinari igentẽ in ipsis collibus urbẽ extruẽdã:totiq; orbi dominaturã:eidẽq; leges, & iura daturã.¶ Fallor?decipior ne:an uer est qd mẽte concipio.¶ An hi colles fient ingẽtia mœnia:an in his collibus magna urbs surget ? &.n.septẽ colles complexa est urbs ipsa,Palatinũ,Capitolinũ,Auentinũ,Cæliũ,Exquilinũ,Viminalẽ,Quirinalẽ,&.¶ Cætera terra:uniuersus orbis.¶ Petet iura ab hac terra:hæc.n.tellus iura dabit gẽtibus uniuersis.¶ Totus orbis olim:in futurum.¶ Promittit:a Diis,& fatoꝝ decretis.¶ His mõtibus: ubi cõdetur urbs.¶ Quis credat locũ:hũc.s.nũc incultũ,& solum.¶ Habere tantũ fati:ut tantũ sibi ꝓmittãt, quo sit domi naturus uniuersæ terræ.¶ Et iã:iã aderunt Troianæ naues:& hic quoq;,quẽadmodũ ad Troiã ꝓ fœmina bella gerent:& Virg.Cã mali tãti cõiux iteꝝ hospita Teucris: Externiq; iteꝝ thalami.¶ Et iã Dardaniæ pinus: Troianæ naues ex pinu fabricatę.¶ Tãgẽt hæc littora:ueniẽt. in hãc oram Italicam.Et iã dixit:quasi nõ multo post: at (ut Diony.inqt).lx.annis ante res Troianas in Italiam Euãder uenit.¶ Hic quoq;:hic ẽt i Latio uenit ad Troiã.¶ Fœmia: Lauinia Latini filia.¶ Erit cã noui Martis:noui belli iter Turnũ,& Aeneam: de quo iferius dicemus. De Lauinia fatum

¶ Chare ne.uaticiat nũc de nepote:hoc ẽ de Pallãte Euãdri filio eo bello pituro:sz ñ sine ultiõe:nã & iterẽpto rẽ Aeneas iterficiet: & poeta q uaticiniũ refert: p hæc alludit ad Virgilianã Aenei dẽ:ubi latius bellũ illud explicat.Diony.tñ id nõ asserere us:cũ referat Polybiũ Megapolytanũ oñdẽ adulescẽtẽ Pallãtẽ ibi mortuũ: & nomẽ dedisse loco.Fuisse uero Pallãtẽ ex Hercule, & Dyna Euãdri filia natũ: & subdit Diony.Ego tñ neq; sepulchrũ Romæ Pallãtis ullũ uidi,neq; Parẽtalia, neq; aliud ex ꝓsuetis sacris cognoscere quicq; potui:uelut Euãdro , & aliis heroibus,& Carmenti aras ere-

Pallãtiũ a Pallante dictũ

ctas,& reliqua.Eustathius tñ ostẽdit Pallãtẽ Euãdri filiũ fuisse:& i eo colle sepultũ : & Pallãtiũ ab eo denoiatũ,o.¶ Palla chare nepos:qa filii filius.¶ Quid induis arma funesta:mortẽ & funus afferẽtia:q̃si qd ibis in militiã ,i qua hostili manu moriere.¶ Indue:ut exhortet,cũ dehortari uisa sit,id ne exterreat,qd casurus ea militia sit. Nã pusillanimis eẽt mortẽ subterfugere.¶ Ergo indue:etiã cũ sis sub ipsis morituras.¶ Non eris cæsus: interemptus.¶ Humili:obscuro,aut ignobili.¶ Vindice:ultore:sed nobili, & magnanimo,& illustri. Tu.n.interimet Turnus rex Rutuloꝝ: & Aeneas de eo uindictã & supplicii sumet.Vindictã dictã uolũt a Vindicio:qui cõiuratiorẽ detexit illoꝝ iuuenũ,q erãt Tarquios recepturi: ut testis ẽ Liuius.ii.ab urbe cõdita.¶ Victa tñ:uaticinabat illa ante bellũ Troianũ:& mẽte contẽplabat iã uictã , & euersam Troiã.ꝑdicit ergo eã & uicturã,& resurrecturã,atq; hostes domiturã: tu.¶ Troia uicta : a Græcis.s.¶ Vinces: ipsos hostes,&.¶ Euersa:quã Greci diruũt.¶ Resurges: sed i Italia:& hoc pp urbẽ Romã ab Aeneæ pnepotibus ædificãdã.¶ Ista ruina:imo illud exiguũ , qp tuis supererit ruinis .¶ Obruet : euertet.¶ Hostiles domos: urbes græcas.Nã ois Græcia succubuit Romãis,& Corinthũ, totius Græciæ lumẽ funditus euerterũt. ẽt & qd Virgi. inqt:Cũ domus Assaraci Phthiã,claraq; Mycenas Seruitio ꝑmet:ac uictis dñabit Argis.Sed Oui.locũ hũc a Propertio accepit,dicẽte:Dicã Roma cades,& Troica Roma resurges.Ver Ouidius de Troia locutus,Prop.autẽ de urbe Roma,cuius iperium.ccc.postea annis defluere cœpit:sed oino resurrectura est:licet ẽt nũc impet aliqua ex parte:sed erat longius impatura, & priscæ maiestatis formã resumptura ante tẽpora pnepotum.¶ Vrite:per quãdã ironiæ speciẽ in Græcos inquit:Redigite Troiã in cineres:at hic cinis & uos Subiget: & toti dominabit orbi.¶ Flãmæ uictrices:flãmæ uictricis Greciæ.¶ Vrite Neptunia mœnia : ipsa Troiana pergama , a Neptuno: Phœboq; cõstructa .¶ Hic:cinis Troianæ urbis, quã in cinerẽ redigitis.¶ Nũc minor:qa uobis inferior .¶ Est altior:sublimior.¶ Toto orbe:quia tanti est : ut toti orbi sit imperaturus.¶ Iã pius Aeneas : feret Troiana sacra in Latium,& Deos penates:qui in tẽplo Vestæ seruabũ-

Vaticinũ Carmẽtis de Roma

tur. ¶ Iam Aeneas pius afferet sacra: Troiana, & quæ fuerunt: illa quidem quæ ab Hectore fuerant cõmenda ta: Sacra, suosq; tibi cõmẽdat Troia penates, &. ¶ Afferet patrẽ: per appositionem. ¶ Altera sacra: altera a prioribus. nã illa Deoꝝ imortaliũ. hoc uero hoĩs: sed quem ipse in Deos retulit: nam pro Deo coli uoluit. At hoc in loco cũ afferet patrẽ dicat, itelligamus de Troia i Siciliã: ubi extinctum sepeliit: nõ desunt, q dicãt (eũ quoq; ueniſſe in Latium, o.

ANT. FAN. Sacra ue stalia

¶ Iliacos accipe Vesta focos: sacra Vestalia, de qbus suo loco dicemus, Aeneas e Phrygia in Italiã transtulit. ut: Sic ait, & manibus uittas, Vestamq; potẽtem: Aeternumq; adytis effert penetralibus ignẽ. Ea primus in urbem dicitur Numa Pompilius intuliſſe. ¶ Tẽpus erit cum uos, orbẽq; tuebit idẽ: Iuliũ Cęsarẽ dicit, qui primus orbis imperiũ tenuit, fuitq; pontifex maximus. Eõ Naso alibi Vestæ sacerdotẽ uocat. ut: In me acui sceleratos cernitis enses: Quos ꝓhibete precor, facinusq; repellite, neue Cæde sacerdotis flãmas extinguite Vestę. Erat Põtifex maximus, auctore Plu. i Numa: sacraꝝ uirginũ custos: quas Vestales appellãt: cui constat oĩa sacra & publica & priuata fuiſſe subiecta: cuiusq; iussu Vestales uirgines, si forte eaꝝ negligẽtia æternus ignis extinctus esset: flagro cædebant. Hæ quãti ab eodẽ Cæsare fierent, illud ostẽdit, q paulo ante mortẽ testamẽtũ idibus Septẽbris a se cõditũ Vestali uirgini demãdauit: quẽ postea imitatus Augustus testamẽtũ suũ apud sex uirgines Vestales depoſuit: teste Sueto. ¶ Et fiẽt ipso sacra colẽte Deo: Deũ Cæsarẽ uocat, q postea in Deoꝝ numerũ relatus est: & sic dictũ ut illud: Fortunate senex ergo tua rura manebũt: quis scimus uaticinanti oĩa esse præsentia. Luca. Venit ætas ois in unã Cõgeriẽ, miserũq; premunt tot sæcula pectus. ¶ Cũ penes Augustos pr̃iæ tutela manebit: repetẽdũ est Tẽpus erit. ¶ Nepos, natusq; Dei: Augustus accipiẽdus est, q iure adoptionis fuit Diui Cæsaris filius, iure aũt cõsanguinitatis nepos: ex Accia. n. sorore Cæsaris natus est, licet eã nõnulli neptẽ Cæsaris fuiſſe tradiderint. ¶ Licet ipse recuſet: cõstat (ut scribit Sueto.) Augustũ bis de reddẽda rep. cogitaſſe: primo post oppressum Antoniũ, ac rursus tędio lõgę ualetudinis. sed Virgilii sniam secutus (ut auctor est Ser.) tenuit principatũ cũ Agrippa utile fore tyrãnidẽ relinquere lõga oĩone contendiſſe: qd Mecœnas dehortari magnopere conabat. Idẽ & dictaturã magna ui offerẽte populo genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore deprecatus est: cũq; eo ludos spectãte a minimo ꝓnunciatũ eẽt: O dñm æquũ, & bonũ: non est passus deinde uel ioco uel serio se dñm appellari. ¶ Põdera cælesti mẽte paterna feret: cælesti mẽte inqt, qa uiuẽte Augusto diuini honores exhibiti sunt. ut: Præsenti tibi maturos largimur honores. Hoc ergo dicit: Diuus Augustus pr̃ni iperii põdera diuino cõ filio sustinebit. Audio quosdã ad Tiberiũ referre, q̃ hoc in loco de Augusto dicta sunt, cũ semel sibi persuaserint Ouidiũ hoc opus inscripſiſſe Tiberio, qd falsum eẽ ostẽsuri sumus: atq; ut id planũ facimus ita Octauianum Augustũ nõ Tiberiũ eẽ dicimus: quẽ auctor hic appellat nepotẽ, natumq; Dei. tũ aliis rationibus, quas libet omittere, tũ qd Liuiã Drusillam uxorẽ Augusti ac Tiberii matrẽ, quã Oui. post Augustũ laudat Carmẽtis uaticinio cõstat a marito dilectam fuiſſe, probatãq; unice ac perseueranter ut Sueto. scribit. Cõtra uero Tiberio cui auctor hoc ope placere studet (si quorundã opinioni credimus) ita fuiſſe inuisam, ut indigne tulerit actũ esse in senatu, ut titulis suis quasi Augusti, ita & Liuiæ filius adiiceret: & ut cætera ꝓtereant, qbus nobis idẽ Sue. astipulat: ægrę adesse nõ curauerit, & funeratam ꝓhibuerit consecrari.

Iulius Cæsar Põtifex Maxius

Octauianus natꝰ ex Accia sorore Cai Cæsaris

Liuia Drusilla mr̃ Tiberii

Afferet: Iliacos accipe Vesta Deos.
Tempus erit, cum uos, orbemq; tuebitur idem:
Et fient ipso sacra colente Deo.
Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
Hanc fas imperii frena tenere domum.
Inde nepos, natusq; Dei (licet ipse recuset)
Pondera cælesti mente paterna feret.
Vtq; ego perpetuis olim sacrabor in aris:

¶ Vesta accipe Deos Iliacos: Deos Troianos. de tẽplo Vestæ intelligit: qd postea Numa cõdidit: ubi seruata sũt sacra Troiana, & Palladiũ & Dii penates. Nã cũ his idẽ Aeneas Vestã, & eius mysteria tulit i Italiã. Vnde subdit ad illa Hectoris uerba: Sic ait, & manibus uittas, Vestãq; potẽtẽ: Aeternũq; adytis effert penetralibus ignẽ. Romę aũt postea ea seruata sunt cũ Deoꝝ penatiũ simulachris: de qbus Diis apud Theodosiũ disserit. Nigidius aũt de Diis lib. xix. requirit: Nũ Dii penates sint Troianoꝝ Apollo, & Neptunus: qui muros eis feciſſe dicunt: & num eos in Italiã Aeneas aduexerit. Labeo de Diis penatibus eadẽ existimat: hãc opinionẽ secutus Maro dicitur eo in loco: Sic fatus meritos aris mactauit honores: Taurũ Neptuno, tauꝝ tibi pulcher Apollo. Varro humanaꝝ sedo Dardanũ refert Deos penates e Samothrace i Phrygiam, & Aeneã ex Phrygia i Italiã detuliſſe: ſꝫ q eo i libro nõ exprimit. Sed q diligẽtius eruunt ueritatẽ: penates eẽ dixerũt, p quos penitus spiramus, p quos hẽmus corpus, p quos rõnẽ animi possidemus: & alii aliter disserũt. De his aũt, qui seruant in tẽplo Vestæ: ita Diony. inquit: Hos Deos Romani penates uocãt. Qui uero ipsum nomen in linguam græcã cõuertũt: alii patrios, alii Genetlios, sunt & qui Othesios, alii Michios, alii Herceos appellant. Deos ipsos qui sint postea refert. Adulescẽtes duo sedẽtes, pila tenentes: Iuuenes militari aspectu apparere quod ipse uiderit. De Palladio, & Vesta inferius suo loco dicemus. ¶ Tẽpus: hoc ad C. Cæsarẽ refert: qui & Pontifex Max. & sacerdos Vestæ curã erit illoꝝ habiturus, & orbi imperaturus, & referẽdus in Deos. ¶ Erit tẽpus cũ idẽ: Cæsar. ¶ Tuebit: sustentabit, & curã geret: &. ¶ Vos: Deos Iliacos, & Vestæ sacra: qa nõ ꝓ aliũ, quã p pontificẽ & uirgines administrabant. ¶ Et tuebit idẽ orbẽ: qa erit orbis rector. ¶ Et fiẽt sacra: Vestę & Diis penatibꝰ. ¶ Ipso Deo colẽte: ipso põtifice administrãte: q i Deos fereret: & de hoc etiã inferius hoc dictũ ꝓ Octauio Augusto, q impio succedat: & digna est domus Augusta quæ orbẽ regat. ¶ Et tutela patriæ: cura Romanæ urbis, & Romani imperii. ¶ Erit penes Augustos: erit penes Octauiũ Augustũ, & eius domũ: sed cur Augustus suo loco dicemus. Penes hic plus significat q̃ apud: ut supius diximus. ¶ Fas est: quasi dignum & conueniens est. ¶ Hanc domũ: Augustam scilicet. ¶ Tenere frena imperii: per translationem ab equis, quasi gubernare imperium Romanum. ¶ Inde nepos: hæc pro Tiberio, & Germanico dicta: filio & nepote Augusti ex adoptione: qui erunt imperio succesſuri. ¶ Inde: postea. ¶ Nepos: Germanicus. ¶ Et natus: Tiberius filius. ¶ Dei: Augusti, quoniam & illi diuini honores persoluti sunt. ¶ Feret põdera paterna: reget iperiũ patris. ¶ Cælesti mẽte: diuina quadã prudẽtia. ¶ Licet ipse recuset: q̃is ipse Tiberius recusaturus sit iperii molẽ: ut supius quoq; diximus: & si poeta scripsit hos Fastoꝝ libros uiuẽte Augusto: nõ tamen edidit. nã emendauit prius: & multa addidit: &. n. hic locus aperte indicat

PAV. MAR.

De fatis Troianoꝝ

De Diis penatibꝰ Troianoꝝ

De Tiberio & Germanico

De libris Fastorum

te indicat Tiberiana tpa: q̃q̃ uaticiniũ refert. Tiberius. n. fuit, q diu recusauit imperiũ: & qđ supius adduximus in lib. de Ponto inquit itidẽ de Tiberio: Qui frena rogatus Sæpe recusati ceperit imperii: & Suet. Diu recusare testat impudentissimo animo adhortantes nunc amicos increpantem: ut ignaros quanta bellua esset imperium: nunc precantem senatũ & procumbentem sibi ad genua: ambiguis responsis suspendentem: & tandẽ (ut idem asserit) quasi coactus, & q̃rẽs milerã, & onerosam inijgi sibi seruitutẽ recepit imperiũ &c. ℣ Vt q̃ ego: ultimo loco uaticinat de se ipsa: & Iulia Augusta hoc pacto: ut mihi erunt aræ dedicatæ, ita Iulia Augusta referetur in Deas. Carmenti enim (ut Diony. meminit) ara fuit erecta sub Capitolio iuxta portã Carmẽtalẽ. De Iulia Augusta non legimus aliq̃d sacri. Immo Iulias filiã, & neptẽ oĩbus ꝓbris cõtaminatas relegauit Augustus. Nisi forte poeta alludat ad formã: aut, ut q̃ lõge ab Italia summotus fuerat: dissimulat res urbanas. aliq̃ le gũt Liuia Augusta qđ magis ꝓbauerim. Nãq̃ illã in primis princeps Augustus amauit. Cessere huic uni cætera coniugia: aut de Liuia Germanici filia, tunc admodum parua intelligas. ℣ Et ut ego olim: in futuꝝ. ℣ Sacrabor in aris perpetuis: ut referar ego in Deas: & erunt mihi a pontificibus aræ consecratæ.

Vaticinium de sacris ipsi carmenti futuris

Sic Augusta nouum Liuia numen erit.
Talibus ut dictis nostros descendit in annos:
Substitit in medio præscia lingua sono.
Puppibus egressus latia stetit exul in herba:
Felix, exilium cui locus ille fuit.
Nec mora longa fuit: stabant noua tecta: nec alter
Montibus Ausoniis Arcade maior erat.
Ecce boues illuc Erythræidas applicat heros
Emensus longi clauiger orbis iter.

ANT. FAN.

℄ Sic Augusta nouũ Liuia numẽ erit: Octauianus cũ fecisset diuortiũ cũ Scribonia Liuia, Drusillã matrimonio Neronis ꝓgnãtẽ uxorẽ duxit, dilexitq̃ (ut diximus) ita ut i testamẽto iusserit eã ferre nomẽ Augustæ: defeceritq̃ i oculis eius & in hac uoce: Liuia nostri coniugii memor uiue ac uale. Hæc est de qua Oui. cũ exularet scribẽs ad Augustũ ait: Liuia sic tecũ sociales cõpleat annos: Q uæ nisi te nullo cõiuge digna fuit. Idẽ alibi: Tu quoq̃ cõueniens in genti nupta marito Accipe non dura supplicis aure p̃ces. Et alibi: Q uæ præstat uirtute sua ne prisca uetustas Laude pudicitiæ sæcula nostra premat: Q uæ Veneris formã mores Iunonis habẽdo Sola est cælesti digna reperta toro. Eandẽ auctor in ultimo Meta. sanctam dicit dũ Aug. placere studet. ut: Prolem sancta de coniuge natam Fersit simul nomenq̃ suũ, curasq̃ iubebit. ℣ Stabãt noua tecta: oppidũ qđ in palatio Euander cõdidit. ℣ Ecce boues illuc Erythræidas applicat heros: Hercules abduxisse boues dicitur ex Erythra insula: quã Pherecydes (ut auctor est Strabo) Gades esse dixit: q̃uis quidaꝫ aliter senserint. Est aũt hæc insula extra colũnas Herculeas prope erumpentẽ in Oceanũ Betin stadiis centũ longa, & opibus insignis: ita ut idẽ Strabo uno ætatis suæ censu audiuisse scribat equestris ordinis Gaditanos uiros quingẽtos esse censos: qđ nulla urbs Italiæ præter Patauiũ habuit. Fuerunt in insula proxima pascua fertilitate præstantia: unde armenta Geryonis illic fuisse finxerunt: quæ dicitur Hercules abduxisse. Sciendum tamen in Hispania tres reges fuisse simillimos: qbus abstulit armenta Hercules: quiq̃ in Herculẽ bellum mouentes interfecti sunt. Q uare fingit Geryon triũ capitũ secundũ Hesiodũ: siue tricorpor occisus ab Hercule: & priuatus armẽtis. Virg. in. viii. Aen. Nã maximus ultor Tergemini nece Geryonis, spoliisq̃ superbus Alcides aderat: taurolq̃ hac uictor agebat. Sane Tyrii profecti a Rubro mari siue Erythræo: cui ab Erythra rege (ut inquit Plin.) nomen inditum est: hanc insulã Erythrã uocauere. Sunt q̃ boues ab Hercule abductos dicũt non ex hac insula: sed ex alia quæ Lusitaniam intuetur: & Geryonem fuisse Chrisauri filium regis Hyberiæ. Lege Diodorum. Erythra a quibusdam ἐρυθρεια: idest Erythra dicitur.

Erythra

Geryonis armẽta

Gerion triũ capitum

Erythrę um mare siue Rubrũ

Boues ab Hercule abducti

℄ Sic Iulia (aut Liuia) Augusta erit nouuꝫ numen: noua Dea. ℣ Talibus: bis dictis in medio uerboꝝ cursu loqui desiit. ℣ Talib⁹ dictis: postq̃ talia uerba dixerat. ℣ Vt descẽdit i nr̃os annos: ut reꝝ fama uenit i nostra tpa. ℣ Lingua p̃scia: uox illa fatidica: & p̃scia futuroꝝ lingua. ℣ Substitit i medio sono: i medio sermone: aut i medio furore uaticinantis linguæ. ℣ Puppibus: e classe Arcades exeũt: & in ripa graminea cõsistunt: urbẽq̃ cõdũt: q̃uis alii uicũ dixerint: breuiq̃ factũ é: ut latinis collibus nemo cẽt Euãdro superior. ℣ Exul: Euãder. ℣ Egressus puppibus: e nauí. ℣ Stetit in herba Latia: constitit in gramine Latino: aut sedẽ fixit in collibus herbidis. ℣ Felix exiliũ: fuisse illud Euãdro. ℣ Cui fuit locus: cui cõtigit figere sedẽ i Italia: & ubi cõdẽda erat urbs Roma. Exiliũ (ut in Tristibus quoq̃ diximus) triplex esse Martianus (ut in Tristibus quoq̃ diximus) triplex esse Martianus inq̃t: aut certoꝝ locoꝝ interdictionẽ: aut latam fugã, ut omnium locorum interdicatur: præter certum locum, aut insulæ uinculum: idest in insulam relegationẽ. ℣ Nec fuit longa mora: non longe post eius aduentum. ℣ Stabant noua tecta: quæ ædificauerat: quasi stabat iã oppidum ab Euãdro cõditũ. ℣ Nec alter erat maior mõtibus Ausoniis: nullus erat superior i Latinis mõtibus. ℣ Arcade: ipso Euãdro Arcadũ duce. ℣ Ecce boues: dũ in Pallantio regnaret Euander Hercules perrato orbe: abducens ex Hispania Geryonis armẽta illuc appulit: susceptus est comiter hospitio ab Arcadibus: dũq̃ illic quiesceret a latrone Caco furto abducti sunt duo tauri i occultam speluncam: quos cũ mugitus ꝓdisset: ab Hercule est interemptus latro: imolatoq̃ altero ex illis arã maximam sibi cõstituit. De his latius i octauo Aeneidos diximus. ℣ Ecce heros: uir excellens, & cęteris uirtute p̃stans. ℣ Clauiger: Hercules clauem ferens. ℣ Emensus iter longi orbis: q̃si emẽsus orbẽ lõgo itinere: nã ex Creta ubi exercitũ parauit i Aegyptum traiecit: & pagrata Libya i Hispaniã uenit, & ide in Italiã. ℣ Applicat illuc: i Latium apud Pallantiũ. ℣ Boues Erythręidas: armẽta Geryonis ab Erythra i sula i extrema Hispania. Verꝝ Erythręũ mare Rubrũ dicit (ut Strabo testis est) ab Erythra filio Persei: q i illis locis impauit. Etiã ĩsula extra fretũ Atlanticũ ad dextrã exiguo quodã spatio a Gaditana disiũcta: quæ (teste Pli.) uocat ab Ephoro: & Philide Erythrea: a Tymeo & Sileo Aphrodisias: ab indigenis ĩsula Iunonis maior: Tymeus Pythiusã aliq̃ uocatã ait: nr̃i Arteson appellãt: Pœni Gadiriã, Punica lingua septẽ significãte: & subdit Pli. Erythra dcã ẽ qm̃ Tyrii hitatores ab origie eoꝝ orti ab Erythręo mari ferebant: i hac Geryões hitasse a qbusdã existimat: cuius armẽta Hercules abduxerat. Diodo. autẽ labores Herculis referẽs: Decima ait ab Euristheo iniũctũ fuisse: ut Geryõis boues: q i Hyberia loca uersus Oceanũ sita pascebantur: ad se deduceret. uulgata erat fama Chrisẽ, seu Chrisaurũ: hoc. n. nomẽ a diuitiis traxerat: uniuersæ Hyberiæ imperantem tres habere ꝓpugnatores filios: tũ robore corporis: tum armis egregios. Exercitũ præterea cuilibet fortissimorum militum esse: horum maiorem na

De fabula Caci furis filii Vulcani

De Anteo & Busyride fabula

tu uolunt aliqui Geryonem dictum fuisse. Illuc post peragratam Libyam Anteo, & Busyride peremptis: Hercules cum uenisset Chrisauri filios tribus magnis exercitibus fidentes singulari prouocatiõe sustulit. Capta Hyberia armenta boum secum abducens: post multa transcẽdens alpes: Liguribus deide, ac Tyrrhenis relictis ad Tyberim fluuium peruenit: ubi Roma multis postea sæculis cõdita fuit. Tenebant tunc Aborigines: quod nunc Palatium appellant. Hos inter præstantiores Potitius & Pinarius erant: qui Herculem ut hospitem magno honore, donisq; susciperẽt. Hæc ex Diodoro excerpsimus: reliqua in locis dicentur. Eustathius Euandrum hospitio recepisse Herculẽ a Geryonis bobus reuertẽtem ait. Quod de Nasone nostro & Virg. quoq; testatur.

Dumq; huic hospitium domus ẽ Tegeæa:uagantẽ
Incustoditæ lata per arua boues.
Mane erat:excussus somno Tirynthius heros
De numero tauros sentit abesse duos.
Nulla uidet taciti quærens uestigia furti:
Traxerat auersos Cacus in antra ferox:
Cacus Auentinæ timor, atq; infamia siluæ,
Non leue finitimis, hospitibusq; malum.
Dira uiro facies:uires pro corpore:corpus
Grande:pater monstri Mulciber huius erat.
Proq; domo, longis spelunca recessibus ingens
Abdita, uix ipsis inuenienda feris.
Ora super postes, affixaq; brachia pendent:
Squalidaq; humanis ossibus albet humus.

ANT. FAN. ¶Dumq; huic hospitium domus ẽ Tegeæa: domus Euandri Arcadis. Est enim Tegea oppidum Arcadiæ: unde & Tegeæus, & Tegeaticus deducuntur, ut: Adsis o Tegææ fauens, & non plura interprete lingua Nunciat excelsis ales Tegeaticus astris. ☞ De numero tauros sentit abesse duos: Virgilius quatuor tauros, & totidẽ iuuencas scribit abductas. ut: Quattuor a stabulis præstanti corpore tauros Auertit totidem forma superante iuuencas. ☞ Cacus Auentinæ timor atq; infamia siluæ: hic Vulcani filius fuit: ut poetæ fabulantur: ore ignem & fumum uomens: secundum autem historicos Euandri ueruus nequissimus: uel sceleratissimorum hominum princeps: quod eius nomen indicat. Nam malum Græci κακον dicunt. Hic agros igne populabatur, quem soror eiusdem nominis prodidit: unde sacellum meruit, in quo ei per uirgines Vestæ res diuina fieri consueuit.

Cacus

Caci spelunca Auentinus Remoria Salinę locus Trigemia porta Mulciber

Caci spelunca fuit in monte Auentino: qui solus e septẽ urbis montibus (ut Aulus Gellius meminit) cum cæteri intra Pomerium essent: diu extra Pomerium fuit: quod in eo monte Remus aues irritas habuerit: superatusq; in auspicio a Romulo fit. Vnde locus in summo Auentino Remoria dicebatur: auctore Festo. Eum Diuus Claudius intra Pomerium dicitur recepisse: quem quidam tradunt a Remo Remonium appellatum. Loco, quem Cacus habitauit Salinæ nomen fuit: auctore Solino: ubi est nunc porta Trigemina. ☞ Pater monstri Mulciber huius erat: Vulcanus Mulciber dicitur, q ignis omnia mulceat. i. molliat ac uincat. licet quidam a mulctando dictum putauerint quasi mulctiberum.

PAV. MAR. ¶Dum domus Tegæea: domus regis Arcadici a Tegea oppido: quod est in Arcadia. ☞ Est huic: Herculi. ☞ Hospitium: quasi dum hospes ab Euandro retinetur. ☞ Boues incustoditæ: sine ullo custode. ☞ Vagantur per lata arua: uagantes passim per agros pascebant. Aruum est (ut Varro de re rustica inquit) quod aratum, nec dum satum. ☞ Mane erat: quasi iam illuxerat post quietem Hercules: de mane superius diximus. ☞ Heros Tirynthius: a Tirynto oppido in Bœotia: in quo natus est. legitur etiam Hospes. ☞ Excussus somno: excitatus a quiete. ☞ Sentit abesse duos tauros de numero: cognoscit ex omni numero duos boues esse surreptos. ☞ Quærens: inquirens quod esset de bobus. ☞ Nulla uidet uestigia taciti furti: nec aliquod signũ, nec pedum uestigia discernit: per quæ furtũ occultũ deprehẽdi posset. ☞ Cacus: latro, qui ab ipsa re dictus est Cacus: qm κακος malus. ☞ Ferox traxerat: quasi summis uiribus abstraxerat. ☞ Auersos boues: retrouersos: quia non rectis uestigiis. ☞ In antra: in spelunca boues per caudã traxerat: ut ide uiderẽt egressi, potiusq; ingressi: & hoc illi refellẽdi criminis poterat facultatẽ afferre apparentibus in cõtrarium uestigiis. Hũc Caci Vulcani filium: & Virg. & Oui. & alii multi fuisse ostẽdunt: & tandẽ ab Hercule peremptũ. Multa ex his, quæ a poetis referunt Diony. attigit: sed fabulosa putat. At uerã ipse historiã recensens: Cacũ ait præpotẽtẽ quendã imanitũ hoium principem in munitis locis habitasse: ac propterea grauẽ accolam finitimis fuisse. Hic ut Herculem in propinquo campo castra habentẽ sensit: latronum more incursione usus est subita: atq; prædam abegit, quam incustoditam reperit. Intercluſus tamen est a Græcis, & ui capta sunt oppida: & ipse interfectus est: sed nos poetam sequamur. ☞ Cacus Auentine: incolebat Cacus Auentini montis siluam: quam suis crassationibus & formidandam reddebat, & infamem: eratq; tam uicinis, q peregrinis infensus: monstrosa illi facies, & monstrosum corpus: erat illi spelunca domus: ante aditum cuius pro uictorum spoliis membra humana affixerat. ☞ Cacus: repetitio nominis infausti. ☞ Timor atq; infamia siluæ Auentinæ: qui Auentini (de quo dicemus in quarto) nemorosi mõtis accola propter suas populationes reddebat siluã Auentinã timendam & infamẽ: nã oẽs formidabãt propius accedere: sic illa reddebat infamis. ☞ Nõ leue: ergo graue. ☞ Malum: alluſit ad nominis significationẽ. Nam κακος malus finitimis uicinis, & hospitibus peregrinis. ☞ Facies uiro: erat. s. ☞ Dira: truculenta, & Deoꝝ ira nata. dixi. n. quasi Deoꝝ ira natũ dicimus: & Virgi. Semihominis Caci facies quã dira tegebat. ☞ Vires ꝓ corpore: pro magnitudine corporis. ☞ Corpus grãde: ingens: sic ingẽtes uires. ☞ Mulciber: Vulcanus. ☞ Erat pater huius monstri: hoc a Virgilio accepit: sic enim ille inquit: Huic monstro Vulcanus erat pater. ☞ Spelũca ingẽs: uastum antrum. ☞ Lõgis recessibus: quæ ifra longe recedebat, erat. ☞ Pro domo: nã spelunca erat eius domus. & Virgil. Hic spelunca fuit uasto summota recessu. ☞ Abdita: occulta. ☞ Vix inueniẽda: ipsis feris: erat ita occulta spelũca: ut feræ, nedũ hoies uix eã inuenire potuissent. ☞ Pendent ora: hoium uultus. ☞ Et brachia: humana. ☞ Pendẽt super postes: in postibus ora, & brachia pẽdebãt pro tropheis, & spoliis: grassationes, & truculẽtiã illius indicantia. ☞ Et humus: terra. ☞ Squalida: fœdata. ☞ Albet: albere uidet. ☞ Humanis ossibus: tot. n. hoies interemerat: ut omne illud solum humanis ossibus tegeretur: & sic humus albere uidebatur: ut de cæde Latinoꝝ apud Virg. Campiq; ingentes ossibus albent: & de Caco dixeras: Semperq; recenti Cæde tepebat humus: foribusq; affixa superbis Ora uirum tristi pendebant pallida tabo.

Fabulosum esse de Caco

De forma Caci furis

¶Abibat:

Seruata male parte boum Ioue natus abibat.
Mugitum rauco furta dedere sono.
Accipio reuocamen ait: uocemq; secutus
Impia per siluas uictor ad antra uenit.
Ille aditum fracti præstruxerat obiice montis:
Vix iuga mouissent quinq; bis illud onus.
Nititur hic humeris: cælum quoq; sederat illis:
Et uastum motu collabefactat onus.
Quod simul euersum é: fragor æthera terruit ipm:
Ictaq; subsedit pondere molis humus.
Prima mouet Cacus collata prælia dextra:
Remq; ferox saxis, stipitibusq; gerit.
Quis ubi nil agitur: patrias male fortis ad artes
Confugit: & flammas ore sonante uomit.
Quas quoties perflat, spirare Typhoea credas:
Et rapidum Aetneo fulgur ab igne iaci.

ANT. FAN. ¶ Abibat: non tam longe abierat, ut inclusorum boum mugitum audire non posset, quē mouerant alii mugientes ad desideriū relictoꝝ. ℣ Obiice montis: saxo ingenti. ℣ Nititur hic humeris, cælū quoq; sederat illis: si Herculis humeri cælū pro Atlāte sustinuerāt: cur nō saxū euertere nt. ℣ Quas quoties pflat spirare Typhoea credas: di uidit in hoc loco diphthongus ut in illo uersu: Aethereas ausum sperare Typhoea sedes. Est autē Typhoeus gigas cui Virg. Inarimē insulā superimpositā dicit. ut: Inarime Iouis imperiis imposita Typhoeo. Silr & Luca. ut: Cōditus Inarimes æterna mole Typhoeus. Legimus & Siciliā ei superimpositā. ut: Vasta gigantei iniecta est insula mēbris Trinacris: & magnis subiectum molibus urget Aethereas ausuꝫ spare Typhoea sedes. Q d nos mouere nō debet: adeo poetis licet fere oia cōminisci. Nā & in Misia Typhoeū esse fabulant, cū regio exusta dicat, ubi sūma cāpoꝝ facies cinerulēta est mōtana, petrosa, & nigra: q d qdā ex crebro ictu fulminū cōtingere putauerunt. In eiusmodi igit locis ubi natura uim igneam præ se tulit iure Typhoeū eē finxerūt, q dū latus uertit flāmas euaporare dr. Quare alii sub Aetna Sicilię hūc eē dicūt. Pindarus uero cū sciret oēm tractū a Cumis usq; in Siciliā ignitū esse, & pfundas quasdā atq; in unū coeūtes cauernas habētē nō solū sub Lipare, sed & Puteolāo agro Neapolitāo: ac Baiano: necnō & Pithecusis sepultū finxit iacere Typhoeū.

Typhoeus

Typhoeus i locis ubi ē ignea uis

PAV. MAR. ¶ Seruata: Hercules nō deprehēso furto abire cœperat: & in ipso discessu: boues inclusi mugierūt: & Liuius inquit: Ex loco infesto agere porro armētū occepit. Inde cū actæ boues quædā ad desideriū (ut fit) relictaꝝ mugissent. Reddita iclusaꝝ ex spelūca boū uox Herculē cōuertit. & Virg. Discessu mugire boues: atq; oē querelis Impleri nemus, & colles clamore relinq. Reddidit una boū uocē, uastoq; sub antro Mugiit: & Caci spem custodita fefellit. ℣ Natus Ioue: Hercules Iouis filius. ℣ Abibat: discedebat. ℣ Parte boū male seruata: non bene custodita. ℣ Furta: boues quos ille furto subtraxerat. ℣ Dedere mugitū: mugierunt. ℣ Rauco sono: nā in spelūca sonus uidet raucus. ℣ Accipio, reuocamur: mugitū inclusaꝝ sequutus Hercules ad spelūcā uenit. ℣ Accipio: audio mugiētes. ℣ Ait: Hercules. ℣ Reuocamur: ad inuenienda & plectenda furta. ℣ Et sequutus uocē: mugitū boū. ℣ Victor: uoti cōpos: aut uictor & domitor oium mōstroꝝ. ℣ Venit ad antra ipia: ad spelūcā ipii & crudelis Caci latronis. ℣ Ille: Cacus i antro se iclusérat: munieratq; aditū saxo ingēti: q d iugati boues. xx. uix mouissent. ℣ Ille: Cacus. ℣ Perstruxerat: occlusérat. ℣ Aditū: hostiū spelunce. ℣ Obiice fracti mōtis: obiectu & oppositiōe saxi igētis: q d e mōte effregerat: & Vir. Ruptisq; imane catenis Deiecit saxū: ferro q d & arte pīna Pēdebat: fultosq; emuniit obiice postes. ℣ Vix mouissent: mouere potuissent. ℣ Illud onus: onerosū saxū. ℣ Bis qnq; iuga: hoc est decē iugatoꝝ boū paria. Sed accepit hoc ab Homero ex saxo Diomedis: Saxū ingens medio q d forte iacebat in agro Bisseni q d uix iuuenes tellure mouerent Impulit, & magno conamine misit in hostē. ℣ Nitit: innixus Hercules humeris: qbus & cælū sustinuerat, commouet, confringitq; saxū cuius ipulsi fragore aer exterreri uidebatur. ℣ Hic: Hercules. ℣ Nitit humeris: nitit i aduersum oi conatu: ut ide ipellat molē obiectā. ℣ Cælū quoq; sederat illis: humeris, s. Nā ferūt p Atlāte ceruicē cælo suppositā esse. uñ ipse in Meta. Hac cælū ceruice tuli. & in Hercule furēte Seneca: Subdidit mūdo caput: Nec flexit humeros molis imensæ labor: Mediusque collo sedit Herculeo polus. Immota ceruix sidera: & cęlū tulit. ℣ Et collabefactat motu: cōcutiens crebro motu cō fringit. ℣ Onus ua. imēsuꝫ: hoc ē onerosam saxi molē. ℣ Q d: saxū. ℣ Simł: postq̄. ℣ Est euersum: q̄si postq̄ ipulit & euertit. ℣ Fragor: ille ingēs sonitus & strepitus ex euersione: & cōfractiōe saxi. ℣ Terruit æthera: aera. ℣ Et hu. icta: terra percussa. ℣ Pōdere mo. pō derosa saxi mole. ℣ Subsedit: quasi iserius pressa est. ℣ Prima patefacta iā spelūca: Cacus cū subterfugere magis nō posset: cœpit cōserere manus & saxis: & stipitibꝰ i hostē pugnare. Quibus cū nihil pfeciſſet: cœpit euomere ignē: q̄ magna erat illi pīna uis: ita ut Aetnei ignis eructatiōes imitaret. ℣ Cacus mouet prima plia: primū ipse pugnare cœpit. ℣ Collata dextra: q̄si cominus manū cōserēs. ℣ Et ferox gerit rē: agit pugnā. ℣ Saxis & stipitibꝰ: hæc. n. erāt sua arma: ut ab igressu spelūcæ Herculē phiberet. uñ Liuius: Quē cū uadētē ad spelūcā: Cacus ui phibere conatus eēt: ictus clava: fidē pastoꝝ nequicq̄ iuocās morte occubuit. ℣ Quis: pro qbus armis. ℣ Vbi: postq̄. ℣ Nil agit: quia nil iuuat illis armis in Herculē pugnare. ℣ Male fortis: paꝝ aut nō fortis habita Herculis rōne. ℣ Cōfugit ad pīas artes: ad Vulcanios ignes. Quos Vulcani iduſtria iuētos ueteres arbitrati sūt. Nā cū (ut Diod. inqt) arbor i mōtibus ictu fulminis cōflagrasset: ligna p pinqua hyberno tpe a flāma sunt cōprehēsa. Qua ex re Vulcanū calore lætatū: hoies cōuocasse ad eius aspectū: tanq̄ a se repti dicūt. Ergo hic Cacus patriis artibus utebat, &. ℣ Vomit: euomit flāmas. ℣ Ore sonāte: ex ipa eructatiōe flāmaꝝ sonitū edebat. ℣ Quas: flāmas. ℣ Quoties pflat: flādo emittit. ℣ Credas spirare Typhoea: credas spiratum eē Typhoei ignes ex Aetna efflantis. Typhoeus unus e gigātibus terræ filius: ut Oui. oñdit: Siciliq̄ suppositꝰ. nā i Met. li. v. sic ait: Vasta gigāteis iniecta ē īsula mēbris Trinacris: & magnis subiectū molibꝰ urget Aethereas ausū spare Typhoea sedes. & paulopost: De grauat Aetna caput sub q̄ resupinꝰ arenas Eiectat: flāmā q̄ fero uomit ore Typhoeus. Huic ergo poeta Cacū cōparat. Luc. Homerꝝ imitatꝰ suppositū Inarime īsulę Typhoeū dixit: Cōditus Inarimes æterna mole Typhoeus: & cū sit diphthōgus i sęda syllaba: poetæ aliqñ diuidūt. ℣ Et credas iaci: emitti. ℣ Rapidū fulgur, uelocē corruscationē. ℣ Ab igne Aetneo: qui ex Aetna erumpit: qui mons ē in Sicilia: sed de eo inferius: aliq legūt ab igne Aethereo: tunc ad fulmē referas: q d imitetur ille fulmina.

De fabula Caci

De Typhoeo & Caco

ANT. FAN.

¶ Constituitq; sibi quæ maxima dicit ara: Hercules (auctore Solino) lõge ante urbẽ conditã dicauit qdẽ arã pri inuẽtori, cũ de Caco supplicitũ sumpsisset: ac se (ut inqt Diony.) cẽde pollutũ flumine abluisset: ea fuit iuxta portam Trigeminã: uouerat. n. Ioui arã se erectuq; si amissas boues reperisset, sed ea nõ est ara, q̃ maxima dicta ẽ. Idẽ. n. Hercules suo numini: nõ Ioui arã constituit in foro Boario: siue (ut qbus dã placet) ppe id foꝝ q̃ maxima apud põtifices habebat: atq; (ut placet Seruio) ex magnitudie fabricæ maximæ nomẽ accepit. Cauẽdũ aũt ne qdã nos in errorẽ iducãt, q tradiderũt Herculẽ sibi ædificasse tẽplũ in foro Boario: idq; arã maximam appellasse: quod falsum est. Nam (ut Virgilius ait) Hanc aram luco statuit, non hanc ædem, siue hoc templum. Item: Arçq; sacerdos: non ædis templiue sacerdos. Vnde ait Seruius poetam ideo dixisse aræ, qa nondum templum Herculis fuerat sed ara tantũmodo. Et Solinus manifeste aram maximã distinguit a consepto, qd sibi Hercules instituit: ubi sacrorum ritus factis bouicidiis Potitios docuit: quo diuinitus neq; muscis, neq; canibus ingressus erat: qa cum uisceratione sacrificii litaret Myiagrũ Deũ dicit iprecatus, clauãq; in aditu reliquisse cuius olfatu canes refugerunt. Nec me latet duas ædes Herculis uictoris fuisse Romę: ut scribit Macro. sic dicti: qd oẽ aialiũ genus uicerit. Alterã in foro Boario rotundã: ut Liuius scribit: ad quã pudicitię patritię sacellũ fuit. Alterã ad Trigeminã portã. Sed Herculẽ dico cũ aram maximã sibi istituit, arã instituisse non tẽplum, quã ei ab Euandro dicatam nõnulli tradiderũt: ubi sacra Romulus prima ex oĩbus peregrina cepit. Hãc aliqñ cũ uicino cõflagraret incendio liberatã a pinariis ferũt: apud quã, nec lectisterniũ fiebat nec sacrificabat: nisi aperto capite: quẽ morẽ Varro græcum esse ait: ideoq; id fieri C. Bassus memoriæ pdidit: teste Macro, qd ara maxima ante aduentũ Aeneæ in Italiã cõstituta est: q uelãdi capitis ritũ inuenit. Ibi ẽt sacrificãtes lauro coronabant: q̃ cõsuetudo multo post Romã cõditã sumpsit exordiũ: postq̃ in Auẽtino Laurẽtũ fuit. nã Euãdrũ cõstat añ urbẽ cõditã usuq; populo Herculi gratissima. Huius Dei sacris mulieres i Italia interesse nõ licebat: qm̃ Herculi Geryonis boues p Italiã ducẽti, sitiẽtiq; respondisse mulier dicit aquã se nõ posse pstare: q; fœminaꝝ Deæ celebrare dies: nec ex eo apparatu uiris gustare fas esset. Cęteꝝ Plutar. duas inqt aras in tẽplo Herculis fuisse: unã ex qua uiri gustabãt: alterã ex qua fœminæ. Huic Deo Romani bonoꝝ suoꝝ decimas uouere soliti sunt secũdo atq; optimo eoꝝ euẽtu: qui id fecissent quod Hercules ita fore dicitur nondum relatus in Deoꝝ concilium prædixisse: teste Diodo. Nos qui ueꝝ atq; omnipotentẽ Deũ colimus pudeat impietatis nostræ: pudeat auaritiæ, ac temeritatis dũ usurpantibus nobis quæ Dei sunt tantæ maiestatis spernunt imperia. Et miramur potuisse barbaros his temporibus Italiam attingere, ac sæuire in sanguinem nostrum.

Ara maxima a magnitudine fabricæ dicta

Herculis ædeꝝ neq; muscæ neq; canes ingrediebantur

Quomõ Herculi sacrificabatur

Decimę uouebantur Herculi

PAV. MAR.

¶ Occupat: Hercules ita se tuentẽ Cacum admota claua peremit: cõcidit q; ille moriẽs, & ignes simul & aĩam euomuit. ☞ Alcides: Hercules. ☞ Occupat: apprehẽdit & detinet illũ. ☞ Et claua trinodis: triũ nodoꝝ. ☞ Adducta: admota illius capiti. ☞ Ter quater: q̃si pluries. ☞ Sedit: hæsit. ☞ In ore uiri aduersi: in uultu & capite Caci qd undiq; cõtudit. Claua Herculis dicta a κλαλο: qd est frango: q̃m oia cõfringit. ☞ Ille: Cacus. ☞ Cadit: & uomit flãmas cũ sanguine: euomit sanguineam animam: cuius sedẽ in sanguine esse dicunt, & ignes fumidos, legit etiã hoc modo: Mixtosq; uomit cum sanguine fumos. ☞ Et moriens plãgit humũ: uerberat terrã. ☞ Lato: amplo. ☞ Pectore: plangere est crebrũ manu percutere, ut illud: Mea pectora planxi. Ab illo dictũ est: Plãgit humũ: qa moriẽs ille percutiebat crebro terram pectore. ☞ Immolat: interfecto Caco (uelut est apud Diony.) Hercules, ut uidit locũ successioni maleficioꝝ apte positũ speluncã ipsaꝝ euertit, furique superiecit. Cũq; se flumine ob recentẽ cẽdẽ abluisset: aram ei loco pximam erexit Iouis inuẽtoris quæ est Romæ iuxta portam Trigeminã. Immolauitq; Deo iuuencũ gratum munus inuentionis boum. Euander cum uellet omnes homines præuenire Deorum honoribus, Herculem primus placans: aram illi studiose extemporalem erigit: immolat iuuencum indomitum: precaturq; ut sacra perficiat. Admiratus Hercules quasdam ex bobus immolans: epulum populo dedit. Excerpens ex alia præda decimas, reges ipsos multa regione donat. Dicunt præterea familias duas fuisse illustrium, qui cerimonias didicerint Græcas: Potitios & Pinarios: penes quas familias multum tempus durauit cura sacrificii: ut ille instituerat. Ara uero ad quam Hercules decimam obtulit: uocata est a Romanis maxima. Est enim foro Boario proxima: uenerationeq; apud incolas inter cæteras præcipua. hæc ex Dionysio pauca e multis excerpsimus. Diodorus autem inquit: Hercules ob honorem sibi a Palatinis impensum: dixisse fertur: eos qui sibi postquam ad Deos translatus esset, Decimam bonorum dicarent: uitam felicem uicturos: quod & euenisse usq; ad hoc tempus constat. Multi enim Romanorum: non solum mediocri censu: sed qui ditissimi sunt habiti: decimas Herculi uouerunt. Posteaq; fortunatiores facti: bona sua ad quatuor talẽtorum millium Herculi sacrarunt. Lucullus Romanorum ferme ditissimus æstimatis bonis decimam Herculi partem dedit: epulas præbens continue, ac profundens multa. Templum insuper iuxta Tybrim egregium Herculi condidere Romani: in quo ex decimis sacra Deo offerunt. Et Liuius prosequens ad ea quæ de morte Caci retulimus: Euander inquit tum ea profugus ex Peloponneso auctoritate magis, q̃ imperio regebat loca. Venerabilis uir: miraculo literarum rei nouæ inter rudes artium homines. Venerabilior diuinitate credita Carmentæ matris: quam fatiloquam ante Sibyllæ in Italiam aduentum: miratæ in ea gentes fuerant. Is tum Euander concursu pastorum trepidantium circa aduenam: manifeste reum excitus postquam facinus, facinorisq; causam audiuit: habitum, formamq; uiri aliquantum ampliorem, augustioremq; humana intuens: rogitat qui uir esset: ubi nomen, patremq;, ac patriam accepit. Ioue nate Hercules salue inquit. Te mihi mater ueridica interpres Deum auctorum cælestium numerum cecinit: tibiq; aram hic dicatum iri. Quam opulentissima olim in terris gens maximam uocet, tuoque ritu colat. Dextera Hercules data: accipere se omen, impleturumque fata, ara condita atque dicata ait. Ibi tum primum boue eximia capta de grege, sacrum adhibitis ad ministerium, dapemque Potitiis ac Pinariis: quæ tum familiæ maxime inclytæ ca

Occupat Alcides: adductaq; claua trinodis
Ter quater aduersi sedit in ore uiri.
Ille cadit: mixtasq; uomit cum sanguine flammas:
Et lato moriens pectore plangit humum.
Immolat ex illis taurum tibi Iuppiter unum
Victor: & Euandrum, ruricolasq; uocat.
Constituitq; sibi, quæ maxima dicitur, aram,

Forum Boariũ

Carmenta Sibylla

Herculis claua

tæ ea loca incolebant:factum.Forte ita euenit, ut Potitii ad tempus præsto essent,usq; exta apponerentur. Pinarii extis adhæsis ad cæteram uenirent dapem. Inde in stitutum manſit,donec Pinarium genus fuit:ne extis solemnibus uescerentur: & reliqua. Virgilius quoq; hanc rem pluribus uersibus i octauo Aeneidos refert.Sed de his hactenus. ¶ O Iuppiter uictor:Hercules.¶ Immolat:mactat.¶ Tibi unũ tauruꝫ ex illis: ex duobus, qui fuerant surrepti alterũ imolauit.¶ Et uocat Euãdrum:regem.¶ Et ruricolas: ut adessent sacrificio. Verum uenere illi ad Herculeꝫ lauro coronati.¶ Et

De ara Herculis quæ dicit maxima ANT. FAN.

constituit sibi aram:statuit & cõsecrauit aram.¶ Quę maxima dicit: nã appellata fuit ara maxima:& erat(ut Boario.Poeta in ipso foro fuisse ostendit,Ideo inquit,

¶Hic ubi pars urbis de boue nomẽ habet: Boarium forum aliqui dictum putant a boue, quẽ ibi Hercules immolauit. Festus uero sic dictum scribit, q̃ boues ibi uiderentur.Alii ab æreo tauri simulachro:quod(ut scribit Cornelius Tacitus)fuit in eo foro. Quoniam id genus animalium aratro subditur,ibiq; sulcus designandi oppidi ceptus est:ut magnam Herculis aram amplecteretur.

Aeginetiũ æs

Id simulachrum fuit ex ære Aeginetico: licet constet Aeginam æs non gignere: ut inquit Plinius. Sed ea insula temperatura officinarum ita nobilitata ẽ,ut bos æreus inde captus in foro Boario fuerit:qui(ut idẽ tradit) ægineticí æris exẽplum fuit.¶ Nec tacet Euandri mater:prę dicit Herculis Deificationem.Hinc Euander apud Liuium: a Ioue nate Hercules salue inquit. Te mihi mater uerídica interpres Deum aucturum cælestium numẽ cecinit.¶ Idibus in magni castus Iouis æde sacerdos Semimaris flammis uiscera libat ouis:Idibus Ianuariis Flamẽ dialis in æde Iouis Capitolini mactat ueruecem. Sunt qui accipiant agnam lætam & pinguem,ut possis eam semimarem appellare.Omnes enim idus(ut diximus)huius Dei nomine festas sanxit antiquitas,unde auctor ait supra:Idibus alba Ioui gratior agna cadit.Consuevit autem Flamen albatus(ut apud Aulum Gellium legimus) Ioui hostiam immolare,cui gratũ esse arietem illud ostẽdit:q̃ Libero patri in Libya cum toto exercitu sitienti, & oranti ut Iuppiter opem ferret: occurrit aries, qui monstratis aquis sub oculis admirãtis euanuit. unde: In Libya stat tortis cornibus Hammon. ¶ Redditaq; est omnis populo prouincia nostro:per legatos uidelicet pace terra,mariq; parta ut diximus.Nam si aliter interpreteris nihil fere afferri poterit quod procedat.

Idibus Ianua.festum Iouis

PAV. MAR.

¶Hic ubi pars urbis habet nomen de boue: ubi est forum Boarium: quod forum ita appellatum uolunt aliqui:quod ibi bouem Hercules imolauerit. Alii ab ænea bouis statua:quæ ibi erat. Poeta hoc in loco Herculem uictorem uocauit: idem & Virgilius fecit. Hæc inquit limina uictor Alcides subiit.Varro diuinarum libro quarto:Victorem Herculem putat dictũ q̃ omne genus animalium uicerit.Romæ autẽ uictoris Heculis ædes sunt duæ: una ad Portam Trigeminam: altera in foro Boario.Huius commenti causam Massurius Albinus memorabilium libro secundo aliter exponit. Marcus(inquit) Octauius Herennius prima adulescentia tibicen: post quam artis suæ diffusus est:instituit mercaturam:& bene re gesta, Decimam Herculi profanauit. Postea cum nauigans hoc idem ageret: a prædonibus circumuentus:fortissime repugnauit:& uictor recessit.Hũc in somnis Hecules docuit,sua opera seruatum. Cui Octauius impetrato a magistratibus loco ædem sacrauit,& signũ: Victoremq; incisis literis appellauit. Dedit ergo epitheton Deo: quo & argumentum ueterum uictoriarum Herculis,& commemoratio nouæ historiæ:quæ recenti Romano sacro causam dedit,contineret: hæc ex Aurelio. Verum quis crederet tot iam elapsis sæculis ab eo tempore: quo celebris erat illa ara: illis diebus: quo hæc Romæ profitebar:in ultimo angulo fori Boarii: ab his qui marmora inquirebant:reperta est ara maxima: & effossa ærea Herculis statua: cum multis circa eam epigrammatibus.Quæ omnia delata mox fuere in Capitolium:& in atrio dominorum conseruatorum collocata: atq; omnibus uisenda patent. ¶ Nec tacet: Carmentis uaticinata est cito fore, quo Hercules in Deos referretur.Dionysius non Carmentim:sed Euandrum diuinationem hanc matris Herculi aperuisse refert. Idem etiã & Liuius ostendit. ¶ Nec tacet: ergo fatur. ¶ Mater Euandri:Carmentis. ¶ Prope adesse tempus: proxime futurum.¶ Quo tellus sit satis usa suo Hercule:quo tera iam satis fructus ab Hercule accepisset. Nam Hercules omnem tellurem monstris expurgauit.Ergo post absoluta officia ad Deos migraturus est.¶ At felix: retulit iam unde habuerit originem festum Carmentaliorum. Connectit, ut illa Diis fuit acceptissima. Sic celebratur eius festum tertio Idus Ianuarias.¶ At felix uates: Carmentis ex eo felix,quia fatidica.¶ Vt uixit Diis gratissima:ut uiuens fuit gratissima Diis.¶ Sic Dea: ipsã relata in Deas. ¶ Possidet hanc diem: quæ est tertia Iduum. ¶ Mense Iani:in Ianuario mense.¶ Idibus in magni:Idibus Ianuariis immolatur Ioui ueruex:dieq; illa relata in Fastos.In ea enim Octauius Cæsar Augustus cognominatus est.Qui post extinctam Cleopatram in urbem reuersus, tres triumphos egit: unum ex Illyrico: alterum ex Actiaca uictoria: tertium ex Cleopatra continuo triduo.Deinde compositis rebus:& omnibus prouinciis in certam formam redactis,Augusti cognomen assumpsit: ut Tranquillus testis est Munacii Planci sententia: cum quibusdam censentibus Romulum appellari oportere: quasi & ipsum conditorem urbis præualuisset:ut Augustus potius uocaretur:non tantum nouo, sed etiam ampliore:q̃ loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta dicantur ab auctu, uel ab auium gustu,gestuue:sicut etiam Ennius docet scribẽs Augusto augurio. Postquam indita condita Roma.idẽ & Pompeius asserit Augustum esse locum sanctum ab auium gustu,siue gestu.¶ Sacerdos castus:purus,& sanctus Flamen dialis.¶ Libat flammis:sacrificat. ¶ Viscera ouis semimaris:ueruecis.ideo semimarem dixit: quia adempti sunt testes genitales. ¶ In æde magni Iouis:in templo Iouis Capitolini.¶ Idibus:ipso die Iduum Ianuariarũ:& superius diximus Idibus immolari agnam. Sed in his Idibus imolatur ueruex.¶ Et omnis prouincia est reddita populo nostro: imperio populi Romani. Nam omnes prouincias in certam formã redegit:& totus orbis succubuit:ut diximus fere in principio in illis uersibus:Dexter ades ducibus:& reliqua.

De ariis nominibus Octauio compositis nota

De aeris Herculis ex decimis

ANT. FAN.

Octauianus dictus Augustus

Octauiani cognomia

Thurinus

Octauianus

Augusti Cognomen unde

Augusta loca

Fastos Ouidius nõ inscripsit Tiberio

¶Et tuus Augusto nomine dictus auus: idibus quoq; Ianuariis Octauianus Cæsar auus Germanici, cui hoc opus inscriptum diximus hostibus iã domitis: & oibus prouinciis in certã formã redactis Augustus cognomitus est: quẽ in infantia Thurinũ dictũ Sueto. scribit: uel in memoriam maioꝝ originis: uel q̃ eo recens nato eius pater Octauius in regione Thurina aduersus fugitiuos rem prospere gessisset. Idẽ & Octauianus dictus est a patre Octauio, & C. Cæsar Iulii Cæsaris testamẽto: sed Augusti cognomẽ assumpsit Munacii Plãci nia. Cũ.n.qdã cẽserẽt eũ Romulũ appellari p̃ualuit ut Augustus uocarẽt amplissimo cognomine: q̃ loca religiosa, & in qbus augurato qd cõsecrarẽt augusta dicant ab auctu, uel ab auiũ gestu gustuue, ut: Centũ oratores augusta ad mœnia regis Ire iubet. Abusiue tamen loca nobilia & quasi maiestatis plena augusta dicimus, ut: Si qñ sedẽ augustã, seruataq; mella Thesauris relines. Libet hoc loco p̃contari ex his, qui hoc opus Tiberio inscriptum uolunt: qũo interpretent hoc carmen: Et tuus Augusto noie dictus auus. Quisnã est hic auus Tiberii, qui idibus Ianuariis Augusti nomẽ accepit. Respõdebũt: Scio qd unũ rñdere soliti sunt eẽ Iuliũ Cæsarẽ, quẽ huius mẽsis Idibus iterfectũ eẽ: & Augustũ. i. diuinũ nomẽ assumpsisse cõtendũt, q̃ in Deoꝝ numeꝝ sit relatus, ut: Ecce Dionei p̃cessit Cæsaris astrũ. Præter hoc qd aliud dicant nõ habẽt, nec hẽ se aliud cõfitenẽ. Sed uideamus q̃ hoc sit ridiculum, q̃ puerile, q̃ falsum. Vbi legistis amici ut uobis respondeã: ubi inquã somniastis Iuliũ Cęsarem idibus Ianuariis cæsum eẽ: atqui & Seruius & Eusebius & Suetonius tradũt Iuliũ Cæsarem idibus Martiis non Ianuariis periisse. Quare placuit Idus Martias parricidiũ noiari: & ne unq̃ eo die Senatus haberẽt. Idẽ etiã docet Ouidi. in. iii. huius operis libro. ut: Præteriturus erã gladios in principe fixos, Cuꝫ sic a castis Vesta locuta focis. Ipsa uiꝝ rapui, simulachraq; nuda reliqui: Quæ cecidit ferro Cæsaris umbra fuit. Desinite igit ueritati, desinite inquã Ouidio quẽ peruertitis reluctari: & legite q̃so epistolã quã auctor exul scribit ad Suillũ, cũ Augustus humanis rebus excessisset: quẽ ibi quoq; Germanici auum uocat: ubi polliceẽ eiusdẽ Germanici laudibus oẽ suũ ingenium seruituꝝ. ut: Et mõ Cæsar auũ, quẽ uirtus addidit astris Sacrarũt aliqua carmina parte tuã. Si quid adhuc ergo uiui Germanice nro Restat in ingenio seruiet omne tibi. In eadẽ epla Germanicus ab Ouidio Cæsar iuuenis dicit. ut: Dii tibi sunt Cæsar iuuenis: tua numina placa. Idẽ alibi: Te iuuenũ priceps cui dat Germania nomen. Cõstat autẽ eo tẽpore senẽ fuisse Tiberiũ: ut facillime ostendi potest: sed hæc satis. nũc qui hac in re a nobis atq; a uero dissident cũ sua pertinacia relinquant. ¶ Perlege dispositas generosa p atria ce. auoꝝ imagines quæ in atriis expresse singulis disponebant armariis: ut quidam dicunt. ut: Tota licet ueteres exornẽt undiq; ceræ Atria. ¶ Africa ui. de se uo. Pub. Cor. Scipio, q̃ secũdũ bellũ Punicũ p̃fecit Hãnibale ex Italia reuocato a uicta Africa, Africani cognomẽ accepit. Hic prius Romanoꝝ Sardonycæ usus est: quæ gẽma ide Romanis fuit celeberrima. ¶ Alter: P. Seruilius sub quo scribit Sue. Iuliũ Cæ. in Cilicia breui tpe meruisse Cilices, qui maria iuaserãt, & se piratis, ac prædonibus maritimis iunxerãt: nõ incruẽta uictoria superauit: & deinde Isauriã oẽm latronũ domiciliũ, qui Romanis negocia exhibebãt, subegit. unde Isauricus cognominatus est. Eos postea qui multis cladibus domiti terra se cõtinere nõ potuerãt, atq; i aquas resilierãt. Põpe. Ma. intra quadragesimũ diẽ ita domuit: ut nulla gens i posteꝝ sit reperta fidelior. Frontinus refert Seruiliũ Isauram oppidũ flumine, ex quo hostes aquabant auerso ad deditionẽ siti cõpulisse. Is proconsul ad prædonũ bellũ missus est, ut auctor ẽ Ruffus: uiãq; p Tauꝝ mõtẽ primus instituit: & de Isauris, ac Cilicibus triũphauit. Conferunt aũt in unũ illustriũ uiroꝝ diuersa cognomina, ut exaggeretur nomẽ Augusti. ¶ Aut Cre. do. testifi. opes. Metel. Creticꝰ Metelli Macedonici filius, ac frater Balearici Cretã insulã, q̃ aduersus Romanos fauisse Mithridati uidebat ferro, & igne populatus est. Vñ nihil amplius q̃ cognomen Creticum reportauit: cũ antea Cretenses captis qbusdam nauibus M. Antonii non sine summo dedecore ppli Ro. uictoriã reportassent. Martia. Creta dedit magnum, maius dedit Africa nomẽ: Scipio qd uictor, quodq; Metell. hẽt. Est ãt Cretũ genitiuꝰ a nominatiuo Cres, qui a græcis κρης dicitur. ¶ Hũc Numidę: Metel. Numidicus L. Luculli auũculus (auctore Plutar.) is qui lingua latina caste ac pure usus uir: ut A. G. scri. uicto Iugurtha rege Numidiæ: Numidicus cognominatus ẽ. Nota est historia apud Sallu. Hic uir nõ minus grauis, q̃ disertus in cẽsura oronẽ dixit ad pplm, qua cũ ad ducẽdas uxores exhortatus ẽ. Idẽ cũ Smyrnę exularet: & in theatro reuocationis lras accepisset, nõ prius eas legit, q̃ spectaculũ finiret. ¶ Illũ M. f. Vale. Messala postq̃ Messanã urbẽ Siciliæ nobilissimã cepit, Messala cognominatus ẽ: auctore Macro. Id oppidũ est in Pelori sinu freto incũbens: ut inqt Silius: Nimiũq; reuulsa discretũ Italia, & ortu Osco memorabile. Stra. scri. Messenios qui Pelopõnesum habitant, cõdidisse Messanã, unde & nomẽ mutauit. Cũ.n. prius Zancle uocarẽt: q̃ in loco curuo sit: postea mutato noie Messana dicta est: quã ferũt Anaxilaũ Messenium condidisse. Sed antea Naxioꝝ ædificiũ fuisse dicit, q Catanæ finitimi sunt. Deinde uero Mamertini. i. Cãpani eo habitatores induxerunt. Quare Silius eã ortu Osco memorabilẽ dicit. Capuẽses.n. (teste Seruio) Osci quasi Ophici appellati sũt: & reuera dicti olim Ophici, q̃ serpẽtibus abundarent.

Idus Martiæ felices

Imagines ceræ in atriis

Africani cognomen

P. Seruilius Isauricus cognominatus

Et tuus Augusto nomine dictus auus.
Perlege dispositas generosa per atria ceras:
Contigerant nulli nomina tanta uiro.
Africa uictorem de se uocat: alter Isauras,
Aut Cretum domitas testificatur opes.
Hunc Numidæ faciunt, illum Messana superbum:

Metellus Creticus

Metellus Numidicus

Valeri⁹ Messala Messana

Zancle

Olci

¶Et tuus auus: hoc ẽ Cæsar Octauius Tiberii ex adoptione pr̃: & auus tuus o Germanice. ¶ Est dictus Augusto noie: q̃si cognominatus Augustus. Per hæc uerba qd nisi desipiẽtis igenii ẽ, dicere opus hoc Tiberio dicatũ: cuius auus Augustus dictus nõ fuerit, sed pr̃. Cõstet tãdẽ de Germanico itelligẽdũ. ¶ Perlege: in laudẽ tãti cognominis, cũ alii alios sibi titulos, & cognoia uendicauerint: nemo tñ ampliore cognomẽto uocatus est. ¶ Perlege: oculis perlustra. ¶ Ceras dispositas: statuas cereas. Quaꝝ usus erat, añq̃ ex ære aut marmore fierẽt. ¶ Per atria annosa: digestas statuas cũ iscriptiõibus suis p antiqua nobiliũ atria: nobilitatẽ gñis, & clarissima facta refertes. legit generosa i plurimis codicibus. ¶ Nulli ui. nulli unq̃ ex Romãis ducibus. ¶ Cõtigerãt tãta noia: tã magna cognoia: q̃ magna Cæsari Aug. cõtigerũt. ¶ Africa: ut magis illud Augusti cognomẽ extollat: refert ẽt unde alii cognomẽta acceperit: nã plerũq; a uictis gẽtibus fuere tradita. ¶ Africa uo. ui. de se: nam uicta uictori a suo noie cognomẽ dedit. P. Cor. Scipio. P. Scipiõis. F. ad arcẽdũ ex Italia Hãnibalẽ, Africã puinciã accepit. Reuocatũ bello Hãnibalẽ i pprio solo fugauit, Carthaginẽ domuit, tributariã

PAV. MAR.

De titulis Octauiano datis

tributariã reddidit:& inde Africani meruit cognomento uocari.¶ Alter:hoc est P. Serui.Isauricus.¶ Testificatur: quasi cognomẽto refert.¶ Isauras opes domitas:potẽtiã Isaurorꝝ populorꝝ,quos uicit:& multas eorꝝ urbes expugnauit P. Serui.unde Isauricus appellatus ẽ.Isauria regio Asiatica Cilicię annexa est.¶ Aut opes Cretũ: Cretensiũ ab eo qđ dicimus Cres cretis.Q.Metel.pconsul: Cecilii Metelli Macedonici filius,Cnossion,& Lyctiõ, & Cydonẽ: aliasꝙ plurimas Cretæ insulæ urbes expugnauit.Questus tñ ẽ aliqñ gloriã reꝝ a se gestaꝝ a põpe.sublatã ꝓteriri, qm Cretã legatũ miserit ad capiendas urbiũ deditiones: tñ ex ea illustri uictoria Cretici cognomẽ assumpsit.De Creta dicemus i.iii.¶ Hũc Numidæ:q sunt in Africa:ita ab errore pastorali dicti.¶ Faciũt su.cognomẽto.s.¶ Hũc:Ceciliũ Metel.q Iugurthã per iniurias Numidiã occupãtẽ fugauit, & uniuersaꝝ Numidiã uastauit:cũ ante eũ & Calphur.& Posthu.turpiter rẽ gessissent: inde Numidicus cognominatus est.¶ Messana:q̃ urbs est in Sicilia.¶ Facit su.il.Valeriũ: nã(ut auctor est Macro.)Vale.Max.postq̃ Messanã nobilissimã Siciliæ urbẽ cepit:Messala cognominatus ẽ.¶ Ille: Scipio Aemilia.

ANT. FAN. Scipio Numãtinus

¶ Ille Numãtina traxit ab urbe notã:Scipio Aemilianus Pauli Macedonici filius:& Scipionis ma. iure adoptionis nepos,Numãtiam in Hispania fame uicit,correpta prius disciplina militari, & euersa Carthagine: unde Numantinus dictus est.Nota est historia. Post eã uictoriã po.Ro. uitia cũ imperii magnitudine legimus excreuisse. Notan dũ notã hoc loco laudis esse nõ uitii:ut cũ dicimus Censoriã notã.¶ Et mortẽ & no.Dru. Germ. Drusus Tiberii frater missus in Germaniã ualidissimas nationes aggressus est:& speciosam uictoriã reportauit. Sed equo ibi super crus eius collapso trigesimo die, q̃d acciderat mortuus est:cui senatus nõ adulatione: sed merito Germanici cognomen ex ꝓuincia dedit.Ad eũ ægrotãtẽ Tiberius (ut Pli.auctor est) festinauit:emẽsusq; est die ac nocte longissimũ iter: ac defuncti corpus Romã usq; puexit pedibus(ut ait Sueto.)toto itinere ꝓgrediẽs. Cõditus autẽ est Drusus in sepulchro C.Iulii:& a Cæsare Aug. uitrico laudatus,q supremis eius funeribus plures honores dedit. Hic est pr̃ Germanici,ut diximus. Vnde auctor ait alibi: Præterit ipse suos aio Germanicus annos: Nec uigor est Drusi nobilitate minor.De huius interitu idẽ inqt ad Liuiã eius matrẽ:Sic quẽ dura tibi rapuit Germania Drusum Pars fuerit ptus sola caduca tui:Sic tibi maturę fraterni funeris ultor Purpureus niueis filius instet equis. ¶ Me miserꝝ ui.q̃ bre.il.fuit:latẽter auctor hoc dicit meania:Nisi parẽtẽ mihi tuũ mors ademisset sperabã fore,ut eius ope ab exilio reuocarer. Idẽ & infra ubi exilii sui meminit se miserꝝ uocat.ut: Me miserꝝ Scythico q̃ ꝓcul ille solo est.¶ Aut tor.adẽ. Gallis aduersus Romanos apud Anienẽ pugnantibus, T.Mãlius tribunus mili.cũ qdã ex hostibus torque, atq; armillis decoratus utroq; exercitu pugnãte manu signãsset:ut Romani, Gallicq; gesceret: & magna uoce ꝓuocaret aliquẽ ex militibus Romanis in singulare certamẽ,ac nemo ꝓdire auderet,ꝓcessit ad pugnã,atq; hoste occiso,ex eius spoliis sibi & torquẽ & cognomẽ iduit.Idẽ postea latino bello cũ ꝓsul esset, filiũ sustq; cõtra impiũ pugnasset securi pcussit.Vñ illud ẽ:Sæuũq; securi Aspice Torquatũ. Ab hoc Mãlio impia aspa & immitia Mãliana dicta sunt: teste A.Gel.Legimus & C.Nonniũ aspnatũ i ludo Troiæ lapsu debilitatũ aureo torque ab Augusto donatũ eẽ: q passus ẽ ipm,posteroſq; eius torquati ferre cognomẽ.Quã rẽ tetigisse uf Vir.i.v.Aen. ubi facta hastiliũ mẽtione:q̃ idẽ Cęsar pueris,q Troiã luserũt donasse dr̃,subiũgit:It pectore sũmo Flexibilis obtorti p collũ circulus auri.Sane torqs ut plurimũ masculino gne proferri solet:inuenitẽtñ & fœminino ꝓpriũ id nomẽ. A.Gel. Torquez detraxit, eãq; sanguinolẽtam sibi in collu3 iposuit. Hoc ornatu milites utebantur sumpto a Gallis more.Iuue. Vt læti phaleris oẽs & torqbus oẽs. ¶ Aut cor.ti.au. cum Gallorꝝ ingẽtes copię agrũ Põtinũ insedissent,Camillo eorꝝ reliquias pſequẽte Valerius tribu.militaris ducẽ Gallorꝝ ꝓuocatorẽ,hostẽq; ferocissimũ interfecit:tũ uirtute suã,tũ corui opa,q sup caput Valerii pugnãtis sedisse:& os atq; oculos Galli euerberasse dr̃.Quã ob cãm Valerius Coruini cognomen habuit:cui diuus Augustus statuã in foro suo statuendam curauit:in cuius capite corui simulachrum fuit.

Torqs masculino & fœminino genere

Valeri? Coruinus

¶ Traxit notã:titulos & cognomentum, in bonã partẽ hic sumit nota. ¶ Ab urbe Numãtina:a Numantia quæ (ut Stra.inqt)nobilissima Celtiberorꝝ ciuitas est, quæ bello celtiberico,ꝙ aduersus Ro.po.gestũ est uirtutẽ ꝓpriã ostentauit:q̃.xx.durauit ad annum: in Numãtiã missus Scipio Aemilia,post deletam Carthaginẽ adeo hostes oclusit:ut ne in ptãtẽ Romanorꝝ deuenirẽt seipsos ferro, igne,& ueneno cõsumpserint:nihil ꝓdæ relatũ est: nã oia cõcremauerãt:ex ea tũ triũphatũ est:& Scipio Numantinus dictus.¶ Et mortẽ:Drusus Tiberii frater,& Germanici pater:cũ iter Salã fluuiũ(ut Stra.inqt & Rhenũ aduersus Germãos belligeraret,uictor oppetiit: &(ut Liui.ult.li. refert)ex fractura,equo super crus eius collapso.xxx.die q̃ id acciderat,mortuus est:corpus a Nerone fratre:q nũcio ualetudinis euocatus raptim accurrerat:Romã reuectũ:& in C.Iulii tumulo cõditũ.Laudatus a Cæ.Aug.uitrico:& supremis illius funerib? plures honores dedit. & Sueto. inqt Tiberiũ eius corpus Romã usq; pedibus prosecutũ esse:& in funere Germanicũ appellasse: iõ poeta dicit.¶ Germania fe.mor.& no.Druso:patri tuo,quia mortuus i Germania:& Germanicus ẽ appellat? .¶ Me miserꝝ:dico,& cõmiseratio cõcitat hac pr̃is ad filiũ recordatione.¶ Illa uir.pr̃is tui.¶ Quã fuit breuis:qa dignior erat uita lõgiore.¶ Si pe.hoc ꝓ C.Cæsare:& ꝓ Augusto accipe possum?.uterq;.n.uicit orbẽ,melius tñ ꝓ Augusto, qui(ut superius dictũ est)oẽs orbis gẽtes subegit: ergo si a deuictis gentibus cognomina sumet:a toto orbe accipiet.¶ Si Cęsar:Augustus.¶ Petat nomina: cognomina. ¶ A uictis:ab illis,quos uicit.¶ Tot sumet:tot accipiet ille cognomina.¶ Quot gẽ.ha.nu.maxi.or. quot numerari possent gẽtes in imẽso orbe.¶ Ex uno:Mãliũ Torq̃tũ, & Vale.Coruinũ oñdit.Mãl.sub Sulpitio dictatore trib. mil.Romani nois contẽptorẽ Gallũ singulari certamine uicit,& occidit:detraxitq; aureũ torquẽ:& ide Torquati nomẽ accepit.Vale.aũt trib.mil. solus aduersum ingentẽ Gallũ prouocatorẽ militũ Romanorꝝ processit. At coruus ab ortu Solis hostis galeæ insidẽs alaꝝ plausu:uisuq; ita impediuit,ut a Vale.occideret:inde Coruinus dictus. ¶ Quidã habẽt ex uno:facto.s.aut ex una pugna. ¶ Celebres titulos:celebria cognomenta.¶ Aut adempti torquis:ablati ab hoste torquis:quod ornamẽtum erat colli.¶ Aut corui auxiliaris:qui sibi fuit auxilio.

T. Mãlius torquatus

Mãliana imperia

ANT. FAN. Cn.Pō. magnus

¶Magne tuum nomen rerum eſt menſura tuarum:Cn. Pompe,a magnitudine reꝝ geſtarꝝ magni cognomen accepit:cuius titulos: ac triūphos nūcupare (ut inquit Pli.) nō ſolū ad uiri unius ptinet uictoriā, ſed ad imperii Ro. decus:æquato nō modo Alexādri Mag.reꝝ fulgore: ſed etiā Herculis ꝓpe ac Liberi patris. Is cū eſſet annoꝝ qua tuor &.xx.ac Numidiā ſub egiſſet: a Scylla q reuertēti Romā Pōpeio obuiam factus eſt:ingenti uoce Magnus ſalutatus eſt:auctore Plutar. Vnde Craſſus Pompeiū inqt adhuc impuberē Magnū cognominatū. Et cū Romanoꝝ qdā dixiſſet: Iā aderit Pōp.Mag.idem ridēs cū indignatione,& quā tuſnā inquit.Alii dicūt magni cognomen in Africa ab uniuerſo exercitu Pompeio inditū:qd tū ipſe lōgo tēpore poſt ꝓcōſul in Hyberiā aduerſus Sertoriū miſſus uſurpauit:ac ſe ī epſis ſuis actiſq; Magnū Pōpeiū ſcripſit:cū ex ipſa cōſuetudine id cognomē iā careret iuidia. ☞ Qui te ui.Iulius Cę.q famā aſtris terminauit:teſte Vir. ☞ Illa do. me.ma.di.ſuis:familia Fabioꝝ Hercule auctore ſui gñis gloriaī. ut: Cum regia uirgo Hoſpite uicta ſacro Fabiū de crimine læta ꝓcreat. Eadē ob uirtutē & merita Maxima cognominata eſt. Scri.autē Liui.primę Decadis lib.ix.Fabiū quēdā Cēlorē,q inſtituiſſe dr: ut eqtes idibus Quintilibus trāſueherent oēm forēſem turbā excretā in quatuor tribus cōiecisſe:urbanaſq; eas appellaſſe:eāq; rē adeo gratis ais acceptā fuiſſe:ut Maximi cognomē reportarit:qd ſibi multis uictoriis nō pepererat. Hic eſt Fabius ille Rutilanus:q de Appulis,Nucerinis, Sannitibus,Gallis,Vmbris,Marſis,ac Thuſcis triūphauit. Cui mortuo tīn æris a populo cōgeſtū eſt:ut filius uiſceratiōnē,& epulas publice dederit. Ex hac familia originem duxit Fabius Maxi.cunctator: quē Romani(auctore Poſſidonio)clypeū dixerūt:cū Marcellū gladiū uocitarēt. Ex ea dē gēte fuit tpib? Naſonis Maximus ille facūdiſſimus: ad quē is ſcripſit cū exularet.ut: Maxime q tāti mēſurā nois imples:Et geminas aī nobilitate genus: Qui naſci ut poſſes,q̄uis cecidere trecēti:Nō oēs Fabios abſtulit una dies. ☞ Scā uo.au.pa.au.uo. Templa ſa.ri.di.ma.ſancta loca (ut auctor eſt Feſtus) dicuntur Auguſta ab auiuꝫ geſtu, qd aues ea ſignificauerint:uel ab auiuꝫ guſtatu, qd aues ea rata fecerint. Placet aūt Priſciano Auguſtum ab augure deriuari:q(ut idem ait Feſtus)ab auibus gerendoq; dictus eſt:quia ꝓ eū auiū geſtus edicīt: ſiue ab auiū garritu: unde & augurīū. Alii ab auctu: ſiue ab augēdo auguſta loca dicta exiſtimāt:qd ea Iuppiter ope ſua augere uideatur:ſimiliter & auguria: qd ea Iuppiter mittat,augeatq;. In his captādis augures obſeruabāt ne uēti flarēt auctore Plu. Quoꝝ augurū ſi q ulcus hēbāt ſedere ꝓhibebāt. ¶Magne:Pli.cū Pōpeiū laudat:& ob recuperatā Siciliā, Africāq; ſubactam Magni cognomē accepiſſe dicit, Titulos refert,quos in Mineruæ delubro cōſecrauit Cn.Pōp. Mag.impator bello.xxx.annoꝝ cōfecto,fuſis,fugatis,occiſis,& in deditionē acceptis: hoīum centies uicies ſemel .lxxxiii.millib? depſſis:aut captis nauibus.dcccxlvi. oppidis:caſtellis.dxxxviii.in fidē receptis: terris a Meotis lacu ad Rubrū mare ſubactis uotū merito Mineruæ: hoc eſt breuiariū eius. Ab oriēte uero triūphi, quē duxit.iii.calē. Octo.M.Piſone: & M.Meſſalla COSS. ꝓfatio hæc fuit. Cū orā maritimā ꝓdonibus liberaſſet. Et impiū maris po. Ro.reſtituiſſet:ex Aſia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Colchas, Hyberia, Albanis, Hyrcanis, Scythis, Cilicia, Syria, Iudæis, Paleſtinis, Arabibus, Creta: & ſuper hæc de duobus regibus Mithridate, ac Tygrane triūphauit: Aegypto regē dedit:in oriēte quinq; reges ꝓ uoluntate mutauit,& reliqua. E contrario(ut idē aſſerit)ſi quis ſimili modo uelit percēſere Cæſaris res: q maior illo apparuit. Totū profecto terraꝝ orbē enumeret:qd infinitū eē cōueniet. ☞ O magne:o Pōpei. ☞ Tuū nomen:hoc cognomē Magni. ☞ Eſt menſura reꝝ tuaꝝ:quaſi indicat res tuas maximas. ☞ Sed q uicit te: Cæſar, a quo bello Pharſa. ſupatus es. ☞ Erat te.quo.ma. qa te & ſcia rei militaris & uirtute, & felicitate ſupauit. ☞ Nec gra.

Magne tuum nomen rerum eſt menſura tuarum:
Sed qui te uicit, te quoq; maior erat.
Nec gradus eſt Fabios ſupra cognominis ullus:
Illa domus meritis maxima dicta ſuis.
Sed tamen humanis celebrant honoribus omnes:
Hic ſocium ſummo cum Ioue nomeu habet.
Sancta uocant auguſta patres:auguſta uocantur
Templa ſacerdotum rite dicata manu.
Huius & augurium dependet origine uerbi:
Et quodcunq; ſua Iuppiter auget ope.
Augeat imperium noſtri ducis:augeat annos:

Fabiorū familia Fabia gēs maxima cognominata

Fabius Maximus cūctator

Auguſta loca uñ ſunt appellata PAV. MAR

Flauius ſcriba libertino patre natus,ædilis curulis fuit,ꝓ forenſem factionē creatus:qui cū comitia & cāpū turbaret:& in his ꝓp nimias uires damnaret:a Q.Fab.cenſore in.iiii.tribus redacta eſt: eaq; res Fab.Max.nomē dedit: de quo Liui.in fine.ix.lib.ab ur.cō.Fabius ſimul concordiæ cauſa,ſimul ne humillimoꝝ in manu comitia eſſent: oēm forēſem turbā excretam in.iiii.tribus coniecit:urbanaſq; eas appellauit:adeoq; eā rē acceptā gratis ais ferūt: ut maximi cognomē,q̄ tot uictoriis nō peperat, hac ordinū tēperatione pareret. Ab eodē inſtitutū dicitur: ut eqtes idi.Quintili.trāſueherent: hæc Liui.Idē aſſentit Vale. lib.pri.quę uerba in ultima indicant Q.F.Rutilianū fuiſſe:cui a Pli.i.ii.de ui.illu.eadē aſſignant. ☞ Nec eſt ul.g.c.ſi qua nulla maior cognominatio. ☞ Supra Fab.ſupra Fabioꝝ cognomenta. ☞ Illa do.Fa.eſt dicta: cognominata. ☞ Maxima ſu.m.merito Q.F.Rutiliani. ☞ Sed ta.ſed cæteri humano, Auguſtus diuino cognomine exornatus ē. ☞ Sed ta.om.quos retulimus. ☞ Celebrantur: laudātur. ☞ Honori.hu.q̄ſi nō Deoꝝ,ſed hominū titulis. ☞ Hic Augu.Cæſar. ☞ Habet ſo.no.cū.Io.hēt cognomē qd ſibi Iouiq; cōe eſt:nā & Auguſtus, hoc eſt ſanctus Iuppiter: ſic & Cæ.Aug. ☞ Sancta uo.qd ſignificet Auguſtū apit: ea rōne qua ſuperius diximus:q; loca religioſa,& in quibus augurato qd cōſecratur Auguſta dicantur ab auctu: uel ab autū guſtu:geſtuue:optat deinde poeta augeri, & imperiū,& uitam ducis,& ſalutē ciuium: & ut Diis fauentibus Germanicus imperio ſuccedat. ☞ Patres:noſtri maiores. ☞ Vocāt au.ſan.ea q̄ ſacra & itemerata ſunt. ☞ Tēpla ſac.cōſecrata. ☞ Rite:ſm cōſuetudinē:augurio prius ſumpto. ☞ Sacerdotū ma.pōtificū, & ſenatus auctoritate:ut publice cōſecrarent. Nā(ut iuriſcōſulto placet)ſacra loca ſunt q̄ publice ſunt conſecrata. ☞ Vocant aug. ab eo qd augurato ꝓſecrant. ☞ Et au.de.deducīt. ☞ Ab ori.hu. uer.auguſtinā,& augurīū, & auguſtū deducunt ab auiū guſtu geſtuue. ☞ Et qd.iu.au.ſua ope: ſuo auxilio.hoc dicit ab auctu ēt Auguſtū deduci:q̄ſi auctū Iouis ope imperiū:& Auguſtū eādem hñt originē. Nā ab augēdo. Augeat ergo Iuppiter. ☞ Impiū no.du. Tiberii:nā(ut ſupius diximus)multa ſunt quæ oñdunt tpa poſt Octauiū Aug.ut illud:Licet ipſe reculet.alio in loco Auſonium ducem appellat:& paulo iferius:Dux uenetāde. ☞ Augeat an.quaſi proroget uitam.nā.lv.ſuę ætatis anno imperii ſummā accepit,imperauitq;.xxiii. ☞ Et coro.quer.ex quercu.

Auguſtꝰ unde dicatur

¶Protegat

ANT. FAN. ¶Protegat & noſtras querna corona fores: uel illud tan
git quod legimus in primo Meta. Poſtibus auguſtis ea-
dē fidiſſima cuſtos Ante fores ſtabis: mediamq; tuebere
quercum: uel quod (ut inquit Plinius) ciuicam coronam
a genere humano Auguſtus accepit. Ipſe alibi: Et Io-
uis hæc dixi domus eſt: quod ut eſſe putarem Augu-
rium mēti querna corona
dabat. Fuit autē corona ci
uica primo ex ilice: poſtea
ex eſculo: deinde querna,
quā (auctore Seruio) acci-
piebant: qui in bello ciuem
liberaſſent: quoniam olim
cauſa uitę ī hac arbore fuit
hominibus, qui glandibus
ueſcebantur. Luca. Seruati ciuis referentē præmia quer
cum. Plutar. autem ideo inquit: Ei, q ciuē in prælio ſeruaſ
ſet coronam quernā donari: q ubiq; ita expeditionibus
facile ſit quercū inuenire: uel q Ioui & Iunoni: quos ur-
bi præſidere putant quercus conſecrata eſt: niſi ueterem
ab Arcadibus morem acceptum exiſtimemus, quibus eſt
quædam cum quercu cognatio: quia ut primi homines
ex terra Arcades: ſic quercus prima ex oībus plantis na-
ta dicit. De hac arbore Vale. Max. Cæteq; inquit ad quer
cum pronæ manus porriguntur: ubi ob ciues ſeruatos
corona danda eſt: qua poſtes auguſtę domus ſempiterna
gloria triumphant. Hæc corona cum murali, uallari, atq;
aliis pretio cederet ſolius honoris gratia donabat: quia
maiores noſtri nefas putarūt ſeruari hominem lucri cau-
ſa. ¶ Tanti cognominis hæres: Tiberius quem Octauia
nus pater in teſtamēto iuſſit ferre cognomē Auguſti: un-
de ait alibi, quod ſupra diximus: Prolem ſanctam de con
iuge natam Ferre ſimul, nomenq; ſuum, curaſq; iubebit.
¶ Reſpiciet Titan actas ubi tertius idus. xviii. calen. Fe-
brua. iteq; Carmentalia celebrantur in honorem matris
Euandrinitem Porrimæ, ac Poſtuertæ quas conſtat etiaꝫ
appellatas fuiſſe Carmentes. Eſt autem ſciendum Porri-
mam, quam etiam Proſam & Anteuortā dicunt: necnon
& Poſtuertam diuinitatis aptiſſimas comites (ut inquit
Macro.) habuiſſe uim noſcendi, illa pręterita, hæc futura:
quas auctor putat uel ſorores, uel comites fuiſſe Carmē
tis: cui duo fiebāt ſacrificia: unum ut pueri, alteq; ut puel
læ feliciter naſcerentur. Qui honor ideo ſolebat hoc tem
pore Carmenti, ac ſororibus ſiue comitibus adhiberi, q
matronę carpentoq; quibus olim uehebātur honore ſu
blato curauerant ne maturi partus in lucem ederētur. Iis
enim (ut Liui. tradit) honorē a ſenatu habitū legimus, ut
plauſtro ad ſacra, ludoſq; Carpentis feſto die, profeſtoq;
uterētur: cū captis Veiis ac ciuitate uoti damnata omnia
ornamenta ſua in ærarium detuliſſent: quibus (auctore
Plutar. in Camillo) etiam decretum eſt poſt mortem lau
datiuam orationem haberi: cum antea moris nō fuiſſet
apud Romanos laudari mortuam mulierē. Hunc hono-
rem Romani cū mulieribus ſuſtuliſſent: & eæ ne qua ip-
ſarum conciperet conſpiraſſent: coacti ſunt mutare ſen-
tentiam: permiſeruntq; matronis ut uehiculis uterent: a
quibus ferunt eo tempore templū ædificatuꝫ fuiſſe Car
menti. Cæteq; A. Gel. ſcribit difficillimū eoq; partū æger-
rimūq; haberi: quorū in naſcendo non caput, ſed pedes
primi ſunt: quos ab ægritudine & pedibus Agrippas uo
cant. Confixos. n. eſſe pueros in utero: Varro dicit a capi-
te infimo nixos ſurſum pedibus elatis: nō ut hominis na
tura eſt: ſed ut arboris. pedes. n. cruraq; noſtra arboris ap
pellat ramos: caput uero ſtirpē atq; caudicem. Quando
igitur inquit contra naturam forte cōuerſi in pedes bra
chiis plerunq; deductis retineri ſolent ægrius tunc mulie
res enituntur. Itaq; huius periculi deprecandi gratia aræ
ſtatutæ ſunt Romæ duabus Carmentibus: quarum alte
ra Poſtuerta nominata eſt. Proſa altera a recti peruer-
ſiq; partus & poteſtate & nomine.
¶Protegat fores ueſtras: portam Palatinam: anteq; erat PAV. MAR.
quercus: & hinc inde lauri, & corona querna dabat illi, q
ciuem in prælio ſeruaſſet:
ideo ciuica dicta. & de qua
in principio tertii lib. Tri-
ſtiuꝫ: Et Iouis hæc dixi do-
mus eſt quod ut eſſe puta-
rem Augurium mēti quer-
na corona dabat. Et paulo
poſt: Cauſa ſuppoſitæ ſcri-
pto teſtata coronæ: Serua-
tos ciues iudicāt huius ope. Sed hoc ī loco poeta ideo di
xit: protegat o Germanice ueſtras fores: quaſi uos exor
net a ſeruatis ciuibus: & me quoq; ſeruetis: ut proſequit
in eodem loco Triſtiū: Adiice ſeruatis unum pater opti-
me ciuē: Qui procul extremo ſolus in orbe iacet. Aut di-
cas protegat ueſtras fores: quaſi ſit in ueſtris foribus de
mentia. nam hæc ciuica corona: & Pli. ipſo referēte: & mi
litū uirtutis, & clementię principū inſigne clariſſimū erat.
Quin & Auguſtus ipſe ciuicā a genere humano accepit:
& Plutar. plures affert rationes: cur ciuem ſeruanti quer
na corona datur. An qđ in expeditionibus facile ſit quer
cum inuenire. An q Ioui & Iunoni: quos urbi præſidere
putant ea corona conſecrata eſt: an uetus ab Arcadibus
mos acceptus: quibus eſt quædam cū hac arbore cogna-
tio: ut. n. primi homines ex terra Arcades: ſic quercus pri
ma ex omnibus plantis nata: & reliqua. ¶ Et hæres tāti
cognominis: poteſt hoc referri ad Germanicū: qui ab Au
gu. erat Tiberio ſubſtitutus: ut ſuperius oſtendimus. er
go Germanicus, qui poſt Tibe. Auguſtus quoq; cogno-
minabatur. ¶ Suſcipiat onus urbis: imperiū Romanum.
¶ Diis auſpicibus: Diis fauentibus. ¶ Omine quo pater:
fauſto, feliciq; augurio quo & Tibe. Sed ſi ad Tiberiū re
ferres, dicas. ¶ Suſcipiat: ſuſceptum tueatur eo omine:
quo Augu. pater. ¶ Reſpiciet ti. xviii. calē Feb. fiunt rur
ſus ſacra Carmenti: cui etiam ædes dedicata eſt a matri-
bus propter reſtituta uehiculi iura. Nam (ut Liui. v. li. ab
ur. con. docet) cū eſſet mittenda decima ex præda Veiēta-
na Apollini Delphico fuit pecunia ex ærario prompta: &
trib. militū conſularibus: ut aurum ex ea coemerēt nego-
ciū datū. Cuius cū copia nō eſſet, matronæ cœtibus ad eā
rem conſultandam habitis communi decreto pollicitæ
tribun. mil. auq;, & oia ornamenta ſua in ærarium detu-
lerūt. Grata ea res, ut quæ maxime ſenatui unq; fuit. Ho-
norēq; ob eā munificentiā ferunt matronis habitum: ut
plauſtro ad ſacra, ludoſq; Carpentis feſto, profeſtoq; ute
rent. Hæc ex Liuio. Veq; Plu. in uita Camil. inquit ſenatū
illis mulieribus honorē referentem decreuiſſe poſt mortē
quēadmodū p uiris: ita p fœminis laudatiuā orationē ha
beri nō. n. antea mos erat apud Romanos mulierē mor
tuam laudare. Deinde hoc plauſtri ius illis adēptū fuit: de
quo Plutar. lvi. Proble. Ferunt inquit mulieres ſenatus
conſul. uehiculis uti prohibitas intet ſe cōſpiraſſe: ne qua
eaq; conciperet: neue pareret: atq; ita uiros ulciſcerētur:
donec coacti ſententiā mutauerunt, atq; uti permiſerūt.
Natis deinde pueris, cum & multitudine liberorū & bo-
nitate felices fuiſſe uiderentur, Carmentis ædē ædificaue
rūt. ¶ Vbi: poſtq;. ¶ Tertius Titā: tertius Sol. nā (ut ſupe
rius diximus) Hyperiō fuit unus ex Titanibus, & pater
Solis: ſic Solē quoq; Titana appellant. ¶ Reſpiciet idus
actas: iā pręteritas. & xv. diē Ianua. indicat. ¶ Fient. fa. re.
iteq; lata. ¶ Deę Pa. Carmenti Arcadicæ: ut ſupius dictū.

Protegat & noſtras querna corona fores.
Auſpicibuſq; Deis tanti cognominis hæres
Omine ſuſcipiat, quo pater, urbis onus.
¶Reſpiciet Titan actas ubi tertius idus:
Fient Parrhaſiæ ſacra relata Deæ.

Corona ciuica uł querna

De nominibus diuerſis coronatum

Carmētalia Feſtum Porrimæ & Poſtuertę .xviii. Calē. Februa. Porrima Poſtuerta

Agrippę

Aedes Carmēti dicata a matrib? Romanis

ANT. FAN. Carpentum

¶Nam prius Ausonias matres Carpenta uehebant: Carpentũ uehiculi genus a Carmenti dictũ ut Oui.cẽſet.poteſt tñ a carpendo deductũ uideri: uel q̃ eo cõmode iter carpatur: uel q̃ celeriter eatur: qm̃ carpere interdũ eſt celeriter præterire. Hoc uehiculo Tullia Serui regis filia olim uecta interfecto patre ꝓperauit in foꝝ: unde iuſſa diſcedere ſuper patris cadauer Carpentũ egit. Seruius matronas ad tẽpla pergentes pilentis uehi ſolitas dicit: quæ uehicula erãt coloris ueneti. Vir.in.v.lib. Ae. Caſtæ ducebãt ſacra p urbẽ

Pilenta

Pilẽtis matris in mollibus. ℣ Ius tñ exẽ.reſti.poteſtatẽ ut carpẽtis ueherẽt: q̃ (ut diximus) matronis exẽpta & ſublata fuerat. ℣ Scortea nõ il.fas eſt intrare ſa.uiolari hæc ſacra putabant: ſiqs huic tẽplo ſcorteũ aliqd itulliſſet: hoc eſt e pellibus factũ: q̃uis & alia ſacra fuerũt ac ſacella, in quibus nefas erat (ut docet Varro) ſorteũ aliqd, ſiue morticinium adhiberi. Quare obſeruatum arbitror apud Crerenſes ne in ædẽ Dianæ: quã illi religioſiſſime uenerantes Britomartem gẽtiliter nominant: quil q̃, præterq̃ nudus ueſtigia igrederet. Nouimus ãt ſcortũ pellẽ ſignificare: unde & meretrices ſcorta dicimus: q̃ ut pelles ſubigant. & ſcortes ut ait Feſtus. i. arietinoꝝ teſtium pelles nomẽ habuerunt. Inde ẽt quæcunq̃ e pellibus facta ſunt ſcortea appellant. Martia. de penula q̃ ex pellibus fiebat aduerſus imbres: Ad ſubitas nunq̃ ſcortea deſit aquas. Sane: ut a quibuſdã ſacris ſcortea ſubmouerent: factum exiſtimo ne forte aliqd pellibus cõſtãs aialis, qd̃ ſua morte periiſſet ea ſacra funeſtaret. Legimus.n. flaminibus nõ aliã ob cãm nefas fuiſſe uti calceis e mortuæ pecudis corio: niſi q̃ oia ſua morte extincta funeſta putabant. Solinus tradit partẽ Capitolini mõtis habitaculũ fuiſſe Carmẽtis: ubi poſtea eius tẽplum fuiſſe teſtat: licet nõnulli aliter ſentiãt. ℣ Altera qd̃ por.fue.ceci.pu.bene putat, quia nemo ex ꝓbatis ſcriptoribus memoriæ ꝓdidit Porrimã: quę porro.i. lõge ante fuerãt: & Poſtuertã futura canere. ℣ Cãdida te.ni.po.lux.p.tẽ.xvii.ca.Feb. Cõcordiæ tẽplũ dicatũ eſt: q̃ a corde cõgruẽte nomẽ accepit: ut auctor eſt Var. Cęterq̃ ne fallamur Cõcordia nõ unã tm̃ ædẽ Romę habuit: ut facillime diligẽs lector iueniet, ſi plures: e qb̃ nec de illa nũc agit quã Mãlius ꝓtor uouit, & C. Attilius duũuir cũ M. eius collega dedicauit: ut Li. tradit tertię de cadis li. iii. nec de alia quã Flauium ſcribã legimus i area Vulcani ſũma inuidia nobiliuꝫ dedicaſſe: ſed de tẽplo illo ampliſſimo, qd̃ Plu. in Camillo ingẽs, Oui. i. vi. huius opis lib. magnificũ uocat. Id nõ fuit i Capitolio: ut qbuſdã placet: ſed ante cliuũ Capitolinũ nõ lõge ab æde Iunonis monetæ: atq̃ ad Saturni tẽplũ, qd̃ ẽ añ cliuũ Capitolinũ. Hęc ẽ ædes Cõcordiæ: uñ (ut ſcribit Var.) Curtius equo cõcitato in ꝓfundiſſimũ hiatũ ſe ꝓcipitẽ dedit. Tu aũt lector cãdide noli exiſtimes ſcripſiſſe Var. apud uoraginẽ illã Curtii fuiſſe Cõcordię tẽplũ: de quo nũc agim̃: neq̃.n. uł nos ita ſentimus, uel Var. tale aliqd memorię ꝓdidit. Sed Curtiũ dicimus a Cõcordia uerſum cũ equo ſe in hiatũ illũ ꝓfundiſſimũ deieciſſe. Hoc tẽplũ ẽ qd̃ Camil. uouit i ſeditione ppłi & ſenatus: aucto. Plu. cũ populus annitteret ut alter e cõſulib̃ ppłaris eligeret. Id a Camillo cõſecratũ, poſteaq̃ a Liuia Druſilla, & ara & ſimulachro ac rebus aliis exornatũ Tiberius dedicauit: cũ triũphũ Illyricũ egiſſet: teſte Sue. quo tpe Oui. exulabat. Vñ illud eſt: Nup ut huc magni peruenit fama triũphi: Auſus ſum tãtæ ſumere molis onus. Itẽ illud: Nec dedignata eſt abiectis Illyris armis Cęſareũ famulo uertice ferre pedẽ. Fuerũt i hac æde (ut Pli. ſcribit) obſidiani quatuor elephãtes: quos ibi ꝓ miraculo dicauit Aug. Itẽ gẽma Sardonis Auguſtæ dono cornu aureo incluſa, quã fuiſſe dicebãt eius annuli, quẽ a Polycrate tyrãno in mare deiectũ piſcis culinæ dñi reddidit. Præterea & Latona puerpera opus Euphranoris Apollinẽ & Dianã infantes ſuſtinẽs: & Liber pr̃ pictoris clariſſimi Nicię Athenięſis opus. Itẽ alia ſũmoꝝ artificũ opa: quę pcẽtes faſtidio ꝓterimus. Sciẽdũ (ut Liui. refert) nemini aliquãdo licuiſſe tẽpluꝫ dedicare: niſi cõſuli aut impatori. Vñ cũ Flauius ſcriba ædẽ Cõcordiæ in Vulcani area dedicaſſet ex auctoritate ſenatus latũ ad populũ eſt ne qs tẽplũ, arãue iniuſſu ſenatus, aut tribunoꝝ plebis partis maioris dicaret. Dr̃ aũt hoc loco Cõcordia candida q̃ benigna ſit ac multoꝝ bonoꝝ mater: ut aiæ quales neq̃ candidiores terra tulit, neq̃ qs me ſit deuinctior alter. Hæc eſt.n. qua paruę res creſcũt: cũ diſcordia maximę dilabant. Agretius albũ inqt nã tm̃ ẽ. candidũ ſtudio: nã & corpori & aio alii quoties aſſignat. Vnde albos capillos recte dicimus, & cãdidũ carmẽ. Tibullus: Pax cãdida primũ Duxit araturos ſub iuga curua boues. Cęlius in epiſtola ad Cice. Ne paꝝ ſimpliciter & candide poluiſſe inimicitias uidearis.

¶Nam car.plauſtra, ſeu uehicula. ℣ Vehebãt pri.ma.au. ferebant Romanas: eo iure a ſenatu cõceſſo. ℣ Reor: arbitror. ℣ Hæc quoq̃: hæc etiã carpenta. ℣ Dicta ab Euã. matre: a Carmẽti p mutationẽ literæ.m.in p. ℣ Mox: q̃ſi nõ longo poſt tẽpore: nã plerunq̃ mox ſtatim, ſeu continuo ſignificat. ℣ Eripit ho. ereptũ eſt hoc ius carpẽtoꝝ. ℣ Et omnis ma. deſti. deputat. ℣ Nouare ui. renouare ſobolẽ uirilem. ℣ Nulla prole: id decreuere matronæ, ſobolem nõ propagare: ſed immaturos partus edere: a Gel. refertur: Heliſiũ de ꝓprie. uocabu. uelle matronã eſſe quæ ſemel peperit, matrẽ familias, quæ ſæpius: ſicut ſuẽ, quæ ſæpe: & ſcroſam, quæ ſæpius. Sed qd̃ de matrona inquit ſcriptoꝝ auctoritate confirmari non poteſt: ut ipſe teſtatur Gellius. Melius aũt eſt matrona, quæ in matrimoniũ cũ uiro cõueniſſet: & in eo manet: ẽt ſi liberi nõdum nati ſunt. Materfamilias nõ in matrimoniũ tm̃, ſed q̃ i familiã quoq̃ mariti: & in ſui hęredis locũ ueniſſet. ℣ Neue te. audax mulier. ℣ Daret par. ne peret fœtũ maturꝝ. ℣ Excutiebat cæco ictu: occultis uerberib̃ excutiebat, & excuſſum eliciebat. ℣ Onus er. ui. Embryonẽ itra uiſcera cõceptum, &

Scortẽ

Scorta Scortes Scortũ quid ſignificat etiã unde dicat

Concordię feſtũ .xvii. calen. Feb. Concordiæ templa plura Romæ

Nam prius Auſonias matres Carpenta uehebant:
(Hæc quoq̃ ab Euandri dicta parente reor.)
Mox honor eripitur: matronaq̃ deſtinat omnis
Ingratos nulla prole nouare uiros.
Neue daret partus, ictu temeraria cæco
Viſceribus creſcens excutiebat onus.
Corripuiſſe patres auſas immitia nuptas,
Ius tamen exemptum reſtituiſſe, ferunt.
Binaq̃ nunc pariter Tegeææ ſacra parenti
Pro pueris fieri, uirginibuſq̃ iubent.
Scortea non illi fas eſt inferre ſacello:
Ne uiolent puros exanimata focos.
Siquis amas ueteres ritus, aſſiſte precanti:
Nomina percipies non tibi nota prius.
Porrima placatur, Poſtuertaq̃, ſiue ſorores,
Siue fugæ comites Mænali Diua tuæ.
Altera, quod porro fuerat, ceciniſſe putatur:
Altera uenturum poſt modo quicquid erat.
¶Candida te niueo poſuit lux proxima templo,

Opera quæ fuerũt i ædi Concordiæ

Quibus licebat templũ dedicare

Concordia candida

Albũ cã candidũ

PAV. MAR.

De nominibus mulieribus ceſſis uariis temporibus

ptũ,& creſcẽtẽ.Verberabat.n.mulier uterꝝ,ut abortũ face ret.℣ Ferũt:dñt reꝝ ſcriptores.℣ Prẽs:ſenatores.℣ Cor ripuiſſe:icrepaſſe.℣ Nuptas:matronas.℣ Auſas imi.quæ auſæ ſunt tã crudele:tãq; imane facinus. Liui.viii.ab ur. con.refert quoddã matronaꝝ ueneficiũ:quo uiros neca bãt,pluresq; ea cã damnatas.℣ Tñ:ferũt patres.℣ Reſti tuiſſe ius exẽptũ:ius uehi culi qđ eripuerãt.℣ Et iub. ipſi prẽs.℣ Fieri bi.ſa.bi na ſacrificia.℣ Pro pue.& uir.pro ſalute pueroꝝ & puellaꝝ: quos prius in ute ro necabãt.℣ Tegeçæ pa. Carmẽti,a Tegea oppido in Arcadia.℣ Nõ eſt fas: nõ licet.℣ Inferre illi ſa. ferre in illud ſacellũ: ubi ea bina ſacra fiũt.℣ Scortea: morti cina, ſine aia. Nam (ut eſt apud Var.)in aliqbus ſacris ac ſacellis ſcriptũ habemus: Neq; ſcorteũ adhibeaẽ: ideo ne morticinũ qd adſit:& prius dixit. Scortari eſt ſæpius meretriculam ducere:quæ dicta a pelle:id.n.nõ ſolũ anti qui dicebãt ſcortũ:ſed ẽt nũc dicimus ſcorta eã q̃ corio ac pellibus ſunt facta:& reliqua.℣ Ne exa.ipſa morticina ſi ne aia.℣ Violent:cõtaminent.℣ Pueros:caſtos.℣ Focos Sigs:in Carmẽtalibus ſacris placabanẽt duæ Deæ:Por rima,& Poſtuerta:quas aliq ſorores,aliqui comites Car mẽtis putauere:iõ ipſis ſimul cũ Carmẽti res diuina fit: quibus ab ipſis rebus data ſunt noĩa. Nã Porrima dicta eſt,q; id qđ Porro:hoc eſt lõge ante fuerat,caneret: Poſt uerta qđ poſtea uẽturꝝ eſſet p̃diceret.Vnde dictũ eſt: Por rima prẽteritũ canit, & Poſtuerta futurꝝ.℣ Siquis amas ue.ri.ſiquis es q cupias noſcere ueteres cerimonias.℣ Aſ ſiſte pre.cũ Carmẽti fit res diuina a ſacerdote:ipſi ſacer doti aſſiſtas:ut audias eius uerba p̃cãtia.℣ Tu per.no. in telliges noĩa a ſacerdote ꝓlata.℣ Nõ no.ti.pri. quẽ antea nõ audieras.℣ Placatur:precibus ſacerdotis Porrima:& Poſtuerta.℣ O di.Mẽ.o Carmẽta a Mẽnalo mõte Arca diæ.℣ Siue ſo.tuẽ ſi.co.fu.ſiue erãt tibi ſorores:ſiue te ex Arcadia fugiẽtẽ comitatẽ ſunt.℣ Altera:Porrima.ſ.℣ Pu taẽ ceci.ueridica uoce dixiſſe.℣ Quod porro fuerat: qđ lõge ante fuerat:nã porro lõge interdũ ſignificat:qđ no tiſſimũ eſt.℣ Altera:Poſtuerta.ſ.℣ Putaẽ ceci. fatidica uo ce p̃dixiſſe.℣ Quic.e.poſt mo.uẽ.oĩa quẽ futura erũt: ſed hoc ideo fictũ eſt,quia Carmentis tã futura, q̃ præterita canere ſolita eſt.℣ Candida.xvii.calẽ.Februa.hoc eſt.xvi. die Ianua.erit Concordiæ feſtũ:quo die dedicatũ eſt ei tẽ plũ a Camillo primũ.deinde ſed longe poſtea a Tibe.De primo aũt ita inqt Plut. Camillus poſt illuſtres uictorias ſuſis Gallis cum in urbe eſſet:dictaturãq; nõ depoſuiſſet. Diſſidẽte pop.a ſenatu:annitẽteq;,ut alter e cõſulibus po pularis eligereẽ.Dubius prẽſentibus rebus ſenatũ petiit: & priuſq̃ dicere aggreſſus eſſet: ad Capitoliũ conuerſus, Deos teſtatur:ut ea dicturus ſit,quæ tandẽ bene uertant reip.& ſi ſeditio ciuilis tollaẽ: Templũ Cõcordiæ ædifica turꝝ ſe polliceẽ.Cũ multæ in ſenatu cõtentiones eſſent: in hãc tãdẽ ſniam itũ eſt:ut alter ex cõſulibus e pop.creareẽ. Dictator cũ hoc ad populũ renunciaret: ſtatim pop.cũ ſe natu reconciliatus eſt:& Camillũ plauſu & clamore do mũ uſq; remittũt.Poſtridie aũt cõgregati decreta tulere: ut Cõcordiẽ quẽadmodũ Camil.uouerat in foro:& in cõ cione ingẽs pro rebus bene geſtis tẽplũ molireẽ in celebri tatibus,quas latinas uocãt: addita una die: p quatriduũ ſolẽnitates inſtituerunt.hæc de Camil. Tiberius autẽ re greſſus e Germania triũphũ,quẽ diſtulerat egit: & pran diũ popꝛ mille mẽſis:& congiariũ tricenos nũmos uiriti dedit.Dedicauit & Concordiæ ædẽ.hæc ex Tranql.Fuit & aliud Cõcordiæ tẽplũ antea cõſecratũ, ſed poſt Camil. Liui.n.in fine noni lib.primæ Decadis oſtendit a Flauio ſcriba,cuius ſupra meminimus: Cũ is eſſet ædilis ædem Concordiæ in area Vulcani ſumma inuidia nobiliũ dedi caſſe. Quod ideo retuli ne putes aut Camil.aut Tibe. in area Vulcani ædẽ poſuiſ ſe,ſed Flauiũ:nã aliud tẽplũ erat non longe a Lacurtio: qua in Capitoliũ ad tẽplum Iunonis monetę aſcendeba tur.Poeta ad Concordiam uerba apoſtrophat.℣ O cã dida:o Cõcordia: quã ideo candidam appellat,q; pura & ſancta ſit. quod ciconiæ aues magna ex parte albæ ſub eius tutela ſint: & di cta eſt Cõcordia (ut Varroni placet) quaſi congrua cor da.℣ Lux proxi.dies ſequẽs ipa ſacra Carmẽtis.℣ Poſuit te tẽplo niueo:tẽplo marmoreo.qđ eo die tibi ꝓſecratũ ẽ. ¶ Qua fert ſu.al.mo.gra.Aedẽ Iunonis monetæ:de qua ſuo loco dicemus:fuiſſe conſtat in mõte Capitolino. Soli nus: Tatius in arce ubi nũc ædes ẽ Iunonis monetæ,q an no.v.poſtq̃ igreſſus urbẽ fuerat a Laurẽtibus interẽptus eſt:ſeptima &.xx.olympiade hoiem exuit.Qui.infra:Ar ce quoq; i ſũma Iunoni tẽpla monetæ Ex uoto memorãt facta Camille tuo.℣ Populi ſu,Hetruſci:qui Phaliſcos in ſuã poteſtatẽ redegit,& Veios obſidione domuit cunicu lo effoſo.Nota ẽ hiſtoria.Id oppidũ (Plutar.auctore) fuit Thuſciæ ꝓpugnaculũ. A. Gel.ſcribit partã eã uictoriã a Camillo ea fere tẽpeſtate q̃ Socrates Athenis capitis dã natus,& in carcere ueneno necatus eſt.℣ Cã:ut uoueret id tẽpluꝫ, dedicaretur q; cã fuit plebis, ſenatuſq; diſſenſio. ℣ Ipſa ſuas Roma timebat opes: qa opulẽtia ſæpenume ro diſcordiã parere cõſueuit:ſed tñ demũ plebs ſenatui,re cõciliata eſt:cũ a Camillo audiuit decretũ eſſe: ut alter ex cõſulibus popularis crearet.℣ Cã recẽs melior:quia ſupe rior illa dedicatio a diſſenſione originẽ habuit: hæc a uic toria & triũpho.℣ Sparſos Ger.cri.Corrigit: Germani iuſſu uictoris Tiberii crines tõdent:cum uicti a uictori bus leges accipiant.Sunt aũt flauæ Germanoꝝ comę, q̃s nutrire cõſueuerũt.Iuue.Cærula quis ſtupuit Germani lumina flauã Cæſariẽ,& madido torquẽtẽ cornua cintro. ¶ Qua alta moneta: excelſum Iunonis monetæ templũ qđ erat i ea ꝑte Capitolii in q̃ fuerat domus M.Mãlii Ca pitolini.de quo latius in.vi.lib.dicemus.℣ Fert ſubli.gra. per hypallagẽ:hoc eſt uia qua ſublimibus gradibus ad Iu nonẽ monetã itur.℣ Nũc:quaſi hoc die.℣ O Concordia be.ꝓſpi.la.tur.latiũ populũ ad te ueniẽtẽ.℣ Nũc:hoc die. ℣ Manus ſacra.manus põtificũ.℣ Cõſtituere: cõſecrare re tibi tẽplũ.℣ Furius: Camillus.nã M.Furius Camil.di cebaẽ.℣ Supator Hetruſci ppli:q Veiẽtes uicit: qm̃ hi fũt in Hetruria:q qdẽ.x. annoꝝ obſidionẽ tulerũt: tandẽ ex pugnati ſunt Veii cuniculo a Romanis effoſſo in arcem uſq; Iunonis.Veios dicimus urbẽ:Veiẽtes populos.℣ Vo uerat antiquũ:uetus Cõcordię tẽplũ:nã Camilli uoto de dicatũ.℣ Et ſoluerat ille fidẽ uoti:quaſi ſeruauit qđ uoto ꝓmiſit.℣ Cauſa:uouẽdi & dedicãdi tẽpli fuit.℣ Qđ uul gus:qđ plebs.℣ Seceſſerat a patribus:a ſenatorib⁹.℣ Sũ ptis armis:armata plebs diſſidebat a patribus,& uolebat alterꝝ ex p'ebe conſulem.℣ Et ipſa Roma timebat ſuas opes:ſuas uires:ſeu ſuũ populũ opulentũ:& Gallorꝝ præ da ditatũ:& uictoria quoq; elatum.℣ Cauſa recẽs:noua,

Prandiũ populo mille mẽſis & cõgiariũ Aedes Concor diæ & Vulca no dica ta

Scortea mortici na ſine anima

De Por rima & Poſtuer ta

ANT. FAN. Iunonis monetę ædes

PAV. MAR.

quasi nostri temporis. ℣ Melior: q̃ fuerit illa Camilli: nã illa propter dissidentem plebem, hæc pro subacta Germania, & pace terra, mariq; parta: ergo melior causa Tiberii. ℣ Dux uenerande: apostrophe est ad Tiberium: nõ quo eum toto opere alloquatur. Etenim hæc quoniam plura eius ductu: q̃ cæterorum Augustus uiuẽs bella gessit. ℣ Germania corrigit: cõprimit. ℣ Tuis auspicius: tuo felici imperio. ℣ Sparsos crines: hoc est fusas uires. Cum Germani criniti sint: & iam breuior erat populus, quia pauci admodũ iã in Germania remãserãt: sparsi enim erant cęteri. Nã (ut Tranquil. ostẽdit) Germani fuere ultra Albim fluuiũ: summoti ẽt ex Germanis Sueui, & Sigambri in Gallias traducti. Et hoc modo cõpressi sparsi crines: quia factus ẽ diminutior populus. ¶ Inde: ex præda Germanorũ. ℣ Hæc tua cõstituit genitrix: & rebus & ara: qui hoc opus Tiberio inscriptũ putant decipiunt hoc loco parũ diligenter intuentes facta ædis Concordiæ mentione Ouí, per apostrophẽ i. orationis cõuersionem, Tiberium alloqui, a quo eã ædem dictam accepimus. Sic & in .ii. huius operis lib. Augustũ alloquitur, ut: Templorum positor, templorum sancte repertor. Nec tamen ideo dicendum est hoc opus Augusto poetam exulem inscripsisse. Sciendum præterea (ut inquit Festus) uiros prudentes dicere auos & proauos: auias & proauias parentum nomine appellari. Sane mirari nõ debemus q̃ hic legitur: Concordię templum a Liuia rebus & ara constitutũ: & in .vi. huius operis lib. Te quoq; magnifica Concordia dedicat æde Liuia: cũ Suet. tradit hoc templum nõ a Liuia, sed a Tiberio dedicatũ. Accipimus .n. aram cum simulachro tãtum a Liuia dedicatam, exornatamq; rebus ad sacra necessariis: cũ constet interdũ (auctore Liuio) ipsas quoq; aras separati dedicari: qđ adeo uerũ est: ut Ouid. infra non ædẽ dicat a Liuia: sed in ædem Cõcordię dedicatã. Scio esse quibus placeat Liuiam Drusillam templũ aliud Concordiæ dedicasse: ii (ut dicã quod sentio) mihi referre uidentur ægrorũ somnia. ℣ Sola toro magni digna repta Iouis: Oui. Augustuꝫ sæpenumero Iouẽ appellat: qui uiuens (ut diximus) diuinos honores meruit, ut: Me quoq; quę sensi fateor Iouis arma timere. Idẽ & titulo patris patriæ donatus est: habuitq; nomen Ioui simile: q Iuppiter dicit quasi iuuãs pater. Hora. Hic ames dici pr̃, atq; princeps. ℣ Hæc ubi trãsierint: Solis transitũ in Aquariũ Pli. scribit fere .xvi. calen. Feb. euenire cuius opinioni astipulantur Porphy. & Columel. itẽ auctor hoc loco. Qua in re cũ nostrorũ temporũ astrologi uideant a uetustioribus dissentire: non est cur moueri debeamus. Facit .n. id, ut quibusdam placet, & nos diximus supra quadrãtium. unde intercalaris dies conficit longitudo quibus implendis quicquid ultra modum temporis adiectũ est dici non potest quanta uarietate diuersi astrologiæ scriptores metiãtur. Accedit ad hoc quod octauæ sphæręꝫ zodiacus mobilis superioris zodiaci motu nõ respondet: q fixus atq; immobilis dicit. Nouimus .n. octauã sphęram tribus diuersis motibus agitari: quorũ unus ab ortu est ad occasum: alter huic contrarius ab occasu ad ortum. tertius quo cælũ illud per accessum ac recessum quasi trepidans nunc orientẽ, nunc occidentem: modo septẽtrionẽ, modo meridiem petit. unde sunt qui temporibus nostris duas supra octauũ cælum sphæras mobiles posuerunt: uolentes non aliter fieri posse: ut octaua triplíciter moueat: quæ cuꝫ ita sint & superioris Arietis caput inferiori minime respondeat: tanta sit temporũ inæqualitas, ut ueꝫ esse uideat quod Plu. & Pli. ícti bũt ab hmõi rebus mathematicorũ peritiã superari: & Solis motus rationẽ prope inexplicabilẽ esse. Sane p Aquariũ (ut Macro. scribit) ipsa uis Solis ostẽdit, qm̃ imber interras non caderet, nisi Solis calor ad suprema trahe ret humorẽ: cuius refusio pluuialis est copia. Dicitur aũt Ganymedes inter sidera collocatus Aquarii nomẽ acepisse: q̃uis sunt q eũ Deucalionẽ esse dicunt. Vnde ait Senecaí Thyeste: Cadet Aegoceros, frangetq; tuã quisquis es urnã: i hoc signo Sole constituto horrendæ tẽpestates & ingentia frigora esse solẽt: ut Porphyrio auctor est. Constat aũt Aquarius cũ aquæ effusione stellis .xxx. occiditq;: & exorít capite prius q̃ reliquis mẽbris: ut Higinius tradit. ℣ Capricorno relicto: hæc pars zodiaci inter signa hyemalia numerat, oriturq; secũdum Porphyrionẽ .xvi. calẽ. Ianua. qđ tps in undas dñat ac sæuit. Vñ Horatius Capricornũ aquæ tyrãnũ uocat. Cõstat aũt hoc signũ stellis .xxii. cuius fabulã lege apud Higiniũ. ¶ Inde: ex eo. ℣ Libasti: libãda dedisti. ℣ Munera gentis triumphatæ: de qua triũphũ egisti: nõ munera, quę ab hoste accepit: sed quę ex pręda ppso dederit. Nã (ut diximus) prandiũ populo mille mensis & cõgiariũ tricenos nummos uiritim dedit. ℣ Et fecisti: tu o Tiberi. ℣ Tẽpla Deę: Cõcordiæ. ℣ Quã tu ipse colis: quã uenerans: & cuius festa celebras. ℣ Hæc: tẽpla. ℣ Cõstituit: disposuit. ℣ Tua genitrix: Liuia Drusilla: quã Augustus matrimonio Tiberii Neronis: & qdẽ pgnantẽ abduxit: dilexitq; & probauit unice ac pseuerãter. ℣ Et rebus: ad rẽ. s. diuinã facientibus: aut qa re ipsa cõcors cũ uiro semp uixerit. uoluit ẽt Concordiæ ædẽ constituere. ℣ Et ara: in qua sacra fierẽt: aut ipsa consecratione. ℣ Sola Liuia reperta digna toro: quæ sola digna fuit matrimonio. ℣ Magni Iouis: Augusti: quẽ Ioui comparat. Nã iã relatus in Deos: & in Tristibus ad Augustũ inquit: Liuia sic tecũ sociales impleat annos: Quæ nisi te nullo cõiuge digna fuit: Quę si nõ esset cęlebs te uita deceret: Nullaq; cui posses eẽ maritus erat. ℣ Hæc ubi .xvi. calẽ. Feb. hoc est .xvii. die Ianuarii relicto Capricorno Sol Aquariũ ingredit. De Aquario dicemus sequẽti lib. Capricorni effigiẽ Higi. inquit similẽ esse Aegipani: quẽ Iuppiter, q̃ cũ eo erat nutritus inter sidera eẽ uoluit. Est .n. priori parte capra: & posteriori piscis: ut ab Aegyptiis sacerdotibus refert. Cũ Typhõ Deorũ hostis acerrimus illuc uenisset: Dii q ibi erãt timore perciti, i uarias se formas mutauerunt: Mercurius in ibim, Apollo in auẽ, quæ threicia dicit, Diana in merulã, Pã in flumẽ se pręcipitauit, & posterior pars, quæ aquas attigit in piscẽ, reliqua in hircũ se uertit: Iuppiter admiratus effigiẽ inter sidera collocauit. Spectat aũt (ut idẽ inqt) ad occasum: occidit pręceps, exorit erectus. ℣ Vbi: postq̃. ℣ Hæc: Cõcordiæ festa. ℣ Trãsierint: quasi die sequẽti. ℣ O Phœbe: o Sol. ℣ Curres: currere incipies. ℣ Per signa iuuenis regentis aquã: p signa Aquarii: de quo in secũdo dicemus. ℣ Relicto Capricorno: cum iam Capricornus antecesserit. ℣ Septimus .x. calen. Feb. hoc est .xxiii. die Ianua. Lyra, de qua superius diximus, ícipit occidere: cuius totus occasus erit Cæsari (ut ostẽdit Plin.) pridie nonas Februa. de quo suo loco dicemus. ℣ Hinc: ab hoc ingressu Solis in Aquariũ. ℣ Septimus oriens: Sol. s. ℣ Cũ demisit. scilicet .un. cũ occidet.

¶ Fulgebat

Apostrophe ad Tiberiũ

ANT. FAN. Falsum esse hoc opus de fastis fuisse dicatum Tiberio imperatori

De Liuia Augusti uxore

Sol i Aq̃rio. xvi. calẽ. Fe.

Octaua sphæra

Inde triumphatæ libasti munera gentis:
Templaq; fecisti, quam colis ipse, Deæ.
Hæc tua constituit genitrix, & rebus, & ara,
Sola toro magni digna reperta Iouis.
¶ Hæc ubi transierint: Capricorno Phœbe relicto
Per iuuenis curres signa regentis aquas.
¶ Septimus hinc oriens cum se demiserit undis:

Aq̃rius Sole in Aquario quid

PAV. MAR.

Capricorni effigies

ANT. FAN. Lyra occidit.x. calē.Februa.

¶Fulgebit toto iā Lyra nulla polo.x.calē. Feb.siue(ut Columellę placet)xi.Lyra occidit uespi . Neq;.n.hoc tpe de occasu eius signi matutino.i.cosmico loq possumus:q est ſm quosdā pridie idus Augusti,ſm alios tertio Idus: siue(ut aliis placet)sexto idus:quo tpe Lyræ occasus autumnū īchoat:auctore Pli.Hoc signū(ut diximus supra) cū sagittario in ortū ferť,& occidit oriente Virgine.ut: Occidit hæc oriť cū iā pulcherrima Virgo Eripit Hæmonia Chiron cū tela pharetra Inflexū oñdens terris mirātibꝰ arcū Nascit ætherias cæli māifesta sub oras. Illud quoq; sciēdum errare nōnullos , q heliacū Lyræ occasum hoc loco accipiūt: q fieri ullo mō non pōt cū eiusdem signi ortus heliacus nonis Ianuariis fuerit. Quis.n.nesciat ubi aliqđ sidus p abscessum Solis apparere ac pferre se cœperit expectandū eē annū:ut idē occultet Solis accessu & cō uua picta inter uites cōsecret minus nocere tēpestates. Lyrā a Mercurio in Cyllene mōte Arcadiæ inuentā musæ Orpheo tradiderūt:ut scribit Eratosthenes: quæ i cælū trāslata est:ut diximus supra.¶ Sidere ab hoc ignis uenienti nocte Leonis Qui micat in medio pectore mersus erit.ix.cal.Februarias regia stella : q̄(ut inqt Pli.)Venus appellata est in pectore Leonis mergit occasu cosmico. Occidit.n.cū ea Leonis pectus: cū Aquarius i ortum ferť.¶ Nec semētina est ulla reperta dies: semētinæ feriæ (ut ait Var.)a semēte appellatæ sunt, q̄ sationis cā fusciperent:quas Festus ait institutas esse quasi ex iis fruges grādescere possent. Sūt aūt hæ feriæ cōceptiuæ sicut latinæ,paganalia, cōpitalia : quæ quotānis a magistratibus uel sacerdotibus cōcipiebant in dies certos, uel ēt incertos:ut inqt Macro. Vñ ait auctor hoc loco nullā se diē semetinā in fastis reperisse:ubi statiuæ qdē feriæ erāt certis diebus,& statis obseruationibus annotatę:cōceptiuę aūt nusq̄.Nec nos lateat publicarꝫ feriarꝫ quatuor eē genera auct̄o.Macro.nā p̄ter statiuas ferias, conceptiuasq; aliæ erant iperatiuę,quas cōsules p̄tores q̄ indicebāt pro arbitrio potestatis:aliæ nūdinæ feriæ paganorꝫ . Erāt p̄terea feriæ familiarꝫ p̄priæ:quas diuersæ familiæ ex usu celebritatis domesticæ obseruabāt.¶ Tēpore certo:peracta satiōe frumēti:quæ fere extēdit usq; ad finē brumæ:quo tpe agri fœti & grauidi uident.Virg.Serite hordea cāpis Vsq; sub extremū brumæ intractabilis imbrem.¶ State coronati plenū ad p̄sepe iuuēci: sit p̄mium laboris iuuēco,q a iuuādo nomē accepit.¶ Plenū p̄sepe: ociū & corona.¶ Vere redibit opus:Virg.Depresso icipiat iam tum mihi taurus aratro Ingemere.Item:Vere fabis satio.

PAV. MAR. ¶Iam nulla Lyra fulge.to.po.quasi nō ois Lyra fulgebit in cælo.Nam cū pluribus ex stellis cōstet : nō oēs eius stellæ uidebunť.aliquæ.n.cosmice occidere incipiēt. Sed de oium occasu aget in secūdo.¶ Sidere:nono calen.Februa.occidet.poetæ . Sed ex rōne Cæsaris.viii.stella regia(ut Pli.inquit)appellata Tuberon: i pectore Leonis matutino.Vergꝫ p eā partē Leonis occidētē : eiusdē partis Aquarii,q Leoni est oppositus:occasus demōstrat.Leonē inter sidera cōstitutū Higinius inqt ab Ioue:qđ oium ferarꝫ princeps existimat. Alii q̄ Herculis fuerit prima cōcertatio:& qđ eū inermis occiderit.Callimachus inqt cri

Fulgebit toto iam Lyra nulla polo.
¶Sidere ab hoc,ignis,uenienti nocte,Leonis
Qui micat in medio pectore mersus erit.
¶Ter quater euolui signantes tempora fastos:
Nec sementina est ulla reperta dies:
Cum mihi(sensit enim)lux hæc indicitur inquit
Musa:quid a fastis non stata sacra petis?
Vtq; dies incerta sacris:sic tempore certo
Seminibus iactis,est ubi fœtus ager:
State coronati plenum ad præsepe iuuenci:
Cum tepido uestrum uere redibit opus.

men fuisse Beronices Ptolomæi cōiugis: quē Canon mathematicus iter sidera collocatū uideri dixit septē stellas ostēdens:quas crimē eē fingeret.Leo ad occasum spectat supra corpus Hydræ a capite: qua Cancer instat usq; ad mediā eius partē cōstitutus:medius æstiuo circulo diuidit:ut sub ipso orbe priores pedes hēat collocatos: occidens a capite , & exoriens: hęc ex Higinio.¶ Sideť ab hoc:q̄si post occasuꝫ huius partis Lyræ .¶ Nocte ue.nocte insequenti .¶ Ignis: ignita & lucida stella regia.¶ Qui mi.lucet.¶ In me.p.Leo.erit mer. ia occiderit.sic media pte occiderit Leo & media parte erit ortus Aq̄rius, & uterq; cosmice.¶ Ter q̄.euoluerat poeta Fastorꝫ li.nec inuenire potuit diē Sementinā,sed admonitus ē statas nō eē ferias.Quapp illud erit aiaduertendū feriarꝫ publicarꝫ genera eē q̄tuor:aut.n.statiuæ sunt:aut conceptiuæ, aut iperatiuæ,aut nūdinæ. Statiuæ sunt uniuersi ppli cōes: certis & cōstitutis diebus,ac mēsibus:& i fastis statis obseruatiōibus annotatę: i qbus p̄cipue seruanť Agonalia, Carmētalia,Lupcalia.Cōceptiuæ sunt,q̄ quotānis a magistratibus,uel sacerdotibus cōcipiūt:i dies uel certos:uť ēt icertos:ut sunt latinæ,sementinæ,paganalia,cōpitalia. Impatiuę sunt,q̄s cōsules uel p̄tores p̄ arbitrio ptātis idicunt.Nūdinæ sunt paganorꝫ.stēq; rusticorꝫ , qbus cōueniūt negociis p̄priis uel mercibus p̄uisuri. Sūt p̄terea feriæ familiarū p̄priæ: ut Claudię familię,uel Aemilię, seu Iuliæ,siue Corneliæ.Et si q̄s ferias p̄prias queq; familia ex usu domesticæ celebritatis obseruat, & reliq̄.hæc ex Theodo.¶ Euolui:euoluēdo legi .¶ Ter q̄ter:pluries.¶ Fastos:fasto.li.seu annales.¶ Signa tē.in qbus signata & descripta sunt tēpora:& oia,q̄ qbusq; tēporibus fiant.¶ Nec re.ē.ul.di.se.nō Iunōi diē sēmēti sacrā.¶ Cū mi.inquit.n.qa sensit me quærere diē semētinā.¶ Hæc lux:semētina.¶ Indiciť:a sacerdotibus.s.ul magr̄atibus:cū sint feriæ cōceptiuæ, ut diximus .¶ Quid.p.a.f.qd reqris in fasto.li.¶ Sacra nō sta.q̄ nō sunt fixa & certa constitutis diebus.Et Cato dicit:Sacra stata solēnia sancta deseruisti.¶ Et ut est.di.sa.sementini.¶ Incerta : qa conceptiua.¶ Sic.c.t.fit sacrū semētinū.¶ Vbi:postq̄.¶ Ager ē fœ.gra uidus.& fœtā dicimus mulierē,uel grauidā, uel q̄ pepit.¶ Seminibus ia.postq̄ iacta & cōdita solo semia tūc erūt feriæ semētinæ:qđ qdē fit uel celerius:uel serius p̄ qualitate tpis & regionū.Iacto ergo semine dies idicit:antiq aūt Deā Seriā a serēdo:Segestā a segetibus appellabāt:ut auctor est Pli.Quarꝫ simulachra erāt i foro.¶ State co.post peractā semētē erit p̄ hyemē a labore rustico uacandū:dāda est tā bobus, q̄ colonis qes,nec terra p̄scindēda: noxia.n.est hyberna glacies p̄sissæ nup terræ: ergo per hyemē erit quiescēdū.¶ O Iuuenci coronati:per transactionē a militibus,qui post exactos labores coronantur.¶ State ad ple.præ.iā stātes mādite,& requiescite.Iuuēcus(ut Var.inqt)dī q̄ iā iuuare ad laborē possit .¶ Vestrū opus:uester labor.¶ Redibit cū te.ue.uerno tpe erit adarua p̄scindēda redeūdū:& aliq̄ p̄cipiūt i locis tepidioribꝰ a bruma p̄scindi oportere arua.Vir,uero inqt:Vere nouo gelidus canis cū mōtibꝰ humor Liquī: & Zephyro putris se gleba resoluit.Depsso incipiet iā tūc mihi taurus aratro Ingemere : & sulco attrit? splēdescere uomer.

Pectus Leonis occidit ix.calen. Februa. Semētinę feriæ

ANT. FAN. Aratrũ emeritum Semẽtis

℄Emeritũ palo ſuſpẽdat aratrũ: ſumptũ a militibus, q̃ emeriti dñr cũ uacationẽ hñt militiæ. Merere.n.eſt militare.ut: Aere merẽt puo. ☞ Villice da requiẽ terrę ſemẽte peracta: ſemẽtis ẽ ſatio: ut hoc loco: ſed nõnunq̃ ſemẽ ſignificat: licet cõtra ſenſerit uir q̃dã nr̃a ætate doctiſſim⁹, miratus Diuũ Hiero, ſemẽtẽ p̃ ſemine poſuiſſe: atq; ſicut meſſis mõ ſignificat meſſionẽ, mõ ſegetẽ iã maturã, ita ſemẽtis mõ p̃ ſtatiõe mõp̃ ſemine accipiẽ. ut: Incipe & ad medias ſemẽtem extẽde pruinas. Ouid. ĩfra: Vos date maturos teneris ſemẽtibꝰ auctus. A. Gel. Ea caſſita in ſemẽtes ſorte cõceſſerat tẽpeſtiuiores. Pli. Cauẽ dũ ne id oriẽte Sole faciãt ſemẽtẽ.n.areſcẽ. ☞ Pagus a. ſe. ruſtici, q̃ uicũ Paganũ habitãt: a cõtinẽte figurate q̃ cõtinẽt accipimus. ☞ Viſceribuſq; ſuis: quia (ut diximus) hoc ſacri gñe gaudet Ceres. ut: Prima Ceres auidæ gauiſa ẽ ſanguine porcæ. &: Accipiat grauidę cur ſuis exta Ceres. Eſt aũt Cereri & terræ cõe officiũ ſerendagꝫ frugũ, uñ Cereri a creãdo nomẽ inditũ putãt: & terrã opẽ dictã uolũt, q̃ eius ope humanæ uitæ alimenta quæranť. Ceres eſt quæ ſemina terræ ſuppeditat, Terra quæ fouet. Sed de his alibi latius. ☞ Perpetuos auctus: iuge incremẽtũ donec ad maturitatem perueniant. ut: Ad mea perpetuũ deducite tpa carmen. ☞ Cũ ſerimus cælũ uẽtis aperite ſerenis: ſemẽtis tpe utile eſt & agricolæ optãda ſerenitas. ut: Nudus ara, ſere nudus. ☞ Graues cultis: q̃ ſemina eruunt: ut anſeres agreſtes, gruesq;. Vir. Nec tũ hæc cũ ſint hoĩumq;, boſq; labores Verſando terrã experti nihil ĩprobus anſer Strymoniæq; grues, & amaris intyba fibris Officiunt.

Ceres a creando dicta

PAV. MAR. ℄Ruſticus ſuſpen. pa. alte ad palũ liget. ☞ Aratrũ emer. perſtat ĩ trãſlatiõe a militibus: q̃ cũ emeriti ſunt uacationẽ hñt. ☞ Humus: terra. ☞ Reformidat oẽ uul. fri. timet oẽm p̃ hyberna frigora p̃ſciſſionẽ. ☞ Villice: tu q̃ p̃es pago & curæ totius rei ruſticæ. ☞ Da req. ter. pacta ſe. noli terrã p̃ſcindere poſt ſemetẽ. ☞ Da requiẽ ui. q̃ colue. ter. ſine etiã colonos requieſcere. ☞ Pagus agat feſtũ: q̃ in pago ſunt celebrẽt ſementinas ferias: & feſta paganalia. Pagus ἀπὸ τησ πηγησ, q̃d eſt fons. Nã plerũq; pagi: hoc eſt uillæ apud fontes erigebanť. ☞ O coloni: q̃ pagũ ĩcolitis. ☞ Luſtrate pagũ: circuite ſolẽni põpa in ſemẽtinis & paganalibus feſtis. ☞ Et date annua liba: ſacrificate quotãnis. ☞ Focis paganis: aris Deoꝝ q̃ rura tuenť. De libo ſuperius dictũ eſt. ☞ Placenť: in ſementinis, & paganalibus feſtis ſacrificãdũ eſt terrę, Cereriq; frugũ parẽtibus, & farre & porca p̃gnãti. ☞ Tellus & Ce. mr̃es fru. quę ſunt cãoĩum frugũ exhibẽdagꝫ: imo & ſine his nulla agricolatio eſſet. ☞ Placenť farre ſuo: q̃d ipſæ tradũt. ☞ Et uiſce. ſuis gra. porcæ p̃gnãtis: & porcam Cereri ĩmolari diximus: fruges a fruẽdo dictæ. Volũt aliq̃ eãdẽ cẽ Cererẽ & tellurẽ. Diod. li. iiii. Ab antiqs ingt ſcriptoribus, & poetis traditũ: Cererẽ fuiſſe terrã matrẽ appellatam. eadẽ & Orphei tradũt poemata, & ĩ cerimoniis ĩtroducunť: de qbus nequaq̃ fas eſt iſcios loq. Et in pri. li. Terrã igt tanq̃ uas ali q̃d eoꝝ, q̃ fierẽt putãtes, matrẽ appellarũt: a græcis ſilr ΤΗΝΘΗΣ: mutato deinde paululũ uerbo ΑΝΘΗΤΕΣ ẽ cognominata. Antiqtus.n. terra mr̃ ẽ appellata. Poeta nõ dicit eãdẽ eẽ: ſed idẽ offĩ ambas tueri. ☞ Ceres & ter. tuen. cõ. offi. cuſtodiũt & p̃tegũt ſimul agricolationẽ. Ceres enĩ facit ſemina. tellus recipit: hæc alit, illa curat, excutitq; matura. ☞ Hæc: Ceres .ſ. ☞ Præbet cãm fru. nã ip ſa eſt artifex: & illa officina i qua fit artificiũ. ☞ Illa: tellus .ſ. ☞ Præbet lo. nã ẽ uas eoꝝ q̃ fiũt: & i ea generãť. ☞ Conſortes: nſic oñonẽ ad ipſas frugum Deas uertit, Cererẽ & tellurẽ: ut & agricolas fructibus exaturent, & ſemẽtẽ ita augeãt: ut in herbis a niuib⁹ nõ adurať ſeges, & q̃ expoſcũt ſemia cæli tẽperiẽ p̃ſtent: tueanť a noxiis, & cætera q̃ faciunt adhibeãt: deſcẽditq; uſq; ad .xxii. uerſum. ☞ O cõ. op. o Ceres o tellus: q̃ i agris eãdẽ geritis ſortẽ. ☞ Per quas ue. eſt cor. q̃ſi grudẽ uetuſtatẽ & ſilueſtrẽ cultũ ad ciuilẽ uſum redegiſtis. ☞ Et quer. g. q̃ prius hoĩes ueſcebanť. ☞ Eſt ui. u. ci. ceſſit uicta frumẽto a uobis exhibito, qui ſuauior & utilior fuit cib⁹. ☞ Satiate co. a. explete auiditatẽ colonoꝝ. ☞ Immẽſis fru. ĩgẽti fructuũ copia. ☞ Vt ca. recipiãt. ☞ Premia di. ſui cul. p̃mia cõueniẽtia ſuo laborĩ in rẽ ruſticã. ☞ Vos date: uos Deæ. ☞ Perpetuos auctus: cõtinuatum incremẽtũ uſq; ad maturitatẽ. ☞ Teneris ſemẽtibus: dũ in teneris herbis ſunt ſemina. ☞ Nec her. no. tenella, aut nupnata. ☞ Sit uſta per geli. ni. ne nimio rigore niuium: aut pruinæ perurať: pruina.n.a perurẽdo dicta q̃ ſata perurat. Nix a νιφω: q̃d eſt mingo. ☞ Cũ ſerimus: i pe ſemẽtis. ☞ Aperite cęlũ: pellite nubes q̃ cælũ nobis claudũt. ☞ Vẽtis ſe. ſerenitatẽ ĩducẽtibus, ut ſunt ſeptẽtrionales. ☞ Cũ la. ſe. poſteaq̃ ſatũ eſt, & ſemẽ latet intra terrã. ☞ Spargite aqua æthe. pluuia, & hoc anteq̃ emergãt: nã in Ianuario ſi cadãt pluuiæ & gelicidia creſcent frumẽta in ſpicã. Si in Februario, aut in Martio creſcent in ſtipulas, nõ in ſpicas. ☞ Neue & cauete: cautã curam adhibeatis, aut cauete uos agricolæ. ☞ Ne aues gra. cultis: moleſtæ & infeſtæ ſatis ipſis. ☞ Depopulentur: diripiant. ☞ Dona Cerealia: ipſa ſemina. ☞ Agmine læſuro: turba agrũ prædatura. Ergo depellite auium agmina agrum populantia. ☞ Vos quoq;: apoſtrophe ad formicas: ut nolint ſemina ſolo iniecta depopulare: expectent meſſem: nam ex ea maior eis præda ſuggeretur. ☞ Vos quoq; o Formicæ parcite ſubiectis granis: nolite attingere grana: quæ ſolo credita & ſubiecta ſunt, nã tenuis eſſet illa uobis præda. ☞ Maior copia prædæ: maior abundantia depredandi frumẽti. ☞ Erit poſt meſſem: quaſi poſt excuſſum e paleis frumentum maior erit tunc cumulus paratus.

Rusticus emeritum palo ſuſpendat aratrum:
Omne reformidat frigore uulnus humus.
Villice da requiem terræ ſemente peracta:
Da requiem, terram qui coluere, uiris.
Pagus agat feſtum: pagum luſtrate coloni:
Et date paganis annua liba focis.
Placentur frugum matres telluſq;, Cereſq;
Farre ſuo, grauidæ uiſceribuſq; ſuis.
Officium commune Ceres, & terra tuentur:
Hæc præbet cauſam frugibus: illa locum.
Conſortes operum, per quas correpta uetuſtas:
Quernaq; glans uicta eſt utiliore cibo:
Fructibus immenſis auidos ſatiate colonos:
Vt capiant cultus præmia digna ſui.
Vos date perpetuos teneris ſementibus auctus:
Nec noua per gelidas uſta ſit herba niues.
Cum ſerimus: cælum uentis aperite ſerenis.
Cum latet, ætheria ſpargite ſemen aqua.
Neue graues cultis Cerealia dona cauete
Agmine læſuro depopulentur aues.
Vos quoq; ſubiectis formicæ parcite granis:
Poſt meſſem prædæ copia maior erit.

℄Scabræ

ANT. FAN. Lolium

¶Scabræ rubiginis:uitii quo culmi pereunt.unde Numa instituit rubigalia:ut suo loco dicemus.℣ Et careant loliis oculos uitiantibus agri:lolium frugibus qdem noxium est.ut:Interq; nitentia culta Infelix loliū: & steriles dominantur auenæ.Sed mixtum frumento & oculis nocet,& somnum inducit.Quod cū Pii secundi summi pōtificis copiæ te duce,atq; imperatore Fanum fortunæ meā patriā obsiderent, primi omniū multis admirantibus explicarunt eminentissimi uiri, atq; omniū bonarū artiū cultores Marius Bartholellus philosophus, ac medicus illustris:& Vgolinus Palatinus Fanensis nobilitatis splendor & decus. Erat enim cernere in omnibus compitis per strata uiarū, in foro rerū uenaliū,in officinis plebeios homines ubi eos somnus oppresserat dormientes: cum edissent panē lolio uitiatū. ℣ Nec sterilis culto surgat auena solo:uel q; agrū sterilem reddat, uel(qd magis placet)quia in Thracia(teste Seruio)auenæ fructuosæ sunt:qbus(Agretio auctore in orthographia)ab occupandi auiditate nomē inditū est. Secūdū ergo sitū Italiæ dicit sterilis.℣ Passuraq; farra bis ignē:pati. Audio quosdam hīc locū male interpretari dicētes:Farra bis ignem pati,qd & ui Solis in agro torreant:& igne postea dum coquit panis. Quis enim nō uideat omne frumēti genus unde cōficit panis ea ratione bis ignem pati:atq; auctor hic de farre frumēti specie nō de omni frumento loquit, cū & triticū ante far noiet: & deide subiūgat: Hordeaq; ingenti fœnore reddat ager. Dicendū igit far bis ignē pati ex institutione Numæ.Is enim(ut Pli.scribit) & istituit far torreri,q; tostū cibū esset salubrius:& fornacalia celebrari farris torrēdi ferias: persuasitq; non eē far purū ad rē diuinā,nisi tostū.Ergo nō solū far, qd adolebat in sacris bis ignē patiebat: sed & quo maiores utebant in cibo: cū uel panis, uel aliud cibi genus e farre,non nisi eo prius tosto conficeret.Hero.auctor ē: Scythas aratores, qui supra Halizones incolūt nō ad panē cōficiēdū serere triticū:sed ad torrēdū.℣ Ingēti fœnore:id qd terræ propriū ē ut multo plus reddat,q̄ acceperit: unde iustissima dicit.℣ Sarcula cessabāt, uersiq; in pila ligones: subiiciūt hæc in laudē domus Augustæ,p quā pax toti orbi parta est.Sūt aūt ligo,& sarculū instra rustica: quoꝝ hoc a serēdo,siue sarciendo nomē accepit:ut auctor est Var. Illud a legēdo,eo qd pp ipsius latitudinē terra facilius legit.

¶Interea:crescant segetes sine ulla rubigine:nec ulla intemperie cæli cōtrahāt uitiū.℣ Crescat seges:crescant ad maturitatē fruges. Seges enim est(ut Var. de re rustica inquit)qd aratū & satū.℣ Expers scabrę rubiginis:quasi sine ulla asperę rubiginis læsione.Prouenit.n.rubigo ex calore Solis,cū adurit madefactos aquis culmos.un̄ inferius in.iiii.li.Nec uēti tm̄ Cereri nocuere:nec imbres:Nec si marmoreo pallet adusta gelu : Quātū si culmos Titā icalficit udos.Tūc locus est iræ Diua tremēda tuæ. Propterea Numa.xi.anno regni sui:festa rubigalia īstituit:de qbus agemus in.iiii.lib.℣ Nec ulla seges palleat : pallorē cōtrahat.℣ Vitio cæli:aeris intēperie:uel pruinis,uel nimiis caloribus,qbus interdū solēt qdā uermiculi gigni &

Interea crescat scabræ rubiginis expers:
Nec uitio cæli palleat ulla seges.
Et neq; deficiat macie:neq; pinguior æquo
Diuitiis pereat luxuriosa suis.
Et careant loliis oculos uitiantibus agri:
Nec sterilis culto surgat auena solo.
Triticeos fœtus, passuraq; farra bis ignem,
Hordeaq; ingenti fœnore reddat ager.
Hæc ego pro uobis,hæc uos optate coloni:
Efficiatq; ratas utraq; Diua preces.
Bella diu tenuere uiros:erat aptior ensis
Vomere:cedebat taurus arator equo.
Sarcula cessabant:uersiq; in pila ligones:
Factaq; de rastri pondere cassis erat.

in radicibus:ergo nō palleat ante maturitatē:nā pallor tē pestiuus frustrat miseros colonos.℣ Et neq;:nō sit sterilis seges neq; nimiū piguis:cuius qdē luxuria eēt reprimēda more Vir. Quid q ne grauidis pcūbat culmus aristis:Luxuriē segetū tenera depascit i herba.& Pli. Luxuria inqt segetū castigat dēte pecoris in herba dūtaxat:& depastæ qdē sæpius nullā in spica iniuriā sentiūt.℣ Et neq; deficiat: ipsa seges.℣ Macie: & tenuitate, & sterilitate.℣ Neq; piguior æquo:plus q̄ satis sit.℣ Luxuriosa: seges nimiū pinguis.℣ Parcat suis diuitiis:suæ nimiæ pinguedini.℣ Et careāt:nō nascat in agro loliū,nō auena:qm̄ hæ sunt perniciosæ pestes segeti. Loliū infelix appellat Vir.& ideo uolūt infelix dictū: qd ex tritico & hordeo p negligētiā fiat, & desinat eē triticū qd felix ē.Et auenā primū oīum frumēti uitiū esse Pli.inqt: & auenas maro steriles dixit.Extenuāt.n.terrā, & infœcundiorem reddūt.℣ Et agri careāt loliis:sint sine lolio:qd noxiū est.℣ Vitiantibus oculos:hebetantibus uisum.Et caput aggrauat: & nimiū soporē inducit:& uisum hebetat: imixtū frumēto loliū.℣ Nec auena sterilis:ab effectu:cum faciat sterilem agrū.℣ Surgat solo culto:in agro exculto.℣ Triticeos: prueniat ex agris magna tritici,farris,& hordei abundātia.Hæc agricolæ pro uobis p̄catus sum : & idem facere uos debetis:& quod precamur Cereris,& telluris munere sortiat effectū.℣ Ager reddat fœtus triticeos : triticū ipsum.℣ Et farra passura bis ignē:quæ bis torrent. Primū qui relatū erit in horrea:deinde in sacris,siue i cibis. Numa instituit Deos fruge colere:& mola salsa supplicare:atq;(ut auctor est Emina)far torrere: qm̄ tostum salubrius esset.Id uno modo cōsecutū:statuēdo nō esse pugꝝ ad rē diuinā:nisi tostū. Is & fornacalia īstituit farris torrendi ferias & reliqua.℣ Et hordea: etiam reddat ager.℣ Ingēti fœnore:quasi multo maiore copia q̄ acceperit.℣ Hæc ego p uobis:opto hęc oīa pro uestra utilitate o.℣ Coloni: agricolæ.℣ Hæc uos optate:precibus a Diis poscite.℣ Et utraq; Diua:Ceres,& Tellus.℣ Efficiat preces ratas:firmas.putat ad effectū quicqd nos, & uos fimul p̄camur.℣ Bella:cū diu & respu.& omne īperiū bello ciuili p̄mereť:nulla habebat rō rei rusticæ:cuius īstrumēta in arma bellica uertebant. Sed Deoꝝ & Augustæ domus munere:bella Quidē extincta: atq; orbi pax reddita toti.Et cultus fruges undiq; p̄bet ager.℣ Bella diu tenuere uiros:diu fuere uiri in armis,p̄serti ciuilibus occupati.℣ Ensis erat aptior uomere: accōmodatior erat ensis ad bella,q̄ eēt uomer quo terra arat:aut cætera instrumēta rustica.imo & uomer uertebat in ensem:ut de falcibus dixit Maro:Et curuæ rigidū falces cōflant ī enses.℣ Taurus arator:terrę p̄scissor.℣ Cedebat equo:bellatori.℣ Cessabāt sarcula:ab ope rustico. Sarculū a sarriēdo crates est illa dētata:quæ subtrahit satis.Hora.Gaudentē patrio findere sarculo agros, &.℣ Ligones: qbus terra effodit.℣ Versi:sunt mutati i.℣ Pila : tela Romana,&.℣ Cassis:galea.℣ Erat facta:fabricata.℣ De pōdere rastri:de rastro ferreo pōderoso.hoc inquit:omnia instrumēta rustica in arma,& ī perniciē hoīum uertebant.

Bartholellus philosophus illustris

Farra bis ignē pati

Quomodo intelligit frumētū bis ignē pati

Ligo Sarculū

Seges qd significet p prie cuꝫ exēplis

Lolium soporē inducit & hebetat uisum

Numa prius instituit molam salsam

ANT. FAN.

¶Religata cathenis Iampridem uestro sub pede bella iacent: Virgi. Furor impius intus Sæua sedens super arma, & cētū uinctus ahenis Post tergū nodis. Quo in loco notandū est poetā furoris uincla ideo ænea dixisse: ut perpetuā pacē futurā ostenderet: qñ æris materia nō sicut ferrū rubigine consumit. ℣ At quæ uenturas præcedit sexta calēdas: Hac sunt Ledæis tēpla dicata Deis: sexto calendas Februarias dicata est ædes Castori & Polluci Ledæ filiis ad lacum Iuturnę: quem quidā fuisse ꝑpe aquaꝫ Virgineā putāt: qbus paꝛ fidei adhibemus. Dicauit id tēplum Tiberius suo, fratrisq; nomine: ut Sueto. scribit. Sed iampridē ante amissam a Romanis libertatem, A. Posthumius dictator, qui nihil (ut inqt Liuius) nec diuinæ, nec humanæ opis ꝑtermittens ad lacum Regillū aduersus Latinos prospere ꝓpugnauit: eisdem Diis, quibus ueluti cōmilitonibus usus creditur, ædem uouerat: quam postea eius filius duumuir ad idipsū creatus idibus Quintilibus dedicauit. Lege historiam apud Liuium, & Dionysiū, ac Valeriū Maximū de miraculis. Hoc tēplum legimus i uita Coriolani ad foꝛ, ac prope fontē fuisse: quod Castor, & Pollux statim post pugnā sudantibus equis, ac bellicas induti lenas, faciēq; seruātes: tanq̄ redeuntiū ex prælio specie pugilū (ut inqt Dionysius) in foro Romano uictoriā nunciarint. Supra CastoꝛÆdem Tiberio principe coruus in Sutrinam oppositā deuolauit: qui mature sermoni assuefactus omnibus matutinis euolans in rostra Tiberiū, & deinde Germanicū, ac Drusum Cæsares, & mox transeuntem Romanum populū salutabat. Constat in eodem tēplo dicatum fuisse CyllaꝛÆ: auctore Papinio. ut: Et pauet aspicies Ledæus ab æde propinqua Cyllarus. Dicuntur sane Castor & Pollux fuisse fratres maxima iuncti concordia: ac dum uiuerēt mare a piratis infestatum pacauisse. Vnde postea in cælum translati solebant a nautis in tempestate periclitantibus inuocari. Sed de his alias.

Festum Castoris & Pollucis sexto calēdas Februarias

Gratia Diis, domuiq; tuæ: religata cathenis
Iampridem uestro sub pede bella iacent.
Sub iuga bos ueniat: sub terras semen aratas:
Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.
¶At quæ uenturas præcedit sexta calendas:
Hac sunt Ledæis templa dicata Deis.

De templo dicato Castori & Polluci

PAV. MAR.

¶Gratia Diis & domui tuæ: o Germanice gratia est habenda Diis: & Augustæ domui: hoc est Diuo Augusto & Tiberio, & tibi, qm. ℣ Iāpridē: lōge ante ab Actiaca. s. uictoria. ℣ Bella religata cathenis: a Virgilio accepit. Et cē tū uinctus ahenis Post tergū nodis: quasi dicat bella iā sedata. ℣ Iacent sub uestro pede: qa subegistis & pessundedistis hostes, & rebelles oēs bellū inferentes. ℣ Veniat bos sub iuga: ligentur iam ad iugum boues, & aratū rediant. ℣ Semen ueniat sub terras aratas: fiat sementis: serantur arua. ℣ Pax nutrit Cererem: rem rusticā, &c. ℣ Ceres alumna pacis: nā & ipsa pace nutritur. ℣ At quæ: sexto calē. Feb. festū est Castoris & Pollucis: quo die est illis ædes consecrata apud fontē Iuturnæ a Tiberio suo, fratrisq; nomine. ut Sueto. meminit. VeꝛÆ & longe ante fuerat illic ædes: quā bello Latino uouerat Aulus Posthumius dictator in ipso cōflictu: in quo erit paululum immorandum. Nam cū primus omniū nostri sæculi comperirim ego, quo in loco esset aqua Iuturna: collatis simul scriptoꝛÆ ueteꝛÆ monumentis: & ipsa reꝛÆ experientia: nō cōueniet æquitati me mea laude defraudare. Dionysius enim cū scribat conflictū ad lacū Regillū: & uisos duos iuuenes ad fontē eo die apud Vestam: non appellat eam aquam Iuturnam. Sic enim inquit: In hac pugna dicitur Posthumio dictatori, & q cū eo in acie erant equitibus, apparuisse duos forma & magnitudine longe superiores uiris: quos nostra natura nutrit. Pubescereq; incipientes: ducentes equitatum Romanum: & qui obuiam Latinorum irent ferientes hastis: propellenteſq; & cohortātes socios. Postq; fugam LatinoꝛÆ, captionemq; castroꝛÆ suorum: inclinante iam die in uesperum: uisi esse in Romano foro eodem habitu adulescentes dicuntur duo bellicas induti lenas: procerique & pulcherrimi, & eandem habentes ætatem, faciemq; seruantes: tanquā redeuntium ex prælio specie pugilum: equosq; madidos sudore adducentes, descendentemq; aiunt utrunque equos abluere ad scaturiginem: quæ manat iuxta templum Vestæ: lacum faciens profundum: paruum multis circunstantibus: & si quid esset ab exercitu noui dicere postulantibus: narrasse eos pugnam, ut fuerat: & quod uicissent Romani nunciasse. Discedentesq; deinde dicunt eos ex foro a nemine uisos amplius: q̄q̄ multam eoꝛÆ inquisitionem relicto in urbe duce faciente. Postq̄ aūt die postero acceperunt a dictatore epistolas: ii, qui reipu. præsidebant: & cū cæteris quę gesta erāt in prælio. De apparitione etiā numinū accepere: existimātes utraq; esse eorūdē nra: ut uerisimile est Castoris, & Pollucis simulachra ea esse crediderunt. Huius aūt inopinatæ, admirabilisq; apparitionis cō signa adhuc Romæ mīta: tū uero est ædes Pollucis & Castoris: quā super foro extruxit ciuitas: ubi diuisa sunt simulachra: & iuxta eam fons. DeoꝛÆ hoꝛÆ uocataq;, & sacra, & hucusq; existimata. Sacrificiaq; sumptuosa, quæ quotānis populus perficit idibus Quintilibus, quo die ꝑspere administrarunt hoc bellū. Super ista uero oia, eaq; post sacrificiū ducit pōpa habentiū equo de publico: qui tributim, curiatimq; ornati, cateruatimq; equis uecti incedūt oēs: ut ex pugna uenientes. Coronati oliuaꝛÆ ramis, purpureisq; punicei sub tegminis togis, quas trabeas uocāt, circūuelati. A tēplo quodā extra urbē mīris incipiētes: peruadētesq; urbē reliquā ꝑ foꝛ: ædēq; Castoris & Pollucis ꝑtereuntes. ViroꝛÆ millia aliqñ. v. ferentiū q̄cūq; in ꝑliis acceperint a ducibus ꝑmia fortitudinis. Hæc ex Diony. q tñ Iuturnæ fontē in his nō noīat. Liuius cū de illo cōflictu agit: Ibi inqt nihil, nec diuinæ, nec humanæ opis dictator ꝑtermittens: ædē Castori uouisse fert, ac ꝓnunciasse militi ꝑmia. Valerius uero ubi de miraculis agit: sic inqt: Cū apud lacū Regillum Aulus Posthumius dictator: & ThusculanoꝛÆ dux Manlius Octauius magnis uiribus iter se cōcurrerēt: ac neutra acies aliquādiu pedem referret, Castor ac Pollux RomanaꝛÆ partiū ꝓpugnatores uisi hostiles copias penitus fuderūt. Addit quoq; Valerius aliud exemplū: Ite; bello Macedonico P. Vatinius Reatinæ præfecturæ uir noctu urbē petens: existimauit duos iuuenes excellētis formæ albis eqs residētes obuios sibi factos nūciare: die q̄ præterierat: Persam regē a Paulo captū. Quod cū senatui indicasset: tanq̄ maiestatis reus & amplitudinis uano sermone contemptor: in carcerē cōiectus. Posq̄ Pauli literis illo die Persam captū apparuit, & custodia liberatus: & isup agro, ac uocatiōe dignatus ē. Et subdit: Castorē uero & Pollucē etiā illo tpe ꝑ ipio Po. Ro. excubuisse cognitū est: quo apud lacū Iuturnæ, suū, equoꝛūq; sudorem abluisse uisi sunt. iūctaq; fonti ædes eoꝛÆ nullius hominum manu reserata patuit. Ex his igit patet neq; Dionysiū, neq; Liuiū aquam Iuturnę noīare: sed ego cōferēs ea q̄ adduxi: id qđ aperte nūc uideť aīaduerti de eodem loco & aq̄ loq Valeriū, & Diony. nā uterq; de fonte loqť in quo Castor, & Pollux abluere sudorē equoꝛÆ uisi sūt.

De fōte Deæ Iturnæ

De miraculis Castoris & Pollucis

De sacris institutis in honorē Castoris & Pollucis

ANT. FAN.

Festum pacis. iii calēdas Februarias

Actium Epiri p montorium

Cumq;

De fõte Deæ Iuturnæ

Cumq; Valerius lacum Iuturnæ dicat: eum esse constat: qui erat apud Vestæ tẽplum: quod quidẽ tẽplũ inter Palantiũ, & Capitoliũ cõprehẽsis iam utriusq; collibus unis mœnibus, & stante in medio eorũ foro Numa extrusit: ut idẽ Dionysius testatur. Erat ergo in foro & ipsa aqua Iuturnæ, quæ nunc paulo illinc remotior cernitur: a posteris quoquo mõ trãsluersa. Est.n. apud templũ Diui Georgii turris semiruta, sub q̃ est ipse fons, & aquæ quidẽ salubres. Quod ego experiri uolui, quo certior fierẽ an ea esset aqua Iuturnæ. Præsertim cum Varro dicere nympha Iuturna, q̃ iuuaret. Itaq; multi ægroti propter id nomen: hinc aquã petere solent. Duxi igitur illuc ad abluendum quinquies discipulum scabidum: protinusq; ab omni scabie liberatus est. Hic forte nimium imoratus sum: sed referre uolui historiã, & rei ueritatem aperire: inquit ergo poeta. ☞ At sexta: dies. s. ☞ Quę pcedit calẽdas uẽturas: hoc ẽ calẽdas Februarias: & signãt. xxvii. diẽ Ianuarii. ☞ Hac. s. die. ☞ Tẽpla sũt dicata: ꝓsecrata. ☞ Deis Ledæis: Castori, & Polluci Ledę filiis.

ANT. FAN.

¶ Fratribus illa Deis fratres de gente Deorũ
Circa Iuturnæ compositores lacus.

¶ Fratribus illa Deis fratres de gente Deorũ Circa Iuturnæ cõposuere lacus: ordo est: Illa quidẽ dies dicata est fratribus Castori & Polluci: sed fratres de gẽte Deorũ, Tiberius uidelicet & Drusus tẽpla cõposuerunt circa lacus Iuturnæ: qđ ideo dicit: quia Tiberius (ut diximus) eam ædẽ dicauit suo, sũq; nõie. Iuturnæ lacũ fuisse existimamus ad eũ fontem cuius Plutar. meminit in Coriolano: q̃uis qdã aliter sentiant. Vide supra ubi explicauimus illud carmẽ: Te quoq; lux eadẽ Turni soror æde recepit.

Iuturnę lacus

Ipsum nos carmen deduxit pacis ad aram:
Hæc erit a mensis fine secunda dies.

☞ Ipsum nos carmen pacis deduxit ad aram: colebatur pax a maioribus nostris, ut fides, uirtus, cõcordia: sed principatu Augusti ac Tiberii nullã inuenio pacis ædẽ fuisse in urbe memoratu dignã: aram tm̃ uel ædiculam fuisse arbitror. Postea uero Diuus Vespasianus huic Deæ templum illud magnificentissimum dedit, quo (ut inquit Iosephus) omnia collata sunt: quorũ uisendorũ studio antea p totum orbẽ hoies uagabanť. Eius ego ruinas ingẽtes cũ essem Romæ in uia sacra uolui cõtemplari. unde auelli nõ poterã: quãuis grauissimis negociis impeditus: cum expleri mentẽ nequirem, exardescerẽq; tuẽdo tantũ licuisse fortunæ: ut tantæ rei nobis spectaculũ subtraxisset. ☞ Frondibus Actiacis: frondibus oleæ ob pacẽ partã ex Actiaca uictoria, qđ dictũ est in Augusti laudẽ, Cælareæq; familiæ: cui auctor placere studet. Nouimus enim Actiũ Epiri promontoriũ esse apud qđ Cæsar Augustus Antoniũ & Cleopatrã nauali p̃lio superauit ante ostium uidelicet sinus Ambracii. Posťq uictoriã Ambraciam urbem (ut ait Seruius) Nicopolim appellauit. i. uictoriæ ciuitatẽ: & ludos cõstituit quinquẽnales Actio Apollini cõsecratos: adauxitq; uetus Apollinis tẽplũ: cui Deo (ut inquit Strabo) prius quoq; Actia a finitimis agebanť: quæ Augustus postea honorificẽtius edidit. Alludit autem ad certamina Olympiaca: quæ in honorem Olympii Iouis fiebant: ubi uictores corona oleagina donabanť: nec mirũ cũ auctor (ut supra dixi) sæpenumero Augustũ Iouẽ appellet. Esse aũt oleã arborẽ pacis nemini dubiũ est. Vnde legimus in contentione Palladis & Neptuni, cum hic equum, illa ꝓduxisset oleã, Mineruæ munus cõprobatũ esse: uti rẽ meliorẽ, ac pacis insigne: cui tm̃ honorẽ p̃buit Romana maiestas (auctore Pli.) ut equitũ turmę idibus Iuliis ex hac arbore coronarentur: itẽ minoribus triumphis ouãtes. Athenienses quoq; uictores olea coronarũt. Sunt qui legant: Frondibus Attiacis ab Attica, quod nõ placet. ☞ Tu ducibus bello gloria maior eris: quia bellicas laudes (ut inquit Cicero) solent quidã detrahere ducibus: & eas cõmunicare cum multis: quarũ maximam partem fortuna, quæ in re militari plurimum potest sępenumero sibi uendicat: quero pacis auctores sũt, & uel togati quieti publicæ recte consulunt amplio res laudes cõsequunť: exuperantq; gloriam militarẽ: unde illud est: Cedãt arma togæ. Et illud: Tantũ igiť muros intra toga contulit illi Nominis ac tituli quantum non Leucade, quantũ Thessaliæ cãpis Octauius abstulit udo Cædibus assiduis gladio. ☞ Sola gerat miles, quibus arma coerceat arma: ut propulsetur, non inferatur iniuria. Laude enim dignus est qui nemini infert iniuriam: qui autem iniuriam inferre uolentibus reluctatur: longe maiori laude dignus est. Ille enim sibi dum taxat: hic aliis pluribus est utilis.

Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma:

¶ Illa Deis fratribus: Castori, & Polluci sacra est: tũc enim est eorum festum. ☞ Fratres: Tiberius, & Drusus: non quod ambo simul dedicauerint: sed quod Tiberius ipse suo, & fratris nomine dedicarit. ut Tranquillus ostendit. ☞ De gẽte Deorum: & hoc propter domum Iuliam, quæ ab Ascanio emanauit: in quã adoptatus Augustus Tiberium & ipse adoptauit in filium. ☞ Cõposuere: ea templa scilicet. ☞ Circa lacus Iuturnæ: de quo iam diximus. ☞ Ipsum: xxx. die Ianuarii erit festum pacis: inuocat igiť, & orat illã: ut diutius i orbe maneat: ne magis bella gerantur: cum laudabilius sit pacem, q̃ bellũ colere. Sed gerantur arma solũ ad propulsandam, non ad inferendam iniuriam. Timeatq; omnis orbis Romanũ nomen, aut potius amet: si nõ extimescit. ☞ Ipsum carmen deduxit nos ad aram pacis: quia nunc pacis meminimus: Pax Cererem nutrit & reliqua: & ad finẽ libri, & mensis peramus: ipsa oportunitate ad tẽplum pacis uenimus: & festum, quo fiunt illi sacra. ☞ Ad aram: ad templum: quo Augusti tempore exiguum erat ad uiã sacram: cœpit illic maius erigere e fundamẽtis Agrippina: sed Vespasianus postea perfecit. ☞ Hęc dies: pacis. ☞ Erit secunda a fine mensis: secunda ab ultimo die Ianuarii retro numerando. Sic erit penultimus dies. ☞ Ades tu pax redimita: ornata. ☞ Capillos comptos: ornatos. ☞ Frõdibus Actiacis: corona uictrici & triumphali ab Actio promontorio Epiri: apud quod Cæsar Octauius Antoniũ, & Cleopatram fudit: postquam uictoriam Ianum Quirinum clusit: Protinus & totum pax alma effusa per orbem: ad illud ergo alludit. Aliqui legunt frondibus Acteis ab Actica: & pro olea accipiunt, cũ pacis sit insigne. ☞ Et mane: mitis, lenis, & benigna. ☞ In toto orbe: sicut per uniuersum orbem fuit Augusto imperante. ☞ Dum desunt hostes: dum non est hostis, qui in Romanos gerat arma. ☞ Desit quoq; causa triumphi: quasi nec a Romanis bellum geratur spe triumphi. Bello enim subactus hostis triumphi causa est. ☞ Tu: pax. ☞ Eris ducibus: imperatoribus, & ipsis ducibus. ☞ Maior gloria bello: quia maior ex pace, q̃ ex bello gloria comparatur. ☞ Miles gerat: arma. ☞ Quibus: armis. ☞ Coerceat sola arma: propulset inferentes armis iniuriam, quã non ipse inferat.

PAV. MAR.

Festum pacis. iii. calẽdas Februarias

Actium Epiri promontorium

De festo die pacidicato

ANT. FAN. ¶Nil nisi põpa: quæ exhibetur in ludis. Est autem græcum uocabulum: utimur etiam pompæ nomine in funebribus rerum ferculis: teste Quintiliano. ☞ Si qua parum Romam terra timebit amet: ut Roma imperet uolentibus: quod hi faciunt: qui iuste imperant: nec timeri uolunt, sed diligi: cum malus sit custos diuturnitatis metus. Hinc illud est Virgilii:

Victorq; uolentes
Per populos dat iura, uiamq; affectat olympo. ☞ Alba uictima: pro qualitate numinis. Nihil est enim pace candidius: cuius gratia legitima bella suscipiuntur. Nã (ut auctor est Cicero) eam ob causam bella suscipienda sunt, ut sine iniuria in pace uiuatur. Quæ si uel libidine dominãdi, uel alia quauis eiusmodi cupiditate suscipiantur: ac non pacis & quietis gratia, iniusta & detestabilia sunt. ☞ Perfusa fronte: mola qua frons uictimæ aspergebatur: auctore Seruio, item cultri, ac foci. Quod & Naso manifeste ostendit in ultimo Metamorphoseon. ☞ Domus quæ præstat eam: familia Cæsarum de qua inquit supra: Gratia Diis, domuiq; tuæ.

Ouidius libro .xv. Metamor. de cultro & foco PAV. MAR.

¶Nil cantetur fera tuba nisi pompa: non crepitent tubarum clangores ad incendendos ad pugnam animos: sed ad exhibendam ludorum pompam, & ad supplicationes. Ille enim ordo procedentium in his pompa dicitur. ☞ Et primus & ultimus orbis: oriens, & occidens. ☞ Horreat: extimeat. ☞ Aeneadas: Romanos ab Aenea progenitos. ☞ Si qua terra parum timebit: ut sunt remotissimæ gentes, Indi, & Scythæ. ☞ Amet: sit Romanorum amica. ut idem fuere, qui in amicitiam recepti sunt. ☞ Thura: o sacerdotes addite thura, & ponite, & adolete. ☞ Flammis pacalibus: aris, & ignibus pacis. Dicuntur enim pacalia sicut fornacalia. ☞ Et cadat uictima alba: immoletur paci pecus alba. ☞ Fronte perfusa: mero scilicet ut moris est: & superius diximus: In tua quod spargi cornua possit, erit: &. ☞ Rogate: uos sacerdotes. ☞ Deos propensos: inclinatos ad. ☞ Pia uota: quasi qui pia uota, & castas preces exaudiunt. ☞ Vt perennet: perpetuet. ☞ Cum pace: domum Augustam. ☞ Quæ: domus Augusta. ☞ Præstat: eam pacem humano generi. ☞ Sed iam pars prima nostri laboris: primus Fastorum liber. ☞ Est exacta: quasi est deductus ad finem. ☞ Et Libellus: hic primus. ☞ Habet finem cum suo mense: quia iam persecimus primum librum, & rationem primi mensis: qui est Iano dicatus.

Romanos ab Aenea dictos

Canteturq; fera, nil nisi pompa, tuba.
Horreat Aeneadas, & primus, & ultimus orbis:
Siqua parum Romam terra timebit: amet.
Thura sacerdotes pacalibus addite flammis:
Albaq; perfusa uictima fronte cadat.
Vtq; domus, quæ præstat eam, cũ pace perennet,
Ad pia propensos uota rogate Deos.
Sed iam prima mei pars est exacta laboris:
Cumq; suo finem mense Libellus habet.

FINIS INTERPRETATIONVM PRIMI LIBRI FASTORVM PER ANTONIVM DE FANO, ET PAVLVM MARSVM POETAS. CL. ET. RH.

PAVLVS MARSVS PISCINAS. PO. GEORGIO CORNELIO VENETO PATRICIO. M. EQ VITI S. F. SALVTEM.

VEreor ego suauissime Corneli, ne qui sint: qui me longiorem esse censeant, quam: aut ipsa rerum moles exigat: aut ratio lectoris exposcat. præsertim cum in hoc primo libro: nimis forte aliorum iudicio euagatus, uidear quidem boni interpretis legem excessisse. Cuius illud præcipuum est: in minimis non insistere: & quæ ex quotidiano usu percipiuntur: silentio præterire. Sane si quo in loco: & quibus id nostri muneris exhibetur: animaduertent: dignam profecto uenia prolixitatem hanc meam iudicabunt. Non enim hæc in nostro cubiculo: aut in amœno secessu nobis ipsis: & nostro arbitrio commentamur: sed in media urbe Roma: terrarum & gentium domina: & in publico Gymnasio: tam rudibus, q̃ eruditis: tam pueris, quã grandioribus natu profitemur. Vbi quidem: & apud quos nihil erit silentio prætereundum: sed ut utriusq; mos geratur: omnia sunt summa perspicuitate demonstranda. At nullum pene profertur uerbum: quin ab illis omne protinus excipiatur: excepta domum referunt: relata in suum ordinem digeruntur. Ab illis deinde si quid edituri sumus: labores nostros mutuamur: & quo ordine a nobis omnia prolata sunt: eo quoq; edenda esse dicimus. Adde & rerum magnitudinem: & antiquitatem pene obliteratam: ut alteri explanandæ: alteri ab imis tenebris eruendæ: omnino fuerit a nobis immorandum. Laudandam igitur industriam meam duxerit æquus lector: potiusquam ullius prolixitatis arguendam. Sed (ut spero) tua G. Corneli in primis auctoritas & laudabit: & a liuoris morsu defendet. Quod ut facias etiam atq; etiã rogo: sed aggrediamur iam Februarium mensem, cuius ratio non minorem curam exigit: quam fecerit Ianus. Dabimus nos ipsi operam: ut labor hic noster sit & pueritiæ literis dicatæ, pariter & iuuentæ profuturus. Vale.

ANTONII FANEN. ET PAVLI MAR. IN SECVNDVM P. OVI. NASO. FASTORVM LIBRVM ENARRATIONES.

ANT. FAN.

Annus habet finẽ cum car. cre. & an. Vtilis exornatio siue color rhetoricus: quẽ Grẽci metabasin: latini transtationẽ uocant. Oñdit. n. breuiter qđ dictũ est, ac ꝓponit breui qđ cõlequat, ut: Hactenus aruorũ cul. & ſi. cęli Nũc te Bac. canã. Annum aũt naturalẽ accipe ex quo magni cõ stabãt Ciuiles nominati, ꝙ eos populi siue gẽtes ꝓ arbitrio sibi statuerent: ut is, qui Trieteris dr̃ duobus annis uertẽtibus cõstãs q̃is sit ꝓprie dieteris. Sim̃ et is, q Olympias q̃tuor ãnos amplexus: uñ qn to quoq; redeũte grẽci Ioui Olympio Agonẽ celebrabant. Addit is ãn? Eudoxi octo e nr̃is cõtinens, ſtẽ Chaldaicus, q duodecim: & Metonicus, q undeuiginti constare dicit. ℣ Nunc pti. ue. ele. maitis: translatio est: uelis autẽ maioribus dicit, ꝙ Elegi nati ad q̃rimonias explicãdas, ut eoꝝ nomẽ oñdit: sic tractent sacra, & seria: nõ amores & ludicra. Videbat. n. hęc materia postulare carmẽ heroicũ, qđ alibi oñdit: ut Sępe dedi nocte gram. ue. reti. ℣ Lusit: scripsit humilia. ut: Ludere q̃ uellẽ calamo ꝓmi sit agresti. ℣ Hęc mea mi. est ge. q̃ posi. ar. bũ meremur de Germanico carmine, qui eẽ non possumus.

Annꝰ ciuilis

Trieteris

Olympias

Annus Eudoxi

Annus Chaldaicus

Annus Metonicus

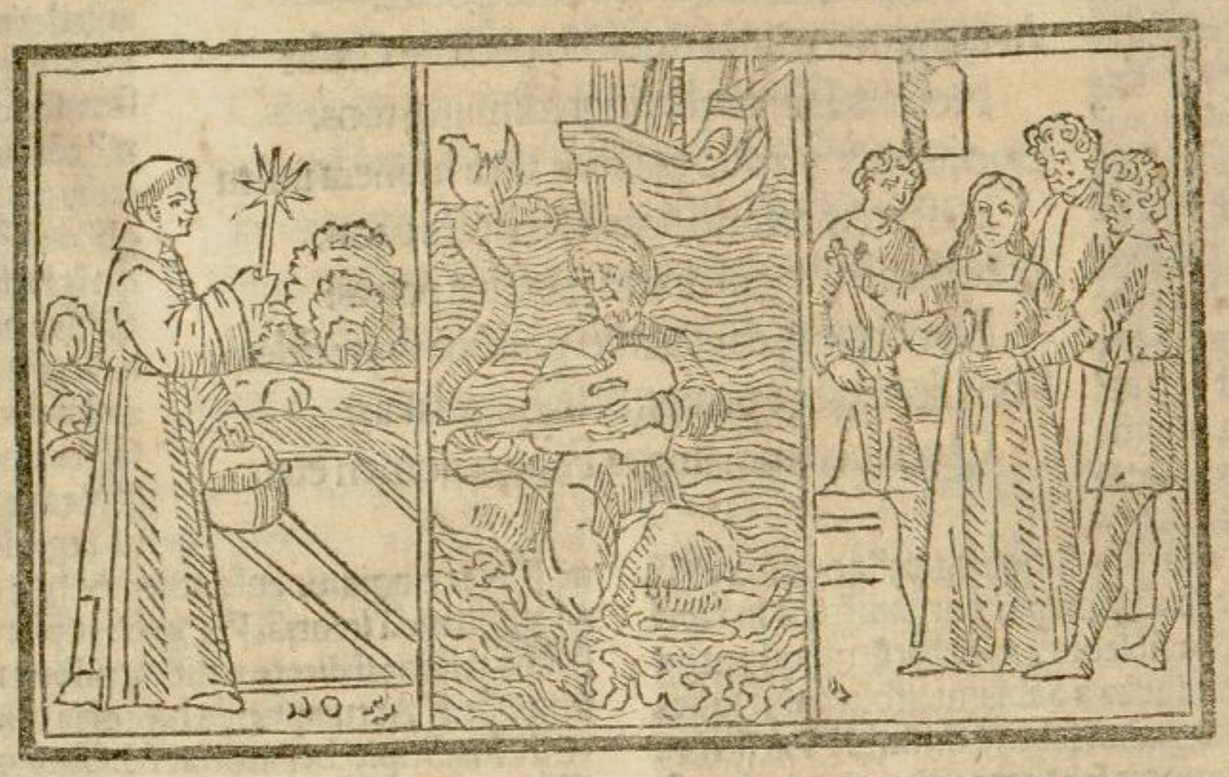

PAV. MAR.

Anus hẽt. Numa cũ anno Romuli duos addidisset mẽses: primũ Ianuariũ nũcupauit: primũq; anni mẽsem eẽ uoluit. Secũdũ Februariũ uocauit: Februo Deo dicatũ, q lustrationũ potẽs credit: ultimũq; anni eẽ uoluit. Lustrari autẽ eo mẽse ciuitatẽ necesse erat. Statuit ut iusta Diis mãibꝰ solueren̄t: sed postea a decẽ uiris Februarius post Ianuariũ nũeratus est. Diony. tñ asserere uī sacrificia hæc in Februario post brumã ab Euãdro initiũ habuisse: q mos postea a Romãis seruatus ẽ. Nec dissentit Var. Februariꝰ, n. inqt appellatꝰ a Februo. Februare purgare signĩt: eo mẽse purgabãt antiq̃ ciuitas. i. palatiũ a nudis lupcis: ab hoc Deus purgationũ Februus est noiatus: sed de hoc paulo post latius disseremus. Ianuariũ mẽsem primũ priore lib. Diis auspicibꝰ absoluimus: nũc ad secũdũ his duobꝰ uersibus trãsitionẽ poeta facit. ℣ Ianus: hoc est mẽsis Iano dicatus. ℣ Habet finẽ: qa absolutus est. ℣ Crescat & annus cũ car. crescat annus ꝓ additionẽ mensiũ: & carmina in q. bus de mẽsibus ageẽ. ℣ Vt it alter mẽsis: secũdus. s. ℣ Sic eat alter liber: quo secũdus ipse mẽsis describat qd mẽsis & uñ supius diximus. Grauia grauiori stilo cõmendãda erãt: sed cũ magis ingeniũ Elegis accõmodatũ hꝫ et, ẽt hęc q̃ grauia sũt, Elegis decantat. His .n. uersibus miserabiles hoiuꝫ ertũnæ, & amoris q̃rimoniæ decãtãtur: dicti ab ελεω qđ est misereor: inde ελεοσ materia. uertit sermonẽ ad ipsos Elegos. ℣ O Elegi nũc primũ: q̃si nõ ante hac: sed nũc primũ. ℣ Istis ue. ma. sublimiori stilo, & locupletiore materia ꝓ translationem a nauibus & mari. ℣ Memini eratis exiguũ nup opus: exigua materia: quia leuia leuiori stilo canebãt. At nũc magna canitis uerba sententiis accõmodando. Ipse Elegias de amoribꝰ multas scripserat: quaꝝ extãt ad Corinnã tres libelli: scripsit & Artem, & amoris Remedium. ℣ Ipse ego ha. n. Elegos. s. faciles: benignos. ℣ Ministros in amore: & ut excusatus hẽret subdidit. ℣ Cũ pria iu. ipsa ætas iuuenilis. ℣ Lusit suis nu. q. d. cũ ea laudat ẽ: q̃ iuuenes ñ dedecebãt. ℣ Idẽ: qđ de amore attigit: cũ hũilis eat materia: hũili ẽt sono exꝑsit: hic uero cũ grauia dicat se totũ ipso carmine attollit: uerbaq; reb? accõmodat. ℣ Idem ego cano sacra: oia ad religionẽ faciẽtia. ℣ Et tpa sig. descripta. ℣ Fastis: i Fastoꝝ libris: oia hæc supius diffiniuimus. ℣ Ecqs cre. illic: ex ipsa re amatoria. ℣ Esse uiã ad hæc: sacra. s. & tpa describenda. ℣ Hæc: trahit sua quẽq; uoluptas: & cũ magno sit ornamẽto militaris idustria: cũ illi se a pueris nõ dederit: hãc eẽ suã militiã inqt: nec ab oi officio uacare. ℣ Hæc ẽ mea militia: poetice. i. & sacra canere. ℣ Ferimus ar. q̃ posi. ac si diceret: Calami sunt mihi ꝓ hastis bellicis: legit in alio codice: Gerimus. ℣ Dextra no. nũ ua. oi mu. oi officio: imo aliqđ munus affert: na si tela nõ torquet tractat calamo: qbus ad scribẽdũ utit. ℣ Si mihi: ut magis laborẽ suũ grãmatico cõmẽdaret ꝓlongũ hypbatõ inqt: Si a me nõ tractant arma, nõ ꝑmit bellator equus: nõ hẽmus arma neq; ad ꝓpulsandã, neq; ad inferẽdã iniuriã: q̃ qdẽ ab oibus

Elegia uñ dicat

Hypbaton

PV. OVIDII NASONIS FASTORVM LIBER SECVNDVS.

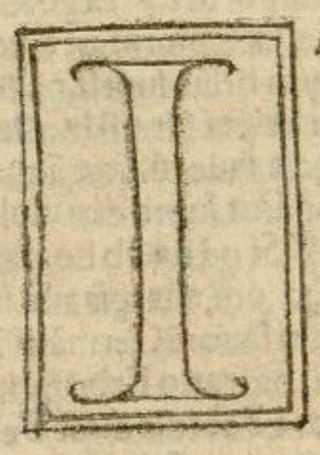

Anus habet finem: cum carmĩe
crescat & annus.
Alter ut it mensis: sic liber alter eat.
Nunc primum uelis Elegi maioribus itis:
Exiguum memini nuper eratis opus.
Ipse ego uos habui faciles in amore ministros:
Cum lusit numeris prima iuuenta suis.
Idem sacra cano, signataq; tempora Fastis.
Ecquis ad hæc illinc crederet esse uiam?
Hæc mea militia est: ferimus, quæ possumus, arma:
Dextraq; non omni munere nostra uacat.
Si mihi non ualido torquentur pila lacerto:

hēri pñt. Cantimus tñ Cæsareū nomē, & suas laudes, & dignitatē celebram⁹: ac si dicere uelit: illa a multis fieri pñt: hęc ãt a paucis: iqt ergo. ℣ Si pila: pilū gen⁹ teli eē dixius. ℣ Nō torquent: nō torquēdo emittuntur. ℣ Mihi: a me. ℣ Valido lacerto: forti & robusto brachio.

ANT. FAN. ℂ His habilis telis &c. bñ supprimit ingeniosus poeta qđ cū arrogãtia exp̄ssisset: unã ex eo q̄ dicit: Bellica tela a quo ais posse tractari: itelligēdū reliqt cōcedi paucis poeticū ipetū: quoꝝ in nūero ipe sit. ℣ Studioso pectore: nō docto: ne sit arrogantis. ℣ Fe

Nec bellatoris terga premuntur equi:
Nec galea tegimur: nec acuto cingimur ense:
His habilis telis quilibet esse potest.
At tua prosequimur studioso pectore Cæsar
Nomina: per titulos ingredimurq; tuos.
Ergo ades: & placido paulum mea munera uultu
Respice: pacando siquid ab hoste uacas.
ℂ Februa Romani dixere piamina patres:
Nunc quoq; dant uerbo plurima signa fidem.
Pontifices a rege petunt, & flamine lanas:
Queis ueterum lingua Februa nomen erat.

Pontifices uñ dicti

Annales maximi

Februarius brua Romãi &c. Februari⁹ q lustratõis, expiatiõisq; mẽsis fuit aucto. Plu. dictus est (ut Festo placet) q̄ tuꝫ pp̄s februaret. hoc ē lustraret ac purgaret: quo tpe nouo germine sacrificabãt: ut legim⁹ in uita Numæ: uel a Iunone februata: cuius feriæ lupcalia fuerũt: quo die mulieres februabãt a lupcis amiculo Iunonis. i. pellē caprina. Vñ is dies februatus dicebat: q̄cunq; n. purgamẽti cã in sacrificiis adhibebant Romãi februa appellarũt: & qđ purgatũ fuerat februatũ: deducto a Sabis (ut arbitramur) uocabulo: q (teste Var.) purgam̃tũ februũ dicũt. Idē Var. scri. regē cũ ferias mẽstruas nonis februariis diceret, eũ diem februatũ appellasse: & in qbusdã sacris cõstat liba cũ facta eēnt farris semina iniici cõsueuisse, ac dici ea tũc februari: hoc ē pura fieri: ut Nonius refert. Sciẽdũ Februũ Deũ, cui hic mẽsis dicatus ē eē (ut qbusdã placet) Ditis patrē: ut alii ip̄m Ditē: cui⁹ hostia capra fuit: quã nunq̄ febri carere Archelaus auctor ē: ut Plin. docet: iõq; buccina qua Dii iferi iduebant e capra fieri cõsueuit. Sane piacula & piamẽta dicebant oĩa, qbus maiores nr̄i utebant in expiando: unde Piacularis porta Romæ dicta pp aliq̄ piacula, q̄ ad eã fiebãt: & Piatrix dicebat sacerdos expiare solita, quã & Sagã appellauerũt. ℣ Põtifices a rege pe. & fla. la. laneis imaginib⁹ ueteres in sacris magicis utebant. Hor. i Sermonibus: Lanea et effigies erat altera cerea. Et lana lacte madida. Hoc mẽse in lupcalib⁹ duoꝝ adulescẽtiũ frõtes abstergebant tinctæ cultro sanguie pfuso, ut Plu. scribit in Romulo: in cõpitisq; sulpẽdebant cõpitalibus tot pilæ ex lana quot capita seruoꝝ: tot effigies uiriles, ac muliebres quot liberi eēnt: ut Dii inferiores, quos lares uocabãt uiuis pcerent: & pilis ac simulachris cõtẽti essent. Lanis. n. (aucto. Pli.) ueteres Romani auctoritatẽ ẽt religiosaꝫ habuere: postes a nubẽtibus attingi iubẽtes: apud quos Flamines pileũ ferebant, in quo erat breuis uirga desup hñs lanæ aliqd: quo cũ tegi æstu ipediẽtẽ nō possent filo capita religabãt. Vñ Varrone, Festo, Seruio, ac Prisci. auctoribus Flamines p sincopã q̄si Filamies dicti sunt. Hi a Diis qbus sacra faciebãt cognoĩa habuerũt: ut Flamẽ Dialis, Martialis, Pomonalis, Vulcanalis, Quirinalis: quoꝝ Pomonalis (aucto. Festo) iter qndecim Flamines minimus hẽbat: q̄ Pomona leuissimo fructui agroꝝ p̄sideat. Dialis uero maximus ac maximæ dignatiõis insigni uestę: curuli sella, & albo galero ornatus. Ab his põtifices interdũ lanas petebãt: iterdũ & a rege sacroꝝ: q q̄uis magna esset auctoritate p̄ditus (ut diximus supra) cedebat tñ põtifici maximo: quẽ Fest⁹ sic dictũ ait, q̄ rex ad sacra & religiones ptinẽtiũ maximus iudex eẽt, uindexq; cõtumaciæ priuatoꝝ magistratusq; cuius erat nõ cęlestes mõ cerimonias docere: sed iusta quoq; funebria & manes placandos. Fecerunt aũt põtifices olim q̄tuor e pr̄ibus creati: quoꝝ, q ali

Februa Februatum

Februari Febru⁹ Deus

Piacula Piacularis porta Saga Laneæ imagies

Flamies Flameñ Dialis Pomonalis

Põtifex maxim⁹ Pont. munera Põtificũ numer⁹

os auctoritate anteibat, maximus dicebat: sed his postea totidẽ e plebe adiecti sunt: quos oēs a posse & facere qdã dictos põtifices tradiderũt. Var. aũt a põte & facio: qđ ab eis pons Sublicius fact⁹, ac sępe restitutus sit. Idē & Dio. tradit docẽs oēꝝ diuini cultus ĩstitutionẽ a Numa in octo ptes distributã: quarꝝ unã eos sortitos refert: q q̄ põtẽligneũ reficiãt põtifices appellant. His (ut scri. Macr.) pmissa est ptãs memoriã regꝝ gestarꝝ i tabulã cõferẽdi, quos annales maxios appellabãt nõ a magnitudie (ut inqt Festus) sed q̄ eos Põtifex maxim⁹ cõsecrasset. Is oē gen⁹ sacrorꝝ penes se scriptũ hũit & qb⁹ dieb⁹, qb⁹ hostiis, qbus q̄ tẽplis sacra fieri oporteret

PAV. MAR. ℂ Nec p̄muntur terga equi bellatoris: eq bellicosi: nam aĩal bellicosum ē: & equũ p̄sagire pugnam Pli. testatur. ℣ Nec tegimur galea: capitis tegmie: & hoc ad defẽsionẽ. ℣ Nec cingimur ense acuto: & hoc ad offensionẽ: aut ad p̄pulsandã iniuriã. ℣ Quilibet põt eē habilis. i. aptus. ℣ His telis: ac si dicere uelit carmibus tñ qlibet eē habilis non põt. ℣ At tua: pticula hæc dr̄is regꝝ sign̄t Põ. teste: ut cũ dicius: Scipio bellator: at M. Cato orator. ℣ At: o Cæ. Germanice p̄legmur scribendo. ℣ Tua noĩa: Cæsarea. i. ℣ Studioso pe. officioso seu diligẽti. ℣ Et igre. p tu. ti. im⁹ p tuas laudes & p tuas dignitates. Tituli tñ & milites appellati sunt ut Pop. inqt: q̄si tituli q̄ p̄siã tuerẽt: uñ & Titi p̄nomẽ ortũ ē. ℣ Ergo: Cæsaris (ut ẽt supius) Germãici benignitatẽ iplorat: ut hæc trãqllo aĩo mũera respiciat: si qd ocii in bellis supest. nã & hæc ad eũ belligerãtẽ in Germania scripta sũt. uñ hic: Pacãdo si qd ab hoste uacas &c. ℣ Ergo a. faue cũ. i. canã tua noĩa. ℣ Et re. p. m. p. u. tranqllo aio. nã (ut supra dixi) uult⁹ ē uolũtas q̄ p motu aĩ i facie oñdit. ℣ Si qd ua. ab ho. pa: si qd cessas a pacãdis hostib⁹: aut si qd ocii, aut tp̄is tibi supest dum pacas hostes. ℣ Februa: ubi fauorẽ Germãici iplorauit rẽ ipsã aggredit: hic .n. icipit narratio Februariorꝝ: uñ mẽsis Feb. nomẽ traxerit: & cũ a Februis dicat Februa qd sit primũ diffinit. Februa piamina eē dicit: idq; pluris argumẽtis p̄bari. ℣ Romani pa. di. uocauere. ℣ Piamina: purgatiões, lustratiões. ℣ Nũc quoq; nũc ẽt. ℣ Pluria si. dãt fidẽ uerbo: huic. i. februorꝝ. ℣ Põtifices: cũ capellæ p lupcos mactarent. ut apd Plu. ẽ: gemini adulescẽtes p̄clari sanguiolẽto gladio fœdatã sibi faciẽ attigebãt. Alii ilico cũ lana lacte madida accurrebãt: atq; absterebãt sanguinẽ: ergo ide expurgatiõib⁹ lanæ usus erat. ℣ Põtifices petũt la. ad expurgationem. i. ℣ A rege: a rege sacrificulo, & q sub põtifice erat. ℣ Et flamine: sacerdote. ℣ Queis: p qb⁹ lanis. ℣ In lin. ue. in antiq̄ loq̄la ℣ Erat no. Feb. nã februa appellabant. ℣ Põtifices: Nũa (ut Diony. refert) oēꝝ diuini cultus ĩstitutionẽ i octo diuisũt ptes: qđ erãt sacrorꝝ ordies. Primã tricuriõib⁹ tradidit: q hostias publicas p curiis imolabãt. Secũdã his, q a Græcis Stepheophori a Romãis Flamines: quos a gestatõe pileorꝝ, & ifulaꝝ hoc noĩe appellãt. Tertiã ducib⁹ sceleꝝ regũ custodib⁹. Quartã iterp̄tãtib⁹ signa a diis missa: quos augures uocãt. Quitã seruãtib⁹ sacrũ ignẽ uirginib⁹: q̄s a Dea quã colũt: uestales appellãt. Sextã Saliis, de qb⁹ suo loco dicem⁹. Septimã collegio eorꝝ: q feciales uocabãt. Vltimã sortiti sunt ii, q magnũ apd Romãos sacerdotiũ & ptãtẽ hñt: q ab ope qđ faciũt põtẽ. i. ligneũ reficiẽtes, Põtifices nũcũpãtur: hi reb⁹ oib⁹ diuis p̄sunt: & sacras oēs cãs diiudicãt magnãq; i oib⁹ ptãtẽ & imunitatẽ hñt.

Februarius unde dicat

De ordine sacrorum

ℂ Quæq;

ANT. FAN. Flamini uslictor

¶ Quæq; ca.li.d.p.c. Torrida cũ &c. Flaminius q Flamini Diali sacrorꝝ cã pũsto erat lictor dicebaĩ: aucto. Festo. Hic ẽ q farra cũ sale auctiora, electioraq; certis e locis ad te Palinuri flumẽ mõstrãt, ut se expiet: q̃uis nõ uidisset funus: sed tãtũmõ agnouisset, doluissetq. Dixim⁹ & a Iuno ne februata putari Februariũ dictũ: quã & Februalẽ, & Februlã uocabant: teste Festo. Ei.n. hoc mente rem diuinam faciebant.

¶ Quæq; lictor (ut Gellius cẽset) a ligãdo dictus: lꝫ Plu. græcum putet qđ græce λειτουργοσ p simplex. t. minister ppli dr̃: cõsulis minister ẽ: & p cõsulis & p̃toris: q falcẽ uirgarũ securi portabat: hic uel q ligaret, uĩ q plecteret meretes singulis in expiationẽ ãnis q̃dã pultes ex farre & sale accipiebat: hæc etiã Februa appellabant: sed cur lictores uirgas alligatas ferant Plu. ita Proble. lxxxii. inqt: An signũ ẽ nõ oportere magistratus iracũdiã pmptã ac dissolutã ee, an uirgarꝝ dissolutio: mora & tarditate irã frãgit, & ipetũ moderat: ꝫ malitia: q̃n ptim medicabilis ẽ: ptim curari nõ põt. uirgæ qđ medicari põt: corrigũt. fecures aũt qđ emẽdari nõ p̃t, abscindunt hic. ℣ Et farra tor. qa (ut diximus) bis torrent. ℣ Cũ mica: salis. s. ut supra: Far erat & puri lucida mica salis. ℣ Quæ lictor capit: accipit. ℣ Domibus certis: locis deputatis. ℣ Vocant idẽ: hoc Februa. ℣ Nomen: idẽ et uocat & ex lauro ramus: quo sacerdotes expiaturi coronabãtur. ℣ Idẽ nomẽ: Februa. s. est. ℣ Ramo q cæsus ab ar. pu. nõ uiolata, iõ dixit: ut p periphrasim lauꝝ arborẽ oñderet i quã Daphne se cõuertit uirginitatem corrũpi nõ passa. ℣ Tegit frõde: frõdib⁹ suis. ℣ Tpa casta: pura, lancta sacerdotũ. ℣ Ipse ego: itidẽ & pineus ramus: cuius ẽ ad expiationem usus idẽ uocat. ℣ Vidi ipse ego Fla. hoc est Flãmis ministrã. ℣ Poscẽtẽ Februa: cũ posceret Februa. ℣ Pinea uir. ramus ex pinu. ℣ Data ẽ po. Feb. Flaminia dicebaĩ q̃ Flamini diali pr̃ mistrabat: eaq; pr̃imes ac mr̃imes erat. i. q̃ patrẽ mr̃emq; uiuos hẽbat. ℣ Deniq; ut aliq̃n cõcludat: deniq; ingt oia, q̃ ad expurgationẽ a ueteribꝰ Februa uocabantur. Idẽ Põpeius ingt: Q uæcũq; purgamẽti cã i qbusq; sacrificiis adhibebanĩ, Februa appellanĩ id uero qđ purgaĩ dr̃ februatũ. ℣ Dẽiq; qđcũq; ẽ quo pianĩ: ex purganĩ nr̃a corpa. ℣ Hẽbat hoc nomẽ apud itõsos anos: apud ueteres oia q̃ ad expurgationẽ faciebãt: ut lanç: molæ: uirgæ: frõdes &c. oia Februa appellanĩ. Intõsos dixit qa prius nõ erat usus tõsiõis. Primũ. n. tõsorẽ Siculũ i urbẽ Scipio duxit: istituitq; ut nobiles singulis diebꝰ tõderẽtur: qđ Augustꝰ seruauit: cũ singulis diebꝰ tõderet. ℣ Mẽsis ab his: ergo mẽsis Febr. appellatꝰ ẽ. ℣ Quo lupci: hoc ẽ Panis sacerdotes sectis capraꝝ coriis oia circũeũt, & expurgãt. Plu. tñ ingt, cũ hæc sacra attigit: Capellas mactãt, & erectis capraꝝ tergoribꝰ nudi p ciuitatẽ discurrũt: qcũq; sibi obuiã fiũt uerberãt coriis: adultę mulieres ultro se his offerũt, existimãtes id sibi felicẽ pariũdi facultatẽ p̃stare: sed de hoc iseriꝰ. Põpeius ãt ingt: Februarius mẽsis dictus: q extrẽo mẽse ãni pp̃s februaret. i. lustraret ac purgaret: uel a lunõe februata: quã alii Februalẽ: Romãi Februlã uocãt: q ipsi eo mẽse sacra fiebãt, eiusq; ferię erãt lupcalia: quo die mulieres februabãt a lupcis aiculo lunõis. i. pelle capriã. Quã ob cãꝫ is quoq; dies Febr. appellabat: & reliq̃ q̃ paulo supius diximꝰ. ℣ Mẽsis dictꝰ ẽ ab his. s. lustratõibꝰ. ℣ Quo: mẽse. s. ℣ Lupci: sacerdotes Pãis: lꝫ d his iseriꝰ. ℣ Lustrãt: circũeunt. ℣ Secta pel. secto capno corio.

PAV. MAR.

Licto-resuñ dicti

Quæq; capit lictor domibus purgamina certis,
Torrida cum mica farra, uocantur idem.
Nomen idem ramo: qui cæsus ab arbore pura,
Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego Flaminicam poscentem Februa uidi:
Februa poscenti pinea uirga data est.
Deniq;, qđcunq; est, quo corpora nostra piantur:
Hoc apud intonsos nomen habebat auos.
Mensis ab his dictus: secta quia pelle luperci

Pura uestimẽta

Pura arbor

Lictores cũ magistratus populi Ro. uirgis quẽpiã uerberari iussissẽt crura eius & manꝰ ligari a uiatore solita sint: isq; e collegio uiatorꝝ, q officiũ ligãdi hꝫet lictor sit appellatus: Tyro ãt Tullius M. Cicero. libertus lictorẽ uel a licio, uel a lino dictũ tradidit: q q magistratibus p̃mistrabãt licio trãsuerso cincti erãt. Plutar. uero in q̃onibus scribit lictores lora i sinu gestãtes Romulũ seq̃ solitos: q (ut qbusdã placet) olim lictores dicebanĩ: λαον. n. Græci ppr̃m dicũt: uñ minister ppli λειτουργόσ uocat. ℣ Qui cęsus ab arbore pura: nõ fulgurita, ñ maculosa: sicut pura uestimẽta dicimꝰ: q̃ (ut ingt Festus) sacerdotes adhibebãt: nõ obsita, nõ fulgurita, nõ maculã hñtia, nõ funesta. Dñr & pura eodẽ autore, q̃ in usu spurco nõ fuerũt. Talia. n. decet Diis imortalibus exhiberi. Tibullus: Discedat ab aris Cui tulit hesterna gaudia nocte Venus. Placet aũt ut p arborẽ puraꝫ hic lauꝝ accipias, in quã Daphne puella castitate ĩsignis mutata ẽ: cuius arboris frõdibꝰ sacerdotes utebãt: ut Crines in terga solutos Cãdida Phocaica cõplectũr ĩula lauro. ℣ Ipe ego Flaminicã po. Feb. uidi: uxorẽ Flamis dicit.

Flamica Flaminia Pr̃imes Mr̃imes

Est ãt cauẽdũ ne p Flaminicã Flaminiã dicamꝰ, nisi forte sacerdotulã significare uelimus, q̃ Flaminicæ Diali p̃minis trabat, & Flaminea dicebaĩ: eratq; pr̃imes & mr̃imes. i. patrẽ & matrẽ adhuc uiuos hñs: quo uocabulo ẽt significamus Flaminis Dialis domũ: ut Festus & A. G. scribunt: uñ ignẽ efferri, nisi diuiæ rei gr̃a ius non erat. Flamica uero ẽ uxor Flamis. Macro. Flamica quoties tonitrua audisset feriata erat, donec placasset Deos. A. G. Quas flamicas sacerdotissas Dialis seorsũ aiũt obseruitare. Festus: Rica est uestimẽtũ q̃dratũ, fimbriatũ, purpureũ: quo Flaminicę p palliolo utebanĩ. ℣ Februa. po. pi. uir. da. ẽ: pinus sacra ẽ mr̃i Deũ (ut ait Ser.) ex q̃ arbore dabanĩ coronæ uictoribus apud Isthmũ: aucto. Pli. Eadẽ & Pani Deo Arcadiæ grata dr̃. Proptius: Fagus & Arcadio pinus amica Deo.

Flamica Pinꝰ mr̃i Deũ sacra

Intonsi Romãi

℣ Hoc apud itõsos nomẽ hẽbat au. utteres pp seueritatẽ hirsuti erãt: teste Porphyriõe: uñ Catonẽ intonsũ dixerũt. Primus ãt tõsorẽ in urbẽ duxit Scipio. ℣ Mẽsis ab his dictus: a Februis Februariꝰ noiatus est: quo mẽse lupci p urbẽ discurrẽtes: & secta pelle hoc est loris obuios ferientes (ut in lupcalibus latius dicemus) oia lustrare ac purgare credebãt. Potuit & Februario uocabulũ dari q̃ pactis ferialibꝰ: q̃ festa Diis Manibus sactata sunt tpa februata & purgata eẽnt: q̃ pura nõ sunt dũ ferialia celebrãt. Quare ifra legimus: Dũ tñ hæc fiẽt uiduę cessate puellæ: Expectet puros pinea tæda dies. Nouimus. n. funebria pollutionẽ facere. Quã ob cãm ingt Macro: õportuisse ciuitatẽ hoc mẽse lustrari: quo iusta Diis mãibus soluebanĩ: & apud maiores, q funera p̃secuti fuerãt redeũtes aspgebãt aq̃, & ignẽ supgrediebantiqđ purgatiõis genus suffitionẽ uocabãt: aucto. Festo. Itẽ Aeneæ apd Vir. funestato morte Palinuri flumẽ mõstrãt, ut se expiet: q̃uis nõ uidisset funus: sed tãtũmõ agnouisset, doluisset q. Diximꝰ & a Iuno ne februata putari Februariũ dictũ: quã & Februalẽ, & Februlã uocabant: teste Festo. Ei. n. hoc mente rem diuinam faciebant.

Flaminea Pinꝰ mr̃i Deũ sacra Intonsi Romãi

Februarius a februis

¶ Quæq; lictor (ut Gellius cẽset) a ligãdo dictus: lꝫ Plu. græcum putet qđ græce λειτουργοσ p simplex. t. minister ppli dr̃: cõsulis minister ẽ: & p cõsulis & p̃toris: q falcẽ uirgarũ securi portabat: hic uel q ligaret, uĩ q plecteret meretes singulis in expiationẽ ãnis q̃dã pultes ex farre & sale accipiebat: hæc etiã Februa appellabanĩ: sed cur lictores uirgas alligatas ferant Plu. ita Proble. lxxxii. inqt: An signũ ẽ nõ oportere magistratus iracũdiã pmptã ac dissolutã ee, an uirgarꝝ dissolutio: mora & tarditate irã frãgit, & ipetũ moderat: ꝫ malitia: q̃n ptim medicabilis ẽ: ptim curari nõ põt. uirgæ qđ medicari põt: corrigũt. fecures aũt qđ emẽdari nõ p̃t, abscindunt hic. ℣ Et farra tor. qa (ut diximus) bis torrent. ℣ Cũ mica: salis. s. ut supra: Far erat & puri lucida mica salis. ℣ Quæ lictor capit: accipit. ℣ Domibus certis: locis deputatis. ℣ Vocant idẽ: hoc Februa. ℣ Nomen: idẽ et uocat & ex lauro ramus: quo sacerdotes expiaturi coronabãtur. ℣ Idẽ nomẽ: Februa. s. est. ℣ Ramo q cæsus ab ar. pu. nõ uiolata, iõ dixit: ut p periphrasim lauꝝ arborẽ oñderet i quã Daphne se cõuertit uirginitatem corrũpi nõ passa. ℣ Tegit frõde: frõdib⁹ suis. ℣ Tpa casta: pura, lancta sacerdotũ. ℣ Ipse ego: itidẽ & pineus ramus: cuius ẽ ad expiationem usus idẽ uocat. ℣ Vidi ipse ego Fla. hoc est Flãmis ministrã. ℣ Poscẽtẽ Februa: cũ posceret Februa. ℣ Pinea uir. ramus ex pinu. ℣ Data ẽ po. Feb. Flaminia dicebaĩ q̃ Flamini diali pr̃ mistrabat: eaq; pr̃imes ac mr̃imes erat. i. q̃ patrẽ mr̃emq; uiuos hẽbat. ℣ Deniq; ut aliq̃n cõcludat: deniq; ingt oia, q̃ ad expurgationẽ a ueteribꝰ Februa uocabantur. Idẽ Põpeius ingt: Q uæcũq; purgamẽti cã i qbusq; sacrificiis adhibebanĩ, Februa appellanĩ id uero qđ purgaĩ dr̃ februatũ. ℣ Dẽiq; qđcũq; ẽ quo pianĩ: ex purganĩ nr̃a corpa. ℣ Hẽbat hoc nomẽ apud itõsos anos: apud ueteres oia q̃ ad expurgationẽ faciebãt: ut lanç: molæ: uirgæ: frõdes &c. oia Februa appellanĩ. Intõsos dixit qa prius nõ erat usus tõsiõis. Primũ. n. tõsorẽ Siculũ i urbẽ Scipio duxit: istituitq; ut nobiles singulis diebꝰ tõderẽtur: qđ Augustꝰ seruauit: cũ singulis diebꝰ tõderet. ℣ Mẽsis ab his: ergo mẽsis Febr. appellatꝰ ẽ. ℣ Quo lupci: hoc ẽ Panis sacerdotes sectis capraꝝ coriis oia circũeũt, & expurgãt. Plu. tñ ingt, cũ hæc sacra attigit: Capellas mactãt, & erectis capraꝝ tergoribꝰ nudi p ciuitatẽ discurrũt: qcũq; sibi obuiã fiũt uerberãt coriis: adultę mulieres ultro se his offerũt, existimãtes id sibi felicẽ pariũdi facultatẽ p̃stare: sed de hoc iseriꝰ. Põpeius ãt ingt: Februarius mẽsis dictus: q extrẽo mẽse ãni pp̃s februaret. i. lustraret ac purgaret: uel a lunõe februata: quã alii Februalẽ: Romãi Februlã uocãt: q ipsi eo mẽse sacra fiebãt, eiusq; ferię erãt lupcalia: quo die mulieres februabãt a lupcis aiculo lunõis. i. pelle capriã. Quã ob cãꝫ is quoq; dies Febr. appellabat: & reliq̃ q̃ paulo supius diximꝰ. ℣ Mẽsis dictꝰ ẽ ab his. s. lustratõibꝰ. ℣ Quo: mẽse. s. ℣ Lupci: sacerdotes Pãis: lꝫ d his iseriꝰ. ℣ Lustrãt: circũeunt. ℣ Secta pel. secto capno corio.

ANT. FAN. Expiãdi ritus Patroclus cæde facta ad Peleũ cõfugit

¶Idq; piamen hñt:existimant oĩa expiari discursu lupco rum:& Iunonis amiculo.℣ Credebãt:idem & nos credi mus,q in uera religione uersamur:nã & q Dei filiũ,ac ue rum Deum ꝓdidit potuit expiari:potuitq; oĩum ifelicissi mo si uoluisset tm̃ facinus cõdonari.℣ Actoridẽ Peleus: ꝓbat exẽplis expiandi ritũ a græcis principiũ habuisse.Pa troclus.n. Menœtii filius & Actoris nepos: tum Opũte oppido Locridis luderet A stragalis cũ Amphidamãtis filio Clisonymo(ut qdã uo lũt)iratꝰ ob subreptos Astra galos eũ iteremit:& Pythiã confugit ad Peleũ.ut:Cæde puer facta Patroclus Opun ta reliqt:Thessalicãq; adiit hospes Achillis humũ.Dicit aũt a Peleo nõ solum purga tus,sed & domi acceptus:ut inqt Home.& magna cura educatus,atq; inter familiares habitus.Q d nõ alienũ a ue ro existimandũ est,cũ eum Achilli necessitudine fuisse cõ iunctuꝫ Eustachius colligat.Vñ is deinde a Peleo socius Achilli datus,cũ eo in bellũ Troianũ profectus est. Cæte rum Strabo nõ Clisonymũ sed Eanẽ eum uocatũ refert a Patroclo interfectus est:diciturq; occisus p iprudentiã: quẽ eius affinẽ fuisse nõnulli tradunt.Stranonis in.ix.suę geographiæ hæc uerba sunt.Cęteꝝ ex Opuntia terra na tum esse Patroclum testat Homerus:q cũ cædem patrasset inuitus fuga se subtraxit ad Peleum. Menætius uero eius pr̃ mansit in patria.Ait.n.Achilles se Menætio polli citum cũ ex ea expeditione reuertisset illum in patriã re ductuꝫ.Verũ nõ ille,sed Aiax Locrus Opuntioꝫ regnũ obtinebat,quẽ a patria Aryco genitum ferũt.Eanẽ uero uocatum fuisse eũ dicũt,quẽ Patroclus interemit, a quo & sacellum Eanium,& Eanidẽ pontẽ oñdunt noiatũ. Sa ne Opũs uñ Opuntius sinus,q est e regione Euboiç no men accepit Metropolis:fuit distans a mari ad stadia.xv. ubi Menætius Actoris filius(teste Diodo.)imolatis Her culi,cui amicus fuit,tauro,capro,& ariete:instituit ut sin gulis annis ei sacra fierent,utq; ibi ꝓ heroe coleret.A Me nætio Patroclum Menætiadẽ,ut ab Actore Actoridẽ di cimus.ut:Siue Menætiadem falsis cecidisse sub armis. & Quæ fuit Actoridæ cũ magno semp Achille Laudari soli ta est Hectoris ore fides.℣ Ipm quoq; Pelea Phoci Cæde per Hæ. Peleus Aeaci ex Aegina filium Phocũ fratrẽ iter fecit:ut Diodo.scri.sed inuitus. Alii eum dicunt adiutũ a Thelamone Phocum iugulasse. ut:Felix & nato felix & coniuge Peleus: Et cui si demas iugulati crimina Phoci Oia contigerant.Ea cæde pollutus fugit ad Ceicem:po steaq; ad Acastũ regem Magnesiæ:eũ uidelicet, quẽ ferũt Phthiriasi periisse:ut legimus in uita Syllæ,a quo purga tus dr̃.ut:Magnetas adit uagꝰ exul & illic Sumit ab Hę monio purgamina cędis Acasto.Olim.n.reges & sacerdo tum & regũ munera obire consueuerunt, ut:Rex Anius rex idem hoium Phœbiq; sacerdos.Eam ob cãm Apollo (ut scri.Statius in.i.Thebai.)pollutus cæde Phitonis ad Crotopum regem se cõtulit.ut Noua dehinc piacula cæ dis Pergrens nr̃i regna haud opulenta Crotopi Attigit. Dicitur aũt Peleus aqua expiatus,qd primũ eẽ purgatio nis genus Seruius tradit.Cum.n.ois purgatio(ut ei pla cet)aut p aquas,aut per ignem,aut p aerem fiat.ut Aliæ panduntur inanes Suspensæ ad uentos:aliis sub gurgite uasto Infectum eluitur scelus aut exuritur igni.Maximũ inqt purgationis genus esse qd per aerem fit,cũ primum sit:aquæ secũdum:ignis tertiũ:licet sint q hac in re a Ser uio dissentire uideant.Sciẽdũ Magnesiam ubi Acastus re gnasse dr̃ annexam esse Thessaliæ auctо.Pli.inde orta ẽ Magnesia urbs Asiæ quæ sita est ad Męandrum flumen: ut scri.Herod.inde & genus magnetis Magnesiacum no men accepit.Vocatur autem Thessalia interdum Hęmo nia a rege Hæmone:quem dicũt fuisse Deucalionis filiũ.

Omne solum lustrant:idq; piamen habent.
Aut quia placatis sunt tempora pura sepulchris:
Tunc cum ferales præteriere dies.
Omne nefas,omnemq; mali purgamine causam
Credebant nostri tollere posse senes.
Græcia principium moris dedit:illa nocentes
Impia lustratos ponere facta putat.
Actoridem Peleus,ipsum quoq; Pelea Phoci
Cæde per Hæmonias soluit Acastus aquas.

¶Omne solum:omnem tel lurez.℣ Et id:hęc lustratio. ℣ Habet piamen:habet ex piatiõem.℣ Aut quia:in Fe bruario non solũ pro uiuen tium expurgatione:sed etiã pro mortuoꝝ expiatiõe fie bant sacrificia:qd nisi factũ esset,putabant circa sepul chra errare Manes: & ex eo aeris itemperiem, tempesta tes,& pestilentias oriri.Ma nium ergo expiatio institu ta est circa sepulchra iꝑa:uñ in hoc mẽse Numa(Macro.teste)statuit ut iusta Dis Ma nibus soluerentur.Et Plut.lupercalia inqt ad expiandos Manes constituta uidebant:fiebant.n.nefastis diebus mẽ sis Feb.quem piacularem interꝑtant:& reliqua. Inqt er go aut dictus mensis ab his expiationibus.℣ Aut qa tũc cum ferales dies.i.in quibus fiebãt feralia:hoc est sacra ꝓ mortuis.℣ Præterierе:pro ꝑterierunt.℣ Tempora sunt pura:hoc est sine ulla lue,serena,& lucida. ℣ Placatis se pulchris:factis sacrificiis circa sepulchra:uł exturatis Ma nibus.℣ Omne nefas: nullum erat adeo ingens scelus: q ueteres expiatione deleri non putarent. ℣ Nostri senes: maiores nostri.℣ Credebant posse tollere: posse delere, posse auferre omne nefas:& omnem causaꝫ mali. ℣ Pur gamine:lustratione,expiatione.℣ Græcia:facilitas hęc ex purgandi criminis a Græcis initium sumpsit:q putabant delinquẽtes ubi expurgati essent ab oĩbus criminibus ab solui:non est alienum hoc a religione nostra. nã nr̃a fides est ut peccata oĩa purgatione sacerdotis diluant. ℣ Græ cia de.prin.mo.huius.l.consuetudinis expurgandi scele ris.Græcia dicta est a Græco rege Atticę regionis:ut Ari stoteles inqt in Meteoris.℣ Illa:Græcia.s.hoc ẽ Græci ipsi pu tant.℣ Nocẽtes lustratos:expurgatos.℣ Ponere facta im pia:deponere & delere scelera.℣ Actoridẽ:arguit ab exẽ plo Græcoꝝ heroum:q ob patratam cædem expurgati fuere:& q expurgauerunt.Actor Menœci pater, Menęci us Patrocli.Inde Actorides patronymicum quasi nepos Actoris.Patroclus(ut Helanicus Lesbius rerum scriptor inqt)Menœci filius educatus in Opunte:cædẽ non uolũ tariam patrauit.Puerꝝ.n.coæuum Amphidamantis filiũ Clytonomũ:uel(ut qdam dicunt)Eanadetalis iratus iter fecit:ob hoc itaq; patria exul Phthiã uenit:ubi ꝓ affinita te q̃ intercedebat cũ Peleo & Achille moratus est:amici tiãq; excellentẽ inter se seruantes simul in bellũ Troianũ ꝓfecti sunt:hæc ille.A Peleo ergo de patrata cæde expur gatus fuit.Peleus uero Aeaci:& Aeginæ filius Phocũ fra trem interfecit exulans:ut in Met.refert:ex patria in Tra chinã tellurem ad Ceicẽ uenit:deinde ad Magnetas:uñ in Met.Magnetas adit uagus exul:& illic Sũit ab Hæmõio purgamina cędis Acasto:& ab Acasto sacerdote expurga tus est.Sunt tm̃ q dicant ab Actore in Opunte expurgatũ fuisse.Acastus Peliæ Thessaliæ regis filius fuit:inqt ergo. ℣ Peleus lauit:expurgauit. ℣ Actoridẽ:Patroclũ Acto ris nepotẽ. ℣ Acastus lauit,iꝑm quoq;:iꝑm ẽt.legit ẽt sol uit.℣ Pelea: Peleũ ꝓ aquas Hæmonias:ꝓ aquas Thessali cas: Thessalia.n.Hęmonia dicta ẽ ab Hęmone Deucalio nis filio.℣ Cęde fratris:occisiõe fratris sui,q Phocꝰ dict⁹ ẽ.

¶Vectam

PAV. MAR.

ANT. FAN. Medeæ fabula

¶ Vectã fre.p in.dra.Aege⁹ Credulus im.Pha.fuit ope: Medea Aeetę Colcoꝝ regis filia ex lydia Phasis dr̃ a poetis a Phasi flumie Colchoꝝ:q rura secat ditissima: ut inqt Lu.Hãc scribũt qdã fuso bitũine uenẽato Creõtẽ regẽ Corithioꝝ & Creusã ei⁹ filiã cũ tota regia cõbusisse:atq; ipsu p trucidasse Didimũ,Ascimenũ,& Thersãdrũ:quos ex Iasone susceperat:q; is ea repudiata Creusã,quã & Glaucẽ uocãt,duxisset uxorẽ: quo dolore sũt q dicãt Iasonẽ pcitũ seipm pemisse.Eã ob cãm Medea ad Aegeũ regẽ Atheniẽsium fugit:q eã non purgauit solũ:sed mrimonio sibi nũxit, ut:Excipit hãc Aegeus facto dãnãdus in uno:Nec satis hospitiũ est thalami quoq; fœdere iũgit.Seneca in Hyppolito: Sileant aliæ sola coniux Aegei Medea reddet fœminas diꝝ genus.Inde(ut qdã tradũt)p diuortiũ recedẽtẽ Medeã pp adultã puigni ætatẽ Iason exulẽ miserata recepit:qua comite necnõ & Medo Aegei filio Colchos dr̃ repetisse:ac socero regnũ restituisse.Cęteꝝ,ut apud Solinũ legim⁹,Aeetes tres filias habuisse dr̃ Angitiã,Medeã,Circẽ,q̃rũ Medeã a Iasone Butroti sepultã ferũt.Angitiã uero cũ uicia Fucino occupasset Deã habitã q̃ salubri scia aduersus morbos resistens hoies uiuere dedisset:q̃uis dicãt nõnulli(ut Ser.meminit) Medeã posteaq̃ relictis Colchis Iasonẽ secuta ẽ,ad Italiã p uenisse:atq; a Macubiis ppĩis circa Fucinũ lacũ hitãtibus Angitiã noiatã:qũ ii ab ea cõtra serpẽtes nõnulla remedia edicti carmibus serpẽtes angerẽt. Sũt q dicũt Medeã Creõtis regia icẽdio ablũpta cũ fugẽr cogeret alatis draconib⁹ uectã Thebas puẽisse:uñ cũ Herculẽ infania liberasset ad Aegeũ Athenas se cõtulit:ide i Phœniciã, & als Asiæ regiões,postremo Colchos:ubi humãis reb⁹ dr̃ excessisse.Sũt aũt Colchi ad sinistrã ptẽ Põtici maris in Scythia:a quoꝝ flumine celeberrimo poeta (ut diximus)eã Phasidẽ uocat.Nolim tñ finisthã ptẽ hoc loco accipias ad quã Ouidi⁹ exulauit:q̃uis ibi Medea frẽm Absyrtũ lacerasse narret:quẽ tñ nõnulli tradiderũt (ut auctor ẽ Stra.) ad Absyrtidas ĩsulas iterẽptũ.¶ Amphiaraides:additio facta ẽ patronymico uersus gr̃a:ut Sedit Atlãtiades:signãt Alcmæonẽ Amphiarai auguris Argiui filiũ:q Eriphylẽ matrẽ necauit:qm̃ ea latentẽ bello Thebano maritũ pdiderat Polynici:unde is postea hiatu terrę dum curru dimicaret absorptus ẽ.ut:Lautigeri subditos an uatis hiatus.Vir.in.vi.Aen.Mœstãq; Eriphylẽ Crudelis nati mõstrãtẽ uulnera cernit.Alcmæon postea uti Orestes furore corrept⁹ ẽ:dr̃q; expiatus ab Acheloo:et a sr̃ẽ Amphilocho iterfectus,q eũ(mea sntia)nõ recte purgatũ mell⁹ expiauit.Notũ ẽ cur Amphiaraus Oiclei fili⁹ latuerit:cur uxor eius Eriphyle latẽtẽ pdiderit.Naupacte⁹ ãt Achelo⁹ hoc loco dr̃ a Naupacto Aetholię oppido.Hic.n.fluuius ort⁹ a Pido mõte Thessaliæ Acarnaniã(ut inqt Pli.)ab Aetholia diuidit:ubi Naupactus est:apud quam aliquot sęculis añq̃ in Puteolano mari qdã delphinoꝝ amatores flagrãtissimi cogniti sunt,ut Theophra.tradit.Dicta ẽ ãt Naupactus a pãgẽdis.i.cõstruẽdis nauib⁹:ut Strabo auctor ẽ, q illic Heraclidæ classem cõpegerit.¶ Tu quoq; sacrorũ &c.Februarius erat ultim⁹ ãni mẽsis:ut dixim⁹ supra:ita ut i eo tpe ãno iã fere psumato termialia celebrarẽt: q̃ cũ annũ quasi terminarẽt celebrari aptissimo tpe uidebanť.

Aeetæ filię tres Angitia Medea Circe

Colchi Phasis

Amphiaraides

Alcmæonis fabĺa

Achelo⁹ Naupactus

Februarius ultimus ãni

Vectam frenatis per inane draconibus Aegeus
Credulus,immerita Phasida fouit ope.
Amphiaraides quam Naupacteo Acheloo
Solue nefas dixit:soluit & ille nefas.
Ah nimium faciles:qui tristia crimina cædis
Fluminea tolli posse putatis aqua.
Sed tamen(antiqui ne nescius ordinis erres)
Primus,ut est,Iani mensis & ante fuit.
Qui sequitur Ianũ,ueteris fuit ultimus anni:
Tu quoq; sacrorum Termine finis eras.

PAV. MAR.

¶ Vectã:Medea Aeetę Colchorũ regis filia ex Hipsea cõiugẽ patrẽ pdidit:frẽm interemit,Iasonẽ secuta, & Iasoni nupta ex eo filios peperat:a quo postea ob Creusã Creõtis Corinthiorũ regis filiã repudiata:accẽsa furiis Creusã quodã ueneficio cũ pfe Creõte cremauit:filios ex Iasone necauit:iũctis ad currum draconibus Athenas cõfugit:ab Aegeo Athenarũ rege expurgata,& i mrimoniũ accepta ẽ:ex quo Medũ pepit:a quo Media postea dicta ẽ.Sed reuertẽte Theseo ex lõga pegriatiõe Aegei ex priore uxor filio cũ illa illi uenenũ paraſſet,ne regno succederet:detecta insidias aufugit. Trogus tñ inqt p diuortiũ ab Aegeo discessisse i orientẽ:urbẽq; a filii noie ædificasse:a qua & puicia ois Media denoiata ẽ. Inqt ergo Aegeus credulus: qa credidit illi⁹ scelera aq̃ dilui posse,¶ Fouit:& expurgauit et fouit.aut si sit.¶ Solui:purgauit.aut ẽt.¶ Iuuit ope imerita:ope q̃ illa nõ merebať,et hic imerita cũ passio ne ponit.¶ Phasida:pr̃onymicũ formauit a Phasi flumine Colchorũ Euxinum igrediẽti.¶ Phasida:Medeã a Phasi.¶ Vectã p inane:p uacuum:hoc est p aerẽ.¶ Draconibus frenatis:iunxerat.n.dracones ad currũ quo uecta est.¶ Amphiaraides: Amphiaraus Oiclei filii Antiphatis filii Malampi fili⁹ uates: cum puideret si in bellũ Thebanũ cũ cæteris ducibus accederet se piturũ,cauebat dissidẽs cũ Adrasto rege (ut auctor est Diod.) ad Eriphylẽ uxorẽ Amphiarai dissensiões oẽs detulerũt:q̃ qa dono accepat a Polynice:ut uiro belli societatẽ pluaderet torquẽ aureũ a Venere Armoniæ filiæ datũ:hæc p Amphiarao sniam dedit:adictẽs: ut Thebãi belli socius,adiutorq; esset.Ille putãs se ab uxore pditũ, Alcmæoni filio mãdauit:ut post obitũ suũ uxorẽ iterimeret.Profectus in bellũ hiatu terræ absortus est:& præter Adrastũ cæteri duces periere:rñsum deinde Apollinis habitũ est:eã Græcos ciuitatẽ expugnaturos si Alcmæonẽ impatorẽ cõstituissent.Dux factus,Deũ & de Thebano bello:& an matrẽ p ũiret cõsuluit:rñdit Apollo ut utrũq; faceret,nõ solũ qa mollile aureũ mr̃ in pr̃is nccẽ,sed & peplũ ob filii interitũ accepat.hæc ille.Alcmæon(siue ut alii dicũt Alcmęus)itaq; matrẽ interemit.Cõfugit diu furore actus in Locros tãdẽ,& in Acheloo flumie se lauit:q non lõge a Naupacto Locrorũ regia fuit:de quo alias. Alii dicũr Calliroem Acheloi filiã in mrimoniũ accepisse: ergo.¶ Amphiaraides:Alcmæõ Amphiarai.i.dixit.¶ Acheloo Naupacteo Solue nefas cædis.i.patratæ: qa matrem interfecerat.¶ Et ille soluit nefas:Achelous.n.fluuius Acarnanes ab Aetholis diuidit.¶ Ah nimiũ:arguit illos nimię facilitatis:q cædis cria putãt aq̃ alpsione deleri.¶ Ah:admirãtis est.¶ Nimiũ faciles:dico.i.uos ẽ.¶ Qui putatis posse tolli:solui,& deleri.¶ Aqua flu.flumie.n.uiuo se abluebãt:uñ Vir. Et cæde recenti Obtrectare nefas: donec me flũine uiuo Abluero.¶ Tristia crimina cædis:occisionis:Tristia qdem ab effectu ipso.¶ Sed tñ:redit ad oi dinẽ mẽsiũ:nã q nũc primus est Ianus.i.& olim a Numa prior ĩstitutus fuit.¶ Sed tũ ne tu erres nes,in errore uerseris ignarus.¶ Ordinis antiq:quẽ antiq seruabãt.¶ Vt mẽsis Iani:hoc est Ianuarius.¶ Est primus:qa primus anni.¶ Et:ẽt.¶ Ante fuit:primus.i.¶ Qui sequtur:Februarius uero q nũc post Ianuariũ est:tũc ultio loco erat duplici argumẽto:& q i fine ãni fiebãt expurgatiões:& q finis sacrorũ,& Termini festũ:de quo dicemus suo loco.¶ Mẽsis q se.Ia.mẽsem Iano dicatũ:hoc est Februarius erat ultimus ãni ueteris:ãni a Numa ĩstituti.¶ Tu quoq; o Ter. apostrophe ẽ ad Termini festũ.¶ Eras finis sa.qa in fine ãni celebrabať tuũ festũ:qđ tã ãnales q̃ fausios claudebat.

De Medeę fraude

Fabula de Alcmęone filio Amphiarai

De festo dei Termini

ANT. FAN.

¶Postmodo cre.ſpa.di.lō. Tpa bis qni cō.uiri:bñ credū tur cū nuſq̄ legāt uel decēuiros creatos iſpiciēdis libris Sibyllinis,uel q creati ſunt ſcribēdis legibus Ianuariū & Februariū cōiunxiſſe.Ego is ſum q neutros exiſtimē id feciſſe cū & Ouidius ea de re dubitet:& neminē legeri,a quo certū aliqd tradat. Creati aūt ſunt decēuiri ſcribēdis legibus ut placet Solino āno urbis .cccii. quo tpe Empedocles Agrigētinus in phiæ naturalis ſtudio florebat: teſte A.G.¶Pricipio mēſis:calendis Februariis colit Solpita cui ad ædē mris Deū in palatio(ut qbuſdā placet)tēplum cōſtitutū eſt:& prio huiꝰ mēſis die dedicatum:qđ auctor ait ꝓcubuiſſe lōga die ac uetuſtate conſumptū.Hoc ego fuiſſe arbitror qđ uouit Iūoni ſoſpitę Cornelius cōſul in principio pugnæ cū certaret aduerſus Inſubres ſi hoſtes fuſi,fugatiq; eſſent:quoꝝ ea pugna.xxx.millia piere . Eſt āt Soſpita Iuno(teſte Priſciano) ubi hoꝝ carminuꝫ argumēto ꝓbat Soſpitā fœminino gñi cōuenire.Soſpitare,n.eſt ſaluare teſte Nonio.Ennius i Menalippa: Regnūq; nrm ſoſpitēt,ſupſtitētq;.Hāc Deā ptātē hīe ſeruādi Ariſt.docuit:q(ut i eius uita legim⁹) Nicanore genero ægrotāte uouit ſtatuas duas , alterā Ioui ſeruatori:alterā Iunoni ſoſpitę ſi Nicanor icolumitatē recipet. Huius Deæ tēplū nō obſcurū fuit Lauinii:cuius fæpe Liuius meminit. Sūt & aliæ multæ Iunonis ptātes:ut Iuno maxima:quam theologi dixerunt ipſam matrē Deum,quæ terra dicitur.Vnde ei porcam ſacrificabāt:item Iuno Lucina:Curetis: Matrona:Regina.Sciēdum q ſoſpes licet ſaluum ſignificet,Ennius tamē ꝓ ſeruatore ſoſpitem poſuit:in qua ſignificatiōe maiores Iunonē ſoſpitam:hoc eſt ſeruatricē cognominauerūt. ¶Cætera ne ſimilia.ca.la.rui. ſoſpitæ Iunonis templū ab Auguſto refectum nuſq̄ iuenies:q̄uis memini me adoleſcēte multos contra ſentire.Si.n.Aug.eā ædē reſtituiſſet non loq̄ret poeta uti dubitātes ſolēt:nec diceret:Soſpita delubris dī aucta nouis:ſed potius ut affirmātē de recēti ædis reſtitutiōe dicere oportebat:Soſpita delubri eminet aucta nouis:uel tale aliqd.Diligēter itaq; aīaduertēdū ē ne ita interp̄temur hūc locū:ut a poeta diſſentire uideamur:neq;.n. auctū tēplū iō dī q Auguſtus amplificauerit ædē uetuſtate conſumptā:ſed q calēdis Februariis Romāi Soſpitæ primū tēplū dederit:qđ Auguſti & Ouidii tpibus ꝓcūbebat.Aucta.n.dīr numina & exaltata,cū mortales ea ſacroꝝ honore ꝓſequunt. Vñ illud eſt Catonis:Iane pī macte uino iferiori eſto:& in ſacris dicebāt aucto.Ser.Macꝰ ē taurꝰ uino uel thure:hoc eſt cumulata ē hoſtia & magis aucta. Sēlus ergo eſt:Prīo die Februarii nouū tēplū dicatū Iunoni hoſpitæ,uel ut melius loquar,ſacratum dī. Sed ſi q̄ris ubi ſit tēplū illud nuſq̄ eſt:ꝓcubuit.n.longa uetuſtate cōſumptū.Cætera aūt ne ſiīr ꝓcūberent,cauit Augu. Duo .n.illi,uerſus ſic legēdi ſunt : Nūcubi ſint,illis q̄is ſacrata calendis Tēpla Deæ:lōga ꝓcubuere die.¶ Cauit ſa.pui. cu.du.non Tiberii:quē cōſtat circa Deos ac religionē negligentiorē fuiſſe:ſed Octauiani Cæ. quē & Liui.li.iii.primæ Decadis tēplorū cōditorē reſtitutorēue fuiſſe teſtat: & Sueto.ſcri.ædes ſacras uetuſtate collapſas aut incēdio abſumptas refeciſſe:eaſq; & cæteras opulētiſſimis donis adornaſſe:& publica opa plurima extruxiſſe:ut ædē Martis ultoris:tēplū Apollinis in Palatio:ædē tonātis Iouis in Capitolio:ac principes uiros ſæpe hortatum eſſe,ut ꝓ ſa cultate qlq; monumētis uel nouis uel refectis urbē adornarēt.Itaq; multa a multis tūc extructa ſunt:ut a Martio Philippo ædes Herculis & Muſarū:a L. Cornificio ædes Dianæ:a Munucio Plāco ędes Saturni:ab Agrippa cōplura & egregia. ¶Sub quo delubris ſentit nulla ſenectus: Liui.& Plutar . auctores ſūt Auguſtū reſtituiſſe tēplū Iouis feretrii,cui Romulus opima ſpolia ſuis māibus reportauit.Is(ut Plut.placet)a ferendo:ut Feſto:a ferendo cognomē accepit : q; pacē ferre putaret:ex cuius tēplo ſumebant ſceptrū p qđ iurarēt, & lapidē ſilicē,quo fœdus ferirent.Alii a ferendo Ioui feretrio nomē inditū uolunt.Qđ (ut inqt Proptius)uicta ſuis humeris huc arma ferebant. Nō eſt aūt infima laus Auguſti cū dī:Poſitor reſtitutorq; temploꝝ.Cū.n.Plato doceat tria eſſe genera iuſtitiæ: quorū aliud circa Deos:aliud circa hoies:aliud circa defunctos uerſat. Magna qdē laude digni ſunt q mutua,depoſitaq; reſtituētes erga hoies iuſti ſunt:itē q mortuis iuſta pſoluunt.Sed nō minorē laudem merent q ſacraꝝ reꝝ curā hītes circa Deos pii ac religioſi ſunt.Hinc illud eſt Horatii in Sermo.ad duo iuſtitiæ genera ptinentibus:Cur eget indignus q̄ſq̄ te diuite: quare Templa ruunt antiqua deum? Cur improbe charę Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo.

¶Primus:rō cur Ianuarius primus:cur Februariꝰ ultius. Ianua ē primus igreſſus & ide Ianuarius primus igreſſus ē ni.¶ Primus.n.ē mēſis Iani:Ianuarius.¶ Quia ē pria ia. ēpmꝰ igreſſus. ¶ Quī:mēſis qui. ¶ Eſt ſa.ſacratꝰ.¶ Imisma. Dus iferis:qa in eo fiebant feralia ſacra : ut diximus. ¶ Erat imus:ultius,ut ſupius diximꝰ,a.x. uiris lōge poſt Numā Februariꝰ poſt Ianuariū nūcupatus ē. Status urbis ut a regibus ad cōſules:ita a ꝓſulibus ad.x.uiros mutatꝰ eſt.Decēuiri creati fuere: Ap.Claudiꝰ.T.Gēutius.P. Sextilius.L.Veturiꝰ.C.Iulius. A.Māilius.P.Sulpitius.P.Curiatius.T.Romulus.Sp.Poſtumus: hos cum in tertium annum imperiuꝫ detinuiſſet: Appii libido ſummouit.ſed de hoc alias.¶ Poſtmo.quaſi longe poſt . ¶ Creditur bis quini:hoc eſt.x.uiri:q poſt conſules creati ſunt. Aliqui dicūt de.x.uiris:q creati fuere ad inſpiciendos libros Sibyllinos:ꝙ ēt Faſtos corrigerēt.¶ Continuaſſe: continuum alterum alteri poſuiſſe.¶ Tempora di.quaſi menſes diſtātes.¶ Lōgo ſpa.qa Ianuariꝰ erat prius:ille uero ultius: ſed ita cōtinuati ſunt,ut poſt Ianuariū mox Februariꝰ ſeq̄ret.¶ Pricipio:calē.Feb.feſtū ē Deæ Soſpitæ:aliq Iunonē ſoſpitā dicūt:cuiꝰ tēplū ipſis ēt calēdis ſacratū fuerat:quo uetuſtate collapſo nouū tēplū iuxta ędē Cybellis inſtauratū ē.Hæc.n.Dea ſoſpita cū peſtis illa:q̄ ex fetore cadaueꝝ bello Cānēſi fuit,euanuiſſet:Romæ primū coli cœpta ē. At Herodo.teſtis eſt Veneri ſoſpitæ ab Helena cū ſoſpes i Aegyptū peueniſſet primū erectū fuiſſe tēplū. ¶ Pricipio mēſis:in ipſis cal.Feb.¶ Soſpita:Dea.¶ Cōtermina:uicia ſeu iūcta.¶ Matri Phrygiæ:tēplo Cybellis:q̄ ex Phrygia aduecta eſt:de quo ſuo loco dicemus.¶ Dī aucta:inſtaurata:ſeu in altū educta.¶ Nouis delubris:nouis tēplis:nā uetera erant collapſa:& ubi eſſent, neſciebāt. Delubrum facellū dicimus in quo Dei alicuius effigies eſt. ¶ Priſca non

Solpita colit cal. Februariis

Iuppiter feretri⁹

Soſpita Dea Soſpitare

Iuſtitiæ genera tria

Iuno maxima Soſpes

PAV. MAR.

Contra Ouidiū de tēplo Deæ Soſpitæ

Auguſtꝰ tēplorū cōditor reſtitutorq;

non extabant:& iō. ℣ Nunc ubi sunt.q.d.nescit. ℣ Tē pla Deæ: Sospitæ.s. ℣ Quæ sunt sacrata:dedicata. ℣ Il lis calēdis:Februarii.s. ℣ Procubuere:p pcubuerūt, ce ciderūt,collapsa sunt. ℣ Lōga die:longo tpe:hoc est ue tustate. ℣ Cætera:cōmēdatio Augusti principis a reli gione:nā & noua Sospitæ tēpla & cætera oia ne colla berētur ab ipso Augusto cautū est:& iō. ℣ Cura p uida:hoc est curiosa pui dētia. ℣ Sacrati ducis: Au gusti:aliq dicunt Tiberii: sed melius Augusti. Scri psit.n.hæc uiuēte Augu sto:ut oīdim⁹ a pricipio: sed post illius obitū : edi dit multa igit:q̄ in eius ui uentis laudē dixerat:nō imutauit:sed addidit multa:q̄ ad rē Tiberii aut Germanici ptinebāt. ℣ Cauit ne cæ tera:tēpla.s. ℣ Caderent labefacta:cōmaculata. ℣ Rui na sili:ut reliqua ob uetustatē. ℣ Sub quo: Augusto.s. ℣ Nulla senectus sentit delubris:nā ita oia repabat:ut noua uiderent. ℣ Nec satis est:ipsi.s. ℣ Hoies:obligare: nā ob æquū & tranqllū iperiū Augusto uniuersum de bebat genus humanū. ℣ Obligat ille Deos: reddit sibi Deos obligatos:cū & strueret & reparet eorꝝ templa. ℣ Tēplorꝝ:& noua Augustus ædificabat tēpla, & uete ra repabat:uñ apud Tranqllū:Publica opa plurima ex truxit,ex qbus p̄cipua forꝝ cū æde Martis ultoris:tēplū Apollinis in Palatio:ædē Tonātis Iouis i Capitolio. & paulopost:Principes uiros sępe hortatus est:ut p facul tate qsq; monumētis uel nouis uel refectis urbē ador narēt,multaq; a multis extructa sūt:sicut a Martio Phi lippo ædes Herculis & mularuꝝ:a L. Cornificio ædes Dianæ:ab Asinio Pollione artū libertatis : a Munatio Plāco ædes Saturni.ēt & paulopost:Aedes sacras uetu state collapsas:aut incēdio ablūptas refecit:easq; & cæ teras opulētissimis donis adornauit:utpote q in cella Capitolini Iouis.xvi.millia pōdo auri:gēmasq; ac mar garitas qngenties sestertiū una donatiōe cōtulerit &c. ergo hoc de Augusto intelligēdū est. ℣ O sancte:qa Au guste. ℣ Positor:ædificator. ℣ Templorꝝ:repetitio est. ℣ Templorꝝ repertor⁹: qa repiebat uetustate collapsa: ut ea repararet. ℣ Opto sit mutua cura tui superis.i.si cut tu curas quæ ad superos pertinent : sic superi tui , tuarumq; rerꝝ curam gerāt. Optat Augusto lōgā uitā. ℂ Dent ti.cæ.q.t.cæ.annos:sensus est:Dii immortales tā tā tibi uitæ lōgitudinē p̄stent:quātā ipse sacris ædibus tribuis,q & ædificas nouas & restituis uetustate colla psa? ℣ Proq; tua ma.in sta.do.tueāt domū Augusti:cu ius p̄sidio ædes sacræ nō sentiūt uetustatē. ℣ Tū quo q; ui.lu.cele.auerni.hæc sunt festa Lucaria:q̄(ut auctor est Festus)Romāi in luco celebrabāt : q pmagnus itra mare Salariā & Tyberim fuit:eo q; uicti a Gallis Ro mani fugiētes e p̄lio in ipso se occultauerit . Per uicinū itaq; Auernū accipe paludes Hostiēses,q̄ sūt(ut auctor ait)Qua petit æquoreas aduena Tybris aq̄s. Has au ctor p sili̇tudinē Auernū uocat. Vñ illud ē Taciti rude ri:Accipiēdo Hostiēses paludes destinabat.Auernū aūt uicinū uocat ac Tyberim pximū cōparatiōe Auerni,q Baiis cōtiguus ē.De quo ait Proptius: Clausus ab um broso q̄ ludit pōtus Auerno . Vbi maiores nri (ut inqt Strabo)homerica defūctorꝝ uaticinia fuisse fabulis edi derūt:opinatiq; sunt locū Plutoni dicatum eē.itaq; illic Deos manes aliqñ per sacrificia placare mos fuit. Sane Lucrinū lacū licet multi scriptores ab Auerno distinctū uelint:nōnulli tñ olim Auernū dixerūt:alii Cocyton te ste Sillio.ut: Aſt hic Lucrino māsisse uocabula quōdā Cocyti memorāt . Stra.auctor est ad Thymbriā uicū Cariæ Auernū eē,q exhalatiōes pestiferas hēt.Audio e nōnullis q Ouid.Fastos publice legerūt alios depraua re hūc locū,& p Auerno Asylū scribēt:alios p Auernū accipe nemus Aricinū.Nos hic nolumus aliena cōfutar q nunq̄ mordere cōsueui mus,nisi iniuria lacesiti. Recte ne fētiam⁹ posteri tas sine iuidia iudicabit.

Dent tibi cælestes,quos tu cælestibus annos:
Proq; tua maneant in statione domo.
Tum quoq; uicini lucus celebratur Asyli:
Qua petit æquoreas aduena Tybris aquas.
Ad penetrale Numæ,Capitolinumq; Tonantē,
Inq; Iouis summa cæditur arce bidens.

Iouis capitolini sacrificium cal. Febr.

℣ Ad penetrale Numæ, Capitolinūq; Tonātē,In. q; Iouis sūma cædit arce bidēs:calendis quoq; Fe bruariis in æde Vestæ,ac tēplo Iouis Tonātis q̄tē diuinā faciebāt.Scire aūt debemus, q; Numa P̄opilius (auctore Solino)hītauit primū in colle Quirinali:idem de ad ædē Vestæ in regia. Ouidius alibi:Hic locus ē Ve stæ,q Pallada seruat & ignē:Hic fuit antiq regia parua Numę.Hincillud ē Taciti:Numæregia & delubrū Ve stę cū penatib⁹ ppli Romāi exusta. Sūt aūt penetralia (ut ait Festus)penatū Deorꝝ sacraria,q(ut Macro . do cet)Dii sunt:p quos pēitus spiram⁹:p quos hēmus cor p⁹:p quos rōnē ai possidem⁹:ut Iuppiter,Iuno,Miner ua.Vārō at Vir.uoluisse Vestā quoq; de nūero eē penatū: q cū dixisset:Sacra suosq; tibi cōmēdat Troia penates. mox adiecit:Vittas,Vestāq; potētē:Aeternumq; adytis effert penetralibus ignē.De Troianorꝝ, Romanorūq; penatibus alia scitu digna apud eūdē Macrobiū lector iueniet. Traditū ē seruari i occultis lituos ferreos, æne osq; & uas quoddā Troianū fictile:eosq; eē Deos pe nates Troianorum.Dionysius uero duos iuuenes ui rilis spēi Deos penates eē inqt sedētes ac pila tenētes. Capitolini aūt Tonātis ædes ea ē,quā Augustus (teste Suetonio)struxit in Capitolio : cōsecrauitq; liberatus piculo:cū expeditiōe Cātabrica p nocturnū iter lectică eius fulgur p̄strixisset,seruusq; p̄ducētē exanimasset . In hac æde Iuppiter fuit Deliaci æris exēplar:auctore Pi nio. Tu uero lector amice caue hoc loco ne p Capitoli nū tonātē Iouis optimi maximi ædē accipias. aliud.n.ē tēplū Iouis tonātis,qđ(ut dixim⁹)ædificauit Augu . ali ud Iouis optimi maximi:quē Suetonius,Plini⁹,Plutar chus , aliiq; scriptores Capitolinū Iouē , nō Capitolinū Tonātē appellāt:cui Tarquinius Demarati filius(aucto ribus Tacito & Plutar.)ædē uouit, Tarquinius aūt Sup bus extruxit:q libraꝝ argēti q̄dragīta millia in funda mēta dī ipēdisse.Capitolino Ioui P̄opei⁹ magn⁹(ut Pli. refert)lex pocula murrhina dicauit, Augustus uero in eius cellā(teste Suetonio)sexdeciꝝ millia pōdo auri,gē masq; ac margaritas qngēties sextertiū una donatōe cō tulit.Fuerūt āt Ioues tres:ut qbusdā placet:duo theolo gi,atq; Arcades:quoꝝ alter ætheris:alter cęli filius fuit, Tertius uero,q magis ab oib⁹ celebrat Saturno geni tus,patrē regno pepulit.Per hūc Deū iuraturi: Lapidē silicē tenebāt hęc dicētes:Si sciēs fallo me Diespiter sal ua urbe,arceq; bōis eiiciat,ut ego hūc lapidē.Hic ē De⁹ ille:quē poetæ optimū maximū uocant. Quiq;(ut inqt Horat.)mare & terras uariisq; mūdū tēperat horis. Vñ nil maius generat ipso, Nec uiget qcq̄ sile aut fm. Sane P. Nigidius(ut A. Gel.refert)non oues solas,sed oēs bi mas hostias bidētes dictas ait q̄si biēnes. Higini⁹ uero Iuli⁹ bidētes scripsit appellari hostias: q̄ p ętatē duos dē tes altiores hēret,& diuidētes uocabātur:ut Festus tra dit.Hæ dicebant lectæ(auctore Seruio)cū nec caudam aculeatā:nec linguā nigrā:nec aurē fissam hērēt.A bidē

Penetralia

Penates

Capitolini Iouis ędes

Tēplum Iouis tonantis

Capitolinus Iuppiter Ioues tres Iuppiter lapideus

Lucaria festa

Lucrinus lacus

Bidētes

Bidētal tib⁹ bidētal nomē accepit:cū.n.fulgura cadebāt, aderāt q locū expiarēt bidētib⁹ cæſis:quē clauſum & ſeptū bidētal appellabāt. Itaq; ſcribit Feſtus bidētal quoddā tē plū dici, q̄ in eo bidētibus hoſtiis ſacrificet:putatq; bidētes oues cē duos dētes hītes cæteris lōgiores. Immolabant aūt in bidētali binæ pecudes:ut Nigidius Figulus ſcripſit teſte Nonio.

PAV. MAR.

¶ Cæleſtes : Dii ſuperi. ℣ Dent tibi ānos:dent tibi eā uitā. ℣ Quos ānos: hoc ē quā uitā. ℣ Tu:das .ſ. ℣ Cęleſtibus:Diis. Hoc dicit:Faciant te Dii tādiu uiuere q̄diu uiuēt, ſeu ſtabunt templa:quæ Diis ſuperis conſecraſti. ℣ Et maneant pro tua domo:pro ſalute tuæ familię. ℣ In ſtatione: in ſtabili ſede:quæ ſi procedat Deoꝝ fauor eodem tenore:ut nunq̄ ſint uobis aduerſi, ſed ſemper ꝓpitii. ℣ Tū quoq;:in ipſis calēdis itur cū pōpa:hoc eſt cū proceſſiōe ad Aſylū:qđ Romulus cōſtituit:ut eo oēs, q tuti ē uellēt, cōfugerēt:& ab oī eēnt noxa liberati:& hoc ut ex collecta multitudine urbē, & facilius actis uirib⁹ cōdere & tueri poſſent. De Aſylo ita Liuius inqt: Loc⁹ q nūc ſeptus dēſis ſentibus iter duos lucos eſt Aſylum apit, eo ex finitimis populis turba oīs ſine diſcrimine liber an ſeruus eſſet auida nouaꝝ reꝝ pfugit:idq; primū ad cœptā magnitudinē roboris fuit. De loco āt ſic inqt Diony. Locū umbroſum mediū Capitolioq; & arcis:qđ nūc uocāt lingua Romana Intermontiū duoꝝ querceto:eratq; tūc caſus reiq; ipſius cognomē:cū ſiluæ eēnt ꝑ utraq; latera opacæ:qbus cōiungebāt colles ſacrū ſinens iuiolabilē ſeruis:tēplūq; i eo erigēs:cui Deoꝝ, aut genioꝝ certū nō habeo:cōfugiētibus ad illd ſeruis, ſpō ſor factus eſt ꝑ ſpēm religionis erga Deos:nihil eos detrimenti ab inimicis accepturos:ac ſi ꝑmanere apud ſe uellēt:ciuitatis ēt ꝑticipes faciebat:tradebatq; agri portionē:quā bello q̄ſierat. Hiq; cōfluebāt, undiq; domeſtica fugiētes mala, nec ſe ulterius alio cōferebāt. ℣ Tuꝝ quoq;:tū ēt in calēdis .ſ. ℣ Lucus Aſyli uicini : ad dſiam cæteroꝝ q̄ lōge erāt:ut in Attica, & in Caluaria. ℣ Celebrat:cū pōpa frequētat. ℣ Qua:ea ꝑte qua. ℣ Tyberis aduenit qa aliūde aduenit:ut eſt ex Appēninis mōtibus:& Hetruria:ꝓpterea q̄ Hetruſc⁹ fluui⁹ dicat. ℣ Petit æquoreas undas. q. d. uia q̄ Tybris i mare tēdit:nec itelligas (ut pleriq; dicūt) de Aricino nemore. Nā illd nō ē uia Tyberina:nā ex itermōtio ꝑtēdebat uſq; ī tybri. ℣ Ad pe. fit eodē die ſacrificiū in tēplo Veſtæ, & in templo Iouis in arce Capitolina. & iō. ℣ Bidēs:q̄ſi ouis biēnis:nec itelligi uult Cel. a nūero dētiū:ſꝫ a bimatu:hoc eſt q̄ duos annos hērent. ℣ Cędit:imolat. ℣ Ad penetrale:hoc eſt ad ſacrariū. Penetralia. n. cē inqt Pōpe. penatū Deoꝝ ſacraria. ℣ Numæ:de Numa ſupius dixim⁹:hoc ē in tēplo Veſtæ:q̄ erat ubi fuerat Numę regia:de quo īferius. ℣ Et ad:apud. ℣ Tonātē capitoli. in tēplo Iouis capitolini:qđ tēplū pm⁹ dedicauit Horatius pulullū de ſupiore libro dictū:qđ qa obſcuē dixerat ꝑ ea q̄ ſequūt declarat, & ē iterꝑtatio. ℣ Cędit bidēs : pecus biēnalis. ℣ In arce Iouis ſūmi:hoc ē ī arce capitolia:i tēplo Iouis.

ANT. FAN.

¶ Sæpe gra. plu. ado. nu. æther Cōcitat:Columella ſcribit calēdis Februariis incipe Fidis occaſuꝫ:& eē iterdū Auſtrū, grādinēq;. ℣ Gēmea purpureis cū iuga demet eqs:poetice deſcribit Solis occaſuꝫ:cuius eq q̄tuor ſūt: quoꝝ noia lege i. ii. Meta. greca ſūt & aptā ſignificatione hūt. dicit āt. iiii. nonas Lyrā occidere. ℣ Vbi ē hodie, q̄ Lyra fulſit heri:Lyra quā (ut dixim⁹) Fidē & Fidicula uocāt:licet fides (ut q̄buſdā placet) ꝓprie ſit citharæ neruus:& fidicula interdū neruus quo ad tormēta utebant hoc tpe occidit ueſpi:qđēt Pli. ſcribit parꝝ ab Ouidio, Columellaq; diſſentiēs:de cui⁹ ſigni occaſu auctor ait ſupra:Appet toto iā Lyra nulla polo. Q d nos mouere nō debet:nō ſolū qa forma & magnitudo ſignorū facit ut alio tpe incipiant exoriri, atq; occidere:alio deſinant. qua rōne totius Lyrę forma nō apparente eius tamē particula uideri poterit Lyræ nullam imaginē obiiciēs inuenti: ſed q̄ de ſignoꝝ ortu atq; occaſu tāta ē iter auctores diſſenſio:ut nihil tradat incertius:raro (ut inquit Plin.) unius ſnīa cū alio congruēte. Quod ut cætera ꝑteant una oīdit diſcordia: q̄ matutinū Virgiliarū occaſum Heſiodus fieri dixit cū ęquoctium autumni conficeretur. Thales. xxv. dies ab æquoctio: Anaximāder. xxix. Eudemon. xlviii. Nec nos latet præterea quantū hac in re addat uel minuat diuerſitas Orizontis. unde nō eſt cur mirari debeamus ſi eadem interdū a poeta uarie tradūtur. Diodorus auctor eſt Mercuriū Aegyptiū Lyræ inuentorem fuiſſe: quā trichordē feciſſe dicitur: is eam Apollini tradidiſſe fertur, a quo ad Amphionē puenit. Horatius: Mercuri Nā te docilis magiſtro Mouit Amphion lapides canendo. Ea in cælum tranſlata eſt:ut diximus ſupra.

Sæpe graues pluuias adopertus nubibus æther
Concitat:aut poſita ſub niue terra latet.
¶ Proximus Heſperias Titan abiturus in undas,
Gemmea purpureis cum iuga demet equis:
Illa nocte aliquis, tollens ad ſidera uultum
Dicet, ubi eſt hodie, quæ Lyra fulſit heri?

¶ Sæpe: ſolet tēpus illud eſſe pluuium. nā iterdū aqua, interdum niues ea die iminent. ℣ Aether: aer. ℣ Adoptus: cooptus. ℣ A nubibus: eo. ſ. die. ℣ Sæpe cōcitat cō mouet. ℣ Pluuias gra. hoc eſt moleſtas: uel graues quo ad magnitudinē pluuiæ. ℣ Aut latet terra ſub niue poſita: quaſi ſupiecta niue. ℣ Proximus: ſecunda die Feb. occidit oīs Lyra: de hac ſupiore lib. diximus: occidūt ēt Leonis terga. & ſuperius diximus anteriore ꝑte occidere ibi: Ignis uenienti nocte leonis: Qui micat in medio pectore merſus erit: nunc uero occidūt tres ſtellæ: q̄ in tergo habet: nā Higi. teſte : ſtellaꝝ eſt. xix. ℣ Proximus Titan: ſupius diximus cur Sol Titā diceret. ℣ Abiturus in undas Heſ. quaſi occaſurus, merſurus ſe in undas Hiſpanas: Hiſpania. n. Heſperia dicta eſt a ſtella, ut diximus. ℣ Cuꝝ demet iuga gēmea: gēmata aut nitida ut gēma. ℣ Eqs purpureis : ab ipſo rubicundo colore Solis purpureis eqs dixit. Equi Solis quatuor ſunt: de qbus habet in. ii. Meta. Eous, Pyrous, Aethon, & Phlegon: quæ noia tradita ſunt ab ipſo Solis effectu. Eous ab ipſa luce in principio diei: nā ἠως ἑωσ Aurora eſt: & ἑωσ matutinus dr: inde, φωσφοροσ Lucifer. Pyrous a πυρ qđ eſt ignis quaſi ignitus: λιο ωυσ græce, ſplendidus latine. Phlegon urens: Nam φλεγω idem eſt quod uror & incēdo latine. ℣ Illa nocte: poſt occaſum Solis. ℣ Aliquis tollens: pro attollēs. ℣ Vultū ad ſidera Dicet ubi eſt hodie Lyra: quæ fulſit heri : occidit ideo nō apparet. ℣ Hodie: cū noctē ſcriberet hodie dixit: & hoc ad ſpaciū. xiiii. horaꝝ: ſub quo cōtinet dies itegra. De Lyra & eius cōſtellatione ſupius diximus: ueꝝ qa pluribus ex ſtellis conſtat diximus incepiſſe occidere aliqs xxiii. die Ianuarii. nōc uero tota occidit oībus ſuis ſtellis. Verū Cæſari occidit pridie nonas: ut teſtat Pli. Poeta triduo ante dicit: ſed exigua eſt differentia: nam alteri ueſperi: alteri noctu fit occaſus. & quia dicit q̄ fulſit heri: ꝙa pridie ſuperior Lyræ ſtella uidebatur: nunc tota occidit. & multi uolunt hunc occaſum eſſe heliacū, potius q̄ coſmicum. ℣ Dumq;: & ille aliquis.

PAV. MAR.

¶ Medii

ANT. FAN. Terga Leonis occidũt .iiii. nonas Fe.

¶Medii quoq; terga Leonis, In liquidas subito mersa notabit aquas: Leo Cleoneus inter astra est, ut qbusdã placet: uel q̃ sit princeps ferarũ, uel q̃ ab Hercule inermi primo certamine fuerit interẽptus: qui a Cleone oppido Nemeæ siluæ uicino cognomẽ accepit: quãuis nõ nulli tradant Nemeũ Leonẽ nõ esse quẽ dicimus Cleonẽ. Eius terga hoc tẽpore mane occidũt occasu cosmico: Aquario uidelicet oriẽte cũ Sole, q magna; eius signi partẽ emensus est. Vñ scribit Columella tertio nonas huius mẽsis mediũ Leonẽ in occasum ferri: eius pellẽ Hercules habuisse fingitur auctore Festo: ut hoies cultus antiqui admoneant. Sed at tẽde occasum hunc tribui eide; nocti, qua & Lyra occidit. ℣ Quẽ mõ cælatũ stellis Delphina uidebas, Is fugiet uisus nocte sequẽte tuos. .iii. nonas Feb. Delphin occidet uesperi. de cuius ortu heliaco supra legimus: Interea Delphin clarꝫ supꝫ quora sidus Tollit. Sol. n. hoc tpe adhæret Piscibus: q ubi in occasum ferri cœperint, oriat Virgo necesse est: cuius signi exortu Delphinẽ cõstat occidere. Hunc alii eũ esse uolũt: qui missus quæsitũ Amphitritẽ a Neptuno amatã uirgini ut ei nuberet psuasit: ut diximus supra. Alii unum esse dicũt e nautis quos Bacchus in delphines dẽ cõuertisse. Alii eũ eẽ uolunt a quo Ariõ uectus esse fidicẽ nobilis: q cũ Tarento Corinthũ cũ multis opibus peteret: ubi rex Corinthi Periander eũ amicũ: amatũq; habuerat: nautis eũ interficere parantibus petiit: ut prius caneret cithara: ad cuius sonũ cũ delphini cõuenissent Ariõ se in mare dejecit: exceptusq; ab uno imminẽs piculũ euitauit. Lege historiã apud Plinĩ, A. Gel. & Herodotũ, ne te obtũdã: quãuis Strabo fabulari inqt Herodotũ: q ait Arionẽ a Delphine in Tænarũ fuisse puectũ. Cæterũ Solinus in Laconia inqt sanctũ esse Arionis Metymnęi: quẽ Delphine eo aduectũ imago ærea testat ad effigiẽ casus expsa: ptẽrea tẽpus signatum: olympiade. n. xxix. id ipsum gestũ pbatur. Sane Metymna Arionis patria urbs Lesbi est: unde illud est: Quã Metymnio carpit de palmite Lesbos: ex qua insula multos fuisse constat ingenio & doctrina præstantes: quoꝝ Terpander pro tetrachordo Lyra heptachordo usus est. Eam Macareus rex tenuit: teste Diodoro, qui Methymnem & Mytilenem filias habuit: a quibus duabus urbibus eius insulæ celeberrimis nomẽ est inditum. Plinius auctor est si occidẽte Delphino imbres fuerint, per Arcturũ non futuros. ℣ Felix in amoribus index: fecũda usus fortuna: q cum indicasset Amphitritæ amorem Neptuni: quicquid uoluit persuasit. ℣ Lesbida cum do. seu tu. ille. Ly. patronymicum fœmininum a Lesbo insula notissima: unde & Lesbius deducitur & Lesbous.

Delphi occidit .iii. nonas Februa.

Lesbis Lesbius Lesbo? PAV. MAR.

¶Dũq; Ly. quæ iã tota disparuit. ℣ Notabit quoq; ẽt. ℣ Subito mer. in li. claras. ℣ Aquas: quasi notabit occidisse. ℣ Terga me. Leo. mediæ partis posterioris: nã anterior occiderat: nunc totum cosmice occidit: sic cosmice totus oritur Aquarius: q illi est oppositus. ℣ Quẽ modo: Delphinẽ oriri quinto idus Ianua. superiore lib. diximus: & triplicẽ causam stellificationis eius: uel q̃ is fuerit, qui Amphitritem ad Neptunũ pduxerat: uel qđ de nautis in delphines mutatis Bacchus unũ in rei monumentũ cælo apposuerit: uel q̃ Arionẽ transuexerat, de quo nũc agetur. Nũc uero inquit tertio nonas Februarias: hoc est tertia die mensis Delphinẽ occidere: inquit ergo. ℣ Is: Delphin. i. ℣ Quẽ Delphina uidebas modo: paulo ante. ℣ Cælatũ stellis: ornatũ stellis: nã ut & Higinius inquit: & poeta ipse paulo inferius stellas .ix. hẽt: sed in hoc dat locus fabulæ cũ animal hoc musica arte mulceatur: & nouẽ sint musæ: ergo totidẽ stellis figuratus est. uel q̃ nouẽ apud antiquos Lyræ chordæ eẽnt: quarũ sonitu plurimũ oblectat. & idẽ ait: Habet. n. in capite stellas duas supra caput ad ceruicem uersus: duas ad ea quæ uelut pẽnæ in uentre uidentur. hẽt stellas tres: in scapulis unã: in cauda duas. ℣ Nocte sequente fugiet tuos

Dumq; Lyram quæret: medii quoq; terga Leonis,
In liquidas subito mersa notabit aquas.
¶Quẽ modo cælatũ stellis Delphina uidebas,
Is fugiet uisus nocte sequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index:
Lesbida cũ domino seu tulit ille Lyram.
Quod mare non nouit? quæ nescit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe sequens agnam, lupus est a uoce retentus:

uisus: q̃a erit eius occasus: uel occidet & erit occasus heliacus nõ cosmicus: nã Cęsar occidit. xi. calẽ. Septẽbris. ℣ Seu fuit: causas attigit cur Delphin stellificatus fuerit: & nos supius delibauimus: subintelligendũ est hic Delphin: q stellificatus est. ℣ Seu fuit felix index in occultis amoribus: q feliciter amorẽ indicauit. de amoribus Neptuni intellige: nã & Eratosthenes inqt: Neptunus quo tpe uoluit Amphitritẽ uxorẽ ducere: & illa cupiens uirginitatẽ seruare: cũ ad Atlãtẽ fugisset cõplures eã quęsitũ dimisit. in his & Delphina quẽdã, q perua gatus insulas ad uirginẽ puenit: eiq; psuasit, ut Neptuno nuberet: ut ipse eoꝝ nuptias administrauit. p quo facto Delphinis effigies inter sidera collocata ẽ. & hoc amplius q̃ Neptuno simulachra facũt, delphinũ aut in manu aut sub pede eius cõstituunt: q̃ Neptuno gratissimũ esse arbitrabant. Felix ergo index: q̃a gratissimus Neptuno & cælo figuratus est. Amores numero multitudinis lasciui seu uenerei sũt. Nũero singulari amor in utranq; partẽ accipi potest: & in uenereã, & in castã: ut amor fraternus: & similia. ℣ Seu ille: Delphinus. i. ℣ Tulit lyrã Lesbida: patronymicũ fœminorũ a Lesbo insula. De Lesbo diximus in Odis. Felix qdẽ insula in Aegeo: & Eustachio & Strabone teste Aeoliꝫ urbiũ Metropolis: ut cætera fileamus. Ex ea fuere uiri & ingenio & doctrina pollẽtissimi. Pythacus unus e septẽ sapientibus, Alceus, Sappho, Arion, Terpander: hi clarissimi poetæ & cithaœdi: & Theophrastus & Phanias phi pipatetici & Aristotelis discipuli. Hellanicus rerũ cõscriptor. Caleas q Alcei & Sapphus poemata, exposuit. Posteriores uero: Diophanes orator: itidẽ & Potamon, & Lesbocles, & Crinagora. Theophanes eꝝ; reꝝ; scriptor & Põpeio admodũ familiaris: & alit multi, qui e memoria excidere. ℣ Cũ dño: hoc est cũ Arione. Arion. n. ex Methymna urbe Lesbi fuit: ut testatur Stra. hic musicę artis peritia nulli secũdus. eius historia a Pli. lib. ix. delibat: itidẽ & a Gellio: aprius ab Hero, qui Arionẽ amicũ Periandro Corinthio & regi fuisse: & Corinthii Dytirambũ cecinisse refert nauigasse in insulas: & in Ausoniã: Tarentiq; remoratũ, ditatumq; sua arte cũ Corinthum repetiturus esset, Corinthiis nautis: quibus fidebat plurimũ trãsferendõ se credidisse: quo concesso cecinisse genus carminis: qđ Orythiũ dicitur: cum delphinoꝝ; turba circa nauim cõuenisset in mare desiliisse: exceptũq; ab uno delphine in Laconiam usq; ad Tænarum delatũ: adiisse Periandrũ: remq; expositisse: obseruatũq; aliquantulum Tyrãni iussu conquisitos

fuisse postea nautas, interrogatosq; quid de Arione: cū respōdissent ditatum in Italia degere. uocatū Arionem apparuisse eo ornatu quo in mare desiluerat: obstupuisse nautas miraculo: & p scelere supplicio affectos, &c. Ab Arione postea erectum fuit tropheum in tēplo Neptuni tenarei: erat enim simulachrū delphini dorso Arionem ferētis lyrā resonantem: ex hoc miraculo Delphinum cælo figuratū multi uoluerunt. Strata. tamē fabulari Herodotū dicit. At Pli. cū multa huiusmodi exēpla de delphinis retulerit: subdit, quæ faciunt: ut credatur Arionem quoq; citharœdicæ artis iterficere nautis minari parantibus ad intercipiendos eius quæstus eblāditū ut caneret citharа: congregatis cantu delphinis: cum se iecisset in mare: exceptum ab uno Tęnarum in littus peruectum: ergo assentiendum de eo sit Pli. &c. Est nunc robustus iuuenis quidam Nicolaus nomine: patria Cremoneus: qui puer insignis formæ: cū e Venetiis ad fossam Clodiam, Romam cum hero suo rediturus cymba deferret casu de cymba in fluctus decidit. Cadentē Delphinus tergo excepit & extulit: ita ut suis redderet. Miraculū eū pluries audiui referentē: & eos qui secū fuerant. Quod quidē facit illa quoq; esse credibilia: quæ a Pli. & cæteris referuntur. De Lesbo insula superiore anno multa in Odis Hora. retulimus in Ode Laudabunt alii clarā Rhodon: aut Mitylenen. ☞ Quod mare: aggreditur nunc res Arionis: & magna illius cōmendatione utitur a citharœdica arte p̄cipua: cuius dulcissimo cātu sistebantur currentes fluuii, & ferarū rabies sedabatur, demulcebanturq; omnes: unde toto orbe notus: pro quo dictū hic. ☞ Quod mare non nouit Ariona. i. Arionem: ac si dicat oīa cū maria nouere: notus tamen maxime erat uiuens Aegeo & Ionio. ☞ Quę tellus nescit: a qua telluris parte nescitur. q. d. nouere etiam eum oēs terrę. ☞ Ille: Arion. s. ☞ Tenebat: sistebat. ☞ Carmine: cantu carminis. ☞ Currētes aquas: sistebant enim cursum flumina ad eum audiendū. ☞ Sæpe: demulcebatur eius cantu lupi feritas: cū agnam insequeretur: & fugientis agnæ metus soluebat: & e fuga sistētes cantum illi excipiebant. ☞ Lupus sequens: pro insequens. ☞ Agnam sæpe est retentus a uoce: a cantu Arionis.

¶ Sæpe aui. su. resti. agna lupū: augeť oratio. Plus. n. est sistere formidantē agnā ac fugientem, q̄ lupū insequētem. ☞ Cum Palladis alite: Nictimene, quam Pallas in tutelam suam recepit pulsa cornice. Licet autē & multæ aues noctuā impetāt, cornix eo propēsius huic auī infensa dicitur: q̄ (ut Ouidius alibi fabulatur) Nyctimene apud Palladē eius locū occupauit. Erat. n. cornix (ut ait Naso) comes inculpata Mineruæ. Ea (ut inquit Pli.) ales est inauspicatæ garrulitatis: notaturq; raro ab Arcturi sidere ad hirundinū aduētū eā in Mineruæ lucis, tēpliſq; alicubi oīno nō aspici sicut Athenis. ☞ Cynthia: Diana a Cyntho monte Deli. Est autem magna & eminentissima laus Arionis, cuius cantu non minus obstupuisse inqt Dianā, q̄ cū fratrē canētē: hoc est Apollinem audit. ☞ Captaq; erat lyricis Ausonis ora sonis: facta mentione Siciliæ meminit & Italiæ secundū historiam Herodoti: qui ait cōcupisse Arionē, cū p multū tp̄s triuisset apud Periandrū in Italiā & Siciliam nauigare.

¶ Agna fugiēs auidū: famelcentē, rabidū. ☞ Lupum sæpe restitit: ad cantū illius ἀκτυος grçce, latine purus: inde agnus & agna: lupus græce λυκος. ☞ Sæpe ca. canes cū inimicissimi lepoq; sint: nihilominus cum leporibus ad eius cantū firmabanť: itidē & leænæ cū ceruas insequerentur. ☞ Canes & lepores iacuere sub una: quasi sub eadē. ☞ Vmbra: ut. s. illuz audirēt. ☞ Et leæ: dicim⁹ .n. & lea & leæna. unde: Nec lac bibit ille leænæ. ☞ Cerua sterit p̄xima: ut cina, iūcta. ☞ In saxo: tapinosis est rei magnę humiliatio: hoc. s. in mōte: de ceruis nō est id mirū. Nā & Pli. inquit: Mulcētur fistula pastorali, & cātu. ☞ Et sine: cornix cuz infestissima noctuis sit: tū una ad audiēdū Arionē tanq̄ amicę sedebāt itidē: & accipiter cū colūba. ☞ Et cornix loquax: garrulla. Hanc auē inauspicatæ garrulitatis esse Pli. inqt a quibusdā tū laudatā. ☞ Sedit cum alite Palladis: cū Nictymene. Hæc puella fuit: quæ cū patre cōcubuit: ob qđ pudore in siluas fugit die latitās in auē uersa nocte egreditur: receptaq; est sub Palladis tutela, pulsa cornice: quarū fabula in. ii. Meta. refert: ob hoc igit cū Nictymene cornici bellū est ppetuū: fugitq; cornix Mineruę loca. uñ Pli. notat cā in Mineruę lucis, tēpliſq; raro alicubi oīno nō aspici sicut Athenis. ☞ Sine lite: sine pugna, nā & ipso Pli. teste solers ē noctuaq; cōtra aues dimicatio maiore circūdāte multitudine: resupinæ pedibus repugnāt: collectęq; in arctū rostro & unguibus totæ tegunt. ☞ Et colūba fuit iuncta accipitri: nā cū Arionis cātu demulcerent: accipiter columbā non infestabat. ☞ Cynthia: cū artis citharœdicæ sūma gloria Apollini tanq̄ primo inuentori tribuat: par tū ipsi Apollini uidebat Arion. nā Cynthia Apollinis soror nō secus Arionis cantu, q̄ fratris obstupebat: & magna hæc est Arionis cōmendatio, cū Apollini comparetur. ☞ Cynthia: Diana dicta ē: ut Phœbus Cynthius: a Cyntho mōte in Delo insula: sed nō altissimo: ut aiūt. nam & nos illū ascēdimus. ☞ Fertur: dicitur. ☞ O Arīō: apostrophe ē ad ipsum Ariona. ☞ Vocalis: uoce potens: uel uoce resonans. ☞ Sæpe obstupuisse tuis sonis: uel tuis modis: tuis uersibus: & cātu. ☞ Tanq̄ fraternis: uelut Apollineis. ☞ Nomē: nauigauerat Arīō in insulas circa Italiā: & in ipsam Italiā: magnūq; sibi nomē peperat: unde hic. ☞ Nomē Arioniū: nomē Arionis. ☞ Impleuerat Siculas undas: Siculū mare, & Siciliā ipsam, & in insulas, quæ in Siculo mari sunt. Si staret in uersu Siculas urbes: intelligereť tantūmō de urbibus: quæ in Sicilia sunt: sed siculas undas dicit: & de Sicilia ipsa itelligim⁹: & de oībus insulis, quę i mari Siculo sunt. ☞ Et ora Ausonis: hoc. s. Ausonia (ut diximus) pars Italię: in qua sunt Beneuentū & Cales: appellata fuit Ausonia ab Ausone Calypsus ex Vlysse filio: deinde tota Italia, quæ Appēnino finit: dicta est Ausonia ab eodē duce: a quo etiā urbē conditā Auruncā ferūt: ut testis est Pōpeius. ☞ Ergo ora: maritima regio. ☞ Ausonis: nō hic patronymicū fœmininū: sed nomē propriū Auson ausonis. ☞ Erat capta lyricis sonis: lyrico cātu: sono lyræ ipsius Arionis. ☞ Inde domū: ubi ditatus fuerat in Italia redire uolebat Corinthū ad Periandrū: in Lesbon insulā in suā patriā: ascendit igitur Corinthioq; nautaq; nauigiū: q̄bus maxime confidere se posse putabat: inquit ergo.

Sæpe auidum fugiens restitit agna lupum.
Sæpe canes, leporesq;, una iacuere sub umbra
Et stetit in saxo proxima cerua leæ.
Et sine lite loquax, cum Palladis alite cornix
Sedit: & accipitri iuncta columba fuit.
Cynthia sæpe tuis fertur uocalis Arion,
Tanq̄ fraternis, obstupuisse modis.
Nomen Arionium, Siculas impleuerat undas:
Captaq; erat lyricis Ausonis ora sonis.

ANT. FAN.

De cantu Arionis citharœdi

De fabula Nictimenes

De fabula Arionis citharœdi

¶ Puppim

ANT. FAN. ¶ Puppim cõscendit Ariõ:nauim Corinthioꝝ,quã Ariõ Tarẽto ꝓfecturus ab iis cõduxit:cũ nullis magis q̃ Corinthiis fideret. ℣ Quid tibi cum gladio? poetice rectorẽ nauis increpat,cũ eius esset temonẽ acrudẽtes tractare nõ gladiũ.℣ Mortẽ nõ deꝑcor inqt:nõ recuso, non repello.ut: Egdẽ merui nec deꝑcor inquit Vtere sorte tua.

℣ Dant ueniã: beneficiũ canẽdi. Nulla.n. Ariõis culpa ꝑcesserat ꝑ quã uenia daretur,hoc ẽ pœnę cõdonatio. ℣ induerat tyrio distinctã murice pallã: qdã distinctã legũt:hoc est dibaphã. Vestis.n.si purpura bis madefiat q̃li Romæ usus est Cẽtulus Spinter Aedilis Gurulis dibapha dr. Alii distinctã legũt:distiguebat.n.palla arte Phrygionũ. Plaut?: Pallã ad Phrygionẽ fert cõfecto prãdio. Fuit id uestis genus tunicę palliũ,accepit q̃ nomẽ pallę ꝑm Varronẽ: ut Seruius refert: ab irrugatione & mobilitate, quę circa finẽ eius est.ί. ἀπὸ τοῦ πάλλειν. Legimus tñ apud eundẽ Varronẽ dictã pallã q̃ palã gestaret.Eã lõgã fuisse dubiũ nõ est.ut:Pro crinali auro ꝑ lõgę tegmine pallę:q̃ utebant nõ solũ fœminæ. ut: Pallã signis auroq; rigẽtẽ.&:Circũtextũ croceo uelamen achãto:Ornatus argiuæ Helenę:sed citharœdi quoq;: ac tibicinis.Cic.ad Herẽniũ:Vt Citharœdus cũ ꝑdierit optime uestitus:palla inaurata indutus.Horatius:Et luxuriẽ addidit arti tibicẽ Traxitq; uagus ꝑ pulpita uestẽ. Hanc uestẽ qdã significari ꝑ syrma interdũ arbitrant dictũ συρμὸν.ί.a trahendo:q̃is syrma apud Gręcos ꝑ quouis tractu accipit.Seneca de Baccho: Auro decoꝝ syrma barbaricũ trahit.De eodẽ Statius:Si decet aurata Bacchũ uestigia palla uertere.Cauendũ ne qdã interꝑs Iuuenalis nos ducat in deuia:q ait prętexta palla utebant: qui funus curabant:ut inquit Pompeius:cũ legendũ sit ꝑtexta pulla.

PAV. MAR. ¶ Inde:ex Italia.℣ Repetẽs:repetere uolẽs.℣ Domũ: Corinthũ primo:deinde Lesbõ.℣ Arion cõscendit puppim: Corinthioꝝ nauim:puppis posteritas nauis est pars, sed interdũ ꝑ naui accipit.℣ Atq;: &.℣ Ita domũ.s.repetẽs. ℣ Ferebat opes:diuitias.℣ Quæsitas:acqsitas.℣ Arte citharœdica.s.qua pollebat.℣ Forsitã:misericordiã mouet ab his,quæ in mari timent:sed magis a nautaꝝ ꝑfidia: cũ fidelius & tutius eẽt sibi mare q̃ nautæ & nauis. ℣ Forsitã:& apostrophe est ad ipsum Arionẽ.℣ Tu infelix:infelix qa malis hoibus te credideras,& q sanguini & opib? inhiabãt.℣ Timebas uẽtos & undas:uẽtoꝝ uiolentiã & undaꝝ impetũ.q.d.nõ erãt hæc tibi timẽda.℣ At æquor erat tibi tutius naue tua:naue,quam ascenderas:nã in ea struebant tibi insidiæ.℣ Nãq;:rationẽ reddit cur erat sibi tutius mare q̃ nauis.Nã in naui paratæ erãt sibi insidiæ. ℣ Nãq; gubernator:rector nauis.℣ Cõstitit:ite.l.℣ Ense districto:ense euaginato. ℣ Et cętera turba cõscia:cæteri nautæ,q oẽs in necẽ tuã cõspirauerãt. ℣ Armata manu: ꝑ armatis manibus.℣ Quid tibi:increpat nauis rectorẽ? hac apostrophe:a quo nõ sunt tractãda arma:sed temone gubernanda nauis.℣ Quid tibi o nauita cũ gladio:cũ ense:cũ armis.q.d.nihil esse debet tibi cuꝫ armis: dicimus nauita & nauta.℣ Rege puppim:nauim.℣ Dubiã:& ob id dubiã:cũ male,aut cũ nõ regat:qa tũc dubia ẽ quo eat: nã sine rectore titubat.rege ergo.℣ Dubiã puppim:aut dubiã,cũ in mari sit:q; cũ turgidũ est,semp nauigãtib? est dubitandũ.℣ Nõ sunt hæc arma tenẽda tuis digitis: pro tuis manibus:sed arma q̃bus nauis gubernet:hoc.s. Temo ipse & cætera nautica instrumẽta.℣ Ille metu: paratis Arioni insidiis:cũ ei nautæ mortẽ minitarent: nõ refellebat mori:sed tãtũ ꝑcabat ut sibi pauca canere liceret. Hero.tñ inqt mortẽ primo fuisse deprecatũ: sed ubi nõ cõficeret:petiisse ut se ornare:& lyra canere daret.℣ Ille:Ariõ.s.℣ Pauidus metu: mortis.s.℣ Inqt nõ deprecor.deꝑcari interdũ est excusare & refellere. Vñ est illud in.xii.Aen.Eqdẽ merui nec deꝑcor inqt. ita hic nõ deprecor nõ refello mori. ℣ Sed lic.refer.pau. canere pauca.℣ Sũpta ly.petiit tñ ut se ornaret: & lyra canere posset.℣ Dãt ue.cõcessere hoc nautæ ut caneret paululũ lyra, riseręq; hanc mortis dilationẽ: ornauit se tñ Ariõ maxima corona: quæ Phœbo cõueniẽs eẽt.

Inde domũ repetens puppim conscendit Arion:
Atq; ita quæsitas arte ferebat opes.
Forsitan infelix uentos,undasq; timebas:
At tibi naue tua tutius æquor erat.
Namq; gubernator,districto constitit ense,
Cæteraq; armata conscia turba manu.
Quid tibi cũ gladio? dubiá rege nauita puppim:
Non sunt hæc digitis arma tenenda tuis.
Ille metu pauidus,mortem non deprecor, inquit:
Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
Dant ueniam, ridentq; moram:capit ille coronã:
Quæ posset crines Phœbe decere tuos.
Induerat tyrio distinctam murice pallam:
Reddidit icta suos pollice chorda sonos.
Flebilibus numeris,ueluti canentia dura

Vnde dicit Pallas Dea sapiẽtiæ

Syrma

Apostrophe

℣ Dãt ue.q̃si indulgẽt nautæ:aut cõcedũt sibi id tpis: uel hoc beneficiũ:ut illud Vir. Extremã hãc oro ueniã. ℣ Et timo.hoc.s dilationẽ.℣ Ille:Ariõ.s. ℣ Capit coro. corõa (teste Põp.)licet uideat a choro dici caret tñ aspiratiõe: si ue coronæ dñr q̃ cohonorẽt eos,q̃bus ponunt. ℣ Quę: corona.s.℣ O Phœbe:ad Phœbũ ẽ apostrophe. ℣ Possit dece. tuos cri.q̃si possit eẽ decens capiti tuo: digna erat tuis comis.℣ Induerat:coronauerat se Ariõ:& iduit purpureã chlamidẽ,& sonare incepit.℣ Induerat: ipse Ariõ. ℣ Pallã:palla(ut Nonius inqt) est honestæ mulieris uestimẽtũ.hoc.s.tunicæ palliũ,uñ Vir.Pallã signis,auroq; rigẽtẽ Ornatus argiuæ Helenæ &c.Hic uero pallã ꝑ chlamide:aut quauis uestẽ.℣ Distinctã:diuisam:& hoc quo ad picturã & colorẽ ipm.℣ Tyrio murice:murex(ut idẽ inqt)color ẽ purpureus:de purpuris supiore libro diximus ibi:Noua purpura fulget:& diximus cõchilii genus esse: ex eodẽ fere gñe murices fũt:sed sunt aculeatiores:qualẽ nũc uobis oñdo ex his e littore Syrio i Italiã a me relatis:nã cũ nomẽ i Græcia retineãt e Syria retulimus:ut q̃ lis eẽt latinis amicis ẽt apiremus. ℣ Tyrio:a Tyro urbe Phœniciæ.Phœnicia.n.purpuraꝝ piscatu sp̃ꝑstitit:Strabone teste.& tyria purpura oium optima phibebat: & tyro ipsa piscatio ꝓxima.s.& cętera oia,q̃ ad ficedidas uestes ptinẽt.℣ Chorda:fidiculi.℣ Icta:pulsa.℣ Pollice reddidit sonos suos:ꝓprios,q̃les erãt Arionis.nã ubi ornatus fuit cœpit resonare & canere.℣ Lyra:cuius pollice chordæ tãguntur ad sonitũ.℣ Flebilibus:Arionẽ ita canẽtẽ Cycnis cõparat:nã cycni,q & olores dñr, in morte hoc.s. cũ ad senectã uenerint & mors iminet suauissime canũt:unde est illud in Heroidibus: Sic ubi fata uocãt udis abiectus in herbis Ad uada:Meandri cõcinit albus olor: licet id Pli.falsũ putet:cũ dicat:Oloꝝ morte narrat flebilis cãtus falsis(ut arbitror)aliquot expimẽtis. At Cice.in Tusculanis qõnibus:Cycni inqt non sine cã Apollini dicati sunt:sed ut diuinationẽ hñe uideant:qa ꝓuidẽtes qõ in morte boni sit cũ cãtu moriuntur.Cãtat ergo Ariõ ipse. ℣ Numeris fle.uersibus luctuosis.cecinit.n.tũc illud genus carminis,quod Orythiũ dicat.℣ Veluti olor:cycnus.

De Ario citharœdo fabula

ANT. FAN. Cycnus

Amphibia olor grçce dicit cycnus

¶ Traiectus pēna,tēpora:quod de cycno auctor sentit hoc loco,dū iminēte morte cantū flebilē facit pēna eius cerebrū lædi,Magnus Albertus,& Isidorus Īris mādauerunt:q̄uis Aristoteles & Pli.ea de re nihil scripserint.Hęc auis est amphibia:hoc est terra & aqua uictū q̄ritans:& Græce qdē cycnus,latine uero olor dr̄:canitq; suauius, quia lōgū collū & inflexū hēt:p qd necesse est eluctā tē uocē uarias reddere modulationes. Fert āt mortis tpe dulcius solito canere: ac ppriā mortē flebili cātu p̄dicere:qd qdā fabulosum putāt.Sed in pri.Tusculanarū qōnū refert Cic.cōmemorare Socratē sic oibus bonis & doctis eē moriendū: ut cycni,q Apollini dicati sunt:q; ab eo diuinationē hēre uideant: p̄uidentes qd i morte boni sit,cū cātu & uoluptate moriunt. Hi (ut Seruius scribit) nullis dāt auguria nisi nautis.ut Cycnus in auguriis nautis gratissimus ales. Mouet āt pathos a simili Ouidi,alibi:Sic ubi fata uocāt udis abiectus in herbis Ad uada Mædri cōcinit albus olor. Huic aui boni poetæ cōparari solēt.Horatius:Multa dircæus leuat aura cycnū.¶ Fide maius:nō est incredibile uectū eē Arionē a delphine:cū A.G.Plinius,& alii scriptores de delphinis mira cōmemorēt.Quid q; Simonis noie delectant:q simi sunt & recuruo tergo?¶ Ille sedet:citharāq; tenet:pretiūq; uehēdi Cātat:cātat carmē ita sublime,ita suaue:ut esset uberrimū uecturæ p̄tiū. ¶ Astris Delphina recepit:astrū græcū est. Vñ aster ille Platonis a nobis stella dr̄:cuius diuini p̄ri pulcherrimū distichū nos sic latinū fecimus:Stelle meus stellas dū suscipit ipse, ego cęlū eē uelim:ut multo hūc lumie despiciā.¶ Stellas iussit hēre nouē:alii delphinē decē stellis cōstare dixerūt. ¶ Vellē Męonide pectus inesse tuū:apostrophē facit ad Homerū: cuius optat ingeniū,cū sit de re tāta scripturus quāta & heroicū carmē,& Homeri meret ingeniū.Is uel a Mæonia idest Lydia:ubi est Colophon Męonides dr̄,uel a p̄re Mæone.Notū.n.est inter opiniones q̄ de natalibus eius feruntur hanc esse,q; Mæonis filius fuerit. ¶ Sacras nonas:quæ nunc Augusto dicatæ uideri possunt. Dixerat enim supra:Nonarum tutela Deo caret.

Mæonides

PAV. MAR. De natura cycnorum

¶ Traiectus tē.ca.hīs traiecta tpa:ps p toto,hoc,s. caput.¶ Canētia:albicātia.nā totus albus.l. ¶ Dura pēna: qa in senecta pēnā quādā hūt duriusculā:frontē natā uelut traiectā:qd obseruauit Pōponius i extrema Germania:& ego in Ionia. Seniores.n.cycni illā traiectā hūt:cæteri nō.Poeta igit̄ non sine rōne hoc dixit:sed miror ab aliis non fuisse obseruatū.¶ Protinus:& ita.¶ Ornatus: palla,corona,lyra.¶ Protin⁹:subsequēter:cōtinuo.¶ Desilit:ex ipsa naui deorsum salit.¶ In medias undas:in mediū mare.¶ Cęrula puppis:cærulā puppim dixit ab ipso colore cęruleo.¶ Spargitur:infundit̄.¶ Aqua impulsa.s. Arionis saltu.¶ Inde fide:ad eius cantū cū delphinoꝝ(ut supra diximus)turba cōuenisset:desiliēs ab uno eoꝝ tergo except⁹ ē.¶ Inde:ex eo,aut postea. ¶ Memorāt:uetetres.s.¶ Delphina:p delphinē. Dicimus.n.& delphin delphinis,& delphin⁹ delphini.¶ Supposuisse se nouo oneri:qa nouū miraculū,q; hoī se supponeret:licet & Pli.& Solinus exēpla hmōi multa cōmemorēt.¶ Tergo recuruo:dorso repādo:uñ Pli.Dorsum repādō simū,qua de cā nomē Simonis oēs miro mō agnoscūt,malūtq; ita appellari.¶ Tergo recuruo:tergis reflexis:qa recuruati sunt, & ob id appellari Simones Pli.inqt. ¶ Maius fide:p appositionē dixit maius fide:q̄si plus q̄ credi possit. ¶ Ille: Arīō.l.¶ Sedet:super delphinē.s.uel in dorso delphinis. ¶ Et tenet citharā:tenet & resonat cithara. ¶ Et cantat p̄tiū uehendi:in p̄tiū & mercedē uecturę.nā uectura dicit a ueho uehis: si uehendi dicit est gerundiū.Si uehicli:uehiclū paruus currus est:& pro ipsa uectura hic poni potest , in cuius mercedē cātabat. ¶ Et mulcet:demulcet, mitigat , lenit.¶ Carmine:carminis cātu.¶ Aequoreas aq̄s: marinas undas. ¶ Dii pia:uidēt Dii benefacta itidē & malefacta. Videre ergo Delphinis offīm cōmēdarūt.Vnde Iuppiter illū inter astra collocauit: ornauitq; nouē stellis ut supra diximus.

Traiectus penna,tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit undas:
Spargitur impulsa cærula puppis aqua.
Inde(fide maius)tergo delphina recuruo
Se,memorant,oneri supposuisse nouo.
Ille sedet:citharamq; tenet:pretiumq; uehendi
Cantat:& æquoreas carmine mulcet aquas.
Dii pia facta uident:astris Delphina recepit
Iuppiter:& stellas iussit habere nouem.
¶ Nunc mihi mille sonos,quoq; est memoratus
Vellē Mæonide pectus inesse tuū. (Achilles,
Dum canimus sacras alterno pectine nonas:
Maximus his Fastis accumulatur honos.

Astrū latine stella dicitur

Mæonides

¶ Dii uident pia facta: quasi Delphinis pietatē & offīm, qui Arionis oneri successit.¶ Iuppiter recepit delphina: delphinē.¶ Astris:in astris:hoc est inter sidera. Astruz dr̄ ab ἀστράπτω uerbo græco:qd ē fulgeo:inde ab ἀστηρ, & ἄστρον pro sidere & stella.¶ Et iussit hēre nouē stellas:& Higinius ēt inqt eē stellaꝝ nouē:dat locus huic rei:cū aīal hoc musica arte mulceat:& nouē sint musæ,ergo totidē stellis figuratus.s.uel q; nouē apud antiquos lyraꝝ chordæ eēnt:quaꝝ sonitu plurimū oblectant.¶ Nūc mihi: cū relaturus sit diē in quo Augustus pater patriæ appellatus sit,p rei magnitudine decātāda optat & mille uoces & Homericū hēre ingeniū:& ideo nūc uelut rē magnā, ut ē aggressurus inqt.¶ Nūc uellē hēre mihi:ad usū mei. ¶ Mille sonos:mille uoces. ¶ Et uellē hēre o Mæonide pectus tuū:quasi ingeniū tuū & aīum tuū. ¶ Quo:ingenio.¶ Achilles ē memoratus:Homerus ē dictus Mæonides & Mæonius a Mæone p̄re:& ēt a Mæonia p̄ria Asię regiōe:sed plures fuere urbes ēt p̄ter illas: q̄ in Mæonia sunt:q̄ suū eē dicerēt:ut Cice.meminit in oīone p Archia poeta:etiā ut cōstat illo uersu:Smyrna,Rhodos, Colophos,Salamis,Chios,Argis,Athenæ:ut in Odis Horatii diximus.¶ Memoratus Achilles:nā p̄clara Achillis gesta in Iliade scripsit:& celebriorē illū forte,q̄ mereret reddidit.uñ legit:Cū Alexāder in Sygeo ad Achillis tumulū p uenisset,dixisse:O fortunate adulescēs q laudis tuæ Homerū p̄conē iueneris.¶ Dū canimus:in nonis Februariis Augustus p̄r p̄riæ est appellatus:uñ eo die festū rei tātæ celebrabat:p quo in Augusti cōmēdationē maximū suis fastoꝝ libris accumulari honorē dixit:p̄cipue cū tāta res in his scribēda esset.¶ Dū:nos.¶ Canimus no.sa. & superius dixit tutela Dei carere:ac si nulli Deoꝝ sacræ eēnt: & nūc sacras appellat:qd iō facit:nā cū antea nulli Deorū sacratæ fuerint:nūc in auctos Augusti titulos:& cū ea die honore decoratus fuerit,sacras appellauit:qa publico cōsensu consecratas.¶ Alterno carmine:hoc.s. Elegis uersibus:illa.n.sūt alterna:q̄ p uices eūt, & redeūt: sic Elegi uersus,q ex hexametro cōstāt: & pētametro:nā uelut p uices alteꝝ cū altero iungit̄.¶ Maximus honos:hoc est in Augusti laudē.¶ Accumulat̄ his Fastis: his Fastoruz libris:in quibus id etiam scribere necesse est.

¶ Sancte

ANT. FAN. Augustus pris patriæ cognomen accepit nonis Februariis

¶ Sancte pater patriæ:nonis Februariis Cæsar Augustus patris patriæ cognomẽ accepit:qđ ei(ut Sueto.scribit)uniuersi repentino,maximoq; consensu detulerũt:& Senatus incuria neq; decreto,neq; acclamatione:sed per Valeriũ Messalã id mandantibus cũctis, qui ait quod bonũ faustumq; sit tibi,domuiq; tuæ Cæsar Auguste senatus te cõsentiens cum po. Ro.cõsultat patrẽ patriæ. Quo tpe Augustus lachrymas cõtinere nõ potuit.Naso in.iiii.Tristiũ: Tu quoq; cũ patriæ rector dicare,paterq; Vtere more Dei nomẽ habentis idem.Seneca: Sic ille patriæ primus Augustus parens complexus astra est.Cicero: Vt in eius uita legimus primus oium Romanor& pater patriç appellatus est. Hinc illud est Plinii: Salue primus omnium parens patriæ appellate. Quo nomine M. Cato uir seuerus & summæ grauitatis eum appellauit,teste Appiano.Postea uero imperatores Romani eã appellationẽ sibi usurparunt,quæ Ciceroni cõtigit in libera ciuitate.Iuuenalis: Roma parentẽ, Roma patrẽ patriæ Ciceronem libera dixit.Quo in loco Satyrus impatores deridet,q ab adulatoribus patris patriæ cognomẽ sumebãt,fallebãturq;(ut ait Plutar.)cũ excellẽtiã honor& a populis sibi tributã maximũ beneuolẽtiæ testimonium existimarent. Quamuis enim sponte sua & beneuolẽtia quadã ad decorãdos principes mouerí populi uideanť:ducunť tamẽ plerũq; metu,cũ tam hi q oderunt,q̃ qui amãt,plequi honoribus principes soleãt. Prudentes igitur & optimi reip& publicæ& gubernatores nõ tam laborant,ut honores populis cõsequanť,q̃ ut digni honoribus sint.Huius tituli quo Augustus a Senatu Populoq; Romano donatus ẽ, meminit Horatius in primo Carminũ. ut:Hic magnos potius triumphos:Hic ames dici pater atq; princeps. ☞ Hoc dedimus nos tibi nomen eques:Nasonis familia equestris ordinis fuit: & ipse Augusti Cæsaris munere eques trisuiratum cõsecutus est.Sane Nos eques dedimus est rara cõstructio: sed tolerabilis.Vet& enim apparet qđ grãmatici tradunt constructionẽ,quã græci syntaxim uocant,reddi ad uocis intellectũ: unde per diuersas figuras solent a scriptoribus accidentia uariari:quæ licet quantũ ad ipsas dictiones incongrue disposita uideanť:rectissime tñ posita intelligũtur sensus rõne.Quid est enim aliud Pars in frustra secant nisi multi:& Nos eques dedimus,nisi nos equestris ordinis uiri? ☞ Res tamen ante dedit:rei ueritas & meritorum tuorum magnitudo:ne Augustus uideatur adulatione populi eum titulum consecutus.

Nasonis familia fuit eq̃stris ordinis

Deficit ingenium:maioraq; uiribus urgent:
Hæc mihi præcipuo est ore canenda dies.
Quid uolui demens Elegis imponere tantum
Ponderis?heroi res erat ista pedis.
Sancte pater patriæ,tibi plebs,tibi curia nomen
Hoc dedit: hoc dedimus nos tibi nomẽ eques.
Res tamen ante dedit:sero quoq; uera tulisti
Nomina:iampridem tu pater orbis eras.
Hoc tu per terras,quod in æthere Iuppiter alto,

PAV. MAR. ¶ Deficit:uidet exterrere in re ardua describẽda: ç cum hæc dies sit maxime celebrãda:ad eã canendã ingenium deficiat. ☞ Deficit ingeniũ & urgẽt:cogunt aut premunt nos. ☞ Maiora uiribus:maiora & grauiora q̃ nos sufferre ualeamus. ☞ Hæc dies est tibi:a te. ☞ Canẽda ore prçcipuo:ore p̃cellẽte:qa p̃cæteris hanc canere debes. ☞ Quid uo.reprehendit seipsum,ç hæc grauia:q̃ scribẽda erant heroico carmine,uersibus Elegis cõmẽdarit. ☞ Quid: cur: aut pp qđ ego. ☞ Demens: deorsum a mẽte, quasi uesanus. ☞ Volui imponere tñ ponderis:metaphorice loquitur. ☞ Elegis:uersibus.i.De Elegis uersibus superius diximus:qbus miseriæ,q̃rimoniæ & amantiũ affectus deplorant:sed quia in his erat assuetior:ẽt hæc grauia Elegis canebat. ☞ Res ista:quæ tã magna est. ☞ Erat:intererat. ☞ Pedis heroi:heroici uersus.Heros,ut diximus, uir excellẽs diuinus.i.Sed qa hexametris uersibus & Deor& laudes,& heroũ bene gesta cani cœpere:tãq̃ a diuinis appellati sunt uersus heroici,ergo. ☞ Res ista erat heroi pedis:heroici uersus.& est species metonymiæ: nã ex pedibus uersus cõstat. ☞ Sancte pater:de hoc ita Tranqllus inqt:Patris p̃riæ cognomẽ uniuersi repẽtino maximo q; cõsensu detulerũt ei prima plebs legatiõe anxium missa.Deinde qa nõ recipiebat ineũti Romæ spectacula frequẽs & laureata.Mox incuria senatus, neq; decreto,neq; acclamatione: sed p Valeriũ Messalã id mãdantibus cũctis: qđ bonũ inqt, faustumq; sit tibi, domuiq; tuæ Cæsar Auguste. Sic.n. nos ppetuã felicitatẽ reipu. & læta huic precari existimamus.Senatus te cõsentiens cũ po.Ro.cõsalutat patriæ pater:cui lachrymãs respõdit Augustus his uerbis.Ipsa.n.sicut Messalla apposui compos factus uotor& meor& P.C.Quid habeo aliud Deos immortales precari:q̃ hũc cõsensum uestrũ ad ultimũ uitæ finẽ mihi pferre liceat:hæc ille poeta inqt: Patres,equites,& plebẽ hoc ei nomen dedisse:nihil tamẽ refert,quia idẽ est senatus & populus.Equites enim medii erãt inter patricios & plebẽ. Inquit ergo apostrophãs ipsi uerba: O sancte pater patriç Auguste,qui hoc die fuisti tuis meritis pater p̃riæ appellatus. ☞ Hoc nomẽ:patris patriæ.s. ☞ Dedit tibi plebs:hoc nomen dedit tibi curia: hoc sicet senatus, qui in curia residebat:de diuisione populi p Romulum & Curiis superius diximus.nã diuiserat populum in.xxx.Curias:quibus postea additę sunt quinq; ita ut sua in quisq; curia sacra publica faceret:feriasq; obseruaret:hisq; Curiis singulis nomina Curiarum uirginum imposita esse dicuntur: ex his quas de Sabinis rapuere:hæc Pompeius.At hic Curia de senatoria dicitur: qui locus ita dictus est:q; ibi publicas curas gerebãt. Est autẽ hic species metonymiæ:tenens pro quod tenetur. Est duplex curia:& in qua respulicę geruntur, & in qua sacrificatur:sed de hoc inferius. ☞ Curia:hoc.s. senatus. ☞ Hoc etiam nomen dedimus tibi nos eques: pro equites:aut equester ordo.Nos dixit:qa ipse etiam equestris ordinis erat:unde in Tristibus:Nõ modo fortunæ munere factus eques. ☞ Res tñ:ut a merito tanti nois Augustũ cõmendaret.ante inquit hoc a re datum ipsa fuisse:sero tamen appellatione.nã longe ante non modo patriæ,sed orbis pater erat. ☞ Res tamen dedit:nomẽ hoc .i. ☞ Ante:anteq̃ dederat senatus & populus, quia re ipsa erat pater p̃riæ. ☞ Sero quoq;:tarde ẽt. ☞ Tulisti uera nomina:quia tardius q̃ merebaris pater patriæ appellatus es. ☞ Iampridẽ:longe ante eras pater orbis: ergo nõ modo patriæ:sed uniuersi orbis.In aliquibus codicibus scriptum est urbis:melius tamen orbis,quia inferius subsequenter cõparat ipsum Ioui. ☞ Nomen habes: hominum tu pater,ille Deum:ille Deorum,ipse hominum pater est pro omnibus hominum: intellige ergo bene orbis: sed si urbis dicit non est ab re, quia longe ante erat pater patriæ. ☞ Hoc tu: magna est hæc Augusti commendatio:cum Ioui comparatur. nam ille Deorum pater est: Augustus autẽ hominum.in Tristibus etiam ad Augustũ scribens:cũ Iouem Deum genitorem dixisset,addidit: Tu quoq; cum patriç rector dicare paterq; Vtere more Dei nomen habentis idem,inquit ergo,

ANT. FAN.

¶Facit hic tua magna tuēdo Mœnia:æquauit Augustū Ioui,q̄ pater sit uti Iuppiter: nunc præponit Romulo, q̄ tuēdo urbē more optimi patris amplissimam reddide rit:quā Romulus reliquit humilimā. ☞Tu dede.transi lienda Remo:tātę humilitatis ut ea transilierit Remus: quā ob causam ferť occisus. Licet sint q̄ tē aliter tradāt, ut alibi dicemus. ☞Cures: illustris urbs Sabinoꝝ, auctore Plutarcho,unde Quirites dicti sunt, ut q̄busdaꝫ placet. Nota est historia. ☞Cenina:ēt oppidū ē apud urbē Cenina, qđ(teste Festo)a Cenite conditore nomē accepit: hinc dicti Ceniēses. ☞Tu rapis, hic castas duce se iubet esse mari tas:antistetō'est, & merito laudať Augustus, q̄(ut ait Suetonius)leges quasdam retractauit:quasdā de integro sanxit:ut de adulteriis: de pudicitia. ☞Tu recipis luco:Asylū dicit a Romulo cōstitutū latronū ac pessimo rum oium receptaculū. ☞Tu dñi nomē:Augustus domi ni appellationē:ut maledictū & opprobriū semp exhor ruit: teste Suetonio.Cunq; eo spectante ludos pronun ciatū esset:O dominū æquū & bonum: & uniuersi quasi de ipso dictū exultātes cōprobassent:statim manu,uul tuq; indecoras appellationes repressit: & in sequenti die grauissime corripuit edicto:dñm q̄ se postea appellari ne a liberis q̄dē aut nepotibus suis uel serio uel ioco passus est. Et recte:dñi.n.nomē,quo perēpto ois seruitus extin cta est,tyranni est potius q̄ benigni principis, qualis fuit Augustus:qui(ut Seruius tradit)palatiuꝫ iussu eius ædi ficatum reipublicæ dono dedit.

Cures unde Quirites

Cenina

Antistetō

Domini appellationem exhorruit Augustus

¶Tu hēs hoc nomē:pris patriæ.s.☞Per terras:q̄si in ter ris.☞Quod hēt Iuppiter ī alto æthere:in cælo. De æthe re diximus:græce dī αἰθηρ ab αἰθω:qđ est ardeo:qa in eo est ignis elementū.uñ:Sūmaq; locū sibi legit in arce: hoc ,s.in sūmo æthere.☞Tu:Auguste es.☞Pater hoium: nā hoies regis.☞Ille:Iuppiter.s.☞Est pť Deū:Deoꝝ,qa Diis impat.☞Romule:cuꝫ uelit lōge in oibus supiorē dicere Augustū Romulo urbis cōditori:ab ipso Romulo petit hoc cōcedi.nā ipse & urbē paruā & exigua mœnia fecit: Augustus aūt & mœnia & impium late auxit:sed hęc est allusio quędā ad id qđ supius diximus:q̄n appellatus fuit Augustus:cū essent,q̄ cēlerēt eū Romulū appellari opor tere:quasi & ipsum cōditorē urbis: ac si dicere uelit ma ius nomē merebať:& Augusti facta extollit:Romuli aūt hac cōparatione deprimit.☞Romule cōcedas:da uenią aut patiare me loq;aut cōcede qđ dico.☞Hic: Augustus .s.☞Tuēdo:defendēdo,& gubernādo:nō dixit dominā do aut impando,ne tyrānidis illū argueret:sed tuēdo: ac si in tutela imperiū pťiæ hēret.☞Facit tua:q̄ tu fundasti. ☞Magna:nā auget(ut diximus)& urbē & impiū. ☞Tu dederas mœnia:ipsa.☞Trāsiliēda:trāsaltanda.☞Remo: fratri tuo:quē multi Greci maxime Romū dicūt. Condi dit aūt mœnia ita paꝝ alta:ut a Remo trāsiliri possent. Vñ q̄ in edictū reliq̄et morte mulctatus est:de quo di cemus in.iiii.lib.auctore ēt Dionysio. Nā mortis Remi duplex cā narrať:& discordia,pugnaq; q̄dā q̄ in ea cecí derit:& hæc trāsaltatio muroꝝ p̄ter edictū:ob qđ a Ce lere quodā q muris p̄rat obtrūcatus est. ☞Te Tatius: Romul? cū finitimis tm̄ pugnauit:cū Sabinis: cū Cermē sibus:quoꝝ regē(ut supius diximus)obtrūcauit:cū Antē natibus:& postea cū Veiētibus. Terminus aūt impii Ro muli decimus octauus ab urbe lapis fuit. At Augusto prī cipe uniuersus orbis Romano paruit impio. Inqt ergo o Romule.☞Sensit te Tatius:rex Sabinoꝝ:de quo su perius diximus.☞Et parui Cures:aliq dicūt Cures opu lētissimā fuisse Sabinoꝝ urbē.Poeta aūt inqt: Parui Cu res,nihil refert: nā poterat esse urbs parua mœnibus: magna aūt opibus. Cures in nūero multitudinis Sa binoꝝ oppidū. ☞Et Cenina:& oppidū hoc nō longe ab urbe fuit. ☞Hoc duce: Augusto ān principe. ☞Est Romanum: Romani iuris aut Romāi impii. ☞Vtrūq; latus Solis: quasi extremæ orbis ptes: & omnia quæ inter ipsas cōtinenť: sed cū dicat:Vtrūq; lat? Solis: pos sumus intelligere de septē trione & meridie: quasi de polo arctico & antarctico: quæ loca a latere Solis sunt. ☞Tu breue:auget & illius depressionē:qa paruus dñs,& huius gloriā,qa oia, quæ sub Ioue sunt sua sunt. ☞Tu habebas nescio qd:uelut in cōtemptū nescio quid dixit. ☞Victæ telluris: quā tu uici sti. Erat tm̄modo(ut diximus)usq; ad decimū octauum ab urbe lapidē. ☞Cæsar:Augustus.s. ☞Habet quodcūq; est sub alto Ioue:auxit hic poeta & rē & orationē: nam magis se eleuat secundo q̄ primo uersu. ☞Quodcūq; est sub Ioue:quasi & terræ,& maria. ☞Sub Ioue:interdū in telligimus sub cælo:aut sub aere: ut illud Horatii: Ma net sub Ioue frigido:idē dicimus sub Dio:ab eo qđ λιος Iuppiter appellatur. ☞Tu rapis:exprobrat Romulo Sa binaꝝ raptū:& pudicitiæ obseruantiam ex Augusti lege cōmendat.Præterea a Romulo receptos sceleratos: ab Augusto autē comprehēsos,aut fugatos. ☞Tu: Romu le. ☞Rapis:qa factis ludis ab eo cū cōuenissent finitimi multas rapuit:de quo inferius dicemus,ergo. ☞Tu ra pis:quasi tu stupras:pro cōiugū enim defectu raptæ il læ fuere:rapere interdū stuprare significat.uñ illud Vir gilii:Subnixus rapto potiť,idest stupro. ☞Hic: Augustus scilicet. ☞Iubet se duce: se principe. ☞Maritas: nuptas. ☞Esse castas:obseruare pudicitiā.Instaurauit.n. Augu stus legē Iuliā ad coercēdos adulteros.uñ est:Vbi nūc lex Iulia dormis. ☞Tu:Romule. ☞Recipis nefas:quasi ne farios & sceleratos hoies. ☞Luco:in Asylo, qđ erat in lu co de quo supius diximus.Nā p augēda urbe Asylū cō stituit:quo cōfugerent impune,quel ob scelerꝫ uel qūo cūq; ex aliis ciuitatibus pulsi erāt. ☞Ille:Augustus. ☞Re pulit nefas:& scelera & sceleratos. Plures.n. factiōes ex tinxit:grassatores dispositis per oportuna loca stationi bus(ut Tranqllus inqt)inhibuit,& multa silia. ☞Tibi: o Romule. ☞Fuit grata uis: nā uim & in rapiēdis uirgi nibus,& in depopulādis agris finitimis intulisti. ☞Sub Cæsare:Augusto.s. ☞Florēt leges:nā ex legibus cautū est ne cui uis inferatur:multa etiā Augustus correxit. unde Trāquillus:Leges retractauit,& quasdā ex integro san xit:ut sumptuariā:& de adulteriis:& de pudicitia: & de ambitione:de maritādis ordinibus. ☞Tu Rom. tenuisti .s. ☞Nomē dñi:qđ ad tyrānidē spectat:ergo exprobrādū. ☞Ille:Augustus.s. ☞Tenet no.prin.minus āt ē princeps q̄ dominus.Augustus āt(ut testis ē Trāqllus)dñi appella tionē ut maledictū & opprobriuꝫ sp exhorruit: nec dñm appellari a liberis seu nepotibus serio uel ioco passus est.

De terminis imperii Romāi

Nomen habes:hominum tu pater, ille Deum.
Romule concedas:facit hic tua magna tuendo
Mœnia:tu dederas transilienda Remo.
Te Tatius,paruiq; Cures,Ceninaq; sensit:
Hoc duce Romanum est Solis utrunq; latus.
Tu breue nescio quid uictæ telluris habebas:
Quodcunq; est alto sub Ioue Cæsar habet.
Tu rapis,hic castas duce se iubet esse maritas:
Tu recipis luco,reppulit ille nefas.
Vis tibi grata fuit:florent sub Cæsare leges:
Tu domini nomen,principis ille tenet.

PAV. MAR. Cōparatio Augusti cū Romulo

Contra Romulum qui fratrē dicitur occidisse

¶Veniam

ANT. FAN.

¶ Veniam dedit hostibus ille: Ouidius alibi: Tu ueniam Partho superato sæpe dedisti: Non concessurus quã tibi victor erat. Diuitiis etiam multos & honoribus auctos Vidi q tulerant in caput arma tuum. Sueto. Clementiæ, ciuilitatiq; eius multa & magna documẽta sunt: ne enumerem quot & quos aduersarũ partium uenia & incolumitate donatos principẽ etiã in ciuitate locum tenere passus sit. ℣ Cælestem fecit te pater: ille patrem: tu Martis gratia in cælum receptus es: cuius te filiũ crediderunt. Augustus uero de patre optime meritus, ut pium filium decuit Iuliũ Cæsarem retulit in numerũ Deorum. Cui cũ ludos funebres celebraret die medio stella apparuit: fulsitq; per septem continuos dies: quam Augustus parẽtis esse confirmauit: unde illud

Te Remus incusat: ueniam dedit hostibus ille:
Cælestem fecit te pater: ille patrem.

¶ Iam puer Idæus media tenus eminet aluo:
Et liquidas mixto nectare fundit aquas.
En etiam siquis Borean horrere solebat:
Gaudeat a Zephyris mitior aura uenit.
¶ Quintus ab æquoreis nitidũ iubar extulit undis
Lucifer: & primi tempora ueris erunt.
Ne fallare tamen: restant tibi frigora, restant:
Magnaq; discedens signa reliquit hyems.

Ganymedes seu Aq̃rius oritur nonis Februariis Aq̃rius

est: Ecce Dionei processit Cęsaris astrũ. ℣ Iam puer Idęus media tenus eminet aluo: Aquarius, quẽ quidam Ganymedem esse uolunt, ut diximus supra, nonis Februariis media aluo tenus antecedit Solẽ orientẽ. Quod hoc tpe fieri necesse est Sole Piscibus ꝓpinquante: cũ Aquarius & oriat & occidat capite prius q̃ reliquis mẽbris. Hoc signũ cũ aquæ effusione triginta stellis cõstare dicit. Aquarii alii Cecropẽ esse dixerunt: alii Deucalionẽ: Poeta hic eos sequit, qui uolũt hanc partẽ zodiaci eẽ Ganymedẽ, q Ioui (ut alibi legim⁹) nectar ministrat iuita Iunone. Quidam enim dicunt receptũ Ganymedẽ ad ministeriũ pocula deorum remota Hebe Iunonis filia. Quã ob rem existimatur dixisse Virgilius: Et genus inuisum, & rapti Ganymedis honores. Est aũt raptus (ut scribit Strabo) ad Priapeni & Cizyceni agri fines in loco quem ἀρπαγὴν quod est rapio harpagiã appellarũt: q̃uis alii (ut idẽ auctor scribit) arbitrẽtur id circa Dardanii promontorium cõtigisse.

Aquilo

℣ Si qs Boreã horrere solebat: hic uent⁹ Aq̃lo ẽt dicitur a uehemẽtia uolatus, qua uidet aquilã imitari. ℣ Gaudeat a Zephyris mitior aura uenit: Fauonii hoc tpe spirare incipiunt: qui (ut inquit Plinius) hybernũ molliunt cælũ Sole Aquarii partem. xxv. obtinẽte. Alii eoq; exortũ septimo idus, siue circa idus Februarias ponũt. Est aũt Fauonius (ut idẽ inquit) genitalis mũdi spiritus, q græce

Fauonius redit

Zephyros

Zephyros uocat: flans ab occasu æquinoctiali aduersus Eurũ: latine uero Fauonius dicit a fouẽdo: ut quosdã existimasse idẽ Plinius refert. A Fauonio ad æquinoctiũ uernũ dies quadraginta sunt, ut Varroni placet. Hunc uentum quidam ad. viii. calen. Martias Chelidoniam uocarunt ab hirundinis usu: alii ab aduentu auium Ornithia: rustici uero Cathtlitionem natura semina accipere gestiẽte: quem Hora. recte Candidum dicit, ut: Quid fles Asterie: quæ tibi candidi Primo restituent uere Fauonii. Inducit enim serenitatem: & bonus ac benignus est quinuernum aerem clementiorẽ facit. ℣ Quintus ab æquoreis nitidũ lubar extulit undis Lucifer: & primi tempora ueris erunt: quinto idus Februarias noui ueris initiũ est: cuius diem primum esse in Aquario auctor est Varro: ut æstatis in tauro: autũni in Leone: hyemis in Scorpione. Quoq; signorum (ut idem Var. scribit) dies. xxiii. quatuor temporum primus est ita ut Ver constet diebus. xci. Aestas. xcv. Autumnus. xci. Hyems. lxxxix. Sunt tamen quibus placet esse initium Veris ad. vii. siue. viii. idus Februarias: & hanc anni partem a Fauonio inchoari. De quo Pli. Hic inquit uer inchoat, aperitq; terras tenui frigore saluber. Ver (auctore Macrobio) & calidũ est & humectum: cuius mense primo uer nouum dicimus: secũdo adultum: tertio præceps. Eius certissimum indicium nonnulli existimarunt Papilonis prouentum ob infinitatem animalis: ut Plinius scribit. Sũt qui æstatis principium ponunt. viii. idus Maias, ut Autumni. vi. idus Augusti, & Hyemis. v. idus Nouembris.

Verisinitium .v. idusfeb.

Dies primus ueris in aq̃rio

Aestatis in tauro

Autũni i Leone

Hyemis in Scorpione

¶ Te: exprobrat Romuli immunitatem pro fratricidio: ut magis a clemẽtia cõmendatũ Augustũ extolleret: q hostibus pepercit: præsertim Lepidum triumuiratum: quẽ inconsulẽ dimisit. ℣ Remus incusat te: quasi arguit te cædis: dicemus inferius in quarto libro de cæde Remi: quam paulo post delibauimus. ℣ Ille: Augustus. ℣ Dedit ueniam hostibus: quia clemens fuit illis: quos uicit. Vnde in Tristibus ad Augustum: Tu ueniã Partho superato sæpe dedisti: Non concessurus quam tibi uictor erat. Posset etiã hoc intelligi de Lepido eius in triumuiratu collega: quem bello Siculo in Sextum Pompeium (ut testis Tranquillus) cum eum ex Africa in auxilium euocauerat: superbientem uiginti legionum fiducia: summaq; sibi partes terrore: & minis uendicantem spoliauit exercitu: supplicemque concessa uita in Circeos relegauit. ℣ Pater: Mars: nam Martis filius Romulus creditus: de quo suo loco dicem⁹. ℣ Fecit te cælestem: retulit te in Deos: quasi dicat: non tuis meritis, sed patris. ℣ Ille: Augustus. ℣ Fecit cælestem patrem: Iulium Cæsarem: quia & nepos & hæres eius fuit: soluit illi diuinos honores: & pro Deo coli uoluit: sed de hoc etiam inferius suo loco dicetur. ℣ Iam puer: superius diximus occasum Leonis: per quem denotabatur Aquarii ortus: qui oppositus est. Oritur autem Aquarius ipse nonis Februariis usq; ad aluum anteq̃ Sol: de quo sic Higinius inquit: Aquarium cõplures Ganymedem esse dixerunt: quem Iuppiter ob pulchritudinem ereptum parentibus: Deorum ministrum fecisse existimatur. Itaq; ostenditur ut aquam aliquo infundens. Egestionas autem Deucalionem dicit esse: q eo regnante tanta uis aquæ de cælo profuderit: ut cataclysmos factus esse diceretur. Eubolus uero Cecropem esse demõstrat: antiquitatem generis commemorans: & ostendens ante quam uinum transitum sit hominibus: aqua in sacrificiis usum: & ante Cecropem regnasse q̃ uinum sit inuentũ. Poeta autem hic de Ganymede intelligit Trois filio: cuius fabula notissima. Aquarius quoq; & occidit & exoritur capite prius q̃ reliquis membris. ℣ Iam: etiam in ipsis nonis. ℣ Puer Idæus: Ganymedes Troianus ab Ida monte prope Ilium: de qua raptus fuit. De quo Vir. in v. Aenei. Quẽ prępes ab Ida Sublimẽ pedibus rapuit Iouis armiger uncis. ℣ Eminet: ẽ enim tum Soli eminens. ℣ Media tenus aluo: quasi usq; ad mediam aluum: nam pubetenus dicimus quasi usq; ab pubem: ita mediatenus aluo: usq; ad mediam aluum. Aluus est proprie uenter fœminæ: ut Põpe. inqt: ab alẽdo dicta: est semp fœminini generis. Sed hic ꝓ ipsius Aquarii aluo. ℣ Et fundit: spargit. ℣ Aquas liqdas: claras. ℣ Mixto nectare: quasi ꝓpinat: aut ministrat nectareos potus Diis. Vñ i Meta. Inuitaq; Ioui nectar Iunone ministrat. Nectar est Deorũ ꝓ-

Comparatio Augusti contra Romulum

tio. Vnde & alio loco poeta: Nectar & ambrosiã latices: epulaq; Deor. Det mihi formosa grata iuuenta manu. ☞ Quin ẽt: ppe ẽt ueris tẽpus mitigaŧ aeris frigiditas: re deũt Zephyri: q suauiores sunt: Ergo si qs hyemẽ exhor rebãt: gaudeat: nã ppe est uer. ☞ Quin ẽt: hoc est insuper. ☞ Siqs solebat horrere: in horrorẽ hẽre. ☞ Boreã: q plurimus flat in hyeme: & septẽtrionalis uẽtus. ☞ Gaudeat: nã. ☞ Mitior aura: suauior: leuior flatus. ☞ Venit a Zephyris: ab occiduis uẽtis. Zephyrus .n. ab occasu flat: & est suauis: plurimũq; in uere põt: quo tũc spirãte florẽt arbores: & emergũt herbæ: dieiq; reddit lætiores. ☞ Quitus ab equoreis: inq; poeta. v. idus Feb. esse ueris initiũ: sed ne toties repetituri simus eadẽ hoc loco iuuet dicere. Florẽtinus princeps: & iurisconsultus: in ꝑceptis rei rusticæ ita tradit rõnẽ tẽporũ: Veris initiũ expõit: tũc plurimũ Zephyrus spirare incipit. Qd est viii. id. Feb. Sole i Aquario. Terminaturq; ad nonas Maias. Aestatis aũt initiũ. viii. id. Maias: Sole in Tauro: finis. viii. id. Augu. Autũnus incipit. vii. id. Augu. Sole in Leone: finitq; vi. idus Nouemb. Hyems uero. v. idus Nouẽb. Sole in Scorpione: finis nonis Februariis. Solstitioq; uero æstiuũ est. viii. calẽ. Iulias: hybernũ. viii. calẽ. Ianuarias. Aequinoctioq; uernũ est ante octauũ calẽdaq; Aprilis: nõnullis ante nonũ. Autũnale ante octauũ calẽdaq; Octobriũ: hæc ex illo. Poeta autẽ de ueris initio agit. ☞ Quintus lucifer: qnta dies post nonas. ☞ Extulit lubar nitidum nitẽtes radios. ☞ Ab undis æquoreis: ab Oceano orientis. ☞ Et erunt tpa primi ueris: erit ueris initiũ. ☞ Ne fallare: in principio ueris lunt etiã magna frigora. ☞ Caue: interdũ illud caue breue ẽ: ut Tu caue defendas: sed de hoc in libris Tristiũ differuimus. ☞ Ne fallare: ne fallaris: ne decipiaris. ☞ Restant: & ingeminat uerbũ: uti tũc ingeminaŧ interdũ frigus. ☞ Restãt: supsunt adhuc tibi frigora: qa adhuc & uenti & niues interdũ sæuiunt: frigus undẽ diceret supius diximus. ☞ Et hyems: hyemale tps. ☞ Discedẽs reliquit magna signa: magna argumenta sui: quia reliquit frigora. Sicut æstus in mari cessantibus uentis: ita cessante hyeme remanent etiam frigora.

Initium ueris æstatis autũni & hyemis

ANT. FAN. Arctophylax Bootes Arctur? Bootes orit. iii. id? Feb.

Bootes piger

ANT. Tertia nox aderit custodẽ ptinus Vrsæ Aspicies gemi nos exeruisse pedes: Arctophylacẽ dixit, q interpretatur Vrsæ custos: & dr Bootes. Manlius: A tergo nitet Arctophylax, idẽq; Bootes. Dicitur & Arcturus: ut Lactãtius Grãmaticus docet: sed proprie Arcturus (teste Seruio) stella ẽ in signo Bootes: cuius ortus & occasus tẽpestates grauissimas facit. Arctophylacis pedes. iii. idus Februarii chronice oriunt: qd signũ citius q̃ chelæ in ortu ferri cernit: sed sinistrã eius manũ circulus arcticus ĩcludit ita: ut neq; exoriri neq; occidere uideaŧ: q̃ dr stellas quatuor cõtinere: cũ totus Arctophylax. xiiii. consteŧ: cuius occasus quatuor signorũ zodiaci tps ablumit: siue (ut qbusdã placet) trisi: unde a poetis piger dicit. ut: Siue ẽ Arctophylax siue est piger ille Bootes. & Frigida circũagunt pigri sarraca Bootæ. Huius pes dexter æstiuo circulo nitit: qui cũ lõge absit ab eius manibus oriaŧ: & occidat necesse ẽ. Dr aũt Iouis filius & Calistus: q̃uis Hermippus scripserit Philomelũ eẽ Cereris & Iasonis filiũ. ☞ Calisto sacri ps fuit una chori: hæc Lycaonis filia a Ioue cõpressa pepit filiũ Arcadẽ: q cũ pene in eo esset: ut matrẽ ira Iunonis i Vrsam mutatã occideret: trãslatus in cẽlũ, Arctophylacis nomẽ accepit: licet quidã hũc Icarũ esse uelint a pastoribus interfectũ: quos uino tunc primum reperto ebrios fecerat. Vocaŧ & idez arcturus (ut diximus) a qbusdã: qd post caudã urse locatus sit: itez Bootes: q boues cum plaustro agat. Sunt q Vrsam maiorẽ nõ Calisto: sed Megisto dictam tradiderit Lycaonis neptẽ. ☞ Fœdera seruasset si nõ formosa fuisset: Quia rara est concordia formæ Atq; pudicitiæ. Ouidius alibi: Sed te decor iste qd optas Esse uetat: uoto q; tuo tua forma repugnat. Fuisse aũt pulcherrimam eius nomen ostendit. ☾ Tertia: tertio idus Feb. Bootes: q & Arctophylax dr oriri: ñ q; oriaŧ: & occidat uelut signa: de qb? dixim?. Sed cũ i plaustro sit qd uertit circa cardinẽ: in ipsa uertigine ur occidere: & cũ se eleuat oriri. De hoc i Tristib? dixmus: fabellã ãt poeta ipse latius explicat: ubi quibus opus fuis in locis dicemus. Arctophylax dictus est quasi Vrsæ seu Arcti custos: q̃ eius mater fuerat eã subseq uideŧ: ac plaustrũ regere: de quo Cicero de Natura Deor. cũ Arati uersus refert: Arctophylax: uulgo q dr eẽ Bootes: Quod quasi temone adiũctũ pre se quatit Arctõ. ☞ Aderit tertia nox: tertia ab ipsa nona die: & fit erit. xi. die mẽsis. ☞ Tu aspicies ptinus: porro siue lõge. ☞ Custodẽ Vrsæ: maioris. s. hoc ẽ Calist? seu Arcti de qua nũc ageŧ. ☞ Exeruisse: extulisse. ☞ Geminos pedes: q̃si pedes ex undis extraxisse. Dictus ẽ hic Bootes: qa plaustrũ aut boues agitare uideŧ. ☞ Inter Hamadryadas aggrediŧ nũc fabellã ipsam: quæ in Met. & ab Hesiodo: & ab aliis plurib⁹ referŧ. Calisto Lycaonis Arcadiæ regis filia Dianã sequẽs a Ioue cõpressa: patefacto scelere a Diana pulsa: a Iunone in ursam mutata puerq; peperit Arcadẽ noiatũ: quẽ Arctophylaca diximus: q adultus uenator inscius cũ matrẽ insequereŧ: a Ioue raptus: cælo receptus sunt: appositiq; plaustro: qd in mare non mergiŧ: ut ab Oceano Iuno impetrauit: id a poetis colligiŧ. Arietus autem Tegeates historiarum scriptor non Calisto: sed Megisto dicit appellatã: & nõ Lycaonis: sed Cretei filiã: Lycaonis neptẽ. ☞ Calisto fuit una pars sacri chori: quasi una nympharum. ☞ Sacri chori inter Hamadryadas & Dianam iaculatricem: iaculatricem: quia uenatrix arcu & iaculis feras insequitur. ☞ Hamadryadas: deæ sunt: quæ simul cũ arboribus & nascunt & moriunt. Calisto nõ erat ex his: sed ex nymphis siluestribus: q̃ mediæ sunt inter Hamadryadas & Dianã. nã Diana nemoꝝ Dea: his supior: ergo erat una nymphaꝝ Dianæ. ☞ Illa deq; dabaŧ nymphis ipsis Dianã secuturis iuramẽtũ uirginitatis seruãdæ: iurabaŧq; p Dianę arcus: qd sacrosanctũ hẽbaŧ: ẽt si de aliq̃ dubitareŧ an seruasset: idẽ adhibebaŧ iuramẽtum. ☞ Illa: Calisto. s. ☞ Tãgẽs arcus: Deæ Dianæ. ☞ Ait. o. arcus Dianæ sacri: quos tãgimus esse teŧes meæ uirginitatis: quã. s. seruauero: uel quã suaui. q. d. iuro p uos me seruasse & seruaturã castitatẽ. ☞ Cynthia: cur Cynthia dicta sit supius dixim?. ☞ Cynthia: Diana. ☞ Laudauit: cõmendauit

Calistus fabula

Bootes in cælũ transla. tus

PAV. MAR.

Arctophylax idem est & Bootes

Fabula de Arcto filia Lycaõis

Cynthia uñ

mẽdauit uerba Calistus. ℣ Et dixit ſerua fœdera: pmiſſa: ſerua qđ pmiſiſti. ℣ Et eris tu mihi princeps comitũ: qua ſi eris prima comitum mearũ. ℣ Fœdera: qđ latius in Me tamor. dixit: hic breuiſſime explicat. Seruaſſet illa qđ pro miſerat niſi formoſa placuiſſet Ioui: cuius uim effugere non potuit. Verterat. n. ſe Iuppiter in Dianæ formã: ad il lã acceſſit: uim intulit: & gra uiorẽ reddidit. ℣ Seruaſſet: Caliſto. ſ. ℣ Fœdera: pmiſſã uirginitatẽ. ℣ Si non fuiſſet formoſa: ſ3 formoſa fuit: qđ & ipm nomẽ indicat: uam κκλλοσ: qđ eſt pulchritudo deduciť: & Caliſto pulcherri ma dř. ℣ Cauit mortales: po tuit a mortalib⁹ cauere: qđ fecit: non tñ a Deo. ℣ Habet crimẽ uiolati. ſ. fœderis. ℣ A Ioue: nam eam Iuppiter uio lauit. ℣ Mille: cõpreſſa a Io ue Caliſtone: grauidaq; fa cta accidit ut iemel Diana a uenatione ingenti p̃da redi ens: igreſſa cum nymphis in ligñ nemus: ubi fons erat profundæ aquę: uoluit cum ceteris lauari: ſed hac denu data onuſti uentris crimen apparuit: & pulſa eſt e choro uirginum. ℣ Phœbe: Phœbus unũ ẽ e noibus Apollinis: φωισ qđ eſt lumen. ita & eius ſoror Diana Phœbe diciť. ℣ Venata mille feras: q̃ uenando mille feras interfecerat. Eſt. n. Diana (ut diximus) uenatrix: Mille greci χιλιχ. ℣ Sil uis: per ſiluas redibat a uenatione. ſ. ℣ Sole tenente: aut medium diem: aut pluſq̃ medium. ſ. diem: hoc eſt erat me ridies: uel paulopoſt. ℣ Vt teti. ut poſſq̃: tetigit ipſa Dia na. ſ. ℣ Lucũ: & nunc. ℣ Siluis uenata dixit: quomodo lu cum tetigit: habemus ſiluas: nemora: lucos in eadem fere ſignificatione: ſed in hoc differunt. Silua generalior eſt oĩ um arbuſtorum. Nemora ſunt ſiluæ amœnæ. Luci ſunt obſcuriores: & græce. n. λυτα p y: qđ interdum uertiť in u nñm, tenebroſa dicimus: aliqui a luce lucum dictũ putãt: non p antiphraſim: ſed re ipſa: qa non eſt lucus ſine numi ne & religione: & ubi religio: ibi ſacrificia: ubi ſemp opus lumine. ℣ Vt tetigit lucum: non pfecit orationẽ: ſed p pa renthe ſim fecit topographiã. ℣ Lucus: & eſt hic eclypſis, hoc defectu uerbi: nam ſubintelligiť erat: q̃ poſtea dixit. ℣ Niger: obſcurus: oĩa. n. obſcura nigra ſunt. ℣ Denſa ili ce: dẽſis ſeu ſpiſſis ilicibus. ℣ In medio: luci. ſ. ℣ Erat fons altus: profundus. ℣ Gelidæ: frigidæ aquæ.

Hic ait in ſilua uirgo Tegeæa lauemur.
Erubuit falſo uirginis illa ſono.
Dixerat hæc nymphis: nymphæ uelamina ponũt:
Hanc pudet: & tardæ dat mala ſigna moræ.
Exuerat tunicas: uteri manifeſta tumore,
Proditur indicio ponderis ipſa ſui.
Cui Dea uirgineos periura Lycaoni cœtus
Deſere, nec caſtas pollue, dixit, aquas.
Luna nouum decies implerat cornibus orbem:
Quæ fuerat uirgo credita: mater erat.
Læſa furit Iuno: formam mutatq; puellæ:
Quid facis? inuito eſt pectore paſſa Iouem.
Vtq; feræ uidit turpes in pellice uultus:
Huius in amplexus Iuppiter inquit eat.

Fabula de Caliſto

ANT. FAN. Tegæa: hic tegeæum Tunica Tũicare Logomachia

ℂ Virgo Tegeæa: uocatiuus caſus eſt noĩs patrii a Te gæa oppido Arcadiæ. ℣ Exuerat tunicas: tunica a tuen do corpore nomẽ accepit: ut auctor eſt Varro: putaturq; ueſtimentum eſſe manicas non habẽs. Vnde illud eſt Vir gilii: Et tunicæ manicas: & habent redimicula mitrę, inde tunicare dicebãt pro ueſtire. Varro in Logomachia: ideſt pugna ſermonum: Hæc lanigeras detonderi docuit: tuni careq; hominum corpus. ℣ Inuito eſt corpore paſſa Iouẽ caſta exiſtimanda eſt: quæ Ioui Deorũ potentiſſimo non ſpõte ſuccubuit. ℣ Turpes in pellice uultus: proprie pel licem dicit: quem cognouerat Iuppiter uxorem habens.

PAV. MAR.

ℂ Hic ait: ait ipſa Diana. ℣ O uirgo Tegeęa: o Caliſto Ar cadica a Tegæa oppido Arcadiæ. ℣ Lauemur hic in ſil ua. & in Meta. de eodem: Procul eſt ait arbiter omnis Nu da ſuperfuſis tingamus corpora lymphis. Illa autem aut appellata fuit uirgo præ pudore: quia iam uirgo nõ erat erubuit, & in Met. Heu q̃ difficile eſt crimen non prodere uultu. ℣ Illa: Caliſto. ℣ Erubuit falſo ſono: falſa uoce: hoc eſt falſo non uero nomine uirginis: nam uirgo eſſe deſie rat. ℣ Dixerat: Diana hęc eadem quæ illi. ℣ Nymphis: cæ teris. ſ. ℣ Nymphæ: cæteræ. ℣ Ponunt: deponunt. ℣ Vela mina: ueſtes, a uelando: quaſi denudarũt ſe. ℣ Hanc: Ca liſto. ſ. ſeu Caliſtonem. ℣ Pudet: nam pudebat eam denu dare ne ſe ꝓderet. ℣ Et dat mala ſigna tardæ morę: qua ſi oſtendit mala ſigna retar datione ſe denudandi. nam propter longam moram im pudicitia ſignificabať. ℣ Ex uerat: tãdem. ℣ Tunicas: tu nica ueſtimentũ eſt ſine ma nicis. ℣ Manifeſta: apta iam. ℣ Tumore uteri: uentris. ℣ Prodiť: manifeſtať. ℣ Illa: Caliſto. ℣ Indicio: demõſtra tione. ℣ Sui põderis: ponde roſi & tumentis uentris, qa grauidi. ℣ Cui Dea: patefa cto crimine ex uirginum cõ ſortio a diana pulſa ẽ. ℣ Cui Caliſtõi. ℣ Dea: Diana. ℣ Di xit o periura: quia (ut ſuperi us diximus) iurauerat uirgi nitatem ſeruare: ideo nunc qa nõ ſeruauerat. ℣ Periura Lycaoni: Caliſto Lycaonis fi lia. ℣ Deſere: relinque. ℣ Virgineos cœtus: uirginum ca teruas. Cœtus enim a coeundo dř: & eſt plurium. ℣ Nec pollue aquas caſtas: ubi ſe caſtæ lauant: aut ſacras aquas: nã de eodem in Met. I procul hinc dixit: nec ſacros pollue fontes. ℣ Luna: de tpe partus mulierum quo menſe pari ant: uariis exemplis in pricipio fere opis retulimus in eo uet ſu: Quod ſatis eſt utero matris dum prodeat infans. Sed plerunq; pariunt decimo menſe: nõ. n. ſunt p̃gnantes x. mẽſibus: ſed nouẽ & decimo pariunt: ergo Caliſto pul ſa a Diana decimo menſe peperit filiũ Arcadẽ. ut in Meta. Et iam puer Arcas id ipſum Indoluit Iuno fuerat de pel lice natus. ℣ Luna iplerat decies nouũ orbẽ carnibus: & eſt hypallage: hoc eſt decies implerat cornua nouo orbe: quaſi erat iam. x. menſis: cũ Lunæ curſu menſes termina rẽtur. ℣ Quæ: Caliſto quæ. ℣ Fuerat credita uirgo: erat mater: qa iam peperit: erat enixa puerũ. ℣ Læſa: Iuno Sa turno prima fuit proles: ſoror & coniux eſt Iouis: & quæ Iouis concubinas ſummo odio ſemp eſt proſecuta: indi gnatã hanc ex Ioue peperiſſe: in urſam cõuertit. Higinius tñ auctoritate Heſiodi a Diana in urſam conuerſam di cit: idẽ & Amphimi Comœdiarũ ſcriptor⁹ dicere aſſerit. ℣ Iuno læſa: offenſa amore Iouis in hãc et & huius ptus. ℣ Furit: furere occepit ob indignationẽ. ℣ Et mutat for mam puellæ: tranſformauit puellam Caliſtonẽ in urſam. ℣ Quid facis? & eſt puellæ excuſatio hac apoſtrophe. ℣ Quid facis? o Iuno. ℣ Hęc eſt paſſa Iouẽ pectore iuito: nõ ipſa ſpõte ꝓcubitũ Ioui p̃buit: ſ3 uí illata coacta: a Ioue uel inuito pectore inuito aĩo & repugnanti: ergo hoc nõ merebatur. ℣ Vt: poſtquaz ipſa Iuno. ℣ Vidit turpes uul tus: turpes qa urſinos: nã eam in urſam mutauerat. ℣ In pellice: in Caliſtone. Pellices. n. ſunt quæ alterius loco ſuc cumbunt. Antiqui eam (Pompe. teſte) proprie pellicẽ no minabant: quæ uxorem hñti nubebat: cui generi mulieꝝ ẽt pœna conſtituta eſt a Numa Pompilio hac lege: Pellex aram Iunonis ne tangito. Si tanget: Iunoni crinibus de miſſis agnum fœminam cędito. ℣ Inquit: Iuno ipſa: & eſt ironice locuta. ℣ Eat Iuppiter in amplexus huius: quaſi amplectatur iam Iuppiter urſam hanc,

Caliſto Lycaõis filia ĩ urſam con uerſa

ANT. FAN. ¶Vrſa per incultos errabat ſqualida montes: Caliſto in urſam a Iunone conuerſa. Nota eſt fabula uel potius oium notiſſima. ¶ Tria luſtra: Ouidi⁹ alibi: Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis Arcas adeſt: terquinq; ferens natalibus annos. Tu lector hoc loco diligēter aduerte Luſtrū qnq; annoꝝ ſpacium eſſe: ſed nolo error qdaꝫ te ducat in

Luſtraꝫ

deuia: in quo me puero nōnulli iuuenes Ferrariæ uerſabant: ut exiſtimes & Luſtro & Olympiade ſignificari qnq; tm annorū ſpacium. Strabit. n. cōtra te Solin⁹ auctor grauiſſimus: qtuor tm annoꝝ olympiadē faciēs his uerbis. Ab iſto nſierat olympias prima: ita ſex mediis olympiadibus interiectis: quibus ſingulis anni quaterni iputantur cū ſeptima cœptā te Roma cōdita ſit inter exortum Vrbis: & Troiam captā fuſſe eſſe annos quadringentos trigintaduos conſtat. item paulopoſt: Quater ergo multiplicatis ſex & ducentis olympiadibus eſſuntanni. Dcccxxiiii. Affranius in tertio annalium: Poſt olympiadas uero qm quadriennio diligentiſſime oia notabantur nulla penitus cōfuſio tēporū fuit. Euſebius: Qui nſierus quaternario auctus (quadriennium enim olympiadi attribuitur) qngentos. xlviii. annos efficit. Iſidorus: Agentibus agonē & qnquennale certamen quatuor mediis annis uocantibus quadriennio in una olympiade ſupputato. Plin. Redire eas uices quadriennio exacto Eudoxus putat: non modo uentoꝝ: uerum & reliquarum tempeſtatum magna ex parte: & eſt principium Luſtri eius ſemper intercalari anno Caniculę ortu. Oui. infra: In luſtrum accedere debet q̄ conſumatur partibus una dies. Quo in loco ſi qnq; annorum plenitudinē per luſtrum accipe uolueris, errabis maiorem in modū cum tuo iſti luſtro adiiciendus ſit nō ſolum dies unus: ſed & inſuper quadrans. Hinc Horus ille apud Macrobium dies qdem inquit intercalaris anteq̄ quintus annus incipiat inſerēdus. & Solinus cum p̄ceptum eſſet anno quarto ut itercalarēt unū diē: & oporteret cōfecto q̄rto āno id obſeruari anteq̄ quintus auſpicaretur. Hinc & illud ē Ouidii alibi: In Scythia nobis quinquennis olympias acta eſt: ubi non aliam ob cām quinquennem olympiadem dixit: niſi ut eſſe intelligamus & quadriennem. Sed quid eſt dixerit quiſpiā qđ Feſtus: Varro: & alii ſcriptores non pauci quinquennale tempus luſtrum eſſe memoriæ prodiderūt. Dicam ſi potero & breuiter & dilucide: Annus ille magnus quē qdā e duobus uertentibus faciebant trieterides nomen accepit: non qđ trium annorum plenitudinem contineret: cū reuera ſit dieteris (ut diximus ſupra) ſed qđ eius temporis circuitus a tertio anno uolueret in tertium. Vnde myſteria quæ alternis annis fiebant trieterica nuncupātur. Cæterum cōſuetudo tenuit ut plenum quoq; triennium ſignificaret trieteridis nomē. Sic & alius annus e magnis quem Latini luſtrum: Græci olympiadem ac penterida nominarunt: non qđ proprie qnq; annis conſtaret plenis atq; perfectis: ſed qđ confecto quadriennio: cōſumatoq; adiecto intercalari die: q quatuor quadrantibus conſtat: quinto quoq; anno redeunte græci Ioui olympio Agonem celebrarent pleni qnquennalem ſignificatiōem obtinuit: ut Tempus ad hoc luſtris mihi iam biſquinq; peractis Omne fuit muſæ carmen inerme meæ, Nec mirum cum ſint qui Penteteridi quemadmodu3 & trieteridi cō ſueuiſſe intercalationem fieri memoriæ prodiderunt. Luſtrum (auctore Feſto) nunc tempus quinquennale: nūc populi luſtrationem ſignificat: qđ aluendo ideſt ſoluēdo (ut Varroni placet) nomen accepit: qđ quinto quoq; anno uectigalia: & ultra tributa per cenſores perſoluebantur. Cæterū Hora. luſtrum pro ſæculo poſuit. ut Remq; Romanam Latiumq; felix alterum in luſtrum Meliuſq; ſemper prorogat ævum.

Luſtruꝫ

Olympiadas

De Olympiadibus diguā

Trieterides

De luſtro & olympiadib⁹

Vrſa per incultos errabat ſqualida montes:
Quæ fuerat ſummo nuper amata Ioui.
Iam tria luſtra puer furto conceptus agebat:
Cum mater nato eſt obuia facta ſuo.
Illa quidem, tanq̄ cognoſceret, aſtitit amens:
Et gemuit: gemitus uerba parentis erant.
Hanc puer ignarus iaculo fixiſſet acuto:
Ni foret ad ſuperas raptus uterq; domos.
Signa ꝓpinqua micāt: prior ē, quā dicimus Arctō:

¶Vrſa: mouet cōmiſeratio nem ab eo: qđ fuerat adid: quod nunc fuerat regis filia a Ioue amata: nūc in urſam uerſa deſertos errat per mōtes. ¶ Vrſa: Caliſto i urſa mutata. ¶ Squalida: ſordida. ¶ Errabat per incultos mōtes. non. n. accedebat ad culta: ſed ad incuita loca q̄ nuper pauloante. ¶ Fuerat amata ſummo Ioui: quaſi a ſummo Ioue amata. ¶ Iam: erat iam puer Arcas. xv. annos natus: cum uenator factus eſt matri obuius. ¶ Iam puer: Arcas. i. ¶ Cōceptus furto: occulto ſtupro. Vir. Vulcani Martiſq; dolos: & dulcia furta. ¶ Agebat tria luſtra. xv. annos: nam luſtrum ſpacium eſt quinq; annorum. & gr. olympias dicitur. ¶ Cum mater: quæ urſa erat. ¶ Eſt facta obuia ſuo nato: filio ſuo. Sunt qui dicant luſtrum & olympiada eſſe ſpacium. iiii. annorum & uehementer errant. Var. n. dicit luſtrum nominatum tempus qnquennale a luendo, i. ſoluendo: q̄. v. quo q; anno uectigalia: & ultro tributa per cēſores perſoluebant, & Ouidi. ipſe in libris de Ponto: In Scythia nobis quinquennis olympias acta. Sed notiſſimum cum ſit nō plura adducam. ¶ Illa quidem: nō refugiebat illa filium: ſed gemens conſtitit tanq̄ agnoſceret. ¶ Illa quidē amens aſtitit: remorata ſtādo. ¶ Tanq̄ cognoſceret: uelut agnoſceret filium: & quomodo amens ſine mēte ſi cognoſceret: amens quia reſtitit: unde imminebat ſibi periculum. ¶ Et gemuit: non potuit loqui ſed gemuit. ¶ Gemitus erant uerba parentis: ad filium. ſ. Sic. n. illum alloquebat: gemitus affectum animi indicabat. ¶ Hanc puer uenator filius inſcius matrem non agnoſcēs illam interemiſſet: ni Iuppiter miſeratione motus ambos in cęlum rapuiſſet. Higinius autem inter uarias huius rei relationes refert Caliſtonem: ubi in urſam mutata eſt hunc peperiſſe: poſtea a quibuſdā Aetholorum captam: Lycaoni regi Arcadiæ cum filio dono datam: ubi legis inſcia in Iouis Lycęi templum ſe conieciſſe: quā cōfeſtim filius eſt ſecutus. Ita q; cum eos Arcades inſecuti interficere conarētur: Iuppiter peccati memor ereptam Caliſtonem cum filio inter ſidera collocauit: eamq; Arcton: filium autem Arctophylaca nominauit. ¶ Puer: Arcas. ¶ Ignarus: quia matrem illam eſſe ignorabat. ¶ Fixiſſet: trā. fixiſſet, interemiſſet. ¶ Acuto iaculo ni: pro niſi. ¶ Vterq;: & mater & filius. ¶ Foret raptus in ſuperas: hoc eſt cęleſtes. ¶ Domos: niſi ſtellis eſſent appoſiti. Foret plerunq; futurum tempus ſignificat: ut in futurum eſſet: hic aūt p̄ſens aut p̄teritum oſtendit: ſigna & Caliſto & filius ſunt. ¶ Cælo appoſiti: & eodem in loco Arctos quæ urſa maior dicitur, eſt prior. Arctophylax qui urſæ cuſtos ſequitur. ¶ Signa: ecce nunc ſigna non pro illis. xi. quæ ſunt in zodiaco: ſed pro aliis ſideribus. ¶ Signa: hoc eſt ſidera ipſa. ¶ Micant: ſplēdent. ¶ Propinqua: quia proximum eſt alterum alteri. ¶ Eſt prior: quia antecedit illa. ¶ Quā dicimus Arcton: urſam: nam ἄρκτος græce urſus uel urſa, latine.

Artophilax ſeu Bootes idē ſunt

¶ Męnaliam

ANT. FAN. Arctos nunq̃ occidit Bootes & orit & occidit Fauni festũ idib? Februa.

¶Mænalia3 tactis ne lauet Arcton aqs: Arctophylax ue ro: hoc est ursæ custos: qa non totus arctico circulo clau ditur: q utranq; ursam cõtinet: & occidere & oriri cernit. ℣ Idibus agrestis fumant altaria Fauni: celebrabant qdẽ Faunalia nonis Decẽbris teste Porphyriõe: in qbus agre stes feriatim saltare cõsuerũt. Sed idib? quoq; Februa riis Romani Fauno rem di uinã faciebãt in ĩsula Tybe rina. & paulopost idus Lup calia celebrabant: q̃ Fauni eẽ auctor oñdit: ut Nudos Au rora lupcos Aspicit & Fau ni sacra bicornis erunt. Exi stimabant. n. expedire: ut eũ Deũ sibi conciliarent: cuius non parua uis ad nocẽdum esse crederet. Cõstat. n. Fau num Deũ esse infernũ ac pe stilẽtẽ: ut ait Porphyrio. Vñ Horatius eum orat: ut lenis p agros suos tranleat: ut Lenis incedas habeaq; paruis equus alumnis. & Virg. in. viii. Aen. cũ inqt habere lucu3 in albunea sæuã Mephitim & odorem grauissimũ exha lantem. Dicit aũt hic Deus infernus: qm̃ nihil est terra in ferí? quã Faunus habitat: q & fatuel? uocat: auctore Ser uio: & Faunus a fando: siue κατὰ τὸ πάσχειν: q̃ uoce nõ signis fu tura ostendat. Huic uxor fuit noie Fatua: quã Virg. mu tato noie Maricã appellat: quæ assidue diuino spũ ipleta uelut p furorem futura p̃monebat. Vnde q̃ inspirari sole bant fatuari dicebant: teste Iustino. Eam nõnulli terrã esse uolunt sic dictã: q̃ infantes partu editi non prius uoces edũt q̃ attigerint terrã. Eadem & Fauna dr: ut placet Ma crobio: q̃ terra omni usui aiantiũ fauet. Cæterum Serui us uxorem Fauni a fando: deest uaticinando Faunam di ctam existimat: uñ fatuos dicimus inconsiderate loquen tes. Quod idem sentit Donatus: q̃ ait fatuũ esse inepta lo quentẽ, & a fando fatuum dici. Vnde Faunos fatuos, & Nymphas fatuas dictas putat: sed fatuos inqt ab insulsis: tardisq; differre: q̃m fatui sunt uerbis & dictis: insulsi cor de & aio: tardi corpore ac membris: q̃uis ĩterdum q̃ stul ti sunt tardi appellẽt. Sciendum q̃ maiores Faunum & Picum duos Dæmones esse p Auentinũ collem incedere solitos: fabulati sunt (ut scribit Plutar.) qui credunt eam lustrationẽ fluminum ostendisse: q̃ (ut infra dicemus) p ce pas crines ac piscículos Mẽnides fieri consueuit. Sunt qui tradant Faunum primũ templa fecisse: q̃ ab eo Fana nun cupantur: de quo alia dicent inferius. ℣ Hic ubi discretas insula rumpit aquas: superiorem partẽ3 dicit insulæ Ty berinæ: hoc est eam q̃ prima flamini reluctat: idq; in du as partes diuidit. ℣ Hæc fuit illa dies in qua Veientibus armis Tercentũ Fabii &c. Idibus quoq; Februariis Me nenio Agrippa: & M. Horatio Puluillo consulibus anno fere quarto post superatum ab Atheniensibus Xerxem duce Themistocle ad Salamina sex & trecẽti patricii Fa bii cũ familiis suis uniuersi a Veientibus apud fluuiũ Cre meram circũuẽti periere. Vñ illud est Sillii: Primoreq; pa trum Fabius Tirynthia proles: Tercentu3 memorabat auos: quo turbine Martis Abstulit una dies: cũ fors non æqua labori Patricio Cremeræ maculauit sanguĩe ripas. Vnus ex ea gente ob impuberẽ ætatẽ domi relictus ppa gauit genus ad Q. Fabiũ: q̃ mora Hannibalẽ fregit. Non pigeret referre historiã a uertice (ut aiunt) ad calcẽ: nisi es set notissima: q̃ tũ in sequẽtibus aperiet. Fabiorũ familiæ tãta aliq̃ felicitas fuit: ut ex ea tres cõtinui principes sena tus fuerint. M. Fabius Ambustus. Fabius Rutilanus. & Q. Fabius Gurges. Eãdẽ familiã Pli. scribit ex arte pictu rę traxisse cognomẽ: & salutis ædẽ a principe eius cogno minis pictã. Nec nos lateat cũ tria sint militiæ genera (ut ait Ser.) Sacramentũ: Cõiuratio: & Euocatio. Cõiuratio nẽ fuisse inter Fabios cũ bellũ aduersus Veientes geredũ sibi poposcissent. Fiebat. n. cõiuratio in tumultu cũ uicinũ urbi periculu3 singulos iurare nõ pateret. Dicunt aũt egressa cũ Fabiis aduersus Veientes clientũ q̃nq; millia.

Arctophylax formam terga sequentis habet.
Sæuit adhuc, canamq; petit Saturnia Tethym,
Mænaliam tactis ne lauet Arcton aquis.
¶Idibus agrestis fumant altaria Fauni.
Hic, ubi discretas insula rumpit aquas.
Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus armis
Tercentum Fabii ter cecidere duo.

¶Arctophylax: hoc ẽ ursæ custos: nã φυλαξ greçe custos & φυλακη custodia: a φυλαττω: q̃ est custodio habet for mã sequẽtis terga: q̃a sequit ipsam ursam uelut custos. ℣ Sæuit: tũc magis indigna tã ẽ Iuno: cũ hos cælo recep tos uideret: uñ in Meta. ipsa loquẽs: O ego q̃tũ egi: q̃ ma gna potẽtia nr̃a Esse hoiem uetuit: sed ã est dea: sic ego pœ nas Sontibus ipono: sic ẽ mea magna ptãs: & reliqua. Ac cessit q̃ ad Tethym & Oceanũ: impetrauit ne sidera hæc marinis aqs exciperent: iõ in occasum nõ pueniunt. ℣ Sa turnia: Iuno Saturni filia. ℣ Adhuc: ẽt. ℣ Sęuit: in Arcton .i. & petit. ℣ Canãuel ad aq̃ colorẽ respexit: uel q̃ annosa esset. ℣ Tethym: Tethys cæli & Vestę filia uxor Oceani: & (ut Higinius asserit) nutrix Iunonis: iõ id facil? ĩpetra tũ. ℣ Ne lauet Arcton: ursam. ℣ Mænaliã: Arcadicã: a Mę nalo Arcadiæ mõte ut supra diximus. ℣ Tactis aqs: ma rinis. s. quasi ut illã nõ excipet in mare occidẽtẽ. ℣ Idibus agre. idibus Februariis fiũt sacrificia in honorẽ Fauni: de quo iferius dicemus: cuius tẽplũ erat i ĩsula Tyberina in angulo supiore: & eadẽ die Fabii fuere ad Cremerã cæsi: de quo nũc ager. ℣ Altaria: altaria sunt in qbus igne ado let: ut Põpe. inqt. ℣ Fauni agrestis: ruricolæ. ℣ Hic ubi in sula rũpit discretas: diuisas. ℣ Aquas: ubi frãgunt aq̃ ab ip sa ĩsula: quasi in ipso ĩsulæ angulo: quo flumẽ in duas ptes diuidit. ℣ Hæc fu. il. bello Hetrusco: qd gestũ est in Veien tes: cũ in acie cecidisset Q. Fa. q fuerat tertio ante ãno cõ sul. sub M. Fabio fratre tunc consule. Itidẽ & occubuisset Manilius cõsul ĩdignati in Veiẽtes Fabii: cũ pximo anno Cn. Fabio: & T. Virginio cõsulibus uaria bella ĩstarẽt: Se natũ adierũt. Cõsul p gẽte loqtur in hæc uerba: Assiduo magis q̃ magno pręsidio: ut scitis P. C. belluz Veiens eget. Vos alia bella curate: Fabios hostes Veiẽtib? date. Auctо res sumus tutã ibi maiestatẽ Romani nois fore. Nr̃m id nobis uelut familiare bellũ priuato sumptu gerere i aio est. Resp. & milite illic & pecunia uacet gr̃æ ingẽtes actę: & Veientes bellũ in priuatã curã, in priuata arma uersuz: pfecti itaq; sunt ad bellũ. ccc. & sex milites oẽs pricipuoẽs uni? gẽtis: seq̃bat (ut Liuius inqt) turba ppria alia cogna tox: lodaliũq;. At (ut Diony. refert) M. Fabius supiore an no cõsul erat: dux coz quatuor ferme hoiuz millia addu cens: quoz maior pars ex clientibus & amicis erat. ccc. & sex de genere Fabioz: secutaq; est nõ multo post eos Ro manoz manus: quã ducebat cæso Fabio. Põpeius autẽ egressos eos dicit cũ clientibus. v. millibus: & (ut Diony. p sequtur) cũ ad Cremerã flu. uenissent: q haud pcul Veis di stat sup rupe quadã prupta castellũ sibi munierunt ido neum ad custodiã tanti exercitus. Sed lõga obsidiõe pu gnantes sæpe secũdo Marte, insidiis tandẽ circũuẽti sunt: & oẽs ad unũ cæsi. Sed nõ in longũ dilata fuit ultio: nam expugnata fuit & direpta Veioz urbs: tantaq; relata p da: ut Delphico Apollini decimæ missæ fuerint a Roma nis. hæc hactenus. Idibus ergo Februariis Fabioz occa sus fuit, inqt ergo. ℣ Hęc dies: iduum Februariaz. ℣ Fuit illa: in qua trecentũ & ter duo: hoc est sex. ℣ Fabii cecide re: occubuere. ℣ Armis Veientibus: armis Veiẽtinorum.

PAV. MAR.

Faunus Fatuel? Fatua Marica

Fatuari Fauna

Fatuus

Insulsi Tardi Faunus Picus

Fabii sex &. ccc. periere

Saera Fauni in mense Febr.

Verba Q. Fabii ad senatores de bello cõtra Veiẽtes

ANT. FAN.

¶Vna domus uires,& onus ſuſceperat urbis:Liui?: Dū Fabia gens ſenatum adiit conſul pro gente loquitur:Aſſi duo magis quam magno præſidio:ut ſcitis P.C. bellum Veiens eget. Vos alia bella curate:Fabios hoſtes Veientibus date. Auctores ſumus tutam ibi maieſtatē Romani nominis fore noſtrum id nobis uelut familiare bellum priuato ſūptu gerere in aio eſt. Reſpublica & milite illic & pecunia uacet:gratiæ ingentes actæ. ℣ Gentiles manus:eiuldem gentis familiæ. ℣ Carmentis portæ dextro eſt uia ꝓxima Iano:pars Capitolini montis habitaculū Carmentis fuit:auctore Solino:a quo(ut diximus)pleriq; diſſentiunt. Sed is ibi eius Deæ fanum fuiſſe teſtatur: a qua hæc porta primo Carmentalis dicta eſt,ut:Et Carmentalem Romano nomie portam. Poſtea uero ſcelerata:q̄ p eam Fabii cum clientibus ſuis egreſſi:atq; in bellū profecti reuerſi nō ſunt. Hæc porta Iani templū,cuius ſupra meminim?,ad dexteram habuit. Sed affirmare non auſim eam Iano fuiſſe contiguam:cū & Ouidius dicat hoc loco nō portam:ſed uiam portæ Carmētalis Iano proximā eſſe: & ei Liuius aſtipulari uideatur his uerbis:Infelici uia a dextro Iano portæ Carmentalis profecti ad Cremeram flumen pueniunt. Fuit & Romæ ſceleratus uicus ubi Seruii regis filia ſup corpus patris carpentum egit:& ſceleratus cāpus ad portam Collinam ubi Veſtales uirgines:quæ inceſtū feciſſent,defodiebantur. ℣ Ire per hanc noli:figurate pro exire:cum Fabii per eam portam exierint:nec poſtea ſint reuerſi. ℣ Porta ua.cul.quia exeuntes Fabios non oppſit. Vacat ergo culpa ſed non omine. ℣ Cremeram ra.fluuium:q̄ parum abeſt a Veiorum oppido. Rapacem autē dicit ꝓpter id qđ ſequitur: Turbidus hybernis ille fluebat aquis. De hoc Iuuena.qđ Cremerę legio. ℣ Caſtra lo.po. q̄m ut ſcri.Liui. Is oportunus uiſus locus eſt cōmuniēdo ꝓſidio. ℣ Tyrrhenum ua.Mar.per ag.eunt: per Thuſcū agmen. Veii.n.in Thuſcia ſunt:qđ oppidū Plutar.ait fuiſſe Thuſciæ propugnaculū. Nouimus.n. Thuſciā a Tyrrheno Lydi fratre(teſtib? Euſtachio & Strabōe) Tyrrheniam noiatam. Athys.n.unus ex prognatis Herculis:atq; Omphales cū ſterilitate ac fame populum emittere cogeret:e duobus filiis Lydum qdem regni ſucceſſorē tenuit: Tyrrheno aūt maiorem applicans populum foras abire iuſſit:q Thuſciā ingreſſus eam de ſuo noie Tyrrheniā appellauit:a qua Tyrrhenū mare dictū ē: q̄ Tyrrheniā abluat:licet & a Tyrrhenis nautis noiatuꝫ exiſtimeſ: q̄ ſe in id mare deiecerunt:ut Ser.ſcri. ℣ Libyca de gen.le.poetę iterdum ēt brutorum aialium multitudinē gentē uocāt. ¶Vna domus:Fabia.ſ. ℣ Suſceperat uires & onus urbis: & Liuius inquit familiam unam ſubiiſſe ciuitatis onus: ergo qđ unius erat ciuitatis una gens ſuſcepit. ℣ Vna domus:una familia. ℣ Manus gentiles:quaſi ex eadem gente. Gentiles enim ſunt & eiuſdem gentis:& cognominis: & quorum maiores non ſeruierint. ℣ Sumunt, arma ꝓfeſſa:arma quæ profitebantur. ℣ Egreditur in commendationem militum Fabiorum:q̄ non ab alienis:ſed a propriis tentoriis in bellum egrediebantur: & tales milites: q̄ quiſq; erat ad imperium aptus. ℣ Miles generoſus:nobilis:quaſi generoſi milites:hoc eſt exercitus generoſus: nam miles in ſingulari iterdum magis q̄ in numero multitudinis ſignificat:ut hoſtis & ſimilia. Generoſus dixit: quia nobilis ex Deorum ſemine manaſſe Fabiam domū multi arbitrantur. Ferunt.n.primū Fabium ex una nympharum genitum eē. Quidam uero Herculem apud fiu. Tyberim cum muliere indigena cōgreſſum habuiſſe aſſerunt:& Fabium uirū optimum:a quo familia Fabiorum Romæ initium habuit genuiſſe. Quidam autez principes huius generis uiros:ab agro & foſſione:Fodios olim appellatos memoriæ tradiderunt. Deinde mutatis binis literis Fabii, cognominati ſunt. ℣ Nec egreditur: in bellum.ſ. ℣ Ab iſdē caſtris: a propriis tentoriis: q̄ſi exit exercitus ex una & eadē familia. ℣ E queis:ꝓ equibus. ℣ Quilibet erat aptus fieri dux:& Liuius inqt: Quorū neminē dutē ſperneret egregius qbuſlibet tpibus ſenatus. ℣ Carmētis:egreſſi ſunt Fabii porta Carmentali: q̄ eſt mali ominis: ab eo q̄ oēs ad Cremerā ceciderant: & ob id ſcelerata porta uocata: erat aūt apud forum Boarium ad pontē Sublicium habēs ad dexterā tēplum Iani:de quo ſupiore libro retulimus. ℣ Via Carmentis portæ:portæ Carmētalis. ℣ Eſt ꝓxima Iano:Iani tēplo. ℣ Dextra:q̄ ad dextram habet in multis codicibus ſcriptū:dextra eſt uia ꝓxima:melius eſt dextro Iano:nā & Liuius inqt de hoc eodem:A dextro Iano portæ Carmentalis profecti.nec intelligas de Ianiculo monte:qđ erat extra urbē:ſed de templo Iani:qđ erat iter duo fora:ut ſupra. ℣ Quiſquis es noli ire:pro exite. ℣ Per hāc: portam.ſ. ℣ Habet omen & malum:qa qui per eā egreſſi ſunt iterempti ſunt Fabii. ℣ Illa:ab illa porta. ℣ Fama refert exiſſe trecentos Fabios:q̄ ad Cremeram cæſi ſunt. ℣ Porta:ꝓ quam egreſſi ſunt. ℣ Vacat culpa,non eſt hoc ſcribēdū ad crimen portæ. ℣ Sed tñ ha.omen: qa eſt mali auguriī:& uocat ſcelerata. Facit.n.malum omen exeūtibus ne reuertant ut Fabii. ℣ Vt ce.uenere ad fl.Cremeram:q̄ nō longe a Veiis fluit:ibi caſtra poſuere. ut Dio. inqt oppidum ædificaſſe. ℣ Vt:poſtq̄ ipſi Fabii. ℣ Tetigere:attigerunt. ℣ Celeri paſſu:celeri curſu: accelerato itinere. ℣ Cremerā flu.rapacē:impetuoſa.n.flu.ſemp e ripis aliqd rapiunt. Et ideo rapacē:qa tunc augebat imbribus. ℣ Ille: Cremera fl. ℣ Fluebat tur.turbulētus. ℣ Hybernis.i.aqs hyemalibus:nā hybernuꝫ hyemale dicimus. ℣ Caſtra lo. caſtrametati ſunt ſupra fluuium ipſum. ℣ Ponunt:diſponunt. ℣ Caſtra:tētoria. ℣ Loco:eo inloco. ℣ Eunt:ipſi Fabii. ℣ Diſtrictis:euaginatis. ℣ Enſibus uali.Mar.ſorti bellatore:de Marte diximus:& dicemus ſuo mēſe. ℣ Per agmen Tyrrhenū:ꝓ agmē Hetruſcū. Tyrrheni dicti ſunt (ut Euſtachius iqt)a Tyrrheno Lydo filio Athys:uñ regio Tyrrhenia Hetruria. ℣ Nō ali.magna cōmēdatio ai & roboris Fabiorum:quos legionibus comparat. ℣ Nō ali.inua.ſ.Fabii Tyrrhena agmina. ℣ Quam leo.de gen. Liby.& eſt hic gens pro beſtiis,ita & Vir.Cum gētis adultos Eductū fœtus. ℣ Libyca:nam Libya nutrix ē leonū: & ꝑcipue Mauritania:quæ eſt ps Libyę:unde Hora. Nec Libye tellus generat leonū Arida nutrix. ℣ Inuadūt gre. ſpar.per.la.ar.inuadunt pecora per campos ſuſa.

¶ Inhoneſtaq;

De gēte Fabia originē nota

Carmentis porta iuxta tēplum Iani

De pugna Fabiorū cōtra Veientes

Carmentalis porta Scelerata porta

Sceleratus uic? Sceleratus cāp?

Cremera fluui? Cremera Veii Tyrrhenia

Gens de brutis PAV. MAR.

ANT. FAN.

¶Inhoneſtaq; uulnera ter. Ac. turpia, ut Trũcas inhoneſto uulnere nares: q̃ ſi pectore excipierent honeſta nõ eſſent. ℣ Inſidias ar. te pa. Liui. Inde conſilium ex re natuꝫ ſent. ℣ Inſidias ad captandi. ℣ Cãpus erat: terræ amplæ planicies. Liui. Hæc ſpes, quæ exit: ut ad conſpecta ꝓ cula Cremera magno cãpi interuallo pecora q̃q̃ rara hoſtium apparerent arma decurrerẽt. ℣ Ecce ue. tor. hac particula ecce utimur ſæpenumero repentinũ aliqd ſignificantes. ℣ Nec metus alter ineſt: nõ timẽt paratas inſidias. ℣ Quo ruitis generoſa domus: apoſtrophe miſerantis poetæ tãtæ generoſitatis interitũ. ℣ Fraude perit uirtus: inia color rhetoricus: aut certe hoc dicit fraude pereunt: q̃ aperto Marte non poterant ſuperari.

PAV. MAR.

¶Diffugiũt: fugiebãt a Fabiis Hetruſci: & qd maior erat dedecus cedẽtes a tergo uulnerabant. ℣ Diffugiunt hoſtes. Veientes. ℣ Et accipiũt ter. quaſi a tergo in poſterioribus. ℣ Vulnera inho. & ob id inhoneſta: qa inhoneſtuꝫ & turpe fugerẽ. ℣ Terra ruſan. Thuſ. ſanguie Tyrrheno ꝙ: naꝫ Tyrrhenia a ſacrifico ritu (ut ĩqt Pli.) Thuſcia eſt noiata. ℣ Sic ite. ſæpe uictores fuere Fabii: unde cũ Veientes apto Marte nihil ꝓficerent: occultas inſidias parauere: unde & Liui. inqt: Habeſq; una po. Ro. ſæpe ex opulentiſſima: ut tum res erant: Hetruſca ciuitate uictoriam tulit. Id ꝓtimo acerbum, indignumq; Veientibus eſt uiſum. Inde conſilium ex re natum inſidiis ferocem hoſtẽ captãdi. ℣ Sic ite. Hetruſci. ℣ Sic ſæpe: quaſi iterum atq; iterum. ℣ Cadunt: quia uicti. ℣ Vbi: poſtq̃. ℣ Non da. ui aper. aperto Marte. ℣ Parãt inſi. & ar. te. occulta: quia inter occulta loca armatos diſpoſuere. ℣ Campus: facit topographiam: hoc eſt loci deſcriptionẽ: in quo inſidiis circumuenti fuere Fabii. Erat enim cãpus: cuius extremitas nemoroſis collibus claudebatur: & ita nemoroſis: ut nõ modo hoſtes: ſꝫ ferę ſe ibi occulere poſſent. Erat ergo uallis: quæ collibus claudebaꝫ: & præcipue cũ dicat paulo inferius: Sic Fabii uallem. ℣ Erat campus: in agro. ſ. Veientino. ℣ Colles: qui erant eminentiores campo. ℣ Claudebant ultima: extremitate campi ipſius. ſ. ℣ Et ſilua apta occulere: ad occulendum, cælandum. ℣ Montanas feras: feras: quæ in montibus ſunt: quaſi erant potius loca ferarum q̃ hominum. ℣ In medio: erant Fabii aſſuefacti pecorum præda diſcurſionibus parta: ex quo moniti Veiẽtes in campeſtri ualle pauca admodum pecora cuꝫ paucis cuſtodibus dimiſere: multitudine in inſidiis inter nemoroſos colles latitante. ℣ Relinquunt: Veiẽtes. ſ. ℣ In medio: campo. ℣ Paucos homines: & rara armenta: pauca pecora: & hoc ut Fabios ad prædam prouocarent, ℣ Cætera turba: cætera multitudo. ℣ Abdita: occulta, abſcondita. ℣ Latet uirgultis: inter uirgulta: hoc inter arbuſta. ℣ Ecce: facit cõparationem Fabiorum ad torrentem: qui uel pluuiis, uel niuibus liquefactis auctꝰ egredit ripas, & uias, & arua culta deuaſtat: ita Fabii per uallem diſcurrentes, uallem ipſam omnem depopulant: non aliud q̃ id qd̃ uiderant Veientes. ℣ Ecce ue. tor. fluꝫ. qui ad tẽpus deſiccatur. ℣ Auctus undis pluuialibus: hi enim ꝓprie torrentes ſunt: q̃ aqua pluuia augent. ℣ Aut auctus niue: nix a νιφω: qd eſt ningo. ℣ Quæ fluit uicta: reſoluta. ℣ Tepẽte Zephyro: de Zephyro paulo ſuperius diximus. ℣ Tepẽte: quia cum in uere ſit tepidior hyemalibus uẽtis & niues liquefacit. ℣ Fertur: torrens ipſe. ℣ Per ſata: p arua culta: ſata a ſero ſeui ſatum. ℣ Nec ut ſolebat añ. ſ. q̃ augeretur. ℣ Finit: terminat. ℣ Aquas clauſas margie: extremitate. ℣ Riparum: quia inter ripas aquam non cõtinet. ℣ Sic Fabii implent uallem latis diſcurſibus: diſcurſionibus. nam q ſuſi per eã diſcurrebant ꝓ omnem uallem diſcurrũt. ℣ Et ſternũt: deiiciunt. ℣ Quos uidẽt: hoſtes. ſ. ℣ Nec ineſt alter metus: quia nihil aliud metuũt: non enim ſciebant ſe inſidiis circũuentos. ℣ Quo ruitis: cõmiſeratio eſt poetæ a periculo Fabiis imminẽti. Erãt inſidiæ diſpoſitæ: irruebant tamen in hoſtes neſcii: ergo. ℣ Quo ruitis: quo uos ipſos ꝓdituꝫ itis. ℣ Domus generoſa: nobilis aũt generoſa familia. ℣ Male creditis: male ꝓditis. ℣ Hoſti: hoſtiũ inſidiis. ℣ O nobilitas ſimplex: pura ſine aſtutia. ℣ Caue tela pfida: pfidoꝝ hoĩum: q iſtis pugnãt. ℣ Fraude: loqtur ex ſnĩa: nõ põt exupari uirtus armis: aut uiribus: ſed fraudibꝰ. & in Paradoxis Cicero: Quãti eſt æſtimãda uirtus, q̃ nec eripi, nec ſurripi cui quã põt. nec tẽpeſtatũ: nec tẽpoꝝ ꝓturbatiõe mutari: & reliqua. & in Rhetoricis in exẽplis: Sola uirtus in ſua ptãte eſt: oĩa ꝑter eã ſubiecta ſunt fortunæ dñationi: ſed q̃ non uiribus perit. ℣ Perit uirtus fraude: hoc ẽ dolo. & in Aen. Dolus an uirtus q̃s in hoſte requirat. Reſpõdẽdũ tñ eſt dolis ſupare: aperit nũc ipſos dolos, ipſas inſidias. ℣ Hoſtes undiq;: ex oĩ ꝓte. ℣ Proſiliũt: porro: aut lõge ſaliũt, ſaltãt. ℣ In aptos cãpos: circũ uallẽ oẽꝫ iſidias ſtruxerãt: magno ab Hetruſcis oĩbus accerſito ꝓſidio. ℣ Et tenent oẽ latus: uallis. ſ. nã undiq; circũuenerant. ℣ Quid ſa. excuſatio eſt Fabioꝝ: qa pauci a tot Hetruſcoꝝ militibus circũuenti. ℣ Quid faciant: qd uellẽt aut poſſent facere. ℣ Pauci: Fabii. ℣ Fortes: ẽt cũ fortes ſint: qd tñ facere pñt. ℣ Contra tot millia: Hetruſcoꝝ. ſ. q. d. nihil. ℣ Quidue: uĩ qd. ℣ Hñt qd reſtet in miſero tpe: in tpe miſeriæ pp cædẽ futurã. & extraneo: hoc ẽ qd hñt, qd in eo tpe cõſulere potuiſſent. ℣ Aut qd hñt qd reſtet: qd ſupſit nihil hñt: qa euadere nõ pñt: undiq;. n. ab hoſte ꝓmunt. legĩt in alio codice: Adeſt. ℣ Sicut aper: Cõparatio Fabioꝝ ad aprum: q a canibus uexatus: & undiq; obſeſſus: & ſi moriturus ẽ: canes tñ ipſos dentibus lacerat: ſic Fabii trucidati trucidabant hoſtes. ℣ Sicut aper: græce απο ρος aper dicit. alii ab αφρος: qd eſt ſpuma: quia ſpumam ori emittit, dictum putãt: alii aper quaſi aſper: quia hirſutus ſetis. ℣ Sicut aper fulmineus: fulmineus quo ad dentium uim. ℣ Actus: uexatus. ℣ Longe ſiluis: per ſiluas. ℣ Latratibus: canum. ſ.

Topographia

Cõparatio Fabiorum ad torrẽtem

Diffugiunt hoſtes: inhoneſtaq; uulnera tergo
Accipiunt: Thuſco ſanguine terra rubet.
Sic iterum, ſic ſæpe cadunt. ubi uincere aperte
Non datur: inſidias, armaq; tecta parant.
Campus erat: campi claudebant ultima colles:
Siluaq; montanas occulere apta feras.
In medio paucos, armentaq; rara relinquũt.
Cætera uirgultis abdita turba latet.
Ecce, uelut torrens undis pluuialibus auctus,
Aut niue, quæ Zephyro uicta tepente fluit,
Per ſata, perq; uias fertur: nec, ut ante ſolebat,
Riparum clauſas margine finit aquas:
Sic Fabii uallem latis diſcurſibus implent:
Quoſq; uident ſternunt: nec metus alter ineſt.
Quo ruitis generoſa domus? male creditis hoſti:
Simplex nobilitas perfida tela caue.
Fraude perit uirtus. in apertos undiq; cãpos
Proſiliunt hoſtes: & latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
Quidue, qd in miſero tempore reſtet, habent?
Sicut aper longe ſiluis latratibus actus

Oĩa ꝑter uirtutẽꝫ ſunt ſubiecta fortunæ

ANT. FAN.

¶Dissipat:distrahit.℣ Ad bellū missos abstulit una dies: nō cęsi sunt eadē die qua & in bello ꝓfecti. (Id.n.nēt alie nū ab historia)sed una die:hoc ē idibus Februariis Fabii cæsi sunt ad unū oēs.℣ Vt tñ Herculeæ supeēnt semīa gē tis:Credibile est ipsos cōsuluisse Deos:Fabiā gētē Hercu leā dicit nō pp fortitudinē:sed qa ferūt Herculē cōcubuis se cū Euādri filia:& ex ea na tū Fabiū auctorem gētis Fa biæ. Silius:¶ Cū regia uirgo Hospite uicta sacro Fabiuꝫ de crimine læta Procreat:& magni cōmiscet feminis or tus Arcas in Herculeos tur uētura nepotes. Quidā ue ro(auctore Plu.)Herculem apd fluuiū Tyberim cū mu liere idigena ꝙgressū habuis se asserūt:& eū Fabiū genuis se:q auctor fuit familiæ Fa biorꝫ:quos nōnulli ab agro rū fossione Fodios appella tos memoriæ tradiderūt:ac deīde mutatis duabꝰ īris Fa bios dictos. Eā ob cām puta mus Q.Fabiū Maximū: cū Tarentū ab hostibꝰ recepis set:Herculis signū inde tran slatū in Capitolio dedicasse. Cōstat ꝓterea gentē Fabiam hæreditaria sacra Herculis habuisse:unde quidam Iuue nalē dixisse uolunt:Natꝰ in Herculeo Fabius lare.℣ Vnꝰ de Fabia gēte relictus erat:hic ob īpuberē ætatē domi re lictus fuerat(ut diximus)q̄is e tāta familia unū tm̄ sup fuisse uix credibile uideat.℣ Scilicet ut posses oliꝫ tu Ma xime nasci: oliꝫ hic futuri tpis hēt significationē:& ē apo strophe ad Q.Fabiū maximū:q mora fregit Hānibalem: ut Vnus hō nobis cūctādo restituit rē.Vir. Tu maximus ille es unus q nobis cūctantē restitues rē.Sillius: Tercētū domus hic Fabios armauit i hostē Limine ꝓgressos uno pulcherrima quorꝫ Cūctādo Fabius supauit facta. Hūc a uerruca quā in labiis habuit uerucosum:a morꝫ clemen tia ouiculū dictū accepimus:q̄uis sint,q alia afferāt rōnē. Eūdē obtrectatores cūctatorē dixerūt:cui tñ Senatus po pulusq; Ro.iure coronā gramineā dedit:qđ urbē Ro.ob sidiōe hostiū liberasset.℣ Cōtinuata loco tria sidera:tres angues in cælo sunt:ut ait Ser.unus q est in septētrione. Alius serpētarii:q a græcis ὀφιοχυσ dr̄.Tertius australis in quo sunt Coruus & Crater:q(ut auctor ait) hoc loco xvi.kal.Martias orit uespere.Cæterꝫ Columella Cratera tm̄ oriri scribit hoc tpe,& Higinius auctor ē eūdē anguē: quē Hydrā dicūt trium signorꝫ Zodiaci:hoc ē Cācri,Leo nis,& Virginis lōgitudinē occupare:cū qbus orit.nam ex ortu Aq̄rii & Pisciū in occāsuꝫ fert:ut occidit obliqua cū surgit Aq̄rius urna:Et nitidi Pisces primū tenuistis olym pū.Hęc Hydra cū Coruo & Cratere.xli.stellis cōstare dr̄: cuius sitū q a nobis omittit cōsulentibus(ut diximus)bre uitati apud Higinium lector iueniet. Hic ortus de quo nūc agimus,& uespertinus & chronicus appellatur:qui fit in ipso Solis occāsu:siue ipsius noctis initio.

PAV. MAR.

¶Dissipat:dissicit.℣ Ore:rictu & dentibus.℣ Canes celeres:ueloces.℣ Tñ mox:subsequenter.℣ Ipse:aper.℣ Pe rit:qa & ipse opprimit.℣ Sic:Fabii.i.℣ Nō moriunt inul ti:sine ultione:qa ēt & ipsi dissipāt hostes. ¶Et dant:ho stibus.℣ Et ferunt:sustinent:patiunt:accipiūt ab hostibꝰ. ℣ Vulnera alterna manu:quasi p uices:qa ipsi hostes: & hostes ipsos uulnerabāt.℣ Vna dies:hac repetitione pa ton mouet. Vna.n.die Fabii oēs in bellū ꝓfecti sunt:& in una die oēs cæsi sunt. Romani(ut Diony. inqt) diē illam qua is casus fuit nigrā,& infaustā ponūt:neq; ferunt qd quid incipiāt:fortunā illius diei abominātes.℣ Vna dies: q̄ fuit iduū Feb.℣ Miserat oēs Fabios ad bellū.i.Veiens.

Dies atra in morte Fabiorū

Fulmineo celeres dissipat ore canes:
Mox tamen ipse perit:sic non moriuntur inulti:
Vulneraq; alterna dantq;,feruntq; manu.
Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes:
Ad bellum missos abstulit una dies.
Vt tamen Herculeæ supererent semina gentis:
Credibile est ipsos consuluisse Deos.
Nam puer impubes,& adhuc non utilis armis
Vnus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet ut posses olim tu Maxime nasci:
Cui res cunctando restituenda foret.
¶Continuata loco tria sidera,Coruus,& Anguis,
Et medius Crater inter utrunq; latet.
Idibus illa latent:oriuntur nocte sequenti:
Quæ tibi cur tria sint tam sociata canam.
Forte Ioui Phœbus festum solenne parabat:
(Non faciet longas fabula nostra moras)

℣ Vna dies perdidit missos ad bellum:qa in una die cæ si sunt,unde & Liui. inquit: Fabii cæsi ad unum oēs, p̄si diumq; expugnatū.ccevi. pe riisse satis conuenit unū ꝑpe puberē ætatē relictū stirpeꝫ genti Fabiæ:dubiisq; rebus po.Rom.sæpe domi:belliq; maximū futurum auxilium & ideo sequtur: Vt tñ Hercu leæ.℣ Vt tñ erant Fabii (ut diximus paulo supius) e san guine Herculeo:nā rediens ex Hispania Hercules(ut su periore libro diximꝰ)& ubi postea Roma condita fuit, hospitaret:cū Arcadica puel la ꝙcubuit:e qua natus ē Fa bius:a quo principiū & ori ginē sumpsit familia Fabio rū:ipsa ēt puella cuꝫ resciret ab Hercule cognita: custos cū Potitiis & Pinareis Her culei tēpli facta est: puisum ē ergo a Diis ea clade: ut aliqs ex Herculea domo supes set.℣ Tñ credibile est:credi pōt.℣ Ipsos Deos cōsuluisse: puidisse ut supessent:supstarent,supuiuerent. ℣ Semina Herculeæ gentis:Fabiæ familiæ:q̄ ab Hercule traxit ori ginē.℣ Nā pu.Diony.longa disputatiōe ꝓbare conat ue risimile nō esse unū tm̄ ex oī Fabia gēte supfuisse:nec oēs ꝓter unū tm̄ Fabios cæsos fuisse.Nā & q apti in bellū ꝓfe cti sunt sine cōiugibus & liberis oēs ēē nō poterāt:credē dū est ergo & alios supfuisse. Sed de uno dr̄:quia hic cęte ris uirtute clarior euasit:& iō ab eo instauratā ēē familiā Fabiorꝫ putarēt:& fuit auus illius Quinti Fabii Rutiliāi q primus Maximus in ea familia appellatus ē: cuius Pli. meminit de uiris illustribus,& Liui.& Plut.& Diony.& Vale.a quo descēdit postea Quintus Fabius:q Hānibalē tarditate & consilio frenauit:cōsuluere ergo in hoc Dii. ℣ Nā puer īpubes:q nōdū ad puberē ætatē puenerat.Pu beres n.dīr:q iam gignere pñt.℣ Et nō utilis adhuc ānis: ætate:qa puer.℣ Vnus:solus erat relictus de gēte Fabia: occiderāt.n.cæteri:& unus solus supfuit.℣ Scilicet:ut ab hoc igit q tñ ex ea cæde supfuit ꝓgenitus ē Q. Fabius:q Hānibalē tarditate frenauit.℣ Scilicet ut posses tu olim: in futurꝫ.℣ Tu Maxie: tu Quite Fabi Maxie.& supꝰ di ximus:Illa domus meritis maxia dicta fuit.℣ Cui foret:in futurꝫ ēēt.℣ Restituēda res:Romana.i.℣ Cūctādo:retar tādo:nā retardatiōe pugnæ frenabat Hānibalis īpetū. & Ennius:Deus hoc unus hō nobis cūctādo restituit rē: & Virg.Vnus q nobis cūctādo restituit rē.℣ Cōtinuata no cte:post idus Feb.hoc ē.xvi.kal.Mar.Coruus: Anguis:& Crater oriunt:q cur cælo sint locati eandē fere cām:quā poeta Hig.refert:Coruus tutela Apollinis usus eo sacrifi cāte:missus aquā purā petitū uidit ficuū arbores immatu ras:expectās ut matureścerent in arbore consedit. Post maturitatē pluribus cōcēsis:expectans Apollo Coruū cū Cratere uolātē uidit:coactus tñ ē mora Corui alia aqua uti:p quo amisso hac cū ignominia affecit:ut donec Fic? maturierit

Quitus Fabius Rutilianus primus Maximus ē appellatus

De fabula Coruꝫ cuꝫ Cratere

Veruculus Fabius Fabius ouicula Tres angues in cælo Coruus Anguis & Crater oriūtur. xvi. calendas Mar.

Fabii Herculei

Fabii uñ dicti

maturierit bibere nō posset:ita ꝙ illis diebus guttur ha-
beat ꝓtusū:ꝙ cū uellet sitiꝫ Corui significare inter sidera
collocauit Cratera:& suppositum Hydrā q̄ Coruū sitientē
morarer.Ipsa uero Hydra triū signoꝝ longitudinē occu
pās:Cācri:Leonis:Virginis inter æqnoctialē:& hyemalē
circulū collocat.Oriunt hæc Hydra:Coruus:Crater Sole
occidēte in extrema pte Aq̄-
rii.uerꝫ(ut Plin.oñdit)Italiæ
milus oriť.xii.calē. Martias.
℣ Tria ergo sidera:tres cō-
stellatiōes. ℣ Cōtinuata:sūt
.s.℣ Loco:i eodē loco:& ob
id cōtinuata:qa occupāt spa
ciū Cācri:Leonis:& Virgis.
aut ꝓtinuata,qa simul socia
ta sūt.℣ Coruus,& Anguis:
Hydra.℣ Et Crater medi⁹la
tet iter utrūq;:iter Coruū &
Anguē:latet dixit qa est ob-
scurioꝝ stellaꝝ.℣ Crater:ge
nus est poculi:& græce κρα-
τηρ per ιō hēt illud e longū
apd nostros.℣ Illa:sidera.s.
Coru⁹:Anguis:Crater.℣ La
tēt idibus:qa tūc non oriunť
cosmice:hoc est qñ Sol occi-
dit:sed.℣ Oriunť:oriri icipi-
unt.℣ Nocte sequēti: nocte
post idus.℣ Quæ: sidera.
℣ Tria canā tibi cur sint tā
sociata:ita iūcta & cōtinua
ta.℣ Forte:nūc ipsam tabel
lam explicat,nec in ea uelle lōgius imorari pollicer. Erat
Phœbus Ioui sacrificaturus:ꝓ sacrificii usu Coruū iussit
aquā e uiuis fontibus afferre.℣ Forte:casu.℣ Phœb⁹ pa
rabat sacrū solēne:quasi solēne sacrificiū.℣ Ioui:in hono-
rē Iouis.Illud solēne dr̄ ꝙ semel solū in anno fit:& si inter
dū cōfundit.℣ Fabula nr̄a nō faciet lōgas moras:qa in re
cēlenda fabula diutius nō imorabor.hēmus fabulā:argu
mentū:& historiā:q̄ sic Cicero diffiniuit:Fabula est:q̄ ne-
q; res ueras nec ueriſiles cōtinet:ut hęc,q̄ Tragœdiis tra
dita sunt.Argumētū est ficta res:q̄ tñ fieri potuit:uelut ar
gumenta Comœdiaꝝ. Historia est res gesta:sed ab ætatis
nostræ memoria remota.Sacrificaturus Phœbus.

ANT. FAN. Chroni, cus ort⁹ est Cur coruī sunt ī Apolli- nis tute la

Ficū pro morbo positam PAV. MAR.

¶ I mea dixit auis:Corui cū futura ꝑdicere putent,Apol-
linis numini dicati sunt.Oui.alibi:Sed ales sensit adulteri
um Phœbeius.Eoꝝ pessima significatio est(ut inqt Plin.)
cōglutiunt uocē uelut strangulati:q(ut idē scribit)cū Me-
diæ hospites occisi sunt:oēs e Peloponeso,& Attica regio
ne uolauerunt.Cur aūt in Apollinis tutela sint ſm fabu
lam Lactātius grāmaticus docet:ubi interꝑtař illud Sta-
tii in.iii.Thebaidos:Num comes obscurus tripodū inau
ratuꝫ cratera.Particula in auget hoc loco:ut si dixeris im
potens regno,Dicit crater a κιρναω: idest misceo.℣ Imme
mor impii:oblitus ꝙ Apollo impasset:ut aquaꝫ afferret.
℣ Longū rapit unguibus Hydrū:bñ Hydrū cū memine-
rit aquaꝝ:a qbus Hydrus nomen accepit.℣ Dū lactens
hærebit in arbore ficus:ægrescūt Corui:auctore Pli. sexa
genis diebus siti maxime:anteq̄ fici coquanť autūno.Cū
his & anseres(ut idē scribit)ab æstate in autūnuꝫ morbo
conflictari dñr.Nō placet & ficū ꝓ morbo (ut Priscianus
docet)flecti ſm quartā declinationē: & qd id nō memini
me legisse:& ꝙ a fico ficosus deducit.ut Ficosa est uxor:fi
cosus & ipse maritus.nō ficuosus à ficu:ut ab actu actuo
sus:a fructu fructuosus:a quæstu quæstuosus.

¶ Dixit auis mea:o Corue.Coruus.n.ē sub Apollinis tu-

I mea dixit auis:nequid pia sacra moretur:
Et tenuem uiuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus Cratera recuruis
Tollit:& aerium peruolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus densissima pomis:
Tentat eam rostro:non erat apta legi.
Immemor imperii sedisse sub arbore fertur:
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur,nigris longum rapit unguibus hydrū:
Ad dominumq; redit: fictaq; uerba refert.
Hic mihi causa moræ uiuarum obsessor aquarum:
Hic tenuit fontes,officiumq; meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus:& audes
Fatidicum uerbis fallere uelle Deum.
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus:
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit:& antiqui monimenta perennia facti
Anguis, Auis, Crater, sidera iuncta micant.

tela:ꝙ prius albus erat.At niger factus ē reuelato adulte
rio Corinidis puellæ a Phœbo amatæ:de q̄ natus ē Aescu
lapius:ut in.ii.Meta.℣ Iuuade.℣ Et neqd:ne aliqd.℣ Mo
reť:detineat in mora.℣ Pia sacra:religiosa sacrificia.uel
pia:qa filii ad patrē.℣ Et affer aquā tenuē:purā,& liqdā.
℣ E uiuis fontibus:e scaturiēti fonte.℣ Coruus:obtēpera
turus Phœbo Coruus acce
pit Cratera deauratū:& uo
lare occepit. Coruus græce
κορακ dr̄.℣ Tollit:pro attol
lit.℣ Cratera inauratū:deau
ratū.nō.n.erat aureū: sed de
auratū.aureū est ex toto:au
ratū ex pte. iaurata aūt erāt
pocula,qbus sacrificabatur.
℣ Pedibus recuruis: q̄si un-
guibus reflexis.℣ Et altus:
sublimis.℣ Peruolat aeriuꝫ
iter:quasi uolat p aerē. Iter
.n.ab eūdo dr̄:& est trāslatio
ab incessu pedū.℣ Stabat fi-
cus:arbor ipsa.℣ Stabat:p-
minebat:nā stare ꝓminere ē
iterdū.℣ Densissima pomis:q̄
si hūs poma spissa.℣ Adhuc
du.imaturis:& ī dura erāt
ipsa poma.℣ Coruus te.eā:
ei⁹ poma:eā ficū.℣ Nō erat
apta le.ad colligendū qa im-
matura.Pellectus auiditate
ficos edēdi:memor factus ē
iussoꝝ Phœbi: expectau ꝙ
donec fici matureſcerēt.℣ Immemor im-
bus iperauerat:hoc.s.ut aquā ferret.℣ Fert:dr̄.℣ Sedisse:
sub arbore.℣ Dū:donec:uel usq; quo.℣ Poma fierēt dulc.
matura.℣ Tarda mora:lōga expectatiōe: & hic natū est
ꝓuerbiū de his q tardius reuertunť:Misim⁹ Coruū.℣ Iāq;
satur:postea q̄ maturuere ficus ad saturitatē de his come
dit Coruus:rediteq; ad Phœbū ferēs Hydrū:quē tātæ re-
tardatiōis cām fuisse arguit.Viā & fontes obseruabat: &
offm ei⁹ obediebat.℣ Iāq;Coruus iple.℣ Satur:comesis
ficubus.℣ Rapit lōgū hydrū:longū anguē.℣ Nigris un-
guibus:hydrū dicimus serpētē q in aqs degit.℣ Redit ad
dñm:ad Phœbū.℣ Et refert ficta uerba:falsa & cōposita
uerba.℣ Hic:Anguis.℣ Obsessor aquaꝝ uiuarū:q̄si uiui
fontis:ut paulo ante Viuis fontib⁹.℣ Fuit mihi ca: moræ:
retardatiōis.℣ Hic:Anguis.℣ Tenuit fontes: occupauit
aquas.℣ Et offm meum:qd ex meo officio fieri debebat:
hic ipediuit.offm ē cōgruus uniuscuiusq; actus.℣ Addis:
excusauerat se Coruus hoc mēdatio:qd cognitū ē a Phœ
bo:nā nihil eū latere poterat:q nō mō pñtia uidebat: sed
futura oia præsciebat.ideo in Coruum inuehit.℣ Ait:di-
xit.℣ Phœbus tu ad.cul.crimini & noxæ tuæ.℣ Menda-
cia.q.d.non satis,s.te deliqsse:nisi ēt mendatio te excuses.
℣ Et audes: hoc ad Corui temeritatē.℣ Audes uelle fal,
decipe.℣ Verbis fictis:& falsis.℣ Fatidicū Deū:fata ꝑdicē
tem,& est argumentū a maiori:q futura ꝑdicit:nō abste
pōt decipi de pñti:cū oia uideat.℣ At:Phœbus Coruum
ignominia affecit: ut dū essent ī arbore ficus hēret guttur
prouisum:quo aquā non ebiberet.℣ At aquæ gelidæ bi
bentur tibi:a te.℣ De nullo fonte:de nulla aquarum sca-
turigine.℣ Dum ficus lactens:habens lacteū succū:& tūc
est immatura.℣ Hærebit:pendebit.℣ In arbore: in ficu.
℣ Dixit & an.Phœbus in perpetuam rei memoriam An
guem:Coruum:Cratera cęlo figurauit.℣ Dixit:Phœbus
scilicet superiora uerba.℣ Et Anguis,auis:Coruus.℣ Cra

Quare Coruus abiectus ēt a Phœbo

Verba Phœbi ad Coruum

ter:poculū p appositionē.℣ Sidera iuncta:sociata & cōti nuata.℣ Micant:splēdent.℣ Monumēta perennia: quasi in ppetuam memoriā.℣ Facti antiq:huius antiquæ rei. ℣ Monumēta:mōumentū: (ut ueteres iuriscōsulti diffini unt)est qđ grā seruandæ memoriæ existit:& alias monumentū generalis res.i.in posteꝝ memoriæ cā prodita:q̄ si corpus uel reliqæ inferunt, erit sepulchrū.si uero nil eorū inferat, erit monumentū memorię cā factū: qđ græci μνημειον appellant. est enim μνημειον monumētum & memoriale: μνημονικω memoriā facio: μνημη & μνημοσυνη memoria:μνημων memor.

¶ Tertia post idus nudos Aurora lupercos
Aspicit:& Fauni sacra bicornis erunt.

¶ Tertia post idus nudos aurora lupcos Aspicit.xv.calē das Martias in honorē Panos lupcalia celebrant:q̄ multi scriptores tradiderūt antiqs tpibus fuisse pastoꝝ similia Lycæis Arcadū. Vident aūt istituta expiationis gra (ut inqt Plu.in Romulo)cū celebrent hoc mēse:quē expiatiuū interptant:& eoꝝ diē cōstet Februatā ueteres appellasse, in qua nudi iuuenes Lycæū Pana ueneraūtes p lusum ac lasciuiā currebant:qbus mulieres palmas caprinaꝝ pelliū scuticis cædendas pbebant:pstuasum hūtes ea uerbera p/gnantibus pariendi:sterilibus aūt cōcipiendi facultatē afferre. Vñ illud est Iuue. Nec pdest agili palmas pbere lupco. Lupcaliaꝝ originē nōnulli Romulo ac Remo tribuunt: q(ut V.Ma.scribit)solennitatis huius mortē tunc inchoarūt cū letitia exultantes:qđ eis auus Nūitor rex Albanoꝝ eo loco ubi educati fuerant urbē cōdere pmiserat facto sacrificio:cæsisq̄ capris epuloruꝫ hilaritate:& uino largiore ,puecti diuisa pastorali turba incincti pellib⁹ immolataꝝ hostiaꝝ obuios iocantes petiere. Scripsit & idē fere Bucas qdā:quē fabulari Plu.existimat. Ait.n.iterempto Amulio Romulū ad eū locū cum lętitia cucurrisse:in quo infantibus lupa māmā sūmiserat:memoriaq̄ illi⁹ cursus lupcaliaꝝ celebritate referri. Sed uulgarior fama tenet Euandrū hoc solenne ex Arcadia in Italiā attulisse: qđ Plu. Liui.& pleriq̄ alii scribūt:cui Faunus (teste Iustino)& agros & montē:quē ille postea Palatinū appellauit benigne dī assignasse:in cuius radicibus tēplum Lycæo: quē Græci Pana:Ro.lupcuꝫ appellāt cōstituit. cuius Dei simulachrū nudū caprina pelle amictuꝫ erat:quo habitu Romæ(ut idē auctor ait)lupcali sic currebāt. In his moris fuit ut capræ iugularent:sisterēturq̄ ibi duo adulescētes:quorū frontes alii cultro sanguine pfuso tingerēt:alii statim lanā lacte madentē abstergerent:ea lege:ut abstersos adulescentes ridere oporteret:q deinde incisis in corrigias caprarū pellibus discurrētes obuios uerberabāt:q̄rum reꝝ cās q̄cūq̄ afferri pnt Plu.docet in Romulo.Propriū ac suū pterea eius celebritatis fuit:ut lupci canē īmolarent:uel expiationis gra,q̄ Græ.ad expiādū canes adhibere soliti sunt:uel ad lupæ gram , q̄ Romulū ac Remū nutrisse dī:cui nō īmerito iugulabāt aīal lupis inimicū:uł q̄a Pani sacrificiū fit:cui ppter greges amicus ē canis . Ab ea lupa nōnulli lupcalibus nomē inditum uolūt. Vñ lupci inde cursum incipiebāt:ubi Romulū expositū ferūt.inueniunt tñ(ut ait Quinti.)q lupcalia tres ptes orōnis eē cōtendāt:quasi luere p caprū:q̄ alii inde noīata existimāt:q̄ inuocatiōe Panos lupi a stabulis arcerent:quē deum inde Lycæū dictū arbitrant. Lycos.n.grēce dī lupus:q̄uis scripserit Varro(Vt Diuus Augu.refert)Arcades quosdā in lupos fuisse conuersos:quorū humanas carnes nō degustauerant decimo anno in pristinū statū reuersi sunt,e qbus idē Varro unius nomen exprīmit:q degustato sacrificio qđ Deo suo Lycæo Arcades faciebāt dī mutatus in lupum: & post nouē annos figuræ proprię restitutus. Vñ Panem Lycęū dictum idē auctor existimat:cui placet quoq̄ lupcalia dicta esse:q̄ in lupcali luperci sacra facerēt. Est.n.lupercal (teste Seruio)spelunca sub mōte Palatino: in qua de capro luebaī.i.sacrificabaī:unde & lupercal dictū non nulli putant:alii q̄ lupa illic Remū,Romulūq̄ nutrierit: alii locū ēē Lycæo,i.Pani sacratū uolūt:cui ēt mōs Lycęus in Arcadia cōsecratus est:in quo Lycæi Iouis tēplū fuit:testibus Pli.& Stra. Lupcale sacrū Augustus paulatim abolitū restituit,susceptо pōtificatu maxīo:ut ait Sueto. Vetuitq̄ Lupcalib⁹ currere imberbes. Hæ feriæ publicæ,ac statiuæ sunt:teste Macro.ut Agonalia,carmētaliaq̄. Sane Mēdesii i Aegypto Pana colunt ore hircino:& crurib⁹:ut Herodotus scribit:quē Deum e Vesta & Cælo natū Euemerus tradit:q̄ nō placet: eius uxor Aege fuit:ex q̄ Iuppiter dī filiū suscepisse:p qđ Aeges & Panos filius putaretur, Aegipan appellatus est. ℣ Fauni sacra bicornis erunt:Faunus a fando nomē accepit:ut supra dixīus:uñ ab Horatio dī uirorꝝ Mercurialiū custos:qm̄ a Mercurio sermo manauit. Idē & Inuus dī & Pan:hoc est totius naturæ Deus:ut Panos uocabulū oñdit. Dī hīe cornua in radiorū Solis,& cornuum Lunæ similitudiuē. Est.n. Pan uniuersæ substātiæ materialis dīnator. Quare Arcades eum appellabāt: τον της υλης κυριον habetq̄ barbam prolixam:uirgam:fistulam : & caprinos pedes:quarum rerum significationē Macrobius tradit.

¶ Tertia.xv. cal.Mar.fūt in honorē Fauni lupcalia:q̄ q̄uis a Romulo sint q dicāt īstituta fuisse:ut iferi⁹ suo loco dicemus:tñ i Latio ab Euādro originē hūere:nā q sub eo erāt Arcades īcolę:ubi Palatinū cōdidere firmati admonēte eos Carmēti:ut Dio.inqt:Lycæo Pani tēplū cōstruxere. Est.n.apud Arcades Pan uetustissimus:plurimūq̄ i honore habitus.hæcille.& Liui.inqt:Ferūt Euandrū solēne allatū ex Arcadia īstituisse:ut nudi iuuenes Lycæū Panа uenerātes:p luxū atq̄ lasciuiā currerēt:quē Ro.deinde uocauerūt Inuū:& reliqua. Testis est ēt Susta.Euādrū Pani tēplū dedicasse.& Trogus dixit Euādrū sub Pallātio templū Lycæo:quē græci Pana:Ro.lupcū uocāt , cōstituisse: Pana:Faunū:Inuū eūdē ēt cōstat.de quo plura supiore libro diximus.Sed q̄ superāt hoc in loco explicant.Arcades siluaꝝ dīm eū appellāt:bēt cornua:barbāq̄ plixā:caprinos pedes:uirgā & fistulā gerēs:cuius amor & delitiæ Echo credit nulli⁹ oculis obnoxia. At sub hac figura Macro. Solē itelligi debere disputauit. Probus uero sub huius noie Iouē:hoc est mundū ipm coli disseruit:ꝑcipue cū Pan apud græcos omen significat:quasi uniuersam naturā comphēdēs. Sed Honoratus Inuū Pana eē dixit:ab inundo passim cū aīalibus. Nec deest: q dicat Faunū primū fuisse:q siluestres hoies in ciuicos cultus deduxerit: tēpla fecerit:q̄ ab eo fana appellari Prob⁹ inqt. Sz si de ipso Pane itelligim⁹ nō asserit.nā q siluestris est in ciuicos cultus alios deducere nō potuit. Sed hoc(ut supius diximus) Saturno & Iano ascribit. In Panis ergo honorē hac die cōstituta sunt Lycæa ludicra:q̄ a nīis lupercalia dicta sunt:fiebāt aūt a nudis lupcis:tecti tñ erāt(ut testis est ipse Trogus)caprina pelle.nā quo habitu simulachrū ipsius Dei figurabaī:eo habitu sua sacra fiebāt. Sz uariæ de hoc cāæ referunt:quas inferius explicabimus:inqt ergo.℣ Tertia Aurora:hoc est tertia dies.℣ Post idus:& erit.xv. die mēsis Feb:hoc est.xv.cal.Mar.℣ Aspicit nudos lup.Fauni sacerdotes:q lupcalia sacra faciebant in lupercali:ut Var.inqt. Locum.n.ubi sacra hæc fiebant:a Romanis lupercal: a Græcis Lycæum:qđ idem fere sonat:nam & Lycos lupus est:licet posset hoc deduci a Lycæo Arcadiæ monte. Sed de lupercali inferius differemus.℣ Et erunt sacra:sacrificia & festa.℣ Fauni bicornis:nā cū cornibus figurāt.

¶ Pholoe:

ANT. FAN. Lupcalia.xv.cal.Mar.

Lupercaliorum origo

Pana & lupcalia sunt idē

Lycos

Lupcal

Faunus Inuus Pan

PAV. MAR.

Euādrū Pāi Deo tēplū dicasse ex Eustachio & Trogo

ANT. FAN. Pholoe Stymphalus mons Stymphalus lacus

¶ Pholoe:mons Arcadiæ:ubi ꝑter Cyllenẽ(ut diximus auctore Strabone)insigniores montes sunt:Pholoe: Lycæus:Mænalus:ac Parthenius. ☞ Testes Stymphalides undę:est in Arcadia mons Stymphalus,& lacus Stymphalus:a quo aues Stymphalidas dictas:& ab Hercule sagittis ac tympanis fugatas poetæ finxerũt:quis Lactãtius grãmaticus scribat occisas eas ab Hercule nõ sagittis:sed æris sonitu. Alii sublatas dicũt & tinnitu tabulæ æreæ & sagittis,cũ in hũc locũ cõuenissent,& totius regionis fructus popularent. E Stymphalide lacu Erasinus fluui? erũpit:ut auctor est Stra. cuius ripis Stymphalũ oppidũ olim incũbebat:qd abest a lacu stadiis.l.

Ladon ☞ Quiq; &c. Ladon fluuius eiusdẽ regiõis ẽ.ut Arcades hũc:Ladonq; rapax, & Męnalus igẽs Rite colũt. Huic & Erasino cõtrariũ qddam uenit:Ladonis.n. fluenta occluso quõdã fonte detenta

Nõacria sunt:Erasinus uero exitum aliqñ nõ habuit. Nemoris iuga Nonacrini: Nonacria(teste Lactantio grãmatico)nomen est loci uel agri Arcadiæ.nam qd qdã Nonacriã dici uolũt Arcadiã a nouem montiũ summitatibus nõ placet. Eius mons Nonacris ẽ auctore Pli. ☞ Altaq; Trœzene:hæc ciuitas a Pli. quoq; Trœzene dr li.iiii.Nat.hist.a Strabone:& a plerisq; aliis Trœzen.illud triũ est:hoc duaꝝ syllabaꝝ nomẽ. Ouidius alibi:Hic tecũ Trœzena colã Pittheia regna. Est ãt Trœ

Tœzene zene urbs ꝓpe Isthmõ: quã qdã distare a mari sex millibus passuum tradiderũt.cui Strabo xv.tm stadiis scribat. Ea sic dicta existimat a Trœzene Pelopis filio:qui cũ fratre Pittheo ex Pisea terra cõmigrans illic regnauit: quo mortuo regnũ obtinuit Pittheus.idẽ Geographus Trœzena urbẽ fuisse insignẽ dicit:appellatãq; olim Possidoniã

Trœzena olim Possidonia dicta q Possidõ.i. Neptuno sacra fuerit. Vnde ait Plutarchus in Theseo:Neptunũ.n. Trœzenii summa religiõe colunt.& eius Dei tutelæ eoꝝ ciuitas dicata ẽ:cui & fructuũ pmitias deligũt,& insignẽ in nũmo tridẽtẽ incisum habẽt. Legimus & apud Ouidiũ alibi:Hic raptã Trœzen celeri uirtute recepit. Ergo qd pauci aduerterũt in nominatiuo casu & Trœze & Trœzẽ dr & Trœzene. Hãc urbẽ sunt q Arcadiæ tribuũt:sunt & q Atticæ:qd miramur, Est enim iter Isthmũ & Scylleũ:testibus Põpõio & Pli.quoꝝ ille Trœzenios inqt eẽ illustres fide societatis Atticæ:hic uero eã urbẽ Achaiæ tribuit:cuius portui quẽ mẽtiũ uocãt parua iminet insula:ut auctor ẽ Strabo: quã Calauriã dicunt.

PAV. MAR. ¶ Dicite Pierides:in referẽda hoꝝ sacroꝝ origine: musarũ iplorat numina. ☞ Dicite o Pierides:Pierides post Pieri filias deuictas:quaꝝ cõcertatio in Meta.refert:cognominatas fuisse musas multi asserũt. Põpeius tm a Pierio monte Pieridas dictas musas dixit. ☞ Dicite q̃ sit origo sacroꝝ:supercaliorũ.s. ☞ Et unde:a quo loco. ☞ Petita attigerit domos Latias:duo petit uñ habuerit initiũ: & uñ in Italiã uenerint. ☞ Pana:exponit nũc Pana fuisse uetustissimũ Arcadiæ numẽ:ꝑsidemq; pecoꝝ: quod loca ipsa

Arcades antiqssimos fuisse Arcadica testantur:quæ ille frequentabat:& in qbus colebat. ☞ Arcades ueteres:uetustissima.n.gens est Arcadica:ut superiore libro diximus:dicti q; sunt:ut alii ab Arcade Calistus:ut Eustachius, Themisthus ex Ioue filio. ☞ Ferunt:dicunt. ☞ Coluisse Pana:pro Panẽ. ☞ Deũ pec.

Dicite Pierides sacrorum quæ sit origo:
Attigerint Latias unde petita domos.
Pana Deum pecoris ueteres coluisse feruntur
Arcades: Arcadiis plurimus ille iugis.
Testis erit Pholoe:testes stymphalides undæ:
Quiq; citis Ladon in mare currit aquis:
Cinctaq; pinetis nemoris iuga Nonacrini,
Altaq; Trœzene, Parrhasiæq; niues.
Pan erat armenti, Pan illic numen aquarum:
Munus ob incolumes ille ferebat oues.
Transtulit Euander siluestria numina secum:
Hic, ubi nunc urbs est, tunc locus urbis erat.
Inde Deum colimus, deuectaq; sacra Pelasgis.

deum armẽti:hoc est qd Honoratus inqt:q; eat passim cũ aĩalibus. ☞ Ille:Pan.l. ☞ Erat plurimus:quia pluris & magni numinis:& religionis. ☞ In iugis Arcadiis:in montibus Arcadiæ. Nã mõs in tria diuidit:radices:latera & iuga. Montes in Arcadia:q a Pli. referũtur: Pholoe cũ oppido. ltẽ Cyllene:Lycæus in quo Lycæi Iouis delubrũ:Mę

Lycęi Iouis tẽplum nalus:Arthemisius: Parthenius:Lampheus: Nonacris. Est etiam & Erymãthus:in his ergo montibus celebris erat Panis religio. ☞ Erit testis:qd.l.in Arcadia coleret. ☞ Pan Pholoe: Pholoe (ut Stra. inqt)mons est Arcadiæ olympiæ proxima iminẽs. ☞ Testes erũt undæ stymphalides:ẽ enim lacus stymphalius in Arcadia. & i eius ripis erat Stymphalum oppidum: sed eruptione facta ipsius lacus,& deiccatione a lacu abest Stymphalia urbs:ut testat Strabo:suo tẽpore quinquaginta stadiis. & testis erit. ☞ Ladon qui currit in mare citis: hoc est commotis & rapidis aquis. Est enim Ladon Arcadiæ fluuius:qui cum prius exitum non haberet:paludem faciebat:postea terrę motu alueum inuenit. Et erunt testes. ☞ Iuga:summitates montium. ☞ Nemoris Nõacrini:Nonacrim esse Arcadiæ montem diximus. & Higinius ubi multa de Calisto fabula retulit,ait:Quæ res i Nonacri monte Arcadiæ gesta demonstrat. Sed multi dicunt a nouem eminentioribus montibus Nonacriam dictam esse Arcadiam,ut Trinacriam Siciliam. Sed hic nemoris Nonacrini pro Nonacri monte nemoroso dicit. ☞ Cincta pinetis:quia plena sunt pinu. ☞ Et alta Trœzene: Trœzen & Trœzene idem est urbs Arcadiæ apud sinũ Hermonicum: amœno sedens & eminẽti in colle: in quo sæpe feliciori tempore ludebant carmina. ☞ Et niues Parrhasiæ:Parrhasiam superius Arcadiã dictam fuisse diximus:& erat etiam Parrhasia urbs. Sed hic Parrhasiæ niues:quasi niuosi omnes Arcadiæ montes. ☞ Pan erat in Arcadia Pan pecorum & aquarum Deus erat:& pro ouium incolumitatem Pani munera offerebant. ☞ Pan erat illic:in Arcadia numen. ☞ Armenti:Deus pecorum:quia illorum custodiæ:& tutelæ præerat. Nam ea tuebatur. ☞ Erat Pan illic numen aquarum:etiam & aquarũ Deus. ☞ Ille:Pan. ☞ Ferebat munus:quia sibi munera offerebantur. ☞ Ob oues incolumes:quas ab omni morbo tuebatur. ☞ Transtulit:iã retulit unde sacra habuerint originem hoc ab Arcadibus:qui in Arcadia plurimum colebatur. Nunc refert unde in Italiam uenerint:Ita inquit ex Arcadia in Italiam in locis ubi condita est Roma, Euãder transuexit. ☞ Euander: de hoc superius diximus. ☞ Transtulit secum numina siluestria:quasi Panis sacra: qui dominus est siluarum:ut diximus. ☞ Huc: in Italia. ☞ Vbi nunc est urbs: Roma.s. ☞ Tunc:Euandro adueniente. ☞ Erat locus urbis:nondum erat condita:sed ibi condi debebat:quæ esset futura orbis domina. ☞ Inde: ab illa translatione Euandri. ☞ Colimus nos:scilicet Latini. ☞ Deum:Pana scilicet. ☞ Et sacra deuecta: Pelasgis:translata in Latium ab Arcadibus.nam (ut superius diximus)Eustachius Arcadiam inquit aliquando appellatam fuisse Pelasgiam:aliquando Lycaoniam: aliquando Gigantida:aliquando Parrhasiam.

Arcadia dr Pelasgia.et Lycaonia gigãtida & pr̃hasia

ANT. FAN.

Luperci nudi

¶ Flamẽ dialis:sacerdos Iouis: qũod iõ dicit qa in Lycęo monte Arcadiæ Lycæi Iouis tẽplum fuisse memorię traditũ est:& sunt q Pana Iouẽ esse uoluerũt. ℣ Cur igit̃ currãt:Luperci nudi currebant uelut nuditatẽ Panos imitarent̃:uel ut referrẽt uetustissimor̃ Arcadũ morẽ:uel ut testarentur rẽ quondam a nudis pipere gestã,nã cũ in honorẽ Panos lupercaliorũ solẽnitas celebraret̃:Romanorum pecora(ut inquit Ser.) subito a latrõibus rapta sũt. illi plectis uestibus persecuti sũt latrones: qbus oppũsis ac receptis consuetudo permãsit:ut nudi lupercalia celebrarent. Scripsit & idẽ fere C.Acilius:teste Plu. qait ea,pecora fuisse Romuli: ac pactis Fauno uotis nudos ad peruestigandũ excurrisse:ne sudor eos ipediret, retardaretq;. ℣ Ipse Deus uelox:Pan siue Faunus q fingitur siluarũ dñs:& cum sit ca prinis pedibus ea dr̃ cẽ uelocitate q̃ Satyri. ℣ Ipse Deus nudus: nõ erat huius Dei simulachr̃ oĩ expte nudum: sed tectũ(ut diximus) pelle caprina: quæ docebat Deũ Arcadiæ:ubi olim Arcades uetustissimi similem feris uitam egerunt. ℣ Luna gens prior illa fuit:diximus supra cur Arcades proselini ac nobiles prædicentur. ℣ Nectar erat: nectaris loco: hoc est uini suauissimi. Accepimus enim uinum interdum uocabulo nectaris: quamuis sit Deorum latex: ut poetæ fabulantur. ut Nectar & ambrosiam latices:epulasq; Deorum. Vinum aqua misceri Staphylus inuenit auctore Pli. ℣ Lana: hanc Lydi primi creduntur sordibus infecisse.

Flamen ad hæc prisco more dialis erat.
Cur igitur currant:& cur, sic currere mos est,
Nuda ferant posita corpora ueste:rogas.
Ipse Deus uelox discurrere gaudet in altis
Montibus:& subitas concipit ipse fugas.
Ipse Deus nudus nudos iubet esse ministros:
Nec satis ad cursus commoda uestis erat.
Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur
Arcades:& Luna gens prior illa fuit.
Vita feris similis:nullos agitata per usus:
Artis adhuc expers,& rude uulgus erat.
Pro domibus frondes notant:pro frugibus herbas:
Nectar erat palmis hausta duabus aqua.
Nullus anhelabat sub adunco uomere taurus:
Nulla sub imperio terra colentis erat:
Nullus adhuc usus erat equi:se quisq; ferebat:
Ibat ouis lana corpus amicta sua.

De uetustate Arcadię nota in li. superiore

paruus in primis mensibus. ℣ Iubet ire:currere. ℣ Ministros nudos:in sacris ipsis. ℣ Nec uestis erat satis cõmoda ad cursus:nam esset potius impedimento q̃ expeditioni. ℣ Ante Io,nunc aggredit̃ siluestrẽ ipsum uetustatis cultum. Sed cum uetustissima oĩum esset gens Arcadica: quę Pana colebat in Panis sacris uetustatis cultus refert. De uetustate Arcadiæ diximus supiore libro. De qua etiã & Stra.inquit:Arcadicæ gẽte græcam nationem uetustate p̃stare creduntur Azanes:atq; Parrhasii: & cæteri generis eiusdẽ. ℣ Ergo Arcades ferõtur habuisse terras: habitasse. ℣ Ante Io.ge, anteq̃ Iuppiter gigneret̃: hoc ẽ anteq̃ Dii eẽnt. ℣ Et illa gẽs fuit prior Luna:& super gẽtis antiquitatẽ προσε ληνοι. i.añlunares dicti sũt. ℣ Vita illor̃.s.Arcadũ uetustissimorum. ℣ Similis:erat.s. feris,i. ferinæ uitæ. Nã uelut feræ degebant. ℣ Agitata:frequẽtata: seu exercitata. ℣ Per nullos usus:per nullam consuetudinẽ:aut conseruationem: seu nullam iduſtriam. ℣ Erat uulgus adhuc ad ea tempora expers artis: sine ulla arte. ℣ Et rude:impolitum:informatum. nam neq; a se habebant: neq; ab aliis acceperant diuiliorem cultum,nullum adhuc illis fuerat cum cæteris hominibus cõmertiũ. ℣ Notãt:illi.s. ℣ Frondes pro domibus:quia non fabricabant mœnia: sed nemora incolebant:ideo frondes dixit:quasi frondosas arbores. ℣ Et notãt herbas pro frugibus:nõ erat illis usus frugum sed illarum loco herbas edebant: neq; usus uini,& ideo. ℣ Nectar: hoc est potio. sed proprie nectar Deorum potio est. ℣ Erat aqua hausta: epota,aut hausta e fonte. ℣ Duabus pal.quia poculorum adhuc usus non erat. Sed manus poculorum officium explebãt. Domum constituerũt primi Euryalus & Hiperbius fratres Athenis:antea specus erant p domibus. Gellio Toxius cæli filius lutei ædificii inuentor placet:exemplo sumpto ab hirundinum nidis:ut superius quoq; diximus. Diodorus structuram domus Vestæ assignat. ℣ Nullus:nõ erat usus aratri:non agricolationis. ℣ Nullus taurus: nullus bos. ℣ Anhelabat sub adunco uomere:quia non domabatur:nec ad aratrum cogebatur: ideo non anhelitum crebrum emittebant: qui prouenit ex motu laborioso. ℣ Nulla terra:nulla terræ pars. ℣ Erat sub imperio colẽtis:hoc est agricolæ,nam Nondum cupido parebant arua colono. ℣ Nullus adhuc:nondum erant domiti equi: sed quisq; suis pedibus incedebat:neq; erat usus lanificii. ℣ Nullus erat ad.usus equi:equo uehi Bellerophon primus edocuit.equor̃ frenos Peletrõius inuenit. ℣ Quisq; ferebat se:non uehebatur equo:sed suis pedibus ambulabat. ℣ Ouis ibat amicta corpus:habens corpus amictum:coopertum. ℣ Sua lana: quia non tondebatur ad hominum uestes:non erat usus lanificii:sed sine uestibus degebatur. De huiusmodi artium inuentoribus ita a Plinio refertur:quia ex Italia infecere lanas Sardi textilia: fusum in lanificio Clestor filius Aracnes: linum & retia Aracne:fulloniam artem Nicias Megarensis: sutrinam Bactus.

Euryal⁹ & hipbius fres pini domos instituer̃t cũ antea in antris uiuerẽt

Nectar Vinum aqua misceri primus Staphylus inuenit

PAV. MAR.

¶ Flamen Dialis:hoc ẽ Iouis sacerdos. ℣ Erat prisco more:ueteri cõsuetudine. ℣ Ad hæc:sacra scilicet perficiẽda. ℣ Flamen:Varro inqt Flamines quod in Latio capite uelato erãt semp:ac caput cinctũ hẽbant filo,flamines dicti. Horũ singuli cognomia hẽnt ab eo Deo cui sacra faciũt. ℣ Sed partim sunt apta:partim obscura,aperta,ut Martialis,Vulcanalis,obscura Dialis:& Furialis:cũ Dialis a Ioue sit & reliq̃. ℣ Cur igit̃:in his Fauii sacris nudi iuuenes currebãt. Cãs q̃rit ergo cur currãt:& cur nudi:& ipe causam explicat:q discurrens sua uelocitate Deus discurrẽtes ẽt optat:& sine uestibus: nã uestes cursum impediũt. Prætera & anteq̃ eẽnt homines in ciuilẽ cultum redacti uelut siluestres feræ degebãt:præcipue sine lanarũ usu. Ergo cũ hoc sacrũ ab Arcadibus emanarit:quæ gens uetustissima est in uetustatis monumentũ ueterũ etiam mores referũtur. ℣ Cur igitur currãt:sacra ipsa celebrãtes. ℣ Et cura est mos:consuetudo. ℣ Currere & ro. uertit uerba in quencunq; interrogantẽ. ℣ Rogas:interrogas. ℣ Cur corpora sunt nuda posita uestę:cur denudant̃ posito uelamine. ℣ Ipse deus:Pan. ℣ Velox: celer. & Horatius in Odis:Velox amœnũ sæpe lucretilẽ Mutat Lycęo Faunꝰ. ℣ Gaudet discurrere in altis mõtibus:quasi mõ hac, mõ illac per altos montes currere. ℣ Et ipse concipit subitas fugas:& repentinos & celeres cursus cõcipit aio & exercet corpore. ℣ Ipse Deus:cã cur nudos ministros optet: quia & ipse nudus. ℣ Ipse Deus nudus:amicit̃ tñ(ut alii) pelle caprina:ut alii pelle hinuli. Hinulus appellat̃ ceruus

ANT. FAN.

¶ Sub Ioue durabãt:cũ nõdũ eſt domoꝝ uſus,quas primi Euryalus & Hyphius fratres Athenis cõſtituerũt.Añ.n.ſpecus erãt ꝓ domibus. De his & aliaꝝ reꝝ inuentoribus lege Plin.vii.Via.hiſt.Sub Ioue autẽ eſt ſub aere:ſub dio.Horatius:Manet ſub Ioue frigido uenator. Durabãt uero abſolute dictũ eſt:ut Durare atq; expectare cadas. ℣ Antiquas teſtificãt opes: qa ſatis diues eſt:qui contẽtus pauco nulla re indiget.Priſcam ergo ſimplicitatẽ,ac nuditatẽ opes uocat. ℣ Comes dñæ:notũ eſt Herculẽ aliqñ paſſum eẽ imperiũ Omphales:q̃ (ut ſcri. Donat⁹.) Lydiæ regia fuit: & Herculẽ ſibi ſeruientẽ adlanificiũ cõpulitcũ ipſa calathũ & colũ, cultuſq; fœmineos cũ ſagittis Herculis claua & leonis pelle mutaſſet.

Hercules ſeruiuit Omphale reginæ

Sũt q Omphalẽ & Iolẽ eãdẽ eẽ memoriæ ꝓdiderũt: alii (qđ magis placet) Omphalẽ reginã Lydiæ fuiſſe dixerũt.De qua Ouidi.alibi: Se quoq; nympha tuis ornauit Iardanis armis.Ea ẽ ex q̃ Hercules Lamũ filiũ ſuſcepit.Lege Diodoꝝ ne tibi oĩa referã.Iole uero fuit Eurythi filia regis Oechalię:q̃ urbe capta Hercules occiſis Eurythi libetis Iolẽ rapuit:adamauitq; tm̃ in modũ:ut paſſus dicat ex ea qcqd ſub Omphale antea perpeſſus fuerat. ℣ Mõtana nu.nymphas accipe quas Faunus perſequit.ut Faune nymphaꝝ fugiẽtiũ amator.Dicit ãt Oreades q̃ mõtiũ ſunt:ut eaꝝ nomẽ oñdit. ℣ Mæõis:Lyda.cõſtat.n.Lydiã olim Mæoniã appellatã.Lege Strabo.hinc auctor infra Omphalẽ & Mæõida uocat & Lydã:ut Lumina poſcit Mæonis.& Ridet amatorẽ Lyda puella ſuũ. ℣ Vmbracula:exiſtiauerũt qdã (ut inqt Macro) hoc nomẽ Vir.auctore cõpoſitũ: q̃ ait:Hic cãdida ppſs antro imminet:& lente texũt umbracula uites.Cũ & Varro reꝝ diuinaꝝ lib.x.dixerit nõnullis magiſtratibus i oppido id genus umbraculi cõceſſũ:& Cicero.v.de legibus:Quæ reſtant in illis alnoꝝ umbraculis p ſeq̃mur.De hoc ueli gñe ait Martia.Accipe q̃ nimios uicãt umbracula Soles:Sit licet & uẽtus te tua uela tegẽt. Idẽ ueli genꝰ dr̃ & Vmbella:qđ nomẽ ab umbra deducit.

Iole

Oreades

Vmbraculum

Vmbella

¶ Durabãt ſub Ioue:ſub dio:hoc eſt ſub aperto cælo: qa tectis carebant.Durabãt ergo:q̃ſi patienter perſeuerabãt ſub aere. ℣ Et ge.nu.cor.qa ſine ueſtibus. ℣ Docta: corpora.ſ. ℣ Tolerare gra.moleſtos. ℣ Aut graues:noxios. ℣ Imbres: nimbos & pluuias. græ.n. ὀμβροσ imber & nimbus. ℣ Et tolerare Vo.uentos,ſed Notus ꝓprie ẽ meridionalis uentus. ℣ Et ſæpe indu. pluuias: diciturq; a ὑετοσ:qđ ẽ humecto:ſeu ὑετίζω μχι humefacio. ℣ Nũc quoq;:nũc ẽt. ℣ Detecti:hoc eſt nudi. ℣ Referũt mo.quaſi repſentant memoriã. ℣ Moris uetuſti: antiq̃ cõſuetudinis. ℣ Et teſti.ipſi luperci.ſ. ℣ Antiquas opes:quæ fuerint antiqs:quaſi referũt antiq̃ paupertatẽ:cũ nudi ſint. ℣ Sed cur:retulit primo ludoꝝ lupercoꝝ morẽ:ad morẽ uetuſtiſſimæ gentis:nũc idẽ ad Faunũ ipm̃ refert: qđ odio ueſtes hẽat:cũ ob mutationẽ ueſtium Herculis & Omphales deceptꝰ fuerit:fabulãq; ipſã narrat: quã mox explicabimus. ℣ Sed cur. Fau.preci.fugi. uelamina: cur maxie odio hẽat:& euitet ueſtes. ℣ Tradita fabula plena ioci antiqui:hoc eſt tradĩt fabula antiqua plẽna ioco. ℣ Forte comes:Hecules cũ ab Eurytho i Oechalia dñan

De ludis lupercalibus

Sub Ioue durabant:& corpora nuda gerebant
Docta graues imbres & tolerare Notos.
Nunc quoq; detecti referunt ꝓ monumenta uetuſti
Moris:& antiquas teſtificantur opes.
Sed,cur præcipue fugiat uelamina Faunus:
Traditur antiqui fabula plena ioci.
Forte comes dominæ iuuenis Tirynthius ibat:
Vidit ab excelſo Faunus utrunq; loco.
Vidit:& incaluit:montanaq; numina dixit,
Nil mihi uobiſcum eſt:hæc meus ardor erit.
Ibat odoratis humeros perfuſa capillis
Mæonis,aurato conſpicienda ſinu.
Aurea pellebant tepidos umbracula Soles:
Quæ tamen Herculeæ ſuſtinuere manus.

ti Iolẽ filiã i uxorẽ petẽs repulſam habuiſſ;:iniuria mot⁹ Eurythii abegit equos: Iphit⁹ ad illos iueſtigãdos Tirynthum acceſſit:iuſſus turrim aſcẽdere ſpeculatũ:cũ nõ uideret ab Her.ꝑceps diectus eſt:ob cuius mortem cũ in morbũ incidiſſet:ut ſe a cæde mũdaret:ad Neleũ acceſſit: qui cũ filios cõſoluiſſet oẽs ꝑter Neſtorẽ purgãdũ eẽ minie cẽſuerũt,acceſſit ad Deiphobũ Hyppoliti filiũ:nec ſanatus ẽ.cõſulit Apollinẽ:rñſum eẽ facilẽ eius ualetudinis curã fore:ſi iuſto uendeꝛẽt ꝑtio:pecũiaq; Iphiti filiis daꝛẽt:coactus parere:cũ quibuſdã aicis in Aſiã nauigãs ſponte ſua uenũdatus.Fuus Omphale uirginis factus: filiæ Sardanæ eoꝝ reginæ: q aliquãdo Mæõii:nũc Lydii dñr:ꝑtiũ cũ Iphiti filiis datũ eẽt:priſtina ualetudine recuperata:Omphale fuiẽs: oẽs eius regiõis latrões ſuſtulit. Prædones regiõi infeſtos ptim pemit:partim Omphale uinctos tradidit: & alia mlta fecit.Cognita eius uirtute:& qs eẽt Omphale & liberꝝ fecit:& ex eo genuit filiũ Lamonẽ.Ergo dũ Omphale ſeruus eẽt poeta inqt:Dũ p Lydiã comes dñæ accederet:Omphales amore captũ Faunũ fuiſſe:noctuq; cũ i antro reqeſcerẽt ad illos acceſſiſſe.Sed cũ Hercules & Omphale ueſtẽ mutaſſent:ea mutatione deluſum ueſtes nõ amare.& iõ nudos miniſtros ſuis in ſacris optare. Poeta fabulã hanc Fauni late explicat:& nos ſuis in locis(qbus opus eſt)dicemus. ℣ Iuuenis Tiryn.Hercules a Tirynthо oppido:de quo ſupra diximus. ℣ Ibat forte co.Omphale cui ſeruiebat. ℣ Faunꝰ:ipſe Pan. ℣ Vidit utrũ.Her. & Omphalem. ℣ Ab excel.lo,a ſummo mõte:nã & i mõtibus Lydiæ uerſabatur:de quo multa dñr in Meta.legitur etiam iugo. ℣ Vidit:repetitio eſt uerbi:nam & uidit. ℣ Et inca.i.arſit amore illius Omphales. ℣ Et di. o nu. monta,hoc ẽ Oreades:quæ ſunt deæ montium:q.n. per montes uagabatur mõtanas nymphas amabat: ſed uiſa Omphale illas aſpernatur. ℣ Dixit mõta.nu.o Oreades. ℣ Nil eſt mi.uo.quaſi nõ amo uos. ℣ Hęc etit ar.me.Omphales.ſ.nã hanc ardeo. ℣ Ibat Mæo.Omphale a patria: nam Lydia Mæonia dicta eſt.& ide Mæones ppſi: quos uocatos aliqñ Maonas inqt Stra.Maonas eſt apud Strabo.oẽs.Sed uel fuit librariꝰ:aut traductoꝝ ignorãtia: non nr̃o ſermone utrũq; Mæonas ſonare debet.Nam eſt apud Euſta.noſtrũ dici μαονεσ.i.Mæones: nã illud η uertit in e longum a noſtris:aut μχιονασ per αι:quæ eſt diphthõgus:& in æ diphthongum nr̃am uertitur:& ſic ẽt ipſo ſono Mæonas dicimus:diphthongate tm̃ ergo nõ Maonas: ſed per æ Mæonas dicendũ eſt. ℣ Ergo ibat Mæo. Omphale Mæonia. ℣ Perfuſa hũe.pfuſos. ℣ Capillis odo. pp unguenta.ſ.quoꝝ uſus eſt Lydis. ℣ Conſpicienda:digna conſpici:uel conſpicua. ℣ Aurato ſinu:ueſte aurata:filo aureo cõtexta.ſinu hic ꝓ ueſte:aut pallio:qđ & ſuperius oſtendimus. ℣ Aurea umbra.hoc eſt aurea uelamina:uel auro contexta umbram facientia. ℣ Pellebant So.tepi. hoc eſt calores Solis. ℣ O uæ tamen:umbracula. ℣ Suſtinuere ma.Her.manus Herculis:nam ipſe manu ſuſtentabat:uelut nunc de more eſt ſupra magnorum dominoꝝ capita pallia ferre:quas Veneti umbrellas uocãt: melius umbracula dicuntur.

Mæonii nũc Lydii

Mæões ppſos aſſr Maonas dictos apd Strabonem

ANT. FAN. Tmolus ãtea dicebaț Timolus

¶ Tmoli:hic mõs Lydiæ celeberrimus ẽt Timolus dr: ut Timolus aſſurgit qbus & rex ipſe Phaneus. Vnde ait Pli. Lydia celebratur maxime Sardibus in latere Tmoli montis:qui ante Timolus appellabaț uitibus cõſitus. In huius cacumine. cl. annis uiuere hoies Mutianus auctor eſt:ut idẽ Pli. refert. De hoc mõte Naſo alibi: Africa quot

Iam Bacchi nemus,& Tmoli uineta tenebat:
Heſperus & fuſco roſcidus ibat equo.
Antra ſubit tophis laqueata,& pumice uiuo:
Garrulus in primo limine riuus erat.
Dumq; parant epulas,potandaq; uina miniſtri:
Cultibus Alciden induit illa ſuis.
Dat tenues tunicas Getulo murice tinctas:
Dat teretem zonam qua modo cincta fuit.
Ventre minor zona eſt:tunicarum uincla relaxat:
Vt poſſet magnas exeruiſſe manus.
Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
Scindebant magni uincula parua pedes.
Ipſa capit clauamq; grauem,ſpoliumq; leonis:
Conditaq; in pharetra tela minora ſua.
Sic epulis functi:ſic dant ſua corpora ſomno:
Et poſitis iuxta ſecubuere toris.
Cauſa,repertori uitis quia ſacra parabant:
Quæ facerent pure,cum foret orta dies.
Noctis erat mediũ(qd nõ amor improbus audet?)
Roſcida per tenebras Faunus ad antra uenit.

geret loci amœnitatẽ. ¶ Dũq; pa. dũ pabanț a miſtris epulæ:qbus uexarenț:Omphale ſuis ueſtibus Herculẽ adornauit:ipſa uero Herculis arma & ueſtes accepit: & poſt epulas ſõno:diuerſis tñ toris:ſe dederũt. ¶ Et dũ mi. q ſeruiebant. ¶ Parãt epu. & uina potãda. ¶ Illa. ſ. Omphale. ¶ Induit:ueſtiit. ¶ Alcidẽ:Herculẽ:ab Alceo Amphitryõis prẽ:ut alias dixius:ſuis ueſti b? illa illũ iduit. ¶ Dat:Omphale. ſ. Herculi. ¶ Tunicas te. ſbtiles. ¶ Tictas ge. mu. quaſi purpura ex Africa. Getuli. n. Afri ſunt:& in Africa i Getulo Oceani littore p̃cipuũ purpuraꝫ rorẽ Pli. eẽ teſtaț:d purpuris & muricib? ſupius diximus. ¶ Dat zonã tere. cingulũ rotũdum: zona ζωνη græce dr a ζωνιω:hoc eſt cingo. ¶ Qua fuit cincta mõ:ipa Omphale. ¶ Vẽtre mi. Hercules membroſior erat & corpulẽtior ipa Omphale:ergo neq; tunicę:neq; zona illi apta erat. ¶ Zona: Omphales. ¶ Eſt mi. uen. Herculis. ſ. & ipſe Hercules. ¶ Relaxat:apit. ¶ Vincla: laqos. ¶ Tũicaꝫ ut poſ. exeru. pro exercere: extrahere. ¶ Magnas ma. nã foramia nõ erãt capacia. ¶ Fregerat: cũ uellet brachiis ſuis Hercules aptare armillas dñæ, fregit:ſũt & calceos. de armillis ſupius diximus ibi:Armillis capta Sabinis. ¶ Fregerat armil. brachioꝫ ornamẽta. ¶ Nõ fa. ad illa bra. Hercu. ſ. ſed ad Omphales. ¶ Magni pe. Herculei. ſ. ſcindebãt uincla pua:hoc ẽ calceos paruos. Nã iis pedes uinciunț:& magnitudine pedis Herculei ſcindebanț illi. ¶ Ipſa:Omphale. ¶ Capit cla. qua Hercules utebaț. ¶ Grauẽ:põderoſã. ¶ Et Spoli. de. Hercules ſemp p amictu leõis pelle uſus ẽ. Spoliũ dixit:qa erat pelis leõis Nemęi:quẽ Hercules interfecit. ¶ Et ca. te. mi. q minora erãt e telis Herculeis. ¶ Cõdita i pharetra ſua:ppria accipit e pharetra ſagittas minores. ¶ Sic:hoc eſt eo ornatu:ſeu mutato cultu. ¶ Functi epu. quaſi ſic diſcubuere. ¶ Sic:repetitio eſt. ¶ Sic ornati:mutatis ueſtibus. ¶ Dant ſua corpa ſõno:reddunt ſe qeti. ¶ Et ſecu. i. ſeorſum cubuere:& diuiſim. ¶ Toris: lectis. ¶ Iuxta. i. ppe. ¶ Poſitis:qa ppe erat alter alteri. ¶ Cã:ſecubabãt hi cũ eẽnt mane Baccho ſacrificaturi:qđ p caſtas man? fieri ſolebat. Aiũt. n. Orpheũ orgia. i. ſacrificia Bacchi inſtituiſſe a monſtruoſis ſolũ mulieribus:qñ ab ipaꝫ cõmixtiõe uiri abhorreãt celebrari:& hoc ut caſte fierẽt. ¶ Sic ab his ſecu. ut caſte Baccho ſacrificarẽt. ¶ Cã eſt. ſ. quare ſecubuer. ¶ Quia pa. ſa. rep. ui. pabãt ſacrificia Baccho. Nam eũ uini uereres reptorẽ putauere. ¶ Quæ:ſacra. ſ. ¶ Facerent pu. hoc ẽ caſte. ¶ Cũ ſo. or. di. q̃primũ dies illuxiſſet: uel ẽt ipo mane. ¶ Noctis erat:ſopitis dñis & ſeruis: cum eẽt media nox Faunus illud cõceſſit. ¶ Erat me. no. quaſi erat media nox. ¶ Quid nõ au. amor ipro. inſanus:quaſi inſanus amator:& ẽ metonymiæ ſpẽs. & Virg. Improbe amor qd nõ mortalia pectora cogis?audet ergo oĩa amator inſanus. ¶ Faunus ue. ad an. ad ea in qbus illi recumbebant. ¶ Roſcida:hũida. ¶ Per tene. p obſcura:quia noctis tpe:cũ eam ſibi traditam oportunitatem putaret.

¶ Pertimuit:

PAV. MAR.

¶ Illã:Herculẽ & Omphale. ¶ Tenebãt:occupabãt pedibus. ſ. ¶ Nemus Bac. p Bacchi nemore: cũ de Mæonia agat regionẽ illã exuſtã uocatã:q̃ & Mæõia dcã ẽ, itelligere debemus. Nã(ut Stra. & Euſtachi. aſſerũt)cinerulẽta in ſupficie dr:& tota arborib? caret:p̃ter uitẽ:ergo cũ nullas hẽat arbores,niſi uites:qbus & optimis abundat:Bacchi nem? diceț:q̃ qdẽ uites exuſtũ uinũ ferț ita elegãs: ut nulli cedat:cuius exẽplũ ex Catãia depẽdi põt:q̃ q̃q̃ cinere opta ſit:optimũ tñ & largũ uinũ gignit. Vñ purbane qdã Bacchũ ignigenã dicũt. ¶ Et Tmo. uine. Tmolus in Lydia felix: ut Stra. iqt:mõs q in uertice ſpeculã hẽt exedrã albi lapidis:quã Perſæ cõdideṛt:imminet ipe mõs Sardibus:q̃ urbs(ut Euſtachius ait)regia ẽ Lydoꝫ. Ex Tmolo Pactolus fluit harenas aureas hñs:& Tmolũ uitibus cõſitũ Pli. dixit. ¶ Vineta er. Tmo. ergo Bacchi nemora i telligit. ¶ Heſp?:ueſp. & Vir. Ite domũ ſaturæ uẽit heſperus:ite capellę:ſtella ẽ ſerotĩa:q̃ & mane Lucifer. ¶ Roſcidus:humidus:& hoc a noctis hũiditate. ¶ Ibat equo fu. qa fuſca ẽ nox:p hãc. n. circũlocutionẽ principiũ noctis demonſtrat:uel equo fuſco p metaphorã. i. curſu obſcuro: qa poſt Solis occaſum lucet. De ueſpe,q & Lucifer, ſæpe dixius. Sed Diodorus Heſpeꝫ inquit Atlãtis filiũ iuſtitia ac hũanitate iſignẽ:q cũ i Atlãtis mõtis cacumẽ ad obſeruãdos aſtroꝫ curſus aſcẽdiſſet:ſubito a uẽtis arreptus nequaq̃ ãplius uiſus ẽ:ob eĩ? uirtutẽ:caſũ miſerata plebs honores ſibi p̃bẽs imortales aſtiꝫ cæleſte lucidiſſimũ ei? nomie uocauit:& reliq̃. ſed alii uolũt:ut idẽ ſit heſpus & ueſp. ¶ Antra:adueniẽte nocte nõ petiuere palatia:ſed antra,nõ mãu fcã:ſed natiua. ¶ Subit: Hercules ipe. ¶ Antra:cryptas:græce κυτρον. ¶ Laq̃ata:nõ tñ arte:ſz ipſa natura. ¶ Tophis & ui. pu. ſunt hæ lapidũ ſpẽs oĩbus notę. ¶ Riuus gar. ab aquaꝫ murmure:q̃ſi ſtrepidulus riuus: a ῥεω:qp ẽ fluo. ¶ In pri. limi. añ igreſſũ ipſius antri:ut au-

De Omphale & Hercule

Orpheũ ſacra Baccho inſtituiſſe q̃ Orgia dicũtur

Tmolus mõs i Lydia felix

Heſpeꝫ Atlãtis filiũ iuſtitia & humanitate inſignem

ANT. FAN. ¶ Pertimuit:existimans Herculem esse,cuius uestem te tigisset.℣ Ora subduxit ab ima:a uestis extremo.℣ Rep pulit: duplicatur p uersus gratia:quēadmodū & aliæ q̄dam literæ:ut quattuor,relligio,rettulit.

PAV. MAR. ¶ Vtq;:& ut Faunus ipse,Videt co.famulos:q eos comitabāt.℣ Grauatos ſō.& ui.alterum.n.facit alterum:nam ex uino fit somnus.legit ĕt solutos.℣ Capit ſpē.i. ſpat. ℣ Esse idē ſo.in do. quasi itidem dormire dños ut famulos: putabat Herculem & Omphalē iā dormire. ℣ Intrat:ingredit antrū.℣ Adulter:nō q erat:sed q eē cupiebat. ℣ Temerarius: qa nimiū audebat:& iō temerarius:q̄si iprudēs, & audax. ℣ Errat huc & il.nā sine lumine icedebat.℣ Et præ.añ fert.℣ Et subsequi.cau.ma. ut moris est per obscura incedētiū semp manus p̄ferūt, ne crura aut uultū ifringāt. & sic p̄euntes manus subsequit:q̄si post sequtur,ita nūc Faunus.℣ Venerat:appulit prio cubili: i quo Omphā. reqescebat:sed qa illa amictu Herculis:hoc ē leōis pelle tecta erat:putans Herculē: cœpit ptimere & iustinere manus.℣ Vene.ipe Fau. ℣ Ad cu.ca.quę captauerat. ℣ Lecti stra.istrati:aut iacētis : qa ad Ompha. lectum. ℣ Et erat su.se.pria sor.primo euētu:aut prio casu : qa uenerat ad lectū:quē cupiuerat.℣ Vt: postq̄. ℣ Tetigit:Faunus. ℣ Vellera hirsu.setis:quasi uellera setarū hirsutarū: uel uellera hirsuta:quasi hirta & aspa setis, i.pilis.℣ Leonis sului: ruffi: q ꝓprie ē leōis color. ℣ Pertimuit: qa putabat Herculē esse.℣ Et susti.ma.q̄si sursum tēuit:eleuauit manū ne sentiret Hercules:cū eū putaret eē. ℣ Et att.quasi cōcussus. ℣ Metu:timore.℣ Rediit:retrocessit.redit hoc i loco illud it hēt ultimā lōgā.rō:qa i cōpositis ab eo is:hæc tpa i tertia psona cū syncopant:ut adiit ꝓ adiuit:subiit ꝓ subiuit:illā ultimā ꝓducūt.ut plerūq; apud Ouidi. ipm : Non adiit apte:nec legit idonea credo &c.℣ Vt sæpe uia. rettu.pe.retrocessit.℣ Pedē turba.i.cōmotū.℣ Viso angue: naturale ē:solemus.n.expauescere:aut ussum aut calcatū anguē ob uenenū:& frigiditatē.suue. Palleat ut nudis p̄sit q calcibus anguē.℣ Viso angue:uiso serpente.℣ Inde to.secessit e cubiculo Omphales:cū ibi Herculē eē putaret:& accessit ad Herculē:deceptusq; ē uelaminibus puellæ:qbus ille tectus erat.℣ Īn:postea. ℣ Tāgit mol. uela. mollia:qa non erat hirsuta leonis pellis:sed sericæ uestes Omphales.℣ Tori:lecti:a tortis herbis.℣ Qui erat ui.q erat ibi cōtiguus.℣ Et deci.mēda.nota.i.falso signo muliebriū ornamentorū.℣ Ascēdit:torū illū.℣ Et recū.resupinat se.aut collocat se.℣ Sponda si.ppi.ea pte lecti: q̄ sibi magis erat ppinqua:Spōda.n ps lecti ē.℣ Et inguē tūi.i. pēnes inflatus & arrectus.℣ Erat du.cor.dura sunt Faunī cornua:s; tūc durior erat pēnes.℣ Interea:faun?.℣ Subduxit:q̄si eleuauit.℣ Tunicas: uestes.℣ Ab ima ora.i. ab extrēitate iferioꝝ uestiū:cœpat uestes eleuāre.Ora.n.extremitas iterdū:seu margo ē.℣ Horrebāt crura aspa:q̄si horrida erāt.℣ Dēsis pilis:dēsitate pilorū:nō erāt crura leuia: q̄ia ille spauerat.℣ Cętera:eleuauerat uestē:&cum uellet se ad rē accingere:Herculis cubito excussus est. ℣ Heros Tyrithi?:Hercules.℣ Reppulit:excussit.℣ Cubito tentātē:Faunū molētē.℣ Cętera:negocia.℣ Ille: Faun? excussus.℣ Decidit e ſſi.to.excussus ab Hercule decidit in humū.℣ Fit so.strepitus ex eo Faūi casu.℣ Męōis:Omphale Mæonia.℣ Inclamat co.iclamare ē cōuitiis & maledictis isectari:ita illa i suos iclamat.℣ Et po.lu. lucē accensæ facis.℣ Acta:q̄ acta erāt.℣ Patēt:fiūt manifesta. ℣ Illatis igni.allato lumine. ℣ Ille:faun?.℣ Deiect? gra. molestē uel pōdetose.℣ Ab alto le.ge.suspirat uel gēit? edit.℣ Et uix tol.ꝑ attollit: hoc ē cū labor attollere poterat.℣ Sua mē. de du.hu.tā grauiter ceciderat:ut uix assurgere posset.℣ Ridet: Faunus i eo casu oib? risū excitauit.℣ Ridet:casū Faūi.℣ Et Alcides:Hercules.℣ Et q:cęteri q.℣ Videre ia. Faunū. ℣ Lyda pu.Omphale ex Lydia,nā q̄ Męōia regio prius uocabat,appellata Lydia a LydoAthyos filio.℣ Ridet ama.su.ridet casū Faūi:q eā amabat.℣ Veste:hæc igit cā ē cur nudos mistros i sacris suis optet:qa uestes odit:quibus delusus est ipe Faunus. ℣ De?:Faun?.℣ Lusus:delusus.℣ Veste Ompha. quā cū Hercule mutauerat.℣ Non amat:ergo odit.℣ Vestes sal.qbus fallunt,decipiunt.℣ Lumia:oculi.℣ Et uo.nu. mistros.i.aut lupcos.℣ Ad sua sa:ut sibi sacrificēt.℣ Adde pe.hactēus poeta lupcaliū externas cās retulit:nūc latinā relatur?ē:hęc āt multiplex refert:ipe tū hāc recēset: Rōulū.i.& Remū:dū Fabio sacrificat ēt:cū parent epulę:nudos se cū comitib? ludos exercētes uocatos ex alto a pastor: mōitosq; pdōes abigere armēta:uñ,ut erāt,sine uestib? ipsis irruētib? occurſu Remi abacta armēta recupata fūt: uñ i rei mēoriā istitutū fuisse iqt:ut lupci nudi currerent. Cōfirmat hic.Nā idē ser dicer uī iterps Vir.i.viii.æn.i eo uersu:Hic exultātes salios,nudosq; lupcos.C. āt Acylius (ut Plutar.refert)scripsit Rōulū:cū añ cōditā urbē sua pecora pdidisset.Fabio supplicatū cōcessisse:deiñ nudū ne sudor ipediret oēs salt? curri ēdo lustrasse.& iō ludicra hęc a nudis lupcis celebrari.Refert & alterā ab hac Plutar.sententiā Bucæ cuiusdā i Elegiis de Rōanarū regū iscriptiōibus:Rōulū Amulio suparo cū Rēo frē p̄lætitia ad locū usq; expōnis eorū,i quo lupa lac dedisset cucurrisse:quod ut posteritati cōmēdaret:eos ludos istituisse.iōq; nobiles adulescentes currere: ac obuios ferire, eo pacto : ut re

Vellera hirsuta quasi hirta

Quare rediit hēt ultimā longam in syllabis

Omphale ex Lydia a Lydo athyos filio

Ludicra a nudis lupcis celebrata

Vtq; uidet comites somno,uinoq; grauatos:
Spem capit in dominis esse soporis idem.
Intrat:& huc,illuc temerarius errat adulter:
Et præfert cautas,subsequiturq;,manus.
Venerat ad strati captata cubilia lecti:
Et felix prima sorte futurus erat.
Vt tetigit fului setis hirsuta leonis
Vellera:pertimuit:sustinuitq; manum:
Attonituſq; metu rediit:ceu sæpe uiator
Turbatum uiso rettulit angue pedem.
Inde tori,qui iunctus erat,uelamina tangit
Mollia:mendaci decipiturq; nota.
Ascendit:spondaq; sibi propiore recumbit:
Et tumidum cornu durius inguen erat.
Interea tunicas ora subduxit ab ima:
Horrebant densis aspera crura pilis.
Cætera tentantem cubito Tirynthius heros
Reppulit:e summo decidit ille toro.
Fit sonus:inclamat comites,& lumina poscit
Mæonis;illatis ignibus acta patent.
Ille gemit lecto grauiter deiectus ab alto:
Membraq; de dura uix sua tollit humo.
Ridet & Alcides,& qui uidere,iacentem:
Ridet amatorem Lyda puella suum.
Veste Deus lusus,fallentes lumina uestes
Non amat:& nudos ad sua sacra uocat.
Adde peregrinis causas mea musa latinas:
Inq; suo noster puluere currat equus.

ferant Romulum & Remũ strictis ensibus ex Alba cucurrisse. Sanguinolentoq; gladio faciẽ attingere: ut illius cædis posteris monumentum esset: & lacte in sanguinis absterſione uti: ut eorum diuinam educationem indicarẽt. De hoc aũt aliter Val. Ma. sentiens ita inquit: Lupercalium mos a Romulo & Remo inchoatus est: tunc cũ lætitia exultantes quod is auus Numitor rex Albanorũ eo loco: ubi educati fuerant: urbem condere permiserat sub monte Palatino hortatu Faustuli educatoris sui: quem Euãder Argis consecrauerat. Facto sacrificio: cæsisq; capris epularum hilaritate: ac uino largiore puecti: diuisa pastorali turba cincti ouinis pellib⁹ immolatarũ hostiarũ iocantes petiuerũt: cuius hilaritas memoria annuo circuitu feriarum repetitur. Hæc ille. Nos uero reliqua quæ ad rem hanc faciebant superius diximus, Nunc ergo inquit poeta: musæ opẽ ad id implorans. ☞ O mea mu. adde lati. cãs peregrinis: o Calliope adde huic reicãm latinã: cũ peregrinã & externam explicuerimus. ☞ Currat noster equus: p trãslationem ab equo & cãpo: hoc est nostrum ingeniũ. ☞ In suo puluere: in cãpo puluerulento: hoc est in latina materia. Nã latinus ipse latina relaturus est: & Romanis potius q̃ Græcis ascribere unde moris originem.

Cõpatio ab equo & cãpo

¶ Cornipedi Fau. Faunus, siue Pan in capræ desinit pedes: uel terræ soliditas ostendat. Faunũ. n. Deũ esse terrenum atq; infernum uolũt: ut diximus supra: uel qa Pan: si Sol est (ut quibusdam placet) cum radios super ne dimittit in terras: uel cum se recolligit in montibus nisit. Nouimus aũt caprã licet terrenũ animal sit: semp tñ petere alta pascẽdo. Sane hic latina cã nuditatis supercorũ una tantũ explicatur. Sunt tñ & aliæ nõ externæ: quas lege apud Plutarchum. ☞ Cæstibus: quartæ declinationis hoc nomen est cũ pugilũ arma significat: ut Seu crudo fidit pugnã cõmittere cæstu. Nã cestus cesti Veneris balteũ significat: quã Horatius flagellũ uocat: ut Sublimi ferias cloẽ flagello. ☞ Verubus stridẽtia detrahit exta: Remus uictor: quẽ Fabii seq̃bant: ut Quintilii Romulũ: exta semicruda detraxit e uerubus ne Romulus & Quintilii: qui frustra p̃dones pſecuti fuerãt iis uescerent: sed ipse cũ Fabiis: q recepta p̃da uictores rediissent. Vnde q̃ tãtũ eis licuisset: Licentes dicti sunt. ☞ Irritus: nõ pp id sequitur.

Cæstus q sint

¶ Cornipedi: cõuenit turba ad sacrificiũ Fauni imolata capella: quã mactari in iisdẽ sacris mos fuit: ly sint q dicãt ad id sacrificii genus Romãos canẽ mactare cõsueuerãt: uel potius ut Romulus nutrici lupæ gr̃as referret: q̃ atrocissimos hostes canes hẽt: uelut canis ad iracũdiã succẽdit: ita ad cursum lupci succẽderent. Etenim. lxviii. quoq; pble. ita inqt: Luperci sunt qui lupcalib⁹ per lasciuiã discurrẽtes obuios cedũt. An qđ genus quoddã lustrãdæ ciuitatis est: & quo mẽse illa fiunt,

PAV. MAR.

Februarius mẽsis unde dicatur

¶ Cornipedi: cõuenit turba ad sacrificiũ Fauni imolata capella: quã mactari in iisdẽ sacris mos fuit: ly sint q dicãt ad id sacrificii genus Romãos canẽ mactare cõsueuerãt: uel potius ut Romulus nutrici lupæ gr̃as referret: q̃ atrocissimos hostes canes hẽt: uelut canis ad iracũdiã succẽdit: ita ad cursum lupci succẽderent. Etenim. lxviii. quoq; pble. ita inqt: Luperci sunt qui lupcalib⁹ per lasciuiã discurrẽtes obuios cedũt. An qđ genus quoddã lustrãdæ ciuitatis est: & quo mẽse illa fiunt, Februarius dr̃: & idẽ quo pellibus occurrẽtes uerberant Februagr & Februariũ uocãt: quo uerbo purgatio significat. Cane aũt oĩno (ut ita dicã) Græci utebant: & multi etiã nũc in purgatiõibus canẽ iugulãt. Proserpinæ quoq; catulos cũ cæteris purgamẽtis efferũt: & eos q expiandi sunt catulis hoc piaculi genus circũ catulationẽ appellãtes. An qđ lycos lupus latine dr̃: λυκοις uero lupcalia: & lupo canis est hostis, & iccirco lupcalibus cædit. An qđ lupercis canes oblatrãtes molesti sunt. An qa Pani sacrificiũ fit. Pani aũt pp greges amic⁹ ẽ canis: inqt ergo. ☞ Turba uocata est: ut Rõulus & Rem⁹: & comites: uel q̃is multitudo cũ his. ☞ Venit ad dapes exiguas: ñ sũptuosas: sed modicas. ☞ Cæsa capel. mactata capella. ☞ Fauno cornipedi hẽt. n. capr̃os pedes: & iõ cornipes: & cornipedẽ dicim⁹ equũ: ita cætera hmõi unguiũ, aut pedũ aialia. ☞ Dũq; : & dum. ☞ Sacerdotes: q sacrificio p erãt. ☞ Parãt exta: iteriora: qd exta sint: lupius dixim⁹. ☞ Trãsluta: quasi traiecta. ☞ Verubus salignis: e salice factis. ☞ Sole tenẽte medias uias: mediũ cursum: hoc est i meridie. ☞ Romulus & ff: Rem⁹. ☞ Et iuuẽtus pastoralis: quasi pastoꝝ iuuentũ multitudo. Seq̃batur. n. eos pastoꝝ turba. ☞ Dabãt nuda corpa. i. denudabãt corpa: uel exercẽda p̃bebãt corpora denudata. ☞ Solibus: Solis caloribus. ☞ Et campo: & Horatius in Carminibus suis: Patiens pulueris atq; Solis dixit. ☞ Cæstibus: exercebant se cæstu, & iaculi, & saxi iactu. ☞ Dabat brachia expe. q̃si experiebanť & exercebãt brachia. ☞ Per lusus: nõ ut pugnarent: sed ut luderẽt, exercerentq; se. ☞ Cæstibus: cæstuum agitatiõe. Est. n. cæstus genus clauæ pilas plũbeas corio appẽsas habẽs: quo Daretẽ & Entellũ pugnasse legimus. ☞ Et iaculis: iaculoꝝ iactu. ☞ Et põdere saxi missi: hoc ẽ põderoso saxo emisso. ☞ Pastor: iclamauit eos pastor qdã ex alto monẽs p̃dones iuuencos abigere. ☞ Pastor: qdã. ☞ Ab excelso: ab alta specula. ☞ Dixit o Romule & Reme p̃dones agũt: p abigũt. ☞ Iuuẽcos p rura deuia: p rura, q̃ deorsum a uia sunt. Rura dr̃ (ut Varro iqt) q̃ in agris quotãnis rursum eadẽ faciẽda: ut rursus fructus capias. ☞ Lõgũ erat: nudi sicut erãt: ne longa mora armãdi noceret: hic Romulus: ide Remus occurrit: p̃dãq; ab hoste Remus eripuit. ☞ Lõgũ erat armari: q̃si lõga mora fuisset: si se armare uoluissent. ☞ Uterq; : Romulus & Remus. ☞ Exit di. pti. i diuersas ptes: nã alter hinc: alter illinc. ☞ Præda est recepta: recupata, & seruata. ☞ Occursu: iteruẽtu Remi. ☞ Ut re. reuersus cũ uictoria Remus decocta exta accepit edicẽs: non nisi uictorẽ ex illis edere debere. Itaq; cũ Fabiis comitibus suis fecit. ☞ Ut rediit: posteaq̃ recupata p̃da Remus rediit. ☞ Detrahit: extrahit. ☞ Exta: iteriora illa. ☞ Stridẽtia: stridorẽ faciẽtia: & dũ coquerenť: & dum extraherẽt. ☞ Verubus atq; ait: dixit. ☞ Hæc: exta. s. ☞ Certe non edet: comedet. ☞ Nisi uictor: ille q p̃dã ab hostibus eripuit. ☞ Dicta fa. facit Remus cũ Fabiis qđ dixerat. Fabii. n. erãt Remi socii: & Quintilii erãt Romuli. Erat. n. ipsa multitudo diuisa in duas ptes: altera Romulũ: altera Remũ seq̃batur. Sed de hoc alias. ☞ Facit: Rem⁹. s. ☞ Dicta: q̃ dixerat: &. ☞ Fabii simul: nã simul edebãt sine Romulo: & Romuli sociis. ☞ Romulus irrit⁹: irrita dicimus tela i ipo iactu deficiẽtia: aut nihil pficiẽtia: ita & irritũ Romulũ: q̃ icassũ accesserat cũ nihil pfecerit. ☞ Venit illuc: ubi Remus & Fabii erant.

Luper. calia

Fabii erant expte Remi

Quintilii Romuli

¶ Mensas

ANT. FAN. Lupcal

¶ Mēsas ossaq; nuda uidet: sed qa fine p̄da redierat, cui Remus occurrit. ℣ Et memorē famā, q bñ gessit, hēt nuditas lupercoꝝ ꝓpagat famā rei a Remo bñ ac feliciter gestę. ℣ Cur sit locus ille lupcal: de lupcali diximus supra id qm̄ a plerisq; sic dictū existimat: ꝙ ibi Romulū ac Remū expositos lupa nutrierit: narrat Rheā Siluiā, siue Iliā Numitoris filiā: quā Amulius pulso fratre Vestalē uirginē legit a Marte cōpressā geminos pepisse: qbus iussu Amulii in ꝓfluētē aquā missis: lupa ueniens lupa mitissima māmas sūmissas ꝓbuit lingua pueros lābēs: & eā ob cām locū lupercal noiatum. De huiꝰ lupæ miraculo lege Liuiū, ac Dionysiū. ℣ Patruo regna tenente suo: Proca rex Albanorum Numitorē, & Amuliū filios ꝑcauit: legauitq; regnum Numitori: q erat natu maior. Sꝫ plꝰ potuit uis q̄ Procæ uolūtas, aut ætatis uerecūdia: ut ait Liuius. Amulius. n. fratre pulso regnū occupauit. ℣ Is iubet auferri paruos: & in amne necari: Amulius addidit sceleri scelus: interemit. n. stirpem uirilē fratris ac Rheæ Siluiæ (cū ꝓ speciē honoris eā Vestalem uirginē legisset) ademit ipē partus. Sed sacerdos (ut aiunt) a Marte cōpressa, cū geminos edidisset uincta in custodiā data ē: quā alii interēptā: alii seruatam dicūt. Infantes uero iussu Amulii expositi sunt in alluuie fluminis Tyberini. ℣ Iussa recusantes: animo: cum re non auderent crudelissimū tyrannum formidantes.

Romulus: & mensas, ossaq; nuda uidet.
Risit: & indoluit Fabios potuisse Remumq;
Vincere: Quintilios non potuisse suos.
Fama manet facti: posito uelamine currunt:
Et memorem famam, qui bene gessit, habet.
Forsitan & quæras cur sit locus ille lupercal:
Quæue diem tali nomine causa notet.
Siluia Vestalis cælestia semina partu
Ediderat, patruo regna tenente suo.
Is iubet auferri paruos: & in amne necari:
Quid facis? ex istis Romulus alter erit.
Iussa recusantes peragunt lachrymosa ministri:
Flent tamen: & geminos in loca iussa ferunt.

Historiā nōta de Romulo & Remo

PAV. MAR. Cibilla dr mēla a cibis

¶ Et uidet mēsas & ossa nuda: q iā carnē comederant: & iō nuda ossa. ℣ Mēsas: mēsam escariā. Varro inqt cibillam appellabāt: ea erat q̄drata: ut ēt nūc in castris est: a cibo cibilla dicta: postea rotūda facta: & qđ a nobis media: & a græcis mesa: mēsa dici pōt: nisi ēt quod ponebant pleraq; in cibo mensa. ℣ Risit: Romulus. i. ℣ Et indoluit: quasi ægre tulit. ℣ Potiꝰ se uin. uictoriā reportare p̄da recuperata. ℣ Fabios: & Remū: & nō potuisse uincere. i. ℣ Suos Quintilios: comites suos: nō iuidebat fratris gloriæ: sed doiebat suos Quintilios nō fuisse tāti, quāti fuerāt Fabii. ℣ Fama: cū retulerit hæc icerto auctore addit. ℣ Fama manet facti: q̄si ita factū fuisse dicit: i spes est fama: deinde ꝓbat re ipsa: ꝙ sine uestibꝰ currat i ipsis lupcalibꝰ. ℣ Currunt posito uelamine: ꝓ depositis uestibus. i. nudi: ut cucurrerā aduersus p̄dones. ℣ Et q bñ ge. hoc est Remus q prædā recepit. ℣ Habet famā memorē: quasi ppetuā: qa celebris fuit apud posteros. ℣ Forsitā: locus in quo Fauni sacra fiūt, Lupcal dr: cām cur ita appellet, poeta explicat. Et primo his duobus uersibus qōnē mouet. ℣ Forsitan: forte. ℣ Et q̄ras cur ille locus: in quo. s., fiūt lupcalia. ℣ Sit lupcal: sed quia obscure dixerat, apertius declarat. ℣ Quæue: uel q̄. ℣ Cā notet locū tali noie: cur ita appelletur locus ille. ℣ Siluia: historiā aggredit ortus & expositiōis Romuli & Remi: nā ubi exponit: Lupa lac tribuit locus ille lupcal Dictus est. Sed de horū ortu latius in prīcipio tertii libri referet. ℣ Siluia: q̄ & Rhea: & Ilia dicta ē grauida ubi gemellos pueros edidit. Sniam Amulius tulit: cēsente ēt (ut is poscebat) ciuiū cōsensu: lege utēdū esse iubēte: q̄ corpus polluisset uirgis cæsam mori: quod autē natū esset in fluētē deiici. Vñ alii necatā illā dixere: alii seruatā supplicāte Amulii filia ꝓ cōsobrinæ suæ salute. Sed infantes ipsos Amulio iubēte: ut auctoritate Fabii pictoris: quē Cyntius, & Cato, & Piso, & alii multi secuti sūt. Diony. refert i alueo iacēte a famulis qbusdā exportatos esse: cōstat in fluuiū iaciēdos. xy. fermē millibus pas. ab Alba distātē: ubi cū inundasset fluuius: & ulterius ꝓgredi nō possent: ubi prima iundatio excursus tacta est: ibi ꝙ aquā ipsam aluceū exponūt. is parumper inatauit: & illisus lapidi infantes eiicit: q uagiētes placunā uoluebant. Lupa aūt q̄dā apparēs paulo aīi fœta turgētibꝰ lacte ubertibus, māmas sūmitebat ad ora pueroꝝ. Lingua lutū abstergēs: quo pleni erāt. Interim pastores aduenium: unus lupā, ꝙspicit miraculo stupefactus, cæteros rē in spectaturos uocat: q rē diuinā uidere se rati: ꝓpius accedebāt: terrentes clamore beluā. Illa uelut manfueta ab infantibus sensim diuulsa abiit in ꝓximā siluā: ubi erat petra cana fontes aperiēs: & saltus Panos dicebatur: eratq; ibidem Dei ara. Antrum uero unde fons emanabat coniunctum pallatio ædificiis ostendebatur: sm uiam, qua itur ad Hyppodromum: templumq; ei proximum cum huius imagine rei: lupæ duobus pueris ubera prębēris: antiquę operę ærea simulachra. sed ubi abscessit fera infantes ipsos pastores: ut educarentur: tanq̄ Dei essent: studium adhibentes suscepere. Concessi tamē sunt Faustulo subulcoꝝ regiorū magistro, petenti: quod latius sequenti libro referemus: locū ergo hūc ea ex re poeta lupercal appellatū inqt. Ac ne cui mirum eē uideatur Romulum lupa educatum: fatale quidem hoc fuit: ut multi q eēnt magna imperia constituti difficilē ortū haberent: & summo cū discrimine educarentur: ut de Cyro legimus: quē Astiages auus maternus: quia per quietem uiderat uriolorū interpretatione nepotē ei futurum: cuius magnitudo ꝓnuncietur: & ipsius Astiagis regni amissionē portēdi exponi iussit: cui in siluis ubera canis subministrauit: sed susceptus a pastore ꝓ pastoris filio educatus. Quid quod de Habide legimus Gorgoridis uetustissimi Hispaneꝝ regis ex stupro filiæ nepote: pudore fugitii: exponi iussus est. Post dies aliquot inuentus est ferarum lacte nutritus. Relatus in tramite angusto: per quē armenta cōmeare cōsueuerāt: pectus inuiolatus māsit: nec eguit alimentis: obiectus ieiunis canibus: & suibus eaꝝ uberibus eductus est. Ad ultimū hūc Gorgoris in Oceanū abiici iussit: sed manifesto quodā numine interfurentes æstus leui salo in littore exponitur: nec multo post cerua ei affuit: q̄ ubera paruulo offerret. Deniq; ut regnum accepit tantæ magnitudinis fuit: ut non frustra Deorum maiestate tot periculis liberatus uideret. Moses quoq; paruulus ab ægyptiis in Nilum deiectus: hic etiam Dei munere seruatus est. Multi prętera isdem di scriminibus seruati ad summam imperii maiestatē euasere: ut ueꝝ illud Senecæ sit: Sempq; magno cōstitit nasci Deū: sed ad rē redeā. ℣ Siluia Vestalis: Vestæ sacerdos Numitoris filia. ℣ Ediderat: peperat: erat enixa. ℣ Partu semina cælestia: gemellos pueros semine cælestis Dei: hoc est Martis genitos. ℣ Tenente regna: regnante in Alba: uel regna occupante. ℣ Suo patruo: Amulio: qui Numitore fratre regno fraudarat. Albanum re-

De Rhea Siluia filia Numitoris

De Mose in Nilū abiecto

gnũ post multos reges Amulio & Numitori fratribus p successiõis ordinem deuenit, Amulius (ut Plutar. refert) res Albanas bifariam diuisit in regnũ. s. & quod ex Troia maiores thesaurum deuexerant: ut utram partẽ uelit alter deligeret, Numitor regnũ elegit. Amulius ob auri magnitudinem est factus potentior: fratrẽ adortus sedẽ regiam facile occupauit.

¶ Regna ergo tenente suo patruo: Amulio, nã alia Numitoris erat filia: quã Amulius, ne ex ea liberi procrearẽt: Vestæ sacerdotẽ deuouit: ut omnem pariundi spẽ adimeret perpetua uirginitatis obseruantia. de hoc Siluiæ partu & casu alias in natali urbis a nobis dictũ est: Siluia fit genitrix heu prolẽ
enixa gemellã: Et uirgis cẽdi uirgo miseranda iubet. Defodietq; solo pœna hæc Vestalibus ipsis: Quæ uetitũ patiãtur opus lachrymabilis aũt ho. Ante patrẽ supplex tumidũ pcũbit & orat: Orat opẽ miserere: & pcibus seruata sororis Dicitur ad geminos deferri ad Tybridis amnem: Immergiq; iubet fluuio: mãdata ministri Inuiti peragunt tm̃ scelus unda refugit: Et pueri in sicca miseri uersant arena. Cætera paulopost. ¶ Is: Amulius. (ille patruus. ¶ Iubet auferri: asportari. ¶ Paruos: infantes Romulum & Remũ. ¶ Et neca. in am. quasi necandos in pfluẽtem delici. ¶ Quid facis? cõuersio sermõis ad Amuliũ: & põt esse hoc miseratiõe dictũ: & ẽt ironice: cũ nihil pficeret. ¶ Quid facis? cur hoc iubes. Vel qd facis: q̃si dicat nihil. ¶ Alter ex istis: pueris. ¶ Erat Romulus: quasi dicat erat ille q cõditurus ẽ urbẽ toti orbi dñaturã: uel erat ille qui iniuriã hãc ulciscereť: & te ipm̃ trucidabit: & oẽ tuũ genus extinguet. ¶ Iussa exhorrẽtes: qbus id negocii mãdatum erat tm̃ sceleris inuiti: quod iussum erat non sine lachrymis exequunť, deferũtq; illos quo Amulius iusserat. ¶ Ministri recu. q̃si reculare uolẽtes, uel inuiti. ¶ Per agũt: perficiũt. ¶ Iussa: quæ dñs iusserat. ¶ Lachrymosa: pro qbus lachrymãdũ eẽt. Vel iussa lachrymosa: lachrymas ab illis qbus id iussu3 erat eliciẽtia. ¶ Flẽt tm̃: flere ẽt magis est q̃ lachrymari. ¶ Et fe. ge. gemellos Romulum & Remum. ¶ In loca iussa: ad profluentem.

¶ Albula: Tyberis (teste Pli.) añ Tybris appellatus ẽ: & prius Albula ab albo aquæ colore: ut ait Festus: q̃uis esť Hora. flauũ dicat. ut Vidimus flauum Tyberim retortis Littore Hetrusco uiolẽter undis. Similiter & Vir. ut Vorticibus rapidis & multa flauus harena. Sed & Varro: Tyberini inqt sunt: q Albulã uocitatũ ĩris tradiderũt: quod nomen amissum est: ut ait Vir. ut A quo post Itali fluuiũ cognomine Tybrim Diximus amisit uerũ uetus Albula nomẽ. Hic fluuius (ut inqt Strabo) p Hetruriã excurrit: deinceps aũt ipsam disterminans primũ qdem ab ea diuidit Vmbriam: postea uero Sabinos & Latinos. Dr̃ aũt & Tybris & Tyberis & Tyberinus. De quorũ oium deductiõe uaria leguntť: uide Seruiũ, Festũ, Liuiũ, ac Varronẽ: quorũ ultimus Tyberim inqt a Tyberino rege Latinorũ dictũ, q ibi interierit. ¶ Hic ubi nũc fora sunt: Plutar. in Romulo inter Palatinũ, Capitolinũq; colles aliqũ paludẽ fuisse ostẽdit: haud longe ab ea pte: quã forũ uocant. Solinus quoq; Pallanteũ inquit oppidũ in palatio aliquãdiu Aborigines habitauerũt pp incõmodum uicinæ paludis: quã pterfluens Tybris fecerat. Hinc illud est Propertii: Romanũ satis est posse uidere forũ: Hac quondam Tyberinus iter faciebat Et aiunt remorũ auditos perdura pulsa sonos. Possumus igiť per fora uel Roma-

Albula, quem Tyberim mersus Tyberinus ĩ undis
Reddidit: hybernis forte tumebat aquis.
Hic, ubi nunc fora sunt, lintres errare uideres:
Quaq; iacent ualles maxime circe tuæ.
Huc ubi uenerunt (neq; enim procedere possunt
Longius) ex illis unus, & alter ait.
Ah q̃ sunt similes: ah q̃ formosus uterq; est:

num forũ acceperit ut sit pluralis numerus p singulari: uel cum eo Boariũ & Piscariũ. Lintres maiores nr̃i utebant non solũ fluuialibus scaphis cõpactis: sed cauatis arbore lintribus: idest monoxylis. Vñ ait Vir. Cauat arbore lintres. ¶ Maxime circe: de hoc Seruius: Ficus inqt ruminalis fuit ubi nũc est fupercal in circo. Hac enim labebatur Tyberis anteq̃ Neptũo factis sacrificiis auerteret. Fluxit & idẽ fluuius p Velabrũ: unde auerfus dr̃ ab Agrippa: teste Porphyrione. Ouidius in. vi. huius opis libro: paludosi fori ac uelabri meminit his uerbis: Hic ubi nũc fora sunt udæ tremere paludes: Amne redũdãti fossa madebat aq̃. Qua uelabra solẽt in circũ ducere põpam: Nil prẽter salices, crassaq; canna fuit. Sane circi maximi uestigia hodie iter Palatinũ montẽ & Auentinũ cõspiciunť: cui Targnio Prisco regnãte loc⁹ designatus ẽ teste Liuio. Postea uero (ut scribit Pli.) extructus ẽa Cæsare dictatore lõgitudine stadiorũ trium: largitudine unius: sed cũ ẽdificiis iugerũ q̃ternũ ad sedẽ ducentorũ. xl. milliũ. Sed de hoc alias. Varro triũ circorũ Vrbis meminit: Maximi, Intimi, ac Flaminii. Sed fuit & Neronis circus in Vaticano. ¶ Huc ubi uenerũt neq; n. pcedere pot. Lõgius: Liui. Diuinitus supripas Tybris effusus lenib⁹ stagnis: nec adiri usq̃ ad iusti cursum poterãt amnis: & posse quãuis languida mergi aqua infantes spẽ ferentibus dabat.

¶ Albula: iundauerat Tybris: ut uidimus hoc quoq; tẽpore bis: maxie septio idus Ianuarias ãno salutis. M. cccc. lxxxii. dũ hæc pfitebamur, cũ Tybris oẽs ripas excederet: ita & tũc auct⁹ imbribus supra ripas erupat: inqt ergo. ¶ Albula fluita ab aquæ colore appellatus: sed cũ in eo mersus eẽt Tyberin⁹, q Calpeto Albanorũ regi successit: Tyberis appellari cœpit: & iõ hic. ¶ Quẽ fl. Tyberinus: de quo agiť i. iiii. lib. ¶ Mersus ĩ undis Reddidit Tyberim: nã ex eo Tybris, seu Tyberis appellatus est. Nec dissentit Varro: nam post multa de hoc inqt: Sunt q Tyberim priscum nomen latinũ Albulã uocitatũ ĩris tradiderunt: posteriusq; pp Tyberinũ regẽ Latinorũ mutatũ: qui ibi interierit: sed de hoc alias dabiť disputãdi locus ¶ Tumebat aqs hybernis: hyemalibus. nõ. n. erat hyemale tẽpus: sed autũnale. nã (ut Taruttius Matematicus collegit tpa referente Plutarcho) primã Romuli in mr̃e cõceptionẽ anno tertio secũdæ olympiadis asseruit extitisse: mẽse quẽ Romani Decẽbrẽ uocãt: natũ uero mense Septembri. Ergo nõ hyemale tps: sed si qs diceret forte: q̃ longe post ortũ fuerint expositi erant: nã hic paulo post de Ilia quæ facta est uno mr̃ & orba die. ¶ Aqs ergo hybernis: ad pluuias & imbres respexit: quibus auctus erat Tybris, magis q̃ si hyemale tps fuisset. ¶ Hac ubi ita infida uerat Tybris ut æquos circa se cãpos occupasset: nã per loca: ubi postea fora constituta fuere: & p circũ Maximũ nauiculis iretur. ¶ Videres: uidere potuisses. ¶ Errare lintres: nauiculas: sed proprie lintres naues sunt fluuiales. ¶ Hac: quasi per hæc loca. ¶ Vbi nũc sunt fora: hoc ẽ forũ Romanũ, & forũ Boariũ: & Piscariũ: de quibus supiore lib. diximus. ¶ Quaq; & ea parte qua. ¶ Iacẽt tuq; ualles o circe maxime: circus maximus dictus ẽ (ut Var. placet) q circũ spectaculis ædificatis: ubi ludi fiũt: & q ibi circum metas ferť põpa: & eq currũt. Sed eo tpe nõ extructus erat ut circi locum ostẽderet Liui. Quem postea locũ designatũ a Tarquinio Prisco Liuius refert. Circiq; tres a Varrone referuntur: Maximus, Intimus, Flaminius:

Lintres Ficus ruminalis Circus maximus

De Romulo & Remo

ANT. FAN. Tybris postea Tyberis Albula

PAV. MAR.

De circis apud diuersos auctores

nius:fuit & poſtea Neronis circus i Vaticano. ℣ Vbi:poſt q̄. ℣ Venerunt:ipſi,q eos deferebāt famuli. ℣ Huc:ad lo ca ipſa. ℣ Neq.n.certe. ℣ Poſſunt ꝓce.progredi. ℣ Lon gius:ꝓpter aquas ipſas. ℣ Ex illis:miniſtris. ℣ Vnus & al ter ait:quaſi & alter & alter ita locuti ſunt. ℣ Ah:dolētis ē. ℣ Quā ſunt ſimiles:qa erat ſimilis utriq; forma. ℣ Ah q̄:quantū. ℣ Vterq; eſt for moſus:pulcher.

ANT. FAN. ℂ Plus tñ ex iſtis iſte uigoris habet:Romulū dicit: cuius diuina pene indoles in infan tia non latebat. ℣ Si nō ope mr̄ egeret:qa Rheā Siluiaꝫ uictā Amuliꝰ iuſſerat cuſto diri:nā fuiſſe iterfectā Ouid. ſentire nō uī. ℣ Quæ facta eſt uno mater & orba die:q̄ quo die pepit amiſit & filios. ℣ Depoſuitq; ſinu:depo ſuit ifantes:ſiꝫ cū alueo. Liui. Tenet fama cum fluitātem alueum:quo expoſiti erant pueri tenuis i ſicco aqua de ſtituiſſet:lupā ſitiētē ex mō tibus:q circa ſunt ad puerilē uagitum curſum flexiſſe. Vo cat aūt alueum cunas. Lege Dionyſiū. Nobis placet Li um ſeq. ℣ Arbor erat:remanent ueſtigia:quæq; uocat Romula nūc ficus:rumina fic? erat:rūinaleꝫ ficū ad quā eiecti ſunt Rem? & Romu lus:Romularē quoq; uocatā eſſe auctor eſt Liui.q ait. In ꝓxima alluuie ubi nunc ficus ruminalis eſt:quē Romu larē uocatā ferunt,pueros exponunt. Sed q̄m poetæ nō ſolum mutare:uerūetiā mutilare uocabula cōſueuerunt: auctore Ser.& ruminalis rumina:& romularis romula hoc loco dī. Hæc arbor(ut eidē placet)ruminalis a rumo ne appellata ē.i. Tyberi:ſic dicto:q; ripas ruminet & exe dat:q in ſacris ēt a lecando Seca dicebaī: & i aliqua urbis pte terens:eo qd ripas terat. Alii(ut idē Ser. docet)rumi nalē quaſi romularē dictā exiſtimant. Alii,inter quos Fe ſtus,Varro,& Pli.ſic dictā putāt:q; ſub ea lupa Romulo ac Remo mamā dederit:q̄ antiquo uocabulo rumis dice baī:ſiue ruma ut Nonio placet. Vñ ruſtici agnos,hædoſ uc lactantes:q̄m adhuc ſub māmis hērent, ſubrumos ap pellabāt. Sunt & q a ruminatiōibus armētoꝝ:q̄ eo in um brā cogebanī:eā arborē ruminalē dictā crediderūt:ut ſcri bit Plu. Verbū aūt ruminare deductū eſt (auctore Ser.)a ruma eminēte gutturis parte:ꝑ quā admiſſus cibus a cer tis aīalibus reuocaī:uel a rumine loco in uētre:ut Nonio placet:quo cibus ſumiī,& uñ reddiī. De quo ait Pōponi? (ut idē inqt)in Poſtribulo: Ego rumorē paruifacio dū ſit rumē q impleā. Cæteꝝ Feſtus rumen inqt eē colli ptem q̄ eſca deuoraī. Vñ rumare dicebaī:qd nunc dicimus rumi nare. Legimus apud Plutar. Deā quandā q̄ educationi in fantiū p̄eſſe putabaī:maiores nr̄os Rumiliam appellaſſe: apud cuius ſacellū Varro inqt ſatam a paſtoribus ficum: ubi rē diuinā lacte ꝑ lactentibus faciebāt. Sunt & q Deā eandē altricē puerōꝝ Ruminā uocent:cuius ſacris uinuꝫ nō adhibebāt:cū ſit ifantibus noxiū:ſed ei ſacrificātes ho ſtias lacte aſpgere cōſueuerūt. Nō omittendū hoc loco,q̄ ait Pli.coli ficū arborē in foro ac comitio Romæ natā ſa crā fulguribus ibi cōditis:magiſq; ob memoriā eius q̄ Ro muli ac Remi nutrix fuit: miraculo ex ære iuxta dicato tanq̄ in comitiū ſpōte trāſiſſet. De ruminali ficu Corneli?

Alueus ꝑ cunis

Rumialis uel romularis ficus

Rumo

Seca Terens

Rumis

Subrumi agni

Rumi nare

Rumen

Rumilia Dea

Rumia Dea

Tacitus eodē inqt anno:Ruminalē arborē in comitio q̄ ſup octingētos &.xl.annos Remi,Romuliq; ifantiā texe rat mortuis ramalib? & areſcēte diminutā ꝑdigii loco do nec in nouos fœt? reuiuiſceret. Hæc arbor areſcēs īfelicia: uireſcēs Ro.impio felicia portēdere putabaī:cuius ueſti gia īperāte Auguſto apparebāt:ut Naſo teſtaī hoc loco.

Plus tamen ex iſtis iſte uigoris habet.
Si genus arguitur uultu:niſi fallit imago:
Neſcio quem ex uobis ſuſpicor eſſe Deum.
At ſiquis ueſtræ Deus eſſet originis auctor:
In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certe ſi non ope mater egeret:
Quæ facta eſt una mater & orba die.
Nata ſimul,moritura ſimul,ſimul ite ſub undas
Corpora.deſierat:depoſuitq; ſinu.
Vagierant ambo pariter:ſenſiſſe putares:
Hi redeunt udis in ſua tecta genis.
Suſtinet impoſitos ſumma cauus alueus unda:
Heu quantum fati parua tabella tulit.
Alueus in limo ſiluis appulſus opacis
Paulatim fluuio deficiente ſedet.
Arbor erat:remanent ueſtigia:quæq; uocatur
Romula nunc ficus:Rumina ficus erat.

De Romulo & Remo nota hic fabulam

Deficu ſub qua iuēti ſūt Romul? & Rem?

PAV. MAR.

ℂ Tamē iſte ex iſtis:alter ex duobus. ℣ Habet plus uigo ris:ut alluderet Romulo: q & mēbris & uiuacitate aut ipſo uigore erat ſupior Re mo. ℣ Si genus arguiī: uer tēs deinde ſe ad pueros cō motus Romuli indole diui nā ſtirpē eſſe ſuſpicari fateī. Et ſi poeta nō refert:moue baī tñ hic in ipſa idolis cōtē platione:cōtēptione Numi toris cū Amulio:aſſerēs filiæ Deū uiolētiā intuliſſe:gemi noſq; paritura: & ubi pepit gemellos:tū maxime iſtātis ex Deo cōcepiſſe:hic ergo ex hoc motus inqt. ℣ Si gen?: ſi nobilitas aut. ℣ Si genus: uñ origo trahiī. ℣ Arguiī: oñditur. ℣ Vultu:ipſa facie. ℣ Niſi imago fallat: niſi me decipiat ipſa forma:aut ipſa effigies. ℣ Neſcio quē e uo bis ſuſpicor:reor. ℣ Eſſe De um:Dei filium:uti ſæpe regē regis filium dicimus: uī du bitare cum dicat:Neſcio quē:& hoc qa dixerat:Ab quam ſunt ſimiles. ℣ At ſi qs:diuinam ſtirpem eſſe ſuſpicāt:ſed in hoc dubitat:naꝫ ſi cuiuſpiā Dei filii eſſent:ſuccurreret in eo ſtatu pī. ℣ At ſi qs:ſi aliqs. ℣ Deus eſſet auctor ue ſtræ originis:eſſet uobis genitor. ℣ Ferret opem:auxiliū. ℣ In tpe tam p̄cipiti:tam repentino:& ex hoc materiam mouet:q; nihil his ſupſit tpis. ℣ Ferret opē:iuēūda ē hæc repetitio Ferret opē:& habet admirabilē quēdā affectū: mouetq; hic cōmiſerationem a puerōꝝ matre:q̄ neq; ſibi ipſi:neq; pueris ſuccurrere poterat:augetq; cōmiſeratio nem:q; uno eodēq; die:quo mr̄ facta eſt filiorꝝ iteritu mr̄ eſſe deſiit. ℣ Ferret certe opē:auxilium. ℣ Mater:illa. ℣ Si nō egeret ope:egebat qdem:nā in ea aīaduerterat Amu lius. ℣ Quæ facta eſt mr̄:qa peperit filios. ℣ Et orba:qa interempti filii. ℣ Vno die:eodem die. Orba:ut Pōpe.in qt:ſignificat apud poetas priuatū aliqua ſona chara: & orba eſt q̄ patrē:aut matrē:aut filios:quaſi lumen amiſit. ℣ Nata ſi,& ex hoc cōmiſerationē mouet:q; plures in eā dem ꝓnitieꝫ trahebanī:nā ambo & ſimul nati:ſimul erāt morituri. ℣ Nata ſimul corpora:o gemelli q̄ ſimul nati eſtis. ℣ Moritura ſimul:qa ſimul ad interitū dānati. ℣ Ite ſimul ſub undas:q̄ſi ſimul īmergamini: & his dictis ubi inundatio facta eſt:cū lōgius ꝓgredi nō poſſent:nō ſecit. Sed cum eo alueo:in quo erant ſup aquas leuiter poſuit. ℣ Deſierat:log.i. ℣ Et depoſuit ſinu:a pectoꝝ ſup aquas pueros cū alueo:in quo eos tuleraī. ℣ Vagierant:depoſi ti ifantes cū cuna in aqs uagitum dedere ambo:ita ut ſen tire uiderenī qd & illi dixeraī:& ſe in fluuio eē ſup alueo. & in natali urbis:Quid niſi ꝓmiſeris poterant uagire q̄ relis. Miniſtriq; ipſi fatum infontiū pueroꝝ lachrymātes rediere. ℣ Ambo:ifantes.i.Ro.& Re. ℣ Pariter uagieraī: qa ſimul uagitū dederūt. Vagire ꝓprie pueroꝝ eſt. ℣ Pu tares:putare poſſes. ℣ Senſiſſe:qd.i.ageret. Simile illud ē in Heroidi.de Caracis filio exponi iuſſio: Vagitus dedit

ille miſer ſenſiſſe putares. ℣ Hi:famuli.l. ℣ Redeũt in ſua te.in Albã. ℣ Vdis genis: madidis: ſeu pfuſis lachrymis ob caſum pueroꝝ. ℣ Suſtinet:Alue⁹ille cũ pueris(ut paulo ſupius diximus)parũper inatauit:iõ hic. ℣ Cauus alueus:diffinitio eſt cunæ. Alueũ dicimus foſſã p quã flumina defluũt:ita & eadẽ forma cauũ ligneũ:ut cunã ẽ, alueũ dicere poſſum⁹. ℣ Suſtinet:nõ deiecit:ſed ſurſuꝫ tenet. ℣ Impoſitos:pueros.l. ℣ Sũma unda:ſup ſummã undã. ℣ Heu q̃tũ fatihac exclamatiõe materiã mouet poeta ob diſcrimẽ:i quo fuerat oĩs res Romana:nã q Romã cõdit⁹ erat toti orbi dñaturã: pua tabella ſuper aquis iacebat. ℣ Heu q̃tũ fati:q̃tum fatalis potẽtię. ℣ Tulit pua tabella alueus ipſe. ℣ Alue⁹: dixius (auctore Diony.) alueũ hũc lapidi illiſuꝫ pueros eieciſſe: Poeta uero iqt alueũ ubi deficit flumen in limo ſediſſe. ℣ Alueus:ipſa cuna cũ pueris. ℣ Appulſus ſiluis opacis:q appulerat illuc ad opacas ſiluas:q̃ tũc erãt circa Pallãtiũ. ℣ Deficiẽre paulatim fluuio: flumis inundatiõe. ℣ Sedet:reſidet. ℣ In limo: in limoſa terra. ℣ Arbor. Plu.locũ:ubi hi cũ alueo cõſtiterint, Germanũ a poſteris uocatũ ait:cũ maiores Germãos dicerẽt: quos frẽs appellamus:& ſubdit Caprificũ quãdã:q̃ eo forte loco coaluerat a Ro.ipſo:ut opinant plurimi Ruminalẽ uocãt:uel q ibi pſtrata pecora ſub umbra ruminare cõſueuerũt:uel potius pp puerorꝝ lactationẽ:nã mãmas ueteres rumas appellabãt. Meminit & rumiales ficus Liui. dicẽs: Vbi nũc ficus ruminalis ẽ, Romulaꝝ ẽ uocatã ferunt, pueros exponũt.de qua Pli.ita inqt: Colit ficus arbor ĩ foro ipſo ac comitio Romæ nata ſacra fulgorib⁹ ibi cõdit⁹: magiſq; ob memoriã eius,q̃ nutrix fuit Romuli,ac Remi cõditoris appellata:q̃m ſub ea iuẽta ẽ lupa infantib⁹ pbẽs rumẽ:ita uocabãt mãmã:miraculo ex acre iuxta dicato: tanq̃ in comitiũ ſpõte trãſiſſet:adacto nauigio illico areſcit:rurſuſq; cura ſacerdotũ ferit & reliq̃. Varro germanũ ait a germanis Ro.& Re.qđad ficũ ruminalẽ.& Põpeius de hac:Ruminalis ait ficus dicta ẽ:q ſub ea arbore lupa mãmã dederit Ro.& Re. Mãma aũt rumis dr̃: uñ & ruſtici appellãt hædos ſubrumos:q adhuc ſub mãmis hũtur.& rumẽ ẽ ps colli qua eſca deuorat:uñ rumare dicebaꝫ: qđ nũc ruminare:a rumine ergo rumialis ficus dicta ẽ:q̃ areſcẽs magno erat oſtẽto:uireſcẽs incolume impiũ ſignificabat. Sed cũ penitus aruit:penit⁹ Romãoꝝ oẽ corruit imperiũ. ℣ Arbor erat:remanẽt ueſtigia:qa adhuc eius tpe trũcus appebat nõdũ penit⁹ aruerat. ℣ Quæq;:& q̃. ℣ Vocaꝫ nũc ficus Romula ab ipſo Romulo. ℣ Erat:olim.ſ. ℣ Ficus rumina:quaſi rumialis a rumie:ſub hac illi arbore expoſiti fuere. Inde & rumina Dea dicta ẽ: cui cũ rẽ diuinã faciebãt:hoſtiis lac ſpargebãt:& libabãt. Vinũ ãt nõ adhibebãt:de quo Plu.ait.lvii.pble. An qđ Latini rumã mammam noĩant:& ficũ ruminalem.ideo factã ferunt:qđ ibi lupa mammã Romulo prębuit. Quemadmodũ eas igiꝫ: quæ pueros alunt a mamma dicimus φιλοηκσ. Sic rumina nutrix quædam & puerorum altrix merum infantibus præcipue noxium:prorſus non recepit.

ANT. FAN. ℂ Venit ad expoſitos:locũ ubi Romulus ac Rem⁹ expoſiti ſunt Cermonũ uocarũt:teſte Plu. cui antea Germão nomẽ fuerit:q̃ germãos frẽs uocem⁹. ℣ Cognatæ man⁹: Amulii cognati ſunt:q cõe naſcẽdi initiũ hũerunt. ℣ Marte ſatos ſcires:q̃bus nihil timẽtibus lupa ferꝫ ubera ꝑbuit ſe:ſed & aſſuiſſe Picus dr̃ nutritor & cuſtos. Hæc aũt alia putant Marti ſacra. ℣ Nec ſibi ꝓmiſſi lactis aluntꝫ ope: nutriunt lacte:q̃ natura ferꝫ nõ infantibus ſiue hoĩb⁹ ꝓmittit:ſed & Cyro expoſito canis dr̃ ubera præbuiſſe:& aliis ad ſumma natis impia ſimilia infantibus cõtigerũt. ℂ Lupa fœta:q̃ paulo ante pepererat. ℣ Venit ad gemel. Ro & Re. Gemelli.n. dñr q uno eodẽ ptu naſcunt. ℣ Expoſitos:quos Amuli⁹ expõi iuſſerat:uel tunc extra amnẽ poſitos. ℣ Vẽit(mirꝫ) quaſi mirabilr. ℣ Quis credat fetã:lupã. ℣ Nõ nocuiſſe pueris:quaſi nemo credẽs:& tñ nõ nocuit. ℣ Nõ nocuiſſe:locus indignatiõis eſt ab Amulii imanitate:nã belua eo mitior fuit:cũ quos ipſe nepotes pditũ iri deſtinauerit,lupa nutrit:mirꝫ inqt erat ferã pueris nõ nocuiſſe: ſed hoc admirabilius. ℣ Q đ nõ nocuiſſe parũ eſt:habita rõne q̃ eos aluerit pagꝫ eſt nõ nocuiſſe. ℣ Prodeſt quoq;ſed ꝓdeſt lupa nutrix:qa nutricis officiũ ĩplebat illi ubera corrigẽdo. ℣ Quos manus cognatæ:quaſi uiolentia:& imanitas Amuliana. ℣ Suſtinuere: ꝓ pati potuere. ℣ Perdere:ad necem mittere. ℣ Cognatæ manus:cognati(ut Vulpianus inqt titulo uñ cognati appellati(ſunt)quaſi ex uno nati:ut Labeo ait:& quaſi cõe naſcẽdi initiũ habuerit.& Modeſtinus de gradib⁹:Cognati ab eo dicti putant:& quaſi una cõiterue nati:uel ab eo dẽ orti ꝓgeniti ue ſint.& Paulus ẽt titulo de gradib⁹:Cognationis nomen a græca uoce dictũ ur̃ συγγενεσ illi uocãt:quos nos cognatos appellam⁹. Cognati ſunt & quos agnatos lex.vii.tabularꝫ appellat.ſed hi ſunt agnati:qui p patrem ex eadẽ familia coniunguntur:qui aũt per fœminas cognati tñ nominantur &c. ℣ Conſtitit:& ubera dabat: & cauda blandiebatur:linguaq; cœnum(ut diximus⁹)quo pleni erant abſtergebant. ℣ Conſtitit: quaſi firma ſtetit lupa ipſa. ℣ Et cauda:caudæ agitatiõe. ℣ Blanditꝫ teneris alũnis:puerĩs quoq; alebat. ℣ Et lingit bina corpora:ideꝫ utrunq;. ℣ Sua lingua:& hoc ut lutũ abſtergeret.& in natali urbis de hoc eodẽ: Vagitus enixa tũ lupa ſenſit ad undas:Se datura ſitim ꝓgreſſa accurrit:& illos Depoſita ſeritate uidet miſerata iacẽtes Liberat e cœno:dehinc ubera plena gemellis Admouet:o ſuperi quanta eſt clemẽtia cæli. Qui poſiturus erat populis ingẽtia magnis Mœnia perpetuos terræ latura triumphos Paſcit infelix infantia lacte ferino. ℣ Marte:magnitudine animi ẽt in primo natali die infantes ſe Martis filios ꝓfeſſi ſunt:nã neq; expauere ob beluã:neq; a ferinis uberibus abhorrebant:alunt ergo ferino lacte:quo ſibi non debebaꝫ. ℣ Scires:ſcire poſſes eos. ℣ Satos:natos ex. ℣ Marte timor abfuit:quia beluã non timebant:ẽt ob id:q̃a aĩal hoc Marti dicatum eſt. ℣ Ducunt ubera:quaſi fugiunt lac ex uberibus. ℣ Alunt ope lactis nec ꝓmiſſi ſibi:quaſi lacte qđ illis nõ debebaꝫ: ſed lupoꝝ catulis.legit in alio codice ſic hoc carmen:Et ſibi ꝓmiſſi lactis aluntur ope. ℣ Illa lo.lupa,ergo lupcal locus ille appellatus eſt:ſic & lupcales dici ꝑñt. Plut.ẽt cum multa de his retulerit:& Arcadibus aſcripſerit, ſubdidit. Potuit tñ a lupa illa q̃ Romulum educauit recte emanaſſe:cum lupcales inde ludicꝝ incohẽt:ubi expoſitum Romulum fuiſſe ferunt:& reliqua. ℣ Illa lupa.ſ.facit nomen loco:locus ille ubi lupa lac Romulo dedit lupercal.ſ. dicitur. ℣ Nutrix:lupa. ℣ Habet magna pręmia dari lactis:ipſe Romulus:quia perpetuum iuuit ob id.

De ficu ruminali & uñ dr̃ ruma

Alueus qd ſignificet

Venit ad expoſitos(mirum)lupa fœta gemellos.
Quis credat pueris non nocuiſſe feram?
Non nocuiſſe parum eſt:prodeſt quoq;:quos lupa
Perdere cognatæ ſuſtinuere manus. (nutrit:
Conſtitit:& cauda teneris blanditur alumnis:
Et lingit lingua corpora bina ſua.
Marte ſatos ſcires:timor abfuit:ubera ducunt:
Nec ſibi promiſſi lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit:locus ipſe Lupercal.
Magna dati nutrix præmia lactis habet.

Cognati uñ dicãt ex labeone & Paulo in titulo de gradib⁹ cognatõnis

PAV. MAR.

ANT. FAN.

¶ Quis uetat &c. Lycæum dicit ubi Fauni templũ fuit: cui Lycæa celebrabantiq̃ ños dicimus lupercalia. ℣ Nupta quid expectas: exhortatur nuptas ut excipiant uerbera luperco⁊ si mattres fieri cupiunt: ac deposita sterilitate concipere: cum ea maiorem uim habeant herbis: magicisue carminibus ad fœcunditatem faciendã: qđ eo tempore cognitum est: quo Romãæ mulieres quas sub Romulo sterilitas inuaserat: corrio secto pcussæ receperunt pariendi facultatem. ℣ Pollentibus her. herbarũ multq̃ fœcunditatẽ faciunt: quarũ Moly laudatissima est (teste Hom.) cuius inuentio Mercurio assignatur. Vñ illud est ridiculuz: Hinc legitur radix de qua flos aure' exit: Quẽ cur moly uocãt mẽtula moly fuit. ℣ Hoc Io. &c. p interpositionem dicit eam sterilitatem fuisse regnãte Romulo. ℣ Si mea non &c. si rapuisse Sabinas nihil profuit ad augendam prolem: & corroborandas uires imperii: sed bellum tm̃modo suscitauit. ℣ Iunonis mag. no. lu. erat: hic lucus Iunõi sacer fuit ad radices mõtis Exquilii: ut q busdam placet: ubi ẽt templuz Iunonis Lucinæ fuisse arbitrant ante urbem conditam: quã Deam ab eo luco Lucinam cognoiatam ferunt: licet Plutædem Iunonis Lucinæ longe post reges exactos conditã tradat: qui ẽt Deaz ipsam iquit a luco Lucinam noiatam: ut Romæ uero lotos in Lucinæ area anno qui fuit sine magistratibus. ccc lxix. urbis æde condita incertũ quanto ipsa uetustior: esse qdem uetustiorem non est dubium: cum ab eo luco Lucina noietur. Sunt tm̃ q a luce Lucinam dictã uelint. Vñ (ut inqt Festus) opigenam Iunonem matrone colebãt: q ferre eam opem in partu laborantibus crederent: & supcilia (testibus Festo & Var.) in Iunonis tutela esse putauerunt: qđ iis ptegantur oculi p quos luce fruimur: quã tribuere Iunonem existimabant. Hæc. n. Dea. i. aer siue ipse plurimũ congruit si retineat: ut inquit Solinus: cũ prope ad uterum liberandum uenerint momenta maturitatis enitentis. Nouimus & Dianam Lucinã dici: ut Casta fauе Lucina: qa nouilunii uis (ut scribit Eusebius) ad pariendũ non parũ confertur & pprium munus ẽ Lunæ (teste Macro.) distẽdere rimas corporis, & meatibus uiam dare: qđ est accelerando partui salutare: unde Lucina a parturiẽtibus inuocatur: una ex. v. Diis: quos precari solebãt q matrimonio iũgebant: auctore Plu. li fuerunt Iuppiter adultus: Iuno adulta: Venus: Diana: Suadela. Colebat & Romæ Iuno iuga sic dicta: q nubentes coniungeret: a cuius ara iugarius uicus nomen accepit: auctore Festo.

Lucina a luco dcã

Quinq; dii quos pcabant q matrimõio iũgebant

Iuno iuga uñ iugari? uicus

PAV. MAR.

¶ Quis ue. & si latinam cãm retulit: nõ negat tm̃ posse lupercos dici a Lycæo monte Arcadiç: nam lycos lupus: & eo monte erat templũ Fauni Lycæi: unde lycæa ludicra: q̃ nos lupercalia: sic & lupercales seu luperci ex eodẽ deduci possunt. ℣ Quis aut quid uetat: phibet, negat. q. d. nihil. ℣ Lupercos dictos a monte Arcadico: hoc est a Lycæo Arcadiæ monte. ℣ Faunus Lyceus habet tẽpla in Arcadia: templum illud appellat Fauni Lycæi sic & Faunus Lycæus: ut ẽt a templo dicimus Iouem olympicum: non tm̃ ab olympo monte diximus ut superius. ℣ Nupta: lup

calium diecut Pompe. ingt) mulieres februabant amiculo Iunonis. i. pelle caprina: & Plut. Mulieres adultæ ultro se lupcalibus offerunt: existimantes id sibi felicem pariundi facultatez pstare: ergo ut poeta ingt: qđ non herbis: nõ incantationibus fieri poterat: ut. s. mulieres conciperent: fiebat uerberibus caprinoz coriorum. Et unde mos hoc emanarit: explicat a Romulo. s. nam cũ aduerteret sterilitatem mulieruz Iunoni ob id in exquiliis sacrificatũ est: & eius oracuio habitum: ut mulieres hirc? iniret: qua uoce ab augure interpꝛtata mactatus est caper: & eius execto corio uerberatæ puellç. Vñ postea concipiendi facultas data ẽ: monet ergo nuptas: ut uerbera hæc patiẽter excipiãt. ℣ Nupta qđ ex. nõ eris tu mr̃: nõ pcipies. ℣ Verbis pollentibus: uirtute pollentiũ: & potentiũ herbarũ. ℣ Nec p. hoc est nec supplici uoto: aut pcibus ad Deos. ℣ Nec magico carmine: hoc est incãtatiõibus. ℣ Excipe: accipe. ℣ Patienter uerbera dextræ fœcũdæ: dextræ lupcalis fructũ faciẽtis: nã ob ipsa uerbera concipies. & licet Iuuenalis dicat: Nec pdest agili palmas pbere lupco: non tm̃ in mãibus: sed in tergis cædebant: ut iferius dicemus. ℣ Iam focer: pr̃ uiri tui. ℣ Hẽbit optatũ nomen aui: qa tu paries illi nepotẽ. ℣ Nã fuit: nũc ipsã cãm aggredit p cõceptiõe accipiẽda sint uerbera. ℣ Nã fu. il. di. illud tps. ℣ Cũ: qñ. ℣ Maritæ: uxores, seu nuptę. ℣ Reddebãt rara pignora: rarꝛ fœtũ: qa raro pturiebãt. ℣ Uteri sui: uentris. ℣ Dura forte: duro euẽtu. ul' ita maligna parca uolẽte. ℣ Quid mihi: fuit hæc sterilitas Romulo regnãte: ex quo ipse q̃rebat nihil pdesse ad pcreandã prolẽ: ut impii uires augerẽtur. ℣ Sabinas ra. nã id illi neq; uires, neq; prolẽ augebat: sed pepit bellum. Vtilius igit erat sine uxoribus eẽ: q̃ his raptis bellũ pepisse. ℣ Clamabat Ro. qđ mihi pdest. q. d. nihil. ℣ Rapuisse Sabinas: delibauim? hãc historiã supius: & alias suo loco repetemus. ℣ Hoc: qđ dr̃. i. de sterilitate. ℣ Fuit illo: Rom. ℣ Tenẽte regna: regnãte eo. ℣ Si mea iniuria: quã. s. Sabinis ituli uirginũ raptu. ℣ Nõ fecit uires: nõ auxit uires regni mei. ℣ Sed fecit bellũ: qa (ut diximus supius) exortũ est ide bellũ. ℣ Vtilius: magis utile: qa sine bello. ℣ Fuerat nõ habuisse nurus: hoc est fœminas: licet pprie nurus sit uxor filii. Iniuria (ut Vlpia. ingt) ex eo dicta est qđ nõ iure faciat. Oẽ. n. q̃ non iure fit: iniuria fieri dr̃: & interdũ iniqtatẽ iniuriã dicimus. Iniuriã fieri Labeo ait: aut re: aut uerbis, re quoties manus inferuntur. uerbis qñ cõuicium fit. ℣ Mõte sub: lacus Iunonis intactus ferro erat sub mõte Exqlino: de hoc Varro scdæ ingt regionis Exqliæ: alii has scripserõt ab excubiis regis dictas: alii an eo qđ excultæ a rege Tullio eẽnt: & postea in Exqliis lucũ & ædẽ Iunonis Lucinæ esse asserit. In hoc ergo luco supplicatũ est Iunoni a nuptis & uiris. ℣ Lucus noie magnæ Iunonis: lucus q Iunoni erat sacer: & lucus Iunonis Lucinæ dicebat. ℣ Inciduus: quasi nõ cæduus. ℣ Multis annis: qa p multos ãnos nõ erãt icisa ligna. ℣ Sub mõ. ex. ad radices Exqlini mõtis. ℣ Vbi: postq̃. ℣ Et nuptæ & uiri pariter: fil. ℣ Venerũt huc: ad hũc locũ Iunõis. ℣ Procubuere: supplr̃ posito genu: q̃si adorãtes pni flexere gẽua.

Moly herba inuenta a Mercurio

Quid mihi clamabat, prodest rapuisse Sabinas
Romulus? hoc illo sceptra tenente fuit.

Si mea non uires, sed bellum iniuria fecit.
Vtilius fuerat non rapuisse nurus.

Inire hirci

Quis uetat Arcadio dictos a monte Lupercos?
Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.

Nupta quid expectas? non tu pollentibus herbis,
Nec prece, nec magico carmine mater eris.

Excipe fœcundæ patienter uerbera dextræ:
Iam socer optatum nomen habebit aui.

Nam fuit illa dies, dura cum sorte maritæ
Reddebant uteri pignora rara sui.

Monte sub Exquilio multis inciduus annis
Iunonis magnæ nomine lucus erat.

Huc ubi uenerunt, pariter nuptæq; uiriq;
Suppliciter posito procubuere genu.

De luco Iunonis in Exqliis

ANT. FAN.

¶ Tremuere ca.fil.aduētu numinis:hoc eſt Iunonis:q̄ cū ſit aer nō ſolū mouet ſiluaꝝ cacumina:ſed & terras iterdū:ut uidemus in terrę motu:quē facit uētus erūpere cupiens.℣ Mira locuta:bñ mira.Monſtroſum.n.uidebaſ q̄ Iuno dixerat:uel putari poterat dixiſſe: ut hircus iniret

Inire fœminam

mīres Romanas.Dicim⁹.n.ineo Tertulliā: p concūbo cū Tertullia.Sed dubiū uerbū eſt ineo cū & alia ſignificet: ut ineo gr̄am.i.in gr̄am eo: teſte Dōato,& ineo tēplū p ingredior.℣ Nomē lōgis iter cidit annis:deeſt cuius relatiuuꝫ:qđ iterdū ſupprimit: ut ē loc⁹ Heſperiā grati cognomine dicunt.℣ Nuptaq; mſ erat: mīris nomē nuptæ ſibi uēdicāt cū peperunt.℣ Orta dies fuerit.xiiii.caſ.Mar.Sol

Inire tēplum

Sol tranſit in piſces. xiiii. cal.Mar.

i Piſces trāſitū facit:quo tpe ut ait Columella nōnūq̄ ē uētoſa tēpeſtas: ut auctor hoc loco uētoꝝ icōſtātia. Scribit & idē Colūella.xiii.ac.xii.calē.Fauoniū eē uel Auſtrū cū grādine ac niuibus. Sciendū uberrimā piſciū capturā eē Sole ſignū Piſciū trāſeunte: quos in ultio zodiaci ordie locatos cōſecraſſe Soli ſcribit Macro.nō imaginationē aliq̄ eoꝝ naturę:ſed oñtatio nē potētiæ ſideris:a quo uita nō ſolū aereis: terrēiſq; aialib⁹ daſ:ſꝫ illis quoq;:quoꝝ cōuerſatio acs merſa uelut aſpectu Solis exultat:cui⁹ tāta uis ē:ut abſtruſa quoq; penetrādo uiuificet. Sūt aūt piſces:q zodiaco tribuunt duo: quoꝝ alter Bore⁹ appellaſ: nō q̄ ſit ad Arcticū circulū:ſed q̄ iter æquoctialē & æſtiuum cōſtitutus arcticū circulū & polū ſpectaſ uideaſ. Alter uero Noti⁹ dr̄:q ſub eq ſcapulis nō lōge ab æquoctiali circulo collocat⁹ ſpectat ad occaſum.Sed cauēdū ne fallamur exiſtimātes unū tm̄ eē Notiū piſcē.Hic.n.cuius meminit auctor ħ loco cōſtat ſtellis.xvii. & Aq̄rii undā ore nō excipit:hēt q; Boreū frēm ſtellis.xii.figuratū. Alter uero Notius,q ſolus ē,teſte Higinio,conſtat tm̄.xii.ſtellis:ad quē aq̄ effuſio puēit & oriſ qdē cū Piſcib⁹:ſed occidit oriēte Cācro.ut Cadit ipſe renaſci Incipit ut Cācer: ſed Piſcibus eminet ortis.Eſt aūt iter hyemalē & Antarcticū circulū ita cōſtitutus:ut ad exortū ſpectare uideaſ: diciturq; Notius a Noto uento teſte Manilio.ut Tū Notius piſcis uēti de noīe dictus Exurgit de pte Noti.ltē a Seruio Auſtralis:ab aliis Auſtrinus:ut At Notium graio dicūt: quē noīe piſcem Dicimus Auſtrinū patrio ſermone loquētes.

Piſciū captura uberria ſole trāſeunte Piſces zodiaci

Boreus

Notius

PAV. MAR.

¶ Cū:qū.℣ Cacumina:ſūmitates.℣ Siluę motę:q̄ſi arboꝝ cōmotaꝝ:uel cacumia motæ ſiluæ, q̄ſi cōmota iuga nemoroſa.℣ Tremuere:ut apud Virg. Sub pedib⁹ mugire ſolū & iuga cœpta moueri Siluaꝝ.℣ Dea:Iuno.℣ Eſt locuta mira:admirāda.℣ Per ſuos lucos : nā ex luco audita ē uox Iunonis admonētis qd eēt agēdū.℣ Italidas ma.hęc uox ex luco reddita ē:& locutā Deā putarūt.℣ Inqt:ipſa Dea.℣ Hircus ſacer:cap ſacrat⁹.℣ Inito:p ineat.℣ Mīres Italidas:Latinas ſeu Romanas ab Italo.℣ Mīres nuptæ:q̄ mīres eē cupiūt.℣ Turba:cœt⁹ & uitoꝝ & mulieꝝ.℣ Obſtupuit ter.du.ſono:uerbo ambiguo:nā uerbū hoc inito: ābiguū erat:uerebāt ne monerēt:ut hirc⁹ ſuccūberēt.Iniit .n.uerbū(teſte Pōp.)iterdū p cōcubitu pōi ſpt:iterdū p introiit:iterdū p iuenit:& ſic iterpīata ſuoce ab augure ca-

Cum ſubito motæ tremuere cacumina ſiluæ:
Eſt Dea per lucos mira locuta ſuos.
Italidas matres inquit, ſacer hircus inito.
Obſtupuit dubio territa turba ſono.
Augur erat(nomen longis intercidit annis)
Nuper ab Hetruſca uenerat exul humo.
Ille caprum mactat:iuſſæ ſua terga puellæ
Pellibus exectis percutienda dabant.
Luna reſumebat decimo noua cornua motu:
Virq; pater ſubito,nuptaq; mater erat.
Gratia Lucinæ:dedit hæc tibi nomina lucus:
Aut quia principium tu Dea lucis habes.
Parce precor grauidis facilis Lucina puellis:
Maturumq; utero molliter aufer onus.
¶ Orta dies fuerit:tu deſine credere uentis:
Perdidit illius temporis aura fidem.
Flamina non conſtant & ſex reſerata diebus
Carceris Aeolii ianua lata patet.

prino ſecto corio inuēto:uerberatæ ſunt mulieres.℣ Augur:augurē tūc affuiſſe inqt:ſed nomē referri nō p̄t:qa uetuſtate ex hoiuꝫ memoria euanuit:ex Hetruria tn̄ uenerat in urbē.Hetruſci.n.ſp diuinādi pitia fuere celebres:& oi religiōis cultu iſignes:iqt ergo.℣ Augur erat:tūc Ro. regnāte.Augur alſ dixim⁹ iter.viii.ſacroꝝ ordines a Nūa iſtitutos fuiſſe collegiū auguꝝ.℣ Nomē:ipſius auguris.℣ Intercidit:q̄ſi excidit a memoria:℣ Lōgis ānis:uetuſtate.℣ Augur:ipſe:uel ſubitel lige q.℣ Nup uenerat exul ab hūo Hetruſca:ab Hetruria:ab ipſa thuſcia: ſeu tyrrhēia cū exularet i urbē uēit.℣ Ille:augur.ſ.℣ Mactat caprū: cap Baccho mactabaſ: ēt Fauo mactari cœpit:ſic & capræ:q̄s & Palladi imolari legim⁹:qđ oleas lābēdo ſteriles faciāt.℣ Puellę iuſ.ab au.ſ.℣ Dabāt ſua terga pcutienda: offerebāt terga lupcis q̄ uerberarēt.℣ Pellib⁹ ex.i.coriis capris.℣ Exectis:q̄ſi diuiſis.ergo nō man⁹:ſꝫ terga uerberabāt.℣ Lūa:uerberatæ caprīo corio puellę.x. mēſe pareſ cœpe.℣ Lūa re.no. cor.& ħ i nouilūio.℣ Decimo motu:q̄ſi.x.mēſe.legiſ ēt mēſe.℣ Vir ſu.erat pf : qa iā filios ex uxore hēbat.℣ Et nupta mſ:qa iā peperat.Et qa ſuperi⁹ dixit Iūonis magnæ noīe luc⁹ erat:q pilla:& p hæc uerba a lunōe Saturnia:q̄ lucia uocata ſit itelligi uolūt, falluntſ.Nā Lucinā Dio.Iuno.filiā dixit:& poeta in Meta. Lucinā a Iuno.miſſā:ut nexis māibus nō ſineret Alcmenā pere retulit.Varro āt Lunā lunonē Lucina uocari ait: uel qđ e terra luceat:uel q̄ ab iure ei⁹:q̄ qs concept⁹ uſq; ad eā qua ptus qs in lucē Lūa iuuat:dōec mēſib⁹ actis p duxit in lucē:dcā a iuuādo & luce Iūo Lucina:a quo pariētes eā iuocāt mulieres.huic Deæ ſupcilia ſua attribuebāt.Virg.ēt Dianā Lucinā uocauit:Caſta faue Lucina tu⁹ iā regnat Apollo:& Virg.iterp̄s Seruius a pturiētib⁹ iuocari dicit:qa primū nata pturiēti mīri Apollinē obſtetricis offm̄ exercuit.Iuno ergo Lucia Diana:cuius illud apd Cicero.exēplū legiſ.q̄ qua nocte natus eēt Alexā.eadē Dianæ Epheſiæ tēplū cōflagraſſet:& ſubdit:q̄ Diana cū i ptu olympiadis adeē uoluiſſet:abſuiſſet domo:niſi referas ad illd: quo eadē ſit Iuno & Diana:tūc recte intelligeres:iqt ergo.℣ Gratia Lucinæ.ſ.ſit.℣ Lucus:uel de ħ q erat i exqliis:uel de quocūq; luco p nemore:cum nemoribus p̄ſit Diana.℣ Dedit ti.hæc no , Lucinæ.i.quia a luco Lucina.℣ Aut qa tu Dea ha.pri.lu.hūanæ.ſ.qa tu naſcētes ad lucē p̄ducis:inde a luce Lucina dicta es.℣ Parce: Lucinā p̄caſ:ut grauidis adſit puellis:utpiāt ſine dolore.℣ Parce o Lu.ſa.p̄pitia.℣ Parce p̄cor pu.gra.quaſi pce dolori pariēti puellaꝝ.℣ Et auferaccipias.℣ Molliter:ſuauiter,ſine dolore.ſed potius cū uoluptate.℣ Vtero:ex utero puellari.℣ Onus ma.quaſi infantē:q in utero tp̄s expleuit:pro puellis p̄caſ:qa tenelliores & ad ptū rudes.uñ in Heroidibus.Et rudis ad ptū & noua miles erā.℣ Orta dies:iā oēs lupcaliū cās abſoluit:& lōgius in his moratus,redit ad inſtituta:hoc eſt ad diem ordinē:monetq; poſt lupcalia die p xima:q̄ erit.xiiii.calē.Mar,hoc eſt.xvii.die Feb.credēdum nō eſſe uētis:& ob id minime eē nauigādū. Sex.n.diebus uentoꝝ

Quare Iuno, eſt dicta Lucina: & Luna

Lupcalia feſta

ANT. FAN.

Veneris & Cupidinis fuga

Cur Syripiſcib⁹ abſtinēt

Paleſtia

PAV. MAR.

uentoꝝ clauſtra apta ſunt:ut qua uelint poſſint egredi. ¶ Orta dies fuerit:ſubitelligas ubi poſtq̃ illuceſceret dies poſt ipſa lupcalia. ¶ Deſine tu cre.uẽ.quaſi noli te uentis cõmittere:aut noli illis credere:cãm & ipe affert. ¶ Aura: uẽtus. ¶ Illius tpis:illoꝝ dierũ. ¶ Perdidit fidẽ:qa decipiũt credẽtes.nã mõ hic:mõ ille flat uẽtus. ¶ Flamina:uẽti ſeu uẽtorũ flatus. ¶ Nõ conſtãt: qa non ſunt firma:ſed uarie mutãt. ¶ Et ia.la.car.Aeolii: ab Aeolo rege uẽtoꝝ: ſeu q uẽtoꝝ rex creditus eſt:ut in Aeneide hũiſtis.iõ creditus eſt uẽtoꝝ Deus: qa Aeolus Thellinis filius rõnẽ uẽtoꝝ adinuenit. ¶ Patet reſerata: apta. ¶ Sex di.nã undiq; ſpirant uenti illis ſex diebus:& ob id credit Aeolius carcer aptus eſſe.Sed hoc iõ dictũ: qa principiũ ueris ſemp hẽt tps incõſtans:mõ ſerenũ:mõ turbidũ: & hoc p uarietate uẽtoꝝ:cũ & ipſi incõſtantes ſint.Vñ cæſar apud Lucanũ:Fortius hyberni flatus:cælũ q; Cũ cœpere tenent:q̃ quos icumbere certos Perfida nubiferi uetat inconſtantia ueris.

Diogneti eritaci Piſces Syri

gneti Eritaci ita tradita:quodam ſcilicet tempore Venerem cum Cupidine filio in Syriam ad flumen Euphraten ueniſſe:ibidemq; repente Typhona apparuiſſe:Venerem in flumen ſe cum filio ieciſſe: & mutaſſe ſe in Piſcium formam: quo facto periculo liberatos fuiſſe: deſtitiſſeq; Syros his locis proximis piſces edere:qđ eos uerrantur capere:ne uideantur Deoꝝ p̃ſidia ipugnare, & alio loco idẽ Higinꝰ inqt:Piſcẽ, q Notius appellat laborantẽ quõdã Iſim ſeruaſſe.Pro quo beneficio ſimulachrũ Piſcis:& eius filioꝝ illã inter aſtra cõſtituiſſe.Itaq; Syri cõplures piſces nõ edũt:& eoꝝ ſimulachra inaurata p Diis penatibus colunt.Alii dicunt piſces in Euphrate amne:ouũ iuẽtũ in ſiccũ deieciſſe:& ide colũbã exiſſe:q̃ Venus credita eſt: quã uolitare purbes Syrioꝝ ferũt:a cuiꝰ uolatu futura captant haruſpices.

Noti⁹ & Boreꝰ piſces dicti

Piſces a Ioue Veneris p̃cibus cælo ipoſitos ob id ferũt:q̃ eius originis cã fuiſſent.Piſces uero duo ſunt:alter Notiꝰ alter Boreus dr̃.Boreus iter æqnoctialẽ & æſtiuũ circulũ ſub Andromedæ brachio collocatus arcticũ polũ ſpectãs cõſtituit:alter in zodiaco circulo extremo ſub ſcapulis eq nõ longe ab æqnoctiali circulo collocatus ſpectat ad occaſum.Inqt ergo poeta:cum ad piſcẽ uerba apoſtrophet. ¶ Memorant : ueteres ſcilicet. ¶ Te & fratrem tuum: quaſi alterum piſcem : & facit hanc parentheſim quod dixerat. ¶ Te & fratrem tuum nam micatis : ſplendetis. ¶ Signa uincta : non quod uincta ſint.nam ille Notius, hic Boreus,ſed pariter in curſu uadunt : & eodem micãt tempore. ¶ Memorãt te & fratrẽ tuũ ſuſtinuiſſe tergo duos Deos:Venerẽ & Cupidinẽ.Alii.n.dicunt:Cũ Venus cũ filio in Euphratẽ ſe p̃cipitaſſet a piſcib⁹ eos ſuſceptos tergo fuiſſe.Alii uero dicũt ſe in piſces mutaſſe:ut diximꝰ & eo pacto exitiũ euitaſſe. ¶ Terribile:Dione , Heſiodo teſte,Oceani & Tethyos filia:& Veneris mr̃ fuit:ſed ſępe a poetis p ipſa Venere ponit.ut iferius Hyppolite infelix uelles coluiſſe Dionẽ:Cũ cõſternatis diripereris eqs.Sane ut in Odis diximus auctoritate Ci.Veneres quatuor fuiſſe cõſtat.Primã cælo & Die natam.Alterã ſpuma p̃creatam.Tertiã Iouis filiã ex Dione.& quartã Cyro, Syriaq; conceptã.hic uero Dione p ipſa Venere ponitur . ¶ Dione:Venus. ¶ Fugiẽs quondã Typhona terribilẽ:Typhõ unus e filiis terræ fuit.uñ Seneca in tragœdiis: Nõ tam ſerũ Typhona neglecto Ioue irata tellus edidit quõdã pereẽs. ¶ Tũc cũ Iuppiter tulit arma p cælo:hoc ipſa gigãtomachia qñ a gigãtibus in cælũ a Diis p cælo pugnatũ eſt. ¶ Venit ipſa:Venꝰ. ¶ Comitata paruo Cupidine:uel qa puer erat:uel qa tũc paruus. ¶ Ad Euphraten: de Euphrate ſupior lib.diximꝰ ibi: Thura nec Euphrates. ¶ In q; ſedit:ipſa Venus ob laborẽ feſſa. ¶ Margine:quaſi in ripis. ¶ Aquæ Palæ,Palæſtinã aquã dixit:nõ q; Euphrates p Palæſtinã fluat:ſed qa Paleſtina regio Syriæ iuncta ẽ:& Arabiæ in ultimos fines eã lambit Euphrates:ideo palæſtinæ aquæ. ¶ Populus:delituit Venus cũ filio iter populos arbores & cannas & ſalices:q̃ in ripis erant. ¶ Populus:arbor Herculi ſacra. ¶ Et can.tegebant : occupabant. ¶ Sũma:ſummitates riparum.&. ¶ Salices quoq;:etiam. ¶ Dabãt ſpẽ poſſe tegi hos:Venerem cũ filio. ¶ Dum la. ipſa Venus. ¶ Inſonuit:ſonitum fecit . ¶ Vento:ob uẽtũ. ¶ Nemus:arbores ipſę. ¶ Illa:Venus.

Veneris quatuor

Dione Veneris nomen a mare

¶ Iam leuis obliqua ſubſedit Aquarius urna.
Proximus ætherios excipe Piſcis equos.
Te memorant,fratremq; tuum (nam iuncta micatis
Signa)duos tergo ſuſtinuiſſe Deos.
Terribilem quondam fugiens Typhona Dione,
Tunc cum pro cælo Iuppiter arma tulit.
Venit ad Euphraten comitata Cupidine paruo:
Inq; Palæſtinæ margine ſedit aquæ.
Populus,& cannæ riparum ſumma tegebant:
Spemq; dabant ſalices hos quoq; poſſe tegi.
Dum latet:inſonuit uento nemus:illa timore

ANT. FAN. ¶ Iam leuis obliqua ſubſe.Aq̃rius urna:Sole a Piſcib⁹ excepto Aquarius ab eo deſtitutus poetice dr̃ ſubſidere:& quaſi a uehẽdi labore ceſſare.uñ & leuis a poeta dr̃. Niſi forte dixeris leuẽ Aquariũ:qa ipſe ẽ p̃m aliquos Ganymedes:q ab aqla dr̃ ſublatus in cælũ.Oritur aũt hoc tpe Aq̃rii pars heliace. ¶ Nã iun.mi.Signa:bñ iuncta.cõnectunt .n.duo Piſces nodo cæleſti,ſiue linea,quã.xiii.ſtellæ cõſtituunt ab Arietis pede prio:a quo Piſces tãgi Manlius auctor ẽ.ut Piſcib⁹ aſſuetas auide ſubeuntibus undas Quos aries tangit. ¶ Duos ter.ſuſti.Deos:Venerẽ & Cupidinẽ: q fugientes Typhona eos ſequentẽ in bello Gigãteo p ueniſſe dr̃ ad Euphratẽ fluuiũ:ubi cũ in aquã deſiliiſſent a gemellis Piſcibus excepti ſunt:qa merito tranſlati ferũtur in cælum.Vñ Syri memores bñficii in Venerẽ Cupidinẽq; collati Piſcibus abſtinẽt:uerenturq; piſcari ne piſces cũ prehenderint,dãnare eos pii p̃ſidii uideanr̃.Diodo , tñ huius ſupſtitionis aliã cãm affert.Ait.n.Venerẽ aliqñ obuiã factã Deę:quã Syri Decretã uocant:facie hois ac reliqua pte corporis piſcẽ:ſpecioſi cuiuſdã adoleſcẽtis amorẽ ei inieciſſe:& ex eoꝝ coitu filiã natã:Decretãq; pudore ductã amouiſſe adoleſcentẽ:& ad loca quædã deſerta,& ſaxoſa filiã expoſuiſſe:eãq; ab auibus eſſe nutritã:Deã uero pudore ac dolore cõpulſam in lacũ ſe abieciſſe:atq; ibi cõuerſam in piſcẽ:unde Syri & piſcibus abſtinent:& eos p numinibus uenerant.Higinius ſcribit Venerem & Cupidinẽ periculo liberatos:cũ ſe in formã piſcium conuertiſſent.Alii aliter fabulant. ¶ Paleſtinæ: Syria paleſtina uocatur:qua contingit Arabas auctore Pli. quam maxima gens Iudęorum habitat:ut tradit Euſebius.

Veneris & Cupidinis fuga

Cur Syri piſcib⁹ abſtinẽt

Paleſtia

PAV. MAR. ¶ Iam leuis:eadẽ die Sol relicto Aquario Piſciũ ingreditur ſignũ.de Aquario ſupius diximus.de Piſce mox dicem⁹. ¶ Iam leuis:Aquarius leuis:quia a Solis labore leuiatus. ¶ Subſedit:qa ab officio ſeceſſit. ¶ Vrna obliq̃:obliq̃ eniꝫ ſpectat & urna:qua aquas effundit uerſus Piſces:& ideo obliqua:urna ꝓprie ẽ uas:qua aqua hauriꝝ.uñ Varro:Vrnæ dictæ q; urinant in aqua hauriendaꝝ:ut urinator. urinare eſt mergi in aquã. ¶ Tu piſcis ꝓximus:q Aquarium ſubſequeris. ¶ Excipe:quaſi recipias. ¶ Equos ęthe.æthei Solis equos:de qbus ſupius dictũ ẽ. ¶ Te memo.cãꝫ refert Piſciũ i ęlo locatoꝝ:q̃ & ab Higinio auctore: Dio

Lupca lia feſta qbus pe leexecta percutie bãt ma nus non pariẽtiũ

ANT. FAN.

Quirinalia seu stultorũ feriç.xii. cal.mar.

¶Hostiles credit adesse manus:putauit adesse Typhonẽ siue Typhoeũ,q eam psequebať.¶ Timidi:qa primus in orbe Deos fecit timor:ut qdam putarũt:religiõi deditos timidos appellamus.¶ At ter.di. Quirino: Quirinalia q̃ & stultoꝝ feriæ dicebanť Romani.xii.calen.Mar.celebrabant:dicta a Quirino.i.Romulo:cui rẽ diuinã faciebant.

Pallet:& hostiles credit adesse manus.
Vtq; sinu natum tenuit,succurrite nymphæ,
Et Diis auxilium ferte duobus,ait.
Nec mora,prosiluit:pisces subiere gemelli:
Pro quo nunc dignum sidera nomen habent.
Inde nefas dicunt genus hoc imponere mensis,
Ne uiolent timidi Piscibus ora Syri.
¶Proxima lux uacua est.at tertia dicta Quirino:
Qui tenet hoc nomen,Romulus ante fuit.
Siue q̃ hasta Curis priscis est dicta Sabinis:

Apud ueteres.u.lancea Quiris dicebať:auctore Plut.Itẽ Curis unde Curitis iuno appellata est:ut Festus tradit:q̃ hastam ferre putabať. & qa moris fuit lancea donari q̃ strenue pugnãtes laudẽ fortitudinis meruissent:factũ ẽ: ut Romulus perĩde ac Martius qdam Deus & pugnax Quirinus diceretur:a quo Romãi Quirites dicti: uñ Quiritari uerbum deducitur:teste Donato.Cæteruꝝ(ut Festo placet) Curis hasta est ligua Sabinoꝝ: uñ Romulũ Quirinũ uocarunt,q̃ hasta uteretur,licet qdam sic dictũ uelint a Curibus oppido Sabinoꝝ: a quo & Quirinalis collis nomen accepit: q̃ in eũ cõmigrarunt Sabini a Curibꝰ uenientes:q̃uis alii a tẽplo Quirini sic dictũ existimẽt:a quo portæ Quirinali nomẽ est inditũ:q̃ pxime eã Quirini sacellum esset:uel q̃ ea in collẽ Quirinalem iret. Aliis autẽ placet & Quirinũ dictũ:uel q̃ Græce Cranos rex dr̃:ut ait Seruius:uel ꝓpter generis nobilitatem.Mars.n. cũ læuit Gradiuus dr̃:cum trãquillus est Quirinus:cuius Romæ duo tẽpla fuerunt.Vnũ Quirini intra urbẽ:quasi custodis & trãquilli.Aliud in Appia uia extra urbẽ ꝓpe portam:quasi bellatoris.i.Gradiui.Quãuis qdam scripserint Foris hastaꝝ ueteres coluisse Quirinũ:Gradiuũq̃ domi. Ad ædẽ Quirini quã inter uetustissima delubra urbis habitam Plinius.sacræ myrti fuere duæ. Altera Patricia appellata,Altera Plebeia.Patricia multis annis p̃ualuit flacescente Plebeia exuberans ac læta q̃diu Senatus quoq; floruit:illa uigens Plebeia torrida & squalida:q̃ postq̃ pr̃ ualuit:flaccescẽte Patricia Marsico bello languida auctoritas patrũ facta ẽ:ac paulatim i sterilitatẽ maiestas emarcuit.Quirini tẽplum dolioꝝ appellationem aliq̃n tenuit: cuius rei cãm Plu.explicat in Camillo.Idẽ ferĩ. Numã Iouis,Martisq; sacerdotibus a Romulo constitutis adiecisse tertiũ Romuli:quẽ a Quirino Quirinalẽ flaminem appellauit,huic Deo L.Papirii Cursoris pr̃ ædẽ uouit:quaꝫ postea Papirius dedicauit.Sane Romulũ nõ hoc tpe:sed nonis Quintilibus Senatus in curia lacerauit. Lege Plu.

Quirites unde

Quirini duo templa

Myrti duæ ad ædẽ quirini

¶Pallet timore:hoc naturale est pallere timẽtẽ.¶ Et credit adesse hostiles manus:adesse Typhonem ipm.¶ Vtq; tenuit natum:Cupidinẽ.¶ Sinu:quasi ante pectus:uel cũ ueste ante pectus.¶ Ait o nymphæ:o aquarũ harũ Deæ.¶ Succurrite & ferte auxilium Diis duobus:quasi matri & filio:Veneri & Cupidini opẽ feratis.¶ Nec mora:ubi hæc locuta est Venus desiliit in flumen:& a duobus piscibus excepta est:ob quod cælo figurati sunt.¶ Nec mora .i.fuit.¶ Prosiliit:quasi longe saltauit in ipm amnẽ.¶ Pisces ge.qa fratres:cũ superius diceret te:& fratrem tuuꝫ.¶ Subiere:suppositicẽ se Veneri & filio.¶ Pro quo facto .i.¶ Sidera:ipsæ Piscium cõstellationes.¶ Hñt dignũ nomen:quasi hñt qd merenť:qa sunt stellis additi,legit etiaꝫ sic: Pro quo nũc cernis:&c.¶ Inde:ab hoc.¶ Syri timidi: populi Syriæ q̃ circa Euphratem habitant.¶ Ducũt:existimãt.¶ Nefas imponere mẽsis:hoc genus piscium.i.¶ Ne uio.ora pi.hyppalage est.i.ne uiolare uideanť numina pi

PAV. MAR.

Vñ dr̃ pisces signum in cælo

scium ore:aut polluere ora tanto scelere:esu.i. sacrorũ piscium.¶ Proxima.xii.calen.Mar.hoc est.xviii.die Febru. erit festũ Quirini:hoc est qñ Romulus Deus Quirinus appellatus est.de quo nunc ageť ẽt de eius morte:non q̃ hac die obierit:obiit.n.nonis Quintilibus:sed cũ hoc cognomine post mortẽ uocatus est.de morte aũt eius multi cũ poeta concordãt. Dion. aũt inqt:Qui fabulosiora tradiderunt:aiunt.n.concionẽ hñtem in exercitu cadẽte interi caligine sereno cẽlo: & tẽpestate magna coorta:cũ fragore nõ amplius apparuisse:raptũq; eum credũt a patre Marte.Qui uero probabiliora scribũt a ciuibus interfectũ asserunt.cãm cædis asserunt redditionẽ obsidũ: quos a Veientibus sine snia publica p̃ter consuetũ: & q̃ non idẽ erat cum patribus: q̃ fuerãt: & crudelitatẽ eius in delinquẽtes:& qđ arrogans uidebať:& imperiũ tyranice exercere.Rem in senatu gestã ferunt: diuiso corpore eius in frusta:ne cadauer appareret exisse eos occultantes sub amictu:quã q̃q; habuerat partẽ clamq; humi mãdantes.Alii cõcionantẽ a nouis ciuibus dicunt interfectũ eo tpe:quo iam erãt tenebræ:dispersa cõgregatiõe populi:nec assistente ei custodia regia:& ꝓpterea dicunt eã diẽ cõsternatiõis multitudinis cognomẽ habuisse:& hucusq; turbæ fuga dr̃.Li.Cum ad exercitũ,inqt, recẽsendũ cõcionẽ in cãpo ad Capreæ paludẽ hr̃et:subito coorta tempestas cũ magno fragore:tonitribusq; tã dẽso regẽ operiũt nimbo:ut cõspectũ eius cõcioni abstulerit: nec deinde in terris Romulus fuit.& paulopost fuisse credo aliquos:q̃ discerptũ regem patrũ manibus taciti argueret: & reliq̃. Plu.de hoc eodẽ raptus inqt:Nec admodũ ꝓbabile dictu:e mediis diuũ oculis euanuit nonis Quintilibus: nullũ penitus suæ mortis uestigiũ relinquens:nisi q̃dã humanę rõnis exptis:quæ quidem die adhuc posteri q̃dam obseruant:q̃ de Romuli cæde mœrorẽ indicãt.& paulopost creditum illũ est:cũ in Vulcani tẽplo senatũ habuisset:ab infensis patribus laceratũ:& suã quẽq; ꝓtem in sinu claꝫ tulisse.Alii raptũ a nimbis e media cõcione ferũt:cũ ad recẽsendũ exercitũ ad Capreã paludẽ cõueniret:ubi repẽte exorta tẽpestas cũ tonitribus:ac ingẽti uẽtoꝝ fragore terrã undiq; grãdine operuisset.Sol quoq; uelut intempesta nocte defecisset.Vale.ubi de ingratis agit:in hęc uerba locutus est:Vrbis nr̃æ parentẽ senatus in amplissimo dignitatis gradu ab eo collocatus in curia lacerauit:nec duxit nefas ei uitã adimere:q̃ eternũ Romano impio spiritum igenerauerat:& reliqua.hæc igiť & huiusmodi uerba de morte Romuli referunť:maior ps in hoc cõcordat q̃ discerptus fuerit a senatu:qđ aũt de Iulio Proculo poeta refert:cur Romulꝰ post mortẽ appuerat:idẽ fere & a Li.& a Plu.referť.cãs uero cur Quirinꝰ cognoiatus sit:his uerbis Plu.exp̃sit:Nõnulli existimãt Romulũ Quirinum appellatũ esse:qđ belli ac pugnæ studiosissimꝰ extiterit. Alii cũ ẽt Romãi Quirites appellarenť.Alii eo genere teli qđ prisci Quirinũ dicebant:unde Iunonis Quirinalis imago sit ab ea cuspide appellata:& in regia telũ illud cõstitutũ Martẽ uocant:qq; hostes eo feriebat:ornare ẽt laudibꝰ cõsueuerunt.iõ Romulum tanq̃ belli ac pugnæ Deũ Quirinum appellauerunt. Tẽplum quoq; cõstituere ei in eo colle:q nunc ab eo Quirinalis appellať.Varro aũt Quirinum a Quiritibus dictũ dixit.sed ad poetam redeamus.

¶Proxima

De morte Rõuli ap ca. preã pa ludẽ alii in tẽplo Vulcani asserunt

¶ Proxia iqt lux.i.seqns dies p⁹ Solē Pisces igressu.¶ Est ca.sine festo uel sine mysterio.¶ At ter dies.s.subsequēs: q̄ erit.xii.cal.Mar.¶ Est di.deputata,seu dicata.¶ Quiri. no:Deo,s.nā tū est festū Quirini:Ille.¶ Qui te.hz.¶ Hoc no.q nūc uocaī Quirinus,Romulus fuit añ:qa ante Romulus dicebaī:& nūc aūt dicimus festū Quirini:& nō festum Romuli.¶ Siue qđ:explicāt nūc cur Quirinus dictus sit.idē fere nūc auctoritate Plu,retulim⁹, & Pōpe. de hoc:Curis est Sabina hasta:uñ Romulus Quirinus, q eā ferebat,est dictus.¶ Siue q̄:qa.¶ Hasta ē dicta curis priscis Sabinis:prisca lingua Sabina.legī ēt quiris.

Curis hasta

ANT. FAN. ¶A Telo:laude bellica qua & diuinitatē adeptus est: & Quirini nomē.¶ Siue suo regi nomē posuere quirites a Quiritib⁹ Quirinū dictū pleriq; uolūt:auctore Plut. alii Quirites a Quirino censeant appellatos. Sunt tñ q a Curibus Quiritib⁹ nomē iditū putēt.Vñ(ut ait Fe.) dici mos erat Ro.in oīb⁹ sacrificiis:pedibusq; po.Ro.Quiritibusq;:hoc est Curēsibus: q̄ ciuitas (ut idē inqt) Sabinoꝝ potētissima fuit.inde q ritare dicebaī clamaī:auctore Nonio:tractū ab his Quirites iuocabāt. Notādū Quiritē singulari nūero nō facile apud ueteres inueniri:teste Porphy.¶ Quia Romanis iūxerat ille cures:notū ē Romulū & Tatiū cēsuisse:ut ex duob⁹ populis unus fieret: & Sabini Romā migrarēt:cuius urbis noīe seruato Rōani & Sabini Quirites dicerenī.¶ Sāguinis mei:Romuli, q ē sanguis.i.filius Martis.Ponit & sanguis p genere. ut An nympharū sanguinis una.¶ Nutu treme.uterq; ēpolus Arcticus.solo nutu Iuppiter oīa cōcutit:q est mundi aīa.& est Homerica & Virgiliana īnia.¶ Est locus antiq Capreæ dixere paludē:Romulus(auctoī Liuio) cū ad recēsendū exercitū cōcionē in cāpo ad Capreæ paludē hīret: subito coorta tēpestas cū magno fragore:tonitribusq; tādenso eū cooperuit nimbo:ut cōspectū eius concioni abstulerit:q(ut fer̄)nulq̄ cōparuit.Vñ inter pres & populū orta seditiōe Iulius Proculus uir nobilis uisum a se ī Quirinali colle Romulū affirmauit:augustiore forma cuz ad Deos abiret:cuius auctoritati creditū ē:itaq; ædes in colle Quirinali Romulo est constituta:ipseq; pro Deo cult⁹: & Quirinus appellatus est.Alii censent fabulosa esse q̄ diximus:& Romulum in curia:siue in Vulcani tēplo a Senatoribus laceratū cū tyrānidē exerceret:diuisumq; ī frusta ne cadauer usq̄ appareret.Alii aliter. Lege Diony.& Plut.Diem quo is humanis rebus excessit: uulgi fugā,ac nonas Caprotinas appellant:q̄ descendentes ex urbe ad Capreæ paludē sacrificia pagant. Varroni placet Caprotinas nonas dici q̄ Iunoni Caprotinæ mulieres sacrificarent:& sub caprificо facerent:& e caprificо uirgam adhiberent.Idē etiā scribit Poplifugiā diem dici:q̄ eo repente tumultu populus fugerit.Multa de his Plut.in Romulo & Camillo. Sane palus Capreæ nō fuit in Capreis insula celebertima:sz apud urbē:quā qdē Capreæ paludē dicīt.

Quirita re

Sanguis p genere

Romulus in cælum rapitur

Nonæ Caprotinæ

Capreæ palus

PAV. MAR. ¶Bellicus Deus:Quirinus belli ac pugnę studiosus.¶ A telo:ab ipsa hasta.¶ Venit in astra: quasi ab ipsa hasta: q̄ Curis dicebaī,Quirinus Deus uocatus est. seu belloruz laude,q̄ telo illo gerebat & cōficiebat in Deos relatus est.¶ Siue Quiri.Romani.¶ Posuere no.suo re.q̄a Quiritibus Quirinus sit dictus.¶ Seu qa ille Romulus iunxerat Cures:Sabinos:seu illā Sabinā urbē.¶ Romanis:nazubi iter Romanos & Sabinos cōpositæ res fuere:par honor Romulo & Tatio datus ē.& ex duobus populis unū feceī. Romulus a se urbē Romā,& ciues Romāos appellauit. Tati⁹ suos Quirites dixit a Curib⁹ Sabinorū urbe opulētissima:a qbus ēt aliquos Quirinū Romuluz dictū putasse Pōp. testis est:& alii ēt iunt qidem asserant.¶ Nā pī:ut nō sine numine Diuū:& ex hūanis excelsibus se:& cælū ascendisse Romulū qs putet:p senat⁹ excusatione,q arguebaī paricidiī:ēt ut corrīdeat q̄ superius dixerat Cæleste fecit te pī &c. Martē a Ioue facit ipetrare,ut Romulū filiū in cælū tollat:nā id longe ante Marti Iuppiter p̄miserat:ergo nunc urbe bñ fundata:& cōfectis bellis pluribus Mars a Ioue repetit p̄missa. Dixeratq; ab hasta Deū Quirinū hoc est ab ipsa belli p̄stantia

Variæ rōnes deductę de nomine Quirini

Bellicus a telo uenit in astra Deus.
Siue suo regi nomen posuere Quirites:
Seu quia Romanis iunxerat ille cures.
Nam pater armipotēs postq̄ noua mœnia uidīt:
Multaq; Romulea bella peracta manu.
Iuppiter inquit habet Romana potentia uires:
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum:quamuis intercidit alter:
Pro se,proq; Remo,qui mihi restat,erit.
Vnus erit,quem tu tolles in sidera cæli.
Tu mihi dixisti:sint rata dicta Iouis.
Iuppiter annuerat:nutu tremefactus uterq;
Est polus:& cæli pondera mouit Atlas.
Est locus:antiqui Capreæ dixere paludem:
Forte tuis illic Romule iura dabas.
Sol fugit:& remouent subeuntia nubila cælum:
Et grauis effusis decidit imber aquis.
Hinc tonat,hinc missis abrumpitur ignibus æther:

in astra ueniſſe.nūc ad id rez ipsam adiungit.¶ Nam:qa.¶ Pater:ipsius Romuli:hoc est Mars.¶ Armipotens:qa bellis p̄sidet.¶ Postq̄ ui.no.mœ.quasi nouā urbē mœnib⁹ cinctā:& bñ fundatā ciuitatē.¶ Et mul.bella peracta: cōfecta.¶ Romulea:potētia.multa dixit:qa Ceninēse:Sabinū:& Veiens.¶ Inqt:dixit.¶ O Iup.Romana potentia hēt uires:auctæ sunt uires ciuiū Romanoꝝ:& Romanū imperiū p̄pagatū.¶ Illa:Romana.i.potentia.¶ Nō eget offi.san.mei.q.d.nō illi est magis opus opera filii mei Romuli.¶ Redde na.filium meū Romulū.¶ Patri:mihi redde dixit qđ ex debito est:& q̄ Iuppiter p̄miserat debituz erat:honesta est petitio:nam qđ p̄missum est: ēt q̄ filius patri restituaī.¶ Quāuis alter:hoc est Remus.¶ Interdīt:uita excessit.ex hoc affectū mouet:cū alterꝝ e filiis amisit:& in cælū uenire non pōt.¶ Qui:ille qui.¶ Restat: supereſt mihi:hoc est Romulus.¶ Erit mi. p se & p Remo fratre.q.d.satis est mihi:si hic p se & fratre referet in cælum:erit hic unus p duobus.¶ Tu:o Iuppiter.¶ Dixisti mihi unus erit:quasi unus tātum ex duobus filiis erit.¶ Quem tu tol.attolles.¶ In side.Cę.quē feres ad astra: quē in Deos referes.¶ Sint ra.sint firma:habeant fidem.¶ Dicta Io.quasi Iouis p̄missa:& est artificiosa conclusio ab æqtate:nā æquū est seruari:& rata esse uerba regia:q̄ inuiolabilia sunt:sint ergo firma ea q̄ dixisti.¶ Iuppiter: ubi Mars dicendi finē fecit:nutu Iuppiter ostēdit se ratū hīre q̄ p̄miserat:& eo nutu Iouis oē cælū concussum est ita:ut Atlas uisus sit cæli firmamētum cōmouere.¶ Iuppiter annuerat:quasi affirmauerat Martis dicta.¶ Vterq; polus:arcticus:& antarcticus.i.septētrionalis & meridionalis:nā poli hoc est cæli cardines duo sunt: Borealis & Australis:sed interdū polus p ipso cælo ponīt: qa cæli pars.¶ Et treme.cōtremuit.¶ Nutu:ipsius,s.Iouis: ac si dicere uelit oē cælum cōtremuit.simile est illud Virgilia nuz:Annuit,& totū nutu tremefecit olympū.¶ Et Atlas

Borealis & Australis regio

mo.p cõmouit. ☞ Cæli ponderanã Atlas fingit cælũ humeris sustinere:de quo inferius dicemus. ☞ Est locus:adhæret uulgari opinioni:locũ ipsum refert:ex quo cũ concionem haberet Romulus raptus est. ☞ Est locus: deest quẽ. ☞ Antiqui dixere pa. Ca. Capream paludem:nec intelligas de Capreæ insula:sed de Caprea palude: quę erat paulo extra urbẽ mare uersus.Vñ Plu.Ad Capreã paludem mare uersus discurrere. ☞ Forte o Romule: ad Romulũ ipsum sermonẽ cõuertit. ☞ Dabas illic iura tuis:ciuibus.s. nam ea die illic apud suos cõcionabat:&(ut dicunt)recensebat exercitũ. ☞ Sol fugit:qa eclypsis fieri uisa est:ut Plu.inqt:cum Sol uelut intempesta nocte defecisset. ☞ Et nubila subeuntia:uenientia sub ipsum cælum. ☞ Remouẽt: ab oculis hoium cælum. ☞ Et grauis imbet:nimbus. ☞ Decidit:ex ipsis nubib⁹. ☞ Effusis ags: nam(ut diximus)subito coorta tempestas denso regem operuit nimbo. ☞ Hinc:ex hac cæli parte. ☞ Tonat:& Liui.Cum magno fragore:tonitribusq.& Plu. ut diximus: Vbi repente exorta tempestas cum tonitribus:ac ingenti uentorum fragore. ☞ Hinc æther:aer:uel cælum ipsum. ☞ Abrumpitur:abrumpi & scindi uĩ. ☞ Missis: pro emissis. ☞ Ignibus:fulminibus & corruscationibus:nã tũc aperiri ex ipso fragore cælum uidetur.

ANT. FAN. Poplifugia

¶ Fit fuga:consternatis oium animis populus est uersus in fugam.Vñ ea dies consternationis multitudinis nomẽ habuit:& poplifugia dicta est:teste Varrone:qđ repente tumultu fugerit populus. ☞ Falsæq; patres in crimina cędis:ad senatorum excusationem dictum est:& ne ignorare uideatur historiam ãc rei ueritatem. ☞ Ventebat Iu.al. hic est Iulius Proculus uir probus & Romulo affinitate coniunctus:qui a Senatoribus subornatus est ut mẽtiretur,nunciaretur; populo uidisse se Romulum humano habitu augustiorẽ.Lege Liuium & Plut.ne sim prolixus in re notissima. Sane Proculum inter cognomina eum dicunt(ut Festo placet)qui natus est patre peregrinante pcul a patria: uel a patre procul progresso & attenuato: idest admodum sene. ☞ Horruerantq; comæ:quod est naturale subito tiore pculsis.Vir.Obstupui steterũtq; comę.

PAV. MAR. Turbæ fuga dr

¶ Fit fuga:a multitudine.s.qa oẽs effugere:unde dies illa turbæ fuga appellata est:ut diximus ex Diony. Et propterea dicunt eam diem cõsternationis multitudinis cognomen habuisse:& usq; ad hæc tẽpora turbæ fuga dicit. & Plu.Diem ẽt inqt:qua ipse e media euanuit concione: turbæ fugã uocant:& nonas caprotinas eo quia sacra ad Capream paludẽ deferebant & reliqua. ☞ Rex: Romulus.s. ☞ Petebat astra:quasi cælum ascendebat. ☞ Eqs patritiis:equis Martis.Curru.n.suo Mars illum in cælum referebat. ☞ Luctus:flebat populus Romuli mortẽ: & patricidii senatus accusabat:creditũq; esset a patribus interfectum fuisse:nisi aduenies ex Alba Iulius Proculus iurasset uidisse Romulum humana forma augustiorẽ: & alia q̃ mox dicem⁹. ☞ Luctus erat:populo.s.nã amissum regẽ lugebant.& erant. ☞ Patres:senatus. ☞ In cri.falsæ cædis: quasi arguebatur huius cædis. ☞ Falsæ:quia nõ ueræ:& hoc ut excusaret senatũ:cũ reuera i senatu discerptus fuerit. ☞ Illa fides: illa credulitas:q; senatus illum lacerasset. ☞ Forsitan hæ.impũsisset se. ☞ Animis:populi.s. ☞ Sed pcul:dum lugeret populus:& senatus cædis accusaret Iulius Proculus:ut Plu.inqt:ex Alba oriundus. Vir inter patres & genere & nobilitate primarius:tũ ẽt cum Romulo fide,beneuolentia,& affinitate coniunctus turbataq; Regis desiderio multitudinem intuens:in concionem uenit: adhibitoq; ad id iureiurando Romu.inqt hodierna prima luce:cum in forum uenirem obuiam se mihi tulit:forma longe augustior humana:ardẽtibus armis septus:cuius fulgore cuq; horruissem primo: quid inq̃ rex hanc infelicem ciuitatem:ac miseros ciues in tam grauissimo tui desiderio luctu & mœrore reliquisti:ille contra:sic Dis placitum est Procule: cũ tot annos inter mortales extiterim in amplissima ciuitate constituta:inter Deoq; sim cœtũ immortaliuq;. Sed lætare atq; annuntia Ro.ut iustitiam & militiam colant cum nullæ futuræ sint tãtæ opes:quæ nostris armis resistere possint. Ego uero meã semp propitio numine progeniem sospitabo.Mira huic uiro tradita fides:ob affinitatem cum Rege:& ob probitatem,& adhibitum iusiurandum. Tum plebs deposita omni suspitione:& contumelia Romu.Quirinum appellantes:ut Deum colere cœperunt,& reliqua.eadem fere refert Li.Sed quia Plu.posterior fuit:ea potuit & a Liui. & a Poe.nostro accepisse.At Lactantius primo lib. diuinarum Institutionum:Romulum inqt desiderio suis fuisse declarat Ennius:apud quem populus amissum regem dolens hæc loquitur:O Romule,Romule dic:qualem te patriæ custodem dii genuerunt. Tu produxisti nos intra luminis oras.O pater:o genitor patriæ.O sanguineq; Diis oriundum.Ob hoc desiderium facilius creditum est Iulio Proculo mentienti:q subornatus a patribus est:ut nũciaret plebi suæ uidisse se Regem humano habitu augustiorem:eumq; mandasse ad populũ ut sibi delubrũ fieret se Deũ esse: & Quirinum uocari:quo facto & ipsi populo psuasit,Romulum ad Deos abiuisse:& senatũ suspitiõe cædis regiæ liberauit. ☞ Sed Iulius ueniebat ꝓcul: quasi longe: sed per hãc dictionem procul allusit poeta ad cognomen huius:qa Proculus dicebatur.Proculi uero cognomine hi uocant(ut Põpe.inqt) qui peregrinãte ꝓcul a patria patre nati sunt. ☞ Lũaq; fulgebat:ergo nox erat. & Liui⁹ & Plu.hodierna prima luce dicũt. Tu uero hoc referas ad Romanũ diẽ:qui ex media nocte in mediã noctem terminabat.Ergo hodierna prima luce:prima parte diei:& sic ẽt nox esse poterat. ☞ Nec erat usus facis:qa luna lumen dabat:non ergo opus erat face. ☞ Cum:quãdo. ☞ Subito motu:quasi repentina excussiõe. ☞ Sinistræ sepes:quæ a sinistra uiam sepiebant. ☞ Tremuere: uisæ sunt tremere: & hoc Numine aduenĩte. ☞ Ille:Proculus. ☞ Rettulit gradum:quasi retrocessit. ☞ Et comę horruerant:& hoc propter metum quasi rigueranr:nam naturale est:ut timore deficiente sanguine a partibus exterioribus contrahitur cutis:& ex ipsa contractione pili rigescunt:de hoc disseruimus superiore libro in eo uersu: Obstupui,sensiq; metu riguisse capillos. ☞ Pulcher &: q̃lis Proculo Romulus appuerit. ☞ Pulcher & ma. hu. ut Plutar.inqt:Forma augustior humana. ☞ Et deco.tra.de trabeis supiore libro i pricipio diximꝰ:ut a Dionysio asseritur: Trabeæ uestes togatæ dicunt purpura circũductæ sub tegmine pũiceo:q̃s aureæ fibulę annectebãt. Romulus primũ i urbe usus ẽ trabea:& trabeis inqt Plin. usos accipio reges.ergo. ☞ Decor⁹:ornat⁹ trabea. ☞ Visus ẽ ad esse Ro.i me.uia.qa medio i itinere appuit ipsi Proculo.

Iulius ꝓculus de Romulo

Proculi cognomen

¶ Et pa.

Et dixisse simul, prohibe lugere Quirites:
Ne uiolent lachrymis numina nostra suis.
Thura ferant: placentq; nouũ pia turba Quirinũ:
Et patrias artes, militiamq; colant.
Iussit: & in tenues oculis euanuit auras.
Conuocat hic populum: iussaq; uerba refert.
Templa Deo faciũt: collis quoq; dictus ab illo est:
Et referunt certi sacra paterna dies.
¶ Lux quoq; cur eadem stultorum festa uocetur,
Accipe: parua quidem causa, sed apta subest.
Non habuit doctos tellus antiqua colonos:
Lassabant agiles aspera bella uiros.
Plus erat in gladio, q̃ curuo laudis aratro:
Neglectus domino pauca ferebat ager.
Farra tũ ueteres iaciebant: farra metebant:

ANT. FAN. ¶ Et pa. ar. militiãq; colãt: Liuius: Nuncia Romanis cælestes ita uelle ut mea Roma caput terrarũ orbis sit: pinde rem militarem colãt: sciãtq;: & ita posteris tradant nullas opes humanas armis Romãis resistere posse. Est aũt ars Romanorũ regere iperio populos: teste Virg. Stati dies: quia festũ Quirini statũ est ac certo & fixo die solitum celebrari. ℣ Lux quoq; cur eadẽ stultorũ festa uocet Accipe: Quirinalia stultorũ feriæ dicebant: auctore Festo: quod eo die sacrificabãt hi: q solẽni die aut nõ poterant rem diuinã facere: aut ignorauerãt: q̃s ferias Varro eorũ inqt hoium eẽ: q fornacalibus nõ fuerũt feriati: q̃ sacra statiua nõ erãt: sed indicebant. Vñ auctor ait infra: Curio legitimis tũc fornacalia uerb Maximus idicit: nec stata sacra facit. Plu. Quirinalia inqt his assignari q cuius eẽnt Tribus ignorarent aut his q nõ: ut alii tributim Fornacalibus rẽ diuinam fecerant: q aut ipediti fuissent: aut aliquo peregre pfecti: aut denicq; diem ignorassent: quibus recuperandi eius Festi Quirinalibus ptãs dabat. Sane Fornacalia Numa Põpi. instituit Caluæ: teste Pli. erantq; farris torrẽdi serie: qđ & Festus scri. dicẽs Fornacalia sacra eẽ: cũ far in fornaculis torrebant: q̃ fierũt ad fornacẽ: q̃ in pistrinis erat fieri cõsueta: religiosaq; ẽt agrorũ terminis. Institutũ est aũt a Numa: ut far torreret: qm̃ tostũ cibo salubrius esset: ut diximus supra. Quare ait Varro messum far pmendum hyeme in pistrino ad torrẽdum: quod ad cibarium expeditum uelimus. Sciendũ q; apud maiores nostros qa molari usus non erat (ut inqt Seruius) frumenta torrebant: & ea in pilas missa pinsebant: uñ pinsores dicti sunt: qui nũc pistores uocãtur. Hinc Donatus: Triticũ inquit torrebant prius: ut tũdi posset. Vir. Frugesq; receptas Et torrere parant flãmis, & frangere saxo. Legimus apud Herodotũ Scythas aratores nõ ad panẽ conficiendũ ferere triticum: sed ad illud torrendum. ℣ Parua qdem cã: non multi momẽti: ac ridicula: & a stultitia nata. ℣ Neglectus ager: non recte cultus cum ignorarent rõnem agri colẽdi: ideoq; puentus erãt tenues. ℣ Farra tũ &c. maiores, q̃ uis impiti agriculturæ, farra tamen serebant: a quibus farinam dictã uolũt: q̃uis & ex aliis frumẽti spẽbus fieri soleat: quod far apud ueteres in usu fuerit. Est autẽ iacere hic ferere. Sane a ferendo Seiã Deã: ut Segetiã a segetibus appellatã ueteres maxime norũt: auctor Pli. tertiãq; hoc est Fortunã caluã: ut nonnullis placet: quam religiosum fuit nominare sub tecto.

PAV. MAR. ¶ Et di. & est uisus similis. ℣ Dixisse phi, tu Iuli Procule. ℣ Lugere Quirites: lugere Romanũ populũ. ℣ Ne ipsi: scilicet Quirites. ℣ Violent: quasi offendãt. ℣ Nostra nũina: qa iã relatus sum in Deos. ℣ Suis la. quasi dicat ne uideantur lachrymãdo gloriæ inuidere. ℣ Thura se. quasi offerãt mihi thura: sacrificẽt mihi. ℣ Piatur. q̃si religiosa multitudo. ℣ Placent no. qui sacrificent mihi nouo iam Deo & Quirinũ Deũ appellẽt. ℣ Et co. pa. artes: artes patriæ. artes Ro. sunt q̃ ab Anchisa Aeneæ dicunt: Tu regere iperio ppl̃os Rõane memẽto: Hæ tibi erũt artes: pacisq; iponere morẽ: Parcere subiectis: & debellare superbos.

Artes ergo pñç: prudẽtia: iustitia: clemẽtia: eqtas: magnanimitas: & silia. ℣ Et co. militiã: pstantiã rei militaris: aut militiã ipsam exerceant: ubi hæc locutus est. ℣ Euanuit: ab oculis Proculi. ille ppl̃o cõuocato in cõcionẽ retulit Romuli uerba. ℣ Iussit: Romulus. ℣ Et eua. ocu. ut umbra erat inanis sustulit se ab oculis Proculi. ℣ In auras tenues: & recte: nã spũs in spiritũ: hoc est i aerẽ. ℣ Hic: Procu. l. ℣ Cõuocat po. i cõciõe. l. legit etiam cõuocat pñes. ℣ Et re. uer. iussa: q̃ Romulus iusserat. Verbis Proculi plebs mota est: Quirino tẽplũ dedicauere in eo colle: q ad hoc: ut ẽt Plu. refert: Quirinalis dictus ẽ: licet sint q dicant a Curibus Sabinorũ: q; ibi castra admouerint Quirinalẽ appellatũ. ℣ Faciũt ergo: Romani. ℣ Tẽpla Deo: Quirino. l. ℣ Collis quoq;: collis ẽt. ℣ Est di. ab illo: seu Quirino: seu Quirini tẽplo. ℣ Et certi: q̃si stati & constituti. ℣ Dies re. sa pña: sacra mysteria Rõuli paretis Romanorũ. ℣ Lux quoq;: eadẽ die q̃ Quirini festũ est: seu Quirinalia celebrãtur feriæ Quirinalia

Fornacalia

Far pro mẽdum cẽ hyeme i pistrino

Pinsores

Farina a farre dicta

Seia dea Segesta Dea

Quirinum dictũ a poculo

sunt stultorũ: q̃s ita diffiniuit Põ. Stultorũ feriæ appellabant Quirinalia: q; eo die sacrificãt hi: q soleni die aut nõ potuerũt rẽ diuinã facere: aut ignorauerũt: in q̃ qdẽ sñia & ipse poeta est: in hac eadẽ die Fornacalia celebrabant. De quibus mox differemus: q̃ quia nõ erant stata: hoc est certa: sed fixa: sed a sacerdote indicebant inscriptis in tabella foro apposita noibus curiarũ: ut in suã curiam q̃q; conueniret: q suã curiã ignorabãt tardius q̃ cæteri sacrificabant, & ob id stultorũ feriæ tanq̃ ignorantiũ uocatę sunt. Poeta id ad ueterũ fatẽ refert: nunc expositur? stultorum ferias ita inqt. ℣ Accipe: audias: aut pcipias. ℣ Cur quoq;: cur ẽt. ℣ Eadẽ lux: eadẽ dies in qua sunt Quirinalia. ℣ Vocent festa stul. qa stultorũ festa sunt. ℣ Parua qdem cã subest: p regũ aliarũ magnitudine: quibus magna subest cã: Parua cã dixit in his: cũ pua & leuis sit cur ita dicantur. ℣ Parua sed tamen apta: conueniens & digna est q̃ referat. Plu. lxxxix. pblemate: cũ agat q̃ rõne Quirinalia stultorũ feriæ noient, inquit: An q; nũc diẽ ut Iuba dicit: his assignauerunt: q cuius essent tribus ignorarẽt. An his qui ut nõ alii tributim fornacalibus rẽ diuinã fecerũt q; aut ipediti fuissent: aut aliquo pegre pfecti: aut denicq; diem ignorassent: hoc tpe recuperandi illius festi ptãs data ẽt. ℣ Nõ ha. ut primas horũ festorũ causas explicet: ad antiqtatẽ se refert: in qua agri colẽdi doctrina rara: aut nulla fuit: sed rei militaris maior erat disciplina: q̃ rei rusticæ. ℣ Tellus antiqua: q̃si tellus antiquorũ hoium: aut tellus apd ueteres. ℣ Nõ ha. do. colo. nõ hũit doctos agricolas: nec rei rusticæ pitos. ℣ Aspa bel. lassa. defatigabãt. ℣ Viros agi. uiros idoneos: & q ad oia agi possent. ℣ Pl? erat: magis res militaris q̃ res rustica laudabat. & sic negligentia minor ex agro fructus percipiebat. ℣ Plus erat laudis in gla. hoc est armis. ℣ Quam in cur. ara. i reflexo aratro. ℣ Ager negle. nõ bñ cultus: cui nulla cura adhibebat. ℣ Pauca se. exiguũ fructũ reddebat. Ager ab agendo dr̃: q; in eo qd agit: uel q; græ. αγρος dicit. inde αγροτης rusticus: & αγριος agricolæ: αγριος agrestis. ℣ Farra ta. ut alias diximus auctore Dionysio: sicut Græci hordeum

αγριος Agrestis

Farra

uetuſtiſſimũ frugẽ putãtes hordei primitias in ſacris dabant ulas eas uocantes. Ita Romani pretioſiſſimũ, uetuſtiſſimũq; fructum exiſtimãtes far, ſacrificia omnia ignea ab eo icepiũt: mãſitq; diu: nec icidit in ſumptuoſiores primitias cõſuetudo. Far ergo poeta ueteres inqt & ſerere ſolitos: & metere: & Cereri primitias offerre: inqt ergo & ſi neglect? erat ager. ☞ Tamen ue.ia. ferebãt. ☞ Farra: q̃ Romãis i magno ptio fuere. ☞ Metebãt far. ſecabant ubi matura erant. ☞ Et da. quaſi offerebant.

ANT. FAN. ☾ Primitias Cereri farra refecta dabãt: nõ licebat ḋgustare nouas fruges aut uina ut ſcri. Pli. anteq̃ ſacerdotes primitias libaſſent. ☞ Vſib? admoniti flãmis torrẽda dederunt: intelligentes far toſtũ & cibo ſalubrius eẽ & facilius tũdi cœperũt farra torrere: ſed nulla torrẽdi adhibita rõne: nã q̃ in fornace torrẽda erãt: igne exempto ſulti hoies flãmis torrẽda commiſerunt: q̃ interdũ oẽm farris ſubſtantiã abſumebant ita: ut cinerẽ p̃ farre colligerent: & quod peius eſt aliq̃ ipſas quoq; caſulas adurebant. Sciendũ Cererẽ Deã ruſticor& (ut inqt Seruius) inueniſſe qdem frumẽta: eadẽq; molere & conficere (teſte Pli.) in Attica, Italia, & Sicilia: ob idq; Deam iudicatã. Vt aũt frumẽta torrerent nuſq̃ lectũ eſt Cererem docuiſſe. Huic maiores ſacrificabant primitiũ de ſpicis: quas primũ meſſuiſſent: quod a præmetẽdo dictũ uidet: ſicut Libero muſtũ: qd̃ ſacrima appellabãt. ☞ Peccato ſuo: ſtultitia: ignorantia. niſi peccatũ uoces impietatẽ quod inutiliter abſumerẽt Cereris munus. Vel quod nulli Deo rẽdiuinã facerẽt farra toſturi. ☞ Facta Dea eſt Fornax: excogitatũ atq; inuentum eſt nouũ numẽ Deæ Fornacis: quã orabant: ut eã torrendo farri tẽperiem adhiberet: ut ficaret nõ urereť: ſed Caluę Fornacalia inſtituta ſunt: niſi locus Pli. deprauatus ẽ. ☞ Curio legi. tũc for. uer. Maximus indicit: Curio maximus is dicebať cuius auctoritate curiæ, oẽſq; curiões regebanť. Nouimus. n. Romulũ diſtribuiſſe populũ Ro. in triginta curias: quas nõnulli ẽt Tribus uocãt: qbus poſtea qnq; additæ ſunt ita: ut in ſua q̃q; curia ſacra publica faceret: ac ferias obſeruaret: quarũ ſacerdotes Curiales Flamies dicebanť: auctore Feſto. itẽ Curiones: teſte Dionyſio: unde Curioniũ æs appellatũ ẽ quod dareť Curioni ob ſacerdotiũ Curionatus. Hinc Varro: Curia inqt eſt ubi Senatus rẽp. curat. Illa ẽt curia dicit ubi cura ſacror& publica: ab his Curiones. Itẽ Curiones dicti a curiis q̃ fiunt: ut in his ſacra fiant. Ipſæ aũt curiæ (ut quidã dicũt) ſingulæ a Sabinis mulierib? nomẽ traxerũt: quod Plutar. nõ placet: cũ cõſtet ea& multis a qbuſdã locis datũ eſſe uocabulũ: ex qbus ſingulis cũ. xxxv. eẽnt terni ad iudicãdũ electi ſunt: q̃ cẽtũuiri ſunt appellati: l3 qnq; ſupra cẽtũ eẽnt: uñ cẽtũ uiralia iudicia dicta ſunt. Sciẽdũ curias in decurias fuiſſe diſtinctas: quar& præfecti Decuriones uocabanť. Indicebantur autẽ fornacalia cum ſtata non eſſent a Curione maximo uerbis quibuſdam legitimis more maiorum: qualia ea ſunt apud Macrobiũ. Die noni poſt calẽdas Ianuarias Quiritibus compitalia erũt. ☞ Multa circũ pẽdẽte tabella: multis tabulis ubi certis notis ſingulæ curiæ dignoſci poterant: q̃ tabulæ ſuſpendebanť in foro: ut unuſquiſq; iret in curiã ſuã ad rẽ diuinã. ☾ Primitias Ce. q̃ eſt Dea agriculturæ. ☞ Farra re. in ipſa meſſe. Primitiæ ſunt primi fructus: quos ex agro pcipimus: Dijs tñ offerẽdi: unde Pli. Ac ne deguſtabãt qdẽ nouas fruges: aut uina anteq̃ ſacerdotes primitia libaſſent. ☞ Vſibus: Numa inſtituit Deos fruge coleť: & mola ſalſa ſupplicare: atq; (ut auctor eſt Emina) far torreť: qm̃ toſtũ cibo ſalubrius eẽt: id uno mõ cõſecutũ ſtatuẽdo nõ eſſe purũ ad rẽ diuinam: niſi toſtũ. Is & Fornacalia inſtituit farris torrẽdi ferias. hæc Pli. Poeta ergo inqt ueteres utilitate admõitos far torrere cœpiſſe: ſed torrẽdi ignorantia dãna plurima tuliſſe: nã uſq; adeo torrebãt: ut in cinerẽ uerterent: & caſæ ubi torreret: læpe adurerent. Inſtituta igiť Fornaci Deæ fuere Fornacalia: quo torrẽdæ fruges tẽperarent. ☞ Admoniti ergo: ueteres. ſ. ☞ Vſib?: p uſu: hoc eſt utilitate: qa ſalubri?. ☞ Dederũt farra torrenda: deſiccanda. ☞ Flãmis: ignibus. Numa tñ, ut dixim? hoc inſtituit. ☞ Et tulere multa dãna: multa incõmoda. ☞ Suo peccato: ſua ignorantia. ☞ Nã uertebãt mõ nigras ſauillas: quaſi extinctũ cinerẽ. ☞ Pro farre: loco farris: nã adeo torrebant: ut oia adurerent. ☞ Nũc ignes corripuere: quaſi aduſſere. ☞ Ipſas caſas: ubi torrebať far. ☞ Facta nõ erat primum Dea Fornax: ſed tunc inuẽta: & coli cœpta eſt. ☞ Facta: quaſi excogitata. ☞ Eſt Dea Fornax: & ab ea fornacalia inſtituta a Numa. ☞ Coloni: agricolæ. ☞ Læti Fornace: ipſa Dea: uel qa prius intra domos: ſeu in aperto deſiccabant ad ignẽ: & tũc in fornace extructa: quaſi in furno torrere cœpe. Vnde Pompeius: Fornacalia feriæ inſtitutæ farris torrẽdi gratia quod ad Fornacẽ quæ in priſtinis erat ſacrificiũ fieri ſolebat. ☞ Orãt: coloni ipſi. ☞ Vt illa: Fornax. ☞ Tẽp: t ſuas fruges: moderenť ne adurant: fruges dicẽę ut fruamur. ☞ Curio: Romulus (ut Diony. inqt) condita Vrbe rex & ab hoibus & a Diis creatus: Vrbem triſariã diuiſit: & unicuiq; pti unũ p̃fecit: hi appellati fuere Tribuni. Rurſus unãquãq; Tribum in denas diuiſit partes: has appellauit Curias: quæ triginta fuere: ſingulis curiis ſingulos p̃fecit: hos appellauit Curiones. Rurſus & Curias in Decurias diſtinxit: decuriar& præfectos Decuriones uocauit: ſed Curionum officium erat ſacris p̃ſidere: feſta & ludos populo prædicare: & ordinibus in militia p̃eſſe. ☞ Curio ergo: quaſi ille, qui curię præerat. ☞ Fornacalia feſta indicebat: nam non erant ſtata: ſicut diximus de ſementi ſuperiore libro. ☞ Curio maximus: quia ſacerdos & curiæ præfectus. ☞ Indicit tunc Fornacalia: Fornacis feſta. ☞ Verbis legitimis: ſecundũ legis præcepta. ☞ Nec facit ſacra ſtata: quia non ſunt ſtata: ſed indicta: quod ſuperiore libro declarauimus. ☞ Inq; foro: die q̃ p̃cedebat feſtũ appendebanť in foro tabellę cũ ſignis uniuſcuiuſq; Curię: ut q̃q; i ſuã Curiã ſacrificatũ accederet ☞ Q uęq; curia ſignať certa nota: certo ſigno: ſeu certo noie: nã ſingulis Curiis noia raptar& Sabiar& ipoſita eẽ dñr. ☞ Multa tabella circũ pẽdẽte i foro: cũ ipſo. ſ. ſigno ſeu noie ſcripto. ☞ Multa tabella: nã a ſinguľ Curiis ſingulæ tabellæ: & erãt nũero q̃nq; & triginta. Rõulus triginta inſtituit: ſed poſtea q̃nq; ſupadditę fuere. ☞ Stultaq;: illi q̃ ignorabãt ſuã Curiã: ſtulti ob id dicti ſunt: qa hebetes corde: & minus itelligẽtes. faciebãt tñ & ipſi ſacra: ſed tardius cęteris. ☞ Stultaq;: &. ☞ Stulta ps ppli: q̃ſi ſtulti ipſi. ☞ Neſcit q̃ ſit ſua Curia: & ob id cũ cęteris ñ ſacrificat.

Primitias Cereri farra refecta dabant.
Vſibus admoniti flammis torrenda dederunt:
Multaq; peccato damna tulere ſuo.
Nam modo uerrebant nigras pro farre fauillas:
Nunc ipſas ignes corripuere caſas.
Facta Dea eſt Fornax: læti fornace coloni
Orant, ut fruges temperet illa ſuas.
Curio legitimis tunc Fornacalia uerbis
Maximus indicit: nec ſtata ſacra facit.
Inq; foro multa circum pendente tabella
Signatur certa curia quæq; nota.
Stultaq; pars populi, quæ ſit ſua curia neſcit:

Cereris ĩuenta

Fornax Dea

Curio maxim? Curia Tribus

Curiales flamines

Curiones

Curionium æs Curiæ

Centum uiralia iudicia

De curię Decuriones

Die nõi Tabellę in foro PAV. MAR.

Curio dr̃ ille q̃ p̃eſt curiæ & maxim? intelligitur

Triginta q̃nq; curiæ trahebãt ſingulas tabellas

☾ Extrema

ANT. FAN.

¶Extrema die:extremo anni tpe:hoc ẽ Februario:q̃ fuit ultimus ãni mẽſis:ut diximus ſupra. Nã ſi extremã diei ptẽ accepis quo Fornacalia celebrãt:nulla eẽt cã cur ſtulta ps plebis hoc tpe faceret rẽ diuinã:q̃ nõ eẽt Fornacalibus p̃termiſſa. Accedit ad hoc q̃ cõcluſum non eſſet cur Quirinalia ſtultor̃ feriæ dicerent. ℣ Eſt honor & tumulus aĩas placare pfnas:hoc tẽpore Diis mãibus iuſta ſoluunt:& ferunt epulæ ad ſepulchra ab his q̃bus ius eſt ibi parẽtare:quar̃ meminit Vrgi.iii. Aen. ut Solẽnes tũ ſorte dapes & triſtitia dona Libabat cineri Andrõachæ: unde a ferẽdis epulis(ut Feſto & Varrõi placet) feralia dicta ſunt:q̃bus & a feriẽdis pecudibus nomẽ iditũ uideri põt:q̃uis.n. manes uel leui munere placari ſoleãt:ut lacte:uino:ac cẽteris rebus: quar̃ auctor hoc loco facit mẽtionẽ:mactãtur tñ eis & uictimæ:ut Cædit q̃nas de more bidẽtes: Totq̃ ſues:totidẽ nigrãtes terga iuuẽcos. Ear̃ ſanguinis libatione: necnõ & lactis maiores nõ ſine rõne in parẽtatiõibus utebant:q̃ aĩa ſine ſanguine nobiſcũ nõ eſt:& corpus lacte nutrit poſt aĩæ cõiunctionẽ. Vir. Inferimus tepido ſpumãtia cymbia lacte Sanguinis & ſacri pateras. Idẽ in.v. Aen. Hic duo rite mero libans carcheſia Baccho Fũdit humi duo lacte nouo:duo ſanguine lacro. Ex his uinũ quo ſepulchra ſpargebant reſpſu̾ dixerũt:auctore Feſto. Sciẽdũ iferias certis ptis eẽ Platonicæ illius iuſtitiæ:quã diuinus Philoſophus in tria genera diſtinxit:quor̃ aliud docuit circa Deos: aliud circa homines:aliud circa defunctos uerſari: ii efferebant ueſpertino tpe:cũ pp̃ inopiã funebri põpa efferri nequirẽt: unde Veſpiliones noĩati ſuntq̃ eorũ cadauera funerãda curabãt. ℣ Parua petunt Manes:Dii inferi:q̃d ſequentia oſtendunt: ut Non auidos ſtyx habet ima Deos: q̃uis augures tam ſuperos q̃ inferos Deos Manes dicebant. ℣ Tegula por.ſa.eſt uel co. Et ſpłæ fruges:põebant epulæ in his ſacris ſup ſilicẽ:q̃ inde(ut ait Ser.) Silicernĩũ dicebãt:quo uocabulo q̃dã ſignificari uolũt funebre cõuiuiũ q̃d ſenibus exhibeẽt. Dona.uero Silicernĩũ inq̃t cœnã eẽ q̃ inferẽt Diis Manibus:q̃ eã filẽtes cernãt.i.umbræ poſſideant:uł q̃ q̃ eã inferãt,cernãt:neq̃ deguſtẽt. De corõis Vaſo alibi: Tu tñ extincto feralia mũera ſemp Deniq̃ tuis lachrymis hũida ſerta dato. ℣ Inq̃ mero mollita Ceres: q̃ ritus huius ſacrificii exigit mer̃ uinũ.i. pur̃: auctore Ser. ℣ Violęq̃ ſolutæ:nõ redactæ in ſta:ſed circũ filicẽ,ſi ue tegulã ſpłæ. ℣ Hæc hẽat media teſta relicta uia:q̃ extra urbẽ erãt tumuli mortuor̃:quos ad uiar̃ latera hodie cernimus,uñ ait ſuue. Quor̃ flamia tegit cinis atq̃ latina. Sepeliebant tñ mortui ẽt domi ſuæ:unde orta ẽ cõſuetudo,ut lares in domibus colerent. legit ẽt: Reperta. ℣ Nec ma.ue.hoc ẽ q̃d diximus ſupra ẽt Mãibus uictias imolari. ℣ Adde p̃.q̃ nõ ſolũ ſacrificiis ſed p̃cib̾ & uotis nũina placant:ut Iunõis magnæ primũ p̃ce numẽ adora: Iunõi cane uota libẽs. Et uotis,p̃cibuſq̃ iubẽt expoſcere pacem. ℣ Hunc morem Aeneas:Numa Pompi. quidem (ut diximus)ſtatuit:ut hoc menſe iuſta Diis Mãibus ſoluerẽtur:ſed Aeneas putat hũc morẽ placãdor̃ Manũ in Italiã attuliſſe:q̃ pr̃i Anchiſæ Iuſta pſoluit:ut ẽ in.v. Aen.

¶Sed ſa.ſa.ipſa ſacrificia. ℣ Relicta:eor̃.ſ. negligentia.

Veſpiliones

Silicernium

De ſacris mortuorum

Mortuorũ ſepultura

Mos ſoluendi

Iuſta diis ab Aen. PAV. MAR.

Sed facit extrema ſacra relicta die.

¶Eſt honor & tumulis animas placare paternas:
Paruaq̃ in extructas munera ferre pyras.
Parua petunt Manes:pietas pro diuite grata eſt
Munere:non auidos ſtyx habet ima Deos.
Tegula porrectis ſatis eſt uelata coronis:
Et ſparſæ fruges,paruaq̃ mica ſalis:
Inq̃ mero mollita Ceres:uiolæq̃ ſolutæ:
Hæc habeat media teſta relicta uia.
Nec maiora ueto:ſed & his placabilis umbra eſt.
Adde preces,poſitis & pia uerba focis.
Hunc morem Aeneas pietatis idoneus auctor
Attulit in terras iuſte Latine tuas.

℣ Die extrẽa:q̃ſi extrẽa p̃te diei:poſtea q̃ cæteri ſacrificiũ abſoluiſſẽt. ℣ Eſt honor:dixim⁹ ſupius Februario mẽſe ĩſtituta p̃ Maniũ expiatiõe:aut exaturatiõe ſacrificia: ut Mac.refert a Numa:q̃ hoc mẽſe ſtatuit:ut iuſta Diis Mãibus ſoluerent̃:ut Plu.aſſerere uł a Rõulo:nã cũ lupcalia attigit,iqt q̃ ad expiãdos Mães cõſtituta uidebãt. Fiebãt .n.neſaſtis diebus Februarii mẽſis quẽ piacularẽ iterp̃tãtur:ſed ut poetæ placet more hũc i Italiã Aeneas detulit:ſint tñ a q̃buſdã iſtituta: eadẽ die q̃ & Quirinalia: & Fornacalia fiũt,fieri & ipa i cipiũt. ℣ Eſt ergo honor tumulis:ſepulchris. ℣ Placare: exaturare. ℣ Aĩas: umbras. ℣ Paternas:parẽtũ:uel maior̃ quorũcũq̃ mortuorũ. ℣ Et ferre pua mũera i extructas:i cõpoſitas & ordĩatas. ℣ Pyras:pyra eſt illa lignor̃ cõgeries accẽſa i qua mortuor̃ cadauera adurebant̃:ergo ſingulis annis pyræ ip̃z referebant̃:niſi itelligeẽ malim⁹ pyras, pyrãides in q̃bus oſſa recũbebãt ſeu ſepulchra ipa. ℣ Paruo pe.diderat pua mũera ferẽda eẽ:nũc illud cõfirmat q̃d parua a Mãibus petant̃ nõ eẽ apud iferos auaritiã. ℣ Manes: q̃ſi Dii iferi:tñ p̃prie bõi dñr.ide mãe q̃d ẽ bonũ:niſi q̃d tũc dies mãere icipiat itelligam⁹. ℣ Petũt pua:mũera.ſ. ℣ Pietas:q̃ſi piũ offm. ℣ Eſt grata p̃ munere diuite:q̃a magis illis placẽt pietatis mũera,q̃ opulentiæ. ℣ Styx:ipẽs p̃ gñe: ſeu ps p̃ toto:ħ ẽ iferi ip̃i:nã ſtyx palus ẽ inferni: & p̃prie mœſtitiã ſignãtia στυγνάζω q̃d ẽ mœreo:ſeu στυγέω q̃d ẽ odio hẽo. ℣ Styx:tñ ab Heſiodo Oceãi:& Thetyos filia dr:q̃ ex Pallãte Victoriã genuit:quã adeo giganteo bello Diis fauit: ut Dił p mr̃em peierar̃ nõ audeãt. Hero.autẽ tradit ſtygẽ puã eẽ aquã i Arcadia in citate q̃ dr Nõaris: ex petra q̃dã p̃fluẽtẽ:q̃ q̃dẽ aqua(Plini.teſte)licet neq̃ odore,neq̃ colore ſit aboſabilis:illico tñ pota necat. ℣ Styx: ergo ipa iferni pal⁹. ℣ Nõ hẽt Deos auidos:cupidos: aut auaros:ut magna expoſcãt:ĩ modico ſũt cõtẽti. ℣ Tegula:q̃ a tegẽdo dcã ẽ. ℣ Tegula:hoc ẽ teſta. ℣ Velata:ornata:circũdata: ſeu coopta. ℣ Porrectis:appoſitis. ℣ Corõis:ſcis.ſ.e floribus,aut ex uiridib⁹. ℣ Satis:ſufficit ad ſacra hæc:& ſatis ſũt. ℣ Fruges ſpar.& par.mi.ſa.hoc eſt mola ipa:q̃ erat farre & ſale mollito:ut Var.ĩqt:& ſepe diximus.& ſatis ẽ. ℣ Ceres mollita hoc ẽ panis mollitus. ℣ In me,non in uino aqua imixto: ſed in mero. ℣ Et uio.ſo.nõ infertæ,ſed ſolutæ & circunſpłę:his manes cõtẽti ſunt. ℣ Teſta rei me,uia hẽat hæc: ponant̃ hæc i ipſa tegula:& relinquãtur in media uia:nã circa uiã cõſtruebant̃.& nos apud barbaros in Africa, Cilicia,& oi fere Aſiatica ora ſeruari uidim⁹. ℣ Nec ma. pua qdẽ dixit Mãibus offerẽda:nõ tamẽ ĩhibẽtur maiora: ſed puis exaturant̃ Mães:addẽdæ quoq̃ ſunt p̃ces accẽſis luminibus. ℣ Nec ue.ma.munera.ſ.offerri nõ p̃hibeo q̃ maiora facias ſacrificia. ℣ Sed & um.aĩa extincti corpis: q̃ umbra ẽ.unde Hor. Puluis & ũbra ſumus. ℣ Eſt pla. placari ſeu ſaturari põt. ℣ His p.ſ.oblatis mũeribus. ℣ Adde p̃.ipſis mũeribus. ℣ Et ſua uer.nã poſſes addere p̃ces non tamen ſua uerba:& iõ. ℣ Sua uer.q̃ſi p̃pria, cõgrua, ſeu conueniẽtia defunctorũ expiatiõi. ℣ Accẽſis ſo.p̃ accẽſis luminib⁹:uti & nos xp̃iani facim⁹. ℣ Hũc mor. cõuerſio oronis ad Latinũ Italiæ regẽ:q̃ in ei⁹ regnũ Aeneas mo-

De ſtygepalude

Iuſta ſacra pro mortuis

rem hũc expiatiõis,ſalaꝫ attulerit. ☞O iuſte Latine:ut eũ ab æqtate:q̃ polluit cõmẽdaret iuſte dixit.Latinũ genitũ ex Fauno & Marica nympha Vir.dixit.Diony.autem duos filios his in locis ubi Roma eſt:reliqſſe dicat Pallãtẽ ex Euãdri filia natũ iqt:Latinũ uero ex Hypbõde puella q̃dã:quã dãte pr̃e obſidẽ extulit:ſeruauitq; quodã tpe caſtã:ſed cũ deinde nauigaſſet i Italiã adamatã ipleuit: traiecturuſq; iã Argos,Aboriginũ regi Faũo collocauit: q̃ cã multis opinãdi fuit : nõ Her.filiũ Latinum fuiſſe:ſed Fauni.Euſtachiꝰ aũt ait Latinũ Vlyſſis ex Circe filium. ☞O iuſte ergo Latine Aeneas idoneꝰ auctor pietatis: quaſi religioſi officii.Pietas de iſeriore ad ſupiorẽ ẽ.Aeneas aũt iſigne fuit pietatis exẽplũ:nã pius in patrẽ, piꝰ i pr̃iã,piuꝰ i Deos. ☞Idoneꝰ idẽ i oibus ẽ: q̃ſi idẽ Aen.ipe i oibꝰ pietatis officiis. ☞Attulit hũc morẽ:hãc annuam cõſuetudinẽ p mortuis ſacrificãdi:nã p pr̃e quotãnis ſacrificabat. ☞In terras tuas:i latiũ:uñ morẽ accepe poſteri.

Ille patris Genio ſolennia dona ferebat:
Hinc populi ritus edidicere nouos.
At quondã,dũ longa gerũt pugnacibus armis
Bella:parentales deſeruere dies.
Non impune fuit,nam dicitur omine ab iſto
Roma ſuburbanis incaluiſſe rogis.
Vix equidem credo:buſtis exiſſe feruntur,
Et tacitæ queſti tempore noctis aui.
Perq; uias urbis,latoſq; ululaſſe per agros
Deformes animas uulgus inane ferunt.
Poſtea præteriti tumulis redduntur honores:
Prodigiiſq; uenit,funeribuſq; modus.
Dum tamen hæc fient,uiduæ ceſſate puellæ.

ANT. FAN. ☾Pr̃is ge.umbræ pr̃is quã colebat:ut loci geniũ. Eſt.n. genius iterdũ uniuſcuiuſq; loci Deꝰ.Sed de hoc aſs. ☞Solẽnia do.anniuerſaria:ut Solẽnes tũ ſorte dapes: & triſtia dõa Libabat cineri Andrõachę. ☞Parẽtales deſ.dies:Romani bellis ipediti dñr oli parẽtalia itermiſiſſe:cuiꝰ ipietatis pœnas luerũt morte multoꝝ. ☞Omie ab iſto:omino ſa ifauſta ipietate.Quid.n.aliud ſibi ominaꝝ ipius q̃ iram Deoꝝ. ☞Suburbãis icaluiſſe rogis:cũ multi iterirẽt: q nõ longe ab urbis mœnibus urebanꝝ:creditũ eſt iratos Manes pentalibus itermiſſis Romanos ea calamitate mulctaſſe.Et hoc ẽ qđ auctor ait:Nõ ipũe fuit.Neq;.n. placet interp̃teris:nõ ipune qđ nocturnis ululatibꝰ territi ſint q̃ parẽtalia intermiſiſſent:ſed qđ ea negligẽtia ſiue ipietas Romanis multoꝝ iteritu cõſtitit.Qđ qa exploratum & certũ nõ erat: Oui.ſi eiꝰ uerba expẽdis,ita loqtur:ut dubitare uideaꝝ. ☞Prodigiiſq; uenit funeribuſq; modꝰ: ceſſauerũt multoꝝ iteritus & pdigia:ac mortuoꝝ q̃rimoniæ pentalibus reſtitutis.Significat eni modus hoc loco finẽ. ☞Dũ tñ hæc fiẽt,uiduæ ceſſate pullæ:dum hæc ſacra mortuis pſoluunt religioſum ẽ nubeꝝ quẽadmodũ & mẽſe Maio:teſte Porphyriõe:quo Lemuria celebranꝝ a Romulo iſtituta:ut occiſi Remi umbræ placarenꝝ. Legimꝰ idẽ aliq̃n cuſtoditũ & mẽſe Martio:quo Minerua Martẽ uiciſſe dicitur:& obtẽta uirginitate Neriene appellata.

Opinio de animis uaria

Parẽtalia ſacra

PAV. MAR. De Deo Genio ☾Ille:Aeneas.ſ. ☞Ferebat do.ſo.q̃ſi annua dona. ☞Genio pa.Anchi.ſ.Geniũ,ut Põ.inqt,Deũ appellabãt:q uim obtineret reꝝ oium gerẽdaꝝ. Auſuſtius:Genius inqt ẽ Deoꝝ filius:& parẽs hois:ex quo hoies gignunꝝ:& ppea Genius meus noiaꝝ,q me genuit. Alii Genium putarũt uniuſcuiuſq; loci Deũ:& p hoc ultimo hic accipe poſſes. ☞Genio pa.Deo loci p ipſo loco:in quo pr̃ erat ſepultꝰ. & Vir.in.v.Aen.ad Anchi.tumulũ:Incertus Geniũ ne loci hinc ab ipſo Aen. ☞Populi:Latini. ☞Edidicere ri. ordines:mores. ☞Pios:qa p patribus:ſeu p maiorũ umbris. Poeta aſſignat ordinẽ huius moris pietati Aen.Veꝝ longe ante illũ Pluto morẽ docuit honoꝝ mortuis exhibendoꝝ.Nã de Aen.Dio.iqt:Plutonẽ uoluũt ſepulchroꝝ, funerũq;,atq; honoꝝ:q̃ mortuis ipẽdunꝝ:uſum itroduxiſſe cũ antea nulla reꝝ haꝝ apud hoies eẽt cõſuetudo.Quæ cã extitit ut uita functis dñari exiſtimareꝝ. Antiqtate illi huius curæ principiũ tribuẽte. ☞At quõdã:ſed dũ bellis incubuere Romani intermiſere hæc interdũ:ſed nõ impune:nam egreſſæ e ſepulchris defunctorum ferunꝝ umbræ:erraſſeq; cũ q̃relis & p urbis uias,& p agros:qđ quidẽ magno erat oſtẽto:ſed cum intermiſſa:& extinctis debita reſtituerenꝝ, ceſſaſſe pdigia hæc. ☞At:ſed. ☞Quõdã:p aliq̃n. ☞Dũ:populi ipſi. ☞Gerũt lõga bella : dum diu bellantur. ☞Armis pugnacibus : cũ qbus pugnaꝝ. ☞Deſeruere di.parẽ.dies parentalium ſacrorum : in quibus p parentibus ſeu maioribus extinctis epulæ ſepulchris ferebãtur: unde & ferales & ferialia dicta ſunt: & parẽtare:quod eſt ipſa ſacra p mortuis facere. ☞Nõ fuit hoc impu. deſeruiſſe,ſ. parentalia. ☞Nam dicitur: refert ſe ad rumorem. ☞Ab iſto omine:quaſi ab hac mala,uelut infauſto omine,cauſa:quia malum fuit illa deſeruiſſe. ☞Diciꝰ Roma incaluiſſe rogis:arſiſſe rogali:& ſub urbano igne:uel(ut alii dicũt)nõ q̃ incenſa fuerit rogoꝝ cã ulla ex pte: ſed incaluit bellis ciuilibus:q̃ portẽderũt:q̃ egreſſæ ſunt e ſepulchris umbræ. ☞Suburbãis:ut denotet ſepulchra extra urbẽ fuiſſe in ſuburbiis:nã extra urbẽ & adurebanꝝ & ſepeliebanꝝ corpa.Suburbana ſunt: q̃ extra urbẽ ſunt:tñ ſub urbis iuriſdictiõe. ☞Vix eqdẽ credo buſtis exiſſe ſe.Pythagoreũ ſe eẽ oſtẽdit:cũ id non credat circa ſepulchra umbras errare. ☞Vix eqdẽ:ego quidem. ☞Credo:uix poſſum adhibere fidẽ. ☞Feruntꝝ aui: quaſi maiores extincti. ☞Exiſſe buſtis:a ſepulchris. ☞Et tacitę q̃ſti:q̃relas fudiſſe. ☞Tpe noctis:per noctẽ. ☞Et ferũt: dicunt. ☞Aias deformes:umbras tetras & pullas p appoſitionẽ. ☞Vulgꝰ in.q̃ſi multitudinẽ leuẽ & uacuã:nã utrũq; inane ſignificat:uacuã qa ſine corpe. ☞Vlulaſſe:qđ luporũ eſt. ☞Per uias urbis:p uias,qbus in urbẽ itur:& per uias q̃ in urbe ſunt. ☞Et p latos agros:per lata arua : ut apud Lucanũ de Syllãis Manibus & de Mario legimus: Inſonuere tubæ & quãto clamore cohortes Miſcenꝝ:tãtum nox atra ſilentibus aruis Edidit & medio uiſi cõſurgere cãpo Triſtia Syllani cecinere oracula Manes: Tolentemq; caput gelidas Anienis ad undas: Agricolæ fracto Mariũ uidere ſepulchro. ☞Poſtea:ceſſauere hæc (ut diximus)cum ſepulchris honores debiti reſtituerentur. ☞Poſtea:poſt hæc. ☞Honores p̃teriti.ſ.intermiſſi ipſa ſeralia ſacra derelicta. ☞Reddunꝝ tumulis : reſtituunꝝ ſepulchris. ☞Et uenit modus:quaſi finis,pdigiis huius portentis & monſtris. ☞Et funeribus:ſpẽs Metonymiæ eſt: quaſi defunctis ſeu funeratis. ☞Dũ tamen hæc: dũ feralia hæc p mortuis fiunt:q̃ nuptæ ſunt ſecubant a uiris: q̃ maturæ & nubiles:neq; ſe comãt:neq; cõiugium ineãtiicludẽda quoq; ſunt inter tẽpla Deoꝝ ſimulachra:neq; illis ſacrificãdũ:nã erãt extinctoꝝ umbrę his diebus,ut depaſcanꝝ appoſitas epulas:durareq; debẽt ſacra hæc ad finẽ uſq; mẽſis:& tot diebꝰ hæc obſeruãda ſunt:erũtq; dies xi. ☞Dũ tamẽ dum pro donec. ☞Fiunt hæc:ſacra feralia. ☞Ceſſate puellæ uiduæ:quaſi uos puellæ:q̃ nup nuptæ eſtis. ☞Ceſſate:a matrimonio:q̃ſi ſeccubate a uiro.& iõ uiduæ,i.illis diebus uiro diuiſæ:nec itelligas de his quæ nuptæ nõ ſunt.Nã has explicat uerſibus ſubſequẽtibus.

Ne puellæ nubãt i ſacris feralibus

☾Pinea

ANT. FAN.

¶Pinea tæ.a parte totũ accipimus:hoc eſt a face nuptiali oẽȝ nuptiaȝ celebritatẽ.⁋ Dies puros:nõ ferales: quales ſunt undecim dies reliq Februarii: ut apte auctor oñdit. ⁋ Nec tibi:monuit uiduas nubẽdi cupidas:nũc admonet uirgines uiro maturas ne diebus ĩpuris ſe ad nuptias p̃parẽt.⁋ Comat uirgineas haſta recurua comas: nõ dicit eburneũ inſtr̃m:ut qdã uolũt:quo diſcriminat capill⁹: nec calamiſtrũ: ut aliis plȝ. Vnde Cicero calamiſtratam comã appellat. Eſt.n. acus maior:q̃(ut ĩqt Var.)caleſcã i cinerẽ capillus ornat: uñ cinerarii ac ciniflões dci ſunt miniſtri calamiſtrorũ: qbus matronæ capillũ criſpabãt: ſed haſtã ſignificat q̃ nubentis caput comabat:ut Plu.& Feſtus meminerũt:ita ut haſtæ cuſpide cõa diſcrimiare tur:dicebat aũt hæc cælibatis:quã ſtetiſſe oportebat ĩ corpe gladiatoris occiſi:iõqꝫ ea ornabat nubentis caput: ut ſic uxor cõiuncta cũ uiro eẽt i ipſa cũ i gladiatoris corpore fuerat:uel qa matronę in Iunõis Curetis:ſiue Curitis tutela ſunt:q̃ ab haſta ferẽda ita dicebat:ꝙ Curis lingua Sabinoȝ haſta(ut diximus)uocareť.Vñ nõnulli eam Curitim dicũt:nõ Curetim:cuius ſtatuæ ut plimũ haſtæ inixæ cernebant:uel ut omẽ fieret uiroȝ fortiũ gignẽdorũ:uel ꝙ nuptiali iure ĩperio uiri nubẽs ſubiicit: qa haſta ſũma armorũ & ipſi ẽ:quã ob cãm uiri ſortes ea donabãtur:& captiui ſub eadẽ uẽdebãt:uel qa pria cõnubia uiolẽta fuerũt:uel ut diſcerẽt uxores ſeueȝ & mime effœminatũ ornatũ ꝓbare:uť ꝙ ſolo ferro nuptię ditimẽdæ ſint. Recurua uero haſta hoc loco dr̃:ꝙ depmi ſoleat dũ eius ferro diſcriminat coma nubẽtis.⁋ Dii quoq; tẽ. ſo.ce.optis:claudũtur Deoȝ tẽpla:dũ manib⁹ iuſta ſoluunt:& q̃ſi intermittit Deoȝ cæleſtiũ honor.⁋ Thure uacẽt arę ſtẽt ꝙ ſine igne foci:ceſſent ſacra cætera:& ſacroȝ ignes: ſed reluctari nobis ur̃:qđ infra legimus:Ara ſit hic ignẽ curua ſert ruſtica teſta.ſtẽ illic:Lanigeri pecoris tibi Termine fibris Sacra iubet fieri ſextus ab urbe lapis. Dicẽdum igit ea lege cæteroȝ Deoȝ ſacra ceſſare:ut nõ omittant quæ p̃ſcribit neceſſitas.⁋ Nũc aiæ tenues:mãifeſta ratio. Mortui.n.nihil cæleſtib⁹ dñt:auctor Ser.& errãtibus umbris oĩa fere polluunt:uñ nõ uidẽtur poſſe Diis ſupis pura ſacra exhiberi:niſi feralibus abſolutis.⁋ Corpa ſũcta ſepulchris:umbræ ſepultoȝ:q̃ uocant corpora:qa reuera umbræ tres dimẽſiones recipiunt.⁋ Nõ tñ hæc ultra: deeſt uerbũ:& ẽ ſenſus:q̃ dixi nõ ultra cuſtodiẽda ſunt: q̃ quot dies ſuperſunt ad ĩplẽdũ Februariũ: & quot pedes nr̃is carminibus cõtinent.Signãt ãt.xi.dies qbus mortuorũ umbræ putabãt errare ac paſci,ſilicernio. Hexametroȝ.n.cũ pẽtametro.xi.pedib⁹ cõſtãt.⁋ Hãc qa iu.ſe.di.ſe.lucẽ Tæda pinea:quaſi fax mr̃imonialis. Tæda ex generibus pinus ẽ:cuius accẽſæ uſus in cõnubiis erat & i ſacris. Vnde Pli.de tæda:Flãmis atq; lumini ſacroȝ ẽt grata: hãc mares dũtaxat ferũt:nõ illã mulieres ſed mares ferebãt. ⁋ Pinea ergo tæda:& ſpẽs Metonymię:ẽ fax ipſa cõiugalis,quaſi cõiugiũ.⁋ Exoptat:uel expectat puros dies nõ funereos:nõ mœſtos:ſed imaculatos re funebri claros & lætos.⁋ Nec tibi,q̃ nubilis eſt non ſe comat:non incũbat cultibus:hoc eſt ornatibus:& eſt apoſtrophe ad nubilem ipſam.⁋ Nec:o tu.⁋ Quæ ma.adulta:nubilis : uiripotẽs. ⁋ Vidẽre:uideberis.⁋ Mr̃i cupi.nã cupit hoc mr̃: ut filia placere ſtudeat:ut citius uiro iungat:& hoc ut ſe comat: ergo nũc his diebus.⁋ Nec haſta recurua:ſtylus reflexus: hoc eſt calamiſtȝ.⁋ Comat tibi:q̃ matura mr̃i uidebere. ⁋ Comat:ornet.⁋ Comas uirgineas:crines pellares: dđ uirgo eſt comat comas:figura locutionis eſt:q̃ traductio dr̃icum idẽ uerbũ repetat:mõ in hac:mõ in altera ſignificatione: ut Veniam ad uos: ſi mihi ſenatus dat ueniam. ⁋ Conde:neq; ſunt illis diebus coniugia ſtipulãda: & ẽ apoſtrophe ad Hymenęũ. ⁋ O Hymenæe:ὑμὴν gr.latine Hymẽ pellicula illa eſt tenuis:qua naſcit infans inuolutus.inde hymenęũ nuptialem Deum multi deducẽtũ uolũt:ſed Martianus Capella Bacchi & Veneris filium dixit:cuius ſit officiũ in nuptiis ſaltare:canere:& limina coronare.Ponit tñ a poetis ꝓ nuptiaȝ Deo.⁋ Ergo o Hymenæe cõde:abſcõde. ⁋ Tuas faces: mr̃imoniales .ſ.⁋ Et aufer ab ignibus atris :hoc eſt funeribus:a feralibus ipſis.⁋ Mœſta ſepulchra:mœſta ab effectu: qa mœſtos oẽs reddunt.Sepulchra dr̃ q̃ſi ſeorſum a pulchro. ⁋ Habent alias faces:non habent lætas: ſed mœſtas: ergo alienæ ſunt a tuis.⁋ Dii quoq; tẽ.neq; eſt illis diebus Diis ſuperis ſacrificãdũ.imo occludenda ſunt eoȝ ſimulachra intra tẽpla:illa tamẽ opta ſint.⁋ Dii quoq;:dii etiã quaſi Deoȝ ſimulachra.⁋ Cęlẽtur:abſcõdant.⁋ Optis: clauſis.⁋ Foribus:ianuis.⁋ Tẽploȝ:aræ.Aram Var.ab areis deducit:q̃ ſunt loca in urbe pura:ꝙ ſic ẽt ara Deum ſit:niſi potius ab ardore.Alii tñ dicũt a græ.uerbo: hoc ẽ ἀρόομαι:hoc eſt oro:& ἀρα oro eſt:inde aræ ꝙ in ſacrificãdo oretur.⁋ Aræ.ua.thu.quaſi uacent ſacrificio: in quo thus adhibebatur.⁋ Et foci ſtent ſine igne:foci loca, ubi ignis fit:uel ipſa ignis fométa:ergo nõ accendãtur pro cęteris ſacrificiis ignes.⁋ Nunc aiæ:cã cur hæc obſeruanda ſunt:ut his diebus nuptæ a uiris ſecubẽt.Nobiles non ſe ornẽt:cõiugia nõ ineant: & Deoȝ ſimulachra cęlent cã ẽ ne qd ꝓfanet:nam umbræ extinctorũ cũ ad epulas ueniant:errãt circa ſepulchra ne qd inficiant ab his cauẽdũ eſt.⁋ Nũc:his diebus.⁋ Aiæ te.quaſi iantes umbræ.⁋ Et cor.ſun.ſepul.quaſi umbræ corpoȝ functoȝ ſepulchris corpoȝ q̃ humata fuere.nã ĩhumata cẽtũ errãt annos: & ad hæc ſacra nõ ueniũt:ergo corpoȝ umbræ: q̃ ſepulchris nõ caruere.⁋ Errãt:circa ſepulchra & epulas ipſas. ⁋ Nũc umbra paſcit:ſaturat.⁋ Poſito cibo:oppoſitis epulis.⁋ Nõ tamen:ſeruanda ſunt q̃ dixit:ſed non ultra dies xi.nã totidẽ diebus errare credunt umbræ.⁋ Hæc tñ: q̃ dicta ſunt.⁋ Nũc ultra:quaſi nõ plibus diebus ſeruanda ſunt.⁋ Quã quot Luciferi:quot dies.⁋ Supſunt:reſtãt. ⁋ De menſe:Februario.ſ. nã ſi incipias a decimaoctaua die numerare uſq; ad finẽ:erũt.xi.dies:qđ & ipſe nũc melius declarat.⁋ Quot carmina nr̃a:hoc ẽ hi Elegi uerſus. ⁋ Habent pedes:nã alter hẽt ſex:qa eſt hexameter.alter. v.qui pentameter:& ſic ſunt.xi.pedes.ita &.xi. dies ſupſunt de mẽſe.⁋ Hanc qa:ab hoc igit ꝙ epulæ ſepulchris ferant:feralis dies dicta ẽ:& feralia ſacra.Vnde Põpe.Feralia Diis Manibus ſacra feſta ferendis epulis.& Var. ab inferis & ferendo:ꝙ erãt tum epulas ad ſepulchrum qbuſuis ſibi parẽtare.⁋ Dixere:ergo ueteres.⁋ Hanc lu. hãc diẽ.⁋ Feralia:quaſi feralẽ:& feralia ſacrificia.⁋ Quia fe.iu.qa ꝓ mortuis iuſta ſoluũt:nã ħ ꝓprie iuſta dicimus.

Expectet puros pinea tæda dies.
Nec tibi,quæ cupidæ matura uidebere matri:
Comat uirgineas haſta recurua comas.
Conde tuas Hymenæe faces:& ab ignibus atris
Auferhabent alias mœſta ſepulchra faces.
Dii quoq; templorum foribus cælentur opertis:
Thure uacent aræ:ſtentq; ſine igne foci.
Nunc animæ tenues,& corpora functa ſepulchris
Errant:nunc poſito paſcitur umbra cibo.
Non tamen hæc ultra,q̃ cum de menſe ſuperſunt
Luciferi:quot habent carmina noſtra pedes.
Hanc,quia iuſta ferunt,dixere feralia lucem:

Calamiſtrum

Haſta q̃ nubẽtes caput comabãtur

Iunonis Curetis appellatio

Silicernium

PAV. MAR.

Hymenę? Bacchi & ueneris filius

Hexametri & Pẽtametri comparatio

Feralia ſacra quare

ANT. FAN.

¶Vlti.pla.Ma.illa dies:aduerte non unã his carminibus diẽ oñdi lector ingenioſe:ſed duas ex.xi.Hic.n.ſenſus eſt: Hãc diẽ quã & Quirinalia & ſtultorꝝ feſtũ appellãt ẽt Feralia dixerũt:qa ferẽ Siliceniũ ad ſepulchra & ſolui Diis manibus iuſta incipiunt:illa uero dies q̃ Februariũ termi nat placãdis Mãibus ultia ẽ:illa igit̃ ꝓnomẽ mõſtrat hoc loco nõ refert: & monſtrat nõꝓpinq̃ ſed remotiſſimam diẽ:cũ hicꝓnomẽ diẽ in qua nũc ſumus oñdat.ut: Hanc qa iuſta ferũt dixere feralia lucẽ:dicti aũt ſũt Dii Manes quaſi boni ac ꝓſpi ꝙ melior mors ſapiẽtioribus q̃ uitaꝓbet̃.Vñ ĩmanes dicimus non bonos.Augures aũt(ut dixi mus)tã ſupos q̃ iferos Deos manes dicebãt:ꝙ ꝓ eos oĩa manare crederẽt:auctoꝝ Feſto.Ser.uero manes inqt eẽ aĩas eo tpe quo de aliis recedẽtes corpibus nõdũ in alia trãſierunt:q̃ cũ noxiæ ſint p antiphraſim Manes dĩr:nã manũ bonũ eſt.Vñ mane ſm aliquos nomẽ accepit.Alii a manãdo Mães dictos uolũt: ꝙ aĩs oĩa plena ſint inter lunarẽ circulũ & terrenũ.¶ Ecce anus in &c.ſacrificat̃ hoc tpe Mutæ nymphæ ĩfernæ: quæ a loquacitate Lalar uocata eſt:& deinde Lar dẽpta ſyllaba.Hæc ẽ q̃ pepiſſe dr̃ lares:cũ eã Mercurius cõpreſſiſſet:de qbus ſuo loco plura dicturi ſumus.Huius Deæ ſacra recte ſeralibus iũgebant̃:cũ ei cũ mortuis ſit cõe ſilẽtiũ:cui Iuppiter dr̃ linguã, q̃ tacere neſciẽrat, abſtuliſſe. Accedat ad hoc ꝙ ipſa eſt Lariũ mr̃:quã Macr.Maniã uocat:ipſæ aũt Lares aĩæ putabãtur eẽ hoium:auctore Feſto:& ĩ lucis pioꝝ Mães : q Lares uiales dicebant̃:ut Ser. ſcribit.Huic Deæ rẽ diuinã faciẽtes inimicoꝝ linguas cõpeſci exiſtimabãt:quẽadmodũ & laribus hoſtiã imolãtes hoſtes ab his arceri putabãt:ut legimus apud Feſtũ. Sciẽ dũ Deam Mutã nõ eſſe Angeronã:cuius feſta Angeronalia dicebant̃:nã ei Deæ ſilẽtii ꝓſuli(ut inqt Solinus) Decẽbri mẽſe ſacra faciebãt:inſtituta(ut ait Feſtus) cũ Angiua oẽ genus aĩaliũ cõſumeret̃:q̃ po.Ro.ꝓmiſſo uoto liberatus eſt:ut Modeſtus ſcripſit:teſte Macro.licet ſm Verriũ Flaccũ Angerona dicta ſit:ꝙ Angores atq; animoꝝ ſollicitudines propitiata depellat.Cuius ſimulachrũ ore obligato:obſignatoq; in ara Volupiæ collocatũ ẽ:quod qui ſuos dolores:anxietateſq; diſſimulat:patientiæ beneficio perueniãt ad maximã uoluptatem.Huius Deæ ſacellum inter antiquiſſimas religiones cultũ eſt : auctore Solino: quã quidã crediderũt eam eſſe:in cuius tutela fuerit Roma:licet alii opem Conſuiam:alii ſouẽ:alii Lunã eẽ crediderint.¶ Et dig.tr.thu.tri.ſub li.po.ternariũ numerum Ariſto.ſcripſit ad ſacra ptinere:q primum imparis numeri locum tenet:ut diximus ſupra.Vnde illud eſt: Terna tibi hæc primum triplici diuerſa colore Licia circũdo.Recte igit̃ anus(q̃uis delira mea ſnia)hunc numerũ ſacris adhibet:q eſt maſculinæ uirtutis:ut detrahentium linguæ acrius compeſcantur.¶ Cũ ſu.li.plũ.licia ad implicandas linguas:plũbũ ad reprimẽdas adhibet:tu lector a ritu tẽpera.¶ Et ſeptẽ ni.uer.ĩ ore ſa.ut nõ ſolũ impediret̃ ora obtrectatorum:ſed & ſenſus hebetaret̃.Sane mortuorum aĩas in Fabis eſſe qdã tradiderũt: unde hoc legumẽ parentando aſſumebat̃:auctore Pli.qd̃(ut Feſtus tradit) Flamini Diali nec tangere:nec nominare licebat:ꝙ id putaret̃ ad mortuos pertinere cum faba & lemuralibus iaceretur laruis:& parentalibus adhiberet̃ ſacrificiis.Vnde Var.de uita patrum lib.i.Fabã inquit in qbuſdam ſacris noctu iactabant:dicentes ſe lemures domo extra ianuã eiicere:qua idẽ Var.cõfirmat Flaminẽ non ueſci:qm̃ in flore eius literæ lugubres reperiantur. Eadem & hebetare ſenſus exiſtimata eſt,& ſomnia facere:dãnataq; eſt ſententia Pythagorica:nec non & Aegyptioꝝ:qui inſtituiſſe dr̃t:teſte Dio.ualetudinis cã:ut fabis abſtineret̃:q̃ aĩato maxime conueniunt:afferuntq; inflationem:ac uẽto plenæ ſunt:ut Cice.& Laer.tradiderũt:unde & ipſe animus perturbat̃:ſil̃eſq; ſunt teſticulis,& inferni tanuis:ut ait Ariſto.Cæterum licet Cice. Laer. & Callia. Pythagorã fabis abſtinuiſſe teſtent̃: Ariſtoxenus tñ eũ fabas ediſſe: & hædis teneris ac proculis ſolitum ueſci memoriæ prodidit.Lege A. Gel li.iiii. noctium Atticarum.Hoc legumento in ſacris Deæ Mutæ utebantur:ſed nigro:quia nympha inferna eſt:ut diximus.Vnde auctor ait.¶ Cum ſu.li.plũ.ſeptem autẽ fabas dicit:quia numerus ſeptenarius uim obtinet uincendi:ac reꝝ omnium fere nodus eſt.De cuius numeri plenitudine:potentia:dignitate:ac maieſtate lege Macro. in libello quo interpretatur ſomnium Scipionis. Eo mea ſententia nihil eſt legi dignius.

Faba dãnata eſt

Vltima placandis Manibus illa dies.
¶Ecce anus in mediis reſidens annoſa puellis,
Sacra facit tacite:nec tamen ipſa tacet.
Et digitis tria thura tribus ſub limine ponit:
Qua breuis occultum mus ſibi fecit iter.
Tum cantata tenet cum fuſco licia plumbo:
Et ſeptem nigras uerſat in ore fabas.

PAV. MAR.

¶Illa dies:ultima.ſ.eſt.¶ Placandis Ma.ad placãdos Manes illa dies eſt ultima:quæ feralis appellat̃.feralia & ferales ſe longa & bre.¶ Ecce anus:inter hęc feralia fiebãt ſacrificia Deæ Mutæ: quæ & ſi poeta ad fabellã referat quã paulo inferius explicabimus:ſacrum tñ erat quoddã magicum ad compeſcendas detrahentium linguas: quo utinã & nos ſciremus & poſſemus uti ad allatratus Cerberi reprimendos:qui cum ſapientiam profiteri uelit ab omni ſapiẽtiæ munere profecto uacat:qui cum alios cõtineri moneat ſe ipſum continere non poteſt.Qui aliena uitia habet ante oculos:ſua autem tergo reiecit:non obloquar:ne maledicentiæ uobis:ut ille:ꝓbeã exẽplum,ſacrꝝ quidem hic erat magicũ:ſed a paucis intellectum. Poeta tamen id nõ apit:nos tñ ſua uerba cũ myſterio interpretemur.Quod facillimũ ẽ nobis:q uidimus id idẽ fieri plr̃ibus in locis:eoq; mõ quo a poeta referr̃.Præterea religioſus quidã in Euboica erat:q ut genere Græcus:ita Græcis literis eruditus:ad quẽ aliquãdo cũ ꝓ hyberna in Calcide eſſemus:e triremi cõfugiebãt: uolebat.n. interdum: ut aliqd nr̃aꝝ lr̃aꝝ aperirẽ.Hunc ſemel repi librũ tenẽtẽ: cuius inſcriptio erat de arcanis ueneficiis cuiuſdã Theſſali.inter cætera grẽce ſcriptũ hoc ſacrũ aduerti:ꝙ ille eo tpe uoluit expiri cũ eẽnt aliq̃d maledicti:q eũ cõuitiis laceſſere ñ deſinebãt.Migꝝ gdẽ dictũ ẽ:cõpeſcuit illoꝝ maledicẽtiã:idẽ accidit & me pñte ĩ Hiſpali:& poſtea Rhodi. Plures.n.ſunt ꝓ oẽm Græciam q hmõi uenificia exercent. Quod oĩo allenũ ẽ a nr̃a religiõe:neq; fides ẽ hmõi ueneficiis adhibẽda:q̃ plerũq; auctorẽ in pniciẽ trahũt. Sed interꝑtãdo poetã:mutuabim⁹ a Calcidico rõnes.¶ Ecce anus:uetula annoſa plena ãnis.¶ Reſidẽs ĩ me.puel.iter medias puellas.¶ Facit ſa.ta.Deæ Mutæ.¶ Hec tñ ipſa tacet:qa ſilẽtib⁹ cæteris loquit̃ ipſa:qa incãtatiõibus utit̃.¶ Et ponit tria thura.i.tria thuris grana.¶ Trib⁹ di.ſub li.& cur ſub limiẽ:q̃ trãſituri eẽnt detractatores:quoꝝ linguas cõpeſcere uolebãt:uel ipſo thure fiebat ſuffumicato loco illi qua tranſituri erant:uel ſic in foramine ponebãt ſub limine:ideo inquit.¶ Qua:ea parte qua.¶ Mus bre.paruus. ¶ Fecit ſibi iter oc.quaſi in foramine non humana manu facto: non ferro : ſed qd̃ ſub limine mus ſibi fecit. ¶ Tum : poſtea.¶ Tenet:ipſa anus.¶ Licia cantata : fila licia quorum in his uſus eſt. Præcipue quæ uenerit uirginea manus. ¶ Cantata : incantata.
¶ Plumbo:

Migꝝ de ſacris teſſalicis

Ternarius numerus

Mortuorum aiæ in fabis

Angenora Sacrificium Deę Mutæ

Manes

Mutæ Deæ feſtum Lalar Lares

Plumbū fuſcum

¶ Plumbo:fuſco non intelligas tunc eam fiſare pro plūbo uerticulū:quod eſt i fuſo. ¶ Sed plūbo:plūbi lamia:q̄ in reb⁹ magicis adhibebať. ¶ Fuſco:a colore ipſi⁹. ¶ Plūbo fuſco:uel potius illaborato:ea rōne plūbū adhibebať: qa ad Saturnū referť. Nam ut aurū aſſignať Iouī:& Lunæ argētū:ita plūbū Saturno:cui⁹ ſidus gelidæ ac rigētis eſſe naturæ cōſtat. Adhibebať ergo Saturni rō ad furorē,& ardorē linguaꝝ cōpeſcēdū. ¶ Et uerrat ſeptem fabas nigras in ore:p fabas nigras mortui referebaňt:qb⁹ ut ſilētiū datū eſt,ita detrahentibus ſilētiū incurreret, uerſabaňt in ore: qa ex ore detrahētiū uerba erōpūt. Fabæ.n.ad mortuos ptinēt:uñ apud Pōpeiū: Flamini diali nec tāgere nec noiare fabā licet:q̄ ea patiť ad mortuos ptinere. nā & lemuralib⁹ iaciť ianuis & parētalibus adhibeť ſacrificiis. & i flore ei⁹ luctus ſīę appere uideňt:led cur ſeptē,& non plures neq̄ pauciores rōnē dicam:cū hic mos a Græcis emanarit,greę ſīæ cōſiderādæ ſunt:quæ ut & nſræ i cōſonātes & uocales diuiduňt. Cōſonātes nihil per ſe:ſed cū uocali ſonāt Vocales per ſe uocem plenā faciunt:ergo quot ſunt uocales græcę ad maledicoꝝ uoces reprimendas tot fabas accipiebant:ſunt autem ſeptem α ε η ι ο υ ω.

Faba ad mortuos

Septenarius numerus

ANT. FAN.

¶ Q uodq̄ pi.aſtrin.qđ acu.tra.ahe. Oblutū mēta torret in igne caput:in hmōi ſactis ficta p ueris hīi ſolēt:quam ob cām anus Mutæ i ē diuinā ſacies humani capiti pice illiti:ſiue cōfecti effigiē igne torrebat i eoꝝ pœnā,q̄ deuouebaňt. Sic & excātatores iterdū in ſacris q̄ Cocytia nūcupabant,duas imagines formare conſueuerunt e cera: & lana: quarum cerea ad ignem liqueſcebat acubus infixa in eorum ſupplicium,quos infectabātur. Lege Porphyrionem. Ouī.alibi: Deuouet abſentes ſimulachtaq̄ cerea fingit:Et miſerum tenues in iecur urget acus. Sciēdum mentæ odorē(ut inqt Pli.)animum excitare: & ſaporē ac auiditatē in cibis. Sūt q̄ mēta accuſatiuū pluralem eſſe uelint:ab eo qđ eſt mētū. Quod ſi eſt licet claudicare uerſus uideať:ſuſtentatur tñ cæſura:ut Mittit Hypmeſtra de tot modo fratribus uni. Id magis placet:q̄ id herbæ genus nō congruit huic ſacro. Legēdū igiť figurate: Oblutum menta:ut accipias capitis ſimulachrū mētum oblutum habens. ¶ Vina quoq̄ inſtillat:q̄bus ſæpe neq̄ pes:neq̄ mens ſuū ſatis facit officiū: ſimiliter & lingua.

Mentæ odor

Muta Dea

¶ Q uæ ſit Dea Muta reqres:uult Iuturnā ſororē Turni a Ioue dilectā fuiſſe:ac nympham Almonis filiā cōtempta Iouis maieſtate non ſolū admonuiſſe Iuturnā: ut ſibi caueret:ſed etiam tanti Dei amores aperuiſſe Iunoni. Vñ meruit lingua priuari:qua pœna mulctata Mutæ nomē accepit:& q̄ Latii nympha fuerat:nūc eſt paludis infernę. Fabula ita manifeſte hic tradit:ut pene expoſitione non egeat. ¶ Coryleta:a corylo arbore ſic deducit coryletū: ut a myrto myrtetū,a pomo pometum. ¶ Cognatas:qa Iuturna re uera fons eſt:ut diximus ſupra. Potes & aliaꝝ nympharum aquas & Almonis accipere.

PAV. MAR.

¶ Q uod pice:poſſet aliq̄s caput hoc ad effigies uiriles & muliebres referre:quas cōpitalibus in cōpitis ſuſpendebant:putātes Deoꝝ inferoꝝ eſſe: quos lares uocāt:ut uiuis.l.parcerēt:p̄cipue cū nūc de Dea Muta agaťq̄ larium mī:ſed nihil ad rem,nam ſacrum hic alterum eſt ab illo: & illæ effigies erant laneæ:hæ uero aſt fiebant. ¶ Torret ergo in igne:quaſi calefecit ad ignem caput oblutū circumlutum. ¶ Menta: herba illa odora. Menta:a ſuauitate odoris dicta. Pli.dixit aliquando mintam appellatam. ¶ Quod:caput. ¶ Aſtrinxit pice:aſtrictum ex pice cōpoſuit. ¶ Quod traiecit: perforauit. ¶ Acu ahena: acu ærea.tranſigebatur autē caput hic circa os: ut ſicut lingua figebatur acu:ita maledicentis tranſfigeret. ¶ Vina quoq̄:dū calent ad ignē caput illud uinum ſuperius iſtillatur guttis quidem exiguis. Vinum illud: quo caput abluebatur:ſi quis modo potuiſſent,maledico bibendum tradebant. Quod autem ex ipſa inſtillatione ſupererat & anus & comites bibebant. ¶ Vina quoq̄ inſtillat:ſup caput .ſ. ¶ Qđ cunq̄ eſt relictum uini: oē quod non eſt ſuperius inſtillatū. ¶ Aut bibit ipſa: anus. ¶ Aut comites:puellæ:& ipſa & comites bibūt. ¶ Tñ ipſa plus bibit:quia anus eſt. ¶ Hoſtiles: egreditur poſtea e loco anus peracto ſacro: & hæc. ¶ Dicit: anus. ¶ Vinximus:a uincio uincis: ideſt alligauimus. ¶ Linguas hoſtiles & ora inimica: ut ob loqui & carpere non poſſit. ¶ Dicit hæc anus diſcedens:cum diſcedit & exit ebria:& hoc quia plus aliis bibit. ¶ Protinus a nobis:retulit ſacrum:quod ſit Deæ Mutæ:nunc quæ ſit Dea Muta:nympham fuiſſe refert Almonis fluuii filiam:quæ ex linguæ uitio Lalara dicebať. Hæc cum Iuppiter Iuturnam nympham arderet, & ipſam Iuturnam,ut caueret,monuit:& Iunoni Iouis amores detexit:indignatus Iuppiter linguam illi abſtulit: iubetq̄ Mercurio illā pro inferna nympha ad inferos ducere:qui interēđū eius amore captus, gaudium reddit: peperitq̄ ex Mercurio lares duos: qui ſeruant compita: inde Compitalia feſta & dies attributi laribus:quibus in compitis ſacrificabatur. Inquit ergo poeta. ¶ Protinus: ſubſequenter. ¶ Requires a nobis q̄ ſit Dea Muta: diſce quæ mihi nota.ſ.ſunt. ¶ Per antiquos ſenes:per ueteres. ¶ Iuppiter:aggreditur nunc ipſos Iouis ignes:qui multa quæ non debuerat amore perpeſſus. ¶ Iuppiter captus immodico:nō modico:ergo nimio amore Iuturnæ nymphæ:quæ ſoror fuit Turni:de qua plura ſupiore lib.diximus. ¶ Multa tulit:multa perpeſſus. ¶ Non patienda a tanto Deo:quæ pati non debuiſſet Iuppiter rex & Deus omnipotens. ¶ Illa modo: fugiebat illa ſemper Iouem nunc in nemoribus latitans:nunc in aquis. ¶ Illa : Iuturna. ¶ Modo iacebat in ſiluis:iacens latebat in nemoribus. ¶ Inter coryleta:coryleta a corylis:ut querceta: pineta:uineta. Coryli ſunt arbores & fructus: quæ a nobis auelanæ dicuntur. ¶ Nunc deſiliebat i aquas cognatas:in fluuios nympharum latinarum: q̄ cognatiōis uinculo ſibi uinctæ erant: de cognatis ſuperius diximus. ¶ Conuocat:ubi illam Iuppiter inſequendo non proficiebat latinas nymphas conuocauit:atq̄ illas ita allocutus eſt. ¶ Hic:Iuppiter ſcilicet. ¶ Conuocat:in concilium uocat. ¶ Nymphas quæcūq̄ tenebant Latium:ideſt omnes latinas nymphas. ¶ Et iacit talia uerba:q̄lia ſequuntur. ¶ In medio choro:nympharum ipſarum.

Mentā & mīta herba

Vixim⁹ a uincio cis

Fabula Iuturnæ

Quodq̄ pice aſtrinxit:quod acu traiecit ahena:
Oblutum menta torret in igne caput.
Vina quoq̄ inſtillat:uini quodcunq̄ relictum eſt,
Aut ipſa,aut comites,plus tamen ipſa bibit.
Hoſtiles linguas,inimicaq̄ uinximus ora,
Dicit diſcedens:ebriaq̄ exit anus.
¶ Protinus a nobis,quæ ſit Dea Muta requires:
Diſce,per antiquos quæ mihi nota ſenes.
Iuppiter immodico Iuturnæ captus amore
Multa tulit,tanto non patienda Deo.
Illa modo in ſiluis inter coryleta iacebat:
Nunc in cognatas deſiliebat aquas.
Conuocat hic nymphas Latium q̄cunq̄ tenebant:
Et iacit in medio talia uerba choro.

ANT. FAN. Tyberinis pfonymicũ

¶ Inuidet ipſa ſibi:ſtulta utilitati ꝓpriæ aduerſat. ☞ Annuerãt oẽs tyberinides undæ:nymphæ oẽs fluuii Tyberini. Tyberinis patronymicũ fœmininũ ẽ a Tyberino deductũ. ☞ Quæq; colũt thalamos Ilia Diua tuos: aut idẽ dicit:qđ poetæ plæpe faciũt. Ilia.n.ut auctor eſt Enni⁹:i Tyberim iuſſu Amulii ꝓcipitata ẽ. Quare huic eã fluuio nupſiſſe fabulant. Vñ illud eſt Horatii in prio Carminũ:Iliæ dũ ſe nimiũ q̃rẽti Iactat ultorẽ uagus & ſiniſtra Labit̃ ripa Ioue nõ ꝓbante Vxorius amnis. Aut per Iliç thalamos accipim⁹ Anienẽ. De quo inqt Silli⁹:Sulfureis gelidus q̃ ſerpit leniter undis Ad gẽitorẽ Anio labẽs ſine murmure Tybrim. Huic .n. antea mr̃imõio iũcta credit̃. Decurrit aũt hic fluuius ex Alba:ut inqt Stra. & Tyberim intrat. ☞ Forte fuit Nais lar noie prima: ſed illi Dcã &c. Dea Muta Lar oli uocabat̃: qđ nomẽ in ei⁹ filios trãſlatũ ẽ:ſed antea Lalar ei nomẽ fuit ex loq̃citatis uicio poſitũ. nam λαλεω idẽ qđ loquor ſignificat: & λαλουσ græci linguaces uocãt:ut A. Gel. ſcribit. Placet igit̃ primã ſyllabã accipias ꝓpria pte ſyllabæ: hoc eſt L. lr̃a:q̃ in Lalar noie geminat̃. Nouim⁹.n.ut prior ad unũ: ſic & primũ ad plura referri:teſte Priſciano. Nais a nao.i.fluo dicta eſt. ☞ Sæpe illi di. Al. hic fluuius ẽ Vrbi ꝓximus ac celeberrimus: ubi(ut ait Vibius Seq̃ſter) mr̃ Deũ. vi. calen. Apri. lauabat̃. ſlr & cultros Samios ferũt in eodẽ lauari ſolitos:qbus furẽtes Galli iter ſe digladiabant̃. Luc. Et lotã puo reuocanti Almone Cybellẽ. Sillius:Quiq; hoſtia Thuſci Amnis amãt tepidoq; fouẽt Almone Cybellẽ. Sta. in ſiluis: Quaq; Italo gẽitus Almone Cybelle Ponit & idæos iã nõ reminiſcitur ãnes. Cadit aũt hic fluuius in Tyberim. Oui. iſta: Eſt locus in Tyberi qua lubricus influit Almo: Et nomẽ magno ꝓdit in ãne minor. ☞ Iuturnæ ſta. ſo. de Iuturna diximus ſupra. Sororẽ uocat, qa nympha dr̃. ☞ Miſerataq; n. miſerata Iunonẽ & alias nuptas: de qbus mariti male merent̃ cũ pellices q̃rũt. ☞ Eripit huic lin. merito q nõ itẽdẽdus eſt in Solẽ digitus: & q̃uis exigua uirtus ſit reb⁹ ꝑſtare ſilẽtiũ: grauis tñ culpa ẽ q̃ tacẽda fãt eloq. ☞ Locus il. ſilẽ. ap. nõ ẽ aptior loc⁹ Mutæ iferis: ubi ꝓpetuũ ẽ ſilentiũ.

PAV. MAR.

¶ Inuidet: hęc fuerũt uerba Iouis ad nymphas: ut amori ſuo & Iuturnæ utilitati conſulerent. ☞ Vr̃a ſo. Iuturna. ſ. ☞ Ipa ſibi inuidet: ſuæ felicitati: quã cõſeq poſſet. ☞ Et uitat: fugit. ☞ Quod illi expe. qđ illi utile ẽ. qd uitat. ☞ Succubuiſſe: ꝓ ſuccũbere. ☞ Sũmo Deo: hoc ẽ mihi Iouí: hoc illi plurimũ cõferret. ☞ Cõſulite am. & Iuturnæ & mihi. ☞ Nã q̃res illa q̃. ☞ Erit mea uo. ma. q̃ pitt mihi magnã uoluptatẽ. ☞ Erit magna utilitas ur̃æ ſororis: Iuturnæ: nã magno uſu & ornamẽto erit illi. ☞ Vos illi i: cũ illã Iuppiter inſeq̃reť: illa ſe i aq̃s deiciebat: & Iouis ipiũ i aqs nõ erat. lõ ab his petit ne illã i ſuis aqs recipiãt. ☞ Vos obſi. illi Iuturnæ. ☞ Fugiẽti: cũ me fugit. ☞ In pri. ri. q̃ſi non illã excipiatis itra ripas. ☞ Ne mer. ſua cor. ſuũ cor. ☞ Aq̃ flu. aq̃ flumialis q̃ſi ne ſe ꝓcipitet i flumẽ: & ibi deliteat ubi eã hr̃e nõ poſſim. ☞ Dixerat: Iuppiter. ☞ Anuerãt. i. nutu affirmauerãt. ☞ Oẽs uñ Tyberinides: oẽs nymphæ Tyberinaq; undaq;: formauit patronymicũ a Tyberio: a quo nomẽ iditũ ẽ fluuio: & fluuiũ ipm appellare poſſum⁹ Tyberinũ & Tybri & Tyberi & Tybridẽ, & ãnuerãt. ☞ O Di. Ilia q̃ co. tha. tu. nymphę q̃ colũt Anienẽ fluuiũ. Nec erretis cũ illo: q dixerat thalamos Iliæ eẽ i Tyberi: q Tybridi nupſerit: nã nupſit Anieni: ſicut dixius in 1cda Oda Hora. Iliã (ut paulo ſupi⁹ diximus) multi uolũt ab Amulio neci traditã: multi ꝓb⁹ filiæ Amulii ſeruatã dixere: q̃ inde ab Aniene amata eſt: ſed obſeq recuſabat q̃rẽs: dolẽſq; tñ calãitates ſuas. deſpata.n.i Anienis undas ſe ꝓcipitẽ dedit: ut porta hic nr̃ i libris de Amorib⁹ ad Corinã retulit: excepta tũc ẽ ab Aniene & mr̃imonio iũcta. ergo Anieni & nõ Tybridi nupſit. ☞ Forte fuit: quę fuerit nũc illa q̃ amores Iouis retexit: nympha fuit Lar uocata. Sed ex loq̃citate appellata ſuit Lala: quã cũ ſæpe rep hẽderet pr̃: ut linguã cõprimeret non tñ fecit. ☞ Forte fuit Nais: fluuialis nympha: nã Naiades fluuioq; Deę ſũt a ναω qđ ẽ fluo. ☞ Noie Lar: nã ſic appellata. ☞ Sed antiquũ nomẽ erat illi ſyllaba ꝑma bis dicta: hoc eſt Lala: geminabat̃ ab antiqs prima ſyllaba. ☞ Poſitũ ex uitio: hoc ẽ ex garrulitate linguæ. uitiũ a morbo differt. Vitiũ innatũ & ꝓpetuũ. Morbus eſt temporane⁹. ☞ Ex uitio: nã erat loquax & garrula λαλεω. n. græce: latine loquor: inde λαλοσ loquax. Si hæc uocabat̃ Lala: qa loquax: & garrula. ☞ Sæpe Almo: qui erat eius pr̃: Almo fluuius ẽ paulo extra urbẽ uia Hoſtiẽſi: q ex paludibus orit̃ nõ longe a tẽplo diui Pauli. ☞ Dixerat illi: filiæ. ☞ Viata tene: cõprime. ☞ Linguã nec tñ ipſa tenet: qa retinere non poterat. ☞ Quæ ſimu. poſtq̃ ☞ Tetigit ſta.

Tyberinides patronymicũ a Tyberino

Inuidet ipſa ſibi: uitatq;, quod expedit illi,
Veſtra ſoror: ſummo ſuccubuiſſe Deo.
Conſulite ambobus: nam q̃ mea magna uoluptas:
Vtilitas ueſtræ magna ſororis erit.
Vos illi in prima fugienti obſiſtite ripa:
Ne ſua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat: annuerant omnes Tyberinides undæ:
Quæq; colunt thalamos Ilia Diua tuos.
Forte fuit Nais Lar nomine: prima ſed illi
Dicta bis antiquum ſyllaba, nomen erat
Ex uitio poſitum. ſæpe illi dixerat Almo,
Nata tene linguam: nec tamen illa tenet.
Quæ, ſimulac tetigit Iuturnæ ſtagna ſororis:
Effuge ait ripas: dicta refertq; Iouis.
Illa etiam Iunonem adiit: miſerataq; nuptas,
Naiada Iuturnam uir tuus inquit amat.
Iuppiter intumuit: quaq; eſt non uſa modeſte:
Eripit huic linguã: Mercuriumq; uocat.
Duc hanc ad manes (locus ille ſilentibus aptus)
Nympham: hæc infernæ nympha paludis, erit.

Lacus Iuturnę iuxta Pallãtiũ ꝓpe tẽplũ Veſtæ

Nais a ναω. i. fluo

Lala

ANT. FAN. Lares Genii

¶Accepit lu.eun.bene luctus in loco essent q̃ lucis ege/bat.℣ Geminosq; pa.q cõ.ser. Et ui.no.semp in ur.la.hi sunt Genii sedm aliquos:qui nobis genitis obseruatores deputẽtur:quib⁹ assistẽtibus post mortẽ(ut inqt Ser.)aut afferimur in meliorẽ uitã:ut cõdemnamur in deteriorẽ. Ser. Tullius(teste Pli.)creditus est Laris familiaris filius.

autem canum pellibus uestiri:rationesq; affert.li.proble mata.An q̃ præsides sunt:qui præsunt autem domus cũ stodes esse oportet:& alienis formidolosos: sicut canes uidemus.Mites uero:ac lenes:mansuetumq; domesticis: An illud uerius est:quod a quibusdam Romanis dicitur: & Chrysippus opponatur.Dęmonia quędam mala circũire:quibus Dii quasi carnificib⁹ & sceleruꝫ ultorib⁹ aduersus iniustos & impios utunt.Sic lares furiales quidam sunt: & pœnarum: & exactores uitę:& operationuꝫ speculatores. Icirco.n. fit:ut caninis pellibus induã tur:quibus & canis ideo assidet:q̃ ad inuestiganda scelera: & ulciscẽdo improbos sagaces fiunt. ℣ Fitq;:& fit ipsa nympha. ℣ Grauis:gra uida. ℣ Et parit geminos lares: hoc ẽ gemellos. ℣ Qui seruant compita:uias. ℣ Et semper:ipsi lares. ℣ Vigilãt i nostra urbe:quia præsunt custodiis urbis. ℣ Proxia: inter feralia pro mortuis sacrificia conuiuium fit inter cognatos & affines .xi. calen.Martias:hoc est.xix.die Februarii.De quo Vale.ubi de institutis antiquis agit:ita inquit: Conuiuium etiã solemne maiores instituerunt: idq; Charistia appellauere:cui præter cognatos & affines nemo interponebatur: ut si qua inter necessarias personas querela orta esset:inter sacra mẽsæ,& inter hilaritatem animorum adhibitis concordiæ fautoribus tolleretur. At poeta & ob id fieri asserere uidetur etiam:ut post extinctos multos: superuenientium numerus ex eadem cognatione quotannis recenseretur:sed his adesse debere innocuos: nõ autem qui fratrem interemissent: aut parricidas:aut impias matres:& filios impios:seu nouercam:& socrum nurui infensam:inquit ergo.℣ Chari cognati:chari consanguinei:qui ex eodẽ progenitore genus trahunt.℣ Dixere proxima: festa.s.℣ Charistia:declinat numero multitudinis:& deducitur ἀπὸ τοῦ χαριτοσ:quod est gratia: quasi gratiosa conuiuia. ℣ Et turba propinqua: quasi cœtus propinquorum:hoc est affinium. ℣ Venit ad locios Deos: quasi ad penates coniunctorum:nam conueniebant & cognati & affines:ut Vale.inquit. De cognatis supra diximus. Affines sunt(ut Modestinus de gradibus inquit)uiri & uxoris cognati:dicti ab eo q̃ duæ cognationes quæ diuersæ inter se sunt:per nuptias copulãtur: & altera ad alterius cognationis finem accedit.nam coniungendæ affinitatis causa fit ex nuptiis.℣ Iuuat.s. certe.℣ Referre ora:hoc ẽ uultus quasi respicere.℣ Protinus:subsequenter.℣ Ad uiuos: ad eos qui supersunt. ℣ A tumulis: hoc est a sepulchris cognatoruꝫ.s.Vel a tumulis: hoc est a feralibus sacris:nam tunc epulæ ferũtur ad sepulchra.Vel a tumulis:a tumulatis cognatis:& erit species Metonymiæ quãdo ponitur quod tenet pro eo quod tenetur.℣ Et a propinquis qui periere:idest ab extinctis affinibus: ergo a cognatis & affinibus iam uitafunctis.℣ Et iuuat:delectat.℣ Post tot amissos: post tot cognatos uita fũctos.℣ Aspicere quidquid restat de sanguine:quicunq; supersunt de eadem cognatione.℣ Et dinumerare:quasi recensere.℣ Gradus generis:gradus co

Iussa Iouis fiunt:accepit luctus euntes:
Dicitur illa duci tunc placuisse Deo.
Vim parat hic:uultu pro uerbis illa precatur:
Et frustra muto nititur ore loqui.
Fitq; grauis:geminosq; parit,qui compita seruant:
Et uigilant nostra semper in urbe lares.
¶Proxima cognati dixere Charistia chari:
Et uenit ad socios turba propinqua Deos.
Scilicet a tumulis,& qui periere,propinquis
Protinus ad uiuos ora referre iuuat:
Postq; tot amissos,quidquid de sanguine restat
Aspicere:& generis dinumerare gradus.
Innocui ueniant:procul hinc procul impius esto
Frater,& in partus mater acerba suos:
Cui pater est uiuax:qui matris digerit annos:
Quæ premit inuisam socrus iniqua nurum.

Compitalia

Quã ob cãm cõpitalia & ludos Laribus primus instituisse dr.Colebant.n.nõ soluꝫ priuatim: sed publice in cõpitis:coronisq; & floribꝰ ornabãt.Quare ait Pli.Coronas Deoꝝ honorẽ fuisse: & Lariũ publicoꝝ priuatorũq;.Et suue.Laribusq; pr̃is Thura dabo: atq; omnes uiolæ iactabo colores, ii & p incolumitate ciuitatis excubare credebãtur:ut Vrbisq; laborẽ Testatos sudore lares:& p singulis familiis:putabãturq; arcere fures:ut Exagitãt & lar & turba Diania fures:Peruigilãt q; lares:puigilãtq; canes.Sane Cõpitalia(teste Festo.itẽ Macro.A. Gel.ac Varrone) fuerũt feriæ cõceptiuæ: q̃rũ ludos q p urbem in Cõpitis agitabant Tarquinius Superbus restituit Laribꝰ,ac Maniæ matri Lariũ:qđ sacrificii genꝰ Iunius Brutꝰ mutauit pulso Tarquinio.Cũ eni p̃ceptũ esset ab Apolline:ut capitibꝰ p capitibꝰ supplicaret:& aliquãdiu obseruatũ:ut p familiarum sospitate pueri Maniæ mactarent:capitibus alii & pauperis supplicari iussit:factumq; est:ut effigies Maniæ suspẽsæ pro singulorum foribus periculum: si quod immineret familus expiarent.Sed de laribus alibi.℣ Proxima cog.di. Cha.chari.xi.cal.Charistia celebrant:dicta a potis charitos qđ gratiã significat:q̃ eo die cognati ad seruandum amorẽ & gratiã in unũ cõuenirent.Fiebat.n.solẽne conuiuiũ:ut scribit V.M.idq; Charistia dicebat: cui p̃ter cognatos & affines nemo interponebat:ut si qua inter necessarias plonas querela esset orta apud sacra mẽsæ & inter hilaritatẽ aioꝝ fautoribꝰ cõcordiæ adhibitis tolleret. Vñ auctor ait ifra:Cõcordia ferat Illo p̃cipue mitis adesse die.

Charistia. xi. calen. Martias

Cognati Agnati Affines

Cognatos,sunt q̃ esse dicãt,quoꝝ maternũ genꝰ idẽ est: alii aliter.Agnati uero sũt ex eadẽ stirpe masculi p ducti. Affines ãt q̃ nõ nobis natura:sed uxoribꝰ nr̃is cõiũcti sũt. ℣ Ad lo.Deos:ad sacra mẽsæ cognatæ:ac p̃piquæ turbæ cõia:siue ad Deos gñris. ℣ A tu.ad ui.a sacris feralibus a Charistia:ab his q̃ tristitiã afferũt ad iucũda. ℣ De san.de gñre:ut A nymphaꝝ sanguis una. ℣ Cui p̃ est ui.nõ adsit sacro cõuiuio ipius filius,q̃ odit parẽtũ uitæ lõgitudinẽ.ipse alibi:Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Iussa sacra

PAV. MAR.

¶Iussa Io.quę Iuppiter iusserat. ℣ Fiunt:nam eunt illi. ℣ Luctus accepit euntes:lugere cœpere:& illa quia ad inferos ducebat:& ille cõmiseratiõe illius motus. ℣ Illa dr: refert se ad fabulã. ℣ Placuisse tũc duci Deo:Mer.q eam ducebat. ℣ Mer.pat uim illi.s.uult eã uiolare. ℣ Illa p̃cat hunc uultu pro uerbis:loco uerboꝝ:deerat ei lingua:nõ poterat loq;:ergo uultu p̃cat. ℣ Et frustra:incassum. ℣ Nititur loqui ore muto:ore sine ligua. ℣ Fitq; gra.ex Mercurio facta est illa grauida:pepitq; duos filios: qui appellati sunt lares:& p̃sunt custodiæ urbis:& seruant cõpita.

Plutarchus in pblematis Dæmoniis

Et Plu.ostẽdit Prędides uocari eos:& canẽ assistere.Ipsos

gnationis. Sunt enim alii superioris: alii inferioris ordinis dicti: ut Paulus iurisconsultus inquit ad similitudinẽ scalarum: locorumue procliuium: quos ita ingredimur: ut de proximo in proximum. ¶ Innocui ueni. nõ ueniãt ad hæc fontes: sed insontes. non frater fratri aduersus. nõ mſi filios crudelis. ¶ Veniãt: ad hæc Charistia. ¶ Innocui: q nihil nocuere. ¶ Esto: pro sit. ¶ Procul procul: longe. ¶ Hinc: ab his Charistiis. ¶ Frater impius: malus frater: qui in fratrem fuerit iniquus: ut Amulius in Numitorem: Peleus in Phocum: quẽ interemit. ¶ Et mater acerba: crudelis. ¶ In partus suos: in filios quos peperit: ut fuit Medea. ¶ Cui pater est: nec ueniat ad hoc solemne cõuiuium: qui parẽtum uitam odio habet: nec nurui socr⁹ aduersa. ¶ Esto inquit procul hic cui: ille cui. ¶ Pater est uiuax: cui pater nimiu3 uiuere uidet: qui est naturæ robustæ. nam illum uiuacem dicimus: qui & re & tempore exigente absumi non potest. ¶ Qui digerit: qui numerat. ¶ Aut qui digerit: qui disponit. ¶ Annos matris: qui sperat hoc anno uel illo matrem morituram. esto ꝓcul. ¶ Socrus q̃ premit: quæ uexat. ¶ Nurũ iuuenã3: hoc iã i prouerbiũ trãsit: ut socr⁹ nurũ diligere nõ possit.

Amuli⁹ Numitorem Phocũ Peleus

ANT. FAN.

¶ Tãtalidæ fra. absint Atreus & Thyestes nepotes Tãtali ex Pelope. Nota est fabula. Nõ uult adesse his sacris crudeles fratres. malas nouercas. iquas uxores. iniquas socrus. omnes denique exptes pietatis & gratiæ. i aliis quibusdã sacris (ut scribit Festus) clamitare consueuerũt hostis uictus: mulier uirgo exesto: cũ utrinq; extra esse: & sacris nõ interesse oporteret. ¶ Iasonis uxor: quæcũq; similis est Medeæ: quę fuit crudelitatis notissimæ. ¶ Et q̃ ruricolis femina tosta dedit: Inonẽ dicit. nã cũ Nephele Athamãtis uxor (ut ait Ser.) insania cõcitata in siluas abiisset: Athamas filiis suis Inonẽ Cadmi filiam supinduxit nouercã: q̃ priuignis exitiũ parãs: egit cũ mſonis: ut frumẽta serẽda corrũperẽt: quo facto maxia fames subsecuta est. Quã ob cãm cũ ad cõsulẽdũ Apollinẽ misisset Athamas: Ino eũ, q missus fuerat dolose corrupit: egitq; ut referret ab oraculo dictũ Nepheles filios ad famẽ tollẽdã eẽ imolãdos: quos ipla acculauerat qd frumẽta coxissent. Quare Athamas inuidiã plebis timẽs: Phrixũ & Hellẽ publice arbitrio cõmisit nouercę: sed clã illis salutare ꝓcessit remediũ: deditq; opa3 ut Phrix⁹ aureũ arietẽ adduceret: cuius ope puenit ad Colchos. Sane Nephili nebula ẽ. Vñ qdã fabulãt cũ Phrix⁹ & Helle i eo essent: ut mactarent missã a mſe nubẽ cũ ariete: quo ãbo sũt ab iminẽti piculo liberati. ¶ Diis gñris: nouim⁹ (auctor Mac.) fuisse ferias ꝓprias: q̃s q̃ familia ex usu domesticæ celebritatis obseruabat. Deos ergo gñris uocat: quos priuatim colẽdos sibi familiæ delegissent. ¶ Libate dapes: ex eodẽ uase: ut qbusdã placet: ut indiciũ & omẽ sit amoris: atq; Cõcordiæ. ¶ Nutriat intinctos missa patella cibos: una atq; eadẽ patella singulis oblata cibos suppeditet delibãdos. Est ãt patella (ut auctor est Festus) uas picatũ paruũ: atq; aptum sacrificiis faciendis. Inde (uti arbitramur) libatis dapibus suaui cõdimento ꝓfusis ministri discũbẽtib⁹ reliqua suggerebãt. ¶ Bene tu: deest uerbu3 habeas. Suadet auctor ut singuli nõ solũ cognatis ac ꝓpiquis: sed Augusto bõa ominent.

Nephele Phrixi & helles

Patella

PAV. MAR.

¶ Tãtalidæ: nũc p exẽpla declarat: q hoc i cõuiuiũ admittẽdi nõ sint. ¶ Absint: sint procul. ¶ Fratres Tãtalidæ: fres Tãtalidis similes: ut Atre⁹: & Thyestes fuerũ Tãtali nepotes Pelopis filii. Thyestes ex Atrei coniuge filios genuit: Atre⁹ illos pri epulãdos ddit: ut i Thyestis Tragœdia Seneca refert. ¶ Et absit uxor Iasonis: similis uxori Iasonis hoc ẽ Medea: de q̃ supius dixim⁹: q̃ prez ꝓdidit: frem lacerauit: filios ex Iasone necauit: Creusã ob quã repudiata fuerat, adussit, & absit. ¶ Quæ dedit semina tosta sicca seu decocta. ¶ Rurico lis: agricolis: q̃si absit illi similis. Ino Phrixi & Helles nouerca: Athamantis uxor agricolis adusta semina dabat: q̃ cũ minie nascerent̃ sequuta est ãnonæ caritas: ex quo consulti sacerdotes ab Inone corrupti fuere: dixerũtq; nõ posse ĥ expiari: nisi Phrix⁹ & Helle mactarent̃: quo dcreto: cũ ad arã starẽt a Nephele mſe imissa nube cũ aurei uelleris ariete rapti seruati sunt: qd lati⁹ i fine tertii libri referẽt: ergo absit nouerca illi similis. ¶ Et soror: Terei, Prognes, & Philomelæ fabula lati⁹ i Metamor. li. vi. referẽt. Tere⁹ Thracũ rex Martis cut Callimac⁹ inqt) ex Bistonide nympha fili⁹. hic ꝓgnẽ Pãdiõis Athenarũ regis filiã uxorẽ duxit: q̃ illi Itym pepit: rogat⁹ a Progne: ut Philomelã sororẽ ad se duceret Athẽas petiit: exoratoq; Pãdiõe Philomelã duxit: sed iter nauigãdũ ei⁹ amore capt⁹ puellã uiolauit: q̃rẽtiq; facinus liguã abscidit: & custodia adhibita i siluis dereliqt: rediẽsq; ad Prognẽ extictã Philomelã aiebat. At illa dpicto i tela Terei scelere: sorori rẽ apit: q̃ Orgia simulãs i siluas uenit: Philomelãq; frõdib⁹ tectã i regiã cõduxit: Itym filiũ iteremit: pfiq; epulãdũ appolit: quo cognito cũ utranq; iterẽptur⁹ eẽt Tere⁹: Progne i hirũdinẽ: Philomela in luinois auẽ: Itys i fasianũ: Tere⁹ i upupã cõuersi sunt. Vñ ut apud Pli. est: Bizycis tecta i Thracia hirũdines ob scelera Terei nõ subire. Absint ergo ab his sacris similes mulieribus his & Tereo. ¶ Absit & Progne & soror: hoc ẽ Philomela: qa ãbæ i necẽ Itys cõspiraueri. ¶ Et Tere⁹ iniqu⁹ duab⁹: Prognæ & Philomelæ. Progne nã cõiugalia iura fregit: Philo. q̃ ea uiolauit. ¶ Et absit qcunq; auget suas opes p scelus: qcũq; p scelera: aut tyrãnidẽ: aut alteri⁹ bõa occupat: seu depopulat. ¶ Sacrificãdũ ẽ a bonis: & non a malis. illis eni Charistiis adest inter cognatos concordia. ¶ Date bõi: uos bõi & nõ mali. ¶ Thura: q̃si sacrificate. ¶ Diis gñris: Diis eiusdẽ cognatõis: Diis domesticis: Diis eiusdẽ gñris. ¶ Cõcordia: Dea de q̃ supiore libro dixim⁹. ¶ Ferẽ: dr. ¶ Adesse mitis: benigna. ¶ Præcipue illa die: in q̃ sunt Charistia: hoc ẽ q̃ (auctore Vale.) dixim⁹: ut siq̃ iter cognatos q̃rela orta eẽt: adhibitis cõcordiæ sautoribus tolleret. ¶ Libate: degustate. ¶ Dapes: q̃si una comedite. ¶ Libate dapes ut pign⁹ grati amoris: nã cũ in simul edit̃ aut bibit̃ ois inimicitia: ois querela remittit̃. iõ dapes amoris sunt pignora: & i iure ciuili ẽ agere neminẽ posse iniuriarũ: q cũ eo q iniuriam itulit comederit: seu biberit: seu luserit. ¶ Patella missa: q̃si posita super mensa. ¶ Nutriat: bñ afficiat. ¶ Cibos itictos: sagiatos: q̃si itingãt cibi ꝓ oẽs i ipsa patella, aut itelligas. ¶ Patella nutriat: condit os suggerat. ¶ Cibos itinctos: sapore aliquo relpos: nã q̃ græci βαμλα & uocãt: nr̃i dicũt itinctũ: ĥ ẽ saporẽ. inde Pli. itictũ ex myrto laudat. ¶ lãq; ubi: bibẽdũ ẽ: led tũc prsusius cũ reddẽda corpa somno sunt. ¶ Iamq; ubi: postq̃. ¶ Nox humida.

Ino dedit semina tosta

Concordia Dea

Cur terminо nihil aiatũ sacrificatur

ANT. FAN. Terminalia. x. ca. lẽ. Martias

PAV. MAR.

℣ Nox humida suadebit placidos somnos:placidã quẽ. ℣ Sumite:accipite. ℣ Mãu sumite:uos. ℣ Precaturi.i.qd ꝓcaturi sunt:sequẽti uersu explicat. ℣ Vina larga:q̃si largiore poculo ut ꝓfusius bibaẽ. ℣ Et bñ uos:hæc sunt q̃ inter bibẽdũ ꝓcari iubet. ℣ Dicite mero suffuso:mero dixit ut sit immistuꝫ sine aq̃. ℣ Suffuso:sparso. ℣ Per sacra uerba:per ora:uñ sacra uerba egrediunt. ℣ Sacra:qa ꝓcatoria. ℣ Dicite bene uos: q adestis .i. bene uiuatis & ualeatis. ℣ Et bene tu.i.uiuas & ualeas. ℣ Tu Cęsar: Auguste. ℣ Optime pater patriæ:hoc enim cognomine appellatus fuit: ut diximus:morẽ hunc bibẽdi seruant pleræq; barbarorũ nationes.& e nostris plures.

ANT. FAN. Termialia.x.cal. Martias

℄ Nox ubi trã.x.cal. Martias Termialia celebrãtur: quæ(ut Acrõ scribit)ad excludẽda iurgia cõstituta sũt ut ꝓ epulagꝫ festiuitatẽ cæsis agnis constituti fines seruarẽt. Fiebãt aũt hæc sacra Deo Termino:in cuiꝰ tutela agrorꝫ fines & termini eẽ putabant:q(ut Varroni placet)a terendo dicti sunt: q hæ ꝓtes ꝓpter limitare iter maxie terant. Huic Deo primus Nũa Põpilius tẽplũ consecrauit:auctore Plu.ac sacros lapides finiũ dicauit Ioui terminali:ut Dio.scribit:statuitq; ut ei sacra fierẽt ictuẽta:intelligẽs decere Terminalẽ Deũ exptẽ esse necis & sanguis: qd is sit pacis custos,testisq; iustitiæ. Credit.n. Numa Romanũ agrũ [illegible] q̃d Romulus facere supplicit:existimãs uinciri fines si terminũ obseruassẽt. Post Numã uero ad agrorꝫ fines ẽt aialiũ cæde rẽ diuinã fecerũt: unde illud ẽ Horatii: Vel agna festis cæsa Termialibus. Fuit & mox circũ termios urbis hostias ducti q̃ãburbiales uocabãt. Idẽ rex(teste Festo)statuit,q terminũ exarasset eũ & bouẽ sacros eẽ.itaq; is uti sacrileguꝫ ipũe occidi poterat:ut Diony.auctor ẽ. Sane Plu.i qõnibꝰ q̃rit cur Termino nihil aiantũ sacrificaret:putatq; Numã publicorꝫ,priuatorũq; termiorꝫ cõstitutorẽ existimasse Terminũ amicitiæ ac pacis custodẽ(ut diximꝰ)ab oi cæde ac sanguie incõtaminatũ cõseruari oportet. Hõc Deũ Ennius Termonẽ appellauit. ℣ Siue la. Tibulꝰ: Nõ fixus i agris Qui regeret certis finibꝰ arua lapis. ℣ Te duo diuersa &c. scdm institutionẽ Numæ q statuit,ut quotãnis ad locũ Termini sacra fierẽt a coeũtibꝰ utriq; agrorꝫ dominis. ℣ Binaq; ser.&c. nõ mẽdosi codices hñt: Binaq; liba ferũt. Vñ illud est: Aut sacrũ effodit medio de limite saxũ: Q d̃ mea cũ uetulo coluit puls ãnua libo. ℣ Ara fit hic &c. illud necessitatis ẽ: hoc fortunę. Nõ.n. semp testa ignis ferẽ. ℣ Vbi ter fru.&c. pultẽ dicit:cuius mõ fecimus mẽtionẽ. ℣ Libant si.flã.e singulis libamẽta iaciunt in flãmas. ℣ Cãdida tur. uel candidata festo ac solemni die:uel pia ac benigna.

PAV. MAR.

℄ Nox ubi.x.ca. Mar. hoc ẽ.xx. die Fe. ẽ Termini festum: Termialia.n. sacra a Nũa originẽ habuere:q(ut auctor ẽ Diony.)cõstituit unũquẽq; circũscribere fundos suos:sacrosq; finibus lapides apponẽr:lapidesq; ipsos sacrauit Ioui terminali:statuitq; eis sacra quotãnis oẽs die cõstituta facer sup locũ ipm coeũtes. Hæc Ro. terminalia a termõibus uocant:finesq; ipsos unius lĩæ mutatõe a græca lingua ꝓferẽtes terminos appellant. Quos siqs occuluisset:

Cur termino nihil aiantũ sacrificatur

℄ Nox ubi transierit,solito celebretur honore,
Separat inditio qui Deus arua suo.
Termine,siue lapis,siue es defossus in agro
Stipes,ab antiquis tu quoq; nomen habes.
Te duo diuersa domini de parte coronant:
Binaq; serta tibi,binaq; dona ferunt.
Ara fit:hic ignem curua fert rustica testa
Sumptum de tepidis ipsa colona focis.
Ligna senex minuit:concisaq; construit alte:
Et solida ramos figere pugnat humo.
Tunc sicco primas irritat cortice flammas:
Stat puer:& manibus lata canistra tenet.
Inde,ubi ter fruges medios immisit in ignes:
Porrigit incisos filia parua fauos.
Vina tenent alii:libantur singula flammis:
Spectant,& linguis candida turba fauent.

uicinos mulctare licitũ eẽt: atq; oẽm agrũ ꝓpriũ existimare:quo(ut Leocõ dicit) hasta puẽiũt. Nũa uero Põ. uir ciuilis ac iustus:& in primis sapiẽs agri termios cuꝫ finitimis cõstituit:& ipsis finibꝰ terminiũ oiuꝫ cã nominãs:tq̃si ꝓfidẽ:& amicitiæ:ac pacis custodẽ:ac oi cæde:ac sãguie:& incõtaminatũ cõseruari oportere existiauit. cætera suis i locis dicemus. Ingt ergo poeta. ℣ Vbi:post q̃. ℣ Nox:Charistiorꝫ.lcz. ℣ Trãsierit:& illucescet lequẽs dies. ℣ Deus q sepat:distermiat. ℣ Arua suo ĩdicio: suo signo:hoc est affixo lapide.i. Terminꝰ Deus. ℣ Celebret:cũ põpa freq̃ntet. ℣ Solito honore:assuetis sacrificiis. ℣ Termie:nũc ad Terminũ ipsum uerba apostrophat:q a ueteribꝰ eiꝰ festũ institutũ sit. ℣ O Termie siue es lapis:lapidẽ.n. illũ fuisse dicũt:quẽ Saturnus ꝓ Ioue deuorauit:ut paulopost dicemus. ℣ Siue es stipes:truncus arboris. ℣ Defossus:q̃si deorsũ fossus. ℣ In agro:i aruorꝫ distermiatõe. ℣ Tu quoq;:tu ẽt. ℣ Hẽs nomẽ:titulũ,honorẽ:uel nomẽ ipm q ita appellatus fueris. ℣ Ab ãtiqs:a ueteribus.aut ab antiqs grę.nã qd illi τερμονα:nos terminũ dicimꝰ. Alig legũt Numẽ hẽs: q̃si ꝓ Deo coleris. ℣ Te:o Termine. ℣ Coronãt duo dñi de pte diuersis ptibus:nã cũ duorꝫ agros diuidãt alter hic:alter illic terminũ coronãt. ℣ Et ferũt:ꝓ offerũt. ℣ Bina ser.binas fiorꝫ coronas:qa hic & ille. ℣ Et bina dona:qa uterq; sacrificat.nõ tñ aiatũ aliqd:ut diximus. ℣ Ara fit:modũ sacrificii explicat. Deide oconẽ refert:q̃ ad Terminũ hẽri dbeat. ℣ Ara fit hic:cõpõit i ipso termi loco ara. ℣ Colõa rust.i.uxor coloni ruris. ℣ Fert ignẽ curua testa:testa caua. ℣ Ignẽ sumptũ:acceptuꝫ. ℣ De te.de calidis. ℣ Focis:focis ꝓ loco ubi fit ignis:q̃si nõ tũc ex silice ignẽ elicit:sꝫ aliũde accipit & affert illuc. ℣ Ligna:Rustica ignẽ fert:sꝫ a sene rustico incidũt & cõponũt ligna ad ignẽ faciẽdũ. ℣ Senex:ipe ruris colonꝰ. ℣ Minuit.i.icidit. ℣ Ligna & cõstruit:ordinat aut cõponit. ℣ Alte:i altũ. ℣ Cõcisa:ipsa incisa ligna. ℣ Et pugnat:cõtẽdit & nitit. ℣ Figet rãos:ñ ẽ stipites. ℣ Hũo solida:terra dura,& hoc ad cõgerẽdũ lignorꝫ firmandã. ℣ Tũ: postea iple rustic⁹. ℣ Irritat:q̃si iuscitat ad icẽdiũ. ℣ Prias flãmas sicco cortice:siccis Corticibꝰ:ut illd Vir. Rapuitq; i fomite flãmã. Ita hic i sicco cortice flãmã irritat:qd uerbũ nũc penultimã lõgã habet:sed irritus irrita irritũ pẽultimã breuiat. ℣ Stat puer:colõi filiꝰ:qa iferiꝰ filia pua,ergo filiꝰ & filia añ illũ iũt. ℣ Et te.manibꝰ:pleonasmos est. ℣ Lata canistra:ãpla canistra:i qbꝰ erant qbꝰ ad sacrificiũ opꝰ erat. ℣ Inde ubi:loco thuris fruges adurebãt:deinde mella delibabãt. ℣ Inde:postea. ℣ Vbi:postq̃ ipe colonꝰ senex. ℣ Immisit tres fr.tria frugũ gñra:aut tria grana frugũ. ℣ In medios ignes:ut adurerẽt loco thuris. ℣ Parua filia porrigit:oñdit delibãdos,aut appõit. ℣ Fauos ĩcisos:

mel,seu ipsã mellis fabricã i frusta diuisã.¶ Alii tenẽt uina:sine uino sacrificiũ nõ fit.¶ Singula li.libãda ponunt.¶ Flãmis:nã de singulis q̃ habebãt ponebãt pax in igne.¶ Turba cã.uel q̃ i eo sacrificio cãdidis uestib⁹ uterent: uel cãdida q̃si pia,religiosa.¶ Spectãt & fauẽt liguis:uerbis,est Metonymia qđ facit p eo q̃d fit,aut instrm in re.

ANT. FAN.

¶ Spargitur & cæ.cõ.ter. agno:distingue tpa ne Ouí. & Hora.errare uideant: q Termino ẽt aiato scribunt rẽ diuinã fieri.Nã q̃ statuit Nũa ut huic Deo sacra fierẽt incruẽta non semp nec̃ ab oib⁹ postea custoditũ est. Hic illud ẽ qđ auctor subiũgit,¶ Nec q̃rit:ac si dicat q̃ fert lactẽtẽ quoq; porcã mactari aduersus Numæ legẽ. Q đ si tãtox poetax auctoritatẽ refrigerẽ uolueris auctoritate Græcox: obiiciemus tibi illud Iuuena.Et qc qd Græcia mẽdax Audet in historia.¶ Lactẽs cum sibi porca dat:quæ nisi cæderet Termio posset aliq̃ Termino cruer.¶ Tu populos,urbesq;,& regna igẽtia finis:qa publici termini sũt & priuati:itẽ in urbib⁹ & extra urbes.

Spargitur & cæso communis terminus agno:
Nec queritur lactens cum sibi porca datur.
Conueniunt,celebrantq; dapes uicinia supplex:
Et cantant laudes Termine sancte tuas.
Tu populos,urbesq;,& regna ingentia,finis:
Omnis erit sine te litigiosus ager.
Nulla tibi ambitio est:nullo corrumperis auro:
Legitima seruas credita rura fide.
Si tu signasses olim Thyreatida terram:
Corpora non leto missa trecenta forent:
Nec foret Otryades congestis tectus in armis:
O quantum patriæ sanguinis ille dedit.

¶ Si tu signasses oli Thyreatida terrã:Thyreæ q̃s fuisse i Cynosuria Thucydides scribit:ut Strа.refert:oppidu; fuit i agro Argiuox: siue ad Argiui & Lacedęmõii agri fines:qđ Lacedęmõii uelut sui sibi uẽdicãtes suis finib⁹ adiecerũt:ut scribit Herodot⁹.Cõtra Argiui p loci uẽdicatõe bellũ idixere.Sed iter utrosq; ita cõuenit ut trecẽti utrinq; dimicarent:reliq uero omnes domum suam quisq; reuerterẽtur:ne forte si prẽsentes forent:qui suos uinci cernerent ad prẽlium concitarentur:utrius uero urbis trecenti uictores fuissent illi⁹ uictoria censeret,Pugnantib⁹igit sexcentis:cum animi & corpis uirib⁹ pares essent tres tm̃ fuere supstites.Ex Argiuis duo Alcẽor & Chromius,ex Lacedęmoniis un⁹ Otryades.supueniẽte nocte duo Argiui uelut uictores se in patriã receperũt.Otrya des uero spoliatis Argiuox cadauerib⁹ arma hostilia,q̃si uictoriæ testimõiũ i castra retulit.Postea uterq; popul⁹ i mediũ pdiit se uictorẽ affirmãs:Argiui,qa plures supfuissent:Lacedęmonii,qa Otryades non fugisset:& ex hostibus spolia retulisset.Ex hac cõtentiõe inito pl̃io Lacedæmonii uictores euadũt.Argiui dolore pciti capita derasẽrũt:cũ eis comas nutrir̃ mos eẽt:statuerũtq; ne q̃s capillatus cõspiceret ante loci illi⁹ reparationẽ.Lacedæmõii cõtra nutrire cõas cœperũt pter eox consuetudinẽ.Otryades uero cũ eũ puderet ex trecẽtis solũ supfuisse i eo loco ubi cæteri iacebãt se ipm iteremit:sed añq̃ aiam exhalaret:sãguine suo scriptis lr̃is trophea iussit attolli.Hinc illd Statii legimus i.iiii. The.Et Lacedæmoniũ thyreæ lectura cruorẽ.Et illud V.M.li.iii.Otryadæ quoq; pugna paritur ac morte speciosa Thyreatũ laude q̃ spacio latius solum cernit:q̃ sanguine suo scriptis lr̃is direptã hostibus uictoriax tm̃ nõ post fata in sinũ pr̃iæ cruẽto trophei titulo retulit.Sane Otryades tax pr̃ię declinatõis,q̃ Valerius usus est,q̃ tertiæ inuenit.Solinus:Sparta insignis cũ Pollucis & Castoris templo,tum ẽt Otryadis illustris uiri titulis.

Thyreæ uũ bellũ ortũ inter argiuos & Lacedęmonios

Otryades

¶ Spargit:& h̃ est qđ negat Dio.cũ dicat:Sacrificãtq; adhuc eis nõ aiatũ aliqđ.Neq.n.piũ est cruẽtare lapides.sed pultes & liba atq; alias quasdam fructuũ primitias:& ex Plu.ẽt ostẽdimus nihil aiatũ sacrificari.At poeta immolari agnũ seu suillã inqt.¶ Terminus cõis:qa duox domi-

PAV. MAR.

nox.¶ Spargit cæ.agno:sãguie agni imolati.¶ Nec q̃rit: Terminus ipse.¶ Dũ dat sibi cũ ad honorẽ eius imolat.¶ Porca lactẽs h̃ ẽ suilla cũ adhuc sub lacte ẽ.¶ Cõuẽiũt: cõuenit ad hęc sacra ois uicinia & Termi laudes cantat.¶ Supplex uicinia: q̃si oẽs uicini supplices.¶ Cõuẽiũt ad epulas:sacrox hox.¶ Et celebrant:laudãt & frequẽtant.¶ Dapes: ipsas sacras epulas.¶ Et cantãt sancte Termine laudes tuas:cãtabant hymnos i honorẽ Termi.¶ Tu populos: hæc uerba i Termi laudes canit poeta: uñ est ofo tota laudatoria: quã Panagiricu; appellare possem⁹:& ab officio ei⁹ cõmẽdar̃ terminũ icipit.¶ Tu finis:p diffinis,seu distermi-nas.¶ Populos:hoc quo ad ciuitates intra mœnia cum in plures ptes:ut Rõa in regiones,diuidar̃.¶ Et urbes: hoc quo ad urbium agros.¶ Et regna igẽtia:ad regnorũ igẽtiũ cõfinia circũscribẽda:aut signãda.¶ Ois ager erit litigios⁹ litib⁹ plẽus.¶ Sine te.nã nisi termio agri signarẽt:sp agrox dñi eẽnt i litẽ cũ alter alteri⁹ sibi ptẽ ascriberet.¶ Nulla tibi:utit̃ his uerbis poeta tãq̃ rẽ uiuẽtẽ alloq̃t.Sed re uera(ut dixim⁹)fiebãt hæc sacra Ioui termiali.¶ Nulla ergo ẽ ti.am.qa ãbitiõe flecti nõ pt.De ãbitu & ãbitõe supi⁹ dixim⁹:q̃ ãbit⁹ sit crimẽ affectati honoris a circũẽũdo:supplicãdoq;. ide ãbitio ipsa actio ãbientis.¶ Nullo au.cor.q̃si nullo p̃tio.¶ Seruas:ob fuas,custodis.¶ Rura cre.rura uel agros tibi cõmissos.¶ Fide legi.itegra:ut & lege institutũ ẽ.¶ Si tu sig.multa euẽir̃ mala ob agrox cõtẽtionẽ:cũ loca distermiata nõ eẽnt.ergo.¶ Si Tu:o Termie.¶ Signasses oli ter.Thyr.patronymicũ fœmininũ formauit a Thyreis. Stra.Thyreas nũero multitudinis.alii Thyreã dũt:quẽ locũ Thucydides i Cynosuria eẽ inqt ad Argiui:& Lacedęmõis agri cõfinia.Thyreã Hero.Argiuox & Lacedęmoniox cõtẽtionẽ & pugnã fuisse asserit:nã iter eos pactũ fuit:ut utriq; trecẽti dimicarẽt.Occubuer̃ Argiui omnes,pter Alcenũ,& Mathinũ.Sptãi:seu Lacedęmões pter Otryadem ducẽ eox:oẽs cæsi.ob qđ dedecori ascribens Otryades cæteris p pr̃ia cæsis solũ supesse t inter extinctox Cadauera seipm iteremit.alii dicũt sequẽti die rursus ichoata pugna sauciũ & semiuiuũ cũ in certamen descẽdisset,iteriisse.At Stra.inqt de his Saliox testimonio: quorũ cã Argiui:ac Lacedęmonii certamen hostiliter cõtuleruntin quo Lacedęmonii duce Otryade uictoriam reportarunt.ergo si terminus finis illox signasset.¶ Nõ forẽt:p fuissent.¶ Missa le.ad mortẽ.¶ Trecenta corpa: qa utriq; trecẽti cæsi sunt pter duos:quos dixim⁹.¶ Nec for.Lacedæmonii duce Otryade uictores fuere:ut diximus.Sed cognitũ est eos uicisse inscriptõe quã sanguine fecit in clypeo moriens Otryades.Vñ apud Valeriũ:ubi de formidine agit:Otryade quoq; pugna paritur ac morte speciosa Thyreatiũ laude:q̃ spatio latius solũ cernit. Qui sanguie suo scriptis lr̃is direptã hostib⁹ uictoriã:tm̃ nõ põt facta sua in sinũ patriæ cruẽto trophei titulo excellẽtissimos Spartãæ uirtutis p̃uẽt⁹ retulit.hæc ille. Tãtus ergo uir nõ occubuisset si disterminati agri fuissent.¶ Nec so.p fuisset.¶ Otryades tectus in armis cõgestis: i armis coaggregatis.¶ O q̃tũ sang.dedit ille Otryades.¶ Patriæ:est hæc poetæ cõmiseratio:q̃tũ sãguinis effudit ille pro pr̃ia.q.d tm̃ q̃ moriẽs pr̃ię ẽt uictoriam peperit.

¶ Noua

ANT. FAN. ¶ Noua cū fierēt Capitolia: Antias auctor ēcteste Plinio) captus Apiolis oppido Latinorꝝ, L. Tarqniū regē ex eius perbus ædificare uellet: ut libera a cæteris religionibus arx esset exaugurare sacella statuit: quæ multa diuersorū numinū ibi erāt. Itaq; cū oium sacellorꝝ exaugurationes aues admitterent: oēsq; Dei Ioui cederēt: solus Termin⁹ abscedere noluit. Vnde uates deprehēderūt q; Termi nus cū Ioue remanens æter nū urbi iperiū cū religiōe si gnificaret. Quare i Capito lio ps tecti patuit lapidem Terminū spectās: cui nō ni si i diuo sacrificabat. Hic ait Vir. Capitoli imobile saxū. lege Li. q refert Iouis tēplū i mōte Tarpeio a Tarqnio Supbo relictū monumētuꝫ regni sui, noisq; sed Tarqui nios reges ābos inqt alterū eā ædē uouisse: alterū pfecis se. Sūt q & Iuuētā sicut Ter minū dīt Ioui cedeī noluis se. Secutū aūt ē aliud (ut idē inqt) pdigiuꝫ magnitudinē imperii portēdēs. Caput. n. hūanū apientib⁹ fundaméta tēpli dī apparuisse: quo uiso itellectū ē arcē eā iperii: caputq; reꝝ foī. Q d & uates cecinere: q in urbe erant: qq; ad eā tē cōsultādā ex Hetruria acciti sunt. ℣ Se supra ne quid nisi sidera cernat: ut aspectu cæli fruaī: q Ioui cedeī noluit: & magno cū Ioue tēpla tenet. ℣ Leuitas tibi libera nō ē: ubiq; fixū esse te ac stabilē decet: nec cedere hoi q Deo cedere noluisti. ℣ Est uia quæ populū Laurētes ducit in agros: hęc est uia Laurētina: hoc ē Laurētū ducēs ubi ācillæ Augusti Cæsaris, q in agro Laurenti qnq; pueros peperat: monumētū factū est eius principis iussu. Hic ad sextū lapidē Romani Termino publice rē diuinam faciebāt: q̄uis Romani imperii uerus Terminus idē eēt, q orbis terrę. ℣ Quōdam Dardanio regna petita duci: Aeneæ, q (ut scribit Stra.) una cū Anchise pre & Ascanio filio Laurētū applicuit. licet Vir. Anchisen scripserit in Sicilia humanis rebus excesisse. ℣ Sacra uidet fieri sextus ab urbe lapis: Lapidibus millia ria designabant: ut Stra. tradit: qui etiam docet q; intra quintum & sextum lapidem olim Romani agri termin⁹ monstrabatur: ubi ambaruale sacrificium faciebāt. Hinc est quod auctor dicit hoc loco: Sextus ab urbe lapis.

PAV. MAR. ¶ Quid noua: Tarqnius Priscus cū eēt Ioui optio sancī cōstructurus de loco augures cōsuluit: rīsuꝫ est in Tarpeio colle: sed cū ibi multæ eēnt Deorꝝ aræ: uisū ē auguri bus: ut de unaq̄q; ara Deos cōsulerēt: an te moueri cōcederēt. Dii cæteri Genilq; pmisī i alia loca suas aras trās ferri. Termin⁹ āt & Iuuēta minie ānuerūt. Attigit & hoc Lactā. sed solū Terminū cedētibus cæteris māsisse inqt: Qui lapis erat informis ac rudis. uñ illū Vir. Capitoli imobile saxū uocat: & eū esse dicebant: quē p Ioue Saturnus uorasse dicebat. Et facto Capitolio postea foramē ēī tecto relictum: ut qa non cesserat libero cælo frueretur. Hæc ergo his sex uersibus a poeta explicant in laudem ipsius Termini: q Ioui cedere noluerit: p qd uatum iterpretatiōe portendebat ita firmū esse futurꝝ īperium Ro. Sed hāc ædis Iouis optimi designationē: cū Termin⁹ nō cessisset Tarqnio Supbo Liuius ascribit. Diony. uero Prisco. Ego Diony. magis assentio. Nā & Corneli⁹ Tacitus inqt: Vouerat Tarqnius Priscus rex bello Sabino sedem Ioui optio maxio: iecitq; fūdamēta spe magis futurę magnitudinis: quā tunc po. Ro. cōpeteret. Mox Serui⁹ Tullius sociorꝝ studio adiecit aliqd. Deinde Tarquinius Superbus capta Suessa & Pomeria p hostiū spolia fecit: ergo si ille fundamēta iecit: illi hæc de Termino ascribē da sunt: sed si quis dicat ubi de his agit Diony. Superbi mentionē facere: caueat ne fallat: naꝫ & in his uti eos dicit arte Natii auguris: q tēpore Tarquinii Prisci fuit. ℣ Quid: cū admiratione dictū qd. ℣ Cū noua Capitolia: noua Iouis ædes. ℣ Fierēt: fieri uellēt p Tarqnium Priscū. De Capitolii ædificatiōe: & q̄ ad rē faciebāt dixi mus superiore lib. ℣ Cūcta turba: q̄si cætera ois Deorū, geniorumq; multitudo. ℣ Cessit: & locū dedit Ioui: & ħ ꝓpter aras: qa oēs Dii suas trāsfetri pmisēr. ℣ Termin⁹ iuētus: iter ara. l. ℣ Vt ueteres memorāt: ut ab antiqs referī. ℣ Restitit i ædē: i loco p Iouis ædē designato. ℣ Restitit: quia nō cessit. ℣ Et tenet tēpla cuꝫ magno Ioue: qa inter Iouis templū est. ℣ Nunc quoq;: nunc etiā. ℣ Ne qd: ne aliqd. ℣ Cernat supra se nisi sidera: nisi cælū: ℣ Ne qd: ne aliqd. ℣ Cernat supra se nisi sidera: nisi cælū: i quo sūt sidera: ħ est ut libero cælo frueret. ℣ Tecta tēpli hīt exiguū: parū. ℣ Foramē: nā ædificato tēplo foramē est in tēplo relictum. ℣ Termie: ex illo Termin⁹ ubicunq; fixus est: effodi nō pōt: & pœna erat quā supius diximus in eos: qui aut occuluissent: aut trāstulissent terminū. ℣ Termie post illud: posteaq; ide auelli non potuisti. ℣ Nō est tibi leuitas libera: qa nō leuiter: aut libeī potes auelli ex aliis locis: nam capitale est. ℣ Et manes: & firmus manes. ℣ In statione q̄: in loco quo posit⁹ fueris: ubi fix⁹ eris. fueris: illud ris lōgū. rōnē i pfatōe hui⁹ opis dixi mus. ℣ Nec tu. ui. ut Ioui nō cōcessisti: sic nec hoi qq̄ cō cedas. ℣ Nec tu: o Termie. ℣ Cōcede: p cōcedas. ℣ Quic q̄: aliqd. ℣ Vicio rogāti: ħ ē si qd a te peteret qd fuū non esset ne concedas. ℣ Ne uideaī: p uidearis. ℣ Præposuisse hoiem Ioui: qa Ioui nō cessisti: nō cedas homini. ℣ Et seu uomeribus: siqs te crederet rusticis instrumentis: ut alter de alterius agro qd surriperet inclames illud illius, & hoc huius esse. ℣ Et seu: siue. ℣ Tu pulsabere: uerberabere. ℣ Vomeribus seu rastris Clamato uociferes. ℣ Hic ager est tuus, ille ē suus: q̄si hoc tuū: & illud illius. ℣ Est uia q̄: in priuatorꝝ agris supra terminos a priuatis sacrificabatur. In cōfinib⁹ āt urbiū publice sacrificiū fiebat: & si Romani imperii orbis extremitates termini erāt: tū ad uetere cōsuetudinē obseruādā Romani uia Laurētina ad sextū lapidē quotānis Termio arietē imolabāt: & ħ ēt ē cōtra id quod Dio. inqt, & Plu. ut paulo supius diximus: qd aiatū nō imolabat. ℣ Est uia q̄ ducit populū i agros Laurētes: est uia p quā itur Laurētū: q̄ fuerat regia Latina: dicta ē uia Laurētina: q̄ est iter uiā Hostiēsem: & Appiā. postea per appositionē addit. ℣ Regna quondā petita duci Dardanio: ħ ē Aeneæ: qa illuc appulit: & post mortē Lati

Capitolium

Sextus lapis ab urbe

Quare foramē est in tecto Capitolii

Apostrophe digna ad Deum Terminum

Laurētalia ex Dionysio & Plutarcho

ni regnauit. ℣ Illic: in ea uia Laurẽtina. ℣ OTermine sex tus lapis: signabant tũc millia passuum lapidib⁹. ℣ Ergo sextus lapis ab urbe. i. in loco distãti ab urbe sex mil. pas. ℣ Videt fieri tibi sacra: sacrificia. ℣ Fibris: extis. ℣ Pecoris lanigeri: hoc ẽ arietis: aut ouis, agni &c. Nã hæc aialia lanã hñt: fibris ꝓ extis posuit: nã exta sacrificãt. Fibræ sũt illę in extis uenę. ℣ Gẽtib⁹: sacrificabãt in finib⁹ agroꝝ: ac ne qs miret tã ꝓpe urbẽ a Romanis sacrificari: ac si breues eẽnt eoꝝ cõfines: inquit gẽtium cęteraꝝ agros certis limitib⁹ diffinitos eẽ. Romã aũt cũ orbe confinia termiasse. ℣ Tellus: q̃si telluris spatiũ. ℣ Est da. illis gẽti. cæteris natõib⁹. ℣ Certo: circũscripto. ℣ Limite: termio. ℣ Idẽ spatiũ: idẽ terminus ẽ. ℣ Orbis & Romanæ ur. qa eos hz urbs termios: quos habz orbis uniuers⁹,

Liuius cõcordat: ita ut alter alterum imitatus uideatur. Diony. aũt in aliqb⁹ discrepat: ut dicem⁹ suis in locis. Sed an Tarq. Supbus fili⁹, neposue fuerit Tarquinii Prisci: cui Ser. Tulli⁹ succesit: satis & a Valla iãpridẽ: & longe post a Põponio nr̃o: & alias a nobis disputatũ est. Liuius ipse incertum relinqt: cũ dicat hic, L. Tarquinius Prisci Tarquinii regis filius: neposue fuerit parũ liquet: plurimis tñ auctorib⁹ filiuz crediderim. Sed quãtũ ex Floro & Dionv. colligi põt Supbus Prisci nepos fuit. Hic a prauis morib⁹: & ab idelemẽtia: & insolẽtia Supb⁹ cognoiat⁹ est: inqt ergo. ℣ Nũc ẽ dicenda: scribẽda, canẽda, referenda. ℣ Regis fuga: fuga Tarquinii. ℣ Sextus dies ab extremẽse: q̃si ab extrema die mẽsis Feb. si nũerare icipias usq ad sex erit xxiii. dies: nam xxviii. tm̃ hz Februari⁹: illa ergo dies. ℣ Traxit noia: denoiata ẽ. ℣ Ab illa: fuga. s. regis. Nã dr regis fuga: & maxio i honore hẽbat a Romanis ob electos tyrãnos, & libertatẽ partã. ℣ Vltima: ultimus fuit Romanoꝝ regũ. ℣ Tarqni⁹: Supb⁹ quẽ alii nepotẽ Prisci: alii filium dixere: Serui Tulli filiã uxorẽ duxit: ipsoq; socero suo iterempto regnũ inuasit: quo die scelerata Tullia ꝓ pris iacẽtis corp⁹ Carpẽtũ egit: & ipse genер socerꝝ sepulchra ꝓhibuit: Romulũ quoq; isepultũ peruisse dicitãs. Vltima ergo Tarq. hẽbat regna Romanæ gentis: qa ultim⁹ Romæ regnauit. Vir iniustus tñ fortis ad arma: ad rem militarẽ: ad pl̃ia. & Liuius de hoc: Nec ut iniustus rex in pace: ita dux belli prauus fuit: quin ea arte æquasset supiores reges ni degeneratũ i alios. ℣ Ceperat: hic in Volscos bellum mouit: Sueſſam & Pomeriã ui captas diripuit. Gabios fraude cepit. ℣ Hic: Tarq. l. ℣ Ceperat alias urbes: qa expugnauerat. ℣ Alias euerterat: qa diripuerat & deleuerat. ℣ Et fecerat suos: qa in ptãtẽ suã redegerat. ℣ Gabios turpi arte: fraude & dolo ac filii audacia: Gabii ubi essent ita Diony. refert: urbs erat Latini generis ab Albanis cõdita: cẽtũ stadiis Roma distans supuia q̃ Prænestẽ itur Gabios hãc uocabãt. Nũc. n. amplius hitata nõ est ois ꝑter q̃rtã ptẽ: occupant diuersoria & cauponę ſm uiã & reliqua. ℣ Nãq; triũ: Tarqni⁹ tres filios hũit: Titũ, Arũtẽ, Sextũ Tarqnios: ñ natu mior cõicato cũ pr̃e cõsilio: Gabios trãsigit: pris in se sæuitiã intolerabilẽ cõquerẽs iã ab alienis i suos uertisse supbiã: se q̃dẽ iter tela & gladios pr̃is elapsum: & alia multa, qb⁹ eos cõmouit, q̃stus ẽ. Redegerat ergo Supbus Gabios in suã ptãtez. Sextus (de quo poeta agit) ut Liui. inqt: & poeta asserere uł: e tribus filiis minor erat natu. Diony. aũt euz maximum natu pluribus in locis uocat: cui assentiẽdum puto: pcipue cum Lucretiã ambiẽs: ut iferius dicemus in uxorem eam accipere: & reginam facere pollicebat: cuz regnum sibi tanq̃ natu maxio deberet. ℣ Nãq; mi. triuz i. miore tribus Tarquinii filiis ꝓpositonẽ. ℣ Proles mansapta. ℣ Supbi: uel ob inatos mores: qbus erat ei similis: uel ob oia certa signa. ℣ Vẽit i me. ho. trãs fugit Gabios. ℣ Nocte silẽte: noctis tpe. ℣ Nudarũt: Gabini, q in excubiis erãt. ℣ Nudarũt gla. ut. s. hũc iterficerẽt. ℣ Ille di. occi. iermẽ: iermis. n. illuc erat. ℣ Ergo oc. ier. uiꝝ sine armis. ℣ Hoc: ut. s. me occidatis. ℣ Capiũt frẽs: Titus & Arũs. ℣ Et pr̃ Tarq. hoc ẽt cupit. ẽ gen⁹ diffuasiõis: cũ rogat ut faciãt rẽ hosti gratã: ut Sinõ apud Vir. Iamdudum sumite pœnas: Hoc sthacus uelit & magno mercentur Atridæ.

¶ Nunc mihi dicenda est regis fuga: traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina mense dies.
Victima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna, uir iniustus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias euerterat urbes:
Et Gabios turpi fecerat arte suos.
Náq; trium minimus proles manifesta Superbi
In medios hostes nocte silente uenit.
Nudarunt gladios: occidite dixit inermem:
Hoc cupiunt fratres, Tarquiniusq; pater.

ANT. FAN. Regifugiũ .vii. calẽdas Martias

¶ Nunc mi. di. est re. fu. vii. calẽ. Mar. sacrũ regifugiũ cele brat: sic dictũ (auctore Festo) q; eo die Tarqni⁹ Roma fugerit: quo & serpẽtem latrasse Pli. scribit: & Atheniẽses Harmodio & Aristogitoni tyrãnicidis publice statuas posuisse. Notũ ẽ aũt q; cũ Tarqni⁹ Ardeã oppugnaret Sext⁹ ei⁹ fili⁹ Lucretiæ stuprũ intulit: uñ popul⁹ Ro. regi ademit iperiũ & Tarquioꝝ exilio ult⁹ ẽ iniuriã: necẽq; Lucretiæ. Fuerit ãt Tarqni⁹ Supb⁹ Tarquinii Prisci fili⁹ an nepos nõ satis liquet. Liuius filiũ credit: alii multi nepotẽ. Vñ illud ẽ apud Floꝝ: Postrem⁹ oium fuit rex Tarqni⁹: cui cognomẽ Supbo ex morib⁹ datũ: regnũ auitũ qd a Seruio tenebat rape maluit q̃ expectare. Vir iniustus fortis ad arma tñ. Qui imissis pcussorib⁹ i Seruiũ scelere partã ptãtẽ nõ melius egit q̃ acqsierat: & in senatũ cædib⁹ in oẽs supbia grassatus ẽ. Cæteꝝ dux belli fuit excellẽs: lege Liuiũ: quẽ cæteris historicis antepono. ℣ Et Ga. tur. fe. ar. suos: turpem aũt dolũ dicit, quo turpe ẽ uincere. unde Aeneas ait apud Vir. Captiq; dolis, lachrymisq; coacti: ut ostẽdat nõ speciosam Græcoꝝ fuisse uictoriã. Dolus aũt quo Tarquini⁹ Gabiis potitus est oppido urbi ꝓpinquo (ut inqt Liuius) hic fuit. Sextũ minimũ e tribus filiis quẽ Diony. uult fuisse natu maximũ a se dimisit, ex cõpositо uerberibus cæsum: q igressus Gabios itolerabilẽ pr̃is in se sæuitiã cõquestus est: & nudũ tergũ ostẽdit: narrauitq; se inter gladios pr̃is elapsum: nihil usq̃ sibi tutum nisi apud eius hostes credidisse. Quare persuasi Gabini: quos luue. simplices uocat: iuuenẽ receperũt: q ubi multoꝝ fauorẽ adeptus satis uiriũ ad oẽs conatus collectũ existimauit: quẽdam e suis ad patrẽ misit scisitatũ qdnã se facere uellet: cui Tarquinius nihil uoce rñdit: sed tacitus decussis in horto papauerũ capitibus monstrauit qua rõne Gabios in suam ptãtem redigeret: nũcius quæ uidisset, Sexto retulit: qui cæsis principibus ciuitatis Gabios patri tradidit: ii sunt ad uiã qua Prænestе itur: teste Diony. Nũc tñ oio delecti distabant ab urbe stadiis cẽtum. ℣ Triũ minim⁹: ii fuerunt Titus, Aruns, & Sextus. ℣ Proles ma. su. uel Tarquinio similis corpore: uel (quod magis placet) moribus: ac si diceret uulgatũ illud: Mali corui malum ouum. ℣ Hoc cu. &c. callide dictũ: ut uitã impetret: dũ ostendit mortẽ suã Gabinoꝝ hostib⁹ placiturã. Tale illud ẽ apud Virgil. Hoc sthacus uelit & magno mercentur Atridæ.

Quare expuls⁹ fuerit Tarquinius impio nota historiam

Tarquinii dol⁹ quo Gabiis potitus est Gabii

Liuius cæteris historicis antеponendus

¶ Nunc mihi. xxiii. dies mẽsis Februarii: hoc est. vii. calẽ. Mar. appellata est regis fuga: qñ Tarqnius Supbus cum filiis electi sũt. Poeta longã de hoc historiã refert: cũ quo

PAV. MAR.

℣ Flentq;:

ANT. FAN. De gabiis simplicibus

¶ Flẽtq; simplices Gabini misericordia moti lachrymas cõtinere nõ pñt: dñ notas uerbe & ituenť. ℣ Iãq; po. q sæpe i Romãos ipetũ fecerat: ex cõposito & Gabios reuertus fuerat uictor. Vñ obẽũdo picula, ac labores, p̃dãq; (ut inqt Liuius) munifice largiẽdo tãta erat charitate: ut non ellet Tarqni⁹ pr̃ potẽtior Romæ: q̃ filius Gabiis. ℣ Misso geni. &c. ex suis unum sciscitatũ Romã ad patrẽ mittit: qd̃nã se facere uellet: qñ qdẽ ut o a un⁹ Gabiis posset ei Dñ dissent. ℣ Odoratis herbis: p odoris: nã odoratũ ẽ qd alitũde odorẽ accipit: sed uius his abutiť. ℣ Virga lilia &c. Liui⁹: Huic nũtio, qa credo dubiæ fidei uidebať, nihil uoce rñsum ẽ. Rex uelut deliberabũdus i hortũ ædiũ trãsit: sequẽte nũtio filii ubi iambulãs, tacitus summa papaueꝝ dr̃ capita baculo decussisse: iterrogãdo, expectãdoq; rñsum nũtius sellus redit Gabios: q̃ dixerit ipẽ q̃q; uiderit refert: seu ira, seu odio, seu supbia insita ingenio nullã eũ uocẽ emisisse. Sexto ubi quid uellet parens, qdue p̃ciperet tacitis ambagib⁹ patuit priores ciuitatis: criminando alios apud populuꝫ: alios sua ipsos inuidia oportunos interemit. Idem historicus paulopost donec orba consilio auxilioq; Gabina res regi Romano sine ulla dimicatione in manu traditur.

Odoratum

Qui mea crudeli lacerauit uerbere terga:
Dicere ut hoc posset, uerbera passus erat.
Luna fuit: spectant iuuenem: gladiosq; recondunt:
Tergaq; deducta ueste notata uident.
Flent quoq;: & ut secum tueatur bella precantur:
Callidus ignaris annuit ille uiris.
Iamq; potens, misso genitorem appellat amico:
Perdendi Gabios quod sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis
Sectus humum riuo lene sonantis aquæ.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit: & uirga lilia summa metit.
Nuntius ut rediit: decussaq; lilia dixit:
Filius agnosco iussa parentis, ait.
Nec mora: principibus cæsis ex urbe Gabina,
Traduntur ducibus mœnia nuda suis.

PAV. MAR.

¶ Qui: frẽs & pr̃. ℣ Lacerarũt mea terga crudeli uerbere p uerberib⁹ crudelib⁹. ℣ Vt posset hoc di. ex ueritate. i. qd illi eũ uerberassent. ℣ Erat passus uerbera: & Diony. De hoc dissidere inqt ab eo: ñ est a patre simulat: qa bellũ aduersus Gabinos deponi nollet. Verberatusq; ab eo uirgis in foro: & in cæteris contumeliæ habitus. ℣ Luna fuit: lucebat tũc Luna: ita ut ad ei⁹ lumẽ bñ possent discernere. ℣ Spectãt Gabini. s. iuuenẽ Sextũ. ℣ Et recũ. gla. referũt in uaginã. ℣ Et uidẽt terga notata: signata uirgis: aut uerberibus. ℣ Deducta ueste: remota ueste. ℣ Flent quoq; cõmiseratõe moti Gabini flere cœpe: excepe illuꝫ p̃cari ut secũ in pr̃em bella gereret: ille cũ secũ hr̃et amicos trãsfugas simulatos: & aliis accersitis spe i Romanos irruẽs: ex cõposito cũ ingenti p̃da reuertebať: qd cũ sæpe fecisset sperãtes Gabini & ipsi Romæ castra aliqñ admouere e cælo Sextũ ipsis missum dicũt: ducẽq; constituunt post multa feliciter gesta: cum in Gabiis maxim⁹ eẽt: pr̃i p secretũ nũtiũ rem aperit: & qd sẽ op⁹ esset, pcõtať. Sed hæc postea psequemur. ℣ Flẽt quoq;: flẽt Gabini cõmiseratione moti. ℣ Et p̃canť: ut Sext⁹ ipse. ℣ Tueať secum: cũ ipsis bella: uel ut eos a bellis tueať, uel defendat bella ipsa a Gabioꝝ pte. ℣ Ille: Sextus. ℣ Callid⁹: astut⁹. ℣ Annuit: nutu q̃ petũt p̃mittit. ℣ Ignaris uiris: Gabinis ignaris sceleꝝ tãtoꝝ. ℣ Iãq; po. ipse Sext⁹: qa Gabinoꝝ dux. ℣ Appellat ge. mis. amico: misso fideli famulo. ℣ Appellat ge. i. rñdet genitori: iposita sibi erãt hæc negocia: ergo de his genitori rñdet. appellare. n. interdũ est familiariter rñdere. ut apud Lucilium: Cũ me mei adeũt seruuli: nõ dominã ego appellem meã: & appellare est nominať. ℣ Q d mõstret sibi iter pdẽdi: conculcandi: aut subiugãdi Gabios. Gabii ciuitas ipsa dicebať: Gabii uero populi. ℣ Hortus: Tarquinius (ut inqt Diony.) cognoscere nolẽs famulum quæ facere filiũ iuberet: ducẽs eũ secum pergit in adiacẽtem regiæ suæ hortum: cõtigit aũt papauera in eo multa ĩnata eẽ: & sub tp̃s ipsum fructus & collectionis: per quæ transiens Tarquinius eminentis cuiuslq; papaueris sceptro caput feriẽs decutiebat: nihil prorsus roganti respõdẽs. Concordat Liuius dicens: Huic nũtio qa credo dubiæ fidei uidebať nihil uoce respõsum ẽ. Rex uelut deliberãbũdus in hortũ ædiũ transit sequẽte nuncio filii ubi inambulans tacitus summa papaueꝝ capita dr̃ baculo decussisse: interrogãdo, spectãdoq; respõsum nuntius sessus: ut re imperfecta redit Gabios: quæ dixerit, quæq; uiderit refert & reliqua. Hortus cultissimus: ornatus, & elaborat⁹. ℣ Herbis odo. sub. regiæ. s. ipsius Tarquinii. ℣ Sectus humũ: habẽs humũ sectã. i. diuisam riuo. ℣ Aquę lene: pro leniter. ℣ Sonãtis: murmurantis. ℣ Illic: in eo horto. ℣ Tarqui. accipit mãdata latentia: secreta. ℣ Nati: Sexti. s. nam in hortũ nũtiũ duxit. ℣ Et petit: impetit, decutit. ℣ Virga: sceptro. ℣ Lilia summa: poeta lilia decussa inquit: Diony. & Liuius papauera dixere. In hoc Diony. inquit uideri sibi Tarquinium imitatum fuisse Thrasybulũ Milesium. Nã & ille nuntio Periãdri Corinthioꝝ regis cõsulentis: quẽadmodum firmissimũ obtineret dominatũ: uerbũ rñdit nullũ. Sed cũ nũtio ipso sequẽti p segetẽ iambulãs eminẽtiores spicas frãgẽs i terrã deiiciebat: docẽs ipsum oportere spectatissimos ciues pdere. ℣ Nũtius ut: postq̃. ℣ Redit: Gabios. s. ℣ Et dixit lilia decussa: dejecta uirga. ℣ Fili⁹: Sext⁹. ℣ Ait: dixit. ℣ Agnosco iuss. pa. Tarquinii: scio inqt quid pr̃ iperat. ℣ Nec mora: Liuius sic Sexto ubi quid uellet parẽs: qdue p̃cipet tacitis ãbagibus patuit. Primores ciuitatis crimiñado alios apud populũ: alios sua ipsos inuidia oportunos iterimit. Multi palã qdam, in qbus minus speciosa criminatio erat futura clã interfecti, & paulo post: Orba cõsilio: auxilioq; Gabina res regi Romano sine ulla dimicatõe i manũ tradiť. Diony. uero: Sextũ inqt itelligentis Tarquinii iussis populũ i cõcionẽ aduocasse: q̃rẽtẽ cũ i eoꝝ fidẽ cõfugisset: i piculo eẽ ne capt⁹ pr̃i traderet: potius deponere magr̃atũ: & urbẽ igredi patus: q̃ acerbum aliquid pati. Addebat uerbis lachrymas miserãs fortunã suã: ut qui de uita metuũt irrita a plebe: rogãteq; q̃ nam eũ p̃dituri essent clarissimũ Gabinoꝝ ciuẽ Petronẽ Antistiũ noiauit: uirũ & pace & bello q̃ multum pr̃iæ p̃fuerit: negante illo: & inq̃sitionẽ tolerãte q̃sitũ i domũ missuꝫ ẽ. Corruperat. n. Sext⁹ quosdã pecunia: q lr̃as in exitiũ suũ pr̃is gẽma signatas clã inter uaris tabellas abscõderant: quæ cũ delatæ: lectęq; publice essent: obstupente Petrõe: & attonito nihil rñdente iratus populus Antistiũ lapidibus interemit. de cæteris Sexto ut supplicii sumeret, p̃misere. Cæsis multis bonis cognoscẽs oĩa per lr̃as Tarquinius cũ copiis accelerãs circa mediã noctẽ oppidum ingressus est: factusq; dñs Gabinoꝝ, inqt ergo. ℣ Nec mora: fuit. ℣ Cæsis: iterfectis. ℣ Pricipib⁹. i. priorib⁹. ℣ Ex urbe Gabina mœnia nuda suis ducibus: qui ea tuebanť. ℣ Traduntur: produnť ab ipso Sexto patri Tarquinio.

Exẽplũ Thrasybuli ĩceptum a Tarquinio Superbo

Astutia Sexti

ANT. FAN.

Portētū ingens

¶Ecce ne.ui.me.alta.an.Exitu Targni⁹ Supb⁹ cū dōitis hostib⁹ad urbana negocia aiuꝫ ꝙuertiſſet:ecce portētū i gēs appuit.Anguis.n.ex colūna lignea elapſ⁹ fugā i regiā fecit.Vñ externꝰ rex Titū & Arūtē filios:quoꝝ poſterio rē qdā Arūcē uocāt:ad Apollinē Delphicū miſit Bruto co mite:q ſtultitiā fingebat.Iuuenes ubi mādata pris ꝓfece-

Lucius Brutus

rūt:Apollinē cōſulē ad quē eoꝝ regnū Romanū uēturū eēt.Dictū ē eū regnaturꝰq prim⁹ mrem reueri⁹ oſcula ret.Vñ illd ē Vir.Antiquā ex grite mrem.Brut⁹ igit de na ui egreſſ⁹ ſimulās caſū oſcu lat⁹ ē terrā:poſteaq i exitū regiū iurauit:pulſiſq Tarqnius prim⁹ cōſul creat⁹ ē,le ge Diony.q uult Targnii fi lios alia cā imiſſos fuiſſe ad apollinē.Nobis plꝫ & Liuio & Oui.fidē adhibē.¶ Bru tus erat ſtul.ſa.imi.L.Brut⁹ Targnia ſorō Targnii Su perbi nat⁹ſciēs frem a rege ob diuitias & prudētiā iter ſe ctū ſe ſtultū ſimulauit:ut regis crudelitatē declinaret.De quo Iuue.Quis Priſcū illud mirat acumē Brute tuū.Hic eſt q q L.Iunius dicebat:Bruti cognomē habuit,is a Ti to & Arūte ductus Delphos ludibriū uerius q̄ comes au reū baculum incluſum corneo cauato ad id baculo tuliſ ſe donum Apollini dicitur ꝓ ambages effigiē ingenii ſui. ¶ Credit⁹ of.ꝓcu.pe.exiſtiatū ē fuiſſe caſus qđ erat conſi liū:ut nō ſpōte matrē oīum mortaliū terrā ore tetigiſſet: ſed fore,plapſus cecidiſſet.¶ Cingit i.R o.Ar.ſing.h ciui-

Ardea

tas Rutuloꝝ colonia:ut ingt Strab.lxx.ſtadiis a mari di ſtat:& a Laurēto nō ualde lōgo diſtidet ſpacio:teſte Ser uio:ab Vrbe uero ad.xx.millia paſſuū:& dcā ē uel q̄ſi ar dua.i.magna & nobilis.Vñ(ut ſcribit Diony.)ei Targ.p pter opes tetēdit iſidias:uel ab augurio auis Ardeæ. Fa buloſū.n.ē qđ ait Oui.icēſā ab Aenea Ardeā i hāc auē ē cōuerſam.Cōdita āt ē hæc ciuitas(ut Pli.docet)a Danae

Danae i Italiā delata

Perſei mre.Acriſius.n.rex Argiuoꝝ(ut Lactā.grāmatic⁹ tradit)Danaē filiā a Ioue uitiatā itra arcā icluſam ꝑcipita uit i mare:q̄ delata ad Italiā inuēta eſt a piſcatore cū Per ſeo:quē illic enixa fuerat:& regi oblata ita placuit:ut di catur eam ſibi uxorē feciſſe:& cum ea Ardeā condidiſſe.

PAV. MAR.

¶Ecce ne.ui.Gabiis receptis Targ.pacē cū equoꝝ gēte fecit fœd⁹:cū Thuſcis renouauit:ide ad negocia urbana aīum cōuertit.Primū ut qđ Priſc⁹ nouerat tēplū Iouis ꝑficeret:& ad foros i circo faciēdos:cloacāq maximā rece ptaculū oīum purgamētoꝝ urbis.Signiā,Circeoſq colo nos miſit.Hæc agēti:ut Liui⁹ cū poeta cōcordās iqt: Por tētum terribile uiſum anguis ex colūna lignea elapſus cū terrorē ac fugā i regiā feciſſet ipſi⁹ regis nō tā ſubito pa uore pculit pectus:q̄ āxiis ipleuit curis.ſtaq cū ad publi ca ꝓdigia Hetruſci tm uates adhibērēt:ñ uelut domeſtico exterrit⁹ Delphos ad maximū iclytū i terris Oraculū mit tē ſtatuit:neq alii cōmittē auſus:duos filios ꝓignotas ea tēpeſtate terras ignotiora maria i Græciā mittit.Tit⁹ & Arūs ꝓfecti:comes his additus L.Iulius Brut⁹:de quo paulopoſt dicemus.Diony.tacuit portētū hoc:ſed aliam cām:q̄ miſſi ſunt ad Oraculū affert. Inuaſerat inqt i prin cipatu eius morbus qdā iſuetus i uirgines & pueros:per quē multa corrūpebāt corꝑa:grauiſſimus idē:uixq fana bilis i repugnātibus mres ipſas i ptu ſimul cū fœtu iterfi ciēs:cū adeo cām morbi cognoſcere uellet: atq liberatio nē ad Delphicū Oraculū Titū & Arūtē miſit:Brutū quo q̄ cū ipſis ñ rogātibus:ut hērēt quē cōuitijs:cōtumeliſq

Historia quomō Lucretia fuit corrupta a Sexto Tarquinio

afficerent:ſed añq̄ ulterius ꝓgrediamur:de Bruto dicen dū ē,ut ab eodē Diony.excerꝓſim⁹,L. Iulius Btutus.M. Iunii fili⁹ fuit e ꝓgenie unius eoꝝ:q cū Aenea colonia de duxere:clariſſimi iter Romanos nūerati.Bruti Targnia Targnii Priſci filia mr fuit.Supbus Tullū iterficiens cū multis bōis Bruti quoq ꝑez clā occidit:nullo tñ dlicto: niſi tm eius diuitiis ihiās:& cū eo alterū e duobus filiis maiorē natu ſuſtulit.Iuuēis adhuc Brutus auxiliū & co gnatoꝝ iops fatuū ſe ſimu lauit:unū Bruti cognomē aſ ſūpſit:& i ea fatuitate ꝓſeue rauit:dū uiſus nō eſt hre tps oportunū:hūc adēpt⁹ tñ bo nis oīb⁹ ſub ſe cuſtodiebat Targnius nō honoris gra: ſed ſtulta dicēs:ſtulta agens: & ueris fatuis ſiſtia:ut adu leſcētibus riſū moueret.Hic itaq Delphos cum Tito & Arūte petiuit:& cū cæteri p cioſa dona obtuliſſent deo:Brutus baculū ligneū obtu lit:qđ illis riſū mouit:ſed illic i baculū uirgā aureā nemie ſciēte icluſerat.Poſteaq̄ de portēto:ſeu de morbo conſu luere.Interrogarūt deide Deū cui fato datū eēt Romanū ipiū.Reddita ē uox ex Oraculo:q primus oſcula mri de derit.Cōponūt iter ſe iuuenes:ut Sextū:q Romæ erat ñ lateat:ipſi uter mri oſculū redditurus ſit:ut Liui.iqt:ſor ti ꝓmittūt.ut Diony.ut una mrem oſcula rē:pariterq re gnarēt.Brutus alio ratus ſpectaꝝ Oraculū:ut Liui.refert uelut ſi ꝓlapſus cecidiſſet:terrā oſculo cōtigit:q ea cōis oīum mortaliū mr eēt:ut Diony.Vbi q̄ celerrime Italicā terrā aſcēdit:ꝑcidēs oſculat⁹ ē terrā:& ita ipſe primus re gnauit:qa prim⁹ poſtea cōſul creat⁹ ē.Pli.Oſculatū Brutū terrā Parnaſiā oñdit:cū dicat lib.xv.de lauris ſpectatiſſi mas in mōte Parnaſio:iōq ēt grata Apollini aſſuetis eo dona mitteꝝ iā & regi.Ro.teſte L.Bruto fortaſſis ēt i ar gumentū:qm ibi libertatē publicā is meruiſſet: lauriferā tellurē illā oſculatus ex rīſo & reliq̄.Sed hæc hactenus: iqt ergo.¶ Ecce ne.ui.ē:uiſa ē res īfanda.Aut nefas uiſu: ad uiſū:at dū uī:uut ſi dicā mirabile dictu.¶ Exit an.me. al.de medio tēplo:aut de medio loco ſacrificioꝝ. At Li.i quit:Anguis e colūna lignea elapſus.¶ Et rapit:duorat: aut raptī accipit.¶ Exta:ipſa iteſtina:q̄ ſacrificabāt.¶ Ex tictis ignibus:quos ipſe ipetu extixerat āguis.¶ Cōſuli tur:acceſſere illi Delphos ad Parnaſi latus auſtrale: ubi erat Oraculū cæteris uerius.¶ Cōſulit Phœbus:petitur a Phœbi Oraculo(ut diximus)qđ portēto:aut morbo:& poſtea cōſoluere qs eoꝝ regnaturus eēt:& huic reſpon det poeta. ¶ Sors:rīſum aut uox ex Oraculo eſt ita red dita:q primus dederit oſcula mri:q primus mrem oſcula bit.legit ēt princeps.¶ Erit ui.erit uoti cōpos & regna bit.¶ Quiſq:& Titus & Arūs ꝓappoſitionē.¶ Turba credula:facile credēs:ſimplex.¶ Tulerūt mri ſuæ oſcula ꝓperata:oſcula accelerata:cōpoſuere tū inter ſe:ut dixi mus.¶ Nō itellecto Deo:non intellecta uoce Dei:uoce Oraculi.¶ Brutus ſa.q cū his erat ¶ Erat imitator ſulti:q̄ſi i oībus ſtultū.¶ Vt eēt tutus o Supbe:dire:crudelis apoſtrophe ē.¶ Ab iſi.tuis:iſidiæ ſūt q̄ ad opprimēdū ho ſtē occultis i locis ſtruunt: ita iſidiæ erāt hæ Targ.cum clā & ꝑrem & frez Bruti iterfeciſſet:& niſi ſimulata ſtul titia illū defendiſſet:eū quoq iteremiſſet.¶ Ille :Brutus. ¶ Iacēs pronus:q̄ſi ore i terrā ſtratus.¶ Dedit oſcula ma tri:terræ.nā terrā cōmnīm oīum parentem eſſe exiſtimauit. ¶ Credit⁹:ab aliis.¶ Procubuiſſe:plapſum dorſuꝫ fuiſſe.

¶ Pede

Oſculū Bruti matri terræ

¶ Pede of. ac si pedẽ scrupo offẽdisset. ¶ Cingit: Ardea. xx. m. pas. ab Vrbe distãs a Danae Acrisii filiaia Ioue uiolata: pfisq; ira ob id fugiẽti cõdita ẽ. hãc obsedit Tarquiniũ ptẽdẽs: ut Dion. igt: qp Ardeates Ro. exules suscepissent: cõspirarẽtq; cũ eis de reditu: re aũt uera pp opes illis tẽdebat isidias: felicissimis tũc pplor Italicorũ repugnãtibus strenue Ardeatib⁹ durãte diu obsidiõe: & milites q in castris erãt: & q in urbe ciues tributis fessi belli diutur nitatem ægerrime ferebãt. ¶ Interea Ar. q utbs fuit Rutulorũ. ¶ Cigit Ro. si. ue xillis: q̃si obsidet Ro. exercitu,

ANT. FAN. ℂ Et pa. lõ. ob mo. lõga fuit obsidio & bellũ diuturnum magis q̃ acre. ¶ Tarqni⁹ iuso. da. me. Accipit ex. il. re. crea. ait. per Tarqniũ iuuenẽ sunt q nõ Sextũ accipiãt Tarquinii Supbi filiũ natu minorẽ apud quẽ cœnatũ ẽ: ut Li. scribit. sed Tarq. Collatinũ soror̃ Tarquinii Supbi genitũ: quẽ postea Brutus coegit consulatu se abdicare, & ciuitate cedere. Apd hũc putãt sentir̃ Oui. hoc loco fuisse cœnatũ: nõ apd Sextũ: cũ dicat Tarq. iuuenẽ accepisse socios: unũq; ex acceptis sociis Sextũ dixisse q̃ sequũtur. Quod nisi est fateamur oportet relatiuũ pnomẽ qd̃ est in uersu pẽtametro referre nõ solũ q accepti sunt: sed Sextũ ẽt q accepit. Nos aũt duos uersus quos ppositum⁹ sic legẽdos arbitramur: Tar. iuuẽis so. da. me. Accipit: atq; illis rege creat⁹ ait. ¶ Ecqd i of. to. ẽ so. ab eo q ptiet id. q cõtinet accipius. Et ẽ sensus: Nũqd uxores nr̃æ pseuerãt i lege cõiugii. ¶ Surgit cui de. cla. Col. no. Collatia oppidũ ppe Romã fuit (ut auctor ẽ Festus) sic dictũ q opes aliarũ ciuitatũ eo collatæ fuerint. Vñ porta urbis Collatina nomẽ accepit. Tarqnius Supb⁹ (ut Ser. scribit) Collatiam ex collata pecũia cõstituisse dicit: a q̃ ipi oppido Collatiæ nomẽ inditũ putãt: qd̃ credẽdũ nõ est: cũ cõstet (ut auctor est Strabo) añ Vrbẽ cõditã fuisse Collatiã. Sz fieri potuit (ut idẽ Seruius tradit) ut Tarq. id oppidũ auxerit ab Albanis regibus fundatũ. Ab eo Tarq. Egerii filius ac uir Lucretiæ cognomẽ accepit: dictusq; Collatin⁹ ẽ: qd̃ multum Collatiæ moraret: teste Dionysio. ¶ Nõ opus ẽ uerbis credite rebus, ait: Liuius: Collatin⁹ negat uerbis op⁹ esse: paucis id quidem horis posse sciri quãtum cæteris præstet Lucretia sua. ¶ Vrbemq; petunt: Romam. Nam inde Collatiam petierunt: ubi tunc erat Lucretia.

PAV. MAR. ℂ Et pa. lõ. mo. obsi. qa diu durauit: ut Li. igt: Lõgo magis q̃ acri bello. ¶ Dũ ua. dũ fit uacatio a pugna. ¶ Et hostes: Ardeates. i. ¶ Metuũt cõ. pu. metuũt & refugiũt cõserere man⁹. ¶ Ludit̃ i castris: in statiõib⁹ aut tabernaculis militũ. ¶ Miles: p milites. ¶ Agit ocia: qa erãt ociosi non pugnãdo. ¶ Tarq. & Li. inqt: Regii qdẽ iuuenes interdũ ociũ cõuiuiis, cõmessatiõibusq; iter se terebãt. At hui⁹ cõuiuii & collocutiõis hor̃ Dion. nõ meminit. Liuius cũ poeta cõcordat. ¶ Iuuenis Tarq. hoc ẽ Sext⁹ Tarq. fili⁹. Nã apud Sextũ tũ cõpotabãt: ut ẽt Li. refert. ¶ Accipit so. da. & me. q̃si suscipit eos & cibo & potu ex illis: q i ea cœna erãt. ¶ Creatus re. regis filius. ¶ Ait: uerba q̃ sequunt. ¶ Dũ n. so. dũ in hac Ardeatiũ obsidiõe sumus: nec pr̃iaz repetere possimus: nũqd sint i nos officio q cõiuges nr̃æ.

Et patitur longas obsidione moras.
Dum uacat: & metuunt hostes committere pugnã:
Luditur in castris: ocia miles agit,
Tarquinius iuuenis socios dapibusq;, meroq;
Accipit: ex illis rege creatus ait.
Dum nos sollicitos pigro tenet Ardea bello:
Nec sinit ad patrios arma referre Deos:
Ecquid in officio torus est socialis: & ecquid
Coniugibus nostris mutua cura sumus.
Quisq; suam laudat: studiis certamina crescunt:
Et feruet multo linguaq;, corq; mero.
Surgit cui dederat clarum Collatia nomen:
Non opus est uerbis, credite rebus, ait.
Nox superest: tollamur equis: urbemq; petamus.
Dicta placent: frenis impediuntur equi.
Pertulerant dominos, regalia protinus illi
Tecta petunt: custos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis fusis per colla coronis

Nũ curã ill̃ę de nobis gerũt: sicut nos de illis: dũ Ardea tenet nos sollicitos, anxios. ¶ Pigro bello: lẽto, qa non pugnabat̃. ¶ Nec sinit: nec pmittit. ¶ Referre ar. ad pa. Deos: qa cũ hic nos detineat nõ sinit i patriã redire. ¶ Arma ad pa. Deos: qa cõfecto bello arma in tẽplo Iani recõdebant̃. ¶ Ecqd: cõpositũ ex en & qd inq̃tũ: aut nũqd. ¶ Torus socia. lect⁹ matrimonialis: metonymia ẽ quasi uxor nr̃a uel cõiuges nr̃æ. ¶ Est i offõ: in actu debito: hoc ẽ in obseruãtia pudicitiæ. ¶ Et ecqd: nunqd. ¶ Sumus: nos. ¶ Mutua cu. cõ. no. cura reciproca: ut nos de ipsis curã gerimus pp patria pugnãdo: an illę de nobis curã gerãt. ¶ Quisq; suã: Liuius d hoc forte potãtibus his apud Sextũ Tarq. ubi & Collatinus Tarq. Egerii filius cœnabat incidit de uxoribus mẽtio: suã quisq; laudare mitis modis: & rel. q̃. ¶ Quisq; : ergo illor̃. ¶ Laudat: laudare cõtẽdit. ¶ Suã: cõiugẽ. ¶ Certamia: cõtẽtiões. ¶ Crescũt studiis: q̃si studio desiderio laudãdi suã. ¶ Et lingua & cor feruet: icalescit. ¶ Multo me. multa meri exhaustatione. Nã facti erãt ob mer̃ alacriores & loquaciores.

De relatiuo q̃dã notãda

¶ Surgit: & Liuius: Inde eert amine accẽso Collatinus negat uerbis opus eẽ: paucis id qdẽ horis posse sciri q̃tũ cæteris pstet Lucretia sua. ¶ Surgit: ille. ¶ Cui Col. de. cla. no. L. Tarq. Egerii filii fratris Tarquinii Prisci fili⁹ ex multa (ut Dion. igt) in urbe Collatia cõmoratione Collatinus appellatus est. ¶ Ergo de. Col. cla. no. Collatia (ut Põp. inquit) oppidum fuit ppe Romã sic dcã: qp ibi opes aliar̃ ciuitatum fuerint collatę: a quo porta Romæ Collatina dicta est: hic Collatinus erat uir Lucretiæ filiæ nobilissimi ciuis Romani Spurii Lu. tricipitini. ¶ Ait: ipse Collatinus. ¶ Nõ est opus uerbis credite rebus: res ipsa comprobabit. ¶ Nox su. sequitur ad hui⁹ uerba Liuius: Quin si uigor iuuentæ inest cõscendimus equos: inuisimusq; pãtes nostrarum ingenia: id cuiq; spectatissimum sit: qp inopinato uiri aduentu occurrerit oculis: incaluerant uino: age sane omnes citatis equis aduolant Romã &c. Inquit ergo Collatinus. ¶ Nox su. quasi noctis tempus supereſt ad eundum, & redeundum in castra. Erant enim noctes longiores: quia mense Februario: ergo tempus supereſt. ¶ Tollamur: attollamur. ¶ Equis: equitemus. ¶ Et pe. urbem: eamus Romã: poterant ire & redire: quia solum distabat Ro. M. p &. iiii. horis feciſſent iter maxime citatis equis: ut Li. inquit. ¶ Dicta: Collatini. s. placẽt cæteris. ¶ Equi imped. fre. frenauere equos, aptauere equis hẽnas. ¶ Pertulerant dominos: equi. s. quasi iã uenerant Romam. ¶ Protinus: subito. ¶ Petunt ipsi regalia tecta: ad regias ædes iure filiorum regis cõiuges uisendas. ¶ Nullus cu. erat in so. p in foribus: & hoc ad illorũ ignominiã: nã adesse dẽbant custodes: q fores seruarẽt. ¶ Ecce nu. qd de hoc Liui⁹ subsequẽtib⁹ uersibus dicã. ¶ Ecce: igt poeta uelut exprobraturus lasciuiã, & crapulã nuruũ regiar̃: ut cõtinẽtia: pudicitia: & exercitio magis Lucretiã cõmẽdaret. ¶ Ecce iue. nu. regis. coniuges filiorũ regis. ¶ Fusis coronis p colla: quasi hñtes colla coronata, ornãta monilibus: ut & Adriacæ utuntur.

Sermo Sexti Tarquinii ad cõuiuas

ANT. FAN. Per lacernatã amicam apud Iuuenalẽ intelligit ſporus

¶ Poſito peruigilio. indiciũ incontinẽtiæ contra illud qđ ſeqt̃: Ante torꝝ calathi, lanaq; mollis erat. ℣ Noſtra ſa. la. ma. lacerna ueſtis militaris eſt: qđ & hic locus manifeſte oſtendit: ubi lacernã marito militi mittẽdã Lucretia ꝓpa rat. & Feſtus: q lacernam dictã uult qa minus capitio ſit. Hinc p lacernatã amicam Neronis ſporũ accipimus apđ Iuue. ℣ Plura au. po. audiũt ancillæ q̃ nõ audit caſta mulier: & ſemp fere ſe continẽs domi. ℣ Meliorib⁹: Romanis qb⁹ ſtatim cedere debuiſti: nec pari tã diuturnã obſidionẽ. ℣ Deſinit in lachrymis: dolor & lachrymæ coegerũt Lucretiã ſermõi finẽ ponere. ℣ Et fa. aio di. par. fuit: nõ minuerũt lachrymę corpis uenuſtatẽ: ſꝫ par fuit ai & corporis decor. ℣ Et quã cor. nõ ẽ: deeſt añcedẽs caſtitas, q̃ corrũpi negt & ſi corpori uis iferat. ℣ Lucis p nun. ales: periphraſis galli: a quo dicim⁹ galliciniũ: qđ iã aduenerat: cũ illi ex oppido Collatia in caſtra redierunt.

PAV. MAR. ¶ Peruigilare po. me. ĩdulgere crapulæ: q ſi hoc ſit turpe, i muliere turpiſſimũ. Nã olim Romanis fœminis uini uſus nõ fuit: ut Vale. tradit. ℣ Inde cito paſſu: & Li. Perguntinde Collatiũ: ubi Lucretiã haud q̃q̃ ut regias nurus: q̃s in cõuiuio, luxuq; cũ eq̃libus uiderãt tꝑs terentes: ſed nocte ſera deditã lanæ inter lucubrãtes ancillas in medio ædiũ ſedẽte inueniũt. Muliebris certaminis laus penes Lucretiã fuit: hęc ille. Dionv. hoc tacuit: & cœnã: & cõtẽtionẽ: horꝝ acceſſumq; nocte in urbẽ nõ retulit. Sed Sextũ Tarquinium ex Ardea Collatiã a pr̃e ad obeũda q̃dã negocia refert: tunc Lucretiæ forma captũ ea patraſſe: q̃ ſuo loco referent. ℣ Inde: ex regiis ædibus: aut ex urbe Roma: nam erat tunc Lucretia in Collatia: q̃ urbi diſtabat Roma. xx. ſtadiis. ℣ Petit Lucretia: itur ad Lucretiã. ℣ Cito paſſu: acceleratis paſſibus. ℣ At: Lucretia & crapulã & ociũ euitabat. ℣ Ante torꝝ: ante lectum cuius. ℣ Erãt calathi: caniſtri cũ rebus ad telã faciẽtib⁹: calathi. n. caniſtri ſunt. Vnde i Arte: Afferat in calatho ruſtica dona puer. ℣ Et erat añ torꝝ lana mollis: non dura: qa tũc filabãt. ℣ Famulæ: ancillæ Lucretiæ. ℣ Trabebãt pẽſa: filabãt lanã ipſam. Pẽſa tñ ſunt lana & linũ globatum: uñ filũ trahit. ℣ Ad exiguũ lumẽ: & hoc ad cõmẽdãdam Lucretiæ pſimoniã. ℣ Inter q̃s: ancillas. ſ. ℣ Sic illa ait tenui ſono: quaſi ſummiſſa uoce: ut pudicas decet. ℣ Mittẽda: ancilas admonet ad opus maturãdũ: nã pfectura ẽ lacernã quã uiro mittat. ℣ Propate: feſtinate. ℣ Nunc nũc o puellæ: o ancillæ: ut ſæpe pueros ꝓ ſeruis ponimus: ſic pro ancillis puellas. ℣ Lacerna fcã nr̃a manu: quã ego fecero. lacerna gen⁹ ueſtimẽti expediti quo utunt̃ milites. ℣ Quãpr̃imũ ẽ mittẽda dño: uiro. ſꝫ dño ancillaꝝ: ul̃ dño ad maiorẽ reuerentiã. ℣ Quid tñ interrogat eas q̃diu duraturꝝ erit bellũ ℣ Tñ qđ audiſtis: nãt ancillæ ſæpe Romã: & libere egrediebãt domo ita: ut oĩa audire poſſent. iõ hic. ℣ Nã poteſtis audire plura: q̃ ego audiã: q̃ nõ egredior domo. ℣ Quãtũ dr̃ eẽ ſuper: hoc ẽ ſupeſſe. ℣ De bello: qñ cõfectũ erit ñ bellũ: uel q̃tũ duraturꝝ ẽ. ℣ Poſt mõ: cõuertit ſermonẽ ad Ardeã: q̃ qa obſeſſa a Romãis erat cã abñtię uirorꝝ. ℣ Ardea reſtas: tu reſiſtis mõ. ℣ Melioribus: ꝑ̃ſis. ſ. nam Ardeates Romãis. ℣ Poſt: q̃ſi finalr. ℣ Victa tu: a Romãis. ℣ Cades: qa expugnaberis & deleberis. ℣ Cades tu ĩproba: mala. ℣ Quæ cogis abeẽ: a nobis. ſ. ℣ Nr̃os: uiros. ℣ Sit tm̃: pudicæ mulieres de ſalute uirorꝝ ſemp ſollicitæ ſũt: ſic & Lucretia: q̃ curis angebat: ne q̃ temeritate pugnãdo uir occũberet. ℣ Sint tm̃ reduces: & ſi non cadet Ardea. ℣ Sit tm̃ reduces: hoc ẽ tm̃ mõ ſoſpites reuertant̃: eos. n. reduces dicimus: q ex aliq̃ expeditiõe: aut pfectione ſoſpites i pr̃iam reuertũtur. ℣ Sed. n. certe. ℣ Ille meus: uir. ſ. ℣ Eſt temerari⁹: audax: q min⁹ prudẽter pugnã ineat. ℣ Et ruit: irruit in hoſtes. ℣ Qualibet: ex oĩ pte. ℣ Stricto: euaginato enſe. ℣ Imago pugnantis: uiri. ſ. ℣ Quoties me ſubit: quotiẽs uideor uidẽ illũ pugnãtẽ. ℣ Abit mẽs: efficior uelut amens. ℣ Et mo. & uideor moriꝫ dolore. ſ. ℣ Et ge. frihẽt: occupat. ℣ Pectora: & ñ ob metũ. rõnẽ ſupi⁹ dixius. Hac dulci recordatione ſollicita iminẽti in bello diſcrimine: ſermõis ſui finis fuere lachrymæ: deſtititq; ab incepto ope fiens in gremiũ caput deſinit loq. i. ℣ Aut deſinit: termiat ſmonẽ. ℣ In lachrymis & remittit: q̃ſi dimittit. ℣ Fila cœpta: qan ere deſiit. ℣ Et depoſuit uultũ i gremio ſuo: ut dolentes & flẽtes ſolẽt. ℣ Hoc ipm: decori eſt pudicæ mulieri pudicos affectus in uirꝝ oñdere. ℣ Hoc ipm: ergo qđ. ſ. depoſuerit caꝑ. ℣ Decuit pudi. decori fuit pudicæ mulieri. ℣ Lachrymæ decuere: decori etiã fuere. ℣ Et fa. Lucretię. ſ. ℣ Fuit digna & par aĩo: qa ſicut aius erat pudicus: ita facie pudicitiã ꝑferebat: ut q̃lis cẽt aio i uultu cognoſceres. ℣ Pone merũ: audierat Collatinus e ianuis Lucretiæ uerba: uiderat illã anxiã: & ob id lachrymãtẽ ꝓ ſalute ſua nõ potuit pati: ſed ꝓdens ſe cõſolatus ẽ eã. ℣ Ait cõ. uir Lucretiæ Collatinus. ℣ Pone: depõe metum. ℣ Veni: adſum. ℣ Illa re. qa exaĩs uidebat̃: reuixit ad uoces uiri. ℣ Et pe. dul. onus de col. ui. nã uir amplexus ẽ eã & ipſa uirꝝ: & ſic dulce erat Lucretiæ onus. ℣ Interea ſu. Liuius: Ibi Sextũ Tarquiniũ mala libido Lucretiæ ꝓ ui ſtuprandæ capit: tum forma: tum ſpectata caſtitas incitat. Cœpit igit̃ Sex. Tarquinius Lucretiã ardere. ℣ Interea iu. re. Sex. regis fili⁹. ℣ Cõcipit furiales ignes: ad ꝺteſtationem huius

Reduces

Inueniunt poſito peruigilare mero.
Inde cito paſſu petitur Lucretia: cuius
Ante torum calathi, lanaq; mollis erat,
Lumen ad exiguum famulæ data penſa trahebant:
Inter quas tenui ſic ait illa ſono.
Mittenda eſt dño, nunc nunc properate puellæ:
Quamprimum noſtra facta lacerna manu.
Quid tamen audiſtis? nam plura audire poteſtis:
Quantum de bello dicitur eſſe ſuper?
Poſt modo uicta cades: melioribus Ardea reſtas
Improba: quæ noſtros cogis abeſſe uiros.
Sint tantum reduces: ſed enim temerarius ille
Eſt meus: & ſtricto qualibet enſe ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me ſubit: & gelidum pectora frigus habet.
Deſinit in lachrymis: inceptaq; fila remiſit:
In gremio uultum depoſuitq; ſuo.
Hoc ipſum decuit: lachrymæ decuere pudicam:
Et facies animo dignaq;, parq; fuit.
Pone metum, ueni coniux ait: illa reuixit:
Deq; uiri collo dulce pependit onus.
Interea iuuenis furiales regius ignes
Concipit: & cæco raptus amore furit.
Forma placet, niueuſq; color, flauiq; capilli,
Quiq; aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placẽt, & uox, & quẽ corrumpere non eſt:
Quoq; minor ſpes eſt, hoc magis ille cupit.
Iam dederat cantus lucis prænuntius ales:
Cum referunt iuuenes in ſua caſtra pedem.

Collatia diſtat ab urbe Roma uiginti ſtadiis

Puella p ancilla ſicut puer p ſeruo

nẽ hui⁹ ardoris furiales ignes dixit: q̃ſi nõ cupidineos: ſed ab iſernis furiis icuſſos: ut ẽ illud ĩ Meta. de Myrrha: Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela Cupido Myrrha: faceſq; ſuas a crimine uindicat iſto. Stipite te ſtygio tumidis afflauit Echidnis. E trib⁹ una ſoror &c. Sic Sext⁹: q Collatini cognatus erat. ℣ Et furit raptus: correptus. ℣ Cęco amore: ois. n. amor cæcus ẽ. ℣ Forma pl̃z: hæc qdẽ oia ad amã dũ allicĩt: his captus eſt Sext⁹. ℣ Forma: ipa facies: aut ipe formoſus aſpect⁹. eſt. n. forma q̃ dat eẽ rei: diſtinguit rẽ a re: cõſeruat rẽ in ſuo eẽ. ℣ Placet: ipi Sexto. ℣ Et co. ni. lacte⁹, cãdidus. ℣ Et capilli flaui: flauus color eſt (ut Gellius inqt) ex uiridi, ruffo & albo cõcretus: ſic flauẽtes comæ. ℣ Et placet decor ornatus: qui aderat Lucretiæ. ℣ Factus ab arte nulla: placet decor naturalis nõ fuco: nõ ullo artificio: ſz a natura factus. ℣ Placẽt uerba: dulce eloqũ: aut ſuauia uerba & cõpoſita & caſta: nõ laſciuia: nec ab re prolata. ℣ Et pla. uox: q nõ ẽ uirilis: ñ rauca: nõ irata: nõ obſcura: non æſtiua: ſed erat q̃lis pudicã mulierẽ decebat. ℣ Et pla. q nõ ẽ: qđ nõ dat. ℣ Corrũpt: hoc ẽ ipa pudicitia: quã corrũpe nõ ẽ ipſi⁹. ℣ Quoq; & quo. ℣ Eſt ſpes mior: qa deſperandũ erat. ℣ Hoc: p eo. ℣ Magis ille cupit: nã qđ minus erat ſpãdũ plus ille cupiebat. ℣ Iã dederat: iã erat gallicinĩ: cũ Collatia abeũtes ĩ caſtra reuerſi ſũt. & Li.

Flau⁹ fit ex uiridi & ruſſo

Carpitur attonitos abſentis imagine ſenſus
Ille: recordanti plura magiſq; placent.
Sic ſedit: ſic culta fuit: ſic ſtamina neuit:
Neglectæ collo ſic iacuere comæ:
Hos habuit uultus: hæc illi uerba fuerunt:
Hic color, hæc facies, hic decor oris erat.
Vt ſolet a magno fluctus langueſcere flatu:
Sed tamen a uento, qui fuit, unda tumet:
Sic quamuis aberat placitæ præſentia formæ:
Quem dederat præſens forma: manebat amor.
Ardet: & iniuſti ſtimulis agitatus amoris
Comparat indigno uimq;, metumq; toro.
Exitus in dubio eſt: audebimus ultima dixit.
Viderit: audentes forſq; Venuſq; iuuat.
Cepimus audendo Gabios quoq;. talia fatus
Enſe latus cinxit: tergaq; preſſit equi.
Accipit ærata iuuenem Collatia porta,
Condere iam uultus Sole parante ſuos.
Hoſtis ut hoſpes init penetralia Collatini:
Comiter excipitur: ſanguine iunctus erat.
Quantum animis erroris ineſt: parat inſcia rerum
Infelix epulas hoſtibus illa ſuis.
Functus erat dapibus: poſcunt ſua tẽpora ſomnũ:
Nox erat: & tota lumina nulla domo.

reſonabãt. ℣ Et recordãti plura magis placẽt: quo plura recordabat: eo magis ipa plura placebant. ℣ Sic ſedit: eſt hoc uelut naturale amãtiũ oium: ut eoꝝ q̃ uiderint, aut audierint de eo qđ amãt: aſſidua & dulci quadã recordatiõe afficiant: ut Sextus nũc de Lucretia. ℣ Sic ſedit: illa. ℣ Sic fuit culta: ornata. ℣ Sic neuit: filauit. ℣ Stamĩa: fila ipſa. Sed ꝓprie ſtamẽ ẽ id qđ firme ſtat dũ texit̃: nõ id qđ hinc inde trahit̃. ℣ Sic iacuere collo: p collũ. ℣ Comæ neglectę: nõ arte cõptę. ℣ Aut diſſectę collo: p collũ. ℣ Hos pro tales. ℣ Habuit uultus: ut ẽ illud: Hunc ego te Euryale aſpicio. ℣ Hæc uerba fuere illi: hæc locuta ẽ. ℣ Hic decor: talis pulchritudo. ℣ Hæc facies: & nũc uultus dixit. Sed in hoc differũt: nã uultus (ut ſæpe diximus) eſt aĩ uolũtas: q̃ in facie oſtẽdit̃: Facies eſt ipſa oris ſpecies. ℣ Hic color erat oris: talis erat color ĩ eius uultu. ℣ Vt ſolet: pulchra hęc cõparatio rei illius: quã & nos lõga nauigatione ſæpe experti ſumus: ut mare poſt uẽtos ſedari ſolet. ſed tñ ab eo uẽto, q iã añ flauit plurib⁹ diebus interdũ tumet: & inſurgunt fluctus: ac ſi eẽnt uẽti: qa nõ dũ reſidere põt ipet⁹ unda rũ. Sic in Sexto Tarq. amor quẽ pſens cõcepat abiens reſidẽ nõ poterat: imo tũ maxime ſæuiebat. ℣ Vt ſi. mari n⁹. ſ. ℣ Solet iã deficere: aut diſſolui. ℣ A ma. ſi. poſt magnos uẽtos. ℣ Sed tñ un. tu. a uẽ. q fu. nõ q tũc eſt: ſed qui iam reſedit. ℣ Sic amor, quẽ dederat pſens forma: Lucretiæ, ſ. cũ corã conſpiciebatur. ℣ Manebat q̃uis ab. pſen. ipſe conſpectus. ℣ Formæ: pulchritudinis. ℣ Placitæ: quæ placebat Sex. ℣ Ardet: abſolute dictũ. ℣ Ardet: Sex. ipſe. ℣ Et agitatur: uexatur. ℣ Stimulis amoris iniuſti: iniuſt⁹ erat amor: quia nupta: quia cognati uxorẽ amabat. Alii legunt inuicti amoris: quia omnia uincit nec uincitur: & omnia ſcelera ipellit, iõ exclamat Maro Improbe amor: quid nõ mortalia pectora cogis. ℣ Cõpat: parat. ℣ Vim: uiolẽtiam. ℣ Dolũ: fraudẽ. ℣ Toro indi. denoiatiõis ſpẽs eſt cõtinẽs ꝓ cõtẽto ponit̃. i. mſonæ idignæ hui⁹ & uiolẽtiæ & fraudis. ℣ Exitus: uerba hæc ipſius Sexti ſũt. ℣ Dixit: Sext⁹. ℣ Exit⁹: hoc ẽ finis. ut illud: Exit⁹ act. p. ℣ Eſt ĩ du. ga icertũ ẽ an uincat̃. ℣ Audebim⁹ ultia: & q̃ ſũt ad pudicã mulierẽ expugnãdã: ultia ẽ uiolẽtia. nã prio pces. ide pſiũ. tũ minę. poſtremũ uis. ℣ Audebimus ergo ultia ma. Viderit: puideat uel ipa uel aliqs. ℣ Et fors: fortũa. ℣ Et Ve. iu. au. auxilio ſunt his q audẽ. uñ illd: Audẽtẽ fort. iu. & illd: Audacẽ faciebat amor. Arguit ab exẽplo ſui ipſi⁹: q audẽtia Gabios in pſis ptãtem redigerat. ℣ Cepimus: redegimus in nr̃am ditionẽ Gabios. ℣ Et ta. ſa. locut⁹ hæc. ℣ Cinxit la. en. & pſilit: ſedendo. l. ℣ Terga equi: aſcendit equũ: & abſceſſit e caſtris: & uenit Collatiã. ℣ Accipit: & Li. Paucis iteriectis diebus Sextus Tarq. inſcio Collatio cũ comite uno Collatiã uenit. & Dion. inqt: Illum illuc

ANT. FAN. Carpit atto. ab. ima. ſen. figurate dcm̃: ut Pict⁹ acu chlamidẽ. Et ẽ ſenſus: Ois cogitatio Sexti occupata circa Lucretiæ abſentis imaginẽ ita carpit̃ ei ſenſus: ut q̃ſi reddat attonitos ac ſepultos. Naturale eſt. n. ut dũ ois aĩ intẽtio redigit̃ ad alicuius rei cõtẽplationẽ ſenſus obſtupeſcant. Quo tpe uiuẽtes pene mori diſcimus: quaſi quodã ſeceſſu mẽtis atq; aĩ facto a corpe. ℣ Sed tñ a uẽ. q fuit, un. tu. pturbatiões aioꝝ mari a uẽtis agitato aptiſſime cõparãtur: qđ & phi faciũt. ℣ Exitus in du. ẽ aude. ultia: deeſt q̃uis: & hoc dicit: q̃uis incertus ẽ rei finis: & difficillimũ eſt expugnare pudiciſſimã: tũ ubi pcibus ac minis nihil egero, ut aggrediar mulierẽ. ℣ Viderit: ſubintelligẽdũ ẽ aliqs. Qđ iõ fit qa ſicloq ſolẽt q amore inſaniũt. ℣ Cœpius au. Ga. quoq; : argumẽtũ a maiori: ſi audẽdo expugnauimus oppidum, non expugnabimus & mulierem. ℣ Sanguine iũ. e. quia Tarquinius Collatinus uir Lucretiæ ſorore Tarquinii Superbi genitus fuerat: ut diximus ſupra. ℣ Carpit̃ ille: Sext⁹: q̃ſi cõſumit̃. ℣ Sẽſus atto. Vir. Et cæco carpit̃ igni: q̃ſi hñs enſũ, ut uiſum, & auditũ. ℣ Attõitos ſtupefactos. ℣ Et ob hoc imagine abſentis: nã ſemp añ oculos referebat̃ imago Lucretiæ: & uerba in auribus

Targnius Collatinus ex ſorore Tarqnii Superbi genitus

PAV. MAR. Sẽſus attonitos carpitur

Diony-sius asse-rit Se-xtū miſ-ſuꝫ Col-latiam a pꝛe con tra Oui dii opi-nionem

apꝛe ob negociū quoddā militare miſſum. ℣ Accepit er-go Col. qa in eo oppido tū erat Lucretia. ℣ Iuuenē Se-xtū. ℣ Porta æra. porta ferrea. ℣ Iā Sole pa. cō. abſcōde-re. ℣ Vultus ſu. q̄ſi occidēte Sole. ℣ Hoſtis ut: & Li. Vbi exceptus benigne ab ignaris conſilii. & Diony. Lucretia hoſpitio eū excepit tanq̄ uiri ſui cognatū: multa cū ꝓm ptitudie & comitate. ℣ Ho ſtis: ergo Sextꝰ. ℣ Vt ho. ut amicus illic hoſpitaturus. ℣ Init: igredit. ℣ Penetralia: ædes. ℣ Collatini: penetra-lia. n. ptes ſūt ędiū: ſed (ut Pō pe. inqt) penetralia ſunt pēa tū Deoꝝ ſacraria. ℣ Excipit recipitur. ℣ Comiter: beni-gne: nec miꝝ. ℣ Sāguie erat iū. nā cognatus ipius Tarq nii Collatini uiri Lucretiæ. Q uātū pa. illa illi cibos iſcię audaciæ: & pfidię illi⁹: quē ꝑ piquū: quē amicū putabat: hoſtis erat: qđ poeta cōmiſe rās. ℣ Quātū iqt err. ꝑ quā-tus error. ℣ Ineſt ais: ē in ais mortaliū. ℣ Illa: Lucretia. ſ. ℣ Infelix: ad diē illā felix. Sꝫ tūc ifelix ob malū iminēs: ut illā Vir. Præcipue ifelix peſti deuota futuræ: & ob id ife lix: qa deſtiata futuræ peſti. Sic hæc infelix: qa. ℣ Regꝝ i ſcia: pfidiæ Sexti & uiolētiæ mox inferēdæ: & ob futurā cædē. ℣ Parat epu. ſuis ho. qa Sexto & famulo. ℣ Erat: iā. ℣ Fūctus da. iā comede-rat. ℣ Somnus poſcit ſua tē pora: quaſi iā erat tps dor-miendi. ℣ Erat nox: noctis tps: & ob id corpora erant qe ti reddenda. ℣ Et nul. lu. to. do. quia cū oēs ſomno ſe red didiſſent: extincta erant iam lumina. Erāt ergo tenebræ: quæ ad libidinem Sexti faciebant.

ANT. FAN.

℄ Vagina lib. en. cū ſopiti oēs uiderent ſtricto gladio ad Lucretiā uēit: q̄ tū ēt dormiebat: ut Liui. auctor ē: ia quo Diony. nō diſſentit. ℣ Stabulis dēpn. reli. ubi paſtores nō ſunt, ſiue cuſtodes, ſiue nec apd Lucretiā, ſiue ī lecto erat Collatinꝰ. Eſt aūt dēpnſa triū ſyllabaꝝ ꝓticipiū ne clau-dicet uerſus. ℣ Quid faciat? pugnet? utiꝫ poeta q̄ſi dialo-go, & ſermocinatione dum miſeratur Lucretiam & ex-cuſat. ℣ Falſus adul. te. q teſtificabor te in adulterio dēpn ſam. ℣ Interimā fa. Liuius: Demum ubi obſtinatum mu liebrem aium uidebat: & ne mortis qdē metu inclinari: addit dedecus: cum mortua iugulatum ſeruum nudū ait poſiturum: ut in ſordido adulterio necata dicatur.

PAV. MAR. Opinio uaria eſt inter Li uium & Diony-ſium

℄ Surgit: & Diony. Poſtq̄ inqt oēs dormire exſtimauit exurgēs uadit ad cubiculū dormiētis iā Lucretię hūs gla diū. & Li. Cū poſt cœnā in hoſpitale cubiculū ductus eēt amore ardēs: poſtq̄ ſatis tuta circa: ſopitiq̄ oēs uidebātur: ſtricto gladio ad dormiētē Lucretiā uenit. ℣ Surgit: Se-xtus. ſ. ℣ Et li. exerit. ℣ Enſem ua. au. uenit o nupta pudi dica: o Collatini uxor caſta. ℣ In tha. tu. ī cubiculū tuum. ℣ Vtq̄ toꝝ: & Diony. Aſſiſtēs inqt lectulo mulieris exp-rectæ ad ſtrepitū: & iterrogātis qs eēt nomē ſuū eloq̄ns ſilere eā: & ī cubiculo māere iuſſit occiſuꝝ ſe eā minat⁹: ſi uel fugere: uł emitteꝛ uocē cōareꝛ. & Li. Siniſtraq̄ māu mulieris pectore oppſſo: tace Lucretia inqt: Sex. Tarq. ſū: ferrū in manu ē: morieris ſi emiſeris uocē. in eādē ergo ſniam & uerba cū poeta ueniūt hi. ℣ Vtq̄: & ut. ℣ Preſ-ſit to. lectū: ī quo recumbebat Lucretia. ℣ Ait: Sex. ipe. ℣ Lucretia ferrū ē mecū: q̄ſi nēo enſem: quo te iterimā: ſi uocē emittis. ℣ Vocor Tarq. na. re. quaſi Sextus Tarq. ſum regis filius. ℣ Illa ni. qd potuiſſet ad ea rndere Lucre-tia. Cū pauida e ſōno mlier ꝑpe mortē iminētē uideret: obmutuit ergo & ſine mēte ulla eē uidebaꝫ. ℣ Illa Lu. ſ. ℣ Nihil. ſ. rndet ad Sexti uer ba. ℣ Neq̄. n. certe ñ. ℣ Hēt ui. & uo. lo. erat adeo exter-rita: ut nullæ ī toto cope ui-res eēnt: & uocis ter penit⁹ eēt obſtruſum. ℣ Aut habet alī. mē. to. pe. mēs ē: q̄ mēini-mus. uidebaꝫ ergo ſui ipius imemor. ℣ Sed tre. pulchra hæc ē cōpatio: & rei cōueni-ens de miti ad mitē: de caſta ad caſtā: nā de agna ad pudi ca mulierē: nullæ uires erāt Lucre. ad loq̄ndū ob pauo-rē: nec erat ſibi mēs ulla. Sꝫ tremit ut pua agna deprēſa quōdā: aliq̄n. ℣ Stabulis re. quaſi ſine cuſtodibus. ℣ Cū ia. ſub lu. infe. & bū infeſto: qa nihil ē agnis infeſtius lu-po. ℣ Q uid fa. ē in his uerſi bus exornatio elocutiōis: q̄ dꝛ ratiocinatio: ꝑ quā ipſi a nobis petimus uniuſcuiuſq̄ ꝓpoſitiōis explanationē: & tota ē in Lucretiæ defenſio nē. ℣ Q uid faciat? qđ facere dēat. ℣ Pugnet? nūc ſeqtur excuſatio. ℣ Fœmina pugnās uicet: ꝑcipue a uiro. uel ui-ceꝛ: qa illa iermis: ille armatus. illa fœmina: ille uir. illa de-bilis: ille robuſtus. illa iacēs & oppſſa: ille opprimēs & ere ctus: uinceꝛ ergo pugnās. ℣ Clamet: uociferet. ℣ At enſis adeſt ī dextra: Sexti. ſ. ℣ Qui necet: quā illā iterimat. & il-le dixerat morieris ſi emiſeris uocē. ℣ Effugiat: non pōt. ℣ Pectora urgent: ꝑmunt. ℣ Palmis poſitis: mānibus ſup-poſitis: nā ſiniſtra pectus oppſſerat mānu. ℣ Pectora: iucū da hæc repetitio in hoc cōmiſeratiōis loco: ab eo qđ pa-tit: qđ nunq̄ ꝓpeſſa fuerat. ℣ Nā pectora tū primū tacta externa manu: nemo prius tetigerat ꝑter uiꝝ: nūc aūt ex ternus attingit. ℣ Inſtat amās: & Liuius: Tū Tarqnius fateri amorē: orare: miſcere ꝑcib⁹ minas: uerſare ī oēs ptes muliebrē aium. & Diōy. inqt: Duoꝝ ei electionē ꝓpoſuiſ ſe: quoꝝ utꝝ uellet capet, ſiue mortē cū ꝺdecore, ſiue ui tā cū felicitate: ſi ſuccūbat eā ī uxorē accipiat: Romanoꝝ: Latinoꝝ: Hetruſcorūq̄ reginā faciet: cū ipſe ſit ſuſceptu-rus regnū: ut æquū ē filiū natu maximū: q̄ ſi obſtiatā ſer uare ꝓdicitiā uelit. Occidā inqt famulū: ponā ſił uſa cor pora: dicāq̄ q̄ ī cōplexu ſui te deꝑhēdēs ſupplicio uos af feceri: iniuriā cognati ꝓſeq̄ns: ita ut tu turpē finē: ꝓbriq̄ plenū ſubeas: nec honore corp⁹ tuū digneꝛ q̄q̄, & reliq̄. ℣ Inſtat: ergo. ℣ Amās ho. preci. ptio & minis. ℣ Nec il. mo. flectit illā. ℣ Prece nec ꝑ. nec mi. nullo. n. poterat mo-uere. ℣ Nil agis: & Liuiꝰ de hoc: Vbi obſtiatā uidebat: & ne mortis quidem metu inclinari: addit ad metum dede-cus. Cū mortua iugulatū ſeruum nudū poſiturū ait: ut ī ſordido adulterio necata dicaꝛ. Cū ergo nō moueꝛeꝛ Lu-cretia:

De ſtu-pro Lu-cretiæ nota

cretia:Sextus.℣ Dixit nil agis:nil ꝓficies hoc aio obsti-
nato.℣ Eripiã ui.occidã te.℣ Per cri.ꝓ fictis criminibus.
℣ Ego adul.qa te uxorẽ alienã stuprare uolebam.℣ Ero
fal.te.adul.dicã qđ te i adulterio deꝑhenderim.℣ Interi
mã:ego.℣ Fãulũ cũ quo tu fereris:diceris.℣ Deꝑhensa:i
crimie iuenta:hoc terroꝝ obstinatã pudicitiã uicit:q̃ nõ ꝑ
cib⁹,ñ ꝓtio,nõ metu mortis
mouebat:uicta est metu de
decoris.℣ Succubuit pu.Lu
cretia casta.℣ Victa me.fa.
hoc est ifamiæ.℣ Quid ui.
cõuersio oronis in Sextũ cũ
exclamatione.℣ Quid ga.o
ui.q̃si dicat gaudere nõ de-
beres.℣ Hæc ui.quã de pu-
dica mulier reportas.℣ Per
det:pfligabit.℣ Te:& do-
mũ tuã.℣ Heu quantũ una
nox dedit regnis tuis:quãtũ
abstulit,nã regno pullus es.
℣ lãq; erat:ut primũ illusit
egressa e cubiculo Lucretia
patrato ꝑ Sextũ scelere,non
secus mœsta:& lachrymabũ
da erat:ac si mr̃ filiũ sepultu
ræ traditura.℣ lãq; di. erat
or.il.Lucretia.℣ Sedet ca.
spar.ꝓfusis.℣ Vt so.ledere.
.s.℣ Vr̃ itu.ad ro.nati:ad lo
cum ubi adurendum est fi-
lii cadauer.

ANT. FAN. ℂ Grãdęq; patrẽ:Tricipiti
num ad quẽ Lucretia nũciũ
misit:nõ i castra,sed Romã:
nã Collatinũ e castris,q̃ erãt
ad Ardeã euocauit.Dionysi⁹
uult Lucretiã cõfestim Ro-
mã se cõtulisse:qđ nõ credi-
mus.℣ Vtq; uident ha.qa mœstã & attractã sedentem in
cubiculo iuenerũt Sp.Lucre.cũ P.Valerio:& Collatinus
cũ L.Iunio Bru.℣ Hoc quoq; Tar.debe.Ironia est: De-
beo inqt Tarquinio qꝺ uiolata sum:nũc hoc quoq; de-
bebo qꝺ mihi metũ dedecus eloq; necesse est.℣ Hæc ẽt cu.
ca.erat:idem fecit Iulius Cæ.qui(ut inquit Sueto.) cũ to
ga caput obuoluisset:sinistra manu sinũ ad ima crura de
duxit:ut honestius caderet inferioris corpis ꝑte uelata,

PAV. MAR. ℂ Grãdæuũ:cõcordat cũ poeta Li.Lucretia mœsta tãto
malo Romã nũciũ eundẽ ad pr̃em: Ardeãq; ad uirꝝ mit-
tit:ut cũ singulis amicis fidelib⁹ ueniãt.Ita cõ:maturato
qꝺ opus esse rẽ atrocẽ icidisse,Sp.Lucreti⁹ cũ P.Va.Voleſi
filio:Collatinus cũ L.Iunio Bru.uẽit:cũ quo forte Romã
rediẽs ab nũcio uxoris fuerat cõuẽtus. Aliter aũt sentire
ur̃ Diony.nã nõ inqt hos in Collatiã uocato s:led casum
Lucretiã acerbissime ferẽtẽ:celerrie curꝝ ascẽdisse:& ue-
ste lugubri:cultro sub stola abscõdito:Romã uenisse:nec
appellãtẽ obuiũ quẽq̃:nec appellãti rñdẽtẽ:q̃ ubi pr̃is do
mũ ingressa ẽ:aderãt.n.cognati qdã:ꝓcubuit ad pr̃is ge-
nua flẽs:uocẽq; emittẽs nullã: erecta a pr̃e luctus cãm po
stulãte:Supplico tibi inquit:ut iniuriã hãc itollerabilẽ ul
ciscare:neq; despicias filiã morte lõge peiora passã:inter-
rogãti de iniuria,Aduoca inquit quoscũq; potes & ami-
cos & cognatos:ut hæc a me:nõ ab illis accipiãt: quibus
auditis cõsulta nec uindictã differt:scã celeri euocatione
illustrissimoꝝ uiroꝝ ĩ domũ ei⁹ Lucretia rẽ oẽm aperit:
salutato deinde pr̃e:& Deos:& lares ꝑcata:celerẽ sibi da
ri migrationẽ e uita educit cultrꝝ: unũq; pectori uulnus
inferẽs ad cor usq; gladiũ trudit.Impleta ẽ luctu & mulie
bri cõtẽplatiõe domus:pr̃ ĩsusus corpi cõplectebat:reuo
cabatq;:adhibebat recreãdæ filiæ diligẽtiã.ipsa uero i gre
mio eius palpitãs:pudicãq; afflans aiam emotit.Atrox oĩ
bus uisum ẽ facin⁹:una fuit oium uox ꝑstare mori:q̃ bas
sub tyrãnide cõtũelias pati.Erat cũ his Publi.Vale.Sabi-
norꝝ unus:qui cũ Tatio mã
serãt ꝓnepos uir prudẽs &
alacer.Is ad exercitũ ab ipis
mittit Lucretiæ uiro rẽ oẽꝫ
relaturus:& cum eo defe-
ctionẽ militũ a tyrãnis solli
citatur⁹:uix urbe egresso ei
fit obuius adducẽte numie
Collatinus reꝝ ignarus:&
cũ eo L.Iunius:cui Bru. fuit
cognomẽto.Hæc ex Diõy.
cætera suis i locis dicemus.
Sed iã ad poetã reuertãur.
℣ Euocat:iqt Lucre.℣ Pr̃ęꝫ
grã.q̃si grãdis æui maturũ.
℣ Cũ fi.cõ.cũ Collatio.℣ E
ca.pr̃em ãt(ut Li.inqt)ex ur
be euocauit:uirꝝ ãt e castris:
nam tũc erãt circa Ardeam.
℣ Et uterq;:uir & pr̃.℣ Ve-
nit po.mo.sine ulla retarda
tiõe.℣ Vtq;:ut.℣ Vidẽt ha.
qa & lugubri uestę,& squa-
lido uultu sedebat:& aduẽ-
tu suoꝝ lachrymæ obortæ.
℣ Regrunt q̃ cã luctus: cur
lugeat.℣ Cui pa.exeq.hoc ẽ
sun⁹.℣ Quo ue:uł.℣ Quo
mõ sit icta: saucia, afflicta.
℣ Illa diu:nondum poterat
emittere uocẽ:& qa uiolata
pudicitia uultũ attollere ne
quit:sed lachrymãs uultũ abscõdebat.℣ Illa: Lucretia.s.
℣ Diu re.qa nõ loquit.℣ Et cælat ora pudibũda:pudẽtes
uultus.℣ Amictu:uestę.℣ Fluũt:ex oculi.℣ Lachrymæ
mo.aq̃ perẽ.more aq̃:q̃ ꝓpetuo cursu fluit: nãillđ dicius
perẽne:qđ cõtinuũ ẽ.℣ Hic pa.cõsolabãt & pr̃:& uir filiã
& ꝓlugẽ lachrymãtẽ: orãtes apiret qđ hoc eẽt:nec minus
flebãt & pauebãt ipi.℣ Hic pr̃.i.Sp.Lucretius.℣ Hic:ex
hac ꝑte.℣ Cõiux:Collatius.℣ Solanꝫ la.lachry.ipsã.uł la
chrymas ipius solari conant.℣ Et oãt:ꝑcãtur.℣ Indicet:
mãifestet qđcũq; ẽ.℣ Et flẽt:ipi tũ.℣ Et pa.ce.hoc ẽ occul
to.℣ Metu:qa rẽ ignorabãt.℣ Ter co.tẽtauit ter uelle rẽ
apire:ter quoq; ꝺficit & effari ñ potuit: ausa tãdẽ attolle r
oculos nõ potuit.℣ Ter co.lo.ter desi.ut illud:Incipit af
fari:mediaq; i uoce resistit.℣ Et q̃rto au.loq.i.ẽ.℣ Nõ iõ:
ñ ob hoc qꝺ ausa eẽt.℣ Illa su.attolle r potuit.℣ Oculos su.
nã præ pudore aut clausos:aut humi defixos tenebat.
℣ Hoc quoq; Ta.plies tentauerat loq:plieq; desiterat:
exoria ẽ a cã reticẽtię:& artificiosa ẽ hæc locutio:nã uiola
tã pudicitiã relatura nõ potuit hõestius insinuare:quã di
cere illi cãm eẽ reticẽtiæ suæ.℣ Hoc quoq;:hoc ẽt.℣ In-
qt:qđ loq nõ possũ:qđ loq nõ audeo.℣ Dębimus Tar.&
multa debent:& hoc ẽt.℣ Eloq̃r eloq̃r:nõ nisi fũmo dolo
re usa est hæc uerbi repetitiõe effabor:effabor nõ sigñat
nũc hic eloq̃r ornate loq̃r:led edã aut aperiã.℣ Ipsa ipse.
dede.meũ:quo nunc primũ sum affecta.℣ Quodq; pẽt:
oia retulit usq; ad rem:quã præ pudore nõ potuit ex-
care:led satis itelligebat. At Liuius sic eã locutã refert:si
uir quæsisset satin salue.Minime inquit:quid.n. salu⁹ est

Grandæuumq; patrem fido cum coniuge castris
Euocat:& posita uenit uterq; mora.
Vtq; uident habitum:quæ luctus causa requirunt:
Cui paret exequias:quoue sit icta modo.
Illa diu reticet:pudibundaq; cælat amictu
Ora:fluunt lachrymæ more perennis aquæ.
Hinc pater,hinc coniux lachrymas solantꝫ: & orãt,
Indicet:& cæco flentq;,pauentq; metu.
Ter conata loqui:ter destitit:ausaq; quarto:
Non oculos ideo sustulit illa suos.
Hoc quoq; Tarquinio debebimus:eloquar,iquit,
Eloquar infelix dedecus ipsa meum.
Quodq; potest narrat:restabant ultima:fleuit:
Et matronales erubuere genæ.
Dant ueniam genitor facto coniuxq; coacto,
Quam dixit ueniam uos datis,ipsa nego.
Nec mora,cælato fixit sua pectora ferro:
Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.
Tunc quoq; iam moriens,ne nõ ꝓcũbat honeste:
Respicit:hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce super corpus communia damna gementes
Obliti decoris uirq;,paterq; iacent.

P. Valerius Sabinorum unꝰ qui cũ Tatio uenerat

Cõsolatio Flere plus ẽ q̃ lachrymare

mulieri amissa pudicitia. Vestigia uiri alieni Collatine in lecto sunt tuo: cæteræ corpus ē tm uiolatū: aius ifons: mors testis erit. Sed date dexteras, fidēq; haud ipse adultero fore Sextus ē Tarq. qui hostis p hospite priori nocte: ui armat? mihi: sibiq; si uos uiri estis pestifera hīc abstulit gaudiū & cætera. ¶ Et nar. refert. ¶ Quod pōt: restabant ultima hoc ē ipa pudicitię uiolatio. ¶ Fleuit: pri? lachrymabat: tūc fleuit: qa fiere pi? est q̄ lachrymari. ¶ Et gema. ipius mrōnæ. ¶ Erubuere: & ħ præ pudore. ¶ Dant ue. & Liui. Cōsolant ægrā ai auertēdo noxā a coacta in auctorē delictum mētē peccar nō corpus. & un cōsiliū absuerit: culpā adesse. Vos iqt uideritis qd illi debeat: ego me & si pctō abluo, supplicio nō libero. Nec ulla deinde ipudica Lucretiæ exēplo uiuit. inqt ergo poeta. ¶ Genitor: Sp. Lucreti?. ¶ Et cō. uir Collatinus. ¶ Dant ueco. fa. q̄ ad facin? coacta fuerit. Vel scō p re ipsa. ¶ Dixit: Lucre. l. ¶ Ipa: ego ipa. ¶ Ne go ue. quā datis: q̄ cōceditis. nolo qcq̄ mihi ignosci. ¶ Nec mo. & Li. Cultrq; quē sub ueste hēbat: eū i corde defigit: p lapsaq; i uulnus moribūda cecidit. ¶ Nec mo. nulla retardatio est. ¶ Fixit sua pe. fer. cæ. ħ ē cultro: quē abditū sub ueste hēbat. ¶ Et sangui. quasi sanguine plena. ¶ Cadit i patrios pe. ga saucia ad pedes pīs plapsa ē. ¶ Tū quoq: magna hæc honestatis Lucretianæ cōmēdatio: nāq; seruauit honestatē uiuēs: seruauit tū moriēs. Cauit. n. ne minus honeste caderet. ¶ Tū quoq: tū ēt. ¶ Iā moriēs respicit ne pcūbat nō hōeste: sz hōeste cauebat ne qd corpis detegeret. ¶ Hæc ēt cura. l. ut honeste pcūberet. ¶ Erat ca. erat iā collabentis. ¶ Ecce sup: ut collapsa est Lucretia ad patris pedes impleta ē luctu domus: strauereq; se proprii decoris obliti supra moriētis corpus: & pater & marit?. ¶ Ecce & uir: Collatinus. ¶ Et pater: tricipitinus. ¶ Obliti decoris: maiestatis seu pprii honoris: quia non ita decebat fortissimos uiros. ¶ Gemētes dā. cōia: quia ille filiā, hic uxorem. ¶ Iacent super cor. Lucretiæ morientis.

ANT. FAN. ¶ Brutus adest: tādēq; aio sua no. fal. oñdit nō ee se brutū. i. rōnis expertē: seu finxisse stultitiā, & acumē sub: maximasq; uirtutes texisse fallacia: fallit ergo aio sua noia. i. cognomē suū falsum eē aperit ui animi, ac prudētia. ¶ Tarquiniū: Supbū accipe: qa subiungit: Profuga cū stirpe. ¶ Et secū lachrymas inuidiāq; trahit: concitat lachrymas funere miserando: necnon & odium in Tarquinios.

PAV. MAR. ¶ Brutus: cōcordāt & Dionysius & Liuius cū poeta in his: nisi qd hæc Liuius ī Collatia: ille in urbe Roma gesta eē ait. ¶ Brutus adest: redierat. n. e castris cū Collatio. ¶ Tandēq; hoc est post multa. ¶ Fallit sua noia: aio decipit suū hoc cognomētum Bruti: nā cū ob simulatā fatuitatē Brutus appellatus eēt: tūc dissimulatā prius prudentiam cœpit pfiteri: fallit ergo aio sua noia. ¶ Et rapit: raptim extrahit. ¶ Tela fi. p gladiū fixū. ¶ Corpoī semi. le mi extincto: qa nōdū oēm efflauerat spiritū. ¶ Stillātem: Liuius: Brut. inqt illis occupatis luctu cultrū ex uulnere Lucretiæ extractū manātē cruore præ se tenēs: p hūc inquit castissimū ante regiā iniuriā sanguinē iuro: uosq; Dii testes facio: me L. Tarquiniū Superbū cū scelerata cōiuge: & oī liberoq; stirpe: ferro, igniq; quacūq; dehinc ui possum exactuq;. nec illos: nec aliū quēq; regnare Romæ passuq;. hæc igit fuere Bruti uerba: q̄ his ēt uersibus a poeta referunt. ¶ Tenēs: ergo Brutus ipse. ¶ Cultrū: gladium. ¶ Stillantem generoso: nobili. ¶ Sanguine: Lucretiæ. s. ¶ Edidit: emisit. ¶ Sonos ipauidos: uerba sine metu: aut pauore ullo. ¶ Ore mīnāte: ore minaci. ¶ Iuro tibi: subintelligas o Lucretia. ¶ Per hūc sor. & castum cruo. fortem qa quod fortissimus & cōstātissimus uir expauescere: se. s. ipm interimere: non expauit mulier. ¶ Castū: qa aio inuiolatū & obstinatam pudicitiam seruauit. ¶ Et p tu. ma. i. per tuas umbras. ¶ Qui erunt mihi nu. quos ego p Diis colā. ¶ Tarquiniū: Superbū. ¶ Daturū pœnas: alias diximus tractū fuisse a pœna pecuniaria: q̄ dabatur daturū. ¶ Ergo pœplectēdum. ¶ Cū stir. p. uti Li. cū scelerata cōiuge & oī liberoq; stirpe. ¶ Iam sa. uit. dis. cælata est. ¶ Mihi: a me. quia tyrāni metu stultū se simulauerat. ¶ Illa ia. dixerat ea uerba Bru. iurauit ipe cultrū tenens: coegit & alios iurare: cultrū ēt: & aliis tradēs: ut Col. Lucr. Valer. At Lucretia (ut poe.) inqt iussa est hæc sensisse & approbasse. ¶ Illa ia. mo. ocu. ad uer. ac si sensisset. ¶ Oculos si. lu. iā acies oculoq; defecerat: mouit ergo orbē illū sine papilla: i qua proprie est uis luminis. ¶ Et est ui. p di. co. cōmotis crinibus. ¶ Fertur in: postea q̄ hi in tyrānos cōiurauerant: ut Diony. in hoc sequamur: q Romæ Lucre. le interemisse: & conciones in regē habitas refert. Consultū est ut in concionē pplus uocaret. Elato in foq; Lucretiæ corpe obiicie te Val. aduocare in cōcionē pplm magātus eē: eosq; sine magātu nō posse: nūdit Bru. le posse: cū eēt tribunus celerū a rege antea constitutus: potius obprobrii q̄ honoris gā cū fatuū illū existimaret. Demissi ergo pcones fūt populū aduocātes. Interea egressis domo Lucretiæ aspsum sanguine corpus affert in lecto lugubri ueste instrato: exiuereq; in forū: & añ curiā poni iussere. ¶ Ferī: ergo inqt poe. p effertur. ¶ In exe. in pōpā funeris. ¶ Matrona ai ui. nā adeo fortis: ut se ob uiolatā pudicitiā interimeret. Matrona qd sit alias diximus. ¶ Et tra. se. la. qa lachrymātiū multitudo secēbat. ¶ Et inui. qa fortitudini ipius multi inuidere: et postea multi fuere æmuli Romanis. ¶ Vulnus: erat ante curiā iacēs Lucretiæ corpus spectaculum populo crudele patebat uulnus. Cōuenerāt iā nō mō q in foro erāt: sed in urbe tota. cōgregato ergo pplo omni: Bru. lōgā hūit oronē: quā oēm Diony. refert, illā ego in pauca quoad potui uerba redegi: quā mox subscribam. ¶ Patet uul. ina. qa uacuū iā exhausto sanguine. ¶ Brutus cō. uocat in cōcionē. legit ēt cōcitat. ¶ Clamore: & magno qdē clamore pconiū. ¶ Quirites: Romāos, q tūc i urbe erāt. ¶ Et re. sa. ne. oia scelera, & oia scā crudelia. ¶ Regis: Tarquii. posses ēt itelligere Regis: hoc est Sexti regis filii: & hæc fuit ei? oro: Facturus apud uos uerba de me primū pauca pfari uolo: quidcat uir iprudēs: & de rebus maxis dicere aggressus: & iis curatoribus opus eēt. Scito te igit opinionē hāc cōez: quā de me: ut de fatuo habetis: falsam esse: nec ab alio: quam a me ipso confictam: quod coegit: ut gratū erat Tarq. & mihi quoq; cōferre uidebatur met? mortis. Prem meū Tarq. interemit: simul atq; imperium

Brutus adest:tandemq; animo sua nomina fallit:
Fixaq; semianimi corpore tela rapit.
Stillantemq; tenens generoso sanguine cultrum,
Edidit impauidos ore minante sonos.
Per tibi ego hunc iuro fortem, castumq; cruorem:
Perq; tuos manes: qui mihi numen erunt:
Tarquinium pfuga pœnas cum stirpe daturum:
Iam satis est uirtus dissimulata diu.
Illa iacens ad uerba oculos sine lumine mouit:
Visaq; concussa dicta probare coma.
Fertur in exequias animi matrona uirilis:
Et secum lachrymas, inuidiamq; trahit.
Vulnus inane patet: Brutus clamore Quirites
Conuocat: & regis facta nefanda refert.

De morte Lucretiæ

Dionysii alicar nassei opio de morte Lucretiæ etiā qd actū fit

Brutus uñ dicit

Oratio Bruti

impiũ accepit:ut ingẽtia illius bõa occuparet:fratrẽq; maiorẽ natu futurũq; ultorẽ in medio fustulit:clã iterimẽs eripuit me illi fatuitas simulata. Sed dicã quoq; cã uos i cõcionẽ uocaui: Tarquiniũ neq; ex pria cõsuetudie: neq; lege principatũ occupãtẽ:neq; occupato rege utẽtẽ: sed cõtumelius & iniqtate trãsgressum oẽs q fuerint unq̃ tyrãnos, hacregia ptãte cõsultauim? abdicare. Consensere prĩtii: nũc uero i tpe uos quoq; cõuocauim? Quirites:ut sniaz uram ꝓnũciãtes: socios uos hẽamus in prĩæ libertatẽ uindicãdã. Hic ẽ ciuis Tarquini?: is q antea q̃ iperiũ caperet:Arũtẽ fratrẽ fusi:qa nollet malus fieri:uenẽis fustulit:i scelus hoc uxorẽ ipsius hns adiutricẽ:suæ ipsius sororẽ:cui stupro cõmiscebat nuptã sibi pudicã fœminã & filioq; sociã:peos dies isdẽ ueniẽs interfecit:priusq;,q̃ pyræ maceratæ eẽnt:q̃ infelicia corpa fuscipiãt:expulsũ amicis dedit:nuptiasq; pfecit:homicidãq; ipõsam in cubiculũ sororis duxit:arcanas seruãs firmãsq; pactiões. Impia ille & execrãda:nec i græca:nec in barbara terra scã primus in Romanã urbẽ itroduxit:q̃lia pegit in socerq; utrũq; Tullĩ clemẽtissimũ regũ:deq; uobis optime meritũ palã iterimẽs:neq; funere: neq; sepultura corpus fungi pmisit Tarquiniũ uxorẽ Tulli & prĩs sui sororẽ: sibi q; beneuolã:ne uirq; lugere posset,laqueo cõfecit. Sed qd hic imoror:tot hns huius accusanda scelera: pter ea q̃ in cognatos:socerosq; pegerat. Principatũ quonã mõ accepit:nõ ut reges supiores ex ueteri consuetudine & lege: nõ senatusconsulto:nõ iter legũ electiõe:non suffragiis a ppło collatis:nõ auspiciis & imolatiõib?:sine qbus nulla cẽt puidẽtiæ hũanæ seu diuinæ utilitas. ℉ Trãsgressus ẽ ad principatũ armis:& ui & maloq; factõib? uobis inuitis:egerrimeq; ferẽtib?. Age uero q̃ misere, pessimeq; ab isto oẽs affecti sumus nras qdẽ prĩtioq; calamitates:q̃s & hoste deflerẽt taceo. pauci.n. ex multis relicti sum?: hũiles e potẽtiorib? facti:redactiq; ex igẽti opulẽtia i paupta te:clari & graues uiri:p quos illustris aliqñ urbs nra uidebat:alii pditi:alii ꝓfugati. Res quoq; uræ:quonã se pacto hñt Quirites:nõ ne nobis adeptæ leges:adepti ad sacrificia cõuẽtus:inhibita comitia:& ferẽda suffragia: & p rep. cõcionatus inhibiti. Cogit.n. ad q̃cũq; seruilia misere laborare:lapides cædere:onera i pfundã terrã ferre:uoragies facere,& qs igit finis erit calamitatũ: moriẽte ne Tarquinio:& qd erit tres p uno Tarquinios, habituros prẽ longe scelestiores, si iple ex priuato sero factus tyrannus: oẽm tñ diligẽtissime tyrãnicã explicuit prauitatẽ. Quales credi fore ex illo gẽitos oportet:qbus genus iprobũ:educatiões prauæ:ciuile aliqd qd fieret:aut mẽoratũ:nec uidere unq̃ licuit:nec discẽ. Sed ut cognoscatis quales uobis educat catulos Tarquinii tyrãnis:spectate opus eoq; uniue æuo maximi:hæc Spurii Lucretii filia:quẽ pfectũ urbis tyrãnus ad bellũ exiẽs declarauit: Tarquinii Collatini uxor: Tyrãnoq; cognati:& qꝑ eis multa ppessus ẽ mala. Hospitãte apud se pp cognationẽ Sexto externa nocte: Collatino ad exercitũ pfecto libidinosam tyrãnidis contumeliã nõ potuit effugere:sed ut captiua necessario dephẽsa sustinuit:q̃cũq; mime fas liberã mulierẽ pati: quod postq̃ prĩ,ppinqsq; aliis apuit:pcata,& obtestata:ut maloq; uindices fierẽt:ablcõsum gladiũ i sinu nudãs uidẽte prẽ:o Quirites p uiscera exegit fergio admirabilis tu q dẽ Lucretia,sũmisq; efferẽda laudib?:ex hac electiõe gñosissime extĩcta:ne qd te tale ãplius pati oporteret. Tu q dẽ Lucretia muliebrẽ sortita sexũ:generosi uiri spiritum hũisti. Nos muliebri uirtute iferiores erim?. Nõ est nr̃m Quirites uiuere i talib? uolutatos malis illoq; ꝓgeniẽ uiroq;:q multa ꝓ impio & gloria picula subiere. Duoq; alteq; eligẽdũ est:aut uita libera:aut mors gliosa. uenit qd optauimus tps: Tarquinio ex urbe sublato prĩtiis aggrediẽdæ rei principibus:nulloq; deficiẽte:si ad opa cũ prõptitudine accingamur:nõ corporibus:nõ pecuniis:nõ armis:nõ ducib?:nõ oi deniq; in repu. appatu. hoq;.n. oium urbẽ hẽmus plenã:i Diis spes optia hñda:quoq; sacra,tẽpla q;,& aras Tarquinius ingnarit. Sed si q uesq; ciues timẽt:q cũ Tarquinio militant: tanq̃ cũ illo in nos uẽturos: haud recte timẽt. Grauis.n. est illis tyrãnus:inatisq; ẽ oib? dsideriũ libertatis. hos ẽt si auxilio eẽ prĩæ decreueritis:neq; tior cũ tyrãnis: neq; gra retinebit. Si qbus illoq; pp naturã prauam tyrãnidis amor isidet:magnis adducem? necessitatib?: ut ex iprobis ꝓbi fiãt:hẽmus & filios & uxores & parẽtes i urbe obsides:q̃ res aia cuiq; sũt sua chariores. Hæc reddere si pollicebimur:& delicti ipunitatẽ facile pluadebimus a tyrãnis dsectionẽ. Quas ob res Quirites fidẽter & optie sperantes i certarẽ ꝓdite belloq; oium q̃ unq̃ suscepitis pulcherrimũ hoc statuẽtes. Vos igit Dii prĩi terræ hui? custodes bõi & genii & urbs oium religiosissima: Deoq; dilectissima:i q̃ nati, educatiq; sumus. Deuouemus nos uobis inia:sermõe:& mãib? & ais:& pati ppeti quodcũq; numẽ & fatũ feret. Diuinos ãt conatus pulchros:felicẽ quoq; secutuq; finẽ. Infit ãt his oibus:ut eãdẽ sumẽtes fiduciã una utẽtes snia suem? ipi:& suemur a uob. His uerb̃ porauit Brut?:q̃ ex multis ex Diõysio pauca excerpsi:qbus cõmota mltitudo ut ipsũ regi abrogaret:exulesq; eẽ iubẽt Tarq. cũ cõiuge:ac libis. Itũ ẽ ad Ardeã ad psuadẽdos milites ad dsectionẽ:qd facile obtẽtũ ẽ. Sz rex iã his auditis Romã uenit:s ad cõprimẽdos mot?:nec obuiãs,q iã in exercitũ missi erãt portas urb̃ claulas iuẽit:exhũq; illi ibi indictũ est:& iõ subsequtur his duobus uersibus poeta.

Ex Dionysio excerpta q̃dam

ANT. FAN.

℄ Tarquius cũ ꝓle fugit:atrocitate rei Romæ nũciata: ubi Brutus oronẽ hũit:nequaq̃ eius pectoris igẽii:qd simulatũ ad eã diẽ fuerat icẽla mltitudo cõpulsa ẽ: ut ipsũ regi abrogare,exulesq; eẽ iuberet. L. Tarquiniũ cũ cõiuge ac liberis:cuius rei nũcio i castra plato cũ re noua trepid? rex pgeret Romã ad cõprimẽdos motus:clausæ illi portæ sunt:exiliũq; idictũ. Duo regis liberi patrẽ secuti exulatũ Cere i Hetruscos ierũt. Sextus ãt Gabios tanq̃ i suũ regnũ ꝓfectus ab ultorib? uteroq; simulatũ:quas sibi ipse cædibus,rapinisq; cõcitauerat interfectus est. Rex postea Cumis mortuus ẽ:quo se ad Aristodemũ tyrãnũ cõtulerat:ubi uitã dr̃ p sũmã ignominiã exegisse. Reliq̃ q̃ nos, breuitati studẽtes,ꝑterimus apd Li. ac Diony. lege. ℉ Capit an. con. Iura:pulsis regibus ita odiosum fuit Romanis regiũ nomen,ptãlq; ppetua:ut imperium e continuo annuum:e singulari duplex esse uoluerint: consule sq; p regibus appellarint. Primi autem fuerunt L. Iunius Bru. & Tarquinius Collatinus.

PAV. MAR.

℄ Tarquius:rex. ℉ Fugit cũ ple:cũ filiis. nã duo patrem secuti sunt:q exulatum Cere in Hetruscos ierũt. Sextus Tarq. Gabios tanq̃ in suũ regnũ ꝓfectus ab ultorib? uteroq; simulatũ:quas sibi ipse cædibus:& rapinis cõcitauerat est interfectus. ℉ Cõsul capit iura annua: annuas potestates. nã creati fuere duo cõsules,qui summã in rẽpu. potestatem haberẽt. L. Iunius Brutus & Tarquius Collatinus. ℉ illa dies fuit suprema:ultima. ℉ Regnis : qa ex illo reges defecere. Et multum poeta ipse,& nimis forte nos in eo interpretando ad electionem regum: & partã Romanæ urbi libertatẽ imorati sumus:sed eo mihi fuit dulcior ipsa imoratio: & in hoc historiographorum collatio:quo gratior ẽ ipsa libertas:q̃ posteaq̃ mihi me ipsi nono ab hinc anno uindicaui: celebraui quotannis festũ Libertatis tertio nonas Septẽbres:celebrãdumq; quoad uixero inst.ui. Sed iam ad reliqua cũ poeta redeamus.

Bruti oro ad pplm de morte Lucretiæ

Tarquinius cum prole fugit:capit annua consul
Iura:dies regnis illa suprema fuit.

Oratio ẽ bruti ad populũ

ANT. FAN. Hirundinis aduentus

¶Fallimur:an ueris ꝓnuntia uenit hirundo:hæc auis q̄ græce chelidon dr:a cuius uisu(ut supra diximus) quidā Zephyrꝯ ad.viii.calē.Mar.Chelidoniā uocarūt: Vere ad nos redit cū hybernis mēsibus ad Afros uolare credat:ut Veris & aduentū nidis cantauit hirundo.Eius reditū Columella ad.x.calē Mar.ponit,Sed iō Fallimur dictū ē: qđ sæpe accidit:ut cū hirūdines cernimus.q̄ priæ ad nos reuolant acre adhuc frigido uix fidē eaꝯ reditus capiamus.Ab his auibus & Chelidoniā herbā dictā legim⁹: qua puellaꝯ oculis in nido uisum restituūt. ☞ Progne: apostrophe ad hirundinem est in quā Progne a poetis cōuersa dr. ☞ Iamq; duæ reno.de me.secū.tertio calen. Martias Egria in cāpo Martio celebrantur.i.ludi quos Romulus Marti instituit ꝑ equoꝯ cursum:ut auctore Festus.De qbus Varro hæc scripsit:Egria ab equorum cursu:eo.n.die currūt in cāpo Martio.Id nomen ex uero positū dr:nē a fictis eqs ac scænicis deductū existimetur, Mactabat aūt idibus Decēbris Marti equus in cursu uictor:auctore Plu.qđ id aial iracūdū ferox ac bellicosum Marti gratū existimarēt:cui uictorē equū accōmodatum putabāt:qa ipse Mars uictorię auctor ē.Omittimus hoc loco q̄ nōnullos dicere nobis renūciatū ē ad rē hāc attinētia oēm eis diuinādi curā:quā libēter susceptūt relinquētes:necnon & ꝓbatoꝯ auctoꝯ scripta: qđ(ut audimus) interdū faciūt deprauādi.Sciendū pridie calē.Mar. putari Aruntē Targnii filiū & Brutū mutuis uulneribꝰ cecidisse:ut Plu.in Publicola scriptū reliquit. ☞ Iure uenis Gradiue:iure ad Egria descēdis e cælo:& ades ludis : q tibi a Romanis celebrātur:cū & adesse te oporteat mēsi:q a te nomen accepit:& nunc est Februario succesſurus. ☞ Nauiget hinc alia iā mihi linter aqua:metaphora ē qua poetæ freq̄ntius uti solent.Ea in fine sine uitio ponitur:cum similitudo ibi sit(teste Seruio)uitiosa.

PAV. MAR. Hirūdo ꝓnuncia ueris

¶Fallimur: icipiūt circa Februarii finē redire hirūdines: de qbus q̄ ad rē faciebāt diximus superiore libr. Tū blādi Soles ignotaq; ꝓdit hirundo:redeūt ergo his diebꝰ: metuūt tn ne reuertat hyems. ☞ Fallimur:ergo inqt decipimur ne. ☞ An ue.rediuit. ☞ Hirūdo ꝓnū.ue.quę aduentu suo uer nobis adesse ꝓnūtiat. ☞ Et me.ipa hirūdo. ☞ Ne q̄:ne exaliq̄ pte. ☞ Hyems uer.recu.q̄si retro reuertat:& hoc ob frigora:q̄ ēt durāt:& solēt iterdū eo tpe uehemētiora ee. ☞ Sępe:apostrophe ad hirūdinē ipam:seu ad Progne:q̄ i hirūdinē(ut dixius)cōuersa ē:qđ sæpe q̄stura sit reditū acceleraſſe.facit ad hocillud Plinii notatū ee aduēas uolucres spē ueris attulisse sæuissima hyeme conflictas. ☞ Sæpe tū Progne: hirūdo. ☞ Quereris : lamentaberis. ☞ Nimiū ꝓpe.nimiū acceleraſſe. ☞ Virq;:& uir. ☞ Tereus:de quo supius dixius i charistiis. ☞ Erit lætꝰ tuo frigore: lætꝰ tuo malo. ☞ Iāq; duæ:tertio calē.Mar.hoc est xxvii.die Februarii fiūt Egriai cāpo Martio ad honorē Martis. ☞ Iāq; duæ noctes restant: iupsunt. ☞ De mēse secūdo:hoc ē de Februario. ☞ Et Mars ur.p̄mit. ☞ Citos equos : ueloces . ☞ Iunctis cur.qa iūctis ad currū equis currebat. ☞ Ex uero:ab equoꝯ cursu appellati sūt ipsi ludi Egria:uñ & Varro Egria iqt ab equoꝯ cursu:eo.n.die currūt i cāpo Martio.& Pō.egria ludos,quos Marti cōstituit ꝓ equoꝯ cursū,q in cāpo Mar.exercebant. ☞ Ex uero:ergo q̄si ex re ipa. ☞ Permāsit no.po.eq.qa ab equoꝯ cursu. ☞ Quæ:Egria.i. ☞ Ipse Deus:hoc ē Mars. ☞ Perspicit in suo cāpo:qa i cāpo Martio. ☞ Iure ue.ut faciat trā sitionē ad ꝓximū mēsem:q Marti dicat⁹ est.iure hæc uelut p̄nuntia sui mēsis affuturi fieri asserit. ☞ Iure uenias:celebrant Egria in honorē tuū ades:iure ere[illegible]nis. ☞ Gradiue:Gradiuus dictus ē Mars:qa gradatim itur in aciem. Pōpe.Gradiuus dictus ē Mars a gradiēdo in bella ultro citroq;:siue a uibratiōe hastæ,qđ græci κραδαινειν dr:uł (ut alii dicunt)quia gramine sit ortus:qđ interp̄tat:quia coronæ gramineæ in re militari maxime honoratiōis est. ☞ Tua tempora:hoc est tuus mensis. ☞ Polcunt locum: & adest mensis signatus tuo nomine:adest Martius mēsis:qui tibi dicatus:& a te ita denominatur . ☞ Venimus iam in portum peracto:perfecto,expleto. ☞ Libro:secdo. ☞ Cū mēse secdo:hoc ē Februario. ☞ Hic: ex hoc loco:hoc ē ex hoc mēse. ☞ Nauiget iā mihi linter: nauis. ☞ Alia aq̄: alia mā.absoluim⁹ Februariū iā dicamus Martiū.ē trāslatio sūpta a nauibus.Linter ē nauicula fluuialis als dixius.

Egria.iii cal.Mar.

Contra quosdā auctore Plutarcho

Gradiuus uñ dicatur

Fallimur:an ueris prænuntia uenit hirundo?
Et metuit,nequa uersa recurrat hyems?
Sæpe tamen Progne nimiū ꝓperasse quereris:
Virq; tuo Tereus frigore lætus erit.
¶Iamq; duæ restant noctes de mense secundo:
Marsq; citos iunctis curribus urget equos:
Ex uero positum permansit Equiria nomen:
Quæ Deus in campo perspicit ipse suo.
Iure uenis Gradiue:locum tua tempora poscunt:
Signatusq; tuo nomine mensis adest.
Venimus in portum libro cum mense peracto:
Nauiget hinc alia iam mihi linter aqua.

¶PRAEFATIO IN TERTIVM.

PAVLVS MARSVS PISCINAS POETA CL. GEORGIO CORNELIO VENETO PATRICIO MARCI CORNELII EQVITIS F. SALVTEM.

¶Tertia nunc nostri subeunt monumenta laboris
Scipiadum antiqui generis uenerata Georgi
Progenies:iam tempus adest:iam pandere uela:
Quo Marti referatur honos:quem gloria tangit
Mensis:ab illustri quondam positore dicatus,
Vrbis ut a populo discreuerat ille senatum,
Tum licet exiguo:at rerum domitore futuro:
Qua pater Oceanus latum circumsonat orbem.
Martis honos tum primus erat:nam primus in anni
Ordine Roma tui:pro religione parentis.
Martia nunc releges interprete sacra fideli
Corneli:rerum decus:& tutela mearum:
Pubis & Attiacæ decus indelebile:nostrum
Ingenium iam nosse iuuet:si prodeat olim
Vox mea:cum licuit nobis conuiuere tecum:
Tecum horas:tecumq; dies absumere longos:
Hæc eadem profit:foueat cum maxima uatem
Roma tuum:nostro quidquid fundetur ab ore
Egregii:& laudem poterit meruisse per ævum
Vestrum erit:Eoo seu iam depascat ab Indo:
Seu mea in hesperium rapiantur carbasa pontum
Siue niues Scyticæ:tellus seu torrida pascat.
Nulla mihi sine te continget gloria:nulla
Gratia:ut Aoniis semper referare camœnis.
Dum referens Aurora diem fulgebit ab ortu:
Dumq; corona pios nobis inflectet ocellos,
Illa nouem geminis:quæ sese ostentat olympo.
Tu relegere meis latia tellure libellis.

ANTONII FANEN. ET PAVLI MAR. IN TERTIVM PV. OVI. NASO. FASTORVM LIBRVM ENARRATIONES.

ANT. FAN.

BEllice depositis clypeo paulisper & hasta: duo uult in primis deponi q̄ cōmouebant ab eo q belli curā susceperat. is. n. lacrarium Martis īgressus ancylia cōmouebat: ut Seruius scribit: & deinde hastā simulachri ipsius dicēs: Mars uigila: a cuius uibratione: uñ oleaginis coronis ministri triumphātiū utebantur: licet Festus sic dictā scribat: q̄ Palladem gigantē interfecerit. Eam Cicero belli inuētricem fuisse tradit, & Pausanias ex carmie Homeri putat una cum Ennio Dea præesse bellis, & ea curare. Sūt q̄ Mineruā a minuēdo dictā arbitrent. Alii q̄ bñ moneat. Mineruæ q̄q̄ a Cicero ne ponunt: quarū q̄ ex Iouis capite nata est lanificium & texturam inuenit. Sed de hac alibi latius.

Ennius

Minerue quin q̄

PAV. MAR.

BEllice depositus. Ordine memorā p Romulū: & posteā p Numā prio libro exposuim⁹: multaq̄ i fcdo. Venim⁹ nūc ad tertiū & librum & mēlem: q̄ primū Romulus instituit: omissis poetæ rōnib⁹, de q̄bus iterius dicet, Macrobiū nō p̄tereamus: q̄ Romuli ordinationē referēs: primū inq̄t anni mēsem Marti genitori suo dicauit: huiꝰ die pria ignē nouū Vestæ aris accēdebāt: & i regia & curiis: & i flaminū domib⁹ laureæ ueteres nouis mutabāt: eodē mēse ad ānā penna sacrificatū itur: ut ānaſ, q̄ ennare q̄ q̄ mode liceat. Mercedes exoluebāt magistris: quas complexus ānus deberi fecit: comitia auspicabāt: uectigalia locabant: & seruis cœnas apponebant matronę: ut domini saturnalibus. Illę ut principio āni ad p̄ōptū obsequiū honoſ seruos iuitarēt: hi q̄ grām pfecti opis exoluerent: & reliq̄. Aggrediēs ergo mēsem hūc poeta Martis opē iplorat: & adesse cupidū mēsis sibi dedicati sacra referūt. ℣ Mars bellice q̄ armipotēs & bellorū Deꝰ: sed cur Mars supioꝝ libro diximꝰ. ℣ Ades: pro adsis & faueas. ℣ Depositis: deorsū positis. ℣ Paulisper clypeo & hasta: armis tuis. ℣ Clypeo: scuto ad defensionē. ℣ Hasta: ad offēsionē. ℣ Et solue comas nitidas: crines nitētes. ℣ Cassi de: galea: q̄si solue galeā a capite tuo, & eā depōe. ℣ Forsitā: si forte rogas q̄d sit mihi cū Marte agē dū: nō abest rō: q̄m mēsis: q̄ a te denoiatꝰ ē: scribēdus ē a me. ℣ Forsitā: forte. ℣ Roges: p interroges. ℣ Quid sit poetæ cū Marte: q̄ res mihi cū Marte sit cōis: maxie cum poetæ soleāt Phœbū & musas iuocare. ℣ Mensis: q̄ canit. ℣ Habet a te noia: q̄a uocat Martiꝰ a Marte denoiatus. ℣ Ipse uides: arguit ab exēplo Palladis: q̄ & bellis præest.

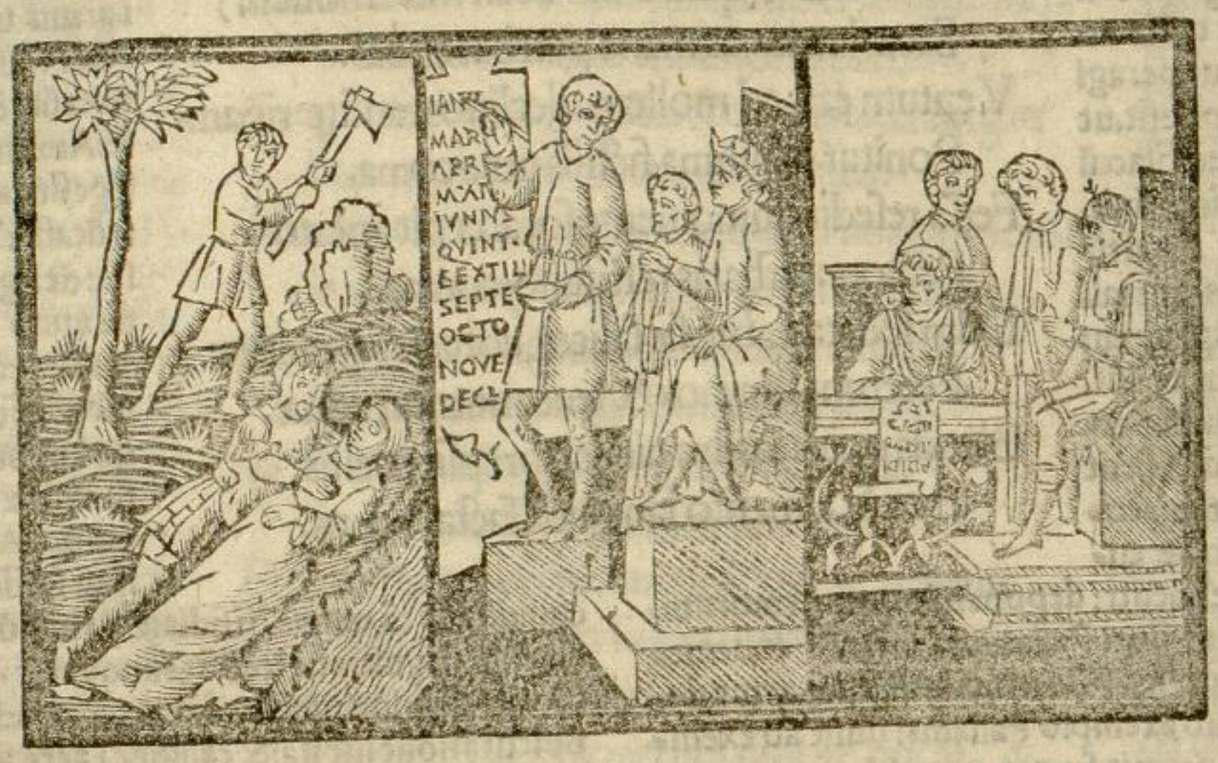

P. OVIDII NASONIS FASTORVM LIBER TERTIVS.

Ellice, depositis clypeo paulisp & hasta Mars ades: & nitidas casside solue comas. Forsitā ipse roges, q̄d sit cū Marte poetæ: A te, qui canitur, nomina mensis habet. Ipē uides māibus pagi fera bella Minerua: Non minus ingenuis artibus illa uacat. (uæ: Palladis exemplo ponendæ tempora sume Cuspidis: inuenies & quid inermis agas.

Gradiuus

Mars Gradiui nomen accepit: quāuis a gradiendo sic dictus putet: uel a gramie: uñ ortꝰ credit: q̄d interpretant: q̄a corona graminea in re militari maximę honoratiōis est. Vñ audio nō improbari a plerisq̄ nostrum illud epigrāma: q̄d proxime ad te missimus Federice imperatorū excellētissime: Hostis ut hesperiis cedat pcul aduena terris Durum Martis opus te uocat iste labor. In te omnis Latii spes inclinata recumbit Fata patāt frōti gramina Laurigeræ. In eo non diffitemur placuisse nobis clauam rape ex Herculis manu. Sed ut redeamus ad rez nostrā hūc Deū Romani patris appellatione uenerabātur: sicut & Liberum Marspitrem cognominantes: quasi Martem patrez cui bellorum ac sanguinis cupido gramen herbam cōsecrauerūt: q̄ ex humano cruore pereat: & mēse Octobri equū in campo Martio īmolabant: q̄ October appellabat: auctore Festo. Sed si uerum quęrimus Mars sidus est: q̄d cur inquit Plini⁹ ignea ardētis Solis uicinitate binis fere annis cōuertit: cuiusq̄ ardore nimio & rigore Saturni iteriect u ambob⁹ Iuppiter tēperat: & fit admodū salutaris. Inuocat aūt Mars hoc loco: q̄ ab eo hic mensis denoiatus est: cui suadet suo eius exēplo & Palladis: ut arma deponat & adsit scribēti. ℣ Poetæ: qui sacerdos musarū ac Phœbi nō Martis dī. ℣ Ipse uides manib⁹ pagi fera bella Mineruæ: huius Deæ noie ueteres sapiētiā accipiebāt pace & bello utilē: sicut Mercuriū ad rōnem: Saturnū ad æternitatē: ad naturā Venerē referebāt. Porphyrio. placuit (teste Macrobio) Mineruā eē solis uirtutē humanis mētib⁹ prudētiā ministrātē. Quā Deā dixerūt nō solū artib⁹ præesse, sed bellis. Quare mō Bellona dī: mō Minerua quasi mimitās armis: ut Cornificio uisum ē: mō Pallas ab hastæ

Marspiter

Gramē

De compressu Iliæ & Martis

Minerua

Bellona

Pallas

De officiis Mineruæ

& tamẽ ingeniis fauet. Armis præesse dicitur: q̃ e uertice Iouis armata prosilierit: ut inferius: An qa de capitis ferẽ sine matre pfui Vertice cũ clypeo psiliũle suo. Cicero in libro de natura Deor̃ belli mutentricẽ & principẽ fuisse dicit: appelluta est Minerua a minãdo: uel a minuẽdo: ut eidem Ciceroni placet. ℣ Dictaq̃ est Pallas: uel q̃ Pallas ab ea interemptus fit uel a πάλλω: quod est uibro: q̃ hastã uibrare cõsueuerit: de hac multa superiore anno i Odyssea inquit ergo poeta. ℣ Ipse uides: tu ipe testis es. ℣ Minerue manibus peragi fera bella: cũ bellis præsit, ut apud Homerũ: apud Flaccũ legit: cũ i aciem descẽdebat. ℣ Nõ minus fauet illa artibus ingenuis: artibus liberalibus: sciẽtiis: quæ ingenium: hoc est liberũ hoiem faciũt. ℣ Palladis exẽplo: sume ergo tibi ocuz̃ ab armis: sicut & Pallas. ℣ Sume tpa: accipe ocium. ℣ Ponendæ cuspidis: disponendi teli acuti: deponendorum armorum. ℣ Exemplo Palladis: sicut Pallas ipsa solet. ℣ Inuenies & quid agas: agere possis. ℣ Inermis: etiã cum arma deposueris. Arguerat ab exemplo Palladis: nunc ab exemplo suiipsius: quod inermis fuerat: cum Martem conditoris urbis grauem reddidit: de quo mox dicemus.

Tunc quoq̃ inermis eras: cũ te Romana sacerdos
Cepit: ut huic urbi femina magna dares.
Siluia Vestalis (quid enim uetat inde moueri?)
Sacra lauaturas mane petebat aquas.
Ventum erat ad mollem decliuo tramite ripam:
Ponitur e summa fictilis urna coma.
Fessa resedit humo: uentosq̃ accepit aperto
Pectore: turbatas restituitq̃ comas.
Dum sedet: umbrosæ salices, uolucresq̃ canoræ
Fecerunt somnos, & leue murmur aquæ.
Blanda quies furtim uictis obrepsit ocellis:
Et cadit a mento languida facta manus.

ANT. FAN. Ilia

℣ Romana sacerdos: Ilia sacerdos Vestę: quã Mars compressit: ut dictũ est. Hæc Numitoris filia ac Remi & Romuli mr̃ ab aliis Ilia, ab aliis Rhea, ab aliis Siluia appellata: ut scribit Plu. ℣ Semia magna: quãta regrebat urbs futura toti⁹ orbis terrarz̃ caput. ℣ Quid. n. uetat ide moueri: breuis ẽ narratio q̃tũ ad ei⁹ spectat initiũ si incipim⁹ ide rẽ exponere uñ oportet, nã uitiosum ẽ a nimis remoto pricipio narrationẽ ordiri. Horati⁹: Nec gemino bellũ Troianũ ordiẽ ab ouo. Meminisse tñ debemus q̃ Quinti, docet satius esse narrationi supesse aliqd q̃ deesse. Narrat ergo Martẽ cõcubuisse cũ Ilia: ex q̃ Romulus nat⁹ primũ anni sui mẽsem a Marte p̃re Martiũ noiauit. Alii ex aliis natũ Romulũ uolũt. Lege Dionysiũ & Plutarchũ: a qbus uaria referunt: iter q̃ dixisse nõnullos Iliã ab Amulio fuisse cõpressam. ℣ Sacra lauaturas: quia erat uirgo Vestalis. Sane a lauo lautũ ac lotũ didicimus & lauatum. ℣ Fictilis urna: uas quo aquã haurimus: ab arinando dictum: ut Varroni placet. Est enim orinare (ut idẽ inqt) in aquam mergi. Quidam o literam uertentes urinare dicũt. ℣ Surrepsit: clanculum uenit a surrepo: nam si a surripio esset surripui præteritum diceretur.

Lauaturus Vrna Orinare seu Vrinare

PAV. MAR.

℣ Tu quoq̃ eras iermis: sine armis: eo tpe. ℣ Cũ Romana sacerdos: Rhea sacerdos Vestalis. ℣ Cepit te: amore. s. nam amasti & illa concepit ex te. ℣ Vt dares magna semina: quasi magna principia. ℣ Huic urbi: Romanę. s. ℣ Siluia Vestalis: scripturus mẽsem, q̃ a Romulo Marti patri dicatus est: ab ipsa Romuli cõceptõe rẽ exordiẽ: ob quod de Romulo pauca dicenda sunt. Romulũ (ut Plu. refert) alii Aeneæ filiũ & Dexitheæ Phorbãtis gnatæ fuisse existimauit: illũq̃ cõ fratre Remo paruulos admodũ in Italiam delatos fuisse. Alueũ fluminis ingressos amissis nauibus in ripã incolumes euasisse. Alii e Roma genitũ Romulũ ferunt Troadis illius filia: quæ latino Telemacho nupserat. Alii ex Aemilia p̃dara Aeneæ & Lauiniæ prole a Marte cõpressa: sed post alia multa p̃babiliorẽ idem sniam affert: cum Albanoz̃ regnũ: priuato e regia maiestate Numitore, Amulius occuparet: uerit⁹ ne ex Numitoris filia proles naceret: q̃ Ilia: ab aliqb⁹ tñ Rhea dicta ẽ illã Vestæ deuouit: quã in adulterio deprehẽsam p̃ter Vestaliũ cõditionẽ obseruari iussit: Antho tñ Amulii filia: ne qd mali Iliæ: quã amabat, euenret. nõ cessabat parẽtẽ obsecrare: ne uellet in Siluiã sęuire: edidit tãdẽ ifantes duos: quos Amulius exponi iussit ut superiore libro dixim⁹, & paulopost subdit: Sũt q̃ illã dicãt ab Amulio cũ le obuiã i armis uirgini dedisset ipudẽter fuisse cõpressam. Dio- ny. aũt rẽ ẽ ita asserit extitisse: Amuliũ Numitoris filiuz̃ Egestũ latẽter in insidiis obtrũcasse: Siluiã iã nubilẽ Vestæ designasse: cui q̃rto deinde anno eunti in lucũ lucũ Martis aq̃ sacrẽdæ gr̃a: ad sacroz̃ usus: uim qdã intulit: quẽ nõnulli unũ e pcis suis fuisse dixere puellæ amore captuz̃. Alii uero Amulium ip̃m fuisse dicũt armatũ nõ cupiditatis cã magis q̃ insidiaz̃. Armatũ ut stupẽdus cõspiceret: & cognitionẽ icertã relinqueret. Plurimi fabulant Genii fuisse imaginẽ: cui⁹ erat locus: adhibẽtẽ casui Solis obscurationẽ subitã: & caliginẽ i aere aspectus imagis lõge admirabilior hũano: dixisseq̃ puellæ aiũt Deo concubuisse: pariturãq̃ geminos hoium lõge clarissimos uirtute: & reb⁹ bellicis. At posteaquã grauida cognita ẽ: lerua ta ẽ: ut supius dixim⁹. De his oib⁹ ita i natali dictũ: Inde p insidias trũcat Numitore creatũ Egestũ i siluis: quo fratri nulla uirilis Sit soboles: tñ seruabat filia sedes Siluia: & hãc Vestæ curãda i sacra relegat. Hæc quoq̃ siue Proco: Genioue: aut numie diuũ: Aut ipse insignis p̃stitet Amulius armis: Sacra lauaturaz̃ dũ mane icedit ad undas. Et uiridi cõsedit humo: correptaq̃ somno Fit grauida: obscura tegit caligine tellus: Solq̃ fidẽ fecit rutilo mutatus amictu Cõcepisse Deo: sed quo conceperat orbi Incertũ est. ℣ Siluia ergo Ve. Vestæ sacerdos: postea facit parẽtẽ sim poeta. ℣ Quid. n. ue qd p̃hibet. ℣ Moueri inde: q̃si ab ipsa icipe. ℣ Mane: uñ mane dicat alias dixim⁹. ℣ Petebat aquas: ibat p aquis. ℣ Lauaturas sacra: pãnos, quorũ erat i sacris usus: aut q̃cũq̃ sacra. ℣ Lauaturas: loturas nã aut lautũ aut lotũ dicim⁹. ℣ Vẽtum erat: ab ipsa Ilia. ℣ Ad mol. ri, mollẽ qa nõ durã q̃si berosaũ. Vel mollem suauẽ: qa suaues i ea carpsit somnos. ℣ Decliui tra. qa decliui: q̃ ex ripa ad aq̃s descẽdebat. ℣ Vrna fi. e creta facta a figulis. Vrna uas ad hauriẽdũ aquã: de quo supradixim⁹. ℣ Ponit: deponit. ℣ E summa coma: e capitis summitate: aut cũ capite ferebãt onera: quẽadmodũ & nũc i lario. ℣ Fessa: Ilia. ℣ Resedit: requieuit humo. ℣ Et accepit uẽtos pectore apto: nudo. ℣ Et restituit: quasi recõposuit. ℣ Comas turbatas: pturbatas ab urna. resedit igit Et fessa: & flauas cõpositura comas. ℣ Dũ sedet: Oia sũt dulces hæc iuitãtia sõnos: Aura: umbra: & cãtus: lenęq̃ murmur aq̃. ℣ Dũ: ergo. ℣ Sedet: Ilia. ℣ Salices: q̃ erãt circa ripã fluminis. ℣ Vmbrosæ & ca. uo. canentes aniculæ. ℣ Et lene: suaue qa gratũ. ℣ Murmur aq̃: strepit⁹ fluẽtis aq̃. Vñ illud Horatii. Fonteq̃ riuis obstrepunt manãtibus somnos: q̃d inuitet lenes. hęc ergo. ℣ Fecerũt somnos: incusserẽ sopotẽ Iliæ. ℣ Blãda qes: iuitãtib⁹ tot ad sõnũ. ℣ Victa & sopore est: cœpit dormire innixa dextra: sed etiam dextra altius dormiente illa: lapsa est a mento. ℣ Quies blanda: & uere blãda: quia nullo diferimie blãdit oĩbus. ℣ Furtim:

Nota opinionem de Romulo & Remo fm Dionysium

¶ Furtim:occulte & paulatī.¶ Obrepſit uictis ocellis: tranſlatione a reptilibus quaſi repſit in ocellos uictos ipſo ſōno.legit ēt ſic:Blandis ſurrepſit ocellis.¶ Et ma. ſa.lan.quaſi deficiēs:ſeu torpēs ſopore.¶ Cadit a men. ipſius:ut honeſtius rē explicaret manum cecidiſſe a mento inqt:nā collapſa manu ſe dormiēs ſtrauit:& ita ad rez facta eſt patior: & amatori tradita maior oportunitas.

ANT. FAN. Gradatio

¶ Mars uidet hāc: uiſamq; cupit:potiturq; cupita: clímax ē color rhetoricꝰ:q a latinis gradatio dicit:habetq; aptiorē artē ac fere nimis affectatāmq; eē ratior dz:is ē cū añ ad eōſequēs uerbū deſcēdit q̄ ad ſupius aſcēſuz ē.

Mars uidet hanc: uiſamq; cupit:potiturq; cupita:
Et ſua diuina furta fefellit ope.
Somnus abit:iacet ipſa grauis:nam ſcilicet intra
Viſcera Romanæ conditor urbis erat.
Languida conſurgit:neſcit cur languida ſurgat:
Et peragit tales arbore nixa ſonos.
Vnde ſit fauſtumq;,precor,quod imagine ſomni
Vidimus:an ſomno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis aderam:cum lapſa capillis
Decidit ante ſacros lanea uitta focos.
Inde duæ pariter(uiſu mirabile)palmæ
Surgunt:ex illis altera maior erat:
Et grauibus ramis totum protexerat orbem:
Contigeratq; ſua ſidera ſumma coma.
Ecce meus ferrum patruus molitur in illas.
Terreor admonitu:corq; timore micat.
Martia Picus auis gemino pro ſtipite pugnant
Et lupa:tuta per hos utraq; palma fuit.
Dixerat:& plenam non firmis uiribus urnam

¶ Diutna furta fefellit ope: cōpreſſit Iliā dormiētē:effecitq; ut numis ut illa nihil ſentiret.¶ Arbor nixa:quia lāguor coegit ut arbori icū beret.¶ Q d ima.ſō.ui.Macro.oium q̄ uidere ſibi dormiētes uidētur gnq; ſpēs ponit:& noīa:Somniū, Viſionē,Oraculū,Inſomnium: & Phātaſma:e gbꝰ Sōniū proprie uocat qd hoc loco narrat a Siluia tegēs uidelicet figuris & ābagibus:uelās nō niſi iterptatōe itelligēdā ſignificationē rei q̄ demōſtratur.¶ Decidit uitta:ſignificās amiſſaz uirginitatē.Erat eniz uitta pudoris inſigne.Oui.alibi: Eſte ꝓcul uittæ tenues inſigne pudoris.Idē:Sūmouimꝰ oēs Quas ſtola cōtigi inſiptaq; uitta negat.Tibu.Sit mō caſta doce q̄is non uitta ligatos Impediat crines.¶ Inde duæ piter(uiſu mirabile)palmę Surgūt: e uitta delapſa.i.ex amiſſa uirginitate duæ palmæ ſurrexerūt:hoc ē nati ſunt Remꝰ ac Romulus.¶ Grauibꝰ ra.hi ſunt Romani iperiū Oceano famā aſtris terminaturi.¶ Ecce meꝰ fer.pa.mol.in il.Amulius palmas ferro parat ſubuertēr dū Romulū ac Remū iubet exponi,ut pereāt.¶ Martia Pi.a.ge.ꝓ ſti.pu.Latini Picum uenerabantur:auctore Plu.& eo abſtinebant:uel ꝙ eū uxoris bñficio in auē mutatū putabāt Oracula edere & iterrogātibꝰ rñdere:uel ꝙ ad Romulū ac Remū expoſitos nō ſolū lupā:ſed Picū quoq; acceſſiſſe credebant, ac puerꝰ aluiſſe.Vñ ꝓ gemio ſtipite dr̄ hoc loco pugnare:uel ꝙ eam auē Marti ſacrā exiſtimarūt: ut ēt auctor ē Strabo:q̄ unc̄is unguibꝰ ē & natura fidēs & elata:roſtroq; adeo firmo:ut robora ſubuertat:cū trūcū ſæpe pulſando ad medullā uſq; pueniat.Eadē i auſpiciis magna eſt:teſte Pli.dr̄q; Picus Martiꝰ:a quo Picenæ regioni nomē iditū ē:qa cū Sabini Aſculū ꝓficiſcerent ī uexillo eoz dr̄ cōſediſſe.Seruiꝰ ſcribit Pomonā pomoz Deā amaſſe Picū regē:cuiꝰ ē ſortita cōiugiū.Sed eū Circe cū amaret & ſperneret irata in auē Picū Martiū uertit:qd iō fingit:qa augur & domi habuit Picum: per quem futura noſcebat.

Somnia

Vitta pudoris inſigne

Somniū Iliæ dignum

Cur Picus uenerabat a latinis

Picus Martiꝰ Picena regio

¶ Mars:uiſa eſt ſi dormiēs a Marte & i eo ſopore cōpreſſa:exornatioq; ē hic locutōis,q̄ gradatio dr̄: qua nō ante ad cōſequens uerbū deſcendit:q̄ ad ſupius aſcēſum eſt:ut hic.¶ Mars ui.hāc:Iliā.¶ Et cu.ui.quā uidit.¶ Et potit cupita:Ilia quā cupiuit.¶ Et ſe.ſua ſur.decepit ſtuprum ſuū:hoc ē ipſam ſtupratā uirginē.¶ Ope di.diuina potētia decepta eſt illa:nam nihil ſentiēs grauida eſt effecta.

PAV. MAR.

¶ Somnus abit:expergefacta a ſomno grauior uidebat. Cōcepat iā Romulū futurꝫ urbis urbiū reginæ ꝓditorē.¶ Sōnꝰ abit:ergo expgefacta eſt.¶ Iacet ipſa grauis:non eni poterat & torpore ſomni & grauitate cōcepti tā citꝫ ſurgeř.¶ Iam.ſ.certe.¶ Erat intra uiſcera cōditor urbis: Romulus q urbē cōditurus erat toti orbi dominaturā.

¶ Lāguida:ſurrexit tādem Ilia:ſed lāguida:qa iam erat grauida: attamē ignorabat ipſa: uñ arbori inixa cœpit qd ꝓ qetē uiderat ſecū repetere.¶ Cōſurgit:Ilia.¶ Lāguida: torpens, & pigra.¶ Neſcit:ipſa.¶ Cur ſur.lā. torpēs:neſcit ſe ēe grauidā.¶ Et pa.ta. ſo.talia uerba.¶ Innixa ar.uix poterat ſe tenere pedibꝰ: ergo arbori inixa ē.¶ Vtile ſit: fauſtum optat qd ꝓ qetē uidit: & ui ſui & felicitati ſuccedere.¶ Precor: inqt.¶ Sit uti.& fau.felix.¶ Q d uidimꝰ imagie ſōni:ꝓ qetē.neq; n.aliud eſt ipſa ꝓ ſomnū uiſio:q̄ inanis q̄dā imago.¶ An erat il. cla.lucidiꝰ,aptius.¶ Sōno: eēt ne illud ueꝛ:qd uiſa ſuz uidere.¶ Ignibꝰ Iliacis: nūc ipſa aggredit ꝓ qetē uiſa:q̄ qdē oia aliqd portēdūt myſterii ut declarabimꝰ.¶ Adeſſe uidebar.¶ Ignibꝰ Ilia.igni Veſtali exilio aduecto.ēt & ipſa una erat e Veſtalē ignē ſuātibꝰ:ſed de igne hoc ſuo loco diſputabit.¶ Cū li.uit.uitta pānus erat tenuis quo ſacerdotes utebant.¶ Cū uitta lapſa capillis:e capite meo.¶ Decidit añ ſa.ſo.añ ſacrū locū ignis Veſtalis:uel ante ipſos Veſtales ignes.Q uid aliud portēdit lapſa uitta:q̄ pudoris inſigne eſt:q̄ uirginitatē ipſiꝰ Iliæ iā ēt collapſam:& ad arā magis ire nō poterat.¶ Inde:ab ipſa uitta:ergo ab ipſa uirginitate rapta.¶ Surgunt pariter duæ palmæ: hoc portendebat naſcituros gemellos. Palma añt arbor uictoriæ ddicata:ita & q ab his palmis naſcerēt uictores erāt orbis futuri.¶ Mirabile dictu:mirabile dum dicitur.¶ Altera:palma.ſ.¶ Ex illis:duabus.¶ Erat maior:hæc portēdebat Romulū.¶ Et grauibus: palmæ illæ ramis totū orbē obūbrauerant:comis ſidera attigētes:hoc nil aliud ſignificař uult niſi ꝓgeniē Romanā toti terraz orbi dñaturā:termiaturāq; cęlo famā.iuxta illud Virg.de Cæſa.Imperiū Oceano famā q terminet aſtris.¶ Et ꝓtexerat:illa maior palma.¶ Ramis grauibꝰ: ꝓgenie fœcūda.¶ Totū orbē & contingunt:ramis ipſis: aut ipſæ palmæ.¶ Sūma ſidera ſua coma: ſua ſummita te:uel ad famā referas(ut diximꝰ)uel ꝙ eoz alter refertur in Deos.¶ Ecce meus: ꝓ hoc portēdit expoſitio Romuli & Remi:quos deiici ī ꝓfluētē iuſſit Amulꝰ.¶ Ecce pa.me.hoc ē Amuliꝰ.¶ Molit ferrū:parat arma.¶ In illas palmas.ſ.qa pat eas icidere.¶ Terreor:exterreor.¶ Admonitu:hoc ē recordatōe.ſunt tū q dicāt iuſſu ipſiꝰ Amulii:q eas incidi iubet.¶ Et cor pauet aut micat:hoc eſt tremit.¶ Timoř:metu.¶ Martia Picꝰ:portēdebat hoc educandos eſſe eos lupa & a Pico:unde Plutar.in uita Romuli:Aiunt lupam quandam ac uolucrem Picum adeo ſumma cum beneuolentia infantibus aſtitiſſe:ut & hæc uerba benigne & ille alimenta plurima contuliſſet. Sed

Somniū Iliæ Rheæ Siluiæ

Quare picus dicta est auis Martis

cum eiusmodi animalibus genera Marti in primis dedicata sint: & latini præ cæteris Picum colant: non mediocrē mater præbuit fidem eos præclaram Martis sobolem extitisse. & Problemate. xx. differit qua ratione Latini Picū uenerant: & eo uehementer abstinent, & inquit: An qd Picum uxoris ueneficio mutatum ferūt: auem deinde tactum oracula edere: & interrogantibus respondere solitum. An hoc cum incredibile: tum monstri plenum existimandum, & altera fabula multo uerisimilior. Ro. ac Re. cū regis iussu expositi essent: nō modo lupā māmas infantib⁹ præbuisse sed Picū quoq; ad infantes uēitasse: atq; aluisse. Nā nūc quoq; locis nemorosis ac siluestribus: in qbus crebro Picus appareat: lupū uersari aiaduersum est. An illud magis, ut aliā alii Deo auē, sic Picum Marti sacrū putauerunt. Est enim natura fidens: & elatus atq; audax. Rostrum qdē adeo firmū habet: ut robora subuertat cū truncum sæpe pulsando: ad medullā usq; peruenerit &c. Inqt ergo. ☞ Picus: p appositionē. ☞ Auis Martia: qa Marti dedicata. ☞ Et lupa pugnātp gemino stipite: pro utroq; trunco palmæ: nam illa ubera: hic cibos afferebat. ☞ Vtraq; palma: qa uterq; filius. ☞ Fuit tuta per hos: Picū & lupā. ☞ Dixerat: finem fecerat relationi eorum: quam per quietem uiderat: sed dum loquebatur: urnam impleuit: quam postea sustulit: non tamen his uiribus quibus prius solebat: quia debilitata conceptione. ☞ Dixerat: hoc scilicet ipsa Ilia.

ANT. FAN. Phantasma uisū

¶ Dum sua uisa refert: nō alteri sed sibiipsi narrat quæ dormiēs uiderat. Notādū sane Ciceronē qd Phantasma dicitur uisum appellasse: qd reuera nihil diuinationis apportat: quēadmodū & insomniū siue Enipnion. ☞ Restabāt nitido iam duo signa Deo: decē menses abiisse significat: cum e duodecim signis zodiaci duo tātum ad implendum annū Soli percurrenda restarent. ☞ Subiit cineres: qa Vesta nihil aliud est q̄ flāma: ut aliquibus placet. ideo flāmā dicit sese in cineres subtraxisse: ne a sacerdote corrupta cerneret. ☞ Contēptor Amulius æqui: iniust⁹. ipse alibi: Proxim⁹ Ausonias iniusti miles Amuli Rexit opes. ☞ Victor: uoti compos: ppositi effector: q Numitori fratri regnū abstulerat. ☞ Lacte ferino: lacte lupæ. Constat aūt lupos esse in tutela Martis: teste Porphyrione.

PAV. MAR.

¶ Et sustulit: sursum tulit. ☞ Vrnam plenam: uas illud aquarium. ☞ Non firmis uiribus: quia iam erat debilior. ☞ Implerat: urnam ipsam. ☞ Dum refert sua uisa: dum secum uisionem somni referebat. ☞ Interea: dū crescebant infantes porrigebatur uenter eius: & latenti onere interius tumebat exterius. ☞ Interea uēter erat tumidus: tumebat uēter. ☞ Crescēte Remo & crescēte Quirino: Romulo qui Quirinus appellatus est: ut superiore libro diximus. ☞ Cæsti pondere: cælestis seminis: qa cęlestia semina cōceperat: nam Marte grauida effecta est. ☞ Quo minus: erat iam decimus mensis: perfectumq; tempus humani partus: de quo superius disputauimus: quando Siluia peperit, & cum uirginitas obseruanda esset a Vestæ ministris: pariēte Ilia cognita est uiolata uirginitas: a quo quidem scelere abhorrente Vesta simulachrum eius uisum est oculis manum opponere: & alterni ignis flamma se sub cineres abscondisse. ☞ Restabāt iam duo signa Deo nitido: Soli qui nitidis orbē radiis illustrat. ☞ Duo signa: duo menses: nam singulis mēsibus per singula signa cursum facit: quæ sunt duodecim in zodiaco: quibus decursis expletur annus: restabāt ergo duo mēses. ☞ Quominus: ut nō. ☞ Exiret annus emeritis cursibus: e spaciis exactis: & p trāslationem a militia loquutus: qa dicim⁹ emeritos: q debita militiæ tempora cōplerūt. Sic Emeritis cursibus: emeritis iam Solis laboribus: erat igitur decimus mēsis. ☞ Siluia fit mater: nā peperit. ☞ Simulachra: effigies: aut imagines. ☞ Ferunt: dicunt. ☞ Oppositisse oculis uirgineas manus: ne scelus inspicerēt ministram scilicet stupratā parere. ☞ Tremuit certe ara: Deæ Vestæ. ☞ Pariente: dū pareret. ☞ Ministra: Ilia quę credita uirgo erat. ☞ Et flā ma territa: ipsa Vestalis flāma uelut refugiēs scelus. ☞ Subiit cineres suos: latuit sub cineribus: ne uideretur iā a corrupta uirgine. ☞ Hoc ubi: quæ ad rem hanc facerent diximus Superiore libro, cum locus exigebat in uersu: Siluia Vestalis cælestia semina partu Ediderat nato. Romulum & Remum ex lege iniam ferens Amulius iussit in profluētem deici: Iliā necari. licet alii seruatā dixerint precibus Anthus filiæ Amulii: inundauerat tūc Tybris: cuius inundatōe cessante remānerāt pueri cū alueo in sicco. ☞ Amulius cōtēptor æqui: æqtatis & iustitiæ. ☞ Vbi: postq̄. ☞ Cognouit hoc: Iliā scilicet peperisse. ☞ Cōtemptor æqui: ob hoc maxime. ☞ Nam uictor: uoti compos ☞ Habebat opes raptas fratri: Numitori. & de hoc eodem loco superioris libri diximus. ☞ Iubet mergi amne: in fluuio. ☞ Geminos: Romulum & Remum: ☞ Vnda refugit scelus: nam cessauit inundatio: ut diximus. Et sic illi in sicco remanere. ☞ Pueri: Romulus & Remus. ☞ Destituuntur: ab ipsa unda. ☞ In humo sicca: in tellure sine aqua. ☞ Lacte quis: hoc etiam superius diximus: lupam. Illis ubera porrexisse: & Picum cibos contulisse. ☞ Quis nescit: quasi dicat omnes scire debent. ☞ Infantes: ipsos scilicet Romulū & Remum. ☞ Creuisse: quasi educatos adoleuisse. ☞ Lacte ferino: lacte lupino. ☞ Et Picum: quæ est auis Martia. ☞ Sæpe tulisse cibos expositis: extra amnem iacentibus. ☞ Non ego te: ut attigimus superiori libro accurrentibus ad miraculum pastoribus: Lupa lac pueris præbēte: Faustulus cōcedentibus cæteris eos educandos accepit. Rediens domum coniugem enixam inuenit: sed mœstam (ut Diony. inquit) infante mortuo: solatur eā uir: gemelloq; illi pro uno extincto educādos tradit: appellata q; est hæc Laurētia: quæ quia corporis fuerat liberioris: dixere multi ideo creditum fuisse a lupa educatos: quod quæ corpus prouulgasset: lupa appellari solita sit. Huius Laurentiæ ob hanc educationem solemne festum apud ueteres Romanos celebrabatur Decembri mense: sed cum posteritati sex Quidianoq; Fastoq; libri deperierint: sacrum illud ex Poeta referre non possumus. Fuit po-

Simulachrę deę Vestæ mouēs oculos

Sustulit: implerat dum sua uisa refert,
Interea crescente Remo, crescente Quirino,
Cælesti tumidus pondere uenter erat.
Quo minus emeritis exiret cursibus annus
Restabant nitido iam duo signa Deo.
Siluia fit mater: Vestæ simulachra feruntur
Virgineas oculis opposuisse manus.
Ara Deæ certe tremuit, pariente ministra:
Et subiit cineres territa flamma suos.
Hoc ubi cognouit contemptor Amulius æqui:
(Nam raptas fratri uictor habebat opes)
Amne iubet mergi geminos: scelus unda refugit:
In sicca pueri destituuntur humo.
Lacte quis infantes nescit creuisse ferino?
Et Picum expositis sæpe tulisse cibos?
Non ego te tantæ nutrix Laurentia gentis,

Laurentalia die uigesimotertio mensis Decembris celebrãt: alii in fine Aprilis aiunt.

stea & eiusdem nominis & famæ mulier Acca Laurentia: cui a populo Romano in Iouis feriis sacra instituta fuere decimo die calendarũ Ianuariarũ: ut Macrobius refert. ut aũt Plutar. sacrificabat huic Aprilis mense: cuius illa ab utroq; horũ fabella refert. De edituo Herculis Deũ tesseris prouocãte: ut victus scorto: & cœna mulctaret: qui postea scortũ hoc inter ædes inclusit: postea Tarutio nuptam uiro ditissimo: quo mortuo ditata mulier populũ Romanũ reliqt hæredẽ: ideo ab Anco in uelabro loco celeberrimo urbis sculpta est: ac solẽne sacrificii institutuũ. Sed (ut refert Plutarch⁹) ubi Tarutio nupserat: reliquũ uitæ tẽpus adeo cũ laude & gloria uixisse ut ab acolis Theophila noiaretur: & eos ideo honores a Romanis consecutã: eo eam in loco euanuisse: ubi superioris Laurentiæ corpus iacebat: quẽ postea bilaurũ uocauere. Cato aũt (ut Macrobi. auctor est) illã inquit mercatricio quæstu locupletatam reliquisse populo Romano agros: Turacẽ, Semurũ, Linceriũ, & Soliniũ: & ideo magnificẽtia sepulchri: & annuę parẽtationis honore dignatam. Macer uero Faustuli coniugem Tarutio Thusco post excessum primi uiri nuptã ait: & eius hæreditate ditatã po. Ro. hæredẽ reliqsse. Idẽ fere dicere uidet: quo ad edituũ spectat. Plu. p. xxxiiii. Et eã Flauiã a Romanis nominatã asserit. & Var. meminit Laurẽtinarũ feriarum ab Acca Laurẽtia: cui sacerdotes publice parẽtãt: &c. Sed ad poetã redeamus: sermonẽ ad ipsam Laurẽtiam cõuertit.

¶ O Laurẽtia nõ taceã: nõ tacere debeã ego te. ¶ Nutrix tãtę gẽtis: tãtorũ uirorũq; quãti fuere Romulus & Rem⁹.

ANT. FAN.

¶ Nec taceam uestras Faustule paup opes: si paupes sunt Faustulus & Laurentia cur auctor eos opulẽtos uocat. Quia ij Faustulũ multi dicant regii pecoris fuisse pastorẽ, q Romulũ ac Remũ infantes Laurẽtiæ uxori educandos dedit. De quo Varro inquit: Quis Faustulum nescit pastorẽ fuisse nutriciũ. Cõiectare tñ possum⁹ eum (ut inquit Strabo) fuisse subditum quẽdã Amulio locupletem: q acceptos educauit infantes. ¶ Vester ho. ue. cum Lauren. di. hæc festa ẽm Var.

Accalia Laurentalia Acca Laurentia

Accalia dicebant: necnõ & Laurẽtalia: ab Acca Laurẽtia. Sed ut Pluta. in qõnibus tradit alia est Acca Laurẽtia: quã ferunt Romuli fuisse nutricẽ: cuiusq; diẽ festũ Romani mense Aprili celebrabãt: & alia quã cognomẽto Flauiã appellatã scortũ fuisse uulgatissimũ tradũt: & deinde euanuisse i uelabro: ubi prior Laurẽtia sepulta fuerat. Vñ factũ existimo ut utriusq; Laurẽtia sepulta fuerat. Vñ factũ existimo ut utriusq; Laurẽtalia cõfundant. Cęterũ Festus Laurẽtalia esse inqt cõiugis Faustuli inuẽtionẽ Remi & Romuli Laurẽtiæ festa. Huic sacerdos Martis libabat mẽse Aprilis: ut scribit Plu.

Signum qd Ouidius cõposuit libros. xii. de Fastis

Sed &. x. calen. Ianuarias Laurẽtalia celebrantur Iouis sacrię: ut ait Macro. i honorẽ Laurẽtiæ: q̃ cũ eẽt opulẽtissima po. Ro. nũcupauit hæredẽ. Vñ solẽne sacrificiũ ei institutũ est: quo Diis manib⁹ ei⁹q; flaminẽ sacrificaret: Iouiq; feriæ cõsecratæ: qa existimabãt aĩas a Ioue dari: & rursus post mortẽ eidẽ restitui. Lege Plu. i Romulo, & i qõnibus & Macro. i prio Saturnaliorũ: a qb⁹ & hęc & alia q̃ ad Laurẽtalia ptinẽt, explicant. ¶ Accept⁹ geniis: uel qm hyems natura genialis ẽ: ut Inuitat genialis hyems. Vel pp Saturnalia: q̃ ãtiqtas celebrauit mẽse Decẽbri uno tm̃ die: hoc est. xiiii. calẽ. Ianuarias: mox triduo: deide dieb⁹. vii. e quibus qnq; festi hẽbant. Vñ illud ẽ Martialis: Oĩa misisti mihi Saturnalib⁹ iber Munera cõtulerat q̃ tibi qnq; dies. iis adiungebant epulatões: ut auctor ẽ Festus. Quã ob cãm Decẽber genialis ob uoluptates potuit appellari. Quoties eni uoluptati opam damus ĩdulgere dicimur genio teste Seruio: uñ genialis nomẽ deducitur. Iuuenalis: Genialis agat̃ Iste dies. Gaudet. n. noster genius uoluptate ad quã natura ꝓcliuiores sumus. Quare genialia curare dicit̃ q lautius uiuit: auctore Donato: & geniũ fraudare dicunt̃ q necessaria & iucũda naturæ subtrahũt ter suũq; defraudãtes Geniũ. Est aũt Gen⁹ (ut qdã uolunt) naturalis Deus uniuscuiusq; loci, uel rei, uel hois. Null⁹. n. locus est sine Genio: ut placet Seruio: q̃ p anguẽ plerũq; ostẽditur. Persius: Pinge duos angues pueri sacer est locus. Et nos cum nascimur duos sortimur gẽios: quorũ alter hortat̃ ad bona: alter deprauat ad mala. Licet q̃dã dixerint ad oĩa qdẽ honesta ipelli nos Genio: & numine quodã familiari nobis nascẽtib⁹ dato: parua uero nostra mẽte nos cupe q̃ sua spõte mouet̃: nec fieri posse: ut praua uolũtate numinũ faciam⁹ q̃bus nihil malũ cõstat placere. Huic Deo frons dicata ẽ: ut auris memoriæ: dextra fidei: genua misericordiæ: quẽ Festus refert Deorũ filiũ eẽ ac parẽtẽ hoĩm: ex quo hoies gignunt̃: ꝓptereaq; meũ Geniũ noiari qa me gẽuit. Alii Geniũ appellari Deũ: q ui obtinet rerũ oium gerẽdarũ. Sũt & q genialeș Deos dixerũt aquã: terrã: ignẽ: aerẽ: ut auctor ẽ idẽ Festus. Hæc eni sunt rerũ semia. Duodeci quoq; signa & Lunã ac Solẽ interh cõputabãt: quos gẽiales dixer̃ a gerẽdo: qa plurimũ posse putant̃ iuñ & eos gerulos appellarũt. ¶ Martia ter senos &c. Romulus ac Remus Martis filii creuerant ad annos. xviii. nam adolescere ĩterdũ est crescere: ut Dũ prima nouis adolescit frõdibus ætas. Vñ adolescẽtes dicti.

PAV. MAR.

¶ Nec taceã o paup Faustule uestras opes: qb⁹. s. Romulũ educauisti sub uũo tugurio. ¶ Veniet ue. ho. o Faustule & Laurẽtia. ¶ Cũ dicã: cũ scribã Laurẽtalia: nã festa illa in Decẽbri appellata fuere Laurẽtalia ab ipsa Laurẽtia. Aliq tñ dicũt Laurẽtinalia. ¶ Decẽber accept⁹ Geniis habet illa: Laurẽtalia. s. Et si supius dixi Geniũ esse Deũ: qui uim haberet rerũ gerẽdarũ: & Geniũ Deorũ filiũ, & parẽtem hoĩum) & uniuscuiusq; loci Deũ: ponit̃ tñ interdum ꝓ uoluptate: ut cũ dicã indulget Genio: hoc est indulget uoluptati. Dicimus ergo Decẽbrẽ acceptũ geniis ob Saturnalia: quæ eo mẽse fiebãt: conuiuia uoluptuosa celebrabãtur. ¶ Martia ter: educati fuere hi a Faustulo & cõiuge. Sunt tamẽ q dicant Numitorẽ conscisse alimẽta clam suggessisse: ut Plu. refert: & Ifis apud Gabios eruditos: Romulũ aũt & Remũ uocatos: qm̃ rumas. i. lupæ mammas emũgere cõperti sunt. Erãt indole haud quaquã seruili: sed quæ magnitudinẽ quandã, & probitatem præse ferret: cũ ambo adoleuissent uiribus ac aĩo ꝓditi quo quæq; res factu difficilior erat: eo audacius se cõferebãt: ea de se ꝓstabat Romulus: q potius imperatorio uiro: q̃ seruo apertiora esse uidebant̃ cõtribulos: & quẽq; eximio loco uirũ ambo ad se cõtrahebant. Nec pluris regis ꝓsides: & regii pecoris magistros existimabãt: minas, & aliorũ in se furorem parui ducebãt: uictu & consuetudine liberali præ cæteris utebãtur: id in primis haud quãquã ingenui hoĩs officiũ esse rati: si otio aut ignauia desipiscere animos sinerẽt: sed cursando: uenãdo: ꝓdones ꝓfligando: fures capiẽdo: uiolẽtissimis quibusq; manus inferẽdo: gloriã sibi parare posse putabãt. Hæc ex Plutarcho: quæ quidem & poeta delibat. Et in natali: ubi de eorũ educatione agit̃: Suscipit tunc illos Euãdri Faustulus Arcas Gente satus: fectiq; refert: & tradit alendos Vxori clarũ cui tũc Laurentia nomẽ Educat hæc: crescunt cũ

Vnde dictus sit Romulus & Remus

Quare Genialia festa curant q lætius uiuunt

lesti semine nati.Iam pueri:iam tum iuuenes:iam pecto re forti.Non his cura greges:armentaue pascere:non hos Pastoꝝ cultus:& fistula pacta iuuabat:Sed studiꝫ ludis primã exercere iuuẽtã: Aut iaculo:aut nuda corpus lassa re palæstra. Et sophiæ Gabiis ambo incubuere pelasgæ. Faustulcas tutant opes:cædũtq;,fugãtq; Latrones:& cura fuit cui uiuere rapto.

Iliadæ fratres iura petita dabant.
Sæpe domum ueniunt pdonum,sanguine læti:
Et redigunt actos in sua iura boues.
Vt genus audierant:animos pater editus auget:
Et pudet in paruis nomen habere casis:
Romuleoq; cadit traiectus Amulius ense:
Regnaq; longæuo restituuntur auo.
Mœnia conduntur:quæ,quáuis parua fuerunt:
Non tamen expediit transiliisse Remo.
Iam,modo quæ fuerant siluæ,pecorũq; recessus,
Vrbs erat:æternæ cum pater urbis ait.
Arbiter armorum,de cuius sanguine natus
Credor:& ut credar pignora multa dabo:
A te principium Romano ducimus anno:
Primus de partio nomine mensis erit.
Vox rata fit:patrioq; uocat de nomine mensem:
Dicitur hæc pietas grata fuisse Deo.
Et tamen ante omnes Martem coluere priores:
Hoc dederat studiis bellica turba suis.

Martia proles:Martis filii. Adoleuerat ter senos annos:creuerãt in octauuꝫ & decimũ annum. Adolescere enim crescere est:ide adolescens dicit: & adolere est urere:ut apud Virgiliũ:Vertebras adole pingues.& adolere augere: honorare:propitiare.ut illud Cura Pœnũ struere & flãmis adolere penates. Et noua barba:noua lanugo. Suberat flauę comæ:flauis crinibus.

ANT. FAN. Iliadæ

Iliadæ:patronymicũ abusiuũ ab eorum matre Ilia. Animos pater editus auget:quia ferũt accepisse Romulũ a Faustulo:q erat Martis filius:aperuit aũt Romulo eam rem Faustulus metu subactꝰ. Lege Liuiũ. Romuleoq; cadit traiectꝰ Amulius ense:Amulii & Remꝰ & Romulꝰ obtrũcatũt q̃tũ e Liuio & aliis colligit:quorũ Liuius undiq; inqt:Regi dolus nectit.Romulus nõ cũ globo iuuenũ(nec enĩ erat ad uim apertã par)sed aliis alio itinere iussis certo tẽpore ad Regiã uenire pastoribꝰ ad Regẽ impetũ facit:& adomo Numitoris alia eõparata manu adiuuat Remus:ita Regem obtrũcant.Cæterum Florus statim inqt:Pria iuuenta patruum Amulium Romulus ab arce deturbat.

Romuli ædificatio

Regna:regnũ Albæ interfecto Amulio Numitori restitutum est. Non expedit:nõ fuit utile.Est autẽ figura Liptoteta:ac si dicat Pernitiosissimũ fuit Remo transiluisse urbis mœnia: ob id enim dicit interemptus. Æternæ urbis:Virg.Imperiũ sine fine dedi. A te principiũ Romano ducimus anno:ab eo mense,quẽ a nomine tuo denominauimus.i.a Martio:quẽ tũ eo tẽpore sola denotabat uolũtate:nã sequit:Patrioq; uocat de noie mensem. Ante omnes Martem coluere priores:Latini Martem etiam ante Romulum præcipue coluerunt cum eos militia delectaret ac belli studium.

PAV. MAR.

Fratres Iliadæ:Romulus Remusq; Iliæ filii. Dabant iura petita:reddebãt ius ac domini. Omnibꝰ agricolis: agroꝝ cultoribus. Et ministris armẽtoꝝ:hoc est pastoribus:qbus curæ erãt armẽta. Sæpe domum:si qñ pdones abegissent armẽta recuperabant illa pdonum cæde. Sæpe ueniũt domum:redeũt domũ. Læti sanguine pdonũ:quos ipsi uulnerauerant. Et redigũt:reducunt. Boues actos:p abactos a pdonibus. In sua iura:in suã potestatẽ:q modo fuerãt in potestate pdonuꝫ. Vt:postq̃. Audierãt genus:unde originẽ hẽrẽt. Pater editus:manifestatus a Faustulo ipso: q Romulo rẽ aperuit.

Historia de Romulo & Remo

Auget aios:& si magnanimi erãt:tũc longe maioris facti sunt animi. Et pudet:eos. Habere nomẽ:hoc ẽ famã & laudẽ. In paruis casis:hoc ẽ in uillulis: nã decuisset eos urbibꝰ domiari. Romuleo:ut ex Plu.& Diony. excerpsimus orta cõtẽtione inter Amulii: Numitorisq; pastores,ob pecoꝝ pabulationẽ.Ro.& Re.aduersantes oppressere:& intacti cũ pda domum redierent:indignatus Numitor his insidias struit:occupatoq; in sacris Ro.Remus captus est:ductus regi:cuius supplicii Numitori cõcessum est.Sed motus Numitor & indole & cõstãtia Remi cœpit interrogare quis esset:relata expositõe gemelloꝝ pressit Numitoris animũ nepotũ memoria. Romu.iterea fratris auxilio cũ magna manu accurrẽs:Faustulo rẽ oẽm apiente:cogniti sunt ambo Numitoris nepotes:irruẽtesq; i Amuliũ illũ obtrũcant:Albanorũq; regnũ Nũitori restituũt. Cadit ergo Amulius traiectꝰ: trãsfixꝰ. Ense Romuleo: Romuli gladio. Et regna restituunt auo lõgæuo:Numitori auo mẽno tã seniori. Mœnia cõdunt:Numitor iis cõcessit ut illuc,ubi educati fuerãt,coloniã traducere possent. Ædificata ergo sũt ibi mœnia urbis Romæ; q̃ cũ pter edictũ transiliisset Remus a Celere:q mœnibus ꝑerat obtrũcatus est:licet alia de eiꝰ morte cã referat;quã supiore libro attigimus:& iserius latius explicabimꝰ. Mœnia ergo:Romana.i. Cõdunt:ædificãt. Quæ q̃q̃ fuerũt parua:tũc cũ primũ noua erãt. Nõ tñ expediit:utile fuit. Remo trãsiliisse:trãsaltasse,qꝫ ob id extinctus est. Iã mõ:loca ubi Roma cõdita ẽ prius erãt iculta & nemorosa & fera tũ saltus.iõ hic. Iã mõi& si fidẽ uideat significare:differũt tñ. Iã erat urbs qui:ea pte q̃. Modo:paulo ante. Fuerãt siluæ & recessus:lemetiones,seu loca semota. Pecorũ:bestiarũ. Cũ pater urbis:hoc est Romulus. Ait:dixit uerbe quæ sequunt. Arbiter:longa rerũ relatione ad hoc uenit unde primus anni mẽsis Marti dicatus fuerat a Romulo.i.ipso:q cõdita urbe Romani anni principiũ Marti genitori dicare uoluerit.hæc ergo fuere eius uerba. O arbiter armorũ:o belloꝝ dñe:aut o armis pfidẽs. De sanguie cuius credor:ego.i.natus. Et dabo multa pignora: quasi multã fidẽ. Vt credar.i.ex te natus:nõ stat adhuc fnia:sed sequit. Ducimꝰ:p deducimus:uel dicimus. A te principiũ anno Ro.ut a Martio incipiat. Primus mẽsis anni erit de patrio noie: qa a Matte Martius dicẽt in Dei patris reuerẽtiam. Vox: ipsius Romuli. Fit rata:firma:quia seruauit quod dixit. Et uocat mẽsem de nomine patrio:quid Martium a Marte. Hæc pietas:hoc filii officiũ erga patrem. Dicitur fuisse grata Deo:ipsi Marti,quia placuit eo affici honore:& habere primum mensem sibi consecratum.

Oratio Romuli ad Martem

Et tñ:& si a Romulo pricipiũ anni a Marte sumptũ ẽ, Martẽ tñ longe ante Romulũ Italos coluisse constat:qa ipsa natura bellica gens. Et tñ priores.Latini:i. Coluere Martẽ ante oẽs:Deos.i. Bellica turba:qualis est Latina. Dederat hoc suis studiis:suæ militari disciplinæ:suæ armorum peritiæ:sed posset per hypalagem resolui:quasi sua studia debere hoc:ut Martem scilicet colerẽt. Bellicæ turbæ:Latiæ multitudini bellis assuetæ.

Cecropidę:

ANT. FAN.

¶Cecropidæ:Athenienſes a Cecrope:ili iure Palladem co luerũt:a qua ferũt Athenis fuiſſe nomẽ ipoſitũ: nota eſt fabula.℣ Minoia Creta Dianã:Cretẽſes Dianam colunt: quã ibi a retib⁹ Dictynnã dictã nõnulli uolũt. Lege Strabonẽ libro.x.eius Geographiæ.Solinus auctor eſt Cretẽſes Dianã:quã religioſiſſime ueneranť,Britomartem gẽtiliter nominare:quod nomen ſermone noſtro ſonat Virginẽ dulcem:cuius ædes Dædali manus oſtẽtat:quã nemo niſi ueſtigia nudus ingreditur.℣ Vulcanũ tellus Hypſipylæa colit:Lemnon dicit Aegæi maris inſulam celeberrimamubi regnauit Thoas pater Hypſipyles: qui Liberi filius fuiſſe dicitur:teſte Lactantio grammatico.In hãc Iuno Vulcanum ſuũ ac Iouis filiũ e cælo ꝓcipitem dedit:ubi a Simiis exceptus ac nutritus dicit. Fingit autẽ ꝓcipitatus in hãc inſulã:quia Vulcanus ignis eſt,& cõſtat fulmina ex aere cadẽtia crebro in eã deiici.℣ Sparte,Pelopeiadeſq; Mycenæ:Sparta eſt urbs Laconiæ,quam & Lacedæmonẽ dicimus.ſed & Sparta:& Sparte recte dicit.Hanc & Mycenas Agamẽnonis patriam Plinius dat Achaiæ. Vtrũq; oppidum Iunonẽ coluit:& Mycenarũ incolæ cum Argiuis cõmuniter.℣ Pinigerũ:Faunum Bene addidit Ora Mænalis cum dixiſſet Pinigerũ.Legimus enim in Buc. Mænalus argutumq; nemus pinoſq; loquentes Semper habet.& Pinifer illũ etiam ſola ſub rupe iacentẽ Mænalus. Sane Faunus Pici filius(de quo multa diximus)primus in Latio Saturno eius auo ſacra inſtituiſſe dicitur: ut C. Baſſus memoriæ prodidit:& Faunam ſororem,eandemq; uxorem ac Picum conſecrauit:ab eo qui noctu in pellibus oracula patebant in Latio furere conſueuerunt. ℣ Peregrinos inſpice Faſtos:quarũdam urbium Faſtos quæ in Italia ſunt.Has peregrinas uocat:uel earũ Faſtos peregrinos:qđ aliquando nõ fuerint fidẽ:q & Romani. ¶Pallada:quæq; externa regio ſuũ habet numen.Latini tñ Martẽ præcæteris colunt,Colũt Pallada Athenæ,Cretã Dianã,Lemnos Vulcanũ:q Deus eſt ignis. ℣ Cecropidæ:Athenienſes a Cecrope rege:qui i Attica regnauit ante ꝓditum Iliũ(ut eſt teſtis Euſebius)annis trecẽtis.lxiiii. ℣ Colunt Pallada:Mineruã.de qua paulo ſuperius diximus.Erat enim Athenis in ſaxo(ut Stra.refert)uetuſtus Mineruæ Poliadis templũ:in quo lucis extinctæ lychinerat:& uirginũ domus:quã Actinus condidit.Vrbs ſacra Palladi:cũ rebus bellicis præſit:& ſtudiis & diſciplinis:quibus Athenæ aliquãdo principatũ obtinuere. Vel ꝙ certans de imponẽdo urbis noie cum Neptuno aſſantibus duodecim Diis uictrix fuit:ut i Odyſſea diximus.℣ Creta Minoia:a Minoe primo Iouis & Europæ filio.℣ Colit Dianã:colitur in Creta Diana:cuius tẽplũ eſt in Dyctæo monte Cretæ.Vnde Dyctinna appellata eſt:licet a Callimacho referat:quod Strabo nõ aſſerere uidet: Britomartem uirginẽ Minois uiolentiã euaſurã e Dycte fugientẽ ĩtra dyctinna:ideſt retia piſcatoꝝ deſiliſſe:unde locũ Dyctinã appellauere.Quapropter & alii tradunt ſecutã peſtẽ in Creta:& ex oraculo habitũ:ut ædem Dianæ cõderent,& inde Dyctanam appellatam.Creta aũt inſula a ſeptẽtrione(ut Strabo inquit)Aegæo abluitur . Pelago ſimul & Cretico ab Auſtro abluitur Afro.Ad occidentem (ut Euſtachius ait)Egillam & Cytherã inſulas ſpectat. Ad orientem Carpaton.Dictaq;,referẽte eodem Euſtachio(ut antiqui dicũt)ab habitantibus in eo Curetibus Cureta:& per ſyncopã Creta.Alii a Crete quodã Iouis filio noiatam dicũt.Arianus aũt inquit:nõ creta cognomi nata eſt:ſed Cres ab eo qui Iouem abſcondit in mõte Dycteo:quando Saturnus inquirebat eum perdere uolẽs. Archias aũt Cretem illam nominauit adiectiõe literę.e. ℣ Tellus Hypſipylęa:hoc eſt Lemnos inſula ab Hypſipyle Thoantis filia:quæ in ea regnauit.Eſt enim in Aegæo mari ab oriẽte Troiã: ab occaſu Aton ſpectans: a borea Thraciam:ab auſtro: ſed longo tractu Cretæ eſt oppoſita.In hac aliqñ fuere noſtræ delitiæ.℣ Colit Vulcanũ:idẽ aſſerit Euſtachius: Colitur in ea Vulcanus tertius Ioue & Iunone natus: Quatuor enim fuere Vulcani:primus Cælo natus:alter Nilo:qui dictus eſt Opas:quẽ regno Aegyptii præfecerũt:cui ẽt inuẽtio ignis aſcribit. Tertius(de quo hic agimus) Iouis & Iunonis filius:qui Lemni fabricæ præfuiſſe dicit.Quartus q tenuit inſulas propter Aeoliam:de iis etiaꝫ in Odyſſea diximus. Spartani,& Micenei ante alios Deos Iunonẽ colebãt:& Arcadia Faunũ.℣ Sparte colit ſcilicet Iunonẽ.Sparta uel Sparte dicimus : eadẽ quæ & Lacedæmon in Laconia, Taigeto mõti ſubiicit:ut Strabo inquit:ſed cur Spartani dicti Trogus libro tertio docet.q fuere nati ex eo promiſcuo cõcubitu:ob notã materni pudoris ita uocati ſunt.℣ Et Micenæ Pelopeiades: a Pelope:tum quod fuit in Peloponẽſo:tum qđ ea regia Pelopidarum.Micenas enim(ut Strabo refert) Perſeus cõdidit:cui Sthenelus ſucceſſit in regno.Hæ poſt Argos ampliora ſuſceperunt incrementa ꝓpter cõmigrãtes in eas Pelopidas:nam cũ oẽs ad Atrei filios cõfiſterẽt: Agamẽnon grandior natu regnũ adeptus:uirtute duce:comite fortuna regionis poſſeſſionẽ ampliauit.ob hoc igitur Pelopeiade Micenæ:quas inter & Argos(nam ſolũ inter ſe diſtant).l.ſtadi.erat tẽplum Iunonis ambabus urbib⁹ cõmune: in quo Policleti ſimulachra artis laude omniũ præſtãtiſſima.℣ Ora Mænalis:Arcadia a Menalo monte: ut ſuperius dictum eſt.℣ Colit caput pinigerum Fauni: Faunũ ipſum pñtu coronatũ:de quo in prio & ſecũdo libro diximus:ſicut cætera loca habẽt ſua peculiaria numina:ita numen Martis peculiare erat Romanis propter præſtãtiã rei militaris.℣ Mars erat uenerandus:ſumma cũ ueneratione colendus.℣ Latio:in Latio a Romanis. ℣ Quia præſidet armis : nã in ſua poteſtate ſunt arma: & bellis præeſt.℣ Arma dabãt feræ genti:populo Ro.feroci in bello.℣ Et rem:hoc eſt iperium.℣ Et decus: ornamẽtum & gloriã:& eſt entimema a cõſequẽti. Mars præeſt armis:& illi arma cæteris pſtant : ergo colere debent Martẽ,q illis fauet.Non modo Romani:ſed alii quoq; latini nominis populi:etiã aliqui ex Hetruſcis mẽſem Martium habebant : ut in eorum Faſtis uidere licet. Verum poſtea Romano imperio ſuccumbentes : ut leges a Romanis:ita & anni quoq; ordinem accepere.℣ Quod ſi forte uacat:ſi forte uacuum eſt tibi tempus ab aliis curis inſpicere.℣ Faſtos : Faſtorum libros.℣ Peregrinos: nõ intelligas græcos aut barbaros:ſed aliaꝫ urbiũ in Italia:quoniã Italorum locorũ ſubiecit exempla.℣ Erit intus:Faſtoꝫ libris peregrinis.℣ Erit menſis noie Martis: erit inſcriptus Martius mẽſis.Albani cũ annũ decẽ mẽſiũ haberẽt:haberẽt & ipſi menſem patri dicatũ : eumq; tertio loco numerabãt:Phaliſci autẽ quinto:Heraici ſexto: Aricini uero & Tuſculani eodẽ loco hẽbãt,quo Albani.

PAV. MAR

Pallada Cecropidæ,Minoia Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypſipylæa colit:
Iunonem Sparte,Pelopeiadeſq; Mycenæ:
Pinigerum Fauni Mænalis ora caput:
Mars Latio uenerãdus erat:quia præſidet armis:
Arma feræ genti remq;,decuſq; dabant.
Quod ſi forte uacat,peregrinos inſpice Faſtos,
Menſis in his etiam nomine Martis erit.

Fabula Hypſipyles

Sparta uel Sparte Iunoni dicata

Cecropidæ

Minoia Creta Dianam colunt

Dictynna

Brito, mars

Lemnos colit Vulcanum

Sparta & Micenæ Iunonẽ colunt

Faunus piniger

Faunus

Quare dicta eſt Pallas

alio nomie Bellona

ANT. FAN. Hernici Herne Tusculum

¶ Tertius Albanis:apud Albanos Martius aliqñ tertiñ in ãno locũ tenuit: apud Phaliscos qntũ:apud Hernicos sextũ:apud Aricinos & Tusculanos tertiũ,quẽadmodũ & apud Albanos.ℱ Hernica terra:Strabo auctor ẽ Hernicos quoꝝ nobilissima olim ciuitas fuit Anagnia Lauinio & Albæ ac ipsi Romæ esse uicinos:quicut placet Sertius Albanis,quintus fuit ille Phaliscis:
Sextus apud populos Hernica terra tuos:
Inter Aricinos, Albanaq; tempora constat:
Factaq; Telegoni mœnia celsa manu.
Quintum Laurentes,bis quintũ Aeqculus acer,
A tribus hunc primum turba forensis habet.
Et tibi cum proauis miles Peligne Sabinis
Conuenit:huic genti quartus utriq; Deus.
Romulus hos omnes ut uinceret ordine saltem:
Sanguinis auctori tempora prima dedit.

uio)sic dicti sũt: qa saxosos montes habitant.Sabinorũ enim lingua saxa herne uocãt. Sed ut Higinius scripsit in libro secundo urbiũ(teste Macrobio)Hernicus quidã Pelasgus dux Hernicis fuit: a quo ita appellati sũt.Fuerunt enim uetus colonia Pelasgoꝝ.ℱ Inter Aricinos Albanaq; tempora constat:sic dictuꝫ: ut Sæuis inter se cõuenit ursis.i.cõuentẽtia est. Albana aũt tempora uocat: Fastos Albanoꝝ tẽpora cõtinẽtes.ℱ Factaq; Telegoni mœnia celsa manu:Tusculũ dicit a Telegono Circes & Vlyxis filio conditũ.Vnde ait Horatius:Non ut superni uilla candens Thusculi Circæa tangat mœnia. Et Silius:Mœnia Laertæ quondã teguata nepoti. Hoc oppidum(ut scribit Strabo)egregiis ornamẽtis insigne & uineta olim & tecta magnifica coronarũt:ubi Telegonus Mamiliam filiam procreauit:a qua(teste Festo)Mamiliorum familia est appellata. Sane tantã fuisse ordinis mẽsium inconstãtiam ueruꝫ existimari põt: cũ regnante Romulo(ut inquit Plutar.)pter & rõnẽ & ordinem mensibus uterent. ℱ Quintũ Laurẽtes,bis quintũ Aequiculus acer:Martius apud Laurentes qntũ locũ:apud Aeqculos decimũ tenuit. Sunt aũt Aeqculi populi Sabinis finitimi. Vnde Ancus Martius ius feciale transtulit quoad res repetendas legati uterent. Hos Naso hic acres : Virgilius horridos uocatut Horrida præcipue cui gens assuetaq; multo Venatu nemorũ duris Aegcula glebis Armati terram exercẽt: semperq; recẽtes.Cõnectare iuuat põdas,& uiuere rapto.ℱ A tribus hunc primũ turba forensis habet:sensus est: Apud Aequiculos,qui in foro iudiciali uersabantuꝫ quarto loco Martiũ habuerunt. Sunt qui Romæ seruatum aliquando in rebus iudicialibus eum ordinem uelint:quod nõ placet. Alii per forensem turbã accipiunt quatuor tribus urbanas,in quas Fabius cõlor omnem forensem turbam excretam cõiecit: auctore Liuio.ℱ Et tibi cũ proauis miles Peligne Sabinis Cõuenit: Sabinis ac Peligns cõuenit.i.conueniẽtia est:q; utraq; gens quarto loco Deũ Martẽ.i.Martiũ habẽt. Vocat autẽ Sabinos pauos Pelignoꝝ:qa sunt:qui Pelignos Sanitib⁹ trinos pauos Pelignoꝝ:qa sunt:qui Pelignos Sanitib⁹ trinos buũt:& Samnites nouimus:teste A.Gel.a Sabinis ortos gẽte antiqssima:ut auctor est Strabo:a qua(ut idẽ iquit) Picẽtini, Sãnitesq; in colonias deducti sunt. Eadẽ gẽs simplicitate ac bonitate oẽs supauit a religione ac Deoꝝ cultu Seuina appellata:ut Pli.scri. Cæteꝝ(ut ait Festus)Peligni ex Illirico orti sunt. Inde enim ꝓfecti ductu Volsci regis:cui cognomẽ fuit Lucullo partẽ Italiæ occuparunt. Eius nepos Pelicus fuit:a quo Peligni nomẽ acceperunt. Sciendum proaui uocabulũ non semp accipi pro eo qui prope auum est. Nam maiores sæpe & auos & proauos & attauos appellamus.ℱ Ordine saltem : quia dixerat : Mensis in his etiam nomine Martis erit. Ergo si non mẽsis denominatione : ordine sine dubio reliqui a Romulo dicti sunt:a quo Martius primo loco constitutus est.

PAV. MAR. ¶ Tertius Albanis:mensis Martius erat tertius in ordine anni ab Ascanio institutus in Alba : quæ ab eo cõdita est:ita enim in Fastorum libris & annalibus eorũ cõstare dicebat.ℱ Ille:Martius.ℱ Fuit qntus:quinto loco.ℱ Phaliscis:anno Phaliscoꝝ de qbus in primo diximus : q sunt in Hetruria.nõ tñ ab urbe multũ distãtes:habuereq; origine ab Haleso:quem alii filium:alii aurigam Agamẽnonis dixere.ℱ O Hernica terra fuit sextꝰ apud populos tuos : Hernici populi sexto loco Martiũ numerabant. Via latina sũt Hernici:in qbus est Agnania urbs olim ĩsignis:ut Strabo ait.& Virgi.Hernica saxa colũt:quos diues Anagnia pascit. Hi aũt orĩdi sunt Pelasgis:& appellari ita a Pelasgo quodã duce suo:qui Hernicus nominabatur.cuius rei meminit Theodosius.Idẽ etiã Iulius Higinius nõ paucis uerbis ꝓbat.ℱ Et constat inter Aricinos:& Albana tẽpora : & mœnia celsa facta manu Telegoni:cõuenit idẽ ordo mensis inter Albanos:Aricinos & Tusculanos:eundẽ.n.ordinẽ seruare quoad stetit Albanõ dixit Albana tempora: qa ab Ascanio ad Tulluꝫ Hostq eam subegit pugna trigenua uictor & diruit. Aricini aũt ab Aricia non lõge ab Alba:quã alii ab Hippolyto ubi reuixit:alii ab Oreste:alii ab Archilo Siculo ædificatã uolunt.ℱ Telegoni: Telegonus Vlyxis ex Circe filius : a quo Tusculũ cõditũ aiunt.inde Tusculani.Laurẽtes quinto loco,& Aeqculi decimo loco Martiũ numerabãt:forẽles uero quarto.ℱ Laurẽtes:a Laurẽto oppido: ubi regia Latini fuit.ℱ Habẽt qntũ:qnto loco . Nã qntus eoꝝ mẽsis appellat.ℱ Aeqculus acer:fortis.ℱ Habet bis quintũ:hoc est decimũ.Nam decimo loco Martiũ mẽsem habebãt. Aequi & Aequiculi sunt inter Marsos: & Sabinos utrisq; finitimi:& Alba erat Aequoꝝ caput.& i Aequiculis primæ urbes sunt Clyternũ,& Careseoli .ℱ Turba forensis habet hũc mẽsem Martiũ.ℱ Primũ a tribus: primo loco post tres menses:& sic erat quartus in ordine fori prope reate in Sabinis:inde forenses postea dicti fuere Foruli:& eos quoq; Strabo Sabinoꝝ esse ait. Veꝝ cũ sublequẽte Sabinoꝝ meminerit,putãt aliq melius dicendum turba forensis:hoc est Ferentini a Ferentino oppido:quod Strabo uia latina ponit : & est in ipsis Hernicis. Sabini & Peligni quarto loco Martium habebãt.ℱ O miles Peligne cõuenit tibi:hic mẽsis.i.ℱ Cũ pauis Sabinis:qa eodem loco numeras tu Martium quo Sabini.ℱ Quartus fuit : Martius quartus anni mẽsis.ℱ Fuit huic utriq; gẽti:Sabinis & Pelignis : quos Sabinoꝝ pronepotes ostẽdit poeta:ueꝝ Põpeius refert habuisse originem ab Illirico ductu Volsurii regis:cui cognomẽ fuit Lucullo : cuius nepotes fuere Pacynius:a quo Pacynates.& Pelicus : a quo Peligni.Horũ oli Metropolis erat Corphinium:nũc est Sulmo:sunt enim Peligni Marsis finitimi.Cum aduerteret Romulus omnib⁹ his populis, quos retulimus,esse Martiũ mẽsem a Marte denoiatuꝫ: eundẽ accepit & ipse:deditq; Marti in anno a se cõstituto primum locũ.ℱ Romulus:dedit.ℱ Prima tpa:primũ mẽsem.ℱ Auctori sanguinis:Marti patri.ut diximꝰ in principio opis.ℱ Vt uiceret hos oẽs:populos.ℱ Saltẽ ordine: qa cũ alii alio loco hẽrẽt Martiũ:Romulus primo constituit:qđ a principio diximus : cũ annũ alii aliter obseruarẽt.Romulus sub decẽ mensium cõstitutꝰ. Sic erat minor duobus mẽsibus:q̃ fuerit annus ad Soliscursuꝫ reductꝰ.

¶ Calendas:

Tusculũ conditũ a Telegono Vlyxis filio Mamilia

Aeqculi Annii uarietas

Sabini paui pelignorũ

Sãnites a Sabinis

Sabinoꝝ religio

Pelignorũ origo Fertilis

De ordine mensium instituto a Ro.

¶Calendas:a parte totum accipimus:hoc est mẽses:qui decem tantum(ut diximus)fuere sub Romulo. ℣ Nondum tradiderat uictas uictoribus artes Græcia: nõ midum si Romulus annum suum Solis cursui acommodarum nescisset:quia Romani nondum a Græcis astrologiã acceperant:quos postea domuerunt. ℣ Facundum sed male forte genus:Eusebius auctor ẽ apud barbaras nationes: quas fœcunditate agrorum excellere uidem? raro nasci homines ingenio excellenti.Vnde ut alimentis quidam abundant:ita & hominibus carere uidẽtur. Contra uero Græcia: quæ sine cultu nihil producit homines:generat cælestes atq; diuinos:& ad omnem scientiam natos,deditosq;(ut inquit Macrobius)ocio sapiẽtiæ.itaq; inde omnis literarũ claritas effulsit:teste Plinio:quoniam(ut scripsit Heraclitus)ubi aer siccior est:ibi anima prudentior. Eadem tamẽ gens(auctore Liuio)lingua magis strenua est q̃ factis ferox. Cicero in secũdo Tuscu.quæstionum: Græci autem homines non satis animosi: sed prudentes:ut est captus hominum satis hostem aspicere nõ possunt. Illud nobis molestius est:quod scribit Plinius: qui ubi ait Græcos usum olei ad luxuriam uertere: eos uocat uitiorum omnium genitores. ℣ Disertus erat: tãti habebatur quãti habetur hodie qui disertus est. Sed re uera disertus est minus q̃ eloquens:ut Fœcundi calices:quem non fecere disertum. ℣ Atlanteas:Pleiones & Atlantis filias.de quibus alibi. ℣ Geminos &c. Axis interdũ est linea quæ ab altero mundi polo in alterum tendit:sed habet & alias significationes:lege Festum. ℣ Cynosura:Denius Vulcani filius Cynosuram & Helicen genuit:ut quidam uolunt: quæ cum Iouem in Idam nutrissent:eo merito in cælum relatæ sunt.illa ursa minor,hæc maior dicitur: quarum prior in nauigatiõe obseruatur a Phœnicibus: posterior Græcis inseruit.ut Sidõis Cynosura regit fidissima nautis. Et Graiis Helice seruanda magistris. Naso in.iiii. Tristium:Magna minorq; feræ:quarum regis altera Graias Altera Sidonias utraq; sicca rates. De his lege Germanicum in carmine Arateo.lege & Higinũ.Nobis(ubi opus non est)omnes fabulas referre non placet,Significat autem Cynosura canis caudam.

PAV. MAR. ¶Nec ueteres habuere totidẽ calendas:tot menses. ℣ Principia mensium pro ipsis mensibus posuit. ℣ Quot nũc: quot calendæ:aut quot menses nunc habentur. ℣ Ille annus ueterum scilicet. ℣ Erat minor mensibus geminis: duobus. nam ille.x. & hic.xii.est. ℣ Nondum:ideo ueteres Romani habuerant annum decem mẽsium:quia nõ dum in Græciam traiecerant:unde sciẽtias reportassent: præsertim astrologiam:ut ad siderum obseruationem ciuilis annus redigeretur.Sed erant aliæ artes Romanis: nam præstantia rei militaris: qua cæteros superabant. ℣ Nondum Græcia:quæ fuit doctrinarum parens: unde dictum est: Disciplinarum genitrix uenerãda bonarũ. ℣ Tradiderat artes uictas uictoribus:quia nondum uicta fuerat a Romanis:qui eã postea & totũ orbẽ uicere. Vrbs arx Gẽrciæ erat Pelopõnesus:& Pelopõnesi caput erat Corinthus:ideo eam urbem totius Græciæ lumen uocat Cicero:Vbi cum iniuriosius legati tractati essent: Romani duce L.Mummio eam urbem funditus euerterunt.aliqui legunt:Victas artes:artes uictorũ:quia eas a Græcis uictis nondum acceperant. ℣ Facundũ genus: sed male forte:quasi Græcia:quæ eloquentiæ & aliarũ artium laude præstaret:non autẽ animi fortitudine:qua in militia excelleret.Male in compositione significat negationem: ut malesanus pro insanus.male fortis:nõ fortis. ℣ Qui bene pugnabat: qui strenuus erat in bello. ℣ Nouerat artem Romanã:cum Romanis essent uires & animi robur:& scientia rei militaris. ℣ Qui poterat mittere pila: qui erat excellens pili:hoc ẽ teli Romani iaculator. ℣ Erat disertus:erat facũdus,siue eloquens.Verum plus est eloquẽs q̃ disertus. nam & M. Anto.apud Cice.ait A se disertos uisos esse multos:eloquentem autem neminem. Quod Fabius ita exponit: Disertos putat dicere quæ oportet.Ornate aũt dicere ꝓpriũ esse eloquẽtissimi. & reliqua. ℣ Quis tũc:nõdũ Romæ hẽbat̃ ulla astrologiæ disciplinæ rõ.Sic nec astrorũ cursus obseruatus:qa nõdũ penetrauerãt in Græciã Latini:nec in Phœniciã:aut i Aegyptũ:cũ Aegyptii seu Assirii primi cælũ obseruauerint:a q bus mercatorũ & nautarũ cõmertio accepẽ Phœnices,& ab his Græci.Cumq; ad hos populos nondũ accessissent, percipere cæli rationem minime potuerunt. Sola ea erat Romanorum cura:ut tenerent sua signa:& illa tuerẽt.Signa aũt cælestia nõ intelligebant. ℣ Quis tũc:eo tẽpore quo cõdita ẽ urbs. ℣ Senserat Hyadas: cognouerat Suculas. ℣ Aut Pleiadas Atlãteas:Atlãtis ex Pleione filias. Vir.hoc.d.qs obseruauerat sidera aut uerna:aut hyemalia.Hyades.n.ortu hyẽm ẽ referunt: Pleiades uero oriũtur in uere:inde Vergiliæ dictæ.Hyades.v.stellæ sunt in fronte Tauri:quæ fuere Atlãtis ex Aetra filiæ: anteq̃ ex iisdem pentibus nasceret Hyasis a quo Museus Hyades uocari dicit. Ci. uero ab ὕειν:quod est pluere:qa pluuiæ sunt dici uoluit.Pleiades septeꝫ fuere.De his dicemus in principio sequentis libri. ℣ Aut quis senserat esse duos polos sub axe:polum arcticum & antarcticum axẽ sustinentes:& axis ꝑ ipso polo ponitur iterdũ.De quo Pompeius:Axis inquit quem græci ἄξονα uocant plures habet significationes.nam pars cæli septemtrionalis: & stipes teres:circa quem rota uertitur:& tabula lectilis axis appellatur.Poli duo sunt Borealis & Australis.Borealis altissimus est his:qui sunt in nostro hemisperio. Australissimus & depressus:& qui a nobis uideri non possit.Vnde & Virgi. Primum de Boreali: hoc est de arctico polo. Deinde de Australi: hoc est antarctico loquens ait: Hic uertex nobis semper sublimis:at illum Sub pedibus styx atra uidet:manesq; profundi. ℣ Quis senserat esse duas arctos:ursam maiorem & minorem: de quibus superiore libro diximus. ℣ Quarum:arctorum,seu ursarum. ℣ Sidoniis:hoc est a Phœnicibus:a Sidone urbe. ℣ Petatur Cynosura: hoc est minor ursa:ad cuius obseruationem Phœnices nauigant. ℣ Graia carina: per metonymiam hoc est græcus nauta. ℣ Notat Helicem:hoc ẽ maiorem ursam:ad cuius obseruationem Græci nauigant: hæc enim sidera a nautis obseruabantur. De quo in.iii. Pharsaliæ: Signifero quæcunq; fluunt labentia cælo Nõ q̃stante polo miseros fallentia nautas:Sidera non sequimur:sed qui nõ mergit undis Axis inoccíduus gemina

Græci facundi sed malũ genus

Vñ dicãtur Pleiades polus & axis

De Cynosura

Lucan? libro.iii. de signis cęlestib?

clariſſimus arcto:Ille regit puppes:ñ cĩ mihi ſemp ĩ altũ
Surget: & inſtabit ſummis minor urſa cheruclis:Boſpho
ron:& Scytię curuantem littora pontũ Spectamus:quic
quid deſcendit ab arbore ſumma. Arctophylax ꝓpiorꝙ
mari Cynoſura ferẽ.In Syriæ portus tendat ratis inde
Canopos Excipit auſtrali cælo cõtenta uagari Stella ti-
mẽs Boream:illa quoꝙ ꝓge
ſiniſtra Trãs Pharon:in me
dio tãgit ratis æquore Syr
tim.Ex his conſtat Phœni-
ces obſeruare minorẽ' urſã:
quã primus omniſ obſer-
uaſſe Licurgus Phœnix tra
dit:græci Helicem ſequunt.
Vnde & Flaccus:Graiis He
lice ſeruãda magiſtris. Poni
turꝙ Helice pro maiore urſa:ab Hilice oppido: in quo
nata Caliſto ab Higinio fer
tur: quæ ĩ ipſam maiorẽ uraſm uerſa eſt. Cynoſurã autẽ
uolũt aliqui(ut Higinius meminit)fuiſſe unã e nutricib⁹
Iouis:appoſitamꝙ plauſtro:& pro minore urſa accipit.
℣ Et quis:ſenſerat.℣ Signa.xii.Illa ſigna:quæ ſunt in zo-
diaco.℣ Quæ percenſeat: enumeret. ℣ Frater: Solipen.
℣ Longo anno:anno ſolari:q cõſtat ex.xii.menſibus:qui
bus duodecim illa ſigna Sol permeat, nam in uno quoꝙ
ſigno meu ſem unum abſumit.

ANT. FAN. Signa zodiaci xii.

ℂ Sororis equos:Lunæ quæ uocatur a Plinio ſidus no
uiſſimum:terriſq; familiariſſimũ. & cũ ſit ꝓxima cardini
minimo ambitu.xii.ſigna zodiaci:quæ Sol anno uicenis
diebus:ſeptẽiſq; & tertia diei parte ꝓcurrit:ac deinde re-
morata in coſtu Sol biduo cum tardiſſime a triceſima lu
ce rurſus ad eaſdem uices exit.℣ Libera currebant: non
dum ā nobis ita obſeruata:ut ferrẽt quãdam ſpeciem ſer
uitutis uti nũc ferre uidentur. Legimus enim ſupra: Ae-
theraq; ingenio ſuppoſuere ſuo.℣ Sed ſua:nõ cęleſtia ſi-
gna,ſꝫ ſua.i.ſigna militaria ſiue uexilla.℣ Illa qdẽ fœno:
pauper ſub Romulo Romanus exercitus haſtis mãipu
los alligabat:qbus ꝓ ſignis utebaſ.Vnde ſignifer mani-
pulí dicti ſunt:auctore Seruio.Hinc Donat.Romani in-
qt & Latini cũ ſub nouo Cẽturione bellũ aggreſſuri de-
putabant:ſertũ ſibi uel coronã ex manipulo herbæ conſi
ciebãt:quẽ ꝓ ſigno ſequebantur.unde manipulus militũ
nomen accepit. Hũc Varro eẽ inqt exercitus minimam
manũ:q unũ ſeqtur ſignũ.Eã Flauius Vegetius cõtuber
nium uocat:docẽs manipulũ decẽ aliqñ militibus conſti-
tiſſe.& ſic dictũ ꝙ cõiunctis manibus pariter dimicabãt.
Hælianus aũt in libro quẽ de inſtruendis aciebus ſcripſit
ad Adrianũ impatorẽ duas inqt cẽturias Manipulũ cõſti-
tuere:cui A.Gel.aſſipulaſ docens fuiſſe in legione Cen-
turias.xl.Cohortes.x.manipulos. xxx. Quãuis ſub Ro-
mulo initio eius regni(ut Plutarchus auctor eſt) Legio
tria tm millia peditũ &.ccc.equites habuit:q poſtea ita ex
creuit:ut ſex millibus hoium cõſiteriſ:teſte Vegetio:qui
bus ẽt interdũ aliqua fiebat acceſſio:adeo ueꝝ eſt, ꝙ qui
dam docẽt uarietatẽ ducũ acceſſu tpis mutaſſe militiæ di
ſciplinã.Feſt⁹ ſcribit ſex milliũ &.cc.hoium primũ C.Ma
riũ legionẽ deſcripſiſſe:cũ antea ꝗtuor milliũ fuiſſet: un-
de ẽt quadrata uocabaſ.Nõ uſ omittẽdum hoc loco qđ
legimus apud Liuiũ de Manipulis ac militũ ordine. Q đ
inqt antea Phalãges ſimiles Macedõicis:hoc poſtea Ma-
nipulatim ſtructa acies cœpit eſſe.Poſtremo in plures or
dines iſtruebanſ.Ordo enim ſexagenos milites: duos Cẽ
turiones:Vexillariũ unũ hẽbat.Prima acies haſtati erant.
Manipuli.xv.diſtãtes inter ſe modicũ ſpaciũ. Manipulus
leuis uicenos milites aliã turbã ſcutatoꝝ hẽbat:leues aũt

Quadrata legio

Manipulus militũ Contuberniũ

Legio Annus Rõuli

Haſtati

Ire per hæc uno menſe ſororis equos?
Libera currebant non obſeruata per annum
Sidera:conſtabat ſed tamen eſſe Deos.
Non illi cælo labentia ſigna tenebant:
Sed ſua:quæ magnum perdere crimen erat.
Illa quidem fœno, ſed erat reuerentia fœno
Quantam nunc aquilas cernis habere tuas.
Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos:

quí haſtã tm gelaq; gererent,uocabanſ.Hæc prima fons
in acie florẽ iuuenum pubeſcẽtiũ ad militiã habebat. Ro
buſtior deinde ætas totidẽ manipulorꝝ: qbus principibus Principes
eſt nomẽ.Hos ſequebanſ ſcutati oẽs inſignibus maxime
armis.hoc.xxx.manipulorꝝ agmen Antepilanos appella Antepi-
bantiqa ſub ſignis iã alii.xv.ordines locabanſ: ex quibus lani
ordo unuſquiſq; tres partes
hẽbat: eaꝝ unãquãq; primũ Primus
pilum uocabãt. Trib⁹ ex ue pilus
xillis cõſtabat uexillũ.clxxx-
iii.hoies erãt.Primũ uexillũ
Triarios ducebat ueteranũ Triarii
militẽ ſpectatæ uirtutis.Se-
cundũ Rorarios minus ro- Rorarii
boris ætate,factiſq;.Tertiũ
Accenſos minimæ fiduciæ Accenſi
manũ eo & in poſtremam
aciẽ reiiciebãtur. Vbi his or
dinibus exercitus inſtruct⁹
eſſet Haſtati ordinem primum pugnã ineabant.℣ Quantam
non &c.Marius has aues Romanis legiõibus in ſecũdo
cõſulatu ſuo ꝓprie dicauit:teſte Plinio: q ẽt ſcribit pene-
traſſe aliqñ in caſtra gratia unguentorꝝ ita:ut aquilæ, ac
ſigna puluerulenta feſtis diebus iniungerẽtur. Vt aũt aq
læ ſigna militum comitarenſ a felici augurio natũ eſt(au
ctore Seruio)qđ Iuppiter ad bellum egrediens aduerſus
Saturnũ:uiſo aquilæ augurio ſit uictoriã cõſecut⁹. Fuit
& inter ſigna militaria Porci effigies quintum locũ obti
nẽs:qa cõfecto bello:inter quos pax fieret cæſa porca fœ
dus firmare ſolebãt.Item effigies Minotauri(ut alia præ
teream)quoniã nõ minus occulta eſſe debent ducũ con-
ſilia:q̃ fuit eius domicilium Labyrinthus.

Cur aq-læ ſigna militũ cõmita-bantur

Porci effigies inter ſigna militaria

Minotauri effigies

PAV. MAR.

ℂ Quis ſenſerat equos ſororis:Lunæ.℣ Ire per hæc: oia
duodecim ſigna.℣ Vno menſe:nam ſpaciũ ſignorum per
zodiacũ:quod Sol duodecim mẽſibus decurrit,Luna ſin
gulis mẽſibus cõficit. ℣ Sidera currebãt libera:q̃ſi nõdũ
latinorũ obſeruatione ꝓcepta.℣ Nõ obſeruata per annũ
& ob id libera:qa nõ obſeruata ꝓ anni ratione.℣ Sed tñ
conſtabat eſſe Deos:qui ſideribus noia dederant:non tñ
intelligebant ſiderũ rationem.℣ Illi:cõditores urbis: aut
ipſi ueteres.℣ Non tenebãt:nõ intelligebant. ℣ Signa la
bentia cælo:ratiõem occaſus ſiderũ:ſic nec ortus. ℣ Sed
ſua:tenebãt quæ tũ ſui iuris erãt:tenebãt ſua ſigna:qbus
in bellũ ꝓdibãt.℣ Quæ ſigna pdere erat magnũ crimen:
nãꝙ magno ſcelere hẽbatur deſerere ſigna Romana:aut
hoſti cõcedere. Sed q̃ ſigna erant mox dicemus. ℣ Illa q-
dem fœno:prima Romanorꝝ ſigna fuere fœni manipuli:
unde manipulares milites dicti:quod ab occupatione Al
bæ ſumpſit initiũ.De quo Plu.cũ ſcribit Romulũ cũ pa-
ſtoribus in Amuliũ irruẽtẽ & Albã ingreſſum: Conſede-
re inquit in inferiore ciuitatis locõ: cum iam intromiſſæ
eſſent:& partem ipſius plurimam occupaſſent, Verutis
longis armati,falciculo ſtipularum adiuncto:quos latini
manipulos uocant.Vnde & nunc in exercitu pedites ab
his manipularii appellanſ:hæc ille. Veꝝ poſtea ſigna Ro
manorum fuere:aquilæ:lupi : leones:apri:minotauri:bo
ues.℣ Illa qdẽ:ſigna.i.℣ Fœno:ex fœno erãt. ℣ Sed erat
reuerentia fœni : nam omnes fœnum quod pro uexillo
ferebant:reuerebanſ nõ ſecus ac poſteri aquilas.℣ Quã
tam:tanta erat fœno reuerentia.℣ Quantam cernis:ui-
des o Germanice.℣ Habere nunc aquilas tuas: quas tu
fers in exercitu.Aquila enim erat, quæ legionem præce
debat:& unaquęq; legio ferebat aquilã.℣ Pertica longa:
non enim erat haſta expolita:ſed rudis pertica uelut ex
nemore erat auulſa portabat. ℣ Maniplos ſuſpenſos:
manipulum fœni.

ℂ Maniplaris:

ANT. FAN. ¶Maniplaris:Manipularis a fœni manipulis figurate dicti uersus gratia.¶ Mensibus egerũt &c. constituerunt annum decem mensium. Vnde consequens est ut lustrũ: idest quinquẽnium eius temporis minus sit nostro mensibus.x.cum hoc constet mẽsibus.xl.illud.l.¶ Seu quod ad usq; decẽ numero crescẽte uenitur:denarius numerus in honore fuit:non solũ qa decẽ digiti sunt i hoium manibus:& fœminæ decio mẽse pariũt:sed qa is primus limes dr numerorũ. ¶ Inde pares cẽtum denos secreuit in orbes Romulus:ex obseruatiõe denarii numeri fm̃ est:ut non mõ annus a Romulo in decẽ menses fuerit distributus:sed etiam centuriæ militũ in decurias. Sane Curiæ q̃ sub Romulo triginta fuerunt singulæ decẽ equites dederũt. Vnde Romulus tres eqtũ centurias habuit,& qui denis equitibus ꝑerant Decuriones dicebantur auctore Festo: qđ & Varro cõfirmat his uerbis:Primi singularũ decuriarũ Decuriões dicti:quo noie ẽt aliquãdo uocabaf q turmæ duoꝝ &.xxx.equitũ ꝑerat. Significat tn̄ & aliud decurionis nomen qđ intactũ relinqmus: cũ Laurentius Valla tpibus nostris ea de re nõ pauca tradiderit in elegantiis suis. Cæterũ nõ belli solũ,sed domi Cẽturiæ aliquãdo in decurias distribuẽ sunt. Liuius:Rẽ inter se cẽtum patres decẽ decuriis factis:singulisq; in singulas decurias creatis qui summæ reꝝ præessent consociãt. De decuriis Columella mediastimæ inqt classes nõ maiores q̃ denum hominum faciundæ:quas decurias appellauerũt antiq. Est autẽ ordo: Romulus secreuit cẽtum in denos orbes pares. Quod si trium Centuriaꝝ eqtum diuisionẽ acceperis,ordo erit: Secreuit centum pares in denos orbes. Sed placet superior expositio.¶ Hastatos instituitq; decem: non est existimandũ decẽ tm̄ hastatos fuisse sub Romulo.quo regnante:anteq̃ Tatius humanis rebus excederet. Plutarchus auctor est legionẽ ad sex millia peditũ & sexcentos eqtes excreuisse. Romulũ ergo dicit hastatoꝝ centurias in decurias discreuisse:quẽadmodũ & principũ pilanorũq;. Est igit assueratio eius sniæ:Pares centũ denos secreuit in orbes. Legimus maiores nostros cohortes in cẽturias: & centurias i cõtubernia diuisisse:ut decẽ militibus sub uno papilione degentibus unus ꝑesset Decanus:q caput cõtubernii dicebat:ut Vegetio placet:q ẽt inquit hastatos olim in acie secunda pugnasse:ut in prima principes:in tertia qui & Triarii uocabanf. Alii aliter scribunt. Veꝝ enim est quod diximus mutari militiæ disciplinã. Hastati uero dicti sunt(ut Varro scribit) q̃ hastis pugnarẽt:ut Pilani q̃ pilis quæ tela erãt ferro subtili trigono præfixa:pedalique siue unciaꝝ nouẽ. Principes uero (ut idem inquit) a principio gladiis pugnauerunt:qui postea cõmutata re militari minus illustres fuere. Ab his & principia in castris:& principalem portã dictã existimãt: cuius meminit Festus. Sane Hælianus bellatores:qui pedibus suis i terra nituñ in tres partes diuidit: Armatos, Peltatos,Velites:quoꝝ armatos grauẽ:Peltatos ac Velites leuẽ armaturã inquit appellari. Ex eqtibus autẽ qui in Turmas diuidi cõsueuerũt. Alios esse docet Cataphractos:qui toti armis tegunf. Alios Ferentarios:q arcu uel iaculis solent eminus dimicare. Alios Hastatos: qui manus conferunt & hasta cominus decertant: quorũ alios scutum gerere & scutatos dici. Alios tradit sine scuto hasta pugnare:quos inquit & Hastatos & Contatos nocari. Idem etiam docet nullam hastam sumi oportere decem cubitis breuiorem.

Scutati
Cõrati
Hastati

¶ Inde:ab his fœni manipulis.¶ Miles maniplaris:p̃ manipularis.¶ Habet nomina quia inde manipulares dicti sunt. Et Varro inqt Manipulos exercitus minimas manus:quæ unum signum sequunt signum.¶ Ergo:ut cõcludat simplicitate quadã: & siderum imperitia:Annus tãdẽ.x.mensium constitutus est.¶ Ergo ai indociles:q nihil discere poterant.¶ Et ad hæc carentes rõne:pro rõnibus.l.rõe cat sis:quas ignorabãt.¶ Eget sit:cõstituerũt.¶ Lustra minora.x.mensibus:nam ut minores annis ita minora lustra. Lustrũ.n. cum sit spatium qnq; annorũ:ut superius ostendimus: & annus constaret ex.x.mensibus,Continebat tantũmõ illud.L.menses:& cũ cõputatur annus ex.xii.mẽsibus lustrum cõstabit ex.lx.sic eo tpe.x.mẽsibus erat minus. Licet post Romulũ a Tullo Hostilio lusꝝ fuerit instituũ: sed per hæc uerba poeta uoluit ostẽdere anno naturali: duos menses a principio defuisse.¶ Annus erat: decimo quoq; lunæ peracto cursum ciuilem tunc annum cõputabant:ex eo quod denarius numerus perfectior sit, & in honore erat: uel quia.x. digitos continent hominum manus:uel quod decimo mense parit fœmina: uel quia cum numeramus ad decimum usq; ascendimus.¶ Erat annus cum Luna receperat orbem decimum:cum dies in rotunditatem se replesset.¶ Hic numerus: denarius.s.¶ Erat tũc:Romuli ꝑe.¶ In magno honore:ex qua perfectior numerus.¶ Seu quia tot digiti sunt.s.in hominũ manibus.¶ Per quos solemus numerare:plerunq; enim digitis numeros computamus.¶ Seu quia fœmina parit bisquino: hoc est decimo mense: de quo plura circa principium primi libri diximus.¶ Seu quod uenimus usq; ad decimum numero crescente cum numeramus,ascendimus usq; ad.x.postea resumitur primus numerus decimo additus: ut.x. postea.xi.xx. postea.xxi. sic de reliquis.¶ Inde:a decem.¶ Sumitur principium numeri: scilicet quod est illud unum.¶ Nouis spatiis:per quæ numeramus.¶ Inde pares: non modo in anni computatione seruatus est denarius numerus: sed etiam in militia cum Centurias, Hastatos, Principes,Pilanos, Equites,& omnes ordines denario numero diuisit. Quod ut facilius intelligatur ordinem aciei referemus:qui postea seruatus est:in plures ordines instruebantur. Ordo enim sexagenos milites:duos Centuriones: Vexillarium unũ habebat. Leues autem qui hastam tantũm gesaq; gererent,uocabantur. Hæc prima frons in acie florem iuuenum pubescentium ad militiam habebat. Robustior inde ætas:totidem manipulorum: quibus principibus est nomen. Has sequebantur Scutati omnes: insignibus maxime armis. Hoc trigesimũ manipulorum agmen. Ante Pilanos appellabant:quia sub signis iam alii quindecim ordines locabantur. Ex quibus ordo unusquisq; tres partes habebat:earum unamquamq; primumpilum uocabant: tribus ex uexillis constabat. Vexillum clxxxiii. homines erant. Primum uexillum Triarios ducebat ueteranum militem spectatæ uirtutis. Secun-

Denari⁹ numer⁹ in honore

Tres eq tum cẽturiæ Decuriones

Cohors
Cẽturia
Contubernia
Principes
Hastati
Triarii
Hastati
Pilani
Principes
Pricipalis porta
Armati
Peltati
Velites
Cataphracti equites
Ferentarii

De lustro minore tẽpore Romuli

De numero denario

Inde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indociles,& adhuc ratione carentes
Mensibus egerunt lustra minora decem.
Annus erat: decimum cum Luna receperat orbẽ:
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti,per quos numerare solemus:
Seu quia bisquino fœmina mense parit.
Seu q̃ ad usq; decem numero crescente uenitur:
Principium spaciis sumitur inde nouis.
Inde pares centum denos secreuit in orbes
Romulus:Hastatos instituitq; decem.

dum Rorarios minus roboris ætate: factisq;. Tertium Accensos: minime fiduciæ manu: eo & in postremam aciē reiiciebantur: ubi his ordinibus exercitus instructus eēt. Hastati omnium primum pugnam ineibant. Si Hastati p fligare hostem non possent: pede presso: eos retrocedentes in interualla ordinum principes recipiebant. Tum principum pugna erat: Hastati sequebantur. Triarii sub uexillis considebāt: sinistro crure porrecto: scuta innixa humeris: hastas subere cta cuspide in terra fixas: haud secus: q̄ uallo septa inhorreret acies tenentes. Si apud principes quoq; haud satis prospere esset pugnatum a prima acie ad Triarios sensim referebantur. Inde rem ad Triarios rediisse cū laboratur: prouerbio increbuit. Triarii cōsurgentes ubi in interualla ordinum suorum principes & hastatos recepissent: exemplo compersis ordinibus uelut claudebāt uias unoq; continente agmine. Iam nulla spe post relicta in hostes incidebant. id erat formidolosissimum hosti: cum uelut uictos insequuti nouam repente aciem exurgentem: auctam numero cernebant. Hæc ex Liui. viii. primæ deca. libro. ¶ Inde: ex ea ratione denarii numeri. ¶ Romulus secreuit: diuisit. ¶ Centum: Centurias ipsas: quæ (ut Varro inq̄t) sub uno Centurione sunt: quarum centenarius iustus numerus. ¶ Inde nos orbes pares: in decē ęquas circūnumerationes. nā denario numero diuisit. ¶ Et istituit. x. hastatos: quo denario quoq; numero diuisit: nam in singulis ordinibus. x. erāt: & postea ad sexagenos auctus est numerus. Hastati (ut Varro inquit) dicti qui primi hastis pugnabant.

Et totidem princeps totidem pilanus habebat
Corpora: legitimo quiq; merebat equo.
Quinetiam partes totidem Tatiensibus ille,
Quosq; uocant Ramnes, Luceribusq; dedit.
Assuetos igitur numeros seruauit in anno:

ANT. FAN. ¶ Et totidem princeps totidem pilanus habebat Corpora: principum ac pilanorum decani præfecti contuberniis, siue manipulis totidem: hoc est decem militibus prę erant: & decuriones, decani, duces, primi, ac præstites dicebantur: ut auctor est Hælianus: qui tradit ultimum in decuria tergiductorē appellari. Neq; enim placet hoc loco: ut per principem accipias primæ cohortis Centurionem. Lege Vegetium ne tibi omnia recitem. Laurentius Valla docet primipilum: qui primipilatum gerit: primipilarem uero qui gessit nuncupari. Liuius de primipilo: Centurio erat quem nunc primipilum appellant. ¶ Legitimo: non strigoso, sed quali legitimum equitem uehi oportebat ne a censoribus notaretur. Diximus supra equites quoq; fuisse in decurias distributos. ¶ Quin etiam partes totidem Titiensibus ille Quosq; uocant Ramnes, Luceribusq; dedit: cōstat tres partes popu. Roma. fuisse sub Romulo: quas tribus dixerunt. unam Titiensium a T. Tatio duce Sabinorum appellatam. Aliā Ramnensium a Romulo. Tertiam Lucerum: quorum nominis & originis causa incerta est: ut Liuius scribit: quāuis Festus Luceres doceat appellatos a Lucero Ardeæ rege: qui Romulo aduersus Tatium bellanti auxilio fuit. Varro autem a Lucumonibus: quod quidam id uocabulum Thuscum existimauerint. Ferunt enim Romulum (ut scribit Seruius) dimicantem contra T. Tatium a Lucumonibus auxilia postulasse. Vnde quidam uenit cum exercitu: cui iam recepto T. Tatio pars urbis data est: a quo in urbe Thuscus uicus nomen accepit. Thuscia enim (ut idem inquit). xii. Lucumones habuit: idest reges. ut Gens illi triplex populi sub gente quaterni. Plutarchus uero a luco Asyli Luceres dictos putat: in quem multi fuga delati ciuitate donati sunt. Has tribus tres fuisse nomen ipsum declarat: a quibus tribuni dicti.

Tergiductor

Primipilus Primipilaris

Tribus tres Titiēles Ramnēles Luceres

Thusc⁹ uicus Lucomones xii.

Tribūi

Vnaquæq; autem tribus decem cōtinuit Curias: auctore Plutarcho. Vnde origo fuit turmæ dictæ: q̄ ter deni equites e tribubus tribubus darentur: auctoribus Festo & Varrone. Sciendum Titiensem tribum: quam pleriq; nō recte Tatiensem dicunt: a T. Tatii prænomine appellatam esse: auctore Festo: cuius locum depranatum inueni: secundum quem ea tribus Titiensis dicēda est nō Tatiensis. Illud quoq; non ignorandum quod admonet Columella multiplicatas tribus nomen pristinuz retinere: sicut Cēturia a cētū iugeribus uocata: ut idē inquit. Mox duplicata idem nomen retinuit. Vnde ait Festus: Centuriam in agris significare ducenta iugera: in re militari centum homines. Idem Romæ inquit. xxxv. tribus curias appellari.

Turma

Cēturia in agris Cēturia in re militari PAV. MAR.

¶ Et totidē corpora habebat princeps: hoc est principū numerus continebat. x. milites. nam & denario numero diuisi principes: qui (ut ostēdit Varro) a principio gladiis pugnabant: & post commutata re militari minis illustria sunt. ¶ Totidem corpora habebat pilanus: nam & pilanorum numerus in denos quoq; diuidebatur. Pilani qui pilis pugnabant. Verum (ut Var. inquit) Pilani Triarii quoq; dicti: q̄ in acie triario ordine: extremis subsidio deponebantur: quod hi subsidebant ab eo subsidium dictum: a quo Plau. Agite nunc subsidite omnes: quasi solēt triarii. ¶ Et qui: & ille qui. ¶ Merebat: militabat. Sed merere sine diphthongo scribere: stipendiis militare est. nam poeta in Amoribus ait: Iussit & in castris æra merere suis. ¶ Equo legitimo: lege sibi concesso: nec corrupte legas hunc locum: ut alii fecere: Quisq; merebat equo: non enim quisq; sed quiq; dicendum est: nam de equitū turma intelligit in denas quoq; partes diuisa. nā in unaquaq; tribu decem. Turma enim (ut ostendit Var.) Terma est. e in u abiit: quod ter deni equites ex tribubus Titiensium, Ramnensium, & Lucerum fiebant. Itaq; primi singularum decuriarum Decuriones dicti: qui ab eo in singulis turmis sunt: & nunc terni. ¶ Quin: etiam. ¶ Ille: Romulus. ¶ Dedit totidem partes Titiensibus & Luceribus: & quas uocant Ram. etiā denario numero diuisit tribus Titiensem, Ramnensem, & Lucerem: nam unaquæq; tribus in decurias decem diuisa est. De harum appellatione ita Var. inquit: Ager Romanus primum diuisus in partes tris. A quo tribus appellata: Titiensium, Ramnēsium, & Lucerum nominatæ: ut ait Ennius Titienses a Tatio. Ramnēses a Romulo. Luceres (ut ait Iunius) a Lucomone. Sed omnia hæc uocabula Thusca: ut uolum⁹: qui Tragœdias Thuscas scripsit dicebat. Et Pompeius inquit Titiensem tribum a prænomine Tatii regis appellatam uideri. & Titiam quoq; curiam ab eodem rege dictam. Et Plutarchus asserit: In compositione rerum cum Sabinis Centurias tres descriptas & appellatas: primā a Romulo Rānensem: alterā Titiēlem a Tatio: & a Luco Lucerē. ubi erat constitutū Asylli tēplū. Cēturiæ trib⁹ dictæ sunt: q iis ꝑerāt tribuni uocati. Pōpeius aūt inqt Lucerēles & Luceres: q̄ ps tertia po. Ro. ē distributa a Tatio & Romulo: appellati sūt a Luceo Ardeę rege: q auxilio fuit Romulo aduersus Tatiū. ¶ Assuetos: cū & i diuisiōe ppli: de quo supi⁹ & in militia denariū seruasset numez: seruauit & i anno ea ēt rōne: quā a pncipio retulim⁹: p totidē mēses a funere cōiugis uxor Sustinet i uidua tristia signa domo. ¶ Seruauit igit: Romulus. ¶ Numeros assuetos: & i populo & in militia seruauit ēt. ¶ In anno: in anni ratione.

Vnaquæq; tribus hēbat de cē decurias

Mereo quot habeat significata

Luceres dicti a Luceo Ardeæ rege

¶ Hoc

ANT. FAN. Lugēdi modus

¶Hoc luget ſpatio.&c.Numa Pompilius lugēdi modū ſtatuit:auctore Plutarcho:uoluitq; puerum non lugeri citra trimatum:licere autem natu grandiores lugere tot menſibus quot annos uixiſſent ad decem uſq;:prolixiore uero fletu ætatem lugere nullam:ſed longiſſimum tēpus eſſe menſium decem.¶Frondes ſunt in honore nouæ: ingrediente Martio(ut inquit Macrobius)in regia, curiiſq;,atq; Flaminum domibus laureæ ueteres nouis laureis mutabātur.¶Ianua tunc &c. domus regis ſacrorum:quem & regē ſacrificulum uocant calendis Martiis ornari noua lauro conſueuit:quę arbor ē Phœbi.¶Curia priſca: de hac Varro:Curiæ inquit duorū generum ubi curarēt ſacerdotes res diuinas:ut Curiæ ueteres.& ubi Senatus humanas:ut curia Hoſtilia: quā primus ædificauit Hoſtilius rex:ante hanc roſtra.¶Laurea cana:calēdis Martiis & laureæ ueteres ædis Veſtæ mutabantur: & accendebatur nouus ignis: teſte Solino.Iliacos autem focos dicit: quia Aeneas Veſtæ ſacra ex Troia dicit attuliſſe.Vnde illud eſt:Et uos uirginea lucentes ſemper in ara Laomedonteæ Troiana altaria flammæ.¶Anna:huius ſupra fecimus mentionem: quam perennam uocarunt ut ſuo loco dicemus: & celebrarunt hoc menſe: ut annare, perennareq; commode liceret.¶Hinc etiam ueteres initi memorantur honores Ad ſpacium belli perfide Pœne tui:lege Liuium:apud quem inuenies & poſt ſecundum bellum Punicū idibus Martiis initū cōſulatū.

PAV. MAR.

¶Hoc ſpatio.x.menſium.¶Fœmina mœſta: uidua. & ob id mœſta.¶Luget uirum:uiri mortem. decem enim mēſibus lugubris ſeſe domi continebat:ut in primo lib. oſtendimus.¶Neu dubites:ut cōſtet calen.Martias fuiſſe anni principium:ea ſigna refert:quæ in principio huius libri retulimus ex Macro.& in regia,& i curiis,& in flaminum domibus,& in templo Veſtæ laureas ueteres nouis mutari.Quod quia olim in principio anni Romulei fiebat:ſeruabatur etiam ſuo tempore:& nouus ignis a Veſtalibus accendebatur.¶Neu:ut nō.¶Dubites: ſed ut certior fias.¶Quin:quod ita hoc in loco exponat qn pro quod.nam crebrum hoc reperitur in epiſtolis Ciceronis.ut Non dubito quin eo ſis animo:quo ego eſſem: ſiquid tu me rogares:hoc eſt certus ſum q; eo ſis animo: quo ego eſſem. Terentius:Non dubium eſt quin uxorē nolit:quaſi certum eſt q; nolit. Ponitur etiam pro quid non.ut eſt illud Saluſtianum:Quin igitur expergiſcimini.Ponitur etiam pro inſuper:ut apud Virgilium: Quin protinus omnem Perlegerent oculis:ergo hoc in loco.¶Neu dubites:certus ſis.¶Quin:quod.¶Fuerint ante primæ calen.Martii menſis fuerint prius primæ: nam in anni principio.¶Laurea quæ perſtitit toto anno flaminibus:corona ex Lauro: quæ a principio anni ad finē permanſit:aut pepēdit in Flaminum domibus.¶Tollitur: remouetur.¶Et nouæ frondes ſunt in honore: nam reiecta ueteri laurea:noua apponit.¶Tunc:calendis Martiis.¶Ianua regis:ianua regiæ:& de regia conſulum intelligē:quæ erat in palatio.¶Viret:uiridis tūc uidetur.¶Poſita arbore Phœbi:appoſita lauro:quæ ſub Phœbi tutela eſt propter Daphnem uirginem:quam amauit in eam arborem demutatam.¶Curia priſca:quaſi uirēs ut etiam uetus curia.¶Itidem:ſimiliter.¶Ante tuas fores:appoſita ſcilicet lauro:nam illud repetendum poſita arbore Phœbi, Curiæ(ut Var.inquit)duorum generum: nam & ubi curarent ſacerdotes res diuinas: ut Curiæ ueteres.& ubi ſenatus humanas:ut Curia hoſtilia: q; primus ædificauit Hoſtilius rex. Ante hāc roſtra:cuius id uocabulum ex hoſtibus capta fixa ſunt roſtra.Et alio loco inquit:Curia ubi ſenatus tempu. curat.Illa & etiam curia dicitur:ubi cura ſacrorum publica:ab his Curiōes.Et Pōpi.iii.de ſignificatu uer. Curia inquit locus eſt ubi publicas curas gerebant. Calabra curia dicebatur: ubi tātum ratio ſacrorum gerebatur.Curiæ etiam nominā tur:in quibus uniuſcuiuſq; partis po.Ro.quid geritur. Quales ſunt hæ quas Romulus populum diſtribuit numero trigeſimo. Quibus poſtea additæ ſunt quinq; ita:ut in ſua quiſq; curia ſacra publica faceret:feriaſq; obſeruaret Hiſq; curiis ſingulis nomina curiarum uirginū impoſita eſſe dicuntur: quas uirgines quondam Romani de Sabinis rapuerant.¶Laurea cana: laurea uetus.nam canas ſenes dicimus a canis crinibus.¶Cedit ab Iliacis focis:remouetur a templo Veſtę:cuius ſacra ex Ilio aduecta.¶Vt Veſta quoq; niteat:ut Veſtalis ara:aut templi ianua.¶Niteat uelata:tecta.¶Folio recenti: nouis lauri frondibus.nam inde etiam ueteres laureæ remouebantur:& nouæ ponebātur.¶Adde:ad hæc quod dicitur fieri nouus ignis in æde arcana:in penetralibus Veſtæ nouus ignis accenditur:arcana dixit:quia non licebat ingredi maribus.¶Flamma refecta: noua quæ tum ſuccenſa.¶Capit uires:cum paulatim uehementius accendatur.¶Nec:& ex hoc etiam argui poteſt menſem hunc anni principium fuiſſe quod in eo mēſe: ut & Macro. aſſerit ad Annam perennam ſacrificatum itur:ut annare,perennareq; cōmode liceat:quodq; calēdis Martiis comitia auſpicabātur:qui quidem mos uſq; ad bella Punica ſeruatus eſt. Tunc enim primum cœpere auſpicari comitia calendis Ianua. Alia ratio: cum dicamus Quintilem quinto loco: ſic Sextilem ſexto:ſic uſq; ad Decembrem:qui eſt ultimus & decimus a Martio: ſignificat Martium fuiſſe primum.¶Nec mihi parua fides: ſed magna fides habenda eſt:quaſi credendum eſt.¶Hunc: a Martio.¶Eſſe:fuiſſe.¶Annos priores: incepiſſe ueteres annos: ſeu anni principia fuiſſe.¶Quod hoc menſe eſt cœpta coli Anna perenna:quod hoc menſe Martio cœpere fieri ſacrificia Annæ perennæ:cum eſſet tunc anni principium: quo(ut Macro. inquit) annare & perēnare commode liceret.Sed de Anna inferius dicemus.¶Hinc:ex hoc menſe.¶Memorantur: referuntur.¶Initi:ab ineo is.¶Honores ueteres: magīſtratꝰ priſci.quaſi referunt comitia auſpicata & initi magiſtratus.

Hoc luget ſpatio fœmina mœſta uirum.
Neu dubites,primæ fuerint quin ante calendæ
Martis:ad hæc animum ſigna referre potes.
Laurea,flaminibus quæ toto perſtitit anno:
Tollitur:& frondes ſunt in honore nouæ.
Ianua tunc regis poſita uiret arbore Phœbi:
Ante tuas itidem curia priſca fores.
Veſta quoq; ut folio niteat uelata recenti:
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
Adde q; arcana fieri nouus ignis in æde
Dicitur:& uires flamma refecta capit.
Nec mihi parua fides annos hinc eſſe priores:
Anna q; hoc cœpta eſt menſe perenna coli.
Hinc etiam ueteres initi memorantur honores
Ad ſpacium belli perfide Pœne tui.
Deniq; quintus ab hoc fuerat Quintilis:& inde
Incipit,a numero nomina quiſquis habet.

Laureæ ueteres nouis mutabātur

Curia duplex

Curia uetus

Calabra Curiata Tributa

Nouus ignis accendebatur

De anna perēna

Cures oliuiferę

Quin.p quod in hoc loco

Honor enim (ut Calistratus iurisco. inquit) est municipalis administratio reipublicæ cum dignitatis gradu: siue cum sumptu:siue cum erogatione contingens. ¶ Ad spatium:quasi usq; ad tempus. ¶ O Pœne perfide:o Afri seu Carthaginēses fœdifragi:de quibus Sillius: Te Marte siniſtro luratumq; Ioui fœdus:conuentaq; parum Syrtentis foliis & caule magno. Eundem philosophum Aristoxenus ait cuncta animata in cibum permisisse præter bouem aratorem, arietemq;. Et Liuius: Seruio Tullio regnante Romæ in ultima Italiæ ora circa Metapontum, Heracleamq;, & Crotonam iuuenum æmulantiū studia cœtus habuisse. Dionysius quoq; scribit fieri non potuisse ut Numa Pythagoræ Samii discipulus fuerit. ¶ Qui posse renasci nos putat:notum est uoluisse Pythagoram esse animas immortales:& renasci nos animis in noua corpora transeūtibus. Ouidius alibi: Quoniam nō corpora solum Verum etiam uolucres animæ sumus:inq; ferinas Possumus ire domos: pecudumq; in uiscera condi.

Pœni fœdifragi

Primus oliuiferis Romam deductus ab aruis
Pompilius menses sensit abesse duos.
Siue erat a Samio doctus qui posse renasci

¶ Primus:& primo libro diximus anno Romuleo Numam duos menses addidisse. Nunc idem refert: Romulus annum decem mensium computarat a Martio incipientem:qui conficeretur diebus. cccliii. ut sex menses: Aprilis, Iunius, Sextilis, September, Nouember, Decemberi tricenum essent dierum. Quatuor uero: Martius, Maius, Quintilis, October: tricenis & singulis expedirentur. Numa quinquaginta dies addidit: ut in.ccclviii. dies: quibus duodecim Lunæ cursus confici credebat, annus extenderetur. His quinquaginta a se additis adiecit alios sex retractos illis mensibus sex:qui.xx. habebāt dies.i.de singulis singulos:factoq; qnquaginta & sex dies in duos nouos mēses pari ratiōe diuisit:ac de duobus priorem Ianuarium nuncupauit. Secundum dicauit Februo Deo lustrationum. Paulopost in honorem imparis numeri:secretum hoc:& ante Pythagoram parturiēte natura. Vnum adiecit diem: quem Ianuario dedit: ut tam in anno q̄ in mensibus singulis: præter unum Februarium impar numerus seruaretur. Nam quia duodecim menses si singuli: aut pari impari numero putarentur:consumationem parem facerent. Vnus pari numero institutus uniuersam putationem imparem fecit: Ianuarius, Aprilis, Iunius, Sextilis, September, Nouember, December. Vnde tricenis censebantur diebus: Martius, Maius, Quintilis, October dies tricenos singulos possidebant. Solus Februarius uiginti & octo retinuit dies:quasi inferis & diminutio & par numerus conueniret. Hæc ex Macrobio de anno a Numa istituto:cui postea Cæsar addidit decem dies:& instituit in fine cuiusq; quarti anni:ut dies unus intercalaris adderetur ad supplementum quartæ partis diei:sed de his in principio diximus. Si quis plenam aut cumulatam rationem intercalationis scire cupit: legat ipsum Macrobium. ¶ Primus Pompilius: Numa Pompilius Pompilii Pomponii uiri illustris filius. ¶ Deductus Romam ab aruis oliuiferis: accitus in regem ex Sabinis aruis olea abundantibus. Respexit poeta ad sua tempora:non autem ad tempora Numæ: nam & Plinio referente oleam Theophrastus celeberrimus Græcorum auctoribus urbis Romæ anno circiter .cccexl. negauit: nisi intra.xl. millia pas. a mari nasci. Fenestella uero omnino non fuisse in Italia, Hispania, atq; Africa Tarquinio Prisco regnāte: ab annis popul. Roma.clxxxiii. Ergo Numæ tempore oliuiferi non erant. ¶ Sensit Numa habesse duos menses:anno scilicet a Romulo constituto: sensit deesse mensem, qui Iano Deo principiorum debebatur. & alterum qui Deo purgationum. ¶ Siue doctus:hæc scilicet quæ instituit. ¶ A Samio:a Pythagora philosopho:qui Samius fuit ex Samo Ionica. ¶ Qui:Pythagoras. ¶ Putat nos posse renasci:putat animam eē immortalem:ut est. Sed cum a corpore

PAV. MAR. Annus p Numaj istitutus

De ordine anni secundū diuersos auctores digna quę uam

Quatuor ætatibus Pythagoras posterior fuit anuma Po.

ANT. FAN. Pythagoras Samius

Pythagoras Italicæ philosophiæ auctor

Pythagoras Sptiata

corpore auellitur in alia quoq; corpora transire. De quo latius in Metamorphosi: O genus atonitum gelidæ formidine mortis: Quid styga: quid tenebras: & inania regna timetis Materiam uatum & reliqua. Numam multi uolunt Pythagoræ philosophi auditorem fuisse, sed (ut Dionysius inquit) repugnant tempora. Nam quatuor ætatibus posterior fuit Numa sextadecima olympiade media Romanum accepit imperium, Pythagoras post quinquagesimam olympiadem in Italia mansionem habuit. Præterea: quando a Romanis in regnum Numa euocatus est: nondum erat urbs Croto: ubi Pythagoræ sedes fuit: sed condita quatriennio post anno tertio decimæ septimæ olympiadis ita in ea urbe: quæ nondum fuerat: discipulus eius esse non potuit. De hoc eodem Liuius auctorem inquit doctrinæ eius: quia non extat alius: fallo Samiũ Pythagorã edũt. Quem Seruio Tullio regnante Romæ: cẽtum post annos amplius in ultima Italiæ ora circa Metapontũ: Herdeamq;, & Crotona: iuuenum æmulantium studia cœtus habuisse constat. Ex quibus locis, & si eiusdem ætatis fuisset, quæ fama in Sabinos: aut quo linguæ cõmertio quemquam ad cupiditatem discendi excitasset. Quo ue præsidio unus per tot gentes dissonas sermone, moribusq; peruenisset. Suopte igitur ingenio temperatum animum uirtutibus fuisse opinor magis: instructũq; non tam peregrinis artibus q̃ disciplina tetrica: ac tristi uetere Sabinorum: quo genere quondam nullum incorruptius fuit. Hæc ille. Plutarchus uero ubi aliorum opiniones retulit: & posteriorem Pythagoram dixit. Addit non hunc Pythagoram: sed Pythagoram Spartiatam: qui stadium in olympia uicisset: olympiade sextadecima cuius anno tertio Numa in regnum constitutus est: in Italiam errabundum uenisse: Numæq; congressum: ac simul regnum constituisse. Quare nonnulla ex Laconibus Romanis institutis doctore Pythagora admixta sunt: & reliqua. Sed ut de euocatiõe Numæ in regnum aliquid dicamus ex historiis nostris mutabimur: Post mortẽ Romuli cũ inter reges per annum regnassent: & plebs & regem exposceret: permissa est populo potestas: decreuerunt enim patres: ut cum populus regem iussisset id sic ratum esset: si patres auctores fierent. Tum interrex concione aduocata: Quod bonum: faustum, felixq; sit: inquit Quirites: regem create: ita patribus uisum est. Patres deinde si dignum: qui secundus a Romulo numeretur, creabitis: auctores fient. Adeo id gratum plebi fuit: ut ne uicti beneficio uiderentur: id modo scisceret: iuberentq;: ut senatus decerneret: qui Romæ regnaret. Inclyta iustitia: religioq; ea tempestate Numæ Pompilii erat. Curibus Sabinis habitabat, Consultissimus uir: ut in illa quisq; ætate eẽ poterat: omnis diuini: atq; humãi iuris. Audito nomine Numæ patres Romani: Quamquam inclinari opes ad Sabinos: rege inde sumpto uidebatur: tamen neq; se quisquam nec factionis suæ alium: nec denique patrum: aut ciuium quemquam præferre illi uiro ausi: ad unum omnes Numæ Pompilio regnum deferendum decernunt. Accitus sicut Romulus augurio urbe condenda regnũ adeptus. De se quoq; Deos consuli iussit. Inde ab augure: cui deinde honoris gratia: publicum id: perpetuumq; sacerdotium fuit: deductus in arcem lapidem ad meridiem uersus consedit. Augur ad leuam eius: capite uelato sedem cepit. Dextra manu baculum sine nodo aduncum tenens: quem lituum appellatur: inde ubi prospectum urbem, agrumq; capto, Deos precatus regiones ab oriente ad occasum determinauit. Dextras ad meridiem partes: læuasq; ad septentrionem esse dixit. Signũ contra quod longissime conspectum oculi ferebant: animo finiuit. Tum lituo in læuam manum translato: dextra in capite Numæ imposita: precatus ita est: Iuppiter pater: si fas est hunc Numam Pompilium: cuius ego caput teneo: regẽ Romæ eẽ: uti tu. signa nobis certa ac clara fint inter eos fines: quos feci. Tum peregit uerbis auspicia: quæ mitti uellet: quibus missis: declaratus rex Numa de templo descẽdit: qui regno ita potitus urbem nouam: conditam ui: & armis: iure: legibusq; ac moribus de integro cõdere parat. Sed hæc hactẽus. Quę ideo retuli: ut his quoq; commentariis adderem morem creandorum regum.

Variam opinionẽ de Pythagora

Etiã aliũ Pythagoram fuisse, tẽpore Numæ qui qñ constitutus fuerit ipso ẽm Liuium hic põit

Nos putat: Egeria siue monente sua.
Sed tamen errabant etiam tunc tempora: donec
Cæsaris in multis hæc quoq; cura fuit.

¶ Egeria siue monente sua: Egeriam Nympham nemoris Aricini amicam suam esse Numa Pompilius finxit ad affirmandam legum suarum auctoritatem: ut ferum populum religio molliret: existimantem omnia ab eo rege iussu Egeriæ fieri. Statius in siluis: sic sacra Numam, ritusq; colendos Mitis Aricino dictabat nympha sub antro. Hanc ueteres crediderunt unam eẽ e nouem musis: quibus Numa ædem construxit: qui hac ratione persuasit populo cum Egeria se habere congressum: cum multos ad conuiuium inuitasset: iisq; ante horam ductis nihil fere paratum esse ostenderet: eosdem uesperi cum duxisset magnificentissimum apparatum ostẽdit. Hæc nympha ab egerendo (ut Festo placet) Egeria dicta est: cui prægnantes sacrificabant: q̃ ad conceptum partum egerendum eis fauere putaretur. ¶ Sed tamen errabant etiam tunc tempora: nondum annus Solis cursui accommodatus fuerat. Lege Macrobium & Solinum. Iulius Cæsar postea rem tantum suscepit: impleuitq;: sed tum quoq; per sacerdotes uitio admisso Augustus annum reformauit. Non pigeret uarios intercalantium errores referre: nisi uereremur ne & ipsi obiter erraremus lectori fastidium afferentes.

AVT. FAN. Egeria

Egeria ab egerendo dicta

Annus constitutꝰ a Caio Cęsa. q nũc seruatur

¶ Siue monente: instruente, seu docente. ¶ Egeria sua: quam suam coniugem esse fingebat. Egeriam enim (ut Dionysius inquit) fabulati sunt nympham quandã fuisse Numam docentem sapientiam regiam. Alii non nympham sed musarum unam. De ea tamen plura inferius dabitur dicendi locus. ¶ Sed tamen: post Numæ ordinationem anni. ¶ Errare uidebantur tempora: q̃ a Solis cursu annus non conficiebatur: unde cœptum est intercalari Græcorum more: & in hoc etiam erratum est Cæsar: qui in Deos referendus erat. Rem dignam seratus: ut cælum prænosset: obseruauit cęlestia: & in primis solarem cursum: incrementum: & decremẽtum dierum. Nam cum Sol a Capricorno in Cancrum uenit dies crescunt: decrescunt uero cum a Cancro in Capricornum redit. Sic perpetua alternatione obseruata: ad eius rationem annum ciuilem constituit. Superaddito intercalari die in fine quarti cuiusq; anni: ut diximus etiam superius. ¶ Sed tamen etiam tunc: eo tempore a Numa ad Cæsarem. ¶ Errabant tempora: quia annus ad Solis cursum non perficiebatur: & menses uerni factum est eo errore ut hyberni aliquando essent. ¶ Donec: usq; quo. ¶ Hæc quoq; cura Cæsaris in multis: hæc etiã inter multas curas: tã bellicas q̃ urbanas. ¶ Fuit una: quasi fuit inter cæteros præcipua: ut annũ ad certiorẽ ordinem redigeret. Sed cum intercalationibus esset erratum: rem emẽdauit Augustus: sublato omni errore intercalari: ut diximus in primo quoq; libro.

PAV. MAR. Fabulosa q̃dam ex Dionysio de Numa & Pythagora

ANT. FAN.

¶Ille Deus:Iulius Cælar,q i Deos relatus ẽ(ut diximus supra)qđ Iuppiter ꝓmiserat Veneri.ut Hũc tu olim cælo spoliis oriẽtis onustũ Accipies securã uocabit hic quo qꝫ uotis. ☞Nec Deus ignotas hospes inire domos: sensus est:Voluit Deus cælũ inire nõ hospes:hoc est cæli penetralia ne ciuis eo ꝓcognito.☞Moras Solis: oẽ tps qđ ablumit donec Sol a Capricorno p Cãcrũ redit ad Capricornũ. ☞Exactis notis:signis exqsitis.Est,n.exigere iterdũ exqrere:ut Tps secũ ipsa modũqꝫ Exigit. & Sociisqꝫ exacta referre.Sunt autẽ oium anni dieꝫ notæ in Fastis: q colligunt.cccl xv.qbus anno intercalari unã adiici Cæsar instituit.☞E plẽo tpa quarta die: plenũ diẽ e quatuor tpibus.Est,n.figura hypallage.Dicit aũt diẽ q conficit ex q̃drãtibus quatuer:ut diximus supra:uocaturqꝫ dies intercalaris:qm̃, ut rõ Solis cõuẽiat, iterponit.legit etiã Quinta die:ut i hoc codice. ☞In lustrũ accedere debet: quarto anno intercalari debet cõsumata,i.pfecta ex q̃drantibus dies.De lustro diximus supra.☞Si licet occultos monitus audire Deorũ Vatibus:ut certe fama licere putat:uerecũde petit a Marte:quã ob cãm matronæ calendas Martias colant.☞Officiis uirilib?:bello.Vnde Numa(ut Plutar.arbitrat.)iõ Martiũ a Marte cognominatũ e prima sede mutauit:quod in oĩbus uellet rẽ urbanã bellicæ in honore ꝓferri.Ianus:uñ Ianuarius nomen habuit dſ ferũ & siluestrẽ cultũ i urbanũ,ciuilẽqꝫ mutasse.☞Dic mihi matrõæ cur tua festa colãt:cũ Romulus aduersus T.Tatiũ pugnãs fugientibus Romanis Ioui statori ædẽ nouisset.Exercitus restitit:& raptæ in medium pcesserũt ac pacem cõciliarunt:quã ob cãm dicatas matronis calẽdas Martias putãt:& Matronalia sacra(ut inqt Plutar.) eis tributa compositi belli monumẽtum. Hinc est quod Horatius dicit admirari Mecœnatẽ:ut ab eo calẽdæ Martiæ celebrent̃ q matronã,i.uxorẽ nõ hẽat:ut Martiis cælebs qđ agã calẽdis. Sciẽdũ matronã differre a matrefamilias.Matronã.n.dictã ꝓprie tradiderũt:ut placet A.Gel.q̃ in matrimonio cũ uiro cõuenisset:in eoqꝫ matrimõio mã sisset ẽt si liberi nõdũ nati forẽt.Mattẽ aũt familias eã esse uolũt:quæ in mariti manu mãcipioqꝫ est:aut in eius i cuius maritus manu,mancipioqꝫ eẽt:qm̃ nõ in matrimonio tm̃:sed in familiã quoqꝫ mariti:& in sui hæredis locũ uenissent.Alii matronas uirgines nobiles dicũt:iidẽqꝫ mrefamilias,q̃ in matrimonio per coemptionẽ uenerũt: & p quãdã iuris solẽnitatẽ in mariti filiã migrarunt.Vlpianus aũt matrẽfamilias inqt accipe debemus eã:q̃ nõ inhoneste uixit:quãq̃ a cæteris fœminis mores discernũt.Vñ nihil intererit nupta ne sit an uidua, ingenua an libertina.Nã neqꝫ nuptiæ:neqꝫ natales matrẽfamilias faciũt: sed sed boni mores.Nonius:Veteres inqt matronã accepisse quæ semel pepigisset:Matrẽfamilias q̃ sæpius. Matronarũ (ut ait Seruius)crinales uittæ erãt q̃ meretricibus nõ dabãtur:sitr & stolæ.Vnde Festus matronas inquit appellabant eas fere qbus stolas habẽdi ius erat.Hæ(ut auctor est idem Festus)a magistratibus nõ summouebantur ne pulsari,cõtrectariqꝫ uiderent̃:neue grauidæ cõcuterent̃: nec eaꝫ uiri sedentes cum uxoribus in uehiculo descendere cogebant̃. Eodem auctore materfamiliæ non ante dicebatur q̃ uir eius paterfamiliç dictus esset:nec plures possunt hoc nomine in una familia appellari:quo nec uidua nec quæ sine filius est uocari potest.

¶Ille Deus:Cæsar,q iã in Deos relatus est. ☞Et auctor tantæ ꝓpaginis:tantæ; sobolis:quasi pr̃ Augusti: Au? Tiberii:& pauus tuus o Germanice.☞Nõ credidit hæc: hanc tẽpoꝫ curã.☞Esse minora:q̃si minus digna: se bñ cõuenientia.☞Suis officiis: muneribus & actionibus imperatoriis:tã in rebus bellicis q̃ urbanis.☞Voluit Cæsar ꝓnoscere cælũ:anteq̃ alcẽderet uoluit cognoscere indagatione:& obseruatione fideꝫ & cæli rõnẽ. ☞Promissum sibi: nã ꝓmiserat id Iuppiter Veneri a tpb? Aeneæ:qđ a Virgilio refert,Ioue loquẽtẽ introducẽs: Hũc tu olim cælo spoliis oriẽtis onusti Accipies.☞Nec Deus nec uoluit ipse Cæsar. ☞Hospes:tãq̃ hospes & peregrinus. ☞Inire: ingredi. ☞Domos ignotas: sed prę-

PAV. MAR.

Non hæc ille Deus,tantæq; propaginis auctor
Credidit officiis esse minora suis.
Promissumq; sibi uoluit prænoscere cælum:
Nec Deus ignotas hospes inire domos.
Ille moras Solis quibus in sua signa rediret:
Traditur exactis dispositisse notis.
Is decies senos tercentum & quinq; diebus
Iunxit,& e pleno tempora quinta die.
Hic anni modus est:in lustrum accedere debet,
Quæ consumatur partibus,una dies.
¶Si licet occultos monitus audire Deorum
Vatibus:ut certe fama licere putat.
Cum sis officiis Gradiue uirilibus aptus:
Dic mihi matronæ cur tua festa colant.
Sic ego,sic posita dixit mihi casside Mauors:

cognitas:uoluit ꝓnoscere loca cælestia:ad q̃ uẽtur? erat. ☞Ille tradit:dſ. ☞Dispositisse notis exactis:signis & terminis diffinitis & constitutis.☞Moras Solis:hoc est tempora q̃ eundo & redeũdo Sol absumit. Aut ipsa solstitia intellige:hybernũ & æstiuũ.tũc.n.remorari Sol uidetur:añ octauũ calẽdaꝫ Iuliaꝫ:& ante octauũ calẽdaꝫ Ianuariarum.☞Quibus moris:quibus solstitiis.☞Rediret in sua regna:rediret Sol e Cancro in Capricornũ: & e Capricorno in Cãcrũ.Ab his igit conuersionibus Solis.Nã cõuertit se Sol ex inferiore gradu Capricorni ad alterũ gradum Cãcri.Sic ex Cancro in Capricorno,ideo Græci Solstitiũ Tropitõ dicũt: cũ τροπὴ cõuersio sit.Cæsar constituit spaciũ ciuilis anni.☞Is:Cæsar.☞Iũgit:ad anni terminationẽ.☞Decies senos:sexagenos dies.☞Tercentũ & quinq; diebus:cõiunxit simul.cccl xv.dies.☞Et tpa qnta: quintos quosq; annos.☞Die expleto:die integro:q tunc intercalat̃.ut dum hæc pfiteremur: quo potius casus: q̃ rõ deduxit:eo,n.die hũc locum legimus:q qdẽ dies adintercalationẽ Februario supadditus est.Anno salutis.M. cccclxxvi.Tpa qnta dixit:nõ qđ qnis annis fiat intercalatio:sed qsaternis:hoc ẽ in fine cuiusq; anni.Sed qa de qnto in qntũ numerãdo utrũq; intercalatũ:ut q̃rtanã febrẽ dicimus:qa de quarto in quartum:& tñ duo sunt intermedii dies:sed numerat̃ a die febris ad alterã febrẽ:ita ab anno intercalationis ad alteram intercalationẽ:iõ subdit. ☞Hic ãni modus:terminus & diffinitio ãni.☞Dies una: intercalaris.☞Quæ cõsumat̃:perficitur & explet̃.☞Partibus:sensis cuiusq; anni horis:sic in fine quarti anni accipitur una dies integra.☞Debet accedere in lu. in quinquẽnium:nunq̃ in fine quinquẽnii addat̃ dies:sed numerando ab intercalato ad intercalatũ efficies qnariũ numerũ:ut a.lxxvi.ad.lxxx.qnariũ cõplecteris.☞Si licet:cũ uideat̃ poeta iã satis euagatus in hac anni disputatione:redit ad instituta:hoc ẽ ad ipsa festa.Calẽdis.n.Martiis Martis festũ a matrõis celebrat̃.Cãm poeta ab ipso Marte req rit:nõ.n.cõuenire uñ:ut mulieres colãt festa Dei armorũ ꝓfidis.☞Si licet:si fas est.☞Vatib? an.occul.mo.Deoꝫ: arcanas Deoꝫ istructiões:& eruditiões.☞Vt cer.fa.pu-

lice.ut

Intercalaris dies

Matronæ Martis festũ colebãt Matrõalia Matrona Mater familias

Matronaꝫ uittę & stolæ

Annus institutus a Iulio Cæsare dies ccclxvi. & sex horas

lice.ut dī & arbitrant oēs licēt:cū & uates hēant aliqd nu
minis.¶ Dic mihi a Gradiue:o Mars.& i fine ſupioris li-
bri dixim⁹q̄re Mars Graduus dictus:uel a gradiēdo:uel
ἀπὸ τοῦ χαίρειν:uel a gramie.¶ Cū ſis apt⁹ officiis & uirib⁹:
p Endyadim:hoc ē officiis uirilib⁹:nā ide Mars a marib⁹
dictus.¶ Cur matronæ eo,celebrēt.¶ Tua feſta:calēdas
tui mēſis:quo die eſt tuū feſtū.¶ Sic ego:ubi ita p̄cat⁹ ē
poeta:Mars dpoſita(ut ille
orauerat)galea rīdit:& hęc
primū ingt.¶ Aduocor nūc
primū i pacis ſtudia:q bellis
p̄ſū:placetq; & ſtudioſæ: &
pacis militiæ p̄eſſe,ne id ſoli
Palladi aſcribat.¶ Diſce igit
qđ tu ſtudioſe poeta requi-
ris:& relaturus cauſam: ab
urbis pricipio repetit.¶ Sic
ego:locutus ſum.¶ Sic dix.
Ma. Mars magna uortens.
¶ Poſita caſ.galea:ut ſupe-
rius orauerat:Et nitidas caſ
ſide ſalue comas.

ANT. FAN. ¶ In dextra miſſilis haſta fu
it:qa relatur⁹ ē bellū Sabio-
rum:quoꝝ eſt Curis.i.haſta.
uñ Romulus Quirin⁹ dict⁹.
¶ Nec piget incepti:liptote
ē & hoc dicit: Placet maiorē
in modū uerſari nunc in ſtu
diis pacis:ne Minerua mihi
anteferat: q̄ & bello & pacī
p̄eſt.¶ Latinoꝝ uat.opoſe
dieꝝ:cuius opa.i.labor abſu
mitur circa Faſtorum dies.
¶ Spes huius:magnifice ut
nūc ē.Proptius Oia Roma-
næ cedēt miracula terrę: Na
tura hic poſuit qcqd ubiq;
fuit.¶ Aſpice de cāna ſtraminibuſq; domō:Vir.in.viii.Ae.
Romuleoq; recēs horrebat regia culmo:ubi Seruius ait
Cala- bra curia Curiā Calabrā dici:quā Romulus texerat culmis.Ouid.
ſupra Romuli regiā caſā uocauit:ut Dū caſa Martigenā
capiebat pua Quirinū.Hęc poſtea ſūmę apd Romāos re
ligiōis fuit.¶ Et tū ex illo uenit in Aſtra toro:qa nō diui
tiis:ſed uirtute,cui⁹ comes ē gloria,cęlū petit.Ea eſt,q̄ iter
pādit ad ſupos:teſte Seneca.¶ Spnebat generos ſopes ui
cinia diues:Liui⁹ ſcribit miſiſſe Romulū q ſocietatē,cōnu
biūq; nouo opſo peterēt:legatoſq; nuſq̄ bēigne auditos.
PAV. MAR ¶ Sed tamē ha.miſ.fuit in dextra:ne penitus ab armis di
ſcederet:depoſuit galeā:& retinuit haſtā.Miſſilia tela dici
mus quæ lōge mitti p̄nt.¶ Deus utilis armis:ego q bel-
lis p̄ſum.& utilis ſum in re militari.¶ Nūc primū aduo-
cor ſtudiis pacis:ad pacis officia: q ſemp exercui bellica.
¶ Fero greſſus in noua caſtra:in militiā pacis,& poeticā.
Fero greſſus dixit:ut alluderet ſuo cognomini cū Gradi
uus a gradiēdo dicat.¶ Nō piget icepti:nō mihi graue ē
p̄ſeq; qd aggreſſus ſum.¶ Iuuat:delectat.¶ Morari:i mo
ra detineri.¶ Hac quoq; pte:hac ēt militia īraria:& pacis
ſtudio.¶ Ne Minerua:Pallas a minādo,ſiue minuēdo ut
alias dictū eſt.¶ Putet ſe ſolā poſſe hęc:putet ſe ſolā poſ
ſe utrūq;:& armis & paci ſeu īris p̄eſſe.¶ Diſce tu uates
opoſe:ſtudioſe.¶ Dieꝝ Latinoꝝ:Faſtoꝝ Romanorum.
¶ Qđ petis:hoc eſt cām cur matrōæ colāt mea feſta.¶ Et
no.d.pe.me.q̄ ego dicam memoria teneas.¶ Parua fuit:
cām ipſam aggrediēs principiū ab urbis initio ſumit uſ-

Sed tamen in dextra miſſilis haſta fuit.
Nunc primum ſtudiis pacis Deus utilis armis
Aduocor:& greſſus in noua caſtra fero.
Nec piget incepti:iuuat hac quoq; parte morari:
Hoc ſolum ne ſe poſſe Minerua putet.
Diſce Latinorum uates operoſe dierum
Quod petis:& memori pectore dicta nota.
Parua fuit(ſi prima uelis elementa referre)
Roma:ſed in parua ſpes tamen huius erat.
Mœnia iam ſtabant populis anguſta futuris
Credita,ſed turbæ tunc nimis ampla ſuæ.
Quæ fuerit noſtri ſi quæris regia nati:
Aſpice de canna,ſtraminibuſq; domum.
In ſtipula placidi capiebat munera ſomni:
Et tamen ex illo uenit in aſtra toro.
Iamq; loco maius nomen Romanus habebat:
Nec coniux illi,nec ſocer ullus erat.
Spernebat generos inopes uicinia diues:
Et male credebar ſanguinis auctor ego.
In ſtabulis habitaſſe,& oues pauiſſe nocebat:
Iugeraq; inculti pauca tenere ſoli.
Cum pare quæq; ſuo coeunt uolucreſq;,feræq;:
Atq; aliquam,de qua procreet,anguis habet.

q̄ ad raptū Sabinaꝝ: p quo illata ſunt Romanis bella.
Sed cū raptæ iā mītes cēnt bellū dirimerūt:de quo paulo
poſt addit & alias duas cās: uel qđ ilia de eo mī fuerit:
uel qa Iuno ē ei⁹ mī:qua rōne mītes colūt feſtū.Nunc hoc
primū dicit ab initio Romā fuiſſe paruā:ſed in illa ſpera
bat futura magnitudo.Regiāq; Romuli fuiſſe caſam exi
guā e paluſtri cāna:& i ſtipu
la ſolitū regeſcerī.Inde tū cæ
ſū aſcēdiſſe:cætera ſuo ordi-
ne p̄ſequemur.¶ Parua:in-
quit.¶ Fuit Roma ſi uelis
referī pria elemēta:q̄ſi ſi ue
lis memoria repetet ipſa ur
bis primordia.¶ Sed in par
ua:quanta tunc fuit.¶ Erat
ſpes huius:tāta quāta nunc
eſt:qa ab illa parua futuram
hāc urbis magnitudinē ſpe-
rabam⁹.¶ Iā ſtabāt mœnia:
Romana a Romulo condi
ta.¶ Anguſta:arcta:qa exi-
gua tūc urbs: quæ tū mille
paſſus ambitu cōplecteret.
Sic erāt tūc anguſta futuræ
multitudini.¶ Populis fu-
turis:q̄ſi quæ cape non poſ
ſet futurā multitudinē:adeo
coaluit populus Ro.¶ Sed
tūc:in ipſo pricipio.¶ Credi
ta ſunt nimis ampla turbæ
ſuæ:& ſi pexigua erat urbs
tū ampla & ſpatioſa erat ni
mis ipſis cōditorib⁹:qa non
erāt tot cū Romulo:ut eaꝝ
īplere poſſent.¶ Si quæris
quæ fuerit regia: domus re
gis.¶ Noſtri nati: Romuli.
¶ Aſpice domū de cāna:ex-
tructā e paluſtribus cannis.
¶ Et ſtraminib⁹:nā ſtramīe & tecta & iſtrata. Caſa Ro-
muli cānis & uiminib⁹ cōſtructa magnæ fuit apud poſte
ros religioni: & quoties de ea aliqđ uetuſtate fœdabat:
ſacerdotes inſtaurabāt:ut integra ſeruarēt.iō Mars Aſpi
ce dixit:qa etiā tūc ſuperat.de ea plura dixim⁹ in prio li-
bro.¶ Capiebat munera placidi ſomni:q̄ſi dormiēs Ro-
mulus regeſcebat.¶ In ſtipula:& eſt cōmēdatio Romuli
a modeſtia & frugalitate:qa nō regio luxu & ornatu ute
bat domi:nō delicate uiuebat: ſed duriter.nō in plumis
& ſericis toris:ſed in ſtipula regeſcebat.¶ Et tamē ex illo
toro:ex illa ſtipula.¶ Venit i aſtra:relatus ē in Deos.¶ Iā
q; loco maius:iā cœperat Romanū nomē apd finitimos
extolli:maiuſq; habebat q̄ re eſſet:iunctę tū affinitates cū
quoq̄ minime erāt:cū uicinæ ciuitates cōtēnerēt Roma-
nos generos:nec Romulus habebat Martis filius. Educa
tio p̄terea paſtoralis:& inopia nocebat.Aues & uenata
ialia habēt unde poſſint ſobolē ppagare: Roman⁹ ipſe
nō hēbat:nō repudiant externi:repudiabant Romani:cū
ita fieri uiderem iſpirauī mentē filio: initoq; conſilio ra-
puit ille uirgines:hæc nunc ingt Mars uſus eſt hac iſinua
tione:ut oſtēdat iuſtā fuiſſe cām rapiēdaꝝ uirginū.¶ Iam
q; Romanus hēbat maius nomē loco:erat po.Ro.iā ma-
ioris nois & famæ:q̄ ipſa re locus eēt: erat.n.urbs parui
nois.¶ Nec illi:Romano.¶ Erat coniux nec ullus ſocer:
nec coniugē,nec ſocerū hēbāt: qa cōtrahere affinitatem
cū his nemo uolebat.¶ Diues uicinia:Sabini & finitimi.
¶ Spernebat inopes generos:cōtēnebant illi & repudia

Cōmen datio Romu-li a pau-pertate

bãt Romanos generos:cũ essent lopes. ℣ Et egó: Mars. ℣ Male credebar:nõ credebar. ℣ Auctor sãguinis:nemo credebat Romulũ esse filiũ Martis. Et Liui.ingt:Ro.legatos circa uicinas gentes misit:q̃ societatẽ,cõnubiũq̃ nouo populo peterẽt:urbes quoq̃ ut cætera ex infimo nasci. Deinde qua sua uirtus ac Dii iuuẽt magnas opes:magnumq̃ nomẽ sibi facere: satis scire origini Romanę:& Deos assumsisse:& non defuturã uirtutem ꝓinde ne grauarent hoies cũ hoibus sanguinẽ ac genus miscere. Nusq̃ benigne legatio audita ẽ: adeo simul oẽs spernebant: simul tantã in medio crescẽtẽ molẽ sibi ac posteris suis metuebant:pierisq̃ rogitantibus dimissi:& quod fœmia quoq̃ Asylum aperuissent. Id.n.demũ compar cõnubiũ fore &c. ℣ Nocebat: Romulo. ℣ Habitasse in stabulis: cũ pastoribus. ℣ Et pauisse oues:nã educatus a Faustulo inter pastores aliqñ oues pauisse credit:& id illi nocebat: qa pudebat finitimos affinitates cõtrahẽr. ℣ Et nocebat tenere iugera parua:habere exiguũ agrum. Iugerum tñ est:quãtũ uno iugo boũ exarari põt. ℣ Soli inculti: non prius cultæ terræ. Ipsa ergo inopia cogebat habere repulsam. Et cõtemnebãt eos:& erãt(ut Diony.ingt)uicinæ urbes Romanis infensæ:cẽtauit Romulus & illas cõciliãdas:& ad ꝓpagandam sobolẽ cõtrahere cũ illis conubia:quod cũ alpuarent, Numitorẽ consuluit. Statutũq̃ ut ꝓraptum uirginũ ꝓmiscuũ affinitate iũgerẽt: qđ uim illatam ferrent æquiore aio:cætera paulopost. ℣ Quæq̃ uolucres:& quæq̃ feræ coeunt cũ suo pare:aues & siluestres bestiæ habẽt paria:cum qbus iungant. ℣ Atq̃ anguis:serpens. ℣ Habet aliquam de qua ꝓcreet:monet ex hoc loco cõmiserationẽ in Romanos:& indignationẽ in finitimos:quod & feræ & serpẽtes,qbus nihil est truculẽtius,habẽt parẽ:unde sobolẽ possint ꝓpagare: & Romanis miseris iniuria finitimoꝝ cõiugia non dant. ℣ Cõnubia:matrimonia:hoc est ipsæ coniuges dantur.

Externis dantur connubia gentibus:at,quæ
Romano uellet nubere:nulla fuit.
Indolui:patriamq̃ dedi tibi Romule mentem:
Tolle preces dixi:quod petis,arma dabunt.
Festa para Conso:Consus tibi cætera dicet:
Illo festa die dum sua sacra canes.

ANT. FAN. ℂ Externis dant cõnubia gẽtibus:nõ uidebat negãdum Romanis qđ i Italia cõcedebat græcis & barbaris. Dicũt hæc ad exculationẽ Romuli:ut uideat ad rapiẽdas Sabinas necessitate cõpulsus. ℣ Festa para Cõso:Cõsualia dicit:q̃(ut scribit Plutar.).xiiii.calẽdas Septẽbris celebrãt:q̃ eo die Sabinæ raptæ fuerint Cõsualib? simulatus:hoc est ludis quos(ut ingt Festus)i honorẽ Cõsi faciebãt:quem Deũ cõsilii putabãt. Vidẽs.n.Romulus deesse cõiugia ꝓ legatos ea petiit(ut diximus)a finitimis ciuitatib? : qbus negatis in honorẽ Cõsi.i.Neptuni equestris(ut qbusdam placet)Cõsualia simulauit:ad quæ cũ utriusq̃ sexus multitudo cõuenisset:dato signo uirgines raptæ sũt. Ara Cõsi i Circo maxio fuit:auctore Plutar.q Deus templũ habuit subterraneũ & optũ:qa nõ solũ Neptunus eques dicebat,siue Posidon:ut Diony.scribit. Vñ in ei? honorẽ ludi eq̃stres celebrabant:sed cõsiliorꝝ De? teste Seruio. Nouimus asit oportere arcanũ ac tectũ esse consiliũ. Quare Fidei pãno uelata manu sacrificabat: qa Fides tecta esse debet & uelata. Ferũt asit Romanos iõ dicato Consi simulachro Sabinas rapuisse:ut initũ de rapiẽdis consiliũ tegeret. Ad huius Dei arã in equestribus tm certaminibus dabat accessus:cum reliquo anni tpe lateret. De hac Varro:Cõsualia ingt dicta a Cõso:q̃ tum feriæ publicæ ei Deo:& in circo ad Arã eius a sacerdotib? fiũt ludi illi: qbus uirgines Sabinæ raptæ. Sane Neptunus Hippius siue equester dictus est teste Festo: uel q̃ Pegasus ex eo & Pegaside natus sit:uel q̃ equuleus(ut putãt)loco ei? suppositus Saturno fuerit:quẽ pro Neptuno deuorauit uel q̃ tridẽtis ictu terræ equũ exciuerit:cui ob hoc in Illyrico nono quoq̃ anno quaternos equos in mare iaciebant. Cõsualibus equi & asini coronis ornabant,& otiari pmittebant:auctore Plutar.qm̃ istituta nauigatiõe cũ multa nauib? ueherent:otiũ quoddã & remissio iumẽtis data ẽ. Plura de his ludis lege apud eũdẽ Plutar.ac Dionỹ.nã Liui.paucis rem expedit. ℣ Cõsus ti.cæ.di. De? cõsilii in ipsa ludoꝝ celebritate suppeditabit: quæ agendo fuerũt ne desint cõiugia. ℂ Externis gẽtib?:nõ negãtur cõiugia ab Italis his,qui Itali non sunt. Eos.n.appellamus externos:q̃ in nostra regione nõ sunt: & Historici uocãt externos quicũq̃ nõ sunt Itali. ℣ At nulla fuit quę uellet nubere Romano:nulla fuit q̃ uellet mrimonio iũgi Romanis ciuibus. ℣ Indolui:ægre tuli. ℣ Et Romule:ꝑ Apostrophen dedi tibi mẽtẽ patriã:ispiraui tibi mentẽ,& cõsiliũ meum. ℣ Dixi tolle ꝑces:noli amplius ꝑcari finitimos. ℣ Arma dabũt qđ petis:ipsas cõiuges:q̃si ex periere uiolẽtiã:qa uim illatã ferẽt æquiore aio: hoc asit consiliũ fuit Numitoris. ℣ Para festa Con.Deo cõsilioꝝ. ℣ Consus dicet tibi cætera:ipse cõsilii Deus inspirabit tibi qd sis facturus. ℣ Illo die:ludoꝝ.i. ℣ Dũ canes sua festa sacra:dum tu celebrabis eius sacra:tũc ipse consiliũ tibi suggeret:huius Dei festa cõsualia dicta sunt.de quib? Varro:Consualia ingt dicta a Cõso:qđ tũ feriæ publicæ ei Deo,& in Circo ad arã eius ab sacerdotib? fiũt ludi illi: qbus uirgines Sabinæ raptæ. Et Põpeius ingt: Cõsualia ludi dicebant quos in honorẽ Cõsi faciebãt:quẽ Deũ consilii putabãt:de hoc Diony.Primũ ingt Deo arcanaꝝ cõsultationum duci. Si dolus sibi ex inia eueniret sacrificiũ quotannis: & ferias agendas uouit. Postea uero senatui rem aperiens:ubi ipsis etiã consiliũ illud placuit:diẽ festũ & ludos indicens Neptuno agẽdo: circũmisit in urbes ꝓximas euocans quicũq̃ uellent:& certaminum:& mercatus esse participes:etenim cuiusq̃ generis certamia acturus erat equorũ & hominũ. Conueniẽtibus itaq̃ ad ludos hospitibus multis cũ uxoribus:& filiis ubi sacra Neptuno peregit:& certamina die ultimo quo nũdinas dissoluturus erat,iuuẽtuti edicit:ut cum signum extulisset, Virgines quisq̃ raperẽt,quascũq̃ contingerẽt:seruarẽtq̃ ipsas omnes ea nocte castas: dieq̃ postero ad se ducerẽt. Diuisi igit per compita iuuenes: ut clarũ uidere signum: ad raptus uirginum repente discurrũt. ℣ Ingensq̃ statim secuta est ꝑturbatio:fugaq̃ hospitũ:malum aliqd maius suspicãtium. Productis asũt sequẽti die Virginibus:ignominiam eaꝝ cõsulens Romulus:qđ non ad contumeliã: sed ad nuptias raptæ essent:æquuꝝ esse cẽlebat ut datos eis uiros a fortuna diligerẽt. Dinumeratisq̃ postea puellis sexcẽtis & octoaginta tribus numero inuẽtis:uiros cę libes totidẽ delegit:quib? puellas ipsas ꝑm leges patrias: uniuscuiusq̃ carũ cõsuetudineq̃ locauit:in communionẽ panis & aquæ cõubia ipsa cõcilians:sicut ẽt hucusq̃ faciunt:& paulopost sacratã illam solẽnitatem. Nũc etiã Romani perficiũt:Cõsualia uocantes:in qua etiã ara sub terranea cõstructa iuxta Circũ maximũ:circũfossa terra: sacrificiisq̃ igneis:& solẽnitatibus colitur. Curlusq̃ equorũ agit iunctoꝝ & non iunctoꝝ. Vocat autem is Deus, cui hæc perficiunt Cõsus a Romanis.i. quẽ qdẽ interpretãtes in linguã græcã Possidona Syscthona esse dicunt. Et Liuius ꝓsequit ad ea q̃ adduxim?: Agere id Romana pubes passa: & haud dubie ad uim res spectare cœpit.

Cui tẽpus:

PAV. MAR.

Cui tēpus, locumq; actū ut daret Romulus ægritudinē animi dissimulans: ludos ex industria parata Neptuno equestri solēnes Cōsualia uocat. Indici deinde finitimis spectaculum iubet: quātoq; apparatu tum fiebant: aut poterāt cōcelebrant: ut rē claram: expectatamq; facerēt. Multi mortales cōuenere studio etiā uidendæ nouæ urbis: maxime proximi quiq: Ceninēses, Crustumeni, Antēnates. Iam Sabinoꝝ omnis multitudo: cū liberis: ac cōiugibus uenit. Inuitati hospitaliter p domos: cū situ: mœniaq; & frequētē tectis urbem uidissent: mirātur tā breui rem Romanā creuisse. Vbi spectaculi tēpus uenit: deditęq; in eo mētes cū oculis erāt. Tū ex cōposito orta uis: signoq; dato: iuuentus Romana ad capiēdas uirgines discurrit. Magna pars forte: ut in quēq; inciderat, raptæ quasdam forma excellētes primoribus patrū destinatas: ex plebe homines qbus datum negociū erat: domos deferebant. Et Plutar. inquit: It interea fama p finitimas urbes: q; sacram cuiusdā Dei arā in subterraneo specu abditam offenderit: quē Consum Romani uocant: uel potius (ut Proculo placet) Neptunū equestrē: hanc igñ cum aperuisset: illico sacra: solēneq; ludos simulat se facturū. Cōuenit ex finitimis ingens multitudo cū uxoribus & filiis. Signum aūt dederat Romulus: ut cū assurgeret: & purpuream chlamidē complicaret: oēs in Sabinas irruerent. Triginta a nonnullis raptas fuisse tradit. Vnde. xxx. curiæ appellatæ sint. Vale. Antias. dxxxvii. fuisse tradit. Iobas uero. dclxxxiii. A quaꝝ cōtagine Romulus penitus abstinuit: postq; Hersyliaꝫ unā habuit: ex qua duos filios genuit: alteram fœmellā Promā uocatā: alterum Aoliuꝫ dictum ab ea ciuium multitudine cōuocata. Sed postea mutatis literis Abyllum uocatū. Reliqua uero suis in locis satis ample ac succincte inferius prosequemur.

Intumuere Cures & quos dolor attigit idem:
Tunc primum generis intulit arma socer.
Iamq; fere raptæ matrum quoq; nomē habebant:
Tractaq; erant longa bella propinqua mora.

ANT. FAN. ¶ Intumuere Cures: ab eo q; continet id qđ cōtinet accipimus: & a parte totū: hoc ē Sabinos a Curib⁹ eoꝝ oppido. Cæteꝝ Crustumeni, Ceninēses, & Antēnates: ad quos iniuriæ pars ptinebat bellū mouere. Sed (ut inqt Liuius) nouissimū a Sabinis bellū ortū est: quod multo maximū fuit: ii nihil p iram aut cupiditatē egerunt: nec ostenderūt bellum priusquā intulerunt. Raptæ autem dicunt a Romanis triginta uirgines tantū: quāuis nōnulli raptas fuisse tradiderint. Dxxxvii. alii. Dclxxxiii. ✠ Raptæ matrum quoq; nomē habebāt: omnes raptæ iam fere pepererāt: poterātq; nō solum raptæ: sed & matres uocari.

PAV. MAR. ¶ Intumuere Cures: Diony. inqt: Vbi de raptu uirginū: deq; cōnubiis in urbes pxias rumore uulgatū est: Alias qdē id factū in irā uertit. Aliæ, quo affectu id factū esset cōsiderātes moderate rē tulerunt. Recidit igit res post tēpus aliqđ in bella: alia qdē facilia. Vnum uero cū Sabinis magnū: atq; difficile: sed exitus felix fuit: sicut Romulo prędixerāt Oracula. Et Liui. scri. bella Romanis illata: & Romuli uictoriā de Ceninēsibus, Antēnatib⁹, & Crustumenis, & subsequit: Nouissimū bellū ab Sabinis ortū: multoq; id maximū fuit. Nihil. n. p irā: aut cupiditatē actū est: nec ostēderūt bellū priusq; itulerūt. ✠ Cures: Sabini. a Curibus. ✠ Intumuere: idignati sunt ob eā acceptā iniuriā. ✠ Et quos: illi quos. ✠ Idē dolor attigit: hoc est qbus ea erat iniuria & dolor cōis: Ceninēses, Antēnates, & Crustumeni: quorū ēt uirgines raptæ fuerant. ✠ Tū primū socer: Sabini & alii: quoꝝ raptas filias Romani uxores acceperant. ✠ Intulit arma generis: intulit bella Romanis. Exigit hic locus: ut de Curib⁹ & de Sabinis ipsis aliqd dicamus: ut Var. ipse retulit: quēadmodum ab eius liberto accepimus. Virgo quædā indigena: pcipui generis in templū iuit, Enyalii choreas agens: Enyaliū aūt Sabini: & ab eis discētes Romani Quirinū uocāt: nequaq; certū habētes ipsi. Mars ne sit ille: an alius qdā similes cū Marte honoreshns. Alii. n. de uno Deo bellicoꝝ certaminuꝫ duce utraq; putāt dici noīa. Alii aūt duobus ea diuis bellicis impositis. In hoc itaq; Dei templo saltans puella subito fit diuina. Atq; relinquēs choꝝ in aditū Dei currit: pregnāsq; deide ex Deo: ut oībus uisum est: facta filiū parit, Modiuꝫ noīe, Fabidiū cognoīe: uir factus forma qdem fuit nō hois: sed Diui. Fuitq; bello oium clarissimus. Capit deinde cupido cōdendæ urbis: magnāq; manū cōgregās uicina loca icolentiū. Breui admodū tpe eas cōdidit: q; nūc uocant Cures: hoc noīe (ut nōnulli scribūt) ex Deo: cuius eū filiū sermo erat urbi ipositæ: ut aūt alii tradūt: a cuspide: Quires. n. Sabini cuspides uocāt. Zenodot⁹ aūt Troezenius historicus: Imbricq; gētis idigenas habitasse ait circa agrū Rheatinū uocatū. Pulsos deide illinc a Pelasgis in hāc terrā aduenisse: ubi nūc habitāt: mutātesq; nomen simul cum loco: uocatos esse p Vmbris Sabinos. Cato aūt nomē Sabinoꝝ genti ipositū esse ait: ex Sabino Sāgi Diui gentilis. Hūc aūt Sangū a qbusdā Pistium uocari: atq; in pria eoꝝ habitatōe fuisse asserit uicū quēdā uocatum Testrunā: ppe urbē Amyternā positum: ex quo mouentes tum Sabinos in terrā ait Rheatinoꝝ irrupisse: habitātibus simul cum eo Aboriginibus: urbemq; eorū clarissimam Corynas bello captā occupasse. Atq; ex Rheatino agro colonos emittētes: & alias cōdidisse urbes: in quibus habitabant sine muris, & hāc ipsam, quæ Cures dicunt. Regionem autem obtinere eos distāt ē ab Adriatico quidem mari ducentis ferme & octoginta stadiis. A Tyrrheno uero ducentis & qdraginta. Longitudineꝫ aūt eius esse ait paulominus stadiorum mille. De alio sermone q in historiis est de Laconibus, q illuc se transtulere, diximus in prio libro in eo uersu: Protinus Oebalii rettulit arma tanti. ✠ Iamq; fere raptæ: iā inceperāt raptę matres esse: cū ex Romanis filios peperissent: ptractaq; erant diutius bella. Cūq; sæpe ambiguo Marte pugnatū eēt: deideq; essent acies ad pugnā istructæ: mulieres quarū cā bellum erat: cōueniētes sine uiris in quēdā locum: & consilia cōferētes: ut Diony. refert: in ea fuere sniа: ut uerba ipsa de recōciliatōe apud utroſq; iciperēt. Re ad senatum delata placuit eas legationis munere fungi. Harum princeps Hersylia fuit: q; lōga & miserabili ōrōne postulauit ut uiris suis pacē cōcederēt. Vnde cōmoti sunt Sabinorū animi: & fœdera inita sunt. Plutar. tacuit legationē hāc. Sed inqt: Cum ambæ acies firmato ipetu constitisent: mira res quædā: & spectatione digna stuporē omnibus attulit. Nam raptæ Sabinoꝝ uirgines cum id uidissent: raptis ī ulnis infantibus: passisq; crinib⁹: diuino quodam instigāte spiritu: cū lachrymis: ac gemitu per medias acies peruolāt: exhortātes mō patres: mō uiros: ut fœdatas iam acies dirimerēt: & parcerent sanguini. Cuius rei admiratione moti: sistunt aciem: tela comprimunt: iras mittunt: animos confligunt: cætera paulopost. ✠ Iāq; raptæ: puellę Sabinę. ✠ Habebāt fere: quasi. ✠ Nomen quoq; matrum: iam pepererāt: ut quæ raptæ dicebant: mres quoq; uocabant: qb⁹ iam nati erāt fi. ✠ Et bella ppiqua: bella appinquis: & affinib⁹ illata. ✠ Erāt tracta: pro ptracta: & dilata. ✠ Lōga mora: lōgo tēpore uti & in natali Romano dicti: Pugnatūq; diu dubio discrimine: donec Mater erat: quę uirgo fuit: quæ rapta Sabinis.

ANT. FAN. ¶ Dictã Iunonis in ædẽ:in tẽplũ Iunonis:quo se conuenturas cõstituerãt,cõdixerãtq; Et sane cõditũ qđ in cõi est dictũ:auctore Festo. ℣ Quas iter mea sic est nurus ausa loq; Hersyliã dicit ex qua legim? Romulũ duos filios sustulisse. Sed sciẽdum oẽs uirgines raptas(ut placet Seruio)exceptã Hersylia:quã sublatã a marito Romulus sibi fecit uxorẽ. Hãc qdã aiũt Hostilio claro iter Romanos hominũ nupsisse:teste Plutarcho. Quidã ipsi Romulo immortalitatẽ cessisse:& ex eo Promã & Abyllũ pepisse. ℣ O pariter raptæ:exæquat se iferioribus:ut benuolẽtiã aucupẽt:& qđ uult facilẽ? pluadeat. ℣ Nõ ultra lentæ possumus eẽ piæ:si lẽtæ fuerimus:ac nõ exequamur cito qđ faciendũ est erimus & ipię. ℣ Sed utra Dii sint ꝓ parte rogãdi Eligite: ꝓponit duo quorũ neutrũ eligẽdũ est:ut quęrat tertiũ. i.pax qua nihil est salubrius. ℣ Viduæ fieri malitis an orbæ:uiduę parentũ uictoria occidẽtibus uiris:orbæ uincẽtibus maritis. ℣ Cõsiliũ dederat:quale id fuerat sequẽtia indicant. ℣ Crinesq; resoluunt:ad mouendã misericordiã. ut Interea ad tẽplũ non æq; Palladis ibãt Crinib? Iliacis passis. Liuius: Sabiæ mulieres quarũ ex iniuria bellũ ortũ erat:crinib? ipsis:scissaq; ueste:uicto malis muliebri pauore:ausę se iter tela uolãtia iferre ex trãsuerso ipetu fctõ dirimere ifestas acies. ¶ Nuptę:Sabinæ & cæteræ iã Romanis nuptę. ℣ Cõueniunt:coadunant. ℣ In ædẽ Iunonis:in templũ Iunonis. ℣ Dictã:cõstitutã ab ipsis. ℣ Inter quas:nuptas. ℣ Mea nurus:Hersylia:cuius paulo ante meminimus: quę erat uxor Romuli:iõ nunc Mars suã nurũ appellat. ℣ Sic est orsa loq;:sic fari cœpit. ℣ O pariter raptæ:ꝓponit Hersylia in mulierũ cœtu qõnẽ:cũ utrinq; staret ad prælium instructa acies:cõsultarent quid decernẽdũ esset:an uiduæ fieri uellent:an parẽtibus orbæ. Si enĩ patimur uiros uincere:efficiemur orbæ parẽtibus. Si parẽtes:efficiemur uiduę:ut utrũq; a nobis euitẽt pacẽ iter utrosq; tractemus. Efficax fuit hæc Hersyliæ ꝓpositio:qñ quidẽ utrũq; euitandũ esse facile psuasit. ℣ O raptæ pariter: quæ simul mecũ raptæ fuistis. ℣ Q m tenemus hoc cõe:qm hæc nota oĩbus cõis est:quia simul raptæ fuimus. ℣ Non possumus ultra lentæ:tardæ. ℣ Esse piæ:quasi non possumus ulterius differre & dissimulare pietatẽ:quã hinc parẽtes: hinc exigunt uiri. ℣ Stant acies:quasi iã ad pugnã instructi exercitus:hinc parentũ:hinc uirorũ sunt. ℣ Sed eligite:quasi maturo cõsilio discernite: & deliberate. ℣ Pro utra parte:pro qua duarũ partiũ. ℣ Dii sint rogãdi:an ꝓ uiris:an ꝓ parẽtibus. ℣ Hinc:ex hac parte. ℣ Cõiux tenet arma:quasi hic uirorũ exercitus est instructus: & ad pugnã paratus. ℣ Hinc tenet arma pf:ex altera parte parẽtes armati manus sunt ad pugnã collaturi. ℣ Est quærẽdũ:quasi illud inquirẽdũ qđ melius eẽ ducatis. ℣ An malitis:potius uelitis. ℣ Fieri uiduæ: uiris diuisæ.quasi an uelitis potius amittere uiros. ℣ An orbæ: sine parentibus:orbũ enĩ dicimus re charissima priuatũ.ut qui patrẽ:aut matrẽ:aut filios:quasi lumẽ amisit. ℣ Dabo:ego. ℣ Vobis cõsiliũ forte:ꝙ laudẽ fortitudinis & magnanimitatis mereat. ℣ Et piuz:cũ laude quoq; pietatis. ℣ Cõsiliũ dederat:Hersylia id cẽsuerat ut legationis officium

Hersylia

Conueniunt nuptæ dictam Iunonis in ædem:
Quas inter mea sic est nurus ausa loqui.
O pariter raptæ, quoniã hoc cómune tenemus:
Non ultra lentæ possumus esse piæ.
Stant acies:sed utra Dii sint pro parte rogandi,
Eligite:hinc coniux,hinc pater arma tenet.
Quærendum est,uiduæ fieri malitis,an orbæ.
Consilium uobis forte,piumq; dabo.
Consilium dederat:parent: crinesq; resoluunt:
Mœstaq; funerea corpora ueste tegunt.
Iam steterant acies ferro,mortiq; paratæ:
Iam lituus pugnæ signa daturus erat:
Cum raptæ ueniunt inter patresq;,uirosq;:

sumeret:aut ut poeta & Liui.asserunt:ut in medias acies irent. ℣ Parent:obediũt cæteræ oẽs Hersylia ℣ Et resoluunt crines:dissoluunt & pãdunt capillos. ℣ Et tegunt corpora mœsta:mœstitiã præ se ferẽtia. ℣ Veste funerea: lugubri:q̃lis est usus in funere parentũ,aut uiroꝝ. ℣ Iam steterant acies:de hoc ita Liuius inqt: Sabinæ mulieres quarum ex iniuria bellũ ortũ erat:crinibus sparsis,scissaq; ueste,uicto malis muliebri pauore:ausæ se inter tela uolãtia inferre. Ex trãsuerso impetu facto dirimere infestas acies: dirimere iras:hinc patres, hinc uiros orãtes,ne se sanguine nefando soceri,generiq; respergerẽt:ne parricidio macularẽt partus suos:nepotũ illi:liberoꝝ hi progenie.si affinitatis inter uos: si cõiugii piget in nos uertite iras. Nos causa belli:nos uulnerum ac cędũ uiris ac parẽtibus sum?. Melius pibimus q̃ sine alteris uestrũ uiduæ: aut orbæ uiuamus. Plutar. uero sic loquentes:introducit. Quid mali fecimus uiri? aut quid deliqmus pres? Necdum satis de nobis sumptũ supplicii est:cũ in tm dedecus ac ignominiam deuenimus:ut amisso pudore:& pudicitia alienis uiris raptæ ꝑmeremur:nisi & hanc quoq; supremã oium:ac infelicissimã calamitatẽ:uestro telo:uestro sanguine pferamus. Si uindicandũ erat horũ scelus. Si ulciscenda iniuria. Si redimenda tanto sanguine captiuitas nostra. Cur non ab initio aduersum nequissimos hostes ueniistis? Cur cõtẽpsimus: cum recens erat scelus:& adhuc pudorẽ & uirginitatem nostrã intra sua limina tuebamur. Sed expectastis. i. ut cuꝫ his uiris aliquo pignore deuinciremur. Quo maiori postea mœrore:ac molestia:& maritis iã factis patribus:& uobis afficeremur. Quippe quæ tã nefando prælio: tam infestissimo ferro:cõmuni sanguinis:ac parricidio partus nostros fœdari intueamur. Hæccine est paterna pietas? Hiccine liberorũ amor? Hæccine cõnubii fides? si salutẽ nram petitis:si libertatẽ quæritis:si pietatem colitis:mittite hos animos:mittite hęc arma:quę nõ nisi in generos uestros quasi in proprium sanguinem contulistis. Neue sinite ut sine his uiris uiuamus:ex quibus iam & liberos genuimus:& beneuolẽtiam: & charitatẽ comparauimus. Neue in aliam seruitutẽ ac calamitatem cõcidamus. Hæc Hersylia unaq; cũ cæteris locuta est. ℣ Iamq; steterant acies:instructi suis ordinibus ad puguam fuerant exercitus. ℣ Paratæ ferro:armis exercendis. ℣ Et morti:ad mortem:quasi ad inferẽda,suscipiẽdaq; uulnera,& mortem. ℣ Iam lituus erat daturus signa pugnæ: tuba erat clangore ad pugnã acies moturam: cum primũ insonuisset,cõseruissent manus. Lituus & baculus incuruus:quo sedentes augures auibus templa designabant:& pro tuba etiã incurua ponitur. Virg. Et lituo pugnas insignis obibat & hasta. Et lituus ille Romuli baculus:q post Romulũ in medio incendio integer mansit. Sed de eo alias. ℣ Cum raptæ mulieres:quæ raptæ fuerant. ℣ Veniunt inter patres & inter uiros: irrupuere in medias acies.ut in natali: Tum ꝓperata manus conferta per agmina passis Crinibus ante patres charos: interq; maritos:Germanosq; ruunt:& dulcia pignora natos Ostentant:cælum magnis hinc questibus implent.

Oño Sabinarũ ad prẽsetiã ad maritos

Lituus Romu. ĩ medio incẽdio remãsit integer

¶ Pignora

Liuius ĩprio abur. con. PAV. MAR.

ANT. FAN. ¶ Pignora chara: quia nihil magis amat a parentibus: q̃ filii q̃ sunt pignus parẽti. ℣ Quasi sentirent: quasi intelligerẽt rẽ quã per ætatem re uera intelligere nõ poterant. ℣ Posse coactus erat: exprimẽte uagitu primã auili teram. ℣ Tela uiris, animiq; cadunt: ui pietatis quæ penitus & in penetralib⁹ animi recondit. Liuius: Mouet res tum multitudinẽ: tũ duces: silentiũ & repentina fit qes.

Soceri Generi Auus Nepos

℣ Soceri generis: soceri dicti sunt q̃ sibi generũ associẽt. Generi q̃ assumant generandi causa. ℣ Scutoq; nepotem Fert auus: auus ab quo nominatus putat: q̃ patre antiquior sit. Nepos uero dictus uĩ q̃si natus post.

Sabini Lacædemonis oriũdi Oebalii

℣ Oebaliæ: Sabinę. Vt enim dixim⁹ supra: Sabini uolũt Lacedæmoniogz se fuisse coloniam, unde illud est: Protinus Oebalii rettulit armati. Lacedæmonii autem Oebalii dicti sunt ab Oebalo Argoli filio: qui in Laconia regnauit. Per Sabinas autem siue Oebalias accipe Romanas matronas: quarũ multę a Sabinis progenitæ sunt. ℣ Vel q̃ erat de me feliciter Ilia mater: prima ratio qua matronæ calendas Martias colebant hæc fuit: q̃ Sabinæ strictis mucronibus interpositæ Martia bella finierunt. Secunda est: ut fauore Martis eam felicitatem consequerentur in filiis: quam uidebatur is Deus Iliæ concessisse: quæ a Marte compressa Romulum summæ felicitatis filium peperit. Tertia deinde subiungitur: q̃ mense Martio terra fœcũda est: ẽgles matronæ fieri cupiũt. Itẽ q̃rta: q̃ calẽdis Martiis Iunoni Lucinę tẽplũ datũ ẽ ad Exquias. Addit & qnta: q̃ Mars Iunõis dñi fili⁹: q̃ cõiugiis p̃est.

Cur Matronæ calen. Martias colebant

PAV. MAR ¶ Et tenent in sinu natos: quasi ferunt filios ex Romanis natos cõplexos. legit etiã Ferunt. ℣ Chara pignora: quia nil charius filius. ℣ Vt: posit̃q. ℣ Tenuere medium campi: quasi fuere in medio cãpo: ubi paratæ erãt acies. ℣ Capillis scissis: & passis & scissis crinibus. ℣ Procubuere: inflexere se. ℣ Genu in terrã posito: more supplicum ante Deos & reges summos. & Diony. Post legationem & Herfylię uerba inquit: His dictis p̃cubuerũt oẽs ad regis genua: simul cũ filiis: p̃mãserũtq; humi prostratæ donec eas astantes erigerẽt: moderata oĩa pro uiribus se facturos polliciti. Ita nũc poeta procubuisse eas dicit. ℣ Et nepotes: ipsi infantes: quos in ulnis ferebant mulieres. ℣ Tendebant: extẽdebãt. ℣ Parua brachia ad auos suos: ad Sabinos. ℣ Blando clamore: leni uagitu: quo auorum mentes ad miserationẽ alliciebãt. ℣ Quasi sentirẽt: quasi cognoscerent ipsos: aut quasi sentirent de qua a matribus agebatur. ℣ Qui poterat: ex illis infantib⁹. ℣ Clamabat auum: q̃ erat bimus aut trimus: ut pætatẽ posset uerbum p̃ferre. clamabat auum etiã si uerbũ non p̃ferebat, uagiebat. & allusit poeta ad puerilem uocẽ. nam illa est a. sic prima litera uidebat̃ auum clamare. ℣ Tum denique uisum: quem tandem tum primum uiderat. ℣ Et quinõ poterat tunc uagire: aut clamare. ℣ Erat coactus posse: cogebat̃ a matribus ut uagiret & clamaret. ℣ Tela uiris animiq; cadunt: & Liuius: Mouet res tum multitudinẽ: tum duces, silẽtium & repẽtina fit quies. Inde ad fœdus faciẽdum duces prodeunt. Nec pacem modo sed ciuitatem unam ex duobus faciunt: regnum cõsociãt: imperium omne cõfert in Romã. Ita geminata urbe: ut Sabinis tũ aliq̃d daret Quirites a Curibus appellati. & reliqua eadem fere ab aliis quoq; referunt. ℣ Tela & animi cadũt uiris: cõcidere arma e manibus illoz: & hostiles animi cõmoti supplici filiarum oratione & nepotum aspectu. ℣ Et remotis gladiis: reiectis utrinq; armis. ℣ Soceri: Sabini. ℣ Dãt man⁹ generis: Romanis. ℣ Et accipiũt: q̃ alter alterius dextrã tangebat. Generi autẽ & nur⁹ appellatõe: ut Vlpia. inquit: Sponsus quoq; & spõsa cõtinent. Item soceri & socrus appellatione spõsorum parentes contineri uidẽtur. & titulo de uerborũ signi. Generi inq̃t appellatione & neptis & proneptis tã ex filio q̃ ex filia editarũ: cæterarũq; maritos cõtineri manifestum est. ℣ Et tenẽt: ipsi Sabini parẽtes. ℣ Natas: filias. ℣ Laudatas: dignas laude: aut laudatas: & commendatas ab eaz pietate: quæ bellum dirimerũt & honores ob id habiti, ut ab ipsis. xxx. curiæ denoiarent: licet sint q̃ aliter sentiãt. Præterea ut ab oi labore essent liberæ p̃terq̃ a lanificio. ℣ Auus: Sabin⁹. ℣ Fert nepotẽ scuto: imponebat & ferebat nepotem scuto uelut in cuna. ℣ Hic usus scuti: inferendo in concordia & pace nepotem. ℣ Erat dulcior: q̃ fuerit i discordia: & bello. ℣ Inde: ex illo. ℣ Matres Oebalides: Laconicæ, idest Sabinæ. Nãcut Plutarchus inquit) Sabini Lacedæmoniorũ colonias fuisse uolunt. Sed de hoc in primo latius. ℣ Habent non leue munus: habẽt ipsæ Sabinæ matres: & ab his progenitæ magnum hoc munus. ℣ Celebrate dieꝫ & primas meas calendas: diem calẽdarum Martiarz mihi dicatarz. Sacrificabant Marti matres Romanæ calendis Martiis: nõ q̃d eo die essent Consualia: sed in honorẽ Martis. Nãcut Plutarchus inquit) cõstat tantũ facinus a Romanis ppetratum die octaua ac decima mensis Sextilis: quem nunc Augustum uocant. Qua q̃dem Cõso Consualia festa celebrabant. Hæc ille in uita Romuli. Sed ut ostẽdit in Problematibus Problemate. xlvii. Eo die Cõsualiozz equos & asinos coronis exornãt: & otiari sinunt: & has rõnes adducit. An q̃ Neptuno equestri diem festum agũt. Asinus autem propter equũ pari fruitur licẽtia. An illud potius q̃ instituta nauigatione: cum multa naubus uehertur otium quoddã: ac remissio iumẽtis data est. ℣ Aut quia: hac rõne matres Marti sacrificant: uel quia ausæ ingredi medias acies: bellis finẽ impositere. Vel Iliæ recordatiõe: quæ ex me Romulũ peperit. Aut quia ausæ sunt ipsæ matres. ℣ Cõmitti strictis mucronibus: cõmittere se euaginatis ensibus. ℣ Finierant Martia bella: finẽ imposuerant bellis: q̃bus ego p̃ium. ℣ Suis lachrymis: fletu & querelis suis. ℣ Vel q̃ Ilia uirgo Vestalis: Numitoris filia. ℣ Erat de me mater: pepererat ex me Romulum. ℣ Feliciter: quia felix fuit ille partus: que erat tantam urbem positur⁹. ℣ Matres: Romanæ. ℣ Rite: ex ritu & cõsuetudine. ℣ Colunt sacra & diem meum: celebrãt & sa

Vlpian⁹ de spõsio & spõsa & socero & socru

Ilia uirgo Vestalis

Inque sinu natos pignora chara tenent.
Vt medium campi sciſſis tetigere capillis:
In terram posito procubuere genu.
Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad auos brachia parua suos.
Qui poterat, clamabat auum tũc denique uisum:
Et qui uix poterat, posse coactus erat.
Tela uiris, animiq; cadunt: gladiiſq; remotis
Dantur soceri generis, accipiuntq; manus.
Laudataſq; tenent natas, scutoq; nepotem
Fert auus: hic scuti dulcior usus erat.
Inde diem, primaſq; meas celebrare calendas
Oebaliæ matres non leue munus habent.
Aut quia committi strictis mucronibus ausæ
Finierant lachrymis Martia bella suis.
Vel q̃ erat de me feliciter Ilia mater:
Rite colunt matres sacra, diemq; meum.
Quid? q̃ hyems adopta gelu tunc deniq; cedit:

crificant mihi calẽ. Martiis. ☞ Quid? qꝫ hyems: tertia rõ cur matres celebrant calẽ. Martias: quia tunc est tempus fœcũdum: quo omnia putrescere incipiunt: & procreare suos fœtus. Et quæ fœcunda est: aut fœcunda esse cupit: principium fœcũdi temporis colit: inde matres Marti eo die sacrificant. ☞ Quid? dicam scilicet, ☞ Quod hyems: hyemale tẽpus. ☞ Adopta gelu: quasi quæ terras glacie & niuibus tegit. ☞ Tunc denique cedi: cum ego referã uernum tempus: cedit tunc hyems.

Et pereunt lapsæ Sole tepente niues.
Arboribus redeunt detonsæ frigore frondes:
Vuidaq; in grauido palmite gemma tumet.
Quæq; diu latuit, nunc qua se tollat in auras
Fertilis occultas inuenit herba uias.
Nunc fœcundus ager: pecoris nunc hora creandi:
Nunc auis in ramo tecta, laremq; parat.
Tempora iure colunt Latiæ fœcunda parentes.
Quarum militiam uotaq; partus habet.
Adde, quod excubias ubi rex Romanus agebat:
Qui nunc exquilias nomina collis habet:
Illic a nuribus Iunoni templa Latinis
Hac sunt (si memini) publica facta die.
Quid moror? & uariis onero tua pectora causis?
Eminet ante oculos quod petis ecce tuos.
Mater amat nuptas: matrum me turba frequẽtat:
Hæc nos præcipue tam pia causa decet.
Ferte Deæ flores: gaudet florentibus herbis
Hæc Dea: de tenero cingite flore caput.

ANT. FAN. ☾ Et pereũt lapsæ Sole tepente niues: Virgi. Vere nouo gelidus canis cum montibus humor Liquit. ☞ Vuida gẽma: uuidum est quod aliqd humoris habet intrinsecus. unde uua dicta existimatur: nam humidum ẽ qd humorem habet extrinsecus. ☞ Militiam uotaq;: desiderat mulier partum: sicut & miles prælii: quis non sine periculis illa ad partum: hic descendat ad plius. ☞ Excubias ubi rex Roman⁹ habebat: scripserũt qdaꝫ (ut ait Varro) Exqlias ab excubiis regis dictas. Alii qꝫ excultæ a rege Tullo fuerint. Seruius enim Tullius: quẽ Solinus Exquiliũ dicit Quirinalem & Viminalẽ colles urbi addidit: & auxit Exquilias: teste Liuio: ibiq; ipse cum loco dignitas fieret) habitauit: ubi & Vir. domum habuit: auctore Seruio: iuxta hortos Mecœnatis: qui eo in loco ab eo cõstituti sunt ob aeris salubritatẽ: cum Exquilina regio ante sepulchris uacaret. Ab Exquiliis Exquilina dicta est una quatuor tribuũ: in quas urbs a Seruio Tullo diuisa est. Eæ fuerũt Suburbana, Palatina, Collina, Exquilina. Sane Romulus bello Sabino in Exquiliis excubias egit: inde Exqliæ dictę. ☞ A nurib⁹ Latinis: nurus eo qꝫ nubãt dicunt nomẽ accepisse. ☞ Publica fcã: sacrata: neqꝫ ieni existimare debem⁹ unius diei spacio: & cœptã qdẽ: & pfectã fuisse. Festus auctor ẽ Iunonis ædẽ calẽdis Martiis coli cœptã. ☞ Quid moror? descẽdit ad ultimã rõnẽ: qua docet iure fieri: ut Matronæ calẽdas Martias colant. ☞ Gaudet florentibus herbis Hæc Dea: Iuno floribus gaudet: unde creditur Mars tacto flore a Iunone conceptus. Hunc Festus existimare nõnullos refert Gradiuũ dictum qꝫ gramine ortus sit: quod interpretat (cut idem inquit: & nos diximus supra) quia corona graminea in re militari maximæ honorationis est. Ego ex flore Martem cõceptum fingi existimauerim: quia sæpenumero e re nullius momenti cõcipitur discordia & bellũ oritur.

Vuidũ humidũ

Exqliæ

Nurus

Iunonis ædes

PAV. MAR. ☾ Et niues lapsæ: collapsæ: quia in aquas resolutæ labũtur. ☞ Sole tepente: qui cũ tepidior sit q̃ in hyeme fuerit. ☞ Pereunt: ab ipso Sole liquefactæ. ☞ Frondes detonsę frigore: quæ rigore frigoris deciderãt ex arborib⁹. ☞ Redeunt arboribus: quia renasci incipiũt. ☞ Gemma uuida tumet in palmite uitis: turgescit in ipsis uitiũ sarmẽtis: uuidũ dicimus quod habet humorẽ interius: sicut uua. humidũ uero quod exterius. Gẽma pro oculo uitis ponit: ut in primo diximus: ipse tamẽ nõ potest dici uuidus: sed ex eo uuida nascũtur. ☞ Palmite tenero: dixit p pterredeũtẽ succum. ☞ Et herba quæ diu latuit: hoc est p hyemẽ sub terris fuerat. Latuerat tñ aut semẽ aut radices: herba uero aruerat. ☞ Inuenit herba ipsa fertilis uias occultas: nam subterraneas. ☞ Qua: pte. i. hoc est quibus uiis. ☞ Tollat se in auras: emergat in aera & attollat se. ☞ Nunc: uerno tẽpore. ☞ Nunc: in uere. ☞ Ager est fœcũdus: parit fœtum: quia nascunt & crescunt fruges in spicas. fœcũdus a faciẽdo dr qꝫ fructum faciat. ☞ Nũc est hora: est tẽpus. ☞ Creãdi pecoris: redit enim amor & cõiunctionis appetitus pecoribus ipsis: & quod quidẽ: ut Cicero ostendit: Cõmune ẽ omniũ animãtium ꝓcreandi cã: pariunt ergo uerno tẽpore pecora: pcipue & hedi & agni. ☞ Nunc auis parat in ramo: in ramis arborum. ☞ Tecta & larem: tecta ut sit sub frondibus. Larem: nidum ut pariat in eo: & educet pullos. ☞ Iure: merito igit. ☞ Parẽtes Latię: Romanæ mulieres. ☞ Colunt fœcunda tẽpora: celebrant principiũ ueris: hoc est calẽ. meas: quę tpa sunt fœtus referentia. ☞ Quaꝫ: mulieres. ☞ Militiã & uota habet partus: quasi quaꝫ studium & uotum est ipsa in pariendo fœcũditas: nam ꝓ militia laborẽ partus significat: ꝓ uoto desiderium: qm̃ partus mulierũ laboriosus est & desideratus. ☞ Adde qꝫ excubias: quarta rõ: qa calendis Martiis in ualle Exqlina nuptæ tẽpliũ Iunoni Lucinæ dedicarũt: ꝓ assequẽda fœcũditate: de quo latius dixim⁹ superiore li. Cũq; Iuno p̃sit nuptis: & sit Martis mr: iure ob Martis reuerẽtiã Marti mulieres calẽdis Martiis sacrificãt. Adde qd ubi rex Romanus agebat excubias: uigilias: & custodias: & superiore libro dixim⁹ auctore Varrone: Exqlias dictas ab excubiis regis: uel ab eo qꝫ excultæ a rege Tullo essent. ☞ Qui collis hꝫ nunc noia exqlias: uocant nũc exqliæ ab excubando; seu excolendo. ☞ Illic: in exquiliis. ☞ A nuribus Latinis: mulierib⁹ Romanis. ☞ Sũt facta tẽpla publica Iunonis: publice fuere cõsecrata tẽpla Iunonis Lucinæ: de qb⁹ supius. ☞ Hac die si memini: calẽdis meis si recte recordor. ☞ Quid moror? qd detineo te i mora. ☞ Et onero tua pectora uariis causis: quasi cur affero tibi tot rõnes. ☞ Quot tu peris: quasi rõ huius rei. ☞ Ecce eminet añ oculos tuos: ecce tu me uides Iunonis filiũ: q sum huiusce rei cã. ☞ Mater: Iuno. ☞ Amat nuptas: p̃est cõnubiis: & nuptę sunt illi curæ: qa eas amat. ☞ Turba matrũ frequẽtat me: celebrat diẽ mesi: & frequẽtes eunt mr̃es in ædẽ meã ☞ Hæc cã tamẽ pia: qua pię mr̃es me colũt. ☞ Præcipue: quasi in primis. ☞ Decet nos: & me & mattẽ: aut me Iunonis filium. Mars. n. ex Iunone & gramĩe natus ẽ: ut iserius dicem⁹. ☞ Ferte Deæ: hortat nuptas ut Iunonẽ colant: ferãtq; capita sertis coronata: p̃cẽturq; ut parturiẽtibus adsit: quo sine dolore possint partum edere. ☞ Ferte: offerte. ☞ Flores Deæ: Iunoni Lucinæ. ☞ Hæc Dea: Iuno. ☞ Gaudet herbis florẽtibus: gaudet offerri sibi flores: & floridas herbas. ☞ Cingite: coronate. ☞ Caput: uestrum. ☞ De tenero flore: sertis ex tenellis floribus cõtextis.

Gẽma ꝓ oculo uitis

Quare calen. Martiæ dicatæ sint mulieribus

☾ Tu nobis

ANT. FAN. ¶ Tu nobis lucem Lucina dedisti:quia ope Iunonis Lucinæ partus in lucem edit. ℣ Si qua tamẽ grauida est:nõ expectẽt quæ grauidæ sunt pariẽdi tẽpus: ut sic dicant Iuno Lucina fer opẽ:serua me obsecro: sed incipiãt calendis Martiis p̃cari Iunonẽ:ut cũ tẽpus aduenerit pariendi eius ope partus molliter emittat. ℣ Quis mihi nunc dicet quare cęlestia Martis Arma ferãt Salii: Mamuriumq; canãt:anno octauo regni Numæ cum pestis Italiã occupans, Romã quoq; inuasisset: ferunt breue scutum e cælo lapsum in Numę manus:q se ait ex Egeria:musisq; audisse scutum ad urbis salutẽ missum seruari oportere: aliis undecim ad eius similitudinẽ factis:quib⁹ id misceret ne internosci posset.

Ancilia Martis ferũtur a Salis calen. Mar.

Scutũ e cælo lapsum Salii

Dicite, tu nobis lucem Lucina dedisti:
Dicite, tu uoto parturientis ades.
Si qua tamen grauida est, resoluto crine precetur:
Vt soluat partus molliter ipsa suos.
¶ Quis mihi nunc dicet quare cælestia Martis
Arma ferant Salii? Mamuriumq; canant?
Nympha mone nemori, stagnoq; opata Dianæ:
Nympha Numæ coniux ad tua festa ueni.

Datum est igit negocium Mamurio inclyto fabro:summoq; artificibus cæteris diffidẽtibus, desperãtibusq; ut similia eius ancilia fingeret. Quod opus cũ ille arte exquisitissima absoluisset ita:ut neq; ipse Numa iã scutum cæleste dignosceret:& ei quodcũq; peteret p̃miũ se exhibiturũ pollicereť:artifex nõ pecuniã sed gloriã p̃ mercede petit:ut uidelicet Salii iter carmina suũ nomen caner ẽt:qd per multa tpa obseruatũ est. In Saliorũ enim carmib⁹ cũ Pyrrhichii modulo absolutis Veturius Mamurius canebat. Licet qdam dixerint ueterẽ memoriam cani:ut Plutar.& Var. scripsere. Eidẽ Mamurio legimus diẽ cõsecratum esse:quo pellẽ uirgis feriebãt ad artis similitudinẽ. Constat aũt Salios Ancilia custodisse:quæ hoc tpe circũferre cõsueuerũt. Erãt.n. Martis sacerdotes a Numa cõstituti:ac dicti Salii:nõ(ut qdã fabulãt)a uiro Samothrace seu Mãtineo:sed a saliẽdo:q̃(ut inqt Seru.)circa aras saliant & tripudiẽt. Id enim in sacris quotannis & facere solent & debent:ut inqt Var. ubi suauiter mouebantur cõuersiones ac mutatiões celeri & crebro numero robuste, leuiterq; reddentes. Saltabat aũt in religionibus:teste Seruio:qa nullam maiores nostri corporis partẽ esse uoluerũt:quæ nõ sentiret religionẽ. nã ut cantus ad animũ: ita saltatio ad mobilitatẽ corporis ptinebat. Hic sacerdotes(ut ait Plutarchus)iduti puniceis tunicis:æneisq; balteis succincti æneas capitum galeas ferebãt:ac paruis gladiis arma pulsabant:qbus fm Liuium Numa tunicæ pictæ insigne dedit:& sup tunicam æneum pectoris tegmen:iidem dextra uirgam:læua peltam gerebãt. de qua loco suo dicemus. Virg. eos Herculi dedit q̃is antiquitas sacrauerit Marti. ut Tum Salii ad cantus incensa altaria circum Populeis adsunt euincti tẽpora ramis. Qd recte poetam fecisse Macrobius docet:q̃ Hercules apud pontifices idem:qui & Mars habebat: & Chaldæi stellam Herculis uocent:quam reliqui oẽs Martis appellãt.

Saliorũ numer⁹

Saliorum numerũ Tullus Hostilius dicit duplicasse cuz Numa. xii. tãtum ex patriciis iuuenes spectatissimos ad id sacerdotium legerit: quod quanti fuerint hinc facile coniectare licet. Quod Appius Claudius ut triumphalis Salius usq; ad senectutem fuit: & pro gloria obtinuit q̃ inter collegas optime saltaret. Neq; abhorruisse ab eodem sacerdotio dicuntur: Africanus & L. Florius Bibaculus:quorũ posterior tulit Ancilia: pręcedentibus sex lictoribus cum prætor esset. Hinc epulæ splendidæ atq; opiparæ ab Horatio Saliares dicũtur. ut Nunc Saliaribus ornare puluinar Deorum tempus erit dapibus sodales. Saliebant autem hi sacerdotes non solum circa aras:sed per urbem. xii. Ancilia circunferentes: ne illa fir

Saliares epulæ

mo intuitu cerni possent. ℣ Nympha mone:iuocat Egeriam omnium Numæ cõsiliorum cõsciam:cũ qua is credi uoluit se habere cõgressum ac frui secreto eius colloquio:ut cõsilia qbus resp. ab eo rege administrabat maximam auctoritatẽ haberent. Cæterum nõnulli eũ hydromantia usum existimant:ut futura p̃nosceret. ℣ Nemori, stagnoq; opata Dianæ: Artemisium dicit Dianæ lucũ: ut inqt Strabo:cuius tẽplũ silua circũdata:cui lacus more pelagi fluctuans adiacet. Dicebat aũt id templum ædificium Tauricæ: ubi Orestes Dianæ simulachr̃ collocauit:qd e Scythia Taurica credit attulisse: sic dicta a Tauris loco eius regiõis:ut Est locus i Scythia Tauros dixere priores. Id simulachrũ fasce cælatũ dicit:quo tẽpore ab Oreste surreptum est. unde Dianã fascelidem perhibẽt nuncupataz: eadem & Aricina dicebat: q̃ haud longe esset ab Aricia. Item(ut qbusdam placet)nemorensis a nemore Aricino. De quo ait Lucan⁹: Q ua sublime nemus Scythicæ q̃ regna Dianæ. Et Cato in primo originũ:teste Prisciano: Lucum Diantũ in nemore Aricino Egerius Libius Tusculanus dedicauit. Hunc Artemisium ueteres dixerũt a Diana:quæ Artemis dr̃ auctore Macr. quasi ærotemis: idest aerẽ secãs. ipsa. n. est Luna:ut diximus supra. Vult aũt Egeriam esse Dianæ Aricinæ ministraz. Vnde ait: Operata:qd̃ interdũ de sacris dr̃ auctore Seruio:est sane Aricia oppidũ nõ longe ab urbe:a qua distare dr̃ ad decẽ mil. a passuum. & prope Albam:a qua distat stadiis. xx. In eius nemore oppidum esse aiunt:quod hodie dr̃ Cynthianũ.

Artemisium

Taurica à tauris

Falcelis Nemorẽsis dicta

Artemis

Opari

Aricia

Cynthianum

¶ Dicite: uos nuptæ. ℣ Tu Lucina dedisti nobis lucẽ:gaute duce ad lucem uenimus. superiore libro diximus Iunonem Lucinã Dianam esse:licet Diodo. Lucinã Iunonis filiam dixerit. & alio in loco poeta Lucinã a Iunone missam, & hic pro Iunone intelligi uelle demonstrat. tõ est quæ ex Macro. sumitur: Veteres putasse Iunonem & Lunam eandẽ esse: quia Luna p aerem meat:unde ἀερτεμιν nuncupauerũt ἀεροτομην:qd̃ aera secat. & Iuno aeris arbitra est:cui mẽsium initia cõsecrauerũt. ut in. i. libr. diximus: Dicite tu Iuno. ℣ Ades uoto parturiẽtis:cum a parturiente uocaris fer opem & serua illam. ℣ Tamẽ si qua est grauida:cum calẽ. Mar. ita Iunonẽ nuptæ p̃cari debẽt si qua ex his grauida esset. ℣ Precẽť crine resoluto: crinibus solutis & passis. ℣ Vt illa: Lucina. ℣ Soluat partus suos:iclusum partũ soluat ut edere possit. ℣ Molliter i leniter & sine ullo dolore. ℣ Quis mihi nunc: hactenus est Marte locutus est: nunc scripturus festũ Saliorũ Egeriã nympham implorat. de qua paulopost. Et(ut supius diximus)Numa sacroz̃ istitutiões in octo ptes diuisit. Sexta pars(ut Alycarnaseus inquit)his distributa est:qui uocant a Romanis Salii:quos Numa ex patriciis creauit. Iuuenes. xii. spectatissimos deligens:quorum sacra manebant in palatio:uocatiq; Palatini:hi quidem Agonales:a qbusdã Collini dicti:quoz̃ sacrariũ erat in Collino mõte post Numã ab Hostilio rege conditũ ex uoto. Hi Salii oẽs saltatores & laudatores armatoz̃ Deoz̃. Tũicas uersicolores balteis succincti æneis:apices capitibus ponentes pileos altos:q̃s os Græ. cirbasias appellant: accincti oẽs gladio:dextra lanceã, aut uirgã tenent:læua peltam Thraciã:ea est scuti cuneati specie arctiora habẽtis latera:q̃lia ferũt apud græcos:q Curetũ sacra pficiũt:unsi inesse dicunt cælo demissum:inuẽtumq; in regia Numæ:

Diodorus ait Lucinã fuisse filiã Iunonis

Pileos cirbasias

nemine inferẽte:nec uisa apud Italos tali forma: Veritũ Numã insidias & furta:Ancilia huic cęlesti similia multa parasse dicũt.Cum Mamurio quodã opifice:ita ut incerta insidiaturis & ideſcreta fieret diuini illius natura: nec internoſci poſſet:& reliqua.Hæc aũt a poeta multis uersib⁹ explicãtur.Festũ uero ipſum calẽdis Martiis celebrabatur.Sed cætera q̃ ad rem faciũt suis i locis referem⁹. ☞Quis nũc dicet mihi: q̃si a quo discer̃ potero.☞Quare Salii Martis:qui sacerdotes sunt Martis.☞Ferãt arma cælestia:ancilia ipſa:& illud qđ e cælo cecidit.☞Mamuriumq; canant: cantãdo Mamurii nomen repetunt. Voluit.n.ipſe Mamurius in mercedem clypeorũ: quos fecit instar illius cælestis: canti carminibus Saliorum.

Vallis Aricinæ silua præcinctus opaca
Est lacus:antiqua relligione sacer.
Hic latet Hippolytus loris distractus equorum:
Vnde nemus nullis illud aditur equis.
Litia dependent longas uelantia sepes:
Et posita est meritæ multa tabella Deæ.
Sæpe potens uoti frontem redimita coronis
Fœmina lucentes portat ab urbe faces.
Regna tenent fortes manibus,pedibusq; fugaces:

Sed de eo paulo inferius.☞Mone:instrue: & doceas tume.☞O nympha:& piphrasi Egeriã ostẽdit:de qua paulopoſt.☞Operoſa:officioſa.☞Nemori & ſtagno Dianę: qa nympha est fontis:q in nemore Cynthiæ est:ubi nũc oppidum appellat Cynthianus:cuius fontis riuulus stagnum init ppe Ariciã.☞O nympha:o Egeria.☞Coniux Numæ:cũ qua Numa cõgressum se habẽ dicebat.☞Veni ad tua festa:ad ea festa que tuo cõsilio sunt instituta.

ANT. FAN.

¶Antiqua religiõe:quia Orestes in eo luco cũ Iphigenia sorore tẽplũ sacrarũt:q̃ necesse est fuisse paulopoſt Troiam dirutam.& lõge ante Romã cõditã.Nota sunt quæ de Oreste poetæ fabulant:q̃uis multa sint: quorum Sophocles & Euripides meminerunt. Vnde illud est: Scriptus & ĩ tergo nec dum finitus Orestes. ☞Hic latet Hippolytus &c.cum Hippolytũ equi traxissent,laceraſſent q̃:Diana eum ab inferis per Aesculapium reuocauit: ac Nymphæ cõmendauit Egeriæ:& Virbium quasi bis uirum uocari iussit.Sed re uera(ut inqt Seruius)Virbius est numẽ Dianæ coniunctũ:ut Veneri Adonis. Nec nos moueat Horatius:qui ait:Infernis Neq; in tenebris Diana pudicũ Liberat Hippolytũ:quẽ Virgi.scribit: Ad sidera rursus Aetherea:& superas cæli uẽisse sub auras Pęoniis reuocatũ herbis & honore Dianæ. Nõ.n.qđ Horatius dicit ad illud referri debet:qđ post distractionẽ quã ab equis ẽ passus Hippolytus in uitã restitutus dicit: sed ad cõditionẽ mortalitatis:quã ante reuocationẽ effugere nõ potuit fauore Dianæ,is fuit Thesei filius ex Antiope:siue Hippolyte Amazone:qui apud Pyttheũ Trœzenæ educatus est.De qua Oui.Hic tecũ Trœzena colam Pyttheia regna.☞Vnde nemus nullis illud adit̃ equis: Virgi.in.vii.Aene.Vnde etiã tẽplo Triuiæ,lucisq; sacratis Cornipedes arcentur equi:qđ littore currũ:Et iuuenem monstris pauidi effudere marinis.Idẽ & scripsit Callimachus: teste Seruio.☞Litia dependent lõgas uelantia sepes:tabellæ pictæ ac litio suspensæ ab his qui uota soluerunt.Quod & maiores nostri facere consueuerũt.

Hippolytus Aricię latuit Virbius

Tabellæ pictę in tẽplis Lien Fœminæ accẽsis facibus Aricia currebant

Vnde illud est Tibulli:Nam posse mederi Picta docet tẽplis multa tabella tuis.& hac ætate non pauci faciunt. Scimus autem Dianã morbo affectis opẽ; afferre. Quare Siculi eam(teste Diomede) Lien appellarunt a potyllo.i.soluo:quasi solutricem malorũ:q̃ ea placata laborãtes morbis finem malis inuenerũt.☞Potens uoti:fœmina uoti cõpos:& consecuta quicquid petiit a Diana:sæpenumero accensis facibus ex urbe Roma confert se ad Artemisium:ut agat Deæ gratias uel uota persoluat. ☞Regna tenent manibus fortes:pedibusq; fugaces:Sacerdos Dianæ Aricinæ rex olim dicebat. Vnde illud est: Immittis Aricia regni.Et Suetonius ait in Caligula:Nemorensi regi q̃ multos iam annos potiretur sacerdotio ualidiorem aduersarium subornauit.Erat autem hic sacerdos fugitiuus.Fuit enim in hoc templo post mutatũ ritum sacrificiorũ arbor quædam(ut scribit Seruius)de qua infringi ratum non licebat.Dabatur tũ fugitiuis potestas: ut siquis inde ramum potuisset auferre:monomachia.i.singulari certamine cũ tẽpli sacerdote pugnaret:qui fugitiu⁹ erat(ut quidam putãt)ad imaginẽ fugæ Orestis: qui post occisum regẽ Thoantẽ in regione Taurica cũ sorore Iphigenia fugit:& simulachrum inde sublatũ haud lõge ab Aricia collocauit. Dabatur autẽ facultas dimicãdi:quasi ad pristini sacrificii reparationem:apud Tauros.n.Diana humano sanguine placabatur:cui translatæ in nemus Aricinũ seruos tantũ aliquando imolarunt. Sed cum postea Romanis sacrorum crudelitas displiceret:Diana ad Laconas translata dicit: ubi sacrificiorũ consuetudo adulescentulorũ uerberibus seruatur:qui(ut scribit Cicero in.ii.Tuscu.quęstionum) ad aram sic uerberãtur: ut multus e uisceribus sanguis exeat:quorũ nemo exclamatur:nemo ingemiscit:cũ quidam uerberibus afficiantur ad necẽ.Eũdem templi sacerdotem fugitiuum fuisse Strabo quoq; testatur his uerbis:Barbaricus quidam Scytharumq; circa templũ mos obtinet: qui enim uictimæ mactator prius extiterit,sacerdos instituit̃:fugitiuus quidã uir gladiũ tenens & insultus semp circũspectans ad tutãdum strenue paratus. Sane mutatum sacrificii ritũ ostẽdit Virg.in.vii.Aene.cũ ait:Pinguis ubi & placabilis ara Dianæ.Sciendum igitur fugaces pedibus hic accipi fugitiuos:quia nõ nisi fugitiuus sacerdos siue rex creari poterat. Nam si diceres regnum tenere strenue pugnantes ac celeriter fugientes: non recte acciperes sensum auctoris:reluctareturq; tibi & Seruii & Strabonis auctoritas.Quomodo enĩ ad tutandum strenue paratus est qui fugit?uel quomodo fugitiuum uocat Seruius: qui cum sacerdote regnum obtinente nondum monomachia pugnauit?

Rex nemorẽsis

Orestis fuga Dianæ Tauricæ sacrificium

PAV. MRR.

¶Vallis Aricinæ silua: relaturus poeta:q̃ & ubi sit Egeria: facit topographiam: hoc est loci descriptionem.Locum enim esse dicit in Aricina ualle: ubi latet Hippolytus: & Dianæ simulachrum est ex Taurica aduectum: cui mitiore iam ritu fiunt sacra: inde riuulus defluit:aq̃s Egeria suggerit: quæ musis grata Numæ uxor & consiliũ fuit.Sed quoniã exigit locus ut de Egeria dicam⁹: de ea plura repetẽda sunt.Numa accepto imperio effrenum populũ religione compescuit:de Egeria(ut Dionys. inqt)sermonẽ cõfinxit.Quo facilius ipm attẽderẽt:q diuina uerebant̃:& iposita ab eo leges prõpte susciperent tanq̃ a Diis latas.Imitatus exẽplũ Minois Cretẽsis & Licurgi Lacedæmonis:quorũ alter colloquio se frui Iouis aiebat:pergẽs in Dictæum mõtẽ:ubi Iuppiter educat⁹ẽ: descendebat in specum sacram: ubi leges componens: quas a Ioue accipere affirmabat:illas ad populum ferebat.Licurgus Delphos pfectus:doctum se esse ab Apolline dicebat legum constitutionẽ: quas Lacedæmoniis tradebat.Sic Numa Egeriã Deam præferebat:&c.Et Liuius inqt:Simulat sibi cũ Dea Egeria cõgressus nocturnos esse. Eius se monitu quæ acceptissima Dijs essent sacra

Licurgus dicebat se doctus esse ab Apolline Delphico leges

sacra istituere. Et Lactã. ille Firmi. cõ antiquoꝝ sacrificia dãnet: sic inquit: Hagꝝ uanitatũ apud Romanos auctor & cõstitutor Sabinus ille rex: q maxime aios hominũ rudes: atq; impitos nouis supstitionibus implicauit. Quod ut faceret aliq̃ cũ auctoritate simulat cũ Egeria nocturnos se hẽre congressus. Erat q̃dã spelunca popaca in nemore Aricino: un̄ riuus penni sõte manabat. Hucremotis arbitris se inferre cõsueratiut mentiri possit monitu Deæ coniugis ea sacra populo se tradere: quæ acceptissima Diis eẽnt: uidelicet assutiã Minois uoluit imitari: q se in antrũ Iouis recõdebat: & ibi diu moratus leges tanq̃ sibi a Ioue traditas asserebat: ut hoies ad parendũ nõ mõ impio: sed ẽt religiõe cõstringeret. Nec difficile sane fuit pluadere pastoribus. Itaq; Põtifices: Flamies: Salios: Augures creauit: Deos p familias descripsit. Sic nouos populi feroces aios mitigauit: & ad studia pacis a rebꝰ bellicis auocauit. Sed cũ alios falleret: seipsum tñ nõ fefellit. Nã post annos plurimos: Cornelio, & Bebio consulibus in agro scribæ Petilii sub Ianiculo: Arcæ duę lapideę sunt repte a fossoribus: quaꝝ in altera corpus Nũæ fuit: in altera septẽ libri Latini de iure põtificio. Itẽ Græci totidẽ de disciplina sapiẽtiæ scripti. Quibꝰ religiões: nõ eas mõ quas ipse istituerat: sed oẽs præterea dissoluit. Quare ad senatũ delata: decretũ est hi libri abolerẽtur. Ita eos Q. Petilius p̃tor urbanus in cõcione populi cõcremauit: & reliqua. ¶ Est lacus præcinctus: circũdatus. ¶ Silua opaca: umbrosa. ¶ Vallis Aricinæ: ab Aricia: q̃ distat ab Alba uiginti stadiis. ¶ Sacer antiqua religiõe: hoc ideo dictũ: q̃ cõsecrata ibi ara Dianæ ante Alba conditã. Nam cũ Iphigenia, cuius i primo libro meminimus, pẽsset aræ Dianę Tauricæ in Scythia: ubi hospites mactabant: appulit illuc Orestes: cui cũ eũ agnouisset, pepcit. Querẽtibus Scythis illã Orestem non mactasse: tumultũ uerita aufugit noctu cũ fratre: ablato Dianæ simulachro: uenitq; in Italiam: & in silua Aricina templum Dianæ consecrarunt. ¶ Hic: in hac silua. ¶ Latet Hippolytus: Thesei ex Hippolyta siue Anthiopæ filius. ¶ Discerptus Ior, habenis. ¶ Equoꝝ. i. ab eqs frenatis & loris iplicitis tractus, laceratusq; est: & q̃is Cicero fabulã eẽ putet: historia tñ fuit: sed in Tragœdias sic & in fabulas relata. Phędra Deucalionis Cretẽsis filia: Thesei uxor: ob denegatũ ab Hippolyto concubitũ: eũ uiro appetiti cõcubitus falso accusat. Theseus cũ eẽnt sibi tria uota a Nepiuno cõcessa: ut i fabulis est: Hippolyti iteritũ optauit: de quo apud Annæũ in Tr. Genitor æquoreus dedit: Vt uota prono trina cõcipiã Deo: Et inuocata munꝰ hoc sanxit stygе: En pge donũ triste regnator freti: Nõ cernat ultra lucidũ Hippolytus diem: Adeatq; manes iuuenis: irato patre. & reliqua. At Neptunus monstrũ ingẽs imisit: quo exterriti eq Hippolyti: fugientes eum disiecere: & loris implicitũ lacerauere. Sed ut in historiis legimus: Cũ ferreẽ curru Hippolytus: ei audita nouercæ calũnia labẽti aio: frena e manibus exciderũt. Turbati equi: excussis habenis: currũ pręcipitem egerunt. Quo effracto Hippolytus uestibus implicitus: atq; ad terrã delatus interit. Poetæ uero eũ Aesculapii ope reuixisse dicũt: Virbiũ mutato nomine appellatum: de quo alio loco dicetur. Retinereq; Dianam Aricinam eum apud se dicunt. Alii Egeriæ cõmẽdatum: quod ostendit etiam Vir. in fine septimi Aeneidorum, cũ dicat: Egeriæ nemoriq; religatũ. Appellatũq; Hippolytũ uolũt: ab ἵππος equꝰ: & λύω lacero: seu discerpo. ¶ Vnde: ex quo. ¶ Illud nemus: Aricina silua. ¶ Adit nullis equis: ex eo qđ equi iuuenẽ discerpserunt: illud nemus ingredi non possunt. & Virgi. Vnde etiam Triuiæ templo lucisq; sacratis Cornipedes arcentur eq: q̃ littore circũ: Et iuuenem monstris pauidi effudere marinis. ¶ Litia dependẽt uelantia: tegẽtia. ¶ Longas sepes: alligabãtur tabellæ inscriptæ litiis: & appendebant sepibus: uota testantes. Sepem a sepiendo dicimus: & plura sunt genera sepimentorum: de quibus agit Varro in re rustica. ¶ Et multa tabella: inscripta nominibus seruatorũ. ¶ Est posita meritæ Deæ: Dianæ quę uota exaudiunt. ¶ Sæpe fœmina potens uoti: hoc est uoti cõpos. ¶ Redimita frontẽ coronis: hoc est coronata. ¶ Portat faces lucentes ab urbe: portat faces accensas ex urbe Aricia cũ assecuta esset, qđ uoto optabat. ¶ Regna tenent fortes: regnum appellat poeta: eo q̃ sacerdos Triuiæ illic rex uocabatur: & sicut dicimus Ariciam nemoralem: ita & regem nemorẽsem: & regna Dianæ dicta. Lucanus in tertio Pharsaliæ: Qua sublime nemus: Scythicæ qua regna Dianæ. & in sexto: Parua Myceneæ quãtum sacrata Dianæ Distat ab excelsa nemoralis Aricia Roma, & Suetonius in uita C. Caligulæ: Nemorẽsi regi quod multos iam annos potirẽt sacerdotio: ualidiorem aduersarium sobornauit. sic & Naso regna dixerat. ¶ Fortes: ergo. ¶ Manibus tenẽt regna: ipsius Dianæ. ¶ Et fugaces pedibus: ille. n. efficiebat rex: qui & uiribus corporis: & pedum celeritate præstaret. opus. n. erat dimicatione: & qui ualidior erat: alterũ pellebat. Strabo cũ de hoc agit: ita inquit: Est & Dianæ lucus: idest Artemisium: sic. n. uocant: e finistra uiæ regiõe: ex Aricia ad Aricinam siluam cõlcendentibus: quod templum nominant ædificium Tauricæ. Nam barbaricus q̃dam: Scytharũq; circa tẽplum mos obtinet. Qui enim uictimæ mactator prius extiterit: Sacerdos instituitur: fugitiuus quidã uir: gladium tenens: & insultus semper circũspectans: ad tutandum strenue est paratus. Templum autẽ silua circundat: cui lacus instar pelagi fluctuãs adiacet. Circũcirca montanũ imminet supercilium cõtinenter: unũq; prælтum. Caua inde regio templum, aquamq; excipit. Fontes spectare licet: e quibus lacus expletur. Horum sacra sub cuiusdã Dæmonis appellatiõe hñt: hoc in loco scaturigines obscuræ sunt: & reliqua. Hæc uerba Stra. indicant eum lacum montibus circundatum: qui est ultra Albam. ubi est ab uno latere oppidũ Cynthianum: ab altero nemus: sic enim alterum oppidum nunc uocant. His in locis aliquando adulescenti mihi delitiæ fuerant æstiuæ: nam diu ab illis abfui. Verum in eodẽ tẽplo olim humana uictima immolabat. Sed cum postea (ut Honoratus inqt) Romanis sacroꝝ credulitas displiceret: quãquã ferui imolarẽtur ad Lacõias ẽ Diana trãsla ta: ubi sacrificii cõsuetudo adulescẽtulorꝝ uerberibus feruat: q uocabat βωμοι καὶ ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, i. ara: καὶ αἰκία idest uerberatio, ærmuna, supplicium: quia aris suppositi contendebant: qui plura possent uerbera sustinere.

Libri numæ Põpilii inuenti in arca

Quare Hippolytus est dictus ẽt quare Virbius

Tẽpli nemora Dianę Tauricæ

Cynthianũ oppidum

¶ Et perit exemplo post modo quisq; suo: qui cæde alienа rex Nemorensis creatus est: cum occurrit fortior aduersarius: priuatur & regno & sacerdotio dum interficitur: quemadmodum & ipse alium interfecit. ¶ Incerto murmure: q nix percipitur sensu auriũ. Hic riuus fluuit e fonte cuius nympha putatur Egeria.

ANT. FAN.

¶ Et quisq; ex illis regibus nemorẽsibus. ¶ Possmõ perit suo exẽplo: qa ualidior alios opprimit. ¶ Defluit: p lucũ Cynthiæ. ¶ Riuus lapidosus: inter lapides fluẽs. ¶ Incerto murmure: quasi tã leui susurro: ut uix auribus percipiatur. ¶ Inde: ex eo riuulo. ¶ Sæpe bibi, sed exiguis haustibus: bibi sæpe sed parum aquæ hausi,

PAV. MAR.

ANT. FAN.

¶Dea grata Camœnis:Liuius:Camœnis eum lucum sacrauit:q̃ dearum sibi consilia cum coniuge sua Egeria essent.Plutarchus in Numa:Præterea opus esse camœnis locum eum:& quæ circum locũ prata sunt sacrare: quo frequenter ad suum congressum ueniãt.Hæc Numa ex Egeria audisse apud eũdem inquit auctorẽ.Lege utrũq. ¶Principio nimium promptos ad bella Quirites Molliri placuit iure, Deũq̃ metu:docet quale fuerit Numæ studium:a popu.Ro, seritas religione mollita est,& ad quietem redacta.unde illud est Horatii: Romulum post hos prius:an quietum Pompilii regnum memorẽ? deinde ut ostendat cur Salii ferentes Ancilia Mamuriũ canant:dicit regnante Numa largissimas pluuias cum fulminibus decidisse:& suasisse Egeriam Numæ ut fulminum expiationẽ a Pico & Fauno peteret:a quibus Iuppiter secreta quadã arte elicitus:expiandi fulminis ritum Numam edocuit:eiq̃ pollicitus est certa se Romani imperii pignora traditurũ.Vnde cũ Numa cõuocato populo rem diuinã ageret: breue scutũ e cælo delapsum est:ut diximus supra.Hunc regem cõstat iustitia,prudẽtia,& religiõe excellentissimũ fuisse: ac po.Ro.traduxisse ad pacẽ & sacrificia celebrãda: cum omnẽ diuini cultus institutionẽ in octo ptes distribuisset: quaꝝ meminit Diony. Tricurionũ, Flaminũ, Ducũ, Celerũ, Augurũ,uirginũ Vestaliũ, Saliorũ, collegii Fecialiũ & Pontificũ. Vnde tantæ apud externos populos auctoritatis fuit:ut nemo eo regnante Romanis bellũ intulerit. Hæc ita uulgata sunt:ut referri a nobis superfluũ uideatur. ¶Inde datæ leges:sine quibus pax esse non põt: quæ nisi forent uiolentia sibi omnia uendicaret. ¶Armisq̃ potentius æquum est:plus q̃ arma æquitas potest. Sane leges membra sunt iuris:Aequitas est qua æquum & bonum dicimus:idest quod sine lege & consuetudine ab omnibus probari solet.

Egeria est,quæ põbet aquas,Dea grata Camœnis:
Illa Numæ coniux,consiliumq̃ fuit.
Principio nimium promptos ad bella Quirites
Molliri placuit iure,Deumq̃ metu.
Inde datæ leges:ne fortior omnia posset:
Cœptaq̃ sunt pure tradita sacra coli.
Exuitur feritas; armisq̃ potentius æquum est:
Et cum ciue pudet conseruisse manus.

PAV. MAR.

¶Egeria est quæ põbet aquas:quasi Egeria est illius fontis nympha:q̃ aquas fundit. ¶Dea grata Camœnis:musis.Nam(ut Pomp.inquit)Camœnæ musæ a carminibus sunt dictæ:uel q̃ canunt antiquorum laudes: uel q̃ sint castæ mentis præsides:sed poeta Egeriam Camœnis gratam dixit:q̃ alii putauere eam esse unã ex musis: uel qa locus ille Camœnis est cõsecratus.de quo Liuius inquit: Lucus erat quem medium ex opaco specu fons perennis rigabat aqua.Quo:quia se persæpe Numa sine arbitris: uelut ad congressum Deæ inferebat:Camœnis eum lucũ sacrauit: q̃ Dearum sibi consilia cum coniuge sua Egeria essent:& soli Fidei solẽne instituit.Ad id sacrarium Flamines bigis curru arcuato uehi iussit.Manuq̃ ad digitos usq̃ inuoluta:rem diuinam facere:significãtes fidem tutandam:sedemq̃ eius etiam in dextris sacratam esse &c. Plutarchus uero ubi de Saliis agit,inquit:Annũ iã octauum regnante Numa morbus pestifer Italiam occupãs: Romam inuaserat:mœrentibus cunctis traditur Peltã æneam e cælo delapsam in Numæ manus:in eam mirabilia quædam dixisse regẽ:se ex Egeria musisq̃ audisse: Peltam in urbis salutem missam.Oportere eam seruare: aliis.xi.ad illius figurã effectis. Preterea opus esse Camœnis lucum eum:& quæ circum lucũ prata sunt sacrare: quo frequenter ad suum congressum ueniãt &c.Inde est illud Iuuenalis:Hic ubi nocturnæ Numa cõstituebat amicæ.& paulopost subdit:Et delectis mẽdicat filua Camœnis In uallẽ Egeriæ descendimus.Egeriã uolunt dictã ab egerendo:ex eo quod Pompeius inqt: Egeriæ nymphæ sacrificabant prægnãtes:q̃ eam putabant facile cõceptã aluum egerere. ¶Illa:Egeria. ¶Fuit coniux Numæ: &. ¶Consiliũ:qd̃ dicebat se habere cũ ea cõgressum: & cõsulere de rebus agẽdis:ut iam late oñdimus. ¶Principio nimiũ:Numa regno ita potitus(ut Titus inqt)Vrbem nouam conditam ui & armis:iure:legibusq̃:ac moribus de integro condere parat: quibus cum inter bella assuescere uideret nõ posse quippe efferos militia aios: mitigãdum ferocem populum armorum dissuetudine ratus: Ianum & infimũ Argiletũ:indicem pacis, belliq̃ fecit:aptus,ut in armis est,ciuitatem:clausus pacatos circa oĩs populos signaret. & paulopost:Ne luxuriarent otio animi: quos metus hostium: disciplinaq̃ militaris continuerat; omnium primum rem ad multitudinem imperitã & illis sæculis rudem efficacissimam:Deorum metum inijciendum ratus est.Qui cum descendere ad animos sine aliquo commẽto miraculi non posset:simulat sibi cum Dea Egeria cõgressus &c.quia de aliis iam egimus non immoremur. Sed de gestis & moribus eius sic Alycarnaeus inqt:unde pauca hæc excerpsimus:Plebeios pauperes suscepit diuidens eis ex agro,quem Romulus possederat. Et ex publico partem exiguam. Patriciis prioribus nihil ademit.aduentitiis alios quosdam honores tradidit. Dissidentes composuit: dispositio congrue populo: duo hæc tractauit:docuitq̃ populum:quibus ornatam ciuitatem fieri felicem:& magnam putabat cultum diuinorum: qa Dii essent bonorum omnium mortalibus largitores.Deinde iustitiam:per quam data a Diis bona:honestos ferre possessoribus fructus afferebat &c. ¶Principio: quasi a initio. ¶Placuit:Numę. ¶Molliri:leniri & mites fieri. ¶Iure:iuris obseruantia. ¶Et metu Deum:religione: nam ea demum uera religio est: cum Deum timemus. Inde uolunt Deum dictum:q̃ δεος metus sit: & Papinius non ab re dixisse uidetur: Primus in orbe Deos fecit timor.Et Pomp.inquit:Deus dictus:q̃ ei nihil desit: uel quis omnia commoda hominibus dat: sine a græco δεος quod significat metum: eo q̃ hominib⁹ metus sit: sed magis constat id uocabulum ex græco δεος esse dictum:aspiratione dempta:qui mos antiquis nostris frequens erat.Numæ ergo placuit iuris obseruantia:& religione frenare & mansuefacere. ¶Quirites: Romanos. quãquã Quirites a Curibus dicti. ¶Nimiũ prõptos ad bella:bellicosos:quos Romulus armis semper exercuerat. ¶Inde:ex eo. ¶Datæ leges:a Numa.i.dedit.n.populo leges:q̃s ab Egeria accepisse simulabat. ¶Ne firmior: ualidior,& potẽtior. ¶Posset oĩa:ne oĩa potẽtioris arbitrio administrarentur.Dedit leges,qbus iustitiã seruare discerẽt. ¶Sacra tradita:q̃si cerimõiæ & rit⁹ sacrorũ & Deorum cultus:quos ipse tradidit. ¶Sũt cœpta coli:& ab ipsis Romãis. ¶Pure:caste. ¶Feritas exuit: cũ eẽnt prius feroces: iam ipsam feritatem exuerunt,& induerunt mãsuetudinẽ. ¶Et æquũ est potentius armis:qa arma & uires ab ætate uincunt. Illudq̃ dicimus æquum & bonũ esse:qd̃ sine lege ac cõsuetudine ab oĩbus cõprobat:spectareq̃ ad ius naturale dicitur.Nã Paulus iurisconsultus de iustitia & iure:Ius inquit pluribus modis dicitur.Vno modo quidem id quod æquum & bonum est dicitur: & est ius

Numa fuit rex iustitia prudentia & religione excellẽtissimus

Lucus camœnarũ cõsecratus a Numa

Iuuenalis de Egeria

Templum Iani ad infimũ argiletũ a Numa institutũ

ANT. FAN.

Fulminum expiatio

Picus

Aequũ & bonũ quid significat

PA MA

Atq; aliquis modo trux uisa iam uertitur ara:
Vinaq; dat tepidis, farraq; salsa focis.
Ecce Deum genitor rutilas per nubila flammas
Spargit:& effusis æthera siccat aquis.
Non alias missi cecidere frequentius ignes:
Rex pauet:& uulgi pectora terror habet.
Cui Dea, ne nimium terrere: piabile fulmen
Est ait:& sæui flectitur ira Iouis.
Sed poterunt ritum Picus, Faunusq; piandi
Tradere: Romani numen utrunq; soli.
Nec sine ui tradent: adhibe tu uincula captis:
Atq; ita: qua possint edidit arte capi.
Lucus Auentino suberat niger ilicis umbra:
Quo posses uiso dicere, numen inest.
In medio gramen, muscoq; adoperta uirenti
Manabat saxo uena perennis aquæ.
Inde fere soli Faunus, Picusq; bibebant:
Huc uenit, & fonti rex Numa mactat ouem.

ANT. FAN. ¶ Atq; aliquis modo: pauloante. ☞ Trux: ferus: & crudelis. ☞ Vertit iã uisa ara: qui truces prius & expertes religionis: uertit iã uisa ara: iã mites redditi: & religiosi: cũ primũ uiderint arã uertũt se: & sacrificatum eũt. ☞ Et dat uina & farra salsa: hoc est mola ex farre & sale mollito. ☞ Tepidis focis: aris ubi fit ignis sacrificii. ☞ Ecce Deum: iam expositio Numæ studio dirigit narrationem: ad inquirendam anciliorum narrationem: & inquit eo tempore emissa ab Ioue creberrima fulmia: sic & creberrimas fuisse pluuias. Vnde forte exortus est pestifer ille morbus: quẽ ex Plutarcho retulim⁹.

☞ Ecce genitor Deum: Iuppiter. ☞ Spargit flãmas rutilas: corruscos ignes .i. ignea & corruscãtia fulmia. ☞ Per nubila & siccat ætheram: aera. ☞ Aquis effusis: effusiõe aq̃rum: bene aũt exonerat: atq; siccat aer p pluuiaq; effusionẽ. ☞ Nõ alias: quasi nunq̃ hactenus, seu ad ea usq; tẽpora. ☞ Cecidere frequẽti⁹: crebrius. ☞ Ignes missi: fulmina e cælo missa. ☞ Rex pauet: expauescit Numa. ☞ Et terror habet pectora uulgi: ois multitudo exterrita est. & Plu. ea peste mœstos fuisse cũctos oñdit. ☞ Cui Dea: Egeria territum Numã consolatur: mõstratq; Iouẽ posse placari: sed id ostẽdit: quo pacto fieri possit: debere a Pico: & Faũo: docuitq; nympha: qua rõne eos cogeret: & ab ipsis ritũ edoceretur. ☞ Cui: Numæ. ☞ Dea: Egeria ait. ☞ Ne nimiũ terrere: nõ exterrearis nimiũ. ☞ Fulmen est piabile: quasi causæ uel delicta: qbus iratus ẽ Iuppiter, & fulmina emittit pñt sacrificiis expurgari. ☞ Et flectit: mitigat: seu placat. ☞ Ira Iouis sæui: irati. ☞ Sed Picus & Faun⁹ poterit tradere ritũ piãdi: quo ritu sacro⁹q; mitiges iratũ Iouẽ. ☞ Vtrũq; numẽ Roma. soli: q̃si uterq; Deus Latiũ tueť: nã Latii fuere reges. Picus. n. Saturni filius: quẽ i Picũ auẽ Martiã Circes ueneficio uersum dicũt. uñ & Vir. Facit auẽ Circe: sparsitq; coloribꝰ alas. Sed Latini eũ p Deo coluerũt. uñ ẽ illud Plutarchi: Q d Latini eũ pcæteris colãt. At aues eiꝰ noĩs Picos Martios uocat Pli. cognoie ĩsignes: & i auspiciis magnos. & postea subdit ipse: Prĩcipales Latio sũt i auguriis a rege: q huic aui nomẽ dedit. ☞ Faun⁹: nõ itelligas de Pane: aut uino: q & Faunꝰ dr̃: Arcadũ numine. de quo supius egimꝰ. Sꝫ de huiꝰ Pici filio: pr̃e Latini. de quo Lactãtius: Sed ut Põpilius apud Romãos institutor ineptæq; religionũ fuit: sic añ Põpiliũ Faunꝰ i Latio: q & Saturno auo Nefaria sacra ꝓstituit: & Picũ pr̃em iter Deos honorauit: & sororẽ suã Faunã: eandẽq; cõiugẽ cõsecrauit. Et de his itellexit Ci. cũ inqt in libris de Diuinatione: Sæpe etiam in pliis audiri Fauni: & in rebus turbidis ueridicæ uoces ex occulto missæ esse debeñt. & Var. ait: Fatii Dei latinoq; ita: ut Faunꝰ & Fauna sint i uersibꝰ: quos uocãt Saturnios. ĩ siluestribꝰ locis traditũ ẽ solitos fari: quo fãdo Faũos dictos. & Honoratꝰ quoq; oñdit Faunũ & Faunã dictos a uaticinãdo. i. fãdo. ☞ Nec tradẽt: ipsi nõ docebũt te placare Iouẽ. ☞ Sine ui: nisi uiribꝰ cogas. ☞ Adhibe tua uincula captis: q̃si cũ eos occupaueris alliges tuis uiculis. uel cũ inueneris dormiẽtes: capias, & alliges. ☞ Atq; ita edidit: dixit & docuit Numã Egeria. ☞ Qua arte: quo dolo: qbus ĩsidiis. ☞ Possent capi: ꝓphẽdi: apposito. s. uino in eo loco: quo illi potare cõsueuerant. ☞ Lucus Auẽtino: topographia est. Erat in

Fulminum ex piatio

Picus

PAV. MAR.

Auētino colle ſilua aquæ ſolo aſpectu ineſſe aliqd numinis indicabant: locuſq; erat herbidus: unde & aqua ſcatebat: de qua Picus & Faunus haurire cōſueuerāt. ibi oue mactata: diſpoſitiſq; circa poculis Numa in iſidiis latuit. ℣ Suberat Auētino lucus: erat ſilua ſub Auētino monte. ℣ Niger: obſcurus. ℣ Vmbra ilicis: qđ erant ibi dēiæ umbroſæ ilices. Veȝ alio loco legimus fuiſſe i Auētino ſilua lauriferā. Sed q̄re Auētinus dictus dicemus in q̄rto. ℣ Quo: luco. ℣ Viſo: inſpecto. ℣ Poſſes dicere ieſt numē: qa indicabat alicui numini eē ſacrū ob umbrā: & horrorē: quē incutiebat: ut de luco Maſſiliēſi apud Lucanū: Arboribus ſuus horror ieſt. ℣ In medio gramē: erat gramineus ſeu herbidus in medio locus. ℣ Et uena aq̄ perēnis: ppetuo fluentis. ℣ Adopta: tecta. ℣ Muſco: illa tenui herba q̄ naſcit circa aquas. ℣ Nitenti: uiridi aut nitēti aquæ aſpgine. ℣ Manabat e ſaxo: ſcaturiebat e rupe. ℣ Inde: ex ea aqua. ℣ Soli fere: quaſi ſoli ipſi. ℣ Faunus & Picus bibebāt: quia raro alii illuc penetrabant. ℣ Rex Numa uenit huc: ad hunc fontem. ℣ Et mactat ouem fonti: immolat ouem.

ANT. FAN. Odoratum

ℂ Odorati: odori. nā odoratū eſt ꝓprie (ut diximus) qd aliunde odorē accipit. ℣ Gelido Numa ꝓdit ab antro: ubi eū intelligimus latuiſſe Egeriæ cōſilio: ne a Pico & Fauno ad fontē ueniētibus cerneret. ℣ Si ſcelus ingēio ſcitis abeſſe meo: affirmātis eſt Si cōiūctio hoc loco non dubitantis. ℣ Magna petis: qa in ptāte Iouis fulmia ſunt: ius aūt Deoȝ agreſtiū agri, nemora, monteſq; p̄ſcribūt. ℣ Dixerat hęc Faunus: par ē ſnia Pici: ſi Fauno Picus pr̄ eſt: cur Faun⁹ prior rndit? cur nō ceſſit parenti? dicemus ne ingeniolum poetā hoc loco dormitare? at q fandi arbitriū iure Faūo tribuit: cui qdē a fando nomē inditū putāt: cū Picū uerſum in auē Martiā fabulētur. ℣ Nubila ꝓmiſſi ſtyx mihi teſtis erit: iurat p Stygiā paludē. Notū ē cur Dii per eā iurare ac fallere timeāt. Eſt aūt Nubila adiectiuū nomē atrū ſignificās. Hic Vir. ait: Sub pedibus ſtyx atra uidet Manesq; profundi.

PAV. MAR.

ℂ Et diſponit pocula plena: crateres: ſeu calices plenos. ℣ Bacchi odorati: uini: qđ quo odorati? eo meli?. Et uſus eſt denoiatione: q̄ eſt cū ponimus iuētorē ꝓ re iuēta. &. ℣ Cōditus: abſcōditus. ℣ Latet cū ſuis antro: abſcōdit ſe & comites in iſidiis diſpoſitos: ne abſterreret Deos a guſtu uini, & ebrios, & dormiētes appēhēderet. ℣ Ad ſolitos uēiſt: uenere ad fontē Dii: & exhauſto uino q̄ti ſe dederē: quos egrediēs ex iſidiis Numa occupat: & laq̄is man⁹ alligat. ℣ Numina ſilueſtria: Picus & Faunus ſiluaȝ p̄ſides. ℣ Veniūt ad ſolitos fontes: quo ſæpe uenire cōſueuerāt. ℣ Et releuāt pectora ſicca: pp ſitim. releuāt ergo a ſi-

Plenaq; odorati diſponit pocula Bacchi:
Cunq; ſuis antro conditus ipſe latet.
Ad ſolitum ueniunt ſilueſtria numina fontem:
Et releuant multo pectora ſicca mero.
Vina quies ſequit. gelido Numa ꝓdit ab antro:
Vinclaq; ſopitas addit in arcta manus.
Somnus ut abſceſſit: pugnando uincula tentant
Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.
Tunc Numa, Dii nemorū factis ignoſcite nr̄is:
Si ſcelus ingenio ſcitis abeſſe meo:
Quoq; modo poſſit fulmen monſtrate piari.
Sic Numa. ſic quatiens cornua Faunus ait.
Magna petis: nec quæ monitu tibi dicere noſtro
Fas ſit: habent fines numina noſtra ſuos.
Dii ſumus agreſtes, & qui dominamur in altis
Montibus: arbitrium eſt in ſua tecta Ioui.
Hunc tu non poteris per te deducere cælo:
At poteris noſtra forſitan uſus ope.
Dixerat hæc Faunus: par eſt ſententia Pici.
Deme tamen nobis uincula Picus ait.
Iuppiter huc ueniet ſumma perductus ab arce.
Nubila promiſſi ſtyx mihi teſtis erit.
Emiſſi laqueis quid agant: quæ carmina dicant:
Quaq; trahant ſuperis ſedibus arte Iouem:
Scire nefas homini eſt. nobis conceſſa canentur:
Quæq; pio dici uatis ab ore licet.
Elici unt cælo te Iuppiter: unde minores,

Elicius
Iuppi-
ter
Martiu
rex ſa-
crorum
inſtitutu

ſopitas. ℣ Multo mero: qa multū hauſerūt. ℣ Quies: ſomnus. ℣ Seqtur uina: nā poſt potū uinū ſomn⁹ ocellos opp̄ſit. ℣ Numa ꝓdit: exit. ℣ Ab antro gelido: ubi iſidiis delituerat. &. ℣ Addit manus ſopitas: Deoȝ ſopitoȝ. ℣ In arcta uincula: nā man⁹ utriuſq; laq̄is alligauit. ℣ Sōnus: expręcti a ſōno Dii quo magis tētabāt uincula rūpere: eo magis iplicabant. ℣ Vt: poſtq̄. ℣ Abſceſſit: ſōn⁹. ℣ Pugnāt: cōtēdūt: & conātur Picus & Faun⁹ rētādo & experiēdo. ℣ Rūpe uincula: laq̄os: qb⁹ erāt deuincti. ℣ Illa tenent fortius: ualidi⁹. ℣ Pugnātes: diſſoluere: aut frāgere conātes. & ē trāſlatio ab auibus captis in retibus: aut a uiſco. nā fugere conātes forti⁹ tenent & magis implicantur. ℣ Tūc Numa: petiit ab his uenīā Numa: cū qđ fecit nō ſcelere fecerit: Oratq; ut oñdāt quo pacto ſouē placare poſſ3. ℣ Tūc Nūa: ait. ℣ Dii nemoȝ: q nemora icolitis: & quoȝ p̄ſides eſtis. ℣ Ignoſcite nr̄is factis: date uenīā, & benigno aio ferte qđ fecimus. ℣ Si ſcitis: pro qa ſcitis. ℣ Abeſſe ſcelus ingenio meo: q̄ſi me ñ feciſſe hoc ulla ipietate. Decepti uos qdē i gēio: ſed ob ſcel⁹ abeſt. ℣ Et mōſtrate q̄ūo: quo ritu: quo ſacrificio. ℣ Poſſit piari fulmē: poſſit placari Iuppiter: q fulmia emittit. uel expugnari cā, q̄ fulmia emittūt. ℣ Sic ait Numa: ſic Faun⁹ Numq; rndēs. ℣ Quatiens cornua: qa bicornis fingit. ℣ Magna petis: hæc fuere uerba Faūi: Petis qđ p̄ſtar nō poſſum⁹: nā agroȝ & mōtiū Dii, nō hēmus i cælo ius: qđ ſoli⁹ ē Iouis: quē e cælo euocare p te nō potes: poteris tn̄ ſi a nobis docebere. ℣ Petis: tu numa ℣ Magna q̄ nec fit tibi fas: nō liceat tibi. ℣ Diſcet nr̄o mōitu: nr̄a inſtructiōe. & addit huic rei rōnē. ℣ Numina nr̄a habēt ſuos fines: q̄ſi qa licet Dii ſimus: p̄finita tn̄ ē nobis ptās. & uelut circūſcripta in agris & in mōtibus. Quę a nobis petis: opus ē ut Iuppiter e cælo ueniēs te doceat: cuius ſunt ipſa fulmina. Suū ergo eſt tradere expiationē & nō nr̄m. ℣ Dii ſumus agreſtes: q agris p̄ſumus: aut ſumus Dii ruſtici: αγροτης. ꝺ. ruſticus eſt. ℣ Et qui dominamur in altis montibus: quia ius & dominium habemus in mōtibus: & in nemoribus. ℣ Ioui eſt arbitrium in ſua tecta: ipſe Iuppiter in cælo dominatur. ℣ Tu non poteris deducere hūc cælo: non poteris elicere: & euocare ad te e cælo Iouem. ℣ Per te: tua ope. ℣ At forſitā poteris: deducere ſcilicet. ℣ Vſus noſtra ope: noſtro conſilio & auxilio. ℣ Dixerat hæc: uerba. ℣ Faunus par ſententia eſt Pici: qui affirmauit, quæ Faunus dixerat. ℣ Tamen ait: Picus. ℣ Deme nobis uincula: diſſolue laqueos: & a nobis remoue. ℣ Iuppiter ueniet: quaſi cum dempſeris uincula: docebimus te quo pacto Iouem elicias: & huc ueniet. ℣ Perductus ab arce ſumma: ab ęthere ſummo. legitur

mo.legit etiã sic hoc carmen:Valida perductus ab arte. ¶ Nubila stygis palus inferni:per quam Dii iurant. ¶ Erit mihi testis promissi:quasi iuro per stygem iouem huc affuturum:στυξ tristitiã significat:a στυγνάζω:quod est tristitiam infero:filia credita est Victoriæ:quæ Deos contra gigantes iuuit:unde datum est illi:ut nullus per eam Deus peieraret: sed de ea plura alius. ¶ Emissi laqueis:soluti & liberati e uinculis. ¶ Nefas scire homini qd agant:non licet homini scire quid Faunus:& Picus soluti dixerint:quid ue fecerint ad deducendum e cælo iouem. ¶ Quæ carmina dicant:quasi quibus carminibus: seu incantationibus utantur. Et Virgil, Carmina de cælo possunt deducere Lunam. ¶ Et qua arte trahant: abstrahant quibus precibus. ¶ Iouem e superis sedibus:e cælo.hæc omnia sunt quæ homini scire non licet. ¶ Nobis concessa canentur: dicemus ea quæ concessa sunt poetis scire & referre.&. ¶ Quæ licet dici ab ore pio uatis: dicemus quæ dici possunt a uate salua pietate. ¶ Eliciunt: Faunus & Picus precibus deducunt e cælo Iouem:unde ab eliciendo Elicius Iuppiter dictus est.

Elicius Iuppiter

Sed ut rem altius repetamus: Post multa sacrorum institutа:Pontificem deinde(ut Titus inquit)Numa Martium Marci filium ex patribus legit. Eiq; sacra omnia exscripta:exiguaq; attribuit:quibus hostiis:quibus diebus: ad quæ templa facta fierent. Atq; unde in eos sumptus pecunia erogaretur. Cæteraq; omnia publica: priuataq; sacra pontificis scitis subiecit:ut esset quo consultũ plebs ueniret:nequid diuini iuris negligẽdo patrios ritus:peregrinosq; asciscendo turbaretur. Nec cælestes modo cerimonias:sed iusta quoq; funebria: placandosq; Manes: ut idem pontifex edoceret. Quæq; prodigia fulminibus: alioue quouismodo suscipierẽtur:atq; curarentur. Ad ea elicienda & mẽtibus diuinis Ioui Elicio aram in Auẽtino dicauit. Deumq; consuluit:augurioq; quæ suscipienda essent. Ad hæc consultanda:precandaq; multitudini omnia ui & armis conuersa & animi aliquid agendo occupati erant,& Deorum assidua insidens cura interesse rebus humanis cæleste numen uideretur. Ea pietate omnium pectora imbuerat: ut fides ac iusiurandum proximo legũ ac pœnarũ metu ciuitatẽ regerent:& reliqua. Ex eo igitur q; Deum consulit: q; aram posuit: q; ita ea bene instituit:putatur Iouẽ e cælo elicuisse. Verum & potestatẽ esse hoibus dicuntur cogendorum talium Dæmonum inuocatorum ad respondendũ. Porphyrius etiã (ut ab Eusebio aliquid mutuemur)recte inquit a Pythagora dictum est:non sponte inuocatos Deos: sed necessitate quadam impulsos accedere: quãuis alios maiore: alios minori impelli necessitate non ignoremus. Nonnulli autem quadam accedendi consuetudine & maxime si natura boni sunt:facilius accedunt. Nonnulli cum inuocati aduenerint:nocere conentur. Præsertim si negligentius quispiam in ea re se habuerit. Hæc enim omnia uera esse:ac necessitate oẽs inuocatos uenire:a responsis eorum discere possumus:non autẽ simpliciter dicta necessitate:sed persuasione quadã perfusa coguntur. Exorata tuis uenti sermonibus istuc Mortales:quos consilio inuenire Deorum. Et in alio multo clarius:De cælis Hecate cur huc compulsa uenire es. Et Paulo post respondetur: Victa hominum precibus cælestia numina terram Coguntur petere:& casus aperire futuros. Apollo quoq; inquit cogi se hoc responso declarauit: Carminibus domitis Phœbus fulgor ab alto Defluxit tacitus:parumq; per aera uectus: Afflatu spirans:labensq; in corda sonoro. Et subiit mentem innocuam:sanctiq; capacem Numinis:& peperit mortali ex gutture uocem. Sed hæc hactenus. ¶ O Iuppiter elliciunt te cælo:Faunus & Picus eliciunt te:& deducunt e cælo in terras. ¶ Vnde:ex quo. ¶ Minores:posteriores:aut homines nostræ ætatis quos uernacula lingua modernos uocant.& in Tristibus: Vtq; ego

Faunus & Picus de cælo eliciẽtes Iouem

maiores: sic me coluere minores.& loquitur de hominibus sui temporis.

Nunc quoq; te celebrant:Eliciumq; uocant.
Constat Auentinæ tremuisse cacumina siluæ:
Terraq; subsedit pondere pressa Iouis.

ANT. FAN.

¶ Eliciumq; uocant: ab eliciendo: ut Varroni placet: uelq; cælo elicitus, deuocatusq; fuerit:a quo uerbo elecebræ argentariæ meretrices dictæ sunt:q; argentum eliciant:uel q; ad eliciendum ex diuinis mentibus:quæ prodigia fulminibus aliaue ratiõe missa susciperentur:atq; curarentẽ ei Numa in Auentino aram dicauit. De quo inquit Plinius: Ictos fulmine lucos & aras:& sacra habemus:interq; statores:ac tonantes & feretrios Elicium quoq; accepimus Iouem. Sciendum in Numæ libris scriptum fuisse quo sacrificio Iuppiter cælo elici posset. Vnde Tullus Hostilius(ut L. Piso in primo annalium scripsit) eodem sacrificio Iouem cælo deuocare conatus: quoniam parum rite quædam fecisset fulmine ictus est. Et re uera Dæmones putantur aliquando ut ueniant necessitate compelli: qui nocere interdum consueuerunt:quod in patria mea quidam expertus est ædibus ubi is erat: eiusmodi Deos inuocant salientibus terræ motu: quem scimus pallidiorem buxo redditum humanis rebus postea excessisse. Illud quoq; omittendum non est,quod existimant quidam, Elicium Iouem quasi Ilicium dictum: cum scribat Plutarchus Iouem posteaq; Ilcos: ideſt propitius numẽ factus est, abisse:& locum eam ob rem Ilicium appellatum. Sane ab elicio uerbo maiores nostri aquælicium dixerunt: cum aqua pluuia quibusdã remediis eliciebatur:ut manali lapide in urbem ducto. De Ioue Elicio Liuii hæc uerba sunt: Pontificem deinde Numa Martium Marci filium ex patribus legit: eiq; sacra omnia exscripta:exiguaq; attribuit: quibus hostiis: quibus diebus: ad quę templa facta fierent: atq; unde in eos sumptus pecunia erogaretur: cæteraq; omnia publica,priuataq; sacra põtificis scitis subiecit: ut esset quo consultum plebs ueniret: ne quid diuini iuris negligendo patrios ritus,peregrinosq; asciscendo turbaretur: Nec cælestes modo cerimonias: sed iusta quoque funebria:placandosque manes: ut idem pontifex edoceret: quæque prodigia fulminibus,alioue quouis modo missa susciperentur: atque curaretur ad ea elicienda e mẽtibus diuinis Ioui Elicio aram in Auentino dicauit: Deumq; consulit: augurioque quæ suscipienda essent. ¶ Tremuisse: aduentu Iouis: cum tanti numinis ponderi terra cederet:qui solo quoque nutu olympum siue cælum concutit.

Tullus Hostilius a Ioue fulminatus fuit

Cerimoniæ

¶ Nunc quoq;:hoc etiam tẽpore. ¶ Celebrant:colũt sub hoc cognomine. ¶ Et uocant Elicium: Elicius Iuppiter dictus est ab eliciendo: uel quod ara est ei consecrata in Auentino ad elicienda consilia: quibus manes placarentur: & prodigia fulminibus facta purgarentur. ¶ Constat: descendit e cælo Iuppiter: quo quidem aduentẽte tremuit Auẽtinus mons:ut de aduẽtu Hecates apud Virgi.Sub pedibus mugere solũ:& iuga cœpta moueri Syluas:uisæq; canes ululare per umbram Aduentãte Dea. ¶ Constat:manifestum est. ¶ Tremuisse cacumina:summitates. ¶ Siluæ Auẽtinæ:quæ in Auẽtino erat:nã tremẽtib⁹ iugis tremuit & silua. ¶ Et terra pẽsa põdere Iouis: qui iam a cælo descẽderat. ¶ Subsedit:subsidere uisa est: cum uix sustinere posset tanti numinis maiestatem.

PAV. MAR.

Silua in monte Auẽtino

ANT. FAN.

¶Corda micant regis: mouent, saliunt timẽte Numa. Vñ auctor subiũgit: Totoq; e corpore sanguis Fugit. ☞ Da certa piamina dixit Fulminis: dic q̃ rõne fulmina missa lustrari siue expiari ualeant. ☞ Sin tua cõtigimus manibus donaria puris: Hoc quoq; qd petit si pia lingua rogat: Donaria ꝓprie nõ sunt tẽpla: sed abusiue ꝓ tẽplis sæpe ponunt. ut Vris iparibus ductos alta ad donaria curr⁹. Proprie uero loca sunt ubi Deoꝝ dona reponunt: quæ dona a Macrobio ẽt donaria uocant. q ait: Ornamẽta cẽ clypeos, coronas, & huiusce modi donaria: nec donaria dedicari eo die quo delubra sacrant. ☞ Verũq; ambage remota Abdidit: sine ullo uerboꝝ circuitu uerũ paucis edidit: sed occulte. At enim cæde caput nõ exprimẽs cuius, nisi posq̃ Numa subiũxit fore ut cepã cæderet. ☞ Sumes ait ille capillos seruat decoꝝ pionæ ab oi crudelitate abhorrẽtis: itaq; ꝓ capite hois capillos se daturũ ꝓmittit. ☞ Postulat hic animã: petiit Iuppiter aiato fulmina ꝓcurari. Vñ Numa subiecit ea se pisciculis menidibus lustratuꝝ. ☞ Risit: De⁹. & cõcedens regi q; qd uoluerat: iussit, cepa, capillis & menidibus fulmina expiari. ☞ O uir colloqio non abigẽde meo: q fecũdũ mẽtẽ operatur & eã colit & optime dispositus est, amicissimus Diis ẽ: q optimo & cognitissimo gaudere existimant: ut scribit Aristoteles. atq; ut ait Plu. nõ equos: nõ aues amãt: sꝫ hoies. nec aspnant boni uiri sapiẽtisq; cõgressum. Sic aũt dictũ est: Nõ abigẽde: ut illud Munera nec spno. ☞ Cynthius: Apollo: cui⁹ soror etiam Cynthia dicitur a Cyntho: qui mons est Deli.

Donaria in tẽplis q̃ dicãtur secũdum Macrobium

PAV. MAR.

¶Corda micãt nõ poterat humanitas tantã ferre diuinitatẽ: nõ. ☞ Micãt: hoc est tremunt. ☞ Corda regis: Numæ ob metũ: q in corde est. ☞ Et sanguis fugit toto cope: ex oĩbus corporis ptibus. nã aut cordi deficienti succurrens extremas ptes reliqt: aut intus metu cõcreuit. ☞ Et comẽ hirsutæ: hirtæ, & erectæ. ☞ Diriguere: pp cedẽtẽ sanguinẽ cuti cõtracta: inde rigẽt hirsuti crines: ut i primo quoq; libro diximus. ☞ Vt rediit: petiit hoc ab Ioue Numa ubi in se rediit: ut doceat expiari fulmina: si id sua pietate meret. ☞ Vt: posq̃. ☞ Rediit aius: q̃si ubi in se reuersus ẽ: nec exterreat te syllaba: qm̃ ob syncopã illud Rediit ultimo loco longũ est: ut sæpe in fi'ibus utit poeta: ueluti in Meta. Non adiit apte: nec legit idonea credo Tpa &c. ☞ Dixit: Numa, o. ☞ Rex & pr̃ Deũ altoꝝ: deoꝝ cælestiũ. ☞ Da certa piamina fulminis: doce me quo sacrificio possim te placare ne mittas fulmina. ☞ Si cõtigimus tua donaria: aras tuas. ☞ Manibus puris: castis: quasi da hoc si pie, & caste solit⁹ sum tibi sacrificare. ☞ Donaria: aras seu tẽpla nã ut armariũ dr̃ ubi arma reponunt: sic donarium ubi dona offerunt, aut recondunt. ☞ Si pia lingua rogat: rogãdo petit. ☞ Hoc quoq; qd petit: q̃si si in his petẽdis pius uideor da mihi expiationẽ. ☞ Annuit: affirmauit nutu Iuppiter, aut nutu affirmatiõis signum Numæ dedit. ☞ Orãti sed abdidit: suoluit. ☞ Verꝝ remota ambage: sine ulla obscura circuitiõe uerboꝝ, breuib⁹ docet: sed dubie ueꝝ ꝓtulit. &. ☞ Terruit uiꝝ: Numã. ☞ Ore dubio: hoc ẽ ambiguis uerbis. ☞ Dixit: Iuppiter. ☞ Cæde: incide & macta. ☞ Caput: ꝫ qd caput ñ explicuit. ☞ Cui: Ioui. ☞ Rexit Numa. ☞ Inqt parebimus: obediemus. ☞ Cepa est cẽdẽda: incidẽda. ☞ Eruta hortis meis: hoc ẽ incidã tibi cepã: quã eruã: seu euellam ex hortis meis. ☞ Addidit hic hois: q̃si subiunxit Iuppiter mactato capite hois: nõ cepam. ☞ Ast ille: Numa rñdit. ☞ Sumes capillos: accipies qd capitis diminutiuũ est: hoc est capillũ. nã a capite capillos dicius. ☞ Hic Iuppit. ☞ Postulat aiam: q̃si nõ cepã: nõ capillos: sed aiatũ corpus. da igit mihi uiuẽtẽ aiaꝫ. ☞ Cui Numa ait pisces: mactabo tibi piscem: & pisces aiam tibi dabo. Et i his Numæ lenitas cognoscit: cũ nõ sit secutus barbaroꝝ morẽ: q hũana uictima putabant Deos placare. Nõ. n. uoluit ipe mactar̃ hoies: abhorrẽs ab oi qdẽ barbarica feritate. ☞ Risit: Iuppiter. &. ☞ Inqt: facito. ☞ Procures mea tela: curã hẽas: & sic expiabis: seu expurgabis mea fulmina. ☞ His rebus. s. cepa, capillis, pisce. Sic modũ expiandi fulminis tradidit cæsa cepa, incisis capillis, & mactato pisce. ☞ O uir non abigende: nõ repellẽde: sed admittẽde. ☞ Colloquio Deum: magna hæc Numæ cõmendatio a sanctitate & pietate: quibus dignus sit Deorũ alloquio ipsius Iouis cẽsura frui. ☞ Sed tibi: nã ad anciliorũ cãm descẽdit: qa ab Ioue primũ ancile traditum. Nunc. n. Iuppiter pollicet se daturꝝ certa impii pignora. ☞ Sed cũ Cynthius crastinus: Sol die crastini. Cynthius Phœb⁹ dicitur a Cyntho monte Deli. ☞ Protulerit: ostẽderit. ☞ Totũ orbẽ: totã rorũditatẽ: hoc est Sol crastinus totus erit ortus. ☞ Dabo certa pignora impii: dabo certã fidẽ mãsuri imperii Romani. Dedit. n. peltã, q̃ q̃diu seruata est, seruatum est imperium incolume. ☞ Dixit: ita loquutus ẽ Iuppiter. &. ☞ Fert ingẽti tonitru: sicut mos est: & natura ipsius. illi. n. tonitrua & fulmina signant. ☞ Sup æthera motũ: cõcussum redeũt eipso. &. ☞ Destituit: dereliqt. ☞ Numam adorantẽ: histerõ ꝓterõ. nã prius destituit Numã. inde in cælum rediit cum magno tonitru. ☞ Ille redit: ex silua Auẽtina in regiã Numa redit. ☞ Lætus: qa Iouẽ allocutus est⁹. &. ☞ Memorat acta Quiritib⁹: refert q̃ fecerit: q̃ ue audiuerit ppso i cõcionẽ uocato. ☞ Tarda & difficilis fides uenit dictis: tarde & cũ difficultate adhibebat fides uerbis ei⁹. Nõ. n. poterãt illi hoc sibi psuadere mortalem hoiem Iouẽ eẽ allocutũ: ea quoq; pignora pollicẽtẽ. ☞ At certe: illi erãt duriores ad ea credẽda: dicebãt se fidẽ adhibituros: cũ res ipsa effectu cõprobaretur. Numa uero refert uerba Iouis: q̃ die crastini sit uera daturus pignora. ☞ Ait: Numa. ☞ At certe credemus: q̃si ita dicitis ut fidẽ adhibebimus.

Corda micant regis: totoq; e corpore sanguis
Fugit: & hirsutæ diriguere comæ.
Vt rediit animus, da certa piamina dixit
Fulminis, altorum rexq;, paterq; Deum.
Si tua contigimus manibus donaria puris:
Hoc quoq;, quod petitur, si pia lingua rogat.
Annuit oranti: sed uerum ambage remota
Abdidit: & dubio terruit ore uirum.
Cæde caput dixit: cui rex parebimus inquit:
Cædenda est hortis eruta cepa meis.
Addidit hic, hominis: sumes ait ille capillos.
Postulat hic animam: cui Numa pisces ait.
Risit: & his inquit facito mea tela procures
O uir colloquio non abigende Deum.
Sed tibi, protulerit cum totum crastinus orbem
Cynthius: imperii pignora certa dabo.
Dixit: & ingenti tonitru super æthera notum
Fertur: adorantem destituitq; Numam.
Ille redit lætus: memoratq; Quiritibus acta.
Tarda uenit dictis, difficilisq; fides.
At certe credemus ait: si uerba sequetur
Exitus: en audi crastina quisquis ades.
Protulerit terris cũ totum Cynthius orbem:

Rediit & adiit q̃re hñt ultimã syllabã longam

Cynthius a mõte Cyntho dictus

adhibebimus. ¶ Si exitus sequet uerba: si uerba ipsa sortient effectū: aut credet nō uultis. ¶ Quisqs ades en audi crastina: aduerte quæ futura sunt die crastini. ¶ Cū Cynthius: Sol. ¶ Protulerit terris totū orbē: cuius Sol crastinus erit ortus: & utitur more legatorū: cū eadē oia fere uerba referat: q̄ ab Ioue acceperat: paucis tantū immutatis.

ANT. FAN. ¶ Imperii pignora certa: Ancile dicit qđ e cælo ad urbis salutē missū ferūt. ¶ Difficillisq; fides: qa nō facile credi pōt Ioui mortali cōgressus. ¶ Tarda uident: nimio desiderio uidendi: q̄ Numa p̄dixerat. ¶ Prodit & in solio &c. regnante Numa nō erat i urbe sella curulis quā Hostilius rex primus Romā curauit inferri. Sedit itaq; rex i solio: qđ erat ex acere: quā arborē operōse elegātia ac subtilitate Citro secūdā Pli. scri. ¶ Caput niueo uelatus amictu: more sacerdotū: cuius qdē auctorē Aeneā apud nos fuisse arbitrātur. Sz de hoc alibi. lege Plutarchum in Quæstionibus. ¶ Ter tonuit sine nube Deus: ominosa inquit fuisse tonitrua. Virgi. Non alias cæle cecidērūt plura sereno Fulgura. ¶ Mira sed acta loquor: reddit auditorem attentum. Acta autem dicit uera & non ficta.

Hostili? primus rex sellā curulem instituit

PAV. MAR. ¶ Iuppiter dabit certa pignora iperii: pignora stabilis & māsuri iperii. ¶ Discedūt: discessit ppls: dubiusq; uiq; i sequētē diē: & cū primū illuxit sequēti die. Cōuēit añ regiā ppls: exit deinde rex: & medio loco cōsedit. ¶ Discedunt dubii: ciues qui illud futurū nō arbitrabant. ¶ Et promissa uident tarda: nā q̄ cupidius expectabāt: tardius affuturū existimabāt. ¶ Et fides depēdet: dubia est. ¶ Aduenīte die: ēt ubi illuxit dubii erāt: cū fides effectū nō sortiretur. Nā fides cū dicāt ex fieri & dico: quādoqdē fit id qđ dicit. Cūq; adhuc nō fieret: dubia erat fides. ¶ Tellus erat mollis: & ob id mollis qa. ¶ Rorata: aspsa. ¶ Pruina: rore cęlesti. Vergz pruina est uehemētioris frigoris: dictaq; pruina a purendo: q̄ perurat frondes tenella folia. ¶ Mane: iam exorta Aurora. ¶ Populus adest ante limina: ante fores regiæ. ¶ Sui regis: Numæ: ut apud Vir. Ad limina primi Pœnorū expectāt. ¶ Prodit: exit e regia Numa: &. ¶ Cōsedit medius: medio loco. ¶ In solio acerno: non eburna: nō aurea: nō argentea sella: sed solio ex acere facto. ¶ In numeri uiri stant circa & silent: sedēte rege turba stabat: expectant uerba regis. ¶ Ortus erat: iam illuxerat: & Sol exoriri cœpit: dubiæ, anxiæq; erāt oium mētes: Numa tecto capite p̄catus est Iouē: ut p̄missa seruaret. ¶ Ortus erat Phœbus: Sol. ¶ Tūmmō sūmo margine: summa extremitate: qa tūm supior extremitas Solis uidebat. ¶ Mētes eorū. i. qui illic cū rege erāt. ¶ Sollicitæ: anxiæ. ¶ Pauent: expauescunt & spe. & metu: ut est illud Vir. Spem metūq; inter. spe futuri boni: metu alicuius incommodi. ¶ Constitit: Numa. ¶ Atq; uelatus caput: hūs caput uelatū. i. tectū. ¶ Amictu niueo: cādido. ¶ Sustulit ille: Numa eleuauit. ¶ Manū iā bñ notas Diis: quas bñ Dii nouerāt: & ob eius religionē: & qa Deorū alloqo fretus. Velauit caput Numa more sacerdotali: cum salutātes aut uenerātes Deos caput uelēt. Viris aūt dignitate p̄ditis: & honore dignis si quo casu occurrerint caput aperiūt. Hoc eni (ut inquit Plut. Pro. x.) illā quoq; dubitationē uidet augere: nam si qua de Aenea feruntur uera sunt: ut p̄tereunte Diomede caput operiens rem diuinā fecerit: rationē habet: nec repugnat: ut quēadmodū i occursu hostiū caput uelet: sic amicis ac bonis uiris obuiam facti capita detegamus. Nam quod ad Deos pertinet: id propriū non est: sed casu accidit: & ab illo seruatū postea mansit. Quod si aliud dicēdū est: uide ne illud solū quærendū sit: quā obrē Deos uenerātes capite uelent. Alterū uero cōtemptum est. Potentioribus enim occurrentes iccirco caput aperiunt: nō ut eis aliquid addant: sed ut inuidia potius detrahant: ne pares Diis immortalib? honores poscere: neue eodē cultu delectari uideant. Deos uero iccirco sic adorabāt: ut aut operiendo capite seipsos humiliores redderent: aut metu negd ignominiosum: aut triste interpretandū alicui de auribus accideret. Iccirco ueste ad aures usq; attollebāt. Hoc aūt eos uehemēter uitasse: ex eo facile p̄spici pōt: qđ Oraculum adeūtes: aera pulsari: & quāmaximū strepitū fieri uolūt. aut illud est: q̄ Castor dicit mores Romanos Pythagoricis cōparās: Genio: qui unicuiq; nostrū iest Deos, qui extra sunt, rogare: & caput uelando supplicare animi. i. uelamentum: ac reuelationē per corpus quodam enygmate ostendentem. Hæc ille. ¶ Atq; ita dixit: Numa. ¶ Adest tempus promissi: aduenit hora: qua promisisti te daturum imperii pignora. ¶ Iuppiter adde fidē pollicitis dictis: quasi fiat o Iuppiter quod pollicitus es. Da quod promisisti. ¶ Dum loquitur: cū ita oraret Numa. ¶ Ter sereno cælo tonuit: a septentrione oēs oculos inflexerūt: decidit q̄ e cælo scutū. de quo paulo superius diximus. Plutar. inqt Peltam æneam e cælo delapsam in Numæ manus decidisse. & Diony. Scutum cælo demissum inuentum in regia Numæ nemine inferente. ¶ Dū loquitur: ipse rex Iouem orans. ¶ Iam Sol emouerat totum orbem: extulerat se totum: quia toto orbe iam se supra terram eleuauerat. ¶ Et grauis fragor: quasi ingens crepitus: nam ingens tonitru. ¶ Venit ab axe ætherio: ab axe septētrionali. Sic & in Tristibus: Quātus ab ætherio peruenit axe fragor: & illinc Venientia fulmina: præcipue cum i exortiuas redeūt partes (Plinio auctore) optima iudicatq; e læua parte cæli ueniūt. ideo ex Hetruscorum disciplina læua felicia esse creduntur. ¶ Ter Deus: Iuppiter. ¶ Tonuit sine nube: quasi cælo sereno. Ter dixit ob felicitatem imparis numeri: & sine nube: quod maioris esset ostenti. Licet Horatius simili tonitru exterreatur. ubi in Odis inquit: Pleruncque per purum tonantes Egit equos uolucremq; currum. ¶ Tria fulmina misit: quia quot tonitrua: tot fulmina eiaculatus est. ¶ Credite dicenti mira: adhibete fidem uerbis meis: cum admirabilia referam. ¶ Sed acta loquor: dico admiranda, & magna: sed tamen quæ fuere uera. Non desunt qui ita exponant. Sed acta: sed quæ in Scæna relata sunt. ¶ Cælum: cœpit scilicet. ¶ Dehiscere: aperiri.

Caput uelari ex antiquo more in sacris

Nota

Ioppiter imperii pignora certa dabit.
Discedunt dubii: promissaq; tarda uidentur:
Dependetq; fides adueniente die.
Mollis erat tellus rorata mane pruina:
Ante sui populus limina regis adest.
Prodit: & in solio medius consedit acerno:
Innumeri circa stantq;, silentq; uiri.
Ortus erat summo tantummō margine Phœbus:
Sollicitæ mentes speq;, metuq; pauent.
Constitit: atq; caput niueo uelatus amictu
Iam bene Diis notas sustulit ille manus.
Atq; ita, tempus adest promissi muneris inquit:
Pollicitam dictis Iuppiter adde fidem.
Dum loquitur totum iam Sol emouerat orbem:
Et grauis ætherio uenit ab axe fragor.
Ter tonuit sine nube Deus: tria fulmina misit:
Credite dicenti: mira, sed acta loquor.

Solium acernū i quo sedit Nūa Pōpilius

Peltam æneam e cælo delapsam sm Plutar.

ANT. FAN. ¶A media cæli regiõe dehiscere cœpit:cæli sũmitas hiare uisa est.Eius læuã partẽ nonnulli ortũ faciũt: dextram occasum.¶Versatũ leniter:quod repẽte non cecidit. Vel ne uiolaret exceptum a terra:uel ut pateret missum cõmodo ac beneficio regis & Romanorũ.¶Atq; Ancile uocãt qd ab oi parte recisum est: placet qdem Festo scutũ cæleste Ancile noiatũ eẽ:qd ex utroq; latere recisum eẽt ut summũ,infimũq; eius latus medio pateret.Q d si uerũ est:ab an qd ẽ circũ:& cædo dictũ putabimus.Alii tñ ut Iobas: cuius Plutarchus meminit: cupiẽtes id nomẽ a græco deducere a cubito q Ascon dr Ancile dictũ existimãt:q; eiusmodi scuta solerẽt ad cubitum circũferri. Alii a remedio:qd Acisius dr: qd inflexũ & ortũ significat. Vnde Saturnus Ascylomitis cognomine dictus ẽ. Alii aliter.Lege Plutarchũ i Numa.Ouidio placet Ancile latinũ esse uocabulũ: qd fuit scuti cuneati specie arctiora hũtis latera. Eius forma añ apud Italos uisa nõ fuerat. ¶Quẽq; notes oculis angulus ois abest :ita recisum erat ab oi parte id scutũ:ut nullus esset angulus:q se oculis uidendũ offerret.Fuit aũt breue. Vñ qdã Ancile Peltã Thraciã appellarũt.Ea est(ut Seruio placet)scutũ breuissimũ in modũ Lunæ iam mediæ.¶Imperii sortẽ:bonã si seruaret:malã si cõtra fieret.¶Plura iubet fieri:undecim eiusdẽ generis:qbus miscerẽt cæleste ne iternosci posset. ¶Morũ fabræ ne exactior artis:fuerit ne morum probitate an arte præstantior . Est autem exactus exquisitus siue perfectus.

Ancile uñ dictũ

Ancile Pelta appellatũ thraciũ

PAV. MAR. ¶A media regione:nõ intelligas a meridie:sed ab altiore parte cæli.Illa.n.media est:quæ altior:illaq; uisa aperiri.Vnde cũ Iuppiter scutũ esset demissurus. ¶Turba cũ duce:populus cũ rege.¶Summisere oculos suos:demisere in humum inflexo capite respicientes: quod & reuerentiæ est:& interdum cogitantis & dubitantis.¶Ecce decidit: e cælo.s.¶Scutũ uersatum:uolutatũ. ¶Leniter:nõ cũ impetu:sed leniter uersatũ.¶Leui aura:exiguo uento.¶Clamor uenit ad astra a populo:recepto scuto (quod erat imperii pignus)relatus est in cælũ clamor ab oi populo:& applaudẽte:& grãs agente Ioui. ¶Tollit humo:extulit Peltam:seu scutum Numa:mactauitq; iuuencã iniugẽ:& qm nullus inerat scuto angulus:qd undiq; cæsum uideretur Ancile uocarunt.Iccirco dixit Varro Ancilia dicta ab an:& cædum:quod id armorũ genꝰ ab utraq; parte recisum.Plutar.uero ingt Peltas Ancilia propter figuram.Circulus enim non est:neq; ueluti Pelta circunferentiam reddit:sed excisuram habet lineæ ελικοειδησ:cuius apices curuaturã hũtes:& densitate in se conuersæ figuram ancilis faciunt.aut propter ancona.i. cubitum:ad quem circũferuntur. Hæc.n.Iobas inquit:cupiẽs nomen a græco deducere.Posset etiam primum hoc cognomen a motu:uel impetu descendere:qui anecatem.i. superne factus sit: siue ab rotantium curuatione : quæ ανακισησ dr:ut ab αυχιτωονδισεοσ.i. siccitatum solutione. Præterea a tristium amotione:quam ανασχεσην uocant: ex quo Castorẽ & Pollucẽ ανακασ Athenienses appellẽt

Varro uñ Ancile dicat

A media cælum regione dehiscere cœpit:
Summisere oculos cum duce turba suos.
Ecce leui scutum uersatum leniter aura
Decidit:a populo clamor ad astra uenit.
Tollit humo munus cæsa prius ille iuuenca:
Quæ dederat nulli colla premenda iugo.
Atq; Ancile uocant:q; ab omni parte recisum est:
Quemq; notes oculis,angulus omnis abest.
Tunc memor imperii sortem consistere in illo
Consilium multæ calliditatis init.
Plura iubet fieri simili cælata figura:
Error ut ante oculos insidiantes eat.
Mamurius,morum,fabræ ne exactior artis
Difficile est ulli dicere,clausit opus.
Cui Numa munificus facti pete præmia dixit:
Si mea nota fides:irrita nulla petes.

&c.¶Tollit ille:attollit Numa.¶Munꝰ:scutũ e cælo delapsum.¶Humo:e terra.¶Cæsa:mactata.¶Prius iuuenca quæ dederat colla præmenda nulli iugo: immolauit Ioui iuuencam ex armento delectam:quæ adhuc iugum non tulisset.¶Atq; uocant:scutum ipsum,legit etiã Idq;.¶Ancile:quod est recisum ab omni parte: nõ quod rotundã habeat effigiẽ: sed ita incisum uideatur:ut angulus ullus minime discernatur:iõ poeta inuit. ¶Omnis angulus abest quem notes:notare & discernẽ possis.¶Oculis:quia nullus inest angulus.¶Tũc memor: cum animo uolueret Numa imperii pignus in eo scuto consistere: plura ad eius similitudinem effingẽda eẽ curauit:ut siquis furto surripere uoluisset,fallerẽt imagine.& Plutar.inquit:In eã Peltam mirabilia quædam dixisse regem: se ex Egeria: musisq; audisse. Peltã enim in urbis salutem missam: oportereq; eam asseruare: aliis undecim ad illius figuram,magnitudinem,& formam effectis:quo dubium ob similitudinem sit cælestis illius adipiscendæ.¶Memor tunc:Numa. ¶Consistere:in illo scuto. ¶Sortem imperii:fatum imperii Romani.¶Init consilium multæ calliditatis : post lõgam cogitationem illud consilium iniuit:ut plura scilicet ad eius similitudinem fierent. ¶Iubet fieri plura:scuta: nam undecim alia. ¶Cælata simili figura : quæ in sculptura & ipsa forma similem figuram referent. ¶Vt eat error ante oculos insidiantes:ut errarent & fallerentur similitudine illi:qui per insidias & furta surripe uoluissent.¶Mamurius:Plutar.inquit:Peltam autem ex eius auctoritate atq; imperio effingere artifices cum certassent:diffidẽtibus,ac desperantibus cæteris, Veturium Mamurium traditur unum e summis opificibus usq; adeo similitudinem effinxisse:struxisseq; omnes similes:ut neq; Numa iam ipse dignoscceret.& Pompeius inquit:Mamurii Veturii nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant.Hac de causa Numa Pompilio regnãte e cælo cecidisse fertur Ancile.i.scutum breue:quod ideo sic est appellatum:quia ex utroq; latere erat recisum: ut summũ, infimumq; eius latus medio pateret.Vnaq; edita uox omnium potentissimam fore ciuitatem quãdiu id in ea mansisset.Itaq; facta sunt eiusdẽ generis plura:quibus id miscceretur:ne internosci cæleste posset.Probatum opus est maxime Veturii:qui præmii loco petiit:ut suum nomen inter carmina Salii canerent. ¶Mamurius,morum,fabræ ne:an morum:an artis fabræ. ¶Exactior : Mamurius an morum laude:an artis fabrilis studio perfectior. ¶Difficile est ulli dicere:quia utrũq; excellit & moribus & arte fabrili.¶Clausit:cælauit.¶Opus : quia undecim Peltas ad cælestis illius similitudinem effinxit. Hoc tamẽ acceptum est a Palladio:de quo suo loco.¶Cui: Mamurio. ¶Numa munificus:liberalis & gratus. ¶Dixit pete præmia facti:præmia artificii tui.¶Nulla:munera scilicet,seu præmia.¶Petes irrita : nihil petes frustra. ¶Si mea nota fides : si ueridicus sum : & tu & cæteri fidem meam nouistis.

Ancilia undeciꝫ a Mamurio facta iussu Numæ

Mamurius ueturiꝰ de primo eius nomine in sacris habetur

¶Iam

ANT. FAN. ¶ Iam dederat Saliis a saltu noia: Salios duodecim iam Marti Gradiuo legerat: de qbus abunde superius dictū est. ℣ Ad certos uerba canēda modos: carmina cū Pyrrhichii modulo absoluta nomen Mamurii cōtinebāt. Sane Mamurius duabus syllabis posterioribus q̄ breues sunt Pyrrhichium facit: similiter & Mamuriū. Est aūt Pyrrhichius (quē & Dibrachus uocant) pes a Pyrrho deno iatus Achillis filio: q̄ prim⁹ uictoria potit⁹ huiusmodi genere metri laudatus dicit: q̄uis alii a fiāma Pyrrhichiū dictū uolunt: q̄ mobilitate fiāmarum acies imitet. Alii aliter. ℣ Nubere si qua uoles: q̄uis pperabitis ābo Differ: religio fuit nubere Ancilibus nōdum cōditis in templo Martis: ubi ea seruari mos fuit: ne dū arma mouebant: quæ pugnæ adhiberi solēt nubētib⁹ omen discordiæ fieret. Idē tempus nō neglectum in quibusdā a maiorib⁹ nostris Cornelius Tacitus monet his uerbis: Fuere qui pficiscenti Otoni moras, religionēq; nōdum cōditorq; ancilium afferrēt: tunc & uxor Flaminis Dialis ipexis crinibus esse debet. Vnde apparet nō esse idoneū tempus nuptiis celebrādis. Eadē Flaminica (teste A. Gel.) cuz it ad Argeos: neq; comit caput: neq; capillū depectit: quā auctor ideo discinctam dicit: quia inter multiplices cantus, cerimoniasq; impositas Flamini Diali: quas ferme oēs Flaminicæ Diales obseruabant. Hæc fuit ut nodum: neq; in apice: neq; in cinctu: neq; alia in parte ullum haberet. Ea quoniā flameo assidue utebatur: moris fuit apud Romanos: ut omnis nubens boni ominis causa flameo amiciretur: cum Flaminicæ diuortium facere non liceret. ℣ Discincta: uel sine cinctu penitus hoc tempore: uel certe non solum triduo Ancilibus nondum conditis: sed semper (ut diximus) sine nodo.

Pyrrhichius

Nuptiæ uetātur nondum conditis ancilib⁹

Dialis uxor

PAV. MAR. ¶ Iam dederat Salios itē (ut inqt Liuius) duodecim Marti Gradiuo legit: tunicæq; insigne dedit: & sup tunicam æneū pectori tegmē: cælestiaq; arma: quæ Ancilia appellant: ferre ac p urbem ire canentes carmina: cū tripudiis: solēniq; saltatu iussit. hæc ille. Varro quoq; Salios a saltādo dictos ostēdit: qd̄ facere in comitiis: in sacris quotannis: & solēt & debēt. Plutar. uero ubi de ipsis Peltis agit: haq; aūt inqt custodes ac ministros constituisse dī Salios sacerdotes. Salii uero uocādi sunt nō (ut qdā fabulant) a uiro Samothrace: seu Mātineo Salio noie: q saltationē: quæ in armis dī, edocuerit: sed ab ipso poti⁹ tripudio saltatorio: qd̄ uehemētius: robustiusq; per urbē euntes subsaltant. Cū ad mēsem Martiū sacras Peltas suscipiāt: iduti puniceis tunicis: æneis balteis, latisq; succincti: æneas capitū galeas portātes: paruis gladiis arma pulsantes. Reliquum uero saltationis pedū est opus. Mouent enim sua uiter cōuersiones ac mutationes in celeri & crebro numero: robuste & leuiter reddētes. ℣ Iam: Numa dederat noia Saliis dicta a saltu: iā delegerat duodecim iuuenes: quos a saltādo Salios appellauit. ℣ Et istituit arma: quæ illi gererent. ℣ Et uerba canēda: carmina cantanda. ℣ Ad certos modos: ad quosdam modulos cōstitutos. Et Dionysius inquit: Mouent ad tibiam ex modulo enopliis motibus: q̄nq; simul ac uicissim: q̄nq; patria quædā canētes carmina. ℣ Tū sic Mamurius: hoc Veturius Mamurius in mercedē petiit: ut in carminib⁹ Saliorz ultimo loco sui nomen caneret. de quo Plutarchus: Mamurio aūt ingt artis suæ mercedē fuisse ferūt: memoriā quādā p Saliorz carmen: simul cum Pyrrhichii modulo absolutū. ℣ Tum sic Mamurius: respōdit Numæ. ℣ Merces detur mihi gloria: quasi date in præmium æternitatē nominis: hoc est famā & gloriā. ℣ Et nostra noia sonēt extremo carmine: resonēt in ultio loco carminis: sic erit Pyrrhichii modulus in fine uelut è in multis lābicis: ubi sedes ultima Pyrrhichio dat: uelut in his: Feras Ancile: Clusit hoc Mamurius: Geratq; nomē Inclytū Mamurī⁹. ℣ Inde: ex eo. ℣ Sacerdotes Salii: sacerdotes Martis. ℣ Persoluunt p̄mia pmissa: q̄ Numa pmiserat. ℣ Operi uetusto: ancilibus uetustis a Mamurio fabrefactis: hoc ē pmissa ipsi artifici: q fabre fecit. ℣ Et uocāt Mamuriū: repetēt nomen hoc in fine moduli: Agant & oēs Grām

Tunicę puniceæ

Aenei baltei

Galeæ i capitib⁹

Gladii parui

Iam dederat Saliis (a saltu nomina dicta)
Armaq;, & ad certos uerba canenda modos.
Tum sic Mamurius, merces mihi gloria detur:
Nominaq; extremo carmina nostra sonent.
Inde sacerdotes operi promissa uetusto
Præmia persoluunt: Mamuriumq; uocant.
Nubere si qua uoles, q̄uis properabitis ambo:
Differ: habēt paruæ commoda magna moræ.
Arma mouent pugnam: pugna est aliena maritis:
Condita cum fuerint: aptius omen erit.
His etiam coniux capitis discincta Dialis
Lucibus, impexas debet habere comas.
¶ Tertia nox demissa suos ubi mouerit ortus:

Mamurio. ℣ Nubere: Saliorz festa triduo integro durabāt: quo tpe cū malū sit nubere (qa nuptiæ ab armis auspicādæ nō sunt) admonet nobiles expectādū ee usq; ad ea recōdita arma. Præterea uxor Flaminis Dialis eo triduo: nec pectere: nec ornare se debet. ℣ Si qua uoles nubere: si qua puella eris nuptias cōtractura, & uiro tradēda. ℣ Quāuis ambo pbabitis: & tu & iuuenis: q uir tuus erit: q̄uis amore iuuenili pperetis. ℣ Differ: tū uelis differre ad alīū diem. ℣ Paruæ moræ hnt magna cōmoda: nā ex parua dilatōe magna sequet cōmoditas. ℣ Arma mouēt pugnā: hæc est oratio cur non debet nubere: qa non fausti⁹ omen captat ab armis: nā mouēt pugnā. ℣ Pugna est aliena maritis: q cum cōcordes esse debeant: a discordia & pugna penitus abhorrere debēt. ℣ Aptius: cōmodius & felicius. ℣ Omen erit cū fuerint cōdita: cū ipsa Ancilia & alia arma erūt recōdita: tūc meliore auspicio nubere poteris. ℣ His etiā lucibus: his trib⁹ dieb⁹. ℣ Cōiux Dialis: uxor Flaminis Dialis: hoc ē sacerdotis Iouis a dios Iuppiter. ℣ Discincta debet habē comas capitis ipexas: debet & discincta esse: nec crines pectere: nec se excolē: ueluti cum Ioui sacrificat. Sunt enim nūc dies Martis. Superseddēdum est a cultu: q in sacris Iouis exigit. Eteni tantæ erat ueneratōis uxor Flaminis Dialis: ut ea extincta Flamē se sacerdotio abdicaret: cuius rei rōnē inquirens Plutarchus ita differit. Pr. li. An qd̄ qui uxorē ducēs, post amisit: eo q nunq̄ duxit multo est infelicior. Eius. n. q uxorē duxit: domus integra est. Eius aūt q uxorem in matrimoniū acceptā amisit: nō solum imperfecta domus est: sed iminuta prorsus ac manca. An eodē tēpore uxor una cū uiro cōsecrat: quēadmodū multa sunt i sacris: quæ absente uxore agi nequeūt. Priore aūt amissa altera stati super ducere: tū difficile est: tū uero iniquū atq; impiū. Sunt q legāt hoc carmen sic: His etiā coniux apicati sancta Dialis. ℣ Tertia nox: quinto nonas Martias: hoc est tertia die mensis noctu cosmico occasu alter e Piscibus oculitur. Duos enim esse superiore libro diximus: & fabulā quo q retulimus: qua rōne cælo essent appositi: nunc australis oculit maturius: quia in inferiore parte cęli est. ℣ Vbi: postq̄. ℣ Tertia nox: de mense Martio. l. ℣ Mouerit suos ortus: cum orietur: aut cum orta est.

Festa Saliorū triduo integro durabant

Tribus diebus Saliorū nō licet nubere

Veneratio ē flaminis Dialis maxia

ANT. FAN.

Conditus e geminis Piscibus alter erit.
Nam duo sunt: Austris hic est, Aquilonibus ille
Proximus: a uentis nomen uterq; tenet.
Cum croceis rorare genis Titonia coniux
Cœperit: & quintæ tempora lucis aget:
Siue est Arctophylax, siue est piger ille Bootes:
Mergetur: uisus effugietq; tuos.
At non effugiet Vindemitor: hoc quoq; causam
Vnde trahat sidus parua docere mora est.
Ampelon intonsum Satyro nymphaq; creatum
Fertur in Ismariis Bacchus amasse iugis.
Tradidit huic uitem pendentem frondibus ulmi:
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius uuas:

Piscium alter occidit. v. nonas Martias Aquilonius Austrinus

¶Conditus e geminis Piscibus alter erit: quinto nonas Martias alter Piscium qui Austrinus dicitur mergit occasu chronico. Duo enim Pisces sunt: quibus unum zodiaci signũ tribuitur Aquilonius & Notius siue Austrinus: quorum hic ante illũ occidere & exoriri cernitur: at Hyginius scribit. Vnde Columella Austrini occasum desinere inqt quarto nonas Septẽbris: Aquilonii uero septimo idus eius mẽsis. Est & alius Piscis (ut diximꝰ) quem hoc loco accipere nõ possumus: occidẽs exortu Cãcri: q Notius quoq; dicit & Austrinꝰ: uocaturq; a Virgilio Aquosus: q aquã, quæ ab Aquario fundit, ore excipe uideatur. ☞ Quitæ tpa lucis erũt: tertio nonas Martias Bootes siue Arctophylax occidit: cuius pars (ut diximꝰ supra) nunq; fertur in occasu: pars & oriri cernit & occidere. Hũc poetæ modo pigrũ: modo tardũ uocãt: ut Pigri sarraca Bootæ. & Tardum dux ante Bootẽ: qa uix fero alto mergit Oceano. Eundẽ uerno tẽpore occidere ostendit Virgilius in Georg. ut Si uero uiciamq; feres: uilemq; phaselum: Nec pelusiacæ curam aspernabere lẽtis: Haud obscura cadẽs mittet tibi signa Bootes. Huius occasus quatuor signorum zodiaci tempus absumit. Lege Higinium: & intelliges occasum: de quo nunc agitur: esse matutinum siue cosmicum. ☞ At nõ effugiet Vindemitor: hæc stella quã græci Trysitira: nri Vindemitorẽ uocãt: oritꝰ chronice. viii. idus Martias: ut Pli. scribit. ut Columella. vi. nonas: ut auctor hoc loco. iii. nonas. Neq; n. hoc tpe matutinũ eius ortũ accipe possumus: cũ ea cõstet cũ Virgine in ortũ ferri. vii. calen. Septẽbres: ut placet Columellæ. Vnde & Vindemitorẽ dictũ putãt: q exoriẽs mane (ut inqt Pli.) uindemiæ maturitatẽ pmittat: ẽm quẽ oritꝰ Cæsari & Assyriæ. xi. calẽ. Septẽbres. Fabulant aũt puerũ Ampelon a Baccho dilectum in Ismaro: q mons est Thraciæ: trãsfatũ esse i cælũ, ac Vindemitoris nomẽ accepisse. Quod iõ fictũ est: quia Ampelon Græci pãpinũ, seu uitẽ dicũt: quã qdam a Bacho inuẽtã ferũt: uñ & labrusca ampelosagriã uocãt: & uineas ampelones, quo noie usus est Varro: & Xilãpelon aridã uitẽ. Quare Iuuenalis (ut q̃busdam placet) Xelamperinas uestes dicit uirides, tritas, ac semicõsumptas: quales sunt uitiũ frondes languescẽtes mẽse Nouẽbri. Et M. Varro de re rustica: Ampelões (ut diximꝰ) uineas uocat: ut laureta Daphnones. Est & Ampelos Sami pmõtoriũ: ut ait Strabo: q̃uis ea ĩsula uino (ut idẽ inqt) ĩfelix sit: cum Chius, Lesbos, aliæq; uicinæ uina optia ferãt. ☞ De pueri noie: uult uitẽ a nomie pueri Ampelon appellari. ¶Alter Piscibus geminis: ex duobus. ☞ Erit cõditus: ab scõditus. nã occulitur Notius seu Australis. ☞ Nam duo sunt ipsi Pisces. ☞ Hic: q nunc occulitur. ☞ Est pximꝰ austris: sic & Australẽ ostẽdit. ☞ Ille: alter Piscis. ☞ Est proximus Aquilonibꝰ: ipsi septẽtrionali. ☞ Vterq; Piscis tenet nomina a uento: nam a Noto Notius: a Borea Boreus dicitur: siue Australis & Aqlonaris. ☞ Cum croceis. iii. nonas Martias: hoc est quinta die ipsius mẽsis occidit Arctophylax: de quo diximus superiore libro in fabula Callistus: non occidat: sicut exoriente in occasum labentia sidera: sed in ipsa uertigine circa polum undis immergi uidetur: præcipue cosmice. Nam oriente die poeta pigrum uocat. Nam (ut Higinius inquit) cum Tauro: Geminis: Cancro: & Libra occidit: ideo fero occidere dicitur: q magis erectus a pedibus peruenit ad terram. At exoriens citius q̃ chelæ uidetur. ☞ Cum coniux Titonia: Aurora uxor Titonis: de quo alias dictum. ☞ Cœperit rorare: rores effundere. ☞ Genis croceis: respexit ad aetis colorem: cum uidetur mane oriens croceus: sic & Virgilius: Titoni coniux linquẽs Aurora cubile: sed quia genis dixit: unde lachrymæ fluũt: qui terris effunditur: respicit fabulam, quam refert in. xiii. Met. Cũ illa ab Ioue peteret corpꝰ Mẽnonis filii: quẽ Achilles interemerat: illud redditum medio aere adustum: cõuersumq; in aues Mẽnonias cinerem refert: & ex illo lachrymas: hoc est ipsum rorẽ effudisse Auroram. ☞ Et erũt tẽpora quintæ lucis: erit qntus dies mẽsis. ☞ Siue ẽ Arctophylax: custos ursę: ut diximus supius. ☞ Siue ille piger Bootes: quasi siue dicas custodẽ ursæ: ἀρκτη ursa: φυλαξ custos: siue Bootem rectorẽ boum: quia ꝑ plaustrum regere uidetur. ☞ Mergetur: mergi uidebit. ☞ Et effugiet uisus tuos: quia occidet eo modo: quo dixi. Hæc omnia quæ ad ortum & occasum siderum pertinent: in fine operis lucidius explicabũtur: ibi omnia repetemus. ☞ At nõ effugiet: occulitur dixit Bootes: sed nõ occulitur: immo se ostendet Vindemitor. Oritur igitur eodem die: hoc est. iii. no. Mar. Vindemitor. Sed aliter uidetur sentire Pli. inquit enim. xi. calen. Septembris Cæsari & Assyriæ stella quæ Vindemitor appellatur. Mane exoriri incipit: uindemiæ maturitatem promittẽs. Quo pacto igitur .iii. nonas Mar. oritur: si Pli. xi. calen. Septembris. & Pli. dicit tunc mane exoriri. Aliter dicere posses quod heliace oriatur: & occidente Sole in summo cælo uideri. Eius fabula hæc refertur: Ampelos puer Thrax: mirũ in modum a Baccho amatus est: cui Bacchus uitem tradidit: de qua collecturus uuas: cũ ulmum ubi hærebat ascendisset exanimis decidit. Bacchus sideribus intulit: & uitem ab eo Ampelon appellauit. ☞ At Vindemitor: Vindemitoris stella. ☞ Nõ effugiet: uisus. i. tuos: quẽ admodum Bootes: quia nõ mergitur tunc: sed exurgit. ☞ Parua mora ẽ: exigua retardatio. ☞ Docere unde hoc quoq; sidus: hoc etiam sicut cætera. ☞ Trahat causã: ducat originem. ☞ Bacchus fertur: dicitur. ☞ Amasse in iugis Ismarus: in Ismario monte Thraciæ. ☞ Ampelon intõsum: crinitum puerũ. ☞ Creatum Satyro & nympha: filium Satyri unius ex illis: qui Bacchum comitãtur. Aliqui filium Marsiæ dicunt: quem Satyrum poeta inferius uocat: sed non cõstat. Nam Diodorus cælibẽ Marsiã fuisse tradit: de quo plura inferius dicemus. ☞ Tradidit: Bacchus. ☞ Huic: Ampelo. ☞ Vitẽ pendentẽ e frondibus ulmi: quæ pendebat e ulmo, cum ulmis adfigantur: ut prio libro diximus. ☞ Quæ: uitis. ☞ Nũc habet nomẽ de nomine pueri. nam uitis græce uocatur ἀμπελος: & ἀμπελων uinea. ☞ Dum temerarius: imprudens. ☞ Legit: colligit. ☞ Vuas pictas: uarii coloris. ☞ In ramo: in ramosa ulmo.

¶Sextus

Bootes occidit .iii. nõas Martias Bootes tardus

Videmitor oritꝰ .iii. nõas Martias

Videmitoris fabula

Xelapelinæ uestes tritæ

Ampelos Xilãpelos

PAV. MAR.

Libræ occasus

Arctophylax idẽ Bootes dicit

NOTA

Ampelos fuit puer Thrax Bacchꝰ donauit uitem Ampelo

ANT. FAN.

¶ Sextus ubi e terra cliuosum scãdet olympum Phœbus:pridie nonas Martias Augustus põtificatum maximum suscepit:quem nunq̃ uiuo Lepido auferre sustinuerat:ut scribit Suetonius.Et quia põtifex maxi.erat sacrarũ uirginum custos:teste Plutarcho:quas Vestales appellabãt.Idem Augustus suscepto pontificatu maxi.cõmoda earum uirginum auxit:

Decidit:amissum Liber in astra tulit.

¶ Sextus ubi e terra cliuosum scandet olympum
Phœbus:& alatis æthera carpet equis.
Quisquis ades,castaq; colis penetralia Vestæ:
Gratare:Iliacis thuraq; pone focis.
Cæsaris innumeris,quos maluit ille mereri:
Accessit titulis pontificalis honor.
Ignibus æternis æterni numina præsunt
Cæsaris:imperii pignora iuncta uides.
Dii ueteris Troiæ,digniss̃ima præda ferenti:

bem adacturus: & reliqua.hæc ex Plutar. Tranquillus uero inquit:Deposita prouinciæ spe:pontificatum maximum petiit:non sine profusissima largitione:in qua re putans magnitudinem æris alieni.Cum mane ad comitia descenderet:prædixisse matri osculanti fertur:Domũ nisi se pontificem non reuersurum:atq; ita potẽtissimos duos cõpetitores: multum q; & ætate & dignitate antecedẽtes superauit:ut plura ipse in eorum tribubus suffragia:quã uterq; in omnibus tulerit.hæc de Cæsare.De Augusto adsit sic Trãquillus inquit: Postq̃ uero põtificatum maximũ:quez nunquã uiuo Lepido auferre sustinuerat:mortuo demde suscepit. Quicquid fatidicorũ librorum Græci,Latiniq; generis nullis: uel parum idoneis auctoribꝰ uulgo ferebatur supra duo millia cõtracta undiq; cremauit:ac solos retinuit Sibylinos &c.⁋ Vbi:postq̃.⁋ Sextus Phœbus:sextus Sol mensis: sic sextum diem significat.⁋ Scandet:ascendet.⁋ Aethera:quasi ex inferiore parte in altum.⁋ Olympum cliuosum:cælum cõuexum.⁋ Carpet æthera: carpet iter per æthera.⁋ Equis alatis:uelocibꝰ,ideo alatis dixit:& quatuor sunt ut ostẽdimus.⁋ Quisquis ades & colis penetralia:sacella secretiora.⁋ Vestæ castæ:de Vesta oia quæ ad rem faciunt in.vi.li.dicemus:& aliquid superius attigimus.⁋ Gratare:pro gratulare uel ipsi Vestæ: uel tãto pontifici.⁋ Et pone thura focis Iliacis:aris Vestalibꝰ:ubi æterni sunt ignes:ex Ilio aduecto.Nam Aeneas Vestæ sacra ex Troia in Italiam aduexit.⁋ Honor pontificalis: ipsa dignitas pontificatus.⁋ Accessit:addita est.⁋ Titulis inumeris Cæsaris:multis dignitatibꝰ.⁋ Quos ille:Cæsar.⁋ Maluit:potius uoluit.⁋ Mereri:subintelligendum: quã habuit:tamẽ uoluit meritis oẽs dignitatis gradus,& titulos assequi non ambitione:aut aura populari:sed ꝓpria uirtute:si ad Iulium Cæsarem referret:qa fuit Quæstor edilis:Pontifex toties:Cõsul:& Dictator.si ad Augustum:quia oẽs magistratus assequutus: adeptus est ad alios quoq; titulos:nã & Aug.cognominatus est:& Pater patriæ.⁋ Numina æterni Cæsaris: qui relatus est in Deos imortales:nam uterq; eorũ relatus est in Deorum numerũ:& quoniã de Aug.in cælum relato in prio libro diximus.de Iulio Cæsa.paulo inferius dicemus.⁋ Præsunt æternis ignibus:Vestalibus sacris:quæ ꝓpontificem maximũ administrabant:nam ignem inextinctum uirgines seruabãt.⁋ Vides pignora imperii iũcta:hoc est Vestales ignes & pontificẽ Cæsarem:quæ sunt duo imperii pignora.nã quoad seruant inextincti Vestales ignes:& incolumis domus Cæsarea seruat incolume imperium.⁋ Dii ueteres: orat nũc Deos Troianos ꝓ salute cognati põtificis.Nam cum Iulius Cæsar ab Iulio Ascanii filio progenitus fuerit:uidet cognatione attingere Vestã: cuius sacra e Troia aduecta ab Aenea patre Ascanii fuerit in Italiam.Est & alia cognatio:si quis altius inspiciat. Nã Vesta Saturni filia fuit:quæ structuram domus inuenisse dicitur: auctore Diodoro:sic illa soror Iouis:& Iuppiter Veneris pater:a qua emanauit genus Iuleum.Ea omnino cognatio est:& Aug.in Iuleam domuz adoptatus: ea quoq; cognatione Deos attingebat.⁋ Dii Troiæ ueteris:antiquæ.O Vesta & Dii penates.⁋ Præda digniss̃ima ferẽt:Aeneæ q uos e mediis hostibꝰ tanq̃ ꝑdã eripuit.

Ouidꝰ edidit hoc opꝰ post mortez Augusti

Mortuo Metello põtifice Iauricꝰ q catulli petebãt & Cælar q solus obtinuit

PAV. MAR.

¶ Decidit ex alto:scilicet in humum.⁋ Liber : Bacchus.⁋ Tulit amissum:puerũ quem iam amiserat:quia extinctus erat.⁋ In astra:in cælũ retulit: & inter sidera collocauit.⁋ Sextus ubi:sexta die mẽsis : hoc est pridie nonas Martias Vestæ sacrificat : quo die Cesar Vestæ sacerdos & pontifex maximus creatus est.Verũ alii hoc in loco dictum de Iulio Cæsare:alii de Augusto uolũt.In uetustissimis codicibus in ordine festoꝝ per singulos menses illa dies Iulio Cæsari assignatur.At poeta loqui uidet de eo: qui tunc uiuebat,cum dicat:Quos sancta fouet ille manu:sic esset ad Augustum referendum. Nam in primo libro diximus:scripsit hoc opus uiuente Augusto:sed edidit post eius excessum:quod certe indicat ille locus in primo:Licet ipse recuset.Nam de Tib.loquit : ut in eo loco diximus.Ego illud puto:quæ apposuerat in Augu.laudem nõ mutauisse:cum emendauit : sed addidisse multa in laudem tam Tiberii,q̃ Germanici:sed ut de pontificatu Iulii Cæsaris : deinde Augu.aliquid dicamus. Defuncto Metello pontifice maximo cum põtificatum studio: & disceptationibus plenum Isauricus & Catullus clarissimi uiri & in senatu potẽtissimi peterent:aut propterea Cæsar:quin & ipse candidatus descenderet:cessit cæterũ pari undiq; fauore ac studio apparente:Catullus quo amplior erat dignitas:eo magis euentus incertitudinem reformidans misit : qui grandi pecunia Cæsarem ut ab ea cõtentione desisteret inducerent : quibus ille grandiorẽ se mutuaturũ:certatimq; enixius petiturum esse respondit:instante comitiorũ die : cum mater eum ad fores usq; lachrymis prosequeretur:illam complexatus dixisse fertur:Mater hodie aut pontificem:aut exulem tuum uidebis filiũ.Euntibus igitur certatim in suffragia tribubus: Superior declaraturus:nõ paruum senatui:& optimatibus terrorem incussit:tanq̃ ad omne audaciæ genus ple-

Iuliꝰ Cæsar non dicit cognatus Vestæ ꝓpter Iuliũ Ascanii filiũ Aeneæ filii Veneris

ANT. FAN.

¶ Qua grauis Aeneas tutus &c. grauis hic nõ refertur ad animum sed ad corpus. ☞ Cognãtũ caput: Augustum qui a Troianis originẽ ducit: nam Aeneam ferunt Vestã e Troia in Latium trãstulisse. Vocauit autem Augustum sacerdotem: quia fuit põtifex maximus: ut hoc loco auctor ostendit. ☞ Quos sancta fouet ille manu: qa legim? supra: Sancta uocãt Augusta patres, iure Augusti manus sanctæ a poeta dicũtur.

Põtifex maxim? præsidebat festis Vestę & cæteris Veiouis festũ nomis mar.

Hæ fouent ignes Vestæ: cũ sacris Vestæ ac cæteris constet põtificem maximũ præsidere. ☞ Lucos Veiouis ante duos: duo luci ad quos nonis Martiis Veioui: idest Ioui paruo ædes dicata est: fuerunt sub rupe Tarpeia ubi & Asylum, de quo ait Cornelius Tacitus: Tum diuersos Capitolii aditus iuxta lucũ Asyli. & Qua Tarpeia rupes Cẽtum gradibus adit. Liuius uero: Locus, inqt, qui nũc septus dẽsis sentibus iter duos lucos est Asylum aperit. De his lucis dixisse Martialem existimãt illinc: Pompeii dona, nemusq; duplex. Fuerũt & multa circa urbem loca Diis attributa: quæ lucos uocabant: quoꝝ prouentus in ludos cõferebãtur: teste Plutarcho. Est autẽ Veiuppiter (ut dixi mus) paruus Iuppiter: sicut Ouidius sentit hoc loco: cuius ædes fuit (teste A. Gel.) inter arcem & Capitoliũ. Sed idem uult Veiouem esse non iuuenẽ siue paruũ Iouem: sed Iouem uim nocẽdi habẽtem: non iuuãdi potestatem: quod ut Diouem dicimus, Lucetiũq; quoniam nos die ac luce quasi uita ipsa afficit & iuuat: ita & Veiouem appellauerunt dempta atq; detracta iuuandi potestate: cuꝫ constet Deos quosdam ut prosint celebrari: quosdam ne obsint placari. Ve enim particula modo intensionẽ significat: modo minutionem. Vnde quædam uocabula: quibus ea præponitur ambigua sunt: ac diuersam significationem capiunt. Quare Vescum salem dicimus ex edendi intẽtione: & aliter uescum cum edẽdi fastidio: quo uocabulo Lucretius p edaci usus est: teste Festo ut Nec mare quæ impendent uesco sale saxa peresa. Virgilius uero (ut placet Nonio) pro minutim concisso, ut Vescas salicũ frondes. Vbi Seruius Vescum inquit significare siccuꝫ ac tenerum. Alibi uero aliter, Simulachrũ Veiouis habuit aliquando sagittas: quare eum Deum plerique Apollinem esse dixerunt: cui capram imolabant: cuius animalis effigies erat apud eius simulachrum. Coluerũt & Campani Iouem imberbem: qui a Virgilio Anxyrus dicit. ut Quis Iuppiter Anxyrus aruis Præsidet: & uiridi gaudens Feronia luco. A quo nonnulli Anxur Volscæ gentis oppidum nominatum putant. Ipse autem Anxyrus dictus ẽ: qꝫ barbam nunq; rasisset: quasi anei xyras: idest fine nouacula: ut ait Seruius: uel ab anei cai xyro: idest rado. ☞ Lucum: luci partem: quam Romulus Asyli structura complexus est. Fuit hic lucus: teste Dionysio: inter Arcem & Capitolium. ☞ Huc dixit confuge tutus eris: Asyli locum ostendit: dicti apoti a cai sylan: idest a non auferendo. Vel (ut aliis placet) apoti a cai syro: quod est traho: inde eni nullus abduci poterat: quod non fuit in omnibus templis: ut Seruius docet: sed in his tantum quibus id erat consecrationis lege concessum. Primi autem Asylum instituisse dicuntur apud Athenienses Herculis filii: cum eos insequerentur: qui ab Hercule oppressi fuerant. Alii non a filiis Herculis: sed a nepotibus id Asylum: idest templum Misericordiæ institutum dicunt: ut Herculeos sedẽ fundasse nepotes. Quod Romulus imitatus ipse quoq; Asylum condidit: ementitusq; est id se Apollinis oracuło condidisse. Quidam tamen Cadmum primo Asylũ instituisse ferunt: cũ ad Thebas cõdẽdas multitudinem desideraret. Placet Asylũ poti? deducas ab a cai sylao q̃ aliũde.

Qua grauis Aeneas tutus ab hoste fuit.
Ortus ab Aenea tangit cognata sacerdos
Numina: cognatum Vesta tuere caput.
Quos sancta fouet ille manu, bene uiuitis ignes:
Viuite inextincti, flammaq;, duxq;, precor.
¶ Vna nota est Martis nonis: sacrata q̃ illis
Templa putant lucos Veiouis ante duos.
Romulus ut saxo lucum circundedit alto:
Quilibet huc dixit confuge: tutus eris.
O q̃ de tenui Romanus origine creuit:
Turba uetus q̃ non inuidiosa fuit.
Ne tamen ignaro nouitas tibi nominis obstet:
Discе quis iste Deus: cur ue uocetur ita.

PAV. MAR.

¶ Qua: põda. ☞ Aeneas grauis: onustus. ☞ Fuit tut? ab hoste: ab hostium insidiis: qa sospes euasit. ☞ Sacerdos ortus ab Aenea: Cęsar ab Iulio nepote Aeneæ ꝓgenit?: & de Augusto potes intelligere Diui Iulii ex adoptiõe filius: & gloriabat ipse quoq; ab Aenea genus ducere. ☞ Tangit cog. nu. Vestã & penates: de cognatis superius dixim?. ☞ O Vesta tuere: defendas & serues. ☞ Cõgnatũ caput: Cæsarẽ Augu. ☞ O ignes: Vestales. ☞ Bene uiuitis: inextincti estis: bñ sub optimo põtifice. ☞ Quos ille: Cæsar Augu. ☞ Fouet: quasi qbus fomites suggerit. ☞ Manu sãcta: alluśit ad Augusti cognomẽ: qm̃ augusta sancta dicunt: ut ostẽdimus in primo. ☞ Viuite ꝓcor inextincti & flãma & dux: quasi uiuatis æterni & ignis & Cęsar: & nunq; extinguamini. ☞ Vna nota: nonis Martiis festum est Veiouis, i. parui Iouis. Quo die sacrata fuere ei templa ante lucos Asyli in Intermontio: cuius rei mysterium illud est: ut Iuppiter paruus posteaq; adultus est cælo regnauit: sic urbs Roma parua ab initio: ubi Romulus aperuit Asylum: paulatim coaluit: & ad summum imperii culmen ascendit: ideo consecrauere templum parui Iouis eo in loco: unde sumpsit initium augmenti. ☞ Vna nota: unus titulus: una in fastis inscriptio. nã nota interdum in bonã partẽ accipit: ut in primo diximus. ☞ Est nonis: Martiis scilicet. ☞ Quod illis: nonis. ☞ Putant sacrata: consecrata. ☞ Templa Veiouis: parui Iouis: sed de hoc nomine paulopoś. ☞ Ante duos lucos: ante lucos Asyli. Nam locus erat, ut Liuius de Asylo inquit, septus densis sentibus inter duos lucos: ante hos duos ergo dedicatũ fuit. ☞ Romulus ut: poslq̃. ☞ Circũdedit: sepsit. ☞ Lucũ: quercetũ in Intermontio. ☞ Alto saxo: alii exponũt mœnibus: alii p hypallagẽ intelligunt: hoc est saxum circũdedit luco: sed ita intelligẽdum est: aperuit lucum saxo: hoc est rupibus circũdatum: quia hinc inde erant altæ rupes capitolinæ. ☞ Dixit: Romulus. ☞ Quilibet huc confuge: cõfugias in hoc Asylum. ☞ Tutus eris: quia nemo te inde abstrahet: de Asylo egimus in secũdo. ☞ O quã: ꝓ quãtum creuit. ☞ Romanus: populus. ☞ De tenui origine: de exiguo principio in magnã coaluit ciuitatẽ. ☞ Quã: quãtum. ☞ Vetus turba: prisci Romani. ☞ Fuit non inuidiosa: qa tam paruus populus: tam exigua ciuitas: ut nullus inuideret. Nam in osus nomina (Gellio teste) in utranq; possunt accipi significationẽ ut inuidiosum: & inuidẽtem dicamus: & cui inuidet. ☞ Tamen ne nouitas nominis: qa Veiouis nouũ tibi nomen uidet: ne hæc nouitas. ☞ Obstet ad intelligẽdũ festa. ☞ Tibi ignaro: qui ignoras nois rõnẽ. ☞ Discе quis iste Deus: qs Deus sit hoc nomine appellatus. ☞ Cur ue uocet ita: uel cur sit hoc noie uocatus. & duo proponit: quis Deus: & cur illud nomen.

Septio die Martii est festũ Veiouis .i. parui Iouis

¶ Fulmina

ANT. FAN.

¶ Fulmina nulla tenet:quæ barbatum decent:non puerum Iouem. ¶ Cælum affectare:quoniam gigantes affectu dicti sunt ad oppugnationem cæli non recta uoluntate. Hinc ipse alibi: Affectasse ferunt regnum cęleste gigãtes. ¶ Capra: Amaltheæ capræ effigies:quæ suo lacte Iouem infantẽ nutrisse dicitur. ¶ Nymphæ pauisse feruntur Cretides:putantur Melissa & Amalthea Melissi regis Cretẽsis filiæ Iouẽ aluisse. ¶ Vegrandia farra coloni:quę male creuerũt. ¶ Vescaq; parua uocant:uult Vegrande compositum esse a ue particula priuatiua:& significare minutum: quod & Festus scribit:ut Vegrande frumentum. Idem tamẽ nomen ualde grande interdum significat:teste Nonio: ubi ue particula uim augẽdi habet: ut Nec uitæ uegrandi datur. Vescum quoq; paruum significat. Vnde Festus: Vescus inquit fastidiosus:ue enim pro pusillo utebantur. ¶ Iamq; ubi cæruleum uariabãt sidera cælum:Suspice:Gorgonei colla uidebis equi:signa quæ heliace oriũtur in principio noctis uideri nequeunt:quippe cum ut nox iniens occasum ostẽdit heliacũ:ita & descendens ortũ eiusmodi nobis offerat. Sensus ergo ẽ:Vbi nox aduenerit suspice ad eius finem uidelicet non noctis initio:quia equi Gorgonei collum uidebis in ortum heliacum ferri. Ẽst autem ortus matutinus equi cui Pegaso nomẽ est ẽm Columellam.iiii.nonas Martias:ẽm Manilium Sole.xxi.partem Piscium obtinẽte. Higinius uero idem signum inquit cum Aquario & altero Piscium cuj quo occidit,exoriri. Eius pars antecedit hoc tempore Solem cum Piscibus orientem. Constat aũt Pegasus(ut auctori placet hoc loco)stellis.xv.ut Higinio.xviii.qui ꝙ tin pisin .i. fontem produxerit, Pegasi nomen accepit. Nota est fabula. Gorgoneus uero dictus est quod ex sanguine Medusæ Gorgonis eũ natũ fabulant:cuius dom? Gorgones fuerũt insulæ:teste Plinio:biduj nauigatõe distãtes a cõtinẽti:quas quidã Gorgades uocãt: quo pene trauit Hãno Pœnoꝝ impator. Sunt enim cõtra Atlantẽ montẽ ad fines Mauritaniæ. Vnde nõnulli alias fuisse Hespides:alias Gorgões recte arbitrant. Nã Hesperides habuisse hortos dicunt ad Lixon Libyæ. Sciendum de huius signi ortu: atq; occasu pleroſq; ita diuersa tradere: ut fere uidere non sit unum cum altero congruentem.

Vegrande .i. nõ grande

Pegasus oritur nonis Martiis uesperi

Gorgoneus equus Hesperides habuisse hortos ad Lixõ Libyæ

PAV. MAR.

¶ Iuppiter est iuuenis:iuueniles aspice uultus:
Aspice deinde manus:fulmina nulla tenet.
Fulmina post ausos cælum affectare gigantes
Sumpta Ioui:primo tempore inermis erat.
Ignibus Ossa nouis,& Pelion altior Ossa
Arsit:& in solida fixus Olympus humo.
Stat quoq; capra simul:nymphæ pauisse feruntur
Cretides:infanti lac dedit illa Ioui.
Nunc uocor ad nomen:uegrandia farra coloni,
Quæ male creuerunt,uescaq;,parua uocant.
Vis ea si uerbi est:cur non ego Veiouis ædem,
Aedem non magni suspicer esse Iouis?
¶ Iamq; ubi cæruleum uariabunt sidera cælum:
Suspice:Gorgonei colla uidebis equi.

¶ Iuppiter est iuuenis:quasi imago Iouis:quæ est in eo templo iuuenem eum monstrat. ¶ Aspice uultus iuueniles:quos in imagine refert. ¶ Aspice deinde manus: etiã iuueniles. ¶ Nulla tenet fulmina:nam cum iuuenis erat: ea nondum acceperat. ¶ Fulmina sumpta Ioui:quasi accepit Iuppiter fulmina. ¶ Post ausos gigantes affectare cælum:postea q̃ gigantes affectarũt regnũ cęleste:& ausi sunt oppugnare cõstructis montibus.de quibus in primo diximus. ¶ Primo tempore: in adulescentia. ¶ Erat inermis:nam non habebat fulmina. ¶ Ossa:mons. ¶ Arsit nouis ignibus:nouis fulminibus. ¶ Et Pelion:etiaj arsit. ¶ Altior Ossa:propterea quod Dicearchus altissimuj eum prodit. ¶ Et Olympus est fixus in solida humo:hoc est ita fixus ut iam auelli non possit: sed de his latius dictum est a nobis in eo loco primi libri:Sic petit cælũ &c.

Pelion Ossa & Olympus

¶ Stat quoq; capra simul:extat etiam cum Iouis imagine effigies Amaltheæ capræ:quę suo lacte Iouem pauit: ut illud indicet aliquãdo Iouem paruum fuisse. Capella enim Amaltheæ nymphæ uberibus suis aluit infantem: de qua Germanicus Cæsar in Aratheo carmine sic ait. Illa putat Nutrix esse Iouis:si uero Iuppitet insans Vbera Creteæ mulxit fidissima capræ: Sidere quæ claro gratum testatur alsinum:huius capellæ corio usum esse p scuto Iouej cõtra Titanas dimicãtem. Museus auctor est unde a poetis Aegiocus nominat. ¶ Nymphæ Cretides:Cretẽses. ¶ Ferũtur: dicuntur. ¶ Pauisse Iouem: nam Melyssa & Amalthea Melyssi regis ãtiquissimi in Creta filiæ: qui(ut Didim? inquit)primus diis sacrificauit. ¶ Illa:capra. ¶ Dedit lac Ioui:quia aluit infantẽ: sed de his plura agemus in sequenti libro. ¶ Nsic uocor: nunc ipsum nomen diffinit: quia Veiouis paruus est Iouis:& a simili arguit: qa uegrandia male:hoc est non grandia dicũtur:hæc enim particula ue diminutionem facit in compositis:unde & Põpeius Vegrãde inquit significat male grande:& uecors, uesanus:malicordis,malesanus. Alii paruum siue minutum intelligunt: ut uegrande frumẽtum &c. ¶ Nunc uocor ad nomen:ad aperiendam nominis significationem. ¶ Coloni:agrorum cultores. ¶ Vocant farra uegrandia: quæ male creuerunt:quæ non habuere suum incrementum:sic parua sunt. ¶ Et uesca uocant parua:hodie etiã in Marsis nostris:lingua uernacula:quæ parua sunt uesca dicuntur:ut cum dicunt maluam uescam: de ea quam Romæ paruam uocant,intelligunt. & Festus inquit:Vescus fastidiosus. Ve enim pro pusillo utebãtur. Lucretius uescum dixit edacem,cum ait:Nec mare quæ impendẽt uesco sale saxa pereka. ¶ Si ea uis est uerbi:si ea est proprietas uocabuli:ut uesca parua dicantur:& uegrandia non grandia. ¶ Cur ego non suspicer:putem. ¶ Aedem Veiouis esse ædem non magni,Iouis:templum parui Iouis. ¶ Iamq; cæruleum:uesperi nonarum oriri inquit Pegasum equum alatum:quem Higinius Aratũ adducens: & alii complures,Neptuni & Medusę filium dixere. Sed, ut alii,ex ipso Medusæ sanguine:quã Perseus interemit, natus est. Peruolauit in Heliconа:ubi saxum ungula feriens fontem aperuit:qui ex eo Hippocrene est appellatus:sed hic apud Pyrrhenem Coriothium fontẽ captus: unde Strabo:Fama est equum Pegasum: cum potaret hoc in loco a Bellerophonte deprehẽsum fuisse:alatum inquam caballum e Medusæ ceruice: & de Gorgonis excẽto gutture prosilientem. Vulgatum est etiam Cabalinum fontem in Helicone erupisse:cum subiectã ibi telurem fieret ungula. Hæc ille. Bellerophon post interfectam Chimeram:cum altius hoc equo usus euolaret:decidit equus ĩter sidera collocatus existimatur:qui(ut Higinius ipse ostendit)Arcticum circulum spectans pedibus æstiuo orbe niti:exttemo ore caput Delphini tangere uidetur. Aquarii manum dextram ceruici suæ coniungens:huius in stellis corpus apparet usq; ad umbilicum: qui occidit cum Pisce de duobus primo:qui supra tergũ eius ẽ fixus:exoritur cum Aquario toto:& Pisce cũ quo

Melyssa & Amalthea nutrices Iouis

Vepti cula mõ auget modo minuit

Pegasus equus apd Pyrenẽ in Helicõe captus fuit

Bellerophontis fabula ex hisloria sumpta

occidit:& manu Aquarii dextra. Hic habet in roſtro ſtellas duas obſcuras:in capite unam:in maxilla unam:in auribus ſingulas:in ceruicibus quatuor obſcuras:ſed maxime lucet:quæ proxima capiti apparet: in humero clarã unam:in pectore unam:in ſcapulo unam:in umbilico nouiſſimã unam:in genubus ſingulas: in poplitibus ſingulas.Poeta oriri dicit ueſperi nonarum Martiarũ.Plinius uero pridie idus Auguſti: ſed ortum poetæ accipiamus heliacum:nam occidẽte Sole:tum in alto cælo uidetur:quod apte oſtẽdit:cũ Sulpice dicat:quaſi ſurſum aſpice.℣ Iãq; ubi ſidera uariabunt cælum: uarium & pictũ oſtẽdẽt i nocte.℣ Cæruleum cælum:inqt cum uidetur ſimilis color cæli q & maris. ℣ Suſpice: attollas oculos & cælũ reſpice.℣ Videbis colla equi Gorgonei: Pegaſi nati ex ſanguine Gorgonis:hoc ẽ Meduſæ a Gorgadibus inſulis.

Creditur hic cæſæ grauida ceruice Meduſæ
Sanguine reſperſis proſiluiſſe comis.
Huic ſupra nubes,& ſubter ſidera lapſo
Cælum pro terra,pro pede penna fuit.
Iamq; indignanti noua frena receperat ore:
Cum leuis Aonias ungula fodit aquas.
Nunc fruitur cælo:quod permis ante petebat:
Et nitidus ſtellis quinq;,decemq; micat.
¶Protinus aſpicies uenienti nocte Coronam

ANT. FAN. ¶Creditur hic:bene creditur de re fabuloſa.tale & illud eſt:Illa putatur Nutrix eſſe Iouis.Pegaſum alii e ſanguine Meduſæ natũ uolunt:cui Perſeus caput dicit abſtuliſſe: alii Neptuni & Meduſæ filium dicũt & alatum fuiſſe fabulant.℣ Cælum:aer hoc loco:is eſt uolãtium ſolũ.℣ Noua frena:quia poetæ finxerũt Pegaſum captũ a Bellerophõte:qui poſt domitam Chimeram hoc equo uſus dicitur.unde altius uolans decidit: quo tempore Pegaſus in cælum tranſlatus eſt.℣ Aonias aquas: Hippocrenem fontẽ Bœotiæ dictũ ab equo: ut eius nomen oſtẽdit.De quo ait Perſius:Nec fonte labra Prolui Caballino.Hinc illud eſt: Dicite quæ fontes Aganippides Hippocrenes Grata Meduſæi ſigna tenetis equi.Strabo:Vulgatuq; eſt etiã Caballinũ fontem in Helicone erupiſſe:cũ ſubiectam ibi tellurẽ feriret ungula.℣ Protinus aſpicies uenienti nocte Coronã:Corona Ariadnes.viii.idus orit cronice:quã (ut placet Manilio).xy. pars Virginis in ortum dicit:cui Oui.aſtipulatur hoc loco.Alii tamẽ(ut Higinius)cũ Scorpione Coronã exoriri dicũt.Alii cum Libra:ut Columella & Pli.Alii eius partẽ cum Libra:totam uero cũ Scorpione exoriri uolunt:quæ occidit mane oriẽtibus Cãcro & Leone.Conſtat aũt ſtellis nouem. Et eſt Corona Vulcani opus:quam Venus,cũ Liber pr̃ Ariadnẽ uxorẽ duceret,ei donaſſe dicit:quãq; ad uxoris inſigne idẽ Deus itet ſidera collocauit.De cuius ſitu legimus in.viii.Meta. Tenues uolat illa p auras:Dumq; uolat gẽmæ ſubitos uertũtur in ignes:Conſiſtuntq; loco ſpẽ remanente Coronę: Qui medius nixiq; genu eſt,anguẽq; tenentis.Præſtat in hac Corõa cæteris fulgore ſtella q̃dã:quę.viii.idus Octobris occidit Cæſari:teſte Pli.Hãc & cæteras Coronã conſtituẽtes Cretẽſes olim uti ſidus peculiare ſequebantur. Sciendũ Ariadnẽ a Theſeo raptam: atq; in Naxo relictã eſſe:ut qbuſdam placet:quam Bacchi ſacerdos dicitur excepiſſe.Alii memoriæ prodiderũt eã diu apud Theſeum permãſiſſe:& ex eo duos filios ſuſcepiſſe.Alii in Cypro grauidã a Theſeo relictã ferũt:ubi excepta a mulieribus Cypriis añq; pareret e uita dicit exceſſiſſe. Scriptores autẽ Naxii duos fuiſſe Minoes tradiderunt:& totidẽ Ariadnas,priorẽq; Baccho nupſiſſe in Naxo inſula. Alterã uero a Theſeo deſtitutã in eandẽ inſulã nauigaſſe. De hac Corona nõ eodem modo oẽs fabulantur.Lege Higiniũ.

Hippocrene

Corona oritur viii.id? Martias

Corona Ariadnes

Varia ẽ opinio de Corona Ariadnes

¶Creditur hic:equus.℣ Proſiliiſſe:pcul ſaliſſe uel ſaltans exſtiſſe.℣ Grauida ceruice Meduſæ cæſæ:creditur ſaltaſſe ex execta & ſœta Meduſæ ceruice:quã Perſeus execuit:cum eã interemit.℣ Comis reſparſis ſanguine:tum cum reſectũ a ceruice caput.legit ẽt ſubin.℣ Cælum:aer.℣ Fuit terra:loco terræ.℣ Huic:equo.℣ Lapſo:uolanti.℣ Supra nubes & ſubter ſidera:quaſi uolãti altius inter ſidera & nubes.& ideo cælũ fuit pro terra:qa p aera uolabat:ac ſi per terrã curſum intendiſſet.℣ Pẽna fuit pro pede:erat alatus:utebat alis pro pedibus.℣ Iamq; receperat noua frena:iam apud Pyrenem ſub Acrocorintho deprehẽſus fuerat a Bellerophõte:& acceperat noua frena.℣ Ore indignanti: reluctãti.℣ Cũ ungula:Pegaſi.℣ Leuis:qa alati equi.℣ Fodit aquas Aonias: aq̃s Gorgoneũ,ſeu Caballinuz, ſeu Pegaſeũ fontem in Helicone ab Aonia montana regione Bœotiæ.℣ Nunc:ipſe equus.℣ Fruit cælo:quia cælo locatus eſt.℣ Quod ante petebat pẽnis:in quod prius euolabat.℣ Et nitidus micat:lucet.℣ Quinq; & decẽ ſtellis:cum cõſtet quindecim habere ſtellas.At Higinius inqt decem & ſeptẽ:& in numero earũ,quas ipſe cõmemorat,ſunt decẽ & ſex.Nõ igitur abſurduz, eſſet,ſi locus diceret:Sexq; decemq; micat: quia decẽ & ſex numero ſunt.℣ Protinus aſpicies:octauo idus Martias:& octaua die mẽſis orit Corõa de qua dictum eſt: O nimiũ effulgens cæli de parte ſerrena: O oculis nimiũ grata Corõa meis. Aſpirato mihi ſi qd tua numina poſſunt:Humani æthereo ſi quid ab axe uides. Dum procul Iliacæ decus imortale coronæ: Et quo nũc celeri nõ licet ire uia. Gnoſiacam liceat tantũ obſeruare Coronam:Sint tua p latiis ſidera ſideribus. Hã quoties orta fulges nitidiſſima nocte:In radios toties luminato lo tuos.Fundũturq; genis lachrymæ: dum mẽte uoluto Nõ noſtro Iliacam poſſe fouere ſinu.& reliqua. Coronã hanc ex auro & gẽmis a Vulcano factã uolunt & Veneri datã:quæ poſtea cũ Ariadne Baccho nuberet:ei a Venere oblata eſt.Hac uolũt aliqui Theſeum pro lumine uſum in Labyrintho.Qui autem Argolica ſcripſere:aiũt Coronam hãc a Venere acceptam Bacchum ſecũ tuliſſe:cum ad reducẽdam matrem ab inferis accederet: ſed doctus iter ab Hippolirno promiſſo:quod peteret:Coronam diuiſit in loco: qui ab ea ἀστεφανος appellatus eſt: reducens matrem:Coronam inter ſidera collocauit. Vulgatior tamen fama habet Ariadnæ a Theſeo derelictæ in Dia inſula: Baccho poſtea nuptæ a Venere traditam, Bacchumque deuictis Indis Indorum regis filiam præſtantem forma ſecum ducẽtem:cum quereret Ariadne: Bacchus eam cũ Corona inter ſidera collocauit. Coronam humero ſiniſtro prope cõtingeret,Arctophylax uidetur:quæ autem Engo quaſi dextri pedis calce coniungitur.Hæc Cancro & Leone exoriẽte occidere: cũ Scorpione exoriri perſpicitur.Habet autem ſtellas nouem in rotundo diſpoſitas: ſed ex his tres clarius cæteris lucentes.De ortu autem Coronæ Plinius cum poeta non concordat: ſic enim inquit: Sexto nonas Octobris Atticæ Corona exoritur.Mane Aſiæ & Cæſari quinto calẽdas Eniocus occidit matutino tertio calendas Cæſari Corona exoriri incipit. Et poſtea ſubdit.viii.idus Octobris: Cæſari fulgens in Corona ſtella exoritur:Idibus Corona tota.Verum alter heliacus: alter coſmicus ortus eſt. ℣ Protinus: ſubſequenter.℣ Venienti nocte: poſt noctem nonarum ſequenti nocte.

Corõa donata Baccho a Venere ad reducẽdaz matrẽ ab inferis fabulantur Ariadnen Dia inſula relicta a Theſeo fuit

¶Gnoſida:

ANT. FAN. ¶ Gnosida: Cretensem a Gnoso Cretæ oppido: ubi fuit Minois regia. Virgilius: Gnosiaq; ardentis descendat stella Coronæ. ☞ Ingrato uiro: Theseo: a quo nonnulli Ariadnem abactam ac derelictam uolunt: de qua incerta feruntur. Lege Plutarchum in Theseo. Notum est beneficio Ariadnes Theseum e Labyrintho regressum esse. Ouidius alibi: Cuz tibi ne uictus tecto morerer ferecuruo: Quæ regerent passus p duce fila dedi. ☞ Sorte tori gaudens: læta quod ei Bacchus pro Theseo cõtigisset: ac pro mortali Deus. ☞ Depexos crinibus Indos: Onesicritus auctor est: ut scribit Strabo: Indos cæteris quidem in rebus frugales esse: circa ornatum uero curiosos. Ad eos secundum Megasthenem (ut idez ait Strabo) nemo extrinsecus cum exercitu profectus est: præter Herculem, Liberum patrem, & Macedonas. ☞ Filia regis: unam captiuarum dicit Indorum regis filiam: quæ Baccho placuisse dicitur. ☞ Similes audite querelas: quales audierant fluctus: cum Ariadne de Theseo quereret. ☞ Nomine mutato: Thesei i Bacchum. ☞ In desertis morituram Liber harenis Seruabas: Chii insulæ: uel Naxi harenas dicit secundum Senecam, moriturus autem principium aptitudinem hic non actum significat.

Onesicritus & Strabo de Baccho & Hercule

Gnosida: Theseo crimine facta Dea est.
Iam bene periuro mutarat coniuge Bacchum,
Quæ dedit ingrato fila regenda uiro.
Sorte tori gaudens, quid flebam rustica dixit?
Vtiliter nobis perfidus ille fuit.
Interea Liber depexos crinibus Indos
Vicit: & Eoo dives ab orbe redit.
Inter captiuas facie præstante puellas
Grata nimis Baccho filia regis erat.
Flebat amans coniux: spatiataq; littore curuo
Edidit incultis talia uerba comis.
En iterum fluctus similes audite querelas:
En iterum lachrymas accipe harena meas.
Dicebam (memini) periure, & perfide Theseu:
Ille abiit: eadem crimina Bacchus habet.
Nunc quoq; nulla uiro, clamabo fœmina credat:
Nomine mutato causa relata mea est.
O utinam mea fors, quo primum cœperat, isset:
Iamq; ego præsenti tempore nulla forem.
Quid me in desertis morituram Liber harenis

PAV. MAR. ¶ Aspicies Coronam Gnosida: Cretensem. Nam Ariadne Cretensis fuit a Gnoso urbe: ubi fuit regia Minois. ☞ Est facta Dea: ipsa Ariadne est in cælum relata. ☞ Theseo crimine: pfidia Thesei: qui eam in India reliquit. ☞ Iã bene mutarat Bacchum periuro coniuge: iam bene uirum commutauerat: nam pro homine Deum: pro periuro & perfido fidelẽ acceperat. ☞ Quæ: Ariadne. ☞ Quæ dedit fila regenda uiro ingrato: allusit ad illud Virgilianum: Cæca regens filo uestigia. Nam Ariadne dederat filum Theseo: quo sciret e Labyrintho regredi. & in Heroidib?: Cũ tibi ne uictus tecto morerere recuruo: Quæ regerent passus pro duce fila dedi. Et paulopost: Nec tibi quæ reditus mõstrarent fila dedissem: Fila per adductas sæpe recepta manus. At ille non retulit beneficii gratiã. ☞ Sorte tori gaudens: iam cum gauderet thalami, seu coniugii fortuna. ☞ Dixit quid flebam rustica: quid flere debebam me ab illo relictam. ☞ Ille: Theseus. ☞ Fuit nobis perfidus: periurus, proditor. ☞ Vtiliter nobis: quasi sua perfidia fuit nobis utilitas: quia Deo nupsimus. ☞ Interea Liber: posteaquam Ariadne Baccho nupserat: ad Indicam expeditionem Bacchus profectus est. Cum q; uictor rediret: ducens secum Indorum regis filiam: uerens Ariadne: ne illius amore a Baccho relinqueretur: cœpit miserabiliter queri: non secus ac fecerat: cum a Theseo relicta est. ☞ Interea: dum se felicem tanto coniuge Ariadne existimabat. ☞ Liber: Bacchus. ☞ Vicit Indos: & hoc quoq; attigimus in primo libro: quia triennio totam Indiam domuit: perque omnem orbem exercitum circunduxit: & plura reliquit trophea: statuasq; suarũ expeditionum testes. ☞ Depexis crinibus: sicut est eorum mos pectere & enutrire comas & barbam. ☞ Et redit dives: quasi cum ingenti præda. ☞ Ab orbe Eoo: ab oriente. ☞ Filia regis: Indorum scilicet. ☞ Præstanti facie: quæ præstabat cæteris forma. ☞ Inter puellas captiuas: q̃ captiuæ ex India ducebantur. ☞ Erat nimis grata Baccho: mirum in modum placebat. ☞ Amãs cõiux: Ariadne. ☞ Flebat: cum audisset illum illam ducere & gratã eẽ. ☞ Spatiata q̃ littore curuo: cum spatiaretur: hoc est cuz deambularet per littus sinuosum. ut est illud in Arte: An tu modo Pompeia lætus spatiare sub umbra. ☞ Edidit talia uerba: ita loquuta est. ☞ Comis incultis: crinibus non ornatis, sed solutis. ☞ En iterq; fluctus: querela Ariadnes q̃ adducta esset ei pellex a Baccho. Querebatur primum de Theseo: nunc similis causa data est fletui: q̃ funditur in questus & lachrymas: & undiq; mouet cõmiserationem. ☞ O fluct?: o marinæ undę. ☞ En iterum audite similes querelas: quales audiuistis prius, cum a Theseo essem relicta. ☞ En iterum: o harena accipe meas lachrymas: sicut tunc acceperas. ☞ Dicebam: tunc cum me ille perfidus reliquisset. ☞ Memini: me scilicet sic dixisse. ☞ O Theseu periure, & perfide: appellabam illum periurum: & fidei uiolatorem. ☞ Ille abiit: discessit a me: nec reuocatus rediit. ☞ Bacchus habet eadem crimina fidei: scilicet uiolatæ: quia adduxit pellicem. ☞ Nunc quoque clamabo nulla fœmina credat uiro: nunc etiam illud cum clamore dicam: non esse a puellis adhibendam uiris fidem, nam omnes sunt deceptores. ☞ Causa mea: ob perfidiam uirilem. ☞ Et relata mutato nomine: nam querebar de Theseo: nunc de Baccho: ita nomen mutatum de Theseo in Bachum. ☞ O utinam: remansissem inquit utinam deserta in littore: nec me Bacchus reperisset: nam iam extincta non hos sentirem dolores. ☞ O utinam mea fors: mea fortuna. ☞ Isset quo primum cœperat: perseueraisset in tenore incepto. ☞ Iamq; in præsenti tempore nulla forem: quia essem extincta: & muliebris locutio est: cum dicat nulla: ac si spiritus non superfuisset. ☞ Quid me: Ariadnem in Dia insula a Theseo relictam: ex eius epistola in Heroidibus late constat. Liberum illi opem tulisse: in coniugem accepisse: & in Metamorphosi & in Arte amandi: & in Annæi Tragœdia refertur: & paulоante retulimus. Nunc queritur seruatam a Bacho fuisse: nam mortua rursus eundem minime dolorem sentiret: appellatq; illum leuem: quoniam adduxerit pellicem: uiolarique fidem: quod turpius est: quod qui Theseum damnabat: eiusdem criminis possit accusari. ☞ O Liber: Bacche.

Bacch? in Indiã pfectus ad militiam

Cõquestio Ariadnes relictę a Theseo in insula Dia

ANT. FAN.

¶Potui dedoluisse semel: potui ubi me Theseus reliquerat morte dolorem deponere. ℣ Thesea culpabas: quia carere debet omni uitio, qui in alium paratus est dicere. ℣ Nesciat hoc quisquam: ne mea culpa bis derelicta uel decepta uidear. ℣ Præcipue cupiam cælari Theseа: cupio nescire Theseum qꝑ & Deus quoq; me spreuerit. ℣ Præposita ẽ fuscæ mihi cãdida pellex: proprie dicit pellicem quæ cũ eo corpus miscet qui habet uxorem. Est autẽ hoc loco ironia ubi Ariadne se fuscam, & pellicem candidam dicit: quam figuram illusionem uocant: teste Quintiliano: quæ aut pronunciatione intelligitur: aut persona: aut rei natura. ℣ Inquinat: uitio nigredinis quod Ariadne suspicatur in Bacchum posse transferri. ℣ Matrem: Pasiphaen: ex qua & Tauro natus est Minotaurus. Nota est fabula.

¶Quid seruabas me moriturам: cum iam moritura essem cur opem attulisti. ℣ In harenis desertis: incultis: cum essem in deserto littore. ℣ Potui semel: carere morte scilicet. Hæc particula de sæpe in compositione deficientem uim sui simplicis indicat: ut sæuit desæuit: disco dedisco: tego detego: sic doleo dedoleo. ℣ Bacche leuis: incõstans. ℣ Et leuior tuis frondibus quæ cingunt tempora: leuior pampinis quibus coronaris. nam ut illi decidunt ex arboribus: nec seruant uiriditatem, ita tuus animus sua inconstãtia agitur. ℣ Cognite Bacche in lachrymas meas: quarum tu causa es cum pellicem superinducas. ℣ Es auſus sollicitare: sollicitum & anxium reddere. ℣ Torum: thalamum. ℣ Tam bene compositum: tam bene iugali iure munitũ. ℣ Abducta pellice: cum pellicem adduxeris ante oculos nostros. Pellices nunc quidem appellantur alienis succũbentes: non solum fœminæ, sed etiam mares. Antiqui eã proprie pellicem nominabant, quæ uxorem suam habẽti nubat: cui generi mulierum etiaꝫ pœna constituta est a Numa Pompilio hac lege: Pellex aram Iunonis ne tangito: si tanget Iunoni crinibus demissis agnam fœminam cædito, hæc Pompeius. Massurius libro memorabilium: Pellicem apud antiquos eam habitam scribit: quæ cum uxor non esset: cum aliquo tamen uiuebat: quam nũc uero nomine amicam paulo honestiorem concubinam appellari. C. Flacus in libro de iure Papyriano scribit pellicem nunc uulgo uocari: quæ cum eo cui uxor sit corpus misceat: quosdam eam quæ uxoris loco sine nuptiis in domo sit: quam græci παλλακην uocant. ℣ Heu ubi pacta fides: ubi ea quam promisisti fidẽ. ℣ Vbi quæ solebas iurare: per quam iurabas. ℣ Me miseram: dico scilicet. ℣ Quoties ego loquor hæc uerba: quoties cogor ita loqui: nam primum perfidia Thesei: nunc uero Bacchi: facit ut ita loquar. ℣ Culpabas Theseа: damnabas Theseum a perfidia: qꝑ me reliquisset. ℣ Et tu ipse uocabas fallacem: quia periurus. ℣ Tu ipse peccas turpius: reprehensibilius. ℣ Tuo iudicio: quia qui perfidum & fallacem illum iudicabas: nunc cum in eodem sis crimine: ex eo qꝑ illum damnabas: longe magis damnari mereris. ℣ Nesciat hoc: uellet inquit hoc omnes latere: ne quis putet me toties mea culpa derelictam: & in primis latere uelim Theseum: ne gaudeat nunc Deum in me fuisse fallacem: nam numinis exemplo culpã suam extenuaret. ℣ Nesciat quisq̃: hoc me: scilicet a Baccho fuisse deceptam. ℣ Et urar: absumar ego. ℣ Tacitis doloribus: ne cui sint cogniti: sed tacita ipsa adurar. ℣ Ne puter: ne existimer. ℣ Fuisse digna toties falli: meruisse aliqua mea culpa toties a uiris decipi. ℣ Præcipue: in primis. ℣ Cupiam cælari Theseа: cupiam hoc esse illi occultum. ℣ Ne gaudeat te esse consortem suæ culpæ: te fuisse eiusdem fallaciæ studiosum. ℣ At puto: ironicus sermo: ut pellicem in contemptum adducat: præfers inquit mihi illam candidam: cum illa patrio colore fusca sit: & Ariadne cãdida. ℣ At puto est præpositа: in amore tuo. ℣ Mihi fuscæ: nigranti. ℣ Pellex cãdida: captiua, quam ꝑ amica ducis niueæ faciei. ℣ Ille color: fuscus qui est in ista pellice. ℣ Eueniat nostris hostibus: quasi non amici: sed hostes sint ita nigri: ut illa est. ℣ Tamen quid: cur refero hæc. ℣ Est tibi gratior: iucundior. ℣ Ipso uitio: ipsa nigredine: quod uitium est corporis. Nam (ut Modestinus de uerborum significatione inquit) morbum esse temporalem corporis imbecillitatem uerum est: Vitium uero perpetuum corporis impedimentum. & subdit: Nam & luscus utiq; uitiosus est. Morbum apud Sabinum sic diffinitum esse sciendũ est: Habitum cuiusq; corporis contra naturã: qui usum eius ad id faciat deteriorẽ: cuius causa natura nobis eius corporis sanitatem dedit. Id autem alias in toto corpore: alias in parte accidere. Namq; totius corporis morbꝰ est: puta febris, partis ueluti cæcitatis. licet homo ita natus sit. Vitium a morbo multum differre: ut puta siquis balbus sit. nam hunc uitiosum magis esse q̃ morbosum: & reliqua. Plura enim de his agit Vlpi. iurisc. de quibus alias. ℣ Quid facis: o Bacche qui illam amas. ℣ Illa inquinat: polluit. ℣ Tuos amplexus: commaculat tua brachia suo colore. nam nigredinem contrahent. ℣ Bacche fidem præsta: adhibe mihi fidem. ℣ Ne præfer: noli præponere. ℣ Vllam amoribꝰ coniugis: quia magis te amat coniux: q̃ ancilla: ergo ne præferas ullam mihi. ℣ Semper assueui amare uirum: nam prius Theseum: deinde te ardentissime amaui: seruauiq; fidem inuiolatam. ℣ Cornua tauri formosi ceperunt matrem: quasi Pasiphae mater capta fuit cornibus tauri pulcherrimi. nota est fabula Pasiphaes uxoris Minois: quæ tauro succubuit: unde natus est Minotaurus: sed de his cumulatius in .vi. Aene. diximus.

¶ Me tua:

PAV. MAR.

Seruabas? potui dedoluisse semel.
Bacche leuis, leuiorq; tuis: quæ tempora cingunt
Frondibus: in lachrymas cognite Bacche meas,
Ausus es ante oculos adducta pellice nostros
Tam bene compositum sollicitare torum.
Heu ubi pacta fides? ubi quæ iurare solebas?
Me miseram quoties hæc ego uerba loquor.
Theseа culpabas: fallacemq; ipse uocabas:
Iudicio peccas turpius ipse tuo.
Nesciat hoc quisq̃: tacitisq; doloribus urar:
Ne toties falli digna fuisse puter.
Præcipue cupiam cælari Theseа: ne te
Consortem culpæ gaudeat esse suæ.
At puto præposita est fuscæ mihi candida pellex.
Eueniat nostris hostibus ille color.
Quid tamẽ hoc refert? uitio tibi gratior ipso est.
Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.
Bacche fidem præsta: nec præfer amoribus ullã
Coniugis: assueui semper amare uirum.
Ceperunt matrem formosi cornua tauri:

Pellex Iunonis

C. Flacꝰ in libro de iure Papyriano

Vitiũ est ꝑpetuus corpis impedimẽtũ: morbus ẽ cũ accessu & recessu

ANT. FAN. Cornua dantur Baccho

¶Me tua: & exẽplo matris cui taurus placuit cornibus p̃ditus, nã & Baccho a poetis dant cornua. ut Accedãt capiti cornua Baccus eris. uel q̃ primos tauros iugo subiecerit, & arare docuerit: uel q̃ nimio uino (ut inqt Festus) homes truces fiunt: p cornua. n. significat ꝓteruitas & cõtumacia: teste Porphyriõe. Vnde illud est: Addis cornua pauperi. Cæteꝝ plures fuerũt Dionysii teste Diodoro.

Per cornua Bachus significat pteruã: sed plures fuerũt Dionysii

Me tua: sed lædit ille pudendus amor.
Ne noceat quod amo: nec. n. tibi Bacche nocebat,
Quod flammas nobis fassus es ipse tuas.
Nec q̃ nos uris, mirum facis, ortus in igne
Diceris: & patria raptus ab igne manu.
Illa ego sum: cui tu solitus promittere cælum.
Hei mihi pro cælo qualia dona fero.
Dixerat: audierat iamdudum uerba querentis
Liber: ut a tergo forte secutus erat.
Occupat amplexu: lachrymasq; per oscula siccat:
Et pariter cæli summa petamus ait.
Tu mihi iuncta toro, mihi iũcta uocabula sumes:
Nam tibi mutatæ Libera nomen erit.
Sintq; tuæ tecum faciam monumenta Coronæ:
Vulcanus Veneri quam dedit: illa tibi.
Dicta facit: gẽmasq; nouem transformat in ignes:
Aurea per stellas nunc micat illa nouem.
¶Sex ubi sustulerit, totidemq; demiserit orbes
Purpureum rapido qui uehit axe diem:
Altera gramineo spectabis Equiria campo:
Quem Tyberis curuis in latus urget aquis.
Qui tamen eiecta si forte tenebitur unda:

Monumẽtum

Monumẽtũ quicquid in posterũ memoriæ cãpdit: & quicqd ob memoriã alicuius fit: ut Fana, Porticus, Carmina, & similia: & a monẽdo dictum existimat. ✠ Per stellas nunc micat illa nouẽ: Seruius scribit sex stellas eẽ quibus i cælo Corona hæc declarat: alii nouẽ. unde illud est: Inde nouem numero Cressam fecere Coronã. Id signũ maxime lucere cernit. ut Hic illa eximio posita ẽ fulgore Corona. Ouidius alibi: Bacchi coniux redimita Corona Prę radiat stellis signa minora suis. ✠ Sex ubi sustulerit, totidẽq; demiserit orbes. iii. Idus Martias iterũ Eqria celebrãtur: dicta (ut ait Varro) ab equoꝝ cursu. Eo. n. die currũt in cãpo Martio: cuius admirabilis magnitudo (ut inquit Strabo) curules cursus & alia equestria certamina expedita suppeditabat. Dicit autẽ altera Eqria: qa supra legimus: iamq; duæ restant noctes de mẽse secũdo Marsq; cum tos iunctis curribus urget equos. Hos ludos diximus a Romulo institutos eẽ Marti p̃ri: q (si forte hoc tempore: quo flumina imbribus augeri solent: cãpum Martiũ aq̃ Tyberis occupassent) transferebantur ad Cælium montem. unde ait Festus: Martialis camp⁹ in Cælio monte dicitur: q̃ in eo Equiria solebãt fieri: si quando aquæ Tyberis campuꝫ Martium occupassent. Ad hunc montẽ uia fuit propemodum plana. ut Cælius ex alto qua mons descẽdit in æquũ: Hic ubi nõ plana est: sed ꝓpe plana uia est.

Equiria iii. Idus Martias Equiria fiebãt in campo Martio uel i Cælio mõte

Cælius unde dictus

Dictus autem est Cælius (ut Festo placet) a Cælio quodam ex Hetruria: qui Romulo auxilium aduersus Sabinos præbuit: & in eo domicilium habuit. Vel (ut ait Varro) a Cælio Iubenno ex eadẽ prouincia: qui dicitur Romulo uenisse auxilio: post cuius obitum Thusci q̃ nimis munita loca tenerent deducti dicuntur in planum: a quibus uicus Thuscus dictus est.

PAV. MAR.

¶Me tua. s. cornua capiunt: q̃si ego capta sum cornibus tuis. nã Bacchus cũ cornibus pingit: de quo paulo post. ✠ Sed lædit me. s. qa nimiũ excruciat. ✠ Ille amor pudendus: amor tuus in captiuã: iõ pudẽdus: q̃ serua est & fuscã. alii q̃ referũt illud ad Pasyphaẽ: qa pudẽdus amor illi⁹ q̃ tauro succubuit. ✠ Ne noceat mihi. i. q̃ amo te: ꝙ potiꝰ ꝓsit. ✠ Enim: qa. ✠ Nõ nocebat: ꝙ ꝓderat. ✠ Tibi o Bache q̃ tu ipse es fassus nobis flãmas tuas: q̃ apuisti nobis amores tuos: sic ꝓdesse debet & mihi: cũ scias te amari a nobis. ✠ Nec facis mirũ: nõ est res miranda. ✠ Quod nos uris: q̃ uror ego tuo amor. ✠ Diceris ortus in igne: iccirco nõ est mirꝫ: qa tu natus i igne iniicis mihi flammas. ✠ Et diceris raptꝰ ab igne: a fulmine. ✠ Manu p̃ria: manu Iouis. nã cũ Semele exanimata cẽt fulmine edit⁹ immaturus infans semori adhæsit: ubi tpa debita cõpleuit. Et si unus tm̃ Bacchus, seu Diony. a plerisq; poetis referat: plures tm̃ fuere. Diodo. Diony. tres fuisse testat: Priorẽ Indũ: qa primus docuerit ex uua uinũ eliceꝛ, & arbogꝝ curã. Secũdũ ex Ioue & Proserpina: uel (ut alii) ex Cerere natũ: q primus boues ad aratrũ iunxerit: cum terra prius homum mãibus coleret. Cui ob multa beneficia diuini sunt instituti honores: additaq; ad eius statuas uelut insigne quoddam cornua: ob putilẽ agricolis i uẽtionẽ aratri. Tertiũ ex Ioue & Semele Cadmi Thebis in Bœotia natũ dicũt. Semeles Iouẽ amore captũ: & cum ea sæpius cubuisse ferũt. Inde Iunonẽ in ancillam uersam suasisse Semeli ab Ioue petere: ut ea secum maiestate cõcũberet, qua cũ Iunone cõsueuisset. Quo ꝓmisso: cũ tonitru & fulmine ad eam descẽdit: q̃ territa expirans aborsa est. Editũ ante tempus filium Iuppiter in femore recipit: & partus tempore in Nylam Arabiæ ciuitatẽ tulit. Vbi a nymphis educans ifans: a patre & Nysa Diony. est appellatus: διὸς .n. græce: latine Iuppiter. Hic igit̃ ortum in igne dicit: quia Iouis fulmine. Præterea (ut inquit Pompeius) cornua Liberi patris simulachro addiciunt: quem inuentorem uini dicunt: eo q̃ homines nimio uino truces fiunt. ✠ Illa ego sum: cui tu: o Bacche. ✠ Es solitus promittere cælum: sæpe pollicitus es me in cælũ referre. ✠ Hei mihi qualia dona fero pro cælo: loco promissi cæli sum ita abste relicta: & pro munere pellicem Indicam adducis. ✠ Dixerat, audierat: querentẽ ita Ariadnem Bacchus audiuit: amplexusq; eam primum uerbis consolatur: deinde in cælum retulit: coronãq; simul inter astra collocauit: nouẽq; gẽmas in totidem stellas trãsformauit. ✠ Dixerat: iam questa erat Ariadne. ✠ Liber: Bacchus. ✠ Iamdudũ: ex quo illa cœpit loq. ✠ Audierat uerba querẽtis: Ariadnes lamẽtãtis. ✠ Vt: sicut. ✠ Forte erat sequutus a tergo: dum deambulans illa per harenas quærebatur: sequebat̃ a tergo Bacch⁹. ✠ Occupat amplexu: amplectit̃ illam. ✠ Et siccat lachrymas per oscula: osculabatur illius genas: & siccabat lachrymas. ✠ Et ait petamus pariter summa cæli: cõscẽdamus simul in cæli sũmitatem. ✠ Tu mihi iuncta toro: quasi iuncta iure iugali. nã tu mea coniux. ✠ Sumes uocabula mihi iuncta: quæ

Pasiphae est capta amore cornuũ Tauri

Diõysiꝰ primus exuua uinũ cœpit elicere: & arbogꝝ curã docuit

Secũdus ex Ioue & Proserpina uel Cerere cui dant cornua

Tertius ex Ioue & Semele ut ait Diodorus

iuncta es thalamo:eris quoq; iuncta nomine. ☞ Nam tibi mutatæ:ex humana in Deam:ex mortali in immortalem. ☞ Erit nomen Libera:nam ut ego Liber dicor: tu quoq; Libera diceris. ☞ Et faciam sint tecum monumenta tuæ Coronæ:ut tecum habeas in cælo Coronam tuam: aut ipsius memoriam: nam eius gemmæ in stellas transferentur. Monumentum est (ut Vlpianus iurisconsultus inquit) quod memoriæ seruandæ gratia exi stit. & Florenti. Monumentum inquit generaliter res est in posterum memoriæ causa prodita: in qua si corpus, uel reliquiæ inferuntur: fiet sepulchrum. si uero nihil eorum inferatur, erit monumẽtum memoriç causa factum. ☞ Quam: coronam. ☞ Vulcanus dedit Veneri: quod supius diximus. ☞ Illa tibi: nam Venus tibi dono dedit. ☞ Dicta facit: nam retulit illam in cælũ. ☞ Et transformat: transmutat. ☞ Nouem gemmas: quæ sunt in Coronam. ☞ In ignes: in totidem stellas ignitas. ☞ Aurea Corona: ex auro. ☞ Micat: lucet. ☞ Per stellas nouem: nam quot gemmæ fuerant: tot nunc sunt stellæ numero nouem. ☞ Sex ubi sustulerit: tertio decimo die mensis: hoc est tertio idus Mar. fient Equiria in campo Martio prope Tybrim: quod si inundaret Tybris: ut ille locus aquis tegeretur: itur in Cælium montem. ibi erunt equorũ cursus: quos multi putant a Romulo institutos Marti genitori. ☞ Vbi: posq̃. ☞ Qui: Phœbus. ☞ Vehit axe rapido: refert curru uelociː nam partẽ p toto posuit. ☞ Diẽ purpureũ: rubicũdum. ☞ Sustulerit: eleuauerit. ☞ Sex orbes: rotunditates: seu solares orbes. ☞ Totidem: sex etiã. ☞ Demiserit: deorsum miserit: hoc est posq̃ sexies orietur Sol & toties occidet Sol. i. posq̃ fluxerit sextus dies ab ipso ortu Coronæ. legitur etiam sic hoc carmen: Sex ubi sustulerit: totidem quoq; deferat ortus. ☞ Spectabis altera Equiria: equorum cursus. ☞ Campo gramineo: in campo Martio herbido. Altera dixit: quia & altera fiebãt in fine Februarii: de quibus suo loco diximus. ☞ Quem: campum. ☞ Tybris urget in latus: quasi ambit ab uno latere aquis curuis, flexis, & fluuosis. Campus Martius iuxta Tybrim: ubi sæpe fiebant ludi & certamina circum erant porticus pulcherrimæ, & horti nemorosi. In eo ẽt erat Augusti Mausoleum e marmore candido: in uertice æneum Augusti simulachrum habens. ☞ Qui tamen: cãpus. ☞ Si forte tenebitur: occupabitur. ☞ Vnda eiecta: in undatione Tyberina: nam tũc eiicitur unda a Tybride.

¶ Puluerulentus: quod eo non peruenerint aquæ Tyberis campum Martium inundantis. ☞ Idibus est Annæ &c. idibus Martiis priuatim & publice sacrificabatur Annæ perennæ: ut annare, perennareq; commode liceret: ut scribit Macrobius. Hanc Deam nonnulli Lunam eẽ crediderẽ: e cuius cursu menses annum implentes colligũtur. Alii Themin: quam idem eẽ existimabant quod fas est: auctore Fe. Alii Annam Didus sororem. Alii unã Atlantidum. Alii Isidem. Alii anum quandam suburbanam: quæ famescenti plebi, cum in sacrum montem successisset Liba dicitur ministrasse. Quod adeo gratũ plebi fuit: ut eam in Dearum numerum referẽdam curauerit. Placet autem Sillio in. viii. Punicorum: Annam perennã Didus sororem esse. ut Regnisq; Aeneadum germana colatur Elisæ: quam nympham in Aricino agro siue Lauren

Vlpian⁹

De corona facta a Vuulcano Veneri

Egria altera fiebãt in fine Februarii

ANT. FAN. Annæ perennæ festũ idib⁹ Martiis

Anna perenna

Sillius in lib. viii.

Cælius accipiet puluerulentus equos.
¶ Idibus est Annæ festum geniale perennæ,
Non procul a ripis aduena Tybri tuis.
Plebs uenit: ac uirides passim disiecta per herbas
Potat: & accumbit cum pare quisq; sua.
Sub Ioue pars durat: pauci tentoria ponunt:
Sunt quibus e ramis frondea facta casa est.
Pars ibi pro rigidis calamos statuere columnis:
Desuper extentas imposuere togas.
Sole tamen u, inoq; calent: annosq; precantur
ti consecratam a perpetuitate perennam existimant appellatã. Eius festum Geniale dicitur: q plebei apud Tyberim genio & uoluptati operam darent: & cantu & potu largiore perennem uitam sibi auspicantes. ☞ Sub Ioue pars durãt: sub dio nullis tẽtoriis: nullis frõdib⁹ tecti. ¶ Cælius: mons. ☞ Puluerulentus: siccus ubi non fit infidatio. ☞ Accipiet equos: & fient Equiria in Cælio: qui mons ita dictus: ut Varroni placet: a Cælio Iubenno Thusco duce nobili: qui cũ sua manu dicitur Romulo uenisse auxilio contra Latinum regem. Hinc post Cælii obitum: quo nimis munita loca tenerent: neq; sine suspitione essent: deducti dicuntur in planum: ab eis dictus uicus Thusc⁹. & ideo ibi Vortũnũ stare: q is De⁹ Hetruriæ: princeps de Cælianis: quia suspitione liberi essent: traductos uelũt in eũ locũ q uocat Cæliolus cum Cælio cõiunctũ. Et Põpeius ait: Cælius mons dictus ẽ a Cælio quodã ex Hetruria: q Romulo auxiliũ aduersus Sabinos p̃buit: eo q in eo domiciliũ habuit. ☞ Idibus est: & superius diximus (auctore Macrobio) mẽse Martio sacrificatũ iri ad Annã perennã: quo cõmode annare, & perennare liceat. Poeta uero referens Annæ sacra turbã inquit in cãpum cõuenire hæc celebraturã: & p uitæ perẽnitate mero indulgere, p̃cariq; ut quot calices exiccarẽt: tot annos uiuerent. ita ut inde nemo discederet nõ ebri⁹: sed quæ Dea sit Anna: uarias refert opiniones. Alios putare Annam sororem Didus: alios Lunã: alios Themin: alios Isidẽ: alios Pleionẽ: seu Maiam: alios Annã quandã in suburbanis bouillis natã. Annæ autẽ festũ idibus Martiis celebrabatur. ☞ Idibus: Martius. i. hoc est. xv. die mensis. ☞ Est festum geniale: quasi plenũ uoluptatis: nam Geniũ pro Deo uoluptatis interdũ accipit. & pro uoluptate ipsa. ut illud: Acceptus Geniis illa December hẽt. ☞ Annę perennæ: quæ cõmode annare, & perennare facit. ☞ Nõ procul a ripis tuis o Tybri aduena: qui alisũde aduenis: nam ex Hetruria. Ergo in campo Martio prope Tybrį fiebant sacra genialia a plebe. ☞ Plebs uenit: in campum. ☞ Ac disiecta per uirides herbas: effusa in diuersis locis. ☞ Passim: aperte per gramina. ☞ Potat & accumbit quisq; cum pare sua: quisq; bibit: & est cum cõiuge, aut socia. ☞ Sub Ioue: aliqui sub dio sunt: aliqui sub extructorum ramorũ umbra. ☞ Pars durat sub Ioue: sub dio: hoc ẽ sub aere nõ sub tectis. & Dios est Iuppiter. & Horatius: Manet sub Ioue frigido uenator Teneræ cõiugis imemor. ☞ Pauci ponunt: erigunt. ☞ Tentoria: more militum: ut sub tentoriis sint. ☞ Sunt: aliqui. ☞ Quibus casa ẽ facta frondea e ramis: qui casam faciunt ex frondosis arborũ ramis. ☞ Pars: eorum qui illuc cõuenere. ☞ Statuere calamos: erexere humi defixas harundines. ☞ Pro colũnis rigidis: duris & firmis. ☞ Imposuere desup: sup colũnas ipsas. ☞ Togas extentas: toga (ut Marcellus inquit) uestimentũ erat cõmune & uiris & mulieribus: tam diurnũ, q̃ nocturnum: dicitur a tenendo. ☞ Sole tamen: excalescũt multi tam calore Solis, q̃ exhausto mero: orantq; ut quot pocula desiccauerint: totidẽ annorũ uita contingat. Qua quidem ratione multi erant qui Nestoreum numerum superarent: & ad Sibyllæ numeros ascenderẽt. ☞ Tamen calent illi. ☞ Sole & uino: quod hauriunt. ☞ Et precantur annos: precibus a Diis tot annos poscunt.

Geniale

PAV. MAR. Cælius mons dict⁹ a Cælio Hetrusco socio Romuli

Toga erat uestis cõis uiris & mulieribus

¶ Ad numerumq;

ANT. FAN. Potãdi mos apud priscos

¶ Ad numerumq; bibunt: mite certaminis siue ludi genus fuit apud antiquos: qui etiam tot calices interdũ exhaurire consueuerunt quot literas amicarũ nomina cõtinerent. Martialis: Næuia sex cyathis: septem Iustina bibat: Quiq; Lycas: Lyde q̃ttuor: Ida tribus. ℣ Qui Nestoris ebibat annos: tot calices quot annos uixisse dicit Nestor. de quo auctor alibi: Vixi annos bis centũ nunc tertia uiuitur ætas. Cicero in Catone maiore: Videtis ne ut apud Homerũ sæpissime Nestor de uirtutibus suis p̃dicet: tertiam enim ætatem iam hoiuꝫ uiuebat. Iuuenalis: Rex Pylius magno si qc quã credis Homero: Exemplum uitæ fuit a cornice secũdæ. Est autem ætas interdum annoꝝ triginta: ut Lactantius grãmaticus, & pleriq; alii scribunt. ℣ Sibylla: Sibyllæ decẽ fuerũt: ut scripsit Varro. Lege Lactantiũ Firmianum. Earum uni dilectæ ab Apolline dicit: oblatum ab eo poscendi, quod uellet, arbitriũ: quæ tot annos poposcit: quot harenas manibus hausisset. Hãc esse nonnulli Cumæam uolunt: quæ fuit longe ante bellum Troianuꝫ: ac uixisse dicitur Roma regibus seruiẽte. Est autem hoc loco figura hyperbole: Quis enim tot calices hauserit uno die: quot ãnos uixisse Sibylla dicit. ℣ Quicqd didicere theatris: carmina in theatris audita & cohærentia uoluptati: cui nunc inter uina uulgus indulget. ℣ Cum redeunt: e campo Martio ubi largius poti ebrietatem contraxerunt. ℣ Fortunatos: quibus uina omnẽ tristitiam abstulerũt. ℣ Præbuit Aeneas & causam mortis & ensem: Ipsa sua Dido concidit usa manu: fabulantur quidem poetæ: q; ob Aeneæ discessum Dido structa pyra gladio incubuit: iidemq; etiam canunt Carthaginẽ paulo post excidium Troiæ conditam esse: sed (ut scribit Iustinus) Hiarbas decem Pœnorum principibus accersitis Didus nuptias sub belli denunciatione petiit: quæ pyra in ultima parte urbis extructa uelut placatura Sychęi manes hostiis cæsis eã consecẽdit: & gladio uitam finiuit. Carthago autẽ condita est. lxxii. annis antequam Roma.

Cumæa Sibylla fuit longe ante bellum Troianum

Mors Didonis

PAV. MAR. ¶ Quot sumãt cyathos: quot plenos deficcent uini cyathos. ℣ Et bibunt ad numerum: quia numerant quoties bibunt ut numerum teneant. ℣ Inuenies illic: in eo campo. ℣ Qui ebibat annos Nestoris: qui toties bibat: quot annos uixit Nestor ille Pylius: quem uixisse dicunt trecẽtos annos. de quo dixit: Iam tertia uiuitur ætas. ℣ Quod sit facta Sibylla per calices suos: quot etiam annos Sibyllæ adæquarit: hoc ob Cumæam dictum: quæ fuerit longe ante Troiana bella: & uixerit (ut a multis asseritur) ad Romanorum usq; regum tempora. Nam in Metamorphosi ipsa Aeneæ refert uixisse septem sæcula: superuicturamq; annos. ccc. Sibylla dicitur: quasi Dei mẽs: hoc est consilium. ℣ Illic & cantant: canunt quod in theatris audiuere cani: agitant & excutiunt manus uelut est mos ebriorum: & saltant depositis parumper poculis. ℣ Et cantant illic: in campo. ℣ Quicquid didicere theatris: nã carmina ad hunc usum composita: sed ea quę in theatris didicere: cum recitatæ sunt fabulæ. ℣ Theatrum: spectaculum. a θεαομαι: quod est uideo. ℣ Et iactant: ut ebrii solent. ℣ Manus faciles ad sua uerba: nam eas ad cantum agitãt. ℣ Et ducunt iunctas choreas: saltatiões χορθυω: quod est salto. Virgi. Pars pedibus plaudunt choreas & carmina dicunt. Syllabaq; media ad placitum ponitur ut etiam in eo uersu: Immemores nostri festas duxere choreas. ℣ Posito cratere: depositio parumper poculo. ℣ Et amica culta: ornata. ℣ Saltat diffu. co. passis crinibus. ℣ Cum redeunt: e cãpo domum. ℣ Titubant: trementi & inconstanti passu incedunt: nam ebrii redeuntes cunt titubantes: & firmare passum nequeunt. ℣ Et sunt spectacula uulgi: quia ab omni multitudine spectantur. ℣ Et turba obuia: quæ illis redeũtibus occurrit. ℣ Vocat fortunatos: appellat eos felices: qa quo ad ebrii sunt nec bona: nec mala discernunt: nec cupiditate ulla: nec ambitione mouentur. ℣ Occurrit nuper mihi pompa: turba ebrioꝝ redeuntium & in ordinem incedentium facta est mihi obuia. ℣ Visa est digna relatu: digna q̃ referet. ℣ Anus pota: ebria uetula: quæ multum potauerat. ℣ Trahebat senem potum: ebrium. Iucũdum erat spectaculum cum ebria ebrium duceret. Potus in utramq; accipitur significationem: & pro eo qui potauerit: ut hic. & pro eo qđ potauerit: ut inferius: Clauiger & tanto est Albula pota Deo. ℣ Quæ tamẽ: sed quæ Dea sit Anna: quoniam uariæ sunt opiniones: ego omnes referam. ℣ Tamen quæ Dea sit: hæc quæ Anna perenna dicitur. ℣ Quoniam fabula errat ru. incerta ẽ, & uaria refertur. ℣ Rumoribus: incertis relationibus. ℣ Nulla: fabula. s. est. ℣ Tegenda: uelanda. ℣ Meo proposito: ex instituto meo: quia de omnibus agam. ℣ Arserat: acturus de Anna sorore Didus: ab ipsius morte Didus incipit: imitatus in hoc Virgiliũ: qui dixit eam sibi necem consciuisse ob amorem Aeneæ: quod falsum est. nam non ob Aeneam: sed seruatã pudicitiã. Cum ab Hiarba rege p̃meretur: cogerentq; eam ciues illi se tradere: extructa pyra seipsam interemit. Occupata est ea extincta Carthago ab Hiarba: fugit ide Anna: postq; lõgos errores uenit i Laurẽtinũ littus: ubi agnita ab Aenea benigne suscepta est: cõmendataq; Lauiniæ. Sed cũ illa putaret adductã sibi pellicem: parauerat Annæ insidias. Quæ quidem per quietem ab umbra sororis monita diffugit: raptaq; est a Numicio amne: cum postea inquireretur, fertur eleuasse caput, dixisseq; se in nympham mutatam, & Annam perennam uocari. ℣ Dido miserabilis: digna cõmiseratione. ℣ Arserat igne: hoc est amore Aeneæ. ut apud Virgilium: Vritur infelix Dido. ℣ Arserat rogis extructis: lignorum congerie composita. ℣ In sua fata: in suam mortem. arserat ergo duplici igne: & amore & igne rogali: nam extruxit pyram: qua esset adurendum cadauer. Deinde gladio incu-

Theatrũ unde dicit

Anna perenna fuit a Numicio in uxorem

Cum ea sic ludit:
Quot sumant cyathos: ad numerumq; bibũt.
Inuenies illic, qui Nestoris ebibat annos:
Quæ sit per calices facta Sibylla suos.
Illic & cantant quicquid didicere theatris:
Et iactant faciles ad sua uerba manus:
Et ducunt posito iunctas cratere choreas:
Cultaq; diffusis saltat amica comis.
Cum redeunt, titubant: & sunt spectacula uulgi:
Et fortunatos obuia turba uocat.
Occurrit: nuper uisa est mihi digna relatu
Pompa: senem potum pota trahebat anus.
Quæ tamẽ hæc Dea sit, qm̃ rumoribus errat:
Fabula proposito nulla tegenda meo.
Arserat Aeneæ Dido miserabilis igne:
Arserat extructis in sua fata rogis.
Compositusq; cinis, tumuliq; in marmore carmẽ
Hoc breue, quod moriens ipsa reliquit: erat.
Præbuit Aeneas & causam mortis, & ensem:
Ipsa sua Dido concidit usa manu.
Protinus inuadunt Numidæ sine uindice regnũ:

buit:& in ea pyra cremata eſt.¶ Et ignis ẽ compoſitus: hoc eſt cinis: q excremato cadauere ſuperfuit eſt in urna reconditus.¶ Et erat hoc breue carmen in marmore tumuli:hoc exiguum epigramma inſcriptum eſt tumulo.¶ Quod:carmen.¶ Ipſa moriens reliquit:alludit ad illud qđ in Heroidibus prius fecerat:cũ in epiſtola ad Aeneam Dido ita dicat. Nec conſumpta rogis inſcribar Eliſa Sychei:Hoc tamen in tumuli marmore carmen erit.& ſubſequũtur hi duo uerſus: quos etiam apposuit.¶ Aeneas præbuit & cauſam mortis: quia fugiẽs fuit illi cauſa ut ſeipſam cõfoderet.¶ Et enſem: præbuit cauſam & præbuit inſtrumentum: nam reliquit enſem,quo ſe illa confecit.¶ Ipſa Dido concidit: extincta eſt.¶ Vſa ſua manu: ad ſeipſam extinguẽda:.¶ Protinus inuadũt:extincta Didone Afri duce Hiarba Carthaginẽ occupãt. Tyrii uero oẽs in fugã cõuerſi ſunt.¶ Numidæ:ſpeciẽ pro genere poſuit: hoc eſt ipſi Afri. Numidia uero pars Africæ: inter Tingitanã & Carthaginẽſem regionem.¶ Inuadunt: adoriuntur,& occupant.¶ Regnum: Carthaginis ſcilicet.¶ Sine uindice: quaſi cum nullus eſſet uindex: qui iniuriam propulſaret:quoniam Regina erat extincta:& alii reges non erãt qui regnum tuerentur.

Tyrii cõuerſi in fugã mortua Didone

Et potitur capta Maurus Hiarba domo:
Seq; memor ſpretum, thalamis tñ inquit Eliſæ,
En ego,quem toties reppulit illa:fruor.
Diffugiunt Tyrii quo quemq; agit error:ut olim
Amiſſo dubiæ rege uagantur apes.
Tertia nudatas acceperat area meſſes:
Inq; cauos ierant tertia muſta lacus.
Pellitur Anna domo:lachrymanſq; ſororia linqt
Mœnia:germanæ iuſta dat ante ſuæ.
Mixta bibunt molles lachrymis unguẽta fauillæ:
Vertice libatas accipiuntq; comas.
Terq; uale dixit:cineres ter ad ora relatos
Preſſit:& eſt illis uiſa ſubeſſe ſoror.
Nacta ratem,comiteſq; fugæ pede labitur æquo
Mœnia reſpiciens,dulce ſororis opus.
Fertilis eſt Melite ſterili uicina Coſyræ
Inſula:quam Libyci uerberat unda freti.
Hanc petit hoſpitio regis confiſa uetuſto:

ANT. FAN. Hiarbas Numidę

¶ Maurus Hiarba:rex Mauritaniæ: quæ prouincia eſt Africæ ad occidentem & fretum Gaditanum. Sed idem & Numidiæ regnum obtinuit:quæ ab occaſu ad Mauritaniam extendit:ab ortu ad Syrtes:unde regio Carthaginenſis incipit. Eius incolæ Numidæ quaſi Nomades a permutandis pabulis appellãtur. Hunc regem Virg. Getulum uocat,ut Captã ducat Getulus Hiarbas.¶ Tertia nudatas:deſcriptio tẽporis poetica a meſſibus & uindemia.¶ Fauillæ:cineres Didus unguenta & Annæ diſceſſuræ lachrymas bibunt.¶ Pede labitur æquo:proſpera utitur nauigatione donec ad Melitam peruẽtum eſt.

Pes

Eſt autem pes funis quo tenditur uelum: auctore Seruio. Seneca in Medea:Nunc prolato pede tranſuerſos captare Notos.¶ Fertilis eſt Melite:Melita inſula uñ Meliteos canes dictos eſſe Callimachus putat,inter Corcyram & Illyricum eſt:ut Pli. ſcribit. Strabo imminere inqt

Melita

Melitei

Pachino Melitem unde Melitei canes exportantur. Sed ſciendum & Samothraciam(ut auctor eſt idem Geographus)olim Melitam dictam. Cæterũ Melita (de qua nũc agimus)in Africam uerſa eſt: quẽadmodum & Coſyra: teſtibus Plinio, Pomponio, & Diodoro. Vnde Ouidius ſubiungit:Quam Libyci uerberat unda freti.

Coſyra

PAV. MAR.

¶ Et Hiarba Maurus:nã & Numidarꝝ rex erat:& Maurorꝝ,uel(ut Euſtachius inqt)Mazicorꝝ.Mauri in extrema ad Oceanũ Libya iuxta fretũ columnarꝝ:ut Stra. inqt. Hi (ut Criſpus aſſerit)a Medis originẽ traxere:ſed corrupe uocabulũ Libes:& pro Medis Mauros dixere.¶ Potitur capta domo:Didus regia.¶ Et mẽor:Hiarbas.¶ Se ſpretum:ſuiſſe prius:quẽ in coniugem Dido noluerat. Vnde & Virg. Nõ ante Tyro deſpectus Hiarbas.¶ Inqt tñ En ego quem illa:Dido.¶ Toties reppulit:quia toties ſpreuit:& in coniugem non admiſit.¶ Fruor:nunc.¶ Thalamis:toro.¶ Eliſę:Didus:quæ(ut Euſtachius inquit)Eliſa nominata eſt:& ab aliis Annam quoq; uocatam dicit: ſed ubi Carchedona cõdidit Dido dicta eſt. Carchedona uero uocauit urbẽ a ſe conditã a Carchedone uiro Phœnice. Sed ab Afris Carthago dicta eſt:qp ſonat lingua Punica noua urbs.¶ Tyrii:q ſequuti erant Eliſam a Tyro urbe Phœniciæ.¶ Quo quẽq; agit error:quo unũquẽq; fuga duxit.¶ Vt oliꝫ: aliqñ.¶ Vagant:uagantes errãt.¶ Dubię amiſſo rege: cũ regẽ amiſerint:dubiæ tũc ſunt apes:quẽ potiſſimũ ſequant regem. Pli. inqt: Apes rẽp.& conſilia priuatim: & duces gregatim:&, qđ maxime mirũ eſt, mores hẽre: ſemperq; duce prehenſo totum agmẽ teneri:amiſſo dilabi:migrareq; ad alios. Eſſe utiq; ſine rege non poſſe.¶ Tertia nudatas:tertio anno poſt mortẽ Eliſæ:& occupatã ab Hiarba Carthagiſi:pulſa ẽ & Anna:q̃ lachrymãs iuſta ſorori ſoluit: ſolutoq; ſupmo munere fugit.

Tertio ãno poſt mortẽ Didõis Hiarba potit? ẽ regno

¶ Tertia area:in q̃ terantur fruges.¶ Accepat meſſes nudatas:frumenta e paleis excuſſa: & ita nudatas: quia frumenta ipſa nudata ter in area.¶ Et tertia muſta ierant in nouos cados:hoc inquit prætierat iam tertia meſſis: & tertia uindemia. Et ex his tertium annum indicat.¶ Anna pellitur domo:Carthagine.¶ Et lachrymans relinquit mœnia ſororia: urbem a ſorore conditam.¶ Dat ante iuſta ſuæ germanæ: facit exequias:ſorori ſic iuſta ſoluit.¶ Fauillæ molles bibunt unguenta mixta lachrymis:ſpargit unguento cineres lachrymas immiſcens. Ideo molles fauillas dixit: qa unguento & lachrymis miſcebantur: aut fundebantur, uel molles quia dulces ſorori.¶ Et accipiunt: ipſæ fauillæ.¶ Comas libatas: excerptos crines.¶ Vertice: e capite Annæ.¶ Ter dixit uale: ſicut moris eſt extremo loco dicere.¶ Ter preſſit cineres: ter complexus eſt urnam ubi erant conditi.¶ Relatos ad ora: quia ter oſculatus eſt.¶ Et ſoror: Dido.¶ Eſt uiſa ſubeſſe: quia uiſa eſt Annæ Dido ſentire pium officium:& ſubeſſe.¶ Nacta ratem: ubi nauem reperit.¶ Et comites fugæ: qui eam in fuga ſequerentur.¶ Labitur æquo pede: nõ hoc referendum ad pedes eius:quia non dicitur proprie labi pedibus: ſed incedere. Sed referas ad nauem Annam ferentem:quæ pedibus caret: & æque omnis mouetur: & proprie labitur. Aut æquo pede pro æquatis omniũ pedibus remigium in uerrendo mari:aut in trahenda podia:ſeu erigendis malis nauium. Vnde Virgilius in quinto Aeneidos:Vna omnes fecere pedem. Sic labitur Anna ſua naui.¶ Aequo pede: æquatis omnium nautarum pedibus.¶ Reſpiciens mœnia: Carthaginis ſcilicet.¶ Dulce: etiam eo tempore illi.¶ Opus ſororis: quod Dido ſoror extruxit.¶ Fertilis eſt Melite:fugiens Anna Melitem uenit: ſuſceptaque hoſpitio a Batro rege. Qui audita & morte Eliſæ, & ipſius Annæ calamitate:commiſeratus omnia ei obtulit:ſed ſeruare nõ potuit:

Podia funis nauticus

Melita ĩsula ĩmari libyco uñ catelli Melitei dicũtur

tuit:Pigmaliõe sorore insequente.¶ Melite est insula fertilis:hæc insula est in Libyco mari:inter Siciliã & Africã distans a Pachino Siciliæ.lx.millia passuum: quo spacio nos ipsi in eam insulã traiecimus:nec eo anno q fuit. M. cccclxviii.a natali dñico erat fertilis pp siccitatem. Quatriẽnio.n.integro aquis pluuiis caruerat:fertile tñ solum habet cũ aquat.Ex ea portabãtur catelli:quos Meliteos uocabant.Cuius rei meminit Strabo lib. vi.¶ Vicina Cosyræ sterili: cũ fertilis sit Melite, Cosyra sterilis est.Insula qdem est in eodem mari:quæ & olim: & nũc Gozus dicit. Regnabat in Melite Battus:quẽ uolunt, aliqui eundẽ esse:qui & Cyrenas in Africa cõdiderit: Cyrni regis Therrãnis insulæ filium:cuius meminit Trogus.¶ Quã:insulã.¶ Verberat unda freti Libyci: cũ in mari Libyco sit:Libycis pulsatur fluctibus.¶ Hãc:insulam.¶ Petit:Anna.¶ Confisa ueteri hospitio regis: fiduciã habẽs in antiquo hospitio Batti:& fuerãt aliquã do hospitia iter eos mutua: & alter alteri auxilio fuerat.

ANT. FAN. ¶ Rex ibi Battus erat: de hoc Sillius: Battus Cyrenẽ mollitũ forte fouebat Imperio mitis Battus,lachrymasq dedisse Casibus humanis facilis.Idem poeta uult Annam a Batto non in Melita: sed in oppido Cyrene exceptam fuisse.Lege principium viii.libri Punicorum.Iustinus:Cyrenẽ a Batto conditam tradit:eũq sic dictũ ppter linguæ obligationẽ.¶ Sed timuit magnas Pigmalionis opes : qui Annæ imminebat exitio.ut Ferre per æquor Exitium miseræ iam Pigmaliõa docebat.Hic Annę & Didus frater fuit.¶ Nos sum? imbelles:qui te armis tueri ac ipsus fratrem non possumus.¶ Cratidis: Cratis fluuius est Calabriæ: de quo ipse alibi: Cratis & hinc Sybaris nostris conterminus oris Electro similes faciunt:auroq capillos.¶ Cameren incola turba uocat .i. quem, Est autem Cameren agri proprium nomen ad hostia Cratidis. Quidam Cremerem legunt.¶ Torto lino:funibus,quibus uela deducuntur: his laxatis:bis adductis:ut hodie uidere licet.

PAV. MAR. ¶ Rex ibi hospes:q eam suscepit hospitio.¶ Erat Batt? diues opũ:opibus abundans.¶ Qui rex postq didicit:audiit ab ipsa Anna.¶ Casus utriusq sororis:& Elisæ miserabilem exitum:& Annæ calamitatem.¶ Inquit hæc tellus: Melitea.¶ Quantulacũq tua est:licet tenue sit regnum:potes tuo arbitrio uti.¶ Sed tamen seruasset ad ultima:usq ad finem.¶ Munus hospitii:quod illi obtulerat.¶ Sed timuit magnas opes Pigmalionis : timuit ingentes Pigmalionis uires. Qui iam sororem Annam insequebatur.¶ Signa recensebat:iam fluxerant duo anni:ex quo e Carthagine fugit:ueneratq tertius:cum insequẽte Pigmaliõe magna classe:rex illã a se dimisit. Rursusq illa miserrima se fugæ credidit.¶ Sol recẽsebat: renumerabat.¶ Bis sua signa.xii.illa:q̃ sunt in zodiaco:perquæit & redit annũ cõficiens:cõfecerat iam bis illud spacium.¶ Tertius annus ibat & noua terra est parãda exilio:cogitur illa noua loca quærere ad exulãdum.¶ Adest frater:Pigmalion:q eã insequebatur. De Pigmalione latius in primo Aeneidos referet.nõ insistimus in eo.¶ Et petit:Annam.¶ Bello : illaturus bellum apud quẽcunq; fuisset.¶ Rex:Battus.¶ Perosus bella:odio habens bella.¶ Alt nos sumus imbelles:non apti ad bellum.¶ Tu fuge sospes:fuge nunc incolumis: antequam maiorem facias iacturam.¶ Iussa: Anna.¶ Fugit & committit ratem uento & undis: hoc est mari uentis agitato.¶ Frater : Pigmalion .¶ Erat illi asperior quouis æquore : aspera & turbida erant illa maria: sed omni asperior ac truculentior mari erat frater.¶ Est prope: uertit Anna fugiens proram in Calabriam:cum essent ppe Cratim fluuium:depositis uelis nautæ remis insurrexere:ut portui subirent:a tempestate reiecti sunt.¶ Est paruus ager ppe amnes Cratidis:ppe Cratim fluuium.¶ Lapidosi:quia ex Apenninis labens per saxa fluit. Cratis fluuius est Achiuorũ:Herodoto teste: a quo (ut idem ait) qui in Italia fluuius sic cognominatus est nomẽ accepit.Estq fluuius Calabriç in ora Rheginorũ. De quo in Met.Cratis & hinc Sybaris nr̃is cõterminus oris Electro files faciũt, auroq capillos.& Pli.i eodẽ quoq loco ponit Crati.¶ Accola turba: quæ incolit ripas Cratidis.¶ Vocat:ipm agrũ.¶ Cameren : nã ppe Cratim puus erat ager Camere appellatus: quo prorã Anna uerterat.Nec accipias p Camarina Sicula:nã longe distat.Est.n.Camarina inter Pachinum & Lylibeũ in Sicilia.¶ Illuc erat cursus:ibi cursu3 direxerãt nautæ.¶ Nec lõgi? abfuit:Anna nõ magis distabat.¶ Inde:ab eo agro.¶ Quã quãtũ põt mittere funda nouies: posset qs laxũ eiaculari funda.¶ Vela cadunt:ut mos est nautarũ: si ppe portũ sunt : uela deponũt:& remis incũbũt.¶ Dixit nauita:unus e nautis:aut ipe nauis rector.¶ Findite aquas remigio:iã remis fluctus uertite:& i portũ tendite.¶ Dũq parãt:inituri portũ a uẽto repellũtur. Notus.n.eos magno impetu adorsus p mediũ fretũ angustũ in patẽtius æquor impulit:eũ nimium invaleseret tempestas:Mare ipsum a ꝓfunditate mersum in miseriã cumbã læuiebat.¶ Dũ nautę parãt subducere:remouere ex antennis.¶ Carbasa:uela.¶ Torto lino:aut pro torti lini:nam linea uela,aut torto uolato : nam inuoluuntur uela cum reponunt.Aut torto lino:rotatis seu obuersis antennis:ubi linea uela erant : quo facilius deponerent.¶ Puppis aduncа:curua.¶ Percutitur rapido Noto:celeri & furioso meridionalis uenti turbine. uerũ si nũc Notum accipemus nũc qui flat e medio spatio inter Austrũ & Eurũ:quẽ nautæ Syrocchon uocant:recte dictũ esset: nam plurimus inflat in illius freti fauces:ergo ratẽ ipsam per mediũ fretũ in patẽtiores aquarũ campos ille turbo transtulit.¶ Fertur:ratis.¶ In æquor patens:in apertum & spacioſum mare.¶ Frustra pugnãte:incassum reluctãte,& retinẽte.¶ Magistro:gubernatore nauis.

Cratis & Sybaris

Cratis Calabriç

Post duos ãnos ãn discerat Carthagie a morte didus sororis

ANT. FAN.

¶ Visa refugit humus: dum nauis a uento repelleretur in mare: terra refugere uisa est. ☞ Habenis: p metaphoram, siue trãslationem temonem accipimus. ☞ Phœnissa: Anna a Phœnicia: quæ regio a Phœnice nomen accepit. ☞ Tunc primum Dido felix est dicta sorori: sic Aeneas apud Virgi. O terq; quaterq; beati: Quis ante ora patrũ Troiæ sub mœnibus altis Contigit oppetere. ☞ Expositis omnibus hausta perit: periit quidem nauis: sed Anna & cæteri, qui in ea fuerunt incolumes terræ reddi ti sunt. ☞ Populos miscueratq; duos: scribit Strabo Aeneam una cum Anchise patre & Ascanio filio: q & Iulius & Eryleon dictus est: teste Dionysio: Laurentum applicuisse: ac non longe ab Ostia oppidulum ædificasse. Deinde uero aduentantẽ Latinũ regem Aboriginũ: qui tunc loca ubi nunc Roma est, incolebant: cum Aenea societatem iisse aduersus finitimos Rutulos: ac Latinum in pugna cecidisse & uictorem Aeneam adeptum imperium suos etiã Latinos appellasse. Licet. n. uicti uictorum nomina accipiant: Aeneas tamen ut fauorem Latii sibi cõciliaret: Latinum nomen nõ solum uictis nõ sustulit: sed etiam Romanis imposuit. ☞ Dotali: quia a Latino rege regnum acceperat Aeneas dotem Lauiniæ. ☞ Dum secũ Aeneas: deest dicit: uel cogitat quid illa ueniret in Latium. ☞ Quos terræ quærat hiatus: ne uideat Aeneã cuius causa perierat soror. ☞ Anna per hanc iuro: Aeneas sui discessus causam in Deos reiicit: ut excuset se apud Annã. ☞ Perq; Deos comites: per Deos penates: quos Aeneas Lauinii collocauit. ☞ Credibili fortior illa fuit. fortior q̃ credi potuit: quæ seipsam interfecit. Vnde Dido uocata est: quod nomen Phœnicum lingua uiraginem significat. ☞ Ne refer: quoniam Anna uidebatur Aeneæ relatura Didus sororis interitum.

Ascani? dictus ẽ Iulius & Eryleon

Aeneas uoluit suos Troianos dici Latinos

Dido uiraginẽ significat

PAV. MAR.

¶ Et humus uisa: quam prius uiderãt. ☞ Refugit ex oculis: quia iam longius eos impulerat uẽtus. ☞ Fluctus assiliunt: unde attolluntur magno turbine. ☞ Pontus uertitur: eruitur. ☞ Imo gurgite: quasi ab imo fundo. ☞ Et alueus: curua nauis ad aluei similitudinem. ☞ Haurit canas aquas: haurit undas, quæ tum maxime canescunt, cõuentis aguntur. ☞ Vincitur ars: iam nihil poterat rebus cõsulere rector nauis sua arte: uertit se in tanto periculo ad uota. Agitur per tumidos fluctus infelix Anna: tegebatq; oculos ne irruentes undas inspiceret. ☞ Ars: nautica. ☞ Vincitur uento: uentorum impetu. ☞ Nec iam moderator: rector nauis. ☞ Vtitur habenis: per translationẽ ab equis: qui habenis reguntur. Ille iam temone non regit ratem. ☞ At uotis: utebatur. s. ☞ Is quoq; uotis. ☞ Posceit opem: a Diis ipsis. ☞ Phœnissa exul: Anna a Phœnicia, sic & Virgi. Hũc Phœnissa tenet Dido: sicut dicimus Creassã: Threissã: uel Thressam: Cilyssam: sic & Phœnissam. ☞ Iactat: ut illud Terris iactat⁹ & alto. ☞ Per undas tumidas: per mare & tumidũ, & turbulẽtũ. ☞ Tegit lumina: oculos. ☞ Veste humida: aqs respersa. ☞ Opposita: ipsis oculis ne uideret piculũ. ☞ Tum primũ: felicẽ sororẽ extinctam: & quẽcũq; e uita migrasset, appellabat: præsertim qbus in tellure solida mori cõtigisset: qm̃ fluctibus nõ iactarent. Demũ appulere Laurẽti littori: ubi periit nauis. Expositis tm̃ his qui in ea erãt solipitibus in terrã. ☞ Tum primũ Dido est dicta felix soror: appellauerat prius infelicẽ: q sibi mortẽ conscisuerat: sed tum primũ felicem dixit qm̃ e uita migrauerat. ☞ Iã pius Aeneas: eo tpe quo Anna illuc appellebat Aeneas in Latio regnabat. Venerat. n. ad sedes fatales ubi urbẽ cõdidit: quã a Latini regis filia Lauinia: quã inito cũ rege fœdere in uxorem accepit, Lauiniã appellauit, populũq; suum Latinũ appellari uoluit. Primo tm̃ anno solis Troianis impauit. Deinde extincto Latino simul & hoste Turno in eadẽ pugna accepit regnũ soceri, imiscuitq; simul Troianos & Latinos: & utrisq; imperauit. Eo igitur tpe cũ per littus deãbularet Annã aspexit. ☞ Iam pius Ane. erat auctus re. auxerat imperium suum: nam præter illud qd̃ ipse constituit soceri regnũ erat assecutus. ☞ Et nata: Lauinia quã in cõiugẽ acceperat. ☞ Et mis. simul iunxerat. ☞ Duos pplos: Latinũ & Troianũ. ☞ Dũ ipe comitatus solo Achate: ut Vir. amitẽ: Vno comitatus Achate: q ppetuus comes illi dat. Vergꝫ Achatę Home. meminit. Sed ab aliquibus ab achos: quod est cura & molestia deductũ nomen putat: tm̃ Aeneæ perpetuo adiungit: ac si curam regiã significaret: q̃p cura regũ semper sit comes. Achates etiam pretiosi lapidis nomen est: Solino & Pli. testibus: quem lapidem Sicilia in ripis Achatis fluminis primum dedit: sed postea alibi quoq; compertus: nam & Pyrrhũ regem hũc in annulo habuisse dicunt. Detinẽtes nouem musarum effigies non artificiosas: sed naturales & Apollinem ipsum cum lyra: ita discurrentibus maculis: aucto. Pli. ut musis quoque singulis sua redderentur insignia. Dum igitur Aeneas comitatus solo Achate carpit iter secretum:

Anna ẽt Phœnissa dicit

Aeneas cõdidit urbem quã Lauiniam appellauit

Cõsolatio Aeneæ ad Annam

Achates est p̃tiosi lapidis nomen de quo Plinius in proœ. li. ultimi

ANT. FAN.

Fertur: & ex oculis uisa refugit humus.
Assiliunt fluctus: imoq; a gurgite pontus
Vertitur: & canas alueus haurit aquas.
Vincitur ars uento: nec iam moderator habenis
Vtitur: at uotis is quoq; poscit opem.
Iactatur tumidas exul Phœnissa per undas:
Humidaq; opposita lumina ueste tegit.
Tunc primum Dido felix est dicta sorori:
Et quæcunq; aliquam corpore pressit humũ.
Ducitur ad Laurens ingenti flamine littus
Puppis: & expositis omnibus, hausta perit.
Iam pius Aeneas regno, nataq; Latini
Auctus erat: populos miscueratq; duos.
Littore dotali solo comitatus Achate,
Secretum nudo dum pede carpit iter.
Aspicit errantem: nec credere sustinet Annam
Esse: quid in Latios illa ueniret agros?
Dum secũ Aeneas: Anna est, exclamat Achates:
Ad nomen uultus sustulit illa suos.
Heu fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
Ante oculos miseræ fata sororis erant.
Sensit, & alloquitur trepidam Cythereius heros:
Flet tamen admonitu mortis Elisa tuæ.
Anna per hanc iuro, quã quondã audire solebas
Tellurem fato prosperiore dari:
Perq; Deos comites, hac nuper sede locatos:
Sæpe meas illos increpuisse moras.
Nec timui de morte tamen: metus abfuit iste:
Hei mihi, credibili fortior illa fuit.
Ne refer: aspexi non illo corpore digna
Vulnera: tartareas ausus adire domos.

cretum:quasi dum incedit remotis aliis omnibus. ℣ Nudo pe.& ꝙ pedes: & ꝙ nudis pedibus incedebat. ℣ Littore do.quod illi prę dote Lauiniæ contingerat. ℣ Aspitore do.quod illi prę dote Lauiniæ contingerat. ℣ Aspicit Annam er.quæ per littus errabat. ℣ Nec cre.fu.nō potest credere eam eē. ℣ Quid illa ueniret in Latios agros: dicebat hunc secum:ad quid illa nunc in Latium ueniret.

℣ Dū se.Aene.ea uerba dicere. ℣ Achates ex. An. est: agnouit & eam esse clamauit. ℣ Illa: Anna. ℣ Sustulit su.uul.ad no.cū audisset nomen suum ab aliis proferri: eleuauit uultum & oculos ut intueretur. ℣ Heu su. cū Aeneam agnouisset:quid facere debuisset fugē & quo. ℣ Quid ag.quos hiat? terræ quærat? quaꝫ uoraginē? quam dehiscētem tellurem regrat? quo se deiciat? ℣ Fata soro.mors Elisæ miseræ. ℣ Erant an. oc. cum primū uidit Aneā:uenit in mentē lachrymabile sororis fatū: quæ Aneæ causa sibi mortē conciuerat. ℣ Sensit:Aeneas cognouit:& pudorem & dolorem ac metuꝫ illius. ℣ Et he.Cy.Aeneas uir excellēs Cythereæ Veneris filius.Nam Cythera dicta est Venus a Cythera urbe in quam cōcha delata est:ut Fe.inquit. ℣ Et al.tre.timentē Annā. ℣ Flet tamen:Aeneas. ℣ O Elisa: Dido. ℣ Admonitu:recordatione. ℣ Mortis tuæ: non potuit continere lachrymas:cum primum recordatus est acerbissimi casus illius. ℣ Anna per hanc:Aeneas uult deprecari culpā sui abscessus:quo illam ad necem impulit. Iurat se fuisse a Dijs coactum:qui moras in Carthagine increpabant: nec potuisse sibi persuadere futuꝫ ut illa se extingueret. referri uulnera nō cupit:quoniā apud iferos uidit:offert deinde ipsi Annæ emeritæ omnia:q̄ in regno Latio sunt. ℣ Anna iuro per hanc tellurē:per terrā Italicā. ℣ Quā: tu. ℣ Quondā:cum Carthagine essem. ℣ Solebas au.a nobis.s. ℣ Dari mihi fa.plpe.feliciore. ℣ Iuro per Deos co.per Vestā,& Deos penates:quos mecū e Troia tuli. ℣ Locatos nuper:pauloante collocatos. ℣ Hac le. Lauinii.& recte locatos dixit:qa p longa tēpora alio transferri aut locari non sunt passi.Nam cum Ascanius Albā condidisset:transtulisset q̄ illuc Deos: noctu redire Lauinij. ℣ Iuro igit:p Deos. ℣ Illos:Deos. ℣ Sępe icre.mo.obiurgasse & accusasse nimiæ tarditatis.Sic excusans se de fuga culpam in Deos refert. ℣ Nec ti.de mo.nō timuit tantū illi mali ꝙ seipsam trucidaret. ℣ Iste metus:mortis.s. ℣ Abfuit a me:quia id de illa nō metuebā. ℣ Hei mi.cū miseratione dicti. ℣ Illa su.sor.cre.hoc est maioris animi q̄ credi potuisset:cū mortē sibi cōsciuerit. ℣ Ne refer:non referas aliqd de eius morte:quoniā mihi oia nota. Nam si illa referret: dolorē & lachrymas refricaret. ℣ Aspexi uul.nō di.il.cor.quæ corpus illud pulchertimum nō merebatur. ℣ Ausus adire domos tartareas:aspexi inquam ego qui ausus sum ad iferos descendere. De quo Virgilius in sexto Aeneidorū in eo loco: Quas inter Phœnissa recens a uulnere Dido Errabat silua in magna: quam Troius heros Vt primum iuxta stetit: agnouitque per umbram Obscuram:& reliqua.

ANT. FAN. ℂ Seu rō te,no.ap.o,Siue,De,siue cōsulto huc ueneris: siue te aliqd numen impulerit. ℣ Credidit:uel se cōmisit si accusatiuū subaudias:uel fidem adhibuit. ℣ Pia causa: ne Lauiniam adductam pellicem suspicetur.

ℂ At tu:Anna. ℣ Seu ratio appulit te nostris oris: siue aliqua ratione factum: quod consulte & industria ad nos ueneris. ℣ Siue Deus: siue aliquod numen ut casus te huc egerit. ℣ Carpe commoda regni mei: quasi fruere commodis omnibus mei regni: & omnia carpe quæ ad commodum & uium tuum sint. ℣ Nos memo. ostendit gratitudinem animi. Nam memor est accepti beneficii. ℣ Debemus mul. ti. cum fueris de nobis benemerita. ℣ Nil nō de.he.tibi multa, sed Elisæ debemus omnia. Etenim cum ita loquimur non nihil aliqd significat. Cum uero postponimus non significat omne: magis enim postpositum non significare facit: quam ante positum: ideo hic nil non debemus: idest omnia debemus. ℣ Eris gra. no. tuo: quia tibi multum debeo. ℣ Eris gra. no. so.hoc est Elisæ cui omnia debeo. ℣ Talia di. cre.Anna commisit se Aeneæ:qui ita omnia offerebat. ℣ Et expō. su. er.quemadmodum e Carthagine pulsa mari iactata tan.quemadmodum e Carthagine pulsa mari iactata tan er.quemadmodum e Carthagine pulsa mari iactata tan er.quemadmodum e Carthagine pulsa mari iactata tan er

Existimabat lõge plura mitti occulte. Cõcepit igit in illã maximũ odiũ, & insidias quoq; pauit. ℣ Cũ uideat palã: aperte. ℣ Ferri: ad Annã. legit ẽt Mitti. ℣ Multa dona: ab Aenea missa. ℣ Præter sua lu. iuxta suos oculos. ut apud Vir. Prçter uada feruida uexit. ℣ Putat: existimat. ℣ Clã quoq; etiam occulte. ℣ Mitti multa: dona scilicet.

Lauinio. ℣ Vt dama territa: quæ territa est. ℣ Auditis lupis: cum audierit luporum ululatus: aut strepitum insequentium, damæ ex generibus caprarum sunt: sed siluestres. ut Pli. inquit. Subdit: Damæ mansuescunt raro ẽt feræ dici non iure possunt. Complura namq; sunt nec placida: nec fera: sed media iter utrunq; ut in uolucribus hirundines. & reliqua. ℣ Corniger: fugientẽ Annã Numicius amnis rapuit. Factaq; ẽ nympha: Numicius flu. qui labit ex Aricina silua p Laurentẽ agrũ ubi submersum Aeneam dicũt. ℣ Corniger: oẽs enim amnes cornua habere dicuntur. Et Virg. Cornigerũ Tybrim uocat Hesperidum aquarũ regnatorem. ℣ Credit rapuisse: hanc Annam. ℣ Aquis tumidis: nam tũc erat auctus imbribus: ideo tumidis cũ parũ sit flu. ℣ Et occuluisse: occultasse. ℣ Stagnis suis: aqs tũc stagnantibus. ℣ Sidonis: cũ fugisse Annã constaret: missi sunt qui eam inqrerẽt: inuenere uestigia: non tñ illã. ℣ Sidonis: Anna a Sidone urbe Phœniciæ. ℣ Quærit interea: dũ illa eẽt in amne. ℣ Per agros: Latinos. ℣ Magno clamore: clamabãt Annam ut illa audiret. ℣ Apparent signa & notæ pedum: hoc est ipsa uestigia. ℣ Ventum erat: qui inquirebant uenere ad ripas amnis: Numicius undarũ fluentiũ sonitus cõpescuit: Annaq; loqui cœpit: dicẽs se in nymphã eẽ demutatã: uocariq; Annã perẽnam, illi qui uocẽ exaudiuere: celebrauere diem mero. Inde mos originẽ cœpit. ℣ Erat uẽtum: iam uenerant: q quærebant. ℣ Ad ripas: Numicii. ℣ Inetãt uestigia ripis: erant notæ pedũ in ripa fluminea. ℣ Amnis cõscius: Numicius: q eã rapuerat. ℣ Sustinuit aquas tacitas: ne fluentes murmurarẽt: quo uox Annæ loquẽtis audiri posset undis tacẽtibus. ℣ Ipsa: Anna iã nympha uisa est loq; & ita dicere. ℣ Sum: ego. ℣ Nympha: Dea. ℣ Placidi Numici: quasi nolite me ulterius quærere: nã in nymphã huius amnis cõuersa suꝫ. ℣ Latẽs: ego. ℣ Amne perẽne: ppetuo delitẽs i hoc flu. ℣ Vocor Anna penna: a perẽni aquarũ lapsu. Sic annoꝫ Dea a perenni temporꝫ fluxu. ℣ Protinus uescuntur: qui eam quæsierant: audita uoce læti. ℣ Vescuntur in agris erratis: per quos errauerant eam quærentes. ℣ Et celebrãt se & diẽ largo mero: reddũt se celebres ebrietate: celebrẽ diem: quia lætum: & pompa frequentẽ. ℣ Sunt quibus: hactenus de Anna Sidonia: nũc alias opiniones refert: alios scilicet putasse Annam perennam esse Lunam: ea ratione: cum ipsa menses efficiat: & ex mensibus annus cõstet: uidetur & ipa anno quoq; dominari: sic & Annam perennam uocari. Alii dixere Themin: quæ (Diodo. teste) cæli & terræ filia: diuinandi artẽ: & sacra cultusq; Deorum introduxisse dicitur. Et Apollo quidem traditur: cum esset responsa daturus Themin consulere solitum tanq; diuinandi artis inuentricem: hæc ille: cũq; illa sacra & cultus Deorum introduxisset: assignatur illi annorum ratio: q ea ad anni ratiõem digessisset. Sic

ANT. FAN.

Non habet exactum quid agat: furialiter odit:
Et parat insidias: & cupit ultra mori.
Nox erat: ante torum uisa est astare sororis
Squalenti Dido sanguinolenta coma.
Effuge, ne dubita, mœstum soror effuge tectum.
Sub uerbum querulas impulit aura fores.
Exilit: & uelox humili super ausa fenestra
Se iacit: audacem fecerat ipse timor.
Cunq; metu rapitur: tunica uelata recincta
Currit: ut auditis territa dama lupis.
Corniger hanc tumidis rapuisse Numicius undis
Creditur: & stagnis occuluisse suis.
Sidonis interea magno clamore per agros
Quæritur: apparent signa, notæq; pedum.
Ventum erat ad ripas: inerant uestigia ripis:
Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.
Ipsa loqui uisa est, placidi sum nympha Numici:
Amne perenne latens, Anna perenna uocor.
Protinus erratis læti uescuntur in agris:
Et celebrant largo seq;, diemq; mero.
Sũt qbus hæc Luna est, quia mẽsibus ipleat annũ:

Non habet hẽt: Lauinia. s. adhuc. ℣ Exactũ: diligẽter exquisitum. ℣ Quid agat: in hospitã. ℣ Odit su. non hẽt nunc quid aliud agat infectaꝫ magno odio. Furialiter uero inquit ga nõ iusto: sed a furiis iniecto. ℣ Et pa. insi. quibus hospitã perdat. ℣ Et cu. mo. ul. cum pellicem illã existimaret: ulcisci uolebat iniuriã: & ulta mortẽ nõ curat dũ priꝰ illam interimat. ℣ Nox erat: noctu per quietẽ uisa est admoneri a sorore: ut fugeret: & cum fores uento crepuissent putauit illa hostes adesse. Exiliit, & fugæ sese cõmisit. ℣ Erat nox ui. ẽ Dido sanguinolenta: plena sanguine. nam in entus noia significant plenitudinẽ. ut opulentus plenus opibus: sic somnolentus plenus somno. ℣ Coma squa. fœdatis crinibus. ℣ Astare ante to. so. ante cubiculũ ipsius Annæ. ℣ Dicere: est ẽt sic uisa dicere. ℣ Effuge: o soror accelera hãc fugã. ℣ Ne du. quasi nihil uerearis. ℣ Fuge te. mœ. mœstitiam allaturꝫ. ℣ Sub uer. quasi i fine uerborum illius. ℣ Aura: uẽtꝰ: Iuppiter cõmouit. ℣ Fores q̃rulas: stridulas. nã fores cubiculi crepuere: putauit hostes adesse. ℣ Exilit: e strato. s. ℣ Et ue. au. quæ pauore nõ retardaret. ℣ Illinc: de ipso cubiculo. ℣ Iacit: deiicit se. ℣ Super se. hoc est de fenestra: ut est illud Virgil. Multa super Priamo rogitãs super Hectore multa: hoc est de Priamo & de Hectore. ℣ Ipse timor: quẽ cõceperat ex crepitu Ianuarum: fecerat audacẽ ad fugã. s. ℣ Et rapitur cũ metu: timebat qdẽ illa: & cũ eo timore rapiẽ: quasi raptim fuga præcipitatur. ℣ Velata: cooperta. ℣ Tunica recincta: incincta. tunica uestis longa sine manicis. ℣ Currit: fugiens

Numicius

Numicius undis Creditur: fluui? celeber morte Aeneę: ut Littus adit Laurens ubi tectus arũdine scribit In freta flamineis uicina Numici? undis: Hunc iubet Aeneæ q̃ cunq; obnoxia morti Abluere. ℣ Sustinuit aquas: ut Annæ uerba exaudiri possent: sustinuit aq̃s & tacitas reddidit. ℣ Amne perenne latens: Anna (ut diximus) a petuitate perenna dicta existimaꝫ: non pro perenne. i. petuo in Numicio lateat.

Perenna anna appetuitate dicta

℣ Læti uescuntur in agris: læti quod adepti eẽnt quasi peculiarem Deam: cœperũt uesci epulis & genio indulgere: quod Romani postea imitati sunt. ℣ Quia mensibus impleat annũ: sunt q Annã cui in annũ ius eẽ uꝫ Lunã existimãt: e cui? cursu mẽses colligunt, qb? ãnus ipleꝫ.

PAV. MAR.

Sup aliqñ p deponitur

set.Sic & Anna perēna uocat.Multi Isim uetustissimam Aegyptiorum Deam putauerunt:qꝫ ea quæ leges Aegyptiis dederat:annum quoq; ciuilem illis constituit, Sic & Anna dicta. ¶ Sunt:igitur aliqui. ¶ Quibus hæc: Anna perēna. ¶ Est Luna:aliqui qui Lunam esse putāt. ¶ Quia impleat: perficiat annum mensibus.

ANT. FAN. Themis

¶ Pars Themin: Themin Deam putabāt(auctore Festo)quæ præciperet hominibus id petere qđ fas eēt:eāqꝫ id eē existimabāt,quod fas est.Eam cæli & terræ filiam dicunt:teste Diodoro:quaꝫ uolunt nō solum diuinandi artem inuenisse:sed sacra & Deoꝝ cultus:quos uidemꝰ per annum fuisse digestos. ¶ Inachiam pars putat esse bouē:Isidē quæ Io fuit Inachi filia:& Romæ culta est, ut Nos Romana tuā in templa accepimꝰ Isim. ¶ Nymphen Atlātida:unā e filiabꝰ Atlantis: quā uolunt Iouis fuisse nutricē. ¶ In sacri uertice mōtis erat:sacer mons (auctore Festo)trans Anienem fluuiū ultra tertiū milliariū appellat:quia Ioui fuerat cōsecratus.In eum secessisse plebē Liuius scribit libro secūdo primæ Decadis:Sicinio quodā auctore cū a patribus dissideret:cuiꝰ animis delinitis oꝛone Menenii Agrippę regressis in urbem omnibus tribuni plebis creati sunt.Nota est historia. ¶ Deficerat illis uictus:uictus nomē aliud quoq; significat q̄ q̄ nobis esui sunt.Hicꝑ uictum panem accipimus. Vñ auctor subiungit. ¶ Et humanis usibus apta Ceres: bis.n. idem dicit more poetarū. ¶ Orta suburbanis quædā fuit Anna Bouillis:Bouillæ sunt non longe ab Vrbe ac Lauinio in agro Labicano inter Ariciam uidelicet & Romā. Asconius:Postera die occurrit ei circa horam nonā Clodius:paulo ultra Bouillas rediens ab Aricia.Persius:Accedo Bouillas,cliuumq; ad uirbi.Hunc locum suburbanum esse ex Suetonio quoq; colligimus:qui ait Decurionum municipiorum & coloniarum Augusti corpus a Nola Bouillas usq; deportasse.a Bouillis uero equestrē ordinem suscepisse:ubiq; intulisse:q̄is hic nonnulli Campaniæ Bouillas accipiunt:quod nobis nō placet. ¶ Leui mitra canos incincta capillos:hoc gestamen Lydorum fuit & Phrygum:quo & meretrices utebātur: ut Ite quibus grata est picta lupa barbara mitra.& uiri molles:ut Mœnia mentum mitra crinemq; madentem Subnixus. Proprie autem(ut inquit Seruius)est pileus incuruus e quo pendebat buccharum tegmē: de quo Herodo.Assyrii capita crinita habentes mitris redimunt. ¶ Fingebat: formabat.ut figuli e luto diuersa fingētes.Significat & alia uerbum fingo.Sed effingere est ad alterius formam aliquid fingere:unde effigies dictæ.

Sacer mons fuit trās Anienē

Victus

Bouillæ

Mitra

Effingere

PAV. MAR.

¶ Pars putat Themin: q̄ in Parnaso oracula reddebat. De quo Lucanꝰ:Cū regna Themis,Tripodasq; teneret. ¶ Pars putat esse bouē Inachiā:hoc est Isidē: quæ prius Io dicebat Inachi regis Argiuorum filiam:a quo & Inachus fiu.quæ uiolata ab Ioue:mutata deinde in uaccā: cum diu errasset in Aegyptum tandem uenit:ubi restituta illi priore forma Isis appellata est:& Osiridi Iouis filio nupsit.Sed de Iside & Osiride aliter a Diodoro & Plutar.referūtur.Inuenies & alios. ¶ Qui dicant te nymphē Atlantida:te Pleionem Atlantis coniugem:nam cū ωμφη apud græcos sponsa sit:sponsam Atlātis intelligunt:formato patronymico ab ipso uiro.aliqui intelligūt nympham Atlantis filiam Maiam: qꝫ id a Mercurio filio assecuta sit:ut pro Dea annorū coleretur. ¶ Et te Anna dixisse Ioui primos cibos:& inuenies o Anna qui te nutricem Iouis esse dicant. Nam cum primis annis Iouē paueris: te Annam perēnam uocauere.de nutricibus Iouis dictū est supius. ¶ Hæc quoq; refert & aliam opinē quā ueriorē esse asserit. ¶ Hæc:etiā. ¶ Fama:ipsius rei quam referā:mox exponam. ¶ Peruenit ad nostras aures.Nec dissidet illa. A fide ueri:nō discrepat a fide. nam aliquid ueritatis habet. ¶ Plebs uetus:plebs cū propter nexos ob æs alienū a patribus secessisset:auctore Sicinio: in mōtē sacrum: quicut Liui.& Diony.referunt)non longe ab Vrbe est iuxta Anienem flu.deficiente plebi uictu in eo monte: quædam Anna e Bouillis libam illi subministrabat.reconciliata postea senatui plebe oratione Menenii Agrippæ:statuam Annæ erexere:& ex eo pro Dea coli cœpta est. ¶ Vetus plebs: antiquus po. Ro. ¶ Etiam tum tuta nullis tribunis: ad ea usq; tempora nondum creatis ex plebe tribunis ad eius defensionem:nam tum primū creati sunt. ¶ Fugit & erat in uertice montis sacri:quo secesserat sacer mons(ut Pomponius inquit)trans Anienem flu.ultra tertium milliarium appellatur:quia Ioui fuerat cōsecratus:& tria millia passuum etiam Liuius distare ostendit. ¶ Iam quoq; uictus: res ad uictum facientes.Verum(ut Vlpianus de uerborū significatio.ait) uictus uerbo cōtinentur:quæ esui,potui,cultuiq; corporis:quæq; ad uiuendum homini necessaria sunt:uestem quoq; uictus habere uicem Labeo ait. Cæteraq;,quibus iuuandi,curandiq; corporis nostri gratia utimur:ea appellatione significantur. Instratum omne uestimentum continetur,quod iniiciatur Labeo ait. Neq; enim dubium est quin stragula uestis sit omne pallium peristroma: in uictum ergo uestem accipiemus. Sed poeta uictum posuit pro rebus ad esum pertinentibus. ¶ Defecerat illis: plebeis. ¶ Quem secum tulerant: cum ex urbe secesserat, & defecerat. ¶ Ceres:panis,cuius usum Ceres tradit. ¶ Apta usibus humanis:quæ cōuenit usui humanæ uitæ. ¶ Fuit quædam Anna orta:nata. ¶ Bouillis suburbanis:quę erant in suburbano.Nam duæ fuerunt Bouillæ.Alterum in Latio oppidum prope Lauinium:de quo hic agitur. Alterum in Campania prope Sinuessam. ¶ Pauper illa Anna. ¶ Sed anus multæ sedulitatis:diligentiæ,& industriæ. ¶ Illa:Anna Bouilla. ¶ Incincta capillos canos:leniles. ¶ Mitra leui: innexos habebat illa crines mitra Lydarum mulierum more. ¶ Fingebat: componebat. ¶ Manu tremula: senili & trementi. ¶ Liba rustica:qualia ruri fiunt.De libo primo libro diximus. ¶ Atq; ita solebat diuidere:ea liba. ¶ Per populum: per plebem ipsam. ¶ Fumantia mane:calida: & obid fumantia:cum e furno eximeret. ¶ Hæc copia: abundantia liborum: licet exigua esset. ¶ Fuit grata populo:plebi:cui libis uictum suggerebat.

Pars Themin, Inachiam pars putat esse bouē.
Inuenies qui te nymphen Atlantida dicant:
Teq; Ioui primos Anna dedisse cibos.
Hæc quoq;, quam referā, nōstras uenit ad aures
Fama:nec a ueri dissidet illa fide.
Plebs uetus, & nullis etiam nunc tuta tribunis
Fugit:& in sacri uertice montis erat.
Iam quoq;, quem secum tulerant, defecerat illis
Victus, & humanis usibus apta Ceres.
Orta suburbanis quædam fuit Anna Bouillis
Pauper, sed multæ sedulitatis anus.
Illa leui mitra canos incincta capillos
Fingebat tremula rustica liba manu.
Atq; ita per populū fumantia mane solebat
Diuidere:hæc populo copia grata fuit.

Liuiꝰ & Dionysius de monte sacro

Annæ statua erecta a populo Romão posti cōciliatos senatores cū plebe

Mitra gestamē Lydarū mulierū

ANT. FAN. Obscœna in festo Annæ canebant

¶Pace domi facta: oratione Menenii Agrippæ. Lege Liuium. ☞ Nunc mihi cur cantēt supereſt obſcœna puellæ
Dicere: canebantur a puellis iocosa quædam & obſcœna in festo Annæ: quod hæc Dea Martem intentum rebus Venereis eluſiſſet. ☞ Pendet ab officio ſpes mihi magna tuo: artificioſum exordium. Oſtendit enim ſupra qualis in Annam fuerit: ut beneuolam redderet: nunc cum ſuam ſpem ab ea pendere ſubiungit orare uidetur ſibi: ut auxilio ſit: & auget beneuolentiam. ☞ Conueniunt partes hæ tibi: tuſi eſt talia tractare, quæ anus es. ☞ Stultā ſpem: quia non erat ſperandum fore ut Pallas abiecta prudentia flecteretur ad Venerem. ☞ Sæpius inſtanti: urgenti Annam ut mandata pageret. ☞ Precibus uix dedit illa manus: bene uix ut res uerisimilis uideretur. Eſt autem metaphora.

PAV. MAR. Menenii oratio ad plebē cū fabula corpis & membrorum

¶Pace domi facta: ubi recōciliata eſt plebs patribus per Menenium Agrippam, de quo Liuius ita inquit: Placuit igitur oratorem ad plebem mitti: Menenium Agrippam facundum uirū. Et ꝙ inde oriſidus erat plebi charum, intromiſſus in caſtra: priſco illo dicendi & horrido modo nihil aliud, q̄ hoc narraſſe fertur: Tempore quo in homine: non ut nunc: omnia in unum conſentiebant: ſed ſingulis membris ſuum cuiq; conſilium: ſuus ſermo fuerat: indignatas reliquas partes ſua cura: ſuo labore: ac miniſterio uentri omnia quæri: uentrē in medio quietum nihil aliud q̄ datis uoluptatibus frui: conſpiraſſe inde ne manus ad os cibum ferrent: nec opus acciperet datum: nec dentes conficerent. Hac ita dum uentrem fame domare uellent: ipſa una membra, totumq; corpus ad extremam tabem uenisſe: inde apparuiſſe uentris quoq; haud ſegne miniſterium eſſe: nec magis aliquam alere eum reddētem in omnes corporis partes. Hunc quo uiuimus: uigemuſque diuiſum pariter in uenas maturum: confecto cibo: ſanguinem comparando hinc: quam inteſtina corporis ſeditio ſimilis eſſet iræ plebis in partes flexiſſe mentes hominum. Agi deinde de concordia cœptum: conceſſumque in conditiones: ut plebis ſui magiſtratus eſſent ſacroſancti: quibus auxilii Latio aduerſus conſules eſſet. Neue cui patrum capere eum magiſtratum liceret. Ita tribuni plebei creati duo: Caius Licinius & Lucius Albinus. Hi tres collegas ſibi creauerunt. In his Sicinium fuiſſe ſeditionis auctorem. De duobus qui fuerunt: minus conuenit. Sunt qui duos in ſacro monte creatos tribunos eſſe dicant: ibi ſacratam legem latam per ſeceſſionem plebis &c. Ergo ubi facta eſt pax. ☞ Poſuere ſignum Annæ perennæ: erexit populus illi ſtatuam. ☞ Quod illa ferebat ſibi opem: ſuccurrebat Libis in ea rerum penuria ipſis.

Bñficiū Annæ ꝓpter qđ ipſi erecta ē ſtatua a populo Romano

☞ Defectis: cum iam defeciſſent cibi, propter meritum illius populus gratus ſtatuam erexit. ☞ Nunc mihi: in his feſtis Annæ obſcœni quidam luſus referebantur: cum uerbis quoque obſcœnis: eam poeta cauſam aſſert: ꝙ ubi Anna relata eſt in Deos: Mars eius operam petiit ad Pallada conciliandam: cuius amore tenebatur: ꝙ illa ſe facturam promiſiſſet: retulit poſtea ſe illam tandem exoraſſe: & amatorem quodam ioco deluſit. de quo paulopoſt. ☞ Nunc ſupereſt: reſtat mihi dicere. ☞ Cur puellæ cantent obſcœna: turpia, quod eo turpius: cum puellæ canerent. ☞ Nam coeunt: ſimul ipſæ puellæ. ☞ Et canunt certa ꝓbra: uituperatione digna. ☞ Nup: pauloante. ☞ Erat facta Dea: erat Anna relata in Deos. ☞ Gradiuus: Mars de quo ſuperius. ☞ Venit: ad Annam. ☞ Et facit talia uerba: ita loquitur. ☞ Cum ſeducta: cum Anna ab aliis ſemota. ☞ Coleris meo menſe: quia celebratur tuum menſe Martio. ☞ Iunxi mea tempora tecum: quaſi feci menſem meum tibi eſſe commune. iunxi enim tecum tempora ut tuæ feriæ ſint eo menſe qui mihi ſacratus. & artificioſe arguit ab hac cōiunctione: ut uideatur illa debere id agere: ut illi opem præſtet iure neceſſitudinis. ☞ Magna ſpes mihi pendet ab officio tuo: quaſi plurimum ſpero in tua ſedulitate. ☞ Ego armiger: qui armis & bellis præſum. ☞ Vror correptus amore Mineruæ armigeræ: quaſi uehementer amo Pallada: quæ bellis præeſt: quemadmodum ego. ut in principio huius libri diximus: Ipſe uides manibus peragi fera bella Mineruæ. Sic nunc armiferam Mineruam uocat. ☞ Et hoc longo tempore alo uulnus. a Virgilio accepit: Vulnus alit uenis. & hoc ideo dictum: quod quanto magis in ea cura ſumus: magis augetur amor. ☞ Effice id: id effectum reddas. ☞ Vt Dii ſimiles ſtudio: quaſi qui in eodem officio uerſemur. ☞ Coeamus in unum: coniungamur. Cum enim par ſit noſtrum numen: quia ego armifer: illa armifera: conueniens eſt: ut ſimul quoque cōiungamur. ☞ O comis: o benigna anus. ☞ Hæ partes: hæc officia: quaſi dare operam ut ſimul coeamus. ☞ Conueniunt tibi: quia anus es & ſedula. tuum eſt id efficere. ☞ Dixerat, illa Deum: deludebat Anna Martem. At cum nimium urgeret: retulit ſe Palladis animum inflexiſſe: paratamque eſſe ad coniugium. Cumque ille pararet nuptias: deducitur ad eum Anna uelata luteo Flameo tanquam noua nupta: & cum ille eſſet eam oſculaturus: cognouit ſe ab illa deluſum. Hæc igitur erant: quæ in feſtis Annæ referebantur. ☞ Dixerat: ergo Mars. ☞ Illa: Anna. ☞ Ludit: deludit. ☞ Deum promiſſo inani: uacuo, ſine effectu: quia non ſeruabat promiſſa. ☞ Et trahit: protrahit. ☞ Vſq; ſemper. ☞ Spem ſtultam: ſtulti Martis. nam ſtultum erat illud ſperare de Pallade. ☞ Mora dubia: incerta. dicebat enim ſe obtemperaturam: ſed tempora protrahebat. ☞ Inquit inſtanti ſæpius: eſi ſæpius & uehementius ille inſtaret, dixit. ☞ Pergimus mandata: tua ſcilicet. ☞ Et uicta eſt precibus: tandem exoraui. ☞ Vix dedit illa manus: quaſi uix dedit fidem: ita prius repugnabat: ut uix uinci potuerit. Aut

Armifer Minerua ſicut Mars dicitur armifer Quomodo Mars fuit deluſus ab Anna

dedit

Pace domi facta, ſignum poſuere perenne:
Quod ſibi defectis illa ferebat opem.
Nūc mihi cur cantent ſupereſt obſcœna puellæ,
Dicere: nam coeunt, certaq; probra canunt.
Nuper erat Dea facta: uenit Gradiuus ad Annā:
Et cum ſeducta talia uerba refert.
Menſe meo coleris: iunxi mea tempora tecum:
Pendet ab officio ſpes mihi magna tuo.
Armiger armigeræ correptus amore Mineruæ
Vror: & hoc longo tempore uulnus alo.
Effice Dii ſtudio ſimiles coeamus in unum:
Conueniunt partes hæ tibi comis anus.
Dixerat: illa Deum promiſſo ludit inani:
Et ſtultam dubia ſpem trahit uſq; mora.
Sæpius inſtanti mandata peregimus inquit:
Euicta eſt: precibus uix dedit illa manus.
Credit amans: thalamoſq; parat: deducitur illuc

dedit uictas manus: per trãſlationem ab his qui in ipſo prælio capiuntur: qui uictas manus porrigũt. ☞ Amãs: Mars. ☞ Credit Pallada: ſcilicet uictam. ☞ Et parat thalamos: nuptias. Nam thalamus torus iugalis eſt: ut alias dictum. ☞ Deducitur illuc: ad Martem.

ANT. FAN. ☾ Tegens uultus: Flameo. Lucanus: Non timidum nuptæ leuiter tectura pudorem Lutea demiſſos uelarunt Flamea uultus. ☞ Veneri: quam Mars cognouit, ut Primus adulterium Veneris cum Marte putatur Hic uidiſſe Deus. ☞ Verba dediſſe: decipiſſe: nam uerba dare eſt decipere. ☞ Præteriturus eram gladios in principe fixos: Idibus Martiis Iulius Cæſar in Pompeii curia tribus & uiginti uulneribus confoſus eſt: teſtibus Suetonio & Plutarcho: licet & ſint qui tertio idus eũm interfectum dicant. Curiam in qua occiſus eſt obſtrui placuit: ut ſcribit idem Suetonius: iduſq; Martias parricidium nominari: quibus ferunt uatem prædixiſſe Cæſari: ut diſcrimen præcaueret: qui cum in Senatum iret uati dixiſſe traditur idus Martias adueniſſe: cui uates: Venere quidem ſed nondum præteriere reſpondit. Eundem cædis locum a Pompeio ante theatrum dedicatum accepimus: Cæſaremq; ad baſim imaginis Pompeii a cõſpiratoribus interfectum: quam eius cruor magna ex parte reſperſit: poſtea uero in Deorum numerum relatum: non ore modo decernentium: ſed opinione uulgi: ſi quidem ludis quos ei conſecratos hæres Auguſtus edebat: ſtella crinita per ſeptem dies cõtinuos fulſit: quam eſſe animam Cæſaris crediderunt. Lege Suetonium & Plutarchum in Cæſare. Item Appianum: quoniam (ut ſæpe dixi) nobis omnia referre nõ placet. Cæſar idus Martias ſibi ferales notauit Scorpionis occaſu.

PAV. MAR. ☾ Anna tegens uultus ſuos: Flameo ſcilicet. ☞ Vt noua nupta: ut moris eſt cum noua nupta ad uirum ducitur. de quo Lucanus in ſecundo Pharſaliæ: Non timidum nuptæ leuiter tectura pudorem Lutea demiſſos uelarunt Flamea uultus. Flameo enim (ut Pompeius inquit) amicitur nubens boni cauſa: q̃ eo aſſidue utebatur Flaminia: ideſt Flaminis uxor: cui non licebat facere diuortium. Et eodem modo tegebatur nupta Flameo: ut perpetuo cum uiro maneret. Attigit in hoc Romanum morem poeta. ☞ Mars ſumpturus oſcula: cum uellet eam oſculari. ☞ Subito aſpicit Annã: detecto enim uultu aſpicit & cognoſcit illam. ☞ Nunc pudor: nunc ira ſubit eluſum Deum: nunc pudebat illius ignominiæ: q̃ ab ea eſſet deluſus: nunc ira excandeſcebat. ☞ Noua Diua: quæ nuperrime facta es Dea. ☞ Ludis amatorem charæ Mineruæ: deludis Martem qui Mineruam amat. ☞ Nec ulla res fuit hac Veneri gratior: nihil potuit eſſe Veneri gratius, q̃ Martem: cum quo aliquando recubuit: ab Anna eſſe deluſum. ☞ Inde ioci ueteres: qui in campo Martio referuntur. ☞ Et canuntur dicta obſcœna: turpia. ☞ Et iuuat: delectat ſpectatores. ☞ Hanc: Annam. ☞ Dediſſe uerba: hoc eſt eluſiſſe: ſeu decepiſſe: nam dare uerba decipere eſt. ut apud Terentium: Cui dare uerba difficile eſt. ☞ Magno Deo: Marti. hæc in feſtis Annæ referebantur. ☞ Præteriturus eram: idibus Martiis: Caius Cæſar interfectus eſt: & ea quidem dies parricidium nominabatur: nec ſenatus unquam cogebatur in tantæ cædis mœſtitia. Erat hoc præteriturus poeta: ne ſorte refricaret lachrymas: monitus tamen a Veſta: cuius ſacerdos fuerat Cæſar: ne uereretur: nam & cælo receptus eſt Cæſar: & de coniuratis ſupplicium ſumptum. De eius morte in Epitomate Liui, libro. cxvi. ſic habetur: Cæſar ex Hiſpania quintum triumphum egit: & cum multi, q̃maximique honores ei a ſenatu decreti eſſent: inter quos ut pater patriæ appellaretur: & ſacroſanctus: ac dictator in perpetuum eſſet: inuidiæ cauſam aduerſus eum præſtiterunt: q̃ ſenatui deferente hos honores: cum ante ædem Veneris genitricis ſederet: minime aſſurrexit. Et q̃ Marco Antonio collega ſuo inter ſupercos currente: diadema capiti ſuo impoſitum in ſella reposuit. Et q̃ Epidio Marullo: & Cæſereo Flauo tribunis plebis inuidia: & tanquam regnum affectanti mentibus poteſtas abrogata eſt. Ex his cauſis conſpiratione in eũ facta: cuius capita fuerunt: Marcus Brutus, & Caius Trebonius, & Caſſius, & ex Cæſaris partibus Decius Brutus in curia Pompeii occiſus eſt uiginti tribus uulneribus: occupatumque ab interfectoribus eius Capitolium: obliuione deinde cædis eius a ſenatu decreta: obſidibus Antonii & Lepidi liberis acceptis: coniurati a Capitolio deſcenderunt. Teſtamẽto Cæſaris hæres ex parte dimidia inſtitutus eſt Caius Octauius ex ſorore nepos: & in nomen adoptatus. Cæſaris corpus cum in campũ Martium ferretur a plebe ante roſtra crematum eſt. Dictaturæ honos in perpetuum ſublatus eſt. Et Tranquillus cum de hoc eodem agit: & acceſſiſſe in ſenatum dicit ſic proſequitur: Aſſidentem conſpirati ſpecie officii circunſteterunt. Illicoque Cimber Tullius: qui primas partes ſuſceperat: quaſi aliquid rogaturus propius acceſſit. Renuentique: & geſtu in aliud tempus differenti: ab utroque humero togam apprehendit. Deinde clamantem: iſta quidem uis eſt: alter Caſſius aduerſum uulnerat paulum infra iugulum: Cæſar Caſſii brachium arrepto graphio traiecit: conatuſque proſilire alio uulnere tardatus eſt. Vtque animaduertit undique ſe ſtrictis pugionibus peti: toga caput obuoluit: ſimul ſiniſtra manu ſinum ad ima crura deduxit: quo honeſtius caderet: etiam inferiore corporis parte uelata. Atque ita tribus & uiginti plagis confoſſus eſt. Vno modo ad primum ictum gemitu ſine uoce edito. Et ſi tradiderunt quidam Marco Bruto irruenti dixiſſe: καὶ σὺ εἶ ἐκεῖ νῶν καὶ σὺ τέκνον. Exanimis diffugientibus cunctis aliquandiu iacuit: donec lecticæ impoſitum dependente brachio tres ſeruuli domum retulerunt. Hæc ille: qui plures quoque honores ei in morte collatos refert. Si quis hiſtoriam cumulatiorem cupit perlegat Plutarchum, & Appianum: cũ Appianus nominatim etiam referat cõiuratos omnes. Sed q̃ in Deorum numerum relatus ſit ita idem Tranquillus inquit: Periit ſexto & quinquageſimo ætatis anno: atque in Deorum numerum relatus eſt: non ore modo decernentium: ſed & perſuaſione uulgi: ſi quidem ludis quos primo conſecratos ei hæres Auguſtus edebat: ſtella crinita per ſeptem continuos dies fulſit: exoriens circa undecimam horam. Creditumque eſt animam eſſe Cæſaris in cælum recepti: & hac de cauſa ſimulachro eius in uertice additur ſtella. Curiam in

Anna tegens uultus ut noua nupta ſuos.
Oſcula ſumpturus ſubito Mars aſpicit Annam:
Nunc pudor eluſum, nunc ſubit ira Deum.
Ludis amatorem charæ noua Diua Mineruæ.
Nec res hac Veneri gratior ulla fuit.
Inde ioci ueteres, obſcœnaq; ũerba canuntur:
Et iuuat hanc magno uerba dediſſe Deo.
☾ Præteriturus eram gladios in principe fixos:
Cum ſic a caſtis Veſta loquuta focis.

Dare uerba eſt decipere

Cæſar i curia põpeiana trib⁹ & uiginti uulneribus ẽ cõfoſſus a Bruto & Caſſio

Flameũ uelamẽ

Cæſar i qnto ei⁹ triũphogeſto cũ eſſet dictatot trib⁹ & uiginti uulneribus cæſus ẽ ſexto & qnquageſimo ætatis anno

Nota hic oẽm hiſtoriã

Idus Martiæ parricidium dicitur

qua occisus est obstrui placuit:iduſque Martias parricidium nominari: Ac ne unquam eo die senatus cogeretur.Percussorum autem fere neque triennio quisquam amplius superuixit:neque ſua morte defunctus est. Damnati omnes alius alio casu periit:pars naufragio:pars prælio: nonnulli semet eodem illo pugione quo Cæsarem uiolauerant,interemerunt. Sed hæc hactenus.¶ Eram præteriturus: silentio scilicet:hoc est non relaturus. ¶ Gladios fixos in principe:in Cæsare: hoc est Cæsarem in curia trucidatum. ¶ Cuz Vesta locuta a castis focis: cum ita ex ara æterni ignis Vesta admonuit.

ANT. FAN.

¶ Meus fuit ille sacerdos: Pontifex maximus. Ipse alibi: Ne ue cæde sacerdotis flãmas extinguite Vestæ. ¶ Simulachraque nuda reliqui:uult coniuratis inumbram tantum Cæsaris ius fuisse: cum uerum Cæsarem Vesta rapuisset in cælum. ¶ Et tenet in magno templa dicata foro: Appianus:Populos cœpit interfectores.eius undique conquirere:funus etiam in medio foro edidit: temploq; constituto iuxta pyram ueluti Deo sacra exhibuit.Sane Augustus(auctore Plinio)Venerem exeũtem e mari nobilissimam Apellis picturam dicauit in æde Cæsaris patris.Legimus & plebem tanto fauore mortuum Cæsarem prosecutam esse: ut non solum ad Bruti & Cassii domum cum facibus tetenderit: sed solidam columnam .xx. pedum lapidis Numidici in foro statuerit:ad quam longo tempore sacrificare: uota suscipere: controuersiasq; interposito per Cæsarem iureiurando distrahere perseuerauit.Suetonius scribit pro rostris auratam ædem ad simulachrum Veneris genitricis collocatam.¶ Morte iacent merita: Cai Cæsaris Genius(ut scribit Plutarchus) terras & maria peragrans omnes eius percussores inuestigauit: quorum nemo(teste Suetonio)triennio amplius superuixit: nemo ſua morte defunctus est. Damnati omnes alius alio casu perierunt:pars naufragio:pars prælio.Nonnulli semet(inter quos Cassius)eodem pugione quo Cæsarem uiolauerant,interemerunt.¶ Testes estote Philippi:oppidi nomen est & camporum Thessaliæ: ubi uictus est Brutus. Vtrunq; enim eo nomine significari auctor est Porphyrio.nomen a Philippo rege deductum existimatur.Ibi Augustus Cæsar(ut scribit Plutarchus)a Bruto,contra quem instructus erat,profligatus castra quoq; amisit: uixq; manus hominum effugit: ut ipse in Commentariis scripsit:somnio cuiusdam familiarium admonitus.Cassium uero in alio cornu ab Antonio uictus cum ignoraret Brutum uicisse a Pindaro liberto uolens,mandanisq; occisus est. Deinde iterum pugnatum est paucis diebus interiectis: & in ea pugna uictus Brutus sibi mortem consciuit: cuius caput ab Augusto Romam missum est: ut statuæ Iulii Cæsaris summitteretur.¶ Ossibus albet humus:quia insepulti sunt. Hæc prima elementa fuerunt Cæsaris.Laudat Augustũ a pietate:qua factum est: ut extinxerit omnes Iulii Cæsaris percussores: auspicatusq; fuerit res postea a se gestas ultione paterna:unde Marti ultori templum dedica uit.¶ Scorpius a prima parte uidendus erit: secundum Chaldeos loquitur Libram & Scorpium unum signum accipiẽtes.De quo ait Macrobius:Scorpius totus i quo Libra est naturam Solis imaginatur:qui hyeme torpescit.Dicit enim Libram:quam faciunt Scorpionis chelæ .xvii.calẽ. Aprilis chronice orituram.Quod fieri necesse est noctis initio:cũ Sol hoc tempore propemodum in eo sit: ut Arietem ingrediatur.Sane Scorpius cum chelis.xix.stellis cõstare dicitur. Nec nos moueat quod diximus supra idib? Martiis occidere Scorpionem. Quis enim nesciat fieri posse: ut eodem die & chronice? Est autem Scorpius Martis domus.Vnde Horatius esi formidolosuz uocat.ut Seu Libra: seu me Scorpius aspicit formidolosus. Et Virgilius:Ardentem: Vt ipse tibi iam brachia contrahit ardens Scorpius.

Scorpiꝰ occidit. xvii.calen.Aprilis

Scorpiꝰ formidolosus

PAV. MAR.

¶ Ne dubita meminisse:nõ uerearis mentionem de eo facere.¶ Ille:Cæsar.¶ Fuit meus sacerdos:nam fuit pontifex maximus:de quo plura paulo superius diximus.¶ Manus sacrilegæ:sacrilegorum coniuratorum:nam ideo sacrilegi:quia sacra uiolarunt.nam sacrum pontificem maximum confoderunt. ¶ Petiere me telis: quasi me ipsam uulnerarunt.nã qui pontificem meum uiolarunt:in me ipsam manus iniecerunt.¶ Ipsa uirum rapui:eripui ego e manibus eorũ Cæsarem:& in cælum retuli.¶ Et reliqui simulachra nuda: quasi umbram sine corpore.¶ Vmbra Cæsaris fuit quæ cecidit ferro:non fuit Cæsar:sed eius umbra in quam armis sacrilegi sæuierunt.¶ Ille quidem positus cælo:locatus inter sidera.ut iam diximus. Et in Buc.Ecce Dionei processit Cæsaris astrum.¶ Vidit atria Iouis:quia in cælum,& Iouis regiam ascendit.¶ Et tenet templa dicata: consecrata.¶ In magno foro:in foro Romano.Et Suetonius inquit: Et pro rostris aurata ædes ad simulachrum Veneris genitricis collocata.¶ At quicsiq; ausi nefas: ausi indignum facinus.¶ Polluerant:fœdauerant:seu uiolauerant.¶ Caput pontificale:Cæsaris pontificis.¶ Prohibente numine Deorum:quasi contra Deorum uoluntatem.¶ Iacent morte merita:quam meruerunt.¶ Estote testes Philippi:campi ubi Brutus & Cassius principes coniuratorum: alter ſua:alter serui manu confecti sunt: & Cæsari Octauio ultori uictoria parata.Philippi ciuitas est(ut in Odis Horatii quoque diximus)in Macedoniæ finibus: quæ(ut Appius meminit) Datos olim dicebatur: Crenida ante Dati nomen appellata. Eum locum Philippus ut accommodatum metatus super Thraces uallo sepsit: & a se Philippos nuncupauit.¶ Et quorum: & illi sunt testes.¶ Quorum ossibus sparsis:diffusis.¶ Albet humus: nam omnes illi parricidæ mortui: & insepulti iacuere.Sic & ossibus inhumatis albescere uidebatur tellus. Hoc opus in laudem Octauii Cæsaris: qui paternam mortem ad internitionem inimicorum ultus est: & Marti ultori ædem consecrauit.Et Suetonius inquit: Aedem Marti pro ultione paterna bello Philippensi uouisse.Sed de hoc plura dicemus in.v.¶ Hoc fuit opus hæc pietas:filii in parentem.¶ Hæc fuerunt prima elementa

Astrum Cæsa. Dionei

Octauiani iam dicta ad internitionẽ cõtra percussores Cæsaris

Tẽplus Veneri auratũ a Cæsare cõstitutum

Philippi

Octauianꝰ uictus a Bruto i campis philippicis: & Cassiꝰ a Marco Antõio

Ne dubita meminisse: meus fuit ille sacerdos:
Sacrilegæ telis me petiere manus.
Ipsa uirum rapui: simulachraq; nuda reliqui:
Quæ cecidit ferro Cæsaris umbra fuit.
Ille quidem cælo positus Iouis atria uidit:
Et tenet in magno templa dicata foro.
At quicunq; nefas ausi prohibente Deorum
Numine,polluerant pontificale caput.
Morte iacent merita: testes estote Philippi:
Et quorum sparsis ossibus albet humus.
Hoc opus,hæc pietas,hæc prima elemẽta fuerũt
Cæsaris:ulcisci iusta per arma patrem.
Posterа cum teneras Aurora refecerit herbas:
Scorpius a prima parte uidendus erit.

elementa Cæla.Octauii:fuere magna & pia initia rerũ agendarum:quibus ad summũ imperium promotus est. ¶ Vlcisci patrem:Iuliũ Cęsarem.¶ Per iusta arma: iustũ enim erat ulcisci patris necem:illud Octauius rediens ex Epyro egit: ut opem contra percussores patris haberet: nec destitit quoad omnes extixit.¶ Postera cũ.xvii.calẽ. Aprilis:hoc est.xvi.die pria pars Scorpionis orit. Scorpius enim,cuius prior pars, quæ chelæ dicunt: ita ponitur ab ęquinoctiali circulo: ut eum substinere uideat.

¶Tertia post idus lux est celeberrima Baccho.
Bacche faue uati:dum tua festa cano.
Nec referam Semelen:ad quam nisi fulmina secũ

ipse autem pedibus Ophiulci subditus extrema cauda circulum hyemalem cõtingere uidetur,occidit autem inclinato capite:exoritur erectus a Chelis. Hic habet stellas in his quæ chelæ dicuntur,In unaquaq; earum binas: ex quibus ꝓximæ sunt clariores.Præterea habet in fronte stellas tres: quarum media est clarissima: inter scapulas tres:in uentre duas:in cauda quinq;:in acumine ipso, quo percutere existimatur,duas:omnino sunt stellæ decem & nouem.Scorpius ipse propter magnitudinẽ mẽbrorum in duo signa diuiditur: quorum priorem partem Libram dixerunt. Sed omnino totum signum hac de causa statutum assignatur:q; Orion cũ uenaretur: & in eo exercitassimum se esse confideret:dixisse & Dianæ & Latonæ se omnia quæ ex terra oriuntur occidere uelle:quare terram permotam Scorpionem eduxisse:qui eum interficere demonstratur.Iouem autem admiratũ Scorpionem inter astra collocasse:ut species eius hominibus documẽto esset:ne quis eorum aliquare sibi confideret.Dianam autem propter studium Orionis petisse a Ioue:ut illi idem beneficium daret petẽti:quod terræ ultro tribuisset:itaq; constitutum:ut cum Scorpio oriatur: Orion occidat.Hæc ex Higinio.Poeta inquit eo die uidendum esse Scorpium mane a prima parte:de cosmico eius ortu intelligere non possumus:nam est Arietis : qui illis diebus oriri incipit. Ego sic accipere uideri per ortũ heliacum:in occasu tamen ita:ut significet occidentẽ Libram.Sic Arietis ortus indicaretur:qui Libræ oppositus est.Sed de Ariete postea dicemus. Plinius tamen inquit Cæsarem idus Martias sibi ferales annotasse Scorpionis occasu.Nos uero in fine operis plura simul de omnibus dicemus.¶ Cum postera:sequens.¶ Aurora refecerit:rore madefecerit.¶ Herbas teneras:molles.¶ Scorpi⁹ erit uidẽdus a prima parte:aut post primam partem:hoc est post chelas:siue a prima parte sui signi eo modo:quo dictum est. ¶ Tertia:decimosexto calen. Apri.hoc est.xvi. die Martii festum erit Bacchi:qua die ad liba populus cõueniebat in eius honorem:& pueri relicta prætexta uirilem togam sumebant:profunditurq; in Bacchi laudes:& in Sileni fabulam : & in togæ liberæ rationem : quę omnia suis in locis explicabimus.

¶Tertia post idus lux est celeberrima Baccho.xv.calendas Apriles Baccho sacra fiunt:quæ cõstat(teste Seruio) Iulium Cæsarem primum Romã trãstulisse.ut Daphnin & Armenias curru subiungere tigres Instituit:Daphnis thyasos inducere Baccho.Dicuntur autem hæc festa Liberalia a Libero,i.Baccho:qui repertor uini.ideo Liber dicit(ut Festo placet)q; uino usi omnia libere loquãtur: quos ebrietas petulãtiores facit.Vnde illud est Neuii : Libera lingua loquemur ludis Liberalibus.licet alii a libatione Liberũ dictũ uelint:q; ipse libationẽ prębuerit.Alii q; ꝓ Bœotiæ libertate pugnauerit. Alii a liberãdo dictũ putent:cuius sacra(ut inquit Seruius)ad purgationẽ animæ pertinebant.Alii q; liber & uagus sit:nam secũdum Aristo.Apollo,& Liber pater unus atq; idem Deus est. de quo ait Neuius: Hac qua Sol uagus igneas habenas Immittit propius,iungitq; terræ. Hinc est q(ut scribit Macrobius)in sacris religiosi arcani obseruatio tenebat: ut Sol cum in supero hemisperio esset,Apollo uocaret: cum in infero,Dionysius:qui est Liber pater:quem Herodotus scribit: ubi editus est in lucem ab Ioue insutum femori: portatumque in Nysam:quæ est super Aegyptum in Aethiopia ubi educatus dicitur.Vnde a Ioue,cuius græcus genitiuus est Sios,& Nyia Dionysius dictus est:& eius sacra Dionysia:ut a Baccho Bacchanalia:a Libero Liberalia.Nã Orgia & Trieteria a nullo huius Dei nomine deducta sunt:quorum illa non solũ Liberi patris:sed Deorum omniũ sacra apud Græcos significabant.Hæc autem a potis trierias.i.a triẽnio dicta sunt: quo exacto(ut ait Lactantius Grãmaticus)mos fuit ea celebrari.Sane Bacchus(ut quidam tradunt)primus omnium subactis Indis uictoriã reportauit:apud quos Nysam urbem condidit:teste Iustino:ad quam cum Alexander Macedo ueniisset oppidanis nõ repugnantibus fidũcia religionis Liberi patris parci iussit:cũ secutum se non tãtum militiam:uerum etiam Dei uestigia lætaretur,Est & Nysa in Bœotia.de qua inquit Lucanus : Bacchumq; auertere Nysa.Item in Caria:in Lycia:& Ionia.Hic Deus emere & uendere instituit:inuenitq; diadema regum insigne:necnon & triumphum.ut Plinius & Macrobius meminerũt,Athenienses primi Liberales ludos instituerunt:ut quibusdam placet.Scythæ autem(ut scribit Herodotus) Græcis probro dederunt Bacchanalium consuetudinem negãtes esse credibile Deum inuenisse:quo homines ad dementiam adigerentur. Aegyptii Baccho porcum mactabant:alii hircum:ut diximus supra:eidem maiores nostri sacrima:idest mustum sacrificarunt pro uino uasis,ac uineis conseruandis : cui antiquissimi rustici (auctore Festo)confecta uindemia Dionysia faciebant. Canebantur autem hymni Libero patri apud Græcos græca:apud Latinos uoce latina:cũ hymni matris Deorum ubique græcam linguam requirerent:teste Seruio. Primus uero apud Corinthios Dithyrambici carminis genus cecinit Arion Methymneus: q; a Dithyrambo.i. Baccho id nomen accepit:sic dicto q; per duas portas uenerit:uentrem Semeles & Iouis femur : a quo Dithyrãbici poetæ nominati sunt:qui cum hymnos in Bacchum canerent:tripodẽ in præmium accipiebant.Erant autem Bacchi sacra non tacita : ut pleraq; alia : sed aperta:sicut & sacra matris Deorum:adhibebãtur enim Orgiis Bacchi pene omnium generum instrumenta.¶ Nec referam Semelen:Bacchi matrem,& Cadmi filiam. Nota est fabula.Hæc Thyone græce dicitur : a qua(ut placet Porphyrioni) Bacchus Thyoneus dicitur. Vnde Bacchæ Thyades dictæ.Est autem color occupatio.

¶Tertia lux:tertia dies post idus Martias: hoc est.xvi. dies mẽsis Martii.¶ Est celeberrima Baccho:Bacchi numine,nã celebratissimũ Bacchi festum.¶ Bacche faue nati:faue mihi.¶ Dũ cano:cantãdo scribo.¶ Tua festa:diẽ tuis sacris constitutã.¶ Nec referam:non agam nunc de matre tua Semele:quæ persuasa a Iunone:non aliter credẽs Ioui succũbere:nisi ea secum maiestate congrederet: qua cũ Iunone,exanimata est:q; nisi illud illa experiret:te Iouis filiũ nõ putabat.¶ Nec referam:nolim nũc referre. ¶ Semelen:matrẽ tuam:quæ(ut Diodorus inqt)ex Harmonia Veneris filia:& Cadmo nata ẽ.¶ Ad quã:Semelẽ.

Quomo scorpius est collocatus iter sidera

Die decimosexto Martii Liberalia festa

ANT. FAN. Bacchi sacra.xv calẽdas Apriles Liberalia Liber

Bacchꝰ insutus femori Iouis

Dionysius

Trieteria

Nysa urbs multis in locis Bacchi inuenta

Dithyrambici carmis auctor Bacchi gesta

Thyoneus Thyades

PAV. MAR.

ANT. FAN. ¶Paruus inermis eras:senſus eſt:Niſi Iuppiter fulmine armatus ueniſſet ad Semelen in infantia inermis fuiſſe: ac ſi dicat:Inter arma,hoc eſt fulmina natus es:ut conſtaret quantus imperator ac Deus futurus eſſet:qui armatus erat cū ederetur in lucē.¶ Sithonas:populos Thraciæ:in qua & ſtagnum Sithonium eſt dictum a rege Sithone: ut quibuſdaꝫ placet

Sithōes

Iuppiter afferret,paruus inermis eras.
Nec,puer ut poſſes maturo tempore naſci:
Expletum patrio corpore matris opus.
Sithonas & Scythicos longū eſt narrare triūphos:
Et domitas gentes thuris & Inde tuas.
Tu quoq; Thebanæ mala præda tacebere matris:
Inq; tuum furiis acte Lycurge genu.
Ecce libet ſubitos piſces,Tyrrhenaq; monſtra
Dicere:ſed non eſt carminis huius opus.
Carminis huius opus cauſas exponere:quare
Vilis anus populos ad ſua liba uocet.
Ante tuos ortus aræ ſine honore fuerunt
Liber:& in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange,totoq; oriente ſubacto.
Primitias magno ſuppoſuiſſe Ioui.
Cinnama tu primus,captiuaq; thura dediſti:
Deq; triumphato uiſcera toſta boue.

partos. Etenim Dionyſius(nam & ipſe Bacchus totū orbem bellis & uictoriis peragrauit)ex Aſia in Europam trāſſretaturus:cum amicitiaꝫ iniſſet cum Lycurgo rege Thraciæ:& ab eodē inſidiæ in eum pararentur:ut refert Diodo. Tharope quodā rem referēte Lycurgū domuit: regnumq; Thraciæ Tharopi tradidit:cuius ſacra & ceri monias demonſtrauit.Ideo hic.¶ Longi eſt memorare Sithonas:quaſi quia longū eſſet:nolo nunc cōmemorare Thraces:qui Sithones dicuntur a Sithonio flu.cuius meminit Plinius.Inde apud Virgiliū: Sithoniaſq; niues. & i Heroid. Nec uehit Acteas Sithōis unda rates.¶ Et Scythicos triumphos:quos e Scythia retuliſti. Scythæ enim ſeptemtrionales ſunt: partim in Europa: partim trans Tanaim in Aſia. Hos etiā cum Indis Bacchus debellauit. Dionyſius enī primus omnium triumphauit elephanto Indico inuectus: ut refert Diodorus. ¶ Et domitas gentes thuris:quaſi non agam de Arabibus a te uictis: apud quos thus naſcitur:nā in Catthabania regione Arabiæ. Sed de his latius in prio libro diximus.¶ Et Inde tuas gentes:ſcilicet domitas.Indiā.n.(ut diximus)totam domuit. Indus fluuius Indiæ maximus:& Indos populos dicimus: ipſa quidem regio ſub oriēte Sole iacet:de qua alias.legitur in aliis codicibus ſic hoc carmē:Et domitas gētes Thurifer Inde tuas.¶ Tu quoq; Thebanæ:nec dicam nūc de Pentheo Thebano:& Lycurgo Thracio.Pentheū enī Thebis Bacchi ſacra ſpernentē:atq; prohibentē:Agaue mater interfecit:cuius fabula refert in tertio Metamorphoſeō. Et Diodorus inqt ſuſtuliſſe omnes impios: qui in orbe erant:ſed maxime Pentheū:ac Lycurgum.Quem etiam dicunt: dum Bacchi uites incideret: crus ſibi abſcidiſſe. ¶ Tu quoq;:o Pentheu.¶ Mala præda matris Thebanę;q ab Agaue matre tua Thebana diſcerptus es. ¶ Tacebere:a nobis:qa nō cōmemorabo.& tacebere tu.¶ Lycurge:rex Thraciæ.¶ Acte furiis:q a furiis impulſus es. ¶ In tuum genu:nā dum putabas uites icidere crus a genu abſcidiſti.¶ Ecce libet:uellē cōmemorare Tyrrhenos nautas:ſed nō pertinet ad præſens argumentū. Bacchus crediderat ſe Tyrrhenis nautis:ut eum Naxon defertēt: qui cū illi uim inferre putarēt in delphinos mutati ſunt: de hoc etiā in Met.¶ Ecce libet dicere piſces ſubitos:delphinos repente factos.¶ Et monſtra Tyrrhena: Tyrrhenos nautas in delphinos ſubito cōuerſos.¶ Sed non eſt opus huius carminis: nō pertinet ad hoc carmen. Ea enim in Meta.carmine Heroico ſcripſit: nūc in hoc Elego non ſunt repetenda:præterea nō conuenit huic argumento:quia nunc non agimus de his:ſed de libis:ad quæ uocatur ab anicula populus.¶ Opus huius carminis eſt: quaſi pertinet ad hoc carmē.¶ Exponere cauſas quare: qbus cauſis.¶ Vilis anus uocet populū ad ſua liba:uetula,quæ liba finxerit:ad ea populū uocat. Nam ab ea accipit populus infeſto Baccho:poeta rōnem aucupatur primis libationibus:quæ ab ipſo fuerunt inſtitutæ:præſertim cum

Quomō Bacchus totū orbē peragrauit in arte bellica

Lycurgus rex Thraciæ

¶Nec puer:de his plura ſupius egimus i querela Ariadnes. Extincta Semele fulmine:quæ arbortū fecit:in Iouis femur Bacchus receptus eſt: iō biq.¶ Nec referā:ſcilicet. ¶ Opus matris:officiū maternū.legit etiā onus.¶ Expletum corpore patrio: hoc eſt in Iouis femore. ¶ Vt puer poſſes naſci tpe maturo:ut naſcereris perfecto tpe ptus: hoc eſt decimo menſe.¶ Sithonas & Scythicos:nolo cōmemorare nunc uictorias tuas:& triumphos toto orbe

Bacchꝰ priuauit Lycurgū oculis & Thracia3 Thropi tradidit

Bacchꝰ maxime fuit ipſi contra Pētheū & Lycurgum

¶Niſi Iuppiter inermis:prius tamē inermis. ¶ Afferret fulmina:quæ poſtea ob iuratā fidem inuitus tulit.¶ Tu eras paruus:parui nominis:qa non creditus Iouis filius. ¶ Nec puer:de his plura ſupius egimus i querela Ariadnes. Extincta Semele fulmine:quæ arbortū fecit:in Iouis femur Bacchus receptus eſt: iō biq.¶ Nec referā:ſcilicet. ¶ Opus matris:officiū maternū.legit etiā onus.¶ Expletum corpore patrio: hoc eſt in Iouis femore. ¶ Vt puer poſſes naſci tpe maturo:ut naſcereris perfecto tpe ptus: hoc eſt decimo menſe.¶ Sithonas & Scythicos:nolo cōmemorare nunc uictorias tuas:& triumphos toto orbe

PAV. MAR.

Sithōes & Scythicos uictos a Bacho

Liba & libamina a Libero dicta

tim cum uictor rerum primitias magno Ioui offerret: sic in Libero patre liba & libamina dicta. ¶ O liber: o Dionysi: seu Bacche, cui Liber in primo diximus. ¶ Aræ fuerunt sine honore: sine sacrificio. ¶ Ante tuos ortus: antequã tu natus esses. ¶ Et herba fuit reperta in gelidis locis: in locis ubi post ortuꝫ Bacchi aræ sunt constitutæ herba erat: ideo loci gelidi: qa nulla fiebant sacrificia: nullus erat i ea usus ignis: nulla uictima torrebat: nulla thura cremabantur. ¶ Te memorãt: te dicũt o Liber. ¶ Sub acto Gange & toto oriẽte: postq̃ domuisti & subegisti populos totius orientis: Indos præsertim: p quos Gãges flu. vii. alueis fluit i oriẽte Solem. ¶ Suppositisse primitias magno Ioui: obtulisse Ioui primitias prædæ: & fructuũ partes. Primitiæ. n. fructuũ diis offerebãtur: de iis in. di. libr. diximus. legit in alio codice: Seppositisse.

Cynnama in Aethiopia

¶ Tu primus: o Bacche Liber pater. ¶ Dedisti: obtulisti Ioui. ¶ Cinnama: quæ quidem nascuntur in Aethiopia Trogotidis: teste Pli. At in Met. in Panchaia Arabiæ regione nasci dicunt: Sit dives amomo: Cynnamaq: costiq; suuꝫ: sudataq; ligno Thura ferat, floreisq; alios Panchaia tellus. ¶ Et thura captiua: captiuoruꝫ Arabũ: quos subegisti: tu primus ea Diis concremasti. ¶ Et uiscera tosta: cocta. ¶ De boue triumphato: de boue rapto ab hostibus: de quibus triumphasti.

ANT. FAN. Liba Libamina

¶ Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomẽ: liba quidem (ut diximus secũdũ Varronem) a libãdo dicta sunt: q̃ libandi causa fiant. Libamina uero a Libero (ut Nasoni placet hoc loco) cuius festa idẽ Varro scribit: dicta Liberalia: q̃ per totum oppidum eo die sacerdotes liberi sederent hedera coronati cum libis, & foculo sacrificantes. Ea liba e farre & melle constabant apta sacris: ut inquit Seruius. ¶ Quod sacris pars datur inde focis: dictũ ingt Libum: q̃ eius particulæ focis sacris siue aris libentur. ¶ Hebro: fluuio Thraciæ: cuius prouinciæ mons est Rhodope: cui a regina Thracum Rhodope ibi sepulta nomẽ inditum putant. Ibi & Pangea sunt: quæ iungunt Macedoniæ. ut Video Pangea niuosis Cana iugis. Vnde auctor subiungit. ¶ Pangeaq̃ flumina: e Pangeo fluentia: quod Thraciæ promõtoriũ esse Bestis cõterminũ cõstat: ad cuius radices fluit amnis: quem Mœstum uocãt. ¶ Aera sequũtur apes: Vir. in quarto Geor. Curetum sonitus, crepitãtiaq; æra sequutæ. Gaudent apes (teste Pli.) plausu atq; tinnitu æris: eoq; cõuocantur: quo manifestũ est: ut idem putat: auditus sensum eis inesse: quãuis nonnulli aliter sentiãt: iisdem inimica est Echo resultanti sono: a quo pauidæ alterno ictu pulsantur: ut Aut ubi concaua pulsu Saxa sonant: uocisq; offensa resultat imago. ¶ In arbore claudit inani: nouimus apum aluearia interdũ fieri e cauis arborum truncis. ¶ Lenisq; se. Silenũ dicit. ¶ Dissimulatq; se. nemini rẽ aperit: ut solus melle au

Hebrus

Pangea

Apes gaudẽt tinnitu æris

Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen,
Libaq;: q̃ sacris pars datur inde focis.
Liba Deo fiunt: succis quia dulcibus idem
Gaudet: & a Baccho mella reperta ferunt.
Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro.
Non habet ingratos fabula nostra iocos.
Iamq; erat ad Rhodopẽ, Pangeaq; flumina uẽtũ:
Aeriferæ comitum cum crepuere manus.
Ecce nouæ coeunt uolucres tinnitibus actæ:
Quosq; mouent sonitus æra, sequuntur apes.
Colligit errantes, & in arbore claudit inani
Liber: & inuenti præmia mellis habet.
Vt Satyri, lenisq; Senex tetigere saporem:
Quærebant flauos per nemus omne fauos.
Audit in exesa stridorem examinis ulmo:
Aspicit: & cælat, dissimulatq; Senex.
Vtq; piger pandi tergo residebat asselli:
Applicat hunc ulmo, corticibusq; canis.
Constitit ipse super ramoso stipite nixus:
Atq; auide trunco condita mella petit.
Millia Crabronum coeunt: & uertice nudo

Crabrones icti bus. xxvii. occidit hominem PAV. MAR.

Libũ fit ex pane & melle

Bacch? mel reperit

Pãgeus fluuius i Thracia

De apib? multa digna ex Virgilio

¶ Millia crabronũ coeunt: hæ uolucres ex eqs creant: dicũturq; interficere hoiez ictib?. xxvii. ¶ Libamina: libationes: quæcũq; in sacris libantur. ¶ Ducunt nomẽ a nomine auctoris: a Libero patre: q primus Ioui libauit: dicta sunt Libamina. ¶ Et liba: a libaminib?: seu libando ab ipso Libero. ¶ Quod pars: liborũ scilicet. ¶ Inde: a Libatiõib?. ¶ Datur sanctis focis: offert aris. ideo Varro ostendit liba dicta: q̃ libãdi causa fiunt. Fictores dicti a fingẽdis libis. & Saturnio in carmine: Libaq; fictores argeos: & tutulatos. Libuꝫ panis genus erat: & melle ifundebatur: sed plura diximus in prio libro. ¶ Liba: ita (ut diximꝰ) infusa melle. ¶ Fiunt Deo: hoc ẽ ipsi Baccho. ¶ Quia idem: Bacchus. ¶ Gaudet dulcibus succis: hac causa liba Baccho offeruntur: quia dulces succi & liquores illi grati sunt: ueluti mella: quç ipse adinuẽit. ideo hic. ¶ Et ferunt: dicũt. ¶ Mella reperta a Baccho: quasi mellis inuẽtionẽ. pri. libr. diximus. Id nunc poeta ipsi Deo ascribit: refertq; iocosam Sileni fabulã: cum auidus edendi mellis: crabronũ aculeis est infixus: & pro medela luto delinire uultum iussus est. ¶ Ibat: Bacchus. ¶ Comitatus Satyris: q sunt eius comites: ut in prio dixim?. ¶ Ab Hebro arenoso: Hebrus Thraciæ fluuius. prope Aenon urbem in mare Aegeum influit. ¶ Nostra fabula: quam nunc referemus. ¶ Non habet ingratos iocos: sed gratos. ¶ Iamq; erat uentum: nam uenerat ad. ¶ Rhodopen: Rhodope mons est Thraciæ: sic a Rhodope regina Thracum ibi sepulta cognominatus. ¶ Et ad Pangea flumina: ad fluuios e Pangeo scaturientes. Pangeum enim Thraciæ promontorium Bessis conterminum: & Macedoniæ iunctum Plinius inquit: ad cuius radices fluit amnis Mœstus. Et in Pangeo auri & argenti fodias esse testatur Herodotus. ¶ Manus comitum: Satyrorum, & Menadum, & cæterorũ: qui Bacchum comitantur. ¶ Aeriferæ: gestantes tam cymbalat q̃ærea instrumenta: quibus collisis tinnitus ederetur: ¶ Cõcrepuere: insonuere. ut est illud Horatii: Quis post uina grauem militiam: aut paupertem increpat. Qui locus in eam significationẽ a Nonio adducitur. ¶ Ecce uolucres nouæ: apes illis tunc ignotæ. ¶ Actæ tinnitibus: sonitibus qui fiunt ex æris uerberatione. ¶ Coeunt: congregãtur. ¶ Et apes sequunt æra: æris tinnitum. ¶ Quo mouent sonitus: quasi quo fient tinnitus æris eo sequũtur & apes. Et totus hic a Virgilio locus i. iiii. Geor. Nũc age naturas apibus quas Iuppiter ipse Addidit expediã: pro qua mercede canoros Curetum sonitus: crepitantia q̃ æra sequutæ Dictæo cæli regem pauere sub antro. & paulo ante: cum tradit quo pacto egressæ ex aluearibus apes reuocentur, sic inquit: Hinc ubi iam emissum caueis ad sidera cæli Nare per æstatem liquidam suspexeris agmen: Obscuramq; trahi uento mirabere nubẽ. Cõ-

templator aquas dulces & frondea semper Tecta petunt: huc tu iussos asperge sapores: Trita melissphylla: & cerinthæ nobile gramen: Tinnitusq; cie: & matris quare cymbala circũ Ipsæ confident medicatis sedibus: ipsæ Intima more suo sese in cunabula condent. Sic Ouidius hoc in loco sequutas tinnitus inquit: & cauo trunco conditas: cum id muneris Bacho uelit assignari. ℣ Liber: Bacchus. ℣ Colligit errantes: eas scilicet apes tinitus sequutas. ℣ Et claudit in arbore inani: uacua: hoc est in cauo arboris trunco: siue in ipso alueario. ℣ Et habẽt præmia mellis inuenti: habent laudem inuentionis mellis. nã ueræ laudes sunt uirtutis præmia. ℣ Vt Satyri: qui degustauerant mella: capti ea dulcedine: inquirebant per siluas: si ea in cauis arboribus inuenissent. Silenus putauit ea inuenisse: cum aduerteret faui similitudinem: eo tacitus accessit: Crabrones & uespæ infixere illi aculeos. ℣ Vt: postquã. ℣ Satyri: qui Liberum patrem comitantur. ℣ Et lenis senex: Silenus de quo plura in primo. ℣ Tetigere saporem: gustauere saporem mellis. ℣ Quærebant sauos flauos: flauentia mella. ℣ Per omne nemus: per omnes siluas. ℣ Senex: Silenus. ℣ Audit stridorem examinis: hoc est apes stridentes: uel quas ipse apes putauit: cum essent Crabrones & uespæ. ℣ In ulmo exesa: caua, quam uetustas exederat. ℣ Aspicit & ceras: nam & uespæ componunt inanescentes ad similitudinem saui. ℣ Et dissimulat: quia uidebatur non uidisse: ne alii quoque aduerterent. ℣ Et ut piger: quia senex. ℣ Residebat tergo asselli pandi: recurui: sedebat in curuo tergo asselli. ℣ Applicat hunc: asellum. ℣ Vlmo & cauis corticibus: non enim descèndit ex asello: sed cum eo ad ulmum accessit: & arborem ipsam ascendit. ℣ Ipse nixus: innixus arboris trunco. ℣ Constitit super ramoso stipite: super ipso trunco. ℣ Atq; auide: cũ auiditate. ℣ Petit mella condita: quæ ipse illic esse existimabat. ℣ Trunco: ipsius ulmi. ℣ Coeunt Crabronum millia: quasi innumeri Crabrones cõueniunt. ℣ Et defigunt: deorsum infigunt.

℄ Spicula: aculeos: quibus affixis excitatur dolor & tumor. ℣ Limumque inducere monstrat: ut intuentes Sileni faciem luto oblitam mouerentur ad risum: persuasit Sileno ut ad tollendum dolorem: tumoremq; ori & capiti limum induceret: quamuis legi apud scriptores ac medicos probatissimos luti genus mederi eiusmodi morsibus & haustum cum uino: & illitum cũ aceto. ℣ Splendida mella: electa & pura qualia sacris adhiberi oportet. ℣ Fœmina cur præstet: si quæris cur in festo Bacchi fœmina potius q̃ uir populo liba suppeditet, ratio in prõptu est: quia fœminarum ac Menadum greges Bacchum sequebantur: quas thyrsos gerentes Deus concitabat. Constat enim Bacchum (teste Diodoro) peragrantem orbem duxisse exercitum non uirorum tantum: sed etiam mulierum. Vnde in multis Greciæ ciuitatibus cum Trieteria aduenissent mulieres in unum conueniebant: & uirgines thyrsos gerentes Liberum patrem hymnis & canibus uenerabantur. ℣ Cur anus hoc faciat quæris: quia

Spicula defigunt: oraq; prima notant.
Ille cadit præceps: & calce feritur asselli:
Inclamat socios: auxiliumq; rogat.
Concurrunt Satyri: turgentiaq; ora parentis
Rident: percusso claudicat ille genu.
Ridet & ipse Deus: limumq; inducere monstrat:
Hic paret monitis: & linit ora luto.
Melle pater fruitur: liboq; infusa calenti
Iure repertori splendida mella damus.
Fœmina cur præstet, non est rationis opertæ:
Fœmineos thyrso concitat illa choros.
Cur anus hoc faciat quæris? uinosior ætas
Hæc erat: & grauidæ munera uitis amat.

uino senectus & gaudet & indiget: ut lacte infantia: dicitur q; uinum lac senis.
℄ Spicula: aculeos. ℣ Vertice nudo: nudato & detecto Sileni capite. ℣ Et notant: signant aculeis: quem subitus tumor sequitur. ℣ Prima ora: uultum ipsum in superficie. Crabrones ex mulis: Vespæ ex asinis: Fuci ex equis: Apes ex bubus nascũtur: & de his quoq; in primo. ℣ Ille: Silenus. ℣ Cadit præceps: decidit ex arbore cum capite deorsum. ℣ Et feritur calce asselli: asellus Sileni casu exterritus illius genu calce percussit. ℣ Inclamat socios: ut ei ferant opẽ. ℣ Et auxilium rogat: rogãdo petit: ut ipsi succurrantur: qa tollere se humo non poterat. ℣ Satyri concurrunt: ad clamorem Sileni. ℣ Et rident ora turgentia: uultum iam tumefactum Crabronum spiculis infixis. ℣ Parentis: ipsius Sileni senioris. ℣ Ille: Silen⁹. ℣ Claudicat genu percusso: quod calce percusserat asellus. ℣ Ridet & ipse Deus: Bacchus. Non sine artificio fabellas huiusmodi immiscet poeta: quoniam (ut in primo diximus) sacra & festa Bacchi ioco & risu absoluebantur: seruat & ipse morem in sacrorum descriptione: fabellas immiscet: quæ risum mouent. ℣ Et monstrat: Bacchus. ℣ Inducere limum: lutum: hoc est superponere ori tumenti lutum. ℣ Hic: Silenus. ℣ Paret monitis: facit quod Ille monuerat: & linit ora luto: ut augeret risum delinit ille uultum luto. ℣ Pater: Liber ipse. ℣ Fruitur melle: redit ad propositum: q; mella Baccho libantur: nam eius est inuentum. ideo fruitur: hoc est uescitur melle: cuius usum adinuenit. ℣ Iure: merito igitur. ℣ Damus: offerimus. ℣ Mella splendida: nitẽtia. ℣ Infusa libo: de quo agebamus. ℣ Calenti: nam tunc plus mellis haurit. ℣ Repertori: Baccho, merito liba calentia melle infusa Libero patri offeruntur: cui mellis inuentio assignatur: & a quo Libamina ipsa dicuntur. ℣ Fœmina: cur fœmina potius q̃ mares huic liborum muneri præposita sit. Eamque rationem affert: q; secum Bacchus puellas comites ducat thyrsum ferentes: & in Græcia in festis Trietericis: & in Orgiis mulieres conueniunt cum Thyrsis: & in Choreis bacchantes. ℣ Non est opertæ: sed apertæ, non occultæ, sed manifestæ rationis. ℣ Cur præsit fœmina: cur fœmina sit: quæ ad liba populum uocet. ℣ Ille: Bacchus. ℣ Concitat: commouet. ℣ Thyrso: quæ est hasta pãpinis inuoluta. ℣ Choros fœmineos: quos secum ducit: nam ducebat Menadas, ut Diodo. ingt. ℣ Cur anus: nũc illuc quærit cur potius uetula: q̃ adulescentula id faciat: ratio est: q; anus plus appetit & plus uini haurit: quam adulescentulæ, ilal enim senilis ætas cum sit effœta: & parum sanguinis habeat: & obid frigeat: uino alitur: calet: & uires suscipit, unde in prouerbio est: Vinum esse lac senum. ℣ Tu quæris cur anus: uetula. ℣ Faciat hoc idest præsit libis. ℣ Hæc ętas: senilis scilicet. ℣ Erat ui. magis hauriens uini: & sic magis ebria. ℣ Et. a. mu. ui. gra. amat uina & uuas: quæ e grauida uite leguntur: unde uinum exprimitur. ℣ Vitis grauidæ: per transllationem a prægnantibus: quia quoq; fœtum uitis parit.

℄ Cur hedera

PAV. MAR.

Sylen⁹ Bacchi comes i asello pando

ANT. FAN.

Quare fœmina potius q̃ uiri celebrant festa Bacchi

Miraculũ Bacchi quo mõ libe rauit Sileni ab aculeis Crabronum

ANT. FAN. Hedera Baccho gratissima

¶Cur hedera hæc cincta est:oportebat eandē anum cinctam hedera liba populo ministrare.℣ Hedera est gratissima Baccho:Ouidius in primo Tristium: Deme meis hederas Bacchica serta comis.Hac Alexander coronato exercitu ex India rediit exemplo Liberi patris:ut scribit Plinius:cuius Dei thyrsos,galeas,& scuta Thraces hedera ornabāt in solēnibus sacris:quam miruꝫ est(ut idē inquit)ullo in honore habitam esse:cum serpētium frigori sit gratissima & inimica omnibus fatis:hinc est ꝙ eam Plutar.tradit hominibus inutilem esse,sterilēq;: ac non temere in ædibus ali,innasciq; permissam. Scendum apud Lacedæmonios simulachrum Liberi patris coli solitum hasta insigne non thyrso: cuius mucro hedera tegebatur: ut scribit Macrobius: quod ostendebat impetus belli uinculo quodam patientiæ obligandos: habet enim hedera uinciendi, obligandique naturam. Ea in tutela Liberi esse putabatur: auctore Festo:quia ut ille iuuenis,semper ita hæc uiret: uel quia ita omnia sicut ille mentes hominum alligat. Dicta est autem hedera ꝙ hæreat: uel ꝙ edita petat:uel quod id cui adhæserit edat.Bacchi simulachrum cornua gestabat: ut diximus: uel ut proteruitas significaretur & contumacia:uel ꝙ(ut Diodorus scribit)ferunt Hammonez Bacchi patrem usum in bello galea: cuius insigne fuit Arietis caput.Vnde & Bacchæ cornua sumebant:& cerato-phori dicebantur.℣ Puerum quærente nouerca, Hanc frondem cunis &c.Iunone Bacchum infantem quærente ut perderet: ferunt Iouem eum dedisse Mercurio deferēdum ad antrum Nysæ urbis Arabiæ:cuius supra meminimus: ubi a nymphis summo studio educatus est: quas auctor hic fabulatur oppositisse Iunoni frondē hederæ cunis infantis,ac arbore circumseptis.

Hedera unde appellatur Bacchi simulachrū ,cū cornib⁹

Cur hedera hæc cicta est?hedera ē gratissima Bac
Hoc quoq; cur ita sit,dicere nulla mora ē.(cho.
Nysiades nymphas, puerum quærente nouerca,
Hanc frondem cunis oppositisse ferunt.

PAV. MAR.

¶Cur hedera cincta est: quærit hederæ causam: nam anus illa hedera cīgitur: & Menades,& quæcunq; Bacho sacrificantes hedera utebantur: poeta originez moris aucupatur ab incunabulis Bacchi:quoniam nymphę quæ educabant,tegebant cunas hedera:ne puer a Iunone uideretur.Verum pro corona Liber pater est usus hedera: ad cuius exemplum(ut inquit Plinius)Alexander hedera exercitu coronato uictor ex India rediit:sed(ut Plutarchus ostendit)Flaminem Dialem committere piaculum si hederam attigisset: nec iter inde facere posse: ubi umbraculum aut arbustum desuper promineret:& subdit rationes. An hoc simile ei est quod dicitur:De curru non esse:chœnici non insidere: scopam non transcendere:non ꝙ hæc Pythagorici uitant:sed ꝙ p hæc ab aliis deterreant.Nam ꝙ sub uitem ingredi prohibent: ad uinum referebant:ꝙ sacerdoti ebrium fieri nefas esset.Temulentis enim uinum supra caput est: & deprimuntur omnes ebrii:& humiles fiunt: cum hanc ipsam uoluptatem uincere oporteat: non ab ea uinci. Hederam uero tanq̄ sterilem: hominibus inutilem: & propter fragilitatem adminiculo alterius semper egentem:umbra solum ac uiriditate oculos capientem: non temere in ædibus ali atq; innasci permiserunt.Quippe quæ plantas cōplexa maxime noceret: nec solo extirpari facile possit: quo fit:ut cælestium templis penitus amoueatur.Nec in æde Palladis Athenis: ac Thebis quisq̄ facile hederā uideat.Nocturnis uero sacris:& Bacchanalibus adest. An & hoc quoq; misticum quoddam signū erat:ut a Thyrsis,ac reliquis Bacchanationibus abstinerent. Nam quę Bacchicis furoribus mulieres correptæ fuerint:ad hederam statim feruntur: & abreptam manibus diuellunt:dētibus lacerant: ut non omnino incredibilia dicere uideātur:qui asserunt hederam:ꝙ spiritum habeat:quo mentes in furorem concitet:& loco moueat.Ebrietatem absq; uino inducere:& hylares eos reddere:qui in furorem ꝓcliues fuerint &c.℣ Cur anus ipsa est cincta hedera: cur eo die se hedera cingit: & coronam fert ex hedera: rationem mox subiungit. ℣ Hædera est Bac.gra.sed ārē gratissima.℣ Nulla mora est dicere:nō retardabor in dicendo hoc quoque cur ita sit:cur longe gratior cæteris frondibus.℣ Ferūt:dicunt.℣ Nymphas Nysiades: a Nysa urbe Arabiæ:quibus ab Ioue nutriēdus est datus puer.℣ Oppositisse hanc frondem cunis:quasi texisse cunas ubi puer iacebat hedera.℣ Quærente nouerca:dum quæreret priuignum Iuno: quæ eum perdere uolebat. ℣ Restat ut inueniam: secunda pars propositi.Eo Bacchi festo mense Martio: adulescentes nobilium filii relicta prætexta uirilem togam sumebant:causas eas affert: uel ꝙ adulescens Bacchus figuretur: uel ꝙ pater dicatur:iure a patribus illi filios commendari: uel quia liber est:in eius festo libera accipienda toga:uti & illis liberior uita permittitur:uel ꝙ tum maxime dabatur:cum rei rustice ueteres incumbentes urbem in festo Bacchi repetebant: quo adessent:& eo die pueris toga daretur. Verū (ut rem altius repetamus)prætexta & bulla erant illustrium puerorum uestes:quarum altera magistratuum: altera triumphātium erat.De quo Vectius apud Theodosium hæc inquit: Tarquinius Priscus:quem Lucumonem uocitatum ferunt:rex tertius ab Hostilio:Quintus a Romulo:de Sabinis egit triumphum.Quo bello filiuz suum:annos quatuordecim natum:ꝙ hostem manu percusserat:& pro concione laudauit:& bulla aurea,prętexta; donauit:insigniens puerum ultra annos fortem:prę miis uirilitatis,& honoris.Nam sicut prætexta magistratuum: ita bulla gestamen erat triumphantium:quam in triumpho præ se gerebant:inclusis intra eam remediis: quæ crederent aduersus inuidiam ualentissima.Hinc deductus mos ut prætexta,& bulla in usum puerorum nobilium usurparentur ad omen ac uota conciliandæ uirtutis ei similis: cui primis in annis munera ista cessarunt. Alii putant eundem Priscum:cum is statum ciuium: solertia prouidi principis ordinaret: cultum quoq; ingenuorum puerorum inter præcipua duxisse: instituisseq;: ut patricii bulla aurea cum toga:cui purpura prætexitur:uterentur dumtaxat illi quorum patres curulem gesserant magistratum.Cæteris autem ut prætexta tantum uterentur indultum:sed usq; ad eos: quorum parētes equis stipendia iusta meruissent.Libertinis uero nullo iure uti prætextis licebat.Ac multo minus peregrinis: quibus nulla esset cuz Romanis necessitudo.Sed postea libertinorum quoq; filiis prætexta concessa est: ex causa tali:quam M.Lælius augur refert:qui bello Punico secūdo duum uiros dicit ex senatusconsulto: propter multa prodigia libros Sibyllinos adisse:& inspectis his nuncial se in Capitolio supplicandum: lectisterniumq; ex collata stirpe faciendum ita:ut libertinæ quoque:quæ longa uestę uterentur:in eam rem pecuniam sumministrarent. Acta igitur obsecratio est pueris ingenuis: itemque libertinis: & uirginibus patrimis:matrimisq; pronunciātibus carmen.Ex quo concessum:ut libertinorum quo-

Vectius apud Theodosiū de bullæ cō suetudine

Bulla aurea cū toga

Marcus Lælius augur īstituit de bulla nobilium & Libertinorū differentiam

q; filii:q ex iusta dōtaxat mfefamilias nati fuissent:& to-
tam prætextam:& lorum in collo pro bullæ decore ge-
starent. Verrius Flaccus ait cum populus Romanus pe
stilentia laboraret:esseteq; resp̄sum id accidere:quod Dii
despicerēt: anxiam urbem fuisse:quia non intelligeretur
Oraculum. Euenisseteq; ut Circensium die puer de cœna
culo pompam superne de-
spiceret: & patri referret:
quo ordine secreta sacrorū
in arca pilenti composita ui
disset: qui cum rem gestam
senatui nunciasset:placuisse
uelari loca ea: qua pompa
veheretur. Atque peste se-
data:puerum qui ambigui
tatem sortis absoluerat:to-
gæ & prætextæ usum mu-
nus impetrauisse. Vetusta-
tis peritissimi referunt in ra
ptu Sabinarum:unam mu-
lierem nomine Hersyliam:dum adhæreret filiæ simul ra
ptam: quam cum Romulus Hosto cuidam ex agro La
tino: qui in Asylum eius confugerat: uirtute conspicuo
uxorem dedisset: nam natum ex ea puerum: anteq; alia
ulla Sabinarum partum ederet:eumq; quod primus el-
set in hostico procreatus Hostum Hostilium a matre uo
citatum: & eundem a Ro. bulla aurea: ac prætextæ insi
gnibus honoratum. Is enim cum raptas ad consolandu;
uocasset: spopondisse fertur: se eius infanti: quæ prima
sibi ciuem Romanum esset nixa:illustre munus daturū.
Nonnulli credunt ingenuis pueris attributum: ut cor-
dis figuram in bulla ante pectus annecterent: quam in
spicientes: ita demum se homines cogitarēt:si corde præ
darent. Togamq; prętextam his additam:ut ex purpure
rubore igenuitatis pudore regerēt. De bulla aūt Plutar.
Plutarchi opinionem de bulla nota ēt ſm Varronem
Prob. Ci. Cur pueros monilibus, q̄ uocāt bullas, exornāt.
An honoris raptarū cā:ut alia multa:sic & hoc cōstitutū
esse uoluerūt:his quos eis suscepissent. An Tarquii uirtu
tē honorādā putarūt. Ferunt. n. Tarquiū cū puer adhuc
eēt in p̄lio aduersus Latinos, & Hetruscos: hostes impe
tū fecisse:cūq; ex equo defluxisset: excepto hostiū īpetu:
Romanos cōfirmasse:hostibus i fugā cōuersis. Cū plusq̄
sexaginta millia hostiū eo prælio cecidissent:hoc a patre,
& rege decoris insigne accepisse. An apud maiores nr̄os
speciosum seruū donare turpe non existimabatur: quē-
admodum nunc quoque Comœdiæ testimonio sunt.
Pueris autem liberis uehementius abstinebant: ac si for
te accideret: ut in pueros nudos inciderent: ne ambi-
gerent: hoc insigne liberi ferre consueuerunt. An uel
ad molestiam conseruandam: hoc etiam pertinet & in-
temperantiæ:ac flagitii frenum est cum uirum agere eos
pudeat antequam pueritiæ insignia deponant. Nam
quod Varro scribit uerisimile non est: cum Aeoles bul
lam bollam proferant. Hoc consulis insigne pueros in-
dui solere. Sed uide ne hoc quoque propter Lunam fe-
rant: nam Lunæ figura: cum plenilunium est, non glo-
bosa est: sed lentis formam ostendit:& quemadmodum
opinatur Empedocles illud etiam: quod subiectum est:
non modo qđ apparet. Hæc diximus de bulla & prætex
ta:qua ratione pueris datæ:ut intelligeretur. In adulesce
tia uero relicta prætexta:uirilē togam sumebant:ea erat
liberior uestis pro liberiore ætate. Inde in Tristibus: Li-
berior fratri sumpta:mihiq; toga. Ea scilicet ratione: q̄
puerilia omnia deponerent:& uirilia induerent:essentq;
uitæ liberioris:sed ad poetam redeamus.

¶ Quare toga libera detur, Lucegeris pueris candide Bacche tua: mos fuit apud Romanos:ut nobiles adule-
scentes in festo Liberi patris: cum ætas postularet: de-
posita prætexta uirilem togam induerent:quod genus
uestis a tegendo dictum: ut auctor est Varro: ueteres
ad calceos usque demittebant: sicut Græci pallium:
teste Quintiliano:qui mira
tur scripsisse Plinii secun-
dum Ciceronem id facere
solitum uelandarum uari-
cum gratia. Fuit autem iu-
sta togæ mensura sex ulna-
rum: ut ait Porphy. quam
uestem induit Virgilius (au
ctore Seruio) cum esset an
norū. xvii. & Augustus Cæ
sar (ut ait Suetonius) libris
senatorum protinus permi
sit induere:ut celerius reip.
assuescerēt. Sed utebantur
pueri antequam uirilem sumerent togam:alii prætexta
tantum:quæ olim regum & magistratuum fuit:ut Dio-
medes grāmaticus scribit. Alii toga prætexta patricii dā-
taxat:atq; hi quorum patres curulem magistratum ges
sissent:ut ait Macrobius. Id autem amictus genus: cui
purpura prætexebatur:ut ex eius rubore pueri ingenui
tatis pudore regerētur:ab A. Gel. toga dicitur. Virilis ue
ro toga ideo libera dicitur:unde est illud Propertii: An-
te Deos libera sumpta toga es:q̄ qui eam induissent li-
berius uiuerent. Statius in Siluis: Quem non corrumpit
pubes effrena:nouæq; Libertas properata togæ. Postea
uero toga in usum uenit pauperum tantum:ut quibus-
dam placet: quos interdum Martialis togatos uocat:
& fœminæ adulterii conuictæ cogebantur togatæ in pu
blicum procedere:ut scribit Porphyrio. Sumebant au-
tem pueri togam uirilem in festo Liberi patris ob æta-
tis conuenientiam:quæ pueris est iam maturis togæ su
mendæ:cum hoc Deo:cuius ętas media dicitur inter pue
ritiam & iuuentam: uel ut commendarentur a paren-
tibus Libero: quem Romani patrem uocant: ut quos
pædagogi cura destituit: numinis tutela susciperet:uel
q̄ dicere uidebatur in festo Liberi patris sumi ab his li-
beram togam:qua liberioris uitæ iter ingrederentur:uel
ut adulescentium frequentia ludis liberalibus non dees
set:cum ad eos multi non religione sed togæ sumendæ
studio cōuenirent. De p̄texta, toga, & bulla puerorū lege
Macro. Cōstat aliq̄ togā āno. xxiiii. sumi solitā. ☞ Media
ætas: adulescētia media iter pueritiā & iuuētā. ☞ Seu qa
tu pater es: Romani (auctore Macro.) Martē ac Liberū
unū, eundemq; Deū esse uoluerunt:& utrunq; patris ap
pellatione uenerati sunt: ut diximus supra. Vnde illud
est: Huc pater o Lenæe ueni. Seruius: Pater, inquit, li-
cet generale sit omnium Deorum: proprie tamen Libe
ro semper cohæret:nam Liber pater uocatur.
¶ Restat: supereſt. ☞ Vt inueniam quare detur toga li-
bera: qua ratione liberior uestis detur. ☞ Pueris: adule-
scentibus: non enim in puerili ætate: sed in adulescen-
tia dabatur. ☞ O candide Bacche tuis lucegeris: tuis fe-
stis. ☞ Siue quod ipse puer: uel q̄ semper tu uideris adu
lescēs. ☞ Semp iuuenis: ex his duab⁹ ætatibus: hoc ē pue
ro & iuuene: erit adulescēs: qa nec penitus puer: nec oio
iuuenis. Ideo subdit. ☞ Et media ætas est tibi inter utrū-
q̄: inter pueritiam & iuuentam: sic erit adulescentia: er-
go quia adulescens Bacchus fingitur: in eius festo adule
scenti toga datur. ☞ Seu quia tu pater es: uel quia Liber

ANT. FAN. Virilem togā in-
duebāt in festo Bacchi

Togæ mensu-
ra

Prætex
ta

Toga li
bera

Mulie-
res im-
pudicę
cū toga
incede
bant

Pater ē
nomen
genera-
le ad
plures
Deos
PAV.
MAR.

pater

pater diceris. ¶ Patres commendant sua pignora: natos: hoc est ipsos filios. ¶ Curæ & numinibus tuis: tuo numini: & tutelæ filii commendantur: iure eo quo pater diceris. ¶ Siue quo es liber: quia a libertate tu liber diceris: & sub tuo patrocinio sunt urbes & populi: qbus tu auctor es libertatis. ¶ Vestis quoque libera: toga ipsa liberior.

In festo Bacchi sumebatur toga libera

¶ Sumitur per te: hoc ē per libertatem tuam: cui tu quidem præes: & sumitur iter uitæ liberioris. nam tum primum illa ætas succumbere pędagogo desinit: & paternā quoq; renuit disciplinā. ¶ An quia cum prisci: uetares ipsi. ¶ Colerēt agros studiosius: maiore diligētia & cura rem rusticā exercerēt.

ANT. FAN.

¶ Senator: senatores quorum manibus olim agri colebantur: sed & consules, imperatoresq; idem faciebant gaudēte terra (ut inqt Pli.) uomere laureato. ¶ Diis nō studiis: religioni ac Deorum cultui: non cupiditati & uoluptati. ¶ Vuæ commētor: comminisci a con & mente dictum putatur: cum ea finguntur in mente quæ non sunt. Hinc est q̄ cum cōminiscentes noua excogitemus & inueniamus. Cōmētor hic pro inuētore ponitur. ¶ Quos cum tædifera nūc habet ille Dea: Cerere, cuius sacerdotes cum facibus discurrebant: sicuti & Dea fecerat ad filiam indagandā. Papinius Tuq; actæa Ceres cursu cui semper anhelo Votiuam taciti lassamus lampada mystæ. Huius Deæ sacra Romanos liberalibus coniunxisse aperte quidē auctor ostendit hoc loco. sed & Virgilius haud occulte quāuis non intellectus a Seruio in primo Geor. ut Cūcta tibi Cererē pubes agrestis adoret: Cui in lacte fauos & miti dilue Baccho. Et latenter Claudianus, qui Bacchū ex adytis Cereris ingredientē inducit. Bacchi nomina diuersa sunt a Grę cis ac Latinis deducta uocabulis: quorum rationem ab aliis hoc tempore nō male traditam silētio præterimus.

Commi nisci

Cōmentor pro inuētore hic

Sacra Cereris liberalibus coniuncta

Et faceret patrio rure senator opus:
Et caperet fasces a curuo consul aratro:
Nec crimen duras esset habere manus.
Rusticus ad ludos populus ueniebat in urbem.
Sed Diis, non studiis ille dabatur honos.
Luce sua ludos uuæ commentor habebat:
Quos cum tædifera nunc habet ille Dea.
Ergo ut tironum celebrare frequentia posset:
Visa dies dandæ non aliena togæ.
Mite caput pater huc, placataq; cornua uertas:
Et des ingenio uela secunda meo.
¶ Itur ad Argeos, qui sunt sua pagina dicet:
Hac, sicut memini, præteritaq; die.

Tiro

Argeos

¶ Tironum: adulescētium: quāuis tiro est nouus miles. ¶ Itur ad Argeos: Numa Pompilius multa loca (ut Liuius scribit) sacris faciēdis dedicauit: quæ Argeos pōtifices uocabant: quos Varro dictos putat a principibus: q cum Hercule Argiuo uenerūt Romam: & in Saturnia subsederūt: de quibus suo loco plura dicemus. Ad eos Flaminica Dialis cum iret nec capillo depexo: ut apud A. Gel. legimus in his locis &. xvi. &. xvii. calendas Apriles Romani rem diuinam faciebant.

PAV. MAR.

¶ Et senator ipsi senatores. ¶ Faceret opus: proscinderet terram: effoderet, sereret: & quod in primo libro dixerat: Pascebatq; suas ipse senator oues. & Pli. inquit: Et ipsoq; tunc manibus imperatorum colebant agri. ¶ Rure patrio: agello paterno. ¶ Et cum cōsul caperet fasces: insignia magistratus. ¶ A curuo aratro: dum proscinderet agrum. ut est illud Plinii: Serentem inuenerūt dati honores: Seranum unde cognomen. Arāti quatuor iugera in Vaticano: quæ prata Quintia appellātur: Cincinnato uiator attulit dictaturam: sed plura in primo libro in eo uersu: Iura dabat populo posito modo consul aratro. ¶ Nec esset crimen: quasi non haberet turpe. ¶ Habere manus duras: duratas assiduo labore agriculatiōis. ¶ Populus rusticus: qui ruri erat. ¶ Veniebat in urbē ad ludos: diebus festis urbem repetebat ex agris: ut ludis interesset. ¶ Sed ille honor: ludorum scilicet & solemnis celebritatis. ¶ Dabatur Diis non studiis: quasi celebrabant diem festum in honorem Deorum immortalium: nō ad explenda desideria illorum: qui tunc in urbem redibant: & si ueniebant: ut ludos illos uiderent: tamen non Deorum causa: sed Deorum immortalium exhibebantur.

Festa Bacchi agebant cū Festo Cereris

¶ Commentor uuæ: Bacchus: qui ex uuis uinum exprimere: & seruare in usum docuit. nam commentū dicimus fictū: ut in Metamor. Commētaq; funera narrat: id est ficta. & commentum aliquem in aliquid dicimus: cum multa fingit & componit: quæ pertineant ad illud aperiēdum: & dilucidandū. Sic commētotem uuæ Bachum dicemus: qui occultū in ea fructum aperuit: & rationē ostēdit. ¶ Habebat ludos sua lu. suo die festo exhibebant sibi ludi. ¶ Quos nunc ipse habet cum tædifera Dea: qui hoc tempore sibi & Cereri simul edūtur. Prius enim soli Baccho fiebant: posteritas illos cum Cerealibus iunxit: nec abre: cō Dionysius secundus Cereris filius creditus sit: ipsaq; Ceres tædifera dicitur: quod tæda accēsa: filiam Proserpinam quærebat. Sacerdotesq; eius tæda quoque sacra celebrabant: unde appellati sunt λαδουχοι a λαδα λαδος: quod est tæda: χω habeo. ¶ Ergo ut frequentia tironum: ut multitudo adulescētium frequens ex agris in urbem redeūtium. ¶ Posset celebrare: celebrem reddere diem. ¶ Dies: hæc scilicet, qua festi Bacchi celebratur. ¶ Non est uisa aliena: sed conueniens. ¶ Dandæ togæ: qua toga adulescenti daretur. Tironum dixit per transtationem a nouis militibus: nam tiro nouus miles: sic eos adulescentes tirones uocat. ¶ Mite caput: Bacchum precatur: ut faueat: quo fauente eius noie cœptū opus ꝓsequatur. ¶ O pater: o Liber: o Bacche. ¶ Vertas huc: ad me. ¶ Caput mite: lene, & benignum. ¶ Et cornua placata: non tumida: non irata: sed quieta, & lenia. ¶ Et des uela secunda ingenio meo: transtatio a nauigantibus: hoc est aspirato meo ingenio: quo prospero cursu prosequar: & ad finem deducā inchoatuꝫ opus. ¶ Itur ad Argeos: eodem die: quo Bacchi sacra solemnia fiūt: & die qui præcessit: itur cum pompa ad templum Castoris & Pollucis: de quo templo diximus circa finem primi libri. ¶ Itur cum pompa: scilicet. ¶ Ad Argeos: ad Argeorum: hoc est Laconicorum Deorum templa. Verum (& Varrone, & Pompeio teste) Argeos uocabant scyrpeas effigies: quæ per uirgines Vestales iaciebantur singulis annis in Tybrim: de quo dicemus in quinto libro, & Argea (ut Pompeius asserit) loca Romæ appellantur: q̄ in his sepulti essent quidam Argiuorum illustres uiri: hoc autem in loco poeta de Castore & Polluce intelligit: uel ab Argis: seu ab ipsis Argeis. nam (ut arbitror) ipsa loca ubi postea cōsecratum fuit sacellum horum numinum apud aquam Iuturnam appellata fuere Argea. Nam ad radices Palantii. ¶ Qui sunt: Argei scilicet. ¶ Dicet sua pagina: ubi inscripta sunt festa fasta. Nam in uetustissimis monumētis inscriptio huius diei est: Pompa ad templum Ca-

Tiro dicit nouus miles ꝓprie

Agei ad radices montis Pallantii

storis & Pollucis duobus continuis diebus. Sic dicet sua pagina ubi est ea inscriptio:& inferius quoq; repetet ipsorum Deorum nomina.¶ Itur hac die & præterita: qa decimoseptimo,& sextodcimo calendas Aprilis.¶ Sicut memini:hoc dixit:quia erat in Ponto:& diu non interfuerat his festis: ideo sicut memoria repeto.

ANT. FAN. Miluius orit. xv. cal. Apr.

¶Stella Lycaonia3 uergit decliuis ad Arcton Miluius: hæc stella.xv. calen. Aprilis ostenditur Italiæ: teste Plinio:quam qdam dicunt hoc tempore cum Libra in ortũ chronicum tolli.Miluius autem auis(ut idẽ auctor scribit)e genere accipitrum est: quæ quamuis rapacissima sit:ac semper famelica:nihil tamen esculenti unquam rapuit ex funerũ ferculis: nec Olympiæ ex ara.Eadem flexibus caudę uidetur docuisse gubernandi artem in mari:quæ in cælum trãslata(ut auctor hic fabulatur) uergit ad septentrionem, & in ortum fertur:ut Ouid. tradit hoc loco. xv. calendas Aprilis.¶ Iratus: Saturnus infestus Ioui:qui eu3 regno deiecerat.¶ Validos Titanas:gigantes. Hos(ut ait Seruius) irata terra aduersus Deos creasse dicitur in ultionem.Vnde & Titanes dicti apotis tiseos.i.ab ultione.Alii aliter fabulantur.¶ Tentat opem:ut immoletur taurus monstrosus terræ filius: cuius mactator poterat uincere Deos immortales.Lege fatorum si adoleret eius monstri uiscera.¶ Immolat hũc Briareus facta ex adamante securi:Briareus q & ipse mõstrum est:monstrosum animal domuit:terræ filius. Sæpe enim euenit:ut monstrum monstri opera:& impii manibus occidant impiorum.Briareus secundum fabulas cẽtimanus fuit:& ipse est Aegeon.Est autem inenarrabilis adamantis duritia:ut ait Plinius:quod eius gemmæ nomen ostendit:dictæ ab a particula priuatiua:& samazo: quod est domo:cuius uis cum ferrum,ignemq; contemnat hircino rumpitur sanguine calido,& recenti.¶ Iuppiter alitibus rapere imperat: recte dicimus impero tibi certare:& impero te certare.

Milui? q sua cauda docuit gubernaculu3 in naui

Titanes

Briare?

Adamãtis duritia

PAV. MAR.

¶Stella Lycaoniam:ea nocte quæ sequitur oritur Miluius.& Plinius inquit:Miluium Italiæ ostendi. xv. calẽ. April.Sic a poeta non discrepat. Stella est in septentrionali parte cæli:cuius fabula hæc refertur.Saturno ab Ioue pulso:Titanes Ioui bellum intulerũt. Pepereratq; terra horrẽdum monstrum anteriore parte taurum,posteriore anguẽ.Quod ita monentibus parcis:stygiis est aqs intercluſum.Cumque fatum esset:qui beluæ adoleuisset exta Deorum imperio potiturum, Briareus mactauit. At Miluius exta Ioui retulit:pro quo beneficio Iuppiter inter astra collocauit.¶ Miluius stella:quem in stellã mutauit Iuppiter.¶ Vergit decliuis:prona sese iflectit.¶ Ad Arcton Lycaoniam:ad ursam Lycaonis filiam:de qua in secundo.¶ Hæc:stella.¶ Venit uidenda illa nocte: quæ diem pompæ sequitur:ea quidem nocte se ostendit.¶ Si uis cognoscere:scire cupis.¶ Quis dederit cælum uolucri:quis Miluium inter astra collocauit.¶ Saturnus erat pulsus regnis a Ioue:Iuppiter filius patrem regno deiecit.inde est apud Virgilium:Arma Iouis fugiẽs: & regnis exul ademptis.¶ Iratus:Saturnus.¶ Concitat in arma: in bella contra Iouem.¶ Validos Titanas: fratres suos. sed poeta intelligit de gigantibus, in subsequenti libro de Titãibus agemus.¶ Et tentat opem:auxiliũ.¶ Quæ fuit debita fatis:quę fatali necessitudine debebat:illi maxime qui monstri illius exta adoleuisset. Tentauit ergo eam opẽ immolationis beluæ.¶ Fuit fatus matre terra taurus parte sui: belua q̃ anteriore parte erat taurus nata est ex terra per appositionem.¶ Monstrum mirabile:hoc est mõstrosa belua admiratione prosequenda.¶ Posteriore: parte scilicet fuit.¶ Serpens:incipiebat a tauro: & desinebat in anguem.¶ Styx:iferna palus.¶ Violenta:propterea q̃ est irremeabilis unda.¶ Inclusserat in atris lucis:in obscuris siluis.¶ Hunc: taurum & anguem.¶ Triplici muro:triplici murorum ambitu.a Marone locum accepit: Mœnia lata uidet triplici circũdata muro.¶ Monitu trium parcarum:ita parcis iubentibus:quæ tres sunt,Cloto,Lachesis, Atropos. Hæ quæ dispensant mortalia fila sorores.¶ Erat fors:erat responsum.unde est:Hinc Lyciæ sortes.¶ Qui dedisset uiscera tauri adolenda flammis:qui taurum illum mactasset:& intestina cremasset.nam adolere interdum cremare est.ut Verbenaq; adole pĩgues,Et mascula thura.¶ Posse uincere Deos ęternos:supare Deos bello:& potiri eorum imperio.¶ Briareus:de quo Virgilius:Et centũ geminus Briareus. & Horatius:Cẽtimanus gigas:unus ex terræ filiis.¶ Immolat hũc:taurũ.s.¶ Securi facta ex adamante:ex lapillis inuiolabilibus:quorum(ut inquit Plinius)duritia inenarrabilis est:simulq; igniũ uictrix natura:& nunquã incalescens.Vnde & nomen interpretatione græca indomita uis accepit.& paulopost subdit: Sigdem illa inuicta uis duarum uiolẽtissimarum naturæ rerum:ferri,ignisq; contemptrix:hircino rumpitur sanguine:ac ne aliter:q̃ recenti,calidoq; macerata:& sic quoque multis ictibus.Tunc etiam præterquam eximias incudes,malleosq; ferreos frãgens:cuius hoc ingenio quoue casu repertũ:aut q̃ fuit coniectura experiendi rem immẽsi secreti:& in fœdissimo animaliũ omniũ: profecto muneris talis inuentio hominis est.Nec q̃renda in ulla parte naturæ ratio:sed uoluntas:ut cum feliciter rumpere contingit:in tam paruas frangitur crustas: ut uix cerni possint.Expetuntur hæc a sculptoribus: ferroq; includũtur: nullam non duritiam ex facili cauantes.Hæc diximus:ut credatur fieri posse securim immixto adamante. Tali igitur securi Briareus beluam immolauit.¶ Et iam erat daturus exta flammis: quasi tunc tunc cremare uolebat exta.¶ Iuppiter imperat alitibus:auibus.¶ Rapere:imperat ut diripiant exta antequam adoleant ab illo.¶ Attulit: exta scilicet.¶ Illi: Ioui.¶ Miluius, & uenit in astra suis meritis:quia eo beneficio Iuppiter astris intulit. Dicimus Miluium & Miluum: quem inter accipitrum genera refert Plinius: & illud de eo inquit: Notatum in his

Saturn? pulsus regno cęli a Ioue filio

Cloto Lachesis Atropos

Adamas lapis duritia inenarrabilis: ut ait Pli.

¶Stella Lycaoniam uergit decliuis ad Arcton
Miluius:hæc illa nocte uidenda uenit.
Quid dederit uolucri si uis cognoscere cælum:
Saturnus regnis a Ioue pulsus erat:
Concitat iratus ualidos Titanas in arma:
Quæq; fuit fatis debita,tentat opem.
Matre satus terra,monstrum mirabile,taurus
Parte sui serpens posteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluserat atris
Parcarum monitu styx uiolenta trium.
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset:
Sors erat æternos uincere posse Deos.
Immolat hunc Briareus facta ex adamáte securi:
Et iamiam flammis exta daturus erat.
Iuppiter alitibus rapere imperat:attulit illi
Miluius:& meritis uenit in astra suis.

in his rapacissimam ac famelicã semper alitem nihil esculenti rapere unquam e funerum ferculis: nec olympię ex ara: ac ne ferentium quidem manibus: nisi lugubri municipiorum immolantium ostento: & reliqua. Ob id quidẽ fabulæ locus datus est: eripuisse exta ab ostentosa Briarei immolatione. Milui & ipsi hybernis mensibus latent: non tamen ante hirundines abeuntes.

ANT. FAN. Quiquatria Mineruæ xiiii. cal. Aprilis

CVna dies media est: & fiunt sacra Mineruæ. xiiii. calẽdas Aprilis Quinquatria Mineruæ celebrantur: dictę (auctore Festo) q̃ post diẽ quintum iduum celebrent: ut Triatrus, Sexatrus, & similia. Primus. n. dies Quinquatruũ quintus post idus inuenitur. Quintum autem dicimus exclusis idibus non comprehensis: ut sæpe fieri consueuit. Sic Ouidius supra: Tertia post idus lux est celeberrima Baccho. Vbi nisi, xviii. diem mensis acceperis primum Quinquatruum diem: nõ quintum ab atro: sed quartum inuenies. Quinque autem diebus mos fuit Quinquatrus celebrari: quorum primus erat quidẽ expers sanguinis: q̃ eo die Mineruam natam existimarent: reliquis uero in harẽa gladiatores nudis ensibus pugnabant, ut Hæc est armiferæ festis de quinque Mineruæ: Quæ fieri pugna prima cruenta solet. Quo tempore (ut inquit Porphyrio) pueri ludis insatiabiliter utebãtur. Et quidam: teste Plinio putandas generosarum uitium pergulas tradiderunt. Sunt autẽ qui a quinq; & atro Quinquatrus uolunt nomen accepisse: quod primum quinq; festorum Mineruæ quintuꝫ ab atro die sit: qui post idus inuenitur. Sed his A. Gel. auctoritas reluctatur: qui docet: Quinquatrus dictas: q̃ quinq; ab idibus dierum numerus sit: atrus uero nihil significare: & esse nominis supplementum. Alii a quinq; dierũ numero Quinquatrus: quod Pallas a Romanis hoc tempore non uno tantum die celebratur: sed quinq; coniunctis: quod nõ placet. Scire aũt debemus nõ modo Quinquatrus dici genere fœminino. Vnde ẽ illud Festi: Minusculæ Quinquatrus appellabantur idus Iuniæ. Et illud Ciceroñis ad M. Cælium: Ita tumultuosæ conciones: ita molestæ Quinquatrus asserebantur: sed & Quinquatria neutro Cornelius Tacitus: Vtq; Quinquatria quibus aperte eẽnt insidiæ ludis annuis celebrarentur: & Quinquatres Quinquatrium uirili genere: teste Prisciano. ☞ Nominaque iunctis quinque diebus habent: cauendum ne putemus hoc loco errare Nasonem: & a doctissimorum scriptorum traditiõe dissentire. Non enim dicis Quinquatria a quinq; dierum numero appellata: q̃ Mineruæ sacra diebus quinq; celebrentur: sed docet Quinquatrus nomine: nõ solum hũc diem uocari: qui primus quinque dierum est, & quintus post idus: sed quatuor dies adiunctos. Vnde illud est Iuuena. Et totis Quinquatrubus optat. Sensus ergo est: Sacra fiunt Mineruæ: quæ habent Quinquatruum nomina quinq; diebus adiunctis. Non errauit hic quidam Iuuenalis interpres: cuius Deus omnipotẽs misereatur: nuper enim excessit e uita. Eius uerba hæc sunt: Quinquatria dies sacri Mineruæ qui diebus quinq; celebrabãtur: ut Ouidius docet: ita appellata: quoniam quinq; diebus post idus fiebant. Varro quãtũ ex eius loco, quamuis mutilatio colligitur: a Festo, atq; A. Gel. non dissentit. Errore enim factum uult: ut Quinquatrus dictæ credãtur: q̃ quinq; dies sint. Sed (ut idem inquit) quemadmodũ Sexatrus, & Septimatrus nomen acceperunt: non quod sex, septemue dies sint: sed q̃ Sexatrus post diem sextũ idus, Septimatrus post septimũ sint: ita Quinquatrus appellata est dies: quæ post diem quintum erat. ☞ Altera tresq; super strata celebrantur harena: sternebatur harena in theatris ubi gladiatores pugnabant: necnõ & alibi. Vnde per harenam theatrum accipimus: uel alia loca ubi eiusmodi spectacula exhibebantur. ☞ Ensibus exertis bellica læta Dea est: expeditis & euaginatis ensib⁹. Est autẽ exertis participium a passiuo eius uerbi: quod est exero.

Sexatr⁹ Septimatrus ꝙa post quintũ sextũ septimũ idus incipiãt ſm Varronẽ & Festũ & A. G. Harẽa ꝙ theatro

CVna dies media, xiiii. calẽ. Apriles: hoc est decimonono die Martii: incipiunt Quinquatria Mineruæ: quinq; diebus continuis celebrantur: qua quidem ratione multi putarunt a quinario dierum numero Quinquatria dicta. Alii a Quinquatro die: de quo Pom. Quinquatrus festiuus dies dictus: q̃ post diẽ quintum iduum celebraretur: ut Triatrus: & Sexatrus: & Septimatrus: & Decimatrus: uel Decumatrus. Et Varro ait: Quinquatrus hic dies unus: ab nominis errore obseruatur: proinde ut sint quinq; dictus, ut ab Tusculanis post diem sextum iduũ similiter uocatur Sexatrus: & post diem septimum Septimatrus: sic hic qd erat post diem quintum Quinquatrus. Hæc Varro. At ille fuit error cum numeretur ab idibus: quando quidem numerari debuit ab atro: hoc est ab iduum postridiano. Verum hæc Quinquatria festa poeta ita dicta ostendit a quinq; diebus iunctis, primo enim die fiebãt sacrificia: tribus sequentibus gladiatores in theatro certabant: quinto die erat lustratio tubarum sonitu: & sacrificia quoq; fiebant. Secundus Quinquatruum dies & primus gladiatoriæ pugnæ clarus est ortu ipsius Nasonis. Eo enim die natus est: nam (ut in quarto Tristium inquit) de natali suo: & fratris intelligẽs: Lucifer amborum natalibus affuit idẽ: Vna celebrata est per duo liba dies. Hæc est armiferæ festis de quinq; Mineruæ: Quæ fieri pugna prima cruenta solet. ☞ Vna est dies media: inter ortum Milui & primuꝫ diem Quinquatr. una interponitur dies: & sic significat decimum nonum diem mensis. ☞ Et fiunt sacra Mineruæ: sacrificia Palladi. ☞ Et habet nomina quinq; diebus a iunctis: nam Quinquatria dicta ab iplo quinario dierum numero. ☞ Prima dies uacat sanguine: non effunditur primo die sanguis: quia abstinent eo die a pugna gladiatores. ☞ Nec fas: non licet. ☞ Concurrere: congredi, & confligere. ☞ Ferro: armis. ☞ Causa: quare non concurritur. ☞ Quod Minerua est nata illa die: putabant eo die e Iouis uertice natam Mineruam. ☞ Altera, tresq; super: quatuor sequentes dies. ☞ Celebrant: a gladiatoribus ipsis. ☞ Harena strata: harena theatri: quæ sterneba tur cum digladiãdum erat: & aliis quoq; spectaculis. Vñ apud Iuue. Et latum media sulcũ deducit harena. ☞ Dea bellica: Pallas q̃ bellis præest. ☞ Est læta ensibus exertis: experimento & exercitatiõe ensium in theatro. ☞ Pallada nũc: hortatur unũquẽq; uel literis: uel aliis quibuscũq; artibus deditũ: ut festa celebrẽt: & placent Pallada pueri quo literarꝫ studio ꝓficiant, puellæ quo lanificio: & sic in cæteris. ☞ O pueri & teneræ puellæ ornate: colite: & celebrate. legitur etiam orate. ☞ Pallada: Palladis numen.

PAV. MAR. Decimo nono die Martii incipiunt Quinquatria

Sexatr⁹ a Tusculanis dr̃

Lustratio tubarum

Bellona dr̃ Pallas q̃ bellis præest

Quiquatria

Quinquatres

Palladis festum

Quinquatrus

ANT. FAN.

¶Qui bene placarit Pallada, doctus erit: quia Pallas & bello præest ut Mars: ac Bellona dicitur: & est artium Dea: poterit & rei bellicæ scientiam præstare: & artium quibus in pace utimur. ℣ Lanam mollire puellæ Discāt: conciliata Dea lanificii, artiumque omnium, & prudentiæ: quam Metapontini (teste Iustino) pannificiis aliquando iratam placarunt. Dicitur autem Minerua & bellorum Dea, & prudentiæ: quia uires sine prudentia (ut inquit Porphyrio) non tantum uanæ sunt: uerum etiam sibi aduersariæ. Eadē arcibus pręesse dicitur: quia fertur nata e Iouis capite. ℣ Stantes radio percurrere telas: radius instrumentum est: quo sub tegmen stamini a textoribus interponitur: est & uirga qua geometræ interdum lineas ducūt. Stātes autem dicit: quia stamē a stando nomen accepit: ut auctor est Varro: qui etiam scribit subtegmen dictum: ꝙ subit stamini. Id & tramam uocant: quamuis idē Varro uestimenti genus tramam esse doceat: dicti ꝙ id frigus tranet: densumque a dentibus pectinis nominati ostendat quib⁹ feritur. ℣ Qui maculas læsis de uestibus aufers: fullonem dicit: qui a Græcis Snaphys uocatur. Artem fulloniam Nicias Megarēsis inuenit: teste Plinio. ℣ Velleribus quisquis ahena paras: suadet his: qui lanas tingere consueuerunt: ut Palladē collant. ℣ Vincula plātæ: calceos a quibus pedes uinciūtur. Eorum sutores nō sunt proprie Cerdones dicēdi. Cerdo enim generale nomen eorum est: qui artificio lucrum quæritant: ut uocabulum ostendit: accipiturque interdum pro humili ac plebeio. Iuuena. Postquā Cerdonibus eē Timendus cœperat. ℣ Sit Tytio doctior ille licet: Tytium quidā existimant fuisse Ouidii temporibus præclarum artificē calceorum. Nobis placet Tychio legi: qui ab Homero nobilitatus est in septimo Iliados. Is Cerdo excellētissimus multa fabricauit & præcipue scutum Aiacis. ℣ Antiquo manibus collatus Epeo: hic dicitur inuenisse ad Troiam equum: qui in muralibus machinis aries uocatur: fuitq; fabricator Epeus: ꝙ Metapontini testantur: qui in templo Mineruæ ferramenta: quibus is equum Troianum fabricauit ostentāt: ut scribit Iustinus. Legimus enim in uita Sertorii Troiam ter captam esse. Primū ab Hercule ob Laomedontis equos. Deinde per ligneum equum ab Agamēnone. Tertio a Charidemo duce ꝓpter equū: qui in porta consistens Ilienſibus eam claudē uolentibus, impedimento fuit. ℣ Vos quoq; Phœbea morbos q pellitis arte: medicos dicit: quorum artis inuentorem alii Apollinem fuisse dicūt. ut Inuentum medicina meū. Alii Arabum Babylōis & Apollinis filium. Aegyptii eā apud ipsos repertā uolunt. ut Plinius scribit. ℣ Munera de nostris pauca: sensus est: Offerte Mineruæ munus aliquod ex his quæ a nobis accipitis. ℣ Sensu fraudata magistri: quia sæpe discipuli non recte intelligunt quæ magister sentit & docet.

PAV. MAR.

¶Qui bene placarit Pallada: qui sacrificiis placauerit: &

Minerua Dea bellorū & prudentiæ

Radius

Stamen

Subtegmen.

Cerdo

Tychi⁹

Epeus

Troia ter capta

Medicinę inuētor

Officia Palladis

Tytius

Epeus eq Troiani fabricator

Apollo artis medicæ repertor

Qui bene placarit Pallada: doctus erit.
Pallade placata lanam mollire puellæ
Discant: & plenas exonerare colos.
Illa etiam stantes radio percurrere telas
Erudit: & rarum pectine densat opus.
Hanc cole, qui maculas læsis de uestibus aufers:
Hanc cole, uelleribus quisquis ahena paras.
Nec quisq̄ inuita faciet bene uincula plantæ
Pallade: sit Tychio doctior ille licet.
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior: irata Pallade, mancus erit.
Vos quoq;, Phœbea morbos qui pellitis arte:
Munera de uestris pauca referte Deæ.
Nec uos turba feri sensu fraudata magistri
Spernite: discipulos attrahit illa nouos.

propitium sibi fecerit Palladis numē. ℣ Erit doctus: quācunq; scilicet uoluerit artem. ℣ Puellæ discant mollire lanam: quasi exercere lanificium. ℣ Pallade placata: sacrificio scilicet & donis & precibus. nam ea est lanificii Dea. ℣ Et exornare plenas colos: nere lanam. Tunc enim exornantur coli: cum filantur pensa. ℣ Illa etiam erudit: instruit, & docet. ℣ Percurrere telas stantes: firmæ manētes. ℣ Radio: quasi docet texere pannum: cum tenta in longum fila pcurruntur radio: qui cum alio filo interlicitur. Deinde pectine pendēti ad coniungenda: densandaque fila ipsa uerberātur. Ideo hic. ℣ Et densat: densare docet. ℣ Opus: ipsum pānum: nam quod rarum est spissuꝫ facit inculcādo. ℣ Pectine: pectinis percussione. ℣ Cole hāc: Pallada. ℣ Qui aufers: auferre uoles, aut soles. ℣ Maculas de uestib⁹ læsis: infectis, i. Colite eā fullones: quæstes & pānos ab oī macula expurgatis. ℣ Cole hanc: Pallada. ℣ Quisquis paras ahena: uasa ærea. Virgilius: Littore ahena locant. ℣ Velleribus: quiscunque pro tingendis, aut pretiolo liquore inficiendis pānis uasa paras: sacrificiis placato Pallada. Verum (ut Plinius inquit) qui ex Italia infecere lanas Sardi: textilia fusum in lanificio Clestor filius Arachnes inuenit. linum & retia Arachne. Fulloniam artem Nitias Megarensis. ℣ Nec quisquam faciet bene uincula plātæ: nemo poterit bene facere calceos: ea enim sunt plantarum uincula a uinciendo dicta: quia pedes uinciunt. ℣ Inuita Pallade: quasi nisi Pallas fauerit. Nam si illa aduersa repugnat frustra laborauerit Cerdo. ℣ Sit licet ille doctior Tytio: etiam si esset in ea arte Cerdonum omnium præstantissimus. Aliqui legunt: Sit Batio doctior: ex eo quod Plinius dicat Batium inuenisse Sutrinam. Alii legunt Pythio: quod qua ratione dicant nescio. nisi referant ad Apollinem Sandalarium. Ego autem legi, & qui me sequuti sunt, idem fecere: sit Tytio. Propterea quod apud Porphyrium legimus: Tytium quendam fuisse optimum calceorum magistrum. Ergo si sit ille Tytio doctior: inuita Pallade calceos non bene consuet. ℣ Et licet antiquo: si quis fabrili arte: aut architectura præstans Epeum architectū equi Troiani superaret: si Pallas irata sit: execcere artem non poterit. ℣ Et collatus: qui conferretur. ℣ Antiquo Epeo sit licet prior: quamuis esset superior in peritia architecturæ. Epeus enim fuit fabricator equi Troiani. Virgilius: Et Menelaus, & ipse doli fabricator Epeus. & Cicero quoque asserit. Plinius uero inquit: Epeum inuenisse equum ad Troiam: qui nunc Aries appellatur in muralibus machinis. ℣ Erit mancus: quasi manuū opē carens: aut imminutus: aut exercere suum munus nequeat. ℣ Irata Pallade: si illa irata sit: ergo id agendum ut placata fit. ℣ Vos quoque Phœbea: uos etiam medici libate Palladi: ut medendi arte præstare possitis. ℣ Qui pellitis: ægrotos: & ab his morbos auertitis. ℣ Arte Phœbea: arte Apollinea. Nam Apollo medicæ artis repertor

pertor traditur:sed de hoc in primo dictum. ¶ Referte pauca munera Deæ:libate & offerte dona Palladi. ¶ De uestris:muneribus scilicet. ¶ Nec uos turba: scolasticorũ scilicet. Pro his enim dictum est: qui sub feris magistris nihil profecerunt. ¶ Fraudata:decepta. ¶ Sensu:sentẽtia & peruersa rerum intelligẽtia. ¶ Magistri ferita feris minime differentis.indocti & inculti: sine ullis moribus. aut feri crudelis:qui nimiũ discipulos cædat:cp alienus debet esse a liberis & bonæ indolis. ¶ Spernite: nolite uos aspernari: & contemnere numen Palladis. ¶ Attrahit:ad se trahit illa. ¶ Uouos discipulos: quia præest studiis literarum: & ingeniis fauet.

Magistri ferociti

ANT. FAN. ¶ Quicp cælum: & astrologum accipere possumus & sculptorem. Sed magis placet astrologum accipi:quoniã auctor subiũgit. ¶ Qui que facis docta mollia saxa manu: mollia saxa:sic Vir.i vi.Aen. Excudent alii spirantia mollius æra. Facit enim sculptor egregius:ut æra & saxa mollissima uideantur. Horatius: Et molles imitabitur ære capillos. ¶ Cælius ex alto qua mons descẽdit in æquum:ædes Mineruæ captæ fuit ad radices montis Cælii:sic dictæ:uel ob eius ingenium quod capitale:idest solers creditur. uel cp uictis Phalisci imago eius captiua Romam trãslata est: uel cp ex hac æde quicunqp deprehẽdebat furto aliquid ãbstulisse:capitis pœnas pendere lege cogebatur. uel cp de capite Iouis nata dicitur:tempore quo Pindarus ex fabula auro inquit pluisse in insulam Rhodon. Licet quidã uoluerint(teste Herodoto)Mineruam esse Neptuni ac Paludiæ Tritonidis filiam:unde Tritogenia siue Tritonia dicta est:auctore Lactantio grammatico. Alii tamẽ Tritoniam dictam putant:quia cum sit Dea sapientiæ i partes tres diuiditur:Intelligentiam præsentium, Prouidentiam futurorum,ac Memoriam præteritorũ. Festus Tritogeniam dictam tradit a ripa Tritonis fluminis: cp ibi primitus uisa sit. Diodorus uero Cretæ fluuium inquit esse Tritonẽ ubi Minerua orta est: quã Deam & Alalcomeniã dixerunt:ut ait Strabo: ab Alalcomenis oppido: ubi quidam eam natam uoluerunt. Fingitur autem nata de Iouis capite:uel quia naturæ ratione prudẽtia omnis in capite est:uel quia uirtus:solis humanis mentibus prudentiam subministrans:quam per Mineruam accipimus:ut scribit Porphyrio (teste Macrobio) edita est de summa ætheris parte:ac nulla rerum corporearum admixtiõe ab ipso Ioue:idest a Deo intellectum accipimus. Cicero auctor est quinqp Mineruas fuisse: quaruz tertiã e Ioue tantum genitam refert:qui cum in Iunonem uxorem suam sterilem intueretur:concusso capite Mineruã dicitur edidisse. ¶ Natali suo:primo qnquatruũ die:quo Deam natam uolunt. ¶ Cum clypeo suo: ut intelligas Palladem etiaz bellis præesse. Hora. Proximos illi Tamẽ occupauit Pallas honores Prælii audax. significat autẽ Aegida:quamuis & sit Aegis eius pectoris munimentũ.

Mollia laxa

Minerue capte Aedes

Tritõia

Tritogenia

Alalcomenia

Vñ nata ẽ Pallas et unde sint qnquatria

PAV. MAR. ¶ Quicp moues cælum:alii ita dicunt:Nec spernas Pallada tu astrologe:qui cæli motus perscrutaris. Alii quoniã subsequenter de pictoribus agit:pro sculptoribus dictũ putant,præsertim cum cælum sculptorum instrumentũ sit:ut illud:Cælo fabricata Myronis. Verum quia subdit postea de statuariis:ad astrologos referrẽ. ¶ Et qui uris tabulam coloribus:hoc est qui ustis coloribus tabulã pingis:nã magna pars colorũ ex adusta materia fit. de quo late disputat Plinius libro trigesimoquinto. ¶ Et qui facis saxa mollia docta manu: uos statuarii:qui dura saxa in quancunqp uultis formã uertitis: iõ mollia dixit: qd ad summũ artificium refertur:præsertim cum & minima quæqp liniamenta:& tenuia in maioribus referant. Ad id enim respexit:cum & Maro dixit:Excudẽt alii spirantia mollius æra. & Mar. Molles laudentur honores. Ergo uos omnes colite Palladã:& illi offerte munera. ¶ Mille Dea ẽ opeꝝ:præst multis artibus,& officiis,& opib?. ¶ Certe illa ẽ Dea carminis: quasi ꝑest & illa poetis scribẽtibus carmina. ¶ Si mereor adsit amica studiis meis: faueat mihi & studio meo si dignus uideor:cui illa faueat. ¶ Cælius ex alto: in Cælio monte apud radices templum erat Palladis captę: quod illi consecratum est suo natali: hoc primo quinquatr. die. Eo enim nata est: ut diximus. Sed cur capta dicatur: aucupatur quatuor caulas: uel quia Dea ingeniorum est:& ingenium est in capite. Vel cp e capite Iouis exilierit:& a capite capta dicatur. Aut quia eius simulachrum e captis Phalisci Romam aduectum est. Aut quia capite plectatur:qui ex eius templo quid surripiat. Ego autem nisi a detractatoribus læsæ maiestatis arguerer:dicerem captam Mineruam:cp illi eo die:eo in loco legitime constituto auctoritate senatus a pontificibus consecrato:potissimum sacrificetur. Nam (Pompeio Festo teste) captum locum dicimus ad sacrificandum legitime constitutum. ¶ Licet:quamuis. ¶ Uidras parua delubra: templa. ¶ Mineruæ captæ: sub appellatione captæ Palladis consecrata. ¶ Qua mons Cælius:de quo superius diximus in hoc libro. ¶ Descendit ex alto in æquum:quasi uergit ex summitate in planũ. ¶ Hic ubi uia non est plana: non est omnino plana: sed in ipso montis cliuo. ¶ Sed prope: quasi. ¶ Plana: & locum indicat prope radices. ¶ Quæ: templa. ¶ Dea: Pallas. ¶ Cœpit habere suo natali:non ab initio:ex quo nata est:sed ea die mensis Mar.qua olim nata est:hoc est ipso die Quinquatr. ut Paulo superius: Causa cp est illa nata Minerua die. ¶ Causa nominis est in dubio: licet tu uideas templa:tamen causa cur capta Minerua dicatur dubia est. ¶ Uocamus capitale ingenium solers: diligens ingenium capitale dicitur: cp in capite sedem habeat:ubi est ipsa mens & memoria. ¶ Ingeniosa Dea est:nam & ingenio ualet: & ingeniis præst. ideo a capitali ingenio capta Minerua dici potuit. ¶ Aut quia fertur:dicitur. ¶ Prosiliisse:saltu prodiisse. ¶ E uertice paterni capitis:e cerebro Iouis: quod in summo capite est. ¶ Sine matre: sine usu matris. ¶ Cum clypeo suo: cum Aegide sua. Nam Aegis pro scuto accipi potest: ea ratiõe:cp scuta caprino corio decocto tegebãtur: & Aegea capra dicit. Uerz(ut fertur)Amaltheæ capræ mortuç

Quiq; moues cælum, tabulasq; coloribus uris:
Quiq; facis docta mollia saxa manu.
Mille Dea est operũ:certe Dea carminis illa est:
Si mereor, studiis adsit amica meis.
Cælius ex alto qua mons descendit in æquum:
Hic ubi non plana est, sed prope plana uia est:
Parua licet uideas captæ delubra Mineruæ:
Quæ Dea natali cœpit habere suo.
Nominis in dubio causa est:capitale uocamus
Ingenium solers:ingeniosa Dea est.
An, quia de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clypeo prosiluisse suo.

Statuarii ẽt colũt Palladem

Imago Palladis aduecta est Romã captis Phaliscis

Solers i genio dr capitale proprie

Iuppiter corium detraxit: Minerueq; custodiendum dedit: quo illa scutum texit. Inde dicunt fuisse Aegidis appellationem. Sed Honoratus inquit: Aegida munimentum pectoris esse: habens in medio Gorgonis caput. Romæ tamen est simulachrum Palladis tam in pectore, q̃ in scuto caput Gorgonis habens. Et Higinius testatur caput illud in pectore habere. At quia cum clypeo prosiliit e capite capta dicta.

Clypeus: scutum a τλυφω deductum: quod est sculpo. nam ibi imagines sculpebantur. Vnde Plinius: Scutis enī qualibus caput Troiam pugnatum est: continebantur imagines: unde nomen habuerūt clypeorum: non ut peruersa grammaticorum subtilitas uoluit a cluendo deduci. cluere enim pugnare est. ℣ Aut quia perdomitis: uel qa simulachrum eius subactis Romano imperio Phalliscis: tanquam captiuum mancipium aduectum est: & inde capta Minerua dicta.

Clype? a uerbo τλυφω .i. sculpo nō a κλεπτω .i. occulto dicitur

ANT. FAN. ℂ Signo: nota. C. litera quæ in principio est & captiuę & capite. ℣ Furta: figurate furta pro furibus ac sacrilegis ponit. ℣ Tubam lustrare canoram: sunt qui legant Tuba lustrare canora: existimantes consueuisse Romanos hoc tempore tubarum cantu lustrare uniuersam ciuitatem ultimo uidelicet Quinquatruum die: quod quidam non indocti olim nobis pueris tradiderunt. Nos autem legendum esse non dubitamus: Tubam lustrare canoram: quamuis enim lustrarentur & aliis temporibus tubæ: ut e uerbis Festi & Pompeii colligitur, qui ait: Tubilustria dies uocari in quibus agna tubas lustrabāt: ubi si de ultimo Quinquatruum die loqueretur: nō dies, sed diem diceret: tamen & hoc tempore sacrorum tubæ in atrio Iutorio lustrabantur. Lege Varronem: quem uidebis Quinquatrui tubilustrium sine medio coniunxisse. Nouimus autem mortuos ad tubam deduci consueuisse: auctore Seruio: cum iuberet religio (teste Lactantio grammatico) ut maioribus tuba: minoribus tibia caneretur. Quare tubarum lustratio necessaria uidebatur. Sunt & qui putent Armilustrium hic accipi oportere: quod non placet: idest festum: quo res diuinas armati faciebant: dum sacrificarent tubis canentes. Sane tubæ interdum cornua uocantur: quia quæ nunc ex ære sunt fiebant ex cornu bubulo. Virgil. Rauco strepuerūt cornua cantu. ℣ Hic here Phrixeæ uellera pressit ouis: heri & here idem est. Iuuenalis: Res hodie minor est here q̃ fuit. Donatus auctor est non dubitasse antiquos propter cognationem e & i literarum here & heri, item mane & mani, uespere & uesperi dicere. Tu autem lector caue ne heri aduerbium hoc loco te fallat: & ducat in deuia. Non enim accipere debemus diem: qui tubilustrium antecedit: hoc est penultimum Quinquatruum diem: qui est decimo calendas Apriles: sed qui est ante ipsas Quinquatrus: hoc est diem. xix. huius mensis. Si enim putares fieri posse: ut penultimo Quinquatruum die. i. x. calendas Apriles Arietem trāsitum faceret: quem supra legimus. xiiii. calendas Martias isse Piscium signum. proculdubio fateris Solem quinque ac triginta dies fere in Piscibus ablumpsisse: quod si esset solstitialis annus constaret diebus pene uiginti supra. cccc. cum & reliquis signis zodiaci nullum non tantumdem sibi temporis uendicaret. Dicendum igitur est. xiii. calendas Aprilis Solem transire in Arietis signum: quæ pars zodiaci ad naturam Solis refertur: ut Macrobius scribit. Aries enim qui a grę cis Crios dicitur: per sex menses hybernales sinistro incubat lateri ab æquinoctio uerno super dextrū latus: sicut & Sol ab eodem tempore dextrū hemisperium: reliquo ambit sinistrū. Constat autem hoc signum decem & septem stellis: quod una cum Sagittario Cleostratus primum intellexisse dicitur: qui percepit & cætera signa zodiaci primus omnium auctore Plinio. Fabulantur nonnulli Arietem qui traiecit Phrixum hūc esse: qui inter signa primum obtinet locum. Alii transtatum in cælum uolunt Arietem: qui Baccho exercitum ducenti per exusta Libyæ fontem monstrauit. Est sane Aries calidus & humidus: qui cum Solē recepit: incipit fieri generatio. Vnde inter signa zodiaci meruit principatum.

Sol i orientē. xii. calend' Aprilis

Arietis signum

An, quia perdomitis ad nos captiua Phaliscis
Venit: & hoc signo littera prima docet.
An, cp habet legem, capitis quæ pendere, poenas
Ex illo iubeat furta reperta loco.
A quacunq; trahas ratione uocabula Pallas:
Pro ducibus nostris Aegida semper habe.
℣ Summa dies e quinq; tubam lustrare canorā
Admonet: & forti sacrificare Deæ.
Nunc potes ad Solem sublato dicere uultu,
Hic here Phrixeæ uellera pressit ouis.

Aries priceps signoꝝ

Nota causam

ℂ Aut quia uenit ad nos: in urbem. ℣ Captiua: imago tanquam captiua delata. ℣ Perdomitis Phaliscis: cum uicti, subactique essent Phalisci: de quibus primo libro diximus. ℣ Et hoc signo: hac nota captiuæ scilicet. ℣ Docet prima litera: nam .c. inde capta a captiua dicta: aut a captis Phaliscis. ℣ An cp habet: ultima causa cp capite luitur furtum in eius templo commissum: seu receptum ex eodem. inde est & capital facinus: ut Pompeius inquit: cp capitis pœna luitur, & (eodem teste) Capitalis lucus: ubi si quid uiolatum est: caput uiolatoris expiatur. ℣ An capta: scilicet Minerua dicitur. ℣ Quod habet legem capitis: quæ capite plectat. ℣ Quæ: lex. ℣ Iubet furta recepta ex illo: fures qui inde aliqd receperint: uel furripuerint. ℣ Pendere pœ. dare pœnas sacrilegii: & sic capite plecti. Furtum (ut iur. con. placet) est contrectatio rei alienæ inuito domino. ℣ O Pallas a qua. ra. a quacunque causa. ℣ Trahis uoca. diceris Minerua capta. ℣ Habe Aegida: habeas & paratum teneas clypeum tuum. ℣ Pro duci. no. pro salute ducum nostrorum, Tiberii & Germanici: quasi protegas semper eos. ℣ Summa dies: ultima dies. ut in Heroid. Hæc tibi prima dies: hæc tibi summa fuit: idest ultima. ℣ E quinque: diebus. s. ℣ Admonet lu. circuere, & expurgare populū. ℣ Tuba ca. resonanti. ℣ Et sacri. Deæ for. Palladi armorum præsidi. ℣ Nunc potes ad Solem. xi. calen. Apri. Sol relictis Piscibus init Arietem: qui quidem aureus uellus habuisse dicit. Eo Phrixus in Colchos delatus est. Athamas enim Thebanus Phrixum & Hellē genuit ex Nephele coniuge: qua sublata Ino Cadmi filia uxor adducta est: quæ cum nouercali odio priuignos infectaretur: tosta semina (ne nascerētur) agricolis dabat. Sequuta est annonæ caritas. Missum est Delphos ad oraculum: ad petendam opē: qui accesserat corruptus: retulit Phrixū & Hellem immolari debere. ℂ Cīq; ad arā mactādi uelati cōstiti ssent: a Nephele matre supinducta nube rapti sunt. Datus Aries quo fugerēt: Helle in mare decidit: & ab ea Hellespontus dictus: sed a Neptuno cōprehensa pœna procreasse

PAV. MAR.

Noia Palladis

Ino filia Cadmi dabat semina tosta agricolis pp Phrixū & Hellē occidendos

procreasse fertur. Nonnulli Oedonum dixerunt: Phrixum præterea incolumem ad Aeetem peruenisse uoluntiq; & Arietem Ioui immolasse: pellem in templo fixisse: & Arietis ipsius effigiem ab Ioue inter sidera constitutam. Eratosthenes ait Arietem ipsum sibi pellem auream detraxisse: & Phrixo memoriæ causa dedisse: & ipsum ad sidera peruenisse, alii aliter dicunt: quorum opiniones ab Higinio referuntur. Hermippus ait Liberū oppugnantem Africam deuenisse in eum locum: qui a puluere Hammodes dictus est: cum in discrimine esset: & aquarum penuria: & ob id defectione militum. Aries quidam errans ad milites peruenit: quos cum uidisset, cœpit fugere. Milites prædam petentes sequi cœperunt usq; ad eum locum: qui postea constituto templo: Iouis Hammonis est appellatus: ibi Arietem nusquam inuenerunt: sed (quod magis erat optandum) aquæ magnam copiā nacti sunt: corporibusque recuperatis: Libero statim nunciauerūt: qui gauisus eo exercitum deduxit. Iouis Hammonis tēplum cum Arietis cornibus simulachro facto constituit. Arietem inter sidera figurauit. Ita ut cum Sol in eius foret signo: omnia nascentia recrearentur. Hac de causa q̄ illius fuga Liber recreauit exercitum: duodecimque signorum principem esse uoluit. Adducitur & alia fabula de Hammone quodam: qui pecorum multitudinem ad Liberum adduxerit: & ob id illi dedisse agrum contra Thebas Aegyptias: & Hammonis simulachra instituta capite cornuto: ut homines memoria teneant: eum primum Pœnis ostendisse. Arietem memoriæ causa inter sidera fixum dicunt: qui quidem in æquinoctiali circulo consistens: caput ad exortum habens uersus occidēs primis pedibus: & exoriens caput infra triangulum: quod deltoton uocant: tenens collocatum: pedibus prope contingens caput Pistricis. Poeta nōc fabulam ipsam refert: quam aperte loco retulimus. Inus: scilicet nouercæ Phrixi: quæ cum aperte fabula uideatur: Princeps tamen astrologorum Ioānes Germanus familiarissimus noster: omnia ad effectus ipsius Arietis refert: id facit in omnibus signis: ut non sine causa a poetis ficta esse uideantur: quæcunque de his fabulosa referuntur. ☞ Nunc: in hoc ultimo die Quinquatruum. ☞ Potes: tu o Germanice. ☞ Sublato: eleuato. ☞ Vultu: ad Solē dicere. ☞ Hic: Sol. ☞ Here: pro heri. ut apud Iuuenalem: Res hodie minor est here q̄ fuit. ☞ Pressit: premere incipit. ☞ Vellera ouis Phrixeæ: uellera Arietis: qui Phrixū in Colchos tulit: nō enim fuit ouis: sed aries. Ergo cum heri dicat: & meminerit ultimæ diei Quinquatruū: debemus intelligere penultimum diem ipsorum festorum: sic erit. xi. calendas Aprilis: hoc est. xxii. die Martii. ☞ Herba sustulerat nullas comas: quasi nulla herba ex frumenti semine eruperat e terra. ☞ Vt solet: surgere scilicet ex omni semine.

Hermippus

Aries Hāmodes dictus princeps ignorū

Fabula Phrixi & Helles

ANT. FAN. Phrixi & Helles fabula

¶ Seminibus tostis &c. Ino Cadmi filia (ut diximus supra) & uxor Athamātis regis Thebarum priuignis exitium parans egit cum matronis: ut frumenta ferēda torrerent. Eadem Liberi patris nutrix fuisse dicitur: ut meminit Statius in siluis: qui Deus cum Phrixo & Helle infaniam obiecisset: & illi in silua errarent: exhibitus eis est a matre Nephele (quæ Nepheli a Græcis dicitur) Aries aureo uellere insignis: quem cum ascendissent: Aries eos in pelagus detulit. Helle lapsa nomē ponto dedit: quem dicimus Hellespontum. Phrixus in Colchos ad regem Aeetem transit: ibique Arietem (ut mater præceperat) immolauit: pellemque auream Martis templo dicauit: quam Iason cum Argonautis petisse dicitur. Quamuis nonnulli scribant eam esse in Orchemeno: quod oppidum est Bœotiæ: ex quo Mynios familia in Thessaliā commigrauit: a quibus Argonautæ Myniæ sunt appellati. Orpheus auctor est Argonautas fuisse quatuor & quadriginta: quos alii quinquaginta fuisse dicunt: alii .lx. Multa hoc loco ex fabulis referre possumus: quæ cum sint pene omnibus nota libet silentio præterire.

Myniæ

Seminibus tostis sceleratæ fraude nouercæ
Sustulerat nullas, ut solet, herba comas.
Mittitur ad Tripodas certa qui sorte reportet,
Quam sterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoq; corruptus cum semine nuntiat Helles,
Et iuuenis Phrixi funera sorte peti.
Vsq; recusantem ciues, & tempus, & Ino
Compulerant regem iussa nefanda pati:

☞ Ad Tripodas: quod Græci tripis dicunt: nos dicimus tripos: quæ mensa præmium uirorum fortium fuit: ut quibusdam placet propter tertii pedis adminiculum: quasi illi non bipedes: sed tripedes fuerint: quod nobis compertum non est. Erant autem Tripodes (auctore Seruio) mensæ in tēplo Apollinis Delphici: quibus superpositæ Phœbades uaticinabantur. ☞ Corruptus cum semine: a nouerca Phrixi & Helles corruptus: quemadmodum & ipsa per matronas frumenta serenda corruperat. ☞ Ciues: Thebani: quibus fames tantum præstabat audaciæ ut regem contemnerent: Quia nescit plebs ieiuna timere. ☞ Compulerāt regem iussa nefanda pati: cogebatur rex Athamas filios immolare: q̄ ita iussisse putabatur oraculum.

Tripos

PAV. MAR.

¶ Tostis seminibus: propter tosta: hoc est decocta semina. ☞ Fraude sceleratæ nouercæ: dolo Inus uxoris Athamantis nouercæ Phrixi & Helles. ☞ Mittitur ad Tripodas: ad oraculum Apollinis Delphici. nam Tripodes mēsæ fuere in templo Apollinis: quibus superpositæ Phœbades uaticinabantur. unde apud Lucanum in quinto: Sensit Tripodas cessare furens Appius: & postea tandem conterrita uirgo Confugit ad Tripodas. & paulo post: Custodes Tripodes fatorum: arcanaque mundi: Tuque potens ueri Pæan. & paulo post: Et ad Phœbi Tripodas redire futura. ☞ Qui reportet certa sorte: certo Oraculo seu responso. ut paulo superius dictum in eo uersu: Sors erat æternos uincere posse Deos. ☞ Quam opem: quod auxilium. ☞ Delphicus: Apollo Delphis: qui sunt ad australes latus Parnasi. ☞ Edat: dicat. ☞ Sterili terræ: ut sterilitati terræ remedium adhibeatur: non tamen erat terra sterilis: sed femina decocta erant causa sterilitatis: qui fructum non proferebant. ☞ Hic quoque: qui missus ad oraculum fuerat. ☞ Corruptus: ab ipsa nouerca. ☞ Nuntiat: petit sorte ab ipso oraculo. ☞ Funera Phrixi iuuenis: mortem Phrixi. ☞ Cum sanguine Helles: cum morte etiam sororis. Aliqui legunt: Hic quoque corruptus cum semine: tunc intelligas corruptum nuntium a nouerca uti & corrupta dabat agricolis semina: nunciasseque peti & mortem Helles & Phrixi iuuenis. ☞ Ciues: Thebani scilicet: propter annonæ caritatem. ☞ Et tempus: ipsa sterilitas tēporis: cum uideretur prouenire ex aeris intemperie. ☞ Et Ino: nouerca. ☞ Compulerant: quasi iam coegerant. ☞ Regem: Athamantem. ☞ Vsque: semper. ☞ Recusantem iussa nefanda pati: pati filiorum immolationē: quam ab oraculo iussam arguebant: licet ille semper recusasset: tandem pati coactus est.

De Phrixo & Helle

ANT. FAN. Nephele mater Phrixi & Helles a Neptuno cõpressa

¶Vt forte pependerat æthere mater: quia Nephele ipsa est nebula: nam & Nephos nubes: & Nephili (ut diximus) nebula est. ☞ Draconigenã urbem: Thebas ob draconem a Cadmo interfectum: e cuius dentibus nati: opẽ tulerunt Cadmo urbi ædificandæ, ut Hos habuit comites operis Sidonius hospes: Cum posuit iussam Phœbeis sortibus urbem. ☞ Nimbis comitantibus: quia nimbi siue imbres a nubibus fiũt: recte Nephelen comitantur. ☞ Per freta longa Hellespontum: ut Longi Deus Hellesponti. Eius longitudo est a Tenedo in Propontidem. ☞ Gemini periclí: immolationis, & transitus Hellesponti. ☞ Cęruleo Deo: Neptuno: cuius Helle nympha est. Lege Higinĩ: qui eã fabulatur a Neptuno fuisse cõpressam. ☞ Peruenit in Colchas aurea lana domos: ad Aeetam regẽ Colchorum: qui in Scythia sunt: qua labit Phasis. Ferunt Arietem sibi pellẽ auream detraxisse: ac dedisse Phrixo causa memoriæ: eũque ad sidera peruenisse. ☞ Treis ubi Luciferos ueniens præmiserit Eos: Tempora nocturnis æqua diurna feres: leptio calẽdas Aprilis erit æquinoctium uernum: quod ſm Macrobium, Plinium, & Columellam est ad octauum calendas Aprilis: quem diem Phryges Hilaria appellabant: celebrantes lætitiæ exordium: cum sperarent diem nocte longiorẽ. Romani (auctore Festo) utrunq; æquinoctium æquidiale dixerũt: cum nox diei potius, q̃ dies nocti annumerari debeat: quæ tempora raro non aliquos tempestatũ significatus habent: teste Plinio. Treis autem Luciferos accipe: non a principio: sed a Quinquatruum fine tubilustrio in eo numero comprehenso. Sane Eos Aurora est, quæ a Græcis Ios dicitur. Vnde nos i in e longam uertẽtes Eos dicimus: & accipimus aliquando a parte totum: hoc est ab Aurora diem: quod & Græci faciunt: ut

Et soror, & Phrixus uelati tempora uittis
Stant simul ante aras: iunctaq; fata gemunt.
Aspicit hos ut forte pependerat æthere mater:
Et ferit attonita pectora nuda manu:
Inq; draconigenam nimbis comitantibus urbem
Desilit: & natos eripit inde suos:
Vtq; fugam capiant, Aries nitidissimus auro
Traditur: ille uehit per freta longa duos.
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
Fœmina: cum de se nomina fecit aquæ.
Pene simul periit, dum uult succurrere lapsæ
Frater: & extentas porrigit usq; manus.
Flebat, ut amissa gemini consorte pericli,
Cæruleo iunctam nescius esse Deo.
Littoribus tactis Aries fit sidus: & huius
Peruenit in Colchas aurea lana domos.
¶Treis ubi Luciferos ueniens præmiserit Eos:
Tempora nocturnis æqua diurna feret:

Cadmꝰ i draconẽ uersus tandem

Helespõtus a nomine Helles ibi submerſq

Aeqnoctiũ uernũ. vii. calẽdas Apriles ægdiale

Eos

Quod nos uerbum uerbo nõ reddentes sic latinũ fecimus: Multum uenturi spes credula uendicat æui: Multa sed extremus truncat amice dies.

PAV. MAR. ¶Et soror & Phrixus uelati tempora uittis Stant simul: Helle misera cum Phrixo fratre habentes frontem suam uittis uelatam: ut moris est in sacrificiis talibus: ut est apud Virgilium: Vittæque Deum: quas hostia gessi. ☞ Stant simul ante aras: ubi erant immolandi. ☞ Et gemunt facta iuncta: iunctam & eandem mortem: quia simul mactabãtur. ☞ Mater: Nephele mr Phrixi & Helles. ☞ Aspicit hos: Phrixũ & Hellẽ. ☞ Vt: sicut. ☞ Forte pepẽderat ęthere: & recte pepẽderat aere: ga cõuersa ĩ nebulã in aere pẽdet: & νεφελη nebula est. ☞ Et ferit pectora nu. pulsat nuda pectora. ☞ Manu attonita: nã ipsa attonita filiorũ casu. ☞ Et desilit: descendit. ☞ In urbem draconigesumus. ☞ Dum frater: Phrix. ☞ Vult succurrere lapsæ: ferre opem sorori, quæ ceciderat in aquas. ☞ Et dum usque porrigit extentas manus: dum extẽdebat illi manus: ut eam iuuaret. ☞ Pene: quasi. ☞ Periit simul: cum illa, nam & ipse in periculum fuit decidendi in aquas. ☞ Flebat: Phrixus. ☞ Vt amissa consorte: sorore: quæ in eadem sorte fuerat. ☞ Gemini periclí: quia in eodem ambo periculo fuerant. ☞ Nescius: ipse Phrixus. ☞ Iunctam: fororem esse coniunctam. ☞ Deo cæruleo: Neptuno cærulei maris Deo, nam decidens illa ab eo cõprehensa: & in nympham mutata, unde in Argonauticis: Vittataque constitit Helle: Iam Panopes Tethydisque soror. ☞ Tactis littoribus: postquam appulit littori Phrixus. ☞ Aries fit sidus: quia detracta sibi pelle: cælo locatus est: & inter sidera relatus. ☞ Et aurea lana huius: aureum ipsius Arietis uellus. ☞ Peruenit in Colchas domos: ad Aeetem regẽ Colchorum. Colchi in Scythia accolæ Phasidis finitimi Eniochis: unde Iason postea uellus eripuit. ☞ Treis ubi Luciferos: septimo calẽdas Aprilis: hoc est uigesimosexto die Martii: est æquinoctium uernum. Verum Florentinus princeps inquit uernum æquinoctium esse octauo calendas Aprilis. Autumnale octauo calendas Octobris: exigua tamen differentia ex unius solum diei. ☞ Vbi: postquam. ☞ Veniens Eos: ueniens Aurora, nam ευς Aurora est. ☞ Præmiserit: antemiserit. ☞ Treis Luciferos: tres dies ab ipso Lucifero: sic numerato triduũ ab ultimo die Quinquatruum: hoc est a uigesimotertio die Martii erit uigesimusquintus dies: deinde sequentem ostẽdit: sic uigesimosexto die erit æquinoctium. ☞ Feret: ipsa Aurora. ☞ Tempora diurna æqua nocturnis: hoc est diem adæquabit nocti: sic erit æquinoctium.

Aeeta rex Colchoꝝ in Scythia

¶Inde

ANT. FAN. Iano Cō cordiæ Salutiac Paci res diuina fit. iii. calē. Apri.

¶Inde quater pastor laturos ubi clauserat hędos: tertio calendas Aprilis Iano, Concordiæ, Saluti, ac Pacirem diuinam faciebant: quæ numina aptissime conectuntur. Prudētia enim quam Iano tribunnt, Cōcordiam facit: Concordia Salutem & Pacem. Multæ autē ædes Concordiæ Romæ a multis dicatæ sunt, Lege Suetonium, Liuium, Plutarchum, & Appianum. Ab æde Salutis dicta est porta Salutaris: quæ ei fuit ꝓxima. Romanam autem Salutem uocat ꝙ pro incolumitate populus Romanus ei sacra faceret. ℣ Auentino Luna colenda iugo: pridie calē das Aprilis Dianæ in Auentino res diuina fieri cōsueuit: quo in monte Seruius Tullus Latinis populis persuasit: ut exemplo eorum: qui Dianæ Ephesiæ ædem fecissent: & ipsi ædem Dianæ ædificarent: quod fecerunt. Vnde illud est: Quæq; Auentinum tenet: algidūq; quindecim Diana preces uirorū caret. Et illud: Phyllis Auentinæ quædam est uicina Dianæ. Hanc Deam Auentinam nonnulli uolunt Lucinam dictam: cū Dianam siue Lunam Palatinam noctilucam uocarent: ꝙ in palatio (ut auctor est Varro) eius templum noctu luceret. Suspendebātur in hac æde bouum cornua nō ceruorū: ꝙ ibi Seruius rex decepto quodam Antrone Coratio bouem insigni specie: ac pulchritudine dicit̄ īmolasse: & eius cornua templo affixisse: ut Iuba suis monumentis mandauit. Dianæ Auentinæ simulachꝝ (ut scribit Strabo) Romani eodem modo disponentes apud Massilienses collocarunt: qui aliquando summa felicitate ex Romani populi amicitia floruerunt. Fuit Romæ templum Dianæ in angiportu: qui patricius dicebatur: cuius ingressu uiri abstinebant: ut Plutarchus in quæstionibus tradit.

¶Inde quater pastor saturos ubi clauserit hædos:
Canuerint herbæ rore recente quater:
Ianus adorandus: cum quo Concordia mitis,
Et Romana Salus, araq; Pacis erit.
¶Luna regit menses: huius quoq; tempora mēsis
Finit Auentino Luna colenda iugo.

Lunę festū pridie calē. Diana Auētina Dianę tēplū i angiportu PAV. MAR. Cōcordia & Salus & Pax

¶Inde quater: quarto die post: non tū numerata die æquinoctii: sed quatuor sequentibus diebus erit festū Iani, Cōcordiæ, Salutis, & Pacis. quoniā his eo die sacrificatur. De Iano, Concordia, & Pace dictū est in primo libro. Salutis aūt ædes erat apud portam Salutarē de qua Pompeius Festus: Salutaris inqt porta appellata est ab æde Salutis: quæ ei proxima fuit. & Varro inquit: Collis salutaris quatriceps os aduersum est Pylonoris ædem Salutis. & Trāq̄llus inquit de Augusto loquens: Nonnulla etiam ex antiquis cerimoniis paulatim aboleta restituit: ut Salutis auguriū: Diale Flaminū &c. ℣ Inde ubi: postq̄. ℣ Pastor quater clauserit hædos saturos: uespi quater reduxerit e pascuis: & incluserit capellas. ℣ Et herbæ quater canuerint: albescēt. ℣ Rore recente: gelido. Hac periphrasi a reductione capellarꝝ & rore: uespertinū & matutinū ipſ significat quater sic quatuor ortus & occasus. ergo post quatriduum: hoc est. xxx. die Martii. ℣ Ianus erit adorādus: sacrificandū erit Iano. ℣ Cum quo: Iano. ℣ Erit mitis Cōcordia: adoranda. f. & illi est immolandum. ℣ Et Salus Romana: nā in æde Salutis pro salute populi erecta litādū. ℣ Et ara Pacis: ubi etiā peragenda eo die sacrificia. ℣ Luna regit mēses: pridie calē. Apri. hoc est ultimo die Martii: festū est Dianę: cui in Auētino sacrificat̄. Seruius enim Tullus sextus Rex Latinorꝝ populis persuasit uti exēplo eorꝝ: q Dianæ Ephesiæ ædem fecissent: & ipsi ædē Dianæ in Auētino ædificarent. Quo effecto bos quædā Sabino mīræ magnitudinis nata est: responsum datū ei populum summā imperii habiturum: cuius ciuis bouem illā immolasset: Sabinus bouē in Auentinum egit: & causam sacerdoti Romano exposuit. Ille callidus dixit: prius eum uiuo flumine manus abluere debere. Sabinus dū ad Tyberim descendit: sacerdos Romanus bouē immolauit. Ita imperium ciuibus: sibi gloriam facto, cōsilioq; quæsiuit &c. ℣ Luna regit mēses: de hoc a principio diximus: ꝙ menses a Luna computantur: & principia mensium illi sunt consecrata: cum eandem Iunonem & Lunam esse putarent. ℣ Huius quoque: mensis Martii. ℣ Finit tempora: nam ultimus dies est illi sacer. ℣ Luna: hoc est ipſa Diana. ℣ Est colenda iugo Auentino: in monte Auentino: ubi est illi templum a Romanis pariter & Sabinis erectum: est igitur eo die Dianæ sacrificandum.

Tēplū Lunę in monte Auentino

Finis Tertii Libri.

¶Aduerte in folio. 87. a tergo: ubi ē illud. NOTA. quia sic est legēdum: si Pli. xi. calen. Septēbris exoriri dicat. Tu autem sic accipias: Ouidiū intelligere de ortu uespertino: ꝙ oriatur cosmice post occasum Solis. & Pli. &c.

PRAEFATIO IN QVARTVM LIBRVM FASTORVM CVM DECLAMATIONE ORBITATIS MORTE FRATRVM. PAVLVS MARSVS PISCINAS PO. CL. GEORGIO CORNELIO .M. COR. EQVITIS. F. SALVTEM.

DEstinatum tibi Corneli opus maturãtem: & e medio cursu iam in portum ac celerãtem: Acerbissimæ calamitatis meæ nuntius, paulum ab instituto reuocauit: & huic honestissimo labori nostro moram: & miserabiles quoq; lachrymas adiecit. Namq; illud attuli: quod ad summam mihi infelicitatem deesse uidebatur. Quicquid enim reliqui nobis fortuna prius fecerat, ademit: ut ad extremam lugubremq; orbitatẽ redigeremur. Quam quidẽ miserrimam miseriarum omnium multi putauere. Præsertim cum & soboles: & propagandæ deinceps sobolis spes sublata sit: & fouendę quoq; in posterũ senectę. Quod si ea ætas a propinquis interdum contẽni soleat: Quid erit orbata liberis: & rebus quibuscunque charissimis: atque omni solamine: & adiumento destituta. Quam misera illa sit: omnes apertissime norunt. Quæ si ea ratione infelix dici poterit: cum in quo conquiescere possit: omnino careat. iure esse dicemus orbitatem infeliciſſimam: unde ea nobis miseria redundabit: sic & ego infelicissimus dici potero tot charissimis fratribus: tam numerosa Marsorum familia orbatus. Quatuordecim enim infelix: nam adhuc superstes: mater enixa filios: Decem sub ea ipsa ætate: quæ parentibus plurimum uoluptatis affert: dulci & iucunda pueritia fatum extinxit. Quatuor eramus reliqui. Tres hoc mihi quatriennium sustulit. Primum ex his Angelum quidem uocatum: biennio mihi natu maiorem. Ab incunabulis religioni minorum a matre destinatum: suapte natura mitem: pium atq; mansuetum: & qui me semper habuit longe sibi uita charioré. Iam grauem: omni morum laude: & uitæ sanctitate probatum: quatragesimo ætatis anno mors immatura confecit. Duos deinde funestissima hæc Italiæ bella rapuerunt. Alterum Antonium nomine: quatuor ante me annis natum: Hetruscũ ademit. alterum itidem ut superior: Angelum nuncupatum: quem ego ipse educaueram: & bonis moribus instituerat: & in quo spem omnem futuræ senectæ: si ad eam me numina euexerint: tuẽdæ collocaueram: & cui sociam nuper thalami deram: ut ex eo mihi esset illa sobolem paritura: O me miserum: O me infelicem: Latinum sustulit. Romanam enim militiam sequutus: in Tusculano in præsidiis erat: Iuuenis quidem: & corporis robore & animi fortitudine insignis. Dum pedes in turcum equitem: agrum populantem irruit: & a fronte congreditur: uulnerat insesto telo: & seminecem ex equo diicit. Alter eum a tergo & eques & turcus tacite adortus: nihil sibi inde causẽtem obtrũcat. Itaq; fortissimus ille iuuenis crudeli fato uitam exhalauit. Aberam ego miser nec aliquid rescire poteram. Nemo enim erat: qui tam luctuosam: grauissimam, acerbissimamq; calamitatem per literas ab urbe nunciaret. Compulsus tãdem meis literis: ut aliquid de fratre scriberet Cephalios meus rem omnem aperuit. Quo quidem accepto nuntio: quid acerbius: quid infelicius: qd calamitosum: & lugubre magis afferri potuisset? Hinc igitur ingenti: atq; incomparabili dolore concepto: & animi consternatione: & lachrymis sine fine profusis factum est ut inchoatũ tibi opus ad finem non deduxerimus. Nunc uero lachrymas & querelas minime repetens: nã ut de se poeta inquit: Non tibi sunt mœsta sacra canenda lyra. Ad intermissum modo laborem animum referemus: & prosequemur inceptũ. Sequebat. n. quartus liber: ubi ratio mẽsis Aprilis & festa recinunt: in quo qdem multa sunt: & tibi suauissime Corneli: & cæteris omnibus multũ uoluptatis: & utilitatis allatura.

ANT. FAN.

Quid si gnificat Venerẽ natã ex spuma maris

Aprilis

Aphron Aphrodite

Quare Matrõę sacrificabant Veneri

ANTONII FANEN. ET PAVLI MAR. IN QVARTVM PV. OVI. NASO. FASTORVM LIBRVM ENARRATIONES.

ANT. FAN.

ALma faue dixi geminorũ mater Amorũ. Non recte sensit Eratosthenes: q poemata ad mentẽ & intelligẽtiã indicãdam non censuit: perinde ac poetæ oẽs nõ docẽdi, sed oblectãdi gratia scripserint. Cũ cõtra sapientissimi uiri primũ q̃dã philosophiã poeticã esse dixerint, & Homeri poema nihil esse aliud q̃ studium sapientiæ. Vñ poetarũ figmenta non sunt semp accipiẽda simpliciter: sed altius ispiciẽda, q̃ qdaꝫ opinent: ut ecce quod ad hũc locũ attinet: igneũ semẽ e cælo cecidisse i mare poetæ finxerunt: & Venerẽ nataꝫ e spumis: quo nihil aliud significarũt q̃ ignẽ & aquaꝫ duplicem cãm esse nascẽdi: unde Aries calidus & humidus (ut dictũ est) inter signa zodiaci obtinuit pricipatũ: quẽ tñ multi calidũ esse atq; aridũ tradunt. Eam ob cãm maiores nr̃i Aprilẽ mensem quo nitẽt arua segetib⁹, prata herbis, arbores foliis, & ex cõiunctione ignis & humoris oia pcreant, Veneri dicauerũt. Eũq; mẽsem Fuluius, & Iunius Gracch⁹: teste Varrone: aliiq; nonnulli: quasi Aprilẽ noiatum existimarunt a spuma: quã græci Aphron uocant: unde Aphrodite Venus a Græcis dicit: quã nostri Cæligenã uocarũt: ut idẽ Varro auctor est: q̃uis Plutar. in Numa: Ideo Aprilẽ a Venere dixerint noiatũ: q; eo mẽse & Deæ sacrificãt: & ad calẽdas mulieres lauãt myrto coronatæ. Cingius aũt in libro quẽ de Fastis reliquit (ut scribit Macro.) ait imperite quosdam opinari antiquos hunc mẽsem a Venere noiasse: cũ nullus dies festus, nulliusq; sacrificiũ insigne Veneri p hũc mẽsem fuerit constitutũ: cui Cingio Varro cõsentit: affirmans Veneris nomẽ, ne sub regibus qdem apud Romanos, Latinũ uel Græcũ fuisse. ideoq; nõ potuisse Aprilẽ a Venere noiari: sed ab aperiẽdo dici magis putandũ: quasi Aperilem: q; uerna tẽperie arridẽte (ut ait Plutar.) plantaꝫ germina aperiant: cæteraq; quæ cõtinet terra. Sciẽdũ tñ nõ negare Valeriũ Flacchũ: teste Macro, postea cõstitutũ eẽ: ut hoc mẽse mr̃onæ Veneri sacrũ facerẽt: q̃ Dea & mas & fœmina putabat. Vñ legimus Aristophanẽ eã Aphroditon appellasse: q̃uis cut scribit Ser.) nõnulli dicãt non solũ Venerẽ: sed & alia numina utriusq; sexus participationẽ habere. Sunt q putãt Romulũ altiore prudẽtia ita prios ordinasse mẽses: ut cũ pcedẽs Marti esset dicatus Deo plerũq; hominũ necatori, secũdus Veneri dicaret: q̃ uim eius q̃si bñficia leniret: nã cũ i. xii. signis zodiaci primum signũ Aries Marti assignatus sit: sequẽs. i. Taurus Venerem accepit. Lege Macro. Dicit aũt Venus geminoꝝ Cupidinum mr̃: sed scripserũt qdã plures esse Veneres: pluresq; Cupidies: ut Cicero qui duas Veneres tradit, & tres Cupidies. Primũ ex Mercurio & Diana genitum. Secũdum ex Mercurio & secũda Venere. Tertiũ quẽ Anteron dicũt. Alii hãc Venerẽ: quã ex testibus Cæli & maris spuma genitã Aphroditem uocãt: geminoꝝ Cupidinũ mr̃em dicũt. ut Diua non miti generata põto: Quam uocãt matrem geminus Cupido. Hinc illud ẽ Sillii: Cũ sic suspirãs roseo Ven⁹ ore decoros Alloquit natos. Horꝝ alter uoluptatis ẽ: quẽ Dioges dicere solebat uacantiũ occupationẽ, alter pietatis. Ille enim turpis ẽ de quo ait Vir. i Buc. Nũc insanus amor duri me Martis i armis Tela iter media: atq; aduersos detiet hostes. Ille pi⁹ de quo i. i. Aen. Neq; n. prius cõsistere mẽtẽ Passus amor. Plato duplicẽ amorẽ eẽ dixit: Alterũ terrestrẽ atq; uulgarẽ. Alterꝝ cælestẽ: singularẽ: ac plane diuinũ: & hũc qdẽ esse oi studio ac diligẽtia expetẽdũ: illũ uitãdũ tanq̃ humano generi pnitiosũ. idẽq; hũc cælestẽ amorẽ fauorẽ ẽt uocat: sed sanctũ ac diuino quodã iu stictu pueniẽtẽ. Sagittaꝝ Cupidinis alterã iõ auratã fingi arbitramur: q; pulchritudo sæpissime amorẽ facit: uel q; auꝝ ẽ calidũ & humectũ: nã q; auro amor cõciliari soleat. ut Aurea nũc uere sũt sęcula plurim⁹ auro Venit honos: auro cõciliat amor. Licet ueꝝ sit ut ad id figmẽtũ attineat nõ putarim. Altera uero q̃ fugari amorẽ fabulant: iõ plũbũ hẽ mea sn̄ia: q; cõstat ad alligatis lũboꝝ & renũptibus plũbi laminis ob ei⁹ frigiditatẽ ipetus Veneris ihiberi: auctore Pli. Sane alma Venus ab alẽdo sic dr̃: ut Alma Ceres: alm⁹ ager. Alunt. n. p Venerẽ aialia hoc est ppagãt & seruãt spẽs: q̃uis pereãt idiuidua. Sed almus iterdũ & pulchꝝ significat: auctore Festo: quo nullũ epithetõ magis Venerẽ decet. Sciendũ placuisse qbusdam amores tres esse. Aliis qnq;. Aliis plures. Vñ illud est Propertii: Hos uetuit me numerare timor.

Cupidines tres

Amor duplex

Sagitta cupidinis aurata

Sagitta cupidinis plũbum habens

Almum

ALma faue dixi geminoꝝ mr̃ Amoꝝ. Rõnes huius mẽsis: quẽ nũc q̃rto loco numeramus:

PAV. MAR.

Quid significat Venerẽ natã ex spuma maris

Aprilis

Aphron Aphrodite

Quare Matrõe sacrificabant Veneri

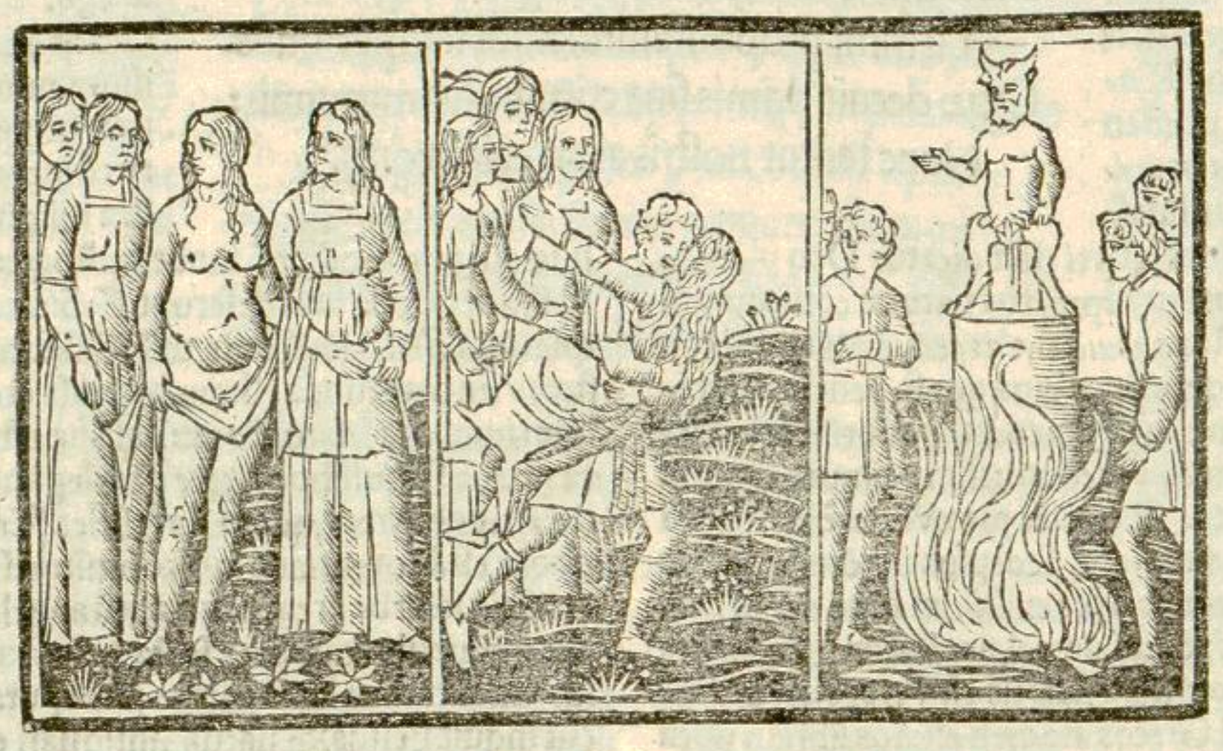

P. OVIDII NASONIS FASTORVM LIBER QVARTVS.

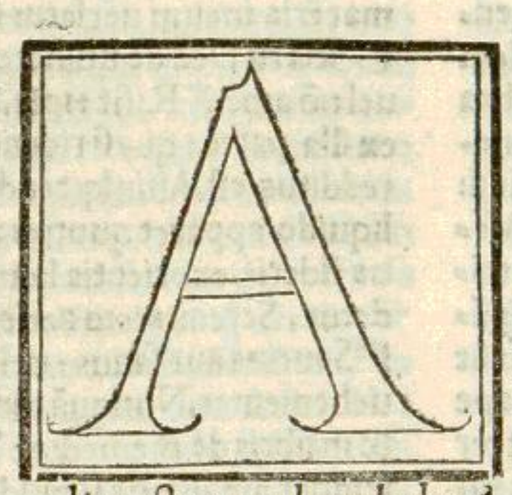

ALma faue dixi geminoꝝ mater Amoꝝ:
Ad uatẽ uultus rettulit illa suos.
Quid tibi ait mecum? certe modo festa canebas:
Num uetus in molli pectore uulnus habes?

cum secũdo loco a Romulo eẽt institutus:a Vectio Macrobiano mutuabimur. Secũdũ,inqt,mẽsem nominauit Aprilem:ut qdam putant cũ aspiratione:quasi Aphrilẽ: a spuma:quã græci αφρον uocant:unde orta Venus creditur. Et hanc Romuli asserũt fuisse rõnem: ut primum quidem mẽsem a patre suo Marte. Pm ab Aeneæ matre Venere noiaret: ut hic potissimũ anni principia seruarent:a quibus esset Romani nominis origo: cum hodie quoq; in sacris Martem patrem:Venerem genitricẽ uocemus. Alii putant Romulum:uel altiore prudentia:uel creti nominis prouidentia:ita primos ordinasse mẽses:ut precedens Marti esset dicatus. Deo plerunq; hominum necatori:ut Homerus naturæ conscius ait: αρες αρες βροτολοιμε μιαιφονε τειχεαλητα. Secundus Veneri dicaret:quæ ut in eius quasi beneficia leniret. Nam & in duodecim signis zodiaci:quorũ cũcta certorum numinũ domicilia creduntur:cum primum signum Aries Marti assignatus sit:sequẽs mox Venerẽ:id est Taurus accepit:& rursus regione Scorpius ita diuisus est:ut Deo esset utriq; cõmunis. Nec existimat rõne cęlesti carere ipsa diuisio:si quidẽ aculeio uel potẽtissimo telo:pars armata posterior:domicilio Martis est. Priorẽ uero partem:cui ξυλοσ apud Gręcos nomen est:nos libram uocamus:Venus accepit:quæ uelut iugo cõcordi iungit matrimonia:amicitiasq; componit. Sed Cingius in eo libro: quẽ de Fastis reliquit:ait imperite quoidã opinari Aprilem mensem antiquos a Venere dixisse:cum nullus dies festus:nullumq; sacrificium insigne Veneri p hunc mensem a maioribus institutũ sit:sed ne in carminibus qdem Saliorum:Veneris ulla,ut cæterorũ cælestiũ:laus celebratur. Cingio etiã Varro cõsentit:affirmans nomẽ Veneris:nec sub regibus quidem apud Romanos:uel Latinũ: uel Græcum fuisse. Et ideo non potuisse mensem a Venere nominari:sed cũ fere ante æquinoctiũ uernum triste sit cælum:& niuibus obductum:sed & mare nauigãtibus clausum. Terræ etiã ipsæ aut aqua:aut pruina:aut niuibus cõtegant. Eaq; omnia uerno:id est hoc mẽse aperiãtur. Arbores quoq;:nec minus cætera quæ cõtinet terra:aperire seu in germen incipiãt:ab his omnibus mensem Aprilẽ dici merito credẽdum est:quasi Aperilẽ:sicut apud Atheniẽses ανθεστηριον idẽ mensis uocat:ab eo q hoc tẽpore cuncta floresçant. Valerius autẽ Flaccus non negat hoc die postea cõstitutum:ut matronæ Veneri sacrum facerẽt. Plutarchus uero in uita Numæ:Aprilẽ inquit:quod Aphroditis idest Veneris habeat cognomentum. Quo mense & Deæ sacrificanti:& ad calendas mulieres myrto coronatæ lauãt. Quidã uero nõ ab Aphroditi Aprilem nominatũ dicũt:sed quẽadmodum simplex le nomen habet Aprilẽ mensem uocatũ:quoniã uerna tẽperie arridente:plantarũ aperiant germina &c. Sed hæc hactenus. Poeta Veneris mẽsem scripturus: Venerem inuocat primo uersu. Affuit deinde illa:& rogat an amet: cum eam uocet qd uelit. ☞ O mater alma:o Venus mater. ☞ Geminorq; Amorq; fauc:mihi festa canẽti. Alma Veneri adiungit. Virg. Alma parẽs confessa Deam. & Alma Venus Phrygii genuit Symoentis ad undam:ab alendo q oĩa alat:unde & Cice. Venerẽ dictam putat: q ad res omnes ueniat. ☞ Geminorq; Amorũ:hoc est ioci & cupidinis:quia ambo filii Veneris tradũtur. Hora.in primo Car. Siue tu mauis Erycina ridẽs:Quã uolat circũ locus & cupido. & Seneca in Tu. Diua nõ miti generata ponto:Q uã uocat matrem geminus Cupido:pro ioco & cupidine dictum. Alter enim est qui allicit:alter qui cõiũgit. ☞ Illa:Venus. ☞ Rettulit suos uultus ad uatem:uertit se ad me. ☞ Ait quid tibi mecum,i.est: cur me nunc uocas. ☞ Certe modo:paulo ante:hoc est heri. ☞ Canebas:cantãdo scribebas. ☞ Festa:dies festos. ☞ Num:an. ☞ Habes uetus uulnus: amoris scilicet. ☞ In molliũ lasciuo. ☞ Pectore:amas ne nunc: sicut prius amabas. ☞ Respondi:ego.

Quare Venus dicit a Græcis αφροδιτη

Aries Marti assignatus

Plutarchus de sacris Veneri dicatis mense Aprili

Scis Dea respondi de uulnere:risit:& aer
Protinus ex illa parte serenus erat.
Saucius,aut sanus,nunq; tua signa reliqui:
Tu mihi propositum:tu mihi semper onus.
Quæ decuit primis sine crimine lusimus annis:
Nunc teritur nostris area maior equis.

ANT. FAN. Myrtus Myrtea corona

Cluere unde Cluacia Venus

PAV. MAR.

Causa pro origine & rõne

ANT. FAN. ☾ Scis de uulnere:nosti Ouidium nunq; esse amoris expertem:qui uel sanus amare cõsueuit. ☞ Nunq; tua castra reliqui: tractũ a militibus:qui non modo nõ sunt transfugæ:sed & incolumes & sauci uexilla non deserunt. ☞ Sine crimine lusimus: ipse in.ii. Tristium:Crede mihi distãt mores a carmie nostro:Vita uerecunda est:musa iocosa mea. Quam sententiam imitatus Martialis ait:Lasciua est nobis pagina uita proba. Potuit hoc dicere ut relegatum se credere uideretur ob Artẽ,quam scripsisset. ☞ Area maior: Metaphora est. Florentinus iurisconsultus:Locum inquit sine ædificio in urbe aream:rure agrũ appellari. Varro Aream esse inquit ubi frumenta secta teruntur,& arescunt:a cuius similitudine loca in urbe pura puta areas dici: quæ (ut inquit Festus) q uacua sint:quasi exaruerint:& quicq; generare non possint id nomen acceperunt. Bene autem meminit auctor areæ in rebus sacris: quæ ad ædes Deorum esse consueuit. Vnde ait Vir. Aut ante ora Deũ pingues spatiatur ad aras. Sensus autem est:In grauiore materia meum uersatur ingenium.

Cõparatio ab equis terẽtibus in Area

PAV. MAR. ☾ Scis tu Dea de uulnere:tu ipsa Venus nosti an amem: uel nõ amẽ. ☞ Risit: ipsa. ☞ Et aer protinus erat serenus ex illa parte: quasi ridente illa aer ea ex parte serenus redditus est. Altiusq; tendit sententia q̃ uerba. nam hoc liquido apparet quoties aspectus Veneris: hoc est ipsius sideris exorientis lætus: hoc est purus & lucidus uidetur. Serenitatem aeris indicat: secus in turbibus. ☞ Saucius aut sanus: uel ardenter amauerim:uel nõ ita uehementer. Nunquã tamen penitus ab amore discessi. & in libris de Remedio: Sæpe tepent alii iuuenes: ego semper amaui: Et si quid faciam,nunc quoque quæris, amo. ☞ Saucius: hoc est cum uulnere. ☞ Aut sanus:sine uulnere. ☞ Nunquam reliqui tua signa:translatio a militia. Nunquã discessi a castris tuis:nam semper sub te militaui: nec discessi a signis: quia non uerti terga hostibus. ☞ Tu mihi propositum: de qua semper dicere proposueram. ☞ Tu mihi semper onus: qui sim in rebus tuis semper occupatus. Quidam legunt opus. ☞ Lusimus:ludẽdo scripsimus. ☞ Primis annis:i iuuẽta. ☞ Quæ decuit: quæ decorum fuit iuuenem scribere. ☞ Sine crimine:& hoc alio tendit:q̃ scribatur. Nam cum ab Augusto damnatus sit: uelata tamen uera causa ob Artem, quam scripserat. Nunc etiam ut se apud Germanicũ excusaret: dicit se ea scripsisse: quæ iuuenem decebat,& sine crimine:quasi dicat per quod dãnari non meruissem. & in Tristibus ad Aug. Nullum legisses crimen in Arte mea.& illud:prius tamen dictum:sed q illud adducit:In quæ meo nullũ carmine crimen erit. ☞ Nunc maior area teritur nostris equis:maior nunc mihi ad agendum materia sumpta est. Et est hoc in loco trãslatio a tritura frugum sumpta. nam ubi maior spicarum copia: ibi maiore area opus est: sic ipse maiorem materiam maioribus annis accepit,nam post iuuentam.

Excusatio Ouidii tacita de libro amandi

☾ Mea tempora

ANT. FAN. Myrtus Myrtea corona

¶ Mea tempora myrto Cõtigit: quia hæc arbuscula Veneris est: ut ait Plutarchus. Gaudet enim littoribus: teste Seruio: & apta est plurimis necessitatibus mulierum. Vnde imperatores (teste A. Gel.) corona myrtea utebantur: qui ouantes urbem introibant: quibusq; incruenta victoria obuenerat: cui facilitati aptam esse frondem Veneris crediderunt: q̃ nõ Martius, sed quasi Venereus quidaꝫ triumphus ouãtium foret: a quib⁹ corona myrtea oualis dicitur: auctore Festo. Introibant autem urbẽ ouantes: uel cum bella indicta nõ erant: uel cum sine sanguine confecta fuerãt. Ferunt Romanos, Sabinosq; cum propter raptas uirgines dimicare uoluissent: myrtea uerbena depositis armis pacem firmasse in loco, qui postea signa habuit Veneris Cluacinæ. Cluere enim antiqui pugnare dicebãt: teste Plinio: qui arborem myrtum ideo tunc electam dicit: quia cõiunctioni & myrto Venus præest. Huius arboris uirgæ gestatæ uiatori prodesse dicũtur in loco itinere impediti.

Cluere unde Cluacia Venus

PAV. MAR. ¶ Tempora cũ causis: hoc fuit nostri ꝓpositi: ut tempora scriberemus: cũ ortu & occasu signoꝝ. Venimus iam ad Aprilem tuũ o Venus mensem: faueas igitur tuo uati: tua nunc quoq; tempora canẽti. ☞ Cano: cantãdo scribo. ☞ Tempora: annum, menses, dies festos, & ꝓfestos, festa stata, & non stata. ☞ Cum causis: cũ rationibus: ut in principio quoq; diximus. Seu cũ originibus: hoc est cum fabulis: siue historiis: unde q̃d originem habuerit. Et quoniam cũ originibus dixerim: nescio qui interpretem fidelissimũ uirum piumq; & ab omni maledicẽtia penitus abhorrẽtem nupertime fuerint inuecti: quasi fuerit in eo uerbo maiestas naturæ læsa. Carpãt licet in puerilibus ludis, & in nomen meum passim allatrent: nõ tamẽ efficiẽt: ut ab instituto diuellar. Illud enim mihi tam a natura datum: q̃uitæ institutione seruatum: ne quem q̃ uerbis prouocent: ne maledicendo cuiuspiam aures offendam. Frustra quidẽ lacessunt: nõdum enim maledicere didici. Nec si quid fieri põt: sine ulla maledicentiæ nota respõdebo. Turpissimum enim esset duci cum quouis milite certamen. Sed hoc tãtum dicere liceat: quod apud Lucanum Cæsar uanam spẽ mortis honestæ Concipis: haud iquit iugulo se polluet isto Nostra Metello manus: dignum te Cæsaris ira Nullus honor faciet. Sed satis sit. Quãuis & illud Tragicum adduci queat: Domi lyciſſam Quid pauisse profuit: ut illa rostro Sanguinẽ hauriret truci: sed redeamus ad rẽ. ☞ Cum causis: cum originibus: seu cum rõnibus: ut ab initio diximus. Nam toto opere poeta cãm: aut ꝓ rõne: aut pro origine ponit. Et enim plerũq; refert: qua rõne quid fuerit institutum: & unde originẽ habuerit: ut in primo libro cum agit: cur Priapo mactet asellus: Causa pudẽda q̃dem, sed tamen apta Deo, refertq; unde asinorum imolatio habuerit originem. Et postea in Carmentalibus: Vnde petam causas horũ, moremq; sacrorũ: quo pacto intelligemus hoc in loco causas: pro meritione: an pro origine & rõne? Sed ne nimiũ imoretur: quia frequẽtes loci sunt huiusmodi: ubi cãm pro origine ponit: nam mox subiicit unde principium res ipsa habuerit. Et quia non credit: euoluamus dilucidiores locos in secũdo libro ubi de lupercalibus agit: Dicite Pierides sacrorũ quæ sit origo: Attigerit Latias unde petita domos: Quę sit origo dixit: & originem luperaliũ græcam refert: iam negari nõ potest. & in eisdem sacris: cum latinam originẽ referre uult inquit: Adde peregrinis causas mea musa latinas. Vides ne q̃ apertissime causas pro originib⁹ posuerit. Eodem enim tendit utrunq; nam cum primum precatur musas: ut dicant originem & græca relata est. Postea precatur ut latina causa referatur: quis est tam pertinax: qui pro origine dictuꝫ neget: cum originem sacrorũ apertissime referat quod creberrimum est apud poetam: cũ causam aut pro origine: aut pro ratione ponit. Quod ut constet cum cãm non ponit: ponit originẽ, ut in Palilibus: Expositus mos est: moris mihi restat origo, & i Storalibus: Dic Dea respondi ludorum que sit origo. In Lemuralibus: Dicta sit unde dies quæ nominis extat origo: Me fugit ex aliquo est inueniẽda Deo. Originem hoc in loco dicit. Sed q̃d ꝓsequit ut uideamus qua rõne positum: Pleade Natemone uirga uenerãde potẽti Sæpe tibi stygii regia uila Iouis. Venit adoratus Caduci fer alpice causaꝫ Nominis ex ipso est cognita causa Deo. Quis negat causam pro origine positã: cum prius dicat: Quæ nois erat origo: & postea subdit: ipso Deo cognitã esse causaꝫ: & refert unde originẽ habuerint Lemuraliꝫ. & in principio sexti: Hic quoq; mẽsis habet dubias in nomine causas. Et post: Hic ego quęrebam cœpti quæ mensis origo Esset: & in cura nominis huius erã. causas & originẽ indifferẽter dicit. & postea: At decus omne mihi contingit origine mensis. Constat igitur tandẽ ex poeta ipso causam pro origine poni. His argumẽtis cum referat rerum, de q̃bus agit, originem: & cũ interdum ubi cãm nõ ponit, originẽ ponit. Vel cum conuertat: ut cãm pro origine, & originẽ pro causa ponat. Arguamus nunc a diffinitiõe uocabuli. Fabius Victorinus sic diffinit: Causa est animi impulsus ad aliquid agendum. Quicquid enim fit ex aliquo animi ipulsu fit. Et quoniã ita forte arguitur: Romulus causa fuit cõdendæ urbis: propter ipsius animi ipulsum: nõ tamẽ fuit origo. nã hæc refertur ad principiũ ipsius ædificationis: cum essent oĩa quę ad rem facerent parata. Euoluatis Ciceronẽ inuenietis duplicem causam: ipulsiuã & ratiocinatiuã. Impulsiua est in ipso prĩo motu. Ratiocinatiua est in rõne & consilio. Primo enim loco est animi ipulsus: deinde est ipsa ratiocinatio. A prima q̃dem origine pẽdẽs. Et ipse ipulsus est origo rei. Frustra. n. adhiberet ratio: immo adhiberi non põt: nisi fit ille animi ipulsus: nam ut ab initio diximus: ex causa est ipsa rõ: quæ quidem est rerũ gerendarũ ordo ex causa uenientium. ut q̃d quo loco faciasꝫ ac dicas, intelligas. Rõ sine causa esse non põt: causa uero sine rõne põt. Hoc idẽ Fabius inquit. Sed iam pueris notum esse arbitror: impulsum illũ animi originẽ esse rerum agẽdarum. Sed q̃ multis persuasum est contrariũ: & adeo tenellis mẽtibus infixum: ut auelli nõ possit si nobis nõ creditur, non Fabio, non poetæ nostro, non rationibus: credatur tandem Aristoteli, & Ciceroni. Aristoteles enim ostendit causam esse negociorũ originem. Cice. in lib. de natura Deo. Causam hoc est principium inquit. Quod si hi errant: cum his errare malo: q̃ cum cæteris recte sentire. Arbitror etiam dicturos eos Aristotelem & Ciceronẽ errasse. Sed iam finis sit. Neq; uolebam tam longe progredi: Deus enim testis est: me nõ fuisse maledictis respõsurũ: sed q̃ locus exigebat: ut de causis agerẽ: uolui ostẽdere: ut oportuit cuꝫ

Tempora cum causis annalibus eruta priscis,
Lapsaq; sub terras, ortaq; signa cano.
Venimus ad quartũ, quo tu celeberrima, mẽsem:
Et uatem, & mensem, scis Venus esse tuos.
Mota Cytherea est: leuiter mea tempora myrto
Contigit: & cœptum perfice dixit opus.
Sensimus: & causæ subito patuere dierum:
Dum licet: & spirant flamina: nauis eat.
Si qua tamen pars te de Fastis tangere debet

Causa pro origine & rõne

Inuocatio ad musas

Quare Romulus fuit causa cõdendæ urbis

De origine urbis Romæ ſm Aristotelẽ & Ciceronẽ

cauſis:hoc eſt cū originibus recte dictum:nō ut quēq; carperē:ſed ut mea dicta defenderē. Sed proſequemur iter inſtitutū. ¶ Eruta ānalibus priſcis:quæ ego magna cura & diligētia ex uetery ānalibus excerpſi. ¶ Et cano ſigna lapſa ſub terras & orta:ortū & occaſū ſignoꝝ:ut ab initio dictū eſt. ¶ Venimus ad quartū mēlem:ad Aprilem:q quartū āni locum obtinet.

Cæſar:in Aprili quod tuearis,habes.
Hic ad te magna deſcendit origine menſis:
Et fit adoptiua nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades,cum longum ſcriberet annum:
Vidit:& auctores rettulit ille ſuos.
Vtq; fero Marti primam dedit ordine ſortem:
Quod ſibi naſcenti proxima cauſa fuit:
Sic Venerem gradibus multis in gente receptam
Alterius uoluit menſis habere locum.
Principiumq; ſui generis,reuolutaq; quærens
Sæcula,cognatos uenit ad uſq; Deos.
Dardanon Electra quis neſcit Atlantide natum?
Scilicet Electram concubuiſſe Ioui?

¶ Quo:mēle. ¶ Tu celeberrima:cultiſſima & celebratiſſima es. ¶ Et tu Venus ſcis uatē:me ipſum q cano tpa. ¶ Et mēlem eſſe tuos:nā & ego tui iuris ſum:& menſis tibi dicat?:& a tuo noie nūcupatus.faueas ergo dū ea canimus:q̄ ad te ipſam pertinēt. ¶ Mota Cytherea:Venus mota eſt uerbis meis. ¶ Cōtigit leuiter mea tēpora myrto: ut ſpiraret mihi mentē quā petierē ea q̄ cupiebā.Myrtus.n.Veneri ſacra.de ea paulo iferi?. ¶ Et dixit pfice cœptū opus: qđ incepiſti ꝓſequere,& pfice. ¶ Sēſimus:cōtigere.ſ.illa tēpora & mētē inſpiraſſe. ¶ Et cauſæ dieꝝ:origines & mēſis Aprilis,& feſtoꝝ ipſius mēſis. ¶ Subito patuere:fauētē iā numine. ¶ Dū licet:ſcribere.ſ.hæc. ¶ Et ſpirāt flamina:dū flant ſecūdi uenti. ¶ Eat nauis:nauigemus ꝑ trāſlationē a nautis:qui ſecūdo uēto utunt:hoc dicit:Nūc cum Venus ipſa faueat,ꝓſequemur incœptū. ¶ Si qua tamē pars te:o Germanice:ſi qđ eſt in Faſtoꝝ:quod ad te pertineat:præcipuus ē hic mēſis:qm̄ Veneri dicatus ē:a qua qdem ꝓgenita eſt Iulea domus: in quā tu adoptatus es. Domeſticus hic ergo uobis mēſis:cum Iulioꝝ progenitricis ſit. ¶ Tamen o Cæſar:Germanice, ¶ Si qua pars de Faſtis:de Faſtorum libris & mēſibus ipſis. ¶ Debet te tangere:te mouere:quod ad te pertineat.

Aprilis eſt mēſis gētis Iuliæ

ANT. FAN. ¶ In Aprili qđ tuearis habes:quoniā hic menſis a Venere nomē accepit:a qua Cæſares deſcēderūt.Vnde auctor ſubiūgit. ¶ Et fit adoptiua nobilitate tuus:nā Iulius Cæſar a Venere ꝑ Iuliū Aeneæ filiū originē ducens adoptauit Auguſtū:Auguſtus Tiberiū Neronē: Tiberius Germanicū:cui Naſo(ut diximus)hoc opus īſcripſit. Vīi nos lampridē apertiētes amico cuidā noſtro qd de inſcriptiōe huius operis ſentiremus:poſt multa illud ſcripſim?:Noluit immerito Faſtos ſcripſiſſe Neroni:Natus habet tituli præmia qui meruit. ¶ Pater Iliades:Romulus Iliæ filius. ¶ Longū cū ſcriberet annū:Lunaris cōparatione lōgū dicit:nā breuis eſt:ſi Solſtitiali cōpareť:qui.xii,menſibus cōſtat. ¶ Auctores rettulit ille ſuos:Martē & Venerē ut Hæc generis princeps ipſius ille pater. ¶ Q đ ſibi naſcēti ꝓxima cā fuit:qa Mars Romulo pater fuit: eū cām ꝓximā uocat.Nā Venus Romuli mater dī:ſed alia rōne: multis uidelicet gradib? interiectis.Quidā legūt naſcēdi. ¶ Cognatos Deos:ſouē ac Venerē.Hāc Aeneæ parentē: illū Dardani. ¶ Dardanon Electra qs neſcit Atlātide natū?Vir.in.viii.Aene.Dardanus Iliacq primus pī urbis,& auctor Electra:ut Graii phibēt Atlātide cretus Aduehit Teucros:Electrā maxim? Atlas Edidit ærhereos humero q ſuſtinet orbes.Scire aūt debemus tres fuiſſe Atlantes:ut inqt Serui?.Vnū regē Arcadiæ:q pī eſt Maiæ.Aliū Maurū,q maxim? dī.Tertiū Italū prem Electræ:ex qua & Ioue natus ē Dardan?:q Dardanū cōdidit:ut Homer. ſcribit in.xx.Iliados.Licet qdā Dardanū non ex Ioue:ſed ex Coryto rege Thuſciæ natū dicāt:q Electrā uxorē habuit.Ex ea & Ioue Iaſiū quoq; genitū tradūt:ut Hic Dardan? ortus Iaſiuſq; pī.Referť iane hoc loco Romani ſanguinis nobilitas a Dardano Iouis Cretenſis filio ad Romulū.Q đ Ouid.facit nō ſolū ut oſtendat quare Aprilis a Venere nomē acceperit:ſed Cæſaribus blādiať:qb? placere ſtudet.Ferūt Dardanū Coryto ulta functo: a quo oppidū Thuſciç Corytí nomē accepit:cuꝰ de regno ab Iaſio diſſentiret:eo interfecto ſe in Samothraciam:poſteaq; in Phrygiā cōtuliſſe. Sed de his uaria leguńt:qa (ut inqt Virgilius)fama eſt obſcurior annis.

Dardanus Coryti rex Iaſius Coryti oppidū

Quare Venus dicitur mť Romuli

Atlantes tres

¶ Habes quod tuearis:qđ in tuo iure defendas. ¶ In Aprili:ī hoc mēſe. ¶ Hic mēſis deſcēdit ad te ipſum magna origine:magnis cauſis: ſeu rerū principiis.Nam illi numini dicatus ē:a quo Cæſareuꝰ genus originē ducit. ¶ Et fit tuus:tui iuris:aut tibi domeſticus.Adoptiua nobilitate:ea nobilitate Iulea.in quā tu adoptatus es.Iulius enim Cæſar ex Iulio Aſcanii filio ꝓgenitus eſt.Is Octauiuꝰ adoptauit in filiū:Octauius Tiberiū ea lege:ut ipſe Germanicū fratris filiū adoptaret:ſic ꝑ adoptionē a Venere quoq; originē ducit. ¶ Hoc pater Iliades:Romulus quoq; cū uideret ſe a Venere ꝓgenitum:& patrē habuiſſe Martē.iūgit mēſes ipſos.nā primo loco mēſem a ſe ipſo Marti,Secūdo Veneri dicatū numerauit. ¶ Pater Iliades: Romulus Iliæ filius & urbis cōditor. ¶ Vidit hoc,ſ.ſe eē a Venere ꝓgenitum. ¶ Cū ſcriberet:cōſtitueret. ¶ Annū longū:annū ciuilem:quem decē mēſium numerauit.Lōgum ad differētiaꝰ āni Lunaris. ¶ Et rettulit ille ſuos auctores:Venerē,unde eſſet ſui generis origo:& Martem, quo natus erat. ¶ Et ut dedit primam ſortē ordine fero Marti:ut primū locū anni a ſe cōſtituti Marti aſſignauit. ¶ Q đ fuit ꝓxima cā ſibi naſcēti:qđ ipſius fuerit auctor & origo ꝓpiquior.Nā pater,q eum genuit. ¶ Sic uoluit Venerē receptā in gente:in familia.Quidā legūt repertā. ¶ Multis gradibus:lōga ꝑ gradus cognatiōe.nā ꝑ ſucceſſionis ordines ab Aenea ad Iliā matrē. ¶ Habere locū alterius menſis:ſecūdi:ut ſecūdi anni locum obtineret ipſa Venus. ¶ Et quęrēs : inquirens ipſe Romulus. ¶ Principium ſui generis:unde originē habuiſſet. ¶ Et ſæcula reuoluta:ætates iam exactas,& reuolutas longa annorū ſerie. ¶ Venit uſq; ad cognatos Deos:ideſt uſq; ad Iouem & Venerē.Nā alter auctor Troiani generis:altera Aeneæ mater:a quo ipſe ꝓgenitus eſt. ¶ Dardanō Electra: explicat nūc poeta Romani generis uetuſtatem.Ipſamq; genealogiam a Dardano Iouis filio : uſq; ad Romulum ipſum.Quæ quidem generationis ſeries a multis:uariiſq; ſcriptoribus explicata a nobis ex fideliſſimis hiſtoriographis:tam græcis q̄ latinis excerpta.Inque breue cōpēdiolum ſuperioribus annis:natali qdem Romano redacta eſt.Expoſita quoad fieri potuit breuiſſime re ipſa ab ultima Troianoꝝ origine: uſq; ad ſummū Romanæ urbis īperiū.Quod cū locus exigere uideaťut ipſa quoq; ſeries nunc exponēda ſit.Non abre uiſum eſt ea,quæ ad Romuleum genus pertinent: ab initio ad Romulū his noſtris quoq; Cōmētariolis īſererе:ut nō carmine uera nunc hiſtoria cognoſcatur. Sic enim exorſi ſumus.

PAV. MAR.

Annus dicit ſolaris ad differentiā anni lunaris

¶ Roma

ROma Genethliacã tibi nũc libatur ad aram.
Candida lux orta eſt:qua primũ facta parẽti
Fundamẽta tibi:totum paſſura per orbem
Brachia:ſidereo caput admotura tonanti.
Quo maius nihil eſt:tua te ſi gloria tangit,
Et decus antiquum:faueas pulcherrima uati
Roma tuo:& prima referentem ab origine rerum.
Fas ſit in auguſtos deducere carmina faſces
Fabula uana procul tantis modo rebus adeſto:
Vera canam:Arcadicos Atlas ſeruabat honores
Cum furit Electræ magno dycteus amore
Iuppiter:hancque grauem:& geminata prole parentem
Reddidit:Iaſius pater hinc:& Dardanus orti.
Alter agit primo uitam ſine coniugis uſu.
Accipit at Chryſem magno Pallante creatam
Dardanus uxorem:proles Idæus ab illa
Naſcitur:& Dymas ſubiit poſtremus honori
Arcadico:cedit pater hinc:& filius alter:
Iaſiuſque ſimul:magna iam claſſe parata
Armiferam in Thracem deuentum:& celſa tenetur
Inſula:Mercurio genitus:Samothracia nomen
Cui dedit:at Cererem ſibi dum concumbere tentat:
Occidit Iaſius rutilo confoſſus abigne.
Protinus in Phrygiam penetrauit Dardanus oram.
Heleumque ſinum tenuit:conſcendit in altos
Idæus Phrygiæ montes:Idæa uocauit.
Nomine deque ſuo iuga celſa:atque Orgia Bacchi
Inſtituit Phrygios:tum cum frenaret alumnos
Scamandri ſoboles:Idææque unica nymphæ
Teucrus:Cecropio quãuis referatur ab antro
Aduenisſe:ſuo populos de nomine Teucros
Ex illo dixiſſe ferunt.cui nulla uirilis
Progenies:tantum patrios Bathea penates
Nympha colit:Chryſe extincta tibi Dardane iungit
Connubio pater hanc:pariterque recepit auiti
In partem regni:& Teucro ſubeunte ſupremi
Fata rogi:Phrygia ſolus dominaris in omni.
Natus Erichthonius:quo fortunatior alter
Non fuit:ille auri:atque equitum:& ditiſſimus agri.
Atque huic Calliore Scamandri filia nupta.
Natus ab his Tros eſt:hinc magnæ nomina Troiæ:
Ex Troe:& ſobole Eumedis Callanide nati
Ilus & Aſſaracus:Ganymedis & inclyta forma.
Incoluit campos Ilus:hinc Ilion altum:
Quod male ſeruauit periurus filius Ili
Laomedon:Priamus de Laomedonte creatus:
Et matutinum raptus Titonus in ortum.
Ingentem Priamus cum fratribus Hectora gignit.
At ſacer Aſſaracus Clytodore coniuge felix
Fit pater:atque Capim genuit:cui Naide iuncta
Naſcitur Anchiſes.Venus huic Simoentis ad undas
Aeneam peperit:Priami cui nupta Creuſa eſt.
Natus & Euryleon:generis ſpes maxima dictus:
Inque fuga Aſcanius.nam Troia ardente ſupremum:
Et Priami genere extincto.miſerabile magno
Collapſo imperio æternum penetralibus ignem:
Magnorumque Deum ſacra,Troianoſque penates
Suſtulit Aeneas:& cum genitore petiuit
Aerios montes:cui formidantia luſtrum
Rurſus bis geminum conſumet agmina bello
Omnia Graiorum:tribuere abſcedere tuto
Quocunque ire uelit:fato iam coniuge rapta:
E patria illachrymans,comites, natumque, patremque
Secum agit:& ſtructis iam puppibus æquora uerrens
Thraces adit primum Troiæ e regione iacentis.
Hic hyemem q̃ longa fuit,q̃ mœſta peregit:
Mœniaque hic poſuit:poſitoris habentia nomen.
Quique ſuperfuerant bello:qui credere tutæ
Se potuere fugæ:dux manſuetiſſimus omnes
Suſcipit:inde pius Thracenſi littore ſoluit.
Vere nouo profugæ ſulcant Aegęa carinæ
Aequora:& Ionias curſu tranatur ad undas,
Et tamen Aeneas Siculis appellitur oris.
Dumque urbes Elymi condunt.hic altera luctu
Aſpera ceſſit hyems:ſicula tumulatur harena
Anchiſes genitor:ſoluuntur iuſta parenti.
Inde ubi ueliuoli ſubſederat ardua ponti
Vnda:uocant auræ ſpirantes Solis ab ortu
Carbala:Tyrrhenas agitur properata per undas
Claſſis:ab Aenea mox in Laurentia uentum eſt.
Tunc Aboriginibus parentia littora:magni
Tybridis ora ſubit:cui tunc erat Albula nomen.
Rex Aboriginibus reddebat iura Latinus
Iam ſenior:dulci populos in pace regebat.
Vnica cui ſoboles tantum Lauinia uirgo.
Hunc toties placidæ monuere inſomnia noctis
Suſcipere externum:qui claſſem appelleret oris
Auſoniis:magnum imperium:magna inde futuram
Progeniem:toti quæ poſt dominabitur orbi.
At pater Aeneas fatalia ſigna ſequutus
Aduenisſe fugæ finem:certo omine ſentit.
Condendæque ſus prægnans indicat urbis
Parua quidem primo deſignat mœnia ſulco.
Nec mora turbatis rerum nouitate Latinis
Venit in alloquium regis:mox fœdera iungunt:
Et datur Aeneæ dulcis Lauinia coniux.
Et ſimul e Phrygiis multi accepere Latinas.
Hinc omnes uno Latii cognomine dicti
Compoſitam uocat Aeneas a coniugis urbem
Nomine:& e Phrygiis quos ſecum adduxerat oris
Imperitat ſolis primo pater inclytus anno.
Cum tamen a Rutulis Latii premerentur:& ipſe
Afforet auxilio regi:caderetq; Latinus:
Atq; hoſtis pugna Turnus raperetur eadem:
Imperium accipit ſoceri:tutatur:& auget.
Et quartum regno iam tandem exegerat annum:
Cum cadit:aut bello raptus,fluctus ue Numici.
Quæſitumq; diu nulla tellure cadauer
Inuentum:inq; Deos tranſlatum credidit omnis
Auſonia:huic pubes poſuit Lauinia templum:
Atq; hoc candenti ſcripſere in marmore carmen.
Terreſtris,Diuiq; patris,fluctuſq; Numici
Numine perpetuo qui flumina ſancta gubernat.
Aſcanius Latiæ ſuſcepit pondera molis.
Hunc quoq; Tyrrhenis urget Mezentius armis:
Victa tamen Latio ceſſerunt robora Marti
Tyrrhena:extincto crudeli funere Lauſo.
Hinc memor Aſcanius repetens mandata parentis
Egregii:ſimul & ſeruanda oracula diuum
Sępe animo uoluens:celſis in collibus Albam
Condidit:& Latiæ dicta eſt ea regia genti.
Et iam tres ſeptem luſtris adiecerat annos
A patris interitu:quo regnum acceperat ingens.
Cum ruit in funus generoſa prole relicta,
Imperium natu maior depoſcit Iulus.
Venit Iuleum genus unde:decuſq; ſuperbum
Militiæ:atq; omnis Romanæ gloria gentis.
Parte alia petit Aenea generatus auitum
Filius in regnum recepi:quem mater in altis
Ediderat ſiluis:nam cum Lauinia rapto
Coniuge:iamq; grauis:priuignum mœſta timeret.
Ceſſerat in ſiluas:natumq; enixa:fideles

Pastores inter patrios in saltibus altis
Educat:& puero tribuit sua nomina casus.
Quoq; ubi compertum est:iussu reuocātur in urbem
Alcanii:& paulo post hæc regina supremos
Versa est in cineres:& Tros sua fata sequutus.
Ergo ambo certant Latiis succedere regnis.
Hinc patruus:hinc ipse Deo dilectus Iulus.
Hoc tum certamen prudens:litemq; diremit
Tali iudicio populus:succedat honori
Sacrorum:rebusq; Deum fugatur Iulus.
Et quoniam Silui regnum hoc dotale parentis
Siluius accipiat:factum hoc cognomen ab illo:
Regibus Albanis data sunt:sequiturq; parentem
Siluius Aeneas:cuius post fata Latinus
Regnum adiit:patri clarus subit Alba Latino:
Atq; Albæ Calpetus:solium Capis inde paternum
Occupat:hinc patrio succedis Calpete regno.
Tum Tyberinus adest:pugna qui cæsus:& amne
Raptus ab Hetrusco:primo miserabilis æuo:
Nomen aquæ tribuit:post hunc Agrippa gubernat
Res Italas:tanto Diuum contemptor honori
Succedit:superos imitans Palladius ignes
Impius:& ingenti cupiens pro nomine haberi:
Et terrere homines:superi Iouis igne crematur.
Absorptusq; lacu est omnis unda:obruit ædes
Regis:Auentinum proceres in regna uocarunt.
Romano dedit hic moriens sua nomina colli.
Filius inde Procas rebus successit auitis:
Hocq; satus Numitor:& tu crudelis Amuli:
Extincto q; Proca subiit contentio regni.
Et data conditio est uter imperet:alter habeto
Troianas & opes:& quantuncunq; relictum est
Valorum:suluiq; auri:argentiq; talenta.
Accipit imperium Numitor:fit ditior alter.
Mœnibus ille potens:at ille potentior auro.
Et regnis inhians:ingentia robora fortem
Militiam parat:& celsam mox occupat arcem:
Imperiumq; pio fratri uiolentus ademit:
Dat tamen unde queat tenuem deducere uitam.
Inq; per insidias truncat Numitore creatum
Egestum in siluis:quo fratri nulla uirilis
Sit soboles:tantum seruabat filia sedes
Siluia:& hanc Vestæ curanda in sacra relegat.
Hæc quoq; siue proco:genioue:aut numine Diuum:
Aut ipse insignis pressisset Amulius armis
Sacra lauaturas dum mane incedit ad undas:
Et uiridi consedit humo:correptaq; somno
Fit grauida:obscura tegitur calligine tellus:
Solq; fidem fecit rutilo mutatus amictu
Concepisse Deo:sed quo conceperat orbi
Incertum est:redit illa domum iam languida uirgo:
Remq; aperit matri:uelantur crimina:morbus
Fit causa:in templum cur non eat illa pudicum.
Mens tamen interea sæui seu conscia regis:
Seu suspecta doli:metuens:curare medentes
Illam adhibet:genitrix arcet:morbumque uirili
Non ait hunc sexu prodendum:turgidus ira
Vxorem mittit custodem:atq; illa tyranno
Mox scelus omne refert:furit ille insanior Euris:
Cum rapere ingenti maria omnia turbine tentant.
Et cæsurus erat prægnantis uiscera ferro:
Hinc instat Numitor:hinc Antho filia regis.
Inq; Deos referunt crimen sæuissimus iram
Distulit in decimę redeuntia cornua Lunæ.
Siluia fit genitrix.heu prolem enixa gemellam:
Et uirgis cæd: uirgo miseranda iubetur:
Defodierque solo:pœna hæc Vestalibus ipsis:
Quæ uetitum patiantur opus:miserabilis Antho
Ante patrem supplex tumidum procumbit:& orat:
Orat opem miseræ:& precibus seruata sororis
Dicitur:at geminos deferri ad Tybridis amnem:
Immergique iubet fluuio.mandata ministri
Inuiti peragunt:tantum scelus unda refugit:
Et pueri in sicca miseri uersantur harena.
Quid nisi pro miseris poterant uagire querelis.
Vagitus enixa tamen lupa sensit:ad undas
Sedatura sitim progressa accurrit:& illos
Deposita feritate uidet:miserata iacentis
Eripit e cœno:dehinc ubera plena gemellis
Admouet:o superi quanta est clementia cæli.
Qui positurus erat populis ingentia magnis
Mœnia:perpetuos terræ latura triumphos.
Pascitur infelix infantia lacte ferino:
Atque auis expositis suggessit Martia Picus
Sæpe cibos:non hoc uatum:non fabula uulgi:
Sed fatale quidem:quos sors in magna uocabat
Imperia:hos casus:& mille pericula rerum
Parca subire dedit.tot per discrimina passum
Quid repetam Astyagis muliebri e stirpe nepotem?
Nutritum quoque lacte canum:miserantius inter
Pastores quanto post imperitauerit orbi.
Gorgonis indigno coitu cui filia natum
Edidit:exponi iussit sua uiscera siluis.
Lac illi tribuisse feras uisum:inde relatus
Inq; iter angustum iactus:qua armenta redibant:
Vt miserum obruerent:etiam hæc alimenta dederunt.
Obiicitur canibus ieiunis:hi quoq; pascunt.
Vbera dantq; sues:& demum immergitur undis
Oceani:summaq; infans leuis innatat unda.
Seruaturq; Deum manifesto numine:littus
Excipit:exceptum pauit quoq; cerua iacentem:
Et tandem ad magni sublatus culmina regni,
Factaue quid referam Mosis crudelia nostri.
Electum Pharios gemuit quem mœsta fluento
Mater:& hic domini seruatus munere cæli
Esset:ut ille Dei populo qui mœnia sancto
Poneret:& uera sub religione foueret.
Numina sic miseros seruarunt alta gemellos:
Esset ut ille Deis magnam qui conderet urbem:
Ergo hæc e celso miracula monte uidentes
Pastores stupere omnes:pecorisq; magister
Albani:magnisq; feram clamoribus urgent.
Illa quidem fienti similis post oscula gressu
Discedens lento:sese in nemora alta recepit.
Conuenere duces ouium:mirantur:opemq;
Ferre parant:una primum tellure leuantur.
Suscipit hinc illos Euandri Faustulus Arcas
Gente satus:secumq; refert:& tradit alendos
Vxori:clarum cui tunc Laurentia nomen.
Educat hæc:crescunt cælesti semine nati:
Iam pueri:iam tum iuuenes:iam pectora forti.
Non his cura greges:armentaue pascere:non hos
Pastorum cultus:& fistula pacta iuuabat:
Sed studium ludis primum exercere iuuentam:
Aut iaculo:aut nuda corpus laßare palæstra:
Et sophiæ Gabiis ambo incubuere Pelasgæ.
Faustuleas tutantur opes:cædunq;:fugantq;
Latrones:& cura fuit cui uiuere rapto.
Et iam bis nouies Cancer gestauerat axes
Soliferos:toties tulerat Capricornus eosdem.
Cum tegerent teneras prima lanugine malas:
Inter pastores orta est contentio sæpe

Montis

Pallãtia septa

Montis Auentini:& Pallantia septa tuentes.
Sæpe duo fratres Pallantia septa tuentur:
Et sub Auentino pulsant Numitoris ouile.
Res domino delata suo:regiq; superbo.
Mittitur infestus iuuenes qui comprimat hostis.
Lucebatq; dies:magni quo festa Lycæi
Panos erant:castoq; Deum dum indulget honori
Romulus:insidiis capitur germanus ab hoste.
Ad regem trahitur manibus post terga reuinctis.
Plectendum accepit Numitor:mox indole motus
Obstupuit:tacitum iuuene in penetralia ducto:
Quo genitus rogitat:pastoris sanguine cretum
Sese ait:ecce subit tectum Latinus alumno
Pastor opem:tutas aperit Numitoris in aures
Fata gemellorum:remq; omnem ex ordine pandit.
Romulus interea turbam collegerat omnem
Pastorum:secumq; Albana in mœnia ducit.
Sub ærio insignes clypeo:sudibusq; præustis.
Inferiore urbis subierunt parte:ruuntq;,
Consulto Numitore tamen,sub tecta tyranni:
Et regem obtruncant:& Celsa Romulus arce
Vi potitur:prolesq; omnis deletur Amuli.

¶ Hactenus iuuet hæc de Romulo dixisse:quoniam eo natali nos longius progressi sumus ad Augusti tempora: referemus tamen suo loco,quæ ad conditam urbem pertinent.Sed redeamus ad poetam: & ex eo genealogiã ipsam exponamus.☞ Quis nescit:quasi omnes sciãt. ☞ Dardanon natum Electra Atlantide:Dardanum filiuꝫ fuisse Electræ Atlantis filię & Iouis.☞ Scilicet:certe. ☞ Quis nescit Electram cõcubuisse: pro succubuisse. ☞ Ioui:hoc ab historicis refertur: ex Ioue Cretensi & Electra Atlantis filia natos fuisse Dardanum:& Iasiuꝫ.

ANT. FAN. Erichthonius

¶ Huius Erichthonius:hic Dardani filius mortalium omnium ditissimus fuit: teste Homero:qui habuisse dicitur tria equarum millia: quæ pullos nutriebant.Nõ est autem hic Erichthonius: quem serpentinis pedibus fuisse fabulantur terræ ac Litis filium: de quo Ouidius alibi: Pallade conspecta natuꝫ de crimine uirgo Sustulerit quare quæret Erichthonium.Hunc fabulosum idem poeta sine matre creatum scribit.Dardanus autem Erichthonium suum dicitur e

Tros

Teucri filia genuisse.☞ Tros est generatus ab illo:hic est Ili,Assaraci,& Ganymedis pater:quem Erichthonius genuit ex Calliore.Ab eo Troia dicta est:quã ante a Dardano Dardaniam:a Teucro Teuciam dixerunt.Cæterum ab Ilo eius filio Ilium nomen accepit. ☞ Assaracusq; Capyn:

Capys

Capys ex Assaraco & Clytodore genitus, Anchisen genuit.☞ Non dedignata est:immortalis Dea: ut mater Aeneæ fieret non aspernata est mortalis Anchisæ cõiugium.ut Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo. ☞ Venimus ad felix aliquando nomen Iuli:hic(ut Dionysio placet)in fuga Ascanius appellatus est:ante Euryleon.Sed Cephalon scriptor uetustissimus(ut idem inqt)

Eury- leon

memoriæ prodidit quatuor Aeneæ fuisse filios:Ascanio, Euryleontẽ,Romulõ,ac Remõ.Fuit ãt Ascanius Aeneæ

Ascani? Aeneæ filii

filius ex Creusa:quãuis Liuius dubitet Creusæ ne an Lauiniæ filius fuerit.Is(teste Seruio)a prima barbæ lanugine,quę ei nascebatur,quo tẽpore Mezentium superauit,

Iulus

ẽm Catonẽ,Iuli nomẽ accepit:a quo dicta est familia Iuliorꝫ.Quãuis sint q eã ab Ascanii filio denominatã uelit.

¶ Huius:Dardani.☞ Erichthoni?:fuit filius ex Batthea

PAV. MAR.

filia Teucri: quem fortunatissimum Homerus uocat. ☞ Tros est generatus ab illo: ex Erichthonio & Callirore natus est Tros.☞ Hic: Tros.☞ Creat: gignit.☞ Assaracum: ex Troe & Callanide Eumedis filia natus est Assaracus,Ilus,& Ganymedes.☞ Hic:Assaracus.☞ Creat Capyn:nam ex Assaraco: & Clytodore natus est Capys.☞ Proximus Anchises: quem Capys ex Naide genuit.☞ Cum quo: Anchisa.☞ Venus non est dedignata:

Huius Erichthonius:Tros est generatus ab illo:
Assaracum creat hic:Assaracusq; Capyn.
Proximus Anchises:cum quo commune parentis
Non dedignata est nomen habere Venus.
Hinc satus Aeneas:pietas spectata per ignes:
Sacra,patremq; humeris,altera sacra,tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Iuli:
Vnde domus Teucros Iulia tangit auos.

sed dignata.☞ Habere commune nomen parentis: hoc est: Non puduit Venerem Anchisæ succumbere: & ex eo patere:sic habere nomen parentis cum eo commune. Nam peperit illi Aeneam.☞ Hinc:ex Venere & Anchisa. ☞ Satus:natus est Aeneas.☞ Pietas spectata per ignes: quasi cuius pietas experta,& cognata,& probata p medios ignes. & Crispus: Ni uirtus,fidesq; uestra spectata mihi satis foret. Aeneas ereptus est a numine per ignes: & hostes in excidio Troiano. Vnde ipse apud Virgil.Descendo:ac ducente Deo flammam inter hostes Expedior:dant tela locum, flammæq; recedunt. ☞ Tulit humeris sacra:ignẽ Vestalem:Deos penates:& alia Troiana sacra.☞ Et patrem:Anchisen: quem humeris asportauit: per appositionem.☞ Altera sacra:quoniam illi Aeneas diuinos detulit honores.Vnde apud Virgil.Nunc pateras libate Ioui: precibusque uocate Anchisen genitorem.Cui non tantum immortalitatem: uerumetiam uentorum tribuit potestatem.Poscamus uentos: atque hæc mea sacra quotannis Vrbe uelit posita templis sibi ferre dicatis.☞ Venimus aliquando ad felix nomen Iuli: ad nomen Ascanii Aeneæ filii ex Creusa Priami. Imitatur in hoc Virgilium: qui Ascanium Iulum appellauit. Vnde in primo Aeneidos:At puer Ascanius cui nunc cognomen Iulo Additur. Iulus erat: & ueteres interpretes dicunt Iulon appellatum: cum adulescens cum Mezentio pugnauit. Verum Dionysius inquit appellatum ab initio Euryleonta: & in fuga Ascanium: & eius filium Iulum uocatum. Pompeius quoque ostendit Ascanium habuisse duos filios: Iulum & Aemulium. Ab Iulo manauit domus Iulea: siue Iulia. Ab Aemulio genus Aemulium.☞ Vnde:a quo Iulo.☞ Domus Iula: familia Iuliorum: domus ipsa Cæsarea. ☞ Tangit auos Teucros: Troianos. Nam a Troianis: hoc est ab ipso Iulo: progenitus est Iulius Cæsar. Vnde apud Tranquillum de prodigiis mortem Cæsaris portendentibus: Tabula ænea in monumento: in quo dicebatur Capys conditor Capuæ sepultus: inuenta est conscripta literis: uerbisque græcis: hac sententia. Quando ossa Capys detecta essent fore ut Iulo prognatus manu consanguineorum necatur: magnisque mox Italiæ cladibus uindicatur: &c. & Dionysius inquit ab eodem Iulio Iulios uocatos. & prosequitur: Fuitque hæc familia maxima: atque clarissima omnium: quas nos sciamus. Virosque tulit duces illustrissimos; quibus uirtutes præbuerunt. ut de stirpis generosissimæ idole in dubiũ uenire nequeat &c.

Venus ẽ utriusq; sexus Dea

Capys cõditor Capuæ

ANT. FAN.

Siluius Posthumus

¶Posthumus hinc:deest uerbum successit. Ascanius.n. Siluio reliquit imperium:quoniam(ut quibusdam placet)sine liberis perijt.Fuit autem Siluius Aeneæ filius ex Lauinia:ex qua natus ē post Aeneæ mortē:unde Posthumus uocatur.Eum mater cum post mariti obitum Ascanii timeret insidias:in siluis,ad quas grauida cōfugerat, enixa dicit:& ab iis Siluium nominasse:ea quo reges Albani Siluii dicti sunt. Virgilius in sexto Aenei. Silui Albanum nomen tua posthuma proles: Quem tibi longæuo serum Lauinia coniux Educet siluis regem: regumq; parentem. Aliis eundem Siluium placet Ascanii non fratrem fuisse:sed filium.Legē Liuium ac Dionysium:a quibus diuersa traduntur:ne te obtundam: nobis illud placet quod Liuius sentit: tam uetera pro certis affirmare non oportere.℣ Isq; Latine tibi pater est: quomodo Siluius Posthumus est Latini pater:cum Liuius scribat e Siluio natum Aeneam Siluium: & Latinū genitum ex Aenea.Dicendum est Ouidium a Liuio dissentire:cum uelit Latinum eius Siluii filium esse qui successit Ascanio.Ipse in.xiiii. Metamorphoseon: Inde sub Ascanii ditione binominis Alba:Resq; Latina fuit:successit Siluius illi Quo satis antiquo tenuit repetita Latin? Nomina cum sceptro.Crede nobis lector candide prudentis est in rebus tantæ uetustatis non præcipitare iudiciuz.Seruius Honoratus Procam scribit fuisse regē duodecimū Albanorum:& Capyn sextum,non septimū ponit:qua in re Nasoni manifeste astipulatur. Idem etiam uult.xiii.tantum fuisse reges Albanorum de Aeneæ & Lauiniæ genere: cum alii aliter tradant. Hi quantum regnauerint Eusebius docet.℣ Subit Alba Latinum:Liuius:Latino Alba ortus.℣ Proximus est titulis Epytus Alba tuis:Epytus a Dionysio Calpetus appellat: a Liuio uero Atys:ab Eusebio Atys siue Epytus.℣ Ille dedit captæ repetita uocabula Troiæ:Epytus filium Capyn uocauit:referens nomen patris Anchisæ.Capys Calpetum genuit:qui ei successit.Ouidius alibi:Post hunc Calpetus q;,Capysq;:sed Capys ante fuit.℣ Et tuus est ideo Calpete factus auus:Calpeti auus est Epytus. Sane notandum hoc loco in nomine proprio non dubitasse Ouidiū producere antepenultimam: quam ipse alibi corripuit: quod sine uitio fit:teste Seruio.

Siluii reges

Posthumus hinc:qui,q; siluis fuit ortus in altis,
Siluius in Latia gente uocatus erat.
Isq; Latine tibi pater est:subit Alba Latinum:
Proximus est titulis Epytus Alba tuis.
Ille dedit captæ repetita uocabula Troiæ:
Et tuus est idem Calpete factus auus.

Variæ opiones de Ascanio filio Aeneæ

Capys i syllabis notandus

PAV. MAR.

¶Hic:deide.℣ Posthum?:q post Aeneæ mortē ex Lauinia natus est.℣ Qui q ortus fuit in altis siluis:erat uocatus Siluius in gēte Latia:Latini Siluiū appellauerūt:qm in siluis natus erat. Nam(ut Diony.inqt)suscipiente regnum Ascanio:exterrita Lauinia ne quid ob nouercale nomē ab eo mali acciperet,prēgnans ipsa Tyrrheno cuidam regii pecoris magistro:quez Latino sciebat fuisse in primis gratū.Isq; eam in desertas adducēs siluas:& ut ad uentitiam quandā custodiens:conscius rei eā conspici permittebat.Constructis in siluis ædibus nequaq; multis hominibus notis.Natūq; deinde puerū aluit: Siluium a silua nominans:quemadmodum si quis græce diceret Hyleum.Procedēte deinde tēpore:ubi magnā conquisitionē mulieris fieri a Latinis cognouit.Suspectūq; multitudine Ascaniū: quasi ille perdidisset puellam rem populo aperit:educitq; ex saltu mulierem ipsam cū puero. Tali itaq; fortuna usus Siluius hoc nomē habuit:genusq; illius omne deinceps regno potitū est. Postq; enim fratrem eius mori cōtigit:cum dubia esset regni hæreditas:ad eū ne ptineret:an ad Ascanii filiū maiorem Iulum,qui in paternum imperiū succedere postulabat:eoq; controuersiā populus diremit. Cum aliis adductis rōnibus:tum hac non minima:q; ex matre natus esset regni hærede Siluius.Iulo autem regni loco sacra quædā est potestas attributa:atq; honor:cum periculis uacans imperii:tum uero uitæ trāquillitate superior: quo nūc etiam usq; ad ætatem meā genus illius fruit. Hæc ille.℣ Posthum?:Vulpianus iurisconsultus: Posthumos dicimus eos dum taxat,qui post mortē parentis nascuntur. Hoc uerū est in stricta significatione uocabuli.Largo tamen significatu:Posthumus dicit etiam qui post testamētum a patre factū nascitur:etiam si pater uiueret &c.℣ Isq; Latine tibi:ex hoc loco detracti sunt duo uersus: quod primus ego aduerti nostro tēpore. Poeta enim primo loco meminit Siluii Posthumi: deinde Latini.Verum medius horū fuit Aeneas Siluius,Siluii primi filius:& huius Latini pater.Hic enim Aeneas Siluius medio horuz loco a Liuio memorat.Et Diony.inquit:Siluius aūt cum unde triginta imperasset annis:suscipiēs imperiū Aeneas eius filius unum &.xx.regnauit annos. Post hūc aūt Latinus unum & quinquaginta.Vir.quoq; utriusq; meminit:& Siluii Posthumi & Aeneæ Siluii: prio enim loco inquit: Ille uides pura iuuenis q nititur hasta:Proxima sorte tenet lucis loca:primus ad auras Aetherias Italo cōmixtus sanguine surget Siluius: Albanum nomē tua posthuma proles:Quem tibi longæuo serum Lauinia coniux Educet siluis:regem,regumq; parentem: Vnde genus longa nostrum dominabitur Alba.Proximus ille Procas Troianæ gloria gentis.Et Capys:& Numitor:& qui te nomine reddet Siluius Aeneas pariter pietate uel armis Egregius:si nunquam regnandam acceperit Albam. Ex his pateat: ex hoc loco detractos duos uersus:quoniaz nulla est mentio Aeneæ Siluii:cū esse debuisset:nec omisisset poeta: qui historiam nouerat: qui Virgilium & eius scripta uiderat.Qui eodem tempore fuerat:quo & Dionysius,& Liuius.Sed id inde factum est. Rudes & historiaz inexpertes posteri putarunt eundem fuisse Siluium,& Aeneam Siluium. Ita duos uersus:tanquam superfluos abraserunt.℣ O Latine hic: Aeneas Siluius.
℣ Est pater tibi: regnauitq;(ut diximus)unum & quinquaginta annos.Ab eo(ut inquis)iquit Colonię aliquot deductæ: prisci Latini appellati. Mansit postea Siluius omnibus cognomen: qui Albæ regnarunt.℣ Alba subit Latinum: Siluius Alba Latino patri successit:regnauitque inde quadraginta annis.℣ O Alba Epytus est proximus titulis tuis:Epytus filius sequitur te:& succedit tibi in regno.Hunc Dionysius Calpetum uocat:regnasse q; ait sex &.xx.annos.℣ Ille:Epytus.℣ Dedit uocabula repetita captæ Troiæ: uoluit ille repetere uocabula Troiana: quoniam Capys fuit Anchisæ pater: & alter ab illo Capys Aeneæ socius: qui cum eo in Italiam uenit.& Capys septimus Albanorum rex:huius Epyti seu Calpeti filius:qui duo de trigīta annis regnauit.℣ Troiæ captæ: quæ capta fuerat a Græcis.aut potuit captæ: ut in principio dictionis Capym ostenderet:cui idem est: Capy.s.℣ Et idem:Epytus.℣ O Calpete est factus tuus auus:nam Epytus Capym:Capys Calperum genuit.Sic Epytus seu Calpetus erat huic auus:regnauitque Calpetus usque ad tertium decimum annum.

Posthumus ex Vulpiano iure cōsulto unde cf

De successione Aeneæ ex regibus Albanis multa

Antepenultima in ꝓprio ꝓducit

¶Post

Lausus i uenatione fuit mortu? Amulii pfui fraude PAV. MAR. Nota textum debere scribi Calpete: nō Capete ut supra

Auētin? fulmine ictus

C. N. ¶Post hũc Tyberinus:hic(ut inquit Liuius)in traiectu Albulæ amnis submersus celebre ad posteros nomẽ flumini dedit.¶Agrippam:hunc Eusebius tradit regnasse annos.xl.cum Dionysius tãtum scribat.xxxiii. Sed nihil mirum in tanta caligine uetustatis.¶Remulumq; nepotem:Liuius:Post Agrippam Remulus Siluius a patre accepto imperio regnat. Auẽtino fulmine ictus ipse regnum per manus tradidit. Fuit autem cõtemptor Numinum: ut scribit Dionysius:unde meruit fulmine interire.Ouidius alibi:Remulus maturior annis Fulmineo periit imitator fulminis ictu.Insanus rex ut Deꝰ haberetur nõ dubitauit imitatus fulguribus homines exterrere.¶Venit Auentinus post hos:ab hoc rege q dam Auẽtinũ mõtem urbis dictũ uolũt: q ibi extinctus fuerit ac sepultus:ut Quo regnarat eodẽ Mõte iacet positus:tribuitq; uocabula mõti.Alii ab Auẽtino rege Aboriginũ:alii ab auibus:alii ab aduentu boium:alii ab aduectu:alii ab Auẽte fluuio.Lege Festum,Seruiũ,ac Varronem.¶Post illũ tradita regna Procæ:Proca Numitorem & Amulium ꝓcreauit:legauitq; regnum Numitori:qui maior natu erat:sed plus potuit uis q̃ uoluntas patris:ut Liuius scribit.Amulius enim pulso Numitore sibi regnũ arripuit:additq; sceleri scelus.Nam & Lausum eius filiũ interemit:qui a Dionysio Egestus dicitur: & Iliam siue Rheam,quam & Siluiam uocant,Vestalem uirginem legit.Est autem Lausus adulescens in uenatione interemptus:ut Dionysius tradit.Plutarchus in hac historia dissentit aliquantulũ a Liuio:cui nos malumus credere mẽtienti:q̃ aliis uera tradentibus.

Lausus in uenatione fuit mortuꝰ

C Tyberinus post hunc:Calpetum.¶Ab illo accipiens regnum:nam eius filius fuit.¶Dicitur mersus:obrutus.¶In gurgite Thuscæ aquæ:in fluuio:qui e Thuscia labitur. De quo Dionysius: Tyberinus octo regnauit annos:atq; in prælio mortuus:quod secundum flumẽ fuit: raptusq; a profluente:flumen sibi cognomen reliquit:uocatum prius Albula.& Liuius inquit:Tyberinus qui in traiectu Albulę amnis submersus celebre ad posteros nomen flumini dedit.¶Iam tamẽ uiderat:ipse Tyberinus.¶Natũ Agrippam: nã eius filius Agrippa.& Dionysius inquit:Tyberino deide successor Agrippa annos tres & triginta regnauit.& Liuius:Agrippam Tyberini filium ostendit.¶Et Remulum nepotem:uiderat.s. Liuius inquit:Post Agrippam Remulus Siluius a patre accepto imperio regnat.Dio.Alladiũ uocat.Sic enim inquit:Post Agrippam Alladius uiginti annos.Res quædam tyrannica:& cum Diis inimicitias gerens:nam ab eo despiciẽte numina: apparatæ sunt fulgurum imitationes & fragores tonitruis similes:quibus terreri homines: tanquã esset Deus postulabat. Cæterum imbribus:& fulminibus in eius domo cadentibus.Atque lacu iuxta quem habitabat insolitam inundationem capiente: inclusus cum tota domo absorptus est:& nunc adhuc perlucente lacu: in parte quadam:cum deficit latex:subsideritque altitudo: apparent ruinæ:& alia ædificiorũ uestigia &c.¶Ferunt: dicunt.¶Fulmina missa in Remulum: in hũc Alladium. & Liuius fulmine ictum ostendit.Nam inquit:Auentino fulmine ictus ipse regnum per manus tradidit.¶Post hos:Agrippam & Remulum.¶Venit Auẽtinus: de quo Dio.Huic deinde successit Auentinus:a quo unus ex septem collibus:qui habitabantur Romæ cognomẽ sumpsit. Hicque annos septẽ & triginta imperium tenuit,& Liui.Is sepultus in eo colle:qui nunc est pars Romanæ urbis:cognomen colli fecit.¶Vnde:a quo Auentino.¶Locus mons quoque:etiam ipse collis.¶Vocatur:cognominatus est ab eo Auentinus.¶Locus:in quo sepultus,& totus denique mons Auentinus dictus,aliqui legunt. Lacus unde uocatur:quoniam Auẽtinus fuisset paludibus ab reliqs montibus inclusus.¶Post illuz: Auentinum.¶Regna sunt tradita Procæ:Procas deinde post Auentinum annos tres &.xx.regnauit:ut Dionysius tradit.¶Quem:Procaz.¶Sequitur Numi.ger. du.Amu.Liuius inquit:Proca deinde regnat.Is. Numitorem atque Amulium procreat.Numitori: qui stirpis maximus erat:regnum uetustũ Siluiæ gentis legat. Plus tamen uis potuit:q̃ uoluntas patris:aut uerecundia ætatis.Pulso fratre Amulius regnat. Plinius uero:qui de uiris illustribus scripsit:tradit Procam habuisse duos filios:Numitorem, & Amulium:isque regnum annuis uicibus habendum reliquisse: ut alternis imperarent: sed Amulium fratri imperium non reddidisse & cætera.Dionysius inquit: Deinde Amulius haud iure regnum occupans:cum Numitori præberetur fratri seniori: duos & quadraginta regnat annos. Plutarchus uero: cuius sententiam in carmine sequuti sumus, ita inquit: Inter Albanorum reges:qui ab Aenea duce stirpis primordia deduxerant: totius ciuitatis duobus imperium relictis fratribus Numitori, & Amulio per successionis ordinem deuenit. Amulius uero cum res Albanas bifariam partiret: Regnum scilicet: & quem ex Troia thesauri maiores deuexerant: ut utram partem uelit, alter deligeret:tyrannidem potius sibi Numitor elegit:sed Amulius ob auri magnitudinem factus potentior: fratrem adortus sedem regiam facile occupauit: poeta ergo inquit.¶Quem:Procam.¶Sequitur Numitor: cum Numitori regnum debetur.¶Germanus Amuli duri: & ob id dirum, impium,& crudelẽ uocat:quia fratrem regno deiecit.¶Ilia cum Lauso fati:nati sunt.¶De Numitore: Numitor duos filios habuit:Lausum,quem Dionysius Egestum uocat, & Iliam: quæ & Rhea.¶Lausus cadit ense patrui: Amulius Lausum per insidias obtruncat. Et de eodem Liuius ait: Addit sceleri scelus: stirpem fratris uirilem interemit: fratris filiæ Rheæ Siluiæ per speciem honoris, cum Vestalem eam legisset: perpetua uirginitate specie partus adimit. & Dionysius: Amulius inquit postquam regnum Albanorum inuasit: prohibite paternis honoribus Numitore fratre maiore: & alia quædam: Iliam præterius: æquumque egit: & ad extremum prolis inopem Numitoris domum facere cogitauit:cum ob metum ne pœnas daret aliquando scelerum. Hæc itaque cum multo ante animo agitasset: primum quidem Numitoris filium Egestum nomine: tunc pubescentem: obseruatis locis ubi uenabatur:infecitque solitudine maxima: uenatum exeuntem interfecit:subornatis qui dicerent interemptum latronibus esse adulescentem: & reliqua. ¶Ilia: quæ Rhea & Siluia dicta est.¶Placet Marti:& eam grauem reddidit: de hac diximus & in secundo & in principio tertii.

Variæ opiniones de Amulio pulsore

Egestus Numitoris filius

Auẽtinꝰ fulmine ictus

PAV. MAR. Nota textum debere scribi Capete ut supra

ANT. FAN.

¶ Gemino:gemello:quia eodē partu Romulus ac Remus in lucem editi sunt. ℣ Venerē, Martemq; parentes: in infinitū extenditur parentis nomen:unde licet Venerē parentem Romuli appellare. ℣ Tēpora cōtinuata: Martium & Aprilē:inter quos alium mensem nō interposuit. ℣ Itala nā tellus &c. floruit aliquādo i Italia Græcia potētissimis & magnis urbibus: ut sit Cicero in quarto Tuscu. quæstionū. Virg. Effugere cūcta malis habitantur mœnia. Cæteq; nō pars Italiq; solū:sed ipsa quoq; Sicilia magna Græcia dicta ē. Strabo. in. v. Geographiç: Magnam mediterraneç partē incepere a Troianis orsi tēporibus:iā. n. tātopere res græca amplificata fuerat: ut & hāc & Siciliā magnā Græciā appellarent. ℣ Venerat Euāder: colligit nonnullos Græcos: necnō & Phrygū: qui se in Italiam cōtulerūt: quoq; Euander (ut supra diximus) cū multis ad Italiam uenit. ut Arcades his horis genus a Pallāte pfectū: Qui regē Euandrū comites: qui signa sequuti Delegere locū & posuere in montibus urbē. ℣ Venerat Alcides: Hercules quoq; nō uenit ad nos solus:sed cū Argiuis:qui (ut dictū est) in Saturnia subsiderūt. ℣ Armētum:boues quos Geryoni detractos ex Hispania abduxerat. ℣ Dux quoq; Neritius: Vlysses:quē nōnulli sic dictum uolūt a Neritia insula:quā eius regni fuisse dicūt. Cæterū nos eā īsulā nusq; inuenimus apud probatū scriptorē: sed ut abusiue Argiuos interdū Græcos dicimus a parte totū accipientes:ita Vlyssem putāt Neritium uocari a Neritiis populis Locridis:siue a loco eiusdem regionis. Vnde ait Virg. Neritiæq; picis lucos. &: Hic & Neritii posuerūt mœnia Locri. Nā eius patria ē Ithaca. Cic. in Oratore: Si uos id qd maxime debet patria nostra delectat:cuius rei tanta uis est:ac tāta natura Ithacam illam in asperrimis saxulis tanq; nidulū affixā sapientissimus uir immortalitati anteponeret. Vlyssem Ouidius alibi Neritiū uocat. ut Pro duce Neritio docti mala nostra poetæ Scribite:Neritio nā mala plura tuli. Hic quoq; in Italiam uenit:ubi Circe eius socios mutauit in bestias:de cuius morte nihil satis certum habeť:cum Homeri carmē eā omiserit. Scribit tñ Porphyrio eū p ignorantiā iterfectū fuisse a Telegono eius filio: quē ex Circe suscepat. Theopōpus ait:auctore interprete Lycophronis:tradit Vlyssem offensum domestica turpitudine rediisse ad Circen, & Thelemachi manibus occidisse. Hic fuit Laertæ filius ex Autolyca magnanimi Autolyci filia:cuius errores Homer⁹ scripsit in Odyssea. Sane Strabo ubi Locridis meminit:nō imprudētē se inquit nōnullas insulas pterire:in quaq; una qdam suspicantur locū fuisse unde Locrēses Neritii (teste Seruio) nūcupantur. Pli. auctor est Leucadē Neritiū dici. De qua (ut scribit Strabo) Laertē dixisse aiunt munitā solus ui cœpi Neriton urbē. Inde ut a monte Ithacæ euildē nois Vlysses Neritius nō Naritius diceret. hoc legi sæpius:illud non memini me legisse. Cæterū sunt, q a Neritio Ithacæ Naritiū mutata litera dictū existimēt. ℣ Testes Lestrygones extant: Antiphates rex Lestrygonū fuit: q unū e sociis Vlyssis assumpsit:teste Homero. Fuit autē antiqua sedes Lestrygonū oppidū Formiæ: qā hoies immanissimi humāis carnibus uescebātur: qđ q̄uis Thucydides fabulosū existimet: uerū tñ putāt a Plinio: q li. xii. nat. historiæ eē inqt Scytharū genera: & qdē plura quæ corporib⁹ hūanis uescerētur indicauimus. Idipm incredibile fortasse ni cogitemus i medio orbe terrarū ac Sicilia & Italia fuisse gentes huius mōstri Cyclopas & Lestrygonas. Dicti autē sunt Lestrygōes Neptūi filii: qm (ut Aul⁹ Ge. scribit) maiores nri pstātissimos uiros uirtute, prudētia, & uiribus Iouis filios appellāt: ut Aeacū, Minoa, & Sarpedona: ferocissimos uiros & immanes: atq; alienos ab oi humanitate: tanq; e mari genitos Neptuni filios dixerūt: ut Cyclopa, Cerciona, & Lestrygonas. Quare nemini mirū uideri debet: qđ Solin⁹ scribit ¶ Cyclopū specus uocari Lestrygonū sedes. Ad hos puenisse Vlyssem Tibullus quoq; testat: ut Inculros adiit Lestrygonas, Antiphatēq;. Eos uesci humanis carnibus qdam apud regem Alcinoum non crediderūt. unde illud est Iuuenalis: In mare nemo hunc abiicit sæua dignum ueraq; Charybdi figētem imanes Lestrygonas & Cyclopas.

Magna Græcia

Peregrini q i Italiā uenere

Vlyssis mors

Antiphates rex Lestrygonum

Fotmiæ

Teq; parit gemino iuncte Quirine Remo.
Ille suos semper Venerem, Martemq; parentes
Dixit: & emeruit uocis habere fidem:
Neue secuturi possent nescire nepotes:
Tempora Diis generis continuata dedit.
Sed Veneris mensem Graio sermone notatum
Auguror: a spumis est Dea dicta maris.
Nec tibi sit mirum Græco rem nomine dici:
Itala nam tellus Græcia maior erat.
Venerat Euander plena cum classe suorum:
Venerat Alcides: Graius uterq; fuit.
Hospes Auentinis armentum pauit in herbis
Clauiger: & tanto est Albula pota Deo.
Dux quoq; Neritius: testes Lestrygones extant:

¶ Et parit te o Quirine: o Romule. ℣ Iūcte Remo gemino: gemello, quia gemelli fratres nati sunt. ℣ Ille suos semp: hac igit rōne Romulus Martē, & Venerē suos dicebat eē parētes: mēlesq; primos cōtinuos his numinib⁹ cōfecrauit. ℣ Ille: Romulus. ℣ Sēp dixit: appellauit. ℣ Suos parētes: Venerē & Martem: quoniam Marte genitus: & materno genere a Venere genus duceret: recte igitur parentes dixit: quoniam parentis appellatiōe nō tātum pater: sed ēt auus & pauus, & deinceps oēs superiores continentur. Sed & mater, & auia, & proauia: hæc Caius de uerboq; signifi. Vlpianus uero titulo de in ius uocando: Parentes inquit utriusq; sexus accipere debemus. Sz an in infinitum quæritur. Et quidam parentem usq; ad tritauum appellari aiūt. Superiores maiores dici hoc uetetes extimasse Pōponius refert. Sed Caius Cassius oēs in infinitū parentes dicit: quod & honestius est & merito obtinuit. Paulus uero de gradibus ita inqt: Parentes usq; ad tritauum apud Romanos nominantur. Vlteriores q non habent speciale nomen maiores appellantur. Item liberi usq; ad trinepotem: ultra hos posteriores uocantur &c. ℣ Et emeruit: Romulus. ℣ Habere fidē uocis: sermonis sui: qa creditus Martis filius. Sic adhibita fides est uerbis suis: cū diceret eos suos parētes. ℣ Neue sequuturi nepotes possent nescire: ut posteri nō ignorarēt. Sz optie scirent eum Martis filium: & a Venere progenitum fuisse. ℣ Dedit Diis generis: Veneri & Marti: unde genus duceret. ℣ Tempora continuata: continuatos menses: Martiū & Aprilē: primū a Marte: alteruz a Venere denoiatū. ℣ Sed Veneris mēsem: si qs diceret cur mēsis Veneris nō dī Venereus: quēadmodū a Marte Martius. Inqt mēsem Veneris habuisse Græcā appellationē. Nam Venus græce ἀφροδίτη dicit: ab ἀφρος: qđ est spuma: qm ex Saturni testiculis & maris spuma nata fit. ℣ Sz ego auguror mēsem Veneris notatū Graio sermōe: ego ita existimo græca appellatiōe uocatū, signatūq; hūc mēsem: ut Aprilis dicatur quasi aphrilis ab ἀφρος. ℣ Dea: Ven⁹. ℣ Est dicta a spumis maris: ex qbus nata ē, uocata ἀφροδίτη. ℣ Nec tibi sit

PAV. MAR.

Mater auia p, auia ſm Vlpianū

ANT. FAN Circe

Circeq; littus

Marsus

Telegō Mamilia

Catyll⁹ Coras Tyburnus

tibi ſit mirũ:non admireris ſi eã rem græco latini uerbo exp̃ſſerint:qm̃ Græci Italiã icoluerũt:& ps Italiæ magna Græcia dicta ẽ. Vñ Pli.cũ Italiã laudet p̃ſertim Cãpaniæ oră,ſubiũgit:Ipſi de ea iudicauerũt Græci genus in gloriã ſui effuſiſſimũ quotã ptẽ ex ea appellãdo Græciã magnã.¶ Nec mirũ ſit tibi:nõ dẽat tibi eẽ admirationi.¶ Rẽ dici græco noie:Aprilẽ Græca appellatiõe uocatũ.¶ Iã tellus Itala fuit magna Græcia:nõ ois tñ Italia:ſed ps Italiæ magna Græcia uocata ẽ: ea p̃ſertim ora:q̃ in Græciã uergit.¶ Venerat Euander: arguit ab exẽplo:qm̃ Greco rũ principes i Italiã uenere: & eã regionẽ incoluere. De Euãdro & aduẽtu Herculis i Italiã diximus in primo libro:iõ hic hiſtoria nõ repetenda. Venerat ergo ex Arcadia:q̃ ẽ ps Greciæ.¶ Euãder cũ plena claſſe ſuorũ: Arcadũ.¶ Venerat Alcides:Hercules.¶ Vterq;:& Euãder & Hercules.¶ Fuit Graius:Greçus.¶ Hoſpes Claui.Hercules clauã gerẽs pegrinus in Latio & hoſpitio ſuſceptus.¶ Pauit armẽ.boues ex Hiſpania abactos.¶ In her.Auẽti.Auẽtinis.¶ Et Albu.Tybris.Sz nõdũ eo tpe uocabať Tyberinus:qa lõge ante Albã cõditã uenit in Latiũ Hercules:dicebať flu.Albula.¶ Et potã uenit in Latiũ Hercules:bibit Hercules aquã tyberinã:quaſi religioſaz uelit aquã oſtẽdere:ex qua Hercules biberit.¶ Dux quoq; Neritius:& Vlyſſes in Italiã uenit:& ex nymphis q̃ oră Italiæ celebrẽ reddebant filios genuit. Calypſo enim illa Auſonem pepit.Circe Telegonũ:q̃q̃ multi dicunt ex Circes filia natum.Venit etiam ad Antiphatem Leſtrygonũ regem.¶ Dux Neritius:Vlyſſes a Nerito.Neritos appellata eſt Leucate:quæ Laertis fuit patris Vlyſſis:& Neritos mons in Ithaca:quæ Vlyſſis erat:Qui dicũt Naritiũ a Naritia errãt:nam Naritiam in eo marmin quo eã multi ſcripſere,non cõperimus:uarii tamẽ populi erãt in Locride.Vir.Hic & Naritii poluerũt mœnia Locri.¶ Leſtrygones extãt teſtes:teſtãtur Vlyſſẽ ueniſſe in Italiã. Leſtrygones fuere apud Caietã.Nã ita Pli.ingti Caieta port?: oppidũ Phormiæ dictũ:& exiſtimauere antiq Leſtrygonũ ſedes.Vocz ita appellati fuere:qa latrones erãt in eo finu:ἀπὸ τοῦ λῃστεύειν:quod eſt latrocinium.Hi & Androphagi uocati q e ſociis Vlyſſis duos deuorarunt.

¶ Et quod adhuc Circes littus habet:Circe quidẽ mortalis fuit.Sed Solis filia dicta eſt:cũ(ut inquit Lactantius grãmaticus)fas non ſit ut Dei filia credať eſſe mortalis. Quod iõ fictũ eſt:quia conſtat eam meretricẽ fuiſſe pulcherrimam:a qua Circæum littus nomẽ accepit:& oppidum Circęum:ac mons,q olim paludibus a cõtinẽti ſeparabať:quẽ fama eſt abũdare radicibus:ubi Vlyſſis patera monſtrabať:q ex Circe(ut diximus)Telegonũ ſuſcepit. Eadẽ mulier filiũ habuit Marſum: a quo gens Marſorũ orta dicitur:quibus ut quadã genitali datum eſt domare ſerpentes.¶ Telegoni:hic Tuſculum oppidũ condidit:teſte Porphyriõe:ubi Mamiliã filiã procreauit: a qua (ut ait Feſtus)dicta eſt Mamiliorũ familia.Hora.eius oppidi mœnia Circæa dixit: ob Telegonũ Circes & Vlyſſis filiũ:quæ(ut inquit Strabo)uineta coronabãt:tectaq; magnifica ex ea præſertim regione:quæ in Romanũ deſcendit aſpectum.¶ Mœnia Tyburis udi:tres fratres(ut inquit Seruius)e Græcia uenerũt ad Italiam:Catyllus, Coras,& Tyburnus:qui ſimul oẽs unã urbẽ condiderũt: & eã de fratris maioris nomine Tybur appellarunt:licet & alias fecerint ſinguli.Solinus autẽ Tybur ex teſtimonio Catonis a Catyllo Arcade præfecto claſſis Euãdri conditum dicit.Vel ſecundum Sextium ab Argiua iuuentute:

ANT. FAN Circe

Circęus littus

Marſus

Telegõ Mamilia

Catyll? Coras Tyburnus

quoniam Catyllus Amphiarai filius poſt interitum p̃ris ad Thebas in Italiam uenit:ubi(ut idem ſcribit)tres liberos procreauit:Tyburtum quem quidam Tyburnum dicunt:Coram,& Catyllum:qui pulſis ueteribus Sicanis a nomine Tyburti fratris urbem uocauerũt. Plinius uero in nat.hiſtoria:Tyburtes inquit originẽ multo ante urbem Romam habent. Apud eos extãt ilices tres,ẽt Tyburno conditore eorũ, uetuſtiores:apud quas inauguratus dicit.Fuiſſe autẽ eũ tradunt filium Amphiarai: qui apud Thebas obierit una ætate ante Iliacum bellum.Hãc urbẽ Strabo Herculeã uocat:ubi(teſte Aulo Gel.) templũ Herculis fuit: & in eo bibliotheca latis commode(ut ille inqt)libris inſtructa.Dicitur aũt udum Tybur hoc loco:uel ob Anienem:cuius ibi cataracta eſt:quã fluuius facit:ubi nauigabilis eẽ incipit.Vel ob aquas uarios ad morbos ſalutares: quas albulas uocãt. Tyburtinus.n.ager eaz fontib? ſcatet.¶ Haleſus:Agamemnon ex Clytẽneſtra filias habuit Iphianaſam,Chryſothemin,Laodicẽ,& Electrã:ut q̃buſdã placet:filios uero Oreſtem,& Haleſum:quoz Haleſi nõnulli Agamẽnonis comitẽ uolũt fuiſſe nõ filiũ. Alii(ut Seruius ſcribit)filiũ nothum: qui morte patris Agamẽnõis a Clytemneſtra interfecti coactus patriã relinquere uenit in Italiã:& Phaliſcos condidit.ut Ille ſuos docuit Iunonia ſacra Phaliſcos.Dicti aũt ſunt Phaliſci aſpiratione in literã cõuerſa:ſicut febris dicit q̃ antea hebris dicebať.Coluerũt aũt Phaliſci potiſſimũ Iunonẽ:ut Adde ſenẽ Tatiũ Iunonicolaſq; Phaliſcos:qui a Virgilio iuſti dicuntur:qm̃ ab ip̃is populus Ro.miſſis Decẽuiris iura fœcialia collegit:& nõnulla ſupplemẽta.xii.tabularuz:apud eos nonnullæ familiæ fuerũt:auctore Plinio:quæ uocabant Hirpiæ:quæ annuo ſacrificio quod fiebat ad montem Soractẽ Apollini ſuper ambuſtã lignorum ſtruẽ ambulantes nõ adurebantur.Phaliſcorum Clitũnus fluuius eſt:cuius aqua epota boues candidos faciebat.

¶ Et teſtis eſt littus quod adhuc habet nomina Circes: quod in hunc uſq; diem uocatur littus Circęum:& quæ quondam inſula immenſo quidem mari circũdata(ſi creditur Homero)nunc Italiæ adiuncta eſt. Strabo ſic inqt: Poſt Antium Circęum eſt ſtadiis.cc.diſtans & nonaginta mons mari & paludibus inſtar habens inſulæ: quem copioſis germinare radicibus fama eſt:ob ea fortaſſe quæ Circe conuenientia fabulæ uulgant.Habet ẽt caſtellũ: & Circes ſacellũ:& Mineruæ aram:monſtrat aũt & quandã Vlyſſis pateram &c.¶ Et iam ſtabant mœnia Telegoni: quæ Telegonus Vlyſſis filius,q patrẽ imprudenter interemerat,in Italia poſuit. Tuſculum enim oppidum condidit:de quo diximus in tertio.¶ Iam ſtabãt mœnia Tyburis udiniam & oppidum quoque Tybur erat in Italia conditum.Plini.Tybur conditum a Tyburtino filio Amphiarai oſtendit:qui apud Thebas obierit una ætate ante Iliacum bellum. Strabo Tybur Herculeum eſſe ait. Cato: Catyllum Arcadem qui præfectus fuit claſſis Euandriæ condidiſſe Tybur retulit: quod & Martianus teſtatur. Sextius Catyllum Amphiarai filium fuiſſe inquit: & liberos tres in Italia procreaſſe: Tyburtum, & Coracem, & Catyllum: qui depulſis Sicanis ex oppido non longe a Roma poſito a nomine Tyburti maximi natorum oppidum uocauerunt: horum trium fratrum Virgilius in ſeptimo meminit. Sic conſtat hæc oppida a Græcis fuiſſe condita.Horatius: Mœnia Catylli:de Tybure dixit,& alio loco: Ty-

Tybur tes

Tybur Herculeum

Tybur udum

Agamẽnonis filii

Phaliſci

Hirpiæ

Clitumnus

PAV. MAR.

Tybur tus & Catyll? filii Amphiarai

bur Argeo positum colono. Tyburis udi poeta dixit: propter Anienē fluuiū: qui inde fluit. ¶ Vdi: aquosi. ¶ Quæ: mœnia Tyburis. ¶ Poluere manꝰ Argolicæ: manꝰ Græcorū. ¶ Venerat Halesus: hūc alii fuisse aurigam Agamēnonis dicunt: qui ubi dominus interiit infidus Aegysthi, & Clytemnestræ in Italiam uenit: & non longe a Sabinis oppidum cōdidit: quod præposito. P. ab eius nomine Phalesum uocatum est: deinde Phaliscū. alii dicunt Halesum fuisse Agamēnonis filium: qbus magis assentiendum puto. Nam Ouid. ipse in libris de Amoribus ad Corinnam in Elegia: Cū mihi ꝓmiseris, inquit: Argiua est pompæ facie Agamēnone cælo: Et scelus & patrias fugit Halesus opes. Cum patrias opes dicat filium uidet indicare: licet posses ad patriam referre: melius ad patrias opes referes. ¶ Halesus agitatus: uexatꝰ. ¶ Fatis Attidæ: calamitate & morte Agamēnonis Atrei filii. ¶ Veneratus Italiam. ¶ A quo: Halesio. ¶ Terra Phalisca putat se dictam: putant se Phaliscī dictos. De his in primo libro diximus.

Halesus Agamēnonis filius condidit Phales

ANT. FAN. Antēor pacis auctor

¶ Suasorē Antenora pacis: Horatius: Antenor cēset belli præcidere cām. Hūc dicunt nōnulli Græcis patriā ꝓdidisse: qa & legatos, qꝓpter Helenā uenerāt, suscepit hospitio: & Vlyssem mēdici habitu cognitū nō ꝓdidit. Fuit aūt suasor pacis, Helenæq; reddēdæ. Ouidius alibi: Quid gratis Antenor: Priamus quid suadeat ipse Cōsule qs ætas longa magistra fuit. Notum est hunc uenisse in Italia & Patauium cōdidisse. ¶ Et generum Oenidē Appule Daune tuum: Diomedē dicit. Oeneus enim pater est Tydei: Tydeus Diomedis: qui postq̄ ira Veneris a se uulneratæ cōperit uxorem turpiter uiuere in Apuliā uenit: ubi edomita omni Gargani montis multitudine plurimas urbes condidit. Itaq; in Apulia Diomedis cāpi appellantur: ut inquit Festus: qui ei in diuisione regni: quam cum Dauno fecit, cessit. Sūt: & Diomedea insula dicta est: in qua Diomedes sepultus dicitur: cōtra oram Apuliæ: ubi uisuntur aues: ut ait Plinius: qs luba uocauit Cataractas: nos Diomedeas dicimus: infestantes clāgore aduenas barbaros: Græcis uero adulātes miro (ut idē inquit Plinius) discrimine uelut generi Diomedis hoc tribuentes. Sane Apulia (teste Festo) Dauniæ nomen accepit a Dauno Illyricæ gentis claro uiro: qui eam ꝓpter domesticam seditionē excedēs patria occupauit. ¶ Huius erat Solymus Phrygia comes unus ab Ida: hūc Aeneæ comitē fuisse uolūt: qui Sulmōem Ouidii patriam fundasse dicitur. Sillius in .ix. Punicorū: Nomine Rhœteo Solymus: nam Dardana origo: Et Phrygio genus a proauo: qui sceptra secutus Aeneæ claram muris fundauerat urbem Ex sese dictam Solymon celebrata colōis Mox Italis: paulatim attrito nomine Sulmo. Iō oppidum Pelignæ regionis ē distās ab Vrbe millibus passuum .xc. ut Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis Millia qui nouies distat ab urbe decem. Sunt autem & in Asia Græci. Vnde non ē cur miremur factā Aeneæ, Antenoris, & Solymi mentionē. ¶ Me miserum: hic locus multos in errorem induxit: existimantes hoc opus scriptum ab Ouidio posteaquam est relegatus in Pontum: cum hi uersus ab eo additi sint operi nondum edito: cui auctor exul & addidit aliquid (ut diximus) & mutauit is quam ob causam exulauerit: nōnulli se tandem inuenisse uti audio gloriantur: quibus quātum fidei adhibēdum sit alii iudicent: nobis diuinare nō placet: & cum Delphis oracula cessent concutere tripodem Apollineum: ut aperiat quæ & Ouidius ipse, & tot sæcula suppresserunt. ¶ Non tibi sunt mœsta sacra canenda lyra: ne pollui sacra uideantur flebili ac funesto carmine. Satis enim fleuerat Naso in libris Tristiū & de Pōto.

Diomedis ī Italiā aduēnatus

Diomedis cāpi

Diomedea īsula

Diomedeæ aues

Dauniā Solymꝰ ædificauit Sulmonem

Sulmo.

De hoc opere scripto ab Ouidio añ q̄iret in exiliū

Adiice Troianæ suasorem Antenora pacis:
Et generum Oeniden Appule Daune tuum.
Serus ab Iliacis, & post Antenora flammis
Attulit Aeneas in loca nostra Deos.
Huius erat Solymus Phrygia comes unus ab Ida:
A quo Sulmonis mœnia nomen habent.
Sulmonis gelidi patriæ Germanice nostræ:
Me miserum Scythico q̄ procul illa solo est.
Ergo age: tam longas sed supprime musa q̄relas:
Non tibi sunt mœsta sacra canenda lyra.

¶ Adiice Antenora suasorē pacis Troianæ: addas his quos retulimus Antenorē Troianum: qui ante Priamum sententiam pro pace cum Græcis iecunda sæpe dixit. Vir quidem erat magni consilii. Ille & in Italiam uenit: quamuis eo tempore ea pars nondum erat addita Italiæ: ubi ille Patauium condidit: de quo in primo Aen. Virgil. ¶ Et adiice his o Appule Daune Oenidem generum tuum: Daunus filiam in coniugem Diomedi dedit: qui urbem condidit: quæ appellata est Harpos, & Apulia: a soceri nomine Dauniam appellauit: & ideo Pli. inquit: Apulia Dauniorum cognomine a Dauno Diomedis socero dicta est. Diomedes uero Oenei nepos, Tydei filius fuit, Dauni gener: cum post delatam Troiam in patriam redire nequiret: in Apuliam uenit: ubique ad extremum fuit: de eo alio etiam loco dicemus. ¶ Serus ab Iliacis: Aeneas post Troiæ excidium: & post ipsum Antenora in Italiam uenit. Verum Antenor & Aeneas nō Græci, sed Troiāi. Sic & Solymus: at græcus erat illis sermo. Nam Aeolica lingua sic quo ad sermonē Græci quoq; dici poterāt. ¶ Aeneas serus: tardus. ¶ Ab Iliacis flāmis: post Troiā incēsam. ¶ Et post Antenora: cum iam antea uenisset Antenor. ¶ Attulit Deos: Vestā seu Vestæ sacra, & penates. ¶ In loca nr̄a: in Latium. ¶ Huius erat Solymus: uenit ēt cū Aenea Solymus: qui in Pelignis Sulmonē Ouidii patriam cōdidit. Quatuor. n. fuisse Aeneæ filias legimus: primā in Thracia: alteram in Peloponneso: tertiam in Aegypto nuptas reliquit: quartā Solymo, qui secum e Troia uenerat, tradidit: uictor postea in Latio Solymū cum parte copiarū ad Marsos misit: qui urbē in Pelignis fundauit. Sillius de eo ita inquit: Nomine Rhœteo Solymus: nam Dardana origo: Et Phrygio genus a proauo: q sceptra sequutus Aeneæ claram muris fundauerat urbem Ex sese dictam Solymon celebrata colonis Mox Italis paulatim attrito nomine Sulmo. ¶ Solymus erat huiꝰ: Aeneæ. ¶ Comes unus ab Ida Phrygia: unꝰ ex illis: q Aeneā comitati sunt ab Ida mōte Phrygiæ: ad differentiā Idæ Cretensis: ūm in tertio Aeneidos: Mons Idæus ibi & gētis cunabula nr̄æ. Sūt qui legāt Solemus. ¶ A quo: Solymo. ¶ Mœnia Sulmonis hēnt nomen: nam ipse eam urbē Solymon a nomine suo dixit. deinde Sulmo dicta est. ¶ O Germanice mœnia Sulmonis gelidi: iucūda hæc repetitio: qua mouet affectum ob exilium suum: cum tantum a patria distet. ¶ Gelidi: quia aquis irriguis cingitur. ¶ Patriæ nostræ: mœnia Sulmonis: quæ est nostra patria. Vñ in Tristibus: Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis: Millia qui nouies distat ab Vrbe decem. ¶ Me miserum: scilicet dico. ¶ Quam procul illa a Scythico solo: q̄ longe distat patria mea a Scythia: quo me relegauit ira principis: ut inde commiserationem moueat: quæ quidem uerba indicāt in Scythia scripsisse hæc. Inchoauit tamen

PAV. MAR.

ANT. FAN.

Venus bñfica ī hoies

PAV. MAR.

Hic īdicat ipse scripsisse in Scythia hoc &c.

(ut superius

(ut superius ostendimus) Romæ. Sed in Ponto perfecit: & inde edidit hos sex libros. ¶ Ergo age tam longas: musam increpat: cum queri uisa sit de exilio: quoniam hæc sacra non sunt cum querelis, & mœstitia referenda. ¶ Ergo age sed supprime musa: cõpescas, & supprimas. ¶ Tã longas querelas: q̃ longas iam diu effudimus: & in libris Tristium: & in his q de Ponto inscribũtur. Etenim illæ oẽs fere Elegiæ q̃relæ sunt calamitosi exilii. ¶ Sacra nõ sunt tibi canenda lyra mœsta: nõ supprimere q̃relas debes: quia tristi & flebili carmine sacra canere non licet.

ANT. FAN

¶ Quo non liuor adit? Diis quoq; mortalium nõ parcit inuidia. Sunt enim qui Veneri denominationẽ huius mensis inuideant: & ab aperiendo Aprilem nominatũ uelint: ut diximus supra.

¶ Quem Venus iniecta uẽdicat alma manu: a iurisconsultis sumpsit hũc sermonem: apud quos illud legimus: Ante manumissionem iniiciendæ manus facultas non denegatur. Item illud: Si ut manus iniectionem haberes cauisti tibi iure tuo uti posses. ¶ Illa quidẽ totum dignissima temperat orbẽ. Venus iungit matrimonia: amicitiasq; componit: cui debetur æterna animaliũ ꝓpagatio. Eius enim sideris natura cuncta generantur in terris: ut inqt Plinius: cuius tanta claritas est ut unius eius stellæ radiis umbræ reddantur: quæ modo exoriens ante matutinũ: modo ab occasu refulgens uicem reddit Solis & Lunæ: unde totum orbem dicitur temperare: quam eius naturam Pythagoras Samius primus deprehẽdit anno urbis Romæ. cxlii. Accedit ad hoc q̃ maiores nostri superius Hemisperium Veneris: ut inferius Proserpinę appellatio ne dixerunt. ¶ Iuraq; dat cælo: quia Dii, qui reuera homines fuere: sine amore non uixerunt. ¶ Natalibus undis: mari ubi Venus nata ẽ: quia & pisces Venerẽ sentiũt.

PAV. MAR.

¶ Quo non liuor adit? mordet in tempore suo latenter inuidos: quorum causa in exilium pulsus est. inquit enim non solum homines: sed Dii quoque inuidiam subeunt. Nam sunt qui nolint Aprilem Veneri dicatum: & ab ea denominatum. Fuit in ea sententia Cingius: ut in principio huius lib. diximus. Et Varro Cingio consentiens affirmabat nomen Veneris: nec sub regibus quidem apud Romanos: uel Latinum: uel Græcum fuisse. & ideo non potuisse mensem a Venere nominari. Sed cum fere ante æquinoctium uernum triste sit cælum: mare nauiganti bus clausum: Terræ, aut aqua, aut pruina, aut niuibus cõtegantur. Eaq; omnia uerno. i. hoc mense: arbores quoq; nec minus cætera: quæ continet terra aperire se in germen incipiant: ab his omnibus mensem Aprilem dici merito credendum est: quasi Aperilem. Hæc erat Var. sententia: quam Macro. etiam refert: & nos quoque superius retulimus. Poeta uero refellit: multisq; uersibus asserere conatur Aprilem Veneris esse mensem. Quando quidẽ magnum est Veneris numen: & supra Deos omnes primum: q̃ omnis mundi machina ab ea moderetur: & regatur ea ratione: q̃ elementa, quæ dissimilia & diuersa sunt inter se summa pace, & concordia teneantur: quod fieri non posset: nisi esset amor qui concordiam ingerit. Cumq; Venus amori præsit: eam quoq; huius Concordiæ causam esse asserendum est. Empedocles enim fuit qui asseruit amicitia & concordia contineri elementa: & deficiente amicitia ruitura illa per litem & discordiam. Alia ratio: q̃ amore per Venerem concitante omnia coeant animalia: quæ in aere: quæ in terra: quæue in aquis sunt. Deinde illa conciliationis, pacis, & coniugiorum, & fœcunditatis Dea est: ut nõ immerito dixerit Cicero Venerem dictam: quod ad res omnes ueniat. Adde quod ratio cultus: & ornatus ab ea primum tradita: ea eloquentiam tam oratoriam: q̃ poeticam tradidit. Nam cũ alii amãtes aliis puellis urerentur: unusquisque excogitabat: qua arte magis placere posset: & allicere animos obstinatos. Sic plures artes ea quidem ratione adinuentas: ad quod facit Platonicũ illud de duplici Venere: uulgari & cælesti: cuius superior illa ad uirtutẽ: & bonas artes animum incẽdat: de qua alio loco dictum: O decus Ausonidum nymphatũ Diua corona: Claraque lux oculis insidiosa meis. Nunc uiri des ornẽt fluentia tempora myrti: Et Veneri magnæ soluere uota iuuet. Ne fallare tamen: uulgarem non ego diuam Prçmoneo a quoq̃ supplice corde coli. Numen cuius brutis homini commune calescant: At tua fidereis pectora numinibus. Cælesti sque coli Venus illa Platonica debet: Maxima quam paucis cognita Diua uiris. Excitat hæc teneras in quæque illustria mentes: Virtutemq; animos excoluisse facit: Datque bonos mores: studioque incendit honesti: Et uitare hominem turpia quæque docet. Ingenium ingenuas facit ut rapiatur ad artes: Vtq; homini culto pectore præstet homo. Hac duce Pierii modulantur carmina uates: Hac duce sed casse forma canenda datur &c. Cumque omnia pulchriora per eam inuenta sint: iure illi pulchrius anni tempus assignatur. sed ad poetam redeamus. ¶ Quo non adit liuor? quasi quid est cui non inuideatur. Nam non modo hominibus: sed Diis inuidetur. Liuor pro inuidia ponitur: diximus etiam superius. ¶ Sunt o Venus qui uelint tibi eripuisse: eripere. ¶ Honorem mensis: Aprilis. ¶ Et inuideant: sunt qui inuidia quadam nolint tibi hunc mensem assignari: & a te nominatum negãt: uelut Cingius & Var. ¶ Nam quia tunc uer aperit omnia: cum omnia uerno tempore: ideſt hoc mense aperiantur: arbores & cætera quæ cõtinet terra: aperire se in germen incipiant. ¶ Et asperitas frigoris denſa cedit: cum cedat asprimus ille denſi rigor frigoris: quasi cum cedente frigore: redeunte uerna serenitate cælum aperiatur. ¶ Et terra fœta patet: & aperitur terra grauida: & herbas & flores parit. ¶ Memorant dictum Aprilem ab aperto tempore: quasi ab aperiendo dicunt nominatum Aprilem: quasi aperilem propter rationem temporis: quo omnia aperiuntur. ¶ Quem: mẽsem. ¶ Alma Venus uendicat: quasi suo iure sibi attribuit. ¶ Iniecta manu: etiam uiribus & pugna. ¶ Illa quidem: Venus. ¶ Dignissima: honore mensis. ¶ Temperat totum orbem: temperiem toti orbi suggerit: aut quia tẽperate omnia elementa concordia continet: aut referas ad duplicem Venerem: cum altera temperantiæ: altera lasciuiæ præsit. Quidã legit annũ. ¶ Illa: Venus. ¶ Tenet regna minora nullo Deo: q̃si illa suo numie nulli Deorũ ẽ iferior: sed iupior oĩb⁹. ¶ Et dat iura cælo: qa cælitibus impat: aut cælo, hoc ẽ aeri. ¶ Et terræ & nudis nata lib⁹: in qbus nata ẽ: ergo dat iura oĩb⁹ elemẽtis: qa amo-

Quo non liuor adit? ſunt qui tibi menſis honorẽ
Eripuiſſe uelint, inuideantq; Venus.
Nam, quia uer aperit tunc omnia: denſaq; cedit
Frigoris aſperitas: fœtaq; terra patet:
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum.
Quem Venus iniecta uendicat alma manu.
Illa quidem totum digniſſima temperat orbem:
Illa tenet nullo regna minora Deo:
Iuraq; dat cælo, terræ, & natalibus undis:
Perq; ſuos coitus continet omne genus:
Illa Deos oẽs (longum eſt numerare) creauit:

Venus dicta q̃ ad oẽs res ueniat

Venus bñfica i hoies

Quare Aprilis dicit ab apto tẽpore

ris uinculo concordia continet, aut si mythicos respicis: quia Deos: qui in cælo sunt: quiue in aquis: quiue in terris: & in Herebo sunt: ad amandum impellit. ¶ Et p suos coitus: qui sua face proueniunt. ¶ Cõtinet omne genus: quasi & Deos & homines: & cætera animalia. Quidam legũt sic: Proq; suo nutu &c. ¶ Illa creauit Deos omnes: nam coitu & Dii, & homines nati sunt. ¶ Longum est numerare: quod scilicet Deos creauerit.

Quare dr̃ Ven⁹ creasse Deos & hoies nota: ẽt cõstituisse matrimonii ANT. FAN.

Illa satis causas, arboribusq; dedit:
Illa rudes animos hominum contraxit in unum:
Et docuit iungi cum pare quemq; sua.
Quid genus oẽ creat uolucr̃ nisi bláda uoluptas?
Nec coeant pecudes: si lenis absit amor.
Cum mare trux aries cornu decertat: at idem
Frontem dilectæ lædere parcit ouis.
Deposita sequitur taurus feritate iuuencam:
Quem toti saltus, quem nemus omne tremit.
Vis eadem lato quodcunq; sub æquore uiuit,
Seruat: & innumeris piscibus implet aquas.
Prima feros habitus homini detraxit: ab illa
Venerunt cultus, mundaq; cura solo.
Primus amans carmen uigilatum nocte negata
Dicitur ad clausas concinuisse fores:
Eloquiumq; fuit duram exorare puellam:
Proq; sua causa quisq; disertus erat.
Mille per hanc artes notæ: studioq; placendi,
Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.
Hanc quisq; titulo mensis spoliare secundi
Audeat? a nobis sit furor iste procul.
Quid qd̃ ubiq; potens, tẽpliscq; freq̃ntibus aucta,

¶ Illa satis causas, arboribusq; dedit: Illa fatis causas, arboris uinculo concordia continet. ¶ Illa rudes animos hominum contraxit in unum: illa dedit legem matrimonii. naꝫ ut amicitias, & conciliationes: ita & matrimõia componit: ut superius dictum est. ¶ Et docuit iungi cum pare sua: ipsa lege coniugii unumquemq; cũ muliere sibi pare copulari. ¶ Quid creat omne genus uolucrũ? quid est quod creare, quod propagare faciat auium genus. ¶ Nisi uoluptas blanda: nisi blandus & alliciens, plenusq; uoluptatis amor. Voluptas est iucundus motus in sensu. ¶ Nec coeant pecudes: ad propagandam scilicet sobolem. ¶ Si absit amor leuis: ipse Cupido uolucer, ideo leuis: quia alatus. Pecudum numero (ut Caius iurisconsul. inquit) sunt quadrupedes: quæ gregatim pascunt̃: ueluti oues, capræ, boues, equi, muli, asini. Sed an & sues pecudum appellatione cõtinentur, quæritur: & recte Labeoni placet cõtineri. Sed canis inter pecudes non est. longe magis bestiæ in eo numero non sunt: ueluti ursi, leones, pantheræ. Elephanti autem & cameli quasi mixti sunt. nam & iumentorum operam præstant: & natura eorum fera est &c. ¶ Aries trux: ferox, & crudelis. ¶ Decertat cornu cum mare: pugnat cum Ariete. ¶ At idẽ: Aries. ¶ Parcit lædere frõtem ouis dilectæ: quia cornu in ouem: quã amat non irruit: non enim uult illam lædere. Tanta est amoris uis: ut mares cum fœmellis, quibus iunguntur, non pugnent: inter se tamen certare solent. ¶ Taurus: qui ita a toruitate appellatur. ¶ Sequitur iuuencam: quam amat. ¶ Deposita feritate: quia in illam non ferus, non toruus: sed mitis, & blandus uidetur. ¶ Quem: taurum. ¶ Toti saltus: montes ipsi nemorosi. ¶ Quem omne nemus tremit: cũ tantæ sit feritatis: ut tremant eius aspectu nemora: & q̃ in nemoribus erunt animãtes, attamen blãdus, & sine feritate sequitur iuuencam. ¶ Eadem uis: eadem coitus uoluptas. ¶ Seruat: tuetur. ¶ Quodcunq; uiuit subla-to æquore: pisces & quæcũq; monstra in mari sunt eadem uoluptate continent. ¶ Et implet aquas innumeris piscibus: cum fœcunditatem illis suggerat. ¶ Prima: Venus. ¶ Detraxit homini: abstulit, seu remouit ab homine. ¶ Habitus feros: cum uictu, & cultu a feris nihil differũt homines: prima eos incusso amore: quasi instinctu humanitatis: & lepidioris uitæ traxit ad cultiorem uitam. ¶ Ab illa: Venere. ¶ Venerũt cultus: ornatus & ciuilis cult⁹. nã prima homines feros ad ciuilem cultũ redegit. ¶ Mundaq; cura solo: rõ politiæ & mũditiæ in solum: hoc est in tellurẽ: quia qui in terris erant: homines facti sunt nitidi & splendidi: Venere splenditatis adhibente rationem. ¶ Primus amans: ille qui primus omnium amare puellam cœpit. ¶ Dicitur cõcinnuisse: ceciniſſe. ¶ Carmẽ uigilatum: lugubratum: quasi uigili nocte compositum. ¶ Ad clausas fores: quæ illi non patebant: qua ad amicam iret. ¶ Nocte negata: cum per noctem non admitteretur, ergo amore instigante ille amãs primus carmen excogitauit: quo posset allicere puellæ animum in amorem sui. Dicerem hoc loco de primis carminum inuentoribus: nisi alio loco dixissem: & carmine quoq; ceciniſſem. ¶ Et eloquium fuit exorare duram puellam: uis facũdiæ fuit impetrare a puella quod amãs uoluisset, & si facundia ab ipsa natura habuerit initium: ars quoq; deinde plurimum adiuuerit: partem tamẽ laudis sibi amor uendicat: q̃ impulerit homines ad blandas preces: ad cantus: quo duras ab initio puellas allicere in amorem possent. ¶ Quisque erat disertus: facundus. ¶ Pro sua causa: quam ante puellam esset acturus: quasi non opus erat amantibus patrono: nam suopte ingenio erant diserti. Quid autem intersit inter disertum & eloquentem diximus in tertio libro. ¶ Mille artes notæ per hanc: Venerem. ¶ Et ferunt: dicunt. ¶ Multa reperta: multa excogitata: & adinuẽta ab amãtibus. ¶ Studio: hoc ê desiderio. ¶ Placẽdi: quo placere posset illis: q̃s summo, plequebãtur amore. ¶ Quæ latuere prius: q̃ pri⁹ nõ erãt cognita. ¶ Audeat q̃quã: aliq̃s. ¶ Spoliare: priuare. ¶ Hãc: Venerẽ. ¶ Titulo: honore, & appellatiõe. ¶ Mensis secundi: Aprilis, quem Romulus secundo loco constituit:

Taurus dr̃ atoritate

PAV. MAR.

Sues ẽt pecudũ noie cõtineri ꝯ Labeonem

No. supra i li. iii. differentiam inter disertũ & eloquẽtem

Pallas athenas Iuno Samon Vulcan? Lemnō Liber Naxon Isis Aegyptum Gābir? Macedones Vranus Pœnos Faunus Latinos Xāthus Sabinos Quirinus Romanos ANT. FAN.

stituit:quasi quis est quelit dicere Aprilē mensem Venes ris nō esse:quod qdem sanæ mentis non esset.nō subiuugit.¶ A nobis sit furor iste ꝓcul:quasi nō simus in ea ista nia:ut hoc nos afferamus.¶ Quid.s.dicā.¶ Quod ubiq; est potēs:qa ubiq; ꝓ magno numine habet. Nā cum alii alios colant Deos:ut Aegyptii Isidem,Mauri Iubā,Macedones Gabirum,Pœni Vranū,Latini Faunum, Sabini Xāthum, Romāi Quirinū. Eodem utique mō Athenæ Mineruam, Samos Iunonē Lemnos Vulcanum,Naxos Libeg,Apollinē Delphi: sic cæteri populi suū numē colunt.Sola tñ Venus ubiq; colitur:& est aucta tēplis frequentibus:qa ubiq; templa sunt illi consecrata.

Vrbe tamen nostra ius Dea maius habet.
Pro Troia Romane tua Venus arma ferebat:
Cum gemuit teneram cuspide læsa manum:
Cælestesq; duas Troiano iudice uicit:
(Ah nolim uictas hoc meminisse Deas)
Assaraciq; nurus dicta est:ut scilicet olim
Magnus Iuleos Cæsar haberet auos.
Nec Veneri tempus,q̄ uer erat aptius ullum:
Vere nitent terræ:uere remissus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt:
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Et formosa Venus formoso tempore digna est:
Vtq; solet,Marti continuata suo est.
Vere monet curuas materna per æquora puppes
Ire:nec hybernas iam timuisse minas.
Rite Deam colitis Latiæ matresq;,nurusq;,

¶ Vrbe tamē nostra ius dea maius habet:nō est eripiendus Veneri honor mensis a Romulo constituti:cū ea sit auctor Romani generis: ac Romuli parēs:habeatq; ob eam cām ius maximū Romæ:ubi multa fuerūt Veneris templa. ¶ Cum gemuit &c. Aenea cū Diomede pugnante:Venus sese Diomedi obiecisse dicit:a quo uulnerata ē.Vir.in.xi.Aen.Hæc adeo ex illo mihi iam speranda fuerūt:Tēpore cū ferro cælestia corpora demens Appetiit:& Veneris uiolauit uulnere dextram. ¶ Cælestesq; Deas:Iunonem & Mineruā:quibus Venus prælata ē iudicio Paridis. ¶ Ah nolim uictas hoc meminisse Deas:ne Romani aduersi aliqd patiant memorē Iunonis obirā:q̄ Troianis fuit infensa.Item ob iratā Mineruā:de qua legimus:Interea ad templum nō æque Palladis ibant Crinibus Iliades passis. ¶ Assaraciq; nurus dicta est: quia nō dedignata est nubere Anchisæ:qui est Assaraci nepos. Dicta est aūt Nurus:eo ꝙ nubat.ut Socer & Socrus:ꝙ generū sibi associent. ¶ Remissus ager: remittere interdū ē delectare. Vnde remissus ager hic uere dicit:ꝙ expers nimii frigoris,& caloris:quasi relaxet: & uerna tēperie ac florum pulchritudine delectetur:uti nos interdum iocis animū relaxamus. ¶ Nunc tumido gemmas cortice palmes agit:Gēma quid sit supradictō est.Palmites autem dicuntur sarmenta uitium:ut Festo placet:quoniā in modū palmæ uirgulas quasi digitos edunt.ut pars abit in uites,& quæ modo fila fuerunt Palmite mutātur.Sarmenti autem pars in modū mallei rostra habens,& aptamenti plantationi Malleolus dicitur. ¶ Vtq; solet,Marti continuata suo:Aprilis Martio iunctus est:uti olim Marti Venus iuncta ꝑm fabulas fuit.ut Primus adulteriū Veneris cum Marte putat Hic uidisse Deus. Sed re uera ut Mars Arietis dominus est:& ita Tauri Venus:quæ duo signa zodiaci se attingūt.itē Libra Veneri.Scorpius Marti datur.unde illud est Horatii:Seu Libra seu Mars Scorpius aspicit formidolosus. ¶ Materna per æquora:quia mare Veneri matris uicem præbuit ubi nata dicitur.

Remitto ꝙ delecto

PAV. MAR.

¶ Tamen Dea:ipsa Venus habet maius ius in urbe nostra:in urbe Roma:propterea ꝙ ipsa fuerit auctor Romani generis:ibi plus q̄ in cæteris locis colit: pluraq; habet tēpla.Erat.n.in foro ædes Veneris genitricis: & ꝓpe uiā sacrā tēplum Veneris Cluacinæ:& in Capitolio ædes Veneris caluæ:& apud portā Collinā tēplū Veneris Erycinæ:& aliæ quoq; ædes. ¶ O Romane Venus tua:unde tu originē ducis. ¶ Ferebat arma ꝓ Troia:pugnabat ꝓ Troianis.unde in Tristibus:Iuppiter in Troiā:ꝓ Troia stabat Apollo:Aequa Venus Teucris:Pallas iniqua fuit. ¶ Cū gemuit:cū ipsa Venus gemitu dolorem indicauit. ¶ Læsa manum teneram:quasi habens tenellam manum uulneratā. ¶ Cuspide:telo. ¶ Diomedis:nam cum Aeneas cū Diomede pugnaret: ipsa se Diomedi in nebula opposuit ꝓ salute filii:& uulnus in manu suscepit.inde in Remediis:Nō ego Tydides:a quo tua saucia mater In liqdū rediit æthera Martis eqs. ¶ Et uicit duas cælites: Pallada & Iunonem. ¶ Troiano iudice:q̄si Troiani Paridis iudicio:cū pomum Veneri tanq̄ pulchriori adiudicauit. Nota ē fabula:nō imoremur. ¶ Ah ego noli Deas uictas:supatas p̄stantia formæ a Venere illo? iudicio. ¶ Meminisse hoc:ne Romanis irascerent: quemadmodum olim Troianis. ¶ Dicta est nurus Assaraci: uoluit Anchisæ succūbere: & eē nurus ꝓnepotis Dardani:ut eo coitu ꝓgigneret Cæsareū genus: hoc ē familiā Iuliā.Ver nurus fuit Capyos Assaraci filii pfis Anchisæ:de quo superius dictū. ¶ Vt.s.certe. ¶ Olim:in futurū. ¶ Cæsar magnus:Diuus Iulius Cæsar.Heret auos Iuleos:eos qab Iulio nati sunt. ¶ Nec ullū tps erat aptius q̄ uer:nulla pars anni erat Veneri cōuenientior:q̄ uer nū tps. ¶ Vere nitent terræ:uiriditate surgentiū herbar nitere uident. ¶ Vere remissus ager:est ager lætus:nā remissus lætus est:ut ostēdit Marcellus.Lætus igit uerno tpe ager ꝓ plætas segetes:etiam quod resolutis frigoribus:ut in primo libro dixit:Tunc patitur cultus ager:& renouatur aratro. ¶ Nunc herbæ tollunt:atollūt. ¶ Cacumina:summitates. ¶ Rupta:aperta. ¶ Tellure:ut i primo:Prodit & in summum feminis herba solum. ¶ Verno:tempore. ¶ Palmes agit gemmas: uitium sarmenta: ipsæ uites emittunt gemmas:ipsos uitis cultus. ¶ De cortice tumido:grauido:aut q tumet ipsis gēmis.ut in primo:Et nouā de grauido palmite gemma tumet.& Virgilius: Surgent in palmite gemmæ. ¶ Et formosa Venus est digna formoso tempore:quasi quæ cæteris Diis & Deabus formosior est: & quæ pulchriora cæteris adinuenit: digna quoque est pulchriore tempore. ¶ Continuata ut solet suo Marti:quasi habens mensem Martio continuatum: ut in cælo quoq; continuatum illi locum obtinet. Nam cum Aries Martis sequens continuo illi Taurus assignatur:ut in principio huius.iiii.li.diximus:Sic in signis e regiōe locatis. ¶ Vere monet ire curuas puppes:naues curuas. ¶ Per æquora materna:nam e maris spuma ꝓcreata.Sappho:Solue ratē Venus orta mari,& i Hero.Quia mater Amor Nuda cytheriacis edita fert aquis. Præstat igitur Venus:ut mare,quod clausum per hyemē fuerat, pateat nunc ipsis nautis. ¶ Nec timuisse:timere. ¶ Iā minas hybernas:minaces hyemis procellas. ¶ O Latiæ matres & nurus:Latinæ,seu Romanæ mulieres tam uetulæ q̄ puellæ tam matres q̄ nurus. ¶ Rite colitis Deā: colitis Venerem:& eius festum rite celebratis.

ANT. FAN. Matrõæ Venerẽ colebãt

¶Et uos queis uittæ:longaq; ueſtis adeſt:cauẽdũ ne pro uerbo adeſt:abeſt legamus.Matrõæ.n.hoc tpe(teſte Macrobio)Venerẽ colebãt:nõ meretrices:quarꝝ erat feſtum Veneris Erycinæ.Nã uitta,& ſtola(ut Seruius docet: & nos ſupra diximus)ſolarꝝ matrõarꝝ & uirginũ erãt.Quã ob cãm legimus ſupra Siluiæ Veſtali uittã excidiſſe:cum uirginitatẽ amiſit.& Feſtus Matronas tradit appellari eas fere qbus ſtolas habẽdi ius erat. Dimittebant autẽ ſtolæ adimos pedes : teſte Porphyrione: erãtq; ueſtes honeſtæ: teſte Nonio , q̃uis ueteres abuſiue oẽ qđ corpus tegeret ſtolã uocauerit. hic aũt ſtolã in ꝓpria ſignificatõe accipias neceſſe é. Ouidius alibi:Quas ſtola cõtingi:Vittaq; ſũpta uetat.⁋ Redimicula demite collo:iubet amoueri monilia: & cætera ornamẽta a Veneris ſimulachro:ut eo deterſo in eꝰ ſe ſto exactiꝰ & ſuis redimiculis & roſis,atq; aliis floribus exornet.⁋ Sub uiridi myrto:hac arbore diximus coronatas mulieres lauari cõſueuiſſe calẽdis huius mẽſis: auctoꝝ Plutarcho:q̃ cur Veneri dicata ſit dixim⁹ ſupra.

Stola adimos pedes demitteba tur

Matronas lauare ſe ſub myrto

Et uos,queis uittæ,longaq; ueſtis abeſt.
Aurea marmoreo redimicula demite collo:
Demite diuitias:tota uidenda Dea eſt.
Aurea ſiccato redimicula reddite collo:
Nunc alii flores,nunc noua danda roſa eſt:
Vos quoq; ſub uiridi myrto iubet ipſa lauari:
Cauſaq; cur iubeat,diſcite,certa ſubeſt.
Littore ſiccabat rorantes rore capillos:
Viderunt Satyri turba proterua Deam.
Senſit:& oppoſita texit ſua tempora myrto:
Tuta fuit facto:uoſq; referre iubet.
¶Diſcite nunc quare Fortunæ thura uirili
Detis eo,gelida qui locus humet aqua.
Accipit ille locus poſito uelamine cunctas:
Et uitium nudi corporis omne uidet.
Vt tegat hoc,cæletq; uiros,Fortuna uirilis
Præſtat:& hoc paruo thure rogata facit.

⁋ Vosq; referre iubet:iubet uos myrto coronari in memoriã bñficii:qđ id genus arbuſculæ in Deam contulit. ⁋ Diſcite nũc quare Fortunæ thura uirili Detis: Fortũa quã Vir.oipotẽtẽ dixit:nõnulli ãt philoſophorꝝ nihil ſua ui poſſe:ſed decreti ſiue ꝓuidẽtiæ miniſtrã eẽ uoluerunt: uariis noibus tẽpla Romæ habuit:ut tẽplũ Fortunæ mulierib⁹:Fortũæ ſortis:reducis:bonæ:euelpidis:malæ:atropeæ:ptogeniæ:uirilis.Ex qbus ædes Fortunę uirilis fuit nõ longe ab urbe:uel apud Tyberim:uel(ut qbuſdã placet)ad lacũ Nemorẽſem:qđ ſatis cõpertũ nõ é:quo uirgines maturæ uiro ducebãt : q̃ibi depoſitis ueſtibus oia corporis uitia detegebãt:ſperãtes fore ut ea Fortũæ beneficio uiros laterẽt.unde ipſa Dea uirilis dicta eſt. Cuiꝰ ſacra apte feſto Veneris iũgebãt:q̃ earꝝ Dearum altera pulchritudinẽ ꝓſtat:altera cuſtodit,facitq; ut nõ appareant:quæ uiolare pulchritudinẽ poſſunt.hæc ædes a Seruio Tullo cõſtituta eſt:q(auctore Plutarcho)multa Fortunæ templa dedit.Cæterũ nõ eſt uirilis Fortuna quam fortẽ dicimus.Forti enim ædẽ Tullus dedicauit ſm Tyberim mẽſe Iunio:ut auctor ẽ Varro.& nos infra ſuo loco dicemus.Sane Fortuna ſic diffiniẽ:Cauſarũ ſimul cadentium concurſus & originem e propoſito ducentiũ: unde aliquid euenit præter ſpẽ cum admiratione. ⁋ Paruo thure:quo & Veneri rem diuinam faciebant.

Fortũæ uaria nomina

Fortũæ uirilis feſtũ calẽ. Aprilib⁹

Fortũæ fortis ædes

Fortũæ diffinitio

¶Et uos queis:ꝓ qbus.⁋ Vittę,& lõga ueſtis abeſt:q̃ uittatæ nõ eſtis:ut ſunt Veſtales uirgines,& pudicæ matronæ:quod indicat per longã ueſtem:nã ſtolã indicat : qđ erat matronarũ pudicarꝝ inſigne:ſic & inſtita.unde in Arte:Eſte procul uittæ tenues inſignе pudoris: Quæq; tegis medios inſtita longa pedes.& in Triſtibus:cũ repetit eos uerſus,addit:Ecquid ab hac oẽs rigida ſummouim⁹ arte:Quas ſtola ꝓtingi:uittaq; ſumpta uetat.Sic nũc oẽs mulieres colere Venerem ingt:præter Veſtales uirgines: & pudicas matronas.Sed de ſtola aliter ſentire uidet.Nonius:inquit enim ſtolam ueteres non honeſtã ueſtem ſoluz:ſed ẽt oẽ quod corpus tegeret.Ennius in Thelepho: Cedo & caueo cũ ueſtitus ſqualida:ſeptus ſtola.in eadem idem:Regnũ reliquit ſeptus medi ſtola. Var. in coſmor. Mulieres aliam cerneres cũ ſtola olyſira.Idem in Eumenidi:Partũ uenuſta muliebris ornat ſtola.⁋ Demite:remouete uos matres,& nurus.⁋ E collo marmoreo: cãdido & leui.⁋ Aurea redimicula: aurea ornamẽta.Verũ redimicula temæ ſunt: ſiue uittæ pendentes a poſteriore parte mitræ:qđ primi Phryges molliſſimi inuenerant. ⁋ Nunc alii flores dãdi ſũt: remoueatis alia ornamẽta: & accipiatis ſerta ex floribꝰ. ⁋ Nũc eſt danda noua roſa: roſæ q̃ nũc natæ erũt:& oferẽdi ſunt aris flores calen. Apri.⁋ Demite diuitias:tota uidẽda Dea eſt.Aurea ſiccato redimicula reddite collo:ſta duo carmina nõ ſunt in aliis codicibus: quos mihi uidere cõtigit:ẽt ex uetuſtiſſimis:ſed qa hoc loco inueni:nõ auſus ſũ ea adimẽ: ut lector oia uideat : & qđ melius uidebitur , accipiat. ⁋ Vos quoq; ſub uiridi: calen.Apri.nuptæ Veneri ſacrificãt:& apud tẽplũ Fortunæ uirilis qđ erat in ripa Tyberina,myrto coronatæ lauãtur:ut ſuperius ex Plutar.diximus: eã rõnem huic rei affert poeta:ut ſi quid uitii notaretur in corpore præſtaret Fortũa uirilis:ut uiros lateret. ⁋ Sed cur ſub myrto: quoniã ſub ea latuit arbore:cũ caueret ſibi a Satyris : & quod ea arbor ſub tutela Veneris eſſe puteẽ,& de ea Pli. ita refert:Fuit ubi nunc Roma eſt:iam cũ conderet:quippe ita tradit:myrteæ uerbena Romanos,Sabinoſq; cum propter raptas uirgines dimicare uoluiſſent:depoſitis armis pacificaturos in eo loco:q nũc ſigna Veneris Cluacinæ habet.Cluere enim antiqui pugnare dicebãt: & in ea quoq; arbore ſuffimenti genus habetur.Ideo tum electa quoniam cõiunctioni:& huic arbori Venus præſit. & reliqua.Plura enim de ea Pli.inqt libro decimoquinto: capitulo.xxviii.⁋ Iubet:ipſa Venus. ⁋ Lauari uos quoq: matres,ſeu nuptæ.⁋ Sub uiridi myrto:hoc eſt myrto coronatę.⁋ Diſcite:cur iubeat ita lauari. ⁋ Certa ſubeſt cã: certa eſt ratio.⁋ Siccabat:ipſa Venus in littore. ⁋ Capillos rorantes rore:crines rore madentes Quidam legunt rorãtes nuda capillos. ⁋ Satyri:per appoſitionẽ.⁋ Turba proterua:procax. nam diximus in primo libro libidinoſos eſſe.⁋ Viderunt Deam:Venerem ita crines ſiccantem.⁋ Senſit:Venus ſe a Satyris uideri.⁋ Et texit ſua tẽpora myrto oppoſita:texit caput,& ſub myrto delituit: legitur etiam corpora.⁋ Tuta fuit facto:eo modo ſeipſam tutata eſt a Satyris.⁋ Et iubet eos referre : ut quẽadmodũ ipſa ſe myrto texit:per uos ita uult fieri. ⁋ Diſcite nunc quare:eodem die cũ ita ſe lauarent coronatæ: ut diximus:Fortunæ uirili libabãt.& explicat rõnẽ: quã modo retulimus.ſed de tẽplo uirilis Fortunæ hoc habemus. Cum Hetruſcorũ opes mortuo Tarquinio Priſco indignantes Seruiũ Tullum regnare:a conuentionibus deciſſent:ut Diony.refert.Duranteq; bello per.xx.annos. Depreſſi tãdẽ fuere Hetruſci a Tullo:q Ceretanos, Tarquinos,Veientes ablatione regionis mulctauit:quã eis diuiſit:

Calẽdis Aprilis nuptæ Veneri ſacrificabant

uisit:qui nuper in rempublicam Romanam uenerant. Duoque extruxit Fortunæ templa:qua per omne uitæ tempus usus erat uti properat:alterum in foro Boario: alterum ad ripas Tyberis ei Fortunæ quam uirilem appellauit.¶ Dicite nunc uos: nuptæ.¶ Cur:qua ratiõe. ¶ Detis thura cremanda:scilicet Fortunæ uirili:aris ipsius Fortunæ uirilis.¶ Eo:loco scilicet.¶ Qui locus humet: madidus est.¶ Aqua gelida: aqua Tyberina:nã in ripa Tybridis.¶ Ille locus accipit cunctas nuptas: quia omnes eo tendunt calendas Apriles.¶ Posito uelamine: depositis uestibus. ¶ Et uidet:ille locus.¶ Omne uitium nudi corporis: quicquid uitii. Et quæcunque turpis nota esset in corpore tunc apparet. De uitio & morbo superiore libro diximus.¶ Fortuna uirilis põstat:hoc tribuit:& concedit nuptæ.¶ Vt tegat: tegere possit.¶ Hoc:uitiũ & nota.¶ Et cælet uiros:ne ipsi uiri sint illud ullo tempore cogniturí.¶ Facit hoc: ipsa Fortuna.¶ Rogate paruo thure:non enim exigit uictimas: aut ingentia dona:sed exiguo thure exoratur.

Nec pigeat tritum niueo cum lacte papauer
Sumere:& expressis mella liquata fauis.
Cum primũ cupido Venus est deducta marito
Hoc bibit:ex illo tempore nupta fuit.
Illam supplicibus uerbis placate:sub illa
Et forma,& mores,& bona fama manet.
Roma pudicitia proauorum tempore lapsa est:
Cumæam ueteres consuluistis anum.
Templa iubet fieri Veneri:quibus ordine factis,
Inde Venus uerso numine corda tenet.
Semper ad Aeneadas placido pulcherrima uultu
Respice:totq; tuas Diua tuere nurus.

ANT. FAN. Papaueris duo genera

In secũda mẽsa semẽ papaueris tostum dabãt

Verticordiæ Veneris simulachrum

Sulpitiæ exẽplũ

Libri Sibyllini

Succus papaueris in melle dabãt die nuptiali quia dicit ipsi Veneri datus quando nupsit Vulcano

¶ Nec pigeat &c. Papauer & satiuum & sponte nascens reperitur. Eius quod satiuum est Auicenna semen domesticum uocat:quod cum melle sumptum affert robur ad res uenereas: similiter & lac: ut idem auctor scribit: & mel solum.ut Quaq; fumantur:fumãtur Hymettia mella. Cum quo satiui & candidi papaueris semen tostũ in secunda mensa dari apud ueteres consueuit. Quare ait Plinius:Simplicem & antiquam salubritatem papauere & melle constare. Genus eludii ex melle & papauere factum coccetum dicebãt:auctore Festo.¶ Marito:notuq; est maritum Veneris esse Vulcanum.¶ Roma pudicitia &c. depẽdet hoc ab eo quod dixit:Et bona fama manet. Incredibilis enim ardor libidinis aliquãdo Romanas fœminas inuasit: adeo ut omnes fere sine ullo pudore in Venerem ruerent. Quare senatus inspectis libris Sibyllinis per Decemuiros censuit:ut Veneris uerticordiæ simulachrum consecraretur:ut fœminarum corda a libidine ad pudicitiam uerterentur. Quod posteaq; factum est omnium sedatus est ardor. Quo tempore(ut Valerius Maximus scribit)Sulpitia:quam Solinus Paterculi filiã: & M.Fului Flacci uxorem fuisse testatur: censura omnium Matronarum e centum probatissimis haud temere electa est: quæ simulachrum Veneris dedicaret: cui Deæ si iniiciendorum amorum potestas est: nihilominus ius est & tollendorum:itaque rogabatur Venus(teste Lactantio grammatico)non modo ut amores præstaret:uerum etiam ut auferret. Sane ordo est:Roma est lapsa a pudicitia tempore proauorum.¶ Cumæã anũ: libros Sibyllinos:incertum est(ut Seruius scribit) Sibyllina responsa cuius Sibyllæ fuerint: quæ Virgilius Cumanæ esse dixit:Varro uero Erythreæ. Cæterũ Erythris urbs Ioniæ fuit quidem ut auctor est Strabo:Sibylla numine afflata & antiqua mulier: sed longe post eam alia quoq; fuit ex eadem urbe diuinatrix:quæ Athenais uocata dicitur.¶ Verso numine corda tenet:uocatur Verticordia:q; fœminarum corda ad pudicitiam uerterit.

Verticordia PAV. MAR.

¶ Nec pigeat:eo etiam die dum thura adoles.¶ Sumere papauer tritum:libare contusum papauer: aut papaueris succos papaueris in melle dabãt die nuptiali quia dicit ipsi Veneri datus quando nupsit Vulcano

ueris succum lacte & melle mixtum:quod quidem & si dulce est gustu:dulcem quoque somnum prouocat. Hęc a multis die nuptiali dabantur in omẽ futuræ,& diuturnæ uoluptatis cum nupta. Verum Plinius cum tria genera papaueris latiui dicat: Candidum,inquit,cuius semẽ tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos edebatur. Deinde subdit alia genera:nigrum,& erraticum: & illud subiungit: Fuisse autem honore apud Romanos semper indicio est Tarquí Superbus:qui legatis a filio missis: decutiendo papauera in horto altissima: sanguinarium illud responsum ab facti ambage reddidit.¶ Cum niueo:candido. ¶ Lacte & mella liquata:instillata & dulcia.¶ Fauis expressis:nam cum fauus exprimitur:mel instillat.¶ Cũ primum Venus est deducta cupido marito:cum ad Vulcanum Venus deducta est. Ille enim erat suus uir:licet plures fierent Veneres. Prima cælo & die nata,altera Syria,Niloque concepta:quæ Adonidi nupsit,tertia maris spumis procreata, quarta Iouis filia:quę Vulcano data est in coniugẽ.¶ Bibit hoc: hunc liquorem ex papauere,melle,lacte.¶ Ex illo tẽpore:quo hæc bibit.¶ Fuit nupta:sic & nuptæ diu sunt eo liquore usæ.¶ Placate illam:conciliate uobis Venerem. ¶ Verbis supplicibus:quasi humili prece.¶ Sub illa:sub illius arbitrio.¶ Manet & forma,& mores,& bõa fama: Venus ministras habet Charites:quę præstant & põstãtiã formæ:& morum excellentiã:& decus famæ.ideo appellatæ gratiæ q̃ nascẽtibus gratiã infundũt:qua placere cæteris possint. Quod ergo p̃ ministras fit:per dominaz fit. ideo sub illa manere dixit. De his Charitibus plura in Odis Hora.diximus,¶ Roma pudicitia:dum proaui sese pudicos seruabant Respubes deficiebat.¶ Ex libris Sibyllinis.moniti sunt ut Veneri templa erigerent:sed respexit poeta ad ea monita:quibus sacra Veneris Erycinæ delata sunt ex Sicilia in Italiam:& conditum est illi templum sub eadem appellatione apud portam Collinã: de quo alio loco dicemus. Multa tamẽ diximus in secunda Oda Horatii: Siue tu mauis Erycina ridens &c.¶ Roma:Romana pubes.¶ Est lapsa:quasi defecit:cum non coleretur. ¶ Tempore proauorum:olim cum uiuerent proaui nostri.¶ Pudicitia:cum pudice & caste uiuerent.¶ Veteres: uos proaui.¶ Consuluistis anum Cumæam:Sibyllaz quę Cumis in Cãpania fuisse dicitur. Sed nõ cõsulerunt Sibyllam: quæ eo tempore non erat. Sed libros Sibyllinos:quorum superius meminimus.¶ Iubet Sibylla:iussere libri Sibyllini inspecti.¶ Fieri plura templa Veneri:& plura erãt in urbe:ut paulo superius diximus. ¶ Quib? templis.¶ Factis:extructis ordine.¶ Inde: ab alio tempore.¶ Venus tenet corda uerso numine:quasi habuit deinde in Romanos animum benigniorẽ:mutato de irato in placatũ & propitium numine.¶ O pulcherrima:Venus.¶ Respice semper ad Aeneadas:ad Romanos:qui ab Aenea progeniti sunt.¶ Vultu placido: benigno animo.¶ Et tuere tu Diua tot nurus tuas: tot Romanas nuptas:quæ tibi nurus sunt: cum uiri sint Aeneæ pronepotes:aut referas ad principes mulieres Cæsarum coniuges:cum uiri sint ex domo Iulea: quæ manauit ab Iulo Ascanii filio.

ANT. FAN. Scorpiꝰ occidit calendis Aprilibus

¶ Scorpius in uirides præcipitatur aquas: sic dictum ut illud superius: Scorpius a prima parte uidēdus erit. Scorpionis enim chelæ Libram faciunt: quæ oriente Sole occidit cosmice. Arieti enim opposita est. Vnde ait Lucanꝰ: Aut Aries donat sua tempora Libræ. Huius signi occasus matutinus tempestatem significat: teste Columella.

¶ Dum loquor elatæ metuēdus acumine caudæ
Scorpius in uirides præcipitatur aquas.
¶ Nox ubi transierit: cælumq; rubescere primo
Cœperit: & tactæ rure querentur aues:
Semustamq; facem uigilata nocte uiator
Ponet: & ad solitum rusticus ibit opus:
Pleiades incipient humeros releuare paternos:
Quæ septem dici: sex tamen esse solent.
Seu q̄ in amplexus sex hinc uenere Deorum:
Nam Steropen Marti concubuisse ferunt.

Illud tamen sciendum: q̄ re uera hoc tempore dum Sol in ortum fertur: qui Arietis partem emensus est: ea pars zodiaci: quam nos Scorpiū dicimus: occidere nullo modo potest: expectandum. n. est: ut Taurus attingat orizontem. ℣ Semustamq; facem: non est legendum semiustam: ne claudicet uersus. ℣ Pleiades incipient humeros releuare paternos. ,iiii. nonas April. ut Nasoni placet hoc loco Vergiliæ siue Pleiades heliace occidūt: quas Columella parū ab eo dissentiēs, viii. idus Aprilis inquit cælari uesperi. Dicūtur autem poetice releuare humeros patris: quia putant Atlantis filiæ ex Pleione: ut cū cælo emergūt: sublimi ab Atlantide natæ Pleiades. Quæ cum cælant & euanescūt lucis propinquitate uident Atlantis humeri cælū sustinentis parte oneris releuari. Has alii uolunt Iouis, alii Liberi fuisse nutrices. alii ipsas asserunt fuisse Hesperides: quæ in cælum translatæ Taurini corporis partē constituunt: ut ait Macro. & A. Gel. scribit: qui lib. xii. noctium Atticarū tradit ex hyadū quidē positam speciē quādam & simulachrū fieri Tauri capitis. Cæteras uero partes: & reliquam imaginē Tauri cō formatam: & quasi pictā esse locis, regionibusq; stellarū: quas Græci Pleiadas: nos Vergilias uocamus. Has Plin. cauda Tauri esse. Alii ante genua eius positas tradunt: quæ septem sunt: licet sex tantū appareant. Quod ostendit Varro in hebdomadibus: teste A. Gel. ubi septenarii numeri uirtutes, potestatesq; commemorat. Dictæ autē sunt Pleiades uel a matre Pleione (ut q̄dam uolunt) uel apotin pleio. i. nauigo: quia ortu suo primæ nauigationis tēpus ostendūt. necnon & Vergiliæ: q̄ earū ortu (ut inquit Festus) Ver finem facit. Vnde cauēdum ne hoc loco fallamur: existimemusq; nunc Pleiades in ortū cosmicum tolli. Nō enim hoc tēpore Ver finē facit. Animaduertēdum p̄terea descriptionem matutini tēporis fieri: non ut putemus mane Vergiliarū primum occasum siue occultationē heliacā apparere: cū eiusmodi occasus uesperi tantū nostro p̄cipitatur aspectu: quēadmodum & ortus in crepusculo matutino: sed ut dies tantū ostēdatur: quo heliacus earū stellarū occasus incipit. Vnde quātum ad aspectum nostrū attinet: placet quod ait Columella hoc tēpore (ut diximus) cælari Pleiades uesperi. ℣ Quæ septem dici, sex tamē esse solent: latet Electra mater Dardani dolore permota: quæ posteaq̄ Troia capta est: ne ruinam eius cerneret: oculis manum appositisse dicitur. Quidam autem dicunt cum Pleiades existimentur choream ducere, Electrā euersa Troia se a sororibus amouisse: & in circulo, qui arcticus dicitur, cōstituisse. Alii nō esse Electram quæ lateat: sed Meropen dicunt pudore confusam: q̄ cū eius sorores Diis imortalibus nupserint: sola mortalē Sisyphū nacta fuerit: unū natus est Glaucus: quem quidam Bellorophontis patrem fuisse dixerunt.

Pleiades occidūt, iiii. nonas Aprilis Pleiades Vergiliæ

Pleiades unde dictæ Vergiliæ unde dicuntur

Pleiadū numerꝰ

PAV, MAR. ¶ Dum loquor: calen. etiā Aprilis incipit occidere Scorpius: & superiore libro diximus occidere priorem partē Scorpii: hoc est Librā: per cuius occasum significabat ortus Arietis. Nūc cū incipiat occidere posterior pars Scorpii significat totius Arietis ortus. ℣ Dum loquor Scorpius: cuius fabulā superius diximus. ℣ Metuēdus acumine: aculeo, seu spiculo. ℣ Caudæ ela. in altū eleuatæ: quia (ut Higinius inqt) pedibus Ophiulci subditus extrema cauda circulum hyemalem cōtingere uidet. ℣ Præcipitatur in uirides aquas: occidit (cut idē inquit) inclinato capite: exorit erectus a chelis in aquas in Oceanum. ℣ Nox ubi trāsierit: secūda die Aprilis hoc est quarto nonas erit ortus Pleiadum: quæ quia in uere oriuntur: Vergiliæ dictæ sunt. Pleiades septem fuere Atlātis ex Pleione nympha filiæ: quas ut poetæ Græci referunt: cum mater in Bœotiam ducere uellet: Orion illis uim inferre uoluit. Euasere tamen fugā: illas. xvi. annis persequutus est: Iuppiter miseratus illas inter astra collocauit. Hoc etiam ab Higinio asseritur: & inquit: Hæ numero septem dicuntur: sed nemo amplius q̄ sex uidere potest. causam refert: quam poeta: quod de his septē immortalibus cōcubuere tres cum Ioue. Duæ cum Neptuno. Vna cum Marte: reliqua Sisyphi uxor fuisse demonstratur: quarum ex Electra, & Ioue Dardanum: ex Maia Mercurium: ex Taigete natum Lacedæmona dicunt. Ex Halcyone autem & Neptuno Hyrea: ex Celęno Licum & Nyctea natos. Ex Steropę & Marte Oenomaū: q̄ Oenomai uxorem dixere. Meropē autem Sisypho nuptam Glaucum genuisse: quem complures patrē Bellerophontis esse dixerunt: quare propter reliquas sorores eius inter sidera cōstituta: sed quod homini nupserat stellā eius obscuratā. Alii dicunt Electrā non apparere q̄d Pleiades existimātur choream ducere. Sed posq̄ Troia capta sit: & progenies eius quæ a Dardano fuerat, esset euersa. Dolore permotam ab his se remouisse: & in circulo qui arcticus dicit constituisse. Et quodam longo tē pore lamētanter capillo passo uideri. Iraq; e facto cometem esse appellatam. ℣ Vbi: posq̄. ℣ Transierit nox: ubi secūdus dies illucescet. ℣ Et cælum cœperit primo rubescere: cum fulserit Aurora: & cælum rubescit aduētu Solis. ℣ Et aues tactæ rore: fusæ rore matutino. ℣ Querētur: querulo cantu resonabunt. ℣ Et ubi uiator? q̄ est in itinere. ℣ Vigilata nocte: cum per noctem uigil ambulauerit. ℣ Ponet facem: relinquet: quam p nocturno lumine facem ferebat: cum iam habeat lumen diei. ℣ Semustam: media parte ustam. ℣ Et rusticus ibit ad solitum opus: ad colendum agrum. Hac periphrasi uoluit ostendere principium diei: ut demonstraret cosmicum Pleiadum ortum. ℣ Pleiades: Vergiliæ. ℣ Incipient releuare humeros paternos: humeros patris Atlantis: qui cælum sustinere dicit. Alleuiant filiæ parentem: quia longius ab illo oriuntur. Aut quia Atlas in montem sui nominis conuersus filiæ montem ipsum releuent ab aspectu suo: cum sese altius attollūt. ℣ Quæ: Pleiades. ℣ Solent dici septem tamē solent esse sex: dicūtur septem sed tantūmodo sex uident: ut diximus. ℣ Seu quod hinc: ex his. ℣ Sex uenere in amplexus Deorum: quod sex tantūmodo Diis imortalibus succubuerunt. ℣ Nam ferunt: dicunt. ℣ Steropen concubuisse Marti: & ex eo Oenomaum genuisse.

Higiniꝰ de cauda Scorpii in Ophiulco

Septem filię Atlantis dictæ Pleiades q̄ die secūdo Aprilis oriūtur

¶ Halcyonē:

ANT. FAN. Halcyone

¶Halcyonen:hęc ex Neptuno peperit Hireum:teste Higinio:a quo Hirea oppidum fuit agri Thebani. Hanc & sorores quidam e Græcis a Ioue fabulantur in cælũ trãslatas:cum Orion illis uim inferre tentaret:quas dicit annos duodecim persecutus. Vnde Bacchus poeta temporibus suuenalis Tragœdiam scripsit Halcyonẽ:quã quidam Halcynoen dicunt, ut Halcynoẽ Bacchi Thebas: & Terea Fausti. ✠ Non tulit:pati non potuit:cum dolor impediret:quia ipsa mater est Dardani:unde Troiani originẽ ducunt. ✠ Ter sine perpetuo cælum uerset in axe: nonis Aprilis matri Deum siue magnæ matri: quam Cybelen dicunt:sacra faciebant. Eam(ut iquit Macro.)nemo dubitauerit terram esse. Vnde & turritã gestat coronam ob ciuitates: quas cõstat esse turribus insignitas. & curru uehi dicit, quia hoc elemẽtum pẽdet in aere:eiusq; simulachrum cũ claui pingitur:quoniã terra uerno tpe aperit:hyemali claudit. Eãdẽ ob cãm ferũt hãc Dcã bilugos agitãr leões:ut inqt Lucretius:ai alia ipetu ac feruore ualida:cui? naturæ cælũ e ãbitu suo cõtinẽs aerẽ q uehit terrã. Hĩc illud ẽ Virgilii: Alma parẽs Idæa Deũ. Almã.n.ꝓprie terrã dicim?, q̃ nos alit:licet abusiue id epitheton aliis numinibus detur. Hãc Deam & cælum Varro Deos magnos esse uoluit. Licet alii Iouem & Mineruam: Aegyptii Isidẽ & Osiridẽ magnos Deos esse arbitrarentur. Est autẽ mater Deum communis Dea(ut auctor est Seruius)quæ certas cæli partes non habet:sed generaliter a cunctis colitur. Celebrabatur tamen præcipue apud Phryges:a quorũ monte Cybelo Cybelen dictam nõnulli putãt:ut Berecynthiã a Berecyntho:Dyndemenen a Dyndimis:Idæam ab Ida. Quare Antisthenes philosophus Antisthenis Atheniensis filius:cum diceret nõ esse indigena:idq; ei probro daretur:& mater inqt Deũ Phrygia est. Notãdum ꝙ hæc Dea & Cybele dicitur: & Cybelle. illud Bacchiũ facit:hoc Anapestũ. item Cybeles. ut Hic turpis Cybeles, & fracta uoce loquẽdi Libertas. Sunt qui uolũt ex Dyndimene uxore regis Phrygiæ natam puellam:& expositam fuisse in monte Cybelo: quã mulier cõspicata: cum ibi a feris nutriretur, sustulisse dicitur:ac Cybelem appellasse. Quæ cuꝫ singulari forma: prudentiaq; præstaret ab Apolline dilecta dicitur. & deinde iussu Oraculi a Phrygibus pro Dea culta. Lege Diodorum. ✠ Tibia: Virgi.in.viii. Aene. O uere Phrygię: neque enim Phryges: ite per alta Dyndima ubi assuetis biforẽ dat tibia cantum. Tibias(de quibus alibi latius dicemus)Porphyrio auctor est in Berecyntho urbe Phrygiæ sacris magnæ matris solitas adhiberi:quibus & Romani hoc tẽpore utebãtur. ✠ Ibunt semimares:Galli(ut inquit Plinius)testa famia uirilitatem amputabant: nec aliter citra pernicię. Iuuena. Mollia q rapta secuit genitalia testa. Idẽ: Quid tũ expectat Phrygio quo tps erat lãmore supuacuã cultris abrũpere carnẽ. Hi(ut scribit Festus)uocabãt magnę mris comites:q(ut idẽ inqt)Galli dicti sunt a Gallo flumie:qa q ex eo biberint hoc furore capti sunt:ut se priuẽt uirilitatis pte. Licet alii putẽt iõ eos sibi genitalia icidere:qa uiolauerũt nomẽ pris mrisue:ne possint ipsi fieri parẽtes. Gallus fluui? Phrygiæ:a quo(ut placet Plinio)nomen traxere matris Deum sacerdotes calculosis medetur: sed in potando necessarius modus est: ne lymphatos agat. ✠ Aeraq; tinnitus ære repulsa dabũt: æs in rebus diuinis adhiberi solitum est:auctore Macrobio:& in his maxime sacris:quibus delinire aliquos: aut deuouere:aut exigere morbos uolebant. Vtebantur aũt æreis instrũmentis alteꝝ altero percutiẽte:etiã i sacris Liberi. Vñ illud ẽ:Aera ne tĩ ære repulsa ualẽt. Est sane tinnitus uocabulũ e sono natũ. ✠ Ipsa sedẽs:simulachrũ matris Deũ ferebãt a Gallis:eratq; sedẽtis effigies. Ipsa eni est terra elemẽtũ depressuꝫ ad ĩfima. ✠ Comitũ ceruice:bene comitũ:quia(ut diximus)Galli(teste Festo) uocabant magnæ matris comites.

Aera in sacris adhibebãtur

Bacch? poeta Halcyone Tragœdia

Cybelis festũ nonis Aprilibus Mater Deũ & eius nomina

Alma ꝺf proprie terra Dea

De Diis penatibus

Galli ut rilia ãputabãt testa famia

Galli semimares

Galli unde appellati

Neptuno Halcyonen, & te formosa Celæno:
Maian, & Electram, Taigetemq; Ioui:
Septima mortali Merope tibi Sisyphe nupsit:
Pœnitet:& facti sola pudore latet.
Siue ꝙ Electra Troiæ spectare ruinas
Non tulit:ante oculos oppositoq; manum.
¶Ter sine perpetuo cælum uersetur in axe:
Ter iungat Titan, terq; resoluat equos:
Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
Flabit:& Idææ festa parentis erunt.
Ibunt semimares:& inania tympana tundent:
Aeraq; tinnitus ære repulsa dabunt.
Ipsa sedens molli comitum ceruice feretur

¶Halcyonen, & te o Celæno formosa Neptuno: ferũt uos concubuisse Neptuno. Hæc Halcyone altera est ab Halcyone Ceycis: uñ dictæ sũt aues Halcyoneç. ✠ Maiã ex q̃ Mercuri?. ✠ Et Electrã: ex q̃ Dardan?. ✠ Et Taigetẽ:ex q̃ Lacedæmõ:ẽt & mons Taigenis ab ea denominat in Laconia. ✠ Ioui. s. cõcubuisse ferunt. ✠ Septima Merope o Sisyphe nupsit tibi mortali:non Diis immortalibus ut cæteræ:sed tibi qui mortalis eras. Sisyphus Aeoli filius fuit. ✠ Pœnitet: Meropẽ mortali nupsisse. ✠ Et sola latet:quia non uidetur. ✠ Pudore facti:cum pudeat nupsisse Sisypho. ✠ Siue ꝙ Electra non tulit spectare ruinas Troiæ ante oculos:nõ poterat illa respicere excidium Troiæ:& cladem suorũ nepotum:quia a Dardano eius filio progeniti erãt. ✠ Et opposuit manum:oculis:ne uideret euersionem Troianæ gentis. Iccirco latet ea stella:ut diximus. ✠ Ter sine perpetuo:nonis Aprilibus hoc est, v. die mensis Aprilis: erit festum Cybelis matris Deorum:in cuius sacris cum tympanis & strepitu: & armilonanti chorea agebantur eius sacerdotes. Fiebant insuper & ludi ad honorem ipsius. De his multa agenda sunt. Nos omnia suo loco explicabimus. ✠ Sine:permitte. ✠ Cælum uersetur:uertatur seu rotetur ter. ✠ In axe perpetuo:supra quem perpetuo & sine ulla intermissiõe rotatur cælum. ✠ Ter Titan:Sol. ✠ Iungat & ter resoluat equos: ter oriatur & ter occidat:nam ortu iungit: occasu soluit equos. ✠ Sic a terna cæli uertigine:& triplici ortu & occasu tres dies significat:sic diem nonarum ostendit. ✠ Protinus tibia Berecynthia:Phrygia a Berecyntho mõte Phrygię:tum qđ hęc sacra e Phrygia aduecta:ut paulo inferius dicemus: tum etiam:ꝙ obliquam tibiam Mydas in Phrygia adinuenit. Geminas tibias Marsias in eadem gẽte:ut Plinius inquit:& de quo dicemus in sexto. ✠ Cornu inflexo:incuruo. ✠ Flabit:flatu resonabit. ✠ Et erunt festa parẽtis Idæç:Cybelis magnæ matris Deoꝝ:quæ e Phrygia Romã aduecta est, iõ Idæç ab Ida Troiana. ✠ Ibũt:semimares:Galli Cybelis ministri q castrati sũt:iõ semimares, qa sine gẽitalib?. ✠ Et tũdẽt:manu pulsabũt. ✠ Tympana inania:cõcaua & uacua instrã resonãtia cũ manu pulsant. ✠ Et æra: ærea quoq; instrã. ✠ Repulsa:repcusa. ✠ Aere: alio æreo instrõ. ✠ Dabũt tinnitus:ex collisione æris fit tinnitus:qui ita ab ipso sono uocatus est. ✠ Ipsa sedens: simulachrũ ipsius instar sedẽtis. ✠ Ferebat:in ipsa pompa. ✠ Molli ceruice:mollium, & effœminatorũ comitum.

PAV. MAR.

Simulachra Cybeles

Quinto die mensis Aprilis est festũ Dææ Cybelis

ANT. FAN. Gallorũ ululatus

¶Exululata:solebant Galli per furorẽ motu capitis comam rotantes ululatu futura prænuntiare. Luca. Crinẽ qꝫ rotantes Sanguineum populis ululatum triſtia Galli. ☞ Scæna ſonat, ludiq; uocant: Megaleſia dicit. Sic enim appellati ſunt ludi magnæ matris: qui inſtituti ſunt (ut ſcribit Liuius) ob dedicationem ædis eius Deæ: quã M. Iunius Brutus in palatio dedicauit. Ab his dicta eſt pura Megalẽſis: ut quidam tradunt: qꝫ ea ꝓtores i ludis magnæ matris uterent. Ant maduertẽdum autẽ: ne cum nõnullis erremus: qui interpretantur Megaleſia magnos ludos. Aut, n, ſunt ludi: de qbus ait Iuuenalis: Atq; a plebeis longe Megaleſia, & alii ludi magni. Liuius i prima Decade: Solẽnes deinde annui maniere ludi Romani: magniq; uarie appellati. Hos Auguſtus uouit Ioui teſte Suetonio: ſi rẽp. in meliorem ſtatũ uertiſſet poſt Quintili Vari cladẽ acceptam. Ludos feſtos omnis ætas coronata ſpectabat: auctore Seruio. ☞ Horrẽdo lotos adũca ſono: ex loti arboris materia tibiæ fiebant: auctoribus Feſto, Plinio, & Iulio Poluce. Vnde (ut quidã cenſent) loton Palladiã dictam legimus: qꝫ tibia uius ſit Pallas. Scire autẽ debemus: qꝫ (ut inquit Pli.) qui loton eſſe tantum arborem putãt, uel Homero auctore, argui poſſunt: qui inter herbas ſubnaſcẽtes Deorum uoluptati loton primam nominauit: quam idem Plinius prouenire inquit ſimilẽ fabæ. Hero. uero lilium uocat: cuius radicem ait eſculẽtam eſſe: ac ſuauitate præſtanti. & ex eo quod mediũ loti eſt panes confici. Loton uero arborem alii fabam Syriacam uocãt: alii fabam græcam: alii celtin: quæ eſt fructu ſuauiſſimo. Vnde illud eſt Ouidii: Sic noua Dulychio lotos guſtata palato Illo quo nocuit grata ſapore fuit. Ab ea Lotophagi nominati ſunt: quos Artemidorus ſcripſit ſiccam regionem incolere: & loton herbam edere ac radicem: eaq; comeſta nihil potu indigere. Quod a Strabone falſum exiſtimatur: qui ait Meningẽ inſulam Lotophagoꝝ terraꝝ putari: cuius Home. meminit: ibiq; & lotum arborẽ multã eſſe fructu dulciſſimo. & Vlyſſis arã: qui ad Lotophagos (ut idẽ Home. ſcribit) tempeſtate maris impulſus acceſſit. Eadem arbor Italiæ quoq; familiaris eſt teſte Plinio. Sed extra Italiã præcipua circa Syrtes atq; Naſamonas: quam Macrobius ex auctoritate Veranii inter felices arbores ponit. Eius lignũ cariem, uetuſtatemq; non ſentit: eſtq; colore nigro: & ad tibiarum cantus expetitur: radix uero ad capulos catelloruꝫ. Apud Thuſcos ſacrificæ tibiæ e buxo olim fieri conſueuerũt. Ludicræ uero e loto oſſibus aſininis atq; argento. ☞ Da Dea: dic quæ ſcire cupio. ut Sed tamen iſte Deus qui ſit da Tityre nobis. Sunt autẽ uerba poetæ ad Cybelẽ: quæ muſas iuſſit aperire Naſoni quę uellet. ☞ Scite: eleganter. Vnde apud Terentium ſcitus puer natus dicit e Pamphilo. legit alio loco: Sciter. ☞ Doctas neptes: nouem muſas magni Iouis filias: ut inquit Heſiodus: quæ ex Memoria ſuſceptę creditur. Licet Alcmæon poeta cæli & terræ magnorũ Deorum filias putauerit. Varro autẽ (ut ſcribit Seruius) tres tantum muſas eſſe cõmemorat. Vnam quæ ex aquæ innaſcitur motu. Aliã quam aeris ictus efficit. Tertiã quæ mera tantum uoce cõſiſtit. Earũ ſimulachra multiplicata ſunt: ut idem tradit Varro: quod in Ancilibus accepimus

Tibiæ ex loto Lothos

Megaleſia Magni ludi

Tubæ ſacrificæ apud Tuſcos agebant

Loto phagi

Mulæ

Vrbis per medias exululata uias.
Scæna ſonat: ludiq; uocant: ſpectate Quirites:
Et fora Marte ſuo litigioſa uacent.
Quærere multa libet: ſed me ſonus æris acuti
Terret: & horrendo lotos adunca ſono.
Da Dea quam ſcite. doctas Cybeleia neptes
Vidit: & has curæ iuſſit adeſſe meæ.
Pandite mandati memores Heliconis alumnæ
Gaudeat aſſiduo cur Dea magna ſono.
Sic ego: ſic Erato, (menſis Cythereius illi
Ceſſit: qꝫ teneri nomen amoris habet)

ita: ut nouem exiſtimentur: quas Fuluius nobilior egregie pictas Romam tranſtulit ex Ambracia. Vnde Græcus poeta melliſluam Sappho laudauit: quaſi decimam muſam: cuius ſenſum nos latine ſic expreſſimus. Mnemoſyne obſtupuit modulantem carmina Sappho: Credidit & decimam uiuere Pieridem. Non caret autem rõne nouem muſarũ numerus. Placuit enim Heſiodo octauã muſam Vraniã eſſe: quoniã octaua ſphæra, quæ ſeptem uagas amplectit: ꝓprie cælũ uocatur. Nã nona omnium maxima per Calliopẽ a quibuſdam accipitur. ☞ Sic Erato: hæc muſa ab amore appellat: & nuptias adinuenit. Bene igitur electa eſt: ut dicat quæ ad Venerẽ pertinẽt. ☞ Mẽſis Cythereius illi Ceſſit: per interpoſitionẽ dicti eſt. Cythereium autẽ menſem Aprilẽ uocat: quia dicatus eſt Veneri: quæ in Cythera inſula educata dicit: quæ olim Porphyris dicta eſt: ubi Aeneas matri templum extruxit: teſte Dionyſio. Ea diſtare a Malea promontorio quinq; millia paſſuum putatur: ad quam Venus concha delata eſt.

Mnemoſyne una muſarum

Cythera

Porphyris

¶Exululata: ululatu celebrata. ☞ Per medias uias urbis: ꝓ urbem ipſa. ☞ Scęna uocat: itur in theatrũ. Quod cum haberet formã hemicycli: ſpaciũ quod erat iter duo cornua erat Scæna. Vnde aut ludẽtes: aut agentes fabulam egrediebãtur. Nunc autem fiebant ludi: quæ Megaleſia uocabant. Ita enim dicebantur ludi magnæ matri Deum facti: de quo Liuius in bello Macedonico: M. Iunius Brutus ædem magnæ matris Deũ in palatio dedicauit: & ludos ob eam dedicationẽ factos Megaleſia appellauit. ☞ Et nocãt ludi: qui nunc exhibentur. ☞ Spectate Quirites: ludos ipſos. ☞ Et fora litigioſa: cõtentioſa ubi litigatur ante prætorẽ. ☞ Vacent ſuo Marte: per tranſlationem a bello: uacent a litibus. ☞ Quærere multa libet: uellem de multis inquirere ad hæc ſacra pertinentibus. ☞ Sed terret me ſonus æris acuti: extereor tinnitu æris acute reſonãtis. ☞ Et lotos: tibia ex loto. ☞ Adunca: incuruа: terret, etiã me ☞ Horrendo ſono: horrorẽ incutiẽti. Lotos enim (ut Põpeius inquit) arboris genus eſt: ex cuius materia fiebãt tibiæ &c. Ideo lotos poeta dixit: ſed de ea plura diximus in primo libro. ☞ Da dea: dic tu Dea cauſam huius ſonitus. ☞ Cybeleia: ipſa Deorum mater. ☞ Vidit neptes: muſas Iouis & Memoriæ filias: ſic ipſius matris neptes. ☞ Quam ſcite doctas: omni doctrinarũ genere cumulatas. ☞ Quã ſcite: q̃ eleganter. Vnde apud Terẽtium: Scitus puer natus eſt: idẽſt elegans. ☞ Et iuſſit has: muſas. ☞ Adeſſe curæ meæ: & reſpondere & docere: ſiquid eſſet in quo dubitarem. ☞ O alumnę Heliconis: o muſæ: quæ educatæ eſtis in Helicone mõte. ☞ Memores mandati: quod mandauerit uobis mater Deorum adeſſe mihi. ☞ Pandite: demonſtrate. ☞ Cur Dea magna: ipſa magna mater. ☞ Gaudeat ſono aſſiduo: non intermiſſo in ipſis ſacris. ☞ Sic ego: dixeram. ☞ Sic Erato: reſpondit ſcilicet. Erato enim una eſt ex muſis: Elegiq; fauet uatibus, dictaq; eſt ab ἔρως: quod eſt amor: q̃ præſit his qui amoris faces recinnũt: habet hæc in Aprili mẽſe ius: cũ hic menſis ſit Veneri & amoribus ſacer. ☞ Menſis Cythereius: Veneris menſis: hoc eſt Aprilis. ☞ Ceſſit illi: Erato. ☞ Quod habet nomen teneri amoris: nam ἔρως ἔρατος amor: unde & ipſa Erato dicta.

PAV. MAR.

Ludi Megaleſia dicti M. Iunio Brutus edẽ matris Deũ in palatio dedicauit

¶Reddita

ANT. FAN. Saturn? filios edebat

¶Reddita Saturno sors hæc erat:ferunt Saturnum cũ audisset esse in fatis:ut aliquando filius ei regnum adimeret:comedisse partus:qui ex Ope nati essent: quod ideo fingitur (teste Diuo Augusto) quia diuturnitas temporis æternitatis Deus est:& auctor temporum:ut inquit: quicquid gignit ipsa consumit. Saturnus enĩ Macrobius. Vnde a Græcis immutata litera chronos quasi chronos uocatur. Eã ob causam Ops cum Iuppiter esset in lucem editus:seruari filium cupiẽs, Saturnum decepit lapide in os eius iniecto:qui Abaddir dicit:teste Prisciano:& a Saturno pro Ioue deuoratus est. Ipsum autem Iouem Curetibus:& Corybãtibus custodiendum dedit: qui pulsantes clypeos suos,& galeas egerunt:ut uagitus Iouis patrem laterent. In cuius rei memoriam Galli Cybelẽ comitantes urbem strepitu,& tinnitibus complebant. Alia ad hunc locum pertinentia quæ antiquitas fabulata est non imprudens prætereo. Est autem sciendum Rheam & Opem eandem esse: quæ dicitur Saturni uxor & soror:cuius dies festi (auctoribus Festo & Varrone) Opalia dicebantur:celebrabantur q; (ut scribit Macro.) mense Decembri:quemadmodum & Saturnalia:omni iam fœtu arborum coacto:quoniã Saturnum & Opem repertores frugum ac fructuum crediderunt: quos nonnulli cælum & terram esse arbitrati sunt. Saturnumq; a fatu dictum:cuius causa de cælo est.& terram Opem: cuius ope humanæ uitæ alimenta quærũtur. uel ab opere per quod fructus,frugesq; nascuntur:cui Deæ sedentes uota concipiebant:& de industria terram tangebant. Esse autem Opem & Cybelen unum numen Ouid. ostendit alibi. ut ipse quoque Ausonias Cęsar matresque,nurusq; Carmina turrigeræ dicere iussit Opi. ¶ A nato sceptris excutiere tuis: sunt qui tradunt Saturnum timentem ne a filio regno pelleretur:Ioui parasse insidias. Quod cũ is cognouisset patrẽ e regno dicitur pepulisse. ¶ Nec unq; mater:cum Saturnus filios absumeret. ¶ Acceptã parce mouere fidem:quia quod uetustas accepit,& credidit: a nobis quoque recipiendum est:ne lædatur auctoritas uetustatis. ¶ Iamdudum: hoc aduerbium interdum (ut placet Seruio) q̃primum significat,& nimium. ¶ Resonat tinnitibus Ida:Idam Cretæ dicit:de qua Virgi. Mons Idæus ibi & gẽris cunabula nostrę:ibi Idæi Dactyli:quos Curetes,siue Corybantes poetæ appellant: teste Diome,excogitarunt lusus genus:cælaruntque uocem Iouis infantis ut diximus supra. Fuit autem lusus ut concurrerent æneis clypeolis,tinnitumq; æris facerent non sine rythmica pedis Dactyli compositione:unde a montis nomine & qualitate facti Idęi Dactyli appellati sunt. Est & Ida in Phrygia:cui ab Ida Cretæ Teucer nomẽ dedit postq̃ est profectus in Phrygiam.

Abaddir

Gallorũ tinnitus p urbem

Rhea

Opalia

Saturn? a fatu

Ops

Corybãtũ lusus

PAV. MAR.

¶Reddita Saturno:uerba sunt ipsius Eratus referentis Saturni & Iouis historiam:quæ erit paulo altius repetenda. Saturnus (ut poetæ referũt) erat monitus ne prolem uirilis sexus seruaret:nam ab ea deiiciendus esset e regno. Ex quo destinauit omnem prolem interimere: nato Ioue oblatum est saxum:quod pro filio deuorauit. At infans Iuppiter in Dycteum montem:ut aliqui in Idam Cretensem translatus,educatusq; est:& cum uagiret:ne a Saturno audiretur:pulsant tympana & tibiæ:sic a patriis insidiis tutus fuit. Aliter tamẽ ex historia sacra Euhemeri a Lactantio refertur: Saturnum.s. Cæli ex Vesta filium fuisse:& Titani fratrem: uxoremq; Opim duxisse: Titanus qui maior natu erat regnum postulabat: persuadent mater & sorores Saturno ne cõcedat:quod ubi ille persensit:firmat cum Saturno fœdus:ut si quis liberorum ei uirilis sexus natus esset, necaretur. Id ea causa fecit:ut ad suos natos regnũ rediret. Itaq; qui primo natus est:necatus est. Deinde posterius nati sunt gemini: Iuppiter & Iuno: sed Iunonem solam Saturno in conspectu dedere. Iouem autẽ abscondẽtes Saturno inscio educandum dedere. Itẽ Neptunũ clam a Saturno Ops parit: eumq; clanculum abscondit. Et cum deinde pareret Plutonem & Glaucã:fœmella patri ostenta:clã Pluto seruatus est:Glauca parua emoritur. Quod ubi rescisuit Titanus cum filiis uenit:Saturnũ & Opim comprehendit:inclusitq; cum compedibus. Sed adultus Iuppiter:cum Cretensibus ueniens Titanum & filios expugnauit:& parentes e uinculis liberauit:& patri regnum restituit. Sed postea admonitus sorte Saturnus ut a Ioue caueret:ne eum regno pelleret:Ioui insidias parauit. Quo cognito Iuppiter patrem fugauit: & regnum sibi uendicauit &c. Hæc ille. Poetæ historiam ipsam peruerterunt:sed de pulso Saturno plura diximus in primo libro. Nunc sic inquit musa. ¶ Hæc sors erat reddita Saturno:hoc acceperat Saturnus responsum. ¶ Optime regum:rex optime:ad illud respexit: q; eo regnante fuisse dicitur aureum sæculum. ¶ Tu excutiere a nato:filio. ¶ Tuis sceptris:instrumẽtum pro re.i.tuis regnis: filius qui tibi nasciturus est te e regno eiiciet. ¶ Ille:Saturnus. ¶ Metuẽs suam prolem:suos filios. ¶ Vt quæq; erat edita:nata:ut quisq; uirilis sexus nascebatur. ¶ Deuorat:quia dicunt ostẽsum pro Ioue saxum,& illud deuorasse. ¶ Et tenet immersam: sobolem obrutam. ¶ Visceribus: tenet intra uiscera quod deuorauit. ¶ Rhea:quæ & Ops: Iouis mater:Saturni uxor. ¶ Est questa toties fœcunda, nec unq̃ mater:querebatur q; toties pareret:nec unq̃ seruabatur filius: quo mater dici posset. ¶ Et indoluit sua fertilitate:q; erat ita fœcunda:cum toties pareret. ¶ Iuppiter erat ortus:natus. ¶ Vetustas creditur pro magno teste:nolis alios huiusce rei testes: nisi uetustatem. Cui est adhibenda fides tanquã magno & præsenti testi. ¶ Parce mouere fidem acceptam: quasi noli tu turbare credulitatem rerum: quas a ueteribus accepimus: sed credas etiam tu ita fuisse. ¶ Saxum latens ueste: saxum quod pannis inuolutum est illi pro Ioue oblatum. ¶ Sedit cęlesti gutture: deuorauit ille: & in eius gutture sedit. Quod physice ad tempus refertur: quoniam id omnia deuoret:quod in primo libro attigimus. ¶ Sic genitor:Saturnus. ¶ Erat decipiendus:pro seruanda uirili prole. ¶ Ardua Ide:mons Idæus in Creta altus:& ascensu difficilis. ¶ Resonat iãdudum:ex quo natus erat Iuppiter:resonat mons tinnitibus æris ne uagiens puer audiatur. ideo inquit. ¶ Vt puer:infans Iuppiter. ¶ Tutus ab insidiis:scilicet patris. ¶ Vagiat:uagitum edat. nam uagire puerorum est. ¶ Ore infanti:cum ipse infans esset.

De Opi dea uaria opio in filiis eius

Reddita Saturno sors hæc erat. optime regum
A nato sceptris excutiere tuis.
Ille suam metuens, ut quæq; erat edita, prolem
Deuorat: immersam uisceribusq; tenet.
Sæpe Rhea questa est toties fœcunda, nec unq̃
Mater, & indoluit fertilitate sua.
Iuppiter ortus erat: pro magno teste uetustas
Creditur: acceptam parce mouere fidem.
Veste latens saxum cælesti gutture sedit:
Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua iamdudum resonat tinnitibus Ide:
Tutus ut infanti uagiat ore puer.

No. quo mõ poetę historiã peruertunt

ANT. FAN. Coribãtes Curetes

¶Hoc Curetes habẽt:hoc Corybantes opus:separat Curetes a Corybantibus secundũ eos,qui uolunt alios,esse Curetes,alios Corybantes.Placet enim Diodoro Corybantum fuisse Iasii filium:quem uultipostꝫ patris interitum cum Dardano sacra Cybelis in Phrygiam transtulisse:initiatosꝫ sacris Corybantes nominasse.Curetes autem esse a terra genitos:siue Idæorum Dactylorum progeniem:quibus multarũ rerum inuentionem tribuit. Cæteruꝫ Strabo in decimo suæ Geographiæ multa ac pene inexplicabilia de Curetibus refert: quos nonnulli ex Carnania genus duxisse uolũt:quidam ex Aetholia: alii ex Euboia: alii a Creta. Et uel dictos Curetes a Cura tonsuræ:ꝙ qui Euboiam incoluerunt ab occipite capillati fuerint:& a fronte detonsi.Vel ab Heroe quodã. Vel a mõte Curio:qui Pleuroni imminet:cum ii in Aetholiam habitatũ migrassent. Vel a cura Iouis alendi:quia sunt qui dicãt nouẽ in Rhodo fuisse Telchines Rheæ comites in Cretam:qui,quoniam alendi Iouis curam gesserunt, Curetes nominati sunt. Alii Curetes Aetholiam habitantes sic dictos tradunt:ꝙ sicuti coræ.i.puellæ:longas stolas induerent. Lege cætera apud eundem Cosmographum hac lege ne rideas:ubi etiam inuenies esse qui Curetas,Corybantes, & Idęos Dactylos eosdem esse tradiderunt.

Pars manibus clypeos,galeas pars tundit inanes:
Hoc Curetes habent,hoc Corybantes opus.
Res latuit patrem:priscique imitamina facti
Aera Deæ comites,raucaq; terga mouent.
Cymbala pro galeis,pro scutis tympana pulsant:
Tibia dat Phrygios,ut dedit ante,modos.
Desierat:cœpi:cur huic genus acre leonum
Præbeat insolitas ad iuga curua iubas?
Desieram:cœpit:feritas mollita per illam
Creditur:id curru testificata suo est.
At cur turrifera caput est onerata corona?

¶Tibia dat Phrygios,ut dedit ante,modos:Virgil.in.viii.Aene. Ite p alta Dyndima:ubi assuetis biforem dat tibia cãtum.Nouimus autem Romanos(ut scribit Seruius)sacra matris Deum more Phrygio coluisse.Idem etiam tradit tibiam Phrygiam impares:& inæquales cauernas habuisse: & dextræ quidem unum foramen fuisse:ut scripsit Varro: sinistræ duo:quorum unum acutum sonum habuit:alterum grauem.Dicta est autem tibia:ꝙ cuꝫ olim simplex esset:ex osse fieret tibiarũ:quales Grues habent & aues eiusmodi.Obliquæ tibiæ inuentionem Pli.Mydæ Phrygio tribuit:geminarum uero tibiarum Marsiæ.Alii tibię inuentorem fuisse Apollinem uolunt.Alii Euterpen unã musarum.Sed ut cum tibiis uoce caneretur Trœzenum Dardanum instituisse tradunt. ¶Genus acre leonum: leones Matris Deorum currum trahunt:quia(ut placet Seruio)omnis feritas maternæ effectioni subiacet. Vel (ut Macrobio)quia hæc Dea terra est:quæ ab aere uehitur:quem continet cœli ambitus:cuius natura similis est leonum ualidorum animalium impetu atq; furore.Sustineri autem rotis eadem Dea dicitur:quia mundus rotatur & uolubilis est.

Tibia Phrygia

Tibia unde

Leones trahunt currum Cybeles

PAV. MAR.

¶Pars:ipsorum ministrorum.¶Tudit:uerberat.¶Clypeos manibus: aliqui legunt fudibus. Sic enim hic uersus apud Lactantium est:quia baculis pulsabat clypeos. ¶Pars tundit galeas inanes:concaua & uacua capitum tegmina ærea:unde tinnitus ederetur.¶Hoc opus habent Curetes,hoc Corybantes:hoc officium dum educabatur Iuppiter exercebant Curetes,& Corybantes. Et enim post Idęos Dactylos:qui in Creta fuere:secuti sunt (ut Diodorus inquit)Curetes:quos quidam ex terra genitos uolunt. Alii progeniem Idęorum Dactylorũ habitasse autem in montibus:tecta & indumenta quæ natura præberet habentes:nondum repertis domibus.A quibus multa ad uitam utilia inuẽta sunt:primi greges ouiũ cogere:pecora alia mansuefacere:mellis:uenandi: sagittã diq; modum induxere.Reperere insup ensem: galeam: ac cũ armis saltãdi morem: quorum strepitu permagno Saturnus deceptus est. Aiunt enim Iouem clam Saturno:ab Rhea matre datum:ab his nutritum fuisse. Arthematus autem Euboeus(Stra.referente) Curetas inquit Calcydem incoluisse:sed assidue de Lelãto campo bellum gerentes:cuꝫ hostes anteriorem captarent cæsariẽ: eosq; distraherent: ab occipite capillatos extitisse:a fronte detonsos. Vnde a cura id est a tonsura: Curetes idest detonsos appellati:& in Aetholia habitum migrasse: ubi cum intonsa seruarẽt capita: Acarnanes cœpisse nominari. Plerique ab heroe quodã utrãq; nationem nomẽ tenuisse aiunt. Alii a mõte quodam Curio Pleuroni imminenti Curetas nominatos.Alii Dęmonas quosdam:Deorumue ministros Curetas uulgant.Alii eosdem esse Curetes:& Corybantes:& Caberos:& Idæos Dactylos:& Telchines ostendunt.Et paulopost de Corybantibus prosequitur Strabo:plures opiniones referens.Additq; post multas:Verisimilius inquit Scepsius:eosdem esse Curetes,& Corybantes:qui in matris Deorum sacrificiis armati saltantes:casti & puri sunt assumpti.ideo autem Corybantes appellari:quod inter saltandũ capita iactent:quod Choryptin dicitur:quos Betarmonas uocat Homerus.Hinc qui capita saltando iactant,& numine aspirantur,& furiis agitantur:corybantiare dicimus.Diodorus uero inquit Iasium Corybantum genuisse: mortuo Iasio Dardanus & Corybantus in Phrygiam sacra Cybelis detulerunt.Corybantus initiatus sacris,Corybantes nominauit &c.¶Res latuit patrem:quia Iouis educatio Saturno nunq; aperta fuit.¶Comites: ipsi ministri Cybeles:qui eam in pompa comitantur.¶Mouent æra:pulsant ærea instrumenta ad tinnitus edendos.¶Et terga rauca:tympana ipsa ex tergis:hoc est ex coriis rauce resonantia.¶Imitamina prisci facti:ad imitationem eorũ: quæ ipsi Curetes fecerant in educando Ioue. Aliqui legunt:Priscique imitantia facti:& eorum tendit sententia: quæ sunt imitatritia ueterum factorum.& Lactantius inquit: Quicquid est gestum in abscondendo puero: id ipsum per imaginem geritur in sacris.Quod Ouidius exponit in factis:& adducit hos octo uersus simul lib.pri. Insti.Verum(ut idem quoq; tradit)hanc totam opinionem:quasi a poetis fictam Salustius respuit:uoluitq; ingeniose interpretari:cur altores Iouis dicantur Curetes fuisse.sic ait:quia principes diuini intelligendi fuerunt: uetustatem(ut cætera)in maius componentem:altores Iouis celebrauisse:& reliqua.Hic cumulate refellit ipse Lactantius.¶Pulsant:ergo.¶Cymbala:ipsa parua tympana.¶Pro galeis: loco galearum. Cum prius consuescent pulsare galeam & clypeum:nunc pulsabant cymbala,& tympana.Ideo ꝓ scutis pulsant tympana.¶Tibia:quę ex Loti materia erat:nõ est mutata.¶Dat Phrygios modos: modulos sonoros quales in Phrygia edebantur.¶Vt dedit ante:prius q̃ ipsa sacra deferrentur in urbem.¶Desierat:loqui scilicet ipsa Erato.¶Cœpi:ego scilicet loqui.¶Cur huic:matri Deum.¶Genus acre leonum:ipsi acerrimi leones.¶Præbeat comas insolitas:iubas non

Curetes dicti a cura & a tõsura

Corybãtus initiatus sacris dixit alios sacerdotes Corybãtes

Curetes & Corybantes

bas non assuetas ferre iugum. ¶ Ad iuga curua: ad currum: quem ipsi iugati trahunt. Leones enim agunt currum magnæ Deorum matris, aliqui legunt iubas insolitas & idem est. ¶ Desieram: ego scilicet loqui. ¶ Cœpit: ipsa Erato loqui. ¶ Creditur feritas mollita: mansuefacta. ¶ Per illã: Cybelem, iccirco leones trahunt eius currum: quia pria fuit quæ truces & feras bestias manluefecerit. Sed in decimo Met. alia causa affert de Hippomene & Atalãta: cum pomis ille aureis a Venere datis eã cursu deciperet, & superet: impatiens amoris cum in tẽplo Cybelis congrederetur. Dea ambos conuertit in leones: & eos currui alligauit. Sed musa refert causam ad mansuefactam feritatẽ. Sed ab initio alii alia aialia reddidere mansueta. ¶ Id est testificata: ipsa Cybele. ¶ Suo curru: ubi habet leones alligatos. ¶ At cur est onerata caput: cur habet caput oneratum. ¶ Corona turrifera: ferenti turres: nam turrita pingitur.

Fabula de Hippomene & Atalanta

An primis turres urbibus illa dedit?
Annuit: unde uenit dixi sua membra secandi
Impetus? ut tacui: Pieris orsa loqui.
Phryx puer in siluis facie spectabilis altis
Turrigeram casto iunxit amore Deam.
Hunc sibi seruari uoluit: sua templa tueri:
Et dixit, semper sac puer esse uelis.
Ille fidem iussis dedit: & si mentiar, inquit:
Vltima, qua fallam, sit Venus illa mihi.

¶ Secandi, sua membra: cur ministri magnæ matris secãt pudendas partes & abscondũt ipsa genitalia. ¶ Vt tacui: ego. ¶ Pieris: Erato a Piero monte: uel ab ipsis Pieribus. ¶ Sic orsa loqui: sic loqui cœpit. ¶ Phryx puer in siluis: causam Erato refert ad Atym puerũ: quem Cybele amabat: qui, quia fidem fregit, dissecuit eam partem: qua illã læserat: inde morẽ habuisse inquit initium. & de hoc Lactan. Deum inquit mater & amauit formosum adulescẽtem: & eundem cum pellice deprehensum: exectis uirilibus semiuirum reddidit. Et nunc a Gallis sacerdotibus sacra eius celebrantur &c. Sed nos ut aliud ad hanc rẽ adducamus: illud aduertendum erit: quod poetæ eãdẽ esse Cybelẽ: & Rheã Deorũ matrem ostẽdere uidentur.

Sacra Cybelis unde habuerint ortum fm Diodorum

ANT. FAN. Turriũ inuẽtio

¶ An primis turres urbibus ipsa dedit: turrium inuentio nõ datur matri Deũ: sed Aegyptiis potius. Erat autẽ Cybelis simulachrum capite corona turrium insignito: quia ipsa est terra: quæ oppida & turres sustinet. ¶ Impetus: furor quo impelluntur Galli sibi abscindere pudibunda. ¶ Phryx puer: de hoc scriptores uarie fabulant.

Atys & eius fabula

Nam (ut scribit Seruius) Atys puer speciosus cũ magnæ matris sacris præesset a rege ciuitatis suæ amatus est: a quo cum intelligeret uim sibi instare: clam in siluas profugit: ubi cum inuentus uim ei studeret inferre: uerenda stupratoris abscidit: qui moriens eandem ipsam corporis partem puero abstulisse dicitur: quem cum antistites Deæ semianimẽ sub pinu inuenissent: perlatum in templum frustra reficere conati, defunctum tumularunt: cuius ut perpetua memoria maneret: magna mater instituit: ut quotannis in sacris suis plangeretur: pinumq; arborem tutelæ suæ ascripsit: effecitq; ut cultores sui uiriles sibi partes amputarent: qui cum gladiis suis esse finguntur: ut significetur omnibus pro terra sua esse pugnãdum. Ouid. autem in hoc loco uult puerum ipsum dilectum a Cybele: & Deæ ipsius, ac datæ fidei immemorem cum cognouisset nympham Sagariti filiam statim in furorẽ uersum sibi uirilia amputasse. Catullus uero eius furoris causam non Deæ: sed Gallo fluminis tribuit: cuius aquis epotis puerum dicit in furorem actum abscidisse sibi eam, quam diximus, corporis partem. Diodo. autem uult Cybelẽ ab hoc puero fuisse compressam: eumq; iussu parentum Cybelis interfectum. Sciendum placuisse Porphyrio philosopho (ut refert diuus Augusti.) a quo Euse, non dissentit: Atyn excastratũ nihil aliud significare: q̃ florem qui decidit ante fructum. Fuit & Atys Crœsi filius: qui in uenatione ab Adrasto interfectus est: auctore Herodoto, item Atys iunior eius frater: qui imminente percussore patri cum antea mutus fuisset, uocalis euasit. ¶ Casto amore: uide Diodorum, qui aliter sentit. ¶ Fac puer esse uelis: castus & incorruptus.

Puer dilectus a Cybele Atys

Atys Crœsi filius

PAV. MAR.

¶ An illa dedit turres primis urbibus: an prima ipsa fuerit: quæ turres urbibus construxerit. ¶ Annuit: affirmauit musa ita esse: eam scilicet turres dedisse. Plinius uero id muneris aliis assignat, inquit enim: Thrason muros: Turres (ut Aristo) Cyclopes tripini, ut Theophrastus Aegyptii. ¶ Dixi: ego. ¶ Vnde uenit impetus: ille furor. Ex Diodo. Menonẽ Phrygię: Lydięq; regẽ fuisse refert: qui uxorẽ duxerit Dindymenẽ. Ex ea natam fœminã cũ nutrire nollent: a se expositam in Cybelum montẽ: hanc pardali: aliæq; feræ nutrierunt: quam uidens, stupensq; miraculo mulier quędã pecora pascens: eam sustulit: & a loco Cybelem nominauit. Quæ adulta & forma, & prudentia excellens fuit: fistulam compactam: & ad lusum choreas: Cymbalũ: Tympanũq; prior adinuenit: & pecorũ & puerorũ morbis remedia. Et quia multos in sinu fouit: & ob amorem singulis pstitum: matrem ab oibus dictam ferunt. Hæc prouecta ætate adulescẽtem quędam eius regionis Atym nomine dilexit. Quem postmodum dixerunt papam. Cum eo clam coiens grauida facta est. Quod ut parentes norunt: in regiam accitam: ut uirginẽ pater suscepit: & Atym & nutrices interfici iussit: atq; insepultos abiici: Cybelem dolore perculsam: insanam effectam in publicum prodisse ferunt. Solamq; uniuersam patriam passis crinibus perambulasse. Misertus Marsias illam sequutus est: post certamen cum Marsia: Apollinẽ eius amore captum ferunt: & cum ea usq; ad Hyperboreos erasse. Sed uexatis morbo Phrygibus: responsum est ex oraculo: ut Atyos corpus sepelirent: ut Cybelem uenerarentur, ut Deam. Sed consumptum tempore: cum Atyos corpus non inuenirent: imaginem eius fecere: circa quam planctu ac lamentis sacra inibant. Cybelis uero ara erecta annis singulis sacrificabant. Postmodũ in Pessimonte oppido Phrygiæ: sumptuose constructo templo: honores illi, sacraq; solẽnia cõstituere: Myda rege ad ea plurima conferente. Positiq; erant circa Deæ statuam pardali: ac leones: a quibus olim esset enutrita. Hæc ille. Idq; supremum pro rõne quoq; afferri posset superiori quæstioni: cur leones ad currum habeat. ¶ Phryx puer: Atys e Phrygia. ¶ Spectabilis facie: formosus. ¶ In siluis altis iunxit Deam turrigerã: cepit Cybelem gerẽtem turres in corona. ¶ Casto amore: qa illa Atym caste amauit. ¶ Voluit: Dea. ¶ Tunc seruari sibi: ne cui alteri iungeretur amore: sibi soli seruari puerum uoluit. ¶ Tueri sua tẽpla: ut ille custodiæ templi præesset. ¶ Et dixit sac semper uelis esse puer: purus & castus: ne qua uoluptate corrumpare. ¶ Esse puer: ætate. Sexum & conditionem dicit. ¶ Ille: Atys. ¶ Dedit fidem iussis: iurauit se seruaturum quod illa iusserat. ¶ Et inquit si mẽtiar: si fallam fidem & non seruauero: quod promisero. ¶ Illa sit mihi ultima Venus: ille sit mihi ultimus coitus. ¶ Qua: Venere: seu quo coitu. ¶ Fallam: decipiam: quasi ut deinceps coire cum aliqua non possim.

ANT. FAN. Sagaritides

¶In nympha Sagaritide:putant nonnulli nymphã quã Atys cognouit proprio nomine Sagaritiden appellatã: quod non placet,Addita enim est syllaba(ut poetæ interdũ faciunt)patronymico:ut Clioq; & Beroe soror Oceanitides ambæ.Deducturq; nomen a Sagaro:quem fluuium cõstat fluere per Phrygiã ad oppidum Berecyntũ.

Dicam primum de loco:tum de ipsis Deabus.Palæste locus est in ora Epyri:apud Oricon:quo e nauibus descendit Cæsar:cum iret cum exercitu aduersus Pomp.Emendati codices commentariorũ Cæsaris testantur. Sed in his impressis deprauatus est locus,Sic enim inquit:Postridie terram attigit Germanorũ saxa inter & alia loca periculosa: quietã nactus stationem & portus omnes timens: quos teneri ab aduersariis arbitrabat ad eum locum:qui appellat Pharsalia: omnibus nauibus ad unã in columbus:milites exposuit &c.Qui appellat Pharsalia inquit:cũ omnino Pharsalia dicere non debeat. Miror hoc alios non obseruasse.In codice uetustissimo quẽ ego reperi & emi in Calcyde Euboica:erat qui appellat Palæste:ubi tãtũmodo superabundabat aspiratio.nam Palæste legẽdum:ut Palæstina: quod negari non potest. Cũ Luca. in.v. Pharsaliæ dicat: Lapsa Palæstinas uncis confixit harenas. Loquens etiã de classe Cæsaris. Cõstet ob id Palęstinas harenas i Epyro esse. Non enim nunc agimus de Palæstina Syriæ ãnexa. Deas uero ipsas quis nõ aperte uidet furias esse intelligendas:cum poeta faces:& uerbera addat. Nobis autem:cum de hoc loco quęreremus:fidelissimus utriusq; linguæ interpres:omni doctrinarũ genere:& laude cumulatissimus:in quo nuper magnam iacturã fecimus in antiquissimo Lyricorũ principiorum interprete : ostendit furiarũ templum in Epyro fuisse.Item & in alio græco codice uetustissimo.Hoc non solum mihi:sed Pomponio quoq; uetustatis indagatori diligentissimo demonstrauit.Itaq; Deæ Palæstinæ hoc in loco pro furiis accipiendæ:a templo quod erat in ea regione:quas adesse ille iurabat Atys cum furore percitus esset.¶ Ille etiã: Atys.¶ Laniauit cor.sa.acu.seipsum acuto saxo uerberabat:ita ut corpus laniaret.Abscidit enim lapideo cultro pudẽdã partem:q̃ deliquerat.¶ Coma lõga:longi crines.¶ Est tra.in pul.immun.sordido. Versabat seipsum in luto & trahebat inde:& fœdabat crines. ¶ Et fuit uox:dicebat.¶ Merui ita:scilicet plecti.¶ Do pœnas meritas:quasi patior : quod merui supplicium. ¶ Sanguine:sanguinis effusione.¶ Ah pereãt partes:corporis.¶ Quæ nocuere mihi:pereãt pudenda:quibus fidem uiolaui:quæ faciũt:ut ita plectar.¶ Ah pereãt dicebat adhuc: qa pluries repetebat eadem uerba.¶ Aufert onus inguinis : abscidit sibi genitalia.¶ Et subito nulla sunt reli.sig.uiri:abscisis uirilibus nullum sup fuit signũ: quo uir cognosceret.¶ Hic furor:talis furor:qualis in illo fuit.¶ Venit in exẽplũ:qa inde habuit mos originẽ.Ministri deinde Cybeles sequuti sunt exẽplũ.¶ Et mi. mol. qui ob id molles:& tanq̃ fœminæ fiunt.¶ Cędunt:incidunt.¶ Membra uilia:pudendas partes.¶ Comis ia.solutis & excussis crinibus.Verum Catullus aliter historiã retexens:ostendit Atym per mare in Phrygiam uenisse: & ad Gallum fl.in furorem uersum silice se castrasse. Ait enim:Super alta uectus Atys celere rate maria:Phrygiũ ut nemus:citato cupidine:pede tetigit: Adiitq; opaca siluis redimita loca Deæ. Stimulat? ubi furẽti uagus amnis rabie

Palæste locus est in ora Priapi: nõ in Syria sed i Epyro

Fallit:& in nympha Sagaritide desinit esse
Quod fuit:hinc pœnas exigit ira Deæ.
Naiada uulneribus succidit in arbore factis:
Illa perit:fatum Naiados arbor erat.
Hic furit:& credens thalami procumbere tectum
Effugit:& cursu Dindyma summa petit.
Et modo tolle faces,remoue mõ uerbera,clamat:
Sæpe Palæstinas iurat adesse Deas.
Ille etiam saxo corpus laniauit acuto:
Longaq; in imundo puluere tracta coma est.
Voxq; fuit,merui:meritas do sanguine pœnas:
Ah pereant partes:quæ nocuere mihi.
Ah pereant dicebat adhuc:onus inguinis aufert:
Nullaq; sunt subito signa relicta uiri.
Venit in exemplum furor hic:mollesq; ministri
Cædunt iactatis uilia membra comis.

Fallit:quia fregit fidem.¶ Et desinit esse quod fuit:desinit esse puer & castus.¶ In nympha Sagaritide:filia Sagaris fluuii:qui est in Phrygia.legũt alii Sangaride.¶ Ira Deæ:Dea irata.¶ Exigit:ex debito poscit.¶ Pœnas hic: ex hoc scelere. Sagarum(unde Sagaritide)fluuiũ Phrygię Herod.ostẽdit.Liui. uero de bel.Mac. flumẽ eẽ dicit Gallo Græciæ,qui p Phrygiã defluens:& ad Berecynthũ oppidũ pertinẽs:in Propontidẽ tandem influit &c.¶ Succidit:incidit ipsa Cybele.¶ Naiada:nymphã ipsam Sagaritida.¶ Vulneribus factis in arbore : ostendit illam poeta nympham fluminis:cum dicat Naiada:a ναω quod est fluo:& ostẽdit Hamadryada:cuius Hamadryades sint Deę arborum:quę cũ his nascunt̃,& moriunt̃. Sic nunc illam succisam ingt in arbore:tanq̃ Hamadriada:quia succidit arborẽ in qua illa uiuebat uiuente arbore;moriente arbore mortua est ipsa.¶ Illa petit:extincta est.¶ Fatũ Naiados erat arbor:nam q̃ diu seruata est arbor incolumis: seruata est & nympha.¶ Hic: Atys.¶ Furit furore corripitur.¶ Et credẽs procumbere tectum thalami:cum furore percitus existimaret corruere tectũ.¶ Effugit & petit cursu summa Dindyma:furore agebat̃ celeri cursu in altos Phrygiæ montes. Dindyma enim montes sunt in Phrygia:unde & Cybele Dindymene dicta : ut testat̃ ẽt Strabo.¶ Et clamat modo tolle faces:uidebat̃ uidere furias seipm infectãtes facibus,& uerberib?: iõ.¶ Tolle faces:remoue uerbera:noli Dea cruciare me facibus & uerberib? furiarũ:ideo subsequtur.¶ Sæpe iurat adesse Deas Palæstinas:liceat tunc mihi sine arogantia rem meã tueri:ne qs me mea laude defraudatũ iri uelit:hic.n.locus a nullis unq̃ nr̃æ ætatis uiris itellectus ẽ:pterq̃ a nobis.Primus ego explicui:& quicũq; sunt postea interpretati:aut sententiam meam secuti sunt:aut nõ recte intellexerunt.

Hamadriades

Palæstinę Deæ

Aretusia templa

PAV. MAR. Sagarũ unde Sagaritide numen

rabie Deuoluit:exectus acuto sibi pondere silicis. Itaq; ut relicta sensit sibi membra sine viro.Niueis citata cœpit manibus leue tympanum &c.ab hoc igitur initium sumpsit ista castratio:ut postea ministri Deæ seu cultro siliceo:seu texta uirilia execarent:unde Iuuena.in Satyra:Credo pud.inquit:Ecce furentis Bellonæ: matrisque Deum chorus intrat: & ingens Semiuir obscœno facies reuerenda minori:Mollia qui rapta secuit genitalia testa:& reliqua.

Quomo sacerdotes Galli abscindebãt sibi uirilia ANT. FAN.

¶Quæsiti furoris:nõ quæsiti a Gallis: sed cuius causam ipse quæsieram.☞Vnde petita uenerit:Hannibale Italiam deuastãte ispectis libris Sibyllinis cũ crebrius de cælo lapidatum esset: ut Li.scribit:carmẽ a decẽuiris inuentũ est pelli posse Italia uincíq; alienigenam hostẽ:si matris Idęæ numen Pessinũte Romã aduectum foret. Quod Sillius testat his uersibus: Hostis ut Ausoniis discederet aduena terris Fatidicæ fuerãt oracula prisca Sibyllæ Cælicolũ Phrygia genitricẽ sede petitã Laomedonteæ seruãdã mœnibus urbis. Quo carmine senatus eo magis motus est q̃ legati:q dona Delphos portauerãt:referebant sacrificantibus ipsis Apollini Pythio omnia læta exta fuisse. Vnde placuit ut quq; legati ad regem Attalum mitterẽtur:q Asiã petentes ab Oraculo Delphico relpõsum acceperunt cõpotes se per Attalum regem eius rei fore quã peterent. Sed cum Deam deuexissent: tũ curarent ut eã quir optimus Romæ eẽt,hospitio acciperet.Igitur legati cũ Pergamum ad regem se contulissent:Attalus eos Pessinuntẽ in Phrygiam deduxit:quo in oppido ædẽ Cybelis fuisse Diod.tradit:sacrũq; his lapidẽ:quem matrẽ Deum incolæ esse dicebãt,tradidit:quẽ ibi Terracinæ iã eẽ Romę nunciatũ est:senatus P.Scipionẽ Nasicam iudicauit in tota ciuitate uiq; optimũ eẽ:qui cũ oĩbus matronis Hostiã ire iussus obuiã Deæ: eãq; de naui acciperet:& in terram elatam tradere referendam matronis:postq̃ nauis ad hostiũ amnis Tyberini accessit:a sacerdotibus Deam accepit:extulitq; in terram.Vnde eã matronæ in ædẽ Victoriæ:quæ tum erat in palatio pertulere pridie idus Aprilis:qui dies festus fuit.Cæterũ postea dedicata æde matri Deũ Romæ(ut dicetur)festũ eius cõstat ad nonas mẽsis fuisse translatum.nihil.n.fuit tã celebre apud Romanos q̃ dedicationis dies. ☞Dindymon & Cybe. montes Phrygiæ:a quibus Dea(ut diximus)Dindymene & Cybele dicta est.Oppidum uero eius Pisinus dr a Stra. nũc oẽs Pessinũtem uocant.☞Amœnam fon.Iden:Idã Phrygiam constat cẽ fontibus plenam:ut Venimus in plenam uenatu & fontibus Idã.Vnde eam multifontem dixerũt: ut auctor est Stra.quod uerum esse declarat fluminum multitudo inde in mare profluentiũ.☞Troiam:res Troianas:ut Ilium in Italiam portans.☞Sæcula quinq;:quingentos annos.nam(ut A.Gel.docet) anno fere post Romam conditam quingentesimo ac.xxxiiii.pm bellum aduersus Pœnos sumptum est.Notandum autem hoc loco sæculum significare spacium centum annorum:dictũ (ut Varroni placet)a sene:quod id spaciũ uitæ senis longissimum putet.unde Sęculares ludi dicti sunt:q(teste Festo)post centum annos fiebant. ☞Edomito orbe:non re uera toto orbe:sed parte orbis subacta.Ergo a toto partem accipe.Nam(ut inquit Liuius)nullas tunc in Asia ciuitates socias habebat populus Romanus.

Mr Desi in Italia aduecta ex rege Attalo

Cybelis ędes ubi sacrum lapidem Cybelẽ esse dicebant Pu. Scipio Nasica Dindymos Cybelos Pisinus quã & Pessinũtem uocant Ida multifons

Sæculũ

Sæculares ludi.

Talibus Aoniæ facunda uoce Camœnæ
Reddita quæsiti causa furoris erat.
Hoc quoq; dux operis moneas pcor: unde petita
Venerit:an nostra semper in urbe fuit?
Dindymon,& Cybelen,& amœnã fontibus Iden
Semper,& Iliacas mater amauit opes.
Cum Troiam Aeneas Italos portauit in agros:
Est Dea sacriferas pene secuta rates.
Sed nondum fatis Latio sua numina posci
Senserat:assuetis substiteratq; locis.
Post,ut Roma potens opibus iam sæcula quinq;
Vidit: & edomito sustulit orbe caput.

¶Causa furoris quæsiti:de quo ego quæsieram.☞Est reddita:mihi.l.☞Voce facũda:diserta.☞Talibus: uerbis scilicet.☞Aoniæ camœnæ:musæ ab Aonia:de qua regione alias diximus.☞Dux operis:o musa,quæ instruis me in hoc opę.☞Moneas hoc quoque: hoc etiam doceas. ☞Vnde petita uenerit: quasi unde Romã aduecta fuerit.☞An semper fuit in nra urbe:an ab initio Romæ fuit:an aliunde aduecta. Vexante Italiam Hannibale ex libris Sibyllinis lecto carmine:compertum est; alienigenam hostem Italia pelli posse:si mater Idæa deportata Romam esset.Ob quod, ut a Liuio refertur,M.Val. Leuius:qui bis consul fuerat: & Cæcili? Galba legati:Gn. Tremellius Flaccus: & M. Vale.Falco quæstores missi cum .v. quinqueremibus ex Oraculo Delphico accepere Deũ matrẽ concedi:sed Romæ a uiro optimo excipiendam esse hospitio:Profecti postea in Phrygiã:Episinũte tradẽte illam Attallo rege accepere.Lapis erat: quẽ matrem Deum incolæ dicebant,Romamq; deportarũt. Præmisso Falcone:qui ferri Deã nũciaret:moneretq; a uiro optimo excipiẽdã eẽ.Habita sunt comitia p Q.Cæcil.dictatorem:creatiq; cõsul.M.Cor.Cetegus:& P.Sempronius.In eo conuentu P.Scipio Nasica.Gn.Cor.fi. illi? qui in Hispania ceciderit:uir optimus a senatu iudicatus adulescẽs nõdũ quæstorius. Is cũ oĩbus matronis Hostiã ire iussus obuiã Deæ:eamq; de naui accipere:& in terram delatam tradere referendã matronis.Postq̃ nauis ad hostium amnis Tyberini accessit:sicut erat iussus in salum naue euectus a sacerdotibus Deam accepit: extulitq; in terrã:matronæ primores ciuitatis:iter quas unius Claudiæ Quintæ insigne est nomẽ,accepere.Cui dubia:ut traditur antea fama:clariorẽ ad posteros tã religioso ministerio pudicitiã fecit.Et per manus succedentes: deinde aliæ aliis:oĩ effusa ciuitate obuiam:thuribulis ante ianuã positis qua pferebat: atq; accenso thure pcantibus:ut uolens:propitiaq; urbem Romam iiret:in ędem Victoriq: quæ est in palatio pertulere Deam pridie idus Apri. Isq; dies festus fuit.Populus frequens dona Deæ in palatio tulit. Lectisterniumq;:& ludi fuere Magalezia appellata. Hæc ex Li.excerpsimus:sed ultimus hic locus dubitare facit:quoniã ostendit Liuius festum & ludos constitutos pridie idus Apri.At poeta idem ostendit nonis Aprilibus & tũ uno eodẽ tẽpore fuerunt:ut dici non possit mutatum fuisse diem. Ego autem arbitror deprauatum esse Liuii locum: & debere legi nonis Aprilibus: quia poeta non potuit tam facile deprauari:qui carmina scribit: & ipsa festa suo ordine:ut nihil uideatur immutatum:& credi par est:eum adhibuisse diligentiam:ut ita scriberet: quemadmodum erat in aliis: tam Fastorum q̃ Pontificũ libris & annalibus:ut errare nullo quidem pacto potuerit.Quinctiã in marmore uetustissimo:ubi cætera quoq; inscripta sunt:hoc festum nonis Apri,notatum est. Quare ita censeo deinceps in Li.legendum:sed ad rem redeamus. Erato nũc ipsa histo.recensęt.☞Mater:Cybele Deorũ magna mater.☞Semp amauit Dindymon & Cybelõ: Phrygiæ mõtes ut diximus: unde dicta est Dindymena

PAV. MAR.

Qfio mater Deorũ a Publio Sci.Nasica suscepta est

Cybele magna mater Deorũ

& Cybele. ℣ Et Idē Troianā.i. ℣ Amœnam frondibus: ideo amœnam:quia nemorosa & umbrosa. ℣ Et opes Iliacas:Troianas. ℣ Cum Aeneas portauit Troiam:tulit Troiana sacra: Troianos Deos. ℣ In Italos agros:i Latiū ut est illud Vir,Inferretq; Deos Latio.& illud:Iliū in Italiā portans. ℣ Dea:mater. ℣ Pene:quasi. ℣ Est secuta rates sacriferas:naues Aeneæ sacra ferētis:q̄si parū defuit: quin ab Aenea deferētur in urbē. ℣ Sed senserat: cognouerat:aut audiuerat. ℣ Fatis:ab ipsis Parcis:q̄ fata:hoc est seriem: ordinēq; causarū dispēsant. ℣ Nōdū po.la.su. nu.nondū aduenisse tēpus: quo in Italiam trāsferri deberet. ℣ Et substiterat affluentis locis:substitit tūc i Phrygia: ubi esse consueuerat. ℣ Post:deinde. ℣ Vt: postq̄. ℣ Roma potēs opibus:quę iam potētissima:atq; opulētissima erat. ℣ Vidit gnq; sæcula:quinq; ætates quasi gngentesimo urbis anno. ℣ Et sustulit:eleuauit caput. ℣ Edomito orbe: magna parte orbis subacta.

Carminis Euboici fatalia uerba sacerdos
Inspicit:inspectum tale fuisse ferunt.
Mater abest:matrem iubeo Romana requiras:
Cum uenier:casta est accipienda manu.
Obscuræ sortis patres ambagibus errant:
Quæue parens absit,quoue petenda loco.
Consulitur Pæan:Diuumq; accersite matrem
Inquit:in Idæo est inuenienda iugo.
Mittuntur proceres:Phrygiæ tūc sceptra tenebat
Attalus:Ausoniis rem negat ille uiris.
Mira canam:longo tremuit cum murmure tellus:

ANT. FAN. ℂ Carminis Euuersuum Sibyllæ Cumanæ. Cumas.n. cōdiderunt nōnulli ꝓfecti a Chalcyde urbe Euboiæ ad nouas sedes q̄rēdas. ℣ Fatalia uerba:qa libri Sibyllini urbis Romæ fata cōtinebāt. ℣ Sacerdos:pōtifex maximus per excellētiam,Nisi malis accipe decē uiros:q creabātur ut sacros libros legerent,interp̄tarenturq; carmina Sibyllina. ℣ Patres ambagibus errant:cū nō intelligerent q̄nā esset ea mater:& unde peti eam iuberet oraculum. ℣ Cōsulitur Pæan: mittuntur legati ad Apollinē Delphicum. ℣ Mittuntur proceres:hi fuerūt M.Vale.Le.qui bis consul fuerat,M.Cæcilius Metellus p̄torius, Sulpicius Galba edilicius:ac duo quæstores C. Tremelius Flaccus, & M.Vale.Falco. ℣ Phrygię tūc sceptra tenebat Attalus:cauēdum ne existimemus hūc Attalum esse:qui rex Pergamenoq; & Eumenis filius po.Ro.scripsit hæredē:qd̄ post delatam Carthaginē:& Numantia iam euersa factum inuenies.Vnde quoniam is ditissimus fuit:& splēdida supellectile fact̄ est:ut q̄ splēdida & magnifica sunt dicantur Attalica.Sed quoniā Attali plures fuere: quēadmodum & Eumenes.Hunc Attalum(de quo nunc agit) eum esse constet:qui ex Attalo natus in bello Macedonico:qd̄ secūdum bellum Punicum subsecutum est Romanis aduersus Philippū auxilio fuit.De quo inquit Florus: Aderat sponte in auxiliū Attalus rex Pergamenorū:aderāt Rhodii nauticus populus.Est aūt Pergamum Asiæ ciuitas lōge clarissima:teste Pli.ac diu(ut inqt Strabo)sub Attalicis regibus fortuna:cuius reges si uñ ꝓfecti sint: & quo euaserint scire desideras:lege eius Geographi li.xiii.non longe a fine qui hūc Attalū tradit natū ex Attalo & Antiochide Achæi filia primo regē eē nūcupatū. ℣ Ausoniis rem negat ille uiris:historiæ ueritas hoc habet secundū Li.nihil negatum esse Romanis a rege Attalo. Populus cum Romanus memor cœptā cū eo amicitiā pp cōe aduersus Philippū bellū,speransq; facturū eū regem: q̄ posset populi Ro.cā:misit ad eu3 legatos:quos ille comiter accepit Pessinuntemque in Phrygiam duxit: eisq; deam tradidit in Italiam deportandum:ut diximus supra.

PAV. MAR. ℂ Sacerdos:uel ipse pōtifex max.uel sacerdotes:qui præerant custodiæ librorū Sibyllinorum:qui ab initio fuere duo:deinde decem:postea auctus numerus ad.xv. ℣ Inspicit uerba fatalia:libros Sibyllinos Romana fata continentes. ℣ Carminis Euboici: Sibyllæ Cumeæ:de q̄ paulo superius a Cumis urbe Cāpaniæ: quam Calcydenses Euboici cōdiderūt:de quo latius diximus i.vi.Aen. ℣ Ferunt:dicunt. ℣ Inspectum:carmen quod inspexerūt fuit tale. ℣ Mater abest:hæc erat sinia inspecti carminis:Abest Deum genitrix: eam in urbem accersatis:& aduenięs: a castis manibus excipiatur. ℣ Abest mater: Deorum.s. quia in urbem nondū attulistis. ℣ O ro.iu.req.ma.requirere,& in urbem ferte Deū matrē. ℣ Cum ue.aduecta erit. ℣ Est accipienda casta māu:respexit poeta ad oraculum:quod fuit:ut ab optimo uiro exciperet. ℣ Obscuræ sor.obscura erāt hæc responsa:qa nō intelligebant. ℣ Pres:ipsi senatores. ℣ Errant ambagibus:ipsa uerborum obscuritate. ℣ Quæue pa.absit:nō.n.id aperte constabat matrem Deorum abesse:sed tantūmō matrē:ideo errabant:quia nesciebāt quæ mater abesse diceretur. ℣ Quoue pe.lo.& unde accersenda esset. ℣ Consulitur Pæan:Apollo.Accessere legati Delphos:& ab Oraculo habuere illis concedi Deum matrē e Phrygia. ℣ Arcessite: euocate matrem. ℣ Matrem Diuum:Deorum parentem. ℣ Inquit:ipse Apollo. ℣ Inuenienda est in iugo Idæo:quasi requirenda est in mōtibus Phrygiæ:ibi eam inuenietis. ℣ Mittuntur proce. uiri patricii legati:& quæstores pro ea in Phrygiam. ℣ Tunc: eo tempore. ℣ Attalus:rex Pergamensium. ℣ Tenebat scep.Phry.imperabat in Phrygia. ℣ Ille: Attalus. ℣ Negat rem uiris Ausoniis:non uult matrem Deum Ro.cōcedere:sed exigit hic loc? ut de regibus Pergami fiat sermo:& res altius repetatur.Lysimachus Agatoclis fi.qui unus fuit ex successoribus Alexādri:Pergami & pecuniarum custodiam:quæ erant.lx.millia talentorum(ut Stra. refert)Philetero Thyanensi commisit:qui a puero spado fuerat.Is cum optime eēt educatus:dignus uisus est: cui hæc crederentur.Charus erat Lysimacho: sed cū ab arsione illius uxore diffideret:quod eum accusauerat: locum ad defectionem perduxit.Lysima.coactus fuerat a malis familiaribus Agatoclem filium interficere:Seleuc? Victator reuersus illum sustulit:& ipse a Ptole.Cerauno sublatus est. Eunuchus castellum & pecuniam possidet annis.xx.Erant ei fratres duo:Eumenes natu grandior: & Attalus iunior.Ex Eumene natus est Eumenes de patris nominis.Is Pergami successionem habuit: Antiochū Seleuci filium apud Sardis superauit:obiit cū annis.xxii. impasset.Attalus ex Attalo,& Antiochide Achæi filia natus successit:& prio rex appellat?:Galathas p̄lio supauit: & Romanoq; amicus fuit:& cū eis aduersus Phil.pugnauit in classe Rhodiorū:obiit cū annis.xxxiiii.regnasset. Filios quatuor reliquit: ex Apollonide Cizicena, Eumenē, Attalum,Phileterum,& Atteneum.Eumenes natu grandior regnauit:hic cum Romanis aduersus Anthiochum magnum:& aduersus Persem bellum gessit.A Romanis totam eā regionem accepit:q̄ sub Anthiocho circa Taurum erat.Is urbem muniuit.Regnauit annis.xlviiii. ipiū Attalo filio reliqt:qui ex Stratōice Ariarati Cappadocū regia filia natus erat.Filii admodū iuuenis,& impii tutorē fratrē Attalū reliqt.Is cū ānis uno &.xx.regnasset:multis rebus gestis:iā senior mortuus est.Romanorum contra

Decēuiribus Sibyllinis

Attali duo

Attalica

Pergamus

Attalus rex pergamensium Lysimach? Agatoclis filius

Eumenes at Attali

Et sic est adytis Diua locuta suis.
Ipsa peti uolui: ne sit mora: mitte uolentem:
Dignus Roma locus quo Deus omnis eat.
Ille soni terrore pauens, proficiscere dixit:
Nostra eris: in Phrygios Roma refertur auos.
Protinus innumeræ cædunt pineta secures.
Illa quibus fugiens Phryx pius usus erat.
Mille manus coeunt: & picta coloribus ustis
Cælestum matrem concaua puppis habet.
Illa sui per aquas fertur tutissima nati:
Longaq; Phrixeæ stagna sororis adit.
Rhœteumq; capax, Sigeaq; littora transit:
Et Tenedon ueteres Eetionis opes.

Pseudo Philippus

tra Pseudo Philippum socius fuit. Impium Attalo q̃ sub tutela erat reliquit. is Philomator cognominatus: cũ annis .v. regnum tenuisset: morbo ablumptus est. Hæredes Romanos instituit: qui postea eam regionem prouinciã fecerunt: & aliam uocauere: eodem nomine: quo & continentem. Hæc de ipsis regibus. At simulachrum matris

Attalus simulauit de matre Deorũ

Deorum ab eo Attalo Romanis traditum est: qui primus rex nuncupatus fuit: Poeta inquit eum ab initio negantem tradere: simulachrumq; loquutũ: & se ire uelle dixisse. ¶ Mira canam: cantando feram admirabilia. ¶ Tremuit tellus cum murmure: uisus est esse terræmotus cũ magno fragorẽ.

ANT. FAN.

¶ ADytis: secreta parte tẽpli tantum sacerdoti datur accessus. ¶ Dign⁹ Roma locus quo Deus oĩs eat: quoniam exactissima est religio Romanorũ. Vel quod Roma est Deorum sedes. Lucanus: Te ne Deum sedes nõ ullo Marte coacti Deserue re uiri? ¶ Nostra eris: quia Romani a Phrygibus originem ducunt. ¶ Phryx pius: Aeneas pietate insignis. ¶ Pinem ducunt. ¶ Phryx pius: Aeneas pietate insignis. ¶ Picta coloribus ustis: moris fuit apud maiores ornari classes pictura: nec nõ & onerarias naues cum pugnaturos iuuaret: ut Pli. scribit ad cædem speciose uehi. Vstos autẽ colores cur dicat idem ostendit: ut ex ea fit ochra exusta rubrica in ollis nouis luto circũlitis. Idẽ hæc si torreatur æqua parte rubrica admixta sandicem facit. ¶ Sui nati: Neptuni: quia ipsa est Deorũ mater. ¶ Phrixeæ stagna sororis: Hellespontum cui Helle Phryxi soror nomen dedit: ut dictum est. ¶ Rhœteumq; capax, Sigeaq; littora transitu regione Idæ: quæ montana est: duo quidem flexus ad mare excurrunt. alter Rhœteum: alter Sigeũ uersus: ita ut uterq; dimidiati circuli lineam faciant. Vnde cũ nouum Ilium quidam intra eorum flexuum finem cẽ antiquum uero intra initium uoluerint: iure Rhœteum catur pax dicitur. Vel certe propter tot nauium receptacula. Sigeum promontorium a taciturnitate nomẽ accepit: quo tempore Hercules prohibitus hospitio ibi latuit: & inde per silentium Troiam inuasit. ¶ Tenedon: insulam prope hostia Hellespontĩ: quæ (ut auctor est Strabo) distat a continenti ad stadia .xl. Eam alii Calydnam, alii Leucophryn dixerunt. Tenedos autem dicta est a Tene quodam: auctoribus Seruio, & Cicerone: qui erta fama q̃ cũ nouerca concubuisset hanc insulam uacuam cultoribus tenuit: quæ habuit portus duos & Apollinis Sminthei delubrũ: ut Smintheu p̃clare Tenedi dominator Apollo. Inter hanc insulam & Chium qua Aegæus sinus pandit a dextera Antandrum nauigãtibus saxum est: quod quoniam uisentibus procul capræ simile creditur: quã Græci Ida nũcupant: sunt qui uelint Aegæum sinum inde nominatum. ¶ Veteres Eetionis opes: Thebam dicit: quæ (ut scribit Strabo) Lesbo fuit opposita: ubi regnauit Eetion. ut Nos Thebam aduecti sacram Eetionis ad urbẽ. Constat autem Eetione opulentissimum fuisse: cuius filia Andromache nupsit Hectori. Sed Achilles & Thebãeuertit. ut Lyrnesum & magnæ populatus mœnia Thebæ: & Eetionem interemit & filios. Eandem urbem & Thebas dicimus. ut Tu patris in laribus Priami ad Troiam: ast ego Thebis Andromache magno quondam genita Eetione. Alter Eetion Samothracum ritus, cerimoniasq; constituit.

PAV. MAR. Verba ex simulachro matris Deorũ

¶ Et Diua: Deæ simulachrum. ¶ Sic est locuta suis adytis: sic ex suo sacello dicere uisa est. Aditum enim secretior pars templi: quo soli sacerdoti licet accedere. ¶ Ipsa peti uolui: ego ita uolui: ut me Romani peterent. ¶ Ne sit mora: quasi finite: ut me Romam ferãt sine ulla tardatione. ¶ Mitte uolentem: mittas tu me Attale: cum ire uelim. ¶ Roma dignus est loc⁹ quo eat omnis Deus: digna est urbs: ad quam omnes Dii cant: digna quæ Deos omnes teneat & colat. ¶ Ille: Attalus. ¶ Pauẽs terrore soni: quasi pauefactus: & territus uerbis simulachri. ¶ Dixit proficiscere: eas Romã. ¶ Nostra eris: etiam cum Romę eris: eris nostra. nã inter nostros: quasi cum illis: qui a nostro genere genus trahũt. ¶ Roma refertur in auos Phrygios: nam a Phrygibus ducunt originem: & nos Phryges sumus: inter nos igitur uinculum est cognationis. ¶ Protinus innumeræ: poeta ostendit ibi nauim fabricatam: qua aduecta fit: sed (ut diximus) accesisse legati cum quinqueremibus. ¶ Protinus: subito. ¶ Secures innumeræ cædunt: inciduntur. ¶ Illa pineta: pinus illorum montium. ¶ Quibus erat usus Phryx pius fugiens: quæ pineta: aut ex quibus montibus pinus inciderat olim Aeneas pius cum fabricauit naues quibus fugiens in Latium uenit. ¶ Mille manus coeunt: quasi conuenit iam ingens multitudo. ¶ Et puppis concaua: quæ iam erat fabricata. ¶ Picta coloribus ustis: plerunque colores adusti sunt ut superius dictum est: in nauibus uero pingebãtur: ut Deorum imagines: aut historiæ: aut insignia & similia. ¶ Habet matrem cælestem: quia iam Deæ simulachrum est impositum naui. ¶ Illa super fluctus: agit nunc de itinere: aut longa profectione: per quæ maria delata fuerit usque ad hostia Tyberina. ¶ Illa: Deum genitrix. ¶ Fertur tutissima: tuta ab omni procella: & undarum impetu. ¶ Super fluctus nati: super æquora Neptuni filii. Quidam legunt sic: Illa sui per aquas & cætera. ¶ Adit longa stagna: longum & angustum fretum. ¶ Sororis Phrixeæ: Helles, quæ fuit Phrixi soror: de quo superiore libro. It ergo primum in Hellespontum. Verum ipsa Deum mater e Pisinunte allata est. Pisinus autem Thessalobogorum erat: qui Bithinis & Phrygibus sunt finitimi apud Propontidem. & Stra. inquit libro .xii. Emporium est ipsius eorum: qui in hac regione sunt: & templum maximum habet magnæ uenerationis Matris Deum: quam Angidistam uocant. Sacerdotes quidam erant p̃potentes: nũc eor⁹ dignitas imminuta est. Hic locus magnifice ab Attalicis regibus structus est: & templo & porticibus ex albo lapide Romani tẽplum celebre reddidere: accersita inde Deæ statua: quemadmodũ ea: quæ Aesculapii erat ex Epidauro. hæc Sera. & Maximus quoq; e Pisinunte accersitam asserit. Primũ igitur in Propontidem descendit: deinde in Hellespontũ uenit. ¶ Trã sit Rhœteum capax: apud Rhœteum promontorium: in faucibus Helesponti apud Troiam: ad dextram Hellespontum ingredientibus, ubi nos ipsi toties fuimus: erat

Phrixus & Helles

Rhœteũ p̃mõtoriũ est in faucib⁹ Helesp̃õti

Classes pictura ornabãt maiores

Colores usti

Sigeum

Tenedos

Sminthei Apollinis tẽplũ

Atandrum

nauale & Achiuoꝝ portus:& Achaia caſtra: ideo capax dixit:ubi tã magnæ claſſis fuit ſtatio. ☞ Et littora Sigea: a Sigeo promontorio itidem Helleſponto iminenti ita appellato: ꝙ in eo tacite latuerit Hercules:cum inſidias Laomedonti periuro parauit:σιγη.n.taciturnitas ẽ. ☞ Et tranſit Tenedon: Tenedos inſula ab hoſtiis Helleſpõti .xxiiii.M.p.diſtat:hæc prius Leucophris appellatur:dicta etiam eſt & Calydna:in hãc nauigauit cum colonis Tenus Cycni.f.conditaque urbe a ſe Tenedon uocauit: ſꝫ plura ab hiſtoricis:& poetis de ea referuntur: & nos in ea inſula de ſitu: & fertilitate eius carmẽ ſcripſim⁹. Reperimuſq; in ea inſula epigrammata plura in marmoribus uetuſtiſſimis. ☞ Et ueteres opes:ueteres agros & regnum. ☞ Eetiõis:de Thebano littore intelligit. Thebæ illius:quæ apud Lyrneſſum eſt,& ſub Eetione fuerit. Quicut teſtis eſt Homerus fuit Andromaches coniugis Hectoris:qui quidem Eetion ab Achille cum ſeptem filiis interfectus eſt. ☞ Excipiunt:eam ſcilicet.

Tenus Cycni filius condidit Tenedon

ANT. FAN. Cyclades

ANT, FAN. Cyclades excipiunt,Leſbo poſt terga relicta:Cyclades inſulæ ſunt maris Aegæi: quem(ut ſcribit Plinius) circa Delum in orbem ſitæ ſunt:unde & nomen traxere. Idẽ & Solinus tradit:qui eas inquit licet ſpaciis longioribus a Delo proiectas: tamẽ circa Delum in orbem ſitas eſſe: quem Græci Cyclon uocant. Seruius uero non ideo Cyclades dictas putat:ꝙ in rotunditate ſint:ſed ꝙ lõgo ordine circuiri eas neceſſe eſt:uel propter promontoria:uel quia naturale eſt ut cõcitatiora ſint maria uicinitatẽ terrarum. Fuerunt autẽ Cyclades ab initio. xii. deinde plures additæ ſunt. ☞ Quaque Caryſteis frãgitur unda uadis:a Caryſto urbe Euboiç nobili marmore Caryſtio:ut inquit Plinius. Vnde Lucanus eam ſaxoſam uocat, ut Qua maris anguſtat fauces ſaxoſa Caryſtos. Ad hoc oppidum Euboiæ quod ad Cycladas uergit lapis naſcitur (ut auctor eſt Strabo)quem pectunt:nent:ac texunt:unde mantilia conficiuntur:quæ ubi ſordeſcunt in flammã proiecta mundantur. Eſt & Caryſtos in Laconia: unde ab Alcmane poeta uinum Caryſtium celebratur. ☞ Trãſit & Icareum:Icaros inſula una e Strophadibus mari Icareo nomen dedit:quam alii Icaron,alii Icariam dicunt ab Icaro Cretenſi:quem Varro ſcripſit ibi interiiſſe naufragio,& poetæ fabulantur paternæ fugæ comitem: cũ ambo pennati e Creta aufugiſſent in hoc mare cecidiſſe:qđ auctoribus Plinio, Strabone,ac Solino ab ea inſula(quã diximus)nomen accepit:ſicut a Carpatho mare Carpathium:quod Icareo iungitur Auſtrum uerſus. Cæterum mare Icareum alii inter Cretam & Siciliam ponunt. alii inter Samum & Myconem:cui quidam ab Icaro Dedali filio nomen inditum uolunt. Hoc mare nauigãtes Romani a læua linquebãt. ☞ Dextra Pelopeides undas Deſerit:Creta quidem nauigantibus a læua: a dextra erat Peloponneſus:ſic dicta quaſi inſula Pelopis:Niſon enim Græci inſulam dicunt. Sed re uera eſt peninſula:ſiue Cheroneſus. Iſthmos enim Peloponneſum iungit continenti ſeparans Ionium ab Aegæo:ut Aequora bina ſuis oppugnans fluctibus Iſthmon. ☞ Veneri ſacra Cythęra: hęc inſula eſt Laconiæ: teſte Laertio in uita Chilonis: cui olim Porphyris nomen fuit. Ab ea,Venus Cytherea dicitur:ut multis placet: uel ab urbe Cythæra (ut Feſtus ait)in quam primum Venus cõcha deuecta eſſe dicitur:

Caryſtos duobus in locis Caryſtiũ marmor

Caryſtia mãtilia

Caryſtiũ uinum

Icaros inſula

Pelopõneſus

Cytherea Venus

cum in mari concepta eſſet. ☞ Mare Tinacrium: Siculum mare. Trinacria enim eſt Sicilia:ſic a tribus promontoriis dicta. ☞ Brontes:hic miniſter Vulcani ſignificat tonitru:quod bronti græce dicitur:fitque(ut inquit Plinius)cum in nube luctatur flatus:aut uapor. Steropes autem nihil eſt aliud q̃ agrapi:ideſt fulgur:quod cum pingi nequeat:pinxit tamen Appelles in arte ſua eminentiſſimus. Acmõides uero qui & Pyragmon dicitur ab incude nomen accepit: quæ a Græcis acmon uocatur. Ab his Cyclopibus fulmina fabricantur:ut poetæ canunt: quibus ſedes datur in mari Siculo:quia inſulæ ibi ſunt numero ſeptem: quas itali Vulcanias dicunt.

Trinacria

Brontes

Steropes

Acmonides ſeu Pyragmon

Cyclades excipiunt,Leſbo poſt terga relicta:
Quaq; Caryſteis frangitur unda uadis.
Tranſit & Icareum:lapſas ubi perdidit alas
Icarus:& uaſtæ nomina fecit aquæ.
Tunc læua Creten,dextra Pelopeidas undas
Deſerit:& Veneri ſacra Cythæra petit.
Hinc mare Trinacrium,candens ubi tingere ferrũ
Brontes,& Steropes,Acmonideſq; ſolent:

PAV. MAR.

Cyclades: quæ ſunt in Aegeo inſulæ: quæ Delum circunſtant. de quibus Stratum meminit Deli: Eam inquit circunhabitatæ gloriam reddiderunt inſulæ:proinde uocauere Cyclades:initio quidem duodecim fuiſſe perhibentur:pluresq; agnatæ ſunt. ☞ Leſbo relicta poſt terga:primo enim loco poſt Tenedon:Leſbos inſula occurrit: deinde Cyclades. ſed de Leſbo plura diximus in ſecundo. ☞ Et qua unda frangitur uadis Caryſteis:& tranſit ea parte: qua undæ franguntur uadoſis harenis Caryſtus: a Caryſto urbe: quæ eſt in angulo Euboeæ uerſus Cycladas. ☞ Tranſit & Icareum: mare ſcilicet. Quod eſt (ut Plinius inquit) inter Samum & Miconum. Sed hoc a læua reliquit. ☞ Vbi: in quo mari. ☞ Icarus: Dædali filius. ☞ Perdidit alas uaſtas: magnas:nam acceptis a patre pennis: cum altius euolaret: reſolutis uinculis cereis: & alas amiſit: & in mare decidit:cui nomen quoque dedit:ideo hic. ☞ Et fecit nomina uaſtæ aquæ:nam ab eo appellatum eſt mare Icareum. ☞ Tunc læua:a ſiniſtra. ☞ Deſerit Creten: Cretam inſulam: de qua in tertio libro diximus. ☞ Eam inſulam non attigit: ſed a læua reliquit. ☞ Dextra deſerit undas Pelopeidas: mare quod Peloponneſum abluit:a Pelope dictam, qui in ea regnauit. Peloponneſus autem dicitur:quaſi inſula Pelopis:Aegæo & Ionio cingitur. Iſthmos Corinthiacus facit ne inſula ſit: Anguſta quidem inter duo maria tellus. ☞ Et petit Cythæra ſacra Veneri: non attingit Peloponneſum: ſed petit Cythæram inſulam: quæ eſt inter Maleam: & Cretam: & in ea Cythæra Cythærorum montes. unde Virgilius: Sunt alta Cythæra dixit: inſula eſt Veneri ſacra: quoniam in propinquis undis nata: & illuc concha delata eſt. Vnde in Heroidibus: Nuda Cythæriacis edita fertur aquis. Et Pomp. inquit: Cytheream dictam Venerem a Cythæra urbe: in quam concha delata eſt. ☞ Hinc:a Cythæris. ☞ Petit mare Trinacrium:Siculum, quia Trinacria dicta eſt Sicilia: a tribus eminentibus promontoriis:Pachyno,Lilybeo,Peloro:& ακρον ſummitas dicitur:unde Diodorus uidetur oſtendere a tribus angulis dictam. ☞ Vbi:in quo mari. ☞ Solent tingere ferrum candens: ferrum calidum & ignitum. ☞ Brontes & Steropes & Acmonides: hi miniſtri ſunt Vulcani. & a re,quam faciunt, cognominati. Brontes: a βρωμοσ: quod eſt tonitru. Steropes a στεροπη:quod eſt fulgur. Acmonides: hic a Virgilio Pyragmon dicitur: a πυρ:quod eſt ignis:& agmon uicus. Fulmen enim hi Cyclopes conficiunt:ideo ita appellati. Venit igitur mater Deum in fretum Siculũ:& inſulis Aeolicis:ubi eſſe Vulcanus exſtimatur.

Pelopeides uñ. mare dictũ a Pelope

Quare dicta eſt Trinacria

¶ Aequoraq;

ANT. FAN. Sardinia insula

¶ Aequoraq; Afra legit: transit. ut Crebris legimus freta cōcita terris. Mare Afrum siue Libycū est quod Libyā alluit. ¶ Sardoaq; regna: Sardiniā insulam notissimaq; in mari Tyrrheno Romani ad utbē nauigantes a læua linquebāt: sed longe unde poeta prospicit, dicit: Ea a Sardo Herculis filio nomen accepit: qui e Libya ueniens insulā occupauit. ¶ Omnis eques, mixtaq; grauis cū plebe senatus: equestris ordinis uiri patres: siue senatores ac plebei. ¶ Quæq; colūt sanctos uirginitate focos: periphrasis uirginū Vestalium. ¶ Cōtento: extēto fune: cū oēs summo conatu nauem traherent aduersus uim fluminis. ¶ Sitis usserat herbas: cōsequēs pro antecedēti: hoc est pro calore sitis. ¶ Seditcōstitit retenta uadis. ¶ Plusq; p pte laborat: iuuadat trahendi laborē tolerans plus ferre q; ceteri. ¶ Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto: nō ē Quinta hoc loco prænomen postpositum uersus gratia: uel ordinis nomen: ut quidā putant. Legimus enim apud Liuiū matronæ primores ciuitatis, inter quas unius Claudiæ Quintæ insigne est, nomē accepere. Hæc Claudia expimento religionis pudicissima iudicata est: ut inquit Plinius. Nauē. n. cū sacris matris Deū obhærētem uado Tyberino extraxit precata palam: ut si sibi pudicitia cōstaret sequeretur. Cuius statua (ut Valerius Maximus scribit) in uehiculo ædis matris Deū posita: eadem æde bis incēdio cōsumpta: flammis intacta pmānsit. Alia eius gentis Claudia nouo more (ut ait Suetonius) apud populū pulsū subiit iudicū maiestatis: q; in conferta multitudine optauit: ut frater suus pulcher reuiuisceret: atq; iterū classem amitteret: ut minor turba Romæ foret. Sciēdum gentem Claudiā ortam ee ex Regillis oppido Sabinorū: deductāq; ab Appio Clauso: cui postea Appio Claudio fuit Romæ nomen: ut inqt Liuius: qui post exactos reges cū quinq; millibus clientum & amicorum uenit Romā: & susceptus habitandā urbis partem accepit: quo Claudia tribus est & familia nominata: ut Seruius scribit. Vnde illud est Vir. vii. Aenei. Ecce Sabinorū prisco de sanguine magnum Agmen agens Clausus: magnique ipse agminis instar Claudia nunc a quo diffunditur & tribus & gens. Lege Liuium libro secundo primæ Decadis: & Plutarchum in Publicola. Meminit & eiusdē Appii Clausi Cornelius Tacitus his uerbis: Maiores mei quorum antiquissimus Clausus origine Sabina simul in ciuitatem Romanam & in familias patriciorum ascitus est: hortant ut pibus cōsiliis rēp. capessant. Ab eo Claudio Sillius Clausos uocat quos Claudios dicimus: ut Clausorū decō atq; erepto maxia Romæ Spes uero Marcello.

PAV. MAR. ¶ Et legit: nauigat. ¶ Aequora Afra: mare Libycū. Nam Libycum illud ingens pelagus: quod inter Siciliam & ipsam Libyam. ¶ Et respicit regna Sardoa a sinistris remis e mari Libyco flectenti in oram Latinorū & hostia Tyberina est Sardinia magna insula a sinistris: ideo a sinistris remis dixit. Nam a sinistra parte relinquitur in mari Tyrrheno: ita appellata dicitur insula a Sardo Herculis filio: ut testis est Solinus. ¶ Et petit ipsa nauis. ¶ Ausoniam: quia flexit cursum in littus Ausonium. ¶ Contigit hostia Tyberina: scilicet ubi & Hostia urbs ab Anco Martio fundata. ¶ Qua se Tyberinus: Tybris fluuius. ¶ Diuidit in altum: in pelagus: quasi qua in mare influit. ¶ Et natat campo liberiore: per latiora spatia: nā illuc usq; fertur per alueum: postea exit in mare Tyrrhenum. Latiores quidam aquarū cāpos: per quos iaz libertus natat. ¶ Omnis eques: exiuere ob uiā Deæ usq; ad hostia Tyberina uniuscuiusq; ordinis uiri, & matrōæ, & uirgines. Hæsitq; nauis in uadis Tybridis ut nulla hominum ui trahi posset. ¶ Omnis cēs: omnes illi qui erant equestris ordinis. ¶ Et grauis senatus: graues ipi senatores. ¶ Cum plebe mixta: cū populo. ¶ Procedunt pariter: simul omnes eunt cum pōpa. ¶ Et matres & nati: filii. ¶ Et uiri: quia exinere obuiaz tam mares, q; mulieres cuiuscunq; ætatis, ordinis, & conditionis. ¶ Et quæ colūt sanctos foces uirginitate: hoc est uirgines Vestales: q; æternum ignem caste seruant. ¶ Viri lassant: desatigant. ¶ Brachia sedula: cum sedulitate & omni conamine trahentia. ¶ Fune contento: extento: quo conabantur trahere nauem in uadis Tyrrhenum. ¶ Nauis hospita: peregrina: & quæ peregrinā Deā ferebat. ¶ Vix subit: uix subire pōt. imo subire non poterat. ¶ Aquas aduersas: aduersum amnē. ¶ Tellus fuerat diu ficca: diu non pluerat: sic aruerat tellus: & quia nullis imbribus erat adiutus amnis: tenuis tunc erat eius aqua. ¶ Sitis: ipsa siccitas ob aquæ penuriā. ¶ Vsserat herbas: deficiente humore aruerāt & ipsæ herbæ. ¶ Carina pōsa: suo. i. onere. ¶ Sedit: subsidit hærēs. ¶ Vado limoso: i uadis Tyberinis: & lutosis. ¶ Quisqs adest opi: ipsi qdem opo so laberi trahēdæ nauis. ¶ Laborat plusq; p pte: q; si plusq; qlq; suis uirib⁹ possit. ¶ Et adiuuat manus fortes: robustas & fortiter trahētes. ¶ Voce sonāte: clamor. ¶ Illa: nauis. ¶ Sedet: firma hæret. ¶ Velut insula stabilis: immobilis. ¶ Medio pō. in medio mari: qa ut moueri nō pōt insula: ita moueri nō poterat nauis. ¶ Viri attōiti: exterriti. ¶ Stant & pa. mōstro: q; si stātes expauescunt eo nauis miraculo: q; nullo hoium conatu moueri poterat. ¶ Claudia Quinta: cū uiri frustra cōarent: ex clarissima Claudiorū familia uirgo Claudia pcessit: q; cū casta nō crederet: Deā ipsam obtestata: ut suæ testimonio pudicitiæ perhiberet. Exiguo deinde conamine funē trahētē nauis sequuta est: meminit huius rei Diuus Hieronymus, & Trāquillus i uita Tiberii de eadē inqt: Quæ nauē cū sacris matris Deū Idææ obhærētē Tyberino uado extraxit: p̄cata p palam ut ita demū sequeret si sibi pudicitia cōstaret. ¶ Claudia Quinta: non quæ esset Quinta numero: sed noīe. ¶ Referebat genus: ducebat originē. ¶ Ab alto Clauso: a quo emanauit domus Claudia: de quo Vir. in. vii. Aenei. Ecce Sabinorum prisco de sanguine magnum Agmen agens Clausus: magnique ipse agminis instar Claudia nūc a quo diffunditur, & tribus, & gens: Per Latium posq; in partē data Roma Sabinis & cætera.

Periphrasis

Claudia Quinta

Imago matris Deorū ab incēdio seruata

Claudia gens

Quinto cū honore acceptā est a Romana mater Deorū

Claudia uirgo

Aequoraq; Afra legit: Sardoaq; regna sinistris
Respicit a remis: Ausoniamq; tenet.
Hostia contigerat: qua se Tyberinus in altum
Diuidit: & campo liberiore natat.
Omnis eques, mixtaq; grauis cum plebe senatus
Obuius ad Thusci fluminis ora uenit.
Procedunt pariter matres, natiq;, uiriq;:
Quæq; colunt sanctos uirginitate focos.
Sedula fune uiri contento brachia lassant:
Vix subit aduersas hospita nauis aquas.
Sicca diu fuerat tellus, sitis usserat herbas:
Sedit limoso pressa carina uado.
Quisquis adest operi, pluscq; pro parte laborat:
Adiuuat & fortes uoce sonante manus.
Illa uelut medio stabilis sedet insula ponto:
Attoniti monstro stantq;, pauentq; uiri.
Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto:

ANT. FAN.

¶Impar nobilitate:uersus gratia e litera pro i ponitur. Dicimus enim ſum impar tibi. Potes & mutationem caſus factam accipere. ☞ Caſta quidem, ſed nõ eſt credita: falſo populi iudicio, famæq; mendacio impudica diceba tur. ut Hic priſca ducens Clauſorum ab origine nomen Claudia non æqua populi mala credita fama. ☞ Ornatis uarie ꝓdiſſe capillis Obfuit: ſtultum uulgus impudicam arguebat ex ornatu. ☞ Cõſcia mens recti famæ mendacia ridet: ſpernit obtrectãtium linguas: qui nullius eſt ſuæ turpitudinis conſcius. Iuuenalis: Viuendum eſt recte tum propter plurima: tumq; His præcipue cauſis ut linguas mancipiorum cõtẽnas. Eſt autem ſententia color rhetoricus. ☞ Sed nos i uitiũ credula turba ſumus: honeſta reprehendendi ratio. Miſcet. n. ſe mortalibus muſa: quos arguit Iuuenalis: Hic uiuimus ambitioſa paupertate omnes. ☞ Fluminis hauſit aquam: ſic Virgi. in. ix. Aen. Ad undam proceſſit: ſſimoq; hauſic de gurgite lympham Multa Deo orãs. ☞ Ter caput irrorat: ter tollit ad æthera palmas: impari utitur numero: ꝙ & numero Deus impare gaudet: & ſtatiꝫ omnia ſunt ceſſura feliciter. ☞ Sub certa cõditione: ut a te damnata nõ immerito pœnas luam: abſolute uero certo iudicio populo Ro. uita ꝓbet. ☞ In ſcæna: in ludis ſcænicis ubi nauem tractã a Claudia retulerant hiſtriones: uel reuera in conſpectu populi tanq; i ſcæna: qd magis placet. ☞ Laudatq; ſe. nõ laudat uerbis dũ ſequtur: ſed qa ſequitur laudat: hoc eſt teſtatur pudicã.

Nec facies impar nobilitate fuit.
Caſta quidem (ſed nõ eſt credita) rumor iniquus
Læſerat: & falſi criminis acta rea eſt.
Cultus, & ornatis uarie prodiſſe capillis,
Obfuit: ad rigidos promptaq; lingua ſenes.
Conſcia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in uitium credula turba ſumus.
Hæc ubi caſtarum proceſſit ab agmine matrum:
Et manibus puram fluminis hauſit aquam:
Ter caput irrorat: ter tollit ad æthera palmas:
Quicunq; aſpiciunt mente carere putant.
Submiſſoq; genu, uultus in imagine Diuæ
Fixit: & hos edit crine iacente ſonos.
Supplicis alma tuæ genitrix fœcunda Deorum
Accipe ſub certa conditione preces.
Caſta negor: ſi tu damnas: meruiſſe fatebor:
Morte luam pœnas iudice uicta Dea.
Sed ſi crimen abeſt tu noſtræ pignora uitæ:
Re dabis: & caſtas caſta ſequere manus.
Dixit: & exiguo funem conamine traxit:
(Mira, ſed in ſcæna teſtificata loquor)
Mota Dea eſt: ſequiturq; ducẽ: laudatq; ſeq̃ndo:
Index lætitiæ fertur ad aſtra ſonus.
Fluminis ad flexum ueniunt: Tyberina priores

Mens recti conſcia obtrectantiũ linguas cõtemnit

Ter cũ aqua lãcta uocabant

Animꝰ honeſti cõſcius eſt etiaꝫ mali

¶Nec facies: ipſius Claudiæ. ☞ Fuit impar nobilitate: nã ut præſtãtis nobilitatis: ita formæ quoq; præſtãtis. ☞ Caſta quidem erat, ſed non eſt credita: nõ credebatur eẽ caſta. ☞ Rumor iniquus: non æquus: ſed falſus & cõflictus. ☞ Læſerat: offenderat illam nota uiolatæ pudicitiæ. ☞ Et eſt acta rea falſi criminis: falſo arguebatur ſtupri: & uirginitatis non ſeruatæ. ☞ Obfuit cultus: ex his ſumebantur ſigna coniecturalia corrupti animi & corporis: ꝙ ſe excolebat: tanquam amantibus placitura. ipſe ergo cultus formæ obfuit. ☞ Et prodiiſſe: apparuiſſe. ☞ Capillis uarie ornatis: quos uario modo & pectebat: & innectebat. ☞ Mens cõſcia recti: animus honeſtatis ſuæ cõſcius. ☞ Riſit mẽdacia famæ: mendacem famã, & rumorem: qui falſo ferebatur. ☞ Sed nos: loquit muſa: ſed perinde ac homo: qa nos hoies. ſ. ☞ Sumus credula turba in uitiũ: facile credimus qcqd uituperandum quoq; affertur. ☞ Hæc: Claudia. ☞ Vbi: poſtq̃. ☞ Proceſſit ab agmine: a multitudine. ☞ Caſtarũ matrum pudicarum matronarum. ☞ Et manibus hauſit aquam puram fl. & manus abluit: & his aquam Tyberini gurgitis hauſit. ☞ Ter caput irrorat: ter aqua fluminea caput ſudit. ☞ Ter tollit palmas ad æthera: ter manus in cælum ſuſtulit. ☞ Quicũq; aſpiciũt: eam: ſcilicet ita agentem. ☞ Putant carere mente: exiſtimant amentem & inſanam. ☞ Et ſubmiſſo genu: iam inflexis genibus ipſa Claudia. ☞ Fixit uultus in imagine Diuæ: fixit oculos in ſimulachrum ipſius matris Deum. ☞ Et dixit hos ſonos: hæc uerba. ☞ Crine iacẽte: paſſis crinibus. ☞ Alma genitrix Deorum fœcunda: o mater Deorũ. Alma dixit: ꝙ Deos peperit: a quibus omnia alũtur. Fœcunda ob tot felices partus. Genitrix ꝙ a matre hanc habeat diſtantiam: qa genitrix (ut inquit Nonius) ſemper quæ genuerit nuncupatur. Mater uero aliquã do pro nutrice ponitur. Virgi. in octauo: Geminos huic ubera circum Ludere pendentes pueros: & lambere matrem. Plautus in Menechmis: Ita forma ſimilis pueri: ut mater ſua non internoſcere poſſet: quæ mammam dabat: nec adeo mater ipſa: quæ illos pepererat. ☞ Accipe ꝑces: meas. ☞ Sub certa conditione: ſumpſit uerbum e iure ciuili: de conditionibus in facto conſiſtentibus: de qbus ita agit Paulus iuriſconſultus titulo de conditionibus: Conditiones conſiſtentes in facto uarietatem habent: & quaſi tripartitam recipiunt diuiſionem: ut quid detur: ut quid fiat: ut quid obtingat: uel retro ne detur: ne fiat: ne obtingat: ex his dandi, faciendiq; cõditiones: in perſonas collocantur: aut ipſorum: quibus qd relinquitur: aut aliorũ. Tertia ſpecies in euentu ponetur &c. Hæc uero conditio ut fiat erit. ☞ Caſta negor: dicunt oẽs me nõ eſſe caſtam. ☞ Si tu dãnas me. ſ. tanq̃ corruptã: & nõ caſtã. ☞ Fatebor meruiſſe: dicã igenue me mereri ſuppliciũ. ☞ Morte luã pœnas: plectar morte. Luere pœnas pati ſupplicii pro crimie. ☞ Victa iudice Dea: uicta ego tuo iudicio ſupplicio afficiar. ☞ Sed ſi crimẽ abeſt: ſi ſciã me caſtã & icorruptã. ☞ Dabis tu re pignera nr̃æ uitæ: re ipſa oñdas ſigna: tanq̃ pignora & teſtes uitæ meæ pudicæ. ☞ Et tu caſta: pudica & ſancta. ☞ Seq̃re manus caſtas: meas. ſ. ☞ Dixit: ita ꝑcata eſt Claudia. ☞ Et traxit funem: ipſius nauis. ☞ Exiguo conamine: puo conatu. Nã puo labore traxit: & facillime ſequuta eſt ratis. ☞ Mira loquor: dico qdem admirabilia. ☞ Sꝫ teſtificata in ſcæna: q̃ relata fuere i theatro: ut adhiberi fides debeat. ☞ Mota Dea eſt: ꝑcibus ipſius Claudiæ. ☞ Et ſequit ducẽ: ꝑcedentẽ, & trahentẽ uirginẽ. ☞ Et ſequendo laudat: ex hoc ipſo laudare uꝫ: qa ſequit trahentem in ꝓbationem & cõmendationẽ pudicitiæ illius. ☞ Sonus index lætitiæ: hoc eſt plauſus quo animorum indicatur lætitia. ☞ Fertur ad aſtra: nam datus eſt uirgini plauſus ingẽs: & uoces ad ſidera ſublatæ. ☞ Veniunt ad fluxum fluminis: Claudia, ſenatus, & populus, & matronæ ueniunt illuc: ubi ſe incipit reflectere in læuam amnis. ☞ Priores dixere atria Tyberina: dixere ueteres eſſe domum Tybridis.

Cõditio ſm pauluꝫ iure cõſultũ

Miraculũ qõ ſecuta ẽ funem Claudię mater Deoruꝫ

¶Vnde

ANT. FAN. ¶Vnde siniſter abit:fabulatur ibi eſſe regiã Tyberini, ubi fluuius flectitur ſiniſtrorſum.¶Operum,coniugiq; rudem:ut hoſtia eſſet puriſſima.¶Eſt locus in Ty.q.lu. infl.Al.huius fluuii ſupra meminimus:ubi mater Deũ.vi. calendis Aprilis lauabatur: ut ait Vibius Sequeſter. Defluit autem Almo in Tyberim non admodum longe a porta Capena:ut non nulli dicũt : quibus illud aſtipulatur:Ipa ledẽs plauſtro porta eſt inuecta Capena.Lota igit eſt Cybele tũc in eo fluuio:uñ factũ exiſtimam?:ut poſtea illic lauari cõſueuerit.¶Comites:non oẽs qui Deã comitabant: ſed Galli: ut diximus ſupra.¶Furioſaq; tibia:ob Gallos q furere uidebant.¶Taurea ter. tympana: quibus Curetes uſi fuerãt cũ Rhea Iouẽ peperiſſet.Ea e pellib? fieri dubiũ nõ eſt.¶Boues:a qbus Deę plauſtrũ trahebat.¶Naſica accepit,tẽpli nõ perſtitit auctor: Accepit legendũ eſt nõ incepit:ut qdã uolũt: q exiſtimãt uotã fuiſſe hanc ædẽ a Scipione Naſica: qd alienũ eſt ab hiſtoria Liuii: qui ſcribit Naſicã in ſalum naue euectũ Deã a ſacerdotibus accepiſſe:atq; in terrã extuliſſe.&M.Liniũ &Claudiũ cẽſores ædẽ matris Deũ faciendã locaſſe:eãq;.xiii.anno poſtq̃ locata erat,M.Iunium Brutũ dedicaſſe.Quare non placet: quod in opuſculo uirorum illuſtrium legimus:ubi eius libelli auctor quicunque fuerit : neque enim eſt Plinius:ut multi putant: ſcribit templumhoc incepiſſe Naſicã:quod cum bis incẽdio abſumptum fuerit (ut diximus ſupra)nemini mirũ uideri debet:q; Ouidius ſcribit hoc loco:& Metellũ ei? ædis auctorẽ fuiſſe.& poſt Metellũ Auguſtum:quem cõſtat refeciſſe ædes ſacras: uetuſtate collapſas:aut incẽdio abſumptas:teſte Sueto.Hic eſt q feſtũ matris Deũ Romæ celebrari(ut diximus)conſueuit:non pridie idus Aprilis:ſed nonis huius mẽſis:quibus ea ædes ab Auguſto fuerat dedicata:quã qdã uolũt fuiſſe nõ longe ab ea porta:qua Deæ ſimulachrũ in urbẽ inuectum eſt:ſed in palatio fuit:teſte Liuio.¶Parua cur ſtipe quærat opes:moris fuit hoc tempore ut Romani matri Deum nummos ſiue ſtipem,quamuis paruam, oferrent:quoniam ſtipe a populo collata eius Deæ templum a Metello fuerat conſtitutum.

PAV. MAR. ¶Vnde siniſter abit:uertit ſe in ſiniſtrã:ubi eſt ille reflex? fluminis:putauere antiq eẽ regiã numinis Tyberini. Vñ Vir.de eodẽ loco:cum facit Deũ ipſum loquentem : Ego ſum pleno:quẽ flumine cernis Stringẽtẽ ripas:& pinguia culta ſecantẽ:Cæruleus Tybris cælo gratiſſimus amnis. Hic mihi magna domus:celſis caput urbibus exit.¶Nox aderat:ſubſtitere per noctẽ in ipſo flexu:quo ab hoſtiis Tyberinis uenerãt.¶Religãt funẽ a ſti.quer.a trifico q̃rcus:religare pro innectere:ſeu ligare dicimus. Vir. Cum Laomedontia pubes Gramineo ripæ religauit ab aggere daſſem.¶Corpa ſuo.ci.poſtq̃ comederãt.¶Dant lo. ſom.qeti ſe tradiderũt.¶Lux aderat:iã illuxerat.¶Soluunt funem a ſti.q.ubi ueſperi religauerant.¶Tamen: antequam ſoluerent.¶Dedere thura po.fo, erecta ad tempus ara: & ſuccenſo igne thura adoleuere.¶Ante coronarunt puppim: antequam inde diſcederẽt nauem uirentibus coronarunt.¶Et mactarunt iuuencam ſine labe: delectam ex armẽto ſine ulla macula: quæ nulla poſſet labe notari iuuencaz immolarunt.¶Et rudem operum, & coniugii: quæ nec araſſet:nec taurum ſuſtinuiſſet.&tria dat huic hoſtiæ:facit delectã, iniugem, & puram: ſed de his diximus in primo libro.¶Eſt locus: facit topographiam. ¶Quo Almo lubricus. influit in Tyberim:Almo paruus eſt fluuius qui interſecans Hoſtienſem uiam non longe ab illo flexu init Tybrim.Aliqui putant eẽ illũ: qui ẽ inter portã urbis Hoſtiẽſem,& tẽplum diui Pauli.remotior ab urbe eẽ non põt:q̃a Galli quotãuis ibãt illuc cũ matris ſimulachro: qd idicat Luca.Et lotã paruo reuocãt Almone Cybelẽ.¶Et minor:amnis.¶Perdit nomẽ in magno amne: Almo paru? flu.amittit ſuũ nomen:cum influit in Tybrim.ut de Iſara inqt Luc. cum influit in Rhodanum: Qui gurgite ductus Per tã multa ſuo: famæ maioris in amnem Lapſus ad æquoreas nomen non pertulit undas.¶Illic:in eo loco apud hoſtium Almonis.¶Sacerdos canus:iam ſenior.¶Cum ueſte purpurea: quo eſſet ornatior.¶Lauit dominam: Deæ ſimulachrum.¶Et ſacra: quæ ſimul ferebantur.¶Aquis Almonis:ipſius parui amnis.& inde mos ſumpſit initium referendæ Deæ illuc.¶Exululant comites: Galli miniſtri Cybelis ululatum ediderunt.¶Et flatur: flatu reſonant.¶Tibia furioſa:uel horrenda(ut paulo ſuperius)horrendo ſono dixit,uel furioſa:quia furere ipſi miniſtri uidebantur.¶Et manus molles:mollium miniſtrorum.¶Feriunt terga taurea:tympana ex taurorum corio.¶Claudia præcedit:anteit.¶Celeberrima: laudatiſſima.¶Vultu lætoilæta enim alias anteeedebat.¶Vix tandem eſt credita pudica:tandem omnes credidere eam caſtam : ſed difficulter:credidere tamen.¶Teſte Dea:quæ caſtas eius manus ſequuta eſt.¶Ipſa: Deũ mater.¶Sedens plauſtro : quæ iam currui erat impoſita.¶Eſt inuecta:illata,& intra urbem uecta.¶Porta Capena: qua exitur in uiam Appiam: & inde regio portæ Capenæ dicta eſt : qua porta itur ad ædem Diui Sebaſtiani. Boues iunctæ : quæ iugatæ currum trahunt.¶Sparguntur flore recente:recentibus floribus & uias ſternebant:& qui in ſpectaculo erant prætereuntes floribus ſpargebant¶Naſica accepit:P.Scipio Naſica:quiuir optimus a ſenatu iudicatus eſt Deam accepit in ingreſſu urbis.Verum Liui. inquit ab hoc acceptam in hoſtiis Tyberinis:dediſſeq; inde ferendam matronis.¶Tẽ-

Topographia

Sacra Cybelis agebatur cum aquaſiu. Almõis

Cybeles ędes ubi

M.Liui? ædẽ matri Deorum dedicauit

Tympana

Q. Cæcilius Metellus tẽplũ cõſtituit mſri Deoꝝ iuxta portã Capenam

plũ nõ perſti. au. hic ipſe Naſica templũ Deæ non conſtruxit: ſed Q. Cæcilius Metellus: ex donis Deæ collatis templum in regione portæ Capenæ matri Deoꝝ erexit: inſtauratq; illud poſtea Auguſt⁹: & ludos cõſtituit: & ut eidem a mulieribus carmina canerentur. Vnde in prin. ſecundi libri Triſtiũ: ipſe quoq; Aulonias Cæſar matresq; nurus q; Carmina turrigerę dicere iuſſit Opi. ☞ Auguſt⁹ nũc eſt: auctor. i. tẽpli, nã illud reſtituit tpe ipſius poetæ: ideo nunc eſt: qa noſtro tpe ædẽ reparauit. ☞ Ante erat Metel. Cęcilius erat auctor: qui ab initio erexit. ☞ Subſtitit hic Erato: hic deſiit loqui muſa. ☞ Mora fit: retardat. ☞ Dum cæ quęro: in quibus inerat dubitatio. ☞ Dic inq̃ cur quærat opes? ipſa Dea cur ſibi nũmos q̃rit. ☞ Parua ſti. paruo nummo. Eo. n. die ſinguli ſingulos nũmos offerebãt. ☞ Ait cõ. æs po. ut paulo ſuperius diximus. Populus frequens in palatio dona Deæ tulit: qđ teſtat Liui. Ergo ab ære collato a populo mos conferendarum quotannis ſtipũ originem ſumpſit. ☞ De quo: ære, quod populus cõtulit. ☞ Metellus: ipſe Q. Cæcilius Metel. ☞ Fecit delu. extruxit templum. ☞ Inde: ex eo. ☞ Manet mos: ſeruatur conſuetudo. ☞ Dandæ ſtipis: offerendorum nummorum.

Cur uicibus factis ineunt conuiuia quæro:
Tunc magis indictas concelebrantq; dapes.
Quod bene mutarit ſedem Berecynthia dixit:
Captant mutatis ſedibus omen idem.
Inſtiteram quare primi Megaleſia ludi
Vrbe forent noſtra: cum Dea (ſenſit enim)
Illa Deos inquit peperit: ceſſere parenti:
Principiumq; dati mater honoris habet.
Cur igitur Gallos, qui ſe excidere, uocamus?
Cum tantum a Phrygia Gallica diſtat humus?
Inter ait uiridem Cybelen, altaſq; Celænas
Amnis it inſana nomine Gallus aqua.
Qui bibit inde, furit: procul hinc diſcedite, queis eſt
Cura bonæ mentis: qui bibit inde, furit.

Epulones uiri tres ſm Cice.

giæ p urbe Roma. ☞ Captãt idẽ omen: pſperæ mutationis. ☞ Mutatis ſedibus: cum e cõuiuio in cõuiuiũ le recipiãt. Præerant huic rei epulones: qbus id inditũ nomẽ: qp (Põpeio teſte) indicendi Ioui, cæteriſq; Diis epulas ptãte; hẽrent. & Cice. in lib. de Oratore: Pontifices inqt ueteres pp ſacroꝝ multitudinẽ tres uiros epulões eſſe uoluerũt: cum eſſent ipſi a Numa: ut etiam illud ludicrum epulare ſacrificium facerent inſtituti. & alio loco: Romæ inquit erant ſacra Deæ matris: in quibus diebus feſtis nocte epulabant. Erant autẽ ſeptem numero & cætera. Hi ergo erant: qui conuiuia commutabant. ☞ Inſtiteram: quærens ſcilicet. ☞ Quare ludi Megaleſia forent primi in urbe noſtra: cur Romæ primi dicantur: & primo loco fiant ludi ipſi: quos conſtituit Marcus Iunius Brutus: & Megaleſia appellantur: & de quibus paulo ſuperi⁹ diximus: & quorum Liuius meminit. ☞ Cuꝫ Dea: Erato. ☞ Inquit enim: quia. ☞ Sẽſit: me ſcilicet quærentem. ☞ Illa: Cybele. ☞ Peperit Deos: Iouem, Iunonem, Neptunũ, Plutonem. ☞ Ceſſere parenti: Dii ipſi uoluere mſri cedere. ☞ Et mater habet principium dati honoris: hoc eſt primum ludorum honorem: nam cum ludi Diis exhibeantur: primus honos matri Deorum debetur, ideo ipſi primi, & magni dicuntur ludi. ☞ Cur ergo uocamus Gallos, qui ſe excidere: alia quæſtio cur Galli dicti ſint miniſtri Cybeles: qui ſibi uirilia exciderunt: ſeu amputauerunt. ☞ Cum humus Gallica: Gallia ipſa. ☞ Tantum diſtet: diſiuncta & longe remota ſit. ☞ A Phrygia: unde huc aduecta Dea: hoc inquit cur appellantur eo nomine: quandoquidem a Gallia appellari non potuerint. ☞ Inter ait uiridem Cybelem: muſa cauſam appellationis ad Gallum fluuium refert: cuius aqua epota furorem gignit. Is labitur per ea loca Phrygiæ: ubi matris Deum erant tẽpla. Initium enim capit ex modris Phrygiæ: & in Sagarum amnem influit. & Plinius inquit: Gallus Phrygiæ flumen eſt: de cuius aqua potantes redduntur inſani. & Martianus aſſerit ab eo miniſtros matris Deum Gallos dictos. ☞ Ait: ipſa Erato. ☞ Gallus amnis nomine: fluuius. ☞ Aqua inſana: inſaniam & furorem incutienti. ☞ It: fluit. ☞ Inter uiridem Cybelen: Cybelon & Cybelen dicimus montem: de quo paulo ſuperius. ☞ Et altas Celænas: Celænæ in Phrygia collis quidam eſt: ut Strabo inquit: in quo urbs fuit eiuſdem nominis. Hinc Antiochus Soter homines tranſtulit in eam: quæ nunc Apamia dicitur. & urbem appellauit de nomine matris Apamiæ Artabazi filiæ: quæ Seleuco Nicatori nupſit. Hæc in Phrygia ab illo referuntur. Sed ipſorum locorum nomina: in loca noſtra Marſorum trãſlata ſunt: ut fuiſſe hæc oppida putauerim: etiam ante Marſiam ex Aſia pulſuꝫ: ſed de his in ſexto lib. plura dicemus. ☞ Qui bibit inde: ex eo fluuio. ☞ Furit: furorem concipit. ☞ Diſcedite hinc procul: longe ab hoc fluuio recedite ne ſitis poſtea furore perciti. ☞ Queis: pro quibus. ☞ Eſt cura bonæ mentis: qui ſanæ mentis eſtis: & inſanire non uultis. ☞ Qui bibit inde, furit: repetitio prioris expoſitionis: ad uehementiora monita.

ANT. FAN. Sodalitates mutuæ in ſacris Cybeles Megaleſia primum in urbe ludi Celænę

¶ Cur uicibus factis ineant, cõ. quæro: mutuas ſodalitates dicit. Cice. in Catone maiore: Sodalitates. n. me q̃ſtore cõſtitutæ ſunt ſacris Idæis magnæ mſris acceptis. ☞ Indictas: a pontifice: ſiue a Gallis comitibus mſris Deũ: ſiue ab epulonibus. Lege Feſtũ. ☞ Mutatis ſedibus: mutant a nobis ſedes cũ e cõuiuiis accedimus ad diuerſa cõuiuia. Quod Romani faciebãt boni ominis cã: qm̃ Cybele e Phrygia Romã trãſlata bene ac feliciter ſedẽ mutauerat. ☞ Quare pri. me. lu. Vr. fo. no. hi ludi (quoꝝ ſupra meminimus) iure primi ludoꝝ oium habebãtur: qa par erat: ut Dii parenti ſuæ cederent: & eũ honorẽ matri exhiberẽt. ☞ Cur igit &c. diximus ſupra matris Deum comites a Gallo flumine Gallos uocari. ☞ Altaſq; Celænas: urbẽ Phrygiæ patriã Marſiæ: quem ab Apolline ſuperatum & excoriatũ ferunt. Vnde illud eſt Lucani: Et quæ tuæ munera Pallas Lugent damnatæ Phœbo uictore Celænę. Id oppidum nõnulli Lydiæ tribuunt: qđ nos mouere non debet: cum Phrygiæ, Cariæ, ac Lydiæ loca ita inter ſe coeant: ut nõ facile diſtinguantur. Sciendũ & collẽ ipſum in quo urbs eſt Celænas dici: ut auctor eſt Strabo: & oppidũ ipſuꝫ: in cuius foro ſuſpenſa uiſebatur Marſiæ pellis, ut Herodotus ſcribit: in utrem formata: quã ei detractam Phryges ferebant Apollinem ſuſpendiſſe. ☞ Inſana: quæ inſanos facit: ut dictum eſt. ☞ Procul hinc diſcedite queis eſt Cubo. mẽ. ſenſus eſt: Vos quibus cura eſt bonæ mentis diſcedite procul a Gallo flumine.

De pelle Marſiæ ſm Herodotũ

Quare dicti ſũt Galli ſacerdotes Cybeles

PAV. MAR. ¶ Quæro cur ineant cõuiuia factis uicibus: poſtea iterrogo uñ ea ſit conſuetudo: qp in his feſtis uiciſſim mõ ad hæc: mõ ad illa cõuiuia erant. ☞ Et magis tunc: magis q̃ ullo unq̃ tpe. ☞ Concelebrãt: cũ celebritate frequentant. ☞ Dapes indictas: ipſa cõuiuia indicta: nã indicebant ab ipſis ſacerdotibus: & poſtea uiciſſim ibãt. ☞ Quod Berecynthia ideo factis uicibus ineunt cõuiuia: qđ Deoꝝ mater. ☞ Bene mutauit ſedẽ: pſpere cõmutauit mõtes Phry

¶ Herbolum

ANT. FAN. Moretū

¶Herbosum moretum:in sodalitatibus magnæ matris apponebat conuiuis moretū e lacte,caseo,& herbis ob conuenientiam eius cibi cum Dea. Lac eni,& herbæ fuit ueterū cibus:& ipsam Deā uetustissimā esse nemo dubitauerit:quippe quę est Deoꝝ mater.℣ Lacte mero:lacte solo.Hoc cibo uiuunt nonnulli barbari: quos mirat Plinius ignorare aut spernere tot sæculis casei dotē: quo tradūt uixisse Zoroastrē in desertis annis.xx. ita tēperato:ut uetustatem nō sentiret.℣ Postera cū cælo motis Pallantias astris Fulserit. viii. idus Aprilis celebrat dedicatio ædis Fortūę publicę in mōte Quirinali: quo in loco sacrata est ędes eius Deæ:quā nōnulli Protogeniā,Liuius Primigeniā uocat:nō a Cn. Domitio prętore urbano:ut quidam uolunt:non intelligentes quid Liuius tradat:sed a Q. Martio Ahala duūuiro:ad idipsum creato:quam ædē uouerat decem annis ante P. Sempronius Sophus:qui cum in agro Crotoniēsi cum Hannibale male pugnasset:coniunctis deinde copiis cū legionibus P. Licinii proconsulis:cum eodem hoste conflixit:& cum in principio pugnæ ædem Fortunæ primigeniæ uouisset:si hostes funderentur compos eius uoti factus est. Hostes enim fusi ac fugati sunt: & supra quatuor millia armatorum cæsa. Itaq; idem Sempronius cēsor postea eam ædem locauit:quę neq; ab eo neq; a Cn. Domitio:sed a Q. Martio dedicata est. Est autem fortuna publica:quæ & primigenia dicitur:ne quis dubitet legat tertiæ Decadis Liui librum nonum non longe a fine:ubi eius fortunæ historicus meminit:cū in eodem libro ac paulo ante scripsisset tēporibus secundi belli Punici matrem Deum e Phrygia in Italiā fuisse trāslatam. Idem etiam tradit M. Liuium & C. Claudium censores ædē matris Deum locasse in palatio faciendam. Pallantias autē Aurora dicitur a fratre Pallante:ut Cum prætuia lucis Tradendū Phœbo Pallantias inficit orbem. Est frater eius Pallas Titanis filius:ex quo & terra natam esse Auroram fabulantur. Sunt & qui Auroræ patrem Pallantem uocant.℣ Luna leuarit equos: equi a Luna hoc loco leuari onere dicuntur lucis aduentu.℣ Tertia lux.vi.idus Aprilis Iulius Cæsar in Libya superauit Iubā,& Scipionem cum persequeretur reliquias exercit? Pompeiani. Nota est historia. Sciendum tamen Iubam quem fuisse & superbum & inertissimum legimus: ideo hoc in loco magnanimum dici: quod & magno animo Cæsari aduersatus est,& in oppido Zamæ lignis congestis maximam in medio foro pyram construxit: ut si forte bello foret superatus igne subiecto se in eam proiiceret:is demum fluentibus rebus ad uoluntatem Cæsaris cum Petreio conatus est ut per uirtutem interfecti esse uiderentur:& cum infirmiorem illum ferro consumpsisset, impetrauit a seruo ut se interficeret: idq; obtinuit. Appianus scribit eum regem ac Petreium: cum nec fugam:nec salutem ulterius spectare possent: inedia se ac uulneribus inuicem confeciſſe. Triumphauit autem Cæsar (ut inquit Plutarchus) non de Scipione sed de Iuba rege: cuius filius Iuba in triumpho ductus est admodum infans:fortunatusq; ea captiuitate: qua factum est:ut ex Numida ac barbaro inter scriptores doctissimos numeretur. Sane Iubam auctor perfidum uocat: ob Afrorum ingenia:quæ & fallere, & fidem frangere consueuerunt.

¶Non pudet herbosum: ultima quæstio: cur in epulis Deæ moretum adhibebatur. Causam refert musa ad antiquos cibos:cū lacte & herbis olim homines uescerentur. Neq; n. est aliud moretum:nisi admixtio multarū rerum cū lacte & caseo. Licet sint qui pro intinctu uiridi accipiant.℣ Dixi: ego. Nō pudet posuisse in mēsis dominæ:appōere Deæ epulis.℣ Herbosum moretum: ex herbis,& lacte, & caseo cōfectū.℣ An sua causa subest:an est aliqua causa ꝓpria quare id fiat.℣ An ueteres: antiqui.℣ Narrantur usi: quasi dicunt uesci solitos ipsos ueteres.℣ Mero lacte, & herbis:his. n. uescebātur ante panis usuꝫ.℣ Si quos: q̄si & aliis cibis si aliquos.℣ Ferebat terra sua sponte:non arata:non consita: sed suapte natura.℣ Cādidus caseus miscetur elixæ herbę: hoc nunc offert epulis Deæ:caseus cum herbis elixis: ꝙ moretū.℣ Vt Dea prisca:Deorū mater antiq̄.℣ Cognoscat primos cibos:qualibus Saturni tpe uesci consueuerunt. Hactenus de sacris Cybeles.℣ Postera cū cęlo. viii. idus Apriles:hoc est sexta die mensis. Erit festum publicę Fortunæ:cuius tēplum a Cæsare cōsecratum est in colle Quirinali:post Afrā uictoriā de Scipione & rege Iuba: de quo paulopost.℣ Postera Pallantias:sequens Aurora Pallantis ex Titanū genere filia.℣ Cum fulserit motis astris:pulsis sideribus:quæ aduentu maioris luminis obscurat.℣ Et Luna leuarit equos niueos:alleuiarit ab ipso ope:hoc est ubi occidet Luna:& māe illuxit.℣ Verus erit qui dicet:uera loquet quicunq; id asseret.℣ Publica Fortuna est sacrata: ædes Fortunæ publicæ consecrata fuit quōdā.℣ Hac die:quę octaua ē iduū Aprilū.℣ Tertia lux: tertia dies a festo publicæ Fortunæ:hoc est.vi. idus Apri.℣ Erit ludis: deputata.ad exhibēdos ludos:eo. n. die ludi fiunt.℣ Memini:memoria repeto.℣ Hac:die.l.℣ Quidā senior continuus mihi spectāti:q spectabam ipsos ludos.℣ Et loco:q̄si q continuato ordine proximo nihil loco sedebat:cū proximus esset dignitate.℣ Ait:dixit.℣ Hæc illa dies:referebat ille senex in ludis eum esse diem:quo Cæsar in Africa uictor fuerat. Et. n. uicto Cæsar Pharnace Romā rediit. Consul iterū creatus est: ubi cognouit Catonis & Scipionis fugā in Africā:qui ad bellum ab rege Iuba accendebant:illuc traiecit: & Catone iam mortuo Iubæ & Scipionis debellauit exercitum. Ex pauentibus inaudito prius tubaꝝ clamore regiis elephātis:Scipio naue fugiens seipsum interemit. Rex interim Iuba:ut in cōmētariis est ab oibus ciuitatibus exclusus: desperata salute:cum iam conatus esset cū Petreio: ut per uirtutē interfecti esse uiderent:ferro inter se depugnant: atq; infirmiorem,imbecilliorēq; Iuba Petreium facile ferro cōsumpsit:deinde ipse sibi cū conaret gladio traiicere pect?:nec posset:p̄cibus a seruo suo ipetrauit:ut se iterfi ceret:idq; obtinuit &c. Cęlar uero Romam ex Africa redi ens(ut inqt Plutar.) ex ea uictoria magnifice per ora populi ferebat. Tantū. n. agri ab eo inditionē Iubactū:ut de Iuba

PAV MAR.

Non pudet herbosum dixi posuisse moretum
In dominæ mensis:an sua causa subest?
Lacte mero ueteres usi narrantur & herbis:
Sponte sua si quas terra ferebat:ait.
Candidus elixæ miscetur caseus herbæ:
Cognoscat priscos ut Dea prisca cibos.
¶Postera cum cælo motis Pallantias astris
Fulserit:& niueos Luna leuarit equos:
Qui dicit,quondam sacrata est colle Quirini
Hac Fortuna die publica:uerus erit.
¶Tertia lux(memini)ludis erit:hac mihi quidā
Spectanti senior,continuusq; loco,
Hæc ait illa dies:Libycis qua Cæsar in oris

Caseidos

Fortūæ publicæ festū in monte Quirinali .viii. id? Aprilis progenia Fortūa seu Primigenia

Pallantias

Ludi in honorē Cæsaris ob uictū Iubā .vi. idus Aprilis

Iubæ mors Iuba scripto

Die sexta Aprilis fuit tēplum Deæ fortunę publicæ sacratum

Tres triūphi Cai Cæsaris de Alexandria Pō to & Africāo

annuo prouentu percepturus fiscus esset. Tritici quidē ducenta millia modium, Atticorum:olei uero trecentas myriadas. Aliquot inde triumphos egit: Alexandrinum, Ponticum, Africanum:non de Scipione:sed de Iuba rege:eius filius Iuba quoq; nomine:infans admoduꝫ in eo deductus est triumpho. Fortunatissimam utiq; captiuitatem:qua effectum est: ut ex Barbaro,s, ac Numida iter doctissimos scriptores adnumeretur. Post triumphos ingentia militibus cōgiaria dedit. Ad conciliandam sibi plebem: spectacula edidit:conuiuiaq; celebrauit. Vno die i duobus ac uiginti millibus triclyniorum epulum prębens uniuersis. Munus gladiatorum ac nauale certamen adhibuit & reliqua. Ille igitur senex referebat Cæsaris uictoriam:qua quidem ipsi luci fuisse uidentur instituti. ☞ Hęc illa:dies scilicet. ☞ Qua Cęsar in oris Libycis:in Africa.

ANT. FAN.

¶ Contudit:perfregit ac tundendo superauit. ☞ Tribunus:hic senior:qui Ouidio ludos spectanti assidebat tribunus militum fuerat sub Cæsare. Est autē a Tribu Tribunis nomen inditum. Fuerunt enim sub Romulo tres Tribus:quibus qui pręerant Tribuni uocabant. ☞ Hāc ego militia sedem,tu pace parasti:Augustus (teste Suetonio)in spectaculis milites secreuit a populo:& cuꝫ plerisq; equitum attrito bellis ciuilibus patrimonio spectare ludos e.xiiii. non auderent metu pœnæ theatralis:pronunciauit non teneri ea quibus ipsis, parētibusue equester census unquam fuisset. ☞ Inter bisquinos usus honore uiros:poeta hoc loco decemuirum se fuisse testat: nam erant,qui Ouidium equitem quidem fuisse dicunt: sed nullum honorem præterea nisi triumuiratum: tulisse. Ii ne deinceps fallantur: uideant accuratius quomodo hunc locum interpretentur. & illum:Nec male commissa est nobis fortuna reorum Vsq; decem decies inspicienda uiris. Sane triumuiratum Ouidius tulit admodū iuuenis. ut Cœpimus & tenerę primos ætatis honores: Deq; uiris quondam pars tribus una fui. Sciendum decemuiros sub Augusto centumuiralem hastam coegisse: quam quęstura functi cogere consueuerant. Is etiam noua quædam officia excogitauit:in quibus triumuiratuꝫ legēdi senatus: & triumuiratum recognoscendi turmas equitum:adiecitque Tribus iudicum Decuriis quartaꝫ ex inferiore censu:quæ ducenariorum uocata est: indicaq; uitque de leuioribus summis. ☞ Pēdula cælestes Li. mo. aquas:Libra in ortum ferebatur:cum Sol una cum Ariete ludis nondum perfectis(ut auctor inquit)tenderet ad occasum. vi. idus huius mensis: quo tempore significat tempestas auctore Columella. Pendulam autem Libram dicit:non qđ occidat. Id enim fieri nullo modo potest:ludis nōdum absolutis:& pauloante Solis occasum: sed q̄ Pendulum est Libræ perpetuum epitheton. Quis.n. nesciat solum cum Ariete in occasum tendēte nocte iam ꝓpinqua cum Solem ipsum pars Arietis antecedat Librā necessario ī ortum ferri? ☞ Ante tamē,q̄ summa dies spectacula sistat, Ensifer Orion æquore mersus erit: Orion in cælo ita fortunatus est,ut ensem gerere uideat. Vnde illud est Lucani: Ensiferi nimium fulget latus Orionis. Est autem huius signi tanta magnitudo:ut multis diebꝰ oriatur & occidat. Quare(ut inquit Seruius) eius apud peritos est incerta tempestas:dicitur tamen occidere ex ortu Scorpionis:a quo interemptus creditur. Vnde cōsequens est:ut hoc tempore pene occidat cum Solis occasu:qui magnam partem Arietis emensus est. Is enim ubi Oceano immersus est trahit secum(ut ita dixerim) Taurum:cuius occasu sine dubio & Scorpius oriat̄, & Oriō occidat necesse est:qui in cælo ita locatus est:ut dextra ensem tenere, & cum Tauro certare uideatur: itaq; Hesiodus Orionis occasu uerno,i. hoc tempore terram esse arandam docet. Pli. auctor est in Creta terrę motu rupto monte inuentum esse corpus stans.xlvi. cubitorum: qđ quidam fuisse Orionis tradiderunt. Sciendum Accium hoc signum Iugulā appellasse:teste Varrone. Alii Iugulā stellam eē uolunt:sic dictā a forma iuglandis: quæ cæteris nucibus maior est.

Perfida magnanimi contudit arma Iubæ.
Dux mihi Cæsar erat:sub quo meruisse tribunus
Glorior:officiis præfuit ille meis.
Hanc ego militia sedem,tu pace,parasti
Inter bisquinos usus honore uiros.
Plura locuturi subito subducimur imbre:
Pendula cælestes Libra mouebat aquas.
Ante tamen,q̄ summa dies spectacula sistat:
Ensifer Orion æquore mersus erit.

Milites in theatro ledebant secreti a populo

Ouidiꝰ fuit decemuir Triūuiratus sub augusto

Libra ī ortū fertur, vi. id. Apri. Libra pēdula

Orionis ensifer occidit .vi. id. Apri. Orion magnitudo

Iugula

PAV. MAR.

¶ Contudit:tundendo attriuit & oppressit. ☞ Arma perfida:perfidam & fœdifragam Punicam militiam. ☞ Magnanimi Iubæ: regis Mauritaniæ. ☞ Dux mihi Cæsar erat:quasi eo tēpore ego sub Cæsare militabam. ☞ Sub quo tribunus:qui eraꝫ tribunus militum. ☞ Glorior meruisse:ad gloriam mihi ascribo sub Cæsare militasse. ☞ Ille: Cæsar. ☞ Præfuit officiis meis: quia ille imperator:& ego sub eo tribunus. ☞ Ego paraui hanc sedem militia, tu parasti pace:erant in eo ordine subselliorum:ubi sedere non licebat:nisi qui magistratum gesserant. Inquit ergo ille se militia:quia tribunus fuerat: ius in eo subselliorum ordine sibi parasse: Poetam uero domi in pace. ☞ Vsus honore inter bisquinos uiros: qui magistratum in decemuiratu gessisti. Fuerat.n. poeta decemuir: antea tamen iuuenis triumuir. Vnde in.iiii. Tristium: Cœpimus & tenerę primos ætatis honores: Deq; uiris quondam pars tribus una fui. Egitq; causas in foro centumuirali:de quo in.ii. Tristium ad Augustum: Nec male commissa est nobis fortuna reorum: Vsq; decem decies inspicienda uiris: quin inter centum uiros iudicium dixisse cōstat:ut a principio diximus. Hoc autem in loco decemuirum sese ostendit. Fuit.n. in eo magistratu decemuirali: in quo ipsi iudices de causis ad arbitrium iudicabant:de quo seipsum ab integritate & fide commendat. in.ii. eni Tristium sic inqt: Res quoq; priuatas statui sine crimine iudex: Deq; mea fasta est pars quoq; uicta fide:sed de huiusmodi iudiciis in libris de Oratore ad Q. fratrem Ciceronis cumulatius differemus. ☞ Plura locuturi: cum & alia multi simul collocuturi essemus. ☞ Subducimur:repellimur a subselliis. ☞ Subito imbre: subita pluuia. ☞ Libra pendula: pendens: quæ iam in occasu erat. ☞ Mouebat cælestes aquas: inferebat pluuias. Egimus superius de occasu Libræ:non exigit hic locus:ut ea repetamus:quæ iam dicta sunt. Sed illud dixisse satis sit libram in occasu pluuias plerunq; inferre: nunc quoq; in ipso occasu premitur:ideo mouet aquas. ☞ Tamen anteq̄ summa dies:anteq̄ ultima pars diei. ☞ Sistat spectacula: quasi finem imponat ludis. ☞ Orion ensifer: ferens ensem. Nam armatus cum gladio figuratur. ☞ Erit mersus æquore:iam occiderit:sic designat ipsius Orionis occasum: quod quidem sidus procellosum est. Plinius, tamen occidere inquit gladium eius idibus Nouembris:sic magna esset differentia in occasu. Nos autem in sequenti libro:quæ ad eum pertinent latius referemus.

De officio cētū uiro, iudicā. ꝓ arbitrio

¶ Cum

ANT. FAN. Eos a Græcis Ios dr Eous

¶Cum Romam inſpexerit Eos:Aurora Eos dicit ut ſupra docuimus:& a Græcis Ios:teſte Seruio.Nã Eous eſt Lucifer,ut Te matutinus flentẽ conſpexit Eous.& Flentẽ paulo uidit poſt Heſperus idẽ.Eſt ẽt Eous adiectiuũ: cuius prima ſyllaba mõ producit natura:mõ corripit obſequentem uocalẽ.Vel qm̃ & Ios dicimus & Eos. Sane

Ceriti

ges:uel a creando:ut Ser.ſcribit:a qua Ceriti dicti ſunt: teſte Nonio:quaſi Cereris ira uexati.℣ Circus erit põpa celeber,numeroq; Deorum:Cereri(ut diximus teſte Tacito)Romani Circenſes ludos celebrabãt:in quorum põpa Deorum imagines uehebant.Vnde illud eſt Macrobii:Vehit enim ſimulachrũ Dei Heliopolitani ferculo:ueluti uehunt in pompa ludorum circenſiũ Deoꝝ ſimulachra. Et illud: Euenitq; ut circenſium die puer de cœnaculo põpam ſuperne deſpiceret:& matri referret: quo ordine ſecreta ſacrorũ in arca pilenti compoſita uidiſſet.Tranquillus in Auguſto:Die Circẽſium proximo ſolemni pompæ ſimulachrum Dei detraxit. Ferebatur autem ea pompa circum metas:teſte Varrõe:qui ait circum maximum dictum:quod circum ſpectaculis ædificatus ubi ludi fiunt:& quod ibi circum metas ferũt pompa & equi currunt.Eũ circũ apud quẽ(ut diximus) ædes Cereris fuit:Plinius ſcribit a Cæſare dictatore: ut ſupra docuimus in ſecundo huius operis libro:extructũ fuiſſe:lõgitudine ſtadiorũ trium ac latitudine unius:ſed cũ ædificiis iugerum quaternũ ad ſedem ducentorũ quadraginta milliũ.Conſtat tamẽ(auctore Liuio) eius Circi locum ante a Tarquinio Priſco eſſe deſignatũ:ac diuiſa loca patribus:equitibuſq; ubi ſpectacula ſibi quiſq; faceret.Sciẽdum uehiculum quo Deorũ exuuiæ(ut ait Feſtus) ludis Circenſibus in Circũ ad Palatinar uehebant Thenſaꝝ appellari:quæ erat argentea: ut idem auctor docet: dicta a re diuina:auctore Seruio. ℣ Prima palma: celebrãtur primum Equiria:deinde Cereris ludi. ℣ Spõte Deæ munus,promeritumq; patet:tale eſt Cereris meritum:ut nõ facile detur melius aliquid inueniri:cum in inuẽto Cereris ſita ſit non uiuendi tantum:ſed bene atque honeſte uiuendi rõ:quorum alterũ frumẽta præſtãt:alterꝝ leges.

Helíopolitãi Dei ſimulachrum

Pompa circẽſiũ circa metas ferebatur

Circus maximus

Thẽſa

¶Proxima uictricẽ cum Romã inſpexerit Eos,
Et dederit Phœbo ſtella fugata locum:
Circus erit pompa celeber,numeroq; Deorum:
Primaq; uentoſis palma petetur equis.
Hinc Cereris ludi:non eſt opus indice cauſæ.
Sponte Deæ munus,promeritumq; patet.

¶Proxima uictricẽ,v.idus Apri.hoc eſt nono die menſis: ludi fiunt ad honorẽ Cereris in Circo maxio: primum tamen fiunt Equiria.Ad ludos aũt cum põpa itur: ferũtur q; Deoꝝ imagines magna reuerentia & frequentia populi:habeturq; is Cereri honor:quod ab ea reperto frumẽto:& cõficiendi panis uſu filueſtrẽ uictũ delicatiori cibo mutarit.De Cerere plura diximus ĩ pri.lib. Hoc quo q; loco plura referent:præſertim quæ ad Proſerpinæ raptum:& errores ipſius ſpectant.℣ Proxima Eos:ſequẽs Aurora.nam ἠὼς Aurora ẽ.℣ Cum inſpexerit Romã uictricẽ:hoc eſt cum ſequens dies effulſerit,& Romam orbis uictricem radiis illuſtrarit.℣ Et ſtella fugata dederit locũ Phœbo:quaſi ſtellæ erunt ab aſpectu noſtro fugatæ:nam uincentur a maiore lumine.℣ Circus: maximus .ſ.quem Tarquinius Priſcus extruxit inter Auentinum & Pallãtium.℣ Erit celeber põpa:nam cum pompa frequentatus.Pompa enim eſt ipſe ordo procedentium in ſupplicatione.Vnde nũc a noſtris proceſſio dicitur:& pompam quoq; funebrem dicimus.℣ Et numero Deoꝝ: q̃ſi multis Deorũ imaginibus:quæ ordine quoq; ſuo referũtur.℣ Et prima palma:pria uictoria in ipſo Circo.℣ Petetur equis uentoſis:pernicibus inſtar uentorũ. Primo enim loco erit equoꝝ curſus.℣ Hinc:poſt Equiria.℣ Ludi Cereris:qui exhibentur ad honorem Cereris.℣ Non eſt opus indice cauſæ:demonſtratore originis horum ludorum:quia non eſt petere a numinibus rationem: cum per ſe pateat. ℣ Munus Deæ: Cereris. ℣ Et promeritum: quaſi quod ipſa de genere humano promerita ſit. ℣ Patet ſponte:per ſe & ratione ſui ipſius manifeſtũ eſt.

PAV. MAR.

Iugula

PAV. MAR.

De offi cio cẽtũ uiro, iudicã . p arbitrio

Cereris Eleuſinę tẽplũ Cereris ſacrum non fiebat a lugẽtibus

Cereris Eleuſinæ:ut auctor eſt Strabo:ubi(ut qdã tradũt) q; noctu ſacra Cereris fierẽt ſacerdotes facibus diſcurrẽtes:quos ab eaꝝ geſtatõe Daduchos appellarunt:& cur ſu prope Bacchico furẽtes Deã colebantia cuius ſacris ĩpti,& ſcelerati uoce preꝯonis ſũmouebant:Romæ aũt ſolis matronis licebat ſacrũ Cereris anniuerſariũ celebrare:qđ itermiſſum eſt pp cladẽ Cãnenſem:cũ nulla eo tpe matrona luctus expers foret.Lugẽtibus.n.(ut inqt Liuius)ad ſacrũ facere non licebat:qđ gratũ erat:ut ſcribit Plut.ſi a lætis hoĩbus celebrareť.Huius Deæ feſta:qm̃ e Græcia tranſlata fuiſſent:græca ſacra dicebant: auctore Feſto.Cuius ædes(ut ait Pli.) ad Circum maximũ fuit: quã Demophilus & Gorgaſus palæſtæ laudatiſſimi, atq; pictores utroq; genere artis ſuæ excoluerunt:uerſib? inſcriptis greꝯe: quibus ſignificarunt a dextra opera Demophili eſſe:a parte læua Gorgaſi.Meminiſſe aũt debemus q; Seruius tradit Cererẽ Deã eſſe ruſticoꝝ:cui Virg. in pri.Georg.ãniuerſariũ ſacrũ uerno tpe fieri præcipit: ut Annua magnæ Sacra refer Cereri lætis opatus i herbis Extremæ ſub caſu hyemis iam uere ſereno. Sacrificabatur autẽ Cereri & Premetio(ut ĩquit Feſtus)de ſpicis quas primum meſſuiſſent, & lacte, melle ,ac uino.ut Cui tu lacte fauos & miti dilue Baccho:& porca fœcunda & grauida in ſacrificio amburuali.Itẽ ad.xii.Calẽ. Ianuarias:ſue prægnãte panibus ac muſſo:ut Mac. tradit, Cæterũ in Cæreris nuptiis(auctore Seruio)uinũ adhiberi neſas erat:quæ(ut idem inquit) Horci nuptiæ dicebãtur:ſolebantq; a põtificibus ſolẽnitate maxima celebrari. In ſacris autẽ muſſo libari nõ ignorauit Virg.teſte Mac. Vñ in Georgicis miti Baccho ĩquit:Fauos dilue mitеſcere uinũ:dicens cum muſſum fieri cœperit.Sacerdotes Cereris Baptæ dicebantur:q; lauari eos oporteret dũ initiarentur.Initia autem(ut Varro ſcribit)dicunt Cereris ſacra.Ipſa autẽ Ceres(ut eidẽ placet)dicta eſt q; gerat fru-

Initia Ceres unde dicta

ANT. FAN. ¶Panis erant primis uirides mortalibus herbæ: Diodorus: Eodemq; modo & homines a principio genitos dicunt in agris pastum quęrētes: siluestri & incondita uita uixisse: quibus herbę, & arborum fructus ultro uictum præberent. ℣ Gramen: herbæ speciē hic accipimus oīb⁹ notam. ℣ Bene erat iam glande reperta: glandis farina spissatur in panis usum: auctore Plinio. ℣ Magnificas opes: si ad herbas nō ad frumenta referantur. ℣ Perpetuo debuit illa tegi: ne inde fierent arma bellica: quib⁹ agricultura ipedit, & hoies pereūt. ℣ Perpetuumq; du. Augustū qui auctor est pacis: cuius Ceres alumna est. ℣ Honorē: sacrificiū e mola: ea enīz est quā p farra & micā saliētem significat. ℣ Vnctas ac.tę, pice uel cera & similibus: ut facile ardeant. Vult aūt accendi tædas: qa eaz ope Ceres raptā Proserpinā quæsisse dicit: ut Illic accēdit geminas pro lāpa de pinus: Hic Cereris sacris nūc quoq; tæda dat. Hanc ob cām Ceres Dea tædifera dicit: ut Et p tædiferę mystica sacra Deæ. ℣ Bos aret: nō uult bouē mactari Cereri: cuius opa mortales percipiunt eius Deæ munera. ℣ Plura re, multa qdem audies & recognosces quę nosti: docebēris quæ nosti.

Panis erant primis uirides mortalibus herbæ:
Quas tellus nullo sollicitante dabat.
Et modo carpebant uiuax de cespite gramen
Nunc epulæ tenera fronde cacumen erant.
Postmodo glans nata é: bene erat iá gláde repta:
Duraq; magnificas quercus habebat opes.
Prima Ceres homine ad meliora alimēta uocato
Mutauit glandes utiliore cibo.
Illa iugo tauros co lum præbere coegit:
Tunc primum Soles eruta uidit humus.
Aes erat in pretio: Chalybis iam massa placebat:
Heu quam perpetuo debuit illa tegi.
Pace Ceres læta est: & uos orate coloni
Perpetuam pacem, pacificumq; ducem.
Farra Deæ, micæq; licet salientis honorem
Detis, & in ueteres thurea grana focos.
Etsi thura aberunt: unctas accendite tædas:
Parua bonæ Cereri, sint modo casta, placent.
A boue succincti cultros remouete ministri:
Bos aret: ignauam sacrificate suem.
Apta iugo ceruix non est ferienda securi:
Viuat: & in dura sæpe laboret humo.
Exigit ipse locus, raptus ut uirginis edam:
Plura recognosces: pauca docendus eris.

PAV. MAR. ¶Virides herbæ erāt panis primis mortalibus: ut referat merita Cereris splēdidioris cibi inuentricis: hoc inqt:

Primi uescebantur herbis hoies d inde glādibus arefactis

Primi mortales loco panis, qui nōdū traditus erat, uescebantur uirentibus herbis. ℣ Quas: herbas. ℣ Dabat tellus nullo sollicitante: nullo terram ipsam colēte. Sua enim spōte ꝓcreabat herbas. ℣ Et modo carpebant: ipsi mortales. ℣ Gramē uiuax: uirens: qꝫ tam cito nō arescit. ℣ De cespite: de terra herbida. ℣ Nunc epulæ: mortaliū. ℣ Erat cacumē tenera fronde: summitas illa tenellarum frondiū: quę quia tenellior: & ad esum quoq; facilior est. ℣ Post modo glans nata ē: ab initio uesci cœpere tenellis: & tū pullulantibus frōdibus: postea natæ sunt ipsæ glandes: & hic cœpit esse pretiosior cibus. ℣ Bene erat: hominibus. l. ℣ Iā reperta glāde: quoniam pluris erant glādes: & glandiferæ arbores ipsis herbis. Vnde & Pli. inquit: Proximum erat narrare glandiferas quoq;: quæ priæ uictū mortaliū aluerūt. Nutrices inopis ac fere sortis &c. Et paulo post: Glāde opes nunc quoq; multaz gentium cōstant: necnon & inopia frugum arefactis emolit farina: spissaturq; in panis usuz, & reliqua. ℣ Et dura quercus: quæ prima est glandifera rū arboz. ℣ Habebat opes magnificas: propter splendidiorem cibū ex glandibus q̄ ex herbis. ℣ Prima Ce. uo. ho. ad me ali. cum uocasset hominem ad utiliorem, ꝑstantiorēq; cibū. ℣ Mutauit glan. ci. ul. hoc est pane. Tradito n. usu panis glandes reiectę sunt. ℣ Illa coe. tau. prę. col. iu. prima Ceres domare boues & ad iugū ligare docuit. Sed qui prius domuerit: in primo diximus. ℣ Tunc primum Soles eruta uidit humus. ℣ Videt Soles: nam quę prius euersa non fuerat: cum nulla esset ratio colendoz agrorum tum primū effossa soli patuit. ℣ Aes erat in ꝑtio: cœperat iam eē in pretio: cū esset opus ferreis instrumentis ad proscidendam terraz. ℣ Iā massa Chalybis: ipse infabricatus Chalybs: ita appellatus a Chalybibus populis ad dextram Euxini: primis ipsius generis ęris repertorib⁹. ℣ Placebat: ad formāda. l. rustica istrumēta. ℣ Heu q̄ppetuo debuit tegi: illa Chalybis massa: utilius enim esset materies ferri si semp tecta fuisset: Nō gesta armata bella cruēta manu: Cā fuit ferri crebræq; rapinæ: Excidiū miseris, exitiū q; fuit, iō poeta optaret tectam fuisse semp ferri massam: quia inde fabricata bellica instrā. ℣ Ceres est lę. pa. quoniam: ut in fine primi dixerat: Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres. ℣ Et uos co. agricolæ. ℣ Orate: ꝑcibus a Diis poscite. ℣ Pacē ppe. q̄ perpetua & sine itermissione sit. ℣ Et ppetuum du. optate perpetuā uitam Tiberio, q pacē ꝑstat. ℣ Farra licet: Ceres nō exigit opulentū sacrificiū: sed farra & sale contenta ē: & thure, & succensis tædis. ℣ Licet detis: offeratis. ℣ Deæ: Cereri. ℣ Farra: q̄ quo eēnt in ꝓtio in prio & secundo diximus. ℣ Et honorē micæ saliētis: hoc est micæ salis: nā igne saliēs edit crepitum. Offeratis igitur molā: q̄ erat ex sale & farre mollito. ℣ Et gra. thu. grana thuris adolenda. ℣ In ue. fo. in ueteres aras. ℣ Et si thura aberunt: cum haberi thus non poterit. ℣ Accendite tæ. un. q̄ pinguedine prius pungi dīt: ut uehementius accendant. In ludis. n. Cereris tædæ accensæ ferunt: qꝫ raptā filiā accensa face quęsierit. ℣ Parua: munera. l. ℣ Placent bo. Ce. qa modico contenta est. ℣ Sint mō ca. ea quæ offerunt: q̄si mō pia & casta mente offerant: ut in pri. lib. diximus: Mens humilis: mens casta placet: castam accipe mentē. ℣ A boue suc. ad monet ne bos imolet. Nā capitale erat apud ueteres bouem mactare: quē (ut Pli. inqt) sociū laboris: atq; agriculturæ hēmus: ut in primo quoq; dictū. ℣ O ministri suc. uos q succincta uestę sacra ministratis. Qui mos succingēdi a Gabinis emanauit. Nā Gabini cū sacrificarent: uestes succinxere: ut expeditiores essent ad insequendos lupos: qui hostias fugabant. Et itez cū nunciatū esset affore ꝑdones succincti accurrerunt. Quare constituere ut deinceps succincti sacrificarent: & inde est ꝙ Luc. inquit: Turba minor ritu sequitur succincta Gabino. ℣ Remouete cul. a boue: nolite bouē imolare: & ab eo remouete gladios. ℣ Aret bos: arate, & proscindite terram boue. ℣ Sacrificate ing. suē: imolate porcū ignauū, & inutilem & inertē: quia neq; lana ut oues. neq; ferendo onere: ut equi: muli: asini: cameli. neq; arando: ut boues uiuant. Sed immolatur Cereri ꝙ semina eruerit: ut in prio diximus.

Quo ꝑtio eēnt farra apud ueteres

Gabini cū sacrificarent uestes succinxere

dixímus.¶ Ceruix:bouis.l.apta.¶ Iugo: ferēdo.¶ Non eſt fe.cædenda.¶ Securi:ga bouē ferire nō debem⁹.¶ Vi uat:bos.¶ Et ſæpe la.du.hu.exerceat i ꝓſcindēda terra. ¶ Exigit iſte lo.qm̄ Cereris ſacra canim⁹:ipſa res exige re uidet.¶ Vt edā rap.uir.quēadmodū a Plutone Proſer pina Cereris filia rapta fuerit.¶ Plura reco.in huius ra ptus relatiōe:multa gdē re cognoſces.¶ Pauca eris d. quia paucis ego expediam.

ANT. FAN. Trinacria

¶ Terra trib.ſcop.ua.pro in æquor Tri.Sicilia quę & Si cania dſ Trinacriæ quoq noīe a multis appellat: aut triquatræ a triangula ſpe cie:ut inquit Plinius inſu læ quot anguli ſunt totide3 promontoria ad extremum efficiunt: quoꝝ Pachynus ad orientē uergit:ut auctor eſt Strabo.Pelorus in Italiā. tertiū uero quod Lilybeum uocant in Libyā extētum ſi mul & hyberū ꝓſpectat occaſu3.Sed Trinacria(ut idē geographus docet)nomen eſt primis ſæculis uſurpatū: nā poſtea hæc inſula tranſlato in cōſonantiorē uocē uo cabulo Trinacris appellata eſt.Siciliā uero dictā uolunt ab Italis:quos Siculos appellarunt.Sed ſunt qui uelint Sicanos Hiſpaniæ populos in Italiā uenīſſe duce Sicelo: qui inde pulſi inſulā uicinā Italiæ tenuerunt.Vñ ab ipſis Sicaniam:ab eorum duce putarunt Siciliā nominatam.

Pachy nus
Pelor⁹
Lilybeū
Sicilia
Sicania

¶ Grata domus Cereri: Luca. in.iii. Pharſaliæ:Vtraq; frugiferis eſt inſula nobilis aruis:Nec plus Heſperiam lō ginqs meſſibus ullæ:Nec Romana magis cōplerunt hor rea terrę.Inde(ut inquit Solinus)Ceres fuit magiſtra ſru ctuariæ ſationis.Nos tñ depruuatum Solini locum arbi tramur:legendūq; frumentariæ ſationis.¶ In qbus ē cul to fertilis Enna ſolo:huius urbis nomen geminato n ſcri bendum eſt:dicēdūq; Enna nō Aetna. Nec.n, uel Aetnā mōtem accipimus perpetuo clarꝝ incendio:cuius crater ambitu.xx.ſtadiorꝝ patere dicitur. Vel Aetnam oppidū qđ abeſt a Catana ſtadiis.lxxx.Vel Catanā ipſam quam Syracuſanorꝝ tyrānus Hieron pulſis inde ueteribus ico lis Aetnam pro Catana appellauit:cuz neutrū eorꝝ oppi dorꝝ uel æde Cereris:uel frumenti copia celebret.Sed ac cipimus hoc loco eam Ennam:quæ(ut ſcribit Pōponius Mela)famam hēt ob Cereris templum:ac non longe di ſtat ab Eryce:cuius incolas Pli.uocat Ennenies: ac mani feſte ab Athenienſibus ſeparat.Id ut diligentius animad uerteremus effecit iampridem Perutius Doxa Fanēſis: uir acri ingenio,admirandoq;:qui omnes totius orbis p uincias ſeparatim expinxit:& loca in his ſuis interuallis ita diſtrinxit:ut exiſtimemus nihil exactius pene fieri po tuiſſe.Is eſt quē anno ſalutis.M.cccclxxviii.Senatus Fa nenſis triumuirꝝ legit portui deſignando: qui nunc me quęſtore magna impenſa ad Argillam flumē extruit.En næ ager feraciſſimus eſt:cuius meminit Strabo his uer bis:Intra inſulam eſt Enna modicis quidem poſſeſſa in quilinis ſuper collem iacens:in qua ſacra Cereris ædes eſt.Ea mōtanas amplectitur planicies totas arabiles, So linus autem:Hic iquit campus Ennenſis in floribus ſem p,& omni uernus die: quē propter eſt demerſum fora men:quo Ditem patrē ad raptus libere exeuntem fama eſt lucem hauſiſſe.¶ Arethuſa:hæc uirgo Dianæ comes in fontem ſui nominis conuerſa eſt: quo Syracuſæ glo riant.Nota eſt fabula.In eo fonte Plin.reddi inquit iacta in Alpheum: qui per Olympiam fluens Peloponeſiaco littori ifunditur:& quod mirum eſt eiuſdē fontis aquas ſimum redolere propter Olympiam. Quidam dicūt(ut ſcribit Seru.)ad Arethuſam nympham Sicilię Alpheum ex Elide uenire per maria.Alii ipſam Arethuſam in fon tem mutatā3 Alpheum fugere:& ex Elide ad Siciliā ue nire.Strabo Geographus quod de Alpheo & Arethuſa nonnulli uerum putant omnino exiſtimat fabuloſum.

Terra tribus ſcopulis uaſtum procurrit in æquor
Trinacris,a poſitu nomen adepta loci.
Grata domus Cereri:multas ea poſſidet urbes:
In quibus eſt culto fertilis Enna ſolo.
Frigida cæleſtum matres Arethuſa uocarat:
Venerat ad ſacras & Dea flaua dapes.

¶ Vocarat: ad conuiuium:quod ſequens uerſus oſten dit.¶ Dea flaua:Ceres propter ariſtarum maturitatem, quibus color flauus eſt.

Siciliæ fertilitas

Enna

Aetnā pro Catana poſitā no ta

Enna fuit ubi erat tēplū Cereris ſolemne

¶ Terra tri. ſcop. aggredi tur Proſerpinæ raptum:qui ab aliis quoq; poetis cele bratus eſt.Et poſt poetā ip ſum Claudianus cecinit ſū ma cum maieſtate dicendi: quē nos quoq; magna dili gentia & cura interptati ſu mus.Raptus Proſerpinę in Enna:nō in Aetna monte:ſed in pratis Ennæ ciuitatis:q̄ eſt in medio ferme loco ipſius inſulæ.Diu deinde mr̄ eā q̄ritans errauit.Donec ab ſole cognouit a patruo raptā: legemq; accepit reducere ab inferis poſſe:niſi quid illa in Herebo comediſſet.Cōptū eſt hauſiſſe grana mali pūici: reuocari penit⁹ nō potuit.Datū tñ:ut aliquo tpe eēt cū mre ſuprius:aliquo apud iferos cum uiro.Hęc ex fabula. Euſebius aūt inqt Proſerpinā ſpecioſiſſimā fuiſſe uirgi nē Cereris filiā:& Sicani regis uxorē.Quā ob famā ſin gularis pulchritudinis:Orcus Molloſſorū rex rapuit, & mrimonio ſibi copulauit.Sed qa de Sicilia & raptu uir ginis ſumus acturi.Facit ad rē illud qđ Diod.inqt:Sicilia optia inſularꝝ oīum antiqtate rerū cæteras añcellit.Hæc oli Triacria ab eius forma primū appellata. Sicania dei ceps ab incolis dicta eſt.Poſtremo ab Italis:q Siculi dice cebant,Siciliā dixere.Tradūt Siculi Siciliā Cereri ac Pro ſerpinæ ſacrā eſſe.Fabulāturq; poetaꝝ qdā poſt Plutōis ac Proſerpiæ nuptias:hāc inſulā Anacalyptræ nymphæ traditā.Sicanos aūt,q in ea hitarunt idigenas eē, ſcripto res tradūt.Has primū Deas i Sicilia uiſas.Inq; ea prio fru mētū terræ bonitate ortū in agro Leōtino:qđ has Deas repiſſe cōſtat.Raptā ibi Proſerpinā argumēto eſſe uolūt: qđ hæ Deæ i hac tanq̄ inſula admodū eis dilecta, habita rūt.Raptū Proſerpinæ in pratis iuxta Ennā ciuitati pro piqs ferūt:q̄ liliis,uariiſq; floribꝰ Dea dignis ornata erāt. Vbi pp odorꝝ fragantiā ſagaces canes odoratu carēt. Eſt ibi pratū a ſuperiore pte planū:admodū aqs redūdās. Al tus circū, & ꝓcipitiis undiq; abſciſus locus:ex quo a non nullis Siciliæ umbelicus appellat.Spelunca inſuper gran dis eſt:per quā Plutonē fabulant cū rapta uirgine curru trāſiſſe.Hæc Diodo. & Solinus inquit: In Sicilia cāpum Enneū eſſe floridū:& ſemper uernantē:ubi & demerſum foramē aſpicitur:per qđ Ditē ad raptū Proſerpinæ exeū tē:fama ē hauſiſſe lucē &c.¶ Terra procurrit in ęquor: protendit in magnū pelagus.¶ Tribus ſco. tribus pro montoriis Lilybeo, Pachyno,Peloro.¶ Adepta no. Tri. a po.loci:quæ a ſitu & forma triangulari Trinacris eſt appellata.Vñ Strabo:Sicilia inquit tribus formata angu lis.Iccirco primus ſenilis Trinacria: poſterius Trinacris appellata eſt:trāſlato in conſonantiorē uocē uocabulo. ¶ Grata domus Cereri:qm̄ eam inſulā incoluit.¶ Ea:Si cilia.¶ Poſſidet multas urbes:nā multæ ſunt in ea ciui tates:cum populoſiſſima ſit.¶ In quibus:urbibus.¶ Eſt Enna fertilis culto ſolo:Enna q̄ feracē hēt agrum. Nec in telligas de monte Aetna:aut de urbe:q̄ in eo monte ſita ē:ſed de Enna per duplex.n.non per.t n: qđ oppidū ē in media fere inſula.Cuius Ci.mēinit in Verrinis.& Strabo inquit:Intra inſulā eſt Enna:modicis quidē poſſeſſa inqui linis ſuper collē iacēs:in qua ſacra Cereri ædes. Ea mon tanas amplectitur planities totas arabiles.¶ Frigida cæ

PAV. MAR. Rapt⁹ Proſerpinæ fuit in Enna non i Aetna & ob grana mali pu nicirapi ñpotuit

Anacalyptræ nymphæ

De raptu Proſerpinæ in pratis ubi florum fragrantia cāes odoratu carēt

Enna ciuitas ẽ i media fere insula

Filia, consuetis ut erat comitata puellis:
Errabat nudo per sua prata pede.
Valle sub umbrosa locus est aspergine multa
Humidus ex alto desilentis aquæ.
Tot fuerant illic, quot habet natura, colores:
Pictaq; dissimili flore nitebat humus.
Quam simul aspexit: comites accedite dixit:
Et mecum plenos flore referte sinus.
Præda puellares animos oblectat inanis:
Et non sentitur sedulitate labor.
Hæc implet lento calathos e uimine nexos:
Hæc gremium, laxos degrauat illa sinus.
Illa legit calthas: huic sunt uiolaria curæ:
Illa papauereas subsecat ungue comas.
Has Hyacinthe, tenes: illas Amarante moraris:
Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amãt.
Plurima lecta rosa est: sunt & sine nomine flores:
Ipsa crocos tenues, liliaq; alba legit.
Carpendi studio paulatim longius itur:
Et dominam casu nulla secuta comes.

Enna ciuitas ẽ i media fere insula seẽ: nympha Syracusii fontis: quã Arethusam uocant: Deas ad cõuiuiũ uocarat. Acceserat & Ceres: qđ ideo fictum esse a poetis constat: ut occasio daretur amanti rapiendæ uirginis: absente custodia matris. Claudianus inquit Cererẽ accessisse in Phrygiã reuisendæ matris gratia. Sed Arethusam fontẽ esse dicunt in Elide in Peloponeso. Dilabiq; ide eius aquã imixto etiã Alpheo: subterraneo meatu: usq; Syracusas in Sicilia: ibiq; apud litt? ante urbis portam erũpit: & Arethusæ nomen adhuc remanet. ☞ Arethusa: nympha. ☞ Frigida: ob aquæ frigiditatẽ. ☞ Vocarat: ad conuiuia. s. ☞ Matres cæ. Deas Deorũ genitrices. ☞ Et Dea flaua: Ceres a flauis spicis quibus coronat. ☞ Venerat ad sacras dapes: epulas ab Arethusa paratas.

ANT. FAN. Proserpinæ raptus

¶ Filia: Proserpina. Hãc Euseb. tradit ueram fuisse Cereris filiã formosissimã, & Sicani regis coniugem: quç ab Horco rege Molossorũ rapta dr. ☞ Ex alto đsiliẽtis aquę: quę e mõtib? fluebat in uallẽ. ☞ Quot habet natura colores: sunt sane colores tot ac tã diuersi ut multis desint uocabula. ☞ Nõ sẽtitur sedulitate labor: nimio studio quod laborem fallit. ☞ Hæc implet calathos: ca-

Calathus Talassio Quasillus Caltha

lathi mõ sunt calices: auctore Seruio: ut Vina nouũ fundam calathis aruisia nectar: mõ uasa apta lanificiis: quæ uocabantur Talassiones, siue Quasilli: ut scribit Festus: modo uasa ærea: qbus lac uel recens caseus continet. ut Quod iã tenebris & Sole cudente Sub lucẽ exportant calathis. ☞ Illa legit calthas: hos flores quidã esse tradũt colore luteo. ut Mollia luteola pingit uacinia caltha. Plini. uiolæ cuidam similẽ esse calthã scribit: ac uincere numero foliorũ uiolã: quæ marina dr quinq; folia nõ excedentẽ. ☞ Huic sunt uiolaria curæ: de speciebus & coloribus uiolæ lege Pli. qui Hyacinthũ uult esse uiolæ speciẽ. Lege & eundem de papauere. ☞ Illas Amarãte moraris: hic flos ẽ i marcessibilis: ut eius indicat nomẽ colore purpureo. Vñ illud est Tibulli: Et color i niueo corpore purpureus. ut Contexunt Amarantis alba puellæ Lilia: & autũno candida mala rubent. Hunc scribit Pli. spicaq; purpuream uerius esse q̃ florẽ: decerptũq; asseruari: & postq̃ defecerunt cuncti flores madefactum aqua reuiuiscere: & facere coronas hybernas. Hinc illud est Columellę: Immortalesq; Amarãti. ☞ Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant: thymũ & ros marinus herbæ sunt oĩbus notę. Hic laudatissimus est, ac uariis morborũ generibus medetur. Illud apibus gratissimum. Ex melilото autem coronæ fieri consueuerunt: cuius rei iudicio est eius nomen: fertula enim campana uocari consueuit.

Hyacinthũ esse speciẽ uiolæ Amarãtus

Thym? ros marin? & Melilotos

PAV. MAR. Proserpinã inclusã in domo

¶ Filia: Proserpina. ☞ Vt erat comitata cõsuetis puellis: quã comitabant: sicut cõsueuerant ancillæ, & uirgines. ☞ Errabat: uagabat. ☞ Per sua pra. Enna. ☞ Nudo pede: ut moris erat nudis incedere nymphas. Claudianus inqt inclusam fuisse Proserpinã a mr̃e in ædibus illis: quæ humana ope expugnari non potuissent: sed inde eductam a Venere, Pallade, & Diana. ☞ Valle sub um. Topographia est. Describit. n. uallẽ amœnam: ubi florida erant illa prata: quo Proserpina cũ ancillis accessit: ubi dũ studiosæ sunt florũ legendoꝝ: illa a patruo rapta ẽ. ☞ Est locus sub ualle um. nemorosa. ☞ Humidus: irriguus. ☞ Multa aspgine aquç: & scaturigine, & aspsione aquæ. ☞ Ex alto desilientis: quæ e loco edito deorsum labitur: seu desilit. ☞ Tot colores fuerant illic quot habet natura: oĩs coloꝝ uarietas: q̃ ĩ reꝝ natura est erat in ea tellure pro ingenti & copia & uarietate: quæ inerat floꝝ. ☞ Humus nitebat: nitida uidebatur. ☞ Picta dissimili flore: uariis & diuersis floribus. ☞ Quã: humũ floridã. ☞ Simł: postq̃. ☞ Aspexit: Proserpia. ☞ Dixit comites: o ancillæ. ☞ Accedite: huc. s. ad legẽdos flores. ☞ Et referte mecũ nr̃os sinus: nostras uestes. Alii legũt replete. ☞ Flore: pro floribus. ☞ Præda ĩanis: per translationẽ: ab eo quod hosti rapit: hoc ẽ ipsi flores ĩanes. ☞ Oblectat aĩos puellares: ancillas ipsas: cum magnam ex illis floribus conciperent uoluptatem. legitur ẽt delectat. ☞ Et labor non sentitur sedulitate: quasi ipso colligendorum florũ studio laborem non sentiunt. ☞ Hęc: puella. ☞ Implet calathos: uasa uiminea: ideo hic. ☞ Nexos: contextos & colligatos. ☞ E uimine lento: flexibili. nam e tenuibus & adhuc uirentibus uirgulis. Virgi. Tibi lilia plenis Ecce ferunt nymphæ calathis. ☞ Hęc implet gremiũ: floribꝰ. ☞ Illa degrauat: onerat. ☞ Laxos sinus: uestes apertas. ☞ Illa legit calthas: calthæ flores sũt uiolis similes. Pli. Post uiolarũ genera cum ultimo loco calathianã referat: subsequit: Proxima ei caltha est concolori amplitudine. Vincit numero foliorũ marinam: quinq; folia non excedentẽ. Eadem odore superat. Est. n. grauis caltha nõ leuior ei: quã scopã regiam appellant: q; folia eius oleant nõ flores. ☞ Huic: alteri. ☞ Violaria sũt curæ: nã uiolas e uiolariis decerpebat. Eaꝝ plura gña: purpureæ, luteæ, albæ. ☞ Illa subsecat unque: decerpit. ☞ Comas papauereas: ipsa papauera: de his superius dictum. ☞ Has: puellas. ☞ Tenes tu Hyacinthe: nã eas retines ĩte colligendo. Pli. inter genera uiolarũ Hyacinthum ponit. Sic. n. inquit: Purpureæ latiore folio: statim ab radice carnosa exeunt: quæ solæ græco noĩe a cæteris discernũtur: appellatę Haycithi. & ab his Hyacinthina uestis &c. Nota est fabula pueri Hyacinthi conuersi in hunc florẽ: quæ in Meta. li. x. refertur. Sic de Aiace de quo in. xiii. Meta. Et Pli. alio loco: Atq; inde nomen Hyacinthũ comitat fabula duplex: luctũ præferens eius: quem Apollo dilexerat: aut ex Aiacis cruore editi: ita discurrẽtibus uenis: ut græcaꝝ literarum figura ea uideat̃ inscripta. ☞ Illas: alias puellas. ☞ Moraris: in mora detines. ☞ O Amarante: de Amaranto Pli. sic inquit: Amaranto non dubie uincimur. Est autẽ spica purpurea: uerius q̃ flos aliqs: & ipse sine odore miꝝ in eo gaudere decerpit: & lætius renasci ꝓuenit Augusto mẽse: durat in autũnum. Alexãdrino palma:

fuisse eductã a Venere, Pallade & Diana

Topographia ex quorapta est a Plutõe Proserpina

Hiacynthũ esse flore: purpureo uñ dr uestis

Hyacinthina Amarãtus est spica purpurea uerius q̃ flos

no palma:qui deceptus aſſeruat: mireq; poſſ̃q defecere
efecti flores:madefactus aqua reuiuiſcit:& hybernas co-
ronas facit. Sũma natura eius in noie eſt appellatio:quo
niam non marceſcit. ℣ Pars:illarum puellarum. ℣ Amat
thyma:& thymi flores colligit. herba quidez nota & api
bus grata:unde præſtantiora mella decerpunt. Eius ge-
nera candidum ac nigricãs:
floret aſſt (ut Pli. inquit) ci-
tra ſoliſtitia:cum & apes de
cerpunt: & augurium mel-
lis eſt: prouentu.n. ſperant
apiarii large floreſcente eo:
læditur imbribus: amittitq;
florem. ℣ Pars rorẽ marinũ
.i. Ros marinus i hortẽſib?
oĩbus notus. ℣ Pars amat
meli. meliloti flores legit.
Melilotos (ut iquit Pli.) ubi
q; naſcit: laudatiſſima tñ in
Attica. Vbicũq; uero recẽs:
nec cãdicãs:& croco q̃ ſimil
lima: quãq̃ in Italia odorati
or:& candida. & alio loco
ſertulã cãpanã inquit uoca-
ri a ſertis quæ inde fiunt.
Odor eius proximus ẽ croco. ℣ Pluria lecta roſa eſt:&
roſas quoq; legerũt. ℣ Sunt
& flores ſine noie: qa mul-
tos decerpunt: quorũ noia
nõ referuntur. ℣ Ipſa: Pro-
ſerpina. ℣ Legit cro.te. cro-
ci flores. de croco diximus i
primo lib. ℣ Et al.li. nam &
rubens inuenit̃, & purpure
um. ió alba dixit. Et de albo
Pli. inquit: Candor eius eximius foris ſtrictus: & ab an-
guſtis in latitudinẽ paulatim ſeſe laxantis: effigie calathi
reſupinis p ambitũ labris: tenuiq; filo & ſemine: ſtantib?
in medio crocis. Ita odor, colorq; duplex &c. ℣ Itur Ion.
it Proſerpina paulatim remotius a cæteris. ℣ Studio car
pendi: carpendorq; florũ. ℣ Et caſu nulla comes eſt ſecuta
dominã: accidit ut nulla ex puellis dominã ſequeretur.

Melilotus in Attica regione cãdicãs & crocoq̃ ſimillima ex q̃ ſertula fit campana

ANT. FAN. Perſephone

℣ Patruus: Pluto, qui Iouis eſt & Cereris frater. ℣ Pan-
ditur interea Diti uia: per craterem, cuius meminit Soli
nus: de quo alibi legimus: Et pronos currus medio cra
tere recepit. ℣ Perſephone: græcum eſt: Perſephoni. n. a
græcis dicitur: quã nos Proſerpinã uocamus. ℣ Attonita
eſt: obſtupuit audito plãgore & cã ululatus. ℣ Threicias
Mænades: quę in ſacris Bacchi inſaniunt: ut earũ nomen
oſtendit. ℣ E campis incipit Enna tuis: non ab Aetna in-
cipit: ſed a campis Ennæ filiam quærere.

PAV. MAR. Patruus Proſerpiç fuit Pluto

℣ Patruus: Pluto: nã frater Iouis, & Cereris: qua ratione
patruus erat Proſerpinæ. ℣ Videt hanc: neptẽ uirginem.
℣ Et uelo, au.ui, ſumma cũ uelocitate: quoniã quadriga
uehebat: rapuit quã uidit. ℣ Et por. in ſua re. in Herebũ.
℣ Equis cæruleis: ſubnigrãtibus. Quatuor. n. illi aſſignã-
tur equi: quorũ noia: Orneus, Nycteus, Ethonus, & Ada
ſter. ℣ Illa quidẽ: Proſerpina. ℣ Clamabat Io mater cha-
riſſima: Io Ceres genitrix: quæ tibi unica ſum filia: & qu ç
mihi chariſſima es: cum ego ſim tibi. ℣ Auferor: rapta
ſum & abſportor. ℣ Ipſa: uirgo. ℣ Abſciderat ſuos ſinus:
ueſtes abſcidit. ℣ Interea panditur uia Diti: patefacta eſt
Plutoni uia: hoc eſt antrum illud apertũ: per quod ad in
feros deſcendebatur. ℣ Namq; equi inaſſueti: qui non cõ
ſueuere pati lucẽ. ℣ Non patiuntur lumẽ diuturnũ: cla-
ram diei lucẽ pati nõ poſſunt: ideo celerrime refugit Plu
to: q; eius eq: ſic & umbræ omnes: quæ in Herebo: hoc
eſt in obſcuritate tartarea diutius fuerint lucis ſunt im-
patientes: & ea rõne non licet illis niſi noctu interdũ per
ſuperiora uagari. Vnde apud Virgi. Anchiſes: q; iam ni-
mis cum filio per quietẽ eſſet imoratum: cum dicat: Et
me ſęuus equis oriens affla
uit anhelis. ℣ At miniſtræ:
ancillę ipſi? uirginis. ℣ Cho
rus æqualis: qui ancillarum
chorus erat eiuſdem ætatis
cũ Proſerpina. ℣ Cumula-
tis flore: numer? pro nume
ro: hoc eſt cumulatis flori-
bus. ℣ Clamant Perſepho-
ne: ita. n. appellata eſt ea uir
go Cereris filia. Proſerpina
uero poſtea dicta: cũ eadez
& Luna eſſe credita ſit. Vn-
de Varro ingt: Hinc Epicar
mus Ennii Proſerpinã quo
q; appellat: q; ſolet eſſe ſub
terris. Proſerpina dicta: q;
hæc ut ſerpẽs: modo in dex
tram modo in ſiniſtraz par
tem late mouet. Serpere &
proſerpere idẽ dicebant: ut
Plautus qui ſcribit: Quaſi
proſerpẽs beſtia. ℣ Veni ad
tua dona: huc ades ad flores
tibi iaz pro munere lectos.
℣ Vt clamata filet: poſſ̃q uo
cata nõ reſpondet. ℣ Implẽt
montes ululatibus: qa ma-
gno ululatu & gemitu per
eis montes amiſſam dñam
non inueniebant. ℣ Et nuda manu feriũt pectora mœ-
ſta: uerberabant pectora manibus: qa dominã non inue
niebant. ℣ Attonita eſt plangore Ceres: rediens ab Are-
thuſa miſeranda mater: audito ululatu & planctu ancil-
larũ obſtupuit & nõ inueniens filiã: amẽs facta eſt: & ue-
lut furore percita cœpit per oĩa loca quęrere filiã: uenit
q; ad locũ unde rapta eſt: inerãt ueſtigia quæ ad antrum
ducebant: deprehendiſſetq; ea die furtũ: niſi ipſa ueſtigia
a ſuibus turbata eſſent. Deide progreſſa totã Trinacriã
perluſtrauit. Poſtea accenſa face noctuq; uagata ẽ. ℣ Ce-
res eſt attonita plangore: planctu puellaz. ℣ Modo ue-
nerat Ennã: rediuerat iam in Ennã: ubi erat eius domici
liuz. ℣ Nec mora: nec ulla fuit retardatio. ℣ Dixit me mi
ſeram: dico ſcilicet. ℣ Vbi es filia: tu Proſerpina: quia nõ
ades: ideo me miſerã dico. ℣ Inops mentis: quaſi ſine mẽ
te. ℣ Rapit: raptim agitur: non ratione, ſed furore. ℣ Vt
quas ſolemus audire Mænades Threicias ire fuſis co-
mis: ita furore rapta eſt Ceres ueluti referunt nobis iræ
furore concitas Thyades ipſas mulieres cũ Baccho ſa-
crificauerint. De Mænadibus ſupius diximus: quæ Bac-
chum ſeu Dionyſium comitatæ ſunt: quas ita dictas pu
tant a furore: μανια enim furor eſt. ℣ Vt mugit mater ſua
ita gemebat illa & quærebat filiam: ut mugitũ edit uac-
ca. ℣ Rapto ab ubere uitulo: cum uitulus raptus erit ab
ipſis mris uberibus. ℣ Et quærit ſuos fœtus: ſuũ filium.
℣ Per oẽ nemus: per oĩs ſaltus & nemora. ℣ Sic Dea: Ce
res gemebat, & quærebat. ℣ Nec retinet gemitus: imo
ſemp gemit. ℣ Sed concita curſu Ferũ: quaſi pnix agitur.
℣ Et o Enna: o urbs: quã Ceres incoluit. ℣ Incipit e cam
pis tuis: nã quærere filiã cœpit ex cãpis Enneis. ℣ Inde:

Proſerpina dicta q; modo i dextrã mõin ſiniſtram partem mouet

Proſerpina dicta quę accenſa noctu uagat

Mænades dicte ãs putant furore agitari μανια enim furordicitur

Hanc uidet, & uiſam patruus uelociter aufert:
Regnaq; cæruleis in ſua portat equis.
Illa quidem clamabat, Io chariſſima mater
Auferor: ipſa ſuos abſcideratq; ſinus.
Panditur interea Diti uia: namq; diurnum
Lumen inaſſueti non patiuntur equi.
At chorus æqualis, cumulatis flore caniſtris,
Perſephone clamant ad tua dona ueni.
Vt clamata filet: montes ululatibus implent:
Et feriunt mœſta pectora nuda manu.
Attonita ẽ plangore Ceres: modo uenerat Ennã:
Nec mora, me miſeram, filia dixit ubi es?
Mentis inops rapitur: ut quas audire ſolemus
Threicias fuſis Mænades ire comis.
Vt uitulo mugit ſua mater ab ubere rapto:
Et quærit fœtus per nemus omne ſuos:
Sic Dea nec retinet gemitus: & concita curſu
Fertur: & e campis incipit Enna tuis.
Inde puellaris nacta eſt ueſtigia plantæ:
Et preſſam noto pondere uidit humum.
Forſitan illa dies erroris ſumma fuiſſet:

ex ipſis cãpis. ℣ Nacta eſt: iuenit. ℣ Veſtigia: ſigna. ℣ Plãtæ puellaris: uirginei pedis. Planta pro inferiore parte pedis ponitur. inuenit ergo Ceres imaginem plantæ uirginęq; humo ipreſſam: qua illa inceſſerat. ℣ Et uidit humũ: tellurem. ℣ Preſſam: calcatam. ℣ Noto pondere filiæ: pedibus matri notis. ℣ Forſitan illa dies: qua cœpit eã quęrere. ℣ Fuiſſet ſumma: ideſt ultima. ℣ Erroris: quia non magis erraſſet.

ANT. FAN. Leõtini

ℂ Signa: ueſtigia, quæ duxiſſent Cererẽ ad Craterẽ, niſi fuiſſent a ſuibus pturbata. ℣ Leõtinos: oppidũ Sicilię: quod ñ multũ diſtat ab Enna. Vnde Strabo: Duas inquit perinde ac maris arces a Poſſidonio ſitas eẽ deſcribit: Syracuſas uidelicet & Erycen. Mediã uero inter utrãq; Ennã iminere circũſtãtibus cãpis. Vaſtatũ uero eſſe Leontinoꝝ agrũ uniuerſũ. Fuerũt aũt Leontini patria Gorgiæ ꝓceptoris Iſocratis.

Anię fl.

℣ Anienaq; flumina: nõ eſt Anio i Sicilia: ſed amœna inqt flumina: qualis eſt Anio, ſicut & Tẽpe dicimus amœna loca ẽt extra Theſſaliã: cũ proprie Tẽpe ſint eius puinciæ. Lege Hora. Ode ſeptia: ubi laudat & Theſſala Tẽpe, & Anienum fluuium notiſſimũ, quẽ præcipitẽ uocat.

Si non turbaſſent ſigna reperta ſues.
Iamq; Leontinos, Anienaq; flumina curſu
Præterit: & ripas herbifer Aci tuas.
Præterit & Cyanen, & fontes lenis Anapi:
Et te uorticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygiam, Megareaq;, Pantagiamq;:
Quaq; Simetheas accipit æquor aquas:

Acis flu.

℣ Herbifer Aci: hic fluuius (ut auctor eſt Vibius Sequeſter) ex Aetna mõte in mare decurrit: quẽ (teſte Solino) nullus frigore anteuertit: quãuis ex eo mõte defluat qui uomit incẽdia. Sillius: Quiq; ꝑ Aetneos Acis petit æquora fines. In hunc fluuiũ uerſus dr Acis Fauni & Simethidis nymphæ filius: qui a Polyphemo creditur iterfectꝰ: quẽ ferũt e ripis huius fluminis in Vlyſſem ſaxa torſiſſe.

Cyane

℣ Præterit & Cyanẽ: hic fons eſt, cuius aquæ miſcentur Anapi nõ longe a Syracuſis. ut Quaq; ſuis Cyanen miſcet Anapis aquis. ℣ Lenis Anapi: remouet s lſa: ut euitet Homœoptotõ. Sic Virgi. Reliqas Danaũ atque immitis Achilli. Sunt tñ qui & Anapũ dicunt fluuium leniter decurrentem. ℣ Vorticibus nõ adeunde Gela: hic fluuius eſt Siciliæ ad Gelã oppidũ: quod (teſtibus Virgilio, & Claudiano) a fluuio nomen accepit. ut Immaniſq; Gela fluuii de noie dicta: Et nomẽq; Gelas qui præbuit urbi. Id oppidũ Gelon tyrannus Hieroni fratri tradidit: cũ ipſe Syracuſis potitus eſſet: ut ſcribit Herodotus: circa quod ſal tanti ſplendoris eſt: auctore Plinio: ut imaginẽ recipiat. ℣ Liquerat Ortygiã: non accipimus Ortygiam Apollinis: hoc eſt Delon: quæ eſt in mari Aegæo: qd enĩ illi eſt cum Sicilia? ſed Ortygiam: quę (ut inquit Strabo) Siciliæ Ponti coniungiť: habetq; fontẽ Arethuſam in pelagus fluuiũ emittentẽ: quem Alpheũ eſſe fabulanť. Virgilius in tertio Aene. Sicanio prætenta ſinu iacet inſula cõtra Plẽmyriũ undoſum nomen dixere priores Ortygiam. Eſt autẽ ad Syracuſas. ℣ Megareaq; concediť poetis adiicere aliquid nominibus: itẽ ea mutare: uel mutilare: auctore Seruio: cũ & ſtudeant uarietati, & carminis lege id interdum facere cõpellantur. Vñ illud eſt: Vrbẽq; Fidenã: cum Fidenas dicamus. Quare auctor hoc loco Megarea uocat urbẽ: quæ Megara noiatur: eſtq; urbiũ Siciliæ uetuſtiſſima: auctore Plutarcho: condita a Doriẽſibus: ut inquit Strabo. Ea olim Hybla dicebať: cuius nomen cũ oppidũ euanuerit idẽ Geographus pp Hyblei nominis præſtãtia remanere teſtať. Fuit aũt Megara nõ lõge a Syracuſis: teſte Seruio. atq; (ut docet Strabo) iter Catanam & Syacuſas. Habent & Græci Megara oppidum: quod Iſthmo adiacet: teſte Laertio: cuius incolæ cũ aliis quibuſdã Coriẽſibus Megaram in Sicilia condiderunt. ℣ Pantagiam: fluuium apud Megarã: cuius meminit Virgi. in tertio Aen. ut Viuo præteruehor hoſtia ſaxo Pantagię: Megaroſq; ſinus. Dictus eſt autẽ Pãtagias: ut placet Seruio: quaſi undiq; ſonans: quia ut plenus flueret implebat ſonitu pene totam Siciliam: ſed poſtea cum Cereri quęrenti filiam obſtreperet: tacere iuſſus eſt numinis uoluntate. Euꝫ ſaxa rotare etiã Claudianus tradit: ut Saxa rotãtem Pãtagiã. Hunc qdã Patagiã dicunt. ℣ Quaq; Simetheas: Simethus fluuius agrũ Cataneũ influit: ut ſcribit Strabo: apud quem Dei fuerũt: ut ait Seruiꝰ: necnõ & Macrobius lib. v. Saturnaliorũ: quos qdã Phaliſcos uocãt. Eſt aũt Catana inter Pelorę ac Pachynum: ut Meſſana, Tauromínium, Megara, & Syracuſę. A Simetho & Simetheus & Simethius dducũtur: ut Eductum Martis luco Simethia circum Flumia. Quo in noie mirari nõ debemus mutatã primę ſyllabæ quantitatẽ: cũ a proprio nomine deriuetur.

Pantagias

Simethus Aetna Drepanon

PAV. MAR.

ℂ Si ſues: porci. ℣ Nõ turbaſſent: rictu, & pedibus terrã euertendo. ℣ Signa reperta: ipſa ueſtigia: quæ ſi mater eſſet ſequuta: duxiſſet eam ad demerſum foramen illud: unde abducta ad Herebum erat filia. ℣ Iamq; præterit: curſu ẽt tranſit. ℣ Leontinos: qui fuere in Sicilia iter Libybeum & Peloridẽ: Mediterranei prope Centoripinos. ℣ Et flumina Aniena: ita ſcriptũ eſt in codicibus uetuſtiſſimis: ſed nõ cõperimus Anienẽ in Sicilia. Ego exiſtimo ſublatũ incuria librariorũ unus. s. & Aniſena dicere oportere. nã (Plinio teſte) Aniſes in Sicilia fluuius eſt: ſic enim inquit: Colonia Tauromínium: quę ante Anaſos: flumẽ Aniſes: mons Aetna: & cæte. & ſicut a Tyberi Tyberina fluuẽta dicimꝰ: ita ab Aniſe Aniſena dicere poſſumꝰ. ℣ Et præterit Aci herbifer ripas tuas: hoc eſt tranſit o Aci gramineas ripas: quas interfluis. Aliqui legebãt herbifer Ance: cũ Aci debeat eſſe: nã Acis fluuius (ut Theocritus oſtendit) ex Aetna monte fluit: ex cuius ripis Polyphemũ in Vlyſſem egiſſe ſaxa dicunt. Et in hunc fluuiũ conuerſum in Meta. poeta aſſerit Acim filiũ Fauni & Simethidos nymphæ: tunc cũ illũ ob Galatheam eum aſpnantẽ Polyphemus occidit. ℣ Et præterit Cyanen: Cyane fons eſt in agro Syracuſano. Verum põeta in Meta. Nympham fuiſſe oſtendit: quæ cum non poſſet rapinæ Plutonis obſiſtere: flens in fontẽ ſui nois cõuerſa eſt: qui Anapo fluuio commixto non longe a Syracuſis iuxta Ortygiam in mare labitur. ℣ Et ꝑterit fontes lenis Anapi: leni fluxu labentis. Anapus Cyane cõmiſcetur. ℣ Et prẹterit te Gela non adeunde: quaſi qui facile adiri: hoc eſt pertranſiri non potes. ℣ Vorticibus: propter aquas uorticoſas: nam Gelas fluuius magnus prope Camerinam: cuius & Plinius meminit. ℣ Liquerat: iam ipſa Ceres errando. ℣ Ortygiam: Ortygia inſula in Aegæo: quã & Delon dicimus. Et eodem nomine appellatur inſula ante Syracuſas: de qua hic intelligit: nunc tamẽ adiũcta continenti uidetur. ℣ Et liquerat Megarea: hoc eſt Megarã ipſam in Sicilia: cuius Strabo meminit: ubi cuncto rũ inquit amnium eruptiones occurrere: qui in hoſtia portuoſa ex Aetna dilabãtur. ℣ Et Pantagiã: qui fluuiꝰ eſt prope Megarã. ℣ Et qua æquor accipit aquas Simetheas: quaſi liquerat eam oram, qua Symethus fluuius in mare exit. ℣ Eſt enim non longe ab urbe Catanenſi: iuxta quẽ Thalia: ſiue (ut alii uolũt) Aetna nympha Ioui Paliſcos peperit.

Aniẽ ab aliis Aniſes dicit

ℂ Antraq

ANT. FAN. ¶ Antraq; Cyclopum positis exusta caminis : Aetnam dicit, quæ Vulcano & eius fabris Cyclopibus datur: quorum supra meminimus. Est aũt caminus fornax. ℣ Quiq; locus curuę noia falcis habet: falcẽ Gręci drepanon dicunt: a qua nomen inditum putant Drepano Siciliæ oppido: qđ distat a Lilybeo (ut inquit Polybius) millia passuũ non amplius .xv. quia ferunt Saturnum post amputatæ uirilia patri Cælio in eam partem Siciliæ falcem proiecisse. Alii Drepanum sic dictum uolunt a littoris curuitate. Est & Corinthi Drepanum: teste Lactãtio grãmatico: ut Qui Drepani scopulos: & oliuiferæ Sicyonis Cuita ferunt. ℣ Himera: more suo mutat & declinationẽ & genus. Est aũt Himera oppidum inter Pelorum ac Lilybeum: quod Zanclei condiderunt: ut auctor est Strabo: qui ait Himeram non amplius habitari: similiter & Gelam, Callipolim, & Selenuntem: atq; alias urbes Siciliæ: quas idem auctor deletas esse testatur. Himera quoq; nomen est fluuii eius insulæ non incelebris. ℣ Didymen: ex insulis Liparęorum: quas & Aeolias dicimus Siciliæ adiacentes: una est quam a forma Didymẽ ideſt Himellaꝫ uocant. ℣ Agrigentaq;, Tauromenũq;: Agragas oppidum est inter Pachynum & Lilybeum, quod Agrigentum nostri dixerunt: auctore Plinio. Est & Agragas montis nomẽ: ut Arduus inde Agragas ostẽtat maxima longe Mœnia magnanimũ quondam generator equorum. Tauromenium uero quod poeta mutilato uocabulo Tauromenum uocat est ad latus Siciliæ: quod Eurypum facit. Dicebaturq; olim Naxos: ut ait Plinius. Laudantur maiorem in modum Muli ad Tauromenium capti. Vnde illud est: Mulus erit domino quẽ misit Corsica: uel quem Tauromenitanæ rupes. ℣ Melam: huius nominis fluuium non solum habet Sicilia: sed & aliæ regiones: quæ ab aquarum nigredine nomen fluuiis indiderunt. Celebratur autem in primis Melas Bœotię: qui epotus (teste Plinio) oues nigras reddit. ℣ Hinc Camerinam adit: ora Siciliæ, quæ a Pachyno in Lilybeum extenditur tota pene relicta est: ut ait Strabo. Priscarum tamen habitationum uestigia seruans e quibus Camerina fuit Syracusanorum colonia. Est & Camerina paludis nomen: ut Fatis nunq; concessa moueri Apparet Camerina procul. ℣ Thapsonq; insulã distantem a Sicilia ad decem stadia ut quidam dicũt: ea est apud Syracusas: quam Virgi. iacere dicit. ut Thapsuꝫ q; iacentem. Est .n. pene fluctibus par auctore Seruio. ℣ Oloria Tempe: Cycneia. ut Inde lacus Hiries uidet & Cycneia Tempe. & sic dictum est: ut illud supra: Anienaq; flumina cursu Præterit. Et uel Tapsum dicit iacentem ac uadosam & aptam uitæ cycnorum uatis gaudentium. unde illud est: Ad uada Mæandri concinit albus olor. Sunt .n. Cycni (ut diximus) aues terra & aq; uictum quærentes. Aut quemuis locum amœnum apd Syracusas & Cycnis gratum. Quãuis Tempe proprie sint amœnissima loca Thessaliæ ad Peneum canorum concentu auium: ut inquit Plinius. Idem tradit ad Heloren oppidũ apud Syracusas stagna esse: quæ auctor hic significare potuit. ℣ Quaq; iacet Zephyro semper apertus Eryx: hic mons Siciliæ dictus est ab Eryce Veneris & Butæ filio: qui ab Hercule cæsus dicitur. Imminet autem Eryx mari ea parte quæ ad Italiam spectat: ut scribit Polybius inter Drepanum & Panormum: excedit; magnitudine reliquos montes Siciliæ: præter unum Aetnam. In eius uertice plancies est: ubi fuit Erycinæ Veneris templum omnium Siciliæ templorum ornatissimum: opulentissimumq;. Eodem in monte Anchises sepultus dicitur: licet secundum Catonem ad Italiam uenerit. Dionysius auctor est: Aeneam templum patri constituisse: ubi hæc fuit iscriptõ: Diui terrestris: q; fluuii Numici undas gubernat. ℣ Terrę cornua prima fuę: tria Siciliæ promontoria uocat cornua eius insulæ Pelorum, Lilybeum, Pachynum.

Himera

Didymẽ Agrigẽtum

Agragas

Tauromeniuꝫ

Melas

Camerina

Tapsus

Tẽpe oloria

Eryx

Antraq; Cyclopum positis exusta caminis:
Quiq; locus curuæ nomina falcis habet:
Himeraq;, & Didymẽ, Agrigẽtaq;, Tauromenũq;:
Sacrorumq; Melam pascua læta boum.
Hinc Camerinã adit, Thapsonq;, & oloria Tẽpe:
Quaq; iacet Zephyro semper apertus Eryx.
Iamq; Peloriadem, Lilybeaq;, iamq; Pachynon,
Lustrarat: terræ cornua prima suæ.
Quacũq; ingreditur miseris loca cuncta querelis

¶ Antraq; Cyclopuꝫ: antra Aetnea Cyclopibus: ut Homerus: & alii quoq; poetæ dicunt habitata. Cyclopes dicti a circulari oculo: quem unicum in fronte habent. ℣ Exusta positis caminis: exstructis foraminibus: propter Cyclopes: qui ministri Vulcani dicuntur: quorum superius meminimus. ℣ Quiq; locus habet nomina curuæ falcis: liquuerat locum: qui a curua falce denominatum est Drepanum promontorium: cuius meminit Plinius. est etiam & oppidum in Sicilia ad occidentem. Quod ita dictum sunt qui uelint a falce Saturni: quæ ibi ceciderit ἁρπαγον græce, falx latine. ℣ Himeram: aliqui legunt Himeraq; & Didyme: melius Himeram & Didymen. Oppidum est Himera a Zancleis conditum in ipsa Trinacria. Meminit Strabo: & Plinius: Himera cum fl. inquit: Didyme uero una est ex Aeolicis insulis in freto Siculo. ℣ Agrigentaq;: Agrigentum oppidum ab Ionibus conditum in Sicilia. Pli. uero inqt: Oppidum Agragas: qđ & nostri Agrigentinum dixere. ℣ Tauromenũq;: pro Tauromenium oppidũ. & Plinius inquit: Colonia Tauromenium, quæ ante Anaſos: ut diximus. ℣ Et liquerat Melam: fluuiuꝫ qui ita dictus a colore nigræ aquæ. Pluribus in locis sunt flumina eodem nomie nũcupata: ut in Migdonia, Cilicia, Thracia, Bœotia, Sicilia: de quo hic agitur: & aliis quoq; in locis. ℣ Lęta pascua: quæ sunt pinguia, & fertilia. ℣ Boum sacrorꝫ: sacrificio destinatorum. nam ut ex campis: quos irrigat Clytumnus amnis Vmbriæ abducebantur boues immolandi: ut ex Phaliscis: ita ex pascuis Siculis: quæ ab eo flu. irrigantur. ℣ Hinc adit: uadit ipsa Ceres. ℣ Camerinam: oppidum prope Gelam flu. ℣ Et Thapson: quæ parua ẽ insula iuxta Syracusas: par pene fluctu. inde Virgi. Thapsumq; iacẽtem dixit. ℣ Et oloria: hoc ẽ Cycnea. ℣ Tempe: quæ in Sicilia sunt instar Thessalicorũ: planities quidẽ est: quam irrigat Elerus flu. Cũq; in ipsius hostiis multi soleant esse cycni oloria dixit. alii legunt Thapson cycneaque Tempe. & idem est. Alii legunt Eloria. ℣ Et qua iacet Eryx: quia inde ẽt pertransiuit. legitur ẽt patet. ℣ Semper apertus Zephyro: qui mons Eryx oppositus est Zephyro uento ex occidente flanti: ubi erat templum Veneris Erycinę: quod in magna fuit religione Romanis. Sed de hoc alias. ℣ Iam lustrarat: circuierat. ℣ Peloridem: arcem Pelori. ℣ Et Lilybea: Lilybeuꝫ: seu Lilybei montis iuga. ℣ Iamq; lustrarat Pachynon: promontorium. ℣ Prima cornua: prima promontoria. hæc enim illa sunt promontoria in tribus Siciliæ angulis: Pelorus ad septemtrionem. Pachynus ad ortum. Lilybeus ad austrum. ℣ Terræ suæ: insulæ. ℣ Quacunq; ingreditur: incedit ipsa Ceres.

PAV. MAR. Cyclopes dicti a circulari oculo

Camerina ꝓpe flu. Gelã

ANT. FAN.

¶Cum genit ales Itymi:Progne n dicit.ut Quem detestato quondam iugulauerat ense Nũc gemit ereptũ garrula mater Itym.Hic Itys in phasianũ cõuersus dicitur: ut Seruio placet Progne in hirundinem,quis Probus in commentariis Bucolicorũ scripserit Philomelã in hirundinẽ: Prognem in lusciniam fuisse conuersam.¶ Vnaq; pastore; uidisset:deest si. Et est ordo: Vna uox erat ecq̃ puella hac gressus tulit:si pastorem uidisset. ¶ Aetna: huic mõti Typhoei caput subiectum esse fabulantur, ut Dextra sed Ausonio manus est subiecta Peloro:Læua Pachyne tibi: Lilybeo crura premũtur: Degrauat Aetna caput: sub qua resupinus harenas Ei:ectat:flãmamq; fero uomit ore Typhoeus.Ouidius alibi:Arua Phaõ celebrat diuersa Typhoidis Aetnæ. Typhoeus nonnulli extra Siciliã excruciari dicunt. Pindarus uero in Sicilia:qui eum Centimanũ uocat.Sane Aetnam quidã dicunt nominatũ ab Aetna Briarei.Alii aliter fabulãtur. ¶ Cereris sacris nunc quoq; tæda dat: diximus supra sacerdotes Cereris Daduchos appellatos a tædę gestatiõe.Itẽ legimus: Et si thura aberunt unctas accẽdite tædas. ¶ Est spec? &c. locũ describit altũ & præcipitem & ascẽsu difficilem:quem Ceres conscendit frenatura dracões.¶ Frenatos curribus angues: per angues Cereris sulcorũq; obliquitatem accipimus.¶ Sicca: tacto ac presso mari a curru non a Cerere.¶ Syrtes: Scyllam & Charybdim Syrtes uocat:q̃ non minora pericula illic subeantur q̃ ad Syrtes Africę.¶ Zanclea Charybdis: proxima Zanclæ:hoc est Mesanæ:quæ olim ob loci curuitatem Zanclæ uocabatur:quoniam curua Zanclia dicebantur:ut auctor est Strabo.Ante hanc urbem Charybdis est immensum:uidelicet profundum: quo inundatione freti: nauigia per magnas circunductiones ac uortices præcipitata detrahunt:quæ secundũ Salustium circa Tauromenitanum littus egerũt:ut Seruius refert: Fuit autem Charybdis(ut quidam fabulant)fœmina uoracissima:quæ cum rapuisset boues Herculis a Ioue fulminata:atq; in mare pręcipitata dicitur:ubi naturam pristinam seruans sorbet uniuersa.¶ Nisæi canes: nota est Scyllæ fabula: cuius canes Nisæos dicit:cum ipsa fuerit Phorci non Nisi filia.sic Virg.in Buc. Quid loquar aut Scyllam Nisi.Est aũt Scylla in Italia secundũ Seruium:cũ Charybdis detur Siciliæ:ut Dextrum Scylla latus: læuũ implacata Charybdis Obsidet.Vtriusq; Plinius meminit his uerbis:In eo freto est scopulus Scylla,item Charybdis mare uorticosum ambo clara læuitia. ¶ Naufraga monstra:admiscet fabulæ ueritatẽ. Scopulosq; enĩ cauernæ recipientes mare ac refudentes naufragiũ minitant.

PAV. MAR.

¶Implet loca cuncta miseris querelis: per oia loca:per quæ illa ibat:miserabiliter querebat.¶ Vt cum ales gemit Itym amissum:ut Tereus in upupam cõuersus gemit filium Itym noie:iam in auẽ quoq; conuersum,nota est fabula:quæ & in Meta. refert:& in.ii.lib. attigimus.

¶ Et p uic. uicissim.¶ Mater:Ceres.¶ Mõ clamat Persephone,mõ filia:mõ suo noie uocabat: mõ filiæ appellatione.¶ Et alternis:uicibus.s.¶ Ciet:uocat.¶ Vtrũq; nomen:& Persephones & filiæ.¶ Sed neq; Persephone: ipsa clamata.¶ Audit Cere.clamãtẽ.¶ Neq; filia matrem: ga neutra appellatione uocata respõdet. ¶ Et utrũq; nomẽ:& Persephones & filiæ. ¶ Petit alternis:per ipsas uices repetitũ:qa ab illa sã ad inferos abducta non audiebat.¶ Vidisset pastorẽ colentẽ uina:si inspexisset illa pastorẽ uino indulgentẽ. Alii legũt Vna:& rectius. ¶ An uidisset colentẽ arua:rusticũ arantẽ:& proscindẽtẽ agrũ. ¶ Vox erat:ita Ceres loquebat:& pastores & agricolas interrogãs.¶ Ecqua puella tulit hac gressus? en aliqua puella transiuit p hanc uiã? ¶ Iam color unus inest rebus:nã erat nox: & unus cẽ rebus oibus color uidebat: qa nihil nisi tenebræ discernebant.¶ Et oia tegunt tenebris:& obscuritate & nocturna caligine.¶ Iã uigiles canes conticuere: qa quieti & ipsi se dedere ¶ Alta Aetna:& altus quidem mõs est Aetna:uñ erũpit ille ignis:illuc accessit Ceres:& faces accẽdit:alligatisq; ad currũ draconibus:eũ ascendit:& ad remotiora loca progressa est. ¶ Aetna alta tacet sup ora uasti Typhoeos:imposita est Typhoeo tota Sicilia:& Aetna eius caput degrauat: ut diximus i pri.lib.Sed Encelado impositam Aetnam alii dicunt.¶ Cuius:Typhoeos.¶ Ignibus anhelatis:anheli tu iactatis. ¶ Ardet humus:Aetnea.i. ex cuius pectore emanat per hyatum Aetnæ ignis.¶ Illic:in igne Aetneo. ¶ Accendit:Ceres.¶ Geminas pinus pro lampade: pro splendore & luce nocturna duas pinus succendit.¶ Hic: ex hoc. ¶ Nunc quoq; datur tæda sacris Cereris: inde mos habuit originem: ut sacerdotes Cereris ipsi Deæ sacrificantes tædam accensam ferant: appellatiq; ex eo ϑαλουχοι:de quo diximus in.iii.lib. ¶ Est specus exesi: facit topographiam quo in loco illa frenasset dracones. ¶ Est specus asper structura pumicis exesi:propter natiuam ipsius structuram in exeso & abroso uetustate pumice erat ipse specus asper. ¶ Regio quidem Non adeunda homini,non feræ:hoc est in quam regionem.i. in quo specu nec homines ascendere,nec ferę poterant ob difficilem ascensum & excelsitatem loci.& uidetur illum locum significare:quem Diod.inquit: undiq; præcipitiis abscissum esse.¶ Quo simulac uenit:in qđ specu posq̃ Ceres uenit. ¶ Iunxit angues frenatas curribus:dracones iam frena tenentes simul ligatos ad currum iunxit. ¶ Et sicca: nullis undis madida. ¶ Pererrat aquas æquoreas:errat per maria eo curru uecta. Siculam enim loca suis pedibus peragrauit. Longius autem itura currum ascendit:quem angues agunt. ¶ Et fugit: celeriter uenit.¶ Ad Syrtes:non tñ accessit in Africã: sed similitudine quadã Syrtiũ Libycarum:propter nauigantiũ discrimina loca circa Scyllã & Charybdim Syrtes appellat.¶ Et te Zanclea Charybdis:Messanã in Sicilia(ut Strabo

Implet:ut amissum cum gemit ales Itym.
Perq; uices modo Persephone,modo filia mater
Clamat:& alternis nomen utrunq; ciet.
Sed neq; Persephóe Cererem, neq; filia matrem
Audit:& alternis nomen utrunq; perit.
Vnaq;,pastorem uidisset,an arua colentem:
Vox erat:hac gressus ecqua puella tulit?
Iam color unus inest rebus:tenebrisq; teguntur
Omnia:iam uigiles conticuere canes:
Alta iacet uasti super ora Typhoeos Aetna:
Cuius anhelatis ignibus ardet humus:
Illic accendit geminas pro lampade pinus:
Hinc Cereris sacris nunc quoq; tæda datur.
Est specus exesi structura pumicis asper,
Non homini regio,non adeunda feræ:
Quo simulac uenit,frenatos curribus angues
Iunxit:& æquoreas sicca pererrat aquas.
Effugit ad Syrtes:& te Zanclea Charybdis:
Et uos Nisæi naufraga monstra canes:

Quare tæda datur Cereri

Charybdis Zanclea Charybdis olim fœmia Scyllę fabulá cõfũdit ẽt i ultimo đ remedio amoris Scylla

Q ño Ceres ãre bat filiã Proserpinã cũ face in curru

Zãclea charybdis

Strabo inquit)condidere Messenii: qui Pelloponnesum habitabãt:a quibus & nomẽ permutauit. Nãq; prius Zãcle uocabãt:cum curua essent loca:nã curua Zanclia uocant:ante urbẽ paululũ in tractu Charybdis ostenditur. Venit ergo ad te Ceres o Charybdis.& Plinius inqt: In eo freto est scopulus Scylla.Item Charybdis mare uorticoluz:ambo clara fœuitia & cætera.¶ Et uenit etiam ad uos canes Nysęi: hoc est cães Scyllei. Aequiuocationis fecit errorẽ: nã & Scylla dicta est Nisi Megarensis filia.Etiã & filia Phorci:quę ãmutata ẽ ueneficio Circes in monstrũ illud:qd̃ a Virg. ita describit in tertio Aeneidos:Pria hois facies:& pulchro pectore uirgo Pubetenus:postrema imani corpore pistix:Delphinumcaudas utero commissa lupoꝝ.Sed hoc ideo fictũ:q; saxũ ingẽs sit humanã habens effigiẽ; in parte superiori:in inferiori uero habet resectos scopulos sub radicibus cauernosos:inter quos dum æstiuosum mare intrat: ab eisdem refractũ tumultuando representat latratum canũ, & ululantes lupos.¶ Monstra naufraga:quasi ubi sæpe naufragium faciunt,qui inde nauigant.

Qualis sit forma Scyllæ

ANT. FAN. Corinthus

¶ Adriacumq; patens late: hoc est mare,quod superum appellamus nomen accepit ab Adria oppido clarissimo. Est autem pars maris Ionii,licet quidam scriptores aliter sentiant.¶ Corinthũ:oppidũ in Isthmo inter mare Ionium & Aegęum. ¶ Gelido saxo:qd̃ deinde Atheniẽses proprio noie Triste appellarunt. ¶ Sub Ioue durauit: sub dio. Durauit autẽ absolutum est:ut Durate, & uosmet rebus seruate secundis.¶ Cerealis Eleusis: dicimus & Eleusin:quo noiatiuo utitur Plinius. & est urbs Atticæ regionis:ubi Strabo Eleusinæ Cereris templum fuisse testatur.& Seruius regnasse Celeum inquit: cui Ceres filiam quærens:& liberalissime ab eo suscepta ostẽdit omne genus agriculturę:filiumq; eius Triptolemum recens natũ per noctem igne fouit:per diem diuino lacte nutriuit:eumq; allatis serpentibus suppositum per orbẽ misit ad usum frumenti hoibus indicandum: quem Lactantius grãmaticus scribit primũ instituisse Cereris sacra:quæ Græce (ut diximus) Thesmophoria appellant. Eundem tradunt bouis & aratri inuentorẽ fuisse:ut Plinius auctor est. Ferunt autem Iamben Celei famulam ausam esse Cererem male tractare:cũ eam sollicitã aspexisset:a qua deductum nomẽ iambi pedis putat:ut Diomedes Grãmaticus scribit:qui uxorem Celei Meganirã uocat:quæ ab Ouidio dicitur Menalina.¶ Excussaq; mora rubetis : quoniam & aliunde quoq; habentur mora. ¶ Mater ait uirgo:reuerentiæ nomen est mater hoc loco:& uocatiuus casus.¶ Mota est Dea: recordata est filiæ quã amiserat. ¶ Quãuis onus urget: quia dixerat: Portat & arfuris arida ligna focis.

Eleusin

Celeus Triptolemus

Thesmophoria sacra Cereris

Iambe uñ pes iambus

Megatina seu Menalina

¶ Adriacumq; patens late:uenit in sinum Adriacum late patentem:de quo paulopost dicemus:cum de Aegæo & Ionio agemus.¶ Et Corinthũ bimarẽ:quæ urbs quõdam caput,& lumen totius Græciæ in edito mõte sedet inter Aegæum:& Ionium.ideo bimaris dicit.nam in ipso

PAV. MAR.

Isthmo Achaico.¶ Sic uenit:Ceres.¶ O Attica:q; Aegæo ablueris.¶ In portus tuos:nã exeũtibus Peloponesu; p Isthmũ statim occurrit Attica.Venit.n.Ceres ad eã Atticæ regionẽ ubi postea Eleusin ciuitas condita est. ¶ Hic: in ipsa regione.¶ Primum sedit mœstissima saxo gelido: descendens tum primum e curru sedit in eo saxo afflicta mater tam dulci orbata filia.¶ Cecropidæ: Atheniẽses a Cecrope rege: q uagãac dispersam multitudinem in decem urbes habitandas digessit. Quarum nomina: Cecropia: Tetrapolis:Epatria:Decelea:Eleusis:Aphidna:Toricus:Brauron: Cythęrus:Sphetthus. ¶ Nunc quoq; uocant illud triste:ab ea Cereris Mœstitia etiamnum illud saxũ ab Atheniẽsibus triste nũcupat̃. ¶ Sub Ioue: sub dio . ut est apud Hor.Manet sub Ioue frigido Venator teneræ coniugis immemor . ¶ Immota: quæ nunq; se ex eo saxo dimouerit . ¶ Multis diebus durauit : patienter perseuerauit sub dio. ¶ Et patiens Lunę:quasi frigoris noctur ni sub serena Luna. ¶ Et aq̃

Adriacũq; patens late,bimaremq; Corinthum:
Sic uenit ad portus Attica terra tuos.
Hic primum gelido sedit mœstissima saxo:
Illud Cecropidæ nunc quoq; triste uocant.
Sub Ioue durauit multis immota diebus,
Et Lunæ patiens,& pluuialis aquæ.
Sors sua cuiq; loco est:qui nunc Cerealis Eleusis
Dicitur:hic Celei rura fuere senis.
Ille domum glandes,excussaq; mora rubetis
Portat,& arsuris arida ligna focis.
Filia parua duas redigebat monte capellas:
Et tener in cunis filius æger erat.
Mater ait uirgo(mota est Dea nomine matris)
Quid facis in solis incomitata locis?
Perstitit & senior,q̃uis onus urget:& orat
Tecta suæ subeat quantulacunq; casæ.

pluuialis:quæ eam superne rorabat.¶ Sors sua cuiq; loco est:quasi quisq; locus ad aliq̃ fortunam destinatus,fer natusq; est.Nam in campis Atticis ubi exiguum rus erat Celei senis: futura erat aliquando Eleusis ciuitas clara Cereris religiõe.Ea enim Attica est:ubi(ut Stra.inquit) Eleusinæ Cereris templum extat:& fanum mysticum: qd̃ Ictinus apperuit:turbæ theatralis capacissimum. Dicitur enim Eleusis & Eleusin:& inde Eleusina sacra. Celeus autem ipse senex cum in saxo sedentem Cererem reperisset:quæ anum simulabat,orauit:ut domum eius iniret:obtestatusq; per salutem filiæ:flexit Deam: ingrediens languentem illius filium liberauit: daturaq; erat illi immortalitatem:nisi parentum simplicitas obstitisset. Hic fuit ille Triptolemus: cui seminandi usum monstrauit:de quo paulopost dicemus.¶ Qui locus nunc dicitur Eleusis Cerealis : quasi urbs Cereris.¶ Hæc fuere rura Celei senis : hæc rura coluit Celeus & Menalina . ¶ Ille : Celeus.¶ Portat glandes domum:quibus familiam pasceret . ¶ Et mora excussa rubetis:mora agrestia e rubis excerpta , aut decussa . ¶ Et ligna arida focis arsuris : quæ cremari deberent ab ignibus . ¶ Filia parua redigebat monte duas capellas:erat huic Celeo parua filia : ea iam uesperi capellas domum e pascuis reducebat . ¶ Et filius tener:tenellus adhuc puer.¶ Erat æger in cunis:laborabat infans aduersa ualetudine.¶ Virgo:puella Celei filia.¶ Ait mater : uocauit illa Cererem nomine matris.¶ Mota est Dea nomie matris:commota est Ceres:cum audiret se matrem uocari recordatione filiæ:quam quærebat:& illa postea prosequuta est . ¶ Quid facis incomitata in solis locis? quid tu sola in hac solitudine:& isto saxo sedens facis? ¶ Perstitit & senior : Celeus . ¶ Quamuis onus: lignorum scilicet:quæ referebat ¶ Vrget : premit & aggrauat illum:perstitit tamen.¶ Et orat:Deam.¶ Vt subeat: ingrediatur.¶ Tecta suæ casæ quantulacunq; : exiguum eius tugurium.

Fanum mysticũ i Eleusi ciuitate uicina Atheis

Iambe filia Celei & Menalinę

ANT. FAN. ¶Simularat anum: tegebat diuinitatem anus effigie. ☞ Neq; enim lachrymare Deorum est: mortalium sunt dolor & lachrymæ: omnesq; animi perturbationes beatitudinem auertentes: non Deorum immortalium. ☞ Scisti qua cogere posses: inuenisti orationem qua cogeret obsequi uoluntati tuæ: quia dixerat Celeus: Sic tibi, quam raptam quæris, sit filia sospes. ☞ Inuigiletq; malis: quiescere nequeat acerbitate morbi. ☞ Oblito palato: quia decreuerat Ceres ieiunio se affligere: nihilq; gustare: nisi inuenta filia. ☞ Exsoluisse famem: diæresis est, ut infantem caudis inuoluisse manum. ☞ Tempus habent mensq; sidera uisa sibi: sensus est: Quia Ceres in principio noctis ieiunium soluit: sidera uisa tempus mensæ sibi habent. Dicit autem Vespernam: quæ apud Plautum cœnam significat. Sed sciendum (ut inquit Festus) consueuisse apud antiquos cœnam dici: qđ nunc est prādium, & meridianum cibum uocari cœnæ nomine. Vespernam autem dici quam nunc cœnam appellamus. ☞ Iungere dignata est os puerile suo: ut ui spiritus imortalis a puero mortem auerteret.

Exsoluisse per diæresin

Vespnā Prādiū Cœna

PAV. MAR. ¶Illa: Ceres. ☞ Negat: seuelle subire casam. ☞ Simulat anum: non.n. uidebatur Dea: sed similem se anui cuidam fecerat. ☞ Et pressérat capillos mitra: ferebat i capite mitram more gentis Phrygiæ: & Mæoniæ. ☞ Refert talia uerba: ita respondet. ☞ Instanti: Celeo, qui instabat: ut iniret casam. ☞ Sospes eas: abeas incolumis. ☞ Et semper parens: quasi ut semper tibi filia sit sospes ne ea orbari possis. ☞ Mihi est rapta filia: quasi sis semper tu pater: quoniam ego semper mater essē non possum: quia amisi filiam. ☞ Heu quanto est melior sors tua sorte mea: quasi quanto es tu felicior: q̄ ego sum: nam fortunatior homo: q̄ Dea, tu tecum habes filiam: ego raptam quæro, & mouet inde commiserationem: nam non inuidiose dictum: sed cum dolore prolata uerba ob eius calamitatem. ☞ Dixit: Ceres. ☞ Et lucida gutta ut lachrymæ decidit in tepidos sinus: non fleuit ut lachrymas effunderet: nam ut inquit. ☞ Neq; lachrymare Deorū est: quia Dii nequeunt effundere lachrymas: sed emicuit ex oculis gutta in ipsos oculorum sinus ad lachrymæ similitudinem: ut est illud Virgi. Tristior & lachrymis oculos suffusa nitentes. ☞ Flent pariter molles ai: lenes & mites animi. ☞ Et uir. & sen. & pater & filia commiserati calamitatem Cereris: & ipsi simul fleuere. ☞ E quibus: duobus. ☞ Hæc fuere uerba iusti senis: ita Celeus loquutus est. ☞ Sic: obtestantis est. ☞ Filia, quam raptam queris, sit tibi sospes: ita incolumis tibi esse debeat filia: quæ cum rapta sit: a te nunc quæritur. ☞ Surge: ex isto saxo. ☞ Nec despice tecta: non asperneris: & paruifacias tectum hoc. ☞ Casæ exiguæ: parui huius nostri tugurii. ☞ Cui: Celeo. ☞ Dea sic inquit: scisti cogere posses: quasi scisti uti ea oratiōe: qua facile me ad obsequendum impelleres: cum sospitem mihi filiam optaueris. ☞ Et leuat se saxo: surrexit. ☞ Et subsequitur senem: Celeum. ☞ Dux: ipse Celeus senex. ☞ Narrat comiti: Cereri. ☞ Quod sit sibi æger filius: refert se habere domi filium: & illum incunis ægrotum. ☞ Nec capiat somnos: nec dormire queat. ☞ Et inuigilet malis: nimio lāgore inuigilet puer cum quiescere non possit. ☞ Illa: Ceres. ☞ Initura paruos penates: ingressura exiguam illius casam. ☞ Colligit papauer soporiferū: soporem inferens comedenti. diximus de papauere superius. ☞ Humo agresti: ex terra inculta: ideo legit papauer: ut induceret languenti puero somnum. ☞ Fertur gustasse palato oblito: ppositi. f. sui. Id. n. dicunt Cererē decreuisse: non ante comesse: q̄ filia cōperisset: tunc uero oblita propositi gustauit papauer. ☞ Et fertur imprudens: imprudenter. ☞ Exsoluisse: pro soluisse: est. n. hic diæresis necessitate carmis. ☞ Lōgam famem: soluit. n. ieiunium: quia pluribus die b? nihil gustauerat. ☞ Quę: Ceres. ☞ Quia posuit ieiunia: quia comedit. ☞ Principio noctis: in ipso crepusculo. ☞ Sidera uisa habent sibi tempus mensæ: & illud in sacris eius seruatur: ut nō ante sidera uisa: sed in principio noctis epulemur: quoniam ea eo primum tempore soluit ieiunia. ☞ Limen ut intrauit: postq̄ ingressa est Celei domum. ☞ Videt omnia ple. luctus: uidet lugentem pueri matrem: eo q̄ moriebatur filius. ☞ Iam nulla spes salutis erat in puero: quia iam desperādum erat de illo. ☞ Salutata matre: postq̄ languentis pueri matrem salutauit. ☞ Mater uocatur Menalina: ita illa appellabatur. ☞ Est dignata Ceres iungere os puerile suo: ori. f. & si Dea erat & immortalis: mortalem tamen puerum nō est osculari dedignata: & libato osculo ille sanatus est. ☞ Abit pallor: ex ore puerili. ☞ Et uident subitas uires in corpore: parentes subito redditum robur, & ualitudinem puerilli corpori uiderunt. ☞ Tantus: tam magnus. ☞ Vigor uenit ab ore cæleſti: ab ore Cereris: tantus. n. fuit diuinitatis uigor: ut statim illum sanaret. ☞ Tota domus læta est: omnes qui domi erant ingenti sunt affecti lætitia. ☞ Et mater & pater & nata: Celeus, Menalina, & filia. ☞ Tres illi: parentes & filia. ☞ Fuere tota domus: qa nulli erant alii nisi hi tres.

Exoluere famē hoc est longo ieiunio

Salutatus

Illa negat: simularat anum: mitraq; capillos
Presserat: instanti talia uerba refert.
Sospes eas, semperq; parens: mihi filia rapta est:
Heu melior quanto sors tua sorte mea est.
Dixit: & ut lachrymæ (neq; n. lachrymare Deoꝝ ē)
Decidit in tepidos lucida gutta sinus.
Flent pariter molles animi uirgoq;, senexq;:
E quibus hæc iusti uerba fuere senis.
Sic tibi, quam raptam quæris, sit filia sospes:
Surge: nec exiguæ despice tecta casæ.
Cui Dea sic inquit: scisti qua cogere posses:
Seq; leuat saxo: subsequiturq; senem.
Dux comiti narrat q̄ sit sibi filius æger:
Nec capiat somnos: inuigiletq; malis.
Illa soporiferum paruos initura penates
Colligit agresti lene papauer humo.
Dum legit: oblito fertur gustasse palato:
Longamq; imprudens exsoluisse famem.
Quæ quia principio posuit ieiunia noctis:
Tempus habent mensæ sidera uisa sibi.
Limen ut intrauit: luctus uidet omnia plena:
Iam spes in puero nulla salutis erat.
Matre salutata (mater Menalina uocatur)
Iungere dignata est os puerile suo.
Pallor abit: subitaq; uident in corpore uires:
Tantus cælesti uenit ab ore uigor.
Tota domus læta est: hoc est materq;, paterq;,
Nataq;: tres illi tota fuere domus.

Lamēta tio Cereris de filia rapta

¶Liquefacta

ANT. FAN. ¶Liquefacta coagula lacte:lac denſatū coagulo. ℣ Cū tepido lacteilac in febre ac dolore capitis medici docent nō exhibendū. ℣ Viuente fauilla Obruit:puerū cinere,ſ; pruna admixta, coopuit. ℣ Stulte pia mater: quæ dum ſtudet opem ferre filio: non eſt paſſa eum fieri imortalem. ℣ Sed primus arabit:Athenienſes primi(ut Iuſtinus refert)non ſolum olei,lanificii,ac uini uſum docuerūt: ſed arare quoq;,ac frumenta ſerere glande ueſcentibus, monſtrauerunt. Idem etiā ſcribit frumenti ſationē a Triptolemo repertā eſſe: & eius muneris honorē nondū ſacratas. Hunc licet nōnulli inuentorē aratri fuiſſe tradiderint:legim? tñ Oſirim id iueniſſe. ut Primus aratra Manu ſolerti fecit Oſiris. Quod nos mouere nō debet:cū nō unus aratrū in toto orbe monſtrauerit:ſ; diuerſi i diuerſis locis. ℣ Suniō expoſitū:Seneca i Hippolyto:Pars illa diu uacat immunis:qua curuatim littora ponti Sunion urget. Hoc ꝓmontoriū Athenienſium eſt: ubi regū uenalium emporiū fuit:teſte Donato: ad qđ ſi a Cerauniis montibus rectā lineam duxeris in orientē protēſam totā Peloponneſum ad auſtrū relinques. Diſtat Suniu; a Pireo ſm Plinīū millibus paſſuum .xlii. ℣ Pyrçeaq; tuta receſſu:Pyrea legendū eſt hoc loco ſubtracta e pēultima uerſus gratia:a Pyreo portu Athenienſiū:qui græce dicit. Cęterum multi in ſoluta oratione ēt Pyreus ſcribunt. ℣ In dextrum quę iacet ora latus:ordo:Linquit oram Atticæ uidelicet: qui iacet in dextrum latus. ℣ Aegæum: hoc mare unde nomen accepit ſupradictum eſt:in eo Cyclades ſunt.

Athenienſiū inuenta

Triptolemus inuētor aratri

Suniū

Pyreus portus

PAV. MAR. ¶Mox ponūt epulas:parant mēſam & epulas ut ſimul ueſcant. ℣ Liq̄facta coagula lacte:hæ fuerunt epulæ:lac coagulatū. ℣ Et poma,& mella aurea:aurei coloris: ℣ In ſuis ceris:qa nōdū fauis exp̄ſſa. legūt alii ſic hoc carmen: Et in teneris aurea mella fauis. ℣ Ceres alma:q̄ oēs alit. ℣ Abſtinet:ab epulis.ſ.ñ.n.eē uoluit. ℣ Et o puer. Triptoleme quē mō ſanauerat. ℣ Dat tibi papa. bi. cū te.lacte: cōtuſa papauera,& lacti īmixta dat illi hauriēda. ℣ Sōni cās:cū ſomnū ꝓuocēt,ut illi ſōnū iducerēt.dixim? de hoc ſupius:Nec pigeat tritū niueo cū lacte papauer Sumere &c. ℣ Noctis erat mediū:q̄ſi defluxerat iā media ps noctis. ℣ Placidiq; ſilētia ſōni:erat eni ea hora:q̄ oīa ſilēt:& qeſcūt aialia. ℣ Illa:Ceres. ℣ Suſtulit:eleuauit. ℣ Triptolemū:puerū. ℣ Suo grēio:ſuo ſinu:erat.n.illi puero imortalitatē largitura. ℣ Et ter pmulſit manu:eū mulcēdo tractauit puerū. ℣ Dixit tria carmina:qbus eximeret ab illo mortalitatē. ℣ Carmina non referēda mortali ſono: quę nec homini nota ſunt:nec ꝓnunciari niſi a nuie poſſunt. ℣ Et obruit:inuoluit. ℣ Corpus pueri foco : foci cinere. ℣ Viuente fauilla:quaſi uiuētibus prunis:ea rōne calido cinere & prunis obruebat:ut exureret qcquid erat hūanitatis i puero,& diuinū poſtea redderet. ℣ Vt ignis purget onus humanū: corpus qđ hominis erat. ℣ Excutit ſomno ſtulte:expergiſcit imprudēter illius mater. ℣ Pia & amēs:pia quo ad curā filii humānitatis ex officio. amēs qa ſua imprudētia abſtulit diuinitatē a filio:quā erat illi Ceres cōceſſura. ℣ Exclamat qd facis?& hæc fuit amētia ipſius:qa exclamauit. ℣ Et rapit mēbra ab igne:puerū ab ipſis prunis. Sic Deā ab opere iſtituto reuocauit. ℣ Cui: Menalinæ matri illi? pueri. ℣ Dixit fuiſti ſcelerata dum nō es:cum aio non ſis: actu ipſo fuiſti ſcelerata:quia erā illi diuinitatem exhibitura: tu iterrupiſti:& ab incepto reuocaſti:ita ut exequi non poſſim qđ uolebaꝫ. ℣ Mea dona:quibus eram illū ornatura. ℣ Sunt irrita:iam uana reddita & ſine effectu. ℣ Metu materno: ꝓpterea q; tu extimuiſti. ℣ Iſte quidem: puer. ℣ Erit mortalis: erit moriturus: cū imortalē reddere uoluiſſem. ℣ Sed ꝓmus arabit:poſtq̄ imortalitatē dare non potui tua cā: habeat hoc aliud munus: primus ſit qui terrā proſcindat. Etenim Ceres poſt inuētam Proſerpinā docuit hīc Triptolemū arare:ſerere:& colligere fruges maturas:& ſeruare. Vnde Diod. ſic inquit:Ceres frumēti: qđ forte iter alias herbas naſcebatur ignotū cæteris pria uluꝫ adinuenit:docuitq; homies ueſcendi,ſeruādi,ac ſerendi modū. Eſt autē frumentū ab ipſa ante genitam Proſerpinā repertum. Nā poſt eius a Plutone raptum frumenta oīa incendiſſe ferunt. Tum in Iouis odiū: tum ꝓpter dolorē filię: ſed ea inuēta:& reconciliata eſſe Ioui:& Triptolemo frumēti dediſſe ſemē mandaſſeq;:ut cum oībus id donum participans:ſeminādi modum monſtraret &c. Ideo hoc in loco poeta ex uerbis Cereris primum aratuꝝ oſtendit Triptolemū. iccirco in Georgi. Virg. Vnciq; puer monſtrator aratri dixit. & Pli. hunc primum aratrum refert inueniſſe. ℣ Et feret: primus ſemen frumenti terrę iaciet. ℣ Et tollet prędia culta humo:& percipiet fructū ex terra quā coluerit. ℣ Dixit:Ceres. ℣ Et egrediens:exiens Celei domo. ℣ Trahit nubem: diuinam ſcilicet:quam Dii ſecum trahunt ne ab hominibus uideantur. ℣ Et tranſit in dracones:in currum:quem dracones agūt. ℣ Et tollitur Ceres axe alifero: attollitur curru uolanti:propter alatos dracones. ℣ Liquit receſſu ſuo.ſ.cuꝫ ex ea regione diſcederet reliquit. ℣ Sunion expoſitū:Sunium Atticæ promontorium porrectum in mari: qua ad ſiniſtram reflectitur ituris ex Attica in Euboeam: ubi eſt templum Panos:& ædes Veneris:nunc a nauigātibus appellatur caput columnarum. ℣ Et Pyrea tuta: tutos portus:Pyreus.n.Athenienſium port? eſt. ℣ Et q̄ ora iacet in dextrū latus:reliqt Atticam totam:quaꝫ qdē e ſūmo p Aegæū in Cyclades:ut poeta ſcribit:abeūtes ad dextrā relinquunt. ℣ Hinc: ex Attica. ℣ Adit:Aegæum: qđ qdē pelagus ita dictum multi uolunt:q; in id Aegęus rex Athenarū ſe p̄cipitauerit. Pli. autem aſſerit a ſcopulo qui eſt inter Tenū & Chiū capræ effigiē habente. Nam æga græce capram dicunt. Euſtachius uero inqt:Aegæū

Quō ceres immortalitatē donauit Triptolemo

Frumēta oīa i cēſa acerere pp raptum Proſerpinę

Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte,
Pomaq;, & in ceris aurea mella ſuis.
Abſtinet alma Ceres: ſomniq; papauera cauſas
Dat tibi cum tepido lacte bibenda puer.
Noctis erat medium: placidiq; ſilentia ſomni:
Triptolemum gremio ſuſtulit illa ſuo:
Terq; manu permulſit eum: tria carmina dixit:
Carmina mortali non referenda ſono.
Inq; foco corpus pueri uiuente fauilla
Obruit: humanum purget ut ignis onus.
Excutitur ſomno ſtulte pia mater: & amens
Quid facis? exclamat: membraq; ab igne rapit.
Cui Dea dum non es, dixit, ſcelerata fuiſti:
Irrita materno ſunt mea dona metu.
Iſte quidem mortalis erit: ſed primus arabit:
Et feret: & culta prædia tollet humo.
Dixit: & egrediens nubem trahit: inq; dracones
Tranſit: & alifero tollitur axe Ceres.
Sunion expoſitum, Pyreaq; tuta receſſu
Linquit: & in dextrum quæ iacet ora latus.
Hic adit Aegæum: quo Cycladas aſpicit omnes:

mare dicit(ut gbusdã uidet)a capris Euboicis: quo in loco sic appellato:poeta Neptuni equos requiescere facit: alii aũt ab Aegæo Homerico:ut in Iliade scriptũ est &c. ☞ Quo:in mari. ☞ Inspicit ipsa Ceres:omnes Cycladas insulas circa Delõ:de quibus paulo suplus diximus in navigatione magnæ matris. ☞ Et legit:transit. Non enim navigat sed curru supuolat.

ANT. FAN. Ionium mare

¶ Ioniumq; capax, Icariumq; legit: de Icario mari ẽt supra diximus. Ioniuꝫ uero recte capax dr̃: cũ nõnulli imẽsum esse sinũ Ioniũ tradãt: porrectũq; ab Ionia ad Siciliaꝫ & Italiã: cuius ptes esse Epyroticũ mare, Achaicũ, & Adriacũ uolunt. Vir. Insulæ Ionio in magno. Id ab Ionia regione Asiæ clarissima nomẽ accepit: q̃uis qdã uelint so Inachi filiã huic mari nomẽ dedisse. Alii uero aliter sẽtiũt.

Meroe

☞ Meroe siccaq; terra: ĩsula Meroe(ut ingt Strabo) clypei figurã habere dr̃ magnitudine sua cæteras Nili insulas superans. Eius.n. lõgitudo est fere triũ milliũ stadiorũ: latitudo mille. ambit Libyã uersus magnis qbusdam harenæ cumulis. Arabiam uersus continuis montium p̃cipitiis. Est in ea Meroe ciuitas: quaꝫ Cãbyses cõdidit: appellauitq; Meroen a mr̃is noie. ☞ Rhenũ, Rhodanũq;, Padũq;: hos fluuios auctor Hesperios uocat: nõ ab Hesperia: quę modo Italiam, mõ Hispaniã significat: sed quod sub hespero sint. ad occidentem cum supra Indiæ meminerit. Nã Rhenus Galliam a Germania diuidit. Rhodanus per Galliam transalpinam: Padus per cisalpinam fluit. ☞ Errat & i cęlo: ut a sideribus petat num filiã uiderit. ☞ Parrhasides stellæ: alloquitur utranq; Arcton siue ursam, Helicen uidelicet & Cynosurã: quas a Parrhasia .i. Arcadia Parrhasides uocat. In ea prouicia Azanes atq; Parrhasii (ut diximus) crediti sunt cæteros Græcos uetustate præstare.

Rhen⁹ Rhodanus Padus Parrhasia

PAV. MAR. Ionium pelag⁹ a Gaza usq; in Aegyptum

¶ Ionium capax: magnũ mare Ioniũ: qđ inter Aegęũ & Adriacũ sinum est. Vegꝫ Eustachius de eo sic ingt: Ionius sinus post Siculũ dilatat: ad Boreã rursus incuruans ad hesperꝫ recessum serpit. Nec solũ Ionius sinus noiat. Sed Adria ipse dr̃: & Adriaticũ mare. Diligẽtiores aũt Ioniuꝫ ptẽ Adriatici dicunt. Dr̃ aũt(ut Lycophroni ur̃) & Aeschilo ab Ius: q̃ bos facta hinc enatauit. alii aũt a Iaone uiro Italo: uel ab Ionio uiro Illyrico. Quidã aiunt & a Gaza usq; in Aegyptiũ pelagus Ioniũ dici: similiter ab Ius. & illic Gazã Ionã uocant quidam: ubi bos erat in statua Ius quæ est Lunę. Io.n. Luna est secũdũ Argiuam linguã. Prę dicti autem Ionis filius Adrias ex historia tradit: a quo & ipsuꝫ pelagus Adriacũ appellat. alii sic dicũt: Est Adria ciuitas illustris: & apd ipsam sinus Adria. & fluui⁹ Adria. Bona aũt pascuis ibi terra ita qđ bis in anno fructum serat. Hæc ex Eustachio ☞ Et legit Icarium: de quo ẽt paulo supius dictum. ☞ Perq; urbes Asiæ: per eas urbes: quę erãt in ora Asiatica: & Aegæo etiam abluebant. ☞ Petit lõgum Hellespontum: de quo plurr̃bus in locis dixim⁹: & longus qdẽ sinus est Hellespontus: cum angustus sit. Portendit eni ab Aegęo in Propõtida. ☞ Et alta: sublimis ipsa Ceres. ☞ Pererrat iter diuersum locis: q̃si per diuersa loca filiam q̃rens errabat. ☞ Nam mõ despicit: e curru deorsum aspicit. ☞ Arabas thurilegos: thura colligentes.

Arabia

Ioniumq; capax, Icariumq; legit:
Perq; urbes Asiæ longum petit Hellespontum:
Diuersumq; locis alta pererrat iter.
Nam mõ thurilegos Arabas, mõ despicit Indos:
Hinc Libs, hinc Meroe, siccaq; terra subest.
Nunc adit Hesperios, Rhenũ, Rhodanũq;, Padũ,
Teq; future parens Tybri potentis aquæ.
Quo feror? immensum est erratas dicere terras:
Præteritus Cereri nullus in orbe locus.
Errat & in cælo: liquidiq; immunia ponti
Alloquitur gelido proxima signa polo.
Parrhasides stellæ (namq; omnia nosse potestis:
Aequoreas nunq̃ cum subeatis aquas)
Persephonem natam miseræ monstrate parenti.
Dixerat: huic Helice talia uerba refert.

India

☞ Mõ despicit Indos: orientis populos: nam India sub ipso oriente Sole est. Ita dicta ab Indo flumine maximo. ☞ Hinc subest: Cereri per aera deuectæ. ☞ Libs: Libyę populus: supuolauit. n. Libyam.

Libya

☞ Hinc subest Meroe: nã sup Meroen quoq; uolauit: insula quidẽ Nili est: de qua Diodo. Cõplectit inquit fluuius insulas plures. Sed præcipuaꝫ Meroẽ in qua est urbs insignis insulæ noie: quam Cãbyses cõdidit: a mr̃e denoiataꝫ. Ciuitates in ea sunt plures: sed cæteris nobilior Meroe: de ea Luca. in Pharsalia li. x. Gurgite rupto Ambitur nigris Meroe fœcũda colonis. Læta comis hebbeni: quæ q̃is arbore multa Frondeat æstatẽ nulla sibi mitigat umbra Linea tam rectũ mundi ferit illa Leonẽ. ☞ Et terra ficca: subest ẽt Aethiopia: & plaga torrida. Nam & in Torrida est ipsa Meroe. ☞ Nunc adit Hespios: reflectens in occidentem cursum: occidẽtis quoq; populos & montes & flumia plustrauit. ☞ Hesperios: Italos, & Hispanos. ☞ Rhenũ: fluuium ex alpibus profluentẽ: Gallos a Germanis diuidentẽ: & in Gallicũ oceanũ exeuntẽ. ☞ Et Rhodanum: fluuium Galliæ: q Auineonem pterfluit per ipsam Narbonẽsem prouinciã in mare internum exit. & a Rhoda Rhodanus dictus. Nã Pli. inquit: Atq; ubi Rhoda Rhodioꝝ fuit: unde dictus multo Galliaꝝ fertilissimus Rhodanus amnis: ex alpibus se rapiẽs p Lemãnum lacum: segnẽq; deferẽs Ararim. Nec minus seipso torrẽtes: sed Isaram: & Druentiã Libyca appellant duo eius ora modica. Ex his alterum Hispaniense: alteꝝ Metapinum. Tertium idẽq; amplissimum Assaliaticũ &c. ☞ Padũq; q per Cisalpinã Galliã labẽs quinq; hostiis in Adriacũ exit. ☞ Et adit te Tybri future parens potentis aquæ: tunc sine honore erat Tybris: sed futurus erat regnator aquarum: quẽadmodum appellat Virg. inquit ergo: Venit ad te o Tybri: qui eris parens aquæ dominantis ppter futuram imperii Romani magnitudinem. ☞ Quo feror? hæc oia cõmemorando. ☞ Immensum est: quasi magnũ & plus q̃ fieri possit est. ☞ Dicere terras erratas: per quas Ceres errauerit. ☞ Nullus locus in orbe est præteritus: omissus. ☞ Cereri: nullus est locus ad quẽ non accesserit: quia omnia orbis loca perlustrauit. ☞ Errat & in cælo: ut a sideribus scisciteretur quid de filia. ☞ Et alloquitur signa proxima polo gelido: stellas arcti co polo propinquas. ☞ Immunia liquidi ponti: quæ aqs occiduis non immerguntur: quasi sine munere Oceani: nam stellæ quę in ea parte poli arctici sunt non tendũt in occasum. ☞ Parrhasides stellæ: Ceres cũ totum orbem pererrasset: nec filiam cõperuisset: cælum ascendit: & ursas de filia interrogat. ☞ Stellæ Parrhasides: ursa maior: & ursa minor Arcadiæ: a Parrhasia: quæ & Arcadia. Sed de his in secundo & tertio diximus. ☞ Namq; omnia nosse potestis: quia in sublimi parte cæli estis: & inde nunq̃ disceditis: omnia prospicere, & cognoscere uobis datur. ☞ Cum nunq̃ subeatis aquas æquoreas: cum nunq̃ occidatis in Oceanum. ☞ Monstrate Persephonem miseræ parenti: ostendite mihi filiam meam. ☞ Dixerat: Ceres. ☞ Helice: ursa maior. ☞ Refert huic talia uerba: ita rĩdit.

Rhoda unde Rhodanus flu.

Vrsa maior & mior

¶ Crimine

ANT. FAN. ¶Crimine nox uacua est:cōsulat nobis quæ noctu oia uidemus filiam tuam nocte a nullo raptam. ℣ Solem cōsule:quia is cōcta uidet atq; audit oia:ut inquit poeta. ℣ Iouis fratri:Plutoni,cui cessit tertium regnum:hoc est Infer. ℣ In uultu signa doientis erāt:Horatius:Si uis me flere Dolendum est primū ipsi tibi. ℣ Dimidium curæ debet hēre tuæ:qa tu Proserpinę pater es:non debes negligere filiā pro qua tm̄ laboris subiit mr̄:& arguit ab honesto cupiens psuadere Ioui det operaz ut restituat Pluto quā rapuit: interim

Rhetorices arte hic

rhetorice aduersarium in odium trahens. ℣ Sola est iniuria facti Cognita: nihil profeci errās p uniuersum orbē:nisi q̄ cognoui a quo rapta sit filia. ℣ Cōmissi p̄mia raptor hēt:q hēre debuit pœnā. ℣ Victore Gyge:apte totū accipiendū est. naz hoc dicit:Si gigātes te:ac cę teros Deos cęlo deiecissent: nihil poterā grauiꝰ pati. Est autē Giges frater Briarei q centimanus fuisse dicit: ut Centimanūq; Gygē,semiuirūq; bouem. ℣ Iuppiter hāc lenit:dū excusat Plutonē:in amorē trāsferēs crimē: & eū dicit nō eē pudēdū generū: cui uel Iuppiter nobilitate n̄ p̄stat. ℣ Nō ego nobilior: q̄uis meliꝰ regnū mihi forte cōtigerit:nō sum tn̄ Plutōe nobilior:cui regnū cōtigit iferoz:cū cælū mihi, & Neptuno maria non præstantia nobilitatis:sed forte contigerint. ℣ Stat:placet.ut Stat casus renouare urbis.

Gyges

Rhoda unde Rhodanus flu.

Vrsa maior & mior

Crimine nox uacua est:Solem de uirgine rapta
Consule:qui late facta diurna uidet.
Sol aditus quam quæris,ait,ne uana labores:
Nupta Iouis fratri tertia regna tenet.
Questa diu secum sic est affata Tonantem:
Maximaq; in uultu signa dolentis erant.
Si memor es de quo mihi sit Proserpina nata:
Dimidium curæ debet habere tuæ.
Orbe pererrato,sola est iniuria facti
Cognita:commissi præmia raptor habet.
Ac neq; Persephone digna est prædone marito:
Nec gener hoc nobis more parandus erat.
Quid grauius uictore Gyge captiua tulisset?
Quam nunc te cæli sceptra tenente tulit?
Verum impune ferat:nos hæc patiemur inultæ
Reddat:& emendet facta priora nouis.
Iuppiter hanc lenit:factumq; excusat amore:
Nec gener est nobis ille pudendus ait.
Non ego nobilior:posita est mihi regia cælo:
Possidet alter aquas:alter inane chaos.
Quod si forte tibi non est mutabile pectus:
Stantq; semel iuncti rumpere uincla tori:

¶Nox uacua est crimine:q̄si filia tua non est rapta per noctem:sic nox sine culpa est huius criminis. ℣ Consule Solē de rapta uirgine:pete id ab Sole ut demōstret:quoniā nocturna sidera nesciunt. ℣ Qui:Sol. ℣ Late:ample. ℣ Videt facta diurna:ea quæ p diem fiunt. ℣ Sol aditus: cum illa ad Solē accessisset:ab eo accipit filiā a Plutone raptā: & illi nuptā. ℣ Sol aditus:quē illa adiit. ℣ Ait quā q̄ris:filia quā requiris:& de qua me consulis. ℣ Nupta Iouis fratri:Plutoni. ℣ Tenet ter.re.iam effecta ē inferoz regina. Prima regna cælestia fuere Iouis.aquaz Neptuni.tertia regna fuere terrarū: seu terræ uisceꝝ: ea fuere Ditis. Sic & illi nupta Proserpina regina ē. ℣ Ne uana labores ne frustra errando magis te excrucies. ℣ Questa diu secum:cū diu tacitas secum querelas effudisset. ℣ Sic est affata Tonantē:alloquuta Iouē. ℣ Et maxima signa dolētis erant in uultu:quia dolorē uultu maximū indicabat. ℣ Si memor es de quo:uerba Cereris ad Iouem cū artificiosa querela. Queritur.n.raptā filiam:habetq; accusationem in iuridiciali statu primo loco:inde arguit in principio cōmunem esse debere hanc ipsi Ioui curam: cū ex eo genita sit:narrato q̄ posteaq̄ orbem pererrauit: solū cognouit scelus:& qui plecti deberet:præmia pro pecca to consequutus est:nō opus fuit expōne rei:quoniā nota erat. Deinde arguit ab atrocitate rei:q̄ ea puella Ioue & Cerere nata non erat digna quæ raperet: augetq; hāc atrocitatē ab utriusq; persona Iouis & raptoris:nam

PAV. MAR.

Tertiū regnū Plutoni

qd indignius pati illa potuisset:si Titanes te e regno deiecissent:quā nunc te regnāte:quasi illud dicat:qa nec ille rapere:nec tu pmittere debuisti. Vltio uero loco illud petit:ut filia restituaī:& de uindicta remittere curam. ℣ Si es memor:o Iuppiter. ℣ De quo sit mihi nata Proserpina:ex quo ego grauida Proserpinā peperi. ℣ Debet hēre dimidiū curæ tuæ: quasi cū ex te genita sit:& mihi & tibi cōis filia:cōis quoq; filiæ cura tibi esse deberet. ℣ Orbe pererrato:cū orbē perraueriz. ℣ Sola ē cognita iniuria facti:solū in tot laboribus cognoscere potuit rei ipsius iniuria:q̄si a quo filia mihi rapta sit. ℣ Raptor: Pluto:q rapuit. ℣ Hēt p̄. cōmissi: hēt p̄miū pro scelere: qa potiꝰ rapta:cū affici supplicio mereat. ℣ At neq; Persephone filia. ℣ Est di.ma. p̄done:nō digna,q̄ raperet, & raptori nuberet. ℣ Nec hoc more: p uiolentiā & raptū. ℣ Erat no.pa.ge. q̄si ne q̄ nos digni eramus: qbus gener raptor contingeret. ℣ Quid grauius:qd tristius & molesti?. ℣ Captiua: si capta fuisset ab hostib?. ℣ Tulisset uictore Gyge: q̄si gigantes te e regno deiecissent. Gyges.n.(ut Hesio.in theog.oñdit)cæli & terræ filius:Briareiq; frater:q cū aliis gigantibus Diis bellū intulit.legit alio loco tulisseꝝ. ℣ Quā tulit nunc te tenēte sceptra cęli:te in cælo regnante. ℣ Verum impune ferat: nulla pœna mulctetur raptor. ℣ Nos inultæ: sine ultione. ℣ Patiemur hoc:tolerabimus hanc iniuriam nobis illatam. ℣ Reddat:mihi.s.raptor filiam. ℣ Et emendet facta priora:quæ prius fecit. ℣ Nouis factis:quasi restituat filiam:sic illatam iniuriam rependet. ℣ Iuppiter hanc lenit:cōsolaī Cererem. ℣ Et excusat factum: deprecatur culpā. ℣ Amore:est.n.trāslatio criminis in amorē:ut Pluto excusatus habeaī. Et in Meta.referī illud cum Pluto prodiisset ex inferis ad Trinacriæ fundamenta conspicienda:cū uiderenī a Typhoeo cōcussa:a Cupidine pcussus est:& uisam tū primū uirginē arsit ac rapuit. Vñc uero Iuppiter Cererē leniens:pudori eū genez nō eē inqt: qm̄ frater est:tn̄ si illa filiā oīno uelit:educeī ab inferis:si hunc diē ibi ieiuna fuerit. ℣ Ait:Iuppiter. ℣ Nec ille gener est nobis pudēdus:nō est quo erubescere possumus eo genero. ℣ Nō ego nobilior:nō sum p̄stantior illi nobilitate:nā ex iisdē parētibus nati sumus. ℣ Regia est mihi posita:extructa. ℣ Cælo:q̄si regnum cæleste mihi cessit. ℣ Alter e frībus.s.hoc est ipse Neptun?. ℣ Possidet aq̄s: nā aq̄ dñatur. ℣ Alter:Pluto. ℣ Possidet inane chaos:uacua Herebi regna. & i Meta. Per chaos hoc īgens uastiq; silētia regni. Vir. Et chaos:& Phlegetō loca nocte silētia late. ℣ Qd si forte nō est tibi pectus mutabile:si a ppositō remoueri n̄ potes. ℣ Et stat:q̄si id fixū aio sedet. ℣ Rūpere uicula tori semel iuncti:q̄si uiolare fœdera cōiugii: q̄ semel inita sunt. Tori iuncti:dixit p metonymiā: nam qd tenet pro eo qd teneī: Torus,n.cōiugio nexos tenet,

Perſephone

Metonymia fit qñ id qd tenet ponit p eo qd tenetur torus pro cōiugio

ANT. FAN. Siqdem pria cor repta

¶ Siquidem ieiunia remanſit: ſiquidem hoc loco duæ partes orationis ſunt. Vnde ſi produci debuit: qđ ſequens carmen oſtendit: ut Si minus inferni coniugis uxor erit. Sed quis dubitet tantæ auctoritatis poetæ uel maiora concedi. Eſt aũt ſenſus: Tentemus reſcidere mãimoniũ ſi Proſerpina nihil apud inferos guſtauit, & ieiuna pmã ſit. ℣ Speq; redit citius: alludit ad uelocitatem planetę. ℣ Pũica: a Pœnis poma punica acceperunt: q̃ & grana dr̃. Lege Plinĩ. ℣ Tartarea re. m. q. ualiu. artis ẽ interdũ pẽtere quæ nolum?: ut quę uolumus cõſeq̃mur. ℣ Bis tribus ut cælo menſibus illa ſoret: hoc ĩo fingit ga Luna mõ augens: modo minuẽs lumen ſuũ ur̃ apud ſuperos & inferos æquis tẽporum ſpatiis commorati. ℣ Ceſſatis: pticipiũ ſine uerbi origine ut errat?: triũphatus. ℣ Alba decent Cererẽ: albæ ueſtes Cerealib? ſumebant: uel q̃ lætæ Deæ ſacra fierẽt inuẽta Proſerpia: uel certe ob colorẽ quẽ i ariſtis cernimus meſſis tpe. Vñ illud eſt: Maturis albeſcit meſſis ariſtis. Eædẽ ueſtes facerdotibus cõgruę ſunt: auctore Seruio. Strati? de Amphiarao: Albaque purpureas interplicat inſula criſtas. ℣ Occupat Aprilis idus cognomine uictor Iuppiter: oium qdẽ menſiũ idus (ut ſupra diximus) dicatę ſunt Ioui: ut Macro. tradit in. Sarur. Sed huius menſis idibus Iuppiter uictor ideo colebať q̃ eo die tẽpliũ ei Romæ dicatũ fuerat. Vouit aũt Ioui uictori ædẽ Q. Fabius audita morte collegæ P. Decii: & uoto concepto ad caſtra Sãnitiũ prexit: ubi eoq; impator Gellius perit: cæſaq; ſunt hoſtiũ millia. .xxiiii. & octo capta. Poſtq̃ uictoriã Fabius ſpolia hoſtiũ cõiecta in aceruũ Ioui uictori cremauit. Lege librum ultimũ primæ Decadis Liuii. Vouit & Ioui uictori poculũ mulſi Papyrius cõſul (teſte eodẽ hiſtorico) ut Sãnitũ legiones fundaret. Moris aũt fuit apud Romanos: ut bella geſturi de pte p̃dæ aliqd numib? pollicerenť. Vñ Romæ (ut inqt Seruius) tẽpliũ fuit Iouis p̃datoris. Sũt & alia Iouis cognomia: ut Stator, Feretrius, Pugnax, Victor, Piſtor, Inuictus, Optimus, Maximus, Tonans: ei Deo diuerſis rõnibus attributa. Sciendum diem hunc: hoc eſt idus Aprilis natalem fuiſſe Mecœnatis: teſte Porphyrione.

¶ Hoc quoq; tẽtemus: ut cõiugiũ uioleť: & illa ab inferis reuoceť. ℣ Siqdẽ: pro ſi Remãſit ieiuna: ſi nihil apud inferos hauſit rũpeť torus & reduceť. ℣ Si minus: ſi nõ fuit ieiuna. ℣ Erit uxor iferni cõiugis: hẽat illa Plutonẽ uirę. ℣ Tartara iuſſus. a. miſſus ẽ ad inferos Mercuri? ea cã: retulitq; illã tria grana punica comediſſe: q̃ qdẽ rõne reuocari nõ poterat. Vergi in Meta. refert ab Aſcalapho ex Acheronte & Orne genito proditã ea grana comediſſe. Propterea ille in Bubonẽ demutatus eſt. ℣ Caduciſer: Mercurius uirgã ſerpentibus nexã ferens: quẽ Caduceũ uocant. ℣ Iuſſus: ab Ioue. ℣ Adit tartara ſumptis alis: talaribus alatis aureis: q̃ pedilla ab Homero uocanť. ℣ Redit citius ſpe: ocyus q̃ illa ſperaret. ℣ Et refert certa uiſa: quę uidit & cõperit. ℣ Rapta: Proſerpina. ℣ Soluit ieiuna: fame, nã comedit. ℣ Tribus granis: q̃ grana. ℣ Tegũt punica poma: mala punica. ℣ Cortice lẽto: molli & fragili. De punicis pomis ita Pli. inquit: Circa Carthaginem punicũ malum cognomen ſibi uendicat: aliqui granatum appellant: diuiſum & in genere Apyrinum uocando: cui ligneus nucleus abeſt. Sed candidior ei natura, & blãdiores acini: minuſq; amari: diſtinctiq; mẽbranis. Quinq; ſpecies: dulcia, amara, mixta, acida, uinoſa, & reliq̃. ℣ Nõ ſecus: non aliter. ℣ Indoluit mœſta parẽs: Ceres ipſa cuj reuocari filia non poſſet. ℣ Quã ſi fuiſſet mõ rapta: prius tñ lenibat doloré ſpe reuocandæ ab inferis filiæ: nũc cũ nõ deť ita idoluit: ac ſi mõ eſſet illa rapta: grauior. n. eſt recens dolor: q̃ tẽpore aliquo extẽuat?. ℣ Et uis eſt refecta: q̃ſi uix recreari potuit. ℣ Lõga mora: longo tpe. ℣ Atq; ita dixit nec cælum eſt habitabile nobis: poſteaq̃ filia eſſe in cælo nõ põt: nec ego cælũ colã. ℣ Iube me quoq;: me ẽt iubeas o Iuppiter. ℣ Recipi ualle tartarea: apud iferos: ut diutius cũ filia eẽ poſſim. ℣ Et factura fuit: deſcenſura ad inferos. ℣ Niſi Iuppiter eẽt pactus: hoc Cereri promiſiſſet. ℣ Vt illa foret bis trib?:

Hoc quoq; tentemus: ſiquidem ieiuna remanſit:
Si minus: Inferni coniugis uxor erit.
Tartara iuſſus adit ſumptis Caduciſer alis:
Speq; redit citius: certaq; uiſa refert.
Rapta tribus dixit ſoluit ieiunia granis:
Punica quæ in lento cortice poma tegunt.
Non ſecus indoluit, q̃ ſi modo rapta fuiſſet,
Mœſta parens: longa uixq; refecta mora eſt.
Atq;, ita nec nobis cælum eſt habitabile, dixit:
Tartarea recipi me quoq; ualle iube.
Et factura fuit: pactus niſi Iuppiter eſſet,
Bis tribus ut cælo menſibus illa foret.
Tunc demũ uultumq; Ceres, animumq; recepit:
Impoſuitq; ſuæ ſpicea ſerta comæ:
Largaq; prouenit ceſſatis meſſis in aruis:
Et uix congeſtas area cœpit opes.
Alba decent Cererem: ueſtes Cerealibus albas
Sumite: nunc pulli uelleris uſus abeſt.
¶ Occupat Aprilis idus cognomine uictor
Iuppiter: hac illi ſunt data templa die.
Hac quoq;, ni fallor, populo digniſſima noſtro

Poma punica

Ceſſatis

Cãdidę ueſtes i Cerealibus

Iouis cognomina

PAV. MAR.

Iuppiter uictor colitur idib? Aprilibus

hoc eſt ſex menſibus cælo. Hoc illi promiſit: & conceſſit Iuppiter ut filia ſenis menſibus eſſet apud inferos: ſenis apud ſuperos. Quod qdẽ ad Lunã referť: quæ partẽ tpis in inferiore, partẽ in ſupiore hemiſperio abſumit. Vnde qđ ſuperius quoq; adduximus. Varro Proſerpinã inqt Lunã eſſe. Quæ ut ſerpẽs mõ in dextrã: mõ in ſiniſtram: mõ in ſuperiorẽ: mõ in iferiorẽ ptẽ cæli moueať. Et ipſa luna apud ſupos & inferos æquis tẽpor̃ ſpatiis cõmoratur. Diuus uero Auguſtin?, & alii ita iterp̃tanť: ut Proſerpina fœcũditatẽ ſeminũ indicet: & a proſerpẽdo ipa Proſerpina dicať: & filia Cereris: ideſt terræ: quæ cuj quodã tpe defuiſſet apud inferos rapta dicebať. Vñ ceſſauerunt aratra: & ruſtica inſtr̃a. Sed cum luctu publico celebrata rediſſet fœcunditas fuerũt præ gaudio ſolẽnia quædam illi inſtituta p̃ſertim Athenis magnificẽtiſſima. ℣ Tunc demum: cũ pmiſſum eſſet ſenis menſibus redire illam ad ſuperos. ℣ Ceres recepit uultũ & aium: & pallor mœrore cõtractus abiit e uultu: & aium ipſa reſumpſit: nã recreata eſt ab ingenti dolore. ℣ Et impoſuit ſuæ comæ: ſuis crinibus. ℣ Serta ſpicea: e ſpicis: nam his Ceres coronať. ℣ Et puenit larga: copioſa. ℣ Meſſis ĩ aruis ceſſatis: derelictis ab ipſa Cerere: aut quæ iãdiu ceſſauerant a pcreandis frugib?. Sic iã reddita eſt aruis fœcunditas. ℣ Et area uix ce. uix cape potuit. ℣ Opes coniectas: frumentum cumulatũ: qđ in tam magna copia fuerat: ut capaces eius areæ non eſſent. ℣ Alba ueſtis de. Ce. q Cereri ſacrificant hẽre debent albas ueſtes. ℣ Sumite: albas ueſtes. l. ℣ Cerealibus: in ſacris Cereris: quæ Cerealia dr̃. ℣ Nunc ab eſt uſus pulli uelleris: q̃ſi ueſtis nigra eẽ in uſu nõ debet. ℣ Occupat Aprilis: idib? Aprilib? cõſecrata ẽ ædes Ioui uictori:

Concordia Cereris cum Plutõe de Proſerpina filia

Feſtum Iouis uictoris ẽ idibus Aprilis

uictori:quã cõsecrationẽ multi Augusto assignãt:qp post Attiacã uictoriã ædem Ioui cõsecrauit. Vergis(ut Tranquillus inquit) Tonanti Ioui ædem cõsecrauit liberatus periculo:cum expeditõe Cãtabrica p nocturnũ iter lecticam eius fulgur pstrinxisset:seruumq; perducentẽ exanimasset. ☞ Iuppiter ui.sub cognomẽto uictoris. ☞ Occupat idus Apriles:quia eo die festũ est Iouis uictoris:& tamẽ oẽs idus Ioui sacræ sunt, & immolat illi. Sed accessit hoc die ædis cõsecratio: & uictoris titulus. ☞ Hac die: iduũ Aprilium. ☞ Sunt data illi tẽ.constituta & cõsecrata templa:ut iã dictum est. ☞ Hac quoq; ni fal.eadem iduũ die ędificatũ:& cõsecratũ atrium Libertatis:quod extruxit Asinius Pollio:ut Suet.tradit:& ubi fuerat oliz bibliyotheca.qd' ostẽdere uidet Oui.in.ii.Trist.i ipso principio cum dicat:Nec me qua doctis patuerũt prima libellis:Atria libertas tangere pasla sua est.Libertas autem:ut est apud Florentinũ iurisco.de statu hominũ: est naturalis facultas eius:quod cuiq; facere libet:nisi qd' ui aut iure prohibet. ☞ Hac quoq; die:iduum.s.Aprilium. ☞ Ni fallor:ni ego decipior quasi recte memini.

Libertas qõ diffinit

ANT. FAN. Libertatis atriũ idibus Apri. Atrium

¶ Atria libertas cœpit habere sua:idibus quoq; Aprilis datum est atrium Libertati:de quo Oui.alibi: Nec me q̃ doctis patuerunt pria libellis:Atria libertas tangere pasla sua est.Est autẽ Atrium(ut placet Festo)ædificii genus ante ædes continẽs mediã aream:in quã collecta ex omni tecto pluuia descẽdit:dictũ quasi aterrium: qd' oriat a terra.q̃is Varro putet,& Seruius doceat atrium esse priorem partẽ domus ubi erant culinæ:sic dictã q̃ atra esset ex fumo,Atrium Libertatis nõnulli fuisse arbitrantur in Auẽtino:ubi cõstat eius Deæ templũ fuisse:ut scribit Festus,& Liuius meminit tertiæ Decadis lib.iiii.cuius atriũ Sueto.tradit structũ esse hortatu Augusti ab Asinio Pollione.Sed refectum ab eo & excultũ existimare possumus:cum longe ante Augusti tẽpora Libertatis atrium Romę fuerit:ubi Tarentinoꝝ obsides custoditi sunt:qui cũ inde pfugissent cæsi uirgis:& e saxo deiecti sunt:quod atriũ postea Sextus Helius Petus,& Cn.Cornelius Cethegus cẽsores refecerũt,amplificaueruntq;:ut Liuius scribit.Fuit etiã in urbe templũ alterꝝ Libertatis quod Clodius diruta Ciceronis domo in eius area dedicauit:aucto.Plutar. ☞ Luce secutura tutos pete nauita portus:admonẽtur nautæ:ut.xviii.calẽ.Maias portũ petant.Est enim eo tẽpore uentosa tempestas' & imber:sed haud constanter:ut scribit Columella: Mutinẽsia Cælar grandine militia cõtudit arma sua:cum Antonius Brutũ obsessum Mutinæ armis expellere niteret.Augustus cuꝫ Hircio & Pansa cõsulibus Bruto iussus opẽ ferre Antonium castris exuit:quo tẽpore nõ modo ducis:sed etiam militis munere functus est. Nam in media dimicatõe Aq lifero legionis suæ saucio,Aqlã humeris subiit:diuq; portauit.Nota ẽ historia.Nota mors cõsulis utriusq;:de qua Oui.alibi:Editus hac ego sum necnõ ut tempora noris: Cũ cecidit fato cõsul uterq; pari.Plutar.auctor est Ciceronẽ omnes mortales in Antoniũ cõcitasse:eoq; auctore: & Antoniũ hostẽ esse iudicatum:& fasces Augusto decretos:uictumq; Antonii e bello Mutinẽsi fugeret: aquam corruptã bibisse:radicesq; & fructꝰ siluestres cibũ habuisse.Sane Decius Brutus Mutinæ obsessus Labienus cognomento dictus est. ☞ Tertia post Veneris cum lux surrexerit idus.xvii.calẽ.Maias Fordicidia celebrãtur: quæ (ut inqt Varro)dictꝫ sunt a fordis bobus cædendis:qp eo die publice imolabant boues pgnãtes in curiis:quas boues fordas dicebant:uel a fœtu:ut Festo placet:uel quod in uẽtre ferant.Eædẽ & Hordæ uocabant:ut Varro auctor est:q cum in bubulo genere quatuor dicant ætatis gradus:docet primã ætatem esse uitulorꝫ.Secũdam iuuẽcoruꝫ.Tertiã boum nouellorũ.Quartam uitulorꝫ.Et discerni in prima uitulũ & uitulã. In secũda iuuencum & iuuencã.In tertia & quarta taurũ & uaccã: sed uaccã sterilẽ taurã inqt appellari. Hordam uero quæ pgnans est: & ab ea in fastis esse diẽ Hordicalia.Cædebant autẽꝫ boues fronde telluri ipla similitudine placituræ:ut annus fœcundior ꝓueniret.Terra enim hoc tẽpore quasi grauida est.Illud etiã sciẽdum q(ut supra diximꝰ)uidua quæ intra decem mẽses a uiri morte nupsisset fordã bouem Numæ legibus imolabat.

Fordæ boues Hordę

Concor dia Ceres cum Plutõe de Proserpina filia

Festum Iouis uictoris ẽ idibus Aprilis

Atriũ libertatis in Auẽtino

Libertatis alterũ templum

Tempestas. xviii.calẽ. Maias

Cælaris uictoria Mutinẽsis

Fordicidia.xvii. calẽ.Maias

¶ Libertas:dignissima populo nostro Romano. ☞ Cœpit habere sua atria:ab Asinio Pollione in pallatio extructa:ut ex eo loco Tristiũ percipi põt. ☞ Luce se.xviii.calen.Maias: hoc est.xiiii.die Aprilis uentus erit grandinosus:quod cõstat ex nautarũ obseruatiõe.Vnde multi putãt eo die quiescẽdũ esse in portu:nec pelago credẽdũ.Cõstellatiõe quadã sese Arieti sub occasu cõiungenti uẽtos: & grãdines impellẽti.Ea tamẽ die: q̃is turbida & grandinosa Octauius Cæ.uictor fuit bello Mutinẽsi.Nã cum D.Brutus a M.Anto.Mutinæ obsideret:Ciceronis consilio in Ant.missus est.Iussusq;:ut Trãquil.scribit: cõparato exercitui pro ptore pesse:& cum Hircio ac Pansa:qui cõsulatum acceperãt,D.Bruto opem ferre. Demandatũ bellũ tertio mẽse confecit duobus pliis.Priore Antonius eũ fugisse scribit:ac sine paludamẽto,equoq; post biduũ demũ apparuisse.Sequẽti satis cõstat nõ mõ ducis:sed ẽt militis functũ munere:atq; in media dimicatõe aqlifero legionis suæ grauiter sauciato:aqlã humeris subisse:diuq; portasse.Hoc cũ bello Hircius in acie:Pãsaq; post ex uulnere periissent:rumor increbuit:ambos opa eius occisos: ut An.fugatore:rep.cõsul.orbata solus uictores exercitus occupet.Pansa quoq; adeo suspecta mors fuit:ut Glyco medicus custoditus sit:q̃si uenenũ uulneri ididisset:adiicit his Aqlius niger alterꝫ e cõsul.Hirtiũ in pugnę tumultu ab ipso iteremptũ &c. ☞ Luce secu.q̃ sequẽt idus. ☞ O naui.pete tu.por.eas in portũ anteq̃ mare turbet. ☞ Erit uẽtus ab occasu mixtus grãdine:Flabũt occidui mixta iã grãdine uẽti:Aequoreas passim q̃ mõ turbet aquas.Quã q; subis tuta nõ a statione recedas:Vt redeat uelis lætior aura tuis. ☞ Sit li.& sue.q̃is nũc & oli solitus sit flare uẽtus cũ grãdine. ☞ Tũ Cæsar:Octauiꝰ. ☞ Hac grãdine:hac die grãdinosa. ☞ Cõtulit:cõcussit & fudit. ☞ Arma Mu.arma Anto.apud Mutinã. ☞ Sua mi.suis militibus. ☞ Tertia post Veneris.xvii.calẽ.Maiaꝫ:hoc est.xv.die Apri.immolantur terræ grauidæ Fordæ boues in curiis:quod sacrificiũ a Numa istitutũ fertũr in agroꝫ & pecoꝫ sterilitate:a Fauno per quietẽ monito Egeria somniũ interpretãte:appellabãturq; sacra hæc Fordicidia. Vnde Varro inquit:Fordicidia a fordis bubus.Bos forda quæ fert in uẽtre: q̃ ea die publice imolant boues pgnantes in curiis. ☞ Cũ ter.lux:tertia dies. ☞ Surrexerit post idus Ve.post idus Apriles.Sic erit.xvii.ante calẽ.nã tertiꝰ ille dies post idus numerãdo tũ ut debes ab ipso die iduũ. ☞ O pontifices litate sacra:sacrificate. ☞ Boue forda:uacca grauida.

PAV. MAR.

De bello grauiacto cõtra Marcũ Anto. circa Mutinã i quo petierunt Hyrcius & Pansa & qũo fuit uictor Octauianus

ANT. FAN. Fœt⁹ unde dicit

¶ Forda ferēs bos est fœcūdaq;,dicta ferēdo:ordo ē:Bos ferens fœcūdaq; forda est a ferendo dicta.℣ Hinc etiam fœtus:uult fœtus a ferēdo dici. Sed sunt qui fœtum a foueo noiatum putant:& a fœtu fœnus.℣ Pars cadit arce Iouis:fordarum aliæ in Capitolio:aliæ in curiis cędebantur:quæ fuerunt.xxx.ut diximus:qbus quinq; postea additæ sunt.Vnde Ouid. subiungit: Terdenas curia uaccas Accipit.℣ Ministri sacrorum:ministros dicit.℣ Igne cremat uitulos q̄ natu maxima uirgo est:Vestalis uirgo & eius Deæ mistra:quā terram esse uolūt:cuius fœcūditas hoc tēpore fordarū boum sacrificiis querit. Itaq; cinis uitulorū seruabat in tēplo Vestæ:ut inde suffimē fieret:quo populus Palilib⁹ purgaret.ut I pete uirginea populus suffimē ab ara:Vesta dabit: Vestæ munere purus eris.Restabat adūt id suffimē,ut infra dicturi sum⁹, ex equi sanguine:cinere uituli:ac fabarū stipulis.℣ Rege Numa:docet Numā horū sacrorū auctorē fuisse : q cū modo siccitas:modo nimiæ pluuiæ sterilitatem facerent,cōsuluit Faunum : a quo sacrificādæ bouis fordę ritum accepit.℣ Luxuriabat:nimiū herbarū fundebat:quod frugibus non cō ducit.℣ Añ diē:añ cōgruū tēpus.Vñ pecorum quoq; sterilitas damnabat.℣ Necabat ouem:quia immaturi partus pernitiosi sunt parientibus.℣ Silua uetus:hæc fuit in Auētino.Lege Plutar.i Numa.℣ Mænalio deo:Fauno a Męnalo monte Arcadiæ.De hoc satis dictum est supra.

Suffimē quo populus purgabatur Palilib⁹

PAV. MAR. Vñ dicit bos forda & quare

¶ Forda fe.bos est:diffinitio uocabuli:q; bos forda dicit quę grauida ē:hoc est quę fert.℣ Et fœ.dicta a ferēdo : & supius a facio fœcūdū deduci diximus.Verū poeta id quo q; a ferēdo dictum censet:q; ferax sit:& sæpe fructum ferat.℣ Hic etiā:a ferēdo.℣ Putant hīc nomē fœt⁹:q; fœt⁹ & fœtura a ferēdo dicat.Fœt⁹.n.est qđ ex mulieribus uel pecoribus nascit:& multi a foueo deduci putant.inde & fœtura:hoc est genitura:quę p toto aīaliū puētu poni cō sueuit.Vir.in Buc.Si fœtura gregem suppleuerit aureus esto:quod uerbum elegātissime Pli.trāstulit ad scriptum opus:cum in principio magni illi⁹ operis de naturali hist. ad Domitianū dicat:Opus natū apud me pxia fœtura licentiore epistola narrare cōstitui &c.Pręterea & fœtā dicimus tā pgnantē q̄ quę peperit.Vir.in Buc.Non insueta graues tentabūt pabula fœtas.& in Aeneide: Fecerat & uiridi fœtam Mauortis in antro Procubuisse lupam &c.

Quare porca grauida sacrificatur Deę telluri

℣ Nūc:in mēse Apri.℣ Pecus est gra.grauidæ oues:capellæ:boues:equæ:& similia.℣ Terræ quoq; gra.semine:retinēt semina:quæ adhuc supius ad maturitatē nō ascēderunt.℣ Victima plena:grauida.℣ Dat:imolat.℣ Terræ ple.grauidæ.℣ Pars:uictimarū.℣ Cadit:imolatur.℣ Arce Iouis:in tēplo Iouis Capitolini.℣ Curia accipit terdenas uaccas:p numero curiarū uaccæ in ipsis curiis imolant.Vnaquęq;.n.curia suā uaccā mactat. Triginta autē curias fuisse superius diximus.Var.quoq; in curiis nō in curia dixit.℣ Et sparsa:unaquęq; curia.℣ Cruore lar.lar ge & abūdāter p̄fuso.℣ Madet:madescit ifecta ipso sanguine.℣ Ast ubi:postq̄.℣ Ministri:sacrorū.℣ Rapuerunt uitulos uisceribus:q̄ cōcepti itra uiscera uaccæ adhuc retinent:dum imolant matres:sic emactatæ uictimæ uiscēribus rapiunt.℣ Et dedere exta:intestina.℣ Secta:& recte secta:cū ea Diis p̄secent:quę maxie extāt:pminētq;.℣ Focis su.ubi ipa exta adurant.℣ Virgo quæ natu est maxia:quæ erit maior ætate cæteris uirginibus Vestalibus : hoc est pria Vestaliū.℣ Cremat igne ui.eos qui e uiscēribus rapti erunt:cremat & redigit in cinerem.℣ Vt ille cinis:cremati uituli.℣ Purget po.Luce Palis: in Palilibus expurgabat populus suffitōe sanguis eqni & ipsius cineris : & stipulæ fabarū:de quo paulopost dicemus.℣ Rege Nu.fru.aggredit nūc ipsam sterilitatē: q̄ regnāte Numa fuerit:unde habuerit initiū mos mactādarū boum.℣ Vota co. agricolę.℣ Decepti:ab ipsa agrorū sterilitate.℣ Erāt irrita:iania:qa fructū nō cōsequebātur.℣ Rege Numa: cū regnaret Numa : de quo multa superiore lib.dixim⁹.℣ Fructu non re.la.cū aut pagi:aut nihil ex agro pcipere.t:ita ut suus labori fruct⁹ minime referet.℣ Nam mō an.erat sic.geli.Aqlo.cū flarent septētrionales uenti:q; frigora & serenitatē nobis afferunt:erant ficca tempora sine pluuiā:sic ipsa siccitate inferebat sterilitas.℣ Nūc ager luxuriabat aqua assidua:nimio humorī luxuriabāt agri. Luxuria qdem est interdum intēpestiua abundātia. Vnde apud Virg. Luxuriā segetum tenera depascit in herba.Sic tunc intēpestiua abūdantia ad maturitatē nō puebat:& luxuria est nimia profusio.Inde est illud Ciceronis:Quam sit turpe defluere luxuria.At defluebant agri cum steriles simul & fertiles herbas effunderēt:ut a steribus Cerere cōfunderent.℣ Sæpe Ceres:p denoiationē: hoc est ipsa seges.℣ Fallebat : decipiebat.℣ Dūm in primis herbis:cū tenellæ adhuc essent herbæ ad maturitatē non pueniebāt.Et auena leuis:sterilis:ut apud Vir.Steriles dominantur auenæ.℣ Stabat in solo obsesso:tellure quā obsidebat:ubi surgere fructiferas fruges non patiebatur.ideo & Pli.primū omniū frumēti uitiū auenā esse ostēdit.℣ Et pecus edebat:emittebat.℣ Partus acerbos: immaturos.℣ Ante diē:intēpestiuos:& in ipsis pecudib⁹ erat sterilitas eadē rōne.℣ Agna sæpe necabat ouē : matrem.℣ Nascēdo:cū intēpestiue oriret matri iferebat exitium.℣ Silua uetus:Numa ea sterilitate motus accessit in siluā:in qua Faunus Oracula reddere solebat. Mactatisq; ouibus sacrificauit:& q̄ti postea stratis uellerib⁹ste le dedit.℣ Stabat silua uetus:& uī scribere siluā Laurētinam:ubi erat Oraculū Fauni:q̄uis Maro uideat de Tyburtio agro itelligī. Sed de eo dixim⁹ in.vii.Aene.℣ Et nul.d.l.u.nō.n.erat silua cędua:cū nulla ibi securi cęderet arbos:siluā a grę.dici uolūt:nam ὑλη silua dī: ὑλην etiam materiā dicūt:& qđ ex tpe scribit uelocissime silua uocatur.De quo Fabius Quint.lib.x.Diuersum inquit ē eorū uitium:

Forda ferens bos est fœcundaq;, dicta ferendo:
Hinc etiam fœtus nomen habere putant.
Nūc grauidum pecus est: grauidæ quoq; semine Telluri plenæ uictima plena datur. (terræ:
Pars cadit arce Iouis:ter denas curia uaccas
Accipit:& largo sparsa cruore madet.
Ast ubi uiscēribus uitulos rapuere ministri:
Sectaq; fumosis exta dedere focis:
Igne cremat uitulos quæ natu maxima uirgo est:
Luce Palis populos purget ut ille cinis.
Rege Numa fructu non respondente labori
Irrita decepti uota colentis erant.
Nam mō siccus erat gelidis Aquilonibus annus:
Nunc ager assidua luxuriabat aqua.
Sæpe Ceres primis dominum fallebat in herbis:
Et leuis obsesso stabat auena solo:
Et pecus ante diem partus edebat acerbos:
Agnaq; nascendo sæpe necabat ouem.
Silua uetus nullaq; diu uiolata securi
Stabat, Mænalio sacra relicta Deo.

Vitulii, tra corpus matris erepti comburebātur i his sacris Cereris

Respon
sus Fau
ni Dei
ut mu-
lieres
possent
parere

uitium:q primo decurrere p materiã stilo q̃ uelocissime uolũt. Et sequẽtes calorẽ atq; ipetũ ex tpe scribunt hanc siluã uocãt &c.℣ Sacra:silua.℣ Relicta Deo Mænalio: Fauno seu Pani Arcadi:a Mænalis Arcadiæ mõtibus. De hoc diximus in prio & i secũdo. Veꝝ qui in Latio dabat respõsa:ad Arcades referre nõ debemus. Nã erat numen Latinuꝫ, & Latini regis pr̃. Vnde in. vii. Aenei. Virg. At rex sollicitus mõstris oracula Fauni Fatidici genitoris adit. Fuitq; hic Pici filꝰ. Cõfudit itaq; historiã: aut fabulam cum de Arcade dicat. Sed de hoc Fauno alio loco dicemus.

ANT. FAN. Quare bis irrorabãt caput i sacris cereris ẽt q̃re nõ serebant annulos in digito in his sacris

¶Animo quieto: p somnũ. ℣ Vellus utrunq;: utraq; pellis ouium: quas Numa Fauno, Somnoq; mactauerat. ℣ Bis caput intõsum fontana spargit unda: bis non terdicit: qa Faunus (ut qdã uolũt) agrestis atq; infernus Deus est. ℣ Nec fas aialia mensis Ponere: neq; pollui rebꝰ Venereis: nec uesci carnibꝰ oportebat. ℣ Nec digitis annulus ullus inest: qa (ut inquit Seruius) in rõne sacrorũ par ẽ & aiæ & corpis cã: & plerunq; quæ nõ pũt circa animã fieri, fiũt circa corpus: ut soluere uel ligare: ut possit aia quod p se nõ põt ex cognatione sentire, Itaq; Numa digitis annulos eximit: ne qua parte aio religato ad numen accederet: a quo noctu oracula in pellibus petebantur in Latio: ut diximꝰ supra. ℣ Per sua uerba: cõgrua. ut Sũt & sua dona parẽti. ℣ Redimita papauere frõ. fingit noctẽ corõa papauerea coronatã, qa sõnũ iducit. ℣ Pede duro: caprino: p quẽ terrę soliditas ostẽdit. Sane apte hoc loco p Deũ terrenũ atq; infernũ explicat rõ placãdę telluris. ℣ Cæcaq; iussa: obscura: q̃ interpretari rex, q̃uis prudẽtissimus, nescie bat. ℣ Expedit errãtem, ne. gra. cõ. Egeria Numę rẽ apit nympha nemoris Aricini. ℣ Hãc quõdã Cytherea diẽ pperatius ire Iussit: Venus cui mẽsis Apri. dicatus ẽ iussit aliq̃ hũc diẽ celeriter ac solito citius labi: ut succederet dies q̃ est. xyi. calẽ. Maias: quo Augustus titulũ cœpit iperii. Cõstat aũt eũ adeptũ eẽ magistratus: atq; honores ante tps. Cepit. n. primũ cõsulatũ. xx. ætatis anno: teste Sueto. siue ut Solinꝰ & alii scribũt. xyiii. Idẽq; post Hircii & Pãlæ ẽ ritũ: cũ M. An. fugã arripuisset: dux ab exercitu salutatꝰ ẽ. ¶Ille: Faunus. ℣ Dabat respõsa tacitis noctibus aio qeto: hoc est quasi noctu p quietẽ edebat oracula: sicut eodẽ i loco ondit Virg. ℣ Rex Numa mactat: imolat. ℣ Geminas: duas. ℣ Oues hic: i hac silua. legit ẽt Huic. ℣ Pria: ouis. ℣ Cadit Fauno: imolat ad honorẽ Fauni. ℣ Altera: ouis. ℣ Cadit leni Sõno: imolat Deo somnioꝝ. ℣ Vtriq; uellus: pellis utriusq; ouis. ℣ Sternit in duro solo: sternunt humi pelles sup q̃bus noctu requiescat: quẽadmodũ fecisse Latinũ Maro scribit. ℣ Bis spargit caput intonsum: crinitũ. ℣ Vnda fontana: ut se ab omni crimie expiret: aspersit se uiui fontis aqua. ut est illud: Donec me flumine uiuo Abluero. Sed hoc in loco non pro cæde. At ut expurgatior esset ad explorandas Deorũ mentes. ℣ Bis tegit sua tempora fronde faginea: bis sibi caput fago coronauit. ℣ Vsus abest Veneris: q̃si abstinet ab omni coitu: ut nihil polluti essent: a quo numina abhorrerent. ℣ Nec fas: nec licet. ℣ Ponere aialia mẽsis: apponer̃ carnes: nã & abstinebat ab esu carniũ. ℣ Nec ullus ãnu. inest dig. & annulos quoq; deponebãt: ut sine cultu ꝓcederẽt. ℣ Vesp ubi est tectus: quasi post occasum uespis circiter secũdã horã noctis. Legit ẽt sic hoc carmen: Vesper ubi ẽ: tectum &c. ℣ Ponit corpus supra no. uel. ouium pelles: quas humi strauerat: se etiã ipsis strauit: & qeti se ddit. ℣ Adorato Deo per sua uerba: cũ prius numen suis p̃cibus adorasset. ℣ Interea placidã: cũ Numa noctu quieti se dedisset: uenit Faunus: & monuit placandã esse tellurẽ duũ bouũ morte, ita ut una iuuẽca cæsa duas exhiberet. Mœstum regẽ huiꝰ oraculi ambage: docuit Egeria mactãdã esse bouem grauidã: quo facto reddita est agris & pecoribus fœcunditas. ℣ Interea nox: de ea pte noctis: quæ cõcubia dicit: intelligit cum corpa quieti se dederint. Nã paulo ante primã partẽ noctis ostẽdit p occasu; uesperis. ℣ Redimita placidã frõtem papauere: habẽs caput papauere coronatũ. propterea q̃ id (ut iã diximus) somnũ iducat: duxit illa secũ soporẽ: quẽ regi & cęteris aialibus icussit. ℣ Et trahit secũ somnia nigra: ea q̃ sub uariis formis dormiẽtibꝰ sese ostendũt. De q̃bus in Met. latius agit poeta. ℣ Nigra: p nocturno tpe: uel q̃ eoꝝ sedes sit in Herebo: ubi oĩa nigra: etiã q̃ clausis oculis oĩa nigra uidenť. ℣ Adest Faunus & p̃mẽs: calcãs. ℣ Vellera ouiũ: pelles istratas. ℣ Duro pedeꝫ respexit ad Faunũ Arcadẽ: cum sit capripes. ℣ Edidit: ꝓtulit. ℣ Talia uerba a dex. to. a dextra tori parte. ℣ O rex: Numa. ℣ Tellus est pla. tibi placare tellurem debes. ℣ Morte duorũ boum: imolato duos boues: & in hoc nõ erat ambiguitas. Sed quæ sequũtur uerba fecere ambiguitatem. ℣ Vna iuuẽca: quã tu mactabis. ℣ Det sacris du. an. ut unius mactatiõe: duæ animæ imolent. ℣ Excutit q̃es: somnus. ℣ Terrore: nã per qetẽ exterritus ambiguo oraculo somnũ excussit. ℣ Numa uisa re. quæ dormiẽti uisa sunt. ℣ Et refert se. am. obscura Oracula p uerborũ circuitus. ℣ Et iussa cæca: obscura: quæ nõ itelligebat. ℣ Cõiux: Egeria. de qua in. iii. ℣ Gratissima nemori: Aricino. ℣ Expedit errãtem: soluit ambiguitatem, & regem ab errore liberauit. ℣ Et dixit tu porcaris exta bouis grauidę: iuberis p̃gnantem uaccam imolare. ℣ Dantur: libantur

Ille dabat tacitis animo responsa quieto
Noctibus: hic geminas rex Nũa mactat oues.
Prima cadit Fauno: leui cadit altera Somno:
Sternitur in duro uellus utrunq; solo.
Bis caput intonsum fontana spargitur unda:
Bis sua faginea tempora fronde tegit.
Vsus abest Veneris: nec fas, animalia mensis
Ponere: nec digitis annulus ullus inest.
Vesper ubi est tectus supra noua uellera corpus
Ponit, adorato per sua uerba Deo.
Interea placidam redimita papauere frontem
Nox uenit: & secum somnia nigra trahit.
Faunus adest: ouiumq; premẽs pede uellera duro
Edidit a dextro talia uerba toro.
Morte boum tibi rex tellus placanda duarum:
Detq; sacris animas una iuuenca duas.
Excutitur terrore quies: Numa uisa reuoluit:
Et secum ambages, cæcaq; iussa refert.
Expedit errantem nemori gratissima coniux:
Et dixit, grauidæ posceris exta bouis:
Exta bouis grauidæ dantur: fœcundior annus
Prouenit: & fructum terra, pecusq; ferunt.
¶Hanc quondã Cytherea diem ꝓperantius ire
Iussit: & ætherios præcipitauit equos:
Vt titulum imperii q̃primum luce sequenti
Augusto iuueni prospera signa darent.
¶Sed iam præteritas ubi quartus Lucifer idus

Augustꝰ titulum cœpit iperii. xvi. calẽ. Maias PAV. MAR. Faunus dabat responsa tẽpore noctis in somniis

Quare bos grauida sacrificat

Coitu bouum

Diis. ℣ Exta bouis grauidæ: nã bos grauida imolata est. ℣ Annus prouenit fœcundior: magna fuit eo tẽpore fœcunditas: magnaq; fructuum copia ex agro ꝓuenit. ℣ Et terra & pe. fe. fructũ: & ex agro & pecore ꝓuenẽ fructꝰ. ℣ Hãc quõdam Cytherea: Venꝰ, quæ ꝓcẽst Aprili mẽsi: post Mutinẽsẽ uictoriã: prẽcipitẽ hãc fordicidiorũ idẽ ipulit: ut acceleraret dies seqns: qui est. xvi. calẽ. Maias: quo die Octauius Cæsar adulescẽs crearet a militibꝰ ipator Mortuis. n. Hircio & Pansa consulibus: fugato M. Ant. Octauiꝰ q ꝓ ptore fuerat: ꝓduce a uictore exercitꝰ salutatꝰ ẽ. Cui (ut in Epitomate Liuii hr) pagz gratꝰ senatus fuit: q Bruto ab obsidione Mutinẽsi ab Octauio Cæsare liberato: honor triũphi decreto Cæsaris: militũq; eius mentionẽ nõ satis gratã habuit: ob qd Cæsar reconciliata ꝓ M. Lepidũ cũ M. Anto. gra: Romã cũ exercitu uenit. Et ꝓclusis aduẽtu eiꝰ his: q i eũ inig erãt: cũ annos. xviii. hret Cõsul creatus est. ℣ Cytherea: Venꝰ. ℣ Iussit quõdã hãc diẽ: fordicidiozz. ℣ Ire: labi. ℣ Properãtius: celerius. ℣ Et ꝓcipitauit: ꝓcipites, & celeres egit. ℣ Equos ætherios: q p æthera Solis currũ agũt. Quidã legũt: admissos. ℣ Vt q̃primũ luce: die sequẽti: quç Fordicidia sequebãt. ℣ Prospera signa: uictores milites sub felicibꝰ signis. ℣ Darẽt Augusto iuueni: Octauio adulescẽti: qa nõdũ Augustus uocabãt. ℣ Titulũ ipetii: ut iã mortuis cõsulibꝰ ꝓ impatore eẽt. ℣ Sed iã ꝓteritas: eadẽ die. xvi. calẽ. Ma. ẽ occasus Hyadũ: q̃ & Succulæ dictæ: ut alii qnq; ut alii septẽ stellç sunt i frõte Tauri: fuereq; Atlãtis ex Aetra filiæ. Sed fabula inferius refereꝰ. Cic. ab ueni: quod est pluere dictas putat. Plin. his etiam diebus eazz occasum ostendit. Inquit enim. xiiii. calen. Maii: Aegypto Succulæ occidũt uesperi sidus uehemẽs: & terra mariq; turbidũ. xvi. Atticæ. xv. Cæsari: continuoq; triduo significat. ℣ Sed iam ubi quartus Lucifer: quartus dies.

Octauianus de cem & octo annoz cõsul est factus

Octauianus adulescẽs dictus añ quã diceret Augustus

ANT. FAN. Hyades uespi occidũt. xy. calẽ. Maias

Palilicij sidus

℄ Hac Hyades Do. no. petũt: Doris ẽ Oceãi filia, & uxor Nerei: quã poetæ nõnũq̃ ꝓ mari ponũt: ut Doris amara suã nõ itermisceat undã. Dicit ergo Hyades. xv. cal. Ma. q dies q̃rtus ab exclusis idibꝰ numerat occidere uespi sidꝰ uehemens & terra mariq; turbidũ: ut ingt Pli. q ẽt scribit eas uespi occidere Cæsari. xy. cal. Maii: appellariq; uulgo Palilicij sidus: qm̃. xi. calẽ. Maii festũ Deæ Palis atq; urbis Romæ natalis ẽ: quo fere serenitas reddit post pluuias: quas Hyades faciũt. Vñ illud ẽ Virgi. i prio Aen. Arcturũ pluuiasq; Hyadas. Sũt aũt Hyades (ut placet Seruio) stellæ in frõte Tauri: quç cũ oriunt & occidũt pluuias cient.

Quare dictæ sũt Hyades ſm Tironẽ Ciceronis libertum

Quare ab eo qd ẽ yo. i. pluo: Hyades appellatç sũt. Licet alii ab y lra eas dictas putauerit. Alii apo ton yon. i. a suibus: qm̃ i suis formatç sõt faciẽ. Easdẽ stellas Latini Succulas uocãt: uel a succo. uel: ut scribit Au. G. dissentiẽs a Tirone liberto Ciceroõis: qa ut quod Greci yper: nos sup dicimus: sic stellæ q̃ ab illis Hyades nobis prio Syades: deinde Succulę appellatç sunt: q̃s idẽ Au. G. nõ esse ingt i Tauri capite: ut Tiro dicit: cũ nullũ uideat ꝓter eas Tauri caput: sed ita sitas eẽ i circulo, q zodiacus dr, ut ex eazz posi tu spẽs q̃dã & simulachzz eẽ uideat Tauri capitis: sicut reliq̃ imago Tauri cõformata ẽ locis, regiõibusq; eazz stellarzz: q̃s Greci Pyadas: nos Vergilias uocam⁹. Fuerũt aũt Hyades (ut alii dicũt) Atlãtis filiæ: ut alii Liberi nutrices. ℣ Tertia post Hyadas cũ lux e. or. re. xii. calẽ. Ma. Egria in Circo maxio celebrant: & uulpes incẽdunt, siue cõburũtur fugiẽtes: ut pœnas luant incẽsæ messis agri Carseolani. Cũ enim apud Carseolos oppidũ Latii rustic⁹ qdã uulpi a se captç ac fœno & stipulis iuolutç ignẽ admouisset: ea fugiẽs uniuersam agri Carseolani messem absũpsit in cẽdio. Quare uulpes Cerealibꝰ stipulis urebant iplicitæ: q Cereris munerib⁹ obfuissent: q̃de causa ei Deæ porca cædebat: ut diximus supra. Sane tertiã diẽ accipe exclusa die occasus Hyadum. ℣ Circ⁹ habebit equos: hi nõ semel tantũ e carcerib⁹ emittebãt: sed & septies: ut qdã putãt. Vñ illud est Martialis: Nemo quater missos currere sensit equos. ℣ Natalia rura petebã: ꝓ Valeriã uiã: quç a Tiburtinis capiẽs initiuz (ut docet Strabo) ad Marsos & Corfinium Pelignorum Metropolim ducit: in qua latinæ urbes sunt Valeria, Carseoli, & Alba.

De uulpe Carseolana

In Circo currebãt eq septies

Valeria uia

℄ Respiciet idus ꝓteritas: quæ iã ꝓterierũt: hoc est quarto die post idus. ℣ Hyades: Succulæ. ℣ Tenẽt hac nocte Dorida: occidũt & tenẽt mare. Dorida Hesiod⁹ in Theogonia nymphã esse ingt Oceani ex Thety uxore filiã: ex qua magnus nympharũ numerus natus est: & a poetis sæpe Doris pro mari ponit: ut hic. & apud Virgiliũ: Doris amara suam nõ itermiscat undã. ℣ Tertia post Hyadas. xix. calen. Maias erunt Equiria in Circo maximo inter Pallãtium & Auẽtinum. Eademq; die est uulpiũ fugiẽtium cõbustio. Quod unde habuerit originem: poeta ipse explicat: Cũ erit tertia lux post remotas Hyadas: cũ fulserit tertia dies post occasuz Hyadũ: & designat. xviii. diem mẽsis. ℣ Circus habebit equos partitos: diuisos: & ordie dispositos. ℣ Carcere: ĩ ipso repagulo unde ad cursum emittuntur. ℣ Cur igit uulpes missæ: dimissæ. ℣ Tç dis iunctis: facibꝰ alligatis. Tæda enim ex generibus arborũ picẽ ferẽtium: flãmis atq; lumini sacrorũ etiã grata. ℣ Ferant ardentia terga: nã accensas tædas ferẽtes: emittũtur, & fugiẽtes adurũtur. ℣ Causa docẽda mihi: quasi docebo uñ hic mos habuerit originẽ. Volpes seu uulpes dicta ẽ: ut Helius ingt: Varro, testẽ: q pedibus uolet. Verũ græce ἀλωπηξ dicit. ℣ Frigida Carseolis: adurẽdazz eo pacto uulpiũ more: originem habuisse refert ab adulescẽte quodã: filio cuiusdã rustici Carseolani: qui cũ maturis frugibus uulpẽ laqueis implicitã cõprehendisset: eam stipula inuoluit: & accẽlo igne dimisit fugiẽs: illa maturas fruges adussit. id singulis annis referebatur: quo uulpes Cereri ob adustas fruges pœnas darẽt. Poeta id se didicisse ab hospite Carseolano: cũ e Roma i Pelignos rediret. ℣ Frigida terra: est. ℣ Carseolis: Carseoli numero multitudinis urbs erat: Carseolani dicunt coloni: in uia Valeria sunt medio qdẽ spatio iter urbẽ & Marsozz municipiũ: in quo ego natus sum. Erãtq; Carseoli una ex claris Equorũ urbibus: Carseolana mihi teneros dilecta ꝓ ãnos Lux erat: & iuris debuit esse mei. Sed fortuna mihi partos inuidit agellos: Diuitiasq; ois sustulit illa meas. Nam periit mõtana domus generosa ppago: Cui fata atq; hoies: Dii q fuere truces. Iã piaq; in miserũ fortuna redũdat alũnũ: Nulla sit ut merito gra parta meo. Sed hoc poeta dicit: Carseolana terra frigida ẽ. ℣ Nec apta oliuis ferendis: ad ꝓcreãdas oleas. Gaudẽt eni oliuç calido solo: ut in Geor. diximus. ℣ Sed ager igenio, ad lege. a natura dispositus ad fruges: nam frugũ ferax est. ℣ Hac: per hanc terram. ℣ Ego petebã Pelignos: redibã in patriã. unde dicti sunt Peligni: diximus in. iii. ℣ Rura natalia: in qbus ego natus sum. & alio loco inquit: Peligni ruris alumnus.

Vulpes cũ facibus alligatis dimittebãtur

Carseoli urbs ad frumentũ solũ modo apta

℄ Assiduis

ANT. FAN. Emeriti milites Tibicines

Tibicines uersus

Conualis Cohors

Cohors militum

PAV. MAR.

Focus quid

Situs Carseolorum

Parua, sed assiduis obuia semper aquis.
Hospitis antiqui solitas intrauimus ædes:
Dempserat emeritis iam iuga Phœbus equis.
Is mihi multa quidem: sed & hæc narrare solebat:
Vnde meum præsens instrueretur opus.
Hoc ait in campo (campumq; ostendit) habebat
Rus breue cum duro parca colona uiro.
Ille suam peragebat humum: siue usus aratri,
Seu curuæ falcis, siue bidentis erat.
Hæc modo uerrebat cum raro pectine pratum:
Nunc matris plumis oua fouenda dabat.
Aut uirides maluas, aut fungos colligit albos:
Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen assiduis exercet brachia telis
Aduersusq; minas frigoris arma parat.
Filius huius erat primo lasciuus in æuo:
Addideratq; annos ad duo lustra duos.
Is capit extremi uulpem in conualle salicti
Abstulerat multas illa cohortis aues.
Captiuam stipula fœnoq; inuoluit: & ignes
Admouet: urentes effugit illa manus.
Qua fugit, incendit uestitos messibus agros:
Damnosis uires ignibus aura dabat.

ANT. FAN. Assiduis aquis: Ipse alibi: Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis. ¶ Emeritis: sumptū a militibus: q emeriti appellātur: cum adepti sunt militiæ uacationē. ¶ Duro: cōstanter agri colēdi laborem & difficiliora toleranti. ¶ Peragebat: perfecte colebat, atq; tractabat. ¶ Hęc mō uerrebat stantē tibicine telā: ligniū accipe quo tela sustinetur: nā & in ædificiis tibicines appellamus: qbus ea sustinent. In qua significatione (ut qdā uolūt) aut plurali utimur numero: aut tātum ablatiuo singulari, ut Nos urbē incolimus tenui tibicine sultā. Hinc & tibicines uersus dicimus: qb? additur aliqd ad solā metri sustētationē, ut Aspectans filuā imēsam: & sic forte p̄catur. & Nunc dextra igeminās ictus, nunc ille sinistra. Seruius alia leuissimis uersibus scripsit: quos p iocū p tigillis uel tibicinibus interponi a se dicebat ad sustētationē opis: donec solidæ columnæ adinuenirent. Dicti aūt Tibicines i ædificiis existimant: auctore Festo: a similitudine tibiis canētiū: q ut cātātes sustinēt, ita illi ędificia. Sane uerrere ē traher: alias uertere uel mundare. ¶ Grato calfacit igne focū: manifeste hoc loco apparet focū nō esse ignē: sed locū q ignē fouet. ¶ Et tñ: quāuis igne domū calefacit: texit tamē ut arma & uestes aduersus uim frigoris paret. ¶ In cōualle salicti: cōuallis ē planicies ex oī pte mōtib? cōprehēla. Nā uallis ē duobus lateribus iclusa planicies. ¶ Abstulerat mu. il. co. aues: cohors in uilla ex pluribus tectis cōiungit: ac unum qddam fit: ut auctor est Varro. Vnde sic dicta existimari p̄ōt: q circa eū locū coercetur pecus. Quidā cortē siue cohortē appellāt tñ domus partē ubi seruātur altilia: qd nō placet. Nonius spacia inqt esse uillarum intra maceriam. Cæterum cohors militum nomi nata uidetur: q ut illa ex pluribus tectis coniungitur: ita hæc ex manipulis pluribus copulatur. ¶ Monumenta manent: quia uulpes seruandæ memoriæ gratia comburuntur: eius uidelicet incendii: quod uulpes capta a rustico excitauit. Et quia lex est ut quo die uulpes comburuntur: Carseolana uulpes non nominetur.

PAV. MAR. ¶ Parua: qdē rura. ¶ Sed obuia aqs assiduis: quæ oppositā aqs assidue fluētibus, eas excipiūt: & ab iisdē irrigant. Plura. n. sunt flumina in Pelignis. Quidā legunt humida. ¶ Intrauimus solitas ædes antiq hospitis: ingressus suq domū hospitis Carseolani: quo recipi hospitio sæpe cōsueuerā. ¶ Iā Phœbus dēpserat iuga equis: soluerat equos a curru. ¶ Emeritis: labore diei: & ē trāslatio a militib?: Cū emeritis dat uacatio. ¶ Iā Sol occiderat: e Roma. n. carseolos iustū ē unius diei iter. ¶ Is: hospes. ¶ Solebat multa qdē narrare: multa mihi referebat. ¶ Sed & hæc: ēt narrabat: quæ ad rōnem uulpiū ptinebant. ¶ Vnde: ex qbus relatis. ¶ Instrueretur p̄sens opus meū: Fastoq; opus qd in p̄sentiarum scribimus: cū ad Fastoq; rōnem mos quoq; ille ptineat. ¶ Ait in hoc cāpo & ostendit campū: q ipsi Carseoloq; urbi adiacebat. ¶ Parca colōa: rustica: seu coloni uxor. ¶ Cū uiro duro: patiēte & tolerāte laboq;. Nā duq; interdū patiens & pseuerans est. Inde est illud Virg. Scipiadas duros bello. & illud: Gens dura atq; aspera cultu. ¶ Habebat breue rus: exiguū agellū. ¶ Ille: colonus. ¶ Peragebat: colebat. ¶ Suam humū: quasi suū agellū. ¶ Siue erat usus aratri: siue aratro terram pscindebat. ¶ Seu falcis curuæ: seu falce fruges secabat. ¶ Seu erat usus bidētis: seu terram bidēte fodiebat. ¶ Hæc: rustica coloni coniux: cū ita se uir exerceret, ipsa. ¶ Modo uer. pra. cuq; ra. pe. cū rastro paucorū dētiū pratum uertens fœnū colligebat. Alii legunt sic: Hæc mō uerrebat stātē tibicine uillā. Alii telā. ¶ Nūc da. ouā fouēda mīs plumis: supponebat ouā: ut fœta & calefacta incubāte gallina pulli nascerēt. ¶ Aut colligit uirides maluas: q̄ aluum molliūt: ut Plin. inq; tulla colligebat ut epulas pararet. ¶ Aut albos fungos: q̄ i pratis nascūt: Vñ Hor. Pratalibus optia fungis. ¶ Aut calfacit humilē focū grato igne: accēdebat ignē in suis focis p decoquendis oleribus, & cęteris cibis. ¶ Et tñ exer. dsatigat. ¶ Brachia telis assiduis: colo, fuso, tela pēdula: q̄ sōt arma muliebria. ¶ Et pa. ar. aduersus minas frigoris: parat uestes nendo & texēdo cōtra hybernā frigora. ¶ Filius huius: colonæ. s. ¶ Lasciuus i prio æuo: in prima ætate: nā adhuc puer. ¶ Addiderat duos annos ad duo lustra: decēnio biēniū addiderat: sic duodecimū erat natus annū. ¶ Is: puer. ¶ Capit uulpē in cōualle extremi salicti: laqueis apprehēdit uulpē in cōualle ubi sunt extremæ illę salices: aut ubi tūc erāt salicta. ¶ Illa: uulpes. ¶ Abstulerat: rapuerat. ¶ Multas aues cohortis: pullos e cohorte. Cohortē appellamus illud spaciū medio loco uillæ ad similitudinē atrii: cui spacio plura tecta cōiungunt. Inde de militari Var. inqt: Cohors: q ut in uilla ex pluribus tectis cōiungit: ac quidem fit unū: sicēis ex manipulis pluribus copulat: Cohorsq; quæ ut in uilla: q circa eum locum pecus coiret. ¶ Inuoluit captiuā: puer ille implicat uulpem quam cœperat. ¶ Stipula & fœno: paleis & fœno arido. ¶ Et admouet igues: & succendit ignē in stipula circa uulpem. ¶ Illa: uulpes. ¶ Effugit manus urētes: manus puriles: quæ eam urebant. ¶ Qua fugit incendit agros uestitos messibus: quacunq; parte fugiebat uulpes: accēdit fruges iam in agris cultis maturas. Vestitos dixit: cum sint quatuor genera agrorū. Nudus, consitus, pascuus, floridus. Nudus est qui cultura uestit: uestitos ergo quia erant in his fruges. ¶ Aura: uētus. ¶ Dabat uires ignibus damnosis: damnum frugibus inferentibus: uēto enim cōualescebat ignis. inde Sappho: Vror ut indomitis ignem exercentibus Euris Fertilis accensis messibus ardet ager.

Tibicines

Tibicines uersus

Focus quid

Conualis

Cohors

Cohors militum

Situs Carseolorum

Cohors in uilla ubi pecꝰ coiret

ANT. FAN.

¶ Dicere certã Nũc quoq; lex uulpẽ Carseolana uetat: figura est hyppalage. nã hoc dicit: Certa & fixa lex uetat Carseolanã uulpẽ noiari: q̃ infausta & execrabilis tã pnitiosum excitauit icẽdiũ. Fuit & illud monumẽtũ rei: quo uulpes urebant Cerealib⁹ stipulis inuolutæ. ℣ Proxia cũ ueniet. xiii. cal. Ma. ex Ariete Sol abit in Taurũ, siue. xv. cal. ut scribit Columella. Nã uersus ille: Tertia post Hyadas cum lux erit orta remotas: nõ añcedit trãsitũ Solis i Taurũ: ut in emẽdatissimis codicib⁹ legimus: sed seq debet. Est ãt icẽdũ Taurũ nõ a capite aut a frõte: sed a dorso i ortũ ferri: ut auctor est Ser. Hic Taur⁹ é q Europã trãsuexit i Cretã: ut Eurypides fabulat⁹ é: q ſm Higinũ cõstat. xiiii. stellis. Dr ãt maior uictima: uel qa sine dubio Ariete maior é: qa Taurus fuit uictima triũphãtiũ. ut Hic albi Clitũne greges & maxia Taurus Victima. De albis. n. Tauris sacrificabãt triũphãtes auctor Ser. Hoc signũ zodiaci quemadmodũ & alia ad naturã Solis refert: qd Aegypti⁹ cult⁹ ostẽdit. Lege Mac. i Saturnalib⁹. Nõnulli uolũt Io: quæ i bouẽ cõuersa é a Ioue i cælũ fuisse trãslatã: cui⁹ prior ps appet Tauri effigie: reliquuz corp⁹ obscurius ur. Lege Higinũ. ℣ Mater Mẽnonis: Aurora ex qua & Titono nat⁹ est Mẽnon. ℣ Pars prior apparet: mẽdosus é apud oẽs Higinii loc⁹: ubi ꝓpior legit ꝓ eo qd est prior. ℣ Posteriora latent: nõnulli huic Tauro caudã tribuũt: ut Colu. & Pli. q ait eẽ in frõte Tauri Suculas: in cauda septẽ, quas appellauere Vergilias. ℣ Nox abiit, oriturq; Aurora, Palilia poscor: Palẽ Deã pabuli alii Vestã: alii matrẽ Deũ esse uolũt: auctore Seruio: cui. xi. calẽ. Maias sacra soluebant: teste Solino. Q uãuis sunt q. xii. calẽ. ea tradiderint celebrari: q̃ (ut ingt Varro) a Pale Palilia dicta sunt: ut a Cerere Cerealia. Eadẽ tamẽ & Parilia dicebant: uel ꝙ is dies quos serenitas reddebat lucẽ parere uideret: uel ꝙ (ut auctor ẽ Festus) ꝓ partu pecoris Pali sacra fierẽt: quę pastoz Dea putabat: qbus mos fuit Palilibus ouilia purgare: trãsilire flãmas: lacte, sapa, & milio sacra ꝓsoluere. necnõ & cõuiuia celebrare: ut Annua pastoz cõuiuia lusus i urbe Cũ pagana mãdẽt fercula diuitiis. Q uo tpe obseruatũ ẽ ne q̃ hostia cæderet: auctoribus Plut. & Solino: ut dies urbis Romæ origine cõsecratus purus eẽt a sanguine: q̃uis Tarũtinus qdã (ut scribit Plut.) uoluerit Romulũ. v. idus Aprilis urbis fundamẽta iecisse: cui fidẽ nõ adhibemus cũ multoz traditiõibus constet Romã Palilibus cõditã. unde illud est Propertii: Vrbi festus erat dixere Palilia patres: Hic primus cœpit mœnibus esse dies. ℣ Alma Pales: hãc Deã Virgilius, Ouidius, aliiq; scriptores non pauci fœminino genere appellant. Nonnulli, inter quos Varro, etiam masculino.

¶ Factũ abiit: ꝓteriit qd tũc factũ est. ℣ Monumẽta manẽt: remansit apud posteros memoria: & ea seruat. nã (ut Vulpi. Iur. cõ. ingt) Monumẽtum est qd seruãdæ memoriæ grã existit. ℣ Nã nũc quoq; lex Carseolana uetat dicere certã uulpẽ: manet ingt memoria facti: nã cũ eodẽ mõ plectat uulpes: ex lege Carseolana cautũ ẽ: ne ad id certa uulpes cõstituat. Nã dicere cõstituere interdũ est. cõstitu-

Sol in Taurũ .xiii. cal. Maias

Taurus a dorso in ortuz fertur

Pales Dea Palilia celebrãtur. xi. seu. xii. cal. Ma. Palilia

Nomen uulpis ex lege Carseolaz dici non põt

Factum abiit: monumenta manẽt: nã dicere certã
Nunc quoq; lex uulpem Carseolana uetat.
Vtq; luat pœnas genus hoc, Cerealibus ardet:
Quoq; modo segetes perdidit, ipsa perit.
¶ Proxima cum ueniet terras uisura patentes
Memnonis in roseis lutea mater equis:
De duce lanigeri pecoris qui perdidit Hellem
Sol abit: egresso uictima maior adest.
Vacca sit, an taurus, non est cognoscere prõptũ:
Pars prior apparet: posteriora latent.
Seu tamen est taurus, siue est hoc fœmina signũ:
Iunone inuita munus amoris habet.
¶ Nox abiit: oriturq; Aurora: Palilia poscor:
Non poscor frustra: si fauet alma Pales.
Alma Pales faueas pastoria sacra canenti:
Prosequor officio si tua facta meo.

ta ad id certa uulpes esse nõ debet. Sed ut antiquũ factũ referat: quæ hoc tpe laqueis capit ea icẽdio plectat: nõ q̃ prius parata eẽt, legit ẽt sic: Nã uiuẽ captã. ℣ Et ut hoc genus: aialium s. ℣ Luat pœnas: supplicio afficiat. ℣ Ardet cer. stipulis & paleis frugũ. ℣ Ẽt perit: ipsa uulpes. ℣ Q uõ pdidit se, eo mõ quo adusit fruges: aduritur & ipsa. ℣ Proxima cũ ueniet. xiii. calẽ. Maias Sol Ariete relicto: Taurũ init: q Taurus inter astra cõstitutus dr: qꝑ Europã icolumẽ trãsuexit in Cretã: ut Eurypi. dicit. Nõnulli ãt cũ Io in bouẽ sit cõuersa: ut ei Iuppiter satisfacere uideret, constituisse ꝙ eius ꝓprior ps appeat: ut Tauri. Sed reliquũ corp⁹ ei⁹ obscurius uideat. Spectat ãt ad exortũ Solẽ: cui⁹ oris effigiẽ: q̃ cõtinẽt stellæ Hyades appellãt. de qb⁹ suo loco dicem⁹: Taurus ad exortũ signorũ dimidia pte collocat⁹: ut incipere genu: ac defigere ad terrã uideatur. Caput eodẽ hũs ac genua eius a reliquo corpore diuidit circulus æq noctialis. Cornu siniſtro cõ iungit cũ siniſtro pede eius: q auriga appellat. Inter hu-

Septem Hyades sunt in fronte Tauri: seu uacca sit

ius finitionẽ corpis: & Arietis caudã stellę sunt: q̃s Vergilias nostri: greci Pleiades appellarũt. Hic clusus occidit & exoritur: habet in cornib⁹ singulas stellas, sed siniſtro clariorẽ: in oculis singulas: in frõte mediã unã: ex qbus cornua locis nascũtur singulis: quæ septẽ stellæ Hyades nũcupantur. Et si nõnulli quas duas dixim⁹ nouissimas stellas negauerint esse: ut oio Hyades essent ꝙnq. Præterea i siniſtro genu prior habet stellã unã: & sop ungula unã. In dextro genu unã: & iter scapulos tres: nouiſſimã earũ cæteris clariorẽ in pectore unã: quæ sunt oio ꝓter Vergilias. xiiii. ℣ Cũ ma. Mẽ. Aurorę. ℣ Proxia: ipsis Equis: hoc est dies sequẽs. ℣ Luteꝰ: crocea. Nã luteus color proprie (ut Marcel. ingt) croceus ẽ. Vir. i Bu. Iã croceo mutauit uellera luto. & in Aen. Aurora in roseis fulgebat lutea bigis. ℣ Veniet in eqs ro. rubicũdis. ℣ Visura. t. p. hoc ẽ cũ sequẽs Aurora diẽ referet. ℣ Sol abit: discedit. ℣ De d. p. lanigeri: ab Ariete: qui dux est lanati gregis. ℣ Qui: Aries. ℣ Perdidit Hel. quæ ex eo in põtum decidit: ut superiore lrb. diximus. ℣ Egresso: Soli. s. ex Ariete. ℣ Inest ma. ui. iest Taurus: q longe maior Ariete. ℣ Nõ ẽ cõ. prõ. nõ habeẽ in prõptu: ut facile cognosci possit. ℣ Vacca sit an tau. siue mas, siue fœmia sit ℣ Pars. p. a. ãteriora uidẽtur ut cognosci possit bouis forma. ℣ Posteriora la. quoniam nõ appet ps posterior: ut discerni possint genitalia: quo Taurus eẽ cognoscaẽ. ℣ Seu tñ h. si. é tau. siue ẽ hęc fœia: siue sit imago tauri, siue sit uaccæ. ℣ Habet mu. am. in ui. iu. q̃si locata ẽ i cælo ea imago ab Ioue in ꝑmiſi amoris repugnante ẽt Iunone. Nã (ut dixim⁹) aut ẽ imago tauri quo trãsuecta ẽ Europa in Cretã: aut est imago uaccæ in quã Io cõuersa fuit. ℣ Nox abiit oriturq; xii. ca. Ma. hoc est. xx. die Aprilis erũt festa Palilia: q̃ (uti Var. inquit) a Pale dicta: ꝙ ei Deę ferię fierẽt. Pales. n. dicebatur Dea pastoz: cuius festa Palilia: ut alii Parilia: ꝙ ꝓte pecoris eidẽ sacra fiebant. Alii putauerũt Deã Palem Vestam: alii terrã fuisse. Est ẽt Romæ natalis: uñ & Põ. ingt: Paribus Romu. urbẽ cõdidit: quẽ diẽ festũ ꝑcipue habebant minores

Xv. die mensis Aprilis Augusti nomen accepit Octaui⁹

.xx. die Aprilis erũt Palilia festa

minores.Var.& Pli.hoc festũ cũ natali urbis Ro.xii.cal. Ma.ostẽdũt,sunt tñ q uolũt.xxii.die Apri.esse:qđ si recte poetã iterp̃tamur.xx.diẽ tenebim⁹.idẽ si Plu.si Pli.si Var. sequimur.Plut.inquit πρoσ εν δεκα των καλενδων μαιων: hoc ẽ ante undecimũ calẽdas Ma.& q dñt.xii.cal.ita accipias ut aliud sit dicere.xii.cal.aliud ante duodecimũ:nas primum numerabis ab ipso die calendas.Cũ uero dicet ante undecimũ:siue duodecimũ numerabis.xi.aut.xii. ab ipso die calen.& tenebis postea diẽ antecedẽtẽ.Nonne dña aliqua esse debet in sermõe:cũ ita loqmur ad.xi. cal.& ante.xi,sic cũ undecimo dicimus. Qua rõne ex his colligemus.xx.die Apri. esse Palilia:sed hæc nihil ualeant:afferant aliæ rõnes.In idicib⁹Fastos ueteres & codicibus uetustissimis.xx.die Aprilis festũ illud notatũ ẽ. Nec his credit. Credat tandẽ marmorib⁹:in qb⁹ eodẽ die idẽ inscriptũ est.Et hoc nõ satis sit:sed colligamus ex poetæ locis:& ne decipi possimus:incipiamus ab idibus.Certũ ẽ illã diẽ esse tertiãdecimã mẽsis Aprilis:Occupat Aprilis idus cognomine uictor Iuppiter.Quid postea luce sequutura: Tutos pete nauita port⁹:& significat.xiiii.diẽ mensis.Deinde Tertia post Veneris cum lux surrexerit Idus:Pontifices forda sacra litate boue. Significat tertio die ab idibus:hoc est.xv.die mẽsis:ne qs tergiuerset & rideat tanq̃uana loquamur:qa hac rõne deducam uos usq ad finem mẽsis.Cõstareq; faciã aliter esse non posse.Posthea iquit: Hãc quõdã Cytherea diẽ pperãtius ire Iussit: & ætherios ꝓcipitauit equos.& significat etiã de.xv.die mẽsis.& subdit:Vt titulũ iperii q̃primũ luce sequẽti Augusto iuueni,pspera signa darẽt.& designat sextamdecimã diẽ.Deinde:Sediã ꝓteritas ubi quartus Lucifer idus Respicit:hac Hyades Dorida nocte tenẽt.& ostẽdit eandem diẽ.xvi.nã a tertiodecimo die numerãdo.iiii.erunt. xv.postea psequit:Tertia post Hyadas cum lux erit orta remotas Carcere partitos Circus hẽbit equos.& significat.iii.die ab occasu Hyadũ.Sic erit decimaoctaua die mẽsis Aprilis.Deinde:Proxia cũ ueniet terras uisura patentes Mẽnonis in roseis lutea mater eqs. De duce lanigeri pecoris:qui ꝓdidit Hellẽ Sol abit:egresso uictima maior iest.Significat diẽ seq̃ntẽ:& erit decianona mẽsis. Postea: Nox abiit:oriturq; Aurora:Palilia poscor.& significat uicesimam diẽ. Est ne id satis:uultis ne me plura dicere:an non bene hæc computauerim:imo nisi quis ita cõputet: totũ ordinẽ puertet.Quod facile cognoscet cũ ad finẽ usq; psequuti erimus:nã post Palilia inqt:Dicta Pales nobis idẽ Vinalia dicã.Vna tñ media est inter utrũq; dies.& sic Idicat uicesimũ secundũ diẽ.Quid postea?ait:Sex ubi quæ restãt luces Aprilis habebit.Hic locus forte aliquos decepit cũ putarent de fine mẽsis poetã dicere:cum dicat quæ restãt:sed nõdũ est finis:qa adhuc supsunt festa.Tu uero ita interpretaris:Vbi Aprilis habebit sex luces: sex dies.Quæ restant:hoc est ex his q̃ adhuc supsunt: quasi nõ numerãdo diẽ Vinalioꝝ:sed sex alios dies:ex his quę restant.In medio cursu tẽpora ueris erũt:& demõstrat uigesimũoctauum diẽ mẽsis.Vltimo loco inqt:Cum Phrygis Assaraci Titonia fratre relicto.Aut ut emendati codices habent:Cum Priami cõiux Titonia fratre relicto Sustulit immensũ ter iubar orbe suum:& significat tertio die a medio uere:& ab ipso.xxix.die.Sic erit trigesimus, & ultimus Aprilis dies. Quod si hanc nostram computationem non probabis:uide ne totum ordinem peruertas.Nam nisi hanc serues recto ordine ad finem usq; nõ procedes. At ego recto ordine ad finem usq; processi. Recte igitur computaui. Quandoquidem aliter computare nõ potes:quin ordinẽ puertas.Cõstet ergo omnibus & nostræ in primis academiæ.xx.die Aprilis cẽ Palilia:& natalẽ urbis. Quem diẽ sodalitas nr̃a lr̃aria religiosissime colat:pp festũ sanctissimoꝝ martyꝝ:Victoris Fortunati,& Genesii:eiusdẽ sodalitatis ꝓtectoꝝ.Qđ eodẽ die a fideli⁹ cũctis celebrat. Sed hæc hactenus. ☞ Nox abiit & orit Aurora: quasi subsequtur dies.☞ Poscor Pali.ut de Palilib⁹agã. ☞ Non poscor frustra:nam mox ea sacra canemus.☞ Si fauet alma Pales:cui nũc sacra fiunt: si ipsa faueat ego oia aperiam.☞ Alma Pales: inuocat nunc eam Deam:ut faueat p̃sertim cum religiõe eius numẽ prosequatur.Propterea qđ sępe eo die le expurgarit.De quo genere expurgationis paulopost.☞ Faueas alma Pales canenti sacra pastoria:faueas mihi q cano pastoralia sacra:cum tu pastoribus præsis.☞ Si prosequor tua facta:merita,& laudes tuas.☞ Pio officio:pietate officiosa,& religiose.

Certe ego de uitulo cineré,stipulamq; fabalem,
Sæpe tuli plena februa tosta manu.
Certe ego transilii positas ter in ordine flammas:
Virgaq; rorales laurea misit aquas.
Mota Dea est:operiq; fauet:naualibus exit
Puppis:habent uentos iam mea uela suos.
I pete uirginea populus suffimen ab ara:
Vesta dabit:Vestæ munere purus eris.
Sanguis equi suffimen erit,uituliq; fauilla:
Tertia res duræ culmen inane fabæ.

¶De uitulo cinerẽ,stipulãq; fabalem:captat beneuolentiã a sua ꝓfona ostẽdẽs sine arrogãtia:qualis i Deã fuerit. Erat aũt suffimẽti genus quo populus Februari:hoc est purgari Palilibus cõsueuit ex equi sanguie,stipulis fabarũ,& cineribꝰ uitulorũ ustorũ i fordicidiis a Vestali uirgine:ut diximus supra.Decebat.n.populũ Ro.maxie purũ esse die quẽ urbis natalẽ maiores(ut dictũ est)purũ a sanguie uoluerũt.Solebãt aũt & ex aliis rebus fieri suffimẽta:ut Ara dabat fumos herbis cõtẽta Sabinis:Et non exiguo laurus adusta sono. Itaq; Festus scribit laurũ oibus suffitionibus adhiberi:q etiã tradit quo tpe uuæ calcatæ pilo ꝑmebant:suffimenta fieri cõsueuisse ex faba:milioq; mulso sparso. & Plinius in arbore myrto docet haberi suffimẽti genus.Est aũt suffimẽtũ fumigatio.suffire enim est fumigare:auctore Seruio:unde deducunt suffimentũ suffitus,suffitio,& suffimen ꝓducta penultima:& est uerbũ suffio actiuæ significatõis:q̃is a fio cõponat:quod ẽ passiuæ:a quo in infinitiuo modo fire magis analogũ est q̃ fieri.Vnde est in.iiii.Geor.At suffire thymo.☞ Februa tosta:purgamẽta e rebus tostis.☞ Certe ego transilui positas ter in ordine flãmas: accendebantur Palilibus aceruui fœni uel stipularum:quorum flãmas moris fuit pastoribus transilire.Tibullus:At madidus Baccho sua festa Palilia pastor Concinet a stabulis tunc procul esse lupi. Il le leuis stipulæ solẽnes potus aceruos Accendet flãmas: transilietq; sacras.Persius:Fumosa Palilia fœno.Propertius:Cumq; super raros fœni flãmantis aceruos Traiicit immundas ebria turba dapes.Id cur fieret infra explicabitur.☞ Virga laurea : qua aquam spargentes se expiabant:unde is ramus februa dicebatur.☞ Suffimen:sacerdotes Vestæ seruabant:ut dictum est:hoc suffiminis genus.☞ Culmen inane:fructu inde sublato.

¶Certe ego sæpe tuli cinerem de uitulo:nempe fauere debes:qui tibi sæpe sacrificaui,& tuli expurgationẽ.Lustraui enim me suffitione cineris uitulini : & equini sanguinis:& faba,quod piaminis genus paulo superius atti

ANT. FAN. Suffimẽti genus quo popul⁹ purgabatur Palilib⁹

Suffimẽta alia

Suffimẽtum Suffire

Aceruos fœni accensos trãsiliebant pastores

PAV. MAR.

Xv. die mensis Aprilis Augusti nomen accepit Octaui⁹

Die .xx. Aprilis Sol igreditur taur⁹ signum

Cũ Priami coniux non Phrygis Assaraci

gimus. ¶ Et stipulã fabalẽ: aridos fabarũ culmos. ¶ Februa tosta: purgamia tostaq; regũ: nã ut in principio secũdi diximꝰ: oia purgamia februa dicebãt. ¶ Plena manu: nã ea qbus expiaremur plenis manibꝰ tuli. ¶ Certe ego ter trãsiliui: trãsaltaui. ¶ Flãmas i ordie positas: dispositos ad trãsilitionẽ pastoꝝ & populi ignes. Ter. n. ignes trãsiliebãt: nã ab initio cũ eẽt urbẽ Romulus cõditurꝰ trãsilire fecit multitudinẽ p ignes: expiatõis pollutionũ cã. Q d Diony. ipse testat. Plures tñ huiusce rei rõnes afferunt a poeta: de qbus paulopost. ¶ Et uirga laurea: lauri ramus: q̃ & februa quoq; dcã. ¶ Misit aq̃s rorales: aspgentes: q̃si aspgi me aqua purgatoria: cum ipso laureo ramo. ¶ Mota Dea ẽ: ad pces meas. ¶ Et fauet opiniõ. l. ¶ Puppis exit nauali bꝰ: exit e nauali ratis: ut i altũ têdat. ¶ Iã mea uela hñt suos uentos: ut secũdo cursu ferãt: & hac trãslatiõe aspere nauigãtibꝰ illud ostẽdit: fauet numina: & se iã oblatũ argumẽtũ felici igenio pcurrere posse: & Palis sacra oñdere. ¶ I pete uirgini: a: his i sacris prio loco expurgatio ex suffitõe fieri dbet. Purgari quoq; pecora debẽt. Deide libãdę epulæ, qbꝰ Dea ipsa placet. Tertio loco piæ erũt pces. Hæc oia pluribꝰ uersibus a poeta traduntur. ¶ O populus I pete suffimẽ: suffitionẽ ad te expurgãdũ: hoc ẽ ipsas res: quibꝰ te suffias, seu suffumiges. ¶ Ab ara uirgia: ab ara Vestali: nã Vestales uirgines tibi dabũt. ¶ Vesta dabit: suffimẽ ipsuꝫ. ¶ Eris purus mu. Vestæ: quo te ab oi pollutiõuꝫ scelere expiabis: & putꝰ reddideris. ¶ Suffimẽ: ipsa suffitio erit. ¶ Sanguis equi: ad lustrationẽ i Palilibꝰ: miscebat sanguis equus: cũ adusti nõdũ nati uitulꝰ: sed e mactatæ mris utero exerti cineres: & fabaq; culmis. & ex his sup prunas impositis fiebat suffitio. ¶ Et fauilla uituli: cinis uitulinꝰ. ¶ Tertia res erit cul mẽ inane duræ fabæ: erũt culmi uacui fabaq;: nã dixerat Stipulãq; fabalẽ: nõ ipsa faba: aut fabaq; cortices: sed stipulæ sine suo fructu. ¶ Pastor lustrat: lustrare: hoc est ex purgare debet. ¶ Oues saturas: ubi depastæ fuerint.

ANT. FAN. ℂ Ad pria crepuscula: summo mane: tunc pastores suffitu pecora lustrare cõsueuerũt. ¶ Virgaq; uerrat humũ: ut oia sint mũda & pura Palilibꝰ. ¶ Cærulei fiãt puro de sulfure fumi: genera sulfuris q̃tuor sunt: e qbꝰ qd uiuũ dicimꝰ habet (teste Pli. in religiõibus locũ ad expiandas suffitu domos. Est & aliud genꝰ: ut reliq omittãt: cui unꝰ tantũ usus ẽ ad sufficiẽdas lanas: qbus cãdorẽ ac mollitiẽ confert. Purgabant etiã (ut quidã dicunt) qui aliquo piaculo polluti fuissent: sulfure, aqua, & igni. Iuuenalis: Cuperẽt lustrari si qua darẽtur Sulfura cum tædis: & si foret humida laurus. Ouidius alibi: Terq; senem flãma: ter aquater sulfure lustrat. ¶ Vre maris rores: rosmarinꝰ qd sit nemo ẽ q neciat: alii legũt: Vre mares oleas. ¶ Tedã q: in Europa sex gña sunt cognataq; arboꝝ: quæ rasinã ferũt: auctore Plinio: Pinus, Pinaster, Picea, Abies, Larix & Tæda: e qbus (ut idẽ scribit) Tæda grata est flãmis & sacroꝝ lumini. ¶ Libaq; de milio: docuit qũo lustraretur pecus: nũc quę sacra Pali exhibẽda sint docet. Ea sunt Libum e milio: item mulctra lacte: fiscella milio plena: & alię dapes Deæ cõgruæ ac pastorales. ¶ Dapibusq; refectis: ubi gustaueris dapes ac libaueris. ¶ Consule dic pariter pecori: pecorisq; magistris: tradito lustrationis ritu & sacri: admonet pastorẽ qbus pcibus colenda sit Pales.

ℂ Ad pria crepuscula: uel pertino tpe post occasuꝫ Solis: quod tps dubiũ est an dies: an noctis sit: nam crepusculũ: ut inqt Var. significat dubiũ: ab eo res dubię dictę crepę. Quod crepusculũ dies ẽt nunc sit: an iam nox multis dubiũ. ¶ Vnda prius spargat: spargendæ sunt oues aqua. ¶ Et uirga: pastoralis. ¶ Verrat humũ: nam debet pastor tellurẽ uirga uerrẽ. ¶ Ouilia: ubi oues tenẽtur. ¶ Decorẽtur frõdibus & fixis ramis: ornari debẽt ouilia frõdosis & uirẽtibus circunfixis ramis. ¶ Et multa corona: multa serta seu florũ seu uirẽtiũ ramoꝝ. ¶ Tegat ornatas fores: q̃ frõdibꝰ & coronis ornãt: fores ipsorũ ouilium. ¶ Fumi cęrulei: nigricãtis. ¶ Fiãt: ad lustrationẽ ouiũ. ¶ De puro sulfure: sed non mõ oues: uerũ ipsi hoies purgabant si aliquo piaculo essent polluti sulfure, aqua, igne, lauro. Inde Iuue. inqt: Cuperẽt lustrari si qua darent sulfura cũ tædis, & si foret humida laurus. & Oui. ipse alio loco: Terq; senẽ flãma: ter aq̃ter sulfure lustrat: Et lauro. Massurius: aucto. Plin. triũphantes coronari putauit: qm̃ ex arbore purgarẽtur cæde in bello cõmissæ. Et de lauro humida: Ouid. etiã cũ paulo ante dixerit: Virgaq; rorales laurea misit aq̃s: alio quoq; loco: Vda sit hic laurus: lauro purgantur ab uda. Oia quæ dños sunt habitura nouos. Sed plura de hmõi purgationibus ab Honorato referũtur. ¶ Ouis balet: balatũ edat. nã balare ẽ ouiũ. ¶ Tacta: lustrata, seu suffita. ¶ Sulfure fumãti: fumo sulfuris. ¶ Vre oleas mares, steriles: & quæ nõ sunt ex tribꝰ illis generibꝰ: quæ a Marone, & Pli. referũtur, arcadibus: radiis: & pausia. ¶ Et tædã: de ea læpe dictũ est. ¶ Et herbas Sabinas: de qbus in prio diximus: Sabinæ herbæ usus erat ad suffitionẽ. meminit Pli. & in pri. lib. Ara dabat fumos herbis contẽta Sabinis. Adhibebatur in cõsecratiõe temploꝝ. Qui mos ad nros quoq; trãsiit. ¶ Et laurus adusta crepet: strideat: aut crepitũ faciat. ¶ In mediis focis: ubi aduret, & i prio: Et nõ exiguo laurus adusta sono. ¶ Libaq; de milio: hæc Deæ Pali offerẽda & libãda. de libo in prio, &. iii. diximus. ¶ Fiscella milii sequat: nã modo libũ ex milio offerẽdum: sed etiam fiscella cum milio. Est enim fiscella uas iunceũ: quo caseꝰ format. ¶ Dea rustica: Pales. ¶ Est læta: cõtẽta. ¶ Hoc pcipue cibo: q̃si gaudet in primis sibi miliũ libari. ¶ Adde dapes, mulctramq; suas: addas huic libationi uas ipm in quo lac mulgetur. unde Virgi. Bis uenit ad mulctrã: binos alit ubere fœtus. Quidã legũt: Adde dapes in utrãq; suas &c. ¶ Et dapes suas: hoc ẽ lac & caseum. ¶ Et dapibus refectis: ubi has dapes libaueris. ¶ Precare Deam siluicolã: Palem pastorũ Deam siluas incolẽtem. ¶ Lacte tepido: oblatione, & libatione lactis. ¶ Consule dic pariter: his precibus Palis numen adorandum: quæ ad purgationem quoque pertinent: nam poscitur uenia: si quid amissum esset, si quid sacri pollutũ: aut si fugata numina siluestria pecorũ aut hominũ facie profana. Deinde ut salubria & utilia prẽstet: & noxia cuncta a pecore & pastoribus auertantur. ¶ Dic consule: o Dea. ¶ Pariter pe. & ma. pe. prouideas simul pecudum: pastorumq; saluti.

ℂ Stabulis

PAV. MAR.

Virga laurea q̃ februa dicitur

Suffire est suffumigare

Solfur uiuum

Purgatio cum sulphur aqua & igni

Libum de milio

Sacra Pali qũo exhibenda

Quare lauro purgabantur

Oliua masculꝰ dicit sterilis

Herba sabina

Pales Dea pastorum

Labrũ Fiscella

Noxæ noie oẽ delictũ cõtineri ait Vlpianus

Sacrariũ hoc ẽ la sacrestia

ANT. FAN. Noxa

¶Stabulis noxa repulsa meis: Ser. uult noxã pœnã esse: noxiã uero culpã. Cæterũ & dãnũ culpã & pœnã ac peccatũ noxæ noie appellari dubiũ nõ ẽ. Lege Festũ, Noniũ. Donatũ, Macr. & Vlp. ne si qcqd de hoc tradũt recitauero: dicas in me illud Hor. Nõ missura cutẽ nisi plena cruoris hirudo. ℣ In bustis: bustũ quasi bñ ustũ dr: auctore Festo: & est ꝓprie locus i quo mortuus est, cõbustus, & sepultus: nã ubi tm cõbustus ẽ ustrina uocat. Cæteꝝ sepulchra nũc (ut idẽ docet) busta appellant. ℣ Nemus uetitũ: ut sacrũ ac dicatum numini. ℣ Semicaperq; Deus: Pan quẽ diximus cẽ caprinis pedibus, & hẽre cornua. Rõ apta est. ℣ Vnde: ex quo ramo ipleui fiscinã frondibus ægrç oui apponẽdã. ℣ Agresti Fauno: luco uel antro Fauni. ℣ Nec nos uideamus labra Dianæ: ꝓp Actæonẽ dictũ est: ut inscius Actæon uidit sine ueste Dianã. Est aũt labrũ iterdũ uasis genus: ut hoc loco. Virg. in. xii. Aenei. Hoc fusum labris splẽdentibus amnẽ Inficit. Eo lauãdi gratia: quemadmodum & solio utebantur. ℣ Vellera: pelles ouium, aliorũ ue animalium a lupo raptorum.

Bustuꝫ Vstrina

Labrũ Fiscella

PAV. MAR.

¶Effugiat a stabulis meis: ab ouilibus & septis. ℣ Noxa re, quasi reppellat oẽ delictũ: & oẽ dãnum. Nã noxa delictũ est: ut ostẽdit Vlpianus titulo: Si quadrupes pauperiẽ fecisse dicatur. Et eius dẽ appellatione oẽ delictũ cõtineri. Caius de uerbo. sig. affirmat. Et noxa solutũ uerbũ erat i edictis ædificiis, de quo idẽ Vlp. de ædil. edic. Noxa solutus nõ sit qd aiũt ẽdiles: sic itelligẽdũ est: ut nõ hoc debeat pronũciari: Nullam eã noxã cõmisisse: sed illud. Noxa solutũ eẽ: hoc est noxali iudicio subiectũ eẽ. Ergo si noxã cõmisit: nec permãet: noxa solutus uĩ. Noxas accipere debemus priuatas: hoc est eas quæcũq; cõmittuntur ex delictis: nõ publicis crimi nibus: ex qbus agit iudiciis noxalibus, & reliqua. ℣ Siue sacro paui: siue deliq ꝓ paueriꝫ pecudes in loco sacro. Sacra loca ea sunt (ut Vl. de regꝫ diuisiõe inqt) q̃ publice sunt dedicata: siue in ciuitate sint: siue in agro. Sciẽdũ est locũ publicũ tũ sacrũ fieri posse: cũ princeps eũ dedicauerit: uĩ dedicãdi dederit ptãtẽ. Illud notãdũ ẽ: aliud eẽ sacrũ locũ: aliud sacrariũ. Sacer locus ꝙ consecratus. Sacrariũ: ẽ locꝰ i quo sacra reponunt: qd ẽt in ædificio priuato eẽ põt. & solẽt: qui liberare eũ locũ religiosum uolũt: sacra inde euocare &c. ℣ Sediue sub arbore sacra: si pascẽs oues sedisseꝫ sub arboribus sacris: q̃ eẽnt in locis sacris: aut aliqua religiõe alicui numini dicatæ: ut de ramo aureo dixit Maro: Iuno ni infernæ dictus sacer. ℣ Vel ouis inscia: iprudẽs. ℣ Pauit pabula: q̃si carpsit gramina. ℣ In bustis: in sepulchris: nã & id noxæ quoq; dabat. Busti (ut Põp. inqt) ꝓprie dr locus in quo mortuus est, cõbustus, & sepultus. Dicit busti quasi bñ ustum: ubi uero cõbustus qs tantũmodõ: alibi uero ẽ sepultus. Is locus ab urẽdo ustria uocat. Sed tantũ mõ busta sepulchra uocamus. hæc ille. Inde poeta in secũdo libro: Bustis exisse ferunt: Et tacitæ q̃sti tpe noctis aui.

Sacrariũ hoc ẽ lasacrestia

Noxæ noie oẽ delictũ cõtineri ait Vlpianus

Effugiat stabulis noxa repulsa meis.
Siue sacro paui: sedi ue sub arbore sacra:
Pabulaq; in bustis inscia carpsit ouis:
Seu nemus intrauit uetitum: nostrisq; fugatæ
Sunt oculis nymphæ, semicaperue Deus.
Si mea falx ramo lucum spoliauit opaco:
Vnde data est ægræ fiscina frondis oui:
Da ueniam culpæ: nec, dum degrandinat, obsit
Agresti Fauno supposuisse pecus.
Nec noceat turbasse lacus: ignoscite nymphæ:
Mota ꝙ obscuras ungula fecit aquas.
Tu Dea pro nobis fontes, fontanaq; placa
Numina: tu sparsos per nemus omne Deos.
Nec Dryades, nec nos uideamus labra Dianæ:
Nec Faunum, medio cum premit arua die.
Pelle procul morbos: ualeãt homineſq;, gregesq;:
Et ualeant uigiles, prouida turba, canes.
Neue minus multo redigam, q̃ mane fuerunt:
Neue gemam referens uellera rapta lupo.
Absit iniqua fames, herbæ, frondesq; supersint:
Quæq; lauent arctus, quæq; bibantur aquæ.

& Lucanus: Pẽdit in expleto nefanda piacula busto. ℣ Si itrauit uetitũ: si ouis inierit nemora: q̃ eẽnt sub tutela numinũ: & aditus pecori eẽt inhibitus: ut i silua Aricina: uũ quadrupedes arcent equi. Nemora amœniores eẽ siluas oñdit Põp. ℣ Ve: pro uel. ℣ Si nymphæ sunt fugatæ oculis nr̃is: si nr̃o aspectu ad sugã ipulerimus fontiũ, collis, siluaꝫ, & arborũ Deas: ut Naiadas, Napeas, Drydas, & Hamadryadas. ℣ Et Deꝰ semicap: uĩ si Faunũ fugauerimꝰ: cornua & caprinos habẽrem pedes. ℣ Si mea falx spoliauit lucum ramo opaco: et repellat oẽ delictum si falce inciderim frõdosos ramos ex sacro luco. ℣ Vnde: exqbus ramis. ℣ Esi data fiscina frõdis: cista frondium. ℣ Oui ægræ: infirmæ. Fiscina ex uiminibus qua ferunt palcæ, fœnũ, frõdes, & similia: inde fiscella ex iuncis: aut ex tenui uimine ad formandũ caseum. ℣ Da ueniã culpæ: ignosce delicto. ℣ Nec obsit: noceat. ℣ Dũ degrãdinat: usqquo desæuiat grando. ℣ Supposuisse pecꝰ Fauno agresti: dũ instant imbres & grãdines: nõ sit delictum ducere pecus sub frõdosas arbores: aut in antra. q̃ loca forte a Fauno colerent: manereq; ibi usquequo desinat pluere, aut grandinare. Alii legunt Fano. ℣ Agresti: agroꝫ & siluarum præsidi. ℣ Nec noceat: quasi nõ hẽtur illud delictũ: aut nõ exigat pro eo delicto pœna. ℣ Turbasse la. turbidas reddidisse aquas: siue cũ potãt pecora: siue cũ abluunt. ℣ Ignoscite nym. date uos ueniã. ℣ Q d ungula meta: ungulæ ouiũ aut aliaꝫ pecoꝫ cũ trãsiliunt amnes. ℣ Fecit aquas obscuras: turbidas. ℣ Tu Dea: Pales. ℣ Placa ꝓ nobis fontes & fontana numia: placato nobis & aquas & aquaꝫ Deas. ℣ Tu placa nobis Deos sparsos p oẽ nemus: Deos oẽs qui nemoribus aut singulis arboribus p̃sunt. ℣ Nec uideamus nos Dryadas: nemoꝫ nymphas. ℣ Nec labra Dianæ: non uideamus peluim: in qua se Diana abluet. Labrum pro pelui ponitur: unde Virgi. Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ahenis Omnia peruolitat. Non uideamus igitur Dianã se abluentem: quemadmodum Actæon: ne in ceruos quoque mutemur. ℣ Nec uideamus Faunum cum premit arua medio die: cum in meridie graditur: aut requiescit in aruis. ℣ Pelle ꝓcul morbos: & a nobis, & a pecoribus pellas ægritudines: sed superius de morbo diximus. ℣ Valeant & homines, & greges: sint incolumes pastores, & oues. ℣ Et ualeant canes uigiles: qui uigilant ad ouium custodiam. ℣ Turba prouida: quæ cauet ne quid ouium furto subtrahatur. ℣ Neue redigam multo minus q̃ fuerunt mane: non reducam uesperi minorem ouium numerum: q̃ mane in pascua eduxerim: sed totidem aut plures. ℣ Neue gemam: ne doleam: & ob id gemam. ℣ Referens uellera rapta Lupo: quasi ne interimat Oues Lupus: ut cogar referre pellem sine Oue: sed sint tuta pecora ab insidiis Luporum. Et compertum est pannum e lana

Nemora siluas Amœnio res esse

Naiades Napeæ Dryades Hamadryades

Labruꝫ ꝓ pelui

gimus. ☞ Et stipulã fabalẽ: aridos fabarũ culmos. ☞ Februa tosta: purgamia tostaq; regũt: nã ut in principio secũdi diximꝰ: oia purgamia februa dicebãt. ☞ Plena manu: nã ea qbus expiaremur plenis manibꝰ tuli. ☞ Certe ego ter trãsilui: trãsaltaui. ☞ Flãmas i ordie positas: dispositos ad trãsilitionẽ pastoꝝ & populi ignes. Ter. n. ignes trãsiliebãt: nã ab initio cũ eẽt urbẽ Romulus cõditurꝰ trãsilire fecit multitudinẽ pignes: expiatõis pollutionũ cã. Qd Diony. ipse testat. Plures tñ huiusce rei rões afferunt a poeta: de qbus paulopost. ☞ Et uirga laurea: lauri ramus: q̃ & februa quoq; dcã. ☞ Misit aq̃s rorales: aspgentes: q̃si aspgi me aqua purgatoria: cum ipso laureo ramo. ☞ Mota Dea ẽ ad pces meas. ☞ Et fauet opiniõ. I. ☞ Puppis exit nauali bꝰ: exit e nauali ratis: ut i altũ tẽdat. ☞ Iã mea uela hñt suos uentos: ut secũdo cursu ferãt: & hac trãslatiõe aspere nauigãtibꝰ illud ostẽdit: fauet numina: & se iã oblatũ argumẽtũ felici igenio pcurrere posse: & Palis sacra oñdere. ☞ I pete uirginta: his i sacris prio loco expurgatio ex suffitõe fieri dbet. Purgari quoq; pecora debẽt. Deide libãdę epulæ, qbꝰ Dea ipsa placet. Tertio loco piæ erũt pces. Hæc oia pluribꝰ uersibus a poeta traduñt. ☞ O populus I pete suffimẽ: suffitionẽ ad te expurgãdũ: hoc ẽ ipsas res: quibꝰ te suffias, seu suffumiges. ☞ Ab ara uirgea: ab ara Vestali: nã Vestales uirgines tibi dabũt. ☞ Vesta dabit: suffimẽ ipsuꝫ. ☞ Eris purus mu. Vestæ: quo te ab oĩ pollutiõuꝫ scelere expiabis: & purꝰ reddideris. ☞ Suffimẽ: ipsa suffitio erit. ☞ Sanguis equi: ad lustrationẽ i Palilibꝰ miscebat sanguis equus: cũ adusti nõdũ nati uituli: sed e mactatæ mris utero exerti cineres: & fabaq; culmis. & ex his sup prunas impositis fiebat suffitio. ☞ Et fauilla uituli: cinis uitulinꝰ. ☞ Tertia res erit culmẽ inane duræ fabæ: erũt culmi uacui fabaq;: nã dixerat Stipulãq; fabalẽ: nõ ipsa faba: aut fabaq; cortices: sed stipulæ sine suo fructu. ☞ Pastor lustrat: lustrare: hoc est expurgare debet. ☞ Oues laturas: ubi depastæ fuerint.

ANT. FAN. ℂ Ad pria crepuscula: summo mane: tunc pastores suffitu pecora lustrare cõsueuerũt. ☞ Virgaq; uerrat humũ: ut oia sint mũda & pura Palilibꝰ. ☞ Cærulei fiãt puro de sulfure fumi: genera sulfuris q̃tuor sunt: e qbꝰ q̃d uiuũ dicimꝰ habet (teste Pli.) in religiõibus locũ ad expiandas suffitu domos. Est & aliud genꝰ: ut reliq omittãt: cui unꝰ tantũ usus ẽ ad sufficiẽdas lanas: qbus cãdorẽ ac mollitiẽ confert. Purgabañ etiã (ut quidã dicunt) qui aliquo piaculo polluti fuissent: sulfure, aqua, & igni. Iuuenalis: Cuperẽt lustrari si qua darẽtur Sulfura cum tædis: & si foret humida laurus. Ouidius alibi: Terq; senem flãma: ter aqua: ter sulfure lustrat. ☞ Vre maris rores: rosmarinꝰ qd sit nemo ẽ q nesciat: alii legũt: Vre mares oleas. ☞ Tedãq; in Europa sex gña sunt cognataq; arboꝝ: quæ rasinã ferũt: auctore Plinio: Pinus, Pinaster, Picea, Abies, Larix & Tæda: e qbus (ut idẽ scribit) Tæda grata est flãmis & sacroꝝ lumini. ☞ Libaq; de milio: docuit qũo lustraretur pecus: nũc quę sacra Pali exhibẽda sint docet. Ea sunt Libum e milio: item mulctra lacte: fisella milio plena: & aliq; dapes Deæ cõgruæ ac pastorales. ☞ Dapibusq; refectis: ubi gustaueris dapes ac libaueris. ☞ Consule dic pariter pecori pecorisq; magistris: tradito lustrationis ritu & sacri: admonet pastorẽ qbus pcibus colenda sit Pales.

ℂ Ad pria crepuscula: uel pertino tpe post occasuꝫ Solis: quod tps dubiũ est an dieiꝫ an noctis sit: nam crepusculũ: ut inqt Var. significat dubiũ: ab eo res dubię dictę crepę. Quod crepusculũ dies ẽt nunc sit: an iam nox multis dubiũ. ☞ Vnda prius spargat: spargendæ sunt oues aqua. ☞ Et uirga: pastoralis. ☞ Verrat humũ: nam debet pastor tellurẽ uirga uerrẽ. ☞ Ouilia: ubi oues tenẽtur. ☞ Decorẽtur frõdibus & fixis ramis: ornari debẽt ouilia frõdosis & uirẽtibus circunfixis ramis. ☞ Et multa corona: multa serta leu florũ seu uirẽtiũ ramoꝝ. ☞ Tegat ornatas fores: q̃ frõdibꝰ & coronis ornañ: fores ipsorũ ouilium. ☞ Fumi cærulei: nigricãtis. ☞ Fiãt: ad lustrationẽ ouiũ. ☞ De puro sulfure: sed non mõ oues: uerũ ipsi hoies purgabañ si aliquo piaculo essent polluti sulfure, aqua, igne, lauro. Inde Iuue. inqt: Cuperẽt lustrari si qua darent sulfura cũ tædis, & si foret humida laurus. & Ouid. ipse alio loco: Terq; senẽ flãma: ter aq̃ter sulfure lustrat: Et lauro. Masurius: aucto. Plin. triũphantes coronari putauit: qm̃ ex arbore purgarẽtur cæde in bello cõmissæ. Et de lauro humida: Ouid. etiã cũ paulo ante dixerit: Virgaq; rorales laurea misit aq̃s: alio quoq; loco: Vda sit hic laurus: lauro purgantur ab uda. Oia quæ dños sunt habitura nouos. Sed plura de hmõi purgationibus ab Honorato referẽtur. ☞ Ouis balet: balatũ edat. nã balare ẽ ouiũ. ☞ Tacta: lustrata, seu suffita. ☞ Sulfure sumãti: sumo sulfuris. ☞ Vre oleas mares, steriles: & quæ nõ sunt ex tribꝰ illis generibꝰ: quæ a Marone, & Pli. referũtur. arcadibus: radiis: & paustia. ☞ Et tædã: de ea læpe dictũ est. ☞ Et herbas Sabinas: de qbus in prio diximus: Sabinæ herbæ usus erat ad suffitionẽ meminit Pli. & in pri. lib. Ara dabat sumos herbis contẽta Sabinis. Adhibebatur in cõsecratiõe temploꝝ. Qui mos ad nr̃os quoq; trãsiit. ☞ Et laurus adusta crepet: strideat: aut crepitũ faciat. ☞ In mediis focis: ubi aduret. & i prio: Et nõ exiguo laurus adusta sono. ☞ Libaq; de milio: hæc Deæ Pali offerẽda & libãda. de libo in prio, &. iii. diximus. ☞ Fisella milii sequañ: nã modo libũ ex milio offerẽdum: sed etiam fisella cum milio. Est enim fisella uas iunceũ: quo caseꝰ formañ. ☞ Dea rustica: Pales. ☞ Est læta: cõtẽta. ☞ Hoc pcipue cibo: q̃si gaudet in primis sibi miliũ libari. ☞ Adde dapes, mulctramq; suas: addas huic libationi uas iꝑm in quo lac mulgetur. unde Virgi. Bis uenit ad mulctrã: binos alit ubere fœtus. Quidã legũt: Adde dapes in utrãq; suas &c. ☞ Et dapes suas: hoc ẽ lac & caseum. ☞ Et dapibus refectis: ubi has dapes libaueris. ☞ Precare Deam siluicolã: Palem pastorũ Deam siluas incolẽtem. ☞ Lacte tepido: oblatione, & libatione lactis. ☞ Consule dic pariter: his precibus Palis numen adorandum: quæ ad purgationem quoque pertinent: nam poscitur uenia: siquid amissum esset, siquid sacri pollutũ: aut si fugata numina siluestria pecorũ aut hominũ acie profana. Deinde ut salubria & utilia prẽstet: & noxia cuncta a pecore & pastoribus auertantur. ☞ Dic consule: o Dea. ☞ Pariter pe. & ma. pe. prouideas simul pecudum: pastorumq; saluti.

ℂ Stabulis

Pastor oues saturas ad prima crepuscula lustret:
Vnde prius spargat, uirgaq; uerrat humum.
Frondibus & fixis decorentur ouilia ramis:
Et tegat ornatas longa corona fores.
Cærulei fiant puro de sulfure fumi:
Tactaq; fumanti sulfure balet ouis.
Vre mares oleas, tædamq;, herbasq; Sabinas:
Et crepet in mediis laurus adusta focis.
Libaq; de milio milii fiscella sequatur:
Rustica præcipue est hoc Dæa læta cibo.
Adde dapes mulctramq; suas: dapibusq; refectis
Siluicolam tepido lacte precare Palem.
Consule dic pariter pecori, pecorisq; magistris:

Virga laurea q̃ februa dicitur

Suffire est suffumigare

Purgatio cum sulphur aqua & igni

Libum de milio

Sacra Pali qũo exhibenda

PAV. MAR.

Quare lauro purgabantur

Oliua masculi dicit sterilis

Herba sabina

Pales Dea pastorum

Effugiat ſtabulis noxa repulſa meis.
Siue ſacro paui:ſedi ue ſub arbore ſacra:
Pabulaq; in buſtis inſcia carpſit ouis:
Seu nemus intrauit uetitum:noſtriſq; fugatæ
Sunt oculis nymphæ,ſemicaperue Deus.
Si mea falx ramo lucum ſpoliauit opaco:
Vnde data eſt ægræ piſcina frondis oui:
Da ueniam culpæ:nec,dum degrandinat,obſit
Agreſti Fauno ſuppoſuiſſe pecus.
Nec noceat turbaſſe lacus:ignoſcite nymphæ:
Mota q̄ obſcuras ungula fecit aquas.
Tu Dea pro nobis fontes,fontanaq; placa
Numina:tu ſparſos per nemus omne Deos.
Nec Dryades,nec nos uideamus labra Dianæ:
Nec Faunum,medio cum premit arua die.
Pelle procul morbos:ualeāt homineſq; gregeſq;:
Et ualeant uigiles,prouida turba,canes.
Neue minus multo redigam,q̄ mane fuerunt:
Neue gemam referens uellera rapta lupo.
Abſit iniqua fames,herbæ,frondeſq; ſuperſint:
Quæq; lauent arctus,quæq; bibantur aquæ.

ANT. FAN. Noxa

¶Stabulis noxa repulſa meis:Ser.uult noxā pœnā eſſe: noxiā uero culpā.Cæterū & dānū culpā & pœnā ac peccatū noxæ noie appellari dubiū nō ē.Lege Feſtū, Noniū, Donatū,Macr.& Vlp.ne ſi qcqd de hoc tradūt recitauero:dicas in me illud Hor.Nō miſſura cutē niſi plena cruoris hirudo.¶ In buſtis:buſtū quaſi bñ uſtū dī:auctore Feſto:& eſt ꝓprie locus i quo mortuus eſt,cōbuſtus, & ſepultus:nā ubi tm̄ cōbuſtus ē uſtrina uocat.Cæteꝝ ſepulchra nūc(ut idē docet)buſta appellant.¶ Nemus uetitū: ut ſacrū ac dicatum numini.¶ Semicaperq; Deus: Pan quē diximus eē caprinis pedibus, & hēre cornua. Rō apta eſt.¶ Vnde:ex quo ramo ipleui piſcinā frondibus ægrç oui apponēdā.¶ Agreſti Fauno:luco uel antro Fauni.¶ Nec nos uideamus labra Dianæ:ꝓp Actæonē dictū eſt:ut inſcius Actæon uidit ſine ueſte Dianā. Eſt aūt labrū iterdū uaſis genus:ut hoc loco.Virg.in.xii.Aenei. Hoc fuſum labris ſplēdentibus amnē inficit. Eo lauādi gratia quemadmodum & ſolio utebantur. ¶ Vellera: pelles ouium,aliorū ue animalium a lupo raptorum.

Buſtuꝫ Vſtrina

Labrū Piſcella

PAV. MAR.

¶ Effugiat a ſtabulis meis: ab ouilibus & ſeptis.¶ Noxa re.quaſi reppellat oē delictū:& oē dānum.Nā noxa delictū eſt:ut oſtēdit Vlpianus titulo:Si quadrupes pauperiē feciſſe dicatur.Et eiuſdē appellatione oē delictū cōtineri.Caius de uerbo. ſig. affirmat.Et noxa ſolutū uerbū erat i edictis ædificiis, de quo idē Vlp.de ædil.edic.Noxa ſolutus nō ſit qd̄ aiūt ꝙdiles:ſic itelligēdū eſt:ut nō hoc debeat pronūciari:Nullam eā noxā cōmiſiſſe:ſed illud.Noxa ſolutū eē:hoc eſt noxali iudicio ſubiectū eē.Ergo ſi noxā cōmiſit:nec permāet: noxa ſolutus uī.Noxas accipere debemus priuatas: hoc eſt eas quæcūq; cōmittuntur ex delictis:nō publicis crimi nibus:ex qbus agit iudiciis noxalibus,& reliqua.¶ Siue ſacro paui:ſiue deliq ꝓ paueriꝫ pecudes in loco ſacro.Sacra loca ea ſunt(ut Vl.de regꝫ diuiſiōe inqt)q̄ publice ſunt dedicata:ſiue in ciuitate ſint:ſiue in agro.Sciēdū eſt locū publicū tū ſacrū fieri poſſe:cū princeps eū dedicauerit: uī dedicādi dederit ptātē.Illud notādū ē:aliud eē ſacrū locū: aliud ſacrariū.Sacer locus ꝓſecratus.Sacrariū:ē locꝰ i quo ſacra reponunt:qd̄ ēt in ædificio priuato eē pōt.& ſolēt: qui liberare eū locū religioſum uolūt:ſacra inde euocare &c.¶ Sediue ſub arbore ſacra:ſi paſcēs oues ſediſſeꝫ ſub arboribus ſacris: q̄ eēnt in locis ſacris:aut aliqua religiōe alicui numini dicatæ:ut de ramo aureo dixit Maro:Iunoni infernæ dictus ſacer.¶ Vel ouis inſcia:īprudēs.¶ Pauit pabula:q̄ſi carpſit gramina.¶ In buſtis:in ſepulchris: nā & id noxæ quoq; dabat.Buſtū(ut Pōp. inqt)ꝓprie dī locus in quo mortuus eſt,cōbuſtus,& ſepultus. Dicit buſtū quaſi bū uſtum:ubi uero cōbuſtus q̄s tantūmō: alibi uero ē ſepultus.Is locus ab urēdo uſtrina uocat.Sed tantū mō buſta ſepulchra uocamus.hæc ille.Inde poeta in ſecūdo libro:Buſtis exiſſe ferunt:Et tacitæ q̄ſti tpe noctis aui.

Noxæ noie oē delictū cōtineri ait Vlpianus

Sacrariū hoc ē la ſacreſtia

Nemora ſiluas Amœnio res eſſe Naiades Napeæ Dryades Hamadryades

& Lucanus:Pēdit in expleto nefanda piacula buſto.¶ Si itrauit uetitū:ſi ouis inierit nemora:q̄ eēnt ſub tutela numinū:& aditus pecori eēt inhibitus:ut i ſilua Aricina: uñ quadrupedes arcent equi. Nemora amœniores eē ſiluas oñdit Pōp.¶ Ve:pro uel.¶ Si nymphæ ſunt fugatæ oculis nr̄is:ſi nr̄o aſpectu ad ſugā ipulerimus fontiū, colliū, ſiluaꝝ, & arborū Deas: ut Naiadas, Napeas, Dryadas, & Hamadryadas.¶ Et Deꝰ ſemicap:uī ſi Faunū fugauerimꝰ:cornua & caprinos habērem pedes.¶ Si mea falx ſpoliauit lucum ramo opaco:ēt repellat oē delictum ſi falce inciderim frōdoſos ramos ex ſacro luco.¶ Vnde: ex qbus ramis.¶ Eſt data piſcina frōdis:ciſta frondium.¶ Oui ægræ:infirmæ.Piſcina ex uiminibus qua ferunt paleæ,fœnū,frōdes,& ſimilia:inde piſcella ex iuncis:aut ex tenui uimine ad formandū caleum.¶ Da uenā culpæ:ignoſce delicto.¶ Nec obſit:noceat.¶ Dū degrādinat:uſqquo deſæuiat grando.¶ Suppoſuiſſe pecꝰ Fauno agreſti:dū inſtant imbres & grādines:nō ſit delictum ducere pecus ſub frōdoſas arbores:aut in antra. q̄ loca forte a Fauno coleretur:manereq; ibi uſquequo deſinat pluere, aut grandinare. Alii legunt Fano.¶ Agreſti: agroꝫ & ſiluarum præſidi.

Labruꝫ ꝓ pelui

¶ Nec noceat:quaſi nō hētur illud delictū:aut nō exigat pro eo delicto pœna.¶ Turbaſſe la. turbidas reddidiſſe aquas:ſiue cū potāt pecora:ſiue cū abluunt.¶ Ignoſcite nym.date uos ueniā.¶ Q d̄ ungula meta: ungulæ ouiū aut aliaꝝ pecoꝝ cū trāſiliunt amnes.¶ Fecit aquas obſcuras:turbidas.¶ Tu Dea: Pales.¶ Placa ꝓ nobis fontes & fontana numina:placato nobis & aquas & aquaꝝ Deas.¶ Tu placa nobis Deos ſparſos p oē nemus:Deos oēs qui nemoribus aut ſingulis arboribus p̄ſunt.¶ Nec uideamus nos Dryadas:nemoꝝ nymphas.¶ Nec labra Dianæ:non uideamus peluim: in qua ſe Diana abluet. Labrum pro pelui ponitur:unde Virgi. Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ahenis Omnia peruolitat. Non uideamus igitur Dianā ſe abluentem: quemadmodum Actæon:ne in ceruos quoque mutemur.¶ Nec uideamus Faunum cum premit arua medio die: cum in meridie graditur:aut requieſcit in aruis.¶ Pelle ꝓcul morbos:& a nobis,& a pecoribus pellas ægritudines:ſed ſuperius de morbo diximus.¶ Valeant & homines,& greges:ſint incolumes paſtores, & oues.¶ Et ualeant canes uigiles:qui uigilant ad ouium cuſtodiam.¶ Turba prouida:quæ cauet ne quid ouium furto ſubtrahatur.¶ Neue redigam multo minus q̄ fuerunt mane: non reducam ueſperi minorem ouium numerum: q̄ mane in paſcua eduxerim: ſed totidem aut plures.¶ Neue gemam: ne doleam:& ob id gemam.¶ Referens uellera rapta Lupo: quaſi ne interimat Oues Lupus: ut cogar referre pellem ſine Oue: ſed ſint tuta pecora ab inſidiis Luporum. Et compertum eſt pannum e lana

ouium:quas interemerit lupus:pediculos gignere. ¶ Ab sit iniqua fames:sed semper sit ciborꝝ copia. ¶ Et herbæ & frondes supsint:habeãt oues in maxima copia herbas & frondes:ita ut potius supsint:q̃ penuria sit. ¶ Et aq̃:et superfint. ¶ Et quæ lauent artus:quibus oues abluunt. ¶ Et quæ bibuntur:ut siti non premantur.

Ofo pastorũ ad Deam Palem

ANT. FAN.

¶ Referat mihi caseus ꝗra: propter illud Virgilii dictũ suspicor: Nonnunq̃ grauis ære domũ mihi dextra redibat. ¶ Vimina rara: fiscellæ ubi lac pressum formã accipit. ¶ Salax:fortis in Venerẽ:ut Nõ edat hãc uolucrẽ q cupit esse salax. ¶ Nullas læsura puellas Mollis: q̃ sine molestia puellaꝝ redigat in fila. ¶ Viuo rore:aut naturali rore: qa sũmo mane hæc fiebãt:aut aqua uiui flumis. ¶ Apposita ueluti cratere camella:camellã uasis genꝰ esse dubitandũ nõ est: cũ eã Ouidius pro cratere apponi iubeat: id uas a curuitate dictũ cẽsemus:qa Camurus peregrinũ uocabulũ:uñ nos forte(ut inquit Macrobius) cameram figurauimus: curuum significat:auctore Seruio. Alii legũt camilla:quod nõ placet:accipientes ministrã in sacris:quãuis nõ negẽ Romãos pueros, puellasue nobiles,& iuuenes camillos & camillas appellasse flaminicarũ & flaminũ ministros: Mercuriũq; a Thuscis Camillũ dictũ:q; minister sit Deoꝝ. Licet quidam dixerunt (ut auctor est Festus) omnes pueros ab antiqs camillos appellatos:is etiã scribit Camillum uocari cumeram:qd uas opertum in nuptiis ferebant:in quo erant nubentis utensilia. ¶ Lac niueum:de hoc Tibullus:Et placidã soleo spargere lacte Palem. ¶ Purpureamq; sapã:uino cognata res sapa est:ut Plinius docet: musto decocto: donec tertia pars supersit. Quod ubi ad dimidiam partem decoctum est defrutum appellatur. Alii scribunt sapã fieri ex uua decocta:& defrutũ id esse quod uocat Plinius sapã. Passuꝫ autẽ fit uel ex uuis diutius in uite Sole adustis,uel aliter. Lege Plinium & Columellam. Nonius sapam inquit mellatiũ dici:& esse mustum ad mediam partem decoctum. id mixtuꝫ lacti burrhanica potio dicebatur:auctore Festo:a ruffo colore quem burrhum uocabant. Cum ergo hic Naso ex eodem uase lac & sapã potari scribat:dubium non est eum significare burrhanicã potiõem. ¶ Expositus mos est,moris mihi restat origo: transitio color rhetoricus.& est sensus:Exposui morẽ sacroꝝ: restat ut origo & causa explicetur:qua institutũ ẽ: ut pastores aqua spargantur:igneq; transiliant. ¶ Turba:causarum quæ adduci posset multitudo. ¶ Omnia purgat edax ignis:si metallorum uitia & sordes ignea ui abluuntur & metalla defecatiora & puriora per ignẽ fiunt: iure id elementum Palilibus ad greges pastoresq; purgandos. ¶ Contraria semina rerum:Ouidius: Et ab his oriuntur cuncta duobus.

Mercuri⁹ a thuscis dr̃ Camill⁹

Sapa

Defrutũ Passum

Burrhanica Burrhũ

Ignis omnia purgat

PAV. MAR.

¶ Premam ubera plena:ut semper sit lactis copia. ¶ Ca

Vbera plena premam:referat mihi caseus æra;
Dentque uiam liquido uimina rara sero.
Sitq; salax aries:conceptaq; semina coniux
Reddat:& in stabulis multa sit agna meis.
Lanaq; prouenìat nullas læsura puellas
Mollis,& ad teneras quaslibet apta manus.
Quæ precor eueniant:& nos faciamus ad annũ
Pastorum dominæ grandia liba Pali.
His Dea placanda est:hæc tu conuersus ad ortus
Dic quater:& uiuo perlue rore manus.
Dum licet,apposita ueluti cratere camella
Lac niueum potes,purpureamq; sapam.
Moxq; per ardentes stipulæ crepitantis aceruos
Traiicias celeri strenua membra pede.
Expositus mos est:moris mihi restat origo:
Turba facit dubium:cœptaq; nostra tenet.
Omnia purgat edax ignis:uitiumq; metalli
Excoquit:iccirco cum duce purgat oues.
An,quia cunctarum contraria semina rerum
Sunt duo,discordes ignis & unda Dei:
Iunxerunt elementa patres:aptumq; putarunt
Ignibus,& sparsa tangere corpus aqua.

seus referat mihi æra:uendam caseum,& nũmos inde referam. ¶ Et rara uimina:fiscellarum. ¶ Dent uiam liquido sero:ut bene excoletur e formato caseo:aut ex coagulato lacte serum. ¶ Aries:qui oues implet. ¶ Sit salax: libidinosus:ut sæpe coeat. ¶ Et coniux:ouis. ¶ Reddat semina concepta:pariat agnos. ¶ Et multa agna sit in stabulis meis: q̃si pariant oues plures agnas,q̃ agnos:ut habeã plures fœmellas,q̃ mares. ¶ Et prouenìat mollis lana læsura nullas puellas: quasi ea lana tondatur ex ouibus:quæ mollis sit:& facillime a puellis neri possit. ¶ Et apta ad quaslibet manus teneras: ut tenella uirginum manu: inde primum pensa,& fila: deinde pãnus conficiatur. ¶ Et nos pastores faciamus ad annũ:quasi singulis annis. ¶ Grandia liba Pali pastorũ dñæ:ut magna liba ex milio offeramus Pali. ¶ His:precibus scilicet. ¶ Dea:Pales. ¶ Est placãda: hoc pacto placemus,& propitiã nobis reddam⁹. ¶ Tũ: pastor. ¶ Conuersus ad ortus:ad orientẽ Solem. ¶ Dic quater hæc:has p̃ces. ¶ Et perlue manus uiuo rore:abluas uiuẽtis aqua fluminis. ¶ Tũc:cum manus abluëris.legit melius:Dum. ¶ Licet potes lac niueũ:& licet & debes tunc lac potare. ¶ Apposita camella ueluti cratere: pro cratere apponas camellam,& ea lac haurito. Camella ligneũ uas est: aliqui uolunt uimineũ esse,ita arte contextum:ut poculi præstet uicẽ. Cana autem(ut Pompeius inqt) dicũt Græci:nos canistra:& per diminutionẽ canistella. Inde etiam detorquere possumus canella. ¶ Et potes purpuream sapam:lacti immixtam. Cognatam rem uino esse sapam inquit Plinius musto decocto: donec tertia pars supersit. ¶ Moxq; per ardẽtes:& cum hæc feceris expurges te & igne. ¶ Mox:statim. ¶ Traiicias:transiacias. ¶ Membra strenua:agilia. ¶ Pede celeri:pedum saltu. ¶ Per ardẽtes aceruos:cumulos. ¶ Stipulæ crepitãtis:quæ crepitat dũ aduritur. Debes igitur transilire per ignes ad extremam lustrationem. ¶ Expositus mos est:exposui ego morem sacroꝝ Palilìorum. ¶ Restat mihi origo moris:superest ut dicam:unde hic mos originem habuerit:quasi tua cã institutũ sit per ignes transilire:& aqua se abluere. ¶ Turba:quasi multitudo causarum. ¶ Facit dubium:quia nescio quam potissimũ cãm affirmẽ. ¶ Et tenet uostra cœpta:retardat paululũ ab incepto. ¶ Omnia purgat ignis: plures affert poeta rõnes hmõi lustratiõis. An q̃ metalla igne expurgantur:sic eo lustrãtur & pastores,& oues. An q̃ duo hæc ignis & humor sunt causa generationis:ut in Metamor. Et ab his oriunt cuncta duobus: ita & lustrationis causam putant. An q̃ per ea uiuamus: & his exules interdicebantur:& hæc in limine nuptiali ponebantur. Sic ad lustrationem quoq; pertinere arbitrati sunt. An ut Phaetontis incendiũ:& Deucalionis cataclysmus referat. An ab excepta stipuli flãma e silice excussa.

Camella

Canistꝝ

Quare ignis & aqua in sacris adhibebãtur cum thure in nuptiis dignum morem

An ut

An ut referat Aeneæ pietas: q tutus per Troiana incendia fugit. An qđ coloni qui Romã condiderũt, quas incoluerãt casas in colontã abeuntes incẽderũt: ut illius ignis memoria quoq; referat. ¶ Ignis ed. q absumit. ¶ Purgat oia: ipsa. s. edacitate. ¶ Et excoquit uitiũ metalli: purgat metalla: & adurit qcqd uitii inest. Idcirco ꝓpter id. ¶ Purgat oues cũ duce: cũ pastore. ¶ An qa duo sunt semia cunctaꝝ rerꝝ: duo hæc ignis & aqua: sunt causa nascẽdi. Ignis. n. a gignẽdo, seu nascẽdo dr: q; inde oia nascant. Aqua dicta a qua uiuamus. Sed de his plura diximus i primo li. Duo igit hæc sunt oium rerꝝ semina. ¶ Contraria: inter se discordantia. ¶ Ignis & unda Dei dis. qa calor & humor discordes sunt: cũ sit summa cõcordia iter elemẽta: hæc duo tñ discordia cã sunt rerꝝ gignendarꝝ. ¶ Patres: maiores nri. ¶ Iunxerũt ele. cum instituissent hæc sacra: cõiunxerunt hæc discordia elemẽta: ignẽ & aquã generatiõis causam. ¶ Et putarunt aptum: cõueniens. ¶ Tingere corpus: abluere, & ita se expurgare. ¶ Ignibus & aqua sparsa: fusa: quasi trãsilitione per ignes: & aspersione aq̃ se lustrare.

ANT. FAN. Aqua & igni interdicebãtur exules

¶ Hæc perdidit exul: aqua & igni solebat exulibus interdici: quæ duæ res uitã humanã maxime cõtinẽt. Vñ illud est in epistola ad Brutum: At si dederint quod petimus: tñ paulopost futurũ puto: ut hostes iudicemur: ut aqua & igni nobis interdicat. Cõtra uero nuptæ aquã & ignẽ accipiebant: ut auctor est Festus: & sunus prosecuti redeũtes ignẽ supergrediebantur aqua aspersi: qđ genus purgationis suffitionẽ uocabant. Appellabantur aũt hi quibus aqua & igni interdictũ erat capite diminuti: quẽadmodũ & qui uenissent in hostiũ potestatem. ¶ His noua fit coniux: duplex cã nascendi aqua & ignis: quorum hic mas dicit: illa fœmina nuptiis in limine adhibebantur: ut Varro scribit: nec sine his mariti uxores accipiebãt. Vnde ulus obtinuit (teste Seruio) ut nubentibus faces præluceret: & aqua petita de puro fonte per puerũ felicissimum, uel puellã nuptiis interesset: qua nubentibus solebant pedes lauari. Festus scribit in nuptiis facem in honorẽ Ceres præferri: aquaq; spargi nouam nuptam: siue ut casta, puraq; ad uirum ueniat: siue ut ignem atq; aquã cum uiro cõmunicet. Alii dicũt in nuptiis ideo faces prẽire: q; antea nubentes non nisi per noctem ducerẽtur quibus postea prima & secunda hora ominis causa tributa est. Quidam uero tradunt morẽ fuisse ut sponsa ignem & aquã tangeret: quæ ante eam ferebantur: ut uxor esse potissimum propagandæ sobolis causa ostenderetur: & institutam esse maris & fœminæ coniunctionẽ maxime ad generandã prolem. Lege Plutarchum in Quæstiõibus: ubi quærit: quid est q; noua nupta cum in matrimonium datur ignem & aquam iubetur attingere: & cur nec plures nec pauciores: sed quinq; tantum faces in nuptiis accẽdẽrẽtur: ubi (ut inquit Festus) pueri tres adhibebant. Vnus qui ex alba spina facem præferret: duo qui nubentẽ tenerent. Item pronubæ quæ semel nupsissent auspicii causa ut singulare matrimonium perseueraret. Rapi autem solebat fax: qua prælucente ad uirum noua nupta deducta fuerat ab utrisq; amicis: ne aut uxor eaꝫ sub lecto uiri ea nocte poneret: aut uir in sepulchro comburendam cura ret: quo utroq; mors propinqua alterutrius captari putabat. Rapi etiam simulabatur uirgo ex gremio matris: aut si ea nõ esset: ex proxima necessitudine cum uiro traderetur: quod uidelicet ea res feliciter Romulo cessisset. ¶ Sunt qui Phaetonta referri Credãt: Phaetõtis incendiũ: quẽ Theophrastus obiisse dixit in Aethiopia Hammonis: & ob id delubrũ ibi esse atq; Oraculũ: cur Palilibus referat nõ uideo. Vñ placet qđ Ouidius dicit: Vix eq dem credo. Illud tamen constat nocuisse icẽdiũ Phaetõtis muneribus Deæ Palis: quẽadmodũ & Deucalionis diluuiũ. ¶ Hoc argumẽtum flãma Palilis habet: flãmæ q̃s Palilibus cõsueuerũt trãsilire pastores: arguũt ignem a pastoribus fuisse inuẽtũ: uel potius repertũ ictu & collisiõe saxorꝝ: quod tñ fabulosum est. Pyrodes enim Ciliciis filius ignem inuenit: teste Plinio. ¶ Innocuum uicto cui dedit ignis iter: Virgil. in. ii. Aene. Delcẽdo ac ducẽte Deo flãmã inter & hostes Expedior: dãt tela locũ, flãmæq; recedũt. ¶ Lares: nõ accipimus hic Deos tñ: sed qcqd erat in pastorum tuguriis.

An qp in his uitæ causa est: hæc perdidit exul:
His noua fit coniux: hæc duo magna putant.
(Vix equidem credo) sunt qui Phaetonta referri
Credant: & nimias Deucalionis aquas.
Pars quoq;, cum saxis pastores saxa feribant:
Scintillam subito prosiluisse ferunt.
Prima quidem periit: stipulis excepta secũda est:
Hoc argumentum flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Aeneia fecit?
Innocuum uicto cui dedit ignis iter.
Hoc tamen est uero propius: cũ cõdita Roma est:
Transferri iussos est in noua tecta lares:

¶ An qđ cã uitæ est in his: q; duo hæc humanã & aiantiũ uitã cõtineãt, q; ex his nascẽdi initiũ sit. ¶ Hæc pdidit exul: nã hęc exilio dãnatis interdicta sunt. ¶ Et his noua fit cõiux: qa hæc nuptiali die in limine ponebant. Vñ ẽ illud Põpeii: Aqua & ignis tã interdici solet dãnatis, q̃ accipiũt nuptæ. Redeũtes aũt ab exilio igne supgrediebant aqua aspersi: qđ purgationis genus uocabãt suffitionẽ. hæc ille. Plutarchus agit qua rõne noua nupta cũ in matrimoniũ dat: ignẽ & aquã iubet attingere, & ait: An q; ut in elemẽtis: ac principiis eorꝝ alter maris, altera fœminæ locum tenet: & is principiũ motiõis iniicit, illa uero subiecti: ac materiæ uim hẽt. An qđ purgat: Aqua uero circumfert ac lustrat. Vxorẽ uero purã & castã manere oportet. An illud potius: q; quemadmodũ ignis humoris expers: nec alit quicq̃ & ieiunus ẽ: atq; aridus. aqua uero sine calore sterilis est & ignaua. Sic mas & fœmina nisi coeant: disiuncti lãguescãt: & nihil efficiãt necesse est. Quorꝝ cõiunctio est matrimoniũ coeũtibus coniunctũ perficit: qui deferẽdus nõ est. Et ois fortunæ casus cõiter subeundus: etiam si nullius boni: nisi ignis & aquæ participes inter se futuri sunt & cætera. ¶ Hæc duo magna putant: ignẽ, & aquã magna quidem esse existimant. ¶ Vix equidem credo: uix possum illud mihi persuadere, quod sibi persuadent: alii sunt qui credunt referri Phaetontis incendium: cum ascendit ille patris Luciferos currus, & terras excussit: de quo in secundo Metamorphoseon: quod quamuis fabulosum sit, in Timeo tamen Pla. ad rem naturalem refert: de quo alias a nobis disputatum. ¶ Et nimias aquas Deucalionis: diluuium quod fuisse dicunt tempore Deucaliõis: de quo in pri. Metamor. alii hæc referri arbitrantur. Ego id credere nõ possum. ¶ Pars quoq; pastorꝝ: ab initio aliqui pastores. ¶ Feribant saxa cum saxis: silicem cum silice collidebant. ¶ Ferunt: dicũt. ¶ Subito prosiluisse scintillam: uerum primus excudit ignem e silice Pyrodes Ciliciis filius: & eundem asseruare ferulam Prometheus docuit. ¶ Prima quidem: scintilla quæ prosiliit e silice. ¶ Periit: extincta est. ¶ Secũda est excepta stipulis: & in his susceptus est ignis. ¶ Flãma Palilis:

Deucalionis diluuiũ et alię iuncti opiniones

PAV. MAR. Aqua & ignis interdicebãt exulibus

Pyrodes Ciliciis filius ignẽ e silice primo docuit: quẽ i ferula seruare docuit Prometheꝰ

quæ in Palilibus trãſilitur. ℣ Habet hoc ar. quaſi habet hãc cãm & rõnẽ: ad quã referri poſſit. ℣ An magis pietas Aeneia fecit hunc morem: an originẽ habuit hic mos ab Aenea pio. ℣ Cui uicto: cum uicta: captaq; eſt eius pria. ℣ Ignis: quo Troia cremabat. ℣ Decit iter innocuũ: ſine ulla corpis leſiõe: ut in .ii. Aenei. Flãmã inter & hoſtes Expedior: dant tela locũ: flãmę q; recedũt. ℣ Tamẽ hoc: qd nũc dicã. ℣ Eſt uero ꝓpius: accedit propius ad ueritatẽ. ℣ Cũ condita Roma eſt: cũ Ro. urbẽ condidit. ℣ Lares: Deos domeſticos. ℣ Iuſſos tranſ. in no. te. in Romam conditam.

ANT. FAN. ¶ Tectis agreſtibus: caſis ſiue tuguriis q̃ incẽdio cõſumpſerũt ruſtici: ſiue paſtores i urbẽ migraturi. Vnde cũ & ipſi forte per flãmas & pecora ſaliiſſent: cuſtoditũ eſt Palilibus, & natali die urbis: ut per flammas ſimiliter ſaliret. ℣ Vrbis origo uenit: urbẽ Romam multi (ut dictũ ẽ) Palilibus conditam tradũt. Ouidi. alibi: Feſtiſq; Palilibus urbis Mœnia conduñt. Eius muroꝝ fundamẽta Romulus iecit: duo de .xx. natus annos: ut ſcri. Soli. xi. cal. Maii hora poſt ſecundã ante tertiam plenã: Ioue in Piſcibus. Saturno, Venere, Marte, Mercurio in Scorpiõe: Sol in Tauro: Luna in Libra cõſtitutis. Sed (ut Seruius tradit) inuenitur de originibus urbium tanta diſſenſio: ut ne urbis Romæ origo diligenter poſſit agnoſci. Eã Romulus reliquit tres portas habẽtem: aut quatuor: ut quidam memoriæ tradiderũt: teſte Plinio. Cuius pomerium Palatini montis radicibus terminabatur: quod pro incremẽtis reip. aliquoties prolatũ eſt: ut A. Gel. ſcribit. Voluerũt aũt Romani ignotum ea ipſius uerbis Latinum nomen: nec non & Dei ſiue maſculus is eſt, ſeu fœmina: in cuius tutela Roma eſt: ne is poſſet ab hoſtibus (ut inqt Plini.) in oppugnatiõibus euocari: itaq; Valerius Soranus auſus enũciare alterũ urbis nomen optima, & ſalutari fide abolitũ pœnas luit. Sane Plu. in Romulo conſtare inquit opinione oĩum urbem ad .xii. cal. Maii condi cœptam: quamuis Taruntius (ut diximus) Romæ fundamẽta iacta eẽ dixerit .v. idus Aprilis. Sed idẽ .xiii. cal. Maii. inqt paſtores Palilia celebraſſe. Quod (ut dicam quod ſentio) mihi placere nõ põt. Idem in Numa ad .xiiii. cal. Maias urbem cõditam ſcribit. De cuius origine lege Dionyſium, Liuiũ, & Plutarchũ: ne tibi a nobis hic omnia referant. ℣ Iam luerat &c. incipit rem exponere a principio nõ remoto: hoc eſt a morte Amulii: quo ſublato ac Numitori Albana repermiſſa Romulum ac Remum cupido cœpit in his locis ubi expoſiti & educati fuerant urbis condendæ: q̃uis nonnulli eam cogitationem tribuũt Numitori. ℣ Omne paſtorum uulgus: non ſolum paſtores: ſed Albani: Latini q;: & ex iis e Troiano genere nobiles.

PAV. MAR. ¶ Et mutantes domum: quia tuguria ꝓ noua urbe condita cõmutabãt. ℣ Suppoſuiſſe ignem tectis agreſtibus: tuguriis ipſoꝝ paſtoꝝ & ruſticoꝝ. ℣ Et caſæ ceſſaturæ: quæ ſuo iam domino erat uacatura: hoc dicit: Hoc ꝓpinquius uero: quaſi ueriſimilius eos incẽdiſſe caſas tranſlaturos in urbem penates. ℣ Per flãmas ſaliiſſe pecus: ſuccenſis iam caſis abacta inde pecora tranſiliiſſe per ipſos ignes. ℣ Saliiſſe colonos: qui in urbem demigrabãt. Seruat hoc in re militari: ut abituri milites in alia caſtra incẽdant munitiones & extructa tuguria loci ubi prius fuerint. ℣ Quod: ſalire pecus & paſtores per ignẽ. ℣ Fit nũc quoq; Roma tuo natali: eo die quo primum condi cœpi ſti in ipſis. l. Palilibus. ℣ Ipſe caſus facit locũ uati: quaſi caſu uenimus in hunc locum: ut de initiis urbis agendum ſit. ℣ Venit urbis origo: adeſt natalis urbis: cuius origo referẽda eſt. ℣ Magne Quirine: o Romule. ℣ Ades tuis factis: quaſi huc ades: & faueas dum tua facta cano. ℣ Iã luet. pœ. fra. Numitoreꝫ ab Amulio fratre regno deiectõ: & Numitoris filiũ ſ per inſidias obtruncatum: Siluiã filiam Veſtæ relegatam: cõceptos: natos: expoſitos: educatos: adultos Ro. & Re. interfectum Amulium ſuperius ſuis in locis diximus. Regnum deinde Numitori reſtitutum eſt. Primuſq; Ro. eum regem ſalutauit. Nunc uero uenimus ad diem & locũ: quo de condita urbe agendum eſt. Sequemur in hoc Diony. a quo omnia fideliſſime referuntur: nec ab eo diſſentiũt Liui. & Plu. Mortuo Amulio: ubi imperiũ adeptus eſt Numitor: ſtatim parare dñium propriũ aduleſcẽtibꝫ: urbe altera cõdita cogitauit: ne factio in poſterũ ulla oriri poſſit. Cõcatoq; cũ eis cõſilio: ubi ipſis eadẽ uiſa ſunt: regionẽ dat eis in q̃ educati erant. Et ex populo qd ſuſpectũ erat: & ex Troiano genere nobiliſſimos: & ſi qui ẽt uoluiſſent: cõmigrãdi ptãtem fecit. Donauitq; ẽt aduleſcentes armis: pecuniis: frumento: ſeruis: & iumentis onerariis: & ſi quid aliud eſſe conducens urbis conſtitutioni. Vt uero Alba demigrarunt Romu. & Re. cõmiſcentes quicquid erat hoĩum in Pallãtio: uel circa Saturniam habitantium: multitudinẽ oẽm in duas ptes diuidũt. Hoc aũt eis opinionẽ ꝑbuit ambitiõis: ut ęmulatione celerius opera perficerẽt. Cæteꝝ ſeditiõis cauſa maximi mali fuit. Nã utriq; dum ſuum ducẽ extollũt. Nata eſt cupiditas: ut alter alteri domineꝝ. Eruperũt primũ: cum non eundẽ locũ condendæ urbi eligeret uterq;. Romenim ſententia: ut in Pallãtio fortuna loci, ubi ſeruati & nutriti fuerant, conderent. Romo: ut ab eo uocatã Romoriam incolerent. Eſt. n. locus ad capiẽdam urbẽ oportunus collis: haud ꝓcul Tyberi .xxx. ſtadiis Roma diſtãs. Dum ita contẽdunt: uiſum eſt: ut oia auo materno pmittãt. Is iubet iudices Deos facere: ut peractis ſacris bonas aues obſeruent: & qui prius meliores habuiſſet: is eẽt coloniæ dominus. Cõprobata ſnia Ro. aſcẽdit Pallantium: Remus Auẽtinum: adhibita ambobus cuſtodia: ne quid perperam ageretur. Ro. ſiue dolo: ſiue iubente Deo: per nũtios fratrem uenire iubet: quia meliores aues haberet prior. Romo ſex uultures ſignũ dãt a dextris uolãtes. Sꝫ ubi ad fratrẽ uenit: q̃rit q̃nã prior aues uidiſſet? Hęrebat nihil habens qd rñderet. Interim undecim uultures fauſti ſe Romulo oſtenduñt: rẽ grauiter tulit Romus: q; per fraudẽ coloniã a ſe detractam cerneret. Nã prior ipſe fauſtas aues inſpexerat. Orta eſt cõtẽtio: & pugna in q̃ mortuus eſt Romus: & educator aduleſcentiũ Fauſtulus. Dũ inermis ſe inter armatos iecit contentionem dirẽpturus. Mortuũ Romũ frater in Romoria ſepelit. Et miſerrimã uictoriam adeptus pœnitentia geſtorum ſe ipſum in uitæ deſperationẽ cõuertit. Vegꝫ Acca Laurẽtia educatrice eorũ conſolante perſuaſus Latinos congregat: quicunq; pugnę iupſuetãt: paulo plures tribus hoĩum millib? Pallãtiũ munit. Hic ſmo de morte Romi ueriſimilius oĩum eſt. Licet qdã dicãt. Cõceſſo fratri principatu: doleẽtẽ Romũ extructo muro: cũ demõſtrare uellet inanes munitiones dixiſſe: Ecquis hoſtis non hæc facile tranſcenderet? ſicut ego: trãſiliiſſeq; muros. Tum Celerem quẽdã opi ꝑſidentem

Liuii Dionyſii & Plutarchi opiniones de cõdenda urbe Roma

Roma Palilib? condita

Romæ nomen Latinũ i cognitũ

Cõtẽtio

Romulũ & Remum de noĩe urbi imponendo

Forma q̃drãgularis cõſtituta ẽ urbis Romæ

Aliud fuit nomẽ urbi Romæ: qd noiare nefas erat

ANT. FAN.

fidẽtem rñdisse:At q nostr nõ hũc hostẽ facile repelleret. Caput inde eius pelui pcussisse:& statim interfeciſſe:& eũ finẽ dissensionis fuisse. Vbi aũt nulla cã ipedimẽto erat urbis cõstructioni prædicta die:qua initiũ facturus eẽt. Cõstitutis ad tps sacrificiis maximis. Primum aglas accipit: deinde ignibus ante tabernacula fieri iussis:educit populum flãmas trãsilentem expiationis pollutionũ cã. Peractis sacris ãgta his humana rõne effici poterãt. Cõuocatis oibus in destinatũ urbis locũ q̃drãgulare formã describit colli:nũctisq; ad aratrũ bobus mare & fœmina sulcũ ppetuũ duxit: qui eẽt murũ exceptur⁹. Hæc cũ faciſſet:imolatis ambob⁹ bobus:multisq; aliis uictimis istitit opibus:hũc diẽ minus feriatũ nullo Romani quotãnis solẽnẽ agũt:uocãt Parẽtalia. Immolãtq; in eo de fœcũditate quadrupedũ agricolæ:& pastores sacrificiũ gratum ineũte uere. Hæc ex Diony. excerpsimus. Plut. inqt: Cum fœminã bouẽ & marẽ cõiunxisset: aratro mœniũ loca designabat. Sequẽtiũ uero opa erat: ut quas glebas aratrũ eruisset:uerterẽt in interiorẽ ptẽ:nec sinerẽt modicam qdẽ tellurẽ delabi:ac siqdẽ aratri eruptione:cũ quasi linea q̃dã mœnia designasset:qd loci post:ac circa erat: p syncopẽ pomerium quasi post murũ appellauit: ubi aũt urbi aditus aptius se offerebãt:opportuno loci spacio relicto intactã tellurẽ ptermittebat:unde mœnia sacra ptер aditus uocabãt. Q uibus sacri nomẽ indicere iniquũ ducebãt:cũ oia cuiusuis generis q̃ humanæ uitæ necessaria sunt:per eas iferre ac referre opus erat:q̃ sæpenumero minus sancta ac pudica esse contingebat. Cõstat itaq; urbẽ Romã ante undecimum cal. Maias cõditã extitisse: quã diẽ Romãi unam inter sacratissimas hñt: Natalẽ patriæ appellãtes. Q uaue nullũ antea uiuẽs corpus mactare consueuisse traditur. Ne sanctissimum patriç natalitiũ aliquo ipuro sanguine cruẽtarẽt. Celebrabãt quoq; añ cõditam urbẽ eadẽ potissimum die pastoralia q̃dã festa solẽnia q̃ Palilia appellãt &c. Et Varro inqt: Ro. urbẽ condidit: q̃ incipiebat a silua: q̃ est in area Apollinis in Palatio usq; ad superciliũ scalaꝝ Cachi in Auẽtino uersus occidẽtem usq; ad tuguriũ Faustuli: ubi casa Romuli fuit. Iecit fundamẽta duo de. xx. natus annos. xii. cal. Ma. hora diei secũda. Hæc ille. A Romulo igit Roma uocata ẽ. Sed fuit & aliud nomen: qd noiare nefas erat. de quo Pli. Roma ipsa: cuius nomen alterum dicere arcanis cerimoniarum nefas habetur. Optimaq; & salutari fide abolitũ enuntiauit Valerius Soranus: luitq; mox pœnas. Non alienum uidetur inferere hoc loco exẽplum religiõis antiquæ: ab hoc maxime silentium institutæ. Namq; diua Angerona: cui sacrificabat ad diẽ. xii. calẽdaꝝ Ianuariaꝝ: ore obligato, obsignatoq; simulachrũ habet. Sed ad rẽ redeamus. ☞ Iam frater Numitoris: Amulius. ☞ Lucrat pœnas: naꝝ affectus supplicio. ☞ Et omne uulg⁹: omnis multitudo. ☞ Pastorum erat sub gemino duce: Romulo & Remo: quem græci Romum dicunt. Verum extincto cum omni sobole Amulio regnũ Albanũ Numitori restitutũ est. Vnde in natali dictũ: Regnaq; materno & sceptri decus omne Latini Restituũtur auo: qui postq̃ Albana tumultu Pectora cõposuit senior turbata repẽti Persuadet geminos educere ab urbe colonos: Q uo sedeat: locus erigitur prope Tybridis undas.

ANT. FAN. ¶ Vtriq; cõuenit: cõuenerũt qdẽ gemini fratres in unam

Contrahere agrestes, & mœnia ponere utriq;
Conuenit: ambigitur mœnia ponat uter.
Non opus est dixit certamine Romulus ullo:
Magna fides auium est: experiamur aues.
Res placet: alter init nemorosi saxa Palati:
Alter Auentinum mane cacumen adit.
Sex Remus hinc uolucres, bis sex uidet ordine fr̃:
Statur: & arbitrium Romulus urbis habet.
Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro:

Forma q̃drãgularis cõstituta ẽ urbis Romæ

sniam: ut cõtractis in unum agrestibus urbem conderẽt: id aũt nõ cõuenit uter urbi nomẽ daret: uter cõditã ipio regeret. ☞ Expiamur aues: ad tollẽdũ certamẽ expiamur per aues utrũ nostrũ Dii eligãt. ☞ Alter init nemorosi saxa Palati: Romulũ dicit. nã Remus sedit in Auẽtino: ubi elegit locũ: quẽ ab eo postea Romoriũ appellatũt: auctore Pluta. Romulus aũt Palãtiũ occupauit: q mõs Romæ sic dictus est: uel a balatu ouiũ: uel q palare. i. errare in eo pecudes solerent: uel a Pale pastorũ Dea. Sũt & q aliũde id nomẽ monti iditũ putẽt, Lege Festũ, Solinũ, Liuiũ, ac Varronẽ. ☞ Sex Rem⁹: priori Remo sex uultures augurũ tulerũt: sz duplex numerus Romulo se oñdit. Vñ orto certamie Remus in turba ictus cecidit: q̃uis qdã tradãt q nouos muros transiliisset: ab irato Romulo interfectũ: quod fabulosum existimatur. ☞ Statur: surgitur uiso augurio. ☞ Apta dies legitur: Hetrusci aruspicis consilio siue multorum.

Romorium Palãtiũ

¶ Cõuenit utriq; cõtrahere agrestes: quasi nulla dissensio fuit inter eos in hoc: qa utriusq; erat cõis sntia: ut coadunarẽt rusticos: & quoscũq; pastores. ☞ Ponere mœnia: ædificare urbẽ. Vere oia data sunt illis ab auo mñno: ut in natali: Et iuuenũ delecta manus: seruiq; uirentes: Arma, pecus, nũmi, fruges, sumẽta, supellex: Munere dant aui: pter quoq; cõuẽit ois Incola Ianiculi: & q te Saturnia pauci Incoluere uiri. ☞ Ambiguũ est: hoc erat dubium: & in hoc dissentiebãt. ☞ Vter ponat mœnia: qs ꝑsit cõdẽdæ urbi? quis locũ optet? noiet? iperet? ut in natali: Iani cũ fundamina primũ Designãda forẽt oritur certamẽ iniquum Q uo ponãt: uter iperitet: qs noiet urbẽ. ☞ Romulus dixit nil est opus certamine ullo: nõ ẽ opus cõtẽtiõe. ☞ Magna fi. au. q̃si adhibẽda ẽ in hoc fides auibus: q̃ magna ẽ. Nã portẽdẽt cui Dii dederint. ☞ Expiamur aues: ipsa auguria. Vere hoc fuit Numitoris cõsiliũ: ut iudicib⁹ Diis p auguria cõtẽtionẽ finirẽt. ☞ Res placet: q̃si hoc utriq; placuit: ut aues expiant. ☞ Alter: Romulus. ☞ Init tecta Palati nemorosi: ascẽdit mõtẽ Palatinũ: ubi adhuc erãt nemora. ☞ Alter: Remus. ☞ Mane init ca. Auẽti. ascendit in mõtẽ Auẽtinũ. & i natali: Cõsilio sedat aui: statuq; uolãtuz Iudicio: alcẽdit Pallãtia saxa Quirinus: Alter Auẽtini nemorosa cacumina mõtis. ☞ Remus uidet hic: in Auẽtino. ☞ Sex uo. sex uultures. ☞ Frater: Romulus. ☞ Videt bis sex ordine: uidet duodecim uultures. ☞ Stat: fœderi. s. sine ulla dissensiõe. ☞ Et Ro. hẽt ar. ur. hẽt ius cõdẽdæ & appellãdæ urbis: & iperãdi. Vere cũ se deceptũ Remus uideret: cũ eẽt prior tẽpore: licet numero eẽt supior Romulus: ad pugnã ruit: q̃ qdẽ occubuit. uñ i natali: Hic sex ast illinc bis sex uidere uolucres. Ille prior nũero: prior h̃: sed tpe rursus Cõtẽdũt miseri: fratrem Remus occidit alter. Et qui se mediis præceps iniecerat armis Faustulus iratos heu placaturus alũnos. Heu male fraterno resparsa est sanguine tellus. Romulus indoluit: curamq; abiecerat urbis Condendæ nutrix: sed cum Laurentia firmat. ☞ Apta di. le. eligitur opportuna & congrua dies pro cæli dispositione ad felicitatem condendæ urbis. Vocauitq; Hetruscos eius artis peritos: de quo ut aliqd dicamus: ut in natalis cõpẽdio redigimus: Doctus ab Hetruria uenit accersitus haruspex Obseruare diẽ: toti⁹ & astra diei. Q uæ faciũt ad rẽ tantam: creberq; uocatur. Qui sacris inhiet candenti in uestle sacerdos. Et delecta dies aderat:

PAV. MAR.

Fides auiũ magna

De felicitate cõdẽdæ urbis

primum ignibus oēs Expurgāt lele:moremq; Palilia ser uant. Tū quoq; festa Palis:ppls ueneranda latinis. Ante qdem Maias redeūtia Sole calendas Bisseno:Aprilem cū lux uicena tenebat.Humana quicqd potuit pietate sacrorum Absoluunt cælum quando his prętexitur astris. Saturno in geminis:Venus effulgebat in orbe Virginis: & Pisces lustrabat Iuppiter udos. Scorpio Mercurium: Martē Capricorne tenebas Sol erat in tauro: seruabat Cynthia Librā.Candida lucebat:iāq; hora secunda diei Iungitur alba iugo cādenti uacca iuuenco &c.Multi putant nullo pacto potuisse eā esse cæli dispositionē. Nos aūt ut ea ex historiis accepimus ita tradimus. ☞ Qua mœnia signet aratro: ducat sulcū qua iacturus ē fundamenta.Ex hoc inqt Alycarnaseus pmāsisse morē Romanis circū aratiōis locoq; in conditione urbium.

Sacra Palis suberant:inde mouetur opus.
Fossa fit ad solidum:fruges iaciuntur in ima:
Et de uicino terra petita solo.
Fossa repletur humo:plenæq; imponitur ara:
Et nouus accenso finditur igne focus.
Inde premens stiuam designat mœnia sulco:
Alba iugum niueo cum boue uacca tulit.
Vox fuit hæc regis,condenti Iuppiter urbem,
Et genitor Mauors, Vestaq; mater ades:
Quosq; pium est adhibere Deos,aduertite cūcti:
Auspicibus uobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic ætas,dominæq; potentia terræ:
Sitq; sub hac oriens,occiduusq; dies.

sine rōne:nam de hac Dea inquit Vir.Vestaq; mater quæ Thuscum Tybrim,& Romana palatia seruas. ☞ Aduertite cuncti:ſm morem antiquoꝝ qui nullam orationem nisi inuocatis numinibus incohabant.

ℂ Sacra Palis suberant:erant Palilia:& celebranda sacra Palis. ☞ Inde mouetur opus:incipiunt & designare urbem,& fodere:quo in loco iacienda erant fundamenta eo ut aram prius struerent, & sacrificarent. ☞ Fossa fit ad solidum: usq; ad duram, & firmam tellurē,quæ pondere non subsedat. ☞ Iaciūtur fruges in ima:in profundam fossam iaciebāt fruges in omen futuræ ubertatis. ☞ Et terra petita de uicino solo: de alieno & finitimo agro in fossam tellurem in omen propugnandi agri,& imperii. ☞ Fossa repleť humo:aliena.s.usq; ad cumulū. ☞ Ara imponit plenæ:postquā repleta est fossa erecta est supius ara. ☞ Et no.fo. ipsa ara modo erecta:ubi fit ignis sacrificii. ☞ Finditur igne accenso:quia in medio loco accensus est ignis:sic findere focum uidetur. legūt alii sungitur. ☞ Inde:postea. ☞ Premens stiuā:ut sulcus terrę imprimeretur.Stiua est manica illa aratri:quæ tenet manibus cum aratur.De qua Vir.Stiuaq;:quæ currus a tergo torqueat imos. ☞ Designat mœnia sulco: circunducto aratro:sulco designata est urbs ut diximus. Circunfossa deinde tellus:& iacta fundamenta. ☞ Vacca al.cum ni.bo.tu.iu.iuuencus & iuuenca candidi delecti ex armēto,& præstantes cæteris,& iniuges:qui nunquam tulerant iugum ad hoc opus adhibiti:ut essent postea uictimæ omni ex parte Diis magis acceptæ. ☞ Vox fuit hæc regis condenti urbem:hæc effatus est Romulus: cum cōditurus urbem mœnia designaret: precatus Deos: ut adessent:quo ea urbs eorum auspicio conderetur:ut æternitatem urbi darent:& totius orbis imperium. Inuocauit Iouem:quia magnus & iuuans pater. Martem: quia eius pater:& uirilibus rebus pręest.& Vestam sub cuius tutela genus Troianum erat:q; e Troia aduecta fuerāt eius sacra.Est & alia ratio: q; Vestam multi terram putant.& in re rustica:cum Varro ostendat inuocādos duodecim Deos:qui maxime agricolarum duces sunt.Primū inquit:Qui omnes fructus agriculturæ cælo & terra cōtinent: Iouem & tellurem: qui Dii parentes magni dicunť:Iuppiter pater appellatur. Tellus terra mater.Aut dices illam esse rationem:q; Vestalis fuerit uirgo: quæ eū genuerit. ☞ Ades: & faueas. ☞ O Iuppiter,& Mauors: Mars magna uoltens. ☞ Genitor: quo ego natus sum. ☞ Et Vesta mater ades: & adeste omnes Dii. ☞ Quos: Deos. ☞ Pium est adhibere: ad hoc quod aggredimur opus:quorum opem ex pietatis officio possumus implorare. ☞ Aduertite cuncti: quasi uertite animum ad nos: & fauete:Alii legunt uultus. ☞ Surgat mi.hoc opus: condam ego hanc urbem. ☞ Vobis au.fauētibus:hoc est uestro fauore,& auspicio. ☞ Longa ætas sit huic:quasi concedite condendæ huic urbi æternitatē. ☞ Et sit huic potentia dñæ terræ:possit & ius habeat in omni tellure:rebus omnibus dominanti:quasi potenti quoq; terræ dominetť. ☞ Et oriens dies & occiduus sit sub hac:quasi habeat imperium orbis ab oriente in occidentem.

ℂ Tonitru

PAV. MAR. Sacra Deæ Palis

ANT. FAN. Sacra Deæ Palis ante urbem Romaꝝ fuere

ℂ Sacra Palis suberant: hęc Dea & ante urbē conditam colebať:ubi nūc Roma est. Tibullus: Romulus æternæ nondum fundauerat urbis Mœnia consorti non habitanda Remo:Sed tunc pascebant herbosa palatia uaccæ: Et stabāt humiles in Iouis arce casæ.Lacte madēs illic suberat Pan ilicis umbrę:Et facta agresti lignea falce Pales.Sane(ut inqt Varro)cū duæ hoīum uitæ traditæ sint: rustica & urbana:rustica multo antiqor ē:qd tps fuit cū rura colerēt hoies & urbē non haberent. ☞ Inde mouet opus: a re diuina & sacrificio. ☞ Fossa fit ad solidū:hæc fossa(ut scribit Plutar.in Romulo)eodem quo cælū nomine mūdus uocabatur:quā Romulus rotūdam effodit in loco: cui postea Comitio nomen fuit:accersitis qbusdam uiris ex Hetruria:qui sacrorum rituum,ac mysteriorum periti habebantur:in eam qui aderant iaciebant primitias rerum:quibus(ut idem inqt)lege quidē ut honestis:natura autem ut necessariis utebantur:nec non & particulā terræ ex qua quisq; ꝓfectus erat.Dicitur & mundus sed patens sacrum Diti patri:& Proserpinæ dicatum auctore Macro. ☞ Fruges iaciunť in ima:ad auspicandam(ut quidam putant)urbis fertilitatem.Nam & terram alibi de petitam dicit:eo delici uel ad urbis potentiam pertinet:uel ad retinendam patriæ charitatem. ☞ Plenæq; impo.a.ne tanta res fieret sine re diuina:cum alter etiam apud antiquos neq; ager arari:neq; uxor duci posset. ☞ Stiuā: aratri manicā. Cicero: A stiua ipsa hoies mecū loquebātur. ☞ Alba iu.ni.cum bo.uac. tu.ut fieret primigēius sulcus. Sic enim dicebatur:auctore Festo:quem in condēda noua urbe tauro & uacca designatiōis causa imprimebāt. Conditores enim ciuitatis taurum in dextram:uaccam in trinsecus iungebant:& incincti ritu Gabino: idest togæ parte caput uelati:parte succincti tenebant stiuam incuruam:ut glebæ omnes intrinsecus caderēt:& ita sulco ducto loca murorꝝ designabant:aratrum suspendentes circa loca portarū.Varro quoq; tauro & uacca diffinitum esse inquit:quę nam essent muris portæ cum Roma ē cōdita. Tradebantur aūt eiusmodi ritus in Hetruscorū libris qui rituales noiati sunt: in quibus scriptuꝫ erat:quo ritu urbes cōderenť.item aræ,ædesq; sacrarenť curiæ tribus & cēturiæ distribuerenť. ☞ Iuppiter:a quo est ois potentia:ipse est iuuans pr̄. ☞ Vestaq; mater:nō inuocať hęc

Mūdus

Stiua Primigenius sulcus

Libri rituales Hetruscorum

Verba Romuli cōdenti urbem

PAV. MAR. Plinius de tonitribus lę uis

Celer re mi inter fector

Celeres Flexumines Trosſuli

Vū uenerint fulmina & causam

ANT. FAN. Tonitrua læua dicũtur prospera

¶Tonitru læuo:prospero. De diuinis.n.loquit:ut Intonuit læuum.& Numina læua sinũt. Læua autẽ tonitrua ꝓspera existimant:ut Plinio uꝝ:qm̃ læua pte mũdi ortus est. ℣ Et no.exi.ipe mu.erat:huius muri ambitus magnã Herculis aram amplexus est. Cœptus.n.sulcus est ꝑm aliquos a foro Boario:ubi ærei tauri effigies fuit. Varro no uam hãc urbẽ tradit incepti se a filua:q̃ erat i area Apollinis in palatio usq; ad supcilium scalarũ Cachi in Auẽtino uersus occidentẽ usq; ad tugurium Faustuli:ubi casa Romuli fuit. ℣ Hoc Celer urget opus. hic interfector Remi fuit ut quidã scriptores tradiderunt:licet qdam uelint eum ab irato Romulo interfectũ:ut Plutarchus meminit qui ẽt scribit Celerẽ quẽ diximus unũ ex comitib⁹ Romuli interfecto Remo i Heturiam secessisse: & ab eo tractũ apud Romanos: ut ueloces celeres dicerenti & Q.Metellum Celerem appellatum: ꝙ mortuo patre admirabili celeritate apparatus instituisset ludum eorum: qui singulari certamine pugnarent. Sed ut scribit Festus: Celeres antiqui dixerunt:quos nunc equites dicimus: quosq; nonnulli a celeritate:alii(ut diximus)a Celere appellatos existimarũt: qui initio a Romulo equitibus ꝓpositi⁹ fuit:quos electos e singulis curiis constat.ccc.fuisse. Is(ut inquit Seruius) cũ Remũ occidisset tribunus militum fieri meruit:ac tribunus celerum appellari. Variatum est autem nomẽ eq tum sæpenumero:ut Plinius tradit.Celeres enim sub Romulo ac regibus appellati sunt:deinde Flexumines: postea Trosculi:cum oppidum in Thuscis eo nomine cepissent sine ullo peditum adiumento. ℣ Remus igno.dixerunt qdã Remũ nouos muros trãsiliisse fratris ludibrio. ℣ Clausum pectore &c.Romulus palã flere nõ uult,siue ingemiscere:ne amor qui debetur ꝓsæ aclegib⁹ fraternæ pietati cedere uideat:cũ is extorq̃re debeat uim naturæ. Vnde illud est in sexto Aeneidos: Vincet amor patriæ,laudumq; immensa cupido.

Celer remi interfector

Celeres Flexumines Trosculi

PAV. MAR. Plinius de tonitribus lq̃uis

¶Ille:Romulus. ℣ Precabatur:loquebatur hæc. ℣ Iuppiter dedit omina:signa felicia. ℣ Tonitru læ.sinistro. Nã læua tonitrua felicia sunt. De quo ita Pli.inqt:Læua prospera sunt:qm̃ læua parte mundi ortus ẽ. Et eo respectu Thusci in.xvi.partes diuisere mundum:prima est a septẽtrionibus ad æquoctialem exortũ. Secũda ad meridiem. Tertia ad æquoctialem occasum. Quarta obtinet quod reliquũ est ab occasu ad septẽtrionẽ. Has in quaternas iterum diuisere partes. Ex quibus octo ab exortu sinistras. Totidem ecõtrario appellauere dextras. Ex his maximę diræ:quæ per septẽtrionẽ occasum attingunt. Itaq; plurimum refert:unde uenerint fulmina:& quo concesserint. Optimũ est in exortiuas redire ptes. Ideo cũ a prima cæli parte uenerint & in eadẽ cõcesserint:summa felicitas ꝓtẽditur. Quales Syllæ dictatori ostẽtũ datũ accepimus. Cætera ipsius mũdi portiõe:minus ꝓspera,aut dira. hæc ille. Poeta omina ꝑ ostẽto posuit. Omẽ(ut Marcellus ĩqt) uotũ est mentis:& uocis unde sacrificantibus dicit: Bona habete omina.i.ut circũstantes:& bona mẽte uelint,& recta oribus ꝓferant. ℣ Et fulmina missa læuo polo: læua parte cęli:nã e septẽtrionali. ℣ Ciues:q coadunati erãt ad condendã urbẽ. ℣ Læti augurio:eo ostẽto felici. ℣ Iecõt fundamina:fundamẽta nouę urbi. ℣ Et exiguo tẽpore:iã breui. ℣ Erat nou⁹ murus:qa iã extructa dabãt mœnia. ℣ Hoc Celer urget op⁹:Celerẽ hũc Romu.opi ꝑfecerat. Nã & ꝑsidẽtẽ opi paulo ante ex Alycarnaleo ostendim⁹. Sed de eo paulo post. Vrget ergo hoc opus: accelerat opus inchoatũ. Nam(ut Nonius inqt) Vrgere interdu3 accelerare significat. Vir. Tibi quã noctes festina, diesq; Vrgebã. ℣ Quẽ: Celerem. ℣ Romulus ipse uocarat:& opi ꝑsse iusserat. ℣ Et dixerat o Celer sint ista curæ tuæ: geras tu curã mœnia extruẽdo⁹. ℣ Neue qs aut trãseat:trãsiẽ audeat. ℣ Muros:ipa mœnia. ℣ Aut factã uomere fossam:sulcũ,quem uomere designauimus: hoc dicit:Id tibi curę sit:ne qs trãsiliat mœnia:aut aratro designata loca:neue aliũde qs egrediatur:q̃ per institutam portam. ℣ Dede nec:interimas. ℣ Audentem talia: si quis inde transilire auderet. Et ex hoc quoquè Romuli edicto:admoniti posteri sanxerunt in iure ciuili capitale eẽ transcendere mœnia urbium. ℣ Q d̃ edictũ Ro. ℣ Remus igno.cœ.cõ.humu.inscius fraterni edicti contẽnebat humilia & exigua mœnia. ℣ Et cœ.di.po.erit tu.his? q̃si poterit ne se ꝓ his mœnib⁹ tueri:hæc uero ꝓ cõtẽptũ dicta erãt. & trãsiliit deinde muros:& a Celere mox neci datus ẽ. Li. uero inquit:Vulgatior fama ẽ ludibrio frĩs Remũ nouos transiliisse muros. Inde ab irato Romulo:cũ uerbis quoq; increpitãs adiecisset: Sic deinde qcũq; alius trãsiliet mea mœnia:interfectũ. Et Plu.inqt:Quidã ab alio occisum ferũt ex his:q cũ eo erãt:quẽ Celerẽ appellabãt.postea subdit: Celer in Tyrrheniã exulauit:& ab illo Ro.uiros nequaq̃ legnes celeres appellarũt. Vñ Q.Metel.Celer dictus:q̃ patrẽti mortuo gladiatorios ludos pauciss̃imis dieb⁹ absoluit:cuj oẽs apparatus illius celeritatẽ obstupescerent:admirarenturq; diligẽtiã &c. Vex hic Celer ꝑfectus fuit eq tũ:q celeres quoq; dicti. De quo Põp.Celeres inqt antiq dixerũt:quos nũc eqtes dicimus a Celere interfectore Remi:q initio a Ro.his ꝓpositus fuit:q primitus electi fuerunt. Ex singulis curiis:ideoq; oino trecenti fuere. ℣ Nec mora trãsiliit:trãsfataurit muros Remus ubi ea uerba dixerat. ℣ Celer:ꝑfectus. ℣ Retro occupat aulum: a tergo eũ peluicut Diony.inqt)percussit. Opprimit igit Remũ,q transilire muros ausus erat. ℣ Ille:Remus. ℣ Sãguinolẽtus:plenus sanguine. ℣ Premit humũ duram:nam exanimis in humum corruit. ℣ Vbi rex didicit hæc: posq̃ Ro. resciuit fratrem extinctum. ℣ Deuorat lachrymas obortas introrsus:compescere nititur repente natas lachrymas:qm̃ illud factum erat:quod contra edictum regium muros ille transilierat. Ideo Ro.& dolorem, & cõceptas intus lachrymas comprimebat:ut exemplum cæteris asseratur seruandæ legis: & ut animi magnitudinẽ ac fortitudinem quoq; ostẽderet. ℣ Et habet uulnus clausum pectore:quasi premit altum corde dolorem. ℣ Nõ uult flere palam:aperte. ℣ Et seruat exempla fortia: fortium & magnanimorum heroum.

Celer ꝑfect⁹ militũ ubi

Vñ uenerint fulmina & cauſam

Iſle precabatur:tonitru dedit omina læuo
Iuppiter:& læuo fulmina missa polo.
Augurio læti iaciunt fundamina ciues:
Et nouus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer urget opus: quẽ Romulus ipse uocabat
Sintq; Celer curæ dixerat ista tuæ. (rat:
Neue quis aut muros,aut factam uomere fossam
Transeat:audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorans humiles cõtẽnere muros
Cœpit:& his populus dicere tutus erit?
Nec mora transiliit:retro Celer occupat ausum:
Ille premit duram sanguinolentus humum.
Hæc ubi rex didicit lachrymas introrsus obortas
Deuorat:& clausum pectore uulnus habet.
Flere palam non uult: exemplaq; fortia seruat:

Varia opinio de morte Remi

ANT. FAN.

℃ Sic:ut eiusmodi pœnam subeat.℣ Arsuroſq; ar.un.ga maiores non lauabant solum cadauera:qđ nſic facimus: sed ungebant.ut Corpusq; lauant frigentis & ungũt.℃ Cæterum suspicari possumus temporibus Romuli non fuisse ungendorum cadauerum morem si Pli.audiuimus: si poetas aliter.Sane Faustulus periit cum Remo ſm Plutarchum.℣ Nondum fa.fle.

Qui.nondum percusso fœdere cũ Tatio ac Sabinis:a quoꝝ oppido Curib⁹ Quirites dicti existimant.℣ Subdita flãma:postq; Remus sepultus est in Remoria:teste Plutarcho.℣ Plures nominis huius:ut nunq; desit familia Cæsarꝝ:potes & p fama nomẽ accipere.℣ Idẽ Vinalia dicã:significato nõ uoci reddit relatiuũ. Celebrant aũt Vinalia.ix.cal.Mati:quæ sunt Iouí sacra nõ Veneri:teste Varrone,& Masurio i ſecũdo Fastoꝝ.Iouí .n. maiores sua uina libabãt: ut auctor est Festus:q̃ sacrificli cã anteq̃ gustarent demebant ex doliis calpari:qđ fuit uasis fictilis genus. Meminisse aũt debemus qđ Pli. scribit priscorũ uita rudẽ fuisse ac sine lr̃is:sed nõ parũ ingeniosam in illis obseruationẽ apparere:q cũ tristia tpa fructibus metuerent:instituerũt feria,dieſq; festos:Rubigalia,Floralia,& Vinalia:quoꝝ Rubigalia agebant(ut idẽ Pli.docet)ad.vii.cal. Mart. qm̃ tũc segetes fere rubigo occupat.Floralia iiii.calẽ.eiusdẽ mẽsis:ut oia bñ defloresceret.Vinaliorũ autẽ altera:hoc est priora:hoc mense agebant:uel ut Pli.(nisi eius locus deprauatus est)scriptũ reliquit.ix.cal.Martii. degustãdis uinis instituta:& nihil ad fructus attinẽtia. Altera uero agebant ad.xiiii.cal.Septẽbris:ut Festus docet:q̃ Varro a Fidicula incipiente occidere mane determinauit:istituta tẽpestatibus leniendis:& dicta rustica:ut Varro & Festus tradunt: quo die Veneri dedicata ædes fuerat: & feriati erant olitores:ac nouum uinum in urbẽ ferebatur: adeo ut in Tusculanis sacris esset ne uinum nouum in urbem ueheretur anteq̃ Vinalia calarent.Moris ẽt fuit aliquando nõnullis in locis Latii(teste Varrõe)ut uindemiæ primum a sacerdotibus publice fierẽt.Itaq; Romæ Flamen Dialis uindemiam auspicabat:q cũ Iouí agna fecisset iter eius exta cæsa & proiecta uinũ legebat.Plutar. auctor ẽ uinalibus multũ uini e tẽplo Veneris pfundi solitũ:uel ut ostenderẽt diẽ festũ agi sobrie oportere:uel q̃ ferunt Mezẽtium Hetruscoꝝ ducẽ ad Aeneã missse:q cũ eo fœdus facerent:ut quotannis certum uini numerum ab eo acciperet:quod postea cum Aeneas poscenti negasset:Mezẽtius Tyrrhenis daturum se pollicitus est:si p̃lio uicisset, Itaq; Aeneam uictorem re cognita Diis ĩmortalibus uinum cõsecrasse:& collectũ tẽplo Veneris effudisse.Cæterũ Diony.scribit Hetruscoꝝ regem nõ Aeneæ:sed Ascanio pinde ac in seruitutem redacto imperasse: ut uinum Hetruscis daretur:quod cum ferendum esse non uideretur uinum sacrum Iouí esse decreuerunt.

Rubigalia Floralia Vinalia

De templo Veneri dicato

PAV. MAR.

℃ Et ait sic hostis transeat meos muros:eodem euentu transiliant hostes:quasi siquis hostis transilire hoc audebit,sic pereat.℣ Dat tamen exeqas:q̃uis talem sese ostendat:soluit iusta tamen.℣ Nec iam:dum soluuntur iusta.

℣ Sustinet suspendere fletũ:potest lachrymas continere. ℣ Et pietas dissimulata patet:aperte ostendit pium in fratrem animum:quem paulo ante dissimulauerat.℣ Et implicuit oscula suprema implicita libauit oscula ultima: hoc ideo dictum:quia implicuit se in amplexib⁹ & osculis.℣ Posito pheretro:cũ esset iam eleuatum cadauer:& depositum pheretrũ cũ ipso cadauere.Pheretrũ a ferendo,quo corpora efferũtur.℣ Atq; ait o frater adẽpte inuito:qui ademptus & sublatus es mihi nolenti.

Morem in sepulchris

Sicq; meos muros transeat hostis ait.
Dat tamen exequias:nec iam suspendere fletum
Sustinet:& pietas dissimulata patet.
Osculaq; applicuit posito suprema pheretro:
Atq; ait,inuito frater adempte uale.
Arsuroſq; artus unxit:fecere quod ille
Faustulus,& mœstas Acca soluta comas.
Tunc iuuenes nondum facti fleuere Quirites:
Vltima plorato subdita flamma rogo est.
Vrbs oritur(quis tunc hoc illi credere posset?)
Victorem terris impositura pedem.
Cuncta regas:& sis sub magno Cæsare semper:
Sæpe etiam plures nominis huius habe.
Et quoties steteris domito sublimis in orbe:
Omnia sint humeris inferiora tuis.
℃ Dicta Pales nobis:idem Vinalia dicam:

℣ Vale:quod uerbum ultimo loco proferebatur.℣ Et unxit artus arsuros: perfecit:ut moris postea fuit corpus quod cremandum erat respexit poeta ad posteriora tpa.Nam ab initio urbis nouerat usus unguentorum:nec perungendoꝝ corporum.Primum quod se in uenisse Pli.dicat:Castris Darii regis expugnatis in reliquo eius apparatu:Alexander cepit sctinium unguentorũ. Postea uoluptas eius a nostris quoque inter laudatissima: atq; etiam honestissima uitæ bona admissa est.Honos quoque & ad defunctos pertinere cœpit &c. ℣ Quod fecere ille Faustulus:uerum Faustulus gemellorum nutricius:cum fratre cecidere in ea contentione: sed superfuit Acca nutrix illorum.℣ Et Acca soluta mœstas comas:Acca Laurẽtia habens præmœstitia passos crines. De ipsa nutrice diximus in tertio.℣ Tunc Qui.nõ. fa. ipsi homines qui cum Ro.erant: nondum appellati Quirites.Nam posteaq̃ in cõionem urbis & uitæ recepti Sabini:a Curibus Sabinis Quirites dicti.℣ Fleuere iu. Re. extinctum.℣ Vltima flã.est sub.ro.pre.posteaq̃ satis plorauerãt:ultimo loco summittere facem rogo: & cremauerunt cadauer:& tumulo deinde cõdiderunt. Et (ut Dio. ny.inquit)in Romoria cum sepelit:quando quidem & uiuens ille eum locum sedibus destinabat.Et Plutar.Constituta inquit ingenti scrobe in Romonio colle circa eũ locum:quem nunc Comitium appellant:fratrem sepeliuit.Cumq; obruisset:una cum illo quædam sarmenta instituit:ut omnium rerum primitiæ:quæ ad usum hominis:uitæ necessitatem:lege aut natura traditæ sunt:eo deportarẽtur.Et deniq; ex qua quisq; ciuitate aut loco Romam adibat:parum ex ea tellure secum ferrent in scrobẽ illam ingerebat:quæ quidem cum in orbem deducta eẽt mundũ ut cælum appellabant &c.℣ Vrbis o.surgũt mœnia:extruuntur ædes & reliqua.℣ Impositura pe.ui.ter. subactura totum terrarũ orbem. Sic uictore pede terras calcatura.℣ Quis tunc pot.hoc illi cre.quis eo tẽpore potuisset hoc sibi persuadere tam humilem ab initio urbẽ ad eam magnitudinem prouehendam:ut toti esset orbi dominatura.Cuncta regas:tu o Roma regas totum orbem.℣ Et sis sub ma.Cæ.semp:Cæsar,seu Tiberius,seu Germanicus imperet.℣ Sæpe ẽt habe.plu.hu.nois:hẽas sæpe plures Cæsares.℣ Et quo.tu Roma sublimis excelsa & trisiphans.℣ Steteris in or.do.quẽ domuisti. ℣ Oia sint infe.tu.hu.oĩa tibi succũbãt:& magnitudine tua omnia supes.℣ Dicta pal. no.est.iam diximus de Palilibus. ℣ Iã Vi.di.x.cal.Maias:hoc est.xxii.die mẽsis Apri. Vinalia festa

Augurium urbis Romæ

Varia opinio de morte Aeneę et quæ ascribũtur Ascanio

Vinalia festa agebant die .xix. Augusti

ANT. FAN.

Venus Erycina

Sacrum Veneri mẽse Augusto meretrices

Varia opinio de morte Aeneę

lia festa celebrantur:diemq; Iouis esse ostendit: cum festum Veneris dicatur:quo die (ut Plutar.)tradit multũ uini ex templo Veneris profundunt.Et has rationes affert:An illud est quod multi dicunt:Mezẽtium Hetruscorum ducem ad Aeneam misisse:qui cum eo fœdus facerent:ut quotannis certum uini numerum eo acciperet.

Vna tamen media est inter utranq; dies.
Numina uulgares Veneris celebrate puellæ:
Multa professarum quæstibus apta Venus.
Poscite thure dato formam,populiq; fauorem:
Poscite blanditias,dignaq; uerba Ioco.
Cumq; sua dominæ date grata sisymbria myrto:

tur facit q̃ qdam tradant consueuisse olim consules Ro. & oẽs q cum aliquo imperio se in Siciliam conferebant Erycinam Venerem sic uenerari:ut in exoletoq; ac mulierũ remissionem cõuerterentur:q̃ eo pacto iucundum esse Deæ suum aduẽtum existimarent.¶ Professarũ:eaq; quæ artem meretriciam profitẽtur:si obscœni quæstus artis nomen merentur. Meretrices Plaut? Prosedas appellauit: q̃ ante stabula sedeant:ut inquit Festus.Eædem Possibilæ dicte.¶ Grata sisymbria:dabãtur & Veneri ientacula,item serta,& unguẽta. Plautus in Asinaria: Tũ si coronas,serta,unguẽta iusserit ancillã ferre Veneri,aut Cupidini.Idem in Curculione:Me inferre Veneri uoui iam ientaculum.Gratum aũt sisymbriũ Veneri existimatur:quoniam siluestre:quod in sicco ortũ odoratius est:& angustiore folio coronis inseritur: & decoctum in uino sanat in facie mulierũ cutis uitia. Sed coronat(ut inqt Pli.)tantũ folio ut serpyllum. Reperitur hęc herba & satiua & siluestris:uocaturq; siluestris a quibusdam tymbreum nasturtio similis:quæ in irriguis locis nascitur:& est pedali altitudine.Varroni placet sisymbriuz ex græco uocabulo deductum esse:ut maluam & lilium. Eius herbæ succus ad excutiendum ex utero partum nõ paruam uim habere dicitur:ex quo etiam Veneri grata putari potest:ut myrtus:de qua diximus supra.

Prosedas

Quę dabant Veneri Sisymbrium

Vna tamẽ dies est media inter utranq; inter Palilia:& Vinalia:unus dies est interpositus.¶ Numina uulgares: hortatur puellas liberaliores sui corporis: ut Veneri libent:frequentesq; eant ad ædem Veneris Erycinæ:quæ e Sicilia Romam a M.Marcel.uictis Syracusis translata est: & apud portam Collinam ædes est illi consecrata:sub eadem appellatione ab Eryce monte Siciliæ: in quem dicunt conuersum Erycẽ Veneris filium: & in eo ab Aenea Veneri matri templum conditum.Diodo.tamen inquit Erycẽ Veneris filium in mõte urbem sui nominis condidisse.& in arce templum matri dedicasse:quę Erycina dicitur. Et addit:Nunq̃ huius ueneratio templi destitit:Aeneas hic uota soluit:dona obtulit.Et Carthaginenses:& Romani duces:& consules ad templum ueniunt:positaq; seueritate ludunt.S.P.Q.R.instituit.xvi. Siciliæ urbes aurum conferre Veneri Erycinæ:Militesq; ducentos ad templi tutellam deputauit & cæ.¶ Puellæ uulga.o meretriculæ.¶ Celebrate numina Veneris: quasi sacrificate.¶ Multa Venus: hoc est plurima uoluptas Venerea: nisi ita legas.Multa pro multum.¶ Venus est apta quæstibus professarum: ului & lucro earũ quæ meretriciam profitentur artem.¶ Poscite formam thure dato: adolentes thura poscite formæ decorem: qui quidem datur a Gratiis:quæ ministræ sunt Veneris.¶ Et fauorem populi: quo formam laudet populus,& uobis faueat.¶ Poscite blanditias: quibus iuuenes alliciatis.¶ Et uerba digna:conuenientia.¶ Ioco:Veneris filio:de quo superius dictum,& Horatius in Odis.Quã uolat circum locus & Cupido.Iocus enim est qui allicit. Alii legunt Loco.¶ Date sisymbria grata dominæ:offerte sisymbria Veneri:quæ illi strata sunt.Sisymbrium(ut Pli.lib.xx.inquit)siluestre a quibusdam tymbreum appellatum pedali non plus altitudine:quod in riguis nascitur:simile nasturtio est:utrunq; efficax aduersus aculeata animalia.& in lib.xix.Sisymbrium inquit ferũt lætissimum: nascitur in puteorum parietibus,& circa piscinas,ac stagna.¶ Cum lua myrto:quæ est illi dicata.

PAV. MAR.

De templo Veneri Erycinę in tuto in Sicilia

Sisymbriũ herba q̃ nascit in parietibus puteorũ

Vinalia festa agebant die .xix. Augusti

Vna tamẽ &c.si Vinalia.ix.calẽ.Maii celebrantur: ut e Plinio(q̃uis deprauato) colligimus:& inter Palilia: atq; Vinalia unam tãtũ diem mediã esse cõfitemur:cõsequẽs est ut Palilia:ẽt Plinii testimonio,xi.calẽ. Maii celebrent.¶ Numina uulgares Veneris celebrate puellæ: meretrices hoc tempore colebant Venerem Erycinam:quæ tẽplum habuit Romæ extra portam Collinam:cui(ut inquit Strabo)insignis porticus adiacebat.Liuius tertiæ Decadis libro ultimo:Ita abundauit Tyberis:ut ludi Apollinares Circo inundato extra portã Collinã ad ædẽ Erycinę Veneris parati sint.Appianus Sylla:Copiis quoq; ad Collinam portam circa meridiẽ castra locat:non lõge a Veneris templo.Huic Deæ matronæ Romanæ mense Augusto ad imitationẽ Aegyptiorũ pudenda deferebãt cum sacrorum pompa:& q̃uis id solẽne meretricum esset:nemini tamẽ licebat p̃terq̃ matronæ castæ id sacrum tractare ac deponere in sinu Veneris.Id ut uerz existime

ANT. FAN.

Venus Erycina

Sacrum Veneri mẽse Augusto p meretrices

ANT. FAN.

¶ Iuncea uincla:coronas e rosis,sisymbrio,& similibus, iunco suppositio siue cõtexto. ℣ A Siculo noia colle tenet: ab Eryce:unde Venus ferẽ Romã translata monitu carmis Sibyllini:posteaq̃ Claudius Marcellus Syracusas & alia Siciliæ oppida q̃ erãt in ptãte Carthaginẽsiũ expugnauit. In Eryce sanũ fuit Veneris:qđ ẽm aliquos ab Aenea,ẽm alios Ab Eryce Veneris ac Buteę:siue Neptuni filio cõditũ singulari uenerationẽ antiqtus colebaẽ:refertũ mulierũ frequentia(ut inqt Strabo)eius Deę ministerio dicatarũ. Id postea uetustate collapsuꝫ,Claudius imperator:ut ex ærario po. Ro.reficeret auctor fuit:teste Suetonio. Fuit & Romę in Capitolio tẽplũ Veneris Erycinæ:auctore Liuio: q̃ scribit Q. Fabiũ maximũ a Senatu postulasse:ut ædẽ eius Deæ quã dictator uouisset dẽdicari liceret:& creatos esse duũ uiros q̃dibus dedicandis Attilium Mẽti:Fabiũ Veneri Erycinæ:quę in Capitolio fuerunt uno canali decretæ. ℣ Syracusas Arethusidas:oppidum Siciliæ nobilissimum:de quo diximus:apud ipsum fons est Arethusa. ℣ Claudius:Propertius:Qua Siculæ uictor telluris Claudius & qua Cæsar ab humana cessit ĩ astra uia. Scio esse q̃ accipi Appiuꝫ Claudiuꝫ uelint:q̃ Messanã obsessam obsidiõe liberauit: Hieronẽq̃ ipulit magna cũ strage suorũ fugeẽ Syracusas: qui tanta celeritate uictus est:ut se prius uictũ q̃ hostem uideret,fateretur:qđ nobis nõ placet. Accipiẽdus enim est M.Claudius Marcellus:q̃ fuit Syracusarũ glorioſissimus expugnator:plurimaq̃ inde signa in urbem reportauit: Egitq̃ in triumpho nõ hoies tantũ:uerũ ẽt Deos:primusq̃ Hannibalẽ docuit uinci posse. Cõstet ergo duos Claudios Siciliã cõtudisse: Appiũ Claudiũ &.lx.fere anno post Claudiũ Marcellũ. ℣ Trãslata:Romã e Sicilia. ℣ Festum Veneris Vinalia:colit̃ qdem Venus Vinalioꝝ die:sed Vinalia Ioui sunt sacra nõ Veneri. ℣ Amatæ:hæc fuit mater Lauiniæ:ppter quã inter Aeneã & Turnũ nata sunt bella. ℣ Hetruscas Turnus adorat opes:diffisus suis auxilium petit a Mezẽtio:qui haud grauatim se Rutulis iũxit:teste Li. ℣ Clarus erat &c.hic(ut scripsit Cato in prio originũ)Rutulis imperauit:ut sibi offerrẽt quas Diis primitias offerebãt. Vnde a Virgi.dictus est cõtẽptor Deorum:q̃ diuinos honores sibi exegisset,Latini(ut idẽ Cato auctor est)similis imperii metu ita uouerunt:Iuppiter si tibi cordi est nos ea tibi dare potius q̃ Mezentio nos uictores facias. Eum regem Varro scripsit(ut Plinius refert)tulisse auxilium Rutulis contra Latinos uini mercede:quod tum in Latino agro fuisset.

Venus Erycina in Capitolio

Festum Veneris agebaẽ in die Vinaliorum Mezentius cuꝫ Rutulis se cõiunxit

¶ Et uincla iuncea texta:hoc ẽ uincẽtes iuncos cõtextos. ℣ Rosa cõpositia,i.coronã rosaꝝ cõpositaꝝ:iuncis illigãtibus cõtextarũ:Veneri ipsi dato. ℣ Nũc decet frequẽtari tẽpla:decet uos frequẽtes ire ad tẽpla Veneris. ℣ Proxia portæ Collinæ:quæ ppinqua sunt portę:quæ Collina dicta est:quæ & porta Salaria dicta supra collẽ Quirinalẽ. ℣ Tenet noia a colle Siculo:uocaẽ ædes Veneris Erycynæ ab Eryce mõte Siciliç,de quo Strabo inqt:Eryx quoq; collis excelsus habitaẽ:in quo Veneris tẽplũ locatũ est: qđ singulari uenerationẽ colit̃. Antiquitus mulierũ frequẽtia refertũ illius ministerio dicatarũ:quas & e Sicilia: & externis e regionibus multi locarãt:hac uero tẽpestate:sicut & ipsa colonia uiduata colonis est. Sic & tẽplum desolatũ: & sanctorũ hominũ copia defecit. Est & Romæ ante portã Collinã Deæ huius ædificiũ:q̃ Veneris Erycinæ tẽplum dicitãt. Cui cũ æde sacra insignis adiacet porticus. Hæc ille. ℣ Et ut Claudius:postq̃ M.Claudiꝰ: quẽ quinquies consulẽ Marci filium extitisse tradũt. Eiq̃(si cuti Possidonius refert)cognomen qđ Martiũ est primũ ex familia fuisse Marcello. Exercitatione nãq̃ bellicosus erat:robustus corpore:manu potẽs:natura ad dimicãdum uir ardẽs: q̃ illius certamina declarãt. Acer:ac strenuꝰ ad cæteras uitæ partes humanꝰ atq̃ modestus. Gallorũ ducẽ singulari certamine fudit. Spolia Ioui feretrio retulit. Primus Hannibalem uinci posse docuit. Syracusas expugnauit. In insidiis postea ab Hannibale interceptus est. ℣ Abstulit armis: expugnauit. ℣ Syracusas Arethusidas:ab Arethusa Syracusii fontis nympha. ℣ Et cœpit te quoq; Eryx bello:etiam Erycem mõtẽ armis occupauit. ℣ Venus:Erycina scilicet. ℣ Est translata:e Sicilia in Vrbem. ℣ Carmine uiuacis Sibyllæ:quasi translata a Romanis monitis carmine sibyllino. Viuacis dixit propter Cumęam Sibyllam:cui datum erat tot annos uiuere:quot partes harenę palmis accepit.de quo in.xiiii.Meta.& alias a nobis dictum. ℣ Et maluit coli in urbe stirpis: potius uoluit coli in urbe Roma:quæ a pronepotibus Aeneæ condita est. ℣ Cur igitur cum festum sit Veneris: cur dies Iouis? & refert ipsam historiam. Quod Mezentius Hetruscorum rex ueniens in auxiliuꝫ Turni: Rutulorum sibi dari uinum pepigit. Aeneas uero Latinorum uinum Ioui uouit. Ex Dionysio tamẽ diximus fuisse Alcanium. ℣ Cur dicant igitur Vinalia festũ Veneris:quæritis cur Vinaliorum diem dicant Veneris festum esse. ℣ Et quare ista dies sit Iouis:nam Iouis celebritati destinata. ℣ Bellum erat armis: certabatur. ℣ An Turnus: rex Rutulorum. ℣ An Aeneas esset gener Latiæ Amatæ:acciperẽ deberet in uxorem Lauiniam Latini regis: & Amatæ reginæ filiam: nota est historia. ℣ Turnꝰ adorat opes Hetru.orãdo supplex poscit Tyrrhenorum opem: de quo Liuius:Turnus inquit: Rutuliq̃ diffisi rebus ad florentes opes Hetruscorum,Mezentiumq̃ eorum regem confugiunt:qui Cere opulento tum oppido imperitans: iam inde ab initio minime lætos: nouæ origine urbis:& tum nimio plusquam satis tutum esset accolis rem Troianam crescere ratus: haud grauatim socia arma Rutulis iunxit &c. ℣ Mezentius erat clarus:illustris. ℣ Et ferox: sæuus. ℣ Sumptis armis: cum sumpsisset arma ad pugnam. ℣ Et uel equo magnus: ingens erat & magnarum uirium:si pugnasset eques. ℣ Vel pede: maius præ se ferebat robur si pedes pugnasset. ℣ Quem: Mezentium. ℣ Rutuli & Tur.ipse Rutulorum rex. ℣ Tentant ascisceꝛe suis partibus:aduocare in suum auxilium:& iungere cum eo militiam. ℣ Econtra: quasi ex altera parte. ℣ Dux Thuscus:rex Tyrrhenus. ℣ Ait ita: sic dixit.

Añi portã Collinã est tẽplũ Veneris

Quare Mezentius conisus sit cũ Turno propter copiã uini habẽdã

PAV. MAR.

Textaq; composita iuncea uincla rosa.
Templa frequentari Collinæ proxima portæ
Nunc decet:a Siculo nomina colle tenet.
Vtq; Syracusas Arethusidas abstulit armis
Claudius:& bello te quoq; cepit Eryx:
Carmine uiuacis Venus est translata Sibyllæ:
Inq; suæ stirpis maluit urbe coli.
Cur igitur festum Veneris Vinalia dicant:
Quæritis:& quare sit Iouis ista dies.
Turnus,an Aeneas Latiæ gener esset Amatæ
Bellum erat:Hetruscas Turnus adorat opes.
Clarus erat sumptisq; ferox Mezentius armis:
Et uel equo magnus,uel pede maior erat.
Quem Rutuli,Turnusq; suis ascisceꝛe tentant
Partibus:hæc contra dux ita Thuscus ait.

¶ Stat mihi

ANT. FAN. ¶Stat mihi non paruo:conſtat ſanguine ac multis uulneribus.℣ Non grandia prȩmia:petimus exigua p̃mia ſi expendaṫ noſtræ fortitudinis meritum.℣ Quã uelit Aeneas iſta negata mihi:callidũ ſuaſionis genus:dicit.n. placiturũ hoſtibus Rutulorũ ut quæ petit muſta non conſequaṫ.Sanecut Feſtus auctor eſt)Aeneas pugnãs cũ Mezentio:cũ nuſq̃ apparuiſſet Indiges ab Aſcanio appellatus eſt:cuius noie etiã tẽplum conſtruxit.℣ Hoſtica uindemia:Rutulorȝ meorũ hoſtiuȝ muſta.℣ Cadit Mezentius ingens:ſecũdũ poetas non ſecundũ hiſtoriam.℣ Merito Iouiq̃ fauit cauſæ meliori:unde Vinalia ei dicata ſunt.℣ Sex ubi,quæ reſtẽt,luces Aprilis habebit In medio curſu tẽpora ueris erũt:reſtent legẽdum eſt nõ reſtãt:& eſt ſenſus: Cũ Aprili ſex tantũ dies ſuperfuerit: hoc eſt.vii.calẽ.in medio curſu uer erit. Tunc.n.& Rubigalia celebrãtur:ut Pli.docet.Itaq̃ cauẽdum eſt ne ſexto die poſt Vinalia:hoc ẽ.iiii. calẽ.Maii putemus uel eſſe Ver mediuȝ,uel Rubigalia celebrari:me una cum Pli.nobis Feſtus quoq̃ & Seruius aduerſentiq̃ ſcribunt ſeptio calen.Maias eſſe Rubigalia.Illud ꝓterea ſciendum ne forte in ueris dimẽſione fallamur: medium eſſe non ſolum quod æque diſtat ab extremis:ſed quod eſt inter extrema: atq̃ a principio ita diſcedit ut finem non attingat: iteȝ & manifeſtum,ut Senſit medios dilapſus in hoſtes. & Quãq̃ in media iam morte tenetur.

Hoſtica uidemia quę dicitur

Rubigalia

PAV. MAR. ¶Virtus:robur,& fortitudo mea.℣ Stat: pro conſtat.℣ Mihi nõ paruo:ſed magno.℣ Teſtor uul.quæ ſuſcepi in bello:& quæ qdem indicant nõ paruo mihi conſtitiſſe fuiſſe ſtrenuũ & præſtantẽ in bello.℣ Et teſtor arma quæ ſæpe ſparſi ſanguine meo:ſæpe infeci cruore e uulneribus meis effuſo.℣ Qui petis auxilium:Turne & uos Rutuli: q meam opẽ imploratis.℣ Diuide mecũ nõ grãdia p̃mia:ꝓxima muſta de lacubus tuis:hoc eſt diuide mecum uina:quæ proxima uindemia e uitibus tuis percipies:quod exiguũ erit prȩmiũ:quaſi & tamẽ eo exiguo ero cõtentus.℣ De lacubus:de dolliſ p tranſlationẽ a lacunis:nam Var.inqt:Lacus lacuna magna ubi aqua contineri poteſt.℣ Nulla mora eſt operæ:non erit retardatio laboris:nam mox in bellum prodibo.℣ Veſtrum eſt dare:muſta.ſ.℣ Vincere eſt noſtrũ:ad nos ptinet parare uobis uictoriã.℣ Quã uelit Aeneas iſta:muſta ueſtra.℣ Negata mihi: uellet Aeneas uos mihi nolle ea tradere quo uobis auxilio nõ eſſem.℣ Annuerãt Rutuli:pmiſerãt ſe daturos.℣ Mezentius induit arma:armauit ſe ad bellum cõtra Aeneã.℣ Induit Aeneas:ipſe ẽt arma ſuſcepit.℣ Et alloquit Iouẽ:anteq̃ in certamen cũ Mezentio exiret: ita Iouẽ allocutus ẽ.℣ Hoſtica uindemia:fructus uindemiæ hoſtilis:hoc eſt muſta Rutulorũ.℣ Vota eſt:uoto ꝓmiſſa.℣ Regi Tyrrheno:Mezẽtio regi Hetruſcorũ:a Tyrrheno Atyos regis Meoniæ filio Thuſcia Tyrrhenia dicta ẽ.℣ Tu o Iuppiter feres muſta e palmite Latio:e uitibus Latinorȝ.nã Latiũ tibi ego uinum uoueo.℣ Vota me.ua.uota Aeneę,quę magis pia fuere,cũ Ioui uinũ uouerit.℣ Valent:quia ſunt effectũ cõſequuta.℣ Cadit Mezentius ingẽs:ab Aenea ſingulari certamine peremptus.℣ Atq̃ plangit:pcutit.℣ Humũ:cum moreret.℣ Pectore indignãti:cũ indignatõe renitenti:cũ ipſam aiam exhalaret,& in hoc poeta Vir.ſequutus:qui tradit Mezẽtium ab Aenea pemptum:cũ id nõ cõſtet.Sed ex hiſtoria habemus Aſcaniũ a Mezẽtio obſeſſum:cũ ſuis ex improuiſo caſtra hoſtilia adortum: Lauſum Mezẽtii filiũ interemiſſe:tunc Mezentiũ pacẽ, & pactõis iniſſe cũ Aſcanio: Tybrimq̃ terminũ utriuſq̃ regni cõſtitutum:Hetruſcorũ.ſ.& Latinorȝ.℣ Venerat Aut.quo tpe uuæ colliguntur.℣ Sordidus:deturpat?.℣ Calcatis uuis: calce p̃ſſis, & p̃lo ad exprimẽda muſta.℣ Debita uina reddunṫ merito Iouiſoluũtur uota:offerturq̃ uinũ Ioui ꝓmerenti ꝓ uictoria Aeneæ p̃ſtita.℣ Hic:ex hoc uino Ioui oblato.℣ Dies eſt dicta Vinalia:non enim hmõi nomina feſtorȝ ꝓferenda:niſi numero multitudis: ut Saturnalia, Bacchanalia, Cerealia, Palilia.iõ dies dicta Vinalia: qa Vinaliorȝ celebritas refert eo die.℣ Iuppiter uẽdicat ſibi illa:attribuit ſibi eũ diẽ.℣ Et gaudet ineſſe ſuis feſtis:q̃ ẽt illa ſit in diebus ſuo numini cõſtitutis.℣ Sex ubi quæ reſtãt.iiii.ca.Ma.hoc ẽ.xxviii.die Apri.erit medietas ueris:& heliacus Arietis occaſus:nã tot? iã a Sole abiit: & oritur Canis:de quo paulopoſt dicemus.& erũt Rubigalia:quę(ut Varro inqt)ab Rubigo dicta ſecũdũ ſeges huic Deo ſacrificaṫ:ne Rubigo occupet ſegetes. Agricolæ antiq Rubigum dicũt Deum:& inuocabãt:ut idem Varro oſtẽdit li.pri.de ruſtica.De Rubigalib? Plinius ita inqt:Rubigalia Numa cõſtituit anno regni ſui.xi.q̃ nũc agũtur ad.vi.ca.Ma.qm̃ tunc fere ſegetes Rubigo occupat.Hoc tẽpus Varro determinauit:Sole Tauri ptem.x. obtinente:ſicut tũc ferebat rõ:ſed uera cã eſt:quod poſt dies undeuiginti ab æquoctio uerno per iȝ quatriduuȝ uaria gentiũ obſeruatõe in quarto calẽ.Maiaȝ Canis occidit.Sidus & p ſe uehemẽs:& cui p̃occidere Caniculã neceſſe ſit.hæc Pli.ſed diſcrepat a poeta:cum alter dicat eo die Canem exoriri:alter occidere.& Pli.paulo ante eũ locum occultari quoq̃ Canem.iiii.ca.Ma.oſtendit. Ego ita acciperẽ Plinio ueſperi occultari.Poetæ uero mane exoriri.Iunius autẽ Moderatus pridie calẽ. Ma.cælari Canẽ oſtendit.Duo tamẽ Canes in cælo figuraṫ.Canis & Prochiõ.De qb? Higinius:Canis inqt leporẽ fugiẽtẽ cõſequens: poſteriorib? pedibus claudiṫ ab hyemali circulo:pedem dextrũ Oriõis pene ſuo capite cõiũgẽs:capite ad occaſuȝ ſpectans: ſed caput ad æquoctialẽ Circulũ tendit. occidit oriẽte Sagittario.Exoriens aũt cũ Cãcro.Is Canis habeṫ lingua ſtellã unã:quæ ſtella Canis appellaṫ.in capite aũt alterã:quã nõnulli Syriõ appellãt.i utriſq̃ aurib? obſcuras ſingulas:i pectoꝛ duas:i pede prioꝛ tres:iter ſcapulos tres:i ſiniſtro lũbo unã:i pede poſterioꝛ unam:i pede dextro unã:i cauda q̃tuor.Oio ſũt.xix.Prochiõ uero i lacteo circulo defixis pedib? æquoctialẽ circulũ tãgit. Spectat ad occaſum:ut iter Gemios & Cãcrũ cõſtitut?.Qui

Tyberis fuit terminus thuſcorȝ & Latinorum

Rubigalia a Numa Põ. cõſtituta anno regni ſui.xi.

q̄ ante maiorē Canē exorit̄,Procion est appellatus. Hic
ast occidit exortu Capricorni. Exorit̄ cum Leone:sed est
oino stellaꝝ numerus triū.hæc ille.Moderatus uero ostē
Procion orit̄ die.xy. Iulii dit Prociona exoriri mane iduum Quintiliū:& Canicu-
lam oriri.xvi.calēdarum Sextiliū.Verū quia de Rubigi-
ne agebamus:id malī accidit:cum madefactos aquis cul-
mos Solis calor adurit. & Pli. inquit:Frugum, uinea-
rumq; malū:nullo min⁹ noxium est Rubigo:frequētis
simaq; hæc in roscido tra-
ctu:cōuallibusq; ac pflatum
nō habentibus: e diuerso ca
rēt ea uentosa & excelsa.
ANT. FAN, Aries occidit .xvii.ca. Maia ¶Et frustra pecudem q̄res
Athamātidos Helles:Aries
hoc tpe & imergit̄ Oceano
aū Solis occasuꝫ:& latet oc
casu heliaco magna ex pte:
anteq̄ is i ortū ferat̄. Quod
fieri necesse est Sole in Tau
ri fere pte septima constitu
to.℣ Signaq; dant imbres:
quia paulopost (ut scribit
Columella)est fere Auster
cum pluuia. ℣ Exoriturq;
Canis ortus .vii. cal. Ma. Canis:hic Canis de quo nūc
agim⁹: qa(teste Macrobio)
Tauro uicin⁹ ē:& oriri hoc
tpe dī & occidere.Oritur q
dē ortu cosmico:occidit he
liaco:uū & Columella Ca-
nem inqt cælari uesperi pri
die calen.Maias.& Virgi.in
Geor.Auratis aperit cū cor
nib⁹ annū Taurus:& aduerso cadēs Canis occidit astro.
Neq; enim placet q̄ Seruius dicit occidere Canē hoc tē-
pore:quia post horam quartā diei cū Cancro in ortū fe-
ratur. Quis enim est q eiusmodi occasum siderū tradit?
Sole Taurū tenē te non uideri hūc Canem tectum lucis ꝓpinqtate:quod
adeo uerū est:ut Ouidius eūdem Canem;quē Erigonen
uocat;mense Maio doceat in ortum ferri,quē heliacum
dicimus.Scio quosdā esse nostrorū tēporū astronomos:
q stellam quādam in Scorpione Canem appellāt:q̄ oriē-
te Tauro occidat necesse est.Est & Canis q Procion dī:
qd̄ sidus apud Romanos auctore Pli,nomē non habet:
Procion oriturq; idibus Iuliis:ut placet Columellæ:q etiā scribit
Caniculam paulopost exoriri:quo tēpore accēdunt Solis
uapores:ut ait Pli.ferue̅t maria:mouent̄ stagna:& uina i
cellis fluctuant.Hæc habet in extrema lingua stellā unā:
quæ dī Canis in capite:siue(ut qbusdā placet)in ore aliā:
quā Syrion uocant:ut Emissę,ptēdit imagine linguæ:stel
lam unā ipsa Canis quę dī altera summo stat capiti gra
io dicunt:quā Syrion acrē noīe. Festus auctor ē esse Ro
Catularia por-ta mæ Catulariā portā sic appellatā:q̄ non longe ab ea ad
placādū Caniculæ sidus frugib⁹ inimicū ruffæ canes imo
lent̄:ut fruges flaueſcētes ad maturitatē pducerē̄t.℣ Hac
mihi Nomēto Romā cū luce redire:Nomētum oppidu;
est in Latio ad:x.siue.xv.ab urbe lapidē: a quo uia No-
mētana nomē accepit.Eius meminit Vir.in.vi. Aenei.ut
Nomentum Rubigi nis festū .vii. cal. Maias Hi tibi Nomētū & Gabios,urbēq; Fidenā.Hi Collatinis
iponēt mōtibus arces.℣ Candida turba:nōnulli cādida
ti cum ad rem diuinā faciēdam irent in lucē Rubigini cō
secratum:comitarēturq; Flaminē Quirinalē.℣ Antiquæ
lucū Rubiginis:e duodecim dies:q maxie agricolaꝝ du-
ces sunt(teste Varrone)Robigus colebat̄:non ut ꝓdesset
quēadmodum Ceres,Liber,Iuppiter,ac bonus Euētus:
sed ne obesset rubigine:quā Plinius maximam segetum
pestem,ac cæleste frugū,uineaꝝq; malū appellat.Vnde il
lud est Virg.in primo Geor.Mox & frumenti labor ad-
ditus Vt mala culmos esset Rubigo.Et illud Columellę:

Et frustra pecudem quæres Athamātidos Helles:
Signaq; dant imbres:exoriturq; Canis.
Hac mihi Nomēto Romam cum luce redirem:
Obstitit in media candida turba uia.
Flamen in antiquæ lucum rubiginis ibat,
Exta canis flammis,exta daturus ouis.
Protinus accessi:ritus ne nescius essem:
Edidit hæc Flamen uerba Quirine tuus.
Aspera rubigo parcas Cerealibus herbis:
Et tremat in summa lene cacumen humo.
Tu fata fideribus cæli nutrita secundis
Crescere,dum fiant falcibus apta,sinas.
Vis tua non leuis est:quæ tu frumenta notasti:
Mœstus in amissis illa colonus habet.
Nec uenti tantum Cereri nocuere,nec imbres:
Nec sic marmoreo pallet adusta gelu:
Quantum si culmos Titan incalfacit udos:
Tunc locus est iræ Diua timenda tuæ.
Parce precor:scabraq; manus a messibus aufer:
Neue noce cultis:posse nocere sat est.

Hinc mala Rubigo uirides ne torreat herbas Sanguie
lactentis catuli placat̄ & ex
tis. Est autē rubigo putre-
do quædam exedēs ac peri
mens culmos:quā in uitib⁹
carbūculum uocāt: cuiusq;
nōnulli cām esse dixerūt ro
rem inustum Sole:qd̄ Pli-
nius ex parte falsum putat:
eiusmodiq; putredinē frigo
re constare arbitrat̄:ac non
fieri nisi iterlunio plena ue
Luna.Lege librum.xviii.na
tu.historiæ.Colebatur itaq;
Rubigo ut Febris ac mala
Fortuna ne obesset(ut dixi
mus)cuius fm segetes sacri
ficabat̄:ut auctor est Varro.
Eius feriæ Rubigalia a Nu
ma Pompilio instituta sunt
anno regni sui.xi.quæ agū-
tur ad.vii.calē.Maii: qa tūc
fere segetes Rubigo occu-
pat: quod tēpus Varro de-
terminauit:Sole Tauri par
tē decimā obtinēte:sicut tūc
ferebat ratio. Hoc malū in
tractu rosido,cōuallibusq;
ac locis perflatū nō habentibus frequentissimū est:in uē-
tosis & excelsis nullū:quo siligo minus q̄ cætera frumē-
ta periclitat̄:qm̄ semp rectā habet spicā:nec rorē cōtinet,
q rubiginē faciat. Auertit̄ aūt lauri ramis in aruo defixis:
ut Pli.scribit:trāsitq; in eaꝝ folia ex aruis.℣ Exta Canis:
ad placādum Canē cælestē q interdū frugibus nocet. Vn
de ruffas canes diximus imolari solitas ad Catularią por
tā.℣ Aspera Rubigo:colebant & Rubigum Deū,quem
& Robigum dicimus.℣ Tremat:agitet a uento ne Ru
bigo noceat.℣ Sideribus secūdis:cæli clementia & fauo-
re.℣ Si culmos Titan incalfacit udos:uel cui repēte Sol
pluuiæ succedit.uel cum incoquit rorem.
PAV, MAR. ¶Et frustra quęres pecudē Helles Athamātidos:frustra
reqres Arietem Phryxi & Helles Athamātis Thebani fi
lii:hoc.d. Tu nō uidebis iam Arietē cum Sole oriētem:
nā totus nunc Taurus cum Sole orit̄:& Aries iam ante
cessit.℣ Dent signa imbres:quos eo tēpore Aries iducit:
& Moderatus ostēdit eo die Austrꝝ cum pluuia.℣ Et Ca
nis exoritur: de quo iā diximus.℣ Hac mihi Nomento:
cum poeta ex suburbano Romā redit;et:ut ipse inqt:oc-
currētęꝫ turbā habuit Rubigini sacrificaturam:cui sacer
dos Canē & ouem imolat.℣ Cū hac luce:hoc die.℣ Re-
direm:ego.℣ Nomēto Romā:Nomētum in uia qua i Sa
binos itur.ad.xv.ab urbe lapidē.℣ Candida turba:candi
dis iduta uestib⁹.℣ Obstitit:occurrēs aut obuia mihi ste
tit in media uia.℣ Flamē:sacer.nam q a Græcis Stepheo
phori a Romanis Flamines dicti sunt.& a gestione pi-
leorū,& infulaꝝ hoc noīe appellant̄.ut Dio.inqt: sed de
Canis & ouis imolan tur cani culæ his i secūdo diximus.℣ Ibat i antiquū lucū rubiginis:i lu
cum ab antiqs rubigini cōsecratū.℣ Daturus flāmis ex-
ta Canis,daturus exta ouis:imolaturus Canē,& ouē.& intestina

inteſtina crematurus. ¶ Protinus acceſſi: ſtatim illuc iui. ¶ Ne eſſem neſcius ritus: ut diſcerem ritum & morē ſacrorum. ¶ O Quirine: o Romule. ¶ Tuus Flamē: tuus ſacerdos: nam erat is Flamen Quirinalis. ¶ Edidit hæc uerba: ſcilicet. ¶ Aſpera Rubigo: oratio Flāmis ad ipſam Rubiginem: quam precatur: ut ſegetibus parcat. ¶ Sæuiat in arma: nō in ſata: aut ruſtica inſtrumenta: quo a colonis ſibi uota ſoluātur. Verum (ut diximus) Rubigum Deum uocabant: & eidem ſacrificabāt. ¶ O Rubigo aſpera parcas herbis Cerealibus: noli attingere Cereales ſegetes. ¶ Et cacumen: ſegetum, aut herbarū Cerealium. ¶ Leue: politū a te non obſeſſum. ¶ Tremat: impune agitetur. ¶ In ſumma humo: in ſummitate telluris. ¶ Sinas: permittas. ¶ Tu creſcere fata: creſcere & peruenire ad maturitatem ſegetes. ¶ Nutrita: ipſa fata. ¶ Secundis ſideribus cœli: proſpero ſiderum curſu. ¶ Dum: uſq; quo. ¶ Fiant apta falcibus: matura ſint, & falce ſecari poſſint. ¶ Vis tua nō leuis eſt: ſed grauis: nam magni momenti. ¶ Colonus mœſtus: triſtis. ¶ Habet illa frumenta in amiſſis: quia iam amiſſa exiſtimat. ¶ Quæ tu notaſti: corrupiſti. Nā ſtatim Cū fuerit fruges ſcabra rubigine læſæ: Cogit amiſſas flere colonus opes. ¶ Nec uēti nocuere tantum Cereri: non ſunt tam noxii frugibus Cereris uēti. ¶ Nec imbres: pluuiæ. ¶ Nec ſic pallet: ipſa Ceres: hoc eſt ipſa ſeges. ¶ Aduſta gelu marmoreo: q̄ſi nec pruinæ: nec glacies tantū nocent. ¶ Quantum ſi Titan: Sol. ¶ Incaluerit: calefacit. ¶ Culmos udos: madidos: tūc enim gignitur rubigo: cum madidi culmi ſegetis nimio Solis calore deſiccantur: & ideo inquit. ¶ Tūc Diua tremenda: Rubigo timenda. ¶ Eſt locus iræ tuæ: quia tunc tua ira ſæuit in ſegetes. ¶ Parce precor: & noli in ſegetes ſæuire. ¶ Auferremoue. ¶ Manus ſcabras: aſperas. ¶ A meſſibus: a frugibus. ¶ Neue noce cultis: noli nocere ſegetibus. ¶ Sat eſt poſſe nocere: ut in Heroidibus: Perdere poſſe ſat eſt ſi quem iuuat ipſa poteſtas. Sic nunc ſatis ſit poſſe lædere.

¶ Amplectere ferrum: non omne ferrum: ſed quod pernitioſum eſt: ut bellicum. ¶ Otia mundus agit: Cæſarum prudentia & uirtute. ¶ Inquinet arma ſitus: a ſinendo ſitus nomen accepit. Seruius ſitum uocat lanuginem ex humore procreatā. Hic eſt ſordes & ſqualor quem ferrum cōtrahit longa pace intactum. ¶ Abſenti: quia nocet Rubigo cum adeſt: nec rogatur, ut adſit uti Ceres & Copia. ¶ Acerra: ſarcula thuraria. licet etiam aliud ſignificet. ¶ Obſcœnæ canis: a cuius ſacris abhorret animus. ¶ Eſt Canis Icarium dicūt: deeſt quem. ut Vrbs antiqua fuit Tyrii tenuere coloni Carthago. Canis Icarius ē cuius ductu Erigone patris Icari cadauer inuenit: qui cum acceptum a Libero patre uinum paſtoribus potandum exhibuiſſet ab his interfectus eſt: qui ebrii facti putauerunt ſe ueneno fuiſſe tentatos. Hunc Propertius Icarum uocat. ut Icare Cecropiis merito iugulate colonis. Alii Icarium: a quo Statius in Thebaide uitium umbram Icariam uocat: is receptus in cælum Bootæ nomen accepit: ubi Erigone uirgo: Canis autem eodem quo prius nomine appellatur. Hunc quidam ferunt Himeram dictū: cuius ductu cum Erigone patrem inuenīſſet a paſtoribus iterfectū: ipſa ſibi mortem conſciuit: cui Canis ſpiritu parentauit: quem quidam ſcripſerunt ſe in puteum deiecīſſe Anygrum dictum: hoc eſt ſine humore: q̄ nemo poſtea eius aquis uſus fuerit. Erigone ariſtā ferre in cælo dicitur: auctore Macrobio: quæ fructib⁹ curuatur. Eam eſſe iuſtitiā credunt: quæ ſola facit naſcentes fructus ad uſus hominum peruenire. Eandē & pudorem e terris ænea ætate fugiſſe ad ſupos Heſiodus auctor ē. Sane Bacchus apud Statium in Thebaide ſuam Erigonem uocat ob Icarum patrem. Vnde olim in honorem Erigones Libero rem diuinam faciebant.

¶ Nec ſternas ſegetes: non deiicias in humum fruges. ¶ Sed amplectere durum ferrum: quaſi abrodas bellica inſtrumenta exitialia. ¶ Perde prius: potius q̄ ſegetes perdas quod pōt alios perdere: ferrum quo necantur homines. ¶ Vtilius carpes: rodes. ¶ Gladios & tela nocentia: arma ipſa pernitioſa. ¶ Nil opus eſt illis: armis. ideo ea abrodas. ¶ Mundus agit otia: quaſi qui in orbe ſunt otioſam uitam agunt ab omni bellorū tumultu uocantem. ¶ Niteant nunc opes ruris: nitida & ſplendida ſint ruſtica inſtrumēta. ¶ Sarcula: quæ a ſarriendo dicta ſunt. Crates ſunt illæ dentatæ: quæ ſuper trahuntur ſatis. Hora. Gaudentem patrio findere ſarculo agros. ¶ Et durus bidens, & aduncus: curuus. ¶ Vomer: niteant hæc & alia inſtrumenta: quorum uſus eſt ad proſcindēdam, euertēdamq; terram. Virgi. Sulco atritus ſplēdeſcere uomer: & uomerum quatuor genera oſtendit Pli. cultrum, roſtratum, porrectum, in mucronem faſtigiatum. ¶ Situs: ſqualor, & putredo. ¶ Inquinet: commaculet. ¶ Arma: bellica, & non Cerealia. ¶ Et conatus aliquis ducere ferrum uagina: cum gladium exerere e uagina uolet. ¶ Sentiat eſſe aſtrictum longa mora: cognoſcat rubigine preſſum & in uagina hærentem: ut facile exeri non poſſit. ¶ At tu: Rubigo. ¶ Ne uiola Cererem: noli corrūpere Cerealia dona. ¶ Et colonus poſſit ſemper ſoluere tibi uota abſenti: ut nuncupata uota tibi non lædēti fruges ſoluat. Hæc uerba a Flamine Quirinali proferebantur, deinde īmolauit Rubigini: adhibito ēt in ſacris thure & mero. Varro in re ruſtica cum. xii. Deos īuocare doceat: q facientes adiuuant, inquit: Quarto loco Robigū: at Floram: quibus propitiis: neq; Robigo frumēta: neq; arbores corrumpit: neq; non tēpeſtiue florēt. Itaq; publice Robigo: ferie Robigalia: Floræ ludi Floralia inſtituti. ¶ Dixerat: Flamē. ¶ A dextra: illi⁹ fuit. ¶ Mātile uillis ſolutis: nō iplicitis: aut nodoſis. nam ut apud Virgi. ton-

Himerā

Erigōe

PAV. MAR.

Sarcula Crates

Flamen q Vinalia agebat ſacra Rubigini Ludi floralia iſtituti & unde

Acerra quid sit

Arcula thuraria

sisq; ferũt mantilia uillis:sed solutis.¶ Et fuit acerra thuris cum patera meri:thus & merum adhibebantur in his focis:ut in cæteris ueluti ostendimus. Acerram Pompeius esse inquit aram: quæ ante mortuum poni solebat: in qua odores incendebant:& asserit alios dicere Arculã esse thurariam:scilicet ubi thus reponebant.¶ Patera: poculum est. Virgilius in.ii. Geor. Hic latices qualẽ pateris libamus & auro.& in Aenei.Impleuitq; mero pateram.¶ Dedit thura & ui num focis: thus & merum flammis iniecit.¶ Et fibras bidentis:exta ouis.fibras p extis posuit:quæ erãt in bimatu:ea quoq; cremantur.¶ Vidimus:itidem dari flãmis.¶ Turpia exta:intestina.¶ Canis obscœnæ: turpis. Turpia & obscœna iõ dixit: q; cum de more non esset canem immolare:turpiora illa uidebantur:quæ in assiduo usu non erant:etiã & illud additur:quod in epulas nõ mactabatur:& nouũ illud sacrificii genus obscœnum uidebatur.¶ Tunc Flamen ait quæris cur noua:inusitata.¶ Victima detur Canis:cur præter morem Canis imoletur.¶ Quæsieram: ego scilicet illud a Flamine.¶ Percipe causam:rationem huius rei.¶ Est Canis Icarium:imolari Canem pro Cani culæ sidere:cuius exortu(ut Pli.inquit)accendi Solis uaporem quis ignorat. Cuius sideris effectus amplissimi in terram sentiuntur. Feruent maria:exoriente eo fluctuãt in cellis uina:mouentur stagna,& reliqua. Mactatur igitur huic Canis nulla alia rõne: nisi quia cælestis sideris nomen retinet.¶ Et Canis:in cælo scilicet.¶ Dicunt Icarium:ferunt esse Canem Icari:qui interfectus fuit a pastoribus epoto,quod is dederat,uino. Cuius filia Erigone laqueo se suspendit:& canis se in Anygrum puteum deiecit:misertus Iuppiter cælo locauit. Alii putant Canẽ fuisse Europæ. Alii Orionis:sed hæc cumulatius ab Higinio referuntur.¶ Quo sidere moto: cum mouetur in ipso ortu.¶ Tota tellus sitit:ppter ignes: quos effudit.¶ Et leges præripitur: cum aresçat nimio calore.¶ Hic Canis imponitur aræ:immolatur.¶ Pro Cane sidereo: p ipso sidere.¶ Et quare fiat:qua rõne imoletur.¶ Nil habet nisi nomẽ:ut in cælo sidus:ita hoc in terris animal Canis uocatur: & ppter nomen Canis Cani mactatur.

De Caniculæ ortu: & eius effectibus

ANT. FAN.

¶ Phrygis Asiaraci:licet poetis non solum minuere,& augere:ut diximus:sed etiã mutare uocabula. Vnde hic Assaraci pro Priamo accipiamus necesse est. Tithonus enim,cuius uxor Aurora est,fuit Laomedontis filius:ac Priami frater.¶ Sustulit ter Iubar.iiii.calen.Maias docet Floralia celebrari:nec non & ineunte Maio:de quibus in sequenti libro latius tractabitur.¶ Loci liberioris:Martialis:Nosses iocosæ dulce cum sacrum Floræ. Ouid. infra:Mater ades florum iudis celebrata iocosis.¶ Aufert Vesta diem: uendicat sibi hũc diem Vesta sacrata in ædibus:quas Augustus habuit in palatio:& incẽdio ablumptas restituit.ut Vestaq; Cæsareos inter sacrata penates. Fuit & in earum parte Apollinis templum structum ab Augusto & admirandis operibus exornatum: ut Iosephus tradit. Vnde illud est:Et cũ Cæsarea tu Phœbe domestice Vesta. Et illud:Scripta Palatinus quæcunq; reponit Apollo. Suetonius in Augusto:templum Apollinis in ea parte Palatinę domus excitauit:quam fulmine ictam desiderari adeo haruspices pronunciarent. Habitauit autem Augustus(teste eodem Suetonio)primo iuxta forũ Romanum. Postea in palatio:ubi exornauit ædem Apollinis porticibus,& biblyotheca latina,græcaq; ita ut cum deambulatione ad ipsum templum Apollinis coniungeretur. Templum ipsum Apollinis constat.I.pedum:dubium ære nobiliorem an pulchritudine. Habuit idem templum cortinas aureas:quas Augustus conflatis omnibus argenteis statuis sibi positis Deo dicauit.item Lychnum pensilẽ arboris modo mala ferentis lucentem:quam Alexander(ut inquit Plinius)ceperat expugnatione Thebarum.¶ Cognati:Augusti.ut Ortus ab Aenea tangit cognata sacerdos Numina cognatum Vesta tuere caput.

Floralia .iiii.calẽ. Maias

Vestę festuz.iiii. calẽdas Maias

Apollinis templum in palatio

Augusti ædes in palatio

¶ Cum Priami:tertio die a Robigalibus:hoc est pridie calẽdas Maias:idest ultimo die Aprilis:erunt Floralia. Verum Floraliorũ celebritas transfertur in calendas Maias: cum sit pridie calen.sacrificãdum Vestæ & Apollini in palatio: in sacellis ab Augusto consecratis:iunctis suis ædibus. Templum enim Apollinis (ut Tranquillus inquit)ea parte Palatinæ domus excitauit:quam fulmine ictam desiderari adeo haruspices pronunciarent. Addita porticus cum biblyotheca latina,græcaq; : quo loco iam senior sæpe etiam senatum habuit: Decuriasq; iudicum recognouit. Sed de ea nos plura in Tristibus diximus. & de Vesta dicemus in sexto.¶ Cum coniux Tithonia: Aurora Tithoni uxor.¶ Relicto fratre Priami: relicto Tithono Laomedontis filio:sic Priami fratre. Et erat hic locus deprauatus: cum ita legeretur.¶ Cum Phrygis Assaraci Tithonia fratre relicto: & omnibus constat Tithonum non fuisse fratrem Assaraci: sed Priami. Assaracus enim fuit filius Trois, & frater Ili:& patruus Laomedontis: ex quo Priamus & Tithonus nati sunt. Nos ita locum emendauimus: Cum Priami coniux Tithonia fratre relicto.¶ Tersus tulit: eleuauit.¶ Immenso orbe Iubar: splendorem suum. nisi referas ad Luciferum. ut illud Virgil. It portis Iubare exorto: sed hoc in primo diximus:id nunc dicit tertio die a Robigalibus.¶ Venit Dea florum:Flora ipsa.¶ Nexa: coronata.¶ Variis coronis:uariorum florum sertis.¶ Scæna: theatrum ubi scæna est: de quo superius.¶ Habet morem ioci liberioris: lasciuiæ licentioris: quæ referetur in ipsis ludis. de quo in sequenti libro dicetur.¶ Festum Florale exit in calendas Maias: differtur in sequentem diem.nam propter consecrata ab Augusto sacella Apollini, & Vestæ sacrificatur.¶ Tunc: tum de calendis Maiis agam.¶ Repetam: Floralia ipsa.¶ Nunc urget: cogit me.¶ Grandius: maius opus. nam maiora numina Apollinis, & Vestæ: quam Floræ.¶ Vesta est recepta limine cognati: in ædibus Augusti Palatinis: ubi est illi sacellum consecratum.¶ Cognatam domum: Iuliam Vestæ dicit: quod ostendimus in superiore libro.¶ Sic constituere iusti senes: iustus senatus: nam consecratus locus ex senatus auctoritate.¶ Phœbus habet partem: cum eius templum occupet partem Palatinæ domus.¶ Altera: hæc secunda pars.¶ Cessit Vestæ: nam & partem ædium eius templum occupat.¶ Ipse tertius: Augustus.¶ Tenet quod supersit illis: eam ædium partem: quam duo illa templa non occupant.

Apollini & Vestę sacrificatur calẽ. Maii

PAV, MAR. Floralia sunt die ultimo Aprilis

¶ Cum Phrygis Assaraci Tithonia fratre relicto
Sustulit immenso ter Iubar orbe suum:
Mille uenit uariis florum Dea nexa coronis:
Scæna ioci morem liberioris habet.
Exit & in Maias Festum Florale calendas:
Tunc repetam:nunc me grandius urget opus.
¶ Aufert Vesta diem:cognati Vesta recepta est
Limine:sic iusti constituere patres.
Phœbus habet partem:Vestæ pars altera cessit:
Quod superest illis,tertius ipse tenet.

¶ State

ANT. FAN. Laurus i palatio uñ triũphantes coronabantur Querc? media

¶State Palatinæ laurus,prætextaq; quercus:Stet domus:nata est Laurus eo die,quo natus est Augustus in palatio:ut auctor est Seruius:unde triumphantes coronari consueuerunt. Sed ante ianuam ædium Augusti nõ dubitamus plures fuisse lauros:& inter eas mediã quercum:quod & hic Palatinæ laurus numero plurium dicuntur. & alibi legimus:Postibus augustis eadem fidissima custos Ante fores stabis,mediãq; tuebere quercum. Nam si una esset laurus:non mediam:sed uel læuam,uel dextram,uel sacram quercũ diceret:aut aliquid tale. De lauro ipse alibi:Cur tamen apposita uelatur ianua lauro Cingit & augustas arbor opaca comas? An quia perpetuos meruit domus ista triũphos:An quia Leucadio semper amata Deo est? Fuit & laurus in Capitolio iuxta quercum:unde coronæ certaminibus dabantur. ¶ Aeternos tres habet una Deos:Vestam,Apollinem,& Augustum:qui uiuens meruit diuinos honores.ut Pręsenti tibi maturos largimur honores:iurandaq; tuũ per nomen ponimus aras. Huic imperatori præstantissimo:quem secessus maritimi præcipue delectarunt dici non potest quantũ urbs Fani Fortunæ mea patria debeat:quod hoc loco silentio præterire non possumus. Ea enim una est e duo de triginta coloniis: quibus deductis Italiam ab Augusto frequentatam:operibusq;,ac uectigalibus publicis excultam accipimus:ut Suetonius tradit. Vnde Pomponius Mela eam urbem Fanestrem coloniam uocat:ubi uidere licet Diui Augusti mœnia uetustissima: hinc integra,illinc magna ex parte diruta bello Gottorum: nec non & turres exporrectas circiter octo ac uiginti:portamq; minacem(ut ita dixerim)atq; magnificam structam eo genere lapidis: quod Tyburtinum uocant: cui ego nullam fere ipsius urbis Romæ portarum præferendam existimauerim: quæ omnia nemo dubitauerit constitisse ducentum millibus nummum auri:quos hodie Venetos appellamus. Accedit ad hæc aquæ ductus quãto Dii immortales impendio:quot & quibus puteis:quibus fornicibus cameratus:itẽ Cloacæ Romanis simillimę:ac tres in agro Fanensi pontes: quorum eminentissimus cernitur in uia Flaminia ad agri forum Sempronienſium, ac Fanensium fines. Nec mirum: constat enim Augustum cũ uias Italiæ triumphalibus uiris ex manubiali pecunia sternẽdas distribueret:quo facilius urbs undiq; adiretur Flaminiam uiam Arimino tenus muniẽdam sibi desumpsisse. Eam ad mare superum excipit porta Fanensis:cuius modo fecimus mentionem:ad quam proxime repertus est nummus aureus ab Augusto percussus: ex una quidẽ parte expressa eius Imperatoris effigie non multum ætate prouecti : ex altera sphynge hac inscriptione: Augustus Diui filius tribunitiæ potestatis.xvii. Eius portæ titulum hic subiicimus: ne forte nos quispiam existimet fabulari: quem olim Cyriacus ille Anconites uir inclytus,& uetustarum rerum solertissimus indagator magno Fanensium ciuium conuentu legit nobis pueris: atque interpretatus est:cum exultaret maiorem in modum:perinde ac eius opera semisepulta Fanensium gloria reuiuisset. Erant enim æreæ literæ, atque auratæ pedali altitudine: ac tanti Imperatoris maiestati: atque operis congruentes.imp.Cæsar.Diui.F.August. pontifex. max. Cos.xiii. tribunitiæ potestatis.xxxii.imp.xxvi.pater patriæ murũ dedit.Curante L. Turcio secundo Aproniani præf. urb. fil.Asterio.v.c.corr.Flam.& Piceni.

Fanum fortunę coloniã Augustus frequentauit.

Fãi breuis descriptio & laus

¶State: quasi æternæ estote. ¶ Laurus & quercus prętexta: ornata & cincta hinc inde lauris: aut prætexta coronis. Erat enim quercus illa Palatina: cum lauris ante fores ædium Augusti.in Meta. Ante fores stabis mediamq; tuebere quercum. Et in Tristibus de ea domo: Et Iouis hæc dixi domus est:quod ut esse putarem: Augurium menti querna corona dabat. Et postea:Cur tamen apposita uelatur ianua lauro: Cingit & Augustas arbor opaca comas. An quia perpetuos meruit domus ista triumphos: An quia Leucadio semper amata Deo. Ipsa ue quod festa est: an quod facit omnia festa: Quam tribuit certis: pacis an ista nota est. Vtque uiret laurus semper: nec fronde caduca Carpitur: æternum sic habet illa decus: & reliqua. ¶ Stet domus perpetua sit. ¶ Vna domus habet tres æternos Deos: Augustum, Apollinem,Vestam.

¶ Finis interpretationis quarti libri.

De nũmo aureo iuẽto Fani cũ capite Augusti Cęsaris & sphynge

Portę Fanẽsis inscriptio antiqsi.

PAV. MAR.

Ad ¶State Palatinæ laurus:prætextaq; quercus:
Stet domus:æternos tres habet una Deos.

IVLII FERETTI RHAVENNATIS EPIGRAMMA AD LECTOREM.

Scripserit hæc Naso bissenis ante libellis:
Quæ fuerant longo tempore lapsa situ.
Altera pars æuo detrita est:Inuida partem
Gallica barbaries sustulit,atq; cremat.
Sex claros tantum Nasonis cerne libellos:
In quibus apparent acta uetusta patrũ.
Fastorum quoscunq; dies cælestia signa
Cum causis rerum ponit & historias.
Extarent utinam totidemq; uolumina:posses
Noscere non istis cognita temporibus.
Tu solitus noctu musis incumbere lector
Pernosces quantum conferat istud opus.

ANTONII FANEN. ET PAVLI MAR. IN Q VINTVM PV. OVI. NASO. FASTORVM LIBRVM ENARRATIONES.

ANT. FAN.

QVæritis unde putẽ Maio data noia mẽsi. De huius mẽsis noie magna dissensio est inter auctores: teste Macro. Cũ qdã putent a maioribus Maiũ noiatum: ut dixi mus in prio huius operis libro. Nõnulli Maiũ Deũ apud Tusculanos louẽ esse: atq; inde ad Romanos transisse cõmemorẽt. Cingius a Maia dictũ existimauit uxorẽ Vulcani: cui Flamen Vulcanalis calẽ. Marem diuinã faciebat. Licet Piso eã Maiestã non Maiaz uoluerit appellari. Alii (ut scribit Plu. ĩ Numa) a Maia mẽ Mercu. Maio nomen inditũ putãt: q hoc mẽse mercatores oẽs Maiç pariter & Mercurio sacrificarẽt: quorũ alteri: hoc est Mercurio idibus Maiis ædes dedicata est: auctore Festo: quẽ Deũ qdam eo die natũ uolũt: ut Maiæ Mercuriũ creastis idus. Alii affirmãt Maiã quæ hoc mẽse colebat terrã esse dictã a magnitudie: cui Corne. Labeo scripsit (ut Mac. refert) ædẽ calẽ. Maiis esse dedicatã: eãdẽq; esse Bonã Deã, & Faunã, Opez, ac Fatuã dici. Bonã q oium nobis ad uictum bonoz cã est. Faunã q oĩ usui animantiũ fauet. Opẽ q eius auxilio uita cõstet. Fatuã a fando. Vñ in sacris ei Mercurius iungebat: qa uox nascẽti homini terræ cõtactu dat. Infantes. nptu editi nõ pri? uocẽ edũt. q attigerit terrã. Oui. aũt hoc loco aliã qdã opionẽ affert putãtiũ a maiestate Maio datũ eẽ uocabulũ: q magnitudine dcã ẽ: auctor Festo: q ẽt docet Maiũ ligua Osca mesiũ appellatũ. ℣ Liqdo: manifeste. In o terminat id aduerbiũ ut fallo. ℣ Copiaq; ip. no. multitudo cãz facit ut hæreã sicuti uiator iterdũ: ubi puenit ad triuia, uel qdriuia. ℣ Dicite q fõ. &c. bñ ĩ re difficili mulaz qrit auxiliũ: q (ut dixim?) a nõnullis putant Iouis & mẽoriæ filiç: dñrq; mõ Pierides a Pieria ubi natæ fũt: quis qdã fm fabulas aliter tradãt. Mõ Helicõiades ab Helicone. Mõ Thespiades a Thespis oppido Bœotiæ. Mõ Hippocrẽides a potis hippocrinis eiusdẽ regiõis fõte: ut a Liberto q locus ẽ Thraciç Libetrides, itẽ Castalides a fõte Castalio, & Aganippides ab Agãippe: quẽ fõtẽ eẽ ĩ Bœotia musis sacz dñt: uñ illud est Iuue. Cũ desertis Aganippes uallibus esuriẽs migraret ĩ atria Chilo. Is fõs ab equo Pegaso nomẽ traxit: quẽadmodũ & Hippocrene. Nota ẽ fabula. Veritis uñ pu. ma. da. no. mẽ. Maiũ Romul? tertiũ posuit: de cui? noie iter auctores lata dissensio ẽ. Nã Fului? nobilior ĩ Fastis: quos ĩ æde Hercu. & Musarũ posuit: Romuluz dicit postq populũ in maiores, iũiores q diuisit: altera ps cõsilio: altera armis tẽp. tueretur ĩ hõorẽ utriusq; ptis hũc Maiũ: sequẽtẽ Iuniũ uocasse. Sũt qui hũc mẽsez ad nostros Fastos a tusculanis trãsisse cõmemorẽt. Apd quos nũc quoq; uocat De? Mai? q est Iuppiter a magnitudie. ſ. & maiestate: dict?. Cingius mẽsẽ putat nominatũ a Maia: quã Vulcãi uxorem dicit. Argumẽtoq; utit: q Flamẽ uulcanalis ca. Ma. huic Deæ rẽ dinã facit. Sz Piso uxorẽ Vulcãi Maiestã nõ Maiã dicit uocari. Cõtẽdũt alii Maiã Mer. mẽsem mẽsi nomẽ dedisse. Hic maxie ꝓbãtes: q ĥ mẽse: mercatores oẽs Maiç piter: Mercurioq; sacrificãt. Affirmãt qdã: qb? Cor. Labeo ꝓsentit: hãc Maiã: cui mẽse Maio relẽ dinã celebrat terrã eẽ: ĥ adeptũ nomẽ a magnitudie. Sicut & mr magna ĩ sacris uocat: assertionẽq; existiatiõis suę ẽt hic colligũt: quos sus ꝓgnãs ei mactat q hostia ẽ ꝓpria terrę: & Mercuriũ iõ illi in sacris adiũgi dicũt: qa uox nascẽti hoĩ terræ cõtactu dat. Scim? ãt Mercuriũ uocis & ſmõis potẽtẽ. Auctor ẽ Corne. Labeo: huic Maię. i. terrę ædẽ cal. Ma. dedicatã sub noie Bonę Deę: & eãdẽ eẽ Bonã Deã & terrã: ex ipso ritu occultiore sacroz doceri posse cõfirmat: sz de bõa Dea paulo iferi? dicem?. Hęc ex Theodosio. Plu. Maiũ a Maia uocari asserit: q Mercu. lacer sit. & subdit: Iuniũ uero ab anni tpe. Sũt ẽt: q hosce ab ætate maiorũ & iuniore cognoiatos dicãt. Poeta ãt de origine mẽsis dubiũ se esse oñdit: pp cãz copiã: q sese offert. Quaꝛ a muſ petit: ut certior cã referat. ℣ Queritis uñ: a q cã. ℣ Putẽ: ego. ℣ Data no. ma. mẽ. q rõne Rõul? tertio loco a se mẽsem ĩstitutũ Maiũ noiauerit. ℣ Cã: ipsi? nois. ℣ Nõ sa. li. nõ satis apte & dilucide. ℣ Est cog. mi. q nescio ueriſſimã cãm. ℣ Vt uiator cũ uidet iter ex oi pte: sicut ille qui

Equus Pegase? natus egorgonis execto gutture

P. OVIDII NASONIS FASTORVM LIBER QVINTVS.

QVæritis uñ put ẽ Maio data noia mensi: Non satis est liqdo cognita causa mihi. Vt stat, & incertus qua sit sibi nescit eũ dum: Cũ uidet ex omni parte uiator iter: Sic, quia posse datur diuersas reddere causas: Quo ferar ignoro: copiaq; ipsa nocet. Dicite quæ fontes Aganippidos Hippocrenes Grata Medusæi signa tenetis equi.

Varia ẽ opio uñ dicatur Maius a Maia an a maioribus an a maiestate

Maia eadẽ dr Bona Dea & Fauna & Ops euã Fatua

Musarũ nomia

ANT. FAN. Polyhymnia

Cælũ & æthera ꝓ aere poni ut in. vi. Aeneí.

Maiestas oẽz mundũ tẽperat

le q̄ itinerē ē:cū appulerit cōpitis:ubi plēs sil'uię ꝓuēiāt. ¶ Stat:hęret:uel subsistit. ¶ Et icertus: dubi⁹. ¶ Qua sit eū.qđ iter teneat. ¶ Sic ego ignoro quo se.q̄si quā potis simū opionē seq̄r:& quā uerioꝛē eē cām dicā. ¶ Quia da tur posse reddeꝛ diuersas cās:posse afferꝛ uarias huiꝰnois rōnes. ¶ Et ipa.co.no.qa reddit me dubiū:& alio loco:In opē me copia fecit. ¶ Dicite uos,s.musæ. ¶ Quę tenetis fōtes Agānippidos hippocre nes:fōtē Pegaseū i Helicōe. Vegꝛ ipsa uerticē Acrochori thi Pyrenē fontē adesse ingt Strabo:& famam esse equū Pegasum: cū potaret eo in loco a Bellorophōte depre hensum fuisse. Alatū inquā caballū e Medusę ceruice:& de Gorgonis execto guttu re plilietē. Vulgatū ē etiam Caballinū in Heliconē fon tem erupisse:cum subitam ibi rupē feriret ungula. Hęc ille. Hunc ergo fontē in He licone Aganippē multi uo cauere:exαταν: qđ ē ualde: & ιππος equus:quasi pro prie sit eq:ħ est ab equo fa ct⁹:dr̄ ēt Aganippis Aganip pidos:ut ħ i loco:& Aganip pe Aganippes,Iuue. Cū de fertis Aganippes Vallibus esuriens migraret in atria Clio. Appellauerūt ēt ipsuꝫ fontē Hippocrenē: nā Hip pos equus:crene fons. Vegꝛ uolūt alii Hippocrenē alteꝛ ab Aganippe fōtē eē iBœotia:ſz ob ip̄m nomē datū eē lo cū poetis:ut ꝓ Pegaso Hippocrenē dicerēt. Poeta utrūq; p abūdātiā dixit. Dicite uos musæ q̄ tenetis fōtes fontis Caballini:fontē Pegasei in Helicōe. ¶ Grata signa:uesti gia. ¶ Eq Medusæi:e sāguie Medusæ nati:aut signa mo numēta equi:quo ungula terram effodiēte erupit aqua. ¶ Quarū Poly.cœ. prima hæc musa interdū Polymnia dr̄.interp̄taturq; multa memoria:fertuꝛq; agricultură in uenisse. Vnde rei uetustissimæ narrationē recte huic tri buit. Nihil.n.ē antiqus elemētoꝛ cōfusione:q̄ dicit chaos unde Polymnia exordiū sumit.ut ostendat Maii nomen a maiestate deductū. Eadē musa ut ħ loco ēt Polyhym nia dicit:cū Græci eā Polyhymniā uocent a multa laude uel cantu. ¶ Tria cor.atq elemēta nō tria:sed q̄tuor sūt:i quæ digestum est antiqssimū chaos. Sed sunt q cæli noie aerē & ætherē cōplectunt:ut Oui.ħ loco. Itē Vir.ut Prici pio cælū ac terras:cāposq; liquētes. ¶ In no.spēs:in elemē ta,q̄ sunt mēbra antiq̄ cōfusiōis,uel in formas. ¶ Nec cę. Phœ.Si.ce.inferiora p̄stantioribus nullū honorē & reue rētiā exhibebāt. ¶ Oceano:cui cedendū erat:ut parenti. Nā & Home.ait:Oceanōte theon genesin. Et Vir. Ocea nū patrē reꝛ. ¶ Thetis:Achillis matrē hic accipias,neces se ē:ut ostēdit q̄titas syllabaꝛ. Et nō ē Deaꝛ infima q̄is nupserit Peleo. ¶ Corpa le.ipo.to.iūcti sunt legitio mōi monio. Vult.n.Reuerētiā nupsisse Honori:& Maiestatē eē honoris ac Reuerētiæ filiā. Is.n.cēsel ojum maximus: quē oēs Honore ac reuerētia ꝓsequunt. Vñ illud ē:Maie stas cōuenit ipsa Deo. Sillius de Hānibale:Tot bellis q̄si ta uiro tot cædibus armat Maiestas æterna ducem. Vale. Maxi.Maiestatē eē ingt longū ac beatū honorē sine one re. Ea recte mūdū uniuersum tēpare dr̄:qm̄ sine maiesta te salui eē nō possumus. Quare Persæ nō pie solū (ut ait Q.Curtius) sed ēt prudēter reges suos inter Deos colue re:intelligētes maiestatē impii salutis eē tutelā:cui⁹ pūtia & pudorē facit & metū:quo ip̄probi coercētur. Hic illa ad Priamū Helenæ uerba sunt:O metuēde mihi semp:semp q̄ tremēde Ghare pr̄. Sed timoris duplex ē spēs:ut inquit Aristo. Vna cū reuerētia & pudore q̄ utunt ad pres modesti filii. & ciues bonis moribus p̄diti ad eos qbus cū benuolētia gubernātur. Altera cū inimicitia & odio q̄ibus est serui ad dnos:& ejuis ad tyrānos. Sciēdū maiestatem a magnitudine nomē accepisse:auctore Festo:q̄ cū sit (uti diximus) saluberria iure grauioribus pœnis afficiunt,q̄ lædrint maiestatem. ¶ Medio olym.ga eminentior locus decuit maiestatē. ℂ Dissenfere deę musæ fue re inter se dissentiētes:nā illud ab alia dicebat. ¶ Prima quaꝛ: añ al's. ¶ Polyhymnia cœpit:loq.s. ¶ Aliæ:musæ. ¶ Silēt:ea loquēte. ¶ Et notāt dcā mēte:intēte.n.audiunt. Polyhymnia musaꝛ una dcā ut Dio.ga cāt⁹ suauitate poetas reddit glia immortales. Aliq dictā putant a poly multū:& mnia mēoria:& p̄esse rhetoribus:qbus opus est multa mēoria. Aliq dictā uolūt a poly multū & hymnos laudatio:q̄ laudationibus p̄sit:& scribūt Polyhymnia:ut apud Horat. Si neq; tibias Euterpe cohibet nec Polyhymnia:& in ħ quoq; uersu Polyhymnia legūt. ¶ Post cha.ut pri. Polyhymnia illud his uerbis afferere cōtendit:Maium mensem a maiestate dictum:nam cū ab initio post diuisum,digestūq; chaos nulla hēretur rō:aut ætatis:aut dignitatis & inhonorati ab aliis essent Deorū principes. Nata est Maiestas, hæsitq; primum Saturno: deinde Iouī: eaq; fecit:ut superiores ab inferioribus uenerarentur:eiusq; numine factum est:ut in terris quoq; personarum ætatis, ac dignitatis ratio habeaꝫ. Illi igitur ob numinis magnitudinem mensem hunc ueteres consecrauere. ¶ Post chaos:post illam rerū ab initio confusam unitatem. ¶ Vt pri.da.sunt mū. tria cor. digestum illud chaos in elementorū ordinē:hoc in loco tria corpora dixit.& in prime:Lucidus hic aer:& quæ tria corpora restāt Ignis,aqua,& tellus unus aceru⁹ erat. Quatuor corpora demonstrauit:n ſic hęc tria ita intelligas: Tellurem, aquā,aera:quoniā ignis cū cælo alti⁹ euolauit. ¶ Et om. op.quasi ois materia. ¶ Recessit in no.spe.in nouas formas. ¶ Terra sub.depsa est. ¶ Suo pō.grauitate sua. Sic enim in Meta.inquit:Et p̄ssa est grauitate sua:circūfluus humor ultima possedit. ¶ Et tra.æquo.maria,ipsas aq̄s. ¶ At le.tu.cæ. hoc est æthera: ubi est elementum ignis. ¶ In sum.lo.ut in Metamor. Summaq; locum sibi legit in arce. ¶ Sol quo.cum stel.re.nul.gra.cum in imo nullo pondere densioris molis p̄sus teneretur:exiliit ex chao: & altiora cum cælo petiuit. ¶ Et uos o equi lu. qui biga Lunæ agitis. ¶ Exiliistis:& ad superiora quoque ascendistis. ¶ Sed ter.diu non ce.cæ.non reuerebatur cælum: cum se inferiorem illo non existimaret. ¶ Sidera cæ.nō

Diſſenſere Deæ:quarum Polyhymnia cœpit
Prima:ſilent aliæ:dictaq; mente notant.
Poſt chaos,ut primū data ſūt tria corpora mūdo:
Inq; nouas ſpecies omne receſſit opus:
Pondere terra ſuo ſubſedit:& æquora traxit:
At cælum leuitas in loca ſumma tulit.
Sol quoq; cum ſtellis nulla grauitate retentus,
Et uos lunares exiliiſtis equi.
Sed neq; terra diu cælo,neq; cætera Phœbo
Sidera cedebant:par erat omnis honor.
Sæpę aliquis ſolio,quod tu Saturne tenebas:
Auſus de media plebe ſedere Deus.
Et latus Oceano quiſq̄ Deus aduena iunxit:
Tethys & extremo ſæpe recepta loco eſt.
Donec honor,placidoq; decens reuerentia uultu
Corpora legitimis impoſuere toris.
Hinc ſata Maieſtas:quæ mūdum temperat oēm:
Quaq; die partu eſt edita:magna fuit.
Nec mora conſedit medio ſublimis olympo

Timoris duplex ſpecies

Maieſtas uñ dicta

PAV. MAR.

Polymnia uel Polyhymnia

Tellus: aqua:& aer:iunt hic tria corpora nā ignis ad cælū accedat

Equus Pegaseꝰ natus egorgone execto gutture

ANT. FAN. Polyhymnia

Cælū & æthera ꝓ aere poni ut in.vi. Aeneī.

Maieſtas oēz mundū tēperat

ce.Phœ.cæteræ ſtellæ Soli tanq̃ lucidiori:ac digniori cedere nolebant.℣ Ois ho.omnis dignitas.℣ Erat par: qa nulla erat diſcretio perſonarũ, & dignitatis.℣ Sæpe ait. Deus de me.ple.de uulgari multitudine.& in Met.Plebs habitat diuerſa locis.℣ Eſt auſus o Saturne ſedere in ſolio quod tu tenebas: ſine ulla regis reuerentia plebeii audebant regali inſidere ſella.

℣ Et quiſq Deus ad.aliũde aduenies.℣ lũxit la. Ocea. auſus eſt ſedere ꝓpe Oceanũ Deoꝝ oium parentẽ: ut ſupius diximus.℣ Et Themis:quæ fuit ſoror Saturni: quã dñt diuinãdi artẽ: ſacra: cultuſq; Deoꝝ itroduxiſſe. Eaq;,q̃ ad bene uiuendũ, & pacem pertinent oſtendiſſe. Apollo quidẽ traditur: cum eſſet rẽſa daturus Themin conſulere ſolitus:tanq̃ diuinandi artis inuentricẽ.℣ Sæpe ẽt re.ultimo lo.cũ nemo eſſet: qui eam reuereret, & cederet.Aliq legunt:Et Tethys extrẽo:& uerſus nõ ſtaret:nã illud ys.lõgum eſt:ut apud Vir.in Geor. Teq; ſibi generum Tethys emat omnib⁹ undis.poſſes legere:Extremo & Tethys ſæpe recepta loco: & intelligas de uxore Oceani:de qua ſuperius diximus.℣ Donec ho.ita inhonorati erãt Dii.℣ Donec:uſq; quo.℣ Honor: dignitas.℣ Et reuerẽtia de.decora.℣ Vultu pla.benigno.℣ Imponere:collocauere.℣ Corpora:Deoꝝ ipſoꝝ:& heroũ. ℣ Toris leg.qui eẽnt illis lege conſtituti.℣ Hinc: ex honore & reuerẽtia.℣ Sata ma.q̃ a magnitudine dr̃:ut Põpe.inquit:eſt.n.ipſa amplitudo dignitatis maieſtas clarorum uirorum: ſine tribunalium faſtigio:ut inquit Val.ſine apparatorum miniſterio:potẽs in amplitudine ſua obtinenda.Grato.n.& iucũdo introitu ais hoium illabitur admirationis prætexta uelata: quam recte quis dixerit longum & beatum honorẽ eſſe.℣ Quæ: maieſtas.℣ Tẽperat:regit,& moderatur.℣ Mũdum omnem: cũ omnia illi ſuccumbant:& eius arbitrio agãtur.℣ Et qua die eſt edita partu:quaſi & ab initio cum primũ nata eſt.℣ Fuit magna:& cæteris numinibus maior.inde a magnitudine nomen ſortita eſt.℣ Nec mora conſedit ſublimis: excelſa.℣ Medio Olympo:in altiore cæli parte:ut cum eſſet re:ita & loco cæteris eminentior.

ANT. FAN. ℂ Purpureo ſi.quia non omnibus olim cõceſſum eſt uti purpura:ut diximus:quæ cõfert aliquid maieſtati.℣ Ad hãc uul.cõ.quoniam hi quibus ineſt maieſtas omniũ in ſe ora conuertunt.℣ Suſpectus ho.non deſpectus ut antea:cum nulla honoris rõ haberetur.℣ Nec ſi.quiſq; pla. nullus Deorum tãtum ſibi tribuit:ut dedignetur honore ꝓſeq aliũ maiori dignitate põſtantem.℣ Senior Deus: Saturnus:quem Iuppiter regno eiecit. Is Deus dicit Pluuiarum. Vnde fingitur ſenex:qa ſenes ſemper gelidi ſunt: cuius ſacra:q̃ Saturnalia uocant:multis ſæculis p̃cedunt Romanæ urbis ætatem:auctore Macro.in quibus humiliores potentioribus cereas dono dare cõſueuerũt: quia candelis pauperes:locupletes cereis utebant. Huic Deo aperto capite immolabãt:qm̃a Romanis ueritatis Deus hẽbat:q̃ occultari neqt: cũ cæteris fere Diis cæleſtib⁹ immolãtes uelarentur. Licet quidã putauerint Saturnũ eſſe terreſtrẽ & ſubterraneũ Deũ:quo regnante ferunt ætatem auream fuiſſe:licet eam Home. (ut ait Plato) deſignauerit in Cyclopibus:quos inqt poſt diluuium uixiſſe in ſpeluncis fructibus ſpõte naſcẽtibus.℣ Terra ſe. par. imma.mõ.gi.Edi.poſt eiectũ Saturnũ nati ſunt gigantes: qui auſi ſunt lædere maieſtatem,& ioui bellum inferre.

Gigãtes nati p⁹ eiectũ ſaturnũ de cælo

℣ Pro cru.an.quia poetæ fabulant̃ gigantes fuiſſe pedibus ſerpentinis.℣ Ponderata.Peliõ,Oſſã,& Olympũ.

PAV. MAR. ℂ Aurea cõ. ſpectabilis & admiranda.℣ Sinu pur.ueſte purpurea:q̃ quidem magiſtratus ſummos decebat: & q̃ ſemp magni fuit apud ueteres:& de purpureo colore Pli.inquit: Color hinc pro maieſtate puritiæ eſt. Diſtinguit ab eqte curiam. Diis aduocatur placandis. Oẽmq; illuminat ueſtem: in triũphali miſceẽ auro.℣ Pudor & mo.ſi.conſe.cum ipſa maieſtate:q̃ duo faciunt ab horrere ab oĩ turpitudinis nota.℣ Videres: uidere tu potuiſſes.℣ Oẽ nu.ois Deos.℣ Cõpoſuiſſe:cõſtituiſſe.℣ Suos uul. ad hãc ut ſolũ ipſã maieſtatẽ cõtẽplarẽt,& tuerent̃.℣ Protin⁹: ſtatim.

Aurea purpureo conſpicienda ſinu.
Conſedere ſimul pudor & metus: omne uideres
Numen ad hanc uultus compoſuiſſe ſuos.
Protinus intrauit mentes ſuſpectus honorum:
Fit pretium dignis:nec ſibi quiſq; placet.
Hic ſtatus in cælo multos permanſit in annos:
Dum ſenior fatis excidit arce Deus.
Terra feros partus immania monſtra gigantes
Edidit auſuros in Iouis ire domum.
Mille manus illis dedit:& pro cruribus angues:
Atq; ait,in magnos arma mouete Deos.
Extruere hi montes ad ſidera ſumma parabant:
Et magnum bello ſollicitare Iouem.
Fulmina de cæli iaculatus Iuppiter arce
Vertit in auctores pondera uaſta ſuos.
His bene Maieſtas armis defenſa Deorum
Reſtat:& ex illo tempore culta manet.

Themis inuẽtrix artis diuinandi fuit ante Apollinem

Maieſtas a magnitudine ſua dicta

Saturn⁹ cælo eiectus cui apto capite ſacrificabatur

℣ Suſpectus ho.int.mẽ. cũ prius nulla rõ hẽret honoris: nũc obſeruata maieſtate honoris ſui ſuſpectus cepit oẽs.

℣ Fit pre.di.quaſi dignitas eſſe cœpit in p̃tio:& q̃ digniores erant plus exiſtimabãtur.℣ Nec quiq; placet ſibi:habebant̃ inqt in p̃tio digniores nõ ut q̃lq; placeret ſibi ipſi: ſed ut placeret aliis:nã tũ demũ pluris exiſtimabatur dignior cũ aliis placeret.℣ Hic ſta.pman. pſeuerauit.℣ In cæ.in an.mul.regnante.n.Saturno ꝓ maieſtatis amplitudine:habita eſt rõ dignitatis.℣ Dum Deus ſenior: uſque quo Saturnus.℣ Excidit arce:eiectus eſt e regno cæleſti: & ab Ioue filio pulſus.℣ Fatis:fatali neceſſitudie.℣ Terra feros partus:poſt eiectum ab Ioue Saturnum:terra gigantes peperit:qui auſi ſunt extructis mõtibus Diis bellum infetre:ſed ab Ioue fuſi ſunt.℣ Terra edi. peperit.℣ Feros:feroces & crudeles partus:hoc eſt ipſos gigantes.℣ Monſtra im.magna & crudelia.℣ Auſuros:q olim auderent.℣ Ire in lo.do.oppugnare cælum.℣ Dedit il. gigantibus terra.℣ Mille ma. propterea q̃ Briareus & alii erant qui habebant centũ manus.℣ Et pro.an. quoniam habebãt pedes ſerpentinos.℣ Atq; ait:terra.℣ Mouete arma in magnos Deos:inferatis bellum Diis.℣ Hi pa.ex.mon.Pelion,Oſſam,Olympum:de quibus in primo lib.diximus.℣ Ad ſi.ſum.uſq; in cælum:ut illuc ꝓextructos montes aſcenderent.℣ Et ſolli.anxium & ſollicitum reddere.℣ Iouem ma.bel.illum enim uolebant ſuperis detrudere regnis. Verum fuere Titanes:de quibus in quarto diximus:cũ quibus bellum geſtũ eſt:poetæ gigantes finxere.℣ Iuppiter ia.ful.intorq̃ns fulmina q̃ ipſi Ioui aſſignant̃.℣ De ar.cæ.de æthere ſuperiore.℣ Vertit:euertit.℣ Vaſta pon.uaſtos mõtes.℣ In au.ſu. in eos: qui pro oppugnando cælo conſtruxerant.℣ His ar. Io.ſ. his fulminibus.℣ Maieſtas Deo.eſt.be.de.quia eam Iuppiter ab omni diſcrimine uendicauit.℣ Reſtat: ſuperat. ℣ Et ex illo tempore:ab extinctis gigantibus.℣ Manet culta:nam colitur & obſeruatur ab omnibus.

Pro maieſtatis amplitudine habita ẽ rõ dignitatis

Pelion Oſſa & Olympus

ℂ Aſſidet

ANT. FAN. Maiestas Iouis custos

¶ Assidet in.Io.post victos gigãtes satis est Ioui sola testas:neq; armis opus est ad imperiũ retinẽdũ:cũ cæteri Deoq; uolẽtes ac sua spõte cædant Iouis maiestati. ℣ Et Numa:cui nemo bellũ intulit. ℣ Comes pueris:hi ẽt non ignobiles ac bonæ indolis maiestate nõ carẽt. Vnde illud est Plinii:Color hic p maiestate pueritiæ est. ℣ Illa da.fa. co.cõsules & cæteros magistratus uenerabiles reddit. ℣ Alta tri.assidet triũphãtibus post uictoriam. ℣ Clio: hæc musa a glia nomẽ accepit:a qua inuẽtã historiã dicũt.Cõstat autez accẽdi nos ad studia famæ desiderio. ℣ Thalia: uero a Thallin Thalia:hoc ẽ a germinãdo dicta est:qa nihil magis germinat:q̃ doctrina:cui musæ ferendaq; arborũ inuẽtio tribuit.Sane Thalia musa: & Thalia una Charitũ: differũt accentu & scriptura: ut nõnulli uolũt: q̃uis qdã aliter sentiãt. ℣ Vranie:musa q̃ cæleſtis interptat̃:ac Linũ dr̃ genuisse: & ẽ greca declinatio: ne claudicet uersus: q̃uis si Vrania legeris sustẽtari põt cæsura.ut mittit Hypermestra.Huic astrologiæ dat̃ inuẽtio. ℣ Magna su. quõ. care.cani:senectus quẽ Iuuefactã uocat:nusq̃ terraq; honoratiorẽ locũ habuit:q̃ apd Lacedæmonios:ut Iustinus refert:idq; Lycurgi legibus: qui maximũ honorẽ nõ diuitũ,& potẽtum:sed p gradu ætatis senũ esse uoluit:quẽ morẽ deinde Romani acceperunt:ut A.Gel.scribit:apud quos maiores natu a minoribus colebãtur:ad Deoq; ppe ac parẽtũ uicẽ:atq; oĩ in loco:inq; oĩ specie honores priores: potioresq; habebãtur: a conuiuioq; seniores a minoribus domũ reducebantur. Sed postq̃ soboles(ut idẽ inqt)ciuitati necessaria uisa est: & ad plem populi frequẽtantem p̃miis atq; inuitamẽtis opus fuit:tũ antelati sunt qbusdã in rebus q uxores: qq; liberos hẽrent senioribus:neq; liberos:neq; uxores habẽtibus.Plut.auctor est:Publicolã cũ Lucretium Lucretiæ patrẽ collegã sibi subrogasset:ei q̃ senior eẽt primo loco cessisse:ac fasces tradidisse:cũq; honorẽ postea senib⁹ semper habitũ.Eosdẽ & Chio Lacedæmonius honorandos mõuit:teste Laertio.& Pythagoras Sami.q q̃ tpe p̃cederet id honorabilius existmandũ censuit:sicuti occasu ortum in sæculo principium fine.In uita generationẽ corruptione.Idem & Deos in honore semideis docuit p̃ferẽdos:hoibusq; heroas:ac parẽtes hoibus cæteris. ℣ In suo pretio:in propria ueneratione & ætati congrua. ℣ Pro Diis suis:pro defensione patriæ ac Deorum eius.

PAV. MAR. ¶ Inde:ex illo. ℣ Assidet Io.apud Iouẽ sedet:& facit ut illum oẽs reuereant. ℣ Fidissima cu.est Io.propterea q̃ ab eo nõ discedit:ut illũ seruet in sua dignitate. ℣ Et pre.sce. tenenda:p̃stat impiũ. ℣ Ioui sine ui:nam non per uim & tyrãnidẽ impat:sed facit maiestas ut Dii cæteri sua sponte Ioui pareant:tanq̃ digniori. ℣ Venit & in terras:& hæ sit regibus: & heroibus: fecitq; eos ab aliis obseruari. ℣ Romulus & Numa:q fuere primi reges Romanorũ. ℣ Coluerunt illã:maiestatẽ,ut cẽnt, & haberent cæteris digniores. ℣ Mox alii:reges & pceres. ℣ Quisq; suo tẽpore:coluit illã. ℣ Illa tueť:sustẽtat. ℣ Patres & matres in suo honore:quasi facit:ut habeatur rõ genituræ & ætatis:ut filii parẽtes:ut iuuenes eos qui maiores nati sunt, reuereãtur. ℣ Illa:maiestas. ℣ Vẽit comes pueris & uirginibus:nã hęret illis q præstantiores erunt indolis. ℣ Illa cõ.da.fa.hoc est cõsularẽ dignitatẽ: facit ut consules a populo uenerẽť. ℣ Et ebur curule:eburneã & cõspicuã signis curulẽ sellã:de qua in primo li.diximus. Sed ẽ hic denoiatio: nã quod tenet p eo qd̃ teneť.Curulem.n.sellam p ipsis ædilibus.Et consulũ etiã erat eburnea sella. ℣ Illa:maiestas ℣ Alta:sublimis. ℣ Triũphat eqs coronatis:hoc est hæret ẽt ducibus:& imperatoribus triuz phantibus curru coronato. ℣ Polyhymnia finie.uo. nã hactenus & de maiestate loquuta ẽ:ut illud asserere uideret̃ Maium mensem a maiestate denoiatũ. ℣ Clio & Thalia scita curuæ lyræ:q̃st docta resonare lyrã. ℣ Probarunt dicta Polyhymniæ. ℣ Clio:musa dicta a κλεος: qd̃ est gloria: q̃ ex poetarũ laudib⁹ oriť. ℣ Thalia:a θαλλω:qd̃ ẽ uireo:seu germino: qm̃ in longum tps poetarũ laus parta uiresc at. ℣ Excipit Vranie: susceptit illa cãm agendam:& subsequuta est statim Polyhymniæ sermonẽ.Vir. Tũc sic excepit regia Iuno. ℣ Cũctæ:cæteræ musæ. ℣ Fecere silẽtia:siluerũt loquente illa:q̃ dicta est Vrania:ab ουρανου.i.a cælo:q̃ uiros eruditos in cælum tulit. ℣ Et nulla uox põt audiri nisi illa:nã silẽtibus cæteris sola uox illius audiebať. ℣ Magna fuit quondã:oslẽdit Vrania Maiũ dictũ a maioribus:hoc est senibus: cũ maxima haberet illis reuerẽtia.Et ex Lycurgi legibus illud apud Lacedæmonios semp seruatũ:ut seniorẽ oẽs reuerenť:& minores natu maioribus semp cederẽt.Sic & i ut be Roma rõ ætatis ẽ habita ab initio.& Romulus ipse multitudinem in iuuenes:& senes diuisit:ut altera pars armis: altera cõsilio rẽp.tueret.A maioribus ipiť Maiũ:A iunioribus Iuniũ nũcupauit. ℣ Magna reuerentia fuit quondã capitis cani:magnopere olim caput canũ:hoc est senilem ætatem cæteri reuerebanť. ℣ Et ru.se.q̃ senilem ætatẽ indicat.nam ob defectũ sanguinis:q̃ est in senibus fit frons & facies ipsa rugosa. ℣ Erat in suo ptio:qa tã apud Romanos q̃ apud Lacedæmonios ea ætas cæteris p̃ferebať. ℣ Iuuenes ge.ma.opus:gerebant arma & p pria pugnabant. ℣ Bella aiosa:quasi cũ laude fortitudinis & magnanimitatis. ℣ Et ade.in sta.quasi firmi i acie:ut a signis nũquã discederẽt: nec hostibus terga uerterent. ℣ Pro Diis suis:p defensione pũiæ & Deoz suoz. ℣ Viribus illa minor:ætas senilis robore corporis inferior. ℣ Nec uti.har.inutilis ad arma bellis exercenda. ℣ Ferebat opem patriæ consilio:cum corpore prodesse patriæ non posset p derat consiliis. ℣ Nec curia tunc patuit nisi post annos seros:quasi non eo tempore licebat quemq̃ in ordinem senatorium aduocare:nisi post grauem ætatem.Ideo nõ patuit cuiq̃.s.curia:ubi senatus habebantr: nisi senibus. Seniores enim in senatores eligebantur.

Affidet inde Ioui:Iouis est fidissima custos:
Et præstat sine ui sceptra tenenda Ioui.
Venit & in terras:coluerunt Romulus illam
Et Numa:mox alii,tempore quisq; suo.
Illa patres in honore suo,matresq; tuetur:
Illa comes pueris,uirginibusq; uenit.
Illa datos fasces commendat,eburq; curule:
Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat uoces Polyhymnia:dicta probarunt
Clioq;,& curuæ scita Thaleia lyræ.
Excipit Vranie:fecere silentia cunctæ:
Et uox audiri nulla,nisi illa potest.
Magna fuit capitis quondam reuerentia cani:
Inq; suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus iuuenes,animosaq; bella gerebant:
Et pro Diis aderant in statione suis.
Viribus illa minor:nec habendis utilis armis
Consilio patriæ sæpe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc curia seros:

Sella curulis erat ex ebore insigne ꝯdiliũ patriciorũ & consulum

Maiũ dicta maioribꝰ & Iuniũ a iunioribus

Seniores solũ in senatum accedebãt

ANT. FAN. Senatores a senectute dicti: nõ quia sint senes nati

¶Nomen & ætatis mite senatus habet:adeo uerum est non nisi senibus curiam patuisse:ut Senatores a senecta ætate nomen acceperint:quos quidam a sinendo dictos uoluunt:quod ipsi per senatus consultum agendi facultatem darent. Sed ut putemus ætatem magis q̃ uerbuꝫ sino senatui nomen dedisse:facit & quod apud Græcos Geron senex dicitur: senatusque Geroysia. & Plutarchus Cice. auctoritas: quoruꝫ hic:In agris inquit tũc erãt Senatores: ideſt senes: & q̃ nisi essent in senibus non summum consilium nostri appellassent senatũ. Ille autem scribit Romulum ex optimatibus centum creasse senatores:eorumq; collegium ex ætate senatum appellasse. Neque enim placet quod Pi. tradit senatum cõponi a uocabulo natus. Sciẽdum morem fuisse Romæ aliquando senatoribus in curiam cum prætextatis filiis introire. Sed Papyrii prætextati facto senatus decreuit ne pueri cum parentibus in curiam introirent:ac ne cui pauciores quinq; ac .xx. annos nato senatum ingredi liceret:ubi quod capitur consilium uel a consulẽdo dictum est: auctore Festo:uel a consiliando: quod in unam sententiam plurium mentes consiliant & conueniant:uel a silentio quo id maxime inuenitur. ¶Iura dabat populo senior:prætores, consules, & eiusmodi magistratus non creabantur:nisi ætate prouecti: quamuis, ubi necessitas postulabat, etiam iuuenes crearentur: ut Scipioni contigit. ¶Certis legibus:ut illa fuit: qua post Papyrii factum cautum est:ne cui liceret senatum ingredi nisi supra quinque ac.xx. annos peressisset ætate. ¶Interior si comes unus erat:sensus est: Si duo iuuenes comitabantur senem recipiebatur senex medio loco. Si autem seni unus tantum erat iuuenis comes:interior locus senis esse consueuit. Id quod hodie multis in ciuitatibus custoditur. Sunt qui non interior, sed anterior legunt: quod magis placet. ¶Censuram longa senecta dabat: non alia reuerentia tribuebatur seni q̃ censori morũ ac disciplinæ Romanæ arbitro. ¶Delectaque corpora patres Dixit:diximus supra cur senatores patrum nomine uocarentur. sed etiam subiiciemus aliquid. ¶Summa nouæ urbis:regendæ ciuitatis arbitrium. ¶Nec auum sustinuisse nepos:non ausus est Romulus aui Numitoris imperio reluctari:& hunc mensem a maioribus. i. senibus Maium nominauit: qui consilio rempubli. tuebantur:dicebanturque patres, uel a patrocinio, uel q̃ hi solum qui patres forent, creari possent:ut scribit Plutar. in Romulo:quod ex primis illis conuenis non multis cõtigit. uel (ut Festo placet) quod agrorum partes attribuerint tenuioribus, ac liberis propriis. Sed illis probabilius uidetur:q̃ quidam tradiderunt dictos patres a curæ similitudine:qui deinde ascriptis in eum ordinem pluribus patres conscripti uocati sunt. ¶Non leue pi. liptote figura. & est sensus: Succesſit Maio Iunius grauissimum pignus honoris:quem Romulus ciuibus suis proposuit: qui noluit etiam iuniores abire inhonoratos. ¶Prima sui cœpit Calliopea chori:non prima dicendi ordine. Legimus enim supra:Quarum Polyhymnia cœpit Prima: sed musarum princeps: quia ea nihil canorius est. Vnde a pulchritudine faciei & uocis nomen accepit: per quam nonnulli ipsum uocis concentum accipiunt: dicentes hãc maximam musam poetis opem ferre: qui summoruꝫ uirorum & heroum gesta uersibus heroicis scribunt. ¶Titãia Tethyn: uult Tethyn Titani filiam esse quã alii e cælo & Vesta genitam uolunt:qd̃ non placet. Hæc est uxor Oceani.

Calliopea

¶Et senatus habet mi. nomen ætatis:nam a senili ętate senatus dictus. ¶Senior dabat iura populo: prætores etiam qui ius dicerent: & post electos reges ipsi cõsules ex senili ætate creabãtur. ¶Aetas est finita cer. legibus: quasi circunscripta: & determinata legibus est ætas. ¶Vnde: a qua ætate. ¶Petatur honos: petantur dignitates: nam lege cautũ est:ne quis minor quadraginta annis: aut (ut alii dicũt) triginta sex peteret: aut iniret consulatum: quoniaꝫ haberetur ratio ætatis. Verum Scipio qui ante annos iniit:solutus fuit legibus urgẽte necessitate. ¶Et me. iu. ibat:iuniores reuerẽtiæ gr̃a medio loco seniorẽ accipiebãt:& sic simul incedebãt. ¶Nõ indi. ipsis iuniorib⁹. s. cũ nõ idignarent̃ medio loco senẽ ducere. ¶Et sic erat unus comes interior:i teriore loco:q̃ medio:& dignior ille locus. ¶Quis au. dicere:ex iuuenib⁹ qs eẽt ausus loq. ¶Corã se. uer. di. ru. uerba turpia. ¶Lõga se. ipla ætas senilis. ¶Dabat cen. turpiũ. Ergo tãta erat senũ reuerẽtia: ut uiderent̃ ipsi senes p cẽloribus adesse iuuenibus. Sic pudẽda & reprehensione digna logi nõ audebant. ¶Romulus uidit hoc:oia q̃ diximus de senecta. ¶Dixit pa cor. delecta:senes ipsos quos legit cũ senatũ constituit prẽs appellauit:aut q̃ patroni multitudinis erãt:aut q̃ patres cæterorũ uidebant̃:aut a uirtute & p̃stãtia nobilitatis:ut ea nois mãluetudine arrogãtia, & inuidia p̃cul eẽnt. Sed de his plura in primo li. diximus. ¶Ad hos: prẽs. ¶Est re. sũ. no. ur. ois cura & impii summa relata ẽ. ¶Hinc:ex his rõnibus. ¶Tangor:moueor ad ita existimãdũ. ¶Maiores:seniores:hoc est ip̃m senatum. ¶Tribuisse uocabula Maio:dedisse appellationẽ huic mẽsi:ut ab ipsis maioribus Maius diceret̃. ¶Et cõsuluisse suæ ætati: habuisse rõnẽ ætatis. ¶Et Nu. auus mr̃nus Romuli. ¶Põt dixisse: potuit ita dicere. ¶O Romule da hũc mẽsem senib⁹:q̃si da huic mẽsi a senib⁹ appellationẽ. ¶Nec nepos:Romulus:qm̃ filiæ Numitoris filius. ¶Sustinuisse:sustinere potuit. ¶Ausi:q̃si nõ potuit sustinere diutius illius p̃ces:noluit postulata negare:sed obsequutus ẽ:& mẽseꝫ a senib⁹ appellauit. ¶Nõ suc. nõ subsequutũ ẽ post illud. ¶Leue pi. sed graue. ¶Honoris p̃po. quem p̃posuit Romulus suis ciuibus. ¶Adest:post Maiũ mẽsem. ¶Iunius dictus a noĩe iuuenũ: nã ut Maiũ a maioribus:ita Iuniũ a iuuenibus appellauit. ¶Tũc sic neglectos:post Vraniã Calliope

PAV. MAR.

Senes p cẽloribus habebant

Primus, p̃ principe hic

ANT. FAN. Pleione Cyllene

Ladon ẽ flu. in Arcadia Carmẽtis fatidica

Lyræ inuentor Mercurius

Fides Citharæ genus inuẽta ab Amphio

Vraniæ prima ẽ loquitur deinde calliope legitur

liope regina muſarum aliam attulit cauſam nominis: re-
fertq; ex Oceano & Tethy natã eſſe Pleionem. Ex ea &
Atlãte natas eſſe Pleiadas: de quibus in. iiii. egimus: & ex
Pleiadibus pulchriorem Maiam Ioui placuiſſe: & in Arca
dia Mercurium peperiſſe: cuius numẽ magnũ erat apud
Arcades. Vnde Euander ad nos ꝓfectus ſacra Arcadica
attulit. A Mercurio igit feſtum: ut hic menſis de noie
matris Maius denoiaretur.
¶ Tum Calliopea: & Callio
pe: & Calliopea dicimus, ſi-
cut Penelope & Penelopea:
dicitur aũt Calliope a pul-
chro ore: ὁ ϕοτωσ uultus &
facies dr: καλλοσ pulchritu-
do: καλη pulchra & bona: p-
eſt heroicis uerſib⁹. Et Dio-
do. inqt dictã q̃p cantus ſua-
uitate cæteras antecedens
magni ab auctoribus exiſti
metur. ¶ Redimita capillos
neglectos: incõptos. ¶ He-
dera: hoc eſt habẽs caput he
dera coronatũ. ¶ Prima: pri
ceps, & regina. ¶ Sui Chori:
cœtus mulaꝝ. ¶ Cœpit ſic
ſ. loqui. ¶ Oceanus: de quo
iam pluries dictũ. ¶ Duxe-
rat: in coniugẽ. ſ. ¶ Tethym
Titanida: Titanis filiã: im-
mo eã Diodo. iter Titanes
refert: unã ex. v. ſororib⁹ Sa
turni: q̃ qdẽ Titanes nume-
ro. xi. ex uno Curetũ, & ma-
tre Tithea nati ſũt. ¶ Qui:
Oceanus. ¶ Ambit: circuit.
¶ Terrã qua pa. liquidis un
dis: & in Meta. Circũfluus
humor Vltima poſſedit: ſolidumq; coercuit orbem.
¶ Pleione: Oceani & Tethyos filia: ac Pleiadũ mr. ¶ Cy
lenes: montis Arcadiæ: quẽ qdam (ut auctor eſt Stra.) di-
xerõt ſurgere ad altitudinẽ. xx. ſtadioꝝ ad ppendiculum.
Circa eũ Pli. ſcribit merulas candidas naſci: nec uſq̃ alibi.
Ab hoc monte Mercurius Cyllenius dr. licet quidam ſic
dictum uelint: q̃ a Cyllene nympha ſit educat⁹. Alii ali-
unde: lege Feſtũ. ¶ Ladonq; rapax: Ladonis accolæ q̃ flu
uius eſt Arcadiæ: cuius fluẽta occluſo quõdã fonte detine
bant: ut inqt Stra. ¶ Et caſa rara: bñ caſa q̃ paſtorũ erãt
tuguria. ¶ Præſcia mater: Carmẽtis futuroꝝ perita & fa
tidica. ¶ Alipediſq; Dei: Mercurii. ¶ Cum luſtrant cele-
bres uerbera ſecta uias: cum ſectæ pelles lupercorũ uias
luſtrant: hoc eſt purgant ciuitatem: ut ſecta quoq; pelle
luperci oẽ ſolum luſtrant: Idq; piamẽ habebant. ¶ Mater
no nomine: a Maia matre Maium noiaſti. ¶ Inuẽtor cur.
fidis: Horatius in primo Carminũ: Te canam magni Io-
uis & Deorum nuntium Curuæq; lyræ parentẽ. Erato-
ſthenes (ut Higinius refert) Mercuriũ inqt e teſtudine fe-
ciſſe lyrã: atq; Orpheo tradidiſſe: quã nonnulli uolunt ſe
ptẽ fuiſſe chordarũ. Macr. uero huic Deo tetrachordũ di
cit attribuiuit Apollini lyram chordarum ſeptem: q̃ imi-
tata eſt muſicam rõnẽ: qua Pytha. uoluit mundum eẽ cõ
poſitũ: ut ſcribit Quinti. Eſt autẽ fides (auctore Feſto) ci-
tharæ genus: ſic dictæ q̃ tantũ inter ſe chordæ eius: q̃tũ
inter hoies fides concordet. Sane Pli. citharã, inqt, inue-
nit Amphion: ut alii Orpheus: ut alii Linus: leptẽ chordis
additis Terpãder: octauã Simonides addidit. nonam Ti
motheus. Differũt nõ nihil lyra & cithara: teſtibus Higi-
nio & Porphyrione: quorũ ille: Poſtq̃ ipſe inquit citha-
rã iuenit: illi lyrã dr tradidiſſe. Hic aũt ante ait lyra ſeptẽ
chordas hẽbat: excogitata poſtea cithara eſt. ſed iſta con-
funduntur. Statius in ſiluis: Vocalis citharæ repertor Ar
cas. Sunt qui Apollinem tradant lyrã a Mercurio acce-
piſſe: eãq; inde ad Amphionẽ perueniſſe. Vnde illud ẽ:
Mercuri: nam te docilis ma
giſtro Mouit Amphion lapi
des canẽdo. Iidẽ dicũt fidẽ ꝓ
prie dici Ueruũ citharæ: ſed
pro cithara ſolere accipi: ut
Tentat audaci fide Mantua
næ gaudia famæ. Diod. tres
maxie Mercurios celebrat:
quoꝝ primũ Aegyptiũ fuiſ
ſe docet: cui multaꝝ regꝝ da
tur inuẽtio: & ꝑtim lyræ:
quã tricordẽ feciſſe dr: imi-
tatus tria ãni tpa: cũ ab ęſta-
te acutã: ab hyeme grauẽ: a
uere mediaꝫ ſumpſerit. Alii
quinq; fuiſſe Mercurios tra-
dunt: qbus nõnulli ſextũ ad
dũt Iouis & Maiæ filiũ. Cui
poetæ ac ſi unus tm̃ Mercu
rius fuerit alioꝝ oium facta
& inuẽta tribuunt. ¶ Furi-
bus apte: Mercurius iccirco
tradit furãdi reptor ſiue in-
genioſus ad furta: q̃a ofo cu
ius ipſe inuẽtor eſt aios au-
diẽtiũ fallit: ac p eloquẽtiam
mẽtes hoim quaſi furaꝫ &
furripit. Vnde Iulius Cæſar
in accuſatione Dolobellæ q̃
ſtus extorq̃ri ſibi cãm opti-
mam Lucii Cottę patrocinio. Horatius in primo Carmi-
num: Callidum quicquid placuit iocoſo Condere furto.
Sciendum Mercurium: q̃ Apollini boues furatus ẽ Bac-
chi & Proſerpinæ filium dici. Diodoro tamẽ placet Mer-
curium in Creta ex Ioue natum multum ualuiſſe præſti-
giis in alienis clanculum peculandis.
¶ Hinc: ex Oceano & Tethy. ¶ Pleione ſata: nata. ¶ Iũ-
gitur cũ cælifero Atlante: nupſit Atlanti ſuſtinẽti cælum
humeris. ¶ Vt fama eſt: ut dr. ¶ Et parit Ple. numero ſe-
ptẽ. diximus in. iiii. ¶ Quarũ: Pleiadũ. ¶ Maia tradit ſu-
paſſe forma ſuas ſorores: fuiſſe forma cæteris ſororibus
præſtantiorem. ¶ Et concu. ſummo Ioui: q̃ eam grauidã
reddidit. ¶ Hæc: Maia. ¶ Enixa eſt. ſ. peperit. ¶ Qui carpit
iter ætheriũ uolucri pede: Mercuriuꝫ q̃ Deoꝝ nuntius p
aerea uolat pedib⁹ pnicibus: cũ ferat talaria alata. ¶ Iugo
Cyl. in Cyllene mõte Arcadiæ: uñ Cyllenius uocatus eſt.
¶ Cuſſiferæ: q̃p cuſſis abũdet. ¶ Arcades & la. ra. fluui⁹
Arcadiæ ex paludibus Penei fluens. ¶ Et Mænalus in-
gẽs: mons ẽ Mænalus. ¶ Rite colũt hũc: Mercuriũ. ¶ Ter
ra: Arcadica. ¶ Condita pri. lu. terrã ꝓ ipſis Arcadib⁹ po
ſuit: q̃ ſe añ Lunã natos eẽ putabãt. Vnde & Licophron
ait: Ob ſummã gẽtis uetuſtatẽ antelunares dictos. ¶ Euã
der: de quo in prio. ¶ Exul: ꝓfugus. ¶ Venerat ab Ar. in
agros Latios: uenit in Latiũ. ¶ Et intu. impo. De. Arcadi-
ca numina, & ſacra i Latiũ tulit: ut ẽ illud: Inferretq; Deos
Latio. & ipſe colebat numina & aliis colenda tradidit.
¶ Hic ubi nũc Roma eſt orbis caput: quæ toti orbi dña-
tur. ¶ Arbor & herbæ erãt: q̃a inculta loca erant: quo tẽ-

Primus, ꝓ princi pe hic

ANT. FAN. Pleione Cyllene

Ladon ẽ fluꝫ in Ar cadia

Carmẽ tis fatidi ca

Lyræ in uentor Mercu rius

Fides Citharæ genus i- uẽta ab Amphio

Hinc ſata Pleione cum cælifero Atlante
Iungitur, ut fama eſt: Pleiadaſq; parit.
Quarum Maia ſuas forma ſuperaſſe ſorores
Traditur: & ſummo concubuiſſe Ioui.
Hæc enixa iugo cupreſſi fere Cyllenes
Aetherium uolucri qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonq; rapax, & Mænalus ingẽs
Rite colunt, Luna credita terra prior.
Exul ab Arcadia Latios Euander in agros
Venerat: impoſitos attuleratq; Deos.
Hic, ubi nũc Roma ẽ, orbis caput: arbor, & herbæ,
Et paucæ pecudes, & caſa rara fuit.
Quo poſtq̃ uentum eſt: conſiſtite præſcia mater,
Nam locus imperii rus erit iſtud: ait.
Et matri, & uati paret Nonacrius heros:
Inq; peregrina conſtitit hoſpes humo.
Sacraq; multa quidem, ſed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes: alipediſq; Dei.
Semicaper coleris ſuccinctis Faune lupercis:
Colluſtrant celeres uerbera ſecta uias.
At tu materno donaſti nomine menſem
Inuentor curuæ furibus apte fidis.

neue l Orpheo ſeu lino Lyra Cithara Arcas re pertor citharæ uocalis

Mercu ri⁹ Ægy ptius tri chordẽ i uenit

Mercu- rius ige- nioſus ad furta

PAV. MAR.

Cyllene ciuitas i mõte ar cadiæ uñ Cyl leni⁹ dr Mercu- rius

pore uenit Euãder. ☞ Et pau.pe.q̃ eſſent in illis paſcuis. ☞ Et caſa rara fuit: pauca admodũ tugurıola paſtorum. ☞ Quo poſtq̃ uẽtũ eſt: ubi illuc Euander appulit. ☞ Mater præſcia: Carmentis fatidica. ☞ Cõſiſtite: iuſſit filiũ cursum ſiſtere. ☞ Nam iſtud rus: quaſi locus ubi ſunt hæc turıa. ☞ Erit locus impii: fatalis imperii ſedes. & in primo: Fallor: an hi fient ingentia mœnia colles: luraq̃ ab hac terra cętera terra petet. ☞ Heros Nonacrius: Euander a Nonacri Arcadiæ mõte. ☞ Paret & matri: ut debet filius matri parere. ☞ Et uatı: & illi q̃ futurorũ p̃ſcia uera p̃dicebat. ☞ Et hoſpes: peregrinus ipſe Euander. ☞ Cõſtitit in humo peregrina: q̃ illi erat externa. ☞ Docuit has gentes multa quidẽ ſacra: docuit Latinos ritus & cerimonias: & multa alia more Arcadico ſacra. Sed prima ſacra Fauni bicornis: ipſius Panos uetuſtiſſimi qdẽ Arcadũ numinis: de quo ı primo & ſecũdo. ☞ Et Dei alipedis: Mercurii. ☞ Faune ſemicaper: q̃ cornua & caprinos pedes hẽat. ☞ Coleris lupcis ſuccinctis: lupci ſuccincti & tibi & urbẽ luſtrãt. ☞ Verbera ſecta: hoc eſt ipſa coria ſecta: qbus manus uerberant. ☞ Colluſtrant: expurgãt. ☞ Celeres manus: nã diſcurrentibus p urbẽ lupcis ſteriles mulieres palmas cædẽdas p̃bebant: ita.n. fœcundas ſe fore ſperabãt: ut Plutar. & poeta ſcribũt: de quo latius egimus in ſecundo. ☞ At tu inuentor curuæ fidis: o Mercuri lyræ reptor: de quo in prio diximus. Fides enim pro lyra ponitur: & Plini. fidiculam uocat lyrã ipſam in cælo. & P̃op. inqt: Fides genus citharæ: dicta q̃ tantũ inter ſe cordæ eius q̃tum inter hoies fides concordet: cuius diminutiuũ fidicula ẽ. ☞ Apte furibus: qm̃ furtiꝫ p̃eſt: eo argumẽto: q̃ boues primũ, deinde feretrã furatus ſit. Et Lactan. de eo: Fur & latro Mercurius. Vergꝫ aliqui ad eloquentiã: cui p̃eſt illud referũt. Nã illa audiẽtium aios fallit: & uelut furari corda hoĩum uidetur. ☞ Donaſti menſem materno nomine: appellauiſti hunc menſem Maium a Maia matre tua.

ANT. FAN. .iiii. calẽ. Octobris Capella oritur mat. .iii. uero Hædi

☾ Septena fila: qa tot ſunt Pleiades: quarum in numero Maia eſt: uel ſeptena (ut aliis placet) ob numerũ planetarũ. ☞ Quid faciã? cuius muſæ opinionẽ ſequar? ☞ Turbæ ps &c. nullius narratio nõ luculẽta & ueriſimilis fuit. Vnde laudent oẽs æque ne deſit nobis ullius muſarꝫ gr̃a. ☞ Videnda ſtella &c. cõſenſerũt multi qđ rarum eſt: teſte Pli. ut Philippus, Calippus, Ion, Doſitheus, Parmeniſtus, Canon, Democritus, & Eudoxus. iiii. calẽ. Octobris Capellam mane in ortũ ferri &. iii. calẽ. eiuſdẽ mẽſis Hædos: quos Seruius ſcribit exoriri cũ Scorpio menſe Octobri. Sed ſunt q cũ poſtrema parte Arietis caprã Amaltheam oriri doceant: q̃ ps zodiaci hoc tpe p̃cedit Solẽ orientem. Columella calẽ. Mar. oriri mane caprã inqt & eſſe auſtrinum diẽ, & interdũ pluuias: qđ ſidus Pli. eodẽ menſe hoc eſt. xii. cal. Iunii ueſpe inqt occidere: id in ſiniſtro humero Heniochi eẽ dr̃. i. aurigæ: cuius pedẽ cũ cornu Tauri una ſtella cõiungit. Vñ illud eſt Manilii: Vicina ferẽs flexo ueſtigia tauro Heniochus. Eſt aũt hic auriga haud lõge a ſeptẽtrione duas ſtellas in manu retinẽs: quas appellamus hædos ſidus pluuiale: ut Lactã. grammaticus & alii ſcriptores dicunt. & ortu & occaſu concitans tẽpeſtates. Horatius: Poſt inſana capræ ſidera. Vir. Quantus ab occaſu ueniens pluuialibus hædis Verberat imber humum. Signum Heniochi ob eius magnitudinẽ multis oritur diebus: teſte Seruio: tempeſtaſq̃ aut p̃cedit ſignum: aut ſequitur: aut cũ eo eſt. Oritur aũt cũ Ariete ſm Manilii: ut Sed cũ ſe terris Aries ter quinq̃ pactis Partibus extollit primum iuga tollit ab undis Heniochus, ſed & cũ Tauro quoq̃ ſm alios idẽ in ortũ ducitur, ut Naſcitur hic aries cum ſurgit: & aurea tollit Cornua Taurus. Fuit autem Amalthea Iouis nutrix: ut Lactã. grãmaticus tradit: quã quidam dicũt una cũ ſorore Meliſſa Iouẽ infantem nutriſſe lacte ac melle. Alii uolunt. Meliſſi regis Cretæ filias: qbus Iuppiter fuerat cõmendatus cũ uacuis eſſent uberibus: aluiſſe Iouẽ lacte capræ Amaltheæ: q̃ poſtea ı cælũ trãſlata dicit: ut Illa putatur Nutrix eẽ Iouis: ſi uere Iuppiter ıſans Vbera Creteæ mulſit fidiſſima capræ Sidere q̃ claro gratum teſtat alũnum. Eſt autem non longe a Tauro (teſte Varrone) q in re ruſtica capragꝫ, inqt, dente inimici ſatiõis: q̃ẽ ẽt aſtrologi ita receptũ in cælõ: ut extra lymbũ. xii. ſignorꝫ excluſerint: ſunt duo Hædi & Capra nõ lõge a Tauro. Huĩ? lacte Pli. ſuſpicat ideo fingi nutritũ Iouẽ: q̃ poſt hũanũ lac nullũ magis alat caprino. Lege fabulã apud Higinium.

Amaltheæ fabula

Carmẽtis docuit ſacra Fauni & Panos

Fides citharauñ dicta ẽ fidicula

Capra orit cal. Maiis

Heniochus Auriga

Hædi

Heniochi ſig.

☾ Nec eſt hæc prima pietas tua: non fuit hoc primum tuæ pietatis argumentum. ☞ Putaris dediſſe ſeptena fila lyræ: crederis tu lyræ abs te repertæ ſeptẽ cordas adhibuiſſe. ☞ Numero Pleiadum: ob pietatem tuam in matrem & matris ſorores ab earum numero: quæ ſeptẽ fuere: ſic ſeptem fila conſtituiſſe. Aliqui ad ſeptem planetas referunt: aliqui ad uocum diſcrimina. Et Pli. oſtendit Amphiona: uel (ut alii) Orphea: uel (ut alii) Linum. vii. cordas addidiſſe. Terpandrum octauam. Simonidẽ nonam. ☞ Hæc quoq̃: Calliope. ☞ Deſierat: loqui ſcilicet. ☞ Laudata eſt uoce ſororum: cæteræ enim omnes muſæ Calliopem reginam laudauerunt. ☞ Quid faciam? quaſi quam opinionem ſequar. ☞ Omnis pars turbæ habet idem: quaſi una quæq̃ muſa habet in me iuris: & cũ ſingulæ ſingulis rationibus innitantur: neſcio quam magis affirmem. ☞ Adſit nobis æqualiter: pari modo. ☞ Gratia Pieridum: muſarum: qui aliam aliis præferre non debeo. Ideo earum omnium gratia pari modo mihi adſit. ☞ Et nulla laudetur mihi: a me. ☞ Pluſue minuſue: non laudem aliquam earum magis q̃ cæteras: ſed pari modo omnes a me laudentur. ☞ Ab Ioue ſurgat opus: non approbata ulla muſarum ſententia ad expoſitionem & ſignorum & feſtorum Maii menſis tranſit. Nocte igitur calen. Ma. capella oritur: & Pli. viii. idus Maias Capellam pluuialem exoriri aſſerit. Capellæ fabulam ſuperius attigimus. Nunc uero altius repetemus. Higinius ſic inqt: Dicunt Olenum quẽdam fuiſſe nomine Vulcani filium. Ex hoc duas nymphas Aegam & Helycem natas: quæ Iouis fuerunt nutrices. Alii aſit ab his etiam urbes quasdam appellari dixerunt. Olenon in Aulide: Helicem in Peloponneſo: & Aegam in Hęmonia. De quibus Home. in Iliados ſecundo agit. Parmenius autem ait Meliſſum quẽdam fuiſſe regem Cretæ: ad eius filias Iouem nutriẽdum eſſe delatum: q̃ q̃ lac non habuerunt: Capram admiſiſſe Amaltheam nomine: quæ eum dicitur educaſſe. Hãc aũt geminos hædos ſolitã eẽ p̃creare: & fere eo tpe pepiſſe: quo Iuppiter nutriẽdus ẽ allatus. Itaq̃ pp bñficiũ mr̃is in cælũ relatos & Hædos. Cleoſtratus dr̃ primus inter ſidera oſtendiſſe. Muſeus autem dicit Iouis nutrices Arthemidem: Amaltheam nymphas: qbus cum mater Ops tradidiſſe exiſtimat. Amaltheam aũt habuiſſe caprã quandam

Lactis caprini pręſtantia

PAV. MAR.

Aega & Heliceſi liæ Oleni filii Vulcani nutrices Iouis fuer: alii Arthemidẽ & Amaltheam nymphas aiũt: alii Aegã filiã ſolis: & Panos uxorem

Snia Calliopes p̃ lata eſt cæteris

ANT. FAN. Olenia capella Olenus Vulcani filius Cornu copiæ Ceræ Amaltheæ

Amaltheã ab Hãmõe ad ceraunios montes dilectã PAV. MAR.

quãdam in delitiis:quæ Iouem aluiſſet.Nõnulli ẽt Aegã Solis filiam dixerunt:multo candore corporis pſtantem cui contrarius pulchritudinis horridus aſpectus exiſtebat.Quo Titanes pterriti petierunt a terra:ut eius corpus obſcuraret:quã terra ſpecu quodam cælaſſe dicitur in inſula Cretæ:q poſtea Iouis fuiſſe nutrix demonſtrat.

Sed cum Iuppiter fidẽs aduleſcẽtia bellũ cõtra Titanas appararet:rñſum ẽ ei: ſi uincere uellet:ut ægos pelle tectus:& capite Gorgõis belIum adminiſtraret:quã ægida appellauerũt.Itaq; facto, qđ ſupra declarauimus,Iuppiter Titanas ſuperans:regnum ẽ adeptus:& reliqua oſſa ægos caprina pelle contecta anima donauit:& ſtellis figuratã memoriæ cõmẽdauit:& poſtea,quibus uſcerat,Mineruæ cõceſſit arma. Homerus ait Aegã quãdã fuiſſe Panos uxorẽ.Eã compreſſam a Ioue pepiſſe: quẽ uiri ſui Pãnos filiũ diceret. Itaq; puerũ ægidã:Iouem ægiocũ dictũ:q ꝙ eũ diligebat puerum inter aſtra capræ figuram memoriæ cauſa collocauit,hæc ille. Cætera q̃ ad rem facerent:diximus ſuperius.¶ Surgat opus a Ioue:incipiamus mẽſem Maium a Ioue deſcribere.¶ Prima nocte.cal.i.¶ Eſt uidenda ſtella officioſa in cunis Iouis:ſtella capræ Amaltheæ:quæ officio nutricis functa eſt in Ioue educando:cum in cunis eſſet.¶ Naſcitur:oritur.¶ Signum pluuiale:pluuias inferens in ortu.

ANT. FAN. Olenia capella Olenus Vulcani filius Cornu copiæ Ceræ Amaltheæ

¶ Oleniæ capellæ:ab Oleno Vulcani filio:cuius filiæ Iouis fuere nutrices:ut quidam tradunt:uel ab Oleno urbe Achaiæ:ad quã Iouẽ ferunt lactis alimenta ſuſcepiſſe. Sunt & alibi urbes eiuſdem nominis.¶ Nais Amalthea: non claudicat uerſus.Vi.n.cæſuræ ſyllaba correpta ꝓducitur.¶ Vbere:tãto g̃tum alumnus Iuppiter poſtulabat. ¶ Res cæli:imperiũ.ut Poſtq̃ res Aſiæ:Priamiq; euertere gentẽ Immeritam uiſum ſuperis.¶ Fertile cornu:cornu copiæ dicitur ceras Amalthias:quod nõnulli fabulantur ab Acheloi fronte Herculem ſuſtuliſſe:ut Strabo auctor eſt.Quod ideo finxerunt:quia Hercules aggeribus & aquarum ductibus Acheloum ꝓperã ac dãnoſe labentem coercuit.Cumq; agri ꝓpinq fluminis aquarum abundantia uaſtarentur Oenei gratia:cui erat affinitate cõiũctus:Acheloum ſiccauit.Vnde ſubſecuta eſt agrorum fertilitas:hoc ẽ cornu copiæ.Phocion peripateticus: teſte A. Gel.libro multæ,uariæq; hiſtoriæ refertum inſcripſit ceras Amalthias.Dr̃ aũt Amaltheæ,ſiue Acheloi cornu datum copiæ ſm aliquos:qa fortuna,cuius miniſtra copia eſt:ditiſſima eſt oium:& in cornu uirtus eſt multoꝝ aliorum:ut fortunæ uires in diuitiis ſunt:quibus multos ad ſe trahit. Diodo.tradit Amaltheã puellã ab Hammõe ad Ceraunios montes dilectam & cognitã: præfectam eſſe regioni feraciſſimæ:cuius forma bouis cornu ſimilis fuit. Vnde factum inquit: ut poſteritas locum fructibus copioſum appellauerit Amaltheæ cornu.

Amaltheã ab Hãmõe ad ceraunios montes dilectã PAV. MAR.

¶ Capellæ oleneæ: Captæ Helyces nymphæ Oleni filiæ.Vel ab Oleno oppido in Bœotia. De quo Sene.Olenos tectis habitata rariis.& poeta in Heroidibus: Pleias & Arctophylax:oleniſiq; pec?. & Olenos ciuitas i Aetho

Naſcitur oleniæ ſignum pluuiale Capellæ:
Illa dati cælum præmia lactis habet.
Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in ſiluis occuluiſſe Iouem.
Huic fuit hædorum mater formoſa duorum
Inter Dictæos conſpicienda greges:
Cornibus aeriis,atq; in ſua terga recuruis:
Vbere,quod nutrix poſſet habere Iouis.
Lac dabat illa Deo:ſed fregit in arbore cornu:
Truncaq; dimidia parte decoris erat.
Suſtulit hoc nymphe:cinxitq; decentibus herbis:
Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.
Ille ubi res cæli tenuit:ſolioq; paterno
Sedit:& inuicto nil Ioue maius erat.
Sidera nutricem nutricis fertile cornu
Fecit:quod dominæ nunc quoq; nomen hẽt.

lia:cuius meminit Home. in Iliade:iuxta quã Calidonius aper peremptus dicitur,& Olenos etiã in Achaia:de quo Stra.agit in.viii.li.meminitq; Oleniæ capellæ:& non longe ab Oleno eſt Egium oppidum:ubi aliqui uolunt Iouẽ fuiſſe educatum.ita.n.inquit Stra.At Egiũ ſatis incolarũ habet.Iſto in loco Iouẽ a capra lactis alimenta ſuſcepiſſe ſcribunt:ſicut Aratus prodidit:Diuaq; capra Iouis: fama eſt:hic ꝓbuit uber.& ſubdit: Oleniãq; Iouis uates dixere Capellã.¶ Illa:capella.¶ Habet cælum:in cælo figurata eſt.¶ Præmia la.da.propterea q; ei? lacte Iuppiter educatus eſt.¶ Amalthea Nais: nympha.Verſũ Naiades fluuioꝝ & fontium nymphæ ſunt:a ναω qđ eſt fluo.¶ Nobilis in Ida Cretęa:i Ida Cretenſi.¶ Dr̃ oc.Io.in ſiluis:nã illi nutriẽdũ datũ in ſiluis pauit. ¶ Mr̃ formo. duo. hæ. fuit:hæc Amalthea habuit pulchram capellam: q̃ duos hædos peperat. ¶ Conſpicienda: admiranda. ¶ Inter greges Dictæos:greges inter capellas Dictæi montis. ¶ Cornibus aeriis: coſpiciẽda inquam propter alta cornua.¶ Atque in ſua terga recuruis:quæ in terga reflectebantur.¶ Vbere:etiam conſpicienda.¶ Quod poſſet habere nutrix Iouis:ea quæ Iouem educabat.¶ Illa: capra. ¶ Dabat lac Deo:Ioui prima alimẽta ſuggerebat. ¶ Sed fregit cornu in arbore:dum irruit in arborem cornibus: alterum e duobus fregit.¶ Et erat trunca dimidia parte decoris:nam effracto cornu:media pars decoris erat ſublata.¶ Nymphe ſuſtulit hoc: Amalthea eleuauit cornu truncatum.¶ Et cinxit herbis decentibus, &tulit plenũ pomis ad ora Iouis:impleuit illa pomis cornu: qđ odoris herbis & floribus cinxerat:& ad Iouem puerum tulit.¶ Ille:Iuppiter.¶ Vbi:poſtq̃.¶ Tenuit res cæli:occupauit regnum cæli.¶ Et ſedit ſolio paterno:ſolio Saturni. ¶ Et nil erat maius Ioue inuicto: qui uicerat omnes hoſtes:& inuictus ſemper fuit:& iam ſuperior erat omnibus Diis. ¶ Fecit nutricem ſidera: Capram in ſidera trãſmutauit.¶ Cornu nutricis fecit fertile:fecit illud cornu copiæ.& in Metamor.dicit:Cornu Acheloi qđ Hercules truncauit ſacratum:& datam illi copiam: Naiades hoc pomis:& odoro flore repletum Sacrarunt:diueſque meo data copia cornu. & tunc inquit cornu Amaltheæ datam copiam. Sic & alii tradunt. Sed a regione datus eſt locus fabulæ.Diodo.enim ſcribit Hammonem perambulantem iuxta Ceraunios montes: conſpectam a ſe uirginem forma pulcherrimam Amaltheã nomine adamaſſe:filiamq; ex ea genuiſſe: ſpecie ac robore corporis inſignem:Amaltheã uero propinquæ oræ præfeciſſe bouis cornu perſimili:ex quo occiduuꝝ cornu ſit noiata.Et qm̃ ea regio eẽt uineis:cæteriſq; fructiferis arboribus referta:a muliere autẽ regeret:Amaltheæ cornu eam dixere.Propterea & poſteri hoies optimã,copioſamq; fructibus patriam ab ea ſimilitudine Amaltheæ cornu appellarunt.Hæc ille.ideo poeta dicit.¶ Quod:cornu.¶ Vtic quoq; habet nomen dominæ:nam cornu Amaltheæ dicitur.Et Hora.inquit: Copia manabit id plenum benigno Ruris honorum opulenta cornu.

Amaltheа habuit cãpellã: q̃ habuit duos Hędos: ſ; fregit cornu ĩ arbore

Cornu Acheloi qđ Hercules donauit Deæ copiæ.Alii ħ cornu dixerũt eẽ Amaltheæ

ANT. FAN. Praestitibus Maiae &c. calédis Maiis Laribus p̃stitibus ara Romae dicata est: quos Plutarchus in q̃stionibus p̃fides uocat. Colebant aũt & priuatim i domibus: teste Seruio: & publice in compitis: tradito ritu a Seruio Tullo: auctore Pli. q cũ regẽ creditũ ingt Laris familiaris filium: & ob id compitalia & ludos Laribus primuꝫ instituisse: quibus postea: ut Macr. memoinit. xi. ca. Ianuarias feriae dedicatae sunt: & bello Anthiochiae uota est aedes ab Aemilio Regilio p̃tore in cãpo Martio. Hi q̃ omnia suis oculis tuta p̃starẽt, Praestites dicti sunt: ut Ouidio placet hoc loco: notatiq; sunt ẽt Hostilii: quod hostes arcere putarent. Festus Praestitem ab antiqs dictũ scribit in eadẽ significatiõe: qua nũc Antistitem dicimus. Vñ sunt & alii Deoꝝ: quos Prestites cognominamus. Quare Macro. Praestites Deos ingt hoi nalcẽti p̃ Aegyptios adesse quatuor: Dimõa, Tychyn, Erota, Anachyn. Lares igit̃ p̃stites dicti sunt: q̃ nõ solum priuatarꝫ aedium ac triuioꝝ: sed & urbis custodiae p̃esse crederẽt: ut Vrbisq; laborẽ Testatos sudore lares. Putabãtur aũt Lares esse animae hominũ siue Dii inferiores: auctore Festo. Vnde ait Seruius in lucis habitare mães piorum: qui Lares uiales sunt: & laruas umbras uocari. Eos Porphyrio Deos domesticos appellat: scribitq; Augustũ posuisse in cõpitis lares ac sacerdotes libertinos eis dedisse. Alii (ut Lactantius & Diomedes grammatici) scribunt Idaeos Dactylos siue Curetes Lares cẽ putant: eosq; tres esse arbitrant̃: sed dicunt̃ ab aliis duo. ut Geminosq; parit qui compita seruant: Et uigilant nostra semp in urbe Lares. item: Bina gemellorum quaerebant signa Deoꝝ. His additus est aliquãdo Augusti Genius. uñ infra legimus: Et uici numina terna colunt. Ornabant̃ Lares floribus & coronis. Suetonius in Augusto: Cõpitales Lares ornare bis in anno instituit uernis floribus & aestiuis. Tibullus: Rure puer uerno primũ de flore coronam Fecit: & antiquis imposuit laribus. Iuuenalis: O parui nostriq; Lares: quos thure minuto aut farre: & tenui soleo exornare corona. Pli. Iam tum coronae Deoꝝ honos erant: & Lariũ publicorũ, priuatorũq;. Sed fuerũt aliq̃ coronae: quibus Lares ornabant̃ adeo magnificae: ut ea eẽnt amplitudine qua & donaticae: quibus uictores (ut ingt Festus) i ludis donabant̃. Placari aũt putabant̃ Lares gallinaꝝ fibris: ut q dam tradũt. Quare Iuuenalẽ dixisse arbitramur: Laribus cristam promittere galli Non audent. Horũ patrem esse Mercurium supra ostensum est: matrem Var. & Macro. docent Maniam appellari: cui cum p̃ sospitate familiariũ pueri mactarentur ex responso Apollinis: quo prẽceptũ erat ut capitibus supplicaretur: Iunius Brut⁹ pulso Tarquinio id sacrificii genus aliter constituit celebrandum: iussitq; alii, & papaueris capitibus supplicari. Ea sacra ex uiis compitorum ubi celebrabantur Compitalia dicta sunt: quae solebant quotãnis concipi: quemadmodum & latinae feriae: ut auctor est Varro: qui Compitalia scribit diem esse laribus attributũ: in quo laneae effigies in compitis suspendebantur: ut ait Festus: ut Lares uiuis parcerent. & eiusmodi simulachris contenti essent. Concipiebantur autem Compitalia (ut docet Macrobius) fere his uerbis: Die noni post calendas Ianuarias Quiritibus cõpitalia erũt. Ea Tarquinius Superbus restituit Laribus ac Maniae: sed postea remoto scelere crudelis sacrificii factum est: ut idem inquit Macro. ut effigies Maniae suspẽsae periculũ si quod immineret, familiis expiarẽt. Diomedes grãmaticus auctor est: constituisse Romulum in honorem scrophae: quae. xxx. porcos peperat Lares, q Grũdiles dicebant̃: qa pro grũnire (quod porcorum ẽ) grũdire a ueteribus dicebatur. ☞ Ara erat illa quidem Curibus: e Curibus oppido Sabinoꝝ Romam trãslata est ara: quam Romani calẽdis Maii dedicarunt. Vnde auctor ait infra: Bina gemellorum quaerebam signa Deorũ: Et mille Lares: Geniũq; ducis, q tradidit illos Vrbs habet. ☞ Saxo longa senecta nocet: quia uix Deorum simulachra cerni poterant uetustate consumpta. ☞ Stant quoq; pro nobis: sicuti pro Curibus steterunt: ita nũc p̃ urbe Roma stant. ☞ Et sunt p̃sentes: fauẽt imperio Ro. nam p̃sentia numinis fauor est. ut Nectaꝫ p̃sentes alibi cognoscere Diuos. ☞ Canis ante pedes: effingebatur apud lares Canis simulachrũ: qm̃ is diligenter excubat: quẽadmodũ & Lar fidus est dño ac furibus aduersatur. De hoc Columella: Quis inquit tanta uociferatiõe bestiã, uel furem p̃dicat: quãta iste latratu? quis custos incorruptior? quis excubitor inueniri põt uigilantior? quis denique ultor aut uidex constantior? Pli. li. viii. Nat. hist. Fidelissimi ante oĩa homini canes: atq; eq. & pugnasse aduersus latrones canẽ pro domino accepimus: confectũq; plagis a corpore non recessisse uolucres & feras abigentem. Lege cætera scitu dígna. Plutarchus in Quaestiõibus: Laribus inquit quos proprie p̃sides uocãt canes assistere: & ipsos canũ pellib⁹ amiciri: qm̃ per p̃sides sunt: eos alienis formidolosos esse oportet uti canes uidemus: domestícis uero mites ac mãsuetos. uel q̃ lares quidam furiales sunt & exactores uitae nostrae: atq; operationum speculatores: qbus assidet canis: quẽ nouimus ad inuestigandum sagacẽ esse. Lares Persius succinctos uocat: ut Bullaq; succinctis Laribus donata pepẽdit: q̃ succingerent canũ pelles: qbus induebant̃: ut eẽnt ad speculandũ actiones hoium expediti: iis adulescẽtes generosi exacta pueritia bullas suspẽdebant. ☞ Saxo fabricatus eodem: qũo & Lares. Hoc saxum (ut diximus) e Curibus Romam translatum est: ubi calend. Maiis Ro. arã, quã Laribus constituerãt, dedicarunt: nã quãuis id saxũ & antea Curibus fuerat dedicatum: nolim tñ existimes externã dedicationẽ Romae (qd̃ apud nullũ scriptorẽ inuenies) celebrari. quod si esset non daretur in Romanorum fastis profestum diem inueniri.

¶ Praestitibus Maiae laribus uidere calendae
Aram constitui, paruaq; signa Deum.
Ara erat illa quidem Curibus: sed longa uetustas
Destruit: & saxo longa senecta nocet.
Causa tamen positi fuerat cognominis illis:
Quod praestant oculis om nia tuta suis.
Stant quoq; pro nobis: & p̃sunt moenibus urbis:
Et sunt praesentes: auxiliumq; ferunt.
Et Canis ante pedes saxo fabricatus eodem
Stabat: quae standi cum lare causa fuit?
Seruat uterq; domũ: domino quoq; fidus uterq;:
Compita grata Deo: compita grata Cani:

☞ Praestitibus Maiae Laribus: calen. Maias est festum Larium: quod ea die ara fuerit illis consecrata a Curibus Sabinis. Hi Lares Dii domestici: qui & priuatas domos: & urbis seruant & tuent̃ moenia: Larae nymphae & Mercurii filii: de quo in. ii. diximus. Appellatiq; sunt p̃stites: q̃ omnia p̃stent tuta: & q̃ pro nobis: & pro moenibus stẽt. Verum Pom. inquit praestites in eadem significatione dicebant antiqui: qua nunc antistes dicitur. ☞ Calendae Maiae uidere: hoc est homines calendis Maiis uiderũt. ☞ Cõstitui: erigi & consecrari. ☞ Aram Laribus p̃stitibus: qui praestites dicti. ☞ Et parua signa Deum: parua ipsorum

Larium

Lares grũdiles in honorẽ scrophae instituti a Ro.

Canis simulachrum apud Lares

Canes dicti sũt p̃sides Larium

Lares succincti bulla aurea

PAV. MAR. Ara lari b⁹uetu state col lapsa est

Lares furiales dicti: poenaꝫ exactores uitae

ANT. FAN. Ex Curibus adueccti sunt Lares dii qbus sacrificabãt cuꝫ floribus aestiuis ex Augusti instituto

Exagitant & Lar & turba Diania fures:
Peruigilantq; Lares:peruigilantq; canes.
Bina gemellorum quærebam signa Deorum
Viribus annosæ facta caduca moræ:
Mille Lares,Geniumq; ducis,qui tradidit illos:
Vrbs habet:& uici numina trina colunt.
Quo feror? Augustus mẽsis mihi carminis huius
Ius habet:interea Diua canenda Bona est.

Ara lari buetu state col lapsa est

Larium simulachra. ☞ Illa quidem ara erat Curibus:& a Curibus Sabinis erecta: & in qua Cures sacrificabant. Alii legunt sic hoc carmen Vouerat illa quidem Curius &c. ☞ Sed longa uetustas Destruit: nam uetusta te collapsa est. ☞ Et longa senecta: ipsa uetustas. ☞ Nocet saxo: q uetustate est exesum & collapsum. ☞ Tamen causa cognominis positi illis:causa q appellãtur Dii Præstites fuerat q præstant oia tuta suis oculis cũ ꝑsint custodiẽ:tuent omnia oculis uigilãtibus. ☞ Stant quoq; ꝑ nobis: sunt in statiõe pro salute nr̃a. ☞ Et ꝑsunt mœnibus urbis: custodiæ mœniũ nr̃oꝝ. ☞ Et sunt ꝑntes:qa a nobis nõ recedũt. ☞ Et ferũt auxiliũ:ꝑstãt nobis iploratã opẽ. ☞ Et canis añ pedes:addit canis Laribus. Et Plu. Proble. li. agit: Cur laribus:quos ꝑprie ꝑsides uocant:canis assistit: ipsi autẽ canũ pellibus uestiunt. An q ꝑsides sunt:q prẽsunt: Hos autẽ domus custodes esse oportet:& absentis formidolosos:sicut canes uidemus. Mites uero,aclenes, mãsuetosq; domesticis. An illud uerius est:qd a quibusdã Romanis dr̃:& Chrysippus opinat̃:Dæmonia q̃dã mala circũire:qbus Dii quasi carnificibus:& scelerũ ultoribus aduersus iniustos & ipios utunt̃. Sic Lares furiales qdam sunt & pœnaꝝ,& exactores uitæ, & opationũ speculatores. Iccirco,n. fit ut caninis pellibus induant̃:qbus & canis iõ assidet:q ad inuestigãda scelera:& ulciscẽdos iprobos sagaces sint. ☞ Et canis stabat fabricatus eodẽ saxo: imago canis in eodẽ marmore sculpta. ☞ Añ pedes: Lariũ. ☞ Quę cã fuit stãdi cum Lare: q̃ rõne Lari canis assistit. ☞ Seruat uterq; domũ:hęc ẽ rõ:q Lar & cãis custodit domũ. ☞ Vterq; ẽ fid? dño:fidelis suo dño ẽ canis. de quo Pli. Ex his aialibus multa sunt cognitu digna:fidelissimũ q; añ oia noi canis:& fidelis Lar q domũ seruat. ☞ Cõpetat:ubi plures uię competunt. ☞ Sunt grata Deo:Lari. s. qm̃ in cõpitis colunt̃. ide & cõpitales dicti. Et Sue. de Augu. inqt:Cõpitales Lares ornare bis i anno instituit: uernis floribus & æstiuis. ☞ Cõpita grata cani:qm̃ & ea seruat. ☞ Et Lari:duo tñ sunt Lares:ut in. ii. Geminosq; parit q cõpita seruant: Et uigilant nr̃a sp in urbe Lares.

Lares furiales dici: pœnaꝝ exactores uitæ

ANT. FAN. Ex Curibus aduecti sunt Lares dii qbus sacrificabãt cuꝝ floribus æstiuis ex Augusti instituto

¶ Turba Diania:canes quib? Diana uenatrix utit. ☞ Bina gemellorũ &c. descendit paulatim ad Augusti laudẽ. & est sensus:Quærebã ubi essent Lares Gemelli e Curibus aduecti:& inueni in urbe nõ duos tantũ siue gemellos Lares,qui fuerant Sabinorũ:sed mille ac pene infinitos:cuꝝ oia uicorũ urbis cõpita duos Lares hẽant:& cum his Aug. genium. ☞ Geniũq; ducis q tradidit illos: Augusti geniũ, qui nouo more Lares coli uoluit:cũ(ut ostẽdimus)testimonio Suetonii instituerit: ut nõ semel: sed bis in anno ornarent̃ uernis floribus & æstiuis. nam añ Augusti tpa Cõpitalia(ut diximus)dies Laribus attributus:auctore Var. xi. cal. Ianuarias celebrari solebant q̃uis concipi cõsueuerunt:ut supra oñdimus. Ritus aũt antiquissimus colendi Lares a Seruio rege traditus est. ☞ Numina terna:duos Lares,& Augusti geniũ. De Geniis diximus supra. Tantus aũt honor tributus est Augusti genio:ut reges amici ac socii Romanorũ ædẽ Iouis olympici Athenis antiqtus ceptam ꝑficere cõi sumptu ac ei dedicare destinauerint. ☞ Quo feror? sensus ẽ:Præoccupo quæ mense Augusto,atq; in octauo huius operis libro dicenda sunt in Augusti laudẽ:non q mẽse Augusto Compitalia celebrarent̃:cum eiusmodi feriæ hyemis essent non ꝙstatis:sed q eo tpe Lares ritu tradito ab Augusto Cæsare æstiuis floribus ornarent̃. naꝝ uernis solebant ex eius instituto hoc tempore. i. calen. Maiis exornari. ☞ Interea Diua canenda Bona ẽ: huius quoq; Deæ Romani ĩ tpe celebrabant:quo Maiæ:quã qdã Bonam Deã esse uolunt,ędes dedicata est. Var. ut Mac. refert: Bonã Deã Fauni filiã esse tradidit:adeo pudicã:ut extra Gynetyũ nunq̃ sit egressa: nec uirũ unq̃ uiderit: nec a uiro uisa sit:nec nomẽ eius in publico auditum fuerit. Quidã eã Medeã putant: q in eius æde oẽ genus herbaꝝ esset:ex qbus antistites dabant plerũq; medicinas: & q tẽplum eius uiꝝ itrosire nõ liceat pp iniuriã: quã ab ingrato uiro Iasone perpessa est. Iuuenalis:Vbi uelari pictura iubetur Quæcũq; alterius sexus imitata figura est. Tibullus: Sacra Bonæ manibus non adeunda Deæ. Ro. eam Dryadã puellã Fauni uxorem existimãt:in cuius sacris mulieres multa Bacchanalibus similia faciebãt:peragentes noctu magnã ptẽ sacrorum & sonis tibiarũ longas uigilias exercẽtes. Lege Macro. in Saturnalibus,& Plu. in Cæsare: ubi multa quæ ad hanc rẽ ptinent pertractant̃. Sciendũ sacrificiũ Bonæ Deæ publicũ dici:& tñ esse minime publicũ:ac ꝓpterea Damiũ appellari:ut Fest? docet. Fiebat. n. ĩ operto:& contrarietate Damiũ dicebatur:& Dea quoq; ipsa Damia: & sacerdos eius Damiatrix uocabat̃. sed ideo publicũ appellari consueuit(ut publica saltẽ his intacta malis agerent̃ sacra) quia mox fuit quotannis pro salute po. Ro. in ædibus pontificis maximi:huic Deæ sacra fieri:ut legimus in uita Ci. quibus faciẽdis tantũ mulieres aderant. Quare ait Iuue. Non sine stomacho sed more sinistro Exagitata procul nõ itrat fœmina limẽ Solis ara Deæ maribus patet. Mactabat̃ in his sacris sus ꝑgnans:ut Atq; Bonã tenere placant abomine porcæ. & Magno cratere Deũ. Sunt qui dicunt Bonã Deam Florã esse:in cuius ædẽ omni florũ genere exornatã mulieres myrtũ nõ inferebant:quæ cũ uinũ ei biberent lac appellabant:quarũ reꝝ cãs Plu. tradit. Nõnulli Græcorũ eã ex Liberi nr̃ibus eẽ. alii Proserpinã:alii Semelẽ crediderũt. ¶ Et turba Diania: canes Dianæ dicati. ☞ Exagitant:uexant,& repellũt fures. ☞ Et cuigi. Lares:& puigilant canes:utriq; sunt uigiles:ut custodiãt & mœnia & domos & cõpita:neqd mali per noctẽ fiat. ☞ Quærebã bi. signa: bia simulachra. ☞ Deoꝝ ge:Lariũ:q gemini sũt. ☞ Facta ca. colapsa,& deleta. ☞ Viribus an. moræ: ĥ ẽ longitudie tpis. i. ipsa uetustate. ☞ Vrbs:Roma. ☞ Hẽt mille Lares: mille Lariũ simulachra. ☞ Et ge. ducis:Mercurii. ☞ Qui tradidit illos:q genuit Lares:cũ Larã nymphã iussu Iouis ad iferos ducens eã grauẽ reddidit. Geniũ. n. appellabãt Deũ:qui uĩ obtineret reꝝ oium gerẽdarꝝ. Ausustius: Gẽius,inqt,est Deoꝝ. f. & parẽs hoium:ex quo hoies gignunt̃. & ppea Gẽius me? noiatur:qa me gẽuit. Alii Geniũ eẽ putarũt uniuscuiusq; loci Deũ. Præterea Marcel. (auctore Laberio)oñdit Gẽiũ gñis eẽ Deũ. ☞ Et uici colũt tria numia:in urbibus & cõpitis uicoꝝ colebant̃ duo Lares:& ipse Geni?. Sũt q ad triuiũ referant:qm̃ i triuiis colebat̃. ☞ Quo fe. q̃si quo ꝓgredior. ☞ Augustus mẽsis hẽt mihi ius hui? carmis:q̃si nõ ẽ agẽdũ nũc de Cõpitalibus. nã ea celebrant̃ in mẽse Aug. ☞ Interea Diua canenda Bona ẽ: agendũ ẽ de Dea Bona:cuius festũ cal. Maiis celebrat̃. Vñ Cornel. Labeo(Theodosio teste)Maiç:idest

Bonæ Deæ festũ calẽ. Maias Bona Dea dicta est Dea publica

Damiũ Damia Damiatrix

Sus pręgnãs bonæ Dęfactificabatur

PAV. MAR.

Geniũ generis Deum ĩ cõpitis uicorũ colebat̃ mense Augusto

tertræ ædē cal. Maiis dedicatū sub noīe Bonæ Deæ. & eā dē esse Bonā Deā ex ipso ritu occultiore sacrorū doceri posse cōfirmat. Hāc ēt Bonā: Faunāq; Opē & Fatuā pontificū libris indigitari. Bonam q̄ oium nobis ad uictū bonorū cā est, Faunā: q̄ oī usui aiantiū fauet. Opē: q̄ ipsius auxilio uita constet. Fatuā a fando. Infantes partu editi: non prius uocē edunt: q̄ terrā attigerint. Sunt q̄ dicant hāc Deā potentiā hr̄e Iunonis, iō q̄ regale sceptrū in sinistra aditū. Eādem alii Proserpinā credūt: porcaq; ei rē diuinā fieri: q̄a segetez quā mortalibus Ceres tribuit: porca depasta est. Alii χθονιαν εν ακτην: Bœotii Semelē credūt. Nec nō Fauni filiam dicunt: obstitisseq; uolūtati pr̄is in amorez; suū lapsi: ut & uirga myrtea ab eo uerberaret. Cū desiderio pr̄is: nec uino ab eodē p̄sta cessisset. Trāsfiguratse se tñ in serpentem pr̄ credit: & coisse cū filia. Horū hoc indicii proferunt: q̄ uirgā myrteā hēri in tēplo nefas sit: q̄ sup caput eius extēdat uitis: qua pr̄ eā decipe tētauit: qd̄ uinū in tēplū eius nō suo noīe soleat inferri. Sed uas mellariū & uinū lac nūcupet. Serpētesq; in tēplo eius: nec timētes: nec terrētes appeant. Quidā Medeam putant: q̄ i æde eius genus herbaꝝ sit: ex qbus antistites dant medicinas: qd̄ tēplū uirꝝ igredi nō liceat: pp iniuriā: quam ab ingrato uiro Iasone ppessa est: hæc apud Græcos θεος τυναικειαν dr̄: quā Var. filiā Fauni tradidit adeo pudicam: ut extra τυναικωνιτυν nunq̄ sit egressa: nec nomē eius in publico fuerit auditū: nec uirꝝ unq̄ uiderit: uel a uiro uisa sit: pp qd̄ nec uir tēplū eius ingredit: unde & mulieres i sacro Herculis nō licet interesse: ga Herculi Gerionis boues p Italiq; agros agenti: sitienti rndit mulier aquā nō posse p̄stare: q̄ fœminaꝝ Deo celebraretur dies: nec ex eo appatu uiris gustare fas esset: pp qd̄ Her. facturus sacrū detestatus est p̄ntiā fœminaꝝ. Et Potitio: ac Pinario sacrorꝝ custodibus iussit: ne mulierē interesse p̄mitterēt. Hæc sunt q̄ de Bona Dea a Theodosio referūtur. Et Plut. iquit: Romæ Bona Dea colit: quam Græci quidē Gineciā noiant. Eam Phryges: Mydæ nepotes regis pentē asserūt: Romani Dryada puellā Fauni uxorez; existimāt. Nōnulli greꝝ illā ex Liberi mr̄ibus esse: quā ne fari liceat: uñ & mulieres cū festos ei dies pagūt: tabernacula in uitigineis intexunt ramis. Sacrū insup draconē Deo scām fabellā erigunt. Dūq; illi sacra celebrant: neq; eo uirū accedere: neq; domi adesse fas est i eis sacrificiis: ipsę inter se mulieres multa orphicis consentanea facere tradunt. Cū igitur ea instant solēnia: uir ipse seu p̄turam: seu cōsulare gerat iperiū: cūctiq; merces una cōmigrant. Vxor domū ornatissime extruit: ubi maxia sacrorꝝ ps noctu pagit, & reliqua. Lactā. uero inqt: Vt Pōpilius apud Romanos institutor ineptaꝝ religionū fuit: sic ante Pōpiliū Faunus in Latio: qui & Saturno auo nefaria sacra constituit: & Picū patrē inter Deos honorauit: & sororē suā Faunam: eandēq; cōiugē cōsecrauit. Quā C. Bassus Fatuā noiatam tradit: q̄ mulierib⁹ fata canere cōsueuisset: ut Faunus uiris. Eandē Var. scribit tantæ pudicitiæ fuisse: ut nemo eā quoad uixerit p̄ter sui uirꝝ mas uiderit: nec nomē eius audierit. Iccirco illi mulieres in operto sacrificāt: & Bonā Deā noiant. Et C. Sex. Clodius in eo lib. quē græce scripsit: refert Fauni hanc uxorē fuisse: quę ga contra morem: decusq; regiū: clam uini ollam ebibe-

Fatua Dea est dicta ga infantes non prius loquunt q̄ terrā attigerint

Quare mulieres in sacris Herculis interesse nō potērant

Faunus cuz Fauna eius sorore primus Saturno i Italia sacrificare cœpit

rat: & ebria facta erat: uirgis myrteis a uiro usq; ad mortem cæsā. Postea uero cū eū facti sui pœniteret: & desideriū eius ferre nō posset: diuinū illi honorē detulisse. Iccirco in sacris eius obuolutam uini amphorā poni &c.

¶ Est moles natiua loco: docet ædē Bonæ Deæ fuisse in mōte Auentino. ℣ Pars bo. mō. magna ps. ut Bona pars nō ungues pōere curat nō barbā: ne existem? saxū, qd̄ dicit Auentini mōtis, fuisse pticulā quē Rem? cepit: teste Li. ad inaugurādū tēplū: cuius fr̄ Romulus Pallātiū cōscendit. Remoriā ergo significat locū i Auentino: ut auctor ē Festus: ubi Rem? de urbe cōdēda est. ℣ Leniter accliui: nō in ūmo saxo: sz i cliuo ascēsu facili. ℣ Crassoꝝ nois hęres: Crassā uirginē appellatā dicit: q̄ hoc tēplū dedicauit: qd̄ postea restitutū est a Liuia Drusilla imitata maritū Augustū: quē supra dixim?: refectorē fuisse tēploꝝ. Audio esse q̄ Clausoꝝ legāt: accipiētes Claudiā uirginē: de qua multa supius dicta sunt. Cæterū quæcūq; ea fuerit a qua hæc ædes dedicata ē: nihil usq; de ipsa cōperturn inuenies quātū ad ædis dedicationem attinet.

ANT. FAN. In monte Auentino Bonæ Deę ædes

Est moles natiua loco: poeta tēplū Bōę Deę i Auētino describit: qd̄ Claudia uirgo: de q̄ egim? supiore lib. cōsecrauit: postea uetustate collapsū Liuia Augusta restituit. ℣ Moles natiua ē loco: rupes a nā: nō manuū artificio fabricata. ℣ Res noia fecit: q̄a saxū igēs ē. ℣ Saxū appellāt erat ps bona mōtis: nā magna rupes Auētini mōtis: sed i ea pte erat q̄ Tybri iminet. ℣ Hic: i hoc saxo. ℣ Remus frustra istiterat: cū captauit augurū p̄ cōdēda urbe: sed frustra: qa uictus est augurio Rōuli. ℣ Quo tpe: eo tpe quo. ℣ Aues Palatinæ: uos uultures: quos Ro. ex Palatio obseruauit. ℣ Dedistis pria regna fr̄i: Rōulo q̄ uictor augurio regnū adept? ē. ℣ Illic: i eo saxo. ℣ Pres: senatores. ℣ Cōstituere tēpla: Bonæ Deę. i. ℣ Exosa oculos uiriles: q̄si q̄ igredi uiros ñ liceret. ℣ Iugo leiter accliui: curuato q̄si iugo lenis: hoc est facilis ascēsu cliui. ℣ Hæres uetęris Clausoꝝ: Claudia ex ātiquo Clausoꝝ gñe de quo dixim? supiore libro: sz illd nūc addim? ex Li. ii. ab urbe cōdita: Claudioꝝ gen? uēisse ex Regillo oppido Sabinoꝝ: duce Accio Clauso: āno qnto post electos reges: q̄ Rōæ fuit Appi? Claudi?: & q̄ uenere cū eo fecer̄ Tribū Claudiā. legūt alii Crassioꝝ. ℣ Passa corpe uirgineo nullū uirꝝ: q̄ nūq̄ uiro succubuit. fuit. n. uirgo Vestalis: & spectatæ pudicitiæ: testimōio quoq; mr̄is Deū. ℣ Liuia: cōiux Augusti. ℣ Restituit: tēplū illud cū eēt uetustate collapsum. ℣ Ne nō: hoc ē ut. ℣ Esset imitata maritū, & ex oī pte secuta uirū: ut oī ex pte imitaret̄ uirū. q̄ & antiq̄ tēpla restituebat: & noua cōstituebat: ut i. ii. dixim?: Tēploꝝ postor, tēploꝝ scē reptor &c. ℣ Postera cū rosea. vi. nōas Maias oriunt̄ hellace tñ Hyades: q̄rū supius memīmus. Pherecydes Liberi nutrices eē demōstrat numero, vii. q̄s aiūt nymphas Dodonidas appellatas. Haꝝ noia sūt: Ambrosia, Eudoxa, Padile, Coronis, Pliso, Phileto, Thiene. Hæ dicunt̄ a Lycurgo fugatæ: & p̄ter Ambrosiā oēs ad Tethym p̄fugisse. Hyadas appellatas Muse? tradit: q̄ eaꝝ Hyas fuerit fr̄: a sororib? plurimū dilectus: q̄ cū uenās a leōe eēt iterfect?: q̄nq; ex sororib? lamētatiōib? assiduis pmotæ dicunt̄ iteriisse. Quar̄ eas, qa plurimū de ei? morte laborarēt, Hyades dictas. Cice. appellatas dicit ab uuis qd̄ est pluere. a Latinis hę stellę Suculę dictę: Seruio teste.

Claudia uirgo ex Clausorum familia PAV. MAR.

Remus uictus augurio Romuli

Tribus Claudia ab Appio Claudio dicta olī

¶ Cum

ANT. FAN. Argestis flare ici pit.vi. nonas Maias

Cū postera Hyperionis::Aurora Hypionis filia: cuius exortu.vi.nonas Maii flare inquit uentū:quē Græci Argestum uocant:nos Caurū dicimus:ut A.Ge.& Plini. docent.is aduersus Aglonē flat: & hoc tpe in ortu Auroræ non tepet. Sed meminisse debemus Zephyrū a nonnullis Argesten appellari:teste Plini.Plurimi tamē Fauonīū separant ab Argeste: & eos esse finitimos docēt: secundū quos Plutarchus ait in Sertorio: Qui uero a mari pflant Argestæ & Zephyri raros & tēperatos imbres ex pelago afferunt. ☞ A Capreis:insula Caprearū cōtra Neapolim sita est: auctore Seruio: distatq; a Surrento .viii.millibus passuum:teste Pli.qui eā scribit arce Tiberii Cæsaris nobilē esse. Eaq; Augustꝰ magnificentissimis ædificiis ibi structis(ut inqt Strabo)peculiare sibi receptaculuq; fecit:& Tiberius (ut Sue.tradit)maiorē i modū adamauit: ꝙ uno quoq; littore adiret septa undiq; spruptis imensę altitudinis rupibus & profundo mari. Hic ē ꝙ multis undiq; ad eā insulā confluentibus poeta eā celebrans inqt:Argestem nō paucis inde soluentibus opportunū. ☞ Pars Hyadū toto de grege nulla latet: sexto quoq; nōas Maii Hyades heliace oriunt. sed has existimandū non est primis tenebris: seu noctis initio apparēt:cū auctor eas hoc in loco tradat i ortū heliacū ferri:quæ antea latebant tectæ lucis propinquitate.nam hoc dicit:Vbi nox aduenerit Hyades oēs apparebunt:qđ in occasu uel paulo post occasum Solis fieri ullo mō non pōt:cū omne sidus: qđ noctu oritur sine dubio uel ortu chronico se oñdat: uel emergat heliaco:quoq; hic abeunti nocti: ille incipienti datur. Quod cū ita sit:& hoc tpe nō Taurus, sed Scorpius Tauri occasu in ortuq; chronicū ferat noctis initio: reliquum est ut fateamur apparituras qdeq; Hyades noctu:sed ortu heliaco:& paulo ante Solis exortum. Hæ stellę unde Hyades nominent diximus supra. Sunt autē septē: q̄is nonnulli duas stellas excludentes:quæ sunt ubi nascuntur Tauri cornua, Hyades quinq; tantum eē tradiderint. ☞ Pars Bacchum nutrisse putant: secundum Pherecydem:qui eas dixit Liberi fuisse nutrices. ☞ Tethyos has neptes:Oceanus & Tethys Aethram genuerunt. Ea nupsit Atlanti nondum in montem cōuerso: & Hyades peperit. Necnon & ante illas filium:qui appellatus est Hyas:a quo sunt:qui putent sorores eius Hyades dictas. ☞ Dum noua lanugo:Hyas in adulescētia uenator fuit leporum:& ceruorum. in iuuenta aprorum, leonum,& ferarum eiusmodi. ☞ Adoleuit:creuit. ut Dū prima nouis adolescit frondibus ætas.

Cum postera Hyperionis:sequens Aurora ab Hyperione:qui creditus est Solis,ac Lunæ,& Aurorępater:ut in pri.docuimus. ☞ Cum tollet roseam lampada: lucem rubicundam:λαμπω σ grę.fax. ☞ Pulsis astris:quæ obscurantur aduentu maioris luminis. ☞ In equis matutinis: matutino tempore surgentibus. ☞ Agrestis:rusticus ipse: Alii legunt Argestes pro uento.i.Zephyro. ☞ Frigidus: nam frigida hora dicit. ☞ Mulcebit summas aristas: quæ iam culmis emersere:& carpit aliquas aristas:& Diis offert:& sacrificiū pro ipsis aristis facit:cū sint Floralia: illd pcat ne non tēpestiue floreant:& ut pueniant ad maturitatē. ☞ Et candida uela dabunt aquis:mari. ☞ A capis: a littoribus: qm̄ flabunt a terra uēti:puppes a littore, & portu discedēt. ☞ At crepusula nocturna: tps illud post occasum Solis:ut superius ostēdim⁹. Quidā legūt obscura. ☞ Simul:postq̄ inducēt noctē:cū erit nox. vi. diei no. ☞ Nulla ps Hyadū: nulla stella ex Hyadibus. ☞ De toto grege: de toto nūero. ☞ Latet: quia oēs ea nocte simul apparēt. ☞ Ora Tauri micāt:splēdēt. ☞ Radiātia septē flām̄is: septem flām̄eis stellis:q̄ sunt in frōte Tauri: ut superiore libro docuimus. ☞ Quas: stellas. ☞ Nauita Gra.uocat Hyadas ab imbre:a pluuia: hoc ē ab ὑειν:qđ est pluere: Græci Hyadas dicunt. ☞ Pars Bacchū nutrisse putat: multi putant Liberꝝ nutritū ab his sororibus fuisse:& iō cælū metuisse. ☞ Pars credidit eē has neptes Tethyos & Oceani senis: filias Aethræ nymphę filię Oceani & Tethyos:sic Oceani neptes sunt. ☞ Nōdū Atlas stabat onerat⁹ humeros olympo:nōdū Atlas cōuersus erat in mōtē sui nois: ut substineret hūeris cælū. ☞ Cū est satus:nat⁹ ex Atlāte & Aethra. ☞ Hyas conspiciendus forma:Hyas formosus:& pstantiæ formę admirādus. ☞ Aethra stirps Oceani:filia Oceani. ☞ Edidit hūc:Hyam. ☞ Maturis nixibus:maturo ptu in decimo mēse. ☞ Et nymphas:peperit ēt Hyadas sorores. ☞ Sed prior ort⁹ Hyas: natus est Hyas añ q̄ nascerent sorores. ☞ Dū noua lanugo:dū ē ille adulescens priæ lanuginis. ☞ Terret formidie ceruos pauidos:cū esset uenator:īsequebat ceruos:& illos exterrebat. ☞ Et lepus est illi pręda benigna:& lepores quoq; ex uenatiōe referebat:quos aut fallebat laqueis: aut canibus urgebat:aut sagittis figebat. ☞ At postq̄ uirt⁹ adoleuit annis: per hypallagem.i.postq̄ anni adoleuere uirtutem:cū iam iuuenis esset robustior. ☞ Audet cōminus ire in apros:propiquiore pugna adoriri apros. ☞ Et feras hirsuras:uillosas:ut sunt Leones. ☞ Dumq; petit latebras & catulos leænæ:dum petit latibula & cubilia ferarum:& leęnarū catulos rapere tētat. ☞ Ipse fuit p̄da cruēta Libycę leæ: a leęna Libyca laceratus est. ☞ Mr̄:Aethra fleuit Hyan filiū a lea discerptū. ☞ Et sorores mœstæ fleuere Hyan:sr̄is mortē lachrymis & fletu p̄sequutę sunt. ☞ Et Atlas:p̄ mortē filii fleuit. ☞ Suppositur⁹ ceruicē cę lo:q futurus erat mons:& cælum substentaturus. ☞ Tū uterq; parens: Atlas & Aethra. ☞ Est uictus pietate sororū:flebant & ipsi,qa sorores extincti fletu absumptę sūt.

Cū postera Hyperionis::Aurora Hypionis filia: cuius exortu.vi.nonas Maii flare inquit uentū:quē Græci Argestum uocant:nos Caurū dicimus:ut A.Ge.& Plini. docent.is aduersus Aglonē flat: & hoc tpe in ortu Auroræ non tepet. Sed meminisse debemus Zephyrū a nonnullis Argesten appellari:teste Plini.Plurimi tamē Fauonīū separant ab Argeste: & eos esse finitimos docēt: secundū quos Plutarchus ait in Sertorio: Qui uero a mari pflant Argestæ & Zephyri raros & tēperatos imbres ex pelago afferunt. ☞ A Capreis:insula Caprearū cōtra Neapolim sita est: auctore Seruio: distatq; a Surrento .viii.millibus passuum:teste Pli.qui eā scribit arce Tiberii Cæsaris nobilē esse. Eaq; Augustꝰ magnificentissimis ædificiis ibi structis(ut inqt Strabo)peculiare sibi receptaculuq; fecit:& Tiberius (ut Sue.tradit)maiorē i modū adamauit: ꝙ uno quoq; littore adiret septa undiq; spruptis imensę altitudinis rupibus & profundo mari. Hic ē ꝙ multis undiq; ad eā insulā confluentibus poeta eā celebrans inqt:Argestem nō paucis inde soluentibus opportunū. ☞ Pars Hyadū toto de grege nulla latet: sexto quoq; nōas Maii Hyades heliace oriunt. sed has existimandū non est primis tenebris: seu noctis initio apparēt:cū auctor eas hoc in loco tradat i ortū heliacū ferri:quæ antea latebant tectæ lucis propinquitate.nam hoc dicit:Vbi nox aduenerit Hyades oēs apparebunt:qđ in occasu uel paulo post occasum Solis fieri ullo mō non pōt:cū omne sidus: qđ noctu oritur sine dubio uel ortu chronico se oñdat: uel emergat heliaco:quoq; hic abeunti nocti: ille incipienti datur. Quod cū ita sit:& hoc tpe nō Taurus, sed Scorpius Tauri occasu in ortuq; chronicū ferat noctis initio: reliquum est ut fateamur apparituras qdeq; Hyades noctu:sed ortu heliaco:& paulo ante Solis exortum. Hæ stellę unde Hyades nominent diximus supra. Sunt autē septē: q̄is nonnulli duas stellas excludentes:quæ sunt ubi nascuntur Tauri cornua, Hyades quinq; tantum eē tradiderint. ☞ Pars Bacchum nutrisse putant: secundum Pherecydem:qui eas dixit Liberi fuisse nutrices. ☞ Tethyos has neptes:Oceanus & Tethys Aethram genuerunt. Ea nupsit Atlanti nondum in montem cōuerso: & Hyades peperit. Necnon & ante illas filium:qui appellatus est Hyas:a quo sunt:qui putent sorores eius Hyades dictas. ☞ Dum noua lanugo:Hyas in adulescētia uenator fuit leporum:& ceruorum. in iuuenta aprorum, leonum,& ferarum eiusmodi. ☞ Adoleuit:creuit. ut Dū prima nouis adolescit frondibus ætas.

Cum postera Hyperionis:sequens Aurora ab Hyperione:qui creditus est Solis,ac Lunæ,& Aurorępater:ut in pri.docuimus. ☞ Cum tollet roseam lampada: lucem rubicundam:λαμπω σ grę.fax. ☞ Pulsis astris:quæ obscu

Postera cum roseam pulsis Hyperionis astris
In matutinis lampada tollet equis:
Frigidus Argestis summas mulcebit aristas:
Candidaq; a Capreis uela dabuntur aquis.
At simul inducēt obscura crepuscula noctem:
Pars Hyadum toto de grege nulla latet.
Ora micant Tauri septem radiantia flammis:
Nauita quas Hyadas Graius ab imbre uocat.
Pars Bacchum nutrisse putat:pars credidit esse
Tethyos has neptes, Oceaniq; senis.
Nondū stabat Atlas humeros oneratus olympo:
Cum satus est forma conspiciendus Hyas.
Hunc stirps Oceani maturis nixibus Aethra
Edidit,& nymphas:sed prior ortus Hyas.
Dum noua lanugo est:pauidos formidine ceruos
Terret:& est illi pręda benigna lepus.
At postq̄ uirtus annis adoleuit:in apros
Audet,& hirsutas comminus ire leas.
Dumq; petit latebras fœtæ catulosq; leænæ:
Ille fuit Libycæ pręda cruenta leæ.
Mater Hyan, & Hyan mœstæ fleuere sorores,
Ceruicemq; polo suppositurus Atlas.
Victus uterq; parens tamen est pietate sororum:

ANT. FAN. In mon te Auentino Bonæ Deę ædes

Claudia uirgo ex Clauso rum familia PAV. MAR.

Remus uictus augurio Romuli

Tribus Claudia ab Appio Claudio dicta oli

Capreæ Capreārū īsula ē cōtra Neapolī posita ad quā Tiberiꝰ princeps accedebat

Hyades oriūtur .vi.nonas Maias

Hyades septē eē q̄s q̄nq; solū crediderūt ueteres

PAV. MAR. Hype

rion est creditus Lunę & Aurorępater

Hyades dictę sunt ab imbre

Hyas filius Atlantis & Aethræ añ q̄ nascerētur sorores

ANT. FAN.

Illa dedit cælū:pietas in cauſa fuit ut Hyades referantur in cęlo:qbus Hyas nomē dedit. ☞ Mater ades floruz: Floralia inſtituta qdē ſunt (ut Plinius docet) menſe Aprili:hoc eſt,iiii.cal.Maii:anno urbis quingenteſimo.xvi. ex oraculis Sibyllæ:ut oia bene defloreſcerent: quorū diez Varro determiauit Sole Tauri partē quartādecimā obtinente:qm̄ ſi in quatriduū inciderit plenilunium : fruges & oia quæ florebunt lędi neceſſe ſit:ſed celebrabātur & ineūte Maio.ut Exit & in Maias feſtum florale calē. Erantq; ludi Florales iocoſi (ut diximus ſupra) in qbus & ædiles cicer, fabā, aliaq; eiuſmodi pplo ſpargebant: teſte Porphyrione. Vnde inqt Perſius: Cicer ingere large rixanti populo. & mulieres nudabant:propter qđ ait Iuuen. Digniſſima prorſus Florali matrona tuba. Et Valerius Maximus refert: Catone theatrū ingreſſo:non auſum eſſe populum in ludis Floræ poſtulare:ut mulieres nudarētur: Catonēq; e theatro diſceſſiſſe:ne præſentia ſua ſpectaculi conſuetudinē impediret. Vñ illud eſt Martialis: Meſſes iocoſæ dulce cū ſacrū Floræ. In theatrū cur Cato ſeuere ueniſti: An ideo tm̄ uenires:ut exires? Tradiderūt nōnulli hos ludos in patricio uico urbis ſolitos celebrari:qui a patriciis nomen accepit:ut Africus a Pœnis. Varro autē in cliuo quem pximū uocat. Scire autē debemus Florazz mulierem fuiſſe: quæ cū magnas opes q̄ſtu meretricio quæſiuiſſet:populū Ro.ſcripſit hæredē:certāq; pecuniā reliqt:cuius ex annuo fœnore natalis eius dies celebraretur editione ludorū, quos Floralia dixerūt:qđ qa Senatui flagitioſum uidebatur (ut ſcribit Lactantius Firmianus) ab ipſo noīe argumentū ſumi placuit:ut pudendæ rei quædā dignitas adderet:Deamq; eſſe finxerunt, quæ floribus p̄eſſet:quā Ouidius hoc loco non ignobilē nymphā fuiſſe fabulat:cui Chloris nomē fuerit:eāq; Zephyro nuptā:quaſi dotis loco id accepiſſe mūeris a marito: ut hꝛet florū omnium ptātē. Pli. auctor eſt fuiſſe Romæ Florā Praxitelis opus:Itē Triptolemū, ac Cererez in hortis Seruilianis. Sed cauendum ne (quod qdā ætatis nr̄æ hoies memoriæ prodiderūt) exiſtimemus hanc Floram eſſe, quā Pōpeius magnus dilexit: ſcortū adeo celebre:ut (teſte Plutarcho) meruerit ſimulachrum in æde Caſtoris & Pollucis: qui enim ſpacia tēporum metietur, inueniet aliam eſſe Floram:cui Romani Floralia inſtituerunt. & aliam a cuius oſculo Pompeius nūq̄ ſine morſu diſcedere conſueuit. ☞ Ludis celebrata iocoſis: uerborū licētia, qbus effundebaī ois obſcœnitas nuditate meretricum, ac motibus impudendis. Lege Lactantium. ☞ Confinia menſum: figurate pro mēſium: Aprilis finem dicit & principium Maii. ☞ Ille uel ille: quia uterq; menſis uernus ē: & tu florum Dea. ☞ Circus in hunc exit: ludi Florales in Circis: ſiue Theatris celebrati a fine Aprilis in hūc menſem exeunt. Niſi exiſtimes Equiria quoq; hoc tempore celebrari: qđ nō placet: nam in Theatro Floralia iterdū celebraſſe Romanos dubium non eſt. ☞ Ipſa doce: quæ Dea es. & de te quæ uera ſunt poteris explicare.

¶ Illa: pietas. ☞ Dedit cælum: nam ꝓpter pietatem in cæli relatæ ſunt. ☞ Nomina fecit Hyas: ab Hya fratre Hyades dictæ ſunt. ☞ Mater ades florum: eadem die celebratur feſtum Floræ: quod ex Aprili in Maium tranſlatum eſt. Floralia inſtituta Plini. refert urbis anno. dxvi. ex oraculis Sibyllæ: ut omnia bene de oreſcerent. Hūc diē Var. determinat Sole Tauri partem quartādecimā obtinente. Ergo ſi in hoc quatriduū incideret plenilunium: fruges, & omnia quæ florerent lædi neceſſe eſt. Inſtituti ergo ludi Florales: longe poſt uer ſacrum inſtituti uotuz a Poſthumio & Lenate cōſulibus: ut in hiſtoriis habemus: & poeta quoq; memi nit: qui Deam Chlorim fingit Zephyro nuptam: quæ hortis, & floribus oibus pręeſſet: ea uero ſic a Lactā. refert: Flora cū magnas opes ex arte meretricia quęſiuiſſet: populū Ro. ſcripſit hæredē: certāq; pecuniā reliqt: cuius ex annuo fœnore ſuū natalis dies celebraretur: editione ludorum quos appellant Floralia. Q đ quia ſenatui flagitioſum uidebaī: ab ipſo noīe argumentum ſumi placuit: ut pudēdæ rei quędā dignitas adderet: Deā finxerunt eſſe: q̄ floribus pręſit: eāq; oportere placari: ut fruges cū arboribus: aut uinibus bn̄, proſpereq; floreſcerent. Eū colorem ſequutus in Faſtis poeta: non ignobilē nympham narrauit: quæ ſit Chloris uocitata: eamq; Zephyro nuptā: quaſi dotis loco id accepiſſe mūeris a marito: ut hꝛet oīum florū potęſtatē. Honeſte qdem iſta dicūtur: ſed inhoneſte, turpiterq; creduntī. Non debent cum ueritas quæritur: huiuſmodi nos uelamenta decipere. Celebrantī ergo illi ludi cū oī laſciuia: cōuenientes memorię meretricis. Nam præter uerborū licentiā: quibus obſcœnitas oīs effundit. Exuunt ēt ueſtibus pplo flagitante meretrices: quæ tunc mimorū funguntur officio: & in conſpectu populi: uſq; ad ſacietatem impudicoz lumina: cū impudendis motibus detinent. Hæc ille. & poeta in Triſtib? de his etiā ludis ipudicis inquit: Sæpe lupcili nudas matrona ſeueri: Et Veneris ſtantes ad genus omne uidet. Corpora Veſtales oculi meretricia cernunt: &c. ☞ Ades mater florum: adſis & faueas tu Flora. ☞ Celebrata ludis iocoſis: quaſi cuius feſtum cum omni ludorum laſciuia celebratur. ☞ Diſtuleram menſe priore partes tuas: diſtuli in hunc menſem de te ſcribere: cum feſtum tuum eſſet in Aprili. ☞ Incipis Aprili: nam pridie calen. Ma. ☞ Tranſis in tempora Maii: q̄ menſe Maio celebrentur ludi. ☞ Alter menſis: Aprilis. ☞ Habet te fugiens: cum fugit: hoc eſt ultimo die. ☞ Alter cum uenit: Maius te habet in principio. ☞ Cum confinia menſum: pro menſium. ☞ Sint tua: finis Aprilis, & principiū Maii illa ſunt horum duorum menſium confinia: finis unius, & principium alterius. ☞ Et cedant tibi: quia in his coleris. ☞ Ille uel ille cōuenit in laudes tuas: & Aprilis & Maius conuenit tuæ celebritati. ☞ Circus exit in hunc menſem. ſ. ludi qui in Circo ſeu Theatro fiunt: tranſferūtur in hūc mēſem. ☞ Et uerba clamata theatris: uerba iocoſa: quæ i Theatro cū clamore ꝓferunt: ēt in hunc menſez tranſferunt. ☞ Hoc quoq; carmen: noſtrum. ☞ Eat cū munere Circi: cum ludis Theatralibus: cum illi fiant in menſe Maio: ita & in menſe Maio ſua facta canamus. ☞ Ipſa doce quæ ſcis: dicas tu de te ipſa: quæ Dea ſis. ☞ Hominū ſnia fallax: ſolent. n. hoies non uera dicere. ideo tu ipſa fallax. ☞ Tu eris optima auctor proprii nois: quaſi tu optime cām tui nois docere poteris: & dixit auctor fœminino genere: ut in Meta. Meritorum auctore relicta.

¶ Littera

Floralia inſtituta ſūt ānō urbis cōditę quingenteſimo & ſextodecimo Soleqrtādecimā ptē Tauri obtinente Floræ ueritas ex Lactātio ſed fictū eſt eā eſſe florum Deā: cuius feſtū cū oi laſciuia celebrabatur

Illa dedit cælum: nomina fecit Hyas.
¶ Mater ades florum ludis celebrata iocoſis:
Diſtuleram partes menſe priore tuas.
Incipis Aprili: tranſis in tempore Maii:
Alter te fugiens, cum uenit, alter habet.
Cum tua ſint, cedantq; tibi confinia menſum:
Conuenit in laudes ille uel ille tuas.
Circus in hunc exit, clamataq; palma theatris:
Hoc quoq; cum Circi munere carmen eat.
Ipſa doce quæ ſcis: hominum ſententia fallax:
Optima tu proprii nominis auctor eris.

Flora les ludi iocoſi

Aediles fabā & cicer ia ciebāt i ludis floralibus

Chloris nympha uxor Zephyri fingit Dea florā ſub noie Floręmeretricis

Flora Pōpeii ſcortum

Vbi floralia celebrabā tur PAV. MAR.

Verba iocoſa cum clamore in theatris audiebā tur

ANT. FAN. χ littera græca i uersa unde Chloris flora dr Fortũate insulæ Mauritaniæ fines ad occidẽtẽ dictæ sunt insulæ fortunatę

Littera græca:x.litera quã græci aspiratã hũt in.f.conuersa est uocabulo deprauato. ☞ Campi felicis: fortunatarũ insularũ:quas Horatius diuites uocat.ut Petam? arua diuites & insulas Reddit ubi Cererẽ tellus inarata quotãnis. Et imputata floret usq; uinea. Ibi nõnulli poetarũ Elysiũ campũ & regionem piorũ esse tradiderunt. Aeria eni salubritas eius regionis peculiaris ẽ: quæ in occasum uergens nunq; tpe caret. Sunt.n. insulæ fortunatæ contra Mauritaniæ finẽ ad occidentẽ:quarũ q̃litatez̃ non congruere penitus ad eaz̃ nuncupationẽ qdẽ docuerũt: teste Solino. ☞ Grane est:difficile mihi est laudare propriã pulchritudinẽ seruata modestia. ☞ Generũ mũi repperit:honeste dicit a Zephyro se fuisse compressaz̃. ☞ Ausus Erichthea pmia ferre domo: ausus rapere Orithyã:ex qua & Borea dicunt Zetus & Calais procreati. Ea secundũ historiã fuit Erichthei Athenarũ regis filia: quã Boreas rex Thraciæ habuit: & abduxit in Thraciã. ☞ Vim tamẽ emendat: delet rapinæ insuriam matrimonii beneficio. ☞ Generoso flore:poetice singulari numero utit pro plurali:q̃uis id ẽt concedit interdũ soluta oratione scribẽtibus. ☞ Volui numerare colores Nec potui: magna ostenditur copia quæ numerũ non admittit. Ipse alibi:Nec si forte roges possem tibi dicere quot sunt. Pauperis est numerare pecus.

Ori thya filia Erichthei regis Athenarũ

Flos in singulari raro ẽ in usu

PAV. MAR.

Sic ego:sic nostris respondit Diua rogatis:
Dum loquitur:uernas afflat ab ore rosas.
Chloris eram: quæ Flora uocor:corrupta Latino
Nominis est nostri littera græca sono.
Chloris eram nymphe campi felicis:ubi audis
Rem fortunatis ante fuisse uiris.
Quæ fuerit mihi forma, graue ẽ narrare modeste:
Sed generum matri repperit illa Deum.
Ver erat:errabam:Zephyrus conspexit: abibam:
Insequitur:fugio:fortior ille fuit.
Et dederat fratri Boreas ius omne rapinæ,
Ausus Erichthea præmia ferre domo.
Vim tamen emendat dãdo mihi nomina nuptæ:
Inq; meo non est ulla querela toro.
Vere fruor semper:semper nitidissimus annus:
Arbor habet frondes, pabula semper humus.
Est mihi fœcundus dotalibus hortus in agris:
Aura fouet:liquidæ fonte rigatur aquæ.
Hunc meus impleuit generoso flore maritus:
Atq; ait:arbitrium tu Dea floris habe.
Sæpe ego digestos uolui numerare colores:
Nec potui:numero copia maior erat.
Roscida cum primum foliis excussa pruina est:
Et uariæ radiis intepuere comæ:

Chloris prius nunc Florade noiatur

helpidũ horti ac regum Adonis & Alcynoi ltẽ pẽsiles Semiramidis & Cyri

Sic ẽ:Deã de noie rogaui. ☞ Sic & ipsa respõdit rogatis nr̃is:r̃nsum dedit meæ rogationi. ☞ Dũ loqtur:ipsa Dea Flora. ☞ Afflat:spirat. ☞ Ab ore rosas uernas:odorẽ rosarũ uerni tpis. ☞ Chloris erã, nunc Flora: Chlorim se uocatam dicit:fuissetq; felicis horti nymphã:quæ cũ esset admirandæ pulchritudinis:a Zephyro amatã: & ab eo datum:ut floribus prẽesset:& se flores p oẽm terrã diffeminasse. ☞ Chloris eram quæ Flora uocor: appellabar ego prius Chloris:& nunc dicor Flora. ☞ Littera græca nostri nominis:pria litera mei nominis. ☞ Est corrupta latino sono:latina appellatione. nam in principio. ubi eẽ debeat. χ. grẽcum:posuere.f.latinũ:& pro Chlori Florã dixerunt:χλοριs a uiriditate:χωρα.n. uirida sunt. ☞ Erã ego Chloris nymphe campi felicis:feliciũ hortorũ nympha. ☞ Vbi:in quo cãpo:aut in quibus hortis. ☞ Tu audis fuisse añ rem:familiarẽ.f. hoc est diuitias. ☞ Viris fortunatis:his qui in aureo sæculo fuissent:qui his uelcebãtur:quæ tellus sua sponte procreasset. aut Viris fortunatis:ipsis regibus:q̃m(ut ingt Plí.) antiquitas nihil prius mirata est:q̃ & Hesperidũ hortos:ac regũ Adonis & Alcynoi. ltẽq; pẽsiles:siue illos Semiramis:siue Assiriæ rex Cyrus fecerit:aut ad insulas fortunatas referas: de quibus alio loco diximus. ☞ Quæ fuerit mihi forma: quasi quantũ ego formosa fuerim. ☞ Graue est narrare modeste:quasi referre nõ possem:seruata modestiæ rõne. & i prouerbio est:Laus in proprio ore lordescit. ☞ Sed illa: forma. ☞ Repperit Deũ generuz̃ matri:nã ea captus Zephyrus me in cõiugẽ accepit:sic Deus reptus est: qui gener matris esset. ☞ Erat Ver errabam: per ipsos hortos. ☞ Zephyrus:uentus ipse qui ab occidente flat. ☞ Conspexit:me errantem. ☞ Abibam:ab eius aspectu discedebam. ☞ Insequit:ille abeuntem. ☞ Fugio: ego celerius fugere cœpi. ☞ Ille uenit fortior:ualidior: & maiore ipetu. Nec ab re dicunt hẽc: qm̃ flãte uerno tpe: Zephyro, & ipsam Chlorim: hoc ẽ uiriditatẽ insequenti: terra nouũ colorẽ induit: oĩa reuiresc̃unt: & flores edunt. ☞ Et Boreas dederat sr̃i: Zephyro. ☞ Omne ius rapinæ:concessit illi oẽm mei rapiendi ptãtez̃. Boreas.n. ex septẽtrione flat. Vez̃ & Boream in Thracia regnasse: amassetq; Orithyã Erichthei regis Athenarũ filiã: rapuit secũ illam & in Thraciã duxisse Eusebius refert. Ex q̃ Zetus & Calais nati sunt. Ergo cum Boreas raptor puellæ fuerit:& pro uento a poetis accipiatur:dedit & ptãtẽ, & uires Zephyro rapiendæ Floræ. ☞ Ausus: Boreas. ☞ Ferre prçmia domo Erichthea: rapere ex Athenis Orithyam regis Erichthei filiã. ☞ Emendat tamẽ: ipse Zephyrus. ☞ Vim: uiolentiam mihi illatã. ☞ Dando noĩa nuptæ: naz̃ licet rapuerit:in uxorẽ tamen habuit. ☞ Et non est ulla querela in meo toro:quia nihil est, de quo aut ego possim, aut ille queri:cũ mutua sit iter nos beneuolentia. ☞ Vere fruor semp:quia uer æternum est: ubi ego sum. ☞ Semp nitidissimus annus:quia semp uernum est mihi tẽpus. ☞ Arbor habet frondes: semp sunt uirentes arbores in agris meis. ☞ Semper humus habet pabula:nã semper uiret. ☞ Est mihi fœcũdus hortus:habeo ego felicẽ hortum. ☞ In agris dotalibus:in dotẽ mihi traditis. ☞ Aura fouet:quasi semp illic leuis Zephyri flatus spirat:ut foueat nascentia in eo. ☞ Rigatur ipse: hortus. ☞ Fonte nitidæ aquæ:& irrigandos esse hortos Plini? prẽcipit. ☞ Meus maritus: Zephyrus. ☞ Impleuit hunc:hortum. ☞ Generoso flore:nobilibus & pulcherrimis floribus. ☞ Atq; ait tu Dea:Flora nympha. ☞ Habe arbi.floris:habeas ius in omnis flores. ☞ Sæpe ego uolui numerare colores digestos:obseruabam uarietatem colorum tã bene per flores dispositam:& numerare uolebam. ☞ Nec potui:numerare. ☞ Copia:multitudo colorum. ☞ Erat maior numero: nam infiniti erant: & qui numerari non possent. Et de qua uarietate Plini. inquit: Sed ne pictura qdem sufficienti imagini cologz̃ reddẽdę: mixturarũq; regz̃ uarietati. ☞ Roscida cũ: ex eo horto cũ Sol rorẽ desiccauerit: Horæ & Charites flores colligũt: & Diis serta cõtexunt. ☞ Cũ pri.pru.ro.i. ipse ros. ☞ Excussa est a fo. excutit uento: & desiccat Sole. ☞ Et uariæ eo. uarii flores: ☞ Intepuere ra. Solis rorem deficcantis.

In septẽtriõe ad occidẽtẽ Solẽ hortos ẽt sẽp cũ floribus Grãe ex horto Florę faciũt serta quę nubentibus donẽt: hoc est Aglaia Euphrisiti Thalia seu Pasithea

ANT. FAN.

¶ Incinctæ uestibus horæ: hę sunt de quibus auctor ait in primo huius opis libro: Præsideo foribus cæli cuꝫ mitibus horis. ☞ Protinus accedunt Charites: gratiæ Veneris famulæ: ut Lactã. grãmaticus scribit. Alii Veneris & Liberi filias dicunt: teste Seruio. alii Iouis filias ex Eunomia. Hæ sunt: Aglaea, Euphrosina, Pasithea: quaꝫ postremam nonnulli Thaliaꝫ dicũt. ut Euphrosini te cani aglaii cai dia Thalia. ☞ Prima Therapnęo feci de sanguie florẽ: Therapne urbs est siue uicus Laconiæ: unde auctor uocat Hycinthi sanguinem Therapnęũ: q̃uis Amyclis natus dicat̃: q̃ ciuitas est eiusdẽ regionis. Claudianus: Te quoq; flebilibus mœrens Hyacinthe figuris: Narcissumq; metũt: tunc inclyta gramina ueris Præstantes olim pueros tu natus Amyclis. Hunc Helicon genuit te disci periculis error: Hunc fontis decepit amor. Sunt aũt Amyclæ sacræ Apollini: teste Lactãtio grãmatico: ubi, ut idẽ inquit, Hyacinthus occisus ẽ: quẽ Apollo dilexit. Martialis: Torquebat Phœbum Daphne fugitiua: sed illas Oebali? fiãmas iussit abire puer. Hunc Apollo cũ disco luderet imprudens oppressit: mutãuitq; in florẽ eiusdem nois: ubi duę literę inscriptæ cernunt̃ ai: quæ uox lugubris est. Pli. uiolas esse inquit purpureas: quæ sponte apricis & macris locis proueniunt. ac latiore folio exeunt statim ab radice carnosa: solasq; græco nomine a cæteris discerni appellatas ita: ut abus Hyacinthina uestis: quidam apud Pli. legunt Hyanthina uestis: quod non displicet. ☞ In folio scripta querela suo: sunt qui regũ nomina inscripta fabulent̃ propter Aiacẽ. ut Dic quibus in terris inscripta noia regũ Nascunt̃ flores. ☞ Qui non alter, & alter eras Infelix: quia unus fuisti, & nõ amasti alterũ: sed teipsum siue imaginẽ tuã. Nota est fabula. Hic flos q̃lis sit apud Plinĩ lege. ☞ Crocõ: adulescentẽ Crocũ mutatum in florem sui nominis poetæ finxerunt: quẽ amasse ferunt puellã Similacẽ: quã quidam Smilacẽ: alii Milacem uocant. & cõuersam dicunt i fruticẽ sui nois infaustum sacris & coronis: qm̃ sit lugubris. Est autẽ Similax similis hederæ: profecta primum e Cilicia: sed in Græcia frequentior: teste Plinio: qui etiam docet primã nobilitatẽ esse Croco Cilicio: & in monte Coryco: taxũq; a Græcis Similacẽ uocari. & esse in Arcadia tam præsentis ueneni: ut si qui dormiant sub ea: cibumue capiant, moriant̃. Sed eius Similacis materiei: quã Hederæ similẽ diximus propriũ est: ut auribus admota leuẽ sonum reddat. ☞ Atyn: Atys matris Deũ concubitum fugiens genitalia sibi amputauit. Florẽ p eum accipi Diuus Augustinus tradit. Sunt qui hoc loco non Atyn matris Deũ: sed alterũ accipiendũ putẽt. legit̃ alio loco: Acin. ☞ Cinyraq; creatum: Adonis Cinyræ ac Myrrhæ filius ab apro dilaniatus dr̃, ac mutatus in florem. Hunc Venus amasse tradit̃: ut sępe sub Iliacis Venerem, Cinyraq; creatum Sustinuit positoe quęlibet herba dunos. ☞ Mars quoq; si nescis per patrias editus artes: Martem alii Iouis & Iunonis filium dñt. Alii Iunonis tantuꝫ: quam ferunt tacto flore concepisse & deinde peperisse Martem Deum: quem quidã (auctore Festo) Gradiuuꝫ dictũ uolũt: q̃ e gramine ortus sit. Quod ideo fingitur: quia corona graminea in re militari multæ est honorationis. Huic Deo gramen consecratum dicunt: q̃ id ex humano cruore procreetur.

¶ Cõueniunt Horæ: quæ cæli portas seruare dicunt̃: de quibus in prio dixim?. ☞ Incinctæ uestibus pictis: uarii coloris. ☞ Et legũt nr̃a munera: colligunt nr̃os flores. ☞ In leues calathos: quales ex tenuissimo uimine. Vir. Tibi lilia plenis Ecce ferũt nymphę calathis. ☞ Protin? accedũt Charites: quæ latine gratiæ dicunt̃. Sunt autẽ tres ατλαια qđ significat ornamẽtũ. ευφροσινυ: lætitia. & θαλια celebritas. Iouis & Eunomię filiæ dicunt̃. Verũ multi dicunt e cæli semine natas: astitisseq; Ioui in cunis puero. ☞ Et nectunt coronas: ex floribꝰ: quas Dijs offerebant: & in sacris & in triumphis erat coronarum usus: unde & Pli. Quin & uocabulũ inquit ipm: tandẽ inde cõmunicatum est inter sacra & bellicos honores: coronis sibi nomen suum uindicantibus. ☞ Et serta implicitus cęlestes comas: quibus Dii caput implicant: & Pli. inquit: Cum uero e floribus fierent serta a serendo seruiæ appellabantur. ☞ Prima ego sparsi noua semina: nouos flores. ☞ Per immensas gentes: quasi per totum orbem. ☞ Tellus erat ante unius coloris: nulla erat i ea uiriditas: nec uarietas: unus erat tantũ color. Flora enim prius flores accepit in horto suo. Deinde ea totã his terram impleuit. ☞ Prima ego feci florẽ de sanguine Therapnęo: prima conuerti Hyacinthi pueri sanguinem in purpureas uiolas: de quo diximus supiore libro: ubi de pratis Enneis egimus. ☞ Therapnęo: a Therapne uico Laconiæ. & in Heroidibus: Rure Therapnęo nata puella Phrygẽ. ☞ Et querela: Apollinis de morte pueri: quẽ amauit: & imprudenter occidit. ☞ Manet scripta in folio suo: signataꝫ n, literæ tenuissimis uenulis discernunt̃: ut supertius diximus: & poeta agit de his in. x. Metamor. & in. xiii. cum Aiacem dicat in hunc quoq; florem demutatum. ☞ Tu quoq; o Narcisse habes nomẽ per hortos cultos: & in hortis tu celebraris: quia nomen tuum flos retinet in quem conuersus es. ☞ Infelix q̃ nõ eras alter, & alter: q̃ non eratis duo: q̃ non erat alter a te ille: queꝫ amabas: sed idem eras: nã imagine tua captus interiisti. Nota est fabula: q̃ refertur a poeta in quarto Meta. De generibus liliorum est: cuius duo genera: unum purpureo flore: alterum herbaceum secundum genus stomacho inutile: & ideo ab aliquibus uomitoriuꝫ dicitur. Caput grauat: ideo uolunt a Narce Narcissum dictũ, non a puero. ☞ Quid referam Crocon: iuuenẽ Crocum in florem quoq; conuersum: de quo in primo diximus. ☞ Aut Acin: puerum a nymphis amatum: & in florẽ sui nominis conuersum. ☞ Cinyraq; creatum: Adonim Cinyręregis ex Myrrha filia natũ: quem Venus amauit. De quo i decimo Meta. & ab apro iteremptũ in florẽ demutauit: cecinitq; carmen qđ ex eo Adonicum dicitur: & Adonii Pli. meminit. ☞ De quorum: puerorũ. ☞ Vulnere p me: quasi

PAV. MAR.

Conueniunt pictis incinctæ uestibus Horæ:
Inq; leues calathos munera nostra legunt.
Protinus accedunt Charites: nectuntq; coronas,
Sertaq; cælestes implicitura comas.
Prima per immensas sparsi noua semina gentes:
Vnius tellus ante coloris erat.
Prima Therapnæo feci de sanguine florem:
Et manet in folio scripta querela suo.
Tu quoq; nomen hẽs cultos Narcisse p hortos:
Infelix, q̃ non alter, & alter eras.
Quid crocon, aut Acin referã, Cinyraq; creatum?
De quorum per me sanguine surgit honor.
Mars quoq;, si nescis, per nostras editus artes.
Iuppiter hoc, ut adhuc nesciat, usq; precor.
Sancta Iouem Iuno, nata sine matre Minerua,
Officio dolui t non eguisse suo.

Chari tes famulę sunt Veneris

Therapne uĩ dictus ẽ Hyacinthus q̃uis nat? sit Amyclis

Amyclę Apollini sacrę

Hyacinthina uestis

Croci fabula

Similace uel milace i florem cõuersa

Atys

Adonis

Marscuius, filius fuit

ANT. FAN.

Olenus

Hyacinthus ex Therapne uico Laconiæ

Narcissus captus amore sui formę

PAV. MAR.

quasi mea opera.legit ēt Sanguine, & melius.℣ Surgit honos:surgunt ipsi flores:qbus habeť honos in corona mentis.℣ Mars quoq; si nescis:refert nūc Martē sua arte natū.Nā cū Iuno filios parere nō posset:uideretq; Mineruā sine usu matris e uertice Iouis natā:opē iploratura ad Oceanū,& Tethyn ibat:sed cū lōgo itinere ad Flo

Ibat,ut Oceano quereretur facta mariti:
Restitit ad nostras fessa labore fores.
Quam simul aspexi:quid te Saturnia dixi
Attulit?exponit quem petat ipsa locum.
Addidit & causam:uerbis solabar amicis:
Non inquit uerbis cura leuanda mea est.
Si pater est factus neglecto coniugis usu
Iuppiter:& solus nomen utrumq; tenet:
Cur ego desperem fieri sine coniuge mater?
Et parere intacto,dummodo casta,uiro?
Omnia tentabo latis medicamia terris:
Et freta,tartareos excutiamq; sinus.
Vox erat in cursu:multum dubitantis habebam:
Nescio quid nymphe posse uideris ait.
Ter uolui promittere opem:ter lingua retēta est:
Ira Iouis magni causa timoris erat.
Fer precor auxilium dixit:cælabitur auctor:
Et stygiæ nomen testificabor aquæ.
Quod petis Oleniis inq; mihi missus ab aruis
Flos dabit:est hortis unicus ille meis.
Qui dabat hoc,dixit,sterilem quoq; tāge iuuēcā,
Mater erit:tetigi:nec mora mater erat.
Protinus hærentem decerpsi pollice florem.
Tangitur:& tacto concipit illa sinu.
Iamq; grauis Thracem:& læua Propōtidos ītrat:
Fitq; potens uoti:Marsq; creatus erat.
Tum memor accepti per me natalis:habeto
Tu quoq; Romulea dixit in urbe locum.
Forsitan in teneris tantum mea regna coronis
Esse putes:tangit numen & arua meum.
Si bene floruerint segetes:erit area diues:
Si bene floruerit uinea:Bacchus erit.

fi.mſ fi.cō.si facile fuit Ioui parere filiā:cur ego diffidaz mihi ipsi uelut parere nō possim sine usu uiriūcū facilius esse dēat fœminis q̄ maribꝰ.℣ Et parere ītacto uiro:sine ullo concubitu.℣ Dūmodo casta:seruata lege pudicitię.℣ Tētabo oia medicamia latis terris:expiat qcqd medicamēti est in terris.℣ Et freta:& qcqd medicamis erit in mari.℣ Et excutiā tartareos sinus:paludes infernas.℣ Vox erat i cursu:q̄si plaq̄bať illa sermonē.℣ Hēbaz uultū dubitātis:uultu ego idicabā dubitaſ:an illi tīderē:cū opē p̄stare posſē:an reticerē metu Iouis.℣ Ait o nymphe nescio qd uideris posse:nescio qd uultu idicas te posse p̄stare.℣ Ter uolui p̄mittere opē: polliceri illi auxiliū:& daſ medicamētū quo parere posset.℣ Ter li gua re.ē cōtinui liguā:ne loqueret.℣ Ira Iouis magni erat causa timoris:tacebam ego: q̄ Iouis irā timebam.℣ Fer p̄cor auxiliū dixit:aſſer opē tu Flora mihi.℣ Cę labit auctor:q̄si nūq̄ sciri posſit te mihi opē dedisse.℣ Testificabor numē aq̄ stygiæ:iuro ego p stygiā paludē:hoc semp fore occultum Ioui.De stygе alias dictum.℣ Inquam:dico ego.℣ Flos mihi mſ. ab aruis oleneis dabit qd̄ petis:flos adueꝯ? ab agris Oleni urbis:de q̄ paulo supius:faciet te pareſ sine usu uiri.℣ Ille ē unicus i hor,me,unū tm̄mō hēo nō pies.℣ Qui dedit hunc Zephyrus q̄ mihi florē illū tribuit,dixit.℣ Cōtinge sterilē iuuēcā erit mſ:tāta ē in hoc flore uis:ut si sterilē iuuēcaz tāgas subito erit grauida & pariet.℣ Tetigi:ego iuuēcā sterilē.℣ Nec mora erat mſ. nam mox grauida peperit.℣ Protinꝰ decer.pol. flo. hę. stati trūcaui florē unguibus suo stipiti ihęrētē.℣ Tāgi: Iuno eo flore.℣ Illa cōcipit sinu itacto:cōcepit utero pudico:nō ab aliis tacto.aut cōcepit i utero quē eo flore tetigerat.℣ Iāq; grauis:grauida.℣ Ibat Thracē:i Thraciā.℣ Et lęuā Propōtidos:ad sinistrā Propōtidis:qd̄ mare illud ē iter Hellespōtū & pōtū Euxinū:& a sinistra Thraciā abluit.℣ Fitq; potens uoti:pepit sine usu uiri:sic fuit uoti cōpos.℣ Et Mars erat creatꝰ:natꝰ i Thracia sine uiri semie.lō & Thracię p̄sidet.iō Vir.Gradiusq; p̄ez Geticis q̄ p̄sidet aruis.℣ Tū:postea.℣ Memor accepti p me natalis: lōge post Mars memor bñficii:q̄ mea ope natus erat.Quidā legūt Qui memor &c.℣ Hēto dixit tu quoq; locū i urbe Romulea:q̄si celebreris tu quoq; Romę & tēplū tibi cōsecreť.℣ Forsitā i teneris:nō mō est mihi data p̄tās in flores uī serta & coronæ fiant: sed in arbores quoq; & i segetes:quę si bn̄ floruerit fertilitatē pollicenť. A floribꝰ.n.pnostrica ipsa captanť:ut Maro quoq; oñdit

Sinus Tartareos p paludibus posuit hic

Olenos urbs unde flos olenius

Propontidos

Pronostica ex floribus

ANT. FAN.

Oceano:apud Oceanū,q̄ ē Deoꝝ parēs.℣ Facta mariti:q̄ Minerua nō ex Iunone:sed e suo uertice p̄duxisset.℣ Solabar:minuebā dolorē.ld.n.est solari.℣ Nomē utrūq;:p̄ris & mris.℣ Ter uolui p̄mittež opē:impar numerus felix est:ut diximus. Id & quę hic subiicit:unt ostēdunt.℣ Oleniis aruis:ab urbe Oleno:ea est in Achaia: ut diximus supra.Itē i Bœotia & alibi. Placet accipias Olenō Arcadiæ pp florē molly herbæ.℣ Mſ erat: sterilis iuuēca concepit & peperit.℣ Thracē:partē Scythię:ut nōnullis placet:hoc ē Thraciā quæ alit hoies ferocissimos:a qbus Mars colit. Vū illud est in.iii.Aen. Terra pcul uastis colit Mauortia cāpis Thraces arāt.℣ Læuāq; Propōtidos:terrā quā Propontis alluit a læua.i. Thraciā ipsam.Est aūt Propontis ubi mare pandit iter Euxinū mare & Hellespontum.

Hyacinthus ex Therapne uico Laconiæ

Narcissus captus amore suę formę

Olenus

PAV. MAR. Dea Flora docuit Iunonē qđo posset parere sine maris auxilio

Ibat:Iuno.℣ Vt q̄reret:cū q̄rela expōeret.℣ Oceano: Deoꝝ parēti.℣ Facta mariti:Iouis.℣ Fessa:labore itineris.℣ Restitit ad nr̄as fores:subsistit añ ianuā ædiū mearū.℣ Quā:Iunonē.℣ Simul:postq̄.℣ Aspexi dixi o Saturnia qd te attulit?quæ cā te huc ad nos aduexit.℣ Exponit quē locū ipa petat:narrat quo eat.℣ Addidit & cām: nā se ire ad Oceanū: ut de Ioue q̄reret.℣ Verbis solabar amicis:q̄si uolebā eius dolorē lenire dulci sermone.℣ Int qt mea cura nō est leuāda uerbis:dolor hic meus nō est sermone leniēdus,sed re.℣ Si Iuppiter est factꝰ pr̄ neglecto usu cōiugis:si ex Ioue nata ē Minerua: sine cōgressu uxoris.℣ Et Io.te.u.nomē:& p̄ris & mr̄is.℣ Cur e.de.

de Amygdalarum floribus:& tenellis fœtibus in primo Geor. Cõtẽplator itẽ cũ nux se plurima siluis induet in storẽ:& ramos curabit olẽtes. Si superant fœtus:pariter frumẽta sequent:Magnaq; cũ magno ueniet tritura calore &c. ☞ Putes tu forsitã esse tm̃ mea regna: existimes forte tu tm̃mõ me hr̃e ius. ☞ In teneris coronis:ex tenellis floribus cõnexis. ☞ Numẽ meũ tãgit & arua: nã & in aruis quoq; hẽo ptãtem. ☞ Si bñ floruerint segetes: si copiose & tempestiue floruerit. ☞ Erit area diues: nã magna erit tritura, & magna frugũ copia. ☞ Si uinea bñ: copiose, & tempestiue. ☞ Floruerit erit Bacchus: erit uini etiã copia ingens. ¶ Nitidissim⁹ ãnus: abũdãs oleo: quo ũcti hoies nudis corpibus nitẽt: ut Nudatosq; humeros oleo pfusa nitescit. Hinc poetæ Palæstrã nitidã dicũt: ut More tuæ gẽtis nitida dñ nuda palæstra Ludis. & Læte lyræ pulsu: nitida quoq; læte palæstra. Atheniẽses primi nudi atq; ũcti oleo i gymnasiis se exercuerũt: aucto. Thucydid. ☞ Et pesit lẽtes aduena Nile tuæ: Aegyptias lentes dicit. Vir. de his in. pri. Geor. Nec Pelusiacæ curã aspnabere lẽtis. Duo apud Pelusiotas siue Aegyptios hui⁹ legumis gña sunt. Alterũ rotũdius ac nigrius: alterũ sua figura. Taurus phs Athenis accipiebat amicos cœna: ut scribit A. Gel. cui⁹ fundamẽtũ erat i olla una lẽtes Aegyptiæ, & cucurbitę minutim cæsæ. Existimauit sane antiqtas æq ai fieri hoies q̃ lentibus uescerent. Vñ lẽtos dicimus, qui nullo mouent affectu. ☞ Vina quoq; ipsa quoq; uina i cellis uinariis cõdita: florere dicunt: cũ i sũmo uel uti flores gignũt, q̃ si cãdidi fuerint ꝓbant: teste Pli. Hos auctor nebulas uocat. ☞ Cytisos: frutices laudati pabulo ouiũ. Cęterũ (ut Pli. tradit) fuerũt q̃ dicerẽt apes nunq̃ de flore Cytisi pabula cõtingere: cũ qbus nõ sentit Ouidi⁹. ☞ Nos quoq; idẽ facimus: iuuena. Festinat enĩ decurrere uelox Floscul⁹. Cicero in Catõe maiore: Temeritas est uidel; florẽtis ætatis. ☞ Ludorũ q̃ sit origo: e pte mulctæ q̃ plectebant, q̃ pecora in publicis saltib⁹ pauissent Florales ludos istitutos dicit. ☞ Cętera luxuriæ instr̃a: ut aurũ, argẽtũ, aluea, unguẽta. ☞ Hinc ẽt locuples: a locorũ possessionib⁹ dicti sunt locupletes: ut a pecore pecuniosi. Maiorũ. n. diuitiæ aut locis. i. agris: constabãt a pecore: uñ locupletes dicti sunt q̃si locis. i. agris pleni: & pecunia a pecore nomẽ accepit: sicut & peculat⁹: quẽ docet Festus dicẽtũ a pecore tũc: cũ Romani nihil pter pecora hẽrent: uñ peculii nomẽ deductũ Serui⁹ putat: q̃ ab eo uult pecuniã deriuari. Pli. signatũ æs fuisse tradit nota pecudũ: atq; inde pecuniã appellatã: cui⁹ noie nõ solũ ęs: argẽtũ: aurũue signatũ: sed & oia corpa cõtinent: quorũ æstimationẽ metimur nũmo. Hinc illud ẽ Varrõis: Q d̃ in pecore pecũia tũc cõsistebat. Et illd̃ Dõati i alia significatõe sic: Veteres multa unciati cũ expẽsa pecũia ferret more uetero: nõ ut nũc ãnumerarẽt. Apd̃ maiores pecũia sacrificiũ fieri dicebat: q̃ ex his reb⁹ cõstabat: quã nũc pecuniã dicim⁹: teste Festo: q̃ & scribit id qd̃ dixim⁹ apud antiquos opes & pri monia ex pecoribus p̃cipue cõstitisse: & ide dici pecũias & peculia. ☞ Ppli depascẽt salt⁹: publicos salt⁹ ñ puatos. ¶ Si oleæ bñ floruerit erit ãnus nitidissimus: erit magna quoq; olei copia. Nitidissimus dixit respectu eorũ q̃ oleo pũgunt: nã pũcta nitẽt. ☞ Poma quoq; hñt euẽtũ tpis huius: hñt & poma fortunã uerno tpe cũ florẽt: q̃ si bñ floruerint fertilitatẽ pollicent. ☞ Flore semel læso: si pruina corrũpet: aut puret: aut uẽti decutient flores. ☞ Pereũt uitięq; fabęq; fruges & legumia tã utilia q̃ noxia pereũt. Vitiæ dictæ (ut alĩq uolũt) q̃ frumẽta uitient: & tñ Pli. ea pinguescere arua asserit. De fabis plura dixim⁹ i Georgicis. ☞ Pereũt o Nile aduena: q̃ aliũde aduenis in Aegyptũ. ☞ Tuę lentes: q̃si pereũt ẽt lẽtes Aegyptiæ: Nam duo gña lẽtis (ut Plin. inqt) Aegypto: alterũ rotũdius, nigriusq;, alterum sua figura. Vñ uario usu trãslatũ est in lẽticulas nomẽ. ☞ Vina quoq; cõdita oposse: cũ artificio cõpositа. ☞ In magnis cęllis: i magnis doliis. ☞ Florent: supne florere uident. ☞ Et nebulæ: q̃d̃ istar nebulæ fit in supficie. ☞ Dolia sũ. te. sũmitatẽ uasorũ ubi condita erũt uina: & Pli. florẽ uini cãdidũ ꝓbari dicit: Rubentẽ triste signũ eẽ: si non is uini calor sit. ☞ Mella meũ munus: qa e floribus q̃ sunt mei iuris decerpunt. ☞ Ego uoco uolu. datu. mella: apes q̃ mella in alueariis cõponũt. ☞ Voco ad uiolã: speciẽ ꝓgñe posuit: nã ad flores. de uiolis dixim⁹. ☞ Fit cy. fruticẽ eẽ Cytisum inqt Pli. ab Amphiloco Atheniẽsi sũmis laudib⁹ ꝑdicatũ pabulo ouium, & addit: Nõ ex alio pabulo lactis maior copia: aut melior sup oia pecudũ medicia a maioribus oĩ usu ꝓdãte. Apes quoq; nũq̃ d̃ flore Cytisi pabula cõtigere ꝓmittit Democrit⁹, & Aristomach⁹. Ex quo miror poetã dixisse ad Cytisos apes uocari. Hic frutex (ut Pli. inqt) iuẽtus ẽ i Cytno ĩsula: ide trãslatus in oẽs Cycladas: mox i græcas urbes: casei magno ꝓuẽtu: raruscq; ẽ i Italia. ☞ Et thyma grata: de thymo supiore li. diximus. ☞ Nos quoq; idẽ fa. nos ẽt ad flores uocamur ętate iuuenili. ☞ Tũc: cũ ai nr̃i. ☞ Luxuriãt: lasciuiũt ãnis iuuenilib⁹ ꝓ ipsam iuuẽtã. ☞ Cũ ipsa cor. uigẽt: ob feruorẽ sanguis i iuuẽta. ☞ Talia dicẽtẽ taci. mi. ego intẽtus uerbis illi⁹ si lens cũ admiratiõe Deã ituebar. ☞ At il. ait. ☞ Si q̃ reg. si qd̃ reqrere uis. ☞ Ius tibi dicẽdi: ptãs tibi est loquendi & reqrẽdi q̃ uoles. ☞ Rñdit dic Dea q̃ sit origo ludorũ: unde Florales ludos originẽ habuerit. ☞ Vix bñ desierã: loq. s. ☞ Illa rettulit mihi cætera luxuriæ: inqt Flora habuisse ludos originẽ a pœna pecuniaria exacta ab illis: q̃ publicis pascuis nõ pepcerãt: cũ olĩ nõ eẽnt diuitiæ in ptiosis mercibus: s; in agris, & i pecorib⁹. Cui⁹ uero pecus i saltibus ppli depastũ eẽt pecũia mulctabant: & ex pte mulctę exhibiti sũt florales ludi. ☞ Nõdũ uigebãt cętera istr̃a luxuriæ: nõ uigebant illa instr̃a: qbus magna regũ copia cõpararẽt: & ꝓfunderẽt: qa nõdũ erat copia auri & argẽti: q̃ ad luxuriã ptinẽt. Instr̃m inqt Vlpia. eẽ apparatũ regũ diutius mansuragũ. ☞ Diues: q̃ eo tpe diues habebatur. ☞ Aut hẽbat pecus, aut latã humũ: nõ possidebat auruz: aut argentũ:

PAV. MAR.

ANT. FAN. Atheniẽses primi oleo in gymnasiis exercuerunt

Lentis duo genera Hoies q̃ lente uescunt fieri ęq ai

Flores cãdidi i uino bonũ indicant

Locupletes Pecunia a pecor & peculatus & peculiũ

Cytisũ fruticẽ ab Amphiloco Atheniẽsi ꝑdicatum

PAV. MAR.

aut argentū:sed pecudes:& latos agros.¶ Hinc ēt locuples:a lata humo,hoc est a locis dictus ē locuples:& Pli. inquit:Hinc & locupletes dicebant loci:hoc est agri plenos.¶ Hinc ipsa pecunia dicta est:& Plinius: Pecunia ipsa a pecore appellabat.Vī quidē totū hunc locū a poeta accepisse.Et illud postea subdit qđ in prio diximus. Ser

Seruius rex primus pecudis æs signauit ide pecunia dī

uius rex ouiū, boūq; effigie primus æra signauit.¶ Sed iam quisq; parabat opes de uetito:de eo qđ suū ñ erat: diuitias sibi parabat.¶ Venerat in morē;iā id in consuetudinē uersum.¶ Depascere salt⁹ populi: nemora, montes,& pascua:quæ populi erant: & non priuata.¶ Et id diu licuit: quia ad populum non referebatur.¶ Et nulla pœna fuit: quia nemo mulctabatur.

Vindice seruabat nullo sua publica uulgus:
Iamq; in priuato pascere inertis erat.
Plebis ad ædiles perducta licentia talis
Publicios:animus defuit ante uiris.
Rem populus recipit:mulctam subiere nocētes:
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Mulcta data est ex parte mihi:magnoq; fauore
Victores ludos instituere nouos.
Parte locant cliui,qui tunc erat ardua rupes:
Vtile nunc iter est:Publiciumq; uocant.

ANT. FAN.

¶ Vidice nullo:nullo defendēte uel ulciscente po. Ro. qđ erat publicū nō priuatū.Vindicare interdum est ulcisci uel defendere.¶ In priuato pascere inertis erat: is iners hēbat:cuius pecora nō in publico pascerent. Vnde cū Publiciis ædilibus plebis mādatū esset: afficerēt pœna quicunq; po.Ro.saltus depascerēt:& ii timidius mādata exequerent:pplūs coegit nocētes mulctā subire:cui⁹ pars in Florę ludos collata est.¶ Mulctā subiere nocentes: mulcta Oīce pœna dicit:auctore Festo: fuitq; olim non nisi ouiū, bouūq; ipēdio:teste Pli.Sūt q mulctā specialis peccati aiaduersionē uocēt:ac pœnā uelint eē gñale nomē.

Mulcta Pœna ē nomen gñale

De mulcta mox plura dicem⁹.¶ Vidicibus:Publicii fuerūt ædiles plebis:quoꝝ muneris erat ludos īstituere: ab his Publicius cliuus nomē accepit. Varro:Cliuus Publicius ab ædilib⁹ plebei Publiciis:q eū publice ædificarūt, Sūt q legāt ab ædibus plebei: qđ ꝓcedere ullo mō non pōt:cū subiiciat Varro.Simili de cā Publius & Costoni⁹ q; ab his uiris dūr ædificati:Sed de hoc satis supra dictū ē.Vindices aūt nō Publicios:sed eos qui i pplō curā utilitatis publicæ susceperūt.¶ Mulcta data est ex pte mihi: mulctaticiæ pecuniæ ps in Florę ludos collata est: ps in Cliuū Publiciū:ut is q erat nimiū arduus molliorē adeuntibus pberet ascēsum ac sterneret.Hūc nōnulli tradiderūt ptēdi ad Subliciū pontē:qđ nō cōstat. Cæteꝝ ludi Florę nō in hoc cliuo:sed in alio aliqū celebrabant:queꝫ Varro ꝓximū uocat.Qui cū Publii & Costonii meminisset:Cliuus inqt ꝓximus ad Florales usus.Nō ptereundū hoc loco qđ scribunt Pli.& Plutar.Mulctā legū antiq̄rū, ut nos ēt supra tetigimus,pecore cōstitisse:& cū nūmoꝝ usus apd Romanos nōduꝫ frequēs esset:cōsueuisse plecti sontes bobus,ouibusq;.Fuit autē mulcta q̄ appellabat suprema istituta i singulos dies:ut A.Gel.tradit duarū ouiū ac.xxx.bouū:ultra quē numeꝝ mulctā dicere in dies singulos ius nō erat:& ppea suprema.i.sūma & maxima appellabat:nā mīma erat unius ouis.Sed qm̄ eius modi mulcta a magistratibus dicta adigebant boues, oueisq;:alias ptii parui:alias maioris.Iccirco postea lege Aterina cōstituti sunt in oues singulas æris deni: in boues æris cēteni.Hinc Fest⁹:Maximā inqt mulctā dixerūt triū milliū &.xx.assiū:qđ nō licebat quōdā plībus.xx.bobus & duab⁹ ouib⁹ quēq; mulctari: æstimabaturq; bos cētussib⁹:ouis decussibus.¶ Parte locāt cliuū: cauēdū ne legamus pte locāt cliui: credētes locatū.i.cōstitutū fuisse aliqd i cliuo publico:q; ad Florā attineat.Qđ si eēt non mulctæ ps:sed ois pecunia mulctaticia cōtigisset Floræ: qđ ꝓcedere ullo mō nō pōt.Legēduꝫ est sane:Parte locāt cliuuꝫ.Est enī hic locare cōducēti ꝑscribere aliqd faciendū nō cōstituere:ut Alta theatri Fundamēta locant. ¶ Vulgus:pplūs ipse.¶ Seruabat su.pa.nul.ui.nullo q ul cisceret dānū pabulis iferentē:aut nullo q tunc rē populi uidicaret,Sua pabula dixit:qa ex illis pascuis erat populi redditus. Et postea ad alia quoq; trāslatū uerbū.Vñ & Pli.iqt:Etiānū in tabulis cēsoriis pascua dicunt oīa: ex qb⁹ pplūs redditus hēt: qa diu hoc solū uectigal fuerat.multi legūt sua publica &c.¶ Et iā inertis erat: q̄si ptinere ad segnē & iertem uidebat.¶ Pascere in priuato:in loco ꝓprio,& nō publico.¶ Talis licētia plebis: hęc licētia,q̄ abutebant plebei hoies in depascēdis saltib⁹ publicis.¶ Perducta: relata ē.¶ Ad ædiles Publicios:qui publica ꝓcurabant.Aediles creare a pībus plebs ipetrauit:ubi e sacro mōte rediit:q essent post tribunitiā ptātē,& sacras,& puatas ędes ꝓcurarēt:pessentq; ānonę, & a solio eburno curules dicti sunt:& duo ex his ornati regiis insignibus curā sacroꝝ,& ludoꝝ hēbāt. Curuliū ædiliū adeo creuit aliqñ ptās:ut ad eos fūma reꝝ & iperii cōsularis maiestas uenerit.Verū(ut est apud Pōpo.iurisco.de origie iuris)Aediles duo ex plebe cōstituti erāt: atq; ita appellati:q; ædibus pessent: in quibus oia scita sua plebs defendebat &c.¶ Aius defuit añ uiris:nō audebant olim ædiles flectere aliquē ex illis.¶ Rē popul⁹ recipit:accepit populus suā ipse cām agendā:ut eos plecteret:quoꝝ quadrupes pauperiē fecisse dicebat.¶ Nocentes subiere mulctā:dedere pœnā.Olcæ enim mulctā pœnā dicebāt:Pōponio teste.Sed Vlpia,inquit:Mulctam inter & pœnā multū iteresse:cū pœna generale sit nomē oium delictoꝝ punitio. Mulcta specialis peccati:cuius aiaduersio hodie est pecuniaria:pœna aūt non tm̄ pecuniariā:ueꝝ capitis & existimatiōis irrigari solet. Et mulcta quidē ex arbitrio eius uenit:qui mulctā dicit: pœna autē non irrogatur: nisi quæ lege:uel quoquo alio iure specialiter huic delicto ipposita est.quinimo mulcta ibi dī:ubi specialis pœna nō est a lege ipposita. Item mulctā is dicere pōt:cui adiudicatio est.Magistratus enim solos & pīsides ꝓuinciaꝝ posse mulctā dicere:mandatis pmīs sum est.Pœnā aūt unusquisq; irrogare pōt:cui huius criminis:siue delicti executio cōpetit.Hæc ille.Pli. uero inquit:Mulctatio quoq; nō nisi ouiū:boūq; ipedio diceba tur.¶ Publica cura fuit lau.uindi.laudati sunt illi qui gerentes curā publicā rem pplī,pplō uēdicarūt. ¶ Mulcta ex pte est data mihi:pœna illa ex pte erogata est ad exhibendos mihi ludos.¶ Et magno fa.senatus.i. & po.Ro. ¶ Victores:illi q exegerāt a dliquētib⁹ mulctā:aut uicto res Rōani istituere ludos nouos:qa tū pmū istituti sunt mihi ludi.¶ Parte lo.cli.q̄si locarūt Circū:aut Theatrū p meis ludis i pte cliui Capitolini.i.sꝫ pīes erant cliui:ut diximꝰ i prio li.¶ Qui:cliu⁹?¶ Tūc erat ru.ar.alta & difficilis ascēsus.¶ Nūc ē iter uti.qa cōmodū oīb⁹.¶ Et uocāt Publi.Publici⁹ cliu⁹(ut ait Var.)ab ædilib⁹ publicis: q eū publice ędificarūt. Simili de cā Publi⁹ & Costonius cliui:q; ab his uiris dūr ædificatis.Cliu⁹ ꝓxim⁹ ad Flora les usus uersus Capitoliū uetus.Ergo sub Cliuo ludi fiebāt.Sūt tū q itelligēdū cēsent illđ:Parte locāt Cliui:q; ex pte mulctę facti sunt ludi:& ex pte ædificat⁹ ē ille Cliu⁹.

PAV. MAR.

Aediles plebei sacra & priuatas ędes curabāt: annonę præerāt.

Mulcta p magistratus pubi cos:pœna pecoēs irrogatur

Cliuus Capitolin⁹ uicꝰ pmū cepta sunt fieri festa Deæ Floræ Ludi ex mulcta instituti Deæ Floræ

Cytisū fruticē ab Amphiloco Athenie sī pdicatum

ANT. FAN. Ludi Florales erãt anniuersarii

¶Annua crediderã spectacula:ludi Florales ab initio anniuersarii nõ fuerunt. Sed tales postea cõstituti sunt: Lenate, Posthumioq; consulibus: cũ idignata florũ Dea deseruisset officiũ suum: & corruptis floribus fructus quoq; perierint: & arborum & herbarũ. ℣ Nos quoq;: sicut & hoies: quorum artes honos alit: ut auctor est Cicero.

Annua credideram spectacula facta: negauit:
Addidit & dictis altera uerba suis.

℣ Hostia blãda: cuius honore & sacrificio Diis blãdientes meremur admissi ueniã. ℣ Iustũ modũ: quia contempti Dii supra modũ irascuntur si credere fas est. ℣ Testiadẽ: Meleagrum a Testio auo materno: hoc est patre Althææ. Nota est fabula. Ipse alibi: Vtq; cremasse fusi fert sub stipite natũ Testias: & melior matre fuisse soror. ℣ Phœbes: Dianæ: quã Oeneꝰ ptẽrit cũ Diis oibus sacra faceret: uñ Meleager eius filius una cũ fatali stipite cõsumptus ẽ. ℣ Respice Tãtaliden: Agamẽnonem: q dictus est Atrei filius ex Merope. Atrei autem pater est Pelops: Pelopis Tantalus. Ouid. alibi. Tantalides oẽs, ipsumq; regebat Achillẽ: Hic pars militię dux erat, ille ducum. Sed (ut placet Seruio) usurpatiue Agamẽnon & Menelaus Atridę dicti sunt: cum fuerint Plystenis filii: quoꝝ Agamẽnon: cum Dianæ ceruã occidisset ignarus: illa irata uẽtoꝝ flatus remouit: ut diximus supra. uñ adducta est Iphigenia Agamẽnonis filia ut immolaret. Ipse aũt postea ab uxore Clytẽnestra dr̃ interemptus. Is post interitum Plystenis ab Atreo educatus est. Vnde a patrui nomine Atrides magis q̃ a pãtre Plystenides dr̃. Fuerunt sane Pelopis filii: Atreus: Plystenes: & Thyestes: & eorũ soror Isidice. ℣ Eadẽ Dea uela tenebat: in Aulide retenta sunt uela Græcoꝝ. Iegunt alii tela. ℣ Virgo est &c. Sensus est: Diana qdem est uirgo, & clemens esse debuit: bis tamen ultra moduꝫ ulta est acceptam iniuriã morte Meleagri: & Iphigeniæ sacrificio: cum Agamẽnon: quaꝫ focis & rediuinã debuit uenerari, neglexisset cerua interempta. ℣ Dionẽ: Venerem: quæ irata Hippolyto: a quo spernebatur: iniecit stimulos amoris Phędrę. Vnde ille ab equis discerptus est. ℣ Consternatis: territis. consternamur animo: consternimur corpore. ℣ Collecta obliuia damnis: figurate: hoc est dãna collecta ex obliuione Deoruꝫ: atq; contemptu. ℣ Nostræ notæ: ignominię qua spreta omissis ludis acceperam. ℣ Excidit officiũ tristi mihi: corrupti sunt flores sola Deæ tristitia. ℣ Punicei croci: masculino genere crocum dicimus florem significantes.

Agamẽnon & Menelaus filii Plystenis non Atrei

Atrides

Quare Phædra ipulsa ẽ a Venẽr ad amorẽ Hippolyti

Sæpe Deos aliquis peccando fecit iniquos:
Et pro delictis hostia blanda fuit.
Sæpe louem uidi, cum iam sua mitttere uellet
Fulmina: thure dato sustinuisse manum.
At si negligimur: magnis iniuria pœnis
Soluitur: & iustum præterit ira modum.
Respice Testiadem: flammis absentibus arsit:
Causa est: qꝫ Phœbes ara sine igne fuit.
Respice Tantaliden: eadem Dea tela tenebat:
Virgo est: & spretos bis tamen ulta focos.
Hippolyte infelix uelles coluisse Dionem:
Cum consternatis diripereris equis.
Longa referre mora est collecta obliuia damnis.
Me quoq; Romani præteriere patres.
Quid facerem: per qd̃ fierem manifesta doloris?
Exigerent nostræ qualia damna notæ?
Excidit officium tristi mihi: nulla tuebar
Rura: nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia decideranꝫ: uiolas arere uideres:
Filaq; punicei langui da facta croci.
Sæpe mihi Zephyrus dotes corrumpere noli
Ipsa tuas dixit: dos mihi uilis erat.

PAV. MAR.

¶Annua crediderã spectacula facta: putaueram ego annuos ludos illi institutos: hoc est singulis annis: ita. n. annuũ accipimus. & in iure ẽ: Siquis annua legata reliquerit deberi illa ab hæredibus singulis annis. ℣ Negauit: Dea annuos ludos exhibitos. ℣ Et addidit alte, uer, uerbis suis: quia rursus loqui cœpit. ℣ Nos quoq; tangit honor: nunc illud arguit Dea: numina studiosa eẽ honoris, & flecti muneribus & pietate hoiuꝫ: & spernẽtes Deos grauibus afficiis supplicijs: qd̃ arguit plurimorũ exemplo. Sic cũ ea spreta esset a Romanis: indignata flores abstulit ita: ut nec ex agro nudo: nec ex agro consito: nec ex agro pascuo: nec ex florido fructus puenirẽt. Tunc se natus si oia bene floruissẽt: annuos mihi ludos uouit: reddidimus flores: & a Posthumio & Lenate cõsulibus ludi sũt mihi ploluti. ℣ Nos quoq;: Deos. ℣ Tangit honor: qa & nos Dii sumꝰ honoris cupidi. ℣ Gaudemus festis: diebus festis nobis cõstitutis. ℣ Et aris: tẽplis, & sacrificiis. ℣ Turbaq; cælestes: nos Dii. ℣ Sumus turba ambitiosa: honoris cupida: ℣ Sæpe aliqs peccando: cuꝫ peccaret. ℣ Fecit Deos inimõ æquos: nõ ꝓpitios sibi: sed eos ad iã ꝓuocauit. ℣ Et pro delictis: pro impetrãda delictoꝝ uẽia. ℣ Hostia fuit blãda: quasi tãq; blãditiis allexit Deos ad ueniam: nã sedata est ira sacrificio. ℣ Sæpe uidi louẽ thure dato: q̃si oblato illi sacrificio: & cremato thure. ℣ Sustinuisse: continuisse manũ. ℣ Cũ iã uellet mittere sua fulmina: cũ in aliquẽ delinquẽtẽ iratus esset emissurus sua tela: cõtinuit manũ motus illius pietate: cũ post delicta ipsi Ioui sacrificaret. ℣ At si negligimur: si spnimur a mortalibus. ℣ Soluit iniuria: quasi plectunt spernentes pro iniuria nobis illata. ℣ Magnis: grauissimis. ℣ Pœnis: qa grauissimo supplicio afficiunt. ℣ Et ira: Deorũ. i. ℣ Præterit: excidit. ℣ Iustũ modũ: quia nimiũ irascimur. ℣ Respice Testiadẽ: Meleagrũ Testii ex Althæa mr̃e nepotẽ. ℣ Arsit flammis ardẽtibus: Nota est fabula apri Calydonii: Aetholiæ a Diana imissi: qꝫ ei Oeneus rex Meleagri pr̃ non sacrificauerat: aper a Meleagro occisus ẽ: & datũ amicæ spoliũ: cũ ab auunculis illi ereptuꝫ eẽt: auunculos & ipse interemit. Althæa mr̃ pronior aio in sr̃es: q̃ in filiũ: stipitẽ diu seruatũ, in quo erat filii fatũ, flãmis iniecit: & eo ardẽte: arsit infelix Meleager. ℣ Cã est qꝫ ara Phœbes: ara Dianę. ℣ Fuit sine igne: sacrificio. ℣ Respice Tãtalidẽ: Niobẽ Tantali filiam. ℣ Eadẽ Dea: Diana. ℣ Tenebat tela: sagittas: qbus cõfodit & extinxit nfierosam illius sobolẽ. ℣ Virgo est: ipsa Diana. ℣ Et tñ bis ulta focos spretos: bis uidictã sumpsit de his: qui suas spernebãt aras. nã de Calydonia domo, & de Niobe: quæ. xii. filiorũ numero tumida supiorẽ se Latona iactabat: q̃ duos tm̃ peperat: cum ipsa. xii. peperisset. Indignati Phœbus & Phœbe sobolẽ extinxerũt: & illa in saxũ uersa est. ℣ Hippolyte infelix uelles tu coluisse Dionẽ: Venerẽ Dionęs filiã. ℣ Cũ diriperis: discerperis. ℣ Eqs cõsternatis: metu monstri ad fugã concitatis. De Hippolyto

Irã Deorũ maximã maxime cũ negligũtur

Quo Diana bis ulta ẽ sacra eius neglecta

Floræ Deæ neglectæ supliciũ iuentuꝫ ab ipsa

polyto diximus in.iii.nunc hoc dicit: Tu uoluisses colere Venerẽ:&,ut debuisses,amanti puellæ obseq;qđ si fecisses:non fuisses ab eꝙs discerptus.Cõsternatio(ut Põp, inquit)est concitatio quędã subita ex aliquo metu a sternutamẽto deducta:q̃ eo toto corpore cõcutimur.℣ Lõga referre mora est:lõgũ esset recẽsere.℣ Obliuia hominũ: cũ obliuiscent debitarũ imolationũ.℣ Collecta dã. dãna mortaliũ, & demerentiũ pœnas.℣ Me quoq; prę terire:silentio.s.℣ Romani pres: senatores.℣ Quid facerem?facere debuissem? ℣ Per qđ fierẽ manifesta doloris: quasi per qđ me illud ægre ferre liqdo constaret. ℣ Qualia damna exigerẽt: exigere debeant.℣ Nostræ notæ:dedec? & ignominia: q̃ notata erant: cũ essẽ sine ludis & sacrificio.℣ Excidit officium tristi mihi: quasi ego mœsta ab officio uacaui.℣ Nulla rura tuebar: nullos fouebã agros: sic & nulli florebant: aut itempestiue deflorebant.℣ Nec in pretio erat hortus fertilis: ubi solet esse florũ copia: iã insœcũdi,quos nõ tuebar, horti non florebant.℣ Lilia deciderant:qa male defloruerant:aut statim erũpentes flores necabant.℣ Videres uiolas ardere:q̃si subito natas arescere.℣ Et fila crocí purpurei facta languida: defecta,& dissoluta.Nã & lãguor interdũ defectionẽ & dissolutionẽ significat:teste Nonio.Vñ Virg. Purpureus ueluti cum flos succisus aratro Languescit moriens sæpe.Alii legunt punicei.℣ Zephyrus: uir meus.℣ Dixit mihi noli corrũpere dotes tuas:flores ipsos: & floridos agros:qui tibi dati loco dotis.℣ Dos mihi uilis erat: uiles erãt horti & flores:in quos acrius sæuiebam.

ANT. FAN. ℂVenti nocuere:q flores oleis abstulerunt.℣ Nec uolui fieri:ne cadere uideat crudelitas in placidissimam Deã. Hinc est quod ait supra:Excidit officium tristi mihi: qđ casus fuit non uoluntatis.℣ Cõuenere prẽs:senatus uouit tunc Floræ annuos ludos si herbæ & arbores bene florerẽt:qđ cũ euenisset:Lenas & Posthumius consules uota soluerunt.℣ Liberiorq; iocus:nõ solũ lasciuia rerũ in his ludis fuit:sed iocus neq̃ & ipudic?:is ꝓprie in uerbis est.℣ Succurrit:in mentẽ uenit.℣ Sutilibus coronis: coronæ sutiles in solẽnibus cõuiuiis dari cõsueuerũt primũ ex rosis:postea ex foliis nardi.Suebant flores uñ sutiles coronæ dictæ.De uarietate coronarũ lege Plinĩ.Is docet aliqñ cõsueuisse sutiles coronas fieri ex solo rosarũ folio crescente luxuria. ℣ Phyltra: ablatiuus casus ẽ phyltra:nec significat hoc loco stemmata siue coronas: cum antepenultima corripiatur:nec duplicetur lfa: sed mulieris nomen est quæ coronas nectere consueuit.De qua legimus apud Horatiũ:Displicent nexæ phyltra coronæ. Vbi si stẽmata significes uersus claudicabit.legũt alii Philyra.℣ Vnctæ comæ:ungẽtatæ more maiorum. ℂFlorebãt oleæ:emittebãt flores.℣ Vẽti ꝓterui nocuere:nã eos ex arboribꝰ decussere:& sic male defloruerũt. ℣ Florebãt lege.fruges ipsæ cũ in herbis eẽnt:flores ede bãt.℣ Seges ẽ læsa grãdie:nã flores decussi & fructũ nõ reddidit.℣ Vitis erat in spe:amissis itẽpestiue segetib? & oleis:superat spes uineæ.℣ Cælũ nigrescit:fit nubilus.℣ Austris:meridionalib? uẽtis & pluuiã iferẽtibus.℣ Et frõdes:uitiũ.℣ Excutiunt subita aqua: subitis nimbis. ℣ Nec uolui fieri crudelis:nec in ira uolui fieri crudelis.

Florebant oleæ:uenti nocuere proterui:
Florebant segetes:grandine læsa seges:
In spe uitis erat:cælum nigrescit ab Austris:
Et subita frondes decutiuntur aqua.
Nec uolui fieri,nec sum crudelis in ira:
Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
Conuenere patres:& si bene floreat annus.
Numinibus nostris annua festa uouent.
Annuimus uotis:consul cum consule ludos
Posthumio Lenas persoluere mihi.
Quærere conabar quare lasciuia maior
His foret in ludis:liberiorq; iocus:
Sed mihi succurrit numen non esse seuerum:
Aptaq; delitiis munera ferre Deam.
Tempora sutilibus cinguntur tota coronis:
Et latet iniecta splendida mensa rosa.
Ebrius incinctis phlyra conuiua capillis
Saltat:& imprudens utitur arte meri.
Ebrius ad durum formosæ limen amicæ
Cantat:habent unctæ mollia serta comæ.

Licet irata essẽ:tñ meopte ingenio:neq; crudelis sum:neq; eẽ uolui.Ego.n.illa noxia agris nõ imitabã: sed cũ uenirent:nõ auertebã:ideo inqt.℣ Sed mi,nul.fu.cu.re. nõ adhibebã curã in repellẽdis noxiis: sed patiebar ita fieri.℣ Conuenere prẽs:senatores.℣ Et uouẽt facta annua noibus no, uouerũt ludos mihi: quia meo noie florales dicerent.℣ Si ãnus bene floreat:q̃si si quolibet ãno agri tẽpestiue:& copiose floresceret.℣ Annuimus noto:q̃si nutu ꝓmissim? fore,ut agri bñ floresceret.℣ Lenas cõsul cũ cõ.Po. de qbus supius dixim?.℣ Per soluere mihi ludos:edidere ipsos Florales ludos:ut ex Plini.diximus:istituti fuere .dxvi.ãno urbis.℣ Quærere conabar:cõtẽdebã mecũ ut q̃rerẽ de lasciuia ludorũ. Sed uenit mihi in mẽtẽ numẽ nõ eẽ graue:sed leue & iocosũ:q̃ ea offerat munera:qbus aut amẽtes aut epulãres hausto mero & in delitiis utant.Conabar igit inqt.℣ Quare in his ludis foret lasciuia maior:q̃ in cæteris ludis.nã celebrãt cũ omni lasciuia usq; ad satietatẽ ipudicoꝝ luminũ.℣ Et locus liberior:qa lasciuia liberiore.℣ Sed mihi succurrit:in mentẽ uenit.℣ Nõ eẽ sæuꝰ:tetricũ & graue.℣ Et Deã: Florã.℣ Ferre munera:ipsos flores,& coronas.℣ Apta delitiis:iocis Cupidineis:& Bacchicis.℣ Tpa:frõtes: & ipla tpa.℣ Tota pigunt:qa uariis floribus coronata picturã imitati uident.℣ Coronis sutilibus:ex sutis florib?.Coronæ.n.& tenuiores sunt:& Aegyptiæ:& sutiles:& pactiles.Tenuiores corõas antiq(ut Pli. asserit) Strophia appellarũt:hic & strophiola:& cũ ex floribus fierẽt serta: a serẽdo seriuæ appellabant.Hybernæ uero cũ negant flores Aegyptiæ dictæ:q̃ ex Aegypto flores ueniebant. Cœpit ide luxuria facere coronas ex metallo: q̃s ob tenuitatẽ Romani dixere corollas.Crassus diues ex argẽto,& auro imitatõe foliꝰ coronas dedit ludis suis. Et ut idẽ inquit:Etiã tum coronæ Deorũ honos erant:& laurũ publicoꝝ,priuatorũq;,& sepulchroꝝ,& manium. Sũmaq; auctoritas pactili coronæ sutiles Saliorũ sacris inuenimus.Adeo luxuria ꝓcessit:ut sutiles coronæ non fierẽt nisi ex mero folio rosaꝝ:& mox ex herbis & floribus Indicis petitæ:laudatissimæq; ex nardi folio dabant unguentatæ:& potissimũ fœminarũ pompis:& reliqua. ℣ Et mensa splẽdida:lauta & luxuriosa.℣ Latet iniecta rosa:fusis rosis in ipsis conuiuiis.℣ Cõuiua ebrius:post epotum uinũ.℣ Saltat capillis incinctis:innexis:hoc ẽ coronatis.℣ Philyra:cõtextis philyra:& Glyceræ corollarię fuere.& Bracteas dedisse philyrã inqt Pli.℣ Et ipru dẽs:cõuiua.℣ Vtitur arte meri:cũ ebrietate incõposite

Quare ludi Florales instituti sunt a pribus cũ antea eẽnt neglecti pp lõga bella

Corõæ sutiles

Phyltra

Coma uncta PAV. MAR.

Corõas imitatione foliꝰ ex argento & auro

saltet. ☞ Ebrius amator. i. ☞ Cantat ad limen durum: ad duras fores: quæ non aperiuntur. ☞ Amicæ formosæ: sicut & Tib. Delia tolle fores, & ipse poeta: ianitor indigne dura religare catena: Difficilemq; moto cardine pãde forem. ☞ Comæ unctæ unguẽto fusæ. ☞ Habẽt mollia serta: nam unguentati coronabantur: ut etiã est apud Luca. in conuiuio Cleopatræ: Accipiunt sertas nardo florente coronas: Et nunq̃ fugiẽte rosa multumq; madẽti Infundere comæ quod nondum euanuit aura. Cynamon externæ nec pdidit aera terræ: Adnectiq; recẽs uicinæ messis amomum.

Vnguẽtati coronabãtur

¶ Seria: grauia: quasi seorsum a risu: ut quibusdã placet. ☞ Acheloe: secundum antiquitatem locutus est: quẽ (ut Seruius docet) aquam Acheloum uocabat. Idem & apud Macrobium inuenies. ☞ Ex Ariadneo sidere: ex corona Ariadnes. ☞ Scæna leuis: lasciui ladi lasciua spectacula: ga reuera meretrix fuit. ☞ Cothurnatas Deas: graues: alludit ad grauiora spectacula, quæ exhibebantur: dũ Tragœdię referrent: q̃ cothurnatorum poetarum sunt. ☞ Non est de tetricis: hæc Dea non est de numero tetricarũ & grauiũ: earũq;, quæ magna ꝓfiteantur: ut sapientiã, uim bellicã, regna: sed quę leuia, cõia, & plebeia. Vñ Florales ludi a meretricibus celebrant. ☞ Cur tñ: quærit cur in ludis floralibus uterent uestibus nõ aliis: ut in Cerealibus: sed uersicoloribus, hoc est diuersorũ colorum. ☞ Maturis albescit messis aristis: debant Cerealibus albæ uestes: ut diximus: quia is color & quidẽ unus est segeti iam maturę. Floralibus uersicolores: quia nullus color est qui non inueniatur in floribus.

Cothurnatas Deas hoc est tetricas

Vestes uersicolores in Floralibus

¶ Nulla seria: grauia: cũ adhibito rebus ordine. ☞ Peragunt frontẽ coronata: sed iocosa oia: nec mõ: nec ordine seruato. Nã accedente ebrietate coronati seria facere nõ ꝑnt. ☞ Nec liquidæ: puræ & uitreæ aquæ. ☞ Bibunt uinctis flore: ab his qui caput hñt floribus coronatũ: nã uia imixta aquis nõ hauriunt: sed merum potant. ☞ Donec tu Acheloe eras mixtus nullis racemis: nullo racemorum fructu: hoc est nullo uino. i. dum aqua pura bibebat. ☞ Non erat ulla grã rosæ sumendæ: nõ erat gratus ullus coronarũ usus. Nã aquã haurientes non coronantur. Quia Acheloe inquit: uoluit Virgiliũ imitari dicentẽ: Poculaq; iunctis Acheloia miscuit uuis. Nec tñ ego cum Seruio & Macrobio sentio: q̃ illud dictũ putant: q; antiqui Acheloum aquã uocabant. Nã illud Virgilianũ: & hoc Ouidianũ ad historiã referendũ censeo. Scimus. n. Acheloũ esse in Aetholia fluuiũ: & Aetholũ fuisse constat Staphylum Syntheni filiũ: qui fuit uuæ reptor. Vnde ab eo græci σταφυλην uuã appellauere. Et Pli. tradit Staphylũ hunc primũ docuisse uinũ aqua miscere. Ergo quia hic docuit: & Aetholus fuit: referat ad Aetholię fluuiũ: cuius aqua prima fuerit imixta uino. Sed de his in Georgicis diximus. ☞ Bacchus amat flores: eo argumẽto: q; post epotũ uinũ corona accipit. ☞ Tu potes nosse placuisse coronã Baccho: q; Baccho grata fuerit corona. ☞ Ex sidere Ariadneo: ex corona Ariadnes: de qua diximus in tertio: & alio loco: Potus: amans: reges de flore: atq; ære coronas Accipiant: detur una corona mihi. ☞ Scæna leuis: leue theatrum ubi leuia, & lasciua referuntur. ☞ Decet hãc: Floram. ☞ Non est credite mihi non est illa: Flora. ☞ Habenda inter cothurnatas Deas: non est existimanda nympha ex his: quæ Dianã sequunt: ut uirgo sit: nam i pudica est: & tacite ostẽdit meretricẽ: ut fuisse constat. Virgines agit cothurno utebant: ut apud Vir. Virginibus Tyriis mos est gestare pharetrã: Purpureoq; alte suras uidre cothurno. Aut potius illud referas ad res etiã theatrales. Nam scæna leuis conuenit Floralibus: quæ leuia & lasciua sunt. Grauib; uero reb; est op; grauiora scæna: ueluti cum facta regũ referũtur. Ergo inter graues musas non est habenda meretrix. Et quid grauius eẽ põt Tragœdia: ea tñ cothurnata fingitur quia poetæ tragici cothurnati erant. & in lib. de Amoribus ad Corinam sic ingt: Venit & ingenti uiolenta Tragœdia passu: Frõte comæ torua Pallas iacebat humi. Læua manus sceptrum late regale mouebat: Lydius alta pedum uincla cothurnus erat. Et in secundo Tristium: Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis: Quæq; grauis debet uerba cothurnus hẽt. Cũ igitur cothurnus tragicorum grauia scribentiũ sit: ita intelligas nõ esse illã habendã inter seueriores musas: qbus ducibus seueriſſima in theatro referunt. Sed habendã inter meretriculas: sic leuissima & i pudica i Theatro fiũt. ☞ Cur turba meretricia celebret hos ludos? cur in ludis meretrices fungantur officio mimorũ? ☞ Causa nõ fuit petita ex difficili: sed ex facili: nã statim itellexit causam. Alii legunt cognita cã fuit. ☞ Nõ est de tetricis: grauibus & seueris. ☞ Nõ est de professis magna: de illis Deabus, quę magna ꝓfitentur: ut Ceres: quæ pręest frugibus: Pallas lanificio, & aliis bonis artibus: Themis uaticiniis: nõ est Flora ex harum numero. ☞ Vult patef sua sacra choro plebeio: q̃si spectari ludos a plebeis: non a grauib; senatorii ordinis uiris. Vnde est illud Martialis: Nosses iocosæ dulce cum sacrum Florę: Festosquæ lusus: & licẽtiam uulgi. Cur in theatrum Cato seuere uẽisti? An ideo tm ueneras ut exires? ☞ Et monet: Flora. ☞ Vti specie ætatis: uti decore & pulchritudine iuuenilis æui. ☞ Dum floreat: ipsa ætas: anteq̃ instet grauior ætas. ☞ Contemnunt spinã cum cecidere rosæ: non habentur in pretio spinæ: cum rosæ ceciderint. Sed dum rosæ nitent: sic decor formæ in ætate iuuenili: non in senecta. ☞ Cur tamen: in Cerealibus ludis: ut in. iiii. li. diximus: albæ uestes adhibentur: ab aristarum colore. Sic in Floralibus pictæ & uariæ: ab ipsa florũ uarietate. ☞ Vtiq̃uis. ☞ Albæ uestes dent Cerealibus: ludis Cereris. ☞ Cur tamẽ sic est hæc: ludorum tuorũ uestis. ☞ Decens cultu uersicolore: ornatu diuersorũ colorum. ☞ An quia messis:

Nulla coronata peraguntur seria fronte:
Nec liquidæ uinctis flore bibuntur aquæ.
Donec eras mixtus nullis Acheloe racemis:
Gratia sumendæ non erat ulla rosæ.
Bacchus amat flores: Baccho placuisse coronam
Ex Ariadneo sidere nosse potes.
Scæna leuis decet hác: non est, mihi credite, nõ é
Illa cothurnatas inter habenda Deas.
Turba quidem cur hos celebret meretricia ludos:
Non ex difficili cãusa petita fuit.
Non est de tetricis, non est de magna professis:
Vult sua plebeio sacra patere choro.
Et monet ætatis specie, dum floreat, uti:
Contemnunt spinam cum cecidere rosæ.
Cur tamen, ut dantur uestes Cerealibus albæ:
Sic est hæc cultu uersicolore decens?
An quia maturis albescit messis aristis?
Et color & species floribus omnis inest?
Annuit: & motis flores cecidere capillis:
Decidere in mensas ut rosa missa solet.

Seria

Cothurnus est tragicorum grauia scribentiũ

Tetricę Deæ q̃lis Pallas & themis

Albę uestes adhibent ab aristarum colore

ANT. FAN.

Flocci dus color est nitore carens

Retenõtite legendũ esse proreti

Chiron orit. v. nonas noctis initio Sagittarius

PAV. MAR.

messis: ipsæ fruges iam messis tẽpore. ℣ Albescit aristis maturis: cum ad maturitatẽ uenerint: & hoc quo ad rõnem Cerealium. ℣ Et omnis color & omnis species: decor. ℣ Inest floribus: & hoc ad rationem uestis floralis: q̃ omnis color & decor insit floribꝰ. ℣ Annuit: affirmauit quod ego dixeram. ℣ Et flores cecidere motis capillis: cũ annuẽs illa caput moueret: excussi sunt e crinibus flores. ℣ Vt solet rosa missa incidere in mensas: quẽadmodum iniectę rosæ decidunt in ipsas mensas accumbentibus conuiuis.

ANT. FAN.

¶ Lumina restabant: faces, quarum lucem Floralibus adhibebant: uel q̃ alliciunt ad se oculos, uti ipsi flores: uel q̃ his nocte utimur: cuius licentiam scimus florali lasciuię conuenire: uel q̃ ut faces, ita & flores uidentur lucẽ fundere. ℣ Hebeti colore: hebes color est floccidus & nitore carẽs. ℣ A uero tertia causa uenit: hęc igitur ꝓbanda est. ℣ Cur tibi ꝙ Libycis: Martialis: Et Flora licias lassat harena feras: Quærit cur non leones, sed capreæ, aclepores in ludis Floralibus agitentur: cuius rei causa est: q̃ hæc Dea nõ præest siluis, ubi leones: sed hortis ac pratis ubi capreæ, leporesq; uersantur. ℣ Clauduntur rete: rete legendũ est, non rite: ut quidam legunt: nescientes q̃ rete ablatiuus pro reti ponitur hoc loco: teste Priscia-no: qui scribit ablatiuum tertiæ declinationis per i proferri in neutris: quæ in e correptam desinunt, & appellatiua sunt: & uetustissimos huiusce modi nominum ablatiuũ etiã in e proferre. ut Cingitur Oceano Libyco mare flumie Nilo. ℣ Fuisse Deam: uel Floram ex odore florum: uel quãcunq; Deam: q̃ diuinum odorem liquerit: qualem spirant comę Veneris apud Virgilium. ℣ Nocte minus quarta: si calẽdis Maiis sumis initiũ q̃nto nonas: si ab exortu Hyadũ quarto nonas dicit Sagittariũ in ortũ ferri noctis initio: q̃d fieri necesse est: ut occidentibus geminis paulopost Solis occasum. Est autẽ Sagittarius (teste Macro.) ouium zodiaci domiciliorũ imus: atq; postremus: iõ ex hoie in ferã per membra posteriora degenerans: q̃ in postremis partibus in suis a lupis in inferna detrusus uẽ. hinc auctor est Columella. iii. nonas huius mẽsis pluuiam significare: quem poetæ Chironẽ centaurũ esse fabulant: cui ferunt arma Herculis: quẽ hospitio exceperat pertractãdi sagittã hydræ sanguine illitã in pedẽ excidisse. Vnde cũ is dolore intollerabili laboraret: miseratione Deorũ in cælum translatus, Sagittarii nomẽ accepit: ubi cõstat stellis. xv. ut Higinius tradit. Dr̃ tñ Chiron (auctore Plinio) curatus centaurea: quã q̃dam chironiã uocãt.

Flocci dus color est nitore carens

Chiron orit. v. nonas noctis initio Sagitta rius

Retenõ tite legendũ esse pro reti

¶ Lumina restabant: & luminũ quoq; usus erat in Floralibus: quorũ triplex affertur ratio. Aut a splendore agri floridi: cũ radio orientis Solis collucent flores. Aut quia flores uti & lumina abstrahunt in se oculos. Aut q̃a floralis lasciuia exigeret nocturnum tẽpus. Sic & ipsa p nocte ablatiuus pro reti ponitur hoc loco: teste Priscia-no: qui scribit ablatiuum tertiæ declinationis per i proferri in neutris: quæ in e correptam desinunt, & appellatiua sunt: & uetustissimos huiusce modi nominum ablatiuũ etiã in e proferre. ut Cingitur Oceano Libyco mare flumie Nilo. ℣ Fuisse Deam: uel Floram ex odore florum: uel quãcunq; Deam: q̃ diuinum odorem liquerit: qualem spirant comę Veneris apud Virgilium. ℣ Nocte minus quarta: si calẽdis Maiis sumis initiũ q̃nto nonas: si ab exortu Hyadũ quarto nonas dicit Sagittariũ in ortũ ferri noctis initio: q̃d fieri necesse est: ut occidentibus geminis paulopost Solis occasum. Est autẽ Sagittarius (teste Macro.) ouium zodiaci domiciliorũ imus: atq; postremus: iõ ex hoie in ferã per membra posteriora degenerans: q̃ in postremis partibus in suis a lupis in inferna detrusus uẽ. hinc auctor est Columella. iii. nonas huius mẽsis pluuiam significare: quem poetæ Chironẽ centaurũ esse fabulant: cui ferunt arma Herculis: quẽ hospitio exceperat pertractãdi sagittã hydræ sanguine illitã in pedẽ excidisse. Vnde cũ is dolore intollerabili laboraret: miseratione Deorũ in cælum translatus, Sagittarii nomẽ accepit: ubi cõstat stellis. xv. ut Higinius tradit. Dr̃ tñ Chiron (auctore Plinio) curatus centaurea: quã q̃dam chironiã uocãt.

PAV. MAR.

¶ Lumina restabant: & luminũ quoq; usus erat in Floralibus: quorũ triplex affertur ratio. Aut a splendore agri floridi: cũ radio orientis Solis collucent flores. Aut quia flores uti & lumina abstrahunt in se oculos. Aut q̃a floralis lasciuia exigeret nocturnum tẽpus. Sic & ipsa p nocte ablatiuus pro reti ponitur hoc loco: teste Priscia-no: qui scribit ablatiuum tertiæ declinationis per i proferri in neutris: quæ in e correptam desinunt, & appellatiua sunt: & uetustissimos huiusce modi nominum ablatiuũ etiã in e proferre. ut Cingitur Oceano Libyco mare flumie Nilo. ℣ Fuisse Deam: uel Floram ex odore florum: uel quãcunq; Deam: q̃ diuinum odorem liquerit: qualem spirant comę Veneris apud Virgilium. ℣ Nocte minus quarta: si calẽdis Maiis sumis initiũ q̃nto nonas: si ab exortu Hyadũ quarto nonas dicit Sagittariũ in ortũ ferri noctis initio: q̃d fieri necesse est: ut occidentibus geminis paulopost Solis occasum. Est autẽ Sagittarius (teste Macro.) ouium zodiaci domiciliorũ imus: atq; postremus: iõ ex hoie in ferã per membra posteriora degenerans: q̃ in postremis partibus in suis a lupis in inferna detrusus uẽ. hinc auctor est Columella. iii. nonas huius mẽsis pluuiam significare: quem poetæ Chironẽ centaurũ esse fabulant: cui ferunt arma Herculis: quẽ hospitio exceperat pertractãdi sagittã hydræ sanguine illitã in pedẽ excidisse. Vnde cũ is dolore intollerabili laboraret: miseratione Deorũ in cælum translatus, Sagittarii nomẽ accepit: ubi cõstat stellis. xv. ut Higinius tradit. Dr̃ tñ Chiron (auctore Plinio) curatus centaurea: quã q̃dam chironiã uocãt.

Lumina restabant: quorum me causa latebat:
Cum sic errores abstulit illa meos.
Vel quia purpureis collucent floribus agri:
Lumina sunt nostros uisa decere dies:
Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma colore:
Atq; oculos in se splendor uterq; trahit:
Vel quia delitiis nocturna licentia nostris
Conuenit. a uero tertia causa uenit.
Est breue præterea, de quo mihi quærere restat,
Si liceat, dixi: dixit & illa, licet.
Cur tibi pro Libycis clauduntur rete leænis
Imbelles capreæ, sollicitusq; lepus.
Non sibi respondit siluas cessisse: sed hortos,
Aruaq; pugnaci non adeunda feræ.
Omnia finierat: tenues secessit in auras:
Mansit odor: posses scire fuisse Deam.
Floreat ut toto carmen Nasonis in æuo:
Sparge precor donis pectora nostra tuis.
¶ Nocte minus quarta promet sua sidera Chirõ
Semiuir, & flaui corpore mixtus equi.
Pelion Hæmoniæ mons est obuersus in Austros:
Summa uirent pinu: cætera quercus habet.

ctem lumina. ℣ Restabant lumina: superat rõ luminuꝫ: quæ nondũ erat exposita. ℣ Quoꝫ: luminũ. ℣ Causa latebat me ignorabam cãm. ℣ Cum sic illa: Flora. ℣ Abstulit errores meos: nam docuit q̃d nesciebam. ℣ Vel quia agri: floridi. i. ℣ Collucent ignibus purpureis: purpureo Sole. ℣ Lumina sunt uisa decere nr̃os dies: decora & cõuenientia Floralibus ludis. ℣ Vel quia nec flos nec flãma est hebeti colore: nec nitẽtes flores: nec accensæ faces sunt coloris obtusi: sed puri & nitidi. ℣ Atq; uterq; splendor: & floris & facis. ℣ Trahit in se oculos: facit ut oculi statim in eos cõuertant. ℣ Vel quia licentia nocturna: per noctẽ. ℣ Conuenit nostris delitiis: iocis, & lasciuiæ nostræ. ℣ Tertia cã: hæc ultima ratio. ℣ Vẽit a uero: quia ueruꝫ illud est plura licere per noctem: & ioci impudici decentius per noctẽ, q̃ per diem exercẽdi: & nox lumina exigit. ℣ Prę terea breue ẽ de quo restat mihi quærere: supereſt etiã dubium: de quo inquirẽdũ eẽt. ℣ Si liceat: mõ quęrere. ℣ Dixit & illa licet: potes sciscitari quod uelis, nã respõdebo. ℣ Cur capreæ imbelles: capreę siluestres: quę nõ unguibus: nõ dentibus: non cornu pugnant. ℣ Et lepus sollicitus: timidus. ℣ Clauduñ in rete: & sic inclusi ferebañ in theatrũ: & fiebat uenatio. ℣ Pro Libycis leænis: quod animal ferox & pugnax: cur pro hoc imbelle tibi datur pecus. ℣ Respondit sibi non cessisse siluas, sed hortos: se siluarum non eẽ dominam, sed hortorum. ℣ Et arua non adeunda feræ pugnaci: agros cessisse sibi, quo leones, & ursi, & similia animalia non accedunt: sed capreę, & lepores ibelles. ℣ Oia finierat: & iam nihil erat de quo quęreretur. ℣ Successit in tenues auras: ut Dii & umbræ solẽt. nam euanuit illa ab oculis poetæ. ℣ Mansit odor: etiam in eius absceſſu: ut est illud Virgilianum: Ambrosiæq; comæ diuinum uertice odorem Spirauere. ℣ Posses scire fuisse Deam: ipso odore nouisses diuinitatem. ℣ Sparge precor nostra pectora tuis donis: effundas flores tuos in meo pectore. ℣ Vt carmen Nasonis floreat in toto æuo: ut floridum semper fit carmen nostrum: quasi ut assequatur immortalitatem. ℣ Nocte minus quarta: tertia nocte post calendas Maias oritur Chiron cẽtaurus: Saturni & Phillyræ fi. Qui non modo cæteros Centauros: sed homines quoq; iustitia superasse: Aesculapiũq;, & Achillem nutrisse existimat. Pietate igitur & diligentia efficit: ut inter Deos annumerareť. Apud hunc Hercules cum diuerteret: & simul cum Chirone sedens sagittas cõsideraret: ferť una earũ decidisse supra pedẽ Chironis: & cum iter feciſſe. Alii dicũt Cẽtaurũ miratũ q̃ tã breuibus sagittis: tam magna corpora Centaurorꝫ interfecerit: iꝑm cõtendere arcum conatũ: & sagittã prolapsam in pedem eius incidisse. Misertus Iuppiter eum inter astra cõstituit: cũ hostia: quã supra aram tenens immolare uidetur. Cen-

Faces sunt coloris puri & nitidi non obtusi

Capreæ & lepores in theatro claudebantur

Carmen floriduꝫ ꝙ immortalitate

Cẽtauri forma q̃lis esset

Taurus ita figurat: ut antarctico circulo niti pedibus: humeris hyemalez sustinere uideatur. Caput prope caudā Hydræ coniungens: hostiā dextra manu tenens: supinā-q; pedibus: & extremo ore circulū hyemalē tangit inter eum & antarcticum collocata. Centauri aūt crura a reliquo corpore diuidit circulus: qui lacteus appellat. Hic spectans ad ortum signorū totus occidit: Aquario, & Piscibus exortis. Exoritur aūt cum Scorpione & Sagittario: habet stellas supra caput tres obscuras. In utrisq; humeris singulas claras. In cubito sinistro unam: in manu unā: in medio pectore equino unā: in prioribus poplitibus utrisq; singulas: iter scapulas quatuor: in uētre duas claras: ī cauda tres: in lumbo equno unā: in genibus posteriorib⁹ singulas: in poplitibus singulas. omnino sunt. xxiiii. Hæc ex Higinio. ☞ Nocte minus quarta: hoc est tertia nocte post calendas Maias. i. v. nonas. Sic & Columella oñdit. v. nonas oriri. ☞ Chiron promet: aperiet. ☞ Sua sidera: quia ea nocte uidentur oēs eius stellæ. ☞ Semiuir: Centaurus: nam ex parte hō ex parte equus. ideo ait. ☞ Et mixtus corpore equi flaui: superior pars humana est: inferior equia. ☞ Pelion: mōs Hæmonię: thessalię: de quo diximus in primo. ☞ Est obuersus in Austros: in meridiē: nam ab orientali parte surgens ad meridionalē Aemathiæ partem protēditur ipse mons. de quo Lucanus in. vi. Cuz per summa poli Phœbum trahit altior æstas Pelion opponit radiis nascentibus umbras. Hæmonia aūt ab Hæmone dicta est: a cui⁹ filio Thessalo Thessalia postea uocitata. ☞ Sūma uirent pinu: in summitate ipsius montis sunt pineta. ☞ Cætera quercus habet: in cæteris partibus sunt querceta.

ANT. FAN. Phillyrides Chiron iultus Hercules tenebat īplere duodecim labores quos iusserat Eurysteus

¶ Phillyrides: a Phillyra cum qua coēūte Saturno Ops eius uxor aduenit: cuius præsentiam ueritus Deus se in equū conuertit: uñ natus est Chiron cētaurus: quē Virg. quoq; a matre Phillyridem dicit: ut Phillyrides Chiron Amynthaoniusq; Melāpus. ☞ Iustū senē: secūdū Orpheū: q Chironē cētaurorz dicaiotatō. i. iustissimū uocat. ☞ Manus missuras Hectora leto: Achillē Chironis discipulum: qui Hectorē interfecit. ☞ Exhausta parte laborū: quo tē pore Hercules mandata Eurystei pene oia impleuerat. ☞ Troiæ duo fata: Herculē & Achillē. Troiā enim Hercules cum regnaret Laomedon depopulatus est. Quare Ilienses postea cū Achilli, Patroclo, Antilocho, & Aiaci sacrificarent: Herculem colere noluerunt. ☞ Horrens uellus: pellē leonis: quā Achilles nō mō nō exhorruit: sed auide tractauit. ☞ Squallētia tela uenenis: sagittas uenēo hydrę illitas. ☞ Lectas Pagasęis collibus herbas: uerisimilis narratio cū qdā uelint Chironē medicinā herbariā iuēisse ut auctor ē Plī De Pagasis q̄ ī Thessalia sūt dixim⁹ supra.

PAV. MAR. ¶ Phillyrides: Chirō a Phillyra nympha Oceani & Tethyos filia: ex qua Saturnus in equū uersus Chironē genuit: a qua Phillyrides noiatus est. ☞ Tenuit eū. s. montē. ☞ Stāt antra saxo uetusto: quasi adhuc supsunt antra in rupe ipsius montis. ☞ Quæ memorāt incoluisse iustū senē: in qbus dicūt Chironē habitasse: iustitiæ laude insignem. ☞ Ille credit detinuisse in lyricis modis: lyræ seu citharę sono. ☞ Manus missuras Hectora leto: man⁹ Achillis pueri: q interfecturus postea erat Hectorē. & in Arte: Phillyrides puerz citharā præfecit Achillē: Atq; aios molli concutit arte feros. Quas Hector sensur⁹ erat: poscente magistro Verberibus iussas p̄buit ille manus. ☞ Venerat: ad Chironem. ☞ Alcides: Hercules. ☞ Exhausta pte laborz: quasi iaz magna ex pte absolutis laborib⁹. ☞ Restabāt uiro: superant adhuc Herculi. ☞ Pene: quasi. ☞ Ultima iussa: ultima q̄ ab Eurysteo eēnt nutu Iunonis ipposita, uolunt ultimū laborē fuisse Cerberū, quem ab inferis traxit. ☞ Tu uideres casu: forte fortuna. ☞ Stare simul duo fata Troiæ: duos uiros: qui diuersis tpibus Troiā exciderunt. Herculez: q sub Laomedonte: Troiam diruit: & Achillē, qui postea Hectorē interemit: quo mortuo: spoliata urbs p̄sidio facile postea capta & euersa ē. ☞ Hic er. p. Ae. Achil. Aeaci nepos. ☞ Hic na. Io. Hercu. ☞ Heros Phil. Chirō Phillyra natus. ☞ Excipit hos. iu. suscepit Her. hospitē. ☞ Hic: Chirō. ☞ Rogat cām aduē. q̄ cā uenerit. ☞ Ille: Hercules. ☞ Docet: cām. s. ☞ Interea res. cla. qua Hercules monstra domitabat. ☞ Et spoliū leonis: pellē leonis nemæi ab ipso Hercule interfecti. ☞ Ait o uir armis, & arma digna uiro: o Hercules digne q hæc arma geras: & digna hæc quę abste gerant. ☞ Nec manus Achilleę: cōtinere nō potuit manus. ☞ Quin auderet tāgere uellus horrens setis: pellē illā hirsutā: & uillosam: cū soleāt pueri filibus expauescere, ipse nō expauit. Sic in Argonauticis de eodē Valerius Flaccus: Studet in ducibus: magnūq; sonātis Haurit: & Herculeo fert cōminus ora leoni. ☞ Dūq; senex: Chiron. ☞ Tractat tela squallētia uenenis: sagittas Herculis infectas ueneno hydrę lernęæ. ☞ Sagitta excidit: decidit manibus Chironis. ☞ Et est fixa lęuo pede: decidens sagitta ifixa est siuistro Chironis pedi. ☞ Ingemuit Chiron: cuz eēt saucius. ☞ Traxitq; e uulnere ferrum: eruit sagittā e pede saucio. ☞ Et gemit Alcides: Hercules. ☞ Et puer Hæmonius: Thessal⁹ Achilles. ☞ Ipse tñ: Chirō. ☞ Tēperat herbas: uolebat sibi ipsi adhibere medicamētū: qm̄ & pitiam hēbat artis medicę: & p̄a ad medelā eē cōstat ab illo tradita. Cētaureā quoq; herbā ab eo denoiatā. Nūc uero si bi opē allaturus tēperabat herbas. ☞ Lectas: q̄s ipse collegerat. ☞ Mōtibus Pagasęis: Thessalicis: a Pagasis. Pagasæ in Thessalia sūt ferarz emporiū: quo ex loco (ut Strabo inqt) Pelias Iasonē: ac nauē Argo foras emisit. Pagasas autē ideo dictas esse aiunt: qa eo in loco nauē Argo cōpegerit. Alii uero filius existimāt: loco ipsi nomen impositum

Phillyris nympha Oceani filia ex qua natus est Chiron & Saturno i equum uerso

Vltim⁹ labor quē ipo mādauerat Eurysteo & is Herculi

Chiron Herculis hospes tractabat eius arma

Pagasęi Thessalia emporium

positũ pp uicinos fontes.i.Pagasas:qui frequẽter aquarũ effundunt.hęc Strabo.¶ Et mulcet:Chiron.¶ Vulnera:lenire & sedare conatur dolorẽ uulneris.¶ Vana ope: inprofecturo medicamento.¶ Virus edax:uenenũ abrodens.¶ Superabat opẽ:medicinã oẽm.¶ Pestis erat penitus recepta:letale uenenuꝫ interius penetrauerat. ¶ Ossibus & toto corpe: nam in oia membra serpserat.

ANT. FAN. Echidna De hydrę capite

¶ Lernęę sã.ech.hydrę:quã echidnã,& excetram ẽt dicimus.Eã nõnulli tria uolũt hũisse capita: alii nouẽ: alii qnquaginta.¶ Moꝫ quos fecit pmia doctor hẽt: piuꝫ discipulũ experiẽ: quẽ optimis moribus instituerat. ¶ Nona dies aderat:nonus dies agebaẽ:ex quo uulnus acceperat Chiron.¶ Bis se. stel.alii.xv.dicunt.¶ Lyra curua:hæc (ut supra traditum estꝰcũ Sagittario in ortum ferẽ.¶ Nox tertia:pridie nonas Maias Lyrã inqt chronice oriturã:uel tertio nonas.¶ Cũ cras &c.pridie nonas Sole abdito in occasu media pars Scorpionis uideri poterit sublata ortu chronico.Cõstat enim signũ exoriri occasu Tauri. ¶ Nocturna Lemuria: celebrantẽ.Ea scribit Porphyrio cõsueuisse p triduũ celebrari ante additũ anno mẽlem Februariũ.Quãobrem hoc mẽse religio ẽ nubere.Idẽ Lemures uocat uagantes umbras hoiũm:añ diẽ mortuoꝝ:quos dictos esse tradit q̃si Remures a Remo:cuiꝰ occisi umbras fr̃ Romulus cum placare uellet:Lemuria instituisse dr̃:q̃ a qbusdã uocantẽ et Lemuralia:quo tpe fabã iactabãt noctu:dicebãtq(teste Varrone)Lemures a se domo extra ianuã eiici. Hinc Festꝰ:Fabã inqt nec tãgere nec noiare Diali Flamini licꝫ: q̃ ea putaẽ ad mortuos ptinere:nã & lemuralibus iacit Laruis & Parentalibus sacrificiis adhibeẽ.Sane a Laruis Laruatos dicimus male sanos:ac laruaꝝ icursiõe aio uexatos:q & Ceriti uocanẽ:teste Nõio.Soluebanẽ ãt iferiæ mortuis hoc tpe: quẽadmodum & feralibus mense Februario.Putabant enim umbras iactu fabarũ placari ac domo abigi.¶ Annus erat breuior:occurrit qõni: Diceret.n.quispiã non oportere nũc mortuis iusta persolui: cũ data sint Manibus secũdo anni mense:quo feralia celebranẽ:cui rñdet seruari ueterẽ ritum:quia cũ Lemuralia instituta sunt annus Ianuariũ ac Februariũ nõ hẽbat. ¶ Sanguis echidnæ lernęæ:hoc est uenenũ hydrę.¶ Mixtus sang. Cen.Chironis.¶ Nulla da.tẽ.ad auxi. adeo uehemens illud uirus erat:ut statim per oẽ corpus fusum: nullũ relinq̃ret ad opẽ offerendã tps:ἔχιδνα uipera ẽ:hic pro hydra ponit.¶ Lernęæ:a Lerna palude ĩ sinu Argolico in Pelopõneso:& fluuius eodem quo palus noĩe:ut Strabo ait.in qua tãtas de hydra fabulas poetæ tradiderunt.¶ Achilles stabat per.lachr.ut an.pa.ita stabat ante illũ flens:& gemẽs puer:ueluti añ parẽtẽ.¶ Sic:eodẽ mõ. ¶ Erat flen.Pel.pr̃ a filio.¶ Si more.q̃si dicat non aliter ille fleuisset morietẽ patrẽ.¶ Sæpe fin.cõponebat,& tractabat.¶ Manus æg.inualidas & iã morientes.¶ Manibus:

Lyra orit pridie nonas Maias

Scorpionis pars orit pridie nonas Maias

Lemuria.vii. idꝰ Maias

Lemures Laruati Ceriti

Qñ Lemuralia fiunt isti tuta tũc nõ erãt adhuc Februarius & Ianuarius mẽses

PAV. MAR. Echidna phydra ponitur

Lerna palus in sinu Argolico i Peloponeso

Sanguine Centauri lernææ sanguis echidnæ
Mixtus,ad auxilium tempora nulla dabat.
Stabat ut ante patrẽ lachrymis perfusus Achilles:
Sic flendus Peleus,si moreretur,erat.
Sæpe manus ægras manibus fingebat amicis:
Morum,quos fecit,præmia doctor habet.
Oscula sæpe dedit:dixit quoq; sæpe iacenti,
Viue precor:nec me chare relinque pater.
Nona dies aderat:cum tu iustissime Chiron
Bis septem stellis corpora cinctus eras.
¶ Hũc Lyra curua sequi cuperet:sed idonea nõdũ
Est uia:nox aptum tertia tempus erit.
¶ Scorpius in cælo,cum cras lucescere nonas
Dicimus:a media parte tenendus erit.
¶ Hinc ubi protulerit formosa ter Hesperus ora:
Ter dederint Phœbo sidera uicta locum:
Ritus erit ueteris nocturna Lemuria sacri:
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.
Annus erat breuior:nec adhuc pia Februa norãt:
Nec tu dux mensum Iane biformis eras.
Iam tamen extincto cineri sua dona ferebant:

suis amicis.¶ Doctor:ipse Chiron:q̃ Achillẽ puerũ bõis moribus instituit.¶ Hẽt præ.mo.quos fe.quibus puerũ informauit hꝫ præmia:officiosam illius pietatẽ.¶ Oscula sæpe dedit:osculabaẽ iacentẽ.¶ Dixit quo.sæ.ia.Chiron recubãti.¶ Viue pre.nec pa.cha.rel.me:uiuas,nec alumnũ tuũ relinquas.¶ Nona di.ad.nono die post acceptuꝫ uulnus.¶ Cũ tu Chi.iustiss. qui mortales iustitia superasti.¶ Eras cin.cor. habebas corpꝰ cinctũ.¶ Bis sep.stel. & Higinius.xiiii. esse iquit. Et tñ stellæ:quas ille refert per Centauri corpus dispositas sunt numero.xxiiii.ñ numeratis stellis uictimę & aræ.iõ & nos supius.xxiiii. esse diximus.Sed qua rõne .xiiii. dicant ipsi uiderint. ¶ Hunc Lyra.iii.no. Maias apparet Lyra:de qua diximus in prio. Nunc heliaco ortu in cælo uꝺ.¶ Lyra curua cu.se.hunc: Chironẽ: q̃si statim post eum oriri. ¶ Sꝫ non.est uia ido.nõdũ patet lyræ aditus:qa nõ põt stati post illũ apparere.¶ Tertia nox:ab ortu Chirõis.¶ Est aptũ:congruũ Lyræ tẽpus. Cũ igitur.v.nonas oriatur Chiron:tertio no.Lyra apparet.¶ Scorpius in cælo: de Scorpio etiam superius dictũ:pridie tamen no. Maias media eius pars occidit. & media apparet.Et p hæc designaẽ ortus cosmicus Tauri:q illi est oppositꝰ. ¶ Cũ dici. cras luce.nonas:pridie nonas:cum dicere possumꝰ: Cras est dies no.Maiatũ.¶ Scorpius erit no.in cæ.a me. par.quia media pars tãtũ inspicieẽ.¶ Hic ubi protu.vii. idus Maias fiunt Lemuria:nõ multũ a Ferialibus sacris differẽtia. Illa qdẽ mẽse Februario p mortuis celebranẽ. Hæc quoq; p mortuis: sed ab antigs mẽse Maio:q a maioribus ita denominatus est:auis iusta soluebanẽ:cũ non dũ duo mẽses essent a Numa additi. Nã postea instituta Parẽtalia Februario mẽse:quo fiebãt lustrationes.Seruatus tñ mos est:ut mẽse hoc Lemuria ad placãdos Lemures fierent.de noie ipso:& unde originẽ habuerint paulo post differemus.¶ Hinc ubi Hes.Hesperũ pro Lucifero posuit.Et si idẽ est:tamen Luciferum mane dicimus: sed de eo in primo diximus.posiq̃ igiẽ Lucifer.¶ Ter ptulerit for. ora:erit ortꝰ:aut ab ortu surrexerit. ¶ Et ter dederint locum Phœ.cedẽt Soli.¶ Sidera ui.quæ uincẽtur a maiore lumine.Sic indicat tertium diẽ post nonas: hoc est.vii.diem iduum:& nonũ diẽ mensis. ¶ Erit ritus ueteris sacri:a ueteribus instituti.¶ Lemuria no.sacra ipsa Lemuria quę noctu fiunt.¶ Illa da.in fe.ta.ma.solũt iusta umbris extinctorum inferiæ sacrificia: quæ pro inferis sunt. ¶ Annus e.bre.quando hæc instituta sunt annus erat.x.mensium.¶ Nec adhuc norant pia Februa:lustrationes postea Februario mense institutas. ¶ Nec tu Iane biformis:Iane biceps.¶ Erat dux mẽsum:p mẽsiuꝫ: nõ erat adhuc tibi dicatus primus anni mẽsis:nã nõdum additi illi duo menses Ianuarius & Feb. ¶ Tamen ferebant:offerebant.¶ Sua dona:cõueniẽtia munera,& libãtes.¶ Cineri exstincto:nam soluebant iusta extinctis.

Chiron nono die periit quo accepit uulnus cũ sagitta Herculis

Ortꝰ cosmicꝰ Tauri oppositus Scorpioni

Parẽtalia prius mense Maio nũc Februario aguntẽ

ANT. FAN.

¶Compositi:sepulti:cineribus in urna collocatis.☞Nox ubi iam media est: noctem intempestā dicit aptū tēpus laruis siue umbris silentibus.☞Timidusq; Deorꝫ: nihil omittens qđ ritus exigat sacrificii:quē ritū iō ueterez dicit:q; a Romulo institutus est urbis conditore.☞Vincula nulla:uelut solutus facit rem diuinā.Vnde illud est Sil

Compositiq; nepos busta piabat aui.
Mensis erat Maius maiorum nomine dictus:
Qui partem prisci nunc quoq; moris habet.
Nox ubi iam media est:somnosq; silētia præbēt:
Et Canis,& uariæ conticuistis aues:
Ille memor ueteris ritus,timidusq; Deorum
Surgit:habent gemini uincula nulla pedes:
Signaq; dat digitis medio cum pollice iunctis:
Occurrat tacito ne leuis umbra sibi.
Cumq; manus pure fontana perluit unda:
Vertitur:& nigras accipit ore fabas.
Auersusq; iacit:sed dum iacit:hæc ego mitto:
His,inquit,redimo meq;,meosq; fabis.
Hæc nouies dicit:nec respicit:umbra putatur
Colligere:& nullo terga uidente sequi.
Rursus aquam tangit:Temesæaq; concrepat æra:
Et rogat,ut tectis exeat umbra suis.
Cum dixit nouies,manes exite paterni:
Respicit:& pure sacra peracta putat.
¶Dicta sit unde dies:quæ nominis extet origo:
Me fugit:ex aliquo est inuenienda Deo.

lii:Discinctis mos thura dare:& pes nudus: tonsæq; comæ:uel ne perstrepat: cum umbræ gaudeant silentio.☞Digitis medio cū pollice iūctis:quod ita ritus postulat sacrificii: uel umbra ueniat ante iactum fabaꝫ:dū is qui sacra facturus est manus nōdum patere ad earū iactum oīndit.Nā q; quidez (uti audio)iterpositū digitis pollicē accipiunt in contemptū umbrarū ridiculum est.Quid.n.absurdius q̄ apte contēnere:quem placare coneris:☞Nigras fabas: qa nigris Lemuribus sacra fiunt: ut Et nigri Lemures: ouoq; pericula rupto.☞Assumebatur autem hoc legumē parentādo : ut diximus supra:quia mortuorum animas in fabis esse quidā tradiderunt: in quaꝫ floribus (auctore Festo)luctus literæ apparere uidentur.☞Auersusq; iacit: post tergum. Vnde auctor subiicit : Vmbra putatur Colligere, & nullo terga uidente sequi.☞Rursus aquam tangit:spargit se aqua:qua & ante se sparserat:requirunt.n.hæc sacra aspersionē magis q̄ ablutionē:teste Ser.☞Temesæaq; cō.æ.pulsat & crepare facit æreum instrumētum: sic dictum:ut requiesco te. Temese aūt urbs Cypri habuit metalla æris.Item aliud oppidum in Brutiis eiusdem nominis. Sane crepitus fit ad finem sacrificii:ut uolens umbra discedat:unde sunt abacta silentia.

¶Nepos piabat:sacrificio lustrabat.☞Busta: sepulchra.☞Aui cōpositi:humati.☞Mēsis erat Maius: quo fiebāt hæ lustrationes,& sacrificia.☞Dictus noīe maiorum:a maioribus Maius:ut superius ostendimus.☞Qui:mensis.☞Hēt nunc quoq; partē prisci moris:quia nunc etiā seruaī ex parte priscoꝫ illa consuetudo.☞Nox ubi iam media est: surgit nocte intempesta:qui umbras placaturus est nudis incedens pedibus:aqua se fontana perluit: fabas quas ore uersauerit:a tergo iacit:dicitq; se illis redimere:pulsatq; æra:& orat:ut abeant umbræ. Qđ si nouies fecerit:perfecisse putat sacrificium.☞Iā ubi nox media est:ea pars noctis quæ intēpesta dicīt:quādo non datur tēpus rebus agendis.☞Et præbēt silētia somnos: cum oēs quieti & silentio se dederint.☞Et canis & aues conticuistis:quia nec canes latrabāt:nec aues recinebāt: & uidetur significare conticiniū:& id asserunt multi.tamen illa hora mediæ noctis non ita appellatur: sed (ut Macro.& Var.ostendunt)Conticiniū est inter gallicinia & diluculum.☞Ille:nepos : qui uult auo libare.☞Memor ueteris ritus:priscę cōsuetudinis.☞Et timidus Deorū:qui timet Deos inferos ne per noctem occurrant sibi.☞Surgit:e strato,s.☞Gemini pedes nulla habēt uincula:non habet ille calceos, aut crepidulas in pedibus.☞Et dat signa digitis iunctis cum medio pollice : ponit pollicē in medio quatuor digitorū : duos ultimos digitos cogit in manū:alios duos erectos habet : & illis dat signa quēadmodum & nos solemus.☞Ne leuis umbra: aīa extinctorum.☞Occurrat sibi tacito:per silentia nocturna.☞Et cum pure perluit:cū abluerit caste manꝰ.☞Vnda fontana : aqua fontis : aut aqua uiuentis fluuii.☞Vertit & accipit fabas nigras ore : uersat prius ore. ut in.li.Et septez nigras uersat i ore fabas: licet illud ad sacrum magicū referat:fabarū tn̄ usus erat in Feralib?, & Lemuralibus.unde Pōp. Fabā inquit nec tāgere:nec noīare Diali Flamini licet: q; ea putat ad mortuos ptinere.Nā & Lemuralibus iacit Laruis:& Parētalibusadhibet sacrificiis : & in flore eius luctus lr̄s appere uidētur.Et Pli.inq;t:Qui & prisco ritu faba suæ religionis Diis in sacro est p̄ualēs pulmentari cibo : & hebetare sensus existimata.Insomnia quoq; facere:ob hæc Pythagorica sn̄ia damnata:uel(ut alii tradidere)qm̄ mortuoꝝ aię sunt in ea.qua de cā parentādo utiq; absumit.Var. Et ob hæc Flamines ea nō uesci tradit , & qm̄ in flore eius literæ lugubres repiantur.Et hoc extremū a Pythagora quoq; asseritur.Prim? nempe a fabis:auctore Dydimo:ppter somnioꝝ uaticiniū Amphiaraus abstinuit. Traduntēt & Orphei uersus:quibus timidos abstinere manus a fabis:& ab earum usu:quæ capita pepererunt, iubent &c.☞Auersusq; iacit:proiicit eas a tergo.☞Sed dū iacit inquit hæc ego mitto:dū ille proiicit a tergo illas ait fabas iacio,☞Et redimo me & meos his fabis: q̄si si quid mali īmineret mihi & meis ab ipsis umbris:salutem nr̄am his ego redimerim.☞Hæc dicit nouies: quia pro salute uiuētiū dn̄r:utīt ipari numero:iō nouies.i cæteris par numerus dat inferis.☞Nec respicit:nō reflectit a tergo aciē.☞Vmbra putat Colligere:ipsas fabas.☞Sequi terga nullo uidēte:seq illū qui eas iecerit:nemie umbrā inspiciente:aut sentiēte.☞Rursus aquā tāgit:abluit manus aqua fontana.☞Et cōcrepat:pulsat.☞Aera Temeſęa:a Temesa urbe Brutioꝝ:quā Ausonii cōdiderūt: & quā hoīes Strabonis ætate Tēpsam uocitabant.Erat ibi ærariū:& ærifodinarū locus oñdebatur .☞Et rogat ut umbra exeat suis tectis:pręcat ut abeat umbra auita: aut paterna:qm̄ illud arbitrabant:umbram uagari circa corpus:& errare interdū per loca quę incoluerit:hoc igitur sacrum fit ad placandas eas,arcendasq; domo.☞Cū dixit nouies Manes p̄ni:o umbra p̄is,seu umbræ parētū:tā patrū q̄ auoꝝ.☞Exite:e domo.☞Respicit:tum demū reflectit oculos.☞Et putat sacra pure peracta: se caste pfecisse sacrificii.☞Dicta sit un̄ dies:nescire uī poeta:quare Lemuria dicta sint:pgit igit ad ingrēdam noīs originē:Mercu.inuocat:a quo cā ipsa apitur.Aucupatur q; eā amore Remi:cui Ro.Maio mēse parentandū instituerit

Medio cū pollice locus nōdū intellect? pp ritū sacrorū

T'emese urbs Cypri ubi ęris sunt metalla PAV. MAR. Cōsuetudo prisca i mense Maio i multis rebus seruaī

Cōticiniū ē inter Gallicinia & diluculum

Timidos abstinere se a fabis ex dicto Orphei

Existimāt alii qui umbras uagari p loca q̄ uiuens coluit

Lemures umbræ nocturnæ quæ terrificāt q̄ fabis expellunt

ANT. FAN. Quare Mercurius iuocat i Lemurib? q dr̄ Caducator

PAV. MAR.

tuerit.inde Lemuria quasi Remuria dicta. Verum Lemures:unde Lemuria:multi existimant imagines noxias esse:quæ noctu appareãt:etiã & ita dicta fugilatorꝝ umbras: aliqui umbras oẽs mortuorꝝ Lemures appellant. Non desunt nostræ religionis uiri sanctissimi:qui dicant apud ueteres sicut Lares boni habiti sunt:ita Lemures ipsis mali: ad quos arcẽdos fiebãt,quæ diximus, sacra. Quidam magnus uerborũ iterpres Lemures umbras esse quasdam asserit:quę cũ corporibus morantur: uel quasi a Remo dictas:cuius umbra insequebaꝫ fratrem suum Ro.Nonius tamẽ inquit Lemures esse Laruas nocturnas,& terrificatiões imaginum,& bestiarꝝ:unde Var.de uita patrũ lib.pri.quibus tẽporibus in sacris fabam iactant noctu,ac dicũt se Lemures domo extra ianuã ciere.℣ Fugit me: hoc est latet me.i.nescio.℣ Unde sit dicta dies.i.unde dicantur ipsa Lemuria: quæ extet origo nominis: unde nomẽ ipsum originẽ ducat: qua tõne ita dicamus.℣ Ex aliquo Deo est inuenienda: cũ nos ipsos lateat a numine requirendum est.

Lemures umbræ nocturnæ quæ terrificãt q̃ sabis expellunt

ℂ Pleiade na. mo. consulit Mercurium ac petit unde Lemuria nomen acceperint: quoniam huic Deo commertium est cũ umbris. ut Tum uirgam capit:hac animas ille euocat Orco Pallentes:alias sub tristia tartara mittit. Hora.in primo Carminum: Tu pias lætis Animas reponis sedibus:Virgaq; leuem coerces aurea turbam Superis Deorum gratus & imis.Accedit ad hoc quod ipse est interpres:unde & Hermes uocatur.℣ Virga:Caduceo:unde Mercurium caduciferum uocat.℣ Male ueloci:aut quia non euitauit Celerem:a quo rastro fertur occisus:aut quia ludibrio fratris nouos muros trãsiuit.Quãuis fabulosum putatur: ut diximus:quod eam ob causam a fratre fuerit interemptus.℣ Acca:de Acca Laurentia & Faustulo supra dictũ est.℣ Dimidium uoti:altera pars uoti uestri: cum altera sit Romulus.℣ Si uolucres habuissem regna iubentes: si fuissem uictor augurio uti frater Romulus fuit.℣ Inanis imago:umbra tantũ.Ea ẽ imago corpis.℣ Vbi Mars pater est:q mihi opẽ nõ tulit.Mouet misericordiã uarie.

ANT. FAN. Quare Mercurius uocaꝫ i Lemuribꝰ q dr̃ Caduceator

PAV. MAR.

ℂ Mone:istrue tu.℣ Nate Pleiade:Mercuri ex Maia una Pleiadũ nate.℣ Venerãde uirga potẽti:caduceo quæ uirga est serpẽtibus nexa.℣ Potenti:quia cum ea multa potest.ut apud Virgi. Tum uirgã capit:hac animas ille euocat Orco Pallẽtes:alias sub tartara tristia mittit.Dat somnos:adimitq;:& lumina morte resignat.℣ Sæpe est tibi uisa regia Iouis stygii:sæpe tu ad inferos in Plutonis regiam descendisti:cum nũcius sis utrorumq; Deorum:supernorũ,& inferorum.unde Hora. Superis Deorũ gratus & imis.℣ Venit adoratus Caduciferꝰ:Mercurius cum caduceo:quem ego adoraui statim affuit.℣ Accipe causam:hoc est originem nominis.& hic locus apte eos mẽtiri ostendit:qui dicunt causam pro origine poni nõ posse:nam poeta dixerat:Quæ nominis extet origo, & nũc hic respondet:Accipe cãm:hoc est originem:sed de his satis diximus in principio quarti.℣ Causam nominis: origo huius appellationis.℣ Est cognita ex ipso Deo:ex ipso Mercurio.Et eo ispirãte oĩa cognouit.℣ Romulus ut tumulo:Remũ extinctum ut superiore lib.diximus: frater magnificẽtissime:ut illis temporibus licebat: humauit i Remoria.Noctu p quietẽ uisa est imago Remi astare lecto Faustuli &Laurẽtiæ nutricis:queriq; de miserãda sua morte:& crudelitate Celeris:qui eum itere merat:orareq; ut a Romulo illud p̃cibus impetrarent quo suo noĩe diẽ signaret. Romulus ea cã instituit diẽ illi Festum:appellauitq; Remuria:mutata deinde ẽ prima litera:& Lemuria dicta: postea ab illo umbrę Lemures appellatæ sũt.℣ Vt:post q̃.℣ Romulus condidit tumulo fraternas umbras: humauit fratrem Remũ.℣ Et sunt soluta iusta:celebratæ exeqæ.℣ Remo male uelocꝰ: q male uelociter trãsiuit muros:nam fuit illa infausta uelocitas:quæ mortem illi peperit.℣ Faustulus infelix: sed(ut superiore libro diximus)Faustulꝰ fuerat & ipse iteremptus.℣ Et Acca:Laurẽtia nutrix.℣ Capillis sparsis:fusis.℣ Spgebat suis lachrymis ossa pusta:lachrymabanꝫ ad sepulchrꝝ:& Remi ossa tristi rore rigabãt.℣ Inde mœsti redeũt domum sub pria crepusculaniã cũ aduespasceret mœsti morte alũni rediere domũ.℣ Procubuere in duro toro ut erat: dedere sese q̃tinõ in molli:sed in duro toro recũbẽtes:ut durus erat quẽ habebãt torũ:ita i eo p̃cubuerũt.℣ Vmbra Remi cruẽta:cruore respersa.℣ Est uisa assistere:astare.℣ Lecto:toro Faustuli & Accæ.℣ Atq; loqui hæc uerba exiguo murmure:& uisa ẽ dicere ea exigua uoce.℣ En cernite:respicite.℣ Qualis ego sim dimidiũ & ps altera uoti uestri:quo in statu sim:& qualẽ me uobis referã dimidiũ animæ uestræ:& una pars uestri desiderii cũ duo essemus:Altera ps Romu.altera ego.altera sospes:altera periit.℣ Qui mõ paulo ante.℣ Erã ta.eram frater regis,& est locus cõmiserationis ab eo quod fuerat,& q̃d nũc est.℣ Qui si modo habu.uolu.iubentes regna:si habuissem auguria feliciora:quæ mihi regna portẽdissent.℣ Potui esse maximus in populo meo:potui esse rex in ciuitate: quã ego cõstituissem.℣ Nũc sum ima.la.ro fiã.lum nunc umbra:quę se eripere potuit ex igne rogali.℣ Et inanis: uacua,cum careat corpore,& impalpabilis sit,imago dixit.& Virgil.Et nunc magna mei sub terras ibit imago.℣ Hæc forma est relicta ex illo Remo: auget cõmiserationẽ ab eodẽ loco:Hæc imago supereſt ex uestro alũno.℣ Heu ubi Mars pater est:mouetur a genere misericordia:ubi est,qui me genuit Deus:cur opem filio nõ præstitit.℣ Si uos mo.ue.lo.si uerũ est qd̃ dicebatis:me esse Martigenitũ.℣ Et ille:Mars.℣ Dedit ube.se.expo.pauit nos infantes lacte lupæ:cũ essemus expositi.de quo in.ii. &.iii.diximus:Lacte quis infantes nescit creuisse ferino: Et Picum expositis sæpe tulisse cibos.

Pleiade nate mone uirga uenerande potenti:
Sæpe tibi est stygii regia uisa Iouis.
Venit adoratus Caduciferꝰ:accipe causam
Nominis:ex ipso est cognita causa Deo.
Romulus ut tumulo fraternas cõdidit umbras:
Et male ueloci iusta soluta Remo.
Faustulus infelix,& passis Acca capillis
Spargebant lachrymis ossa perusta suis.
Inde domũ redeũt sub prima crepuscula mœsti:
Vtq; erat in duro procubuere toro.
Vmbra cruenta Remi uisa est assistere lecto:
Atq; hæc exiguo murmure uerba loqui.
En ego dimidium uestri parsq; altera uoti
Cernite sim qualis:qui modo talis eram.
Qui modo,si uolucres habuissem regna iubẽtes:
In populo potui maximus esse meo:
Nunc sum elapsa rogi flammis,& inanis imago:
Hæc est ex illo forma relicta Remo.
Heu ubi Mars pater est?si uos modo uera locuti:
Vberaq; expositis ille ferina dedit.

Vmbra Remi appuit añ lectũ Faustuli & Accæ Laurentiæ

Remuria priꝰ post Lemuria sunt dcã

Verba umbræ Remi ad Faustulũ & Accã in toro p̃cumbẽtes Exhortatio est sacrorũ quem post Remuria sunt dcã aRemo nunc uero Lemuria mutata

ANT. FAN.

¶ Quẽ lupa ſeruauit: color quẽ Cicero cõtẽtionẽ uocat. ☞ Ciuis: Celerẽ dicit. ☞ Pietas æqualis in illo eſt: ſcio inquit me nõ iteremptũ Romuli uolũtate: qui mihi reſpõdebat in amore ac pietate fraterna. ☞ Prẽſantes manus: ꝓhendere uolẽtes: non quæ ꝓhenderent. ☞ Lucemq; Remuria dixit: a Remo Remuria nomiauit: ſed poſtea r. lfa aſperiore in lenioꝛẽ mutata Lemuria dicta ſunt. Placet nonnullis Lemures eſſe umbras noxias, ac laruas nocturnas, terrificationeſq;. Vnde Lemuria nomẽ acceperunt pro iis auertendis inſtituta. ☞ Vt nunc ferali tpe opta uides: claudebant templa Lemuralibus: qđ & feralibus fieri cõſueuit: ut Dii quoq; templorũ foribꝰ celebrẽñt opta: Thure uacent aræ: ſtentq; ſine igne foci. ☞ Menſe malas Ma. nu. q̃ cõtẽnunt religionẽ. Nõ nubebãt añt hoc mẽſe: ut Plu. docet: uel ꝙ Maius inter Aprilẽ & Iunium medius iteriectus eſt: quorũ cum alter Veneri: Iunoni alter dicatus ſit: Deabꝰ quç nuptiis ꝓſunt: aut paulo ante uxores ducebanť: aut parũ expectabať, uel ꝙ hoc tẽpore maxio piaculo utebãtur effigies uice hoium de põte iacientes. uel ꝙ maiores: hoc ẽ ſenes: a qbus Maius appellatus exiſtimať: infenſaq; Venerẽ habẽt. uel ꝙ hoc mẽſe pleriq; Latinorũ: mortuis parẽtabant. ☞ Sed tñ hæc tria ſunt ſub eodem noie feſta: qa dixerat: Lucẽq; Remuria dixit illã q̃ poſitis iuxta ferunť auis. Docet Lemuria nõ unius tantũ diei feſtũ eſſe: ſed triũ: ac ꝓ triduũ celebrari: ut ſupra oſtẽdimus Porphyrionis teſtimonio. Sed attende lector ne te fugiat qđ Ouid. ſentit hoc loco: tria inqt feſta ſunt eiuſdẽ noís: qa Lemuria per triduum celebrãtur: ſed nullo die cõtinuata ſunt: qa nocte non die rem diuinam umbris ſiue Lemuribus faciebãt. Vnde auctor ait ſupra: Nocturna Lemuria. Itẽ Nox ubi iam media eſt. Triduum ergo cum dicimus diem accipe quem noſtrorum temporum aſtronomi naturalem uocant. Cum uero nulla die continuata inquit Lemurio rũ feſta: dies accipiendus eſt quem idem artificialẽ appellant: cuiuſq; nomine non cõprehendimus noctem.

Menſe Maii malũ ubere qa imagies de ponte Sublicio: q ẽt nunc exstat deiiciebanť

Lemuria Lemures

Lemuria ꝓ triduũ celebrãtur

PAV. MAR.

¶ Nos ſeruauit lupa: quæ ubera nobis admouit. ☞ Manus temeraria ciuis: Celeris. ☞ Perdidit: interemit. & eſt locus indignationis in Celerem: ꝙ fuerit immitior immiti fera. ☞ O quanto mitior fuit illa lupa: & hæc in cõmendationem illius lupæ manſuetudinis: & exprobrationem ĩmanitatis illius. ☞ Sæue Celer reddas animam crudelem per uulnera: luas crudelitatẽ tuã morte: ut proiita mea: quã extinxiſti: uitã tuã ꝓſoluas. ☞ Et eas tu ſanguiꝓter. ut ego: occidare tu: quẽadmodũ me occidiſti. & umbra tua cruẽta uageť ut mea. ☞ Frater: Romu. ☞ Noluit hoc: ut me iterimeres. ☞ Pietas æqualis in illo ẽ: ille eſt in me pius: ut ego in illo. Amabat quidem me mutuo amore. ☞ Quod po. de. ille lachrymas manibus: & iuſta ſoluit, & lachrymis ꝓſequutus eſt. ☞ Vos: Fau. & Acca. ☞ Rogate hunc: Romulũ. ☞ Per lachrymas: uſas. ☞ Per ueſtra alimẽta: quibus & illũ, & me aluiſtis. ☞ Vt ſignet diem celebrẽ nr̃o honore: ut inſtituat ſub meo noie diẽ feſtum. ☞ Cupiunt amplecti mandãtẽ: uolunt Fauſtulus & Acca amplecti Remũ qui talia mãdabat. ☞ Et brachia tendunt: ut eum amplecterentur. ☞ Vmbra lubrica: quæ facile elabiť. ☞ Effugit manus penſantes: appreh̃edere eam uolẽtes. ☞ Imago uiſa: umbra Remi: quã illi per quietẽ uiſi ſunt uidere. ☞ Cõfugiẽs abduxit ſomnos: nam illos excitauit. Legunt alii: Vt ſecũ fugiẽs &c. ☞ Vterq; Fauſtulus & Acca. ☞ Ferunt uoces fratris: mandata Remi. ☞ Ad regẽ: Romulũ. ☞ Romulus obſequitur: geſſit illi morẽ: nam ſignauit diẽ honore fratris. ☞ Et dixit lucem Remuria: appellauit a noie fratris diẽ parentationis Remuria. Sic enim numero multitudinis dicimus: ut diẽ feſtũ Floræ Floralia. Robigi Robigalia, Saturni Saturnalia. ita Remi Remuria. ☞ Illã diẽ dixit Remuria qua ferunť iuſta: q̃ fiũt parẽtationes. ☞ Auis poſitis: ſepulchro conditis. ☞ Aſpera lfa eſt mutata in lenẽ. R. quæ litera eſt paulo aſperior: eſt mutata ĩ lfam: quæ eſt lenior & ſuauior ꝓnunciatu: nã in. L. ☞ Longo tempore: longitudine tẽporis. ☞ Quæ: litera. ☞ Fuit prima toto nomie: prima litera erat. R. nunc eſt. L. prius igitur Remuria: nunc Lemuria dicimus. ☞ Mox etiam: ſubſequẽter. ☞ Dixere Lemures animas ſilẽtum: appellauere poſteri indifferenter umbras oẽs extinctorũ Lemures. ☞ Hinc ſenſus uerbi: hoc ſignificat nomẽ ipſum: nam Lemures umbræ dicuntur. ☞ Vis uocis: ꝓprietas noís. ☞ Erat ea: nã Remi parentationes ſignificabat. ☞ Veteres tamẽ clauſere fana: tẽpla. ☞ Illis diebus: Lemuriorum. ☞ Vt nũc uides operta: clauſa. ☞ Tẽpore ferali: in feralibus mẽſe Februario. De hoc in. ii. lib. dixim?: Dii quoq; temploꝝ foribus colenť opertis: Thure uacent aræ: ſtentq; ſine igne foci. ☞ Nec ea tẽpora ſunt cõgrua tædis uiduæ: nec eadem apta tędis uirginis: illis diebus neq; uiduam, neq; uirginem bonum eſt nubere. Sic & in parẽtalibus menſe Februario: ut in ſecũdo: Conde tuas Hymenæe faces, & ab ignibus atris Auferhabent alias mœſta ſepulchra faces. ☞ Quæ nupſit: illis diebus. ☞ Non fuit diuturna: cum uiro. ſ. Nam aut repudiata, aut mortua cito. ☞ Hac qnoq; de cauſa: qa aut repudiatur: aut moritur. ☞ Ait uulgus malas: mulieres. ☞ Nubere menſe Maio: quæ futuræ non eſſent diuturne. ☞ Si prouerbia tangunt te: quoniam id erat in prouerbio eo menſe tradi uiris malas: quoniam bonæ non nuberent,

Dies a Romulo inſtitutus ꝓ ſacris faciendis Remo

Parentalia ſacra

Quem lupa ſeruauit: manus hũc temeraria ciuis
Perdidit: o quanto mitior illa fuit.
Sæue Celer crudelem animã per uulnera reddas:
Vtq; ego, ſub terras ſanguinolentus eas.
Noluit hoc frater: pietas æqualis in illo eſt:
Quod potuit, lachrymas: manibus ille dedit.
Hunc uos per lachrymas, ꝓ ueſtra alimẽta rogate:
Vt celebrem noſtro ſignet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt: & brachia tendũt:
Lubrica prenſantes effugit umbra manus.
Viſaq; confugiens ſomnos abduxit imago:
Ad regem uoces fratris uterq; ferunt.
Romulus obſequitur: lucemq; Remuria dixit
Illam: qua poſitis iuſta feruntur auis.
Aſpera mutata eſt in lenem tempore longo
Litera: quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere ſilentum:
Hic ſenſus uerbi uis ea uocis erat.
Fana tamen ueteres illis clauſere diebus:
Vt nunc ferali tempore operta uides.
Nec uiduæ tædis eadem, nec uirginis apta
Tempora: quæ nupſit non diuturna fuit.
Hac quoq; de cauſa, ſi te prouerbia tangunt:
Menſe malas Maio nubere, uulgus ait.
Sed tamen hæc tria ſunt ſub eodẽ nomine feſta,
Inter ſe nulla continuata die.

Quæ Maio mẽse nubũt aut moriuntur aut a uiris repudiãtur:qa dr̃ uen? eé ifensa huic mẽsi a senibus denominato

nuberent.Et Plutar.ait Problemate.lxxxvi.Quare mense Maio nõ ducant uxores?& has rõnes adducit: An q̃ inter Aprilẽ & Iunium medius interiectus est:quorũ cũ alter Veneri,Iunoni alter dicatus sit. Deabus.s.quæ nuptiis præsunt:aut parum ante capiunt:aut parum expectant. An quod hoc mense maximo piaculo utũtur. Effigies modo de põte abiicientes:cum prius hoies cõsueuissent: unde Flaminea Iunonis sacerdotem tristẽ esse eo tẽpore. Quippe eo mẽse nullo cultu utatur moris ẽ. An q̃ plerique Latinoꝝ hoc mense mortuis parẽtãt. Et ob eam causam Mercuriuꝫ quoq; eodẽ mense ueneran tur: qui Maiæ cognominis est. An(ut quidã dicũt)Maius a maioribus natu appellatus est:Iunius a iuniorib?: nuptiis uero accõmodatior est Iunior: ut inqt Eurypides. Nã senectus a Venere aliena:ipsaq; Venus senibus infensa est. Abstinẽt igit nuptiis Iunium expectantes:q Maiũ deiceps excipit. ☞ Sed tamẽ hæc tria festa:Lemuria:& cõtinentia a nuptiis & tẽpla clausis. ☞ Sub eodẽ tẽpore:quia isdem diebus. Alii legunt noie. ☞ Sed cõtinuata inter se nulla die:nõ sunt cõtinuata ut aliud post aliud fiat:sed ut iisdẽ dieb? sunt hęc oia. Nam ut in Februario pluribus diebus fiunt Parentalia:& idem fere ritus:ita hoc mẽse plures sunt dies: q̃bus parẽtatur:& clausa sunt templa & non nubunt.

ANT. FAN. Oriõ occidit.vii. idus Maias

Bœotus Orion

¶ Bœoton:Orion(ut scribũt Seruius & Higinius)occidit exortu Scorpionis:quo surgẽte hoc tempore una cũ Sole in occasum fertur. Huius signi tãta magnitudo est: ut nõ dubitet Manilius Orionẽ cæli partẽ maximam appellare,ut Hinc uocat Orion magni pars maxima cæli. Hinc auctor Bœoton uocat:qa Thebæ,apud quas Hyreus Iouem,Neptunum,ac Mercuriũ excipit hospitio,in Bœotia sunt:ubi Orion ex Deorũ urina procreatus dicitur:ut eius nomẽ ostendit. Orion enim Græci urinã:siue lotium dicũt. Vnde Orion dictus est:qui postea facta cõmutatione oy diphthongi in o(ut quidã uolũt)Orionis nomẽ accepit. Huius effigies quæ in cælo est cum Cancro toto corpore pariter in ortũ fertur:cuius apud peritos est incerta tempestas:cũ multis diebus oriatur. Si fabulas quæris lege Higiniũ. Constat stellis.xvii. ☞ Falsus eris:falleris quęrens stellas Orionis:quæ uideri nequeũt. ☞ Tempus erat:describit uesperam: q̃ aratra uersa domum referũtur:& oues pastæ agnos lactare cõsueuerũt. ☞ Senex Hyreus:hũc senẽ Pindarus dixit in insula Chio, non apud Thebas Deos,quos diximus,accepisse. ☞ Addidit & uultũ:quo prę se ferebat optimã uolũtatem:quę ex uultu sæpe colligitur. Ipse alibi: Sup omnia uultus Accessere boni:nec iners,pauperq; uolũtas. ☞ Dissimulãtq; Deos:occultant diuinitatem:ut homines putentur.

PAV. MAR.

¶ Quorũ si mediis:si medio spatio eorũ:quasi si eodem tẽpore. ☞ Quæres Oriona Bœoton:a Bœotia. Si uis uidere stellas Oriõis. ☞ Falsus:deceptus eris:q̃m uidere nõ poteris. nam iam occidit. Est ergo eodem tpe:hoc est.vii. idus Maias Orionis occasus. ☞ Cã signi est mihi canẽda: canã qs fuerit Orion:& qua cã cælo locatus sit. ☞ Iuppiter & lato q:poeta fabulã hanc refert:Iouẽ,Neptunũ,& Mercurium hospitio receptos ab Hyreo:q cognitis Diis

Neptunũ & Iouem ac

¶ Quorum si mediis Bœoton Oriona quæres:
Falsus eris:signi causa canenda mihi.
Iuppiter,& lato qui regnat in æquore frater
Carpebant socias,Mercuriusq; uias.
Tempus erat,quo uersa iugo referuntur aratra:
Et pronus saturæ lac bibit agnus ouis.
Forte senex Hyreus angusti cultor agelli
Hos uidet:exiguam stabat ut ante casam.
Atq; ita,longa uia est:nec tẽpora longa superstant:
Dixit:& hospitibus ianua nostra patet.
Addidit & uultum uerbis:iterumq; rogauit:
Parent promissis:dissimulantq; Deos.
Tecta senis subeunt nigro deformia fumo:
Ignis in hesterno stipite paruus erat.

Bouem imolat. Cum ab his sobolẽ cõcedi peteret:minxisse in coriũ bouis:& iussisse humari.x.mense natũ puerũ:Vriona ab urina appellatũ:deinde Oriona:quã fabulam ab Aristomacho & Pyndaro accepit poeta:quę etiã ab Higinio refert. Hic Orion,ut illi ꝓsequuntur,e Thebis Chium uenit: Meropẽ Enopionis filiã stuprauit:proqua excecatus ẽ. & iniectus Lẽnon nauigauit ad Vulcanũ:a quo equo decoratus ẽ: & Sol oriens lumina restituit. Histrius dicit a Diana fuisse dilectũ:adeo ut illi pene nupserit. Apollo ægre serẽs:sororẽq; obiurgabat: & illũ astutia quadã iteremit. Nã cũ ille nataret:puocauit Dianã ad emittẽdam sagittã usq; ad nigrum:qd̃ in mari uidebat:quod erat Orionis caput:& immissa sagitta pemptus est ille. Sed eiectũ ad litus corp? Diana ubi cognouit: multis ꝓsecuta lachrymis inter sidera statuit. Sunt q̃ dicant eum q̃ uenandi studio polleret,se iactasse: terram nullum animal parere posse:quod ipse non interficeret. Terra Scorpionem peperit & Orionem peremit. Diana inter sidera collocauit:& alias quoque opiniones refert Higinius:quas qui uolet accipiet. Orionem autem,ut idem asserit,a zona & reliquo corpore æquinoctialis circulus diuidit: cum Tauro decertantem collocatum:dextra manu clauam tenentem: & in arcticu etiam spectantem ad occasum & occidentem exortu Scorpionis posteriore pte, & sagittario exoriente. Cũ Cãcro aũt toto corpe pariter exurgẽtem:hic habet in capite stellas tres claras:in utrisq; humeris singulas:in cubito dextro obscurã unã:in manu similiter unã:in zona tres:in eo quo gladius deformatur tres obscuras:in utrisq; genibus singulas claras:in pedibus singulas obscuras. oio sunt.xvii. ☞ Iuppiter & frater:Neptunus. ☞ Qui regnat in lato æquore: qui habet imperium maris. ☞ Et Mercurius carpebãt uias socias: quia simul per uias uelut peregre incedebãt. ☞ Erat tempus:quo aratra uersa iugo referũtur:erat uespertinũ tẽpus:cum Sol occiderat:& uersa,ut solẽt,a bubulcis post opus referri:in iugis domũ aratra referebant. ☞ Et agn? pronus:inclinãs se ad ubera. ☞ Bibit lac saturæ ouis: cũ redigũtur in ouilia oues per diẽ depastæ:& agni lac maternum hauriunt:hac duplici periphrasi ostendit uesperam,quo tempore & coloni ab opere rustico,& pecora a pascuis reuocantur. ☞ Forte Hyreus senex cultor angusti agelli:qui rus exiguum colebat. ☞ Videt hos:Deos. ☞ Vt stabat:sicut forte tunc illi stare contigit. ☞ Ante exiguam casam:ante paruum tuguriolum. ☞ Atque ita dixit:ita prior locutus est. ☞ Longa est uia:quasi dixit quo tenditis. Non enim longius ire potestis:cum lõgum iter hinc ad urbes sit. ☞ Nec tempora longa superstant:quia iam Sol occidit. ☞ Et nostra ianua patet hospitibus:quasi ego qui soleo suscipere domi hospites:potero & nos quoq; nunc hospites habere:& aperta est ianua. ☞ Addidit & uultũ uerbis:nã læta uerba lęto quoq; uultu ꝓferebat. ☞ Et iteꝝ rogauit:ut sisterẽt cursuꝫ:& domũ inirẽt. ☞ Parent promissis:morem gerunt illi:& grata habent illius pollicita. ☞ Et dissimulant Deos:nolunt pro Deis cognosci. ☞ Subeunt tecta senis:ingrediuntur casam Hy-

Periphrasis duplex

Mercurii hospitio in hospitio Hyrei senis & Oriona dilecturo a Diana

rei. ¶ Deformia: turpia tecta. ¶ Nigro fumo: erant enim undiq; propter fumum nigricãtia. ¶ Paruus ignis erat in hesterno stipite: quem pridie succenderat: cum eo die nondum succendisset ignem.

ANT. FAN. Faces a flammis differre

¶ Cõminuitq; faces: faces a flammis multũ differre hoc loco manifeste apparet. ¶ Stant calices: accipimus hic p calices uasa qbus coquũtur olera & similia. Alibi fæpe numero calices pocula sũt dicta: uel ab eo q; est Cylix una litera cõmutata: uel q; in iis calidum bibatur: auctore Festo. ¶ Testa sua: inter testã & calicem spuma interdũ effundi solet. ¶ Cultorem pauperis agri Immolat: bouem sacrificat audito Iouis noie. ¶ Diffuderat: Iuuc. Ipse capillato diffusum cõsule potat. ¶ Vluam: antiqui stramẽto in lectis utebãtur. Postea luxu inualescẽre stramẽtum paupibus relictũ est: cũ diuites tomẽto leuconico uterẽtur: hoc est farcimine culcitraruz ex pilis & lana pãno detonsa: demũ eouisq; delitiæ ꝓcesserũt: ut quçramus plumam cycnoz: quæ subest supereminẽtibus pẽnis. ¶ Terra rubẽs crater, pocula fagus erat: apparet hoc loco craterẽ proprie esse uas magnũ: ex quo uinũ fundit in pocula: q̃uis poetç, ut solẽt, multa per fæpe cõfundant.

Crater pri⁹ erat ex fago uel ex terra

Nam si crater poculũ esset:
non unũ craterẽ diceret: q; pocula plurimũ numero subiungit. Magnũ ait esse craterẽ ne qs dubitet audiat Pli. docẽtẽ: Semiramidis craterẽ collegisse põdus. xy. talẽtoz & Aegyptiũ talẽtũ patere põdo. lxxx. teste Varro. Audiat ꝓterea Virgi. dicẽtẽ: Crateres magnos statuũt, & uina coronãt. Itẽ: Cum pater Anchises magnũ cratera corona Induit. Sta. in Thebaide: Bacchus in altos Crateras, pateraq; redit. Iuue. Vrnæ cratera capacẽ. Oui. in. xii. Met. Antiquus crater, quẽ uasũ uastior ipe Sustulit Aegides. Cõstat ꝓterea craterẽ quẽ in cælo hydra sustinet: si stellas q; bus formaꝫ intuearis: ita ꝓcerũ esse: ut iure crater nõ poculũ noiet. Proprie ait craterẽ nõ esse poculũ his uersib⁹ liqueat: Pocula bina noua spumãtia lacte quotãnis: Crateraq; duos statuã tibi pinguis oliui. ¶ Quicqd fert impetus opta: perite humanã cupiditatẽ ipetũ uocat: q̃ ut ait Ci. Auide semp aliquid expetẽs nõ multũ differt ab amẽtia. Vnde illud est Iuue. Nos aioz impulsu & magna cæcaq; cupidine ducti Cõiugium petimus, partũq; uxoris. ¶ Ipse: Hyreus. ¶ Nixus genu: flectẽs humi genu: & ea se firmãs. ¶ Excussit flã. ab aura: q̃si flãs flãmam exuscitauit. Alii legũt: Flãmas exuscitat aura. & eodẽ tẽdit sensus: imo & magis ꝓpria ẽ locutio. ¶ Et ꝓmit: ostẽdit, seu profert. ¶ Faces q̃ssas: quatiendo succẽdit. ¶ Et cõminuit: cũ deponit: & nõ quatit: tũc iminuunt flãmç. ut in Amorib⁹ ad Corynnã: Vidi ego iactatas mota face crescere flãmas: Et uidi nullo cõcutiente mori. Aut ita intelligas. ¶ Promit: ꝓfert. ¶ Faces quassas: ligna arida cõtusa: q̃s p facibus succẽdẽdis parauit. ¶ Et cõminuit: diuidit, seu discindit in particulas minutas ut facilius succẽdant. ut i Geor. Vir. Ferroq; faces inspicat acuto. Et illud mota face ad lignũ referẽt: ubi lumẽ, seu, ignis accẽdit. Vñ Var. in Gerũto didascalo: Cõfluit mulierũ tota Roma: quç noctu fieri mitia solita ẽt nũc pinea fax indicat. & alio loco adest fax iuoluta incẽdio. Et de uita patrũ: Cũ a noua nupta ignis in face afferret: fuco ei⁹ sumpt⁹. Cũ fax ex pinu alba esset: ut eam puer ingenuus afferret. Luca. i. ii. Quã cuz Catilina parauit Arsuras in tecta faces. ¶ Stãt cali. calicẽ p poculo plerunq; accipimus: ut supius in. iii. Quod si p calices facta Sibylla suos. Iuue. Doctus & ad calicẽ uigilãti stertere naso. Et p maiore quoq; uale accipit. Cic. Tusc. iii. Quid hic calix mulsi? ipinguãdus est: ut plorare se desinat. Var. Apothecas triclinares, melicas, calenas, obbas, & cumanos calices. Poeta ait hoc i loco posuit p uasis ubi legumina & olera decoquunt. Var. tñ i libris de liguaLatina inqt: Calix a caldo: q; in eo calda puls apponebat: & caldũ eo bibat. Stãt ergo apud ignẽ calices. ¶ Inde: ex pte foci. ¶ Minor: calix. l. ¶ Habebat fabas, alter hẽbat olus: olera tũc decoquẽda. ¶ Et uterq; calix. ¶ Spumat ꝓfusus: tect⁹. ¶ Sua testa: tecti. n. calices spumã circa ipsas testas emittebãt: qm̃ testis tegebant. Alii legũt textu suo. ¶ Dũq; mora ẽ: dũ imorãt usq; quo parent epulæ. ¶ Dat: Hyreus. ¶ Vina rubentia dextra tremula: tremẽti, qm̃ senex erat, offert uina Diis bibẽda. ¶ Deꝰ æquoreus: Neptunus. ¶ Accipit pri. po. & prior ipse bibit. ¶ Quæ si. posq̃. ¶ Exhausit: bibit qcqd erat in poculo. ¶ Dixit da nũc or. Iup. bi. seq̃re ordinẽ: & da uina Ioui bibẽda. & hac uoce Deos esse ꝓdidit. ¶ Ille: Hyre⁹. ¶ Palluit audito Ioue: audito Iouis noie: expauit. n. cũ uideret corã, & domi hẽret Deos hospites: Iouẽ pfertim Deoz oim maximũ. ¶ Vtq; ani. re. q̃si posq̃ in se ipm rediuit: qa priꝰ uidebat attonitus: nũc cũ mẽs rediit. ¶ Immolat cultorẽ paupis agri: mactat bouẽ quo exiguum colebat agrũ. ¶ Et torret: decoqt bouẽ. ¶ In magno igne: maior. n. igne opꝰ erat i decoq̃ndo boue q̃ i oleribꝰ. ¶ Et pro. ui. cõ. ca. su. haurit uina uetustiora: sic & meliora q̃ oli i doliis cõditerat. Cadi. n. uasa qbꝰ uina cõdũt. Lucilius: Millia ducẽtũ frumẽti tolles uini medinũ Mille cadũ. Vir. Vina bonꝰ q̃ deinde cadis onerarat Acestes. Varro i uita patrũ: Hortẽsio supra. x. millia cadũ hæredi reliqt. Hora. Et cadũ Marsi memorẽ duelli. ¶ Quç: uia. ¶ Puer: quõdã Hyreus. ¶ Diffuderat: in diuersos cados fuderat. ¶ Primis ãnis: ab ipa puritia. ¶ Nec mora icubuere: accubuer. ¶ Nõ altis toris: i toris. n. discũbebãt: ut i Heroidibus: Et ꝓmitis pictos corpa Graia toros: aut itelligas recũbere i toris: & hẽre añ se mẽsas cũ epulis paratas. ¶ Cç uialem lãtibꝰ: tegẽtibꝰ. ¶ Lino: lineis liteis. ¶ Flumineã uluã: fluuialẽ aut palustrẽ herbã. Ex hac ergo strati erãt tori: & liaut pateis postea tecti. ¶ Mẽsæq; erãt añ eos paratæ. ¶ Nituer lustrem

Ipse genu nixus flammas excussit ab aura:
Et promit quassas, comminuitq;, faces.
Stãt calices: minor inde fabas, olus alter, habebat:
Et spumat testa pressus uterq; sua.
Dũq; mora est: tremula dat uina rubentia dextra:
Accipit æquoreus pocula prima Deus.
Quæ simul exhausit: da nunc bibat ordine dixit
Iuppiter: audito palluit ille Ioue.
Vt rediit animus: cultore pauperis agri
Immolat, & magno torret in igne bouem:
Quæq; puer quondam primis diffuderat annis
Promit fumoso condita uina cado.
Nec mora: flumineam lino cælantibus uluam
Sic quoq; non altis, incubuere toris.
Nunc dape, nunc posito mense nituere Lyæo:
Terra rubens crater, pocula fagus erat,
Verba fuere Iouis, si quid fert impetus opta:
Omne feres. placidi uerba fuere senis.
Chara fuit coniux prima mihi chara iuuenta
Cognita: nunc ubi sit quæritis? urna tegit.
Huic ego iuratus uobis in uerba uocatis.
Coniugio dixi sola fruere meo.

Calix p poculo

Apothecas triclinares melicas calenas

ANT. FAN.

Hyrei senis lacrũ Ioui Neptũo & Mercurio

Vluã siuerbam

PAV. MAR. Flãma quãsi flans dicitur

Cõminuere p tcindere

nūc dape:iā allatis dapib?:& a splēdidis dapib? nitueř dixit. ¶ Nūc posito Lyæo:mero illo ueteri. ¶ Crater:quo bibebāt. ¶ Erat terra rubens:erat fictilis ex creta rubra. ¶ Pocula ſ.erat:hoc d.uinū afferebaţ i uase ligneo:potabaţ i cratere creteo. Cōfundit hæc poeta:ut pocula nō p craterib? ponat:cū illa a potatōe dicant:ut oñdit Varro. ¶ Verba fue.Io.hæc Iuppiter locut? ē. ¶ Ora:orādo a nobis posces. Alii legūt:opta. ¶ Si qd fert.im.si qd cupis.de ipetu supi? diximus. ¶ Verba se.pla.fue.hæc rñdit benign? senex Hyreus. ¶ Fuit mi.cha. con. habui ego charā cōiugē. In alio codice ē: Cura fuit &c. ¶ Cura mi.priæ iuuētę:amor mihi i ętate iuuenili:nā cura p amoř iterdū. Vir. Grauiaţ dudū saucia cura:hoc ē amore. In multis codicib? ē:Pria mihi cara iuuēta.tūc sic itelligas:Chara qdē mihi & cognita a pricipio iuuēilis ętatis. ¶ Nunc q̄ri.ubi sit:q̄si si id q̄ritis. ¶ Tegit ur.extincta & ꝓdita ē i urna. ¶ Ego iu. dixi huic:iuſiurādo id ꝓmisi. ¶ Vocatis uo.i uer.cū iuramēto uos i testes uocassem. ¶ Tu Io.fr.cō.meo:tu unica eris mihi coniux.

ANT. FAN. ¶ Et di.& ser.ga post uxoris iteritū nullā unq̄ mulierē cognoui. ¶ Diuersa uolūtas ē mihi:cupio ſpugnātia, castitatē uidelicę,& liberos. ¶ Pudor ē:pudet referř mi xisse Deos i coriū bouis. Nota ē fabula. ¶ Madētia:terga iuuēci lotio madida. ¶ Lřa pria:uult u lřam i o cōuersaţ fuisse:& ab urina Vrionē dictū:ac postea Orionē. q̄uis q̄dā aliter censeāt. ¶ Creuerat imēsum:Vir. Quā magnus Oriō ¶ Cū pedes icedit medii p maxia Nerei Stagna uiam scindēs. Hūc qdā uolūt fuisse Neptuni filiū:cui datū ē sup fluctus,& aristas currere. ¶ Comitē sibi Delia sūpsit:cū hac Dea Oriō fact? uenator dū uellet cōcūbere ei? sagittis occisus ē. Alii dicūt eū imisso Scorpiōe piisse:& Deoꝝ miseratōe i cælū eē trāslatū. ¶ Spicula ferre:auferř uolu it inqt Scorpi? Dianæ spicula. ¶ Cętera sidera mūdo Cedere festināt:adulaţ Augusto fingēs cedere noctē diei:ut celebretur festū Martis ultoris:sed re uera noctes hoc tē pore cōtractiores fiunt. Notādum autē ꝙ cum Lemuria vii.idus mēsis icipiāt celebrari:eadēq̄ triduū āplectāt:cō sequēs est ut quarto Idus festum Martis ultoris celebreť. ¶ Et dixi:hæc. ¶ Et seruo:qđ ꝓmisi. ¶ Sed.n.mihi ē uolūtas diuersa:sibiipsi repugnās. ¶ Nec uo.eē cō.nolo esse uir alteri? uxoris. ¶ Sed uolo eē př:nolo ꝓiugē,& filiū uolo. ¶ Annuerāt oēs:nutu,ꝓmisere se facturos qđ ille uolebat:ut & př esset:& nō coniux. ¶ Oēs cō.simul steterāt. ¶ Ad ter.iuuē.ad coriū bouis. ¶ Pudor ē ulte.loq:ñ uult exprimeř qd fecerit.minxerūt tñ i eo corio. ¶ Tūc texeř madētia:terga.ſ.hoc ē coriū madidū urina. ¶ Terra iniecta:nā humauerūt utrē cū urina. ¶ Iāq̄.x.mēses:pterierāt. ¶ Et erat ort? puer.x.ení mēse nat? ē:ueluti ex hūano partu. ¶ Tūc Hyre?:senex. ¶ Quia sic genit?:eo mō nat?. ¶ Vocat Vriōa:ab urina. ¶ Lřa pria:q̄ erat.u. ¶ Perdidit antiquū sonū:nā mutata in o & dict? ē Orion. Sed

Et dixi:& seruo:sed enim diuersa uoluntas
Est mihi:nec coniux,sed pater esse uolo.
Annuerant omnes:omnes ad terga iuuenci
Constiterant:pudor est ulteriora loqui.
Tunc super iniecta texere madentia terra:
Iamq; decem menses:& puer ortus erat.
Hunc Hyreus,quia sic genitus,uocat Vriona:
Perdidit antiquum littera prima sonum.
Creuerat imensum:comitem sibi Delia sumpsit:
Ille Deæ custos,ille satelles erat.
Verba mouent iras non circunspecta Deorum:
Quam nequeam dixit uincere:nulla fera est.
Scorpion immisit tellus:fuit impetus illi
Curua gemelliparæ spicula ferre Deæ.
Obstitit Orion:Latona nitentibus astris
Addidit:& meriti præmia dixit,habe.
¶Sed quid & Orion,& cætera sidera mundo
Cedere festinant?noxq; coartat iter?
Quid solito citius liquido lubar æquore tollit
Candida Lucifero præueniente dies?
Fallor?an arma sonāt?nō fallimur:arma sonabāt:
Mars uenit:& ueniens bellica signa dedit.

Orionis mors

Festum Martis Vltoris iiii.Idus Maias PAV. MAR.

Quomodo Oriō est nat? ex urina Deoꝝ

Orionis fabula & noīs ratio

Stra.ait:qa i Oræo oppido Euboeæ educat? ē:appellatū Oriona,hoc pacto natus dř Orion. Sed Hesiod.Neptuni filiū dicit ex Euryale Minois filia. Concessumq; illi ut supra fluct? curreret,& supra aristas. ¶ Creuerat im.qa iā magn? erat & re & noie. ¶ Delia:Diana. ¶ Sūpsit eū sibi comitē:imo & plus q̄ comitē:nā diligebat mirꝝ i modū:& nubere uolebat illi. ¶ Ille:Oriō. ¶ Erat custos Deę,ille erat satelles:erat comes,minister,& custos illi?. ¶ Verba nō circūscripta:nō pōderata:& examiata añq̄ pferātur:sed temeř ꝓlata. ¶ Mouēt iras Deoꝝ:nā idignant Dii:cū hoies aliqd cū ifolentia dicunt. ¶ Dixit: Orion. ¶ Nulla fera ē quā nequeā uicere:hoc.n.ꝓtulit:Nō pōt tellus ferā ullā gignere:quā ego nō uicā. ¶ Tell? imisit Scorpion:pepit terra Scorpionē:& in Orionem misit. ¶ Fuit illi:Scorpiōi. ¶ Impetus:cupido. ¶ Ferř:ꝓ auferre. ¶ Spicula curua:sagittas hamatas. ¶ Deę gemelliparæ:Dianæ:q̄ uno eodēptu cū Phœbo nata ē. ¶ Orion obstitit:Scorpiōi:& tñ ab eo interēptus ē. ¶ Latona:Diana Latonę filia:sicut & Dionēp Venere dici supř ostēdimus:nomē mřis p noie filię. ¶ Addidit astris ni.cælo locauit:& siderib? itulit. ¶ Et dixit habe prę.me.ga de me bñmerit? es: hēas cęlū i mercedē laboꝝ tuoꝝ:& uirtutis tuę. ¶ Sed qđ & Oriō:post occasū Oriōis & Lemuria festū ē Martis ultoris:qđ poeta uř statī subdere occasui Oriōis. Veꝝ nō celebrat.yi.ca. Maias:sed.iiii.eo.n.die signatū ē id festū & in antiqs marmorib?:& i uetustissimis codicib?:quo qdē die Cæsar Octauius cōsecrauit i foro a se extructo ædē Martis ultoris:quācut Sue.inqt) ꝓ ultiōe pfna bello Philippēsi uouerat. Ipse.n. Cæsar & Antonius apud Philippos uario euētu cōtra Brutū,& Cassiū pugnaueruntita ut utriusq; dextra cornua uicerit:& castra quoq; utrinq; ab his q uicerāt,expugnarent. Sed inæqualē fortunā ptium mors qdē Cassii fecit:q cum in eo cornu fuisset qđ pulsum erāt:totū exercitū fulum ratus: mortē sibi cōsciuit. Altero deide plio uict? M. Brutus & ipse uitā finiuit. Exorato Stratōe fugę comite:ut sibi gladiuꝝ adiceret. Sed plura de his leges apud Plutar.i Bruto & Anto.& apud Appia.q historiā oēm refert. Poeta plurib? uersib? extollit,& festū,& ædē ipsam,& Augustū. ¶ Sed qđ & Orion,& cætera sidera?:cur sidera oia?. ¶ Festināt:ꝓperāt. ¶ Cedere mundo:cælo ut diē reddāt. ¶ Et nox coarctat iter?:cōtrahit spatium:& se præcipitē agit: ut diei cædat. ¶ Quid dies cādida?:serena. ¶ Tollit:attollit. ¶ Liquido æquore:ab Oceano oriētis:uel a marinon turbido:sed uitreoꝝ claro. ¶ Iubar:Solis splēdorē. ¶ Citius solito?:quasi cur ita accelerat dies?. ¶ Præueniēte Lucifero:stella Veneris:quæ prænuntiat diē. ¶ Fallor?:decipior ne. ¶ An sonāt arma?:ꝓpter festū Martis:& ludos q illi exhibētur. ¶ Nō sal.sonabāt arma aduenięte armoꝝ præside. ¶ Venit Mars:ad festū,& ludos suos. ¶ Et ueniens dedit bellica signa:nā arma insonuerunt.

De morte Bruti & Cassii

ANT. FAN. Martis Vltoris ædes

¶ Vltor: plurimis opib⁹q̃ ſtruxit Auguſt⁹ p̃cipua fuerũt (teſte Suetõio) fori Auguſti: & ædes Martis ultoris: quẽ Ouid. alibi & magnũ & ultorẽ uocat, ut Venerit i magni tẽplũ tua numia Martis Stat Ven⁹ ultori iũcta uiro añ ſo res: Magnum qdẽ dictũ exiſtimamus ob ædificii magnitudinẽ: ut Digna gigãteis ſunt hæc delubra trophçis. Vltorẽ uero (ut idẽ Sue. ſcri.) iõ dum cõſtat q̃ Auguſtus ædẽ uouerat bello Philippẽſi aduerſus Brutũ, Caſſiumq; ſuſcepto ad ulciſcẽdã mortẽ Cæſaris p̃ris. Ita ſanxit ut i ea de bellis, triũphiſq; cõſuleret Senat⁹: & p̃uincias petituri cõ imperio inde deducerent: q̃q; uictores rediſſent i eã inſignia triũphorũ iferrẽt: ubi quorũdã barbarorũ̃ principes ab Auguſto iurãm coacti ſũt mãſuros ſe i fide, ac pace: quã peterent. Fuerũt i hoc tẽplo ſcyphi e ferro dicati: ut auctor eſt Pli. Itẽ alia ſpectatu digna adeo: ut nõ imerito iter p̃cipua & ornatiſſima diui Auguſti opa noiet: ſicut & eiuſdẽ magnificentiſſimũ quod huic ædi p̃ximuz fuit. De q̃ Iuue. Pallidulus mi Brutidius meus ad Martis fuit obui⁹ arã. Ei⁹ fori extruẽdi cã fuit hoium & iudiciorũ multitudo: q̃ uidebat nõ ſufficiẽtibus duobus: ut ait Sueto. ẽt tertio indigere. Itaq; feſtinantius publicatum eſt necdum perfecta Martis æde. ☞ Gigãteis trophæis: ſenſus ẽ: Tãta ẽ huius tẽpli magnitudo: ut nõ ſolũ dignũ uideat iſignibus triũphorũ̃: quæ a uictoribus eo iferunt ex Auguſti Cæſaris inſtituto: ſed gigãtum trophæis ac ſpoliis: quæ Dii uictores potuerũt e gigãtibus reportare. Trophæũ p̃prie qd ſit nemo ignorat. ☞ Diuerſæ tela figuræ: qa erãt ibi diuerſarũ̃ gẽtiũ ſpolia: ac uaria telorũ̃ genera. ☞ Aneã: effigiẽ Aneæ gerẽtis Anchiſem: quẽ e flãmis Troiæ ardẽtis eripuit. ☞ Iliadem humeris ducis arma ferẽtẽ: Romulũ a mẽ Ilia: q Acronẽ Ceninẽſium ducẽ ſingulari p̃lio uicit: & ſpolia Ioui feretrio conſecrauit: quæ opima dicta ſunt: uel ab opibus (ut Varroni placet: teſte Plutar.) uel ab ope rei geſtæ. Eſt. n. opus egregiũ & clariſſimũ belli ducẽ parẽ ſibi ducẽ ſuparẽ. Feſtus Opẽ inqt eſſe Saturni cõiugẽ: hoc eſt terrã: quç oẽs opes humano generi tribuit: unã & opulẽtos dicim⁹ (ut idẽ inqt) rebus terreſtribus copioſos: & hoſtias opimas præcipue pingues. Itẽ opima magnifica & ampla ſpolia. De feretrio Ioue diximus ſupra. Lege Liuiũ. ☞ Lecto Cæſare maius opus: cui inſcriptum nomẽ Auguſti Cæſaris tribuit maieſtatẽ. Hic & eius filii: necnõ & familiares: itẽ uxor & ſoror: adeo (ut Strabo meminit) ornãdæ urbi animum adiecerunt: ut ea in re ſuperiorũ̃ pene omniũ Romanorum ſtudia ſuperarint.

Tẽplũ ab Auguſto dicatũ de quo Iuuenalis

Opima ſpolia Ops unã Opulentus

Auguſtus tribuit maieſtatem

PAV. MAR.

¶ Ipſe ultor: ſub cognoĩe, & titulo ultoris. ☞ Deſcẽdit e cælo ad ſuos honores: ad ſacrificia, quæ ſibi fiũt. ☞ Et ad tẽpla: ſuo nomini conſecrata. ☞ Cõſpiciẽda: admiranda. ☞ In foro Auguſto: qd̃ Auguſtus ipſe extruxit p̃pe uiã Sacram. & in tertio Triſtium: cũ de eodẽ loquat̃: Paruit: & ducẽs: hæc ſũt fora Cæſaris inqt: Hæc eſt a ſacris: quæ uia nomen habet. Et cũ multa opera Auguſtus publica extruxiſſet: præcipua fuere forũ cum æde Martis ultoris: templũ Apollinis in palatio: & ædes Iouis tonantis. Sed fori extruẽdi (ut Trãquillus meminit) cauſa fuit hominũ & iudiciorũ̃ multitudo: quæ uidebat̃ nõ ſufficientibus duobus etiam tertio indigere. Itaq; feſtinantius: nec dum perfecta Martis æde publicatũ eſt. Cautũq; ut ſeparatim in eo publica iudicia & ſortitiões iudicum fierent.

Forũ ab Auguſto cõſtitutum

ANT. FAN.

Vltor ad ipſe ſuos cælo deſcendit honores:
Templaq; in Auguſto conſpicienda foro.
Et Deus eſt ingens, & opus: debebat in urbe
Non aliter nati Mars habitare ſui.
Digna giganteis hæc ſunt delubra trophæis:
Hinc fera Gradiuum bella mouere decet:
Seu quis ab Eoo nos impius orbe laceſſet:
Seu quis ab occiduo Sole domandus erit.
Perſpicit Armipotens operis faſtigia ſummi:
Et probat inuictos illa tenere Deos.
Perſpicit in foribus diuerſæ tela figuræ:
Armaq; terrarum milite uicta ſuo.
Hinc uidet Aenean oneratum pondere charo:
Et tot Iuleæ nobilitatis auos.
Hic uidet Iliadem humeris ducis arma ferentem:
Claraq; diſpoſitis acta ſubeſſe uiris.
Spectat & Auguſto prætextum nomine tẽplum:
Et uiſum lecto Cæſare maius opus.
Vouerat hoc iuuenis tunc, cum pia ſuſtulit arma:

☞ Et Deus eſt ingẽs: & magnus De⁹ ẽ ipſe Mars. ☞ Et opus: eſt etiã ingẽs. Nã magnum illi tẽplum erectum: magnumq; erat illud forũ. ☞ Non aliter: q̃ in maximo ædificio. ☞ Debebat Mars habitare in urbe ſui nati: in urbe Roma: quã Romulus Martis filius cõdidit. ☞ Hęc delubra: templa ſunt digna trophæis gigãteis: ſpoliis gigãtum: quaſi Iouis & cæterorum Deorũ: uictoria de gigãtibus parta: ubi illorũ ſpolia eſſent affixa. Et Luca. Babylon ſpoliãda trophæis Auſoniis. Sed Trophęũ a τροπὴ: qd̃ eſt cõuerſio dictũ. Nã q hoſtes in fugam uertiſſet: trophæũ erigebat cũ hoſtilibus ſpoliis. Sed de hoc alias. ☞ Decet Gradiuũ: q̃ſi decorũ ẽ Marti. ☞ Mouere fera bella hic: ex hoc tẽplo educere exercitum in aciem ad inferẽda hoſtibus bella: aut dicas decere ex eo templo auſpicari bellum. ☞ Seu quis impius: ſceleratus. ☞ Laceſſet: p̃uocabit. ☞ Nos ab orbe Eoo: ab oriente. ☞ Seu quis erit domandus ab Sole occiduo: ab occidẽte. Siue domandi ſunt hoſtes: qui nos ab oriẽte p̃uocarint: ſeu qui ſunt in occidẽte: q̃ a fide Ro. deſciuerint. Ex hoc templo auſpicãda ſunt bella. ☞ Armipotẽs: Mars. ☞ Proſpicit faſtigia ſummi opis: ſummitatẽ excelſi templi. ☞ Et probat Deos iuictos tenere ſumma: illud laudat magna & iuicta numina habere ſumma templa: & in illis coli. ☞ Perſpicit in foribus: ipſius tẽpli. ☞ Tela diuerſæ figuræ: nã ut erant diuerſæ forma, cultu, lingua gentes deuictæ: ita & diuerſa arma ab illis relata: & illius templi poſtibus affixa. ☞ Et perſpicit arma terrarũ uicta ſuo milite: arma diuerſarũ gẽtium: quæ a Ro. milite uicta fuerãt. ☞ Hinc: poſtea. ☞ Videt Aneã: Aneæ effigiem. ☞ Oneratũ charo pondere: ferẽtem humeris patrẽ. ☞ Et tot auos nobilitatis Iuleæ: uidet etiã in pictura tot claros uiros de domo Iulea: Iulii p̃nepotes. ☞ Hinc uidet Iliadẽ: Romulum ex Ilia natũ. ☞ Ferẽtem humeris arma ducis: arma Acronis ducis Ceninẽſiũ: quẽ Romulus obtruncauerat, & ſpoliauerat. Eaq; ſuſpenſa: fabricato ad id apte ferculo (ut Liuius inquit) gerens in Capitolium aſcẽdit: ibiq; cum ea ad quercũ paſtoribus ſacrã depoſuiſſet: ſimul cum dono deſignauit tẽplo Iouis fines: cognomẽq; addidit Deo. Iuppiter feretri inqt: hæc tibi uictor Ro. rex regia arma fero: templũq; his regionibus: quas modo animo metatus ſum dedico: ſedẽ opimis ſpoliis: quæ regibus, ducibuſq; hoſtium cæſis: me auctorẽ ſequẽtes poſteri ferẽt &c. Erat ergo Ro. ea arma ferẽs in pictura. ☞ Et uidet clara acta: fortia & illuſtria fcã ☞ Subeſſe uiris diſpoſitis: in ordine poſitis. Erãt enim in eo tẽplo effigies clariſſimorũ cõſulum & uirorũ fortium cum inſcriptione rerũ quas feliciſſime geſſiſſent. ☞ Spectat & templum

Gradiuus ẽ nomen decorum Marti

Tẽplũ i Capitolio Ioui feretrio a Romulo cõſtitutum

templum ptextum Aug.noie:inscriptum & signatũ sub titulo Cæsaris Aug. ¶ Et lecto Cæsare:nomie Cæsaris. ¶ Est uisum maius opus:q̃ fuerit cæterorꝝ oium. ¶ Vouerat hæc iuuenis:Octauius princeps cum iuuenis esset hoc tẽplum bello Philippẽsi uouit. ¶ Tunc cũ sustulit arma pia:& ob id pia:nam pro ultione paterna.

ANT. FAN. ℂ A tãtis princeps &c.a pietate:a rebus magnifice gestis in ultionẽ patris principatum suum Augustus debuit auspicari. Suetoniꝰ omnium bellorũ initiũ & cãm hinc assumpsit:nihil conuenientius ducens q̃ necẽ auunculi uidicari. ¶ Nomẽ utrũq; patris & sacerdotis. Ipse alibi:Cæsiq; parẽtis Nos in bella suos fortissimus ultor habebit. Itẽ:Facinusq; repellite Neue cæde sacerdotis fiammis extinguite Vestæ. Fuit Iulius Cæsar(ut dictũ est)pontifex.max. Vnde Vestæ sacerdos dicit. ¶ Victo lætus ab hoste redit:breuis & artificiosa narratio. Vbi enim exitus rei satis ostẽdit priore debemus:ut Quintilia.docet: hoc esse contẽti quo reliqua intelliguntur.

Iuli⁹ Cæsar uestę sacerdos

Mars bi sultor

¶ Nec satis est: uult Martẽ Bisultorẽ cognominatũ cẽ: quia Parthi Augusto cesserunt Armeniã uendicanti: reddideruntq; signa militaria:quæ M.Crasso,& M.Anto.ademerant:qa in re Cæsar plus fecit: ut inqt Iustinus magnitudine nois sui:q̃ armis alius impator facere potuisset. De Parthorꝝ moribus lege Iustinũ eundẽ. ¶ Signa retẽra:uexilla quæ sublata sunt a Parthis ante ciuile bellum Cæsaris & Põpei:in quo Parthi Pompeianarꝝ partiũ fuere pp Crassi necẽ:cuius filiũ in ptibus Cæsaris esse audierant:quẽ ultorem patris uictore Cæsare futurum nõ dubitabant. Mors Crassi prĩs in colloquiũ uocati & cõprehensi:necnõ & filii eius nota est. Sed sublata sunt & iterꝝ signa Ro.exercitu Antonii superato. ¶ Campis: ubi equites multum nocere cõsueuerũt. Vnde periti imperatores: cum pedestru pũt ad montes se cõferunt. ¶ Inuia flu.qa Parthos Euphrates & alia flumia circũfusa tuent aduersus ipetũ hostiũ. ¶ Miles: exercitus Crassi.

Cęsar & Põpeiꝰ & Crass. cõiũcti simul

PAV. MAR. ℂ Erat icipiẽdus priceps a tãtis:q̃si ab his maximis rebꝰ auspicari debebat pricipatũ. ¶ Ille:Cæsar Octauiꝰ. ¶ Tẽ dẽs manꝰ istanti milite iusto:cũ istaret: fecũ militia:q̃ iusta arma gerebat p ulciscenda morte Cæsaris. ¶ Dedit talia dicta in cõiuratos:cõtra Brutũ & Cassiũ & cõplices. ¶ Si mõ pater:Cæsar,q in filiũ me adoptauit. ¶ Et Vestæ sacerdos:nã põtifex max.sic & sacerdos Vestæ. ¶ Est auctor mihi bellãdi:est cã ut hæc ego bella gerã. ¶ Et paro ulci.utrũq; no.& prĩs & põtificis:q̃si dicat si pp hanc cãm iusta bella gero. ¶ Ades Mars:& faueas mihi. ¶ Et sanguifer.arma nr̃a. ¶ Sanguine scelera.sceleratorꝝ parricidarꝝ. ¶ Et fauor tuꝰ sit p cã meliore:sit p nobis,q iustiora arma gerimꝰ. ¶ Feres tẽpla:uoueo ego tibi tẽplũ. ¶ Et me uictore:si ego ero uictor. ¶ Vocaberis ultor:nã statuã tibi tẽplũ sub titulo Martis ultoris. ¶ Vouerat:hoc fuerat eiꝰ uotũ. ¶ Et redit lætus:nã uictor. ¶ Ab hoste fuso:quẽ in Philippis fudit. ¶ Nec satis ẽ Martẽ meruisse semel co-

Tẽpluꝫ Iouis ultoris

gnomina:nõ fuit id satis Octauio Cæsari:Martẽ ob pĩlium illi fauorẽ semel ulterẽ esse cognominatũ. Sed rursus eo cognoie appellauit:cũ uoluit ulcisci cladem illã a Parthis illatã. ¶ Persequit signa retẽta manu Parthi: signa Romana Crassiana clade a Parthis sublata. Parthi autẽ (ut Trogus meminit) Scythæ fuere:& Scythica lingua nomẽ hoc exules sonat:populi qdẽ sunt Persis finitimi:ut Stra. placet. Pli.uero inquit: Ipsa Persis iãpridẽ i Parthorũ trãslata nomẽ.& alio loco:Persarꝝ regna:quæ nunc Parthorꝝ sũt. Et Marcellinꝰ: Parthiam Persidos regionẽ dicit. Plin. Regna Parthorũ duode.xx.cẽ refert. Hos autẽ q primꝰ Romanorꝝ adoriretur:ac propulsaret L.Sylla refert. Post quẽ in eosdẽ L.Lucullus se accinxerat. Interrupit cõsilium Põpe.ad bellũ Mitridaticũ missus: uictoq; Mitridate:& in Asia puinciis multis in ptãtẽ Romani iperii redactis:cũ iisdẽ fœdus fecit. Postea M.Crassus bellũ Parthis illaturus, Euphratem flu.trãsiuit:uictusq; plio in quo & filius eiꝰ cecidit:cũ reliqas exercitꝰ in collẽ recepisset. Euocatꝰ i colloquiũ ab hostibꝰ: ut de pace actur⁹:quorꝝ dux erat Surena,cõprehensus:& ne qd uiuus pateret:repugnãs iteremptus est:& ita periit. Tũc igit Parthi Ro.abstulere signa:& iterꝝ deuictis Anto.copiis. Sed postea iperante Cæsare Aug.mortuo i Syria Claudio eius nepote:Parthi signa militaria:quæ fuere M.Cra.& M.Ant.ademerãt reposcẽti reddidert:obsq; deq; insup obtulerunt. Poeta igit hæc scribit in Augusti laudẽ:cui reddita fuerint a Parthis signa. ¶ Gẽs fuit:ipsi Parthi & Persæ. ¶ Et tuta campis & equis & sagittis:plura dat Parthis:qꝝ ab externorꝝ bellis tuti essent:equos, & uastam planiciẽ:quã facillime eqtes tueri possent:& sagittas qbus eminus arcere possent hostẽ. ¶ Et inuia:inaccessibilis. ¶ Fluminibꝰ cir.ut difficilis esset ad eos trãsitus: ppter Euphratem: Tygrim: & alia ingẽtia flu.& de his apud Luc.in.viii. Phar.inqt: Diuidit Euphrates ingẽtem gurgite mũdum:Caspiaq; imensos seducunt claustra recessus. Et polus Ascyrias alter nocteſq; dieſq; Vertit: & abruptum ẽnostro mare discolor unda: Oceanusq; suus regnandi sola uoluptas. Celsior in campis sonipes & fortior arcus. Nec puer aut senior letales tendere neruos Segnis:& a nulla mors est incerta sagitta. His igit quatuor rebus tuti erãt. Accessit & illud clades Crassiana:quo efFecti sũt audatiores. ¶ Funera Cras.M.Cr.patris:& Pu. Cr.filii:& legionũ,quæ cum his fuere. ¶ Addiderãt animos genti:Parthis ipsis. ¶ Cũ periit miles:exercitus ipse Romanus. ¶ Et signa:uexilla, quæ fuere sublata. ¶ Et simul dux:ipse Crassus. ¶ Parthus tenebat signa Rom.aq las & cętera uexilla. ¶ Decus bel.ornamẽtũ Romanę militiæ. ¶ Et hostis erat signifer Romanę aglæ:Parthus erat q aqlã ferebat. ¶ Et is pudor:quasi hæc ignominia:quæ Romanis ruborẽ iniiciebat. ¶ Mãsisset adhuc:in hũc usq; diẽ. ¶ Nisi opes Ausoniæ:Italicæ. ¶ Protegerẽtur:defenderẽt. ¶ Armis Cęsa.nisi C.A.Romanũ iperiũ tueret.

Octauianus recepit a Parthis isignia Romana rapta i morte Crassi

Parthi & Persę simul

La⁹ Cæsaris Octauiani

ANT. FAN. ¶ Notas ueteres:ueterē ignominiā:q̄ Romāi affecti fūt amissis uexillis.℣ Agnorūt sig.re.suos:inaiatç rei dat fen suꝫ more poetaꝫ.℣ Parte refers aqlas:Iolo Augusti noīe territi signa reddiderūt:q̄uis & arma nō deerāt.℣ Meritus honor:quē meruit Mars Augusto p̄cessa uictoria.Et ē sensus:Q uia honor Marti debebat Cæsar uota p̄soluit.

PAV. MAR. Victoria Augusti cōtra Parthos digna

Ille notas ueteres,& longi dedecus æui
Sustulit:agnorunt signa recepta suos.
Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ?
Quid loca?quid rapidi profuit usus equi?
Parthe refers aquilas:uictos quoq; porrigis arcus:
Pignora iam nostri nulla pudoris habes.
Rite Deo templumq; datum,nomenq; bisultor:
Emeritus uoti debita soluit honor.
Solemnes ludos Circi celebrate Quirites:
Non uisa est fortem scæna decere Deum.
¶ Pleiadas aspicies omnes,totumq; sororum
Agmen:ubi ante idus nox erit una super.
Tunc mihi non dubiis auctoribus incipit æstas:
Et tepidi finem tempora ueris habent.
¶ Idibus ora prior stellantia tollere Taurum
Indicat:huic signo fabula nota subest:
Præbuit ut Taurus Tyriæ sua terga puellæ
Iuppiter,& falsa cornua fronte tulit.
Illa iubam dextra,læua retinebat amictus:

Pleiades Pridie idus oriuntur

Vergiliç

Tauri imago uidet̄ sola in frōte

Aestatis initium Vergiliarū ortu

Tauri caput apparet idibus Maiis

Occus Tauri a cluni/bus

Tauri fabula Sidon

pulsi Tyron urbē ante annū Troianæ cladis cōdiderūt.
¶ Ille:Augu.℣ Sustulit uete.no,ueterē illā ignominiā.℣ Et dedec? lōgi æui:īfamiā lōgi tp̄is.Nā coegit Parthos reddeī signa.℣ Recepta ergo signa:q̄ recupata fuere ab Augusto.℣ Agnorūt suos:Romāos.i.milites.Et ē Proso popœia:qñ dat aia reb? iaiatis.Aut p̄ hypalagē itelligas: Romani agnorūt sua signa recupata.℣ Quid tibi:o Parthe.℣ Quid p̄fuere tibi sagittç solitç mitti post terga: qd p̄fuit pitia iaculatōis sagittaꝫ:q̄s eqs fugiēs a tergo mittit:uñ illd dictū:Fatalia tela ueneno Illata:q̄ fugiēs post terga reliq̄rit hostis.℣ Quid lo.p̄fuere.s.q̄ erāt iaccessa.℣ Quid rapidi p̄fuit usus eq?qd iuuit illud quo plurimū ualebas:hoc ē ip̄e equ?:nā i pugna peditē Parthi nō ualēt:nec nisi i cāpis sese exercēt.de quo etiā apud Luca. Lētul? ita inqt: Sarmaticos iter cāpos:effusaq; plano Tigridis arua solo:nulli superabilis hosti Libertate fugæ:sed nō ubi terra tumebit:Aspa cōscendet mōtis iuga:nec per opacas Bella gerūt tenebras i certo ābilis arui.℣ Parthe re.aq. Romana ad Augustū signa.℣ Et porrigis uictos arc.iā tu uictus supplex tua arma Cęsari Aug.porrigis.℣ Iā nulla hēs pignora nr̄i pudoris: nō hēs iā signa aut aliud quo erubescer̄ possim?.℣ Rite ē datū tēplū Deo: rite & merito ædes ē Marti cōsecrata.℣ Et nomē bisultor:merito quoq; bis ē ultor cognoīat? nā Augustū iuuit i ultōe p̄na:& Parthoꝝ iniuria ulciscēda:sic bis ulto:& de pricidis:& d hostib?.℣ Et merit? honor:q ab augusto Marti bñmerito debebat.℣ Soluit debita uoti:nā qd̄ uouerat Cęsar:tēplū Marti cōsecrauit.℣ Quirites cele.ludos solēnes q quotānis Marti exhibēbatur.℣ Circo:in Circo maxio.℣ Scęna nō ē uisa dec.fortē Deū:scænæ ubi leuia referunt̄ & fabulç recitant̄:nō cōuenit reb? Martiis:sed i Circo op?ē nūc:& equoꝝ cursu certare:& Martios ludos exhibeī.Maior.n.rō erat Circēsiū: q̄ Theatraliū.Erāt.n.illa grauiora spectacula.℣ Pleiades aspicies:pridie idus Maias Vergiliæ oriunt̄:de his diximꝰ i.iiii.lib.Prętera æstatis ē initiū.& supꝰ ex Florētino diximus:pricipiū æstatis ēt.viii.idus.℣ Tu aspicies oēs Pleiades:q̄ & Vergiliæ dictæ.℣ Et totum agmē sacroꝝ:oia ipsa sidera:ut supius dictū:Q uæ septē dici sex tamē esse solēt.℣ Vbi una nox erit sup.i.superit.℣ Ante idus:hoc ē pridie idus.℣ Tunc:eo tp̄e.℣ Incipit mihi æstas:est æstatis initiū.℣ Non dubiis:sed certis auctoribus.℣ Et tēpora ueris tepidi hñt finē:est finis ueris cū aer erat tēperatior:& est p̄cipiū æstatis:cū aer icipit esse feruētior.℣ Idibus ora prior:nocte iduū Maiarū altius attollit taurus: cū sit cessurus Geminis. De Tauro supiore egimus lib. poeta cām signi refert ad Europæ raptū:q̄ imago Tauri fuerit cælo locata:sicut nos quoq; supra retulimus.licet sint qui uaccā esse dicāt:& ad Io referāt.℣ Prior idibus:hoc ē nox quæ p̄cedit idus.℣ Indicat:ostēdit.℣ Taurum tollere:attollere altius a Sole in ortu.℣ Ora stellātia:stellas oris:quas supra explicuimus.℣ Fabula nota:quasi

Ludi Marti cōsecrati pp signa recepta a Parthis

Decimo quinto die Iulii Tauri? incipit discedere: succedit Geminis

Immolā dog̃ hominū ritus: oliꝫ in Latio Scirpea simulachra in Tyberi idibus Maiis Saturni ad imagines scirpeas reductū fuit ab Hercule

Argei scirpeæ effigies Argei uñ dict. Argiui Argea Pons Sublicius

ta:quasi quã oẽs norũt. ℣ Subest huic si.ipsi Tauro: qa oibus notũ q̃ rõne fuerit cælo figuratus. ℣ Taurus:Iuppiter i Taurꝝ demutatus. ℣ Vt p.ter.lua:cũ se mãsuetuꝫ oñdẽs:ꝓcubuit añ puellã:deditq; illi terga eq̃tãda. Vnde Hora. Sic & Europe niuesi Dolosο credidit Tauro lat⁹. ℣ Puellæ Ty. Europæ a Tyro Phœniciæ: nã filia regis Agenoris. De quo lati⁹ in fine secũdi li. Meta. ℣ Et ten. Iuppiter. ℣ Falsa non uera cornua fronte:nã Taurꝝ se fĩauerat. Vergi historiã respicimus:hũit Iuppiter Taurũ in puppi figuratum. De quo Lactã. loquẽs ait: Rapuisse dr̃ in aqla catamituꝫ: poeticus color ẽ:sed ut plegionẽ rapuit:cui⁹ isigne aqla é:aut nauis in qua est ipo stus:tutelã habuit in aqla figuratã:sicut Taurꝝ figuratũ:cũ rapuit & trãsuexit Europã. ℣ Illa:Europa. ℣ Reti nebat dextra iubam: crines Tauri:quo firmius inhærere t. ℣ Læua re.ami. uestes, ne aquis maderent.

Et timor ipse noui causa decoris erat.
Aura sinus implet:flauos mouet aũra capillos:
Sidoni sic fueras aspicienda Ioui.
Sæpe puellares subduxit ab æquore plantas:
Et metuit tactus assilientis aquæ.
Sæpe Deus prudens tergum demittit in undas:
Hæreat ut collo fortius illa suo.
Littoribus tactis stabat sine cornibus ullis
Iuppiter:inq; Deum de boue uersus erat.
Taurus init cælum:te Sidoni Iuppiter implet:
Parsq; trium terræ tertia nomen habet.
Hoc alii signum Phariam dixere iuuencam:
Quæ bos ex homine est, ex boue facta Dea.

¶ Tum quoq; priscorũ uirgo simulachra uirorũ

ANT. FAN. ¶ Noui de. uel magni, siue excellẽtis:uel reuera noui. ℣ Subduxit ab æquore plan. Europa non Iuppiter. ℣ Littoribus ta. Cretæ insulæ ad quã De⁹ uexit Europã. ℣ Taurus init cælũ:effigies Tauri quã Deus exuit in zodiaci signũ trãslata ẽ. ℣ Pharia di. iu. in quã Io cõuersa ẽ: q̃ Aegyptio Isidis nomẽ accepit. Nota est fabula. ℣ Simulachra ui. imolãdoꝝ hoium tit⁹ fuit olim in Latio:quẽadmodũ & apud quosdã imanissimos barbaroꝝ:quẽ nõnulli a Pelasgis fluxisse crediderũt:q; sedibus suis pulsi & incerti qbus locis adhærerẽt: apud Dodonã oraculũ acceperũt:in quo erat:Cai cephalas adi cai to pr̃i pẽpete phota. Vñ cũ post errores plurimos in Latiũ appulissent:erexerũt Diti sacellũ: & Saturno arã:diuq; hũc uiroꝝ uictimis:illũ humanis capitibus placauerũt:qd' genus sacri redactũ est ab Hercule in mitiorẽ ritũ:q; suasit posteris Pelasgoꝝ: ut inferrẽt Diti nõ hoium capita:sed oscilla ad humanã effigiẽ arte simulata:& Saturni aras nõ uiris mactandis:sed accẽsis luminibus excolerẽt:qa nõ solũ uir:sed lumẽ:ꝓ nomẽ qd'ẽ phos significeꝫ. Eundẽ Herculẽ scri. Plu. cũ barbari ea loca, ubi nũc Roma ẽ, incolẽtes Græcos:quos ceperãt in Tyberi deiicerẽt:edocuisse illos ut ueterẽ morẽ & superstitionem imitãtes simulachra uiuoꝝ hoium in flumẽ demitterẽt. In sacris. n. ut inqt Seruius: simulachra ꝓ ueris accipiunt. Vnde cũ de aialibus q̃ nõ facile inueniunt sacrificãdũ ẽ:simulachra eoꝝ pane & cera fiunt:ac ꝓ ueris accipiunt. Ita q; postea idibus Maiis circa pleniluniũ põtifices:uirgiesq; Vestales. Itẽ p̃tores aliq:quos sacris adesse fas erat:ut inquit Eusebius:imolatis aialibus uti ius põtificũ postulabat:Argeos idest triginta hoiuꝫ simulachra: siue scirpeas effigies de põte Sublicio singulis annis in Tyberi iaciebãt. Dicti aũt Argei sunt:uel q; Her. cũ occiso Geryõe uictor ꝓ Italiã armẽta duxisset simulachra hoium ꝓ numero Argiuoꝝ, sociorũq;:quos casu pegrinatiõis amiserat: dr̃ in fluuiũ demisisse:ut aq̃ secũda i mare deuecta ꝓ defunctoꝝ corpibus ueluti patriis sedibus redderent. uel a Pelasgis, quos scripsit Macro. post acceptũ oraculum ad Dodonã in Italiã pueniss e:uel a Græcis quos barbari (ut diximus) Latiũ incolẽtes i fluuiũ iaciebãt. Græci. n. oẽs (ut inqt Plu.) Argiui a ueteribus dicebãtur. Sane Festus au-

ctor est fuisse in urbe loca:quæ Argea uocabãtur:q; i his sepulti eẽnt quidã Argiuoꝝ illustres uiri. & Varro Argeos inquit dictos putari a principibus qui cum Hercule Argiuo uenere Romam. & in Saturnia subsederunt.

¶ Et iple ti. puellæ. ℣ Erat cã no. de. augebat. n. timor ipsius decorẽ:tũ in uultu:qd' præ timore cãdidior uidebat. tũ in ipso gestu: & habitu. ℣ Aura iplet si. nesles:nisi dicas latẽter historiã tãgere: q; leni uẽto uella impleant: cũ naue trãsueheret. ℣ Aura mouet capil. fla. hoc qdẽ decorẽ illius augebat:cũ flaui crines uento agerentur. ℣ Sidoni:o Europa a Sidone urbe Phœniciæ. ℣ Sic: hoc mõ. ℣ Fueras al. lo. cũ formosior uiderẽris: & ob id illi gratior. ℣ Sæpe sub. remouit. ℣ Ab æquore plãtas puellares:cõtrahebat:ut altius eleuaret pedes:ne attingeret aq̃s. ℣ Et metuit tactus aq̃ assi. metuit ne ab unda salsẽti tangeret: hoc ẽ ne aqs spargeret. ℣ Sæpe De⁹: Iuppiter in tauri forma. ℣ Prudẽs demittit tergũ in undis:inflectebat se i undas: incussurus illi metũ. Quidã legũt demisit. ℣ Vt illa fo. firmius. ℣ Hæreat suo collo:quo arcti⁹ eũ puella amplecta ret. ℣ Littoribus ta. posq̃ in Cretã puenit. ℣ Stabat. lup. sine ullis cornibus:nã exuerat formã Tauri. ℣ Et de boue erat uersus in Deũ:resumpsit uerã formã. ℣ Taurus: figura Tauri. ℣ Init cælũ:qa cælo locata. ℣ Sidoni:Europa. ℣ Implet te Iup. gravidã fecit: & de te Minoẽ genuit. ℣ Et tertia ps terræ hẽt tuũ nomẽ:diuisus. n. orbis in tres partes:ab ea una ipsaꝝ partiũ Europa uocata est. uñ Hora. Bene ferre magnã disce fortunã. Tua sectus orbis nomina ducet. ℣ Dixerũt:aliq. s. ℣ Hoc cæli signũ Phariam inuencã:eẽ Io Inachi regis Argiuoꝝ filiã. ℣ Q d' bos ẽ facta ex boie:cũ demutauit Iuppiter eã in uaccã: ne pateret eius furtũ. ℣ Ex boue facta Dea: cũ rediit in pristinã formã:& in Aegypto meruit diuinos honores. Putãt igitur illã uaccã eẽ in cælo figuratã:sed ut supius dictũ: Vacca sit an Taur⁹ nõ ẽ cognoscere ꝓmptũ. ℣ Pharia:Aegyptiã a Pharo insula pua in Nilo:q̃ Alexãdriæ põte iungebat. de q̃ Luc. in x. Tũc clausitrũ pelagi cepit Pharõ insula quõdã In medio stetit illa mari sub tpe uatis Protheos: at nũc est Pellæis ꝓxima muris. ℣ Tũc quoq; priscorum uirgo: idibus Maiis scirpea simulachra iaciunt i Tybri e Roboreo põte:uñ pri⁹ solebant emitti hoies:cuius rei meminerũt Dio. li. pri. de antiqtate Italica: Lactantius in prio diuinaꝝ institutionũ. Plu. in ꝓble. Macro. in Satur. & Eusebi⁹ li. iiii. de Euangelica p̃pa. Dionysii uerba referens:asserũt inqt Saturno in Italia prisci⁹ tpibus ita sacrificatũ fuisse:quẽadmodũ apd' Carthaginẽes:anteq̃ urbs eoꝝ diruereꝫ. Celtæ uero ad hæc usq; tpa:& occidẽtaliores fere oẽs homicidio sacrificãt. Hercules autem ferũ primus in Saturnio ara ædificata:itemeratas hostias immolasse:ac legem, qua hoies sacrificabantur, reuocasse: & ne quasi patrio ritu neglecto superstitione inani incolę turbarentur:simulachra pro uiuis hoibus:quos i fluẽta Tyberis ꝓiiciebant:hostiaꝝ ornata mõ in Tyberim immittere docuit:q̃ res a Romanis:tpibus quoq; nr̃is:idib⁹ Maiis diligẽter fieri solet. Ea enim die pontifices:aialibus primo sm̃ leges immolatis:uirgineśq; Vestales: p̃tores:aliq;

Immolãdoꝝ hominũ ritus oliꝫ in Latio

Scirpeæ simulachra in Tyberi idibus Maiis

Sacrum Saturni ad imagines scirpeas redactũ fuit ab Hercule

Argei scirpeæ effigies

Argei uñ dicti

Argiui

Argea

Pons Sublici⁹

Iuppiter ex Europa gẽuit Minoẽ

Pharos insula fuit pua in Nilo

Idibus Maiis simulachra iaciunt in mari ex mãdato Apollinis Delphici

dues,quos sacris adesse fas est.xxx.simulachra hoium:q Argiuos appellãt:a põte sacro i Tyberim demittũt &c. Epicadus uero refert Herculẽ:occiso Geriõe:cũ uictor p Italiã armẽta duxisset:põte,q nũc Subticius dr,ad ips instructo:hoium simulachra ꝓ nũero sociorꝝ:quos casu pe grinatiõis amiserat in fluuiũ demissse:ut aq̃ iecũda i ma-

Saturniũ

re deuecta ꝓ corpib⁹ defunctorꝝ:ueluti patriis sedibus redderent:& inde usum talia simulachra fingẽdi inter sacra mãsisse. Verꝝ alii cũ superiore cõcordat. Hic e ponte Sublicio iacta ingt:sic & Plu.Dio.e ponte Sacro.Lactã.e ponte Miluio:q ita de care agit:Saturn⁹ in Latio eodẽ gne sacrificii cult⁹ est. Nõ qdẽ ut hõ ad arã imolaret:sed uti i Tyberim de põte Miluio mitteret. Q d ex rnso quodã factitatũ Var. auctor ẽ:cuius rnsi ultimus uersus est talis ΗΑΙΚΕΦΑΛΟΣ ΚΡΟΝΙΩΗΙΚΑΙΤΩΝΑΤΕΡΙΩΝΜΩΝΕΤΑΙ ΦΩΤΑ:& capita Saturno: & pri mittite hoies:qd qa uideret ambiguũ:& fax illi:& hõ iaci solet. Verꝝ id genus sacrificii ab Her,cũ ex Hispania rediret,dr eẽ iublatũ. Ritu tn pmanere:ut p ueris hoibus imagines iacerent e scirpo: ut Ouid.in Fastis docet. Et adducit ipse Lactã.plures ex uersib⁹ Ouidianis. Plu.uero hãc ei⁹ rei,cõnẽ affert,Q d antiqs tpibus barbari ea loca icolẽtes Grẽcos,quos cepant,eo pacto iterficerẽt. Hercule uero postea admirati:ab hospitũ,& externorꝝ cæde ab stiuerũt:docti ab eodẽ:ut ueterẽ morẽ ac superstitionẽ imitãtes effigies i flumẽ abiicerẽt:nã ueteres Græcos oẽs Argiuos æqualiter appellabãt:nisi pp uicinitatem:Argiuos Arcadũ Euãder existimãs:q patriã fugiẽs ibi cõsedit:odiũ & amicitiam retinuit. Poeta uero oñdit alios ex responso factum tradidisse:ut duo corpa in Tybrim iacerẽtur. Alios uero putauisse iuuenes solitos e põtibus impellere senes:ut ipsi essent:q in comitiis suffragia darent:& inde morem habuisse originẽ:seruatumq usq ad Her.tẽpora. ☞ Tunc quoq:eo etiam die. ☞ Virgo Vestalis.s.

Opinio naria de senibus depontanis

ANT FAN.

℄ Roboreo põ. Sublicio,quẽ Plu.scri.ligneũ factũ:& ab soluta ab Anco Martio rege:& postea lapideũ extructũ ab Aemilio q̃store. Vñ nõ placet qd Lactã.tradit e põte Miluio hoiem in Tyberim missum. Varro pontẽ Sublicium a pontificibus ingt primũ factũ:& sæpe restitutũ. Ei⁹ cõtiguationẽ Pli.ita dispositã ingt fuisse:ut eximerentur trabes sine fulturis:ac reponerent:qd in eo põte religio luꝝ fuit postea q̃ Coclite Horatio defendẽte ægre reuulsus est. Dictus aũt est Sublici⁹ a Sublicis,q̃ sunt(ut Cato scripsit)pticæ lõgiores:ex qbus pons tot⁹ fuit: post q̃ istitutũ est ne ferro & clauis cõpingeret. Hũc(ut qdã tradũt) Antoni⁹ pius impator marmoreũ fecit. Sed nõ ptereũdũ qd scribit Mac.structũ fuisse ad tps hũc põtẽ sub Her.& postea Sublicium dictũ:ex quo idẽ Her.dr hoiuꝝ simulachra in fluuiũ demisisse. ☞ Decies se.sexaginta. Vñ Fest⁹:Depõtani ingt senes appellabant q sexagenarii de põte deiiciebant. Libet hoc loco p iocũ laudare maiorꝝ nrorꝝ pietatẽ ac prudẽtiã curãtiũ:ne oporteret sexagẽarios senes anni scalarii picula formidare. Cæterꝝ id Romæ factũ nõ crediderim:apud Scytas seruatũ eum morẽ fœdissimũ alignẽ fuisse dubiũ nõ est. ☞ Tũc cũ la.ter.uo.est:primi cultores Italiæ ẽm Trogũ Aborigies fuere:ut Iustin⁹ refert:quorũ regẽ Saturnum tãtæ ingt fuisse iũstitiæ:ut neq̃ seruierit ꝺua eo q̃q̃ nec priuatæ rei quicq̃ habuerit:ita Italiã re-

Sublicium pontem ab Hercule dictum

Depontani senes

Aborigines Saturn⁹ rex

Mittere roboreo scirpea ponte solet.
Corpora post decies senos qui credidit annos
Missa neci:sceleris crimine damnat auos.
Fama uetus,tunc cum Saturnia terra uocata est:
Talia fatidici dicta fuere senis.
Falcifero libata seni duo corpora gentes
Mittite:quæ Thuscis excipiantur aquis.
Donec in hæc uenit Tirynthius arua:quotannis
Tristia Leucadio sacra peracta Deo.
Illum stramineos in aquam misisse Quirites:
Herculis exemplo corpora falsa iaci.

gis noie Saturniã appellatã: & montẽ quẽ inhabitabat Saturniũ dictum:ubi postea Capitoliũ fuit. Sed est & Saturnia nomẽ oppidi:ut supra oñdimus. ☞ Donec in hæc uenit Tirynthius arua:redegit qdẽ Hercules crudele sacrum ad mitiorẽ ritum:ut diximus. Sed eo usq̃ ꝓcessit sacri ꝓdigiosi celebratio:ut Cn.Cornelio Lentulo,P. Licinio Crasso consulibus senatusconsultum factũ fuerit ne hõ imolaret:& postea Tiberius Cæsar sustulerit drudas ita:ut multũ debeat Romanis:ut ait Plin.ꝓ quos sublata sunt mõstra:in qbus hominẽ occidere religiosissimũ hẽbat. ☞ Thuscis aqs: Tyberi. ☞ Tristia Leucadio sacra peracta Deo:non placet qd nõnulli dicũt a pte totũ accipi:& Saturniũ Leucadiũ dictũ:ꝙ in Epyro, cuius insula est Leucas, oraculũ iusserit huic Deo uirorꝝ uictimis rẽ diuinã fieri:sed Leucadiũ dictum accipimus:suppleta q̃si particula qd poetę facere cõsueuerũt:teste Seruio:qm uiuis hoibus ex alto deiectis ei sacra fierẽt:quẽadmodũ & Apollini apud Leucadẽ. Leucadiũ.n. Deũ ꝓprie Apollinẽ dicimus. Qui.alibi: An qa Leucadio semp amata Deo. Fuit ei⁹ ædes i Accio ꝓmõtorio apud Leucadẽ. Vñ illud ẽ Vir. Mox & Leucatæ nimbosa cacumina mõtis: Et formidat⁹ nautis aperit Apollo. Leucadiis aũt(ut ingt Str.)mos patri⁹ fuit: ut in Apollinis sacrificio quotãnis sontẽ aliquẽ auertẽdæ Deo rũ uæ gr̃a e mõtis ꝑcula deiicerẽt. Nouimus.n.(ut auctor est Porphyrio & nos diximus supra)quosdã e Diis placari ne obsint:& Apollinẽ a nõnullis pestilentẽ Deum existimari. Vñ illud est:Cõdito mitis placidusq̃ telo Supplices audi pueros Apollo. Stra.auctor ẽ Corithios Leucadẽ quæ fuit olim Cherõnesus in formã insulæ redegisseiq̃ a petra albicãte ꝓtẽta in pelagus nomẽ accepit. Vel ẽm Alcmeonidem a Leucadio Icarii filio. ☞ Stramineos Quirites:simulachra Quiritiũ e stramine. Quiritiũ autẽ dixit non q̃ tum essent:sed q̃ postea eo in loco Quirites fuerũt. ☞ Corpora falsa iaci:repetendum fama est.

Sontem quotannis deiiciebant Leucadii e mõtis ꝑcula Leucas

℄ Solet mit.eiicere. ☞ Simulachra scir. pri.ui.effigies antiquorꝝ ex scirpis cõpositas. ☞ Ponte ro.ligneo:hoc est e ponte Sublicio:ex sublicib⁹:hoc ex ipsis oblõgis & exectis lignis cõpacto. ☞ Qui cre.cor.missa neci q̃ putat necatos hoies. ☞ Post de.senos:hoc est post sexaginta annos. ☞ Damnat auos cri.sce.arguit maiores sceleratæ cædis:& summæ imanitatis:quasi dicat nõ ita sunt maiores tanti sceleris arguẽdi.& hoc iõ ingt:qa putabãt alig eundem morẽ in Italia fuisse:qui apud pleros Scytarũ ppos seruat:ubi sexagenarii necant:ut ea tõne istitutũ arbitrarent in Latio:sexagenarios e põte in fluuiũ mitti solitos: qd poeta negat:cũ maiores nõ sint tanti sceleris accusandi. Verꝝ aliq ex Græcis seruauere hunc morem: nam in Cea insula lex lata erat:qui recte uiuere nequeant turpiter ne uiuunto. Edixit enim lex maiores annis. lx. natos aconito uitam finire,ut cæteris cibaria sufficerent. Hæc Stra.refert. ☞ Fama uetus:quasi iam ab antiquis hæc fama emanauit. ☞ Tũc cũ terra:latina.s. ☞ Est uocata Saturnia:quasi añ urbẽ cõditã:cũ & Saturnius collis uocaret:qui nũc Capitolinus dr.& in eo Saturnia urbs, ut in prio diximus. ☞ Talia fuisse dicta senis fatidici:hoc fuisse uatis rnsum. ☞ Mittite eo gentes duo corpa libata: duos hoies litatos. ☞ Falcifero seni: Saturno ferẽti falcẽ:cum

Qui recte uiuere neq̃ant turpiter ne uiuunto

falce

Apud Accii ꝓmontorii hõ imolabatur Apollini

PAV. MAR.

ANT. FAN.

PAV. MAR.

falce.n.figuratur:ꝙ ea fruges execare docuerit,aut ꝙ Saturnus κρονος dicaꝫ.& tps ūgnificat:cui falx attribuit:qm̄ tps oia metat,execet,& incidat. ℣ Quę:duo corpa. ℣ Excipiaꝫ aqs Thuscis: Tyberinis.Hoc igit respōsum fuit: ut duo deicerenꝫ in fluuios:& sic Saturno litarenꝫ. ℣ Donec Tirynthius:& fama fuit usqquo Hercules a Tirynthio oppido Bœotiæ. ℣ Venit in hæc ar.Latina:uicto i Hispania Gerione:ut diximus in primo. ℣ Sacra tri. ob humanā uictimā. ℣ Peracta Deo Leu.in oibus codicibus ēt uetustissimis:ita scripti est:Deo Leucadio:ita ut intelligi nō posset:q̄re Leucadio diceret:& alii alid sentiebāt:& alii aliter deprauabāt.At Lactā.q hūc locū adducit:ita hūc uersum ponit.

Apud Accii ꝓ montorii hō imolabatur Apollini

Tristia Leucadio sacra pacta mō:& hoc pacto reddit sensum faciliorē. Sacra q̄ parātur eo mō: quo sacrificaꝫ Apollini ad Accium in mari Leucadio:nā imolaꝫ humana uictima, de quo Vir. Et formidatus nautis aperitur Apollo.ita ꝫ imolabanꝫ homines Saturno.& tñ si omnino illud asserēdum ēt: ut Leucadio Deo diceremus. Erit qdē ad locū referendū in urbe: ubi erat eius templū,& Opis simul:& ut Saturnū Leucadiū dicebāt: ita & Opim Leucadiā.Plautus enim Opis Leucadiæ memi nit.Sic utroq; mō recte dices.Et fama est. ℣ Illū: Her.

Pars putat, ut ferrent iuuenes suffragia soli:
Pontibus infirmos præcipitasse senes.
Tybri doce uerum: tua ripa uetustior urbe est:
Principium ritus tu bene nosse potes.
Tybris harundiferum medio caput extulit alueo:
Raucaq; dimouit talibus ora sonis.
Hæc loca desertas uidi sine mœnibus herbas:
Pascebat sparsos utraq; ripa boues.
Et, quem nunc gentes Tyberim norūtq;, timētq;:
Tunc etiam pecori despiciendus eram.
Arcadis Euandri nomen tibi sæpe refertur:
Ille meas remis aduena torsit aquas.
Venit & Alcides turba comitatus Achiua:
Albula(si memini)tunc mihi nomen erat.
Excipit hospitio iuuenem Pallantius heros:
Et tandem Caco debita pœna fuit.
Victor abit:secumq; boues Erythreida prædam
Abstrahit:& comites longius ire negant:
Magnaq; pars horum desertis mansit in agris:
Montibus his ponunt spemq;, laremq; suum.
Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore:
Atq; aliquis moriens hoc breue mandat opus.
Mittite me i Tyberim: Tyberinis uectus ut undis

Tyberis flu. Tyberinus Deus ēt piscis dicī

Latina & hetrusca ripa Tyberis dicī

Pars putat:alii sunt q id existimāt. ℣ Iuuenes p̄cipitasse:præcipites iecisse e pontibus. ℣ Senes infirmos: inualidos:qui defendere se nō poterant a iuuenibus. ℣ Vt:ipi. ℣ Iuuenes solt ferrent suffragia:ut in comitiis darent cui uellent suffragia:sine senum repugnātia. ℣ Tybri doce uerū:numen Tyberinū inuocat:ut uerā causam referat. Quæ quidē ab illo ad Herculis comites referī: qui in illis collibus:ubi postea urbs est condita,remanserunt. At cum amore patriæ tangerentur:aliq ex his in morte mādabant:ut mitterenꝫ in Tybrim:quo ab undis in patriā reportarenꝫ:hæredes uero nō parebāt:sed humabāt extinctos:& scyrpeas imagines in fluuios deiiciebāt. ℣ Doce tu ueꝝ Tybri:unde hic mos originē habuerit. ℣ Tua ripa est uetustior urbe:antiqor q̄ sit Roma. ℣ Tu bene potes nosse:ꝓpter ipsam uetustatē. ℣ Principiū ritus:originē huius moris. ℣ Tybris:Deus ipse Tyberinus. ℣ Extulit:eleuauit. ℣ Caput harūdiferꝝ:harundine coronatū. ea.n.est fluuiorū corona:qd refertur ad ripas harūdine obsitas. ℣ Medio alueo:pquē fluit. ℣ Et dimouit ora rauca:a rauco aquarū murmure. ℣ Talibus sonis: his dictis. ℣ Vidi:ego. ℣ Hæc loca: Romana. ℣ Herbas desertas:quasi pascua in solitudine iacētia. ℣ Sine mœnibus: cum nondum esset urbs:aut aliud oppidum cōditum. ℣ Vtraq; ripa:& Latina & Hetrusca. ℣ Pascebat boues sparsos:hincinde fusos. ℣ Et eram tunc ego Tybris despiciendus pecori:quasi pro uili & abiecto: quem pecora ipsa contēnerent. ℣ Quem Tybrim nūc omnes gentes norunt:propter magnitudinem Romani imperii. ℣ Et timēt: cum omnes Romanos timeāt ui res:timent quoque numen meum. ℣ Sæpe refertur tibi nomen Arcadis Euandri .q.d.tu debes scire qui fuerit Euander Arcas: quando quidem eius nomen a te sæpe refertur. ℣ Ille: Euander. ℣ Aduēa:peregrinus. ℣ Torsit aquas meas re.ille classes aduerso amne meo in hæc loca egit. ℣ Venit & Alcides:Hercu. ℣ Comitatus turba Achiua:quasi hūs lecū Græcos comites. ℣ Tūc erat mihi nomē Albula:eo tpe uocabar Albula:qa nondum rex Albanus dederat mihi nomē Tyberinū. ℣ Si memini:qa memini ita fuisse. ℣ Heros Pallātius:Euāder:siue a Pallāte:siue a Pallātio. ℣ Excipit iuuenē:Her. ℣ Hospitio: ut in primo dictū. ℣ Et tādē debita pœna fuit Caco: nā ob raptas boues ab Hercule mactatus est:& expurgata est eo mōstro rupes Auētina. ℣ Victor:Hercules,q Cacū interemerat. ℣ Abiit:discedit. ℣ Et abstrahit:abducit lecū. ℣ Boues p̄dā Erythreida:armēta q̄ fuer Geriōis q regnauit in Erythra insula ad dextrā faucis freti Atlātici i Hispania.inde Erythreida p̄dā dixit:sed de his oībus in primo diximus. ℣ Et comites:Herculis. ℣ Negāt lōgius ire: nolūt leq Herculē:sed uolūt in Latio remanere. ℣ Et magna ps horꝝ:comitū Her. ℣ Māsit i agris desertis:ubi alii nō erāt coloni. ℣ Et posuit spē & larē suū his mōtibus:relinquere spē patriæ:& in his collibus eam cū domicilio & fortunis collocarūt. ℣ Tñ sæpe tanguntꝫ dulci amore patriæ:quia sæpe desiderio eius commouebantur. ℣ Atq; aliquis moriēs:cū iam moriturus esset. ℣ Mādat hoc breue opus:qd hæres exequat hoc exiguum illi officiū mādat. ℣ Mittite me in Tyberim:cū expirauero:& solueritis iussa:deiicite me in fluuium. ℣ Ego uectus ab undis Tyberinis:quē Tybris deuehet in maria,& usq; in Græciā. ℣ Ego puluis inanis:q redactus ero in leuē puluerē.

ANT. FAN.

ℂ Vt ferrēt iuuenes suffragia soli:qa senior cōsilio solet sæpenumero affectibus iuuenū reluctari. ℣ Tua ripa uetustior urbe est:facile tibi est uerū docere:q es urbe uetustior:& nosti q̄ fuerīt ante urbē cōditā. ℣ Torsit aquas: nauigās aduersus fluminis īpetū. ℣ Pallātius heros: Euāder Pallātis nepos regis Arcadiæ. ℣ Comites longius ire negāt:Argiui,quos ait Varro:ut diximus:i Saturnia sub sediſſe. ℣ Moriēs hoc breue mādat opus:si moriens qōo mandat?Morientem hic dicit paulopost moriturum.

PAV. MAR.

ℂ Pars putat:alii sunt q id existimāt. ℣ Iuuenes p̄cipitasse:præcipites iecisse e pontibus. ℣ Senes infirmos: inualidos:qui defendere se nō poterant a iuuenibus. ℣ Vt:ipi. ℣ Iuuenes solt ferrent suffragia:ut in comitiis darent cui uellent suffragia:sine senum repugnātia. ℣ Tybri doce ueꝝ:numen Tyberinū inuocat:ut uerā causam referat. Quæ quidē ab illo ad Herculis comites referī: qui in illis collibus:ubi postea urbs est condita,remanserunt. At cum amore patriæ tangerentur:aliq ex his in morte mādabant:ut mitterenꝫ in Tybrim:quo ab undis in patriā reportarenꝫ:hæredes uero nō parebāt:sed humabāt ex-

ANT FAN.

¶ Littus ad Ina. Argiuũ: uel a rege Inacho: q apud Argiuos regnauit uel a flumine. ☞ Diſplicet hæ. qa qđ mãdatum fuerat impiũ uidebatur. ☞ Clare ne. At. ades: idibus Maiis Mercurius colebať: quẽ qđẽ eo die in lucẽ editũ ferũt. ut Maiæ Mercuriũ creaſtis idus. Erat aũt is dies feſt⁹ mercatoꝝ: ut Feſto placet: q ædes Mercurii eẽt hui⁹ mẽſis idibus dedicata: q̃ fuit nõ lõge a Circo maxio. ut Tẽpla pii poſuere prẽs ſpectãtia Circum. Exiſtimabať. n. Mercurius nõ ſolũ inuẽtor ſermõis lyræ, ſiue citharæ, palæſtræ, atq; furtoꝝ: ſꝫ uiarũ atq; itineꝝ dux, miniſter, ac nũtius inter ſupos atq; iferos Deos: ac mercatorum oium Deus: cũ ad q̃ſtus pecuniæ, mercaturaſq; hr̃e uiꝫ maximã crederetur. Vñ ait Plautus in Amphytriõe: Vt uos i uoſtris uultis mercimoniis emẽdis: uẽdũdiſq; me lætũ lucris afficere: atq; adiuuare in rebus oibus. Itaq; ſunt qui Mercu. putẽt a mercib⁹ noiatũ: q̃uis alii dictũ uelit quaſi mediũ currẽtẽ: q ſermo currat inter hoies medius. Vñ a Græcis Hermes dr̃: a poton herminenin: qa ſermo latẽtes cogitatiões interpretať. Diximus ſupra plures fuiſſe Mercurios: qđ & Cicero docet. Lactantius grãmaticus quatuor iqt fuiſſe. Vnũ Iouis & Maiæ filiũ. Aliũ Cæli & Dei. Tertiũ Liberi & Proſerpinæ. Quartũ Iouis & Cyllenes. Alii triũ tantũ meminere: Aegyptii, Cretẽſi, & Atlãtici. Alii ſex: quorum ultimũ ex Ioue & Maia Atlãtis filia natũ uolũt: ad quem cæteroꝝ referunť inuẽta: q̃ oia cõmemorare hoc loco nõ grauaremur: niſi recte Seruius admoneret i Deoꝝ rõne fabulas ſequẽdas: cũ ueritas ignoreť. Mercurius ab Aegyptiis Anubis dr̃: a qbus canino capite una cũ Iſide colebať. Eiuſdẽ apud Gallos: teſte Cæſare in Cõmẽtariis plurima fuere ſimulachra: q eũ putabãt oium artiũ inuẽtorẽ. Athenienſes uero primi e Græcis (ut inqt Herodotus) edocti a Pelaſgis ſtatuas Merc. erectis uirilibus habuerũt: cuius rei rõnẽ apud Mac. lector iueniet. Huic Deo Romãi lacte nõ uino ſupplicarũt i uico: quẽ putãt eã ob cãm ſobriũ appellatũ. ☞ Pacis & ar. arbi. eloquẽtia & ſedat aios cõcitatos: & cõcitat ſedatos: nec hẽt i ſe q̃litatẽ: ut qdã docẽt: ſed eã accipit ab agẽte. Vñ Cicero in Rhetorica uetere: Nõ utrũ bonũ an malũ ſit eloquẽtia q̃rit: ſed utrũ pꝰ boni an mali ferat, oñdit. Fiebat aũt pax p caduceatores: teſte Seruio: ſicut per feciales bella idicebãtur. Ii a faciẽdis fœderibus: illi a caduceo nomẽ habuerũt: dicto q p caduceatores bella cadere & dirimi cõſueuerunt. Caduceũ meminit Pli. natu. hiſto. lib. xxix. his uerbis: Hic tũ cõplexus anguiũ, & efferatoꝝ concordia cã uꝫ eſſe: q̃re exteræ gẽtes Caduceũ in pacis argumẽtis circundata effigie anguiũ fecerint. ☞ Alato qui pe. car. iter: uel qa Mercurius cito recurrit in ortũ ſuũ: uel q a uolucer ſermo p aerẽ fertur: uel ob Solis uelocitatẽ: ſm eos, q eundẽ Mercurium atq; Apollinẽ uolũt. ☞ Nitida quoq; læ. pa. lyræ ac palæſtræ inuẽtorẽ fuiſſe Mercuriũ Aegyptiũ Dio. auctor eſt. ¶ Eã in lit. Ar. hoc eſt in littus patriũ. ☞ Cura mãdati ſepulchri: cura illius officii ut mitteret in aquas tanq̃ in ſepulchꝝ ☞ Diſplicet hæ. tanq̃ illud impiũ eẽt nõ humare corpora: ſed in aquas iacere. ☞ Hoſpes mor. Argiuus ille extinctus. ☞ Condiť humo Auſonia: tellure Latina humať. ☞ Scyrpea imago: effigies e ſcyrpis. ☞ Iactať Ty. p domino: mittiť in fluuium p corpore illius. ☞ Vt repetat Gra. do. ut redeat in Græciam. ☞ Per fre. lõ. p ipſa maria longo ſpatio in Græciam uſq; tendẽtia. ☞ Hactenus: huc uſq; locutus ẽ Deus amnis Tyberini. ☞ Et ſubiit an. q̃ erãt ſua pa. de qbus i. iiii. diximus. ☞ Rorãtia: aqs madentia. ☞ Antra uiuo ſa. q̃ſi antrũ ab ipſa natura in ſaxo exciſum: & a b aliqbus interpretibus Vir. referť ad naturalẽ aiamicũ dicat: Viuoq; ſe dilia ſaxo: idẽ dici põt in hoc loco. ☞ Leues aq̃ ſuſtinuiſtis curſum: quoad ille in ſuã regiã ingrederetť cõtinuiſtis ipetũ. ☞ Clare ne. At. inuocat nũc Mercurium: qm̃ idibus Maiis eſt eius feſtũ: quo die fuit illi a ſenatu ædes apud Circũ max. cõſecrata & eodẽ die mercatores ad aquã Mercurii extra portã Capenã ſeſe luſtrabãt: & p̃cib⁹ id petebãt: ut a qbuſcũq; piuriis abluerent: & lucri acceſſiões, & cũ lucris gaudia aferri. ☞ Ades clare Atlan. ne. Mer. facũde nepos Atlãtis. ut Hora. inqt: nã ex Maia illi⁹ filia natus. ☞ Quẽ olim una Ple. Maia ex Pleiadũ numero. ☞ Edidit Ioui: pepit Ioui filiũ. ☞ Mõtibus Ar. in Cyllene mõte Arcadiæ: uñ Cyllenius dict⁹: ut ſupra docuim⁹. ☞ Arbiter pa. & ar. p caduceo dictũ: quo pacẽ ferit: & bella indicit: cũ pax erit ceſſatura. ☞ Supis, imiſq; Deoꝝ: uel arbiter utriſq; Diis: aut q gratus es Diis cælitib⁹: & Diis inferis: ut eſt illud Horatianũ: Supis Deoꝝ grat⁹ & imis. ☞ Qui car. iter al. pe. Quiq; uolas quoties pedib⁹ talaria noctis Aurea: q̃ ſublimẽ alis: ſiue ęquora ſupra: Seu terrã rapido piter cũ flamine portẽt. Sed hoc iõ a poetis dictũ: q ei⁹ ſtella erraticis celerius cæteris i ortũ recurrat. ☞ Læte pulſu lyręq; quã tu ipſe repiſti. & Hor. Curuæq; lyræ parẽtẽ. ☞ Læte quoq; ni. pa. qm̃ certamẽ palæſtræ prim⁹ tradidit. Hora. Et decore more palæſtræ: nitida qa oleo puncti palæſtra certabãt. ☞ Quo do. lin. di. culte loq; qa Mercurius ẽ: q loq doceat. ☞ Culte ornate. & Macro. Scimus inqt Mercuriũ uocis: & ſmõis parẽtẽ: & Hora. Qui feros cultus hoium recẽtũ Voce formaſti catus. ☞ Pr̃es: ſenatores. ☞ Poſuere: erexere & cõſecrauere. ☞ Tibi tẽ. ſpe. cir. quæppe citꝫ cũ maximũ ſunt: q eſt inter Pallãtiũ & Auẽtinũ. Nec ſolũ tibi tẽplũ Mercurii: ſed aliorꝝ & pluriũ numinũ ſacella cõſecrata: ut ædes Veneris: quã Fabius Gurges cõſtruxit: cuius meminit Liuius. Aedes Cereris: cui⁹ meminit Pli. & tẽplũ Iuuẽtutis: cuius Liuius. ẽt meminit de bello Macedonico: & colũna belli: de q̃ dicemus in libro ſequẽti. Et tẽplũ Her. a Sylla erectũ: & alia quoq; ſacella. ☞ Idibus: Maiis. I. cõſecratũ fuit tibi tẽplũ. ☞ Ex illo: tpe. I. ☞ Hæc dies: Iduũ Maiaꝝ. ☞ Eſt ti. ſa. qm̃ appellatur Mercurii feſtũ: & tibi eo die ſacrificať. ☞ Quicũq; pfi. uẽ. ſuas mer. oẽs mercatores: q bñt uenales merces: & mercaturã pfitent. ☞ Rogãt te dato thure: poſtq̃ aris tuis thura obtulerint: precantur. ☞ Vt tribuas ſibi lucra: ut lucrari poſſint de mercibus: & Mercurius mercibus pręeſt, ideo mercatores ei ſacrificant.

Littus ad Inachium puluis inanis eam.
Diſplicet hæredi mandati cura ſepulchri:
Mortuus Auſonia conditur hoſpes humo.
Scirpea pro domino Tyberi iactatur imago:
Vt repetat Graias per freta longa domos.
Hactenus: & uiuo ſubiit rorantia ſaxo
Antra; leues curſum ſuſtinuiſtis aquæ.
¶ Clare nepos Atlantis ades: quẽ mõtibus olim
Edidit Arcadiis Pleias una Ioui:
cis & armorum ſuperis, imiſq; Deorum
Arbiter: alato qui pede carpis iter:
Læte lyræ pulſu, nitida quoq; læte palæſtra:
Quo didicit culte lingua docente loqui.
Tempia tibi poſuere patres ſpectantia circum
Idibus: ex illo eſt hæc tibi ſacra die.
Te, quicunq; ſuas profitentur uendere merces:
Thure dato tribuas ut ſibi lucra rogant.

ANT FAN. Mercurius colebať idib⁹ Maiis

Littus ad Ina. Argiuũ: uel a rege Inacho: q apud Argiuos regnauit uel a flumine.

Diſplicet hæ. qa qđ mãdatum fuerat impiũ uidebatur.

Clare ne. At. ades: idibus Maiis Mercurius colebať: quẽ qđẽ eo die in lucẽ editũ ferũt. ut Maiæ Mercuriũ creaſtis idus. Erat aũt is dies feſt⁹ mercatoꝝ: ut Feſto placet: q ædes Mercurii eẽt hui⁹ mẽſis idibus dedicata: q̃ fuit nõ lõge a Circo maxio. ut Tẽpla pii poſuere prẽs ſpectãtia Circum. Exiſtimabať. n. Mercurius nõ ſolũ inuẽtor ſermõis lyræ, ſiue citharæ, palæſtræ, atq; furtoꝝ: ſꝫ uiarũ atq; itineꝝ dux, miniſter, ac nũtius inter ſupos atq; iferos Deos: ac mercatorum oium Deus: cũ ad q̃ſtus pecuniæ, mercaturaſq; hr̃e uiꝫ maximã crederetur. Vñ ait Plautus in Amphytriõe: Vt uos i uoſtris uultis mercimoniis emẽdis: uẽdũdiſq; me lætũ lucris afficere: atq; adiuuare in rebus oibus. Itaq; ſunt qui Mercu. putẽt a mercib⁹ noiatũ: q̃uis alii dictũ uelit quaſi mediũ currẽtẽ: q ſermo currat inter hoies medius. Vñ a Græcis Hermes dr̃: a poton herminenin: qa ſermo latẽtes cogitatiões interpretať. Diximus ſupra plures fuiſſe Mercurios: qđ & Cicero docet. Lactantius grãmaticus quatuor iqt fuiſſe. Vnũ Iouis & Maiæ filiũ. Aliũ Cæli & Dei. Tertiũ Liberi & Proſerpinæ. Quartũ Iouis & Cyllenes. Alii triũ tantũ meminere: Aegyptii, Cretẽſi, & Atlãtici. Alii ſex: quorum ultimũ ex Ioue & Maia Atlãtis filia natũ uolũt: ad quem cæteroꝝ referunť inuẽta: q̃ oia cõmemorare hoc loco nõ grauaremur: niſi recte Seruius admoneret i Deoꝝ rõne fabulas ſequẽdas: cũ ueritas ignoreť. Mercurius ab Aegyptiis Anubis dr̃: a qbus canino capite una cũ Iſide colebať. Eiuſdẽ apud Gallos: teſte Cæſare in Cõmẽtariis plurima fuere ſimulachra: q eũ putabãt oium artiũ inuẽtorẽ. Athenienſes uero primi e Græcis (ut inqt Herodotus) edocti a Pelaſgis ſtatuas Merc. erectis uirilibus habuerũt: cuius rei rõnẽ apud Mac. lector iueniet. Huic Deo Romãi lacte nõ uino ſupplicarũt i uico: quẽ putãt eã ob cãm ſobriũ appellatũ. ☞ Pacis & ar. arbi. eloquẽtia & ſedat aios cõcitatos: & cõcitat ſedatos: nec hẽt i ſe q̃litatẽ: ut qdã docẽt: ſed eã accipit ab agẽte. Vñ Cicero in Rhetorica uetere: Nõ utrũ bonũ an malũ ſit eloquẽtia q̃rit: ſed utrũ pꝰ boni an mali ferat, oñdit. Fiebat aũt pax p caduceatores: teſte Seruio: ſicut per feciales bella idicebãtur. Ii a faciẽdis fœderibus: illi a caduceo nomẽ habuerũt: dicto q p caduceatores bella cadere & dirimi cõſueuerunt. Caduceũ meminit Pli. natu. hiſto. lib. xxix. his uerbis: Hic tũ cõplexus anguiũ, & efferatoꝝ concordia cã uꝫ eſſe: q̃re exteræ gẽtes Caduceũ in pacis argumẽtis circundata effigie anguiũ fecerint.

Mercurii nomẽ uñ dictũ

Hermes

Mercurii plures fierent

Anubis ab Aegyptiis dr̃ Mercurius Deus

Mercurius ſobrius

Eloquẽtia

Feciales a fœderibus faciendis

☞ Alato qui pe. car. iter: uel qa Mercurius cito recurrit in ortũ ſuũ: uel q a uolucer ſermo p aerẽ fertur: uel ob Solis uelocitatẽ: ſm eos, q eundẽ Mercurium atq; Apollinẽ uolũt.

Palæſtræ inuẽtor Mercurius

☞ Nitida quoq; læ. pa. lyræ ac palæſtræ inuẽtorẽ fuiſſe Mercuriũ Aegyptiũ Dio. auctor eſt.

PAV. MAR.

¶ Eã in lit. Ar. hoc eſt in littus patriũ. ☞ Cura mãdati ſepulchri: cura illius officii ut mitteret in aquas tanq̃ in ſepulchꝝ ☞ Diſplicet hæ. tanq̃ illud impiũ eẽt nõ humare corpora: ſed in aquas iacere. ☞ Hoſpes mor. Argiuus ille extinctus. ☞ Condiť humo Auſonia: tellure Latina humať. ☞ Scyrpea imago: effigies e ſcyrpis. ☞ Iactať Ty. p domino: mittiť in fluuium p corpore illius. ☞ Vt repetat Gra. do. ut redeat in Græciam. ☞ Per fre. lõ. p ipſa maria longo ſpatio in Græciam uſq; tendẽtia. ☞ Hactenus: huc uſq; locutus ẽ Deus amnis Tyberini. ☞ Et ſubiit an. q̃ erãt ſua pa. de qbus i. iiii. diximus. ☞ Rorãtia: aqs madentia. ☞ Antra uiuo ſa. q̃ſi antrũ ab ipſa natura in ſaxo exciſum: & a b aliqbus interpretibus Vir. referť ad naturalẽ aiamicũ dicat: Viuoq; ſe dilia ſaxo: idẽ dici põt in hoc loco. ☞ Leues aq̃ ſuſtinuiſtis curſum: quoad ille in ſuã regiã ingrederetť cõtinuiſtis ipetũ. ☞ Clare ne. At. inuocat nũc Mercurium: qm̃ idibus Maiis eſt eius feſtũ: quo die fuit illi a ſenatu ædes apud Circũ max. cõſecrata & eodẽ die mercatores ad aquã Mercurii extra portã Capenã ſeſe luſtrabãt: & p̃cib⁹ id petebãt: ut a qbuſcũq; piuriis abluerent: & lucri acceſſiões, & cũ lucris gaudia aferri. ☞ Ades clare Atlan. ne. Mer. facũde nepos Atlãtis. ut Hora. inqt: nã ex Maia illi⁹ filia natus. ☞ Quẽ olim una Ple. Maia ex Pleiadũ numero. ☞ Edidit Ioui: pepit Ioui filiũ. ☞ Mõtibus Ar. in Cyllene mõte Arcadiæ: uñ Cyllenius dict⁹: ut ſupra docuim⁹. ☞ Arbiter pa. & ar. p caduceo dictũ: quo pacẽ ferit: & bella indicit: cũ pax erit ceſſatura. ☞ Supis, imiſq; Deoꝝ: uel arbiter utriſq; Diis: aut q gratus es Diis cælitib⁹: & Diis inferis: ut eſt illud Horatianũ: Supis Deoꝝ grat⁹ & imis. ☞ Qui car. iter al. pe. Quiq; uolas quoties pedib⁹ talaria noctis Aurea: q̃ ſublimẽ alis: ſiue ęquora ſupra: Seu terrã rapido piter cũ flamine portẽt. Sed hoc iõ a poetis dictũ: q ei⁹ ſtella erraticis celerius cæteris i ortũ recurrat. ☞ Læte pulſu lyręq; quã tu ipſe repiſti. & Hor. Curuæq; lyræ parẽtẽ. ☞ Læte quoq; ni. pa. qm̃ certamẽ palæſtræ prim⁹ tradidit. Hora. Et decore more palæſtræ: nitida qa oleo puncti palæſtra certabãt. ☞ Quo do. lin. di. culte loq; qa Mercurius ẽ: q loq doceat. ☞ Culte ornate. & Macro. Scimus inqt Mercuriũ uocis: & ſmõis parẽtẽ: & Hora. Qui feros cultus hoium recẽtũ Voce formaſti catus. ☞ Pr̃es: ſenatores. ☞ Poſuere: erexere & cõſecrauere. ☞ Tibi tẽ. ſpe. cir. quæppe citꝫ cũ maximũ ſunt: q eſt inter Pallãtiũ & Auẽtinũ. Nec ſolũ tibi tẽplũ Mercurii: ſed aliorꝝ & pluriũ numinũ ſacella cõſecrata: ut ædes Veneris: quã Fabius Gurges cõſtruxit: cuius meminit Liuius. Aedes Cereris: cui⁹ meminit Pli. & tẽplũ Iuuẽtutis: cuius Liuius. ẽt meminit de bello Macedonico: & colũna belli: de q̃ dicemus in libro ſequẽti. Et tẽplũ Her. a Sylla erectũ: & alia quoq; ſacella. ☞ Idibus: Maiis. I. cõſecratũ fuit tibi tẽplũ. ☞ Ex illo: tpe. I. ☞ Hæc dies: Iduũ Maiaꝝ. ☞ Eſt ti. ſa. qm̃ appellatur Mercurii feſtũ: & tibi eo die ſacrificať. ☞ Quicũq; pfi. uẽ. ſuas mer. oẽs mercatores: q bñt uenales merces: & mercaturã pfitent. ☞ Rogãt te dato thure: poſtq̃ aris tuis thura obtulerint: precantur. ☞ Vt tribuas ſibi lucra: ut lucrari poſſint de mercibus: & Mercurius mercibus pręeſt, ideo mercatores ei ſacrificant.

Certamẽ palæſtræ prius fuit a Mercurio iuẽtũ ante alios ludos

¶ Portæ

ANT. FAN. Porta Capena uñ dcã

¶Portæ ut.Ca.hãc portam nõnulli existimant esse q̃ & Trigemia dcã ẽ:q̃p ad eã trigemini Horatii sepulti fuerit. Quod uer̃ ne sit alii uiderint.Capenæ ait nomen accepit uel a lucis Capenis(ut inquit Seruius)uel ab oppido Capena:ut aliis placet.Fuit apud hanc portã aqua Mercurii(ut Ouid.scri.hoc loco)qua mercatores idibus Maiis

Mercurii aqua

se ac suas merces spargere cõsueuerũt.Itẽ lapis manalis:quẽ in urbẽ inferebãt: ut ait Festus:quoties ob nimiam siccitatẽ pluuias cupiebãt.Præterea fontes ac putei ubi fontinalia celebrabãtur:coronatis puteis & sparsis floribus in fontes.Hinc illud ẽ Martialis:Capena grãdi porta q̃ fluit gutta.Et illud Iuuẽalis:Substitit ad ueteris arcus:madidãq̃ Capenam.Rediculi ẽt fanum extra portã hãc fuisse legimus sic dicti: q̃p accedẽs ad urbẽ Hannibal ex eo loco redierit quibusdã perterritur? uisis.Sunt qui portã Capenã eẽ Appiã quoq̃ noiatam doceãt.℣ Humẽ hẽt: purgãdi uim ac ptãtem. ℣ Vrna:uas est ꝓprie quo aquam hauri mus:qa urinare est in aquã mergi:teste Varrone. Dicimus & orinare:q̃ in aquam mergunt Pli. urinates uocat.Vrnariũ uero Varro esse ingt in culina: ubi urnæ cũ aqua positæ habent. ℣ Oia quæ dños sunt habitura nouos:merces quæ cũ uendũtur dominũ mutant. ℣ Solita fallere uo.eadẽ uoce p̃ces peragit mercator:qua & fallere cõsueuit emptorẽ. ℣ Præterita die:dies hoc loco tps significat indeterminatũ:quẽadmodũ & ibi:Et peant uenĩẽte die periuria nobis.Vbi petit futuri quoq̃ tpis periuria cõdonari. ℣ Talia Mer.po.ri.nõ succẽlet iniusta petentibus:quippe qui eẽ dr̃ ingeniosus ad furta.Dicitur autem Mercurius q̃ Apollini boues furatus est: fuisse Bacchi & Proserpinæ filii?:de quo ait Hora.Te boues oli nisi reddidisses Per dolũ amotas puer̃ minaci Voce dũ terret uiduus pharetra Risit Apollo. ℣ Ortygias:Apollineas: ab Ortygia insula,q̃ Delos dr̃. ℣ Quot sunt Her.sa.lab.xiiii. cal.Iu.Sol in Geminos trãsitũ facit:ut Ouidio placet hoc loco:cui astipulat Columella.Quo tpe reliq̃ sunt huius mẽsis.xii.dies:q̃ pleni atq̃ itegri hoc loco accipiẽdi sunt.Q̃d ni feceris existimãs.xui.cal.Iun.Solẽ abire in Geminos:sequẽtia nõ ꝓcedent:cũ.n.auctor.xiiii.cal.Iunii:ut infra legitur:Solẽ doceat abire in Cãcrũ:id ages: ut trigita dies nõ absumant Sole Gemios metiẽte.Dicunt aũt labores Herculis fuisse.xii.Seneca in Hercule furente: Dextra conare aggredi igens opus labore bisseno amplius.Apulei?:Possum inq̃ primã istã uirtutis adorsam ad exẽplũ duodeni laboris Herculei numerare.Nec nos moueãt pleriq̃ scriptores a quibus plures labores Herculis explicant.nã & Dio.xiii.ingt fuisse certamina q̃ ab eo pfici mãdauit Eurysteus.& Seruius Herculem docet a prudẽtibus mente magis q̃ corpore fortẽ inducia:adeo ut.xii.eius labores ad aliqd referri possint:cui cum plura fecerit.xii.tm̃ assignãtur pp agnita.xii.signa.Itaq̃ ẽt dr̃ ab inferis traxisse Cerberũ:qa oẽs cupiditates,& cõcta uitia terrena cõtempsit, Eusebius uero Apollinẽ ingt Herculẽ uocari:q̃p ægrotãtib? medeat̃,& morbos pellat. &.xii.ei labores attribui: qm̃ per duodena signa ptranseat. Sane Varro(ut inquit Mac.)Herculẽ putat uictorẽ dictũ:q̃p oẽ aialiũ gen? uicerit:uñ cõstat labores Herculis pene inumeros fuisse. Itaq̃ Romæ duæ uictoris Herculis ædes fuerũt. Vna ad portã Trigeminã.Altera in foro Boario:in quo imago Her.fuit triũphalis: dicta q̃p dies trũphi triũphali habitu indueret̃.Nã Colossus eius fuit i capitolio. Hic Deus semp pedes iceſſit:auctore Seruio:cũ equos habuerit nobilissimos:cuius ille mos fuit oĩ laude dignus ut ẽt nõ rogatus laborantibus subueniret: per eũ pueri cũ iurarẽt sub tecto id facere ꝓhibebanturiubebanturq̃ sub diuum progredi: q̃p Hercules non domi: sed foris: ac sub diuo uitã egisset.Cui,cũ res diuina fieret, alius Deor̃ nõ appellabat: qm̃ eum semideũ putarũt:ẽt cũ inter hoies ageret. Idem Deus cõmunis dictus ẽ: uel qa idẽ est Hercu. q̃ & Mars quẽ Cicero cõmunẽ dixit. Vñ Vir. dat solios Herculi: quos Martis eẽ constat: uel quia is uacauit cõmodis hominũ ac tutelæ:uel qa numinũ alia sunt tm̃ cælestia: alia tm̃ terrestria:alia media.Eundem astrologũ dixerunt(ut Festo placet)q̃p eo die se flammis iniecit:quo futura erat Solis obscuratio.Is postq̃ a pyratis, quos Busiris miserat,raptas Hesperidas Atlãti restituit:re uera ab eo astrologiã edoctus est:ita ut primus putet̃ Iphærã in Græciã attulisse:cui Menætius Actoris filius primus in Oppũte oppido Tauro,Capro,& Ariete tẽ diuinã fecisse tradit. Cæter̃ Hercules alii tres fuisse putant:q̃p Diodoro placuisse uidetur:alii sex:quorum gesta Herculi, Alcmenæ ac Iouis tertii filio assignantur:alii,ut Varro,tres & xl.

Hercules uictoris ædes duæ Romæ Triumphalis Hercules Hercules semp pedes iceſſit

Hercules plures

¶Est aqua Mercurii:quæ quidem ita appellatur:q̃p Mercurio sacrificaturi:ibi se prius abluebant. ℣ Vicina portæ Capenæ:paulo extra portam Capenam:ubi & fontinalia celebrabrant̃ coronatis puteis:& sparsis floribus in fontes.Eodem loco erat lapis manalis extra eam portã iuxta ædem Martis:quem cum propter nimiam siccitatem:in urbem pertraherent:insequebatur pluuia statim: efiq̃p aquas manaret:manalem lapidẽ dixere.Nec longe fluit Almo:de quo superiore libro dictum.Martialis: Capena grandi porta qua fluit gutta:Phrygiæq̃ matris Almo quę lauat ferrum. Ea autẽ est porta Capena quæ itur ad ædẽ Diui Sebastiani. ℣ Si iuuat credere expertis: quasi adhibenda est fides illis:q rẽ experientia norit. ℣ Habet numen:inest aliqd numinis illi aq̃:qm̃ ea expiant̃ mercatores. ℣ Mercator incinctus tunica: habens incinctam

PAV. MAR Lapis manalis etiã erat iuxta portam Capenã

Fontinalia

Fanum Rediculi Añ portã Capenã fuit ædes Mercurii

Vrna

Vrnariũ

Ortygię boues intelligant̃ eẽ Apollinis

Soli Geminos transit xiiii.cal. Iuni.

Herculis labores.xii.

Nota has opiniones uarias

tunicã. ℣ Venit huc:ad eã aquã. ℣ Et haurit aquã:ex fonte. ℣ Vrna:hoc.n.uasis genere hauriebatur aqua inde & urnarium dictum:q̃ urnas(ut Varro inquit)cũ aqua positas ibi potissimum hẽbant in culina:ab eo ẽt nunc ante Balneũ:locus ubi poni sole bãt:urnariũ uocãt:urnæ dictę qđ orinẽt in aqua hauriẽda:ut orinator. Orinare est mergi in aquã. ℣ Quã: aquam. ℣ Ferat suffusa3:iurnã.s.aut suffusam ꝑ suffundẽdã in se ipm. ℣ Pur⁹: quasi suffusione expiãdus. ℣ Hinc: ex hac aqua. ℣ Laurus fit uda:madida ipsa aq̃. ℣ Et oia quæ sunt ha.no.do. oia q̃ hñt uenalia ꝓtio ꝙ mutãda. ℣ Sparguñt ab uda lauro:ut ea primũ lustret:deinde se:ꝑm.sed de his generib⁹ expurgationis diximus in quarto i Palilibus. ℣ Et ipe ipar.su.ca.ut se expurget. ℣ Lauro rorã te:aqs madẽte. ℣ Et pa.pre. precaꝫ Mercuriũ: ut ab oi p iurio:& fallacia eum expiatum esse uelit. ℣ Voce so. fal. qua semper solet alios decipere. ℣ Ablue inqt per. prç. tem.o Mercuri expurga me ab oi piurii crimine: in quo usq; in hunc diem deliquerim. ℣ Ablue uer.per.fallacia. ℣ Fide præ.nõ ser.expurga me ab eo q̃ fidẽ uiolauerim. ℣ Siue ego fe.testẽ:si iurãste in testẽ uocauerim ẽt absolue me. ℣ Ve:p uel. ℣ Si falso citaui numia magna Iouis: Nõ audituri:quasi si falso iurãs uocaui Iouẽ magnũ in testẽ nõ auditurũ mea uerba fallẽtia: & ꝑ eius numina peieraui:etiã absolue me. ℣ Siue epo.pru.callidus & astutus. ℣ Fefelli Deũ aliũ,uel aliã Diuã:si ꝑ alioꝝ Deoꝝ,aliarũq; Deaꝝ numina. ℣ Celeres no.ab.uer.ipro:maligna fuerit irrita mea dicta:& inuentos abierint. ℣ Et pe.no.per. q̃si deleaꝫ a nobis piuriorꝝ crimẽ. ℣ Veniẽte die:cũ primũ illuxerit. ℣ Nec cu.su. q̃si nõ aduertant Dii. ℣ Si q̃ ero lo. si qd licẽtiosius dixeri in Deos,& in hoies:& ad eos deciẽdos. ℣ Da mõ lu.mi.ut ex mercibus mihi lucra perueniãt. ℣ Da fa.gau.lu.ut læte fruar his: q̃ lucratus fuero: non ut eueniat mihi:quẽadmodum & nimium cupidis: qui semp diuitiis inhiãtes ꝑtis frui nesciũt. ℣ Et face: fac. ℣ Vt iu.de.uer.emp.ut ꝑsit,& utile mihi sit emptorẽ se fecisse. ℣ Mercurius ri.ab al.cælo. ℣ Poscentes ta.qa a periuriis ablui poscunt:& licere alios fallere:nã & ipse aliqñ alios fallebat. ℣ Memor se fur. boues Ortygias: memor se furto subtraxisse Pheræas uaccas regis Admeti: q̃ sub custodia Phœbi erãt:cũ priuatus deitate pastoralem uitã ageret Phœbus:sed minis terrens ni redderet:paulopost & pharetrã quoq; amisit.unde Hora. Te boues olim nisi reddidisses Per dolũ amotas:puerũ minaci Voce dũ terret uiduus pharetra Risit Apollo. ℣ Ortygias:a Delo insula:q̃ Ortygia dicta est:nã Ortygius Deus erat eaꝝ custos. ℣ At mi.pã præ.q̃rit nũc a Mer.poeta: quo tpe Sol erat in Geminos:& rñdet ille.xiii.cal.Iun. hoc est. xx. die Maii. ℣ At precor pãde mihi:apias oro id mihi. ℣ Petẽti lõ.mel q̃ petãta te mercatores:nã illi ut alios fallãt. ego ut alios instruã. ℣ Ex quo tpe:quo die hui⁹ mẽsis. ℣ Sol erat in Geminos:relicto tauri signo:Geminoꝝ signũ ingrediaꝫ. ℣ Ait:ibit tñc. ℣ Cũ uidebis superesse totidẽ dies de mẽse quot facta Herculei laboris:cum tot dies restãt adhuc de Maio:quot fuere labores Herc. Duodecim illi fuere:ergo cũ supersint duodecim dies:& sic indicat tertiũdecimum diem calendarum:tunc Sol init Geminos.

Laurus pro Februa.

Vaccas Ortygias raptas a Mercurio

Oratio ad Mercuriũ cõ lucta in qua poscentes Mercurii cume rantur

ANT FAN.

℄ Sideris huius:Geminoꝝ:qui ℈m Varronẽ sunt Hercules,& Apollo.℈m alios Castor & Pollux:qui interisse dicuntur:cũ Idas & Lynceus Spartã oppugnarent:ut Higinius scribit.licet Oui.hoc in loco aliter fabuleꝫ.Illud fere inter oẽs cõuenit:Polluce fratri mortuo cõcessisse uitę suæ dimidiũ:ut Si fratrẽ Pollux alterna morte redemit: Itq;,reditq; uiã toties. Q đ uel iõ fingit:qa eoꝝ stellę ita se hñt:ut occidẽte una oriaꝫ altera:uel qa alternis dieb⁹ lucent:uel qa ꝑ Geminos:unũ atq; eũdẽ Solẽ significam⁹: ut ait Macro.mõ in ima mũdi descẽdentẽ:mõ in summã altitudinẽ surgẽtẽ. Geminorum sidera cum se ostendũt laborãtibus nautis ipẽ salutis præbẽt: teste Porphyrione. Catullus:Hic uelut in nigro iactatis turbine nautis Leniter aspirãs aura secũda uenit. Iã ꝑce Pollucis,iã Castoris iplorata. Horati⁹: Sic fratres Helenæ lucida sidera uẽtorũq; regat pr̃.Martialis:Et gratũ nautis sidus fulgere Laconum. Sed scribit ẽt Porphyrio cõstare inter nautas Castoris & Pollucis stellas plerũq; nauibus eẽ infestas: qđ iõ dictum existimari põt:qa fulgurꝝ effigies mõ antẽnis:mõ aliis nauiũptibus: ut inqt Plinius:ceu uocali quodã sono insistẽs:atq; uti uolucres sedem ex sede mutãtes:si geminæ quidẽ uenerint salutares sunt ac ꝑsperi prænũtiæ. Si uero solitariæ uenerint graues:& mõ naufgia mergentes:mõ si in carinæ ima deciderint exurẽtes. Sciendũ scripsisse quosdã Geminorꝝ sidera Iasonẽ & Triptolemũ esse. Lege Higinium:is Geminos scribit constare stellis. xviii. ℣ Phœben,Phœbesq; sororẽ: Propertius:Nõ sic Leucippis succẽdit Castora Phœbe Pollucẽ cultu nõ Hilaira soror. Leucippus Aetolus filias habuit Phœben,& Hilairã:q̃ raptæ feruñtur a Castore & Polluce:cũ Idas & Lynce⁹ frẽs eas uxores ducturi essent. Itaq; Castor a Lnyceo interfectus est. Pollux Lynceum interemit. Idas uero cũ in Pollucem impetum faceret a Ioue dicitur fulminatus: qui cum Pollucem in cælum relaturus esset:motus eius precibus concessit ei: ut sex mensibus Castor cælo potiretur,& totidẽ Pollux. ℣ Hic eq̃s:Castor eq̃s.nã Pollux ẽ quẽ pugilẽ dicit. ℣ His amor ut re. Idæ & Lynceo suasita mor: ut raptas uxores siue ꝑsas repeterẽt. ℣ Oebalidæ:Lacões:in Laconia .n. siue Oebalia sunt Amyclæ pr̃ia Castoris & Pollucis. ℄ Ego respõdi dicta:causam huius sideris:qua causa sit hoc signum in cælo figuratũ. ℣ Deus:Mercurius. ℣ Reddidit causam ore facundo:quoniã & eloquẽtiæ præesse dicitur.ideo facundo ore dixit. ℣ Abstulerant raptas:geminos:quod etiam Higi.asserit. Cõplures astrologi dixere Castorem & Polluceẽ:quos cõstat omniũ fratrũ inter se fuisse amantissimos. Alii dixere esse Herculem & Apollinẽ. Alii Triptolemum & Iasium a Cerere dilectos. Sed (ut poeta refert) Castor & Pollux rapuere Phœben, & Thelexrã filias Leucippi in Aetholia:quæ pactæ erant coniugio Idæ & Lynceo fratribus. Pugnauere ergo ob coniuges. Castor qui mortalis erat:a Lynceo interimitur. Pollux Lynceum interemit. Idas cum in Pollucem iruereꝫ:ab Ioue fulminatus est:& exanimatus hastam nõ dimisit: sed dextra tenuit. Iuppiter in cælũ sublaturus erat Pollucẽ:sed eius precibus factum est: ut sex mensibus Castor in cęlo esset; totidẽ Pollux:ita ut senis mẽsib⁹ uterq; Iouis beneficio fungereꝫ. Vegꝝ ipsi Gemini in cælo Aurigæ dextra parte supra Orionem collocati uidẽtur.

Dic ego respondi causam mihi sideris huius:
Causam facundo reddidit ore Deus.
Abstulerant raptas Phœben,Phœbesq; sororem
Tyndaridæ fratres,hic eques,ille pugil.
Bella parant,repetuntq; suas & frater & Idas
Leucippo fieri pactus uterq; gener.
His amor,ut repetant:illis,ut reddere nolint:
Suadet:& ex causa pugnat uterq; pari.
Effugere Oebalidæ cursu potuere sequentes:
Sed uisum est celeri uincere turpe fuga.
Liber ab arboribus locus est apta area pugnæ.

Gemino. rũ fabula

Pollucis & Castoris signũ

Geminorꝝ sidera nautis salutaria

Signa tẽpestatibus Castoris & Pollucis

Phœbes & Hilairę fabula

Castor & Pollux

PAV. MAR.

Phœbẽ & thelexrã filias Leucippi a Castore & Polluce dilectas cũ essent Lynceo & Idæ fratrib⁹ desponsatas

ANT FAN. Castor & Pollux fratrũ omniũ amantissimi Castoris & Pollucis ædes Romæ Castoris tñ uocabatur Canis Erigonius ori nocte se quente

Ita tamen

ita tñ ut Oriõ inter Taurꝝ & Geminũ sit cõstitutus. Capita eorꝝ diuidunt a reliquo corpe circulo eorꝝ ꝙstituũ dis finire dict⁹ est:ita ut cõplexa corpa iter se teneat. Occidũt directi a pedib⁹. Exoriunt aũt inclinate ut iacẽtes. Sed is qui Cãcro est ꝓximus:hẽt i capite stellã unã clarã. In utrisꝙ hũeris singulas claras. In dextro cubito unã. In genib⁹ utrisꝙ singulas. In pedibus utrisꝙ singulas. Alter uero i capite unã. in siniſtro hũero unã. in dextro alterã. i utrisꝙ mãibus singulas. i dextro genu unã. i siniſtro genu alterã. in pedib⁹ utrisꝙ singulas. & infra siniſtrꝝ pedẽ unã ꝙ tropus appellatur. & sunt xviii. ℣ Ffes Tyn. Castor & Pollux Tyndari puigni. nã Iouis ex Leda Tyndari cõiuge filli. ℣ Abstulerãt ra. ꝙs rapuerãt. ℣ Phœbẽ: & soror Phœbes: Teleyram Leucyppi Aetholi filias. ℣ Hic: Ca. s. ℣ Eques:qm̃ celebrem equũ Cyllarꝝ hẽt. ℣ Ille:Pollux. ℣ Pugil:q pugnis & cæstu pollet. Hora. Hũc eqs illũ superare pugnis Nobilem. ℣ Et sr̃ & Idas: Lynceus & ipse Idas. ℣ Pactus uterꝙ fieri ge. Leu. q ꝓmiserãt se eas uelle i cõiuges. ℣ Parãt bel. cõtra Casto. & Pol. ℣ Et re. suas: uirgines sibi nuptas. ℣ Amor su. his: Idæ & Lynceo. ℣ Vt rep. raptas. ℣ Illis: Castori & Polluci. ℣ Vt no. redd. utrisꝙ illud ab amore suadebat: ut q nõ hr̃ent, repeterẽt: q haberẽt nõ redderẽt. ℣ Et uterꝙ pugnant: ꝓ utriꝙ pugnãt. ℣ Ex cã pa. ex pari amore. ℣ Oebalidæ: Castor & Pollux Oebali: hoc ẽ Laconici: ut in pri. li. docuimus Oebalios Lacõicos eẽ. ℣ Potuere cur. eff. le. potuere se fuga eripe ab Ida, & Lynceo: qui insequebãtur. ℣ Sed ẽ ui. tur. dignũ reꝓhẽsiõe. ℣ Vincere ce. su. subter fugere ꝓliũ, & fuga se facer̃ uoti cõpotẽ. ℣ Est lo. li. ab ar. loc⁹ qdẽ aptus. ℣ Area apta pu. ubi tam equo ꝙ pugnis cõtẽdi possit. ℣ Illo loco: in illa area.

ANT. FAN. Castor & Pollux fratrũ omniũ amãtissimi Castoris & Pollucis ædes Romæ Castoris tm̃ uocabatur Canis Erigonius orit nocte sequente

¶ Noia fida: Castor & Pollux, quos Higinius scri. oium fratrꝝ inter se amãtissimos fuisse: q neq; de principatu cõtenderũt: neq; rẽ ullã sine cõi gessere cõsilio. ℣ Nõ expe. uul. qa nõ credidit fieri posse: ut ab eo uulneraret, quem nõ timebat. ℣ Tela tñ de. ful. ra. ne. maxima ostendit hominis fortitudo: e cuius manibus tela nõ potuit fulmen excutere. ℣ Alterna sta. de hac Pli. Credi Deos ouo genitos & alternis diebus uiuẽtes, moriẽtesq; puerilliũ ꝓpe deliramẽtorꝝ ẽ. Fuit Romæ in foro ædes Castoris & Pollucis: q̃ tm̃ Castoris uocabat. Vñ. M. Bibulus collega C. Cæsaris eueniſſe inqt sibi: q; Polluci: atq; ut e geminis ſribus ædes in foro cõstituta tm̃ Castoris uocaret: ita suã Cæsarisq; munificẽtiã unius Cæsaris dici. ℣ Ad Ia. re. de Agonalibus q̃ ẽt. xiiii. ca. Iuni. celebrãtur abũde dictũ est in Ianu. siue prio huius opis li. ℣ Nocte se. diẽ Ca. Eri. exit: Cãis, quẽ diximus, Tauro uicinũ esse: ut Mac. scri. hoc tpe i ortu heliaco tollit. De cuius ortu colmico supra legim⁹: Signaq; dãt imbres: exoriturq; Canis. Hic Tauro Solẽ tenẽte latebat occalu quẽ heliacũ uocãt. Vñ cõsequẽs ẽ: ut excepto Sole a Gemis paulo añ Aurorã incipiat appere.

℣ Proxia Vul. lux est: nõ dicit Vulcanalia: qbus ppls Ro: se in ignẽ aialia mittebat: a quo tpe legimus icepisse Pli. lucubrare. Nec Armilustriũ quo Romãi armati res diuinas faciebãt: & inter sacrificãdũ tubis canebãt: sed diẽ sacrũ Vulcano: quẽ. xiii. ca. Iunias lustrãdis tubis deputatũ Lustria noiabãt. Lustrabat aũt agna (ut inqt Festus) docẽs diẽ tubilustriũ appellari quẽadmodũ & Varꝝ (ut dicũ ẽ) tubas i atrio Sutorio lustrari solitas scribit. Scien dũ fuisse Romæ Vulcani tẽplũ añ Numæ regis tpa: ubi qdã sulpicati sũt Romulũ a ꝓribus fuisse discerptũ. Plu. Vulcani ædẽ tradit extra urbẽ a Romulo positã: ut cũ urbs incendiis eẽt exposita: Vulcan⁹ qdẽ coleret: sed ita ut mœnibus esset excelsus. Hũc Veneris maritũ eẽ finxerũt: qa Venereũ offm̃ calore cõsiſtit. Tubæ cur lustrarent dixim⁹ supra. ℣ Quatuor inde notis loc⁹ est: quatuor signis qbus dies notantur in Fastis. Monet. xi. cal. Iũias itꝝ regifugiũ celebrari: cuius in. ii. lib. fecimus mẽtionẽ: itẽ tradi eo die sacerdotibus sacrorꝝ ritũ. Q d' iõ fieri solitũ suspicamur: quia electo Tarqnio: q sine dubio rex sacrorꝝ fuit: alii creati sunt cõsules: alii reges sacrorꝝ. Nisi forte ꝓ sacrorꝝ morẽ accipias cõsuetudinẽ sacrificãdi eo die: ut agerent Dii gratiæ: ac persoluerentur ob reges exactos.

xiiii. cal. Iuni Vulcanalia Armilustrium

Vulcani tẽplum Romæ ubi Romulum a patribus fuisse discerptum

Regisugiũ itꝝ xi. calen. Iunias

¶ Constiterant noia fida: Castor & Pollux: qui mutuæ fidei clarũ nomẽ hũt. ℣ Castor trãsiectus pectora: hñs trãsfossum pectus. ℣ Ab ense Lynceo: Lynceï gladio: qui primus hostem percussit. ℣ Prestit humum uulnere non expectato: decidit extinctus uulnere ab illo infixo: quem non timebat. Sic nec inde uulnus expectarat. ℣ Pollux ultor: fraternæ mortis. ℣ Adest & pforat Lyncea: percussorem Castoris. ℣ Hasta: qua eum trãsfodit: & extinctũ humi strauit. ℣ Qua ceruix continuata tegit humeros: hoc est inter collũ & humeros. Nam sub ipso iugulo hastã infixit: & trãsacta est ex altera pte supra humeros. ℣ Idas ibat in hunc: Pollucem. ℣ Et uix est repulsus igne Iouis: uix fulmine repelli potuit: sed repulsus tñ. Verum ea etat audacia: & immanitas: ut exanimatus adhuc illum uelle ruere uideret. ℣ Tamen negant tela rapta dextra e manu illius fulmine: nã moriẽs telũ nõ reliqt. ℣ O Pollux iã patebat tibi cælũ: qa iam Iuppiter te in cælum sustulerat. ℣ Cum tu dixisti pr̃: o Iuppiter. ℣ Percipe uerba mea: audi & percipias qd' nũc abs te precibus posco. Quod das mihi uni pture cælũ duobus: quod obtulisti mihi cæli munus efficeat: ut illud cõe sit mihi & fratri: diuiso pari portione inter utrũq; munere. ℣ Dimidiũ: muneris. s. ℣ Erit ma. toto munere: distributum mihi & fratri erit: mihi lõge maius q̃ si solus habeam. ℣ Dixit & redemit fratrem alterna statione: ut alternis uicibus eẽt in cælo: & hoc ex eo dictum ꝙ Hom. ait Pollucem cõcessisse fratri dimidiã uitã. Itaq; alternis diebus quẽq; lucere. ℣ Vtrũq; sidus: Castoris & Pollucis. ℣ Vtile rati sollicitæ: cum in procella

PAV. MAR.

Pollux Lynceũ occidit qa Castorẽ fratrẽ occiderat

uersatur.apparent.n.nautis in tempestate laborantibus ignes:quos dicebāt eē Castorē & Pollucem. Hoȝ & Pli. quoq; meminit.& Higinius inquit habuisse id mūeris a Neptuno:ut saluti eēnt naufragis. Valerius Flacc⁹ asserit a Ioue cū respiceret Argonauim:Et ingēti flāmaȝ nubila fulco Direxit pinanē facē: q̄ puppe ꝓpinqua In bifidū di

De laudibus castoris & Pollucis

sceſſit iter : fratreq; petiuit Tyndareos placide & mediis i frōtibus hæsit. Protinus amboȝ lumēq; inoxia fudit Purpureū miseris oli ſplorabile nautis. Et Hora. Puerosq; Ledæ Hūc eqs illū superare pugnis Nobilem: quoȝ sit alba nautis Stella refulsit. Defluit saxis agitatus humor:Cōcidunt uenti fugiūtq; nubes. Et minax: nā sic uoluere pōto Vnda recūbit. ☞ Ad la.re.hoc ēt die fiūt certamina Agonalia in honorē Iani. De his diximus i primo libro:unde accipiāt qui,quæ sint,nosse cupiūt. ☞ Redeat ad Ianū:ad Ianua.mēsem:ad primū librū. ☞ Qui qd sint Agonalia q̄rit:nā in primo lib.de Agonalibus latius disseruimus. ☞ Quæ tū in Fastis: in ipso dierum ordine. ☞ Hīt hoc quoq; tē.hūc ēt diē.xiii.calē. Iuniaȝ. ☞ Nocte se.Ca.fabulā & rōnē signi utriusq; Canis in fine q̄rti lib. retulimus. Nocte uero q̄pcedit diē.xii.cal.Iuniaȝ. Erigoneus canis oriť. ☞ Canis Erī.ab Erigōe Icari filia. ☞ Exit nocte sequēte:q̄ sequiť Agonalia. ☞ Alio lo. est red.cā si. nā in fine q̄rti. ☞ Proxima Vul.xi.cal.Iunias festū est Vulcani ad lustrationē tubaȝ.Iō dies Lustria dictus.Romulus(ut Plu.in Problematib⁹ oñdit)ædē Vulcani extra urbē posuit.Et in Vulcanalibus:ut tradit Var.ppls ꝓ se aialia in ignē mittebat. ☞ Proxia lux:sequēs dies. ☞ Est Vulnā eius festo cōstituta. ☞ Quā:diē. ☞ Dicūt Lu.ab ipsa lustratione. ☞ Lustrant tu.pu.ab ipsis tubicinibus moturis aciē classicis anteq̄ abeāt. ☞ Quas ille:Vulcanus. ☞ Facit: quæ cōflant ab opificibus:qbus ille p̄est. ☞ Inde est locus qua.no.q̄tuor signis in ordine dieȝ:in ipso festoȝ indicet:qđ nōi calēdariū uocāt. ☞ Quib⁹:notis. ☞ Lectis ordie: posteq̄ quatuor ipsas dieȝ notas legeris:hoc est quatuor diebus numeratis nō tū cū ipso Lustrioȝ die. Sic indicat diē septimum calēdaȝ Iuniaȝ die. ☞ Vel est mos sacroȝ: q̄ seruet consuetudo sacroȝ: & imolationis uictimarū. ☞ Vel est fuga regis:Tarquinii. De fuga Tarquiniorum diximus in fine. Nunc uero pro eodem sacrificia fiunt. ēt ꝙ tandem uictus postea fugerit omni spe destitutus.

Dies lustric⁹ fuit septimo cal.Iunii

Canis Erigōes oriť die uigesimo Iunii

ANT. FAN. Furtūæ potenti ædes cōdita.viii. calēdas Iunias

Populi Fortuna potētis Publica.viii.calē.Iunias datū est tēplū Fortunæ publicæ. Non est aūt hæc:de cuius dedicatiōe legimus:Qui dicet quondā sacrata ē colle Quirini Hac Fortūa die publica uerus erit. Diximus.n.supra ei Deæ uotā ædē fuisse a P.Sēprōio Sopho,& a Q.Martio Ahala postea dedicatā. Sed huic Fortunæ sacratam ædē fuisse arbitramur hoc tpe post regifugii diē aptissime:ut ei res diuina fieret bñficio ppls Ro.sibi & libertatē publicā & ablatā Tarquiis potētiā uēdicasset. ☞ Hanc: lucē uidelicet qua fortuna colit. ☞ Amphitrite:uxor Neptuni:de qua dictū est supra. ☞ Grata Ioui suluæ rostra uidebis auis:Aqla q̄tuor stellis cōstat:ut Higini⁹ auctor est:quaȝ una in eius capite cōstituta hoc tpe in ortū ferť noctis initio. Cācro.n.occidēte post Solis occasum Capricornus in ortū tollit:cū quo emergit Aqla : ut Exorit claras Capro ueniente sub oras. Eadē(teste Columella) oriť mane.vii.idus Decēbris:uel ad.viii.cal. Ianua.ut Pli. docet:occiditq;.xiii.cal.Augusti. Dať aūt Ioui:uel qa dña est auiū:ut Iuppiter Deoȝ.uel ꝙ eā fulmen nō icit:ut idē Pli.tradit.uel ꝙ Iuppiter Saturnū supauerit eius auis au

Amphitrite

Cur aqla dať Ioui

Aqla in cælum trāllata

spicio:ut Seruius scribit. Itaq; Clearchus tyrannus cū ex successu cōtinuq; felicitatis se Iouis filiū diceret p̄ferri sibi aureā aquilā uoluit:uelut generis argumētū. Sane aqlæ nō oēs suluæ sunt:alias nāq; nigricātes eē cōstat:alias albicāte cauda:alias nigerrimas. Sed q̄ cæteris p̄stāt sunt colore subrutilo:raræq; cōspectu. Ex his ea in cælū trāslata dī:q̄ raptū Ganymedē Ioui amāti tradidit. Alii aliter fabulanť. Aqla a colore aqlo.i. fulco & subnigro nomē accepit:auctore Festo: uel ab acute uolādo:ut qdā uoluerūt. De huius auis effigie q̄ in cælo ē,ac situ lege Higinium. ☞ Bootē:nō est cur miremur occasus Bootæ sæpius fieri mentionem:cuȝ is quatuor signorū zodiaci tēpus absumat:ut meminimus in secundo huius operis libro. ☞ Sidus Hyantis erit:Hyas Atlantis & Aethrę filius fuit:ac frater Hyadum:qui in uenatione a leæna fertur occisus. Huius sidus putamus hoc tempore in ortum heliacum ferri: Sole indies a Tauro longius recedente.

Bootes occidit

Hyas oritur

PAV. MAR. ☞ Nec te p̄tereo:sexto calēdas Iunias est festum publicæ Fortunæ:quo die est illi tēplum cōsecratū. Plures tamen erant ædes Fortunæ. De qbus in li.vi.dicemus. Sed cum publica colebať Primigenia:eo qđ Fortuna & originez, & imperium urbi præstitit:siue altior quædā rō: & magis a natura ex media phīa repeti pōt:Fortunā.i.regȝ omnium principium esse. Naturam uero casu cōsistere cum quibusdam temere repositis ordo accesserit:hæc Plutar. ☞ Nec ego p̄tereo silentio.i.te. ☞ O fortuna publica populi potentis:populi Ro. ☞ Luce sequēti:quæ sequiť fugam regis. ☞ Est datum tibi tēplum:cōsecrata tibi ædes. Sed hæc in fine subsequentis libri repetemus. ☞ Hāc ubi dies aqs.v.calē.Iuni.oriť Aquila. Hæc est quæ dī Ganymedem rapuisse:& amanti Ioui tradidisse:hanc etiā Iuppiter primum ex auium genere sibi delegisse existimať. Quæ sola tradiť cōtra Solis exorientis radios contendere & uolare. Itaq; supra Aquarium uī. Aglaosthenes qui Naxica scripsit:ait Iouē Cretæ surreptū, Naxon delatū, & ibi nutritū:qui ubi peruenit ad uirilem ætatem:& uoluerit lacessere Titanas sacrificanti ei aquilā auspicatam: quo auspicio usum esse:& eam inter astra collocasse. Aqla ala dextra non multum extra circulum æquinoctialem prodire. Sinistra autem non longe a capite Ophiulci figurata uidetur. Præterea rostrū eius a reliquo corpore diuidit circulus:qui a Cancro ad Scorpionem peruenit:media etiā finitur ab eo:qui supra lacteum orbē esse demōstratur. Hęc exorto Leone occidit. Exoriť cū Capricorno habens in capite stellā unā:in utraq; penna unā:in cauda unā. Itaq; sūt oino quatuor. Hæc ex Higinio. ☞ Vbi Amphitrite:uxor Neptūni:de q̄ diximus in secūdo. ☞ Dies aquis:cū mari p̄sit. ☞ Accepit hāc diē:qua oriť aqla:quasi post occasum illius diei in ipsa nocte:quæ p̄cedit diē quantum calendaȝ Iuniaȝ. ☞ Tu uidebis rostra auis:aquilæ grata rostra Ioui:illis rōnibus quas explicuimus. ☞ Auferet ex oculis:quarto calendas Iunias occidit Bootes:q & Arctophylax. De hoc diximus i secundo.& tertio calen. oritur Hyas:qui frater est Hyadum. De his superius in hoc libro diximus. ☞ Veniēs Aurora:dies qui postea sub sequitur. ☞ Auferet ex oculis Bootem:nam occidit. ☞ Et die continua:quæ illi proxima erit: hoc est tricesimo die Maii. ☞ Erit sidus Hyantis : Hyas apparebit:q fuit Atlātis ex Aethra filius:& dicimus Hyas Hyæ.& Hyas Hyātis. Nam superius:Mater Hyan & Hyan. & hoc in loco Hyantis dicit.& de eodem loquitur.

Aqla q̄ rapuit Ganymedem oriť die .xxviii. Maii

Hyas die.xxx. Maii oritur

FINIS QVINTI LIBRI.

ANTONII FANEN. ET PAVLI MAR. IN SEXTVM PVB. OVI. NASO. FASTORVM LIBRVM ENARRATIONES.

ANT. FAN. Iunii mensis appellatio Carna Dea

Ic quoq; mensis habet dubias in noie causas. Nō sumus eoꝝ sniç: q uel a Iunio Bruto: q primus Romæ cōsul creatus ē: huic mēsi nomē inditū uolūt: qp is pulso Tarquinio uoti reus calē, Iuniis in monte Cælio Carnę Deæ rē diuinā fecerit: quā ferūt humanis ꝑesse uitalibus, uel a Iunone: qp ædes Iunonis monetę iisdē calē. fuerit dedicata: quā uouit Camillus: ut dicturi sumus: cuꝫ multoꝝ traditionibus cōstare uideat hūc mēsem lōge ante dedicationē eius ędis & reges exactos a Romanis Iunium noiatū. Placet aūt qđ scribit Festus Iuniuꝫ a maioribus nr̄is Iunonialē ac Iunoniū appellatū: & qđ Mac. tradit apud Aricinos, Pręnestinosq; diu nō Iunii sed Iunonii appellatione in Fastos relatum: postea q; detritis qbusdam lr̄is ex Iunonio Iunium uocitatū. ☞ Neq; n. negauerim hunc mēsem Iunoni sacrū fuisse: quo reges Macedoniæ religionis gr̄a exercitū deducere nō audebāt. Iunonis. n. fauor hac anni ꝑte nō negligēdus uidebāt: qua ꝑ ęstiuū Solstitiū uis eius noīs: ħ est aeris calor accēditur. Vñ illud ē: Solstitiū pecori defendite. Et illud: Aestate pueri si ualēt discunt bene. Alii tñ scripserunt (teste Agretio) a Iuuenta Herculis uxore Iunio datū esse uocabulū. Alii a iunioribus: & ea ꝑte po. Ro. quæ sub Ro. uiribus atq; armis rēp. tuebātur: ut diximꝰ supra. Vnde milites tituli olim dicti sunt quasi tutuli: qp patriā tuerēt. Alii iunctis Sabinis ac Ro. quoꝝ pacē supra meminimus: myrtea uerbena fuisse firmatā. Huius mēsis calendæ sabariæ dicebātur: causam suo loco explicabimus. ☞ Hic quoq; sicut plerisq; alii, & ꝑtim Maius de quo supra legimus. Quia posse dat diuersos Quo ferar ignoto: copiaq; ipsa nocet. ☞ Impetus hic: furor poeticus ac diuinus quidam spiritus, quo poetæ excitantur.

Tutuli

PAV. MAR.

Ic quoq; mensis habet dubias in noie causas. Iunius Maiū sequit: aut exꝑte populi (ut supra diximus) noiatus: aut (ut Cingius arbitratur, qp Iunonius apud Latinos aū uocitatus. Diuq; apud Aricinos, Pręnestinosq; hac appellatiōe in Fastos relatus sit. Adeo ut sicut Nisus in cōmētariis Fastoꝝ dicit: Apud maiores quoq; nr̄os hęc appellatio mensis diu manserit. Sed detritis qbusdā lr̄is ex Iunonio Iunius dictus sit: nā & Sed ædes Iunonis monetæ calē, Iuniis dedicata ē. Nōnulli putauere Iunii mēsem a Iunio Bruto, q primus Romę cōsul factus est, noīatum: qp ħ mēse. i. calē. Iuniis: pulso Tarquinio Carnæ Deę in Cælio monte: uoti reus fecerit. Hāc Deā uitalibus humanis ꝑesse creduńt. Ab ea deniq; petit: ut iecinora, & corda quæq; sunt in trisecus ulcera salua conseruet. Et qa cordis bñficio: cuiꝰ dissimulatōe Brutus habebaī idoneus: emendatōi publici status extitit. Hāc Deā quæ uitalibꝰ ꝑest tēplo sacrauit. Cui pulte fabacea, & lardo sacrificabaī: qa uires maxie his rebꝰ corporis roborent. nā & calēdę Iuniæ fabariæ uulgo uocātur: qa ħ mēse adultę fabę diuinis rebꝰ adhibent. Hęc ex Theodosio, poeta triplicēꝫ mēsis cām affert: aut qđ a Iunone Iunonius: aut ab Hebe, q̄ ꝑpetua iuuēta est: Iuniꝰ ꝑp ipsos iuuenes: aut a Ro. Sabinorūq; cōcordia unius dictus. Hoc āt in principio inqt mēsem hūc uarias hēre cās. Sed dū inqreret: uenisse ad eū Deas: q rē oēm explicauerūt. ☞ Hic quoq; mēsis: ħ ēt sicut supiores. ☞ Habet dubias cās in noie: dubias origie nois: nā alii a lūde ductū uolūt: & ex alia rōne detorquēt. ☞ Tu ipse: o Germāice. ☞ Leges: ꝑ eliges. ☞ Quę: causę. s. ☞ Placeāt: & q̄s magis ꝑbes. ☞ Positis oībus: cū expositis oēs q̄ afferunt. ☞ Canā scā: uera & nō ficta. ☞ Sed erūt q loquent me finxisse: q dicēt me ficta referre. ☞ Et q putēt nulla numina uisa mortali: q ꝑsuadere sibi nō ꝓssint Deos ab hoīb⁹ uisos. ☞ Est Deꝰ in nobis: q̄si diuinus qdā spūs ē in pectoribꝰ poetaꝝ. ☞ Calescimus illo agitāte: illo cōmouēte & regēte. & in Arte: Est Deus in nobis: sūt & cōmertia cæli: Sedibus æthereis spūs ille uenit. & in Amoribꝰ: Sūt ēt q nos numē hr̄e putāt. ☞ Hic ipetus: hic furor poeticus. ☞ Habet semia sacræ: ħ ē diuinæ

Iunius a Iunio Bruto ſm aliquos uel a Iunōe uel ab Hebe Dea iuuētutis dr̄ uel ēta Iuniorib⁹

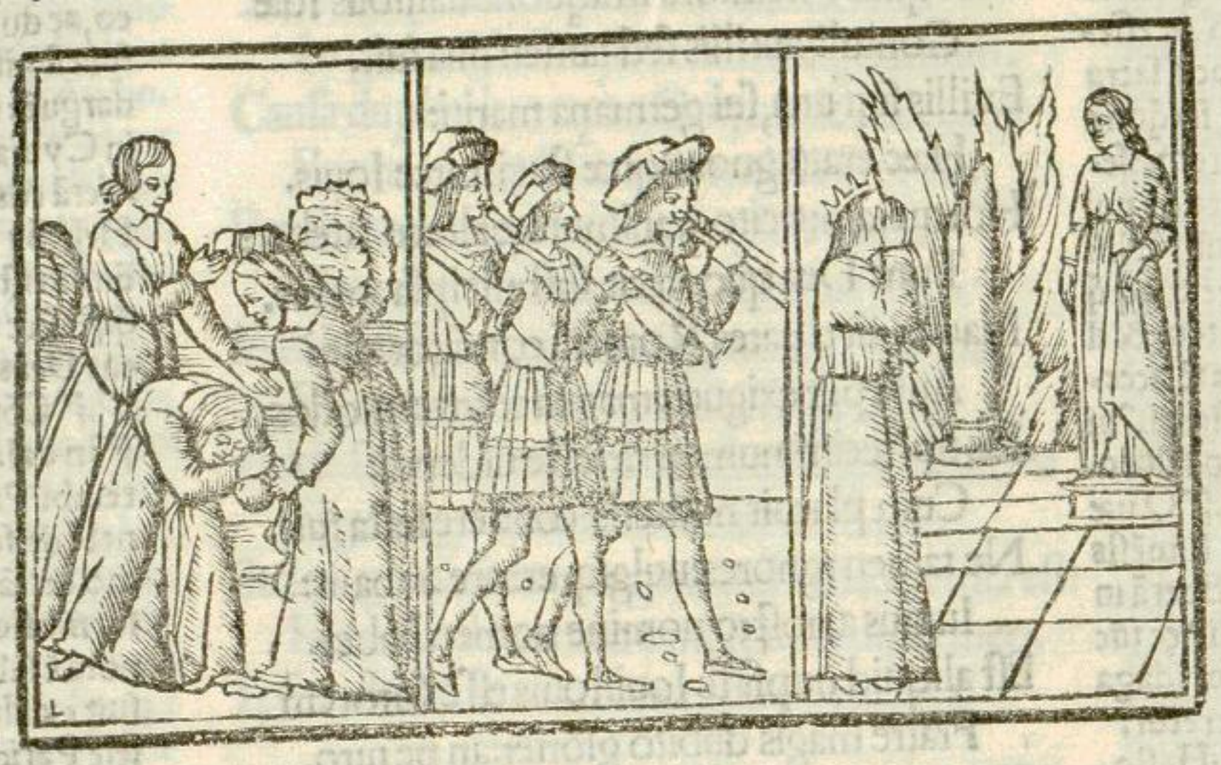

P. OVIDII NASONIS FASTORVM LIBER SEXTVS.

Ic quoq; mēsis habet dubias in nomīe cās:
Quæ placeant positis oibus ipse leges.
Facta canā: sed erūt, q me finxisse loquent̄:
Nullaq; mortali numina uisa putent.
Est Deus in nobis: agitante calescimus illo:
Impetus hic sacræ semina mentis habet.
Fas mihi præcipue uultus uidisse Deorum:
Vel quia sum uates: uel quia sacra cano.
Est nemus arboribus densum, secretus ab omni
Voce locus, si non obstreperetur aquis.
Hic ego quærebam cœpti quæ mensis origo
Esset: & in cura nominis huius eram.

mētis:nā a diuinitate fit ut ita excalescāt poetę ad excudē dos ex igenio uerſus:& ad mētē alti⁹ attollēdā:qđ ſine numie fieri nō poſſet.Iō dicebat Cice.poetā natura ipā uaſcer:& mētis uirib⁹ excitari:& q̄ſi diuino quodā ſpū iſtari. ¶ Fas mihi p̄cipue:licuit mihi i primis.¶ Vidiſſe uultus Deog:uidere Deos p̄tialiter.¶ Vel qa ſū uates:& ob id aliqd numis mihi ieſt.¶ Vel qa ſa.ca.ea q̄ ad Deos ptinēt & hac rōe ipſi ſe uidēdos offerūt.¶ Eſt nem⁹ dēſum arboribus:lucū idicat q dēſores hȝ arbores:quo ſeceſſerat uelut in ſacrū locū ſacra ſcripturus:& ab oī freq̄tia remotū.¶ Loc⁹ ſecretus:ſemotus.¶ Ab oī uoce ga nulę uoces ide audirent.¶ Niſi ob.ags:niſi obſtrepent aq̄ q̄ tñ ad loci amœnitatem,& illuc euntiū uoluptatē accedūt.Sȝ nulli⁹ē illic ſtrepit⁹ niſi aq̄rū tm̄.¶ Hic:in ħ luco.¶ Quę rebā:iq rebā.¶ Quæ eēt mēſis origo:uñ ħ mēſis originē duceret.¶ Et erā in cura hui⁹ noīs:Iunii hęc tūc ſola erat mea cura:ut idaga rē unde Iunius diceretur.

Poetas fieri diuinos

ANT. FAN. Heſiodus a muſis ſubito factus poeta Aſcra

¶ Præceptor arādi:Heſiodus quē oues paſcētē muſæ rapuiſſe dīr:ac poetā feciſſe muneř calamoȝ.ut Hos tibi dant calamos en accipe muſæ Aſcræo quos añ ſeni. Eius patria fuit Aſcra uicus Bœotię ad Heliconē:quam ipe iprobauit miſerā uocās: dirā hyeme:triſtē ęſtu:ac nūq̄ optabilē.Oui.in Pōto: Eſſet perpetuo ſua q̄ uitabilis Aſcra Auſa ē agricolę muſa docere ſenis.Hic poeta Dioſili⁹ ex Pycimede ſcripſit libru:quē appellauit opa & dies: ubi docuit quēadmodū agri,& qbus tpibus colēdi eēnt:& adeptus ē palmā i medio dicēdi gñeiut Quitiliano uř.Licet Vir.eū ſupaſſe puteť i Georgicis:auctore Ser.Prim⁹ certe Heſiod⁹ de agricultura metrice ſcripſiſſe dř.¶ Priamides:Paris q iudicauit p̄ſtare Venerē pulchritudie Iunoni ac Mineruæ.¶ In aquoſę uallib⁹ Idæ:Stra.Mōtē inqt Antādro imineř:quē Alexādriā uocat:ubi Deas a Paride iudicatas dicūt.¶ Sui ger.ma. Iuno Iouis ſoror,& cōiux.Soror qm̄ aer leuitate ætherē æmulať. Vxor qa ætheri ſubiacet.¶ Quæ ſtat i ar.Io.i Capitolio.Iple ifra: Iūctaq̄ Tarpeio ſunt mea tēpla Iouī.¶ Animū:timorē ai:quē fecerat Iunōis aduētus ac nimb⁹ diuin⁹.¶ Per exi.mo.uerſib⁹ Elegis.ut.Nūc primū uelis Elegi maioribus itis.¶ Saturni ſois ego pri.fui: fingiť Iuno ante Iouē nata:ut qdā uolūt:qa ſpūs ſiue aer excitat flāmaȝ.¶ Saturnia Ro.qa(ut diximus) Saturnia oppidū fuit in monte Tarpeio.¶ An potuit Maio: nitiť exēplo quod ē ſeriius:& hoc dicit:Si a Maia pellice Maius denoiatus eſt:nō potuit Iunio a Iouis uxore uocabulum dari?¶ Aurea ſceptra:qa ipſa eſt regnorum Dea.

Iuno eſt nata ante Iouē

PAV. MAR. ¶ Ecce ui.De.q̄s nō ui.pręarā.Heſiod⁹:q fateť ſe uidiſſe muſas:raptūq̄ ab his cū oues p̄rias i Parnaſo đpaſceret: lauro coronatū,& poetā p̄ſtitutū.At ego uidi maiora nu

Ecce Deas uidi:non quas præceptor arandi
Viderat:Aſcræas cum ſequeretur oues.
Nec quas Priamides in aquoſæ uallibus Idæ
Contulit:ex illis ſed tamen una fuit.
Ex illis fuit una,ſui germana mariti:
Hæc erat(agnoui)quæ ſtat in arce Iouis.
Horrueram:tacitoq̄ animum pallore fatebar:
Tunc Dea quos fecit,ſuſtulit ipſa metus.
Namq̄ ait o uates Romani conditor anni
Auſe per exiguos magna referre modos,
Ius tibi feciſti numen cæleſte uidendi:
Cum placuit numeris condere feſta tuis.
Ne tamen ignores:uulgiq̄ errore traharis:
Iunius a noſtro nomine nomen habet.
Eſt aliquid nupſiſſe Ioui:Iouis eſſe ſororem
Fratre magis dubito glorier:an ne uiro.
Si genus aſpicitur:Saturnum prima parentem
Feci:Saturni ſors ego prima fui.
A patre dicta meo quondā Saturnia Roma eſt:
Hæc illi a cælo proxima terra fuit.
Si torus in pretio eſt:dicor matrona Tonantis:
Iunctaq̄ Tarpeio ſunt mea templa Iouī.
An potuit Maio pellex dare nomina menſi?
Hic honor in nobis inuidioſus erit?
Cur igitur regina uocor,princepſq̄ Dearum.
Aurea cur dextræ ſceptra dedere meæ?

Aſcra ciuitas iuxta Heliconem de qua fuit Heſiodus

Quare Iunius non de bet dic a Iunō

ANT. FAN.

Varia ē opio uī de dicat menſis Iunius

Cauſa hic ad uerte ē re Iun erat ir ta Ro manis Myce Iunon ædes

PAV MA

ſeria ſcribat:liceat illi corā u idere numia. Deide pluribus rōnibus arguit mēſem a ſuo noīe Iuniū nūcupatū.¶ Nāq̄ ait o ua.cō.Ro.an.o Naſo q ſcribis ānū a Ro.prius cōſtitutū:a Numa emēdatū:a Cęlaribus i certiorē ordinē redactū.¶ Auſe re.ma.p exiguos modos:q auſus es Elegis uerſibus ſcribere feſta:& ſacras cerimonias:& ortū,occaſumq̄ ſignoȝ.¶ Feciſti tibi ius:prātē.¶ Vidēdi cę.nu.cælites Deos.¶ Cū pla.cō.ſe.nu.tuis:cū uoluiſti feſtoȝ rōnē tuo uerſu canere.¶ Tñ ne igno.& tra.er.uul.ut p cōperto hēas:nec cū errāti uulgo uerſeris.¶ Iunius hēt no.a nro no.lacer.hic mēſis mihi a Iunone Iunonius ē appellatus:& hāc ppoſitionē pluribus rōnibus cōfirmat. Primū ex eo arguit:q̄ ſoror,& cōiux Iouis.¶ Eſt ali.alicui⁹ momēti eſt.¶ Nupſiſſe Io.cē Iouis cōiugē.¶ Iouis cē Ionā ex iiſdē parēt⁹ nata.¶ Dubito an glorier magis ſre, an glorier magis uiro:ſum ego qdē ambigua:q̄ mihi magis glorioſum exiſtimē eſſe illū fratrē,aut eē uiȝ.¶ Si geaſpi.deinde arguit a genere:q̄ Saturno genita:priaq̄ illi ples fuerit:q ea loca tenuit,ubi Roma cōdita ē:q̄ſi iure generis,& iuř loci ſibi mēſis honor debeat.¶ Si aſpi.geq̄ſi ū rō generis eſt habēda.¶ Ego pri.fe.Sa.pa.pria ego ex illo gēita ſum.Vesȝ,ut i.iiii.li.diximus,Iuppiter & Iuno ſimul nati ſunt.¶ Ego ſui pri.ps:pria ſtirps:ħ eſt pri.

proles

proles Saturni.¶ Roma quon.eſt di.Sa.a pa.meo:nam erat urbs Saturnia in eo colle ubi poſtea fuit arx Roma na.¶ Hęc terra fuit illi ꝓxia a cęlo:nã poſt relictũ cælum hãc ille terrã icoluit.¶ Si to.i p̃.rurſus a ꝓtugio Iouis & a iuſ loci:ꝙ tẽplũ i arce hẽat illi iũctũ.¶ Si i ptio ẽ torus: q̃ſi ſi cõiugalis thalamus dabit aliqd auctoritatis.¶ Dicor ma.Ro.Iouis cõiux.De matrona i.ii.diximus.¶ Et mea tẽ.Iũt iũ.Ioui Tar.Capitolino.i arce,n.tria erãt tẽpla ſimul iũcta:Iouis, Iunonis,& Mineruę.Medio loco erat illud Iouis.¶ An po.Ma.arguit a minore ad maius:ꝙ ſi pellice Maia Maius mẽſis fuerit nũcupatus:cur ab ipſa q̃ regina ẽ mẽſis denoiari ñ dẽat?¶ An po.pel. Maia q̃ Ioui ſuccubuit:& ex eo ſtupro Merc.pepit.¶ Da re nomẽ:Maio:d̃ quo ſupio re li.dcm̃.de pellice i.iii.diximus.¶ Erit i no.iui.hic ho. erũt q iuideãt nobis hũc honorẽ mẽſis.i oſus hmõi nomina i utrãq; ſigni.poni oñ dit Gellius:ut iuidioſus q i uidet,& cui iuidetur.¶ Cur igit regina uocor & priceps Deoꝝ:q̃ſi d.Fruſtra dicer eẽ Deoꝝ regia ſi mortales honorẽ hui⁹ mihi mẽſ iuiderẽt.¶ Cur dede.au.ſce.dex.meę:q̃ſi cur dedere mihi regię maieſtatis iſignia, Simulachrũ.n.eius cũ ſceptro figuratur.

An facient menſem luces:Lucinaq; ab illis
Dicar:& a nullo nomina menſe traham?
Tum me pœniteat poſuiſſe fideliter iras
In genus Electræ,Dardaniamq; domum.
Cauſa duplex iræ:rapto Ganymede dolebam:
Forma quoq; Ideo iudice uicta mea eſt.
Pœniteat ꝙ non foui Carthaginis arces:
Cum mea ſint illo currus & arma loco.
Pœniteat Sparten,Argoſq;,meaſq; Mycenas,
Et ueterem Latio ſuppoſuiſſe Samon.
Adde ſenem Tatium,Iunonicolaſq; Phaliſcos:
Quos ego Romanis ſuccubuiſſe tuli.
Sed neq; pœniteat:nec gens mihi charior ulla eſt:
Hic color:hic teneo cum Ioue templa meo.
Ipſe mihi Mauors commendo mœnia dixit

¶ Lucinaq; ab illis Dicar:ſi ſuꝫ inqt Lucina a lucib⁹ dcã: q̃bus mẽſes iplent:cur a nullo mẽſiũ cõſeq debui nomẽ, & decus.De Lucinę noie ſatis dcm̃ ẽ.Hãc parituræ iuocabãt:q̃s cõſtat cõpreſſiõe ſpſis adiuuari.¶ A nul.no.mentra.nomẽ ẽ iterdũ glorię ut ħ loco.Itẽ illo: Mœſtũ mittit Onytẽ Nomẽ Echioniũ.Alii figurate dcm̃ uolũt:ꝙ null⁹ mẽſis trahet a me noia.¶ In ge.Ele.i Rõanos:q a Troianis deſcẽdũt:quoꝝ auctor ẽ Darda.Electrę filius.Hos fouere cœpit Iuno ira depoſita i ſcdo bello Punico.Vñ illd ẽ Vir.i prio Aen.Quin aſpa Iuno q̃ mare nũc,terraſq; metu,cęlũq; fatigat Cõſilia i melius referet:mecũq; fouebit Romanos rerꝝ dños,gẽtẽq; togatã.Multis fane rõnibus Iuno ſupra oñdit debuiſſe a ſe Iuniũ noiari.Hic arguit a merito qd̃ i Romanos collatũ ẽ ira depoſita:quã accẽderat cauſæ nõ leues.¶ Cã du.iræ:Ganymedes raptus:udiciũ Paridis:ſed addit tertia:qd̃ Troiani a Dardano originẽ ducũt Electræ pellicis filio.¶ Currus & ar.Vir. Hic illius arma:hic currus fuit.¶ Spartẽ,Argoſq;,meaſq; Mycenas:iter urbes Pelopõneſi Argos & Spta gloria p̃cellurũt:ſed nõ ignobiles fuerũt Mycenę:apud q̃s Iuno colebat i æde magnifica:q̃ Argiuis & Myceneis cõis fuit:ubi Polycleti ſimulachra fuerũt artis laude oiuꝫ p̃tãtiſſima. Vñ Iuno ſuas Mycenas uocat ħ loco.Sillius i prio Punicoꝝ:Hic Iuno añ Argos(ſic credidit alta uetuſtas)Ante Agamẽnoniã gratiſſima tecta Mycenẽ Optauit profugis ęternã cõdere gẽtẽ.¶ Latio ſup.Sa.ſcripſerũt qdã hac ęta te Samothraciã eẽ Iunõis Samõ:ſed alia ẽ Iunõis Samos i Aſia(teſte Ser.)ubi Iuno nata credit.Cephalenia quoq; (ut auctor ẽ Stra.)Samos oli dcm̃ ẽ:q̃ cũ eẽt tetrapol.i.q̃tuor ꝓtinẽs urbes:ex iis unã hũit:q̃ & Sãos uocata ẽ & Same.¶ Sz ne.pœ.qa ħ honor mihi erept⁹ñ ẽ alii iſup dati.

¶ An fa.mẽ.v.arguit a iuſ officii:ꝙ lucibus p̃ſit:uñ Luci na dcã ẽ:& luces mẽſem cõficiãt:ſic pp luces menſem ſibi quoq; deberi.¶ An luces faciẽt mẽſem:cũ mẽſis ex lucibus:hoc ẽ ex diebus cõſtet.¶ Et ab illis:lucib⁹.ſ.¶ Dicar ego Lucina:& alio loco putat Lucinã a luco dictã.i.ii.ñ. inqt: Gr̃a Lucinę dedit hęc tibi noia lucus.Vęz illud ſubdit:Aut qa principiũ tu Dea lucis hẽs.Sed eo i loco de Lucina diſſeruimus.¶ Et tra.no,a nul.mẽ.q̃ſi & nullius mẽſis aſſequar honorẽ:nã nomẽ ꝓ honore ponit.Vir,lacet & ſine noie corpus:aut per hyppalagẽ itelligas.& a me nullus mẽſis denoiet.¶ Tũ pœ,ſexto arguit a meritis: lz figurate a cõtrario loq̃t. ſed illud oñdit ſe remiſiſſe oẽ odiũ i Troianos:cũ iuſta eẽt iræ cã.qd̃q; oia loca in q bus prius colebat Ro.ipio ſuppoſuerit.¶ Tũ:ſi hic honor eẽt iuidioſus.¶ Pœnitet ſuppoſuiſſe me iras fideliter:doleã ego depoſuiſſe oẽ odiũ:& oẽm irã:lz hæc duo iter ſe differãt.nam(ut ſtoici dicũt)odiũ eſt cupiditas:q̃ male cuipiã optamus cũ ꝓfectu aliquo & icremento. Ira uero ẽ libido puniendi eius:q lęſiſſe uideat iniuria. Fideliter iõ dixit:qa ille deponere irã fideliter dr̃:q nihil odii:aut maliuolentiæ ſeruat in pectore.¶ In ge.Ele. in Troianos:q ab Electra matre Dardani ꝓgeniti ſunt. ¶ Et in do.Dar.in familiã Dardani.¶ Cã du.iræ:duplici cã illis irata erã.¶ Dolebã ra.Ga.qd̃ rapuerat Iuppiter ad mẽſæ miniſteriũ Trois filiũ.de quo i fine ſupioris lib. ¶ Forma quoq; mea eſt ut.Ideo iu.Paridis iudicio a Venere ego uicta ſum:cũ de p̃ſtantia formæ cõtenderimus. ¶ Pœniteat quod nõ ſo.car.ar.doleã ego non ꝓſtitiſſe in ſnia,ut Carthaginẽſes magis q̃ Romanos fouerẽ.¶ Cũ mea ar.& cur.ſint il.lo.uti & Virg.dixit:Hic illius arma: hic currus fuit.Honoratus iõ arma dici oſtẽdit:qa inſtructam armis Iunonẽ in alio loco Vir.teſtat. Ferro accincta uocat.¶ Currus:aut uere currũ: quo ſm Home.in cælo utitur:aut tẽſam ſignificat:qua Deoꝝ ſimulachra portãtur.¶ Pœniteat ſup.la.hoc eſt Ro.iperio.¶ Spartẽ:q̃ & Lacedæmõ:ut alias dictũ.¶ Et Argos:de Acchaico itelligit.¶ Et Mycenas:has ſuo tpe extinctas iacuiſſe Stra.refert.Quã ut bem a Perſeo cõditã eſſe conſtat:cui Sthenelus ſucceſſit in regno.His in urbib⁹ Iuno ſumma religione colebat. Argos a Mycenis diſtat ſex.M.P. & in medio ſpacio erat tẽplum Iunonis:quod ambabus urbibus erat cõmune:de quo alias dixim⁹.¶ Et ue.Sa.de Samo Ionica intelligit:quæ inſula eſt in mari Icario:ubi nata putat Iuno.¶ Adde ſe.Ta.regẽ Sabinoꝝ:quaſi adde Sabinos oẽs:q me pie colebãt: ꝓpterea qd̃ Lacedæmoniis inſtitutis erant imbuti.¶ Quos:oẽs populos.¶ Ego tuli ſuccubuiſſe Romanis:paſſa ego ſum:ut oẽs illi populi:q ſub tutela mei numinis eſſent,Romanis ſuccũberẽt.Pœniteat ergo feciſſe hæc:ſi menſis honor mihi denegat.immo inqt.¶ Sed neq; pœniteat:nõ doleã ea feciſſe.¶ Nec ulla gens eſt mihi charior:q̃ ſit Roma.po.¶ Hic:in urbe Roma.¶ Color ego:qa Romani mihi ſacrificant & celebrant mea feſta:& omni ueneratõe ꝓſequunt.¶ Hic: in urbe Roma.¶ Teneo cum Ioue meo:ut iã diximus:qa templa iuncta habẽt.¶ Ipſe mihi Mauors:ſeptio arguit a iure tutelæ:quoniã Mars filius eã urbẽ maternæ fidei cõmẽdarit.¶ Ipſe Mauors:Mauors magna uortẽs.¶ Dixit mi.cõ.tibi hæc mœ, hanc urbẽ a filio meo cõditam.

Aſcra ci uitas iu xta He. liconem de qua fuit He ſiodus

Quare Iunius non debet dici a Iunõe

Cauſas hic adꝫuerte q̃re Iuno erat irata Romanis

Mycenę Iunonis ædes

Samos

Argos ciuitas cõdita a Perſeo ut ffert Strabo

Iuno habet templũ iunctũ templo Martis

De ira Iunonis

ANT. FAN.

PAV. MAR.

ANT. FAN.

¶Vrbe nepotis:Romuli,cuius pr̃ est Mars Iunonis filius:unde illud ẽ infra:Nostri Roma nepotis erat.☞ Suburbani:Aricią,Laurẽtum, Tybur,Lãnuuium,ac Prenestæ significat:q̃ oppida esse pr̃ę ab urbe distãtia nemo ignorat.Sane qdã nõ recte legũt Lauiniũ p Lanuuio:cui? oppidi Latinor̃ Diomedes cõditor fuisse dr̃:qa in Lãnuuio corripit tertia a fine. Hora.

Lãnuuium

Raua decurrẽs lupa Lãnuuino.☞ Prænestinæ Deæ: Fortunę:Lucan?:Vidit Fortuna colonos Pręnestina suos cunctos simul ense receptos.Habuit Prænestę Fortunę tẽplũ illustre:ubi certa (ut Stra.ig?)oracula edebãtur.Ea ciuitas gręca esse dr̃: & quondã Polystephanũ.i. multar̃ coronar̃ appellata:quã Seruius Pręneste ab arboribus ilicibus ibi abundãtibus dictã existimat:licz Festus appellatam uelit ꝙ locus:quo cõdita est montibus p̃stet.Idem ait Ceculuz putari eius oppidi conditorem:unde orti Cecilii credũtur:quor̃ familia Romę ad modũ nobilis fuit.☞ Hercu

Prænestinæ Deæ Fortunæ tẽplum Prænestę

lis uxor : Hebe.Iuuenalis: Nec puer Iliades : formosa nec Herculis uxor Ad cyathos.Hanc Iunonis filiã sine patre ferũt Herculi nupsisse post eius deificationẽ. Seneca in Octauiam: Deus Alcides possidet Heben:nec Iunõis iã timet iras:Cuius gener ẽ qui fuit hostis.Hæc cum sit Dea iuuẽtæ : uulta Iunioribus Iunium sumpsisse uocabulũ. Sed auditore iã persuaso ita exordit̃ per insinuationẽ:ut cum matri cedere uideat̃:eo tendat oratio:ut honorẽ huius'mẽsis sibi uendicet.☞ Partes pene rogantis ago:si qd inquit a matre habitura sum nõ luctando id consequi uolo:sed blandiendo ac precãdo.Cæterũ rem ipsam sui iuris esse subiũgit.☞ Aurea possedit:cõuenit mihi hoc cũ matre uxorẽ ẽ esse ac sororẽ Iouis,& Capitoliũ tenere cũ Ioue.Illud aũt nõ cõuenit mẽsis dec? ei ꝓtigisse.☞ Sollicitamur, angimur : ac molestę ferimus: qd̃ nostrũ est nobis eripi. ¶Tu eris pollens:effulgens:& in maxia ueneratione & celebritate.☞ Vrbe nepotis:Romuli nepotis tui cum filius meus sit.☞ Fides sequit dicta : factũ est quod Mars ipse p̃misit.☞ Celebramur in centũ aris:q.d.in cẽtũ urbis locis sunt aræ mihi dedicatæ:& in oibus mihi sacrificat̃. ☞ Nec ho.mẽ.est mi.le.quouis honore:sed grauior. Hoc dicit magnũ qdẽ est celebrari in tot aris:sed non pluris id facio:q̃ honorẽ mensis.☞ Nec tamẽ hunc:octauo & ultimo arguit rursus a minore ad maius:sed dissimili a superiore:Suburbani habent mẽsem a meo noie nuncupatũ: putas ergo tu nõ habuisse Romã:quę erat mei nepotis: imo habuit:& hic mẽsis a me Iunius denominat̃.☞ Nec tamẽ Roma tantũmodo p̃stat nobis hunc honorẽ:nõ sola est Roma:quæ mẽsis honorẽ mihi tribuat.☞ Suburbani:q sub urbe sunt:qui sunt in oppidis agri Romani. ☞ Dãt mihi idẽ munus:honorẽ mẽsis.☞ Inspice:perlege tu.☞ Fast.s:Fastor̃ libros.☞ Quos hẽat Aricia nemoralis:a nemore Cynthiæ:sed de Aricia & mysteriis eius loci diximus in.iii.☞ Et quos fe.ha.po.Laurens:a Laurẽto oppido:ubi fuit Latini regia.☞ Et quos Fastos habeat Lãnuuium meum:ubi & ędes est Iunonis:cuius meminit Varro:Oppidũ in Latio antiquo ad dexterã uiæ Appiæ,Alii legunt Lauinium.☞ Mensis Iunonius:ã Iunone denominatus.☞ Est illic in oĩbus his locis.☞ Aspice Tybur:dixim?in.iii.de Tybure.☞ Et mœ.sa.Deæ Prę ne.Pręneste oppidũ ubi & templũ Fortunę:&inde sortes dict̃ Pręnestinę,& ędes Iunonis.☞ Tu leges:etiam in his oppidis.☞ Tẽpus Iunonale:mẽsem Iunonium. ☞ Nec Romu.cõdidit illos: populos:quasi in his oppidis habeo mẽsem:quę a Romu.cõdita nõ sunt:multo magis debet esse mihi in urbe mei nepotis.ideo inquit. ☞ At Roma erat nostri nepotis:nã a nostro nepote cõdita.☞ Finierat Iuno:iã desierat loqui.☞ Respexim?: respeximus ab alia pte aciẽ. ☞ Vxor Herculis:Hebe Iunonis filia Herculi nupta. ☞ Stabat & signa dolentis erãt i uultu:doloré illa uultu idicabat.☞ Nõ ego si toto:Hebe duplici rõne honorẽ huius mẽsis sibi uendicare contẽdit.pria ratio a coniuge sumit:ꝙ Hercules bñ meritus sit de ea regione ubi post cõdita ẽ Roma:ꝙ eã Caci latrociniis expurgarit.Secũda rõ a distributo p Romu.populo in seniores & iuniores:ꝙ a iuuenibus Iunii nuncupauit:Ipsa Hebe cũ in ppetua iuuẽta sit:iuuenum cãm tuetur & sibi assignat:sed utitur insinuatiõe cum captatiõe benuolentię a matre : qa nõ ut illi aduersa sit:imo & sibi cedit:sed ut blandiat̃ & p̃cibus agat.Deinde ad cãm ueniens sibi honorẽ mensis attribuit.☞ Si mater dixerit me cedere to. ce.si iusserit Iuno me abscedere a cælo:& itet cælites magis non esse.☞ Nõ mo.ma.inuita:quasi nolẽ esse in cælo matre mea repugnãte.☞ Nunc quoq; nõ luctor de noie huius tẽporis:non ego contẽdo Iunii de mensis honore: nec a quo noie fuerit appellatus.☞ Blãdior & pe.quasi. ☞ Amo ptes rogantis:hoc inqt non agã de iure:aut multis rõnibus:quare hic mẽsis meus esse debeat:sed blandi tus & p̃cibus ago.☞ Mallẽ tenuisse precãdo rẽ mei iuris: insinuatõe cãm iustam ostẽdit:quod mei iuris est potius uellem tenuisse p̃cibus q̃ ulla cõtẽtione.☞ Et tu ipse:poera.☞ Forsitan fa.causæ meæ:dices cãm meã esse iustiorẽ. ☞ Mater:Iuno.☞ Possedit aurea:Capitolia:nã in Capitolio dauratũ ẽ illi tẽplũ:ut i pri.li.dixim?:qꝙd i Capitolio p̃spiciebat̃ aureũ & gẽmeũ erat.☞ Tẽplo socio:nã cũ Ioue iũcto.☞ Et ut dbet tenet sũma:hoc ẽ arcẽ Capitolinã. ☞ Cũ Ioue:ubi utriusq; numinis tẽplũ ẽ.☞ At oẽ dec?:oẽ ornamẽtũ.☞ Cõtingit mihi origine mẽsis:a cã:& appellatõe hui? mẽsis Iunii.☞ Vnic?honor ẽ d quo sollicitemur: q̃si nõ sũt mihi i urbe Roma tẽpla:nõ sacrificia fiũt:h uni co honor̃ dcoramur:& h unic?ẽ q sollicitã:& ãxiã reddit.

Hæc tibi:tu pollens urbe nepotis eris.
Dicta fides sequitur:centum celebramur in aris:
Nec leuior quouis est mihi mensis honor.
Nec tamẽ hunc nobis tantũmodo prestat honorẽ
Roma:suburbani dant mihi munus idem.
Inspice quos habeat nemoralis Aricia Fastos,
Et populus Laurens,Lanuuiumq; meum:
Est illic mensis Iunonius:aspice Tybur:
Et Prænestinæ mœnia sacra Deæ:
Iunonale leges tempus:nec Romulus illos
Condidit:at nostri Roma nepotis erat.
Finierat Iuno:respeximus Herculis uxor
Stabat:& in uultu signa dolentis erant.
Non ego si toto mater me decedere cælo
Iusserit:inuita matre morabor ait.
Nunc quoq; non luctor de noie temporis huius:
Blandior:& partes pene rogantis ago.
Remq; mei iuris mallem tenuisse precando:
Et fateas causæ forsitan ipse meæ.
Aurea possedit socio Capitolia templo
Mater:& ut debet,cum Ioue summa tenet.
Ad decus omne mihi contingit origine mensis:
Vnicus est,de quo sollicitamur,honor.

Partes rogãtis

PAV. MAR.

Fortunæ templum Pręneste fuit

Herculis bene meritus ẽ de Romanis propter mortẽ Caci

Concordia nexa crines lauro

IunoHebe & Concordia

De Carna Deacardinis q̃ multos Deos fefellit:sed Ianum nõ potuit fallere

ANT. FAN.

¶ Quid graue:deest uerbum:& est sensus: Cur molestū cuipia fuerit si Romani memores bñficioꝝ:quæ ab Hercule meo i eos collata sunt:hoc titulo & honore me uxorē Herculis decorarūt:ꝟ Flāmis & dote paterna:aut bis idem dicit:aut post factam mētionem flāmarum fumum accipimus:ut Glomeratq; sub antro Fumiferā noctē cōmixtis igne tenebris. ꝟ Ad ppiora uocor:cōparatiuuꝫ est a ppe. Vnde penultima syllaba r.līam non recipit: nam ab eo quod est ppius ppriorem uel propriora dicere nō possumus. ꝟ In partes duas: iuniores ac seniores:ut supra dictū ē. ꝟ Qui fuit ante:Maius qui antecessit a maioribus.i.a senioribus noiatus ē. ꝟ Dissimulata:cælata: qa ira cælasset pietatē:nisi Cōcordia superueniens sedasset utriusq; impetū exurgētē. ꝟ Cōcordia lauro Nexa comas:hęc Dea neq; a Iunone:neq; a Iuuenta:siue a iunioribus:sed a iūctis Sabinis ac Rōanis uult Iunio datū esse uocabulum. Coronatā aūt lauro Cōcordiā dicit:ppter id qđ sequit. ꝟ Placidi nomē opusq; ducis:solet.n.artificiū,ut dr̄,artificē lapere. Ipse aūt Augustus auctor pacis,atq; concordiæ: simulachrū habuit cū Apollinis isignibus. Vñ a Virg. Apollo dr̄.ut Tuus iā regnat Apollo. ꝟ Bina regna:Tatii & Romuli:necnon Sabinos & Romanos. ꝟ Vos ignoscite Diuę:Iuno, Hebe,& Cōcordia. ꝟ Perierūt iudice formæ Pergama: iudicium Paridis:qui Iunone & Pallade Venerē pulchriorē dicit iudicasse:ita irritauit Deas:quæ Veneri posthabitæ sunt:ut eaꝝ opera credātur Pergama periisse. ꝟ Prima dies tibi Carna datur: calē.Iunias:quas uulgo fabarias appellabāt:adultis fabis hoc mēse diuinis rebus solitis adhiberi Carnæ Deæ cardinis sacrauit antiqtas:cui Brutus(ut diximus)uoti reus prio huius mensis die in Cęlio mōte sacrū fecit. Putabat enim hæc Dea nō solum cardini:q(ut qbusdā placet)apotis cardias.i.a corde nomē accepit:sed humanis ꝑesse uitalibus:ut Macro.tradit. Vnde ab ea petebāt:ut corda,secinora,& quæ ītrinsecus sunt uiscera salua conseruaret: cui pulte fabacia & lardo rē diuinam faciebāt: quod uires corporis his rebus maxie roborent. Et Brutus tēplū sacrauit:q̄ cordis bñficio:cuius dissimulatōe idoneus habebat,statum publicū emēdasset. Ouid. Nympham fuisse fabulat:quæ amātes fallere cōsueuit:eamq; a Iano compressam:qui falli nō potuit:p mercede cōcubitus habuit se potestatē aperiendi clausa:& aperta claudēdi:atq; inlu per uirgā Ianalem:qua striges a foribus pellerentur.

PAV. MAR.

¶ Quid graue?cur ē alicui molestū.aut qd magni momēti est? ꝟ Si tu Romane & posteritas memor:quæ memoria tenuisti bñficia a uiro meo collata. ꝟ Dedisti titulū mēsis uxori Herculis:ornasti me honore mēsis:q̄ Herculi nupta sum. ꝟ Hęc quoq; terra:hæc regio ubi Roma est. ꝟ Debet aliqd mihi noīe magni cōiugis:ob Herculis uiri nostri bñficia huic regiōi collata:debet hæc mihi terra rōne ipsius cōiugis. ꝟ Ille:Hercules. ꝟ Appulit captas boues:quas ex Hispania abduxerat. ꝟ Hic in hac terra. ꝟ Cacus:q eā latrocinijs:& cędib⁹ assiduis urgebat. ꝟ Male defensus flāmis:quas euomebat: ut in pri.diximus. ꝟ Atq; arte pr̄na:qm̄ Vulcani.f. ꝟ Tinxit:fecit. ꝟ Sanguine:suo. ꝟ Auētinā humū:nā erat in spelūca mōtis Auētini:ubi ab Hercule interemptus ē. ꝟ Ad ppiora uoc.q̄si uenio nūc ad ea quę magis ppria sunt & nr̄i iuris. ꝟ Romulus digessit populū ab an.diuisit multitudinē ab ętate inter seniores & iuniores. ꝟ Et distribuit in duas ptes:senatum & plebeios,seu senectutē & iuuētutē. ꝟ Hæc ps:senioꝝ. ꝟ Paratior dare cōsilium:ppter prudētiā,quæ ī iuuene esse nō pōt.nā(ut Arist.in Ethi. ostēdit)prudētiā efficit experiētia reꝝ:experiētiā tps lōgitudo:q̄ in iuuene non est: sic nec ipsa prudētia. ꝟ Illa: iuuētus. ꝟ Paratior pugnare:ppter uires,& iuuenile robur. ꝟ Hæc ætas senilis. ꝟ Suadeat bellū:cōsilio & rationibus. ꝟ Illa:iuuenilis. ꝟ Gerat bella:re ipsa & ppriis uiribus. ꝟ Sic statuit: Ro.ipse. ꝟ Et sec.mē.distribuit. ꝟ Eadē nota:eodē titulo & appellatōe. ꝟ Iunius ē iuuenū:nā a iunioribꝰ Iunio dict⁹. ꝟ Qui fuit añ mēsis: q antecessit. ꝟ Est senū:nā a senioribꝰ:hoc ē a maioribꝰ Maiꝰ denoiatus. ꝟ Dixit:Hebe. ꝟ Et issent ī litē:Iuno & filia cōtēdissent de honoꝝ mēsis. ꝟ Studio certaīs:cōtētōis. ꝟ Atq; pietas:filię ī mr̄em & amor mr̄is ī filiā. ꝟ Esset dissimulata:occultata. ꝟ Ira: qa cōtētiōe utraq; iā ira prita erat. ꝟ Venit Apollinea:certātibus his de noie mēsis uenit Cōcordia:& aliā cām nominis attulit a Cōcordia Romanoꝝ & Sabinoꝝ:mēsem hūc Vniū appellatū esse Iuniū. ꝟ Venit Cō.ne.Ion.co.hñs lōgos crines nexos:hoc ē corōatos. ꝟ Lauro Apollinea: q̄ Apollini sacra. ꝟ Numē & opus du.pla.benigni:q̄si q̄ p cipue a Tiberio colit.& cui tēplū ddicauit:ut Trā.inqt: & nos retulim⁹ in pri.lib.Ducē.n.illū appellat.ut in prio: Auspiciis dux uenerāde tuis.& ī Tristib⁹:Ausoniūq; ducē. ꝟ Hæc:Cōcordia. ꝟ Vbi narrauit Tatiū & fortē Quirinū:posq̄ exposuit bella Tatii regis Sabinoꝝ ī Romu. gesta:& inita postea fœdera. ꝟ Et bina regna:Sabinū & Romanū. ꝟ Coisse:in unū collectū esse cum suis populis. Nā facta ē utrisq; populis urbs cōis:ut in.iii.diximꝰ. ꝟ Et soceros & generos:Romanos & Sabinos. ꝟ Receptos lare cōi:nā in cōi urbe. ꝟ Inqt:illa ubi hæc dixit ait. ꝟ His iunctis:a cōiunctione & unione hoꝝ populoꝝ. ꝟ Vnius habet nomē mensis:Vnius uocatus est. ꝟ Triplex causa dicta est:relata est iā triplex origo mēsis a Iunone,Hebe,

Quid graue,si titulum mensis Romane dedisti
Herculis uxori,posteritasq; memor?
Hæc quoq; terra aliqd debet mihi nomīe magni
Coniugis:huc captas appulit ille boues.
Hic male defensus flammis & dote paterna
Cacus Auentinam sanguine tinxit humum.
Ad propiora uocor:populum digessit ab annis
Romulus:in partes distribuitq; duas.
Hæc dare consilium,pugnare paratior illa est:
Hæc ætas bellum suadeat:illa gerat.
Sic statuit:mensesq; nota secreuit eadem:
Iunius est iuuenum:qui fuit ante,senum.
Dixit:& in litem studio certaminis issent:
Atq; ira pietas dissimulata foret.
Venit Apollinea longas Concordia lauro
Nexa comas placidi numen,opusq; ducis.
Hæc ubi narrauit Tatium,fortemq; Quirinum:
Binaq; cum populis regna coisse suis:
Et Lare communi soceros,generosq; receptos:
His nomen iunctis Vnius inquit habet.
Dicta triplex causa est:at uos ignoscite Diuæ:
Res est arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares a me:perierunt iudice formæ
Pergama:plus lædunt,q̄ iuuat una,duæ.
¶ Prima dies tibi Carna dat̄:Dea cardinis hec ē:
Numine clausa aperit,claudit aperta suo.

Cacus habebat spelūcā ī monte Auentino

Anus in iuniores & seniores diuisus a senatu

Concordia iō dr̄ a Tiberio dilecta qa ei tēplū dicauit

Concordia nexa crines lauro

Iuno Hebe & Concordia

De Carna Dea cardinis q̄ multos Deos fefellit:sed Ianum nō potuit fallere

Quare no ferendũ iudiciũ contra magnos uiros

Carna ẽ Dea q̃ habet officiũ aperiendi & claudẽdi aliq eaꝫ Cranem appellãt

ANT. FAN.

Grãmẽ

Tenuẽ funẽ lineam dici

PAV. MAR.

Amãtes creduli

Lux affert pudorem

Concordia. ☞ At uos Diuæ ignoscite: date ueniã: si nullam probauero iniam. ☞ Res nõ est dirimẽda meo arbitrio: nõ est mei iudicii dirimere uestrã cõtẽtionẽ. ☞ Ite pares a me: pari mõ oẽs laudatę. ☞ Pergama: Troiana mœnia. ☞ Perierũt iudice formæ: periit Troia ob iudiciũ Paridis: qa Venerẽ formosiorẽ dixit: & illi pomũ adiudicauit. ☞ Ero igit cautus illius exemplo: qa nõ dicam alicuius uestrũ causam iustiorẽ. ☞ Duæ plus lędunt q̃ una iuuat: ueluti plus potuere Troianos lædere Iuno & Pallas: q̃ iuuare potuerit Venus. ☞ Prima dies tibi Carna: aggredit nunc festog rõnem: & calẽ. Iuniis festũ esse Carnæ Deæ inqt. Sacrũ. n. illi in Cęlio monte calen. Iuniis iuni° Brutus uoti reus fecit: sed de hac Dea dixim? paulo superius in principio huius li. quæ a Theod. referũtur. At poeta Carnã quasi cardinam dicit: q̃ cardinibus præsit: & fuisse nympham quandam: quæ Crane appellata sit: & Iano placuerit: & ab eo ius cardinũ habuisse: etiã & aliud munus: ut noxas striges e foribus abigat. ☞ O Carna prima dies mẽsis datur tibi: nã in ea festum tuum celebratur, & tibi sacrificat. ☞ Hęc: Carna. ☞ Est Dea cardinis: q̃ præest cardinibus ianuarũ. ☞ Apit suo numie clausa & claudit aperta: qđ quidem officium est Iani: ut inprio: Omnia sũt nostra clausa, patentq̃ manu. Sic & Carna facit: ut clausa pateãt: & patẽtia claudant. ☞ Fama ẽ obscurior æuo: quasi uetustate certior fama non habetur: nam est paulo occultior.

Vnde datas habeat uires obscurior æuo
Fama: sed e nostro carmine certus eris.
Adiacet antiquus Tyberino lucus Helerni:
Pontifices illuc nunc quoq; sacra ferunt.
Inde sata est Nymphe (Cranem dixere priores)
Nequicq̃ multis sæpe petita procis.
Rura sequi, iaculisq; feras agitare solebat:
Nodosasq; caua tendere ualle plagas.
Non habuit pharetram: Phœbi tamẽ esse sororẽ
Credebant: nec erat Phœbe pudenda tibi.
Huic aliquis iuuenum dixisset amantia uerba:
Reddebat tales protinus illa sonos.
Hæc loca lucis habent nimis: & cum luce pudoris:
Si secreta magis ducis in antra: sequar.
Credulus ante subit: frutices hæc nacta resistit:
Et latet: & nullo est inuenienda loco.
Viderat hanc Ianus: uisæq; cupidine captus
Ad duram uerbis mollibus usus erat.
Nympha iubet quæri de more remotius antrum:
Vtq; comes sequitur: destituitq; ducem.
Stulta (uidet Ianus quæ post sua terga gerantur)
Nil agis: & latebras respicit ille tuas.
Nil agis en dixit: nam te sub rupe latentem
Occupat amplexu: teq; potitus ait.
Ius pro concubitu nostro tibi cardinis esto:
Hoc pretium positæ uirginitatis habe.

☞ Vnde: a quo, ut Genus unde Latinũ. ☞ Lucus Helerni: sic dictum, ut Hinc tñ ille urbẽ Pataui. Huic luco religionẽ adiungit more Virgilii, ut Põtifices illuc nunc quoq; sacra ferũt. ☞ Cranem dixere priores:: deest quam, ut Vrbs antiqua fuit Tyrii tenuere coloni. Est autem grãmi linea. Vnde illud subiicit: Nodosasq; caua tẽdere ualle plagas. ☞ Nõ habuit pharetram: uideri poterat Diana si pharetrã habuisset. ☞ Dixisset amãtia uerba: dest si, ut Incęlũ iusseris ibit. ☞ Nullo ẽ iueniẽda loco: alludit ad tenuitatẽ lineæ: cuius nulla est latitudo atq; ꝓfundit as. Plinius tenuẽ funẽ lineã uocat. ☞ Stulta, uidet Ianus: poetæ uerba ad nymphã sperantẽ falli posse bicipitem Deum.

☞ Vnde: a quo. ☞ Habeat datas uires: qa Carnæ dederit uim uertẽdi cardinis, & claudẽdi, & aperiẽdi. ☞ Sed eris certus e nostro carmine: ego te meis uersibus certiorem reddã. ☞ Lucus antiqui Helerni: Helernã & locũ uocant: & loci Genium: inde & lucus Helerni dicebatur. ☞ Adiacet Tyberino fluuio: nam ꝓpe Tyberim est ipse lucus. ☞ Pontifices nũc quoq; etiam hoc tẽpore. ☞ Ferũt sacra illuc: ad eum lucũ: nam eunt illuc sacrificatum. ☞ Inde: ab Helerno. ☞ Est sata nymphe: nata Carna. ☞ Priores: antiqui: aut maiores nostri. ☞ Dixere Cranẽ: prius enim Crane: deinde Crana appellata. ☞ Nequicquã: frustra. ☞ Sæpe petita multis procis: cũ multi essent proci: qui eam & optarent & peterẽt in cõiugem omnes repellebat. ☞ Solebat illa sequi rura: non. n. urbes incolebat: sed modo rura: modo mõtes: & nemora pererrabat. ☞ Et agitare feras iaculis: ut Dea uenatrix feras isequebatur. ☞ Et solebat tendere plagas nodosas: nodis cõtexta retia. Plaga enim & uulnus significat: & spatium imẽsum: & retia. Sed ꝓ uulnere primã ꝓducit: in cæteris corripit. ☞ Valle caua: in cõcauitate uallium. ☞ Nõ habuit pharetrã: quẽadmodũ Diana. ☞ Tamẽ credebant esse sororẽ Phœbi: credebant Dianam eẽ. ☞ Nec erat o Phœbi pudenda tibi: quasi non potuisses erubescere ea sorore: tum ꝓstantia formæ: tum ẽt spectatis moribus. ☞ Aliquis iuuenum dixisset amantia uerba: si qs iuuenis captus illius forma amatoriis uerbis eã esset aggressa. ☞ Illa: Crane. ☞ Protinus: statim. ☞ Reddebat tales sonos: ita rũdebat. ☞ Hæc loca lucis hñt: dispiciebat amãtes illa hoc dolo: annuebat uotis: dũmodo in loca secretiora duceret. Credul? amãs antecedebat: illa inter frutices delitebat. Cũq; hoc pacto Ianũ uellet deludere nõ potuit: qm̃ ille uidet ẽt quę a tergo sunt. ☞ Hæc loca: ubi nunc sumus. ☞ Habent nimis lucis: sunt nimis aperta: ita ut a multis uideri possumus. ☞ Et cum luce habẽt etiã nimis pudoris: ergo pudor uetat hic coire. ☞ Si du. in anima. sec. quæ sint semotiora, & occultiora. ☞ Sequar: te si ante iueris. ☞ Credulus: amans. ☞ Subit ante: præcedit illam. ☞ Hæc: Crane. ☞ Nacta: inueniens frutices resistit: & nõ sequit. ☞ Et latet: inter fruteta. ☞ Et nullo loco est inueniẽda: non poterat postea reperiri ab amante delusa. Alii legunt: Nullo modo. ☞ Ianus uiderat hanc: Cranem. ☞ Et captus cupidine uisæ: amore ipsius nymphæ: quam uiderat. ☞ Erat usus uerbis mollibus: blando & dulci sermone. ☞ Ad duram: ad illam inexorabilem. ☞ Nympha iu. quęri antrũ remotius: antra secretiora & occultiora. ☞ De more: de consuetudine: nam ut aliis amantibus dicere solebat: ita & Iano dixit. ☞ Vtq; comes sequitur: antecedẽtem Ianus sequebatur ueluti eum comitatura. ☞ Et deest. du. reliqt Ianum: uolebat enim iter fructices delitere. ☞ Stulta: tu qdẽ Crane putas ne Ianũ decipe. ☞ Videt Ianus q̃ geranť: fiãt. ☞ Post sua terga: qm̃ biceps ẽ: uidet anteriora & posteriora: ut in prio: Sitq; qđ a tergo: fitq; qđ añ uides. ☞ Nil agis: hoc dolo. ☞ Ille: Ianus. ☞ Respicit tu. la. uidet quo in loco delites. ☞ En dixit nil agis: non me decipies. ☞ Nã occupat te amplexu latẽtem sub rupe: inuenit & tenet te comprehẽsam in complexu: cum sub rupe lateres. Nã interdum

Occupare ponit ꝑ inuenire

interdum occupare eſt inuenire tenere. Plau. in Trinum mo: Familiã optimam occupauit. Vir. Occupat Aeneas aditum cuſtode ſepulto. Mar. Tul. in Philippi. Agri Lucani poſſeſſiões occupauit. ℣ Et potit⁹ te ait eſto: ſit tibi. ℣ Ius cardinis: & in prio: Et ius uertẽdi cardinis oẽ meũ. Nẽc illud ius Cranę dat. ℣ Pro noſtro cõcubitu: qa ſimul coiuimus hẽas id in mercedẽ uiolatæ pudicitiæ. ℣ Habe hoc ꝓtiſi: hoc ꝓmiſi. ℣ Poſtæ uir. quã ego uiolaui.

ANT. FAN. Virga ad abigẽdas aues Striges

℣ Virgã: hæc uirga Ianalis ex alba ſpina fuit ad abigendas ſtriges. ℣ Sunt aui. uo. Pli. auctor ẽ ſtrigẽ eſſe i maledictis antiqs. Sed q̃ ſit aui um cõſtare non arbitrat: & fabuloſum eſſe putat: qđ de ſtrigib⁹ dr: ubera eas ſantiũ labris imulgere. ℣ Nõ quæ Phi. mẽ. Guttura fraudabãt Harpyias dicit: Phineus. n. rex Arcadię cum liberis ſuis nouercã Harpalicẽ ſupindu xiſſet. & ea ſuadẽte filios ex cęcaſſet: ira numinũ luminibus captus eſt: cuius mẽſas cũ Harpyiæ fœdarent: dr filiog Boreæ bñficio liberatus: fugatis auib⁹ uſq; ad inſulas Strophades: ut Seruio ſcribit. Alii tradũt Phineum dilexiſſe Idæã Dardani Scytarũ regis filiã: cui⁹ ſuaſu cũ filios ex Cleopatra ſuppli tio deſtinaſſet: & Hercules cum Argonautis dr Phineum: & eius ſocios obtrũcaſſe.

Phinei fabula

Stãtes ꝑ immobiles uel horrẽtes

℣ Stantes oculi: uel extantes: quos emiſſitios appellamus: uel imobiles: uel horrẽtes. ut Canities inculta iacet: ſtant lumina flamma. ℣ Nocte uolãt: qa lux extantibus oculis nocet. uel certe ne uideant. ℣ Lactẽtia ui. lactẽtiũ infantium uiſcera. ℣ Seu car. fi. ſm eos q̃ putant anus in ſtriges ui carminũ uerti. ℣ Nenia: qua præfice interdum q̃runt infantes a Strigibus iteremptos: in quas falſo narrant anus eẽ cõuerſas. Eſt autẽ Nenia carmẽ lugubre: qđ mortuis dicebat. Lege Acronẽ, Nonium, Feſtum, ac Porphyrionẽ. Id inſtitutũ dr a Simonide poeta lyrico. Vnde Hor. in Carminibus: Neniam Cæam dicit ab inſula ubi Simonides natus ẽ. Quare ait Catullus: Meſtius lachrymis Simonideis. Eſt autẽ Cæa inſula cõtra Atticam: nam Cos Aſiæ cõtigua eſt: ut Cyprus & Rhodus. Nenia quoq; Deæ nomen eſt: cuius ſacellũ fuit extra portã Viminalẽ: ut auctor eſt Feſtus. ℣ Procæ: regis Albanog: q Amulii & Numitorẽ filios habuit. Hunc ĩfantẽ cum ſtriges uexarent: Oui. fabulatur Carnæ auxilio liberatum.

Nenia

Cæa Cos Nenia Dea cuius ſacellum fuit extra portam Viminalem

PAV. MAR.

℣ Sic fatus: Ianus. ℣ Dedit illi ſpinã: q̃ ſpina. ℣ Poſſet pel. a ſo. ſtri. no. dedit nymphæ ſpinam albã: q̃ freta illa repelleret e domibus ſtriges pernicioſas ſantibus. ℣ Hæc ſpina erat al. plura. n. ſunt ſpinag genera: q̃ a Pli. referuntur: ſꝫ ſpinę albę ſemẽ cõtra ſcorpiões auxiliat. Corõa ex ea ĩpoſita capitis dolorem minuit. ℣ Sunt aui. uolu. Striges aues eſſe dicunt nocturnas: magno capite: roſtro & unguibus aduncis: & q̃ nocte infantiũ cunas adoriunt: ſordidiſtq; roſtro corpuſculũ: & ſanguinẽ hauriunt: multi putant nõ aues, ſed mulierculas eſſe: q̃ ſe ueneficio quodã: cũ uolunt in ſtriges uertũt: celereſq; nocte, quo libuerit, eunt: infantes iugulant: & ſanguinẽ oẽm ebibunt ita ut illi exanimes reperiant. Poeta ingt Procã Albanog regẽ: Amulii & Numitoris parẽtẽ: cum in cunis ſans cẽt laceratum ab his ſtrigibus: a Crane tñ ĩcolumẽ redditum: & ex ea domo penit⁹ abactas Striges. ℣ Sunt uo. aui. aues rabidæ. ℣ Nõ quę fraudabãt guttura Phineia mẽſis: non ſunt Harpyiæ: q̃ rapiebant epulas e mẽſa Phinei: ſic fraudabãt illi⁹ guttura ſuis epulis. Phineus. n. ut Harpalici cõiugi morem gereret: filiis ex altera cõiuge lumina abſtulit: ꝓ quo crimĩe & ipſe a Diis lumine captus eſt. Additæ & Harpyiæ eius menſis: ut cibos raperẽt: & omnia fœdarẽt. Poſt longũ tempus ab Argonautis ea peſte liberatus ẽ: nota eſt fabula. de q̃ plura apud Vale. Flaccum. ℣ Sed tra. inde genus: ſed ab ipſis Harpyis originẽ ducũt. ℣ Grãde ca. ẽ illis ſtrigibus. ℣ Stãtes oculi: quos nõ mouẽt: ut cætera animalia. ℣ Roſtra ap. ra. hñs roſtra aduncа apta ad ꝑdam diripiẽdã. ℣ Canities in. pẽ. hñt pẽnas canas. ℣ Hamus ĩeſt unguib⁹: hñt ungues hamatos & adũcos. ℣ Nocte uo. nõ. n. lꝫ Strigibus ꝑ diẽ uolare: cum lucẽ pati nõ poſſint. ℣ Et pe. pu. nu. egẽ. eunt ad ĩfantes unde aperit nutrix. ℣ Et ui. fœdãt. ℣ Corpora: ipſog ĩfantiũ. ℣ Rapta ſucu. q̃ e cunis rapuerint. ℣ Dñt: ipſæ ſtriges. ℣ Carpe roui. la. lacte plena: aut lac potãtia. Lactere. n. putrog ẽ cũ lacte alunt. ℣ Et hñt pe. ple. po. ſan. ex effoſſis uiſceribus puerog ſanguinẽ hauriũt: & eo replẽt pectora. ℣ Eſt il. no. ſtri. nocant Striges. ℣ Sed ca. hu. no. rõ cur ſtriges appellent. ℣ Quod ſo. ſtri. hor. no. a ſtridẽdo igit: q̃ noctu ſtridẽt Striges dñr. ℣ Siue igit naſcunt aues: q̃ a natura ſint uolucres. ℣ Seu fiũt car. icãratiõe & ueneficio. ℣ Nenia: incãtatio. ℣ Figurat: trãſmutat. ℣ Anus in uolucres: in ipſas Striges. ℣ Falſa: ꝓ fallo: qa non uere tranſmutat. Sed ueneficio fit: ut uetulæ uideant Striges: nã nõ in totum tranſformant: reſumũt. n. humanã formã cũ uolunt & auium ad tẽpus ſumunt. Nenia (ut Feſtus oſtẽdit) dẽ carmẽ: qđ in funere laudandi gr̃a cantat ad tibiã: ſunt q̃ eo uerbo finẽ ſignificari putant. Quidã uolunt Neniã iõ dici: q̃ noci ſimilior querimonia flentiũ ſit. Quidã aiũt Neniæ ductum nomẽ ab extremi inteſtini uocabulo, Græci enim Neaton extremũ dicunt: ſiue q̃ cordag ultia νεχτη dr: extremã cãtionis uocẽ Nemã appellarũt. ℣ Venere in thalamos Procæ: ſiue ſint aues, ſiue mulierculæ: q̃ eã formã ueneficio aſſumãt: uenere in cubiculum regis Albani: ubi recũbebat ĩfans regius. ℣ Proca natus i illis q̃q; diebus: qa nondum ꝑterierat q̃tus dies: ex quo natus erat. ℣ Erat ꝑda recẽs auiũ: nam a Strigibus deuorabat. ℣ Et exhor. pe. ĩfan. exhauriũt ſanguinẽ pectoris ĩfantis. ℣ Liguis auidis: ſitientibus ipſum ſanguinẽ. ℣ Et puer infelix uagit: uagire enim puerog eſt. ℣ Et petit opem: ipſo uagitu. ℣ Nutrix territa uoce ſui alumni: uagitu Procæ infantis quem alebat. ℣ Occurrit: ut opem puero ferat. ℣ Et inuenit genas ſectas: genas laceratas, & depaſtas. ℣ Rigido ungue: duris ſtrigum unguibus.

Sic fatus ſpinam, qua Striges pellere poſſet
A foribus noxas: hæc erat alba: dedit.
Sunt auidæ uolucres: nõn quæ Phineia menſis
Guttura fraudabant: ſed genus inde trahunt.
Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ,
Canities pennis, unguibus hamus ineſt.
Nocte uolant: pueroſq; petunt nutricis egentes:
Et uitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia uiſcera roſtris:
Et plenum poto ſanguine pectus habent.
Eſt illis Strigibus nomen: ſed nominis huius
Cauſa: q̃ horrenda ſtridere nocte ſolent.
Siue igitur naſcuntur aues: ſeu carmine fiunt:
Neniaq; in uolucres falſa figurat anus:
In thalamos uenere Procæ: Proca natus in illis
Præda recens auium quinq; diebus erat:
Pectoraq; exorbent auidis infantia linguis:
At puer infelix uagit: opemq; petit.
Territa uoce ſui nutrix accurrit alumni:
Et rigido ſectas inuenit ungue genas.

Nenia incantationes dicũtur

Proca quoto die ex quo fuit ort⁹ a ſtrigib⁹ q̃ſi deuoratus

ANT. FAN. Puer liberat⁹ a Strigibus auxilio carnæ Deę

¶ Quid faceret?qua rõne opem ferret ifanti tã male affecto?℣ Frondibus:quæ pallent,atq; ad terrã cadunt extremo autumno:uel noua hyeme:cũ ois humor in arboribus æſtatis calore inuenit exhauſtus.Virg.Quã multa in ſiluis autũni frigore prio Lapſa cadũt folia ad terras. ℣ Limina fronde notat:ramo arbuteo ter poſtes tangit, ter ſignat limina.℣ De porca bimeſtri:quia pro infante dabat eius ętatis animal. Vñ auctor ſubiungit: Pro puo uictia pua dat.℣ Pro fibris:fibras nõnulli eẽ eminẽtias iecoris tradũt.alii aliter,In iecore qd caput extorũ uocãt:auctor Pli.magnę uarietatis ẽ. Quidã uenas, & neruos iecoris fibras uocant.℣ Profecta:exta q̃ ꝓſecant. Diximus,n.(ut ſcribit Feſtus,exta dicta eſſe:ꝙ ea Diis ꝓſecent:q̃ maxie extãt, eminẽtq;.℣ Parua feneſtra: ut nõ ſolum a limine:ſed in de quoq; abigerent Striges. ℣ Cur illis guſtent larda calẽdis:uult moris fuiſſe apud Romanos:ut in honorem Carnæ lardum,far, & faba calendis Iuniis guſtarentur: ꝙ uetuſtiſſimam Deã priſca frugalitate crederent delectari. Sed magis placet:qd Macro.ſcribit rem diuinam eiuſmodi cibis Carnæ Deæ fieri conſuetam:ꝙ his uires corpis maxime roborẽtur. ℣ Aſcitas dapes:exquiſitas. Aſcimus enĩ ꝓprie q̃ſita & remota.Cicero de Oratore:Quod minime politi,minimeq; elegãtes ſunt:aſciuerunt aptũ iuis auribus optimum quoddã:& q̃ſi adipale dictionis genus. Idez pro Archia:Vt hunc A.Licinii nõ mõ non ſegregãdum cum ſit ciuis a numero ciuium:uerũ etiam ſi nõ eſſet:putetis aſciſcẽdum fuiſſe.℣ Quã ꝑbet Ionia diues:Attagenam ſignificat:quæ & Attagen dr̃ uirili genere.Plinius: Attagẽ maxime Ionius celebrat uocalis alias:captus uero obmutescens:quondam exiſtimatus inter raras aues.Iam & in Gallia,Hiſpaniaq; capitur.Horatius:Nõ afra auis deſcẽdet in uẽtrem meum:Nõ Attagen Ionicus . Alii Attagenas dicunt:teſte Porphyrione fœminino genere. Martialis:Inter ſapores fertur alitum Primus Ionicaq; guſtus Attagenaq;.A.Gel.cõmemorans noia edulium & domicilia ciboq; oibus aliis præſtantia:quæ ꝓfunda ingluuies ueſtigauit:noiat non Ionicã,ſed Phrygiã Attagenam.

Nerui ſunt iecoris Fibre extarũ Alii caput uocant

Lardum far & faba in ſacrificiis Carnæ

Aſcire

Attagẽ Ionicus

¶ Quid faceret?miſera nutrix quo pacto poſſet ſuccurrere alumno?℣ Color oris:puerilis.℣ Erat q̃ ſolet eſſe ſeris frõdibus:talis in uultu puerili color erat:qualis i frõdibus in extremo autumno:ſeu in principio hyemis : cũ hyberno frigore aduruntur.℣ Quas frondes læſit noua hyems:hybernum frigus in principio brumæ. ℣ Seris: quæ tardius ex arboribus decidunt.℣ Peruenit:nutrix. ℣ Ad Cranem & docet rem:Procam a ſtrigibus laceratum.℣ Illa dixit pone timorem:ne timeas.℣ Tuus alũnus:puer quem educas.℣ Erit ſoſpes:erit ſaluus.℣ Venerat:Crane.℣ Ad cunas:ubi erat infans.℣ Flebant & mater & pater:Auentinus cum coniuge parentes Procæ. ℣ Ait ſiſtite lachrymas:deſinite lachrymari.℣ Ipſa medebor:adhibebo medelam:& reddam eum incolumem. ℣ Protinus tangit ter in ordine poſtes fronde arbutea:

PA V. MAR.

Quid faceret?color oris erat,qui frondibus olim
Eſſe ſolet ſeris:quas noua læſit hyems.
Peruenit ad Cranem:& rem docet:illa timorem
Pone:tuus ſoſpes dixit alumnus erit.
Venerat ad cunas:flebant materq;,paterq;:
Siſtite uos lachrymas:ipſa medebor ait.
Protinus arbutea poſtes ter in ordine tangit
Fronde:ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus:& aquæ medicamẽ habebãt:
Extaq; de porca cruda bimeſtre tenet.
Atq; ita,noctis aues exris puerilibus,inquit,
Parcite:pro paruo uictima parua cadit.
Cor pro corde precor,pro fibris ſumite fibras:
Hanc animam uobis pro meliore damus.
Sic ubi libauit profecta ſub æthera ponit:
Quiq; adſint ſacris reſpicere illa uetat.
Virgaq; Ianalis de ſpina ſumitur alba:
Qua lumen thalamis parua feneſtra dabat.
Poſt illud neq; aues cunas uiolaſſe feruntur:
Et rediit puero,qui fuit ante,color.
Pinguia cur illis guſtentur larda calendis:
Mixtaq; cum calido ſit faba farre:rogas.
Priſca Dea eſt : alituq; cibis,quibus ante ſolebat:
Nec petit aſcitas luxurioſa dapes.
Piſcis adhuc illi populo ſine fraude natabat:
Oſtreaq; in conchis tuta fuere ſuis.
Nec Latium notat,quam præbet Ionia diues:

Cranæ ſacrum ad Striges abigendas

Crane luſtrat domum : ut abigat Striges:primo tetigit ramo ex arbuto poſtes ianuæ.℣ Ter notat:ſignat. ℣ Limina fronde arbutea: & limina & poſtes eo ramo ſignat.℣ Spargit aquis aditus:ipſam ianuam ſeu ingreſſum:eo luſtrationis genere uſus eſt:ne inde redirẽt Striges:& multi putant Arbutum arborem eas non attigere : ſic & eadem abigi. ℣ Et tenet ea quæ habebant medicamen : ubi erat uis medendi.aut intelligas: Spargit aquis ea quæ erãt ueneficio notata. ℣ Et tenet exta cru.inteſtina.℣ De porca bimeſtre : quæ erat duorum menſium. ℣ Atq; ita inquit aues noctis : o Striges quæ noctu uolatis. ℣ Parcite ex.pu.nolite attingere exta pueri Procæ. ℣ Parua uictima:bimeſtris porca.℣ Cadit : immolatur uobis.℣ Pro paruo:infante : paruam uobis ſuillam pro paruo puero mactamus.℣ Sumite uos precor cor pro corde : accipite pro corde pueri,cor porcæ lactentis.℣ Pro fibris : pueri. ℣ Fibras:ſuillæ.℣ Vos damus:offerim⁹ uobis.℣ Hãc animam:porcæ.℣ Pro meliore : ꝓ anima pueri.℣ Sic ubi libauit:poſtq̃ ſacrificiuz fecit.℣ Ponit ꝓfecta:ipſa exta quæ Diis ꝓſecant.℣ Sub aere:ſub dio.℣ Et uetat illa reſpicere q̃ adſunt ſacris:ꝓhibet reflectere aciẽ illos q̃ ſũt pñtes.℣ Et ſumit uirga Ianalis de alba ſpina:quã a Iano dono habuerat ad abigẽdas Striges.℣ Qua ꝓua feneſtra dabat lumẽ thalamis:nõ ꝓ ianuã ſumpta eſt in ea alio luſtratõis genere erat uſa:ſed ꝓ feneſtrã:ut inde cubiculuz quoq; luſtraret.℣ Poſt illud:poſt illã luſtrationẽ.℣ Nec ferunt aues:nõ dicuntur Striges.℣ Violaſſe cunas:fœdaſſe puerum in cunis.℣ Et redit puero color,qui fuit ante: nã redditus eſt incolumis.℣ Pinguis cur illis:huic Deæ (ut ſuperius diximus)pulte fabatio:& lardo ſacrificatur: ꝙ uires his rebus maxime corporis corroborent : poeta aliã cãm affert:ꝙ antiqua Dea antiqs cibis contẽta ſit. ℣ Rogas cur larda pinguia:lardũ ſuillum.℣ Guſtent illis cal.pria die Iunii.℣ Et cur faba ſit mixta cũ calido farte: nam datur fabaciũ cum farte mixtum.℣ Priſca Dea eſt: nympha antiqua:nã eo tẽpore:quo erat in terris Ianus. ℣ Alitur cibis,q̃bus ſolebat ante:eo tpe quo nõ erat tanta ciboz luxuria:& tanta ſplendiditas.℣ Nec luxurioſa petit dapes aſcitas:aliũde aduectas.℣ Adhuc:uſq; ad illa tpa.℣ Piſcis natabat ſine fraude:illis nondum erat uſus edẽdorum

Alba ſpina data dono a Iano Cranæ

Pulte fabatio cũ farre mixto calẽ. Iunii ſacrificat Deæ cæ

edendorum piſcium: ſic nemo illis inſidias ſtruebat, nec hamo fallebat. ¶ Et oſtrea fuere tuta in conchis ſuis: non enim erat oſtrearum piſcatio: quæ poſtea ab externis littoribus petebantur: & earum eſum Seneca reprehendit. ¶ Nec auis quam præbet Ionia diues: norat Latium: quia nondum aduecti erant in Latium cygni ex Ionia Aſiatica: quæ regio illis abundat: præſertim in ripis Mænandri fluminis: quod per eam regionem fluit. inde in Heroid. ad uada Mænandri concinit albus olor.

Nec quæ Pygmæo ſanguine gaudet auis:
Et præter pennas nihil in pauone placebat:
Nec tellus captas miſerat ante feras.
Sus erat in pretio: cæſa ſue feſta colebant:
Terra fabas tantum, duraq; farra dabat.
Quæ duo mixta ſimul ſextis quicunq; calendis
Ederit: huic lædi uiſcera poſſe negant.
¶ Arce quoq; in ſumma Iunoni templa Mõetæ
Ex uoto memorant facta Camille tuo.

ANT. FAN. Grus cũ Pygmæis pugnat

¶ Quæ Pygmæo ſanguine gaudet auis: piphraſis gruis, quã ferũt cũ Pygmæis in certamẽ deſcendere. Iuuenalis: Ad ſubitas Thracũ uolucres nubemq; ſonoram Pygmæus paruis currit bellator in armis. Mox impar hoſti, raptuſq; per aera curuis Vnguibus a ſæua rapitur grue. Hæc auis habita eſt aliquando inter primas: auctore Pli. licet Cornelius nepos: qui obiit diui Auguſti principatu ſcripſerit Ciconias magis placere q̃ grues. Sane Pygmæi, quos Spithameos uocant, incolunt Indiæ montana: nec excedunt ſtatura duos pedes, & quadrantem: ut A. Gel. refert: ſiue tres ſpithamas: hoc eſt tres dodrantes: ut Pli. ſcri. Eſt enim ſpithame unius menſura dodrantalis: quæ ter ducta atque ad pedem relata in duodecim particulas diſtributũ duos pedes conficit & quadrantem. Pygmæos Homerus quoque prodidit a Gruibus infeſtari: aduerſus quas: ea gens inſidens arietum, capratumq; dorſis: ac ſagittis armata ueris tempore uniuerſo agmine ad mare deſcendit: & oua, pulloſq; earum alitum conſumit: conficitq; eam expeditionem menſibus ternis. Tradiderunt quidam Pygmæos etiã fuiſſe ad Geraniam oppidum Thraciæ. alii ad Anthiochiam. alii ante paludes: unde Vilum oriri nõnulli putauerunt. Nos paulo proceriorem Pygmæis hac ætate in Vmbria uidimus hominem: cui Leonello nomẽ fuit: in quem luſimus olim his uerſibus: Demiſſa nihil eſt ad talos ueſte, femurq; Subducta ad medium quid Leonellus erit? Reſpondens nihilum, ſed longius ipſo Eſt nihil. at quid erit? nil Leonellus erit. ¶ Præter pennas nihil in pauone placebat: pauonem Q. Hortẽſius primus augurali cœna dicitur poſuiſſe: quẽ deinde multi ſecuti (ut ſcripſit Varro) extulerunt pauonum pretia ita: ut eorum oua quinis denariis uenderentur, & ipſi quinquagenis. Itaq; M. Lurco ſupra ſexagena millia nũmum ex pauonum prouẽtu accipiebat. Laudatur maxime pauus e Samo: teſte Au. Gel. qui pro pauone pauũ hanc alitem uocat. Notandum hoc loco cœnam Hortenſii: cuius ſupra meminimus a Plinio quidem adicialem uocari: uel (ut quibuſdam placet) adipalem. a Macrobio uero auguralem: quem putamus non deprauatum locum referre Varronis: nam qui exitialem legunt iure exploduntur. ¶ Sus erat in pretio: Iuuenalis: Sicci terga ſuis rara pendentia crate Moris erat quondam feſtis ſeruare diebus. ¶ Duraque farra: e farre pultem conficiebant: qua diu Romani uſitarunt. Eam Martialis e cluſino farre confectam docet relinquere dulcedinem quandam uaſis: in quo decocta fuerit: ut Imbue plebeias cluſinis pultibus ollas: Vt ſatur in uacuis dulcia muſta bibas. ¶ Sextis calendis: non accipimus Auguſti calendas: quem Sextilem dixerunt: ſed Iunii qui a Ianuario ſextus eſt. ¶ Arce quoque in ſumma: nõ multo ante captã a Gallis cũ terræmotus factus eſſet: ferunt extitiſſe uocem ab æde Iunonis ex arce: ut ſue plena procuratio fieret. Vnde (ut auctor eſt Cicero) Iunonem Monetam appellatam dicunt. Huic data eſt ædes in Capitolio calendis Iuniis ex uoto Furi Camilli: qui aduerſus Gallos dimicans: cum Deorum quoque opem adhibendam exiſtimaret: ædem Iunoni Monetæ uouit: conſecutuſque uictoriã dictatura ſe abdicauit. Itaque Senatus (ut inquit Liuius) duum uiros ad ad eandem pro amplitudine populi Ro. faciendam creari iuſſit. Locus in arce deſtinatus eſt: quæ area ædium M. Mãlii Capitolini fuerat. Eadem ædes dedicata ẽ ãno poſtq̃ uota erat. C. Martio Rutilo. V. Manlio Torquato conſulibus: prodigiũ q; extemplo dedicationem ſecutum eſt: quod & nox interdiu uiſa intendi: & lapidibus pluuit. Fuit & Romæ templum alterũ Iunõis Monetæ in Auentino: ubi eius Deæ ſimulachrum collocatum eſt: teſte Valerio Maximo: quæ, captis Veiis a Furio Camillo, interrogata per ſocum an Romam migrare uelle: ie uelle reſpondit. Superioris ædis meminit Solinus his uerbis: ut diximus ſupra. Tatius in arce ubi nunc eſt ædes Iunonis Monetæ ſeptia & uigeſima olympiade hominem exuit. Item Plutarchus in Romulo: qui incoluiſſe Tatiũ inquit eam urbis partem: ubi nũc Monetæ eſt templum: qua ex palatio in Circum maximum itur: iuxta quem locum ſunt quos pulchræ Monetæ gradus uocãt. Hanc Deã Luca. Caſtrenſem appellat: ut Numina miſcebat caſtrenſis flamma Monetæ. Aram Iunonis pellici tangere nõ licebat: cui pœna conſtituta eſt a Numa Pompilio hac lege: ut Feſtus refert: Pellex arã Iunonis ne tangito: ſi tanget Iunoni crinibus dimiſſis agnum fœminam cædito.

Iunoni Monetę ædes data cal. Iunii. in Capitolio

Iuno Moneta in Auentino

¶ Nec auis quæ gaudet Pygmæo ſanguine: nec nouerãt Latini grues: qbus eſt cum Pygmæis bellum: qui (ut Plini. inquit) tenent montana Indiæ: uicina tamen Oceano: ſalubri cælo: temperque uernante. Hi (ut Gellius inquit: qui longiſſimi ſunt non excedunt pedes duos, & quadrantem. De his Iuuena. Ad ſubitas Thracum uolucres: nubemque ſonoram Pygmæus paruis currit bellator in armis. Mox impar hoſti: raptuſque per aera curuis Vnguibus a ſæua rapit grue. ¶ Et nihil placebat in pauone præter pennas: admirabantur tantummodo pẽnas pauonum: eos autem comeſſe nondum didicerant. ¶ Nec tellus miſerat ante feras captas: non erat uſus uenationis aut aucupii. Sic feræ non capiebantur ad cibos ſplendidiores. ¶ Sus erat in pretio: ſuem cæteris præferebant. ¶ Colebant feſta cæſa ſue: quaſi diebus feſtis Diis ſuem immolabant. ¶ Terra dabat tantum fabas, & dura farra: hi fructus e tellure percipiebantur. ¶ Quæ duo ſimul mixta: pultem fabatium: & farra. ¶ Quicunque ede. comederit. ¶ Sextis calen. primo die ſexto menſis ipſis calend. Iuni. ¶ Negant hunc poſſe lædi uiſcera: non poſſunt corrumpi aliquo morbo uiſcera edentis: immo his cibis corroboratur corpus. ¶ Arce quoq; in ſumma: calen. Iun. ædem Iunoni Monetæ conſecrarunt in ea pte Capitolii: in qua fuerat domus Marci Manlii Capitolini: qui direpta penitus: & incẽſa urbe a Gallis Senonibus, & arce Capitolina obſeſſa: cũ noctu arcẽ Galli aſcenderẽt: clangore anſeris expgefactus: primus Gallos adortus eſt: & inde ui propria repulit:

PAV. MAR.

Pauo

Pauus Samo Adipalis ſeu auguralis cœna

Pulte ui Romãi ſtitarũt

Tẽplũ Iunonis Monetę fuit i eo loco ubi fuit domus Titi Manlii

ob id Capitolinus appellatus. Sed post fusos a Camillo Gallos in dissensionem cum Camillo uenit: & obstrictos ære alieno liberabat: nexos exoluebat: dānatusq; ē affectati regni crimine: in Capitolium deductus est: & per petrā depulsus monumentū gloriæ & supplicii loco reliqt. Romāi (ut Plin. addit) diruta eius domo: ædē Deæ: quam Monetā appellant: ubi dedicauerūt. Sed alii uolūt ædē hanc Camillū uouisse: sed Monetā appellatam eē Cic. inquit: q; post illam cladem maximam a Senonibus acceptam: audita uox ex arce Iunonis fuerit: sed Maximus illam fuisse Iunonem Monetā ostendit: quæ captis Veiis cum eius simulachrum miles qdā interrogaret: an Romā adduci uellet: responderit uelle: & adductū in Auentino collocatum. Verum Liui. de uoto Camilli & Iunone Veientana ita agit: Tum dictator auspicato egressus cum edixisset: ut arma milites caperent: Tuo ductu inqt Pythice Apollo: tuoq; numine instinctus pergo ad delendā urbē Veios: tibiq; hinc decimam ptem p̄dæ uoueo. Te simul regina Iuno: quæ nunc Veios colis: p̄cor ut nos uictores in nostram: tuāq; mox futurā urbē sequare: ubi te dignū amplitudine tua templū accipiat. Et paulopost: Delecti ex oī exercitu iuuenes: pure lautis corporibus: candida ueste: quibus deportanda Romam regina Iuno assignata erat: uenerabundi templum iniere. Primo religiose admouentes manus: q id signum more uetusto: nisi certæ gentis sacerdos attractare nō esset sollicitus. Deinde cū quidam seu spiritu diuino tactus: seu iuuenili ioco: Vis ne Romā ire Iuno dixisset: annuisse. cæteri Romam conclamauerunt. Inde fabulæ adiectū est: Vocem quoq; dicētis uelle auditā. Motā certe sede sua: parui molimēti adminiculis sequentis mō accipimus: leuem ac facilē transitu fuisse: integramq; in Auentinū æternā sedem suā: quo uota Romani dictatoris uocauerant perlatā: ubi templū ei postea idē, qui uouerat, Camillus dedicauit. Hæc Liui. de illa Iunone: sed Monetæ tēplū in Capitolio erat: ut dixim⁹. ¶ Memorāt: dicūt homines. ¶ O Camille facta: ædificata. ¶ Tēpla Iunoni Monetæ: consecrata sub appellatiōe Iunonis Monetæ. ¶ Tuo uoto: ex eo quod tu uoueras. ¶ In summa arce: in summo Capitolio.

Iuno ex Veis ad uecta ē

ANT FAN. Manlius Capitolinus

¶ Ante domus Manli fuerat: Manlius Capitolinus, qa ob repentes Gallos per ardua Capitolii depulit: patronus a ciuibus appellatus ē: ac domū publice in Capitolio accepit: sed postea conuictus iniisse cōsilium de occupando regno e saxo Tarpeio p̄cipitatus est: ut M. Var. scripsit. Nā Cornelius nepos eū meminit uerberibus necatum. Vnde postea Manliū patriciæ familiæ neminē uocari licuit: auctore Festo: q̄uis Plutarchus scribit lege interdictum quēq; ex ea familia Manlium dici. ¶ Vixit ut occideret dānatus: longitudo uitæ quā stultitia optat humana attulit Manlio: & dānationē: & mortis crudelissimum genus. Hic (ut Pli. scribit) an annos. xvii. bina ceperat spolia: primusq; oium eques coronā muralē acceperat. vi. ciuicas. xxxvii. dona. xxxiii. Cicatrices aduerso corpore exceperat. & P. Seruilium magistrū equitū seruauerat ipse uulneratus humerū, ac femur: fortunatus nimirū: nisi qd a Gallis seruauerat Capitoliū suo regno suasset. ¶ Lux eadē Marti festa est: coluerunt Romani (ut auctor ē Seruius) Martem Quirinum intra urbē: quasi custodē: atq; trāquillū. itē Gradiuū in Appia uia extra urbē: quasi bellatorē: cuius meminit auctor hoc loco. & Liuius in tertia Decade his uerbis: Per idem tempus Romæ signum Martis uia Appia ad simulachra luporum sudasse. Huius Dei templū fuit ad portam Capenam. Festus: Manalem uocabant lapidem petram quādā: quæ erat extra portam Capenam iuxta ædem Martis. Liuius in prima Decade: Cū oēs extra portam Capenā ad Martis ædē cōuēire armatos iuniores iussisset. Idē i eadē: Semitāq; laxo q̄drato a Capena porta ad Martis ædem strauerūt. Idē in quarta: Viā silice sternendā a porta Capena ad Martis ædē locauerūt. Hinc (ut qdam uolūt) Appiæ uiæ initiū fuit: q̄ (ut inquit Strabo) strata est ex urbe usque Brūdusium. Vñ ait Papini⁹:

Ante domus Manli fuerat: qui Gallica quōdam
A Capitolino reppulit arma Ioue.
Quam bene Dii magni pugna cecidisset in illa
Defensor solii Iuppiter alte tui.
Vixit, ut occideret damnatus crimine regni:
Hunc illi titulum longa senecta dabat.
¶ Lux eadem Marti festa est: quē prospicit extra
Appositum tectæ porta Capena uiæ.
¶ Te quoq; Tēpestas meritam delubra fatemur:
Cum pene est Corsis obruta classis aquis.
¶ Hæc hoium monumenta patēt: si q̄rimus astra:

Festum Martis ad portam Capenā ca lē. Iun. Mars tē pla multa Romæ habuit

Appia uia tecta Tēplu Martī dicatū tpe quo Galli Capitolium ceperūt

Tempestatis festum cale. Iuniis

PAV. MAR.

Appia longa teritur regina uiarū. Ea strata ē ab Appio cæco: ex quo Appiæ nomē accepit: cui ppe portā Capenā uia tecta ab oppido tecto denoiata iungebatur: quæ in flaminiam quoq; ducebat. Vnde illud ē Martialis: Lingonus a tecta Flaminiaq; recens. Liuius in prima Decade: Aedem Martis Gallico bello uotā dedicatā esse ait a T. Quinto duum uiro sacris faciūdis. ¶ Tempestas: hæc Dea calēdis Iuniis colebatur: q; peperciss et classi Romanorum: quæ pene in eo fuit: ut apud Corsicam mergeretur. Vñ Romæ tēplū meruit: qd alii in primo bello Punico ei Deæ cōstitutū putāt. Alii in secūdo: postea q̄ sæua tēpestas Claudii cōsulis classem in uastissimis locis adorta disiecit: quē inqt Liuius a Corsica in Sardiniā traiecisse. ¶ Fuerat añ domus Manliii: in eo loco erāt ædes M. Mālii Capitolini. ¶ Qui reppulit arma a Ioue Capitolio: repulit Gallos cū iā eēnt occupaturi arcē. ¶ O Dii magni q̄ bene cecidisset in illa pugna: q̄ gloriose mortuus esset tū cum Gallos repulit cū illis pugnās. ¶ O Iuppiter alte defensor solii tui: qui defendit arcem & tēplum tuum: quā tu tum occubuisset. ¶ Vixit: Manlius. ¶ Vt occideret: ut interimeretur. ¶ Damnatus crimine regni: cōdemnatus q regnū affectasset. ¶ Longa senecta: quia iam erat senex. ¶ Dabat illi hunc titulum: hanc notam affectati regni. ¶ Lux eadē: calēdis ēt Iuniis festū est Martis: sacrificatur q; in eius tēplo añ portā Capenā. Sylla. n. in ædilitate sua tēplū hoc Martis cōsecrauit extra muros supra cētū colūnas: dictūq; Martis extra murani. ¶ Eadē lux: eadē dies calēdarū. ¶ Est festa Marti: q̄ die illi sacrificia fiūt. ¶ Quē: Martē. ¶ Appositū uiæ tectæ: quia supra colūnas ædificatū: & inde sub tēplo erat uia. Alii legūt dextræ. ¶ Quē: Martem: hoc est quam ædem Martis. ¶ Prospicit porta Capena: de qua diximus superiore li. ¶ Extra: nam extra portam est. ¶ Te quoq; Tempe. Metellus q primus consors subegit: cum in Corsicā & in Sardiniam ꝓficisceret: in mari tempestatem maximā passus est: & pene submersus: seruatus est periculo: ædem Deæ Tēpestatis erexit. ¶ O Tēpestas nos fatemur te quoq; meritam delubra: te etiā meruisse tēpla in urbe nostra. ¶ Tūc cum classis: Romana. ¶ Est pene obruta: quasi immersa. ¶ Aquis Corsis: in mari prope Corsicam. ¶ Hæc monumenta hominum patēt: mānifesta sunt: quæ ab hoibus facta sunt. Monumentum quod fit causa memoriæ conseruandæ. ¶ Si q̄. a. qa q̄ fiūt ab hoie scimus. Sed si cælestia scire uolum⁹.

¶ Magni

ANT. FAN. Præpes Aqla oritur calẽ. Iuniis

¶Magni præpes adunca Iouis: Aquila. Hanc totã in ortum ferri dicit noctis initio. De cuius roſtri ortu ſupra legimus: Grata Ioui ſuluæ roſtra uidebis auis. Præpes aũt uocatur uel ꝙ ſit boni augurii (ut Seruio uidetur) uel ꝙ altius uolet. Præpetes enim aues ſunt (ut Priſcianus docet: & ex Nigidii uerbis A. Ge. colligit) quæ ſublimius uolant: quibus contrariæ ſunt aues inferæ. Licet Feſtus, pẽpetes dici putet quæ ſe ante auſpicantes ferunt: qđ maiores noſtri præpetere dicerent pro anteire. Columella calendis Iuniis & quarto nonas ſcribit Aquilam exoriri: ac uentoſam tempeſtatem interdum eſſe cum pluuia. ℣ Poſtera lux Hyadas taurinæ cornua frõtis Euocat: falluntur qui hoc loco tradi putant ortum heliacũ Sucularum. Legimus. n. ſupra: Pars Hyadum toto de grege nulla latet. & Oramicant Tauri ſeptem radiantia flãmis. Tãtum igitur admonemur quarto nonas Iunii non ſperãdam ſerenitatem: ſed pluuias expectandas: non multo anteq̃ Sol in ortum ferat exorientibus Suculis. Quod idẽ ſenſit & Columella: ut mõ diximus. ℣ Phœbuſq; iteruerit ortus: pridie nõas Iunii excluditur enim dies: qui eſt. iiii. nonas. ℣ Hac ſacrata die Thuſco Bellona duello Dicitur: ædes Bellonæ q̃ hoc tẽpore dedicata eſt: non fuit extra urbem: ut quidam falſo exiſtimant: ea uidelicet ubi Scipioni reuerſo ex Hiſpania pulſis Carthaginẽſibus Senatus dat eſt auctore Plu. ſed in urbe ac nõ ꝛõge a Circo maximo: ubi Columnella fuit quæ bellica dicebatur: cui proximam ædem fuiſſe Bellonæ Feſtus docet his uerbis: Bellona dicebat Dea bellorũ: añ cuius tẽplum erat Columnella: q̃ bellica uocabat: ſuper quã haſtam iaciebãt: cum bellum indicebat. Huius ædis auctor Appius Cl. fuit: cũ Hetruſcos bello domuiſſet. Hic ẽ: quẽ poſtea luminibus captum ferũt: cũ a Potitiis ad ſeruos ſacra Herculis trãſtuliſſet: qq; & cæcus & ſenex diſſuaſit pacẽ cum Pyrrho faciendam. Plini. ſcribit alium Appium Clau. qui primus clypeos in ſacro: uel publico dicari priuatim inſtituit: cõſulq; fuit anno urbis ducenteſimo. lix. altera in æde Bellonæ poſuiſſe maiores ſuos: cum placeret in excelſo ſpectari: ac titulos honorum legi. Sane Bellona (teſte Var.) ab Duello Duellona quoq; dicebat: quã quidam Martis ſororem dicũt. ℣ Pyrrho qui pace negata: bellum cum rege Pyrrho ſumptũ eſt poſt annũ urbis conditæ. cccc. fere ac. lxx. ut A. G. tradit. Hic (auctore Donato) peritiſſimus ſtrategematon fuit: primuſq; quemadmodum ars & diſciplina per calculos in tabula traderet, oñdit. Sed memoriæ ꝓditũ eſt: teſte Plutarcho: egregium quidem in acquirendo imperio: in conſeruãdo uero minime aptũ fuiſſe. Idẽ Tarẽtinis aduerſus Romanos auxiliũ tulit: quos cum maximis cladibus affeciſſet: deſerere Italiã coactus ẽ: reuerſuſq; in Græciã cũ Argos oppugnaret ictu tegulæ periit. ℣ Proſpicit a ter. proſpicit Circum a tergo: nõ aũt ẽ a tergo ædis Bellonæ: cũ ſcribat Feſtus: ut diximus: eam Columnellam ante tẽplum fuiſſe Bellonæ. ℣ Nõ paruæ notæ: maxiæ notæ: qa bella indicat cum haſta inde mittit. ℣ Haſta: ſignũ belli. Vnde populũ Ro. ferũt miſiſſe ad Carthaginẽſes haſtã, & Caduceũ: hũc pacis: illã belli ſignũ: ut utꝛ uellẽt, eligerẽt. Hic ẽ ꝙ pr̃ patratus eũ decretũ erat: ut bellũ indiceret: ꝓfectus ad hoſtiũ fines: & ꝑfatꝰ q̃dã ſolẽnia haſtã mittebat in hoſtiũ terrã. itẽ Romãi fortes uiros ſæpe haſta donarũt: auctore Feſto.

PAV. MAR. Cal. Iunii oritꝫ Aquila præpes

¶Tunc: eodem die calendarꝫ. ℣ Oritur præpes adunca magni Iouis: oritur Aquila. At in fine ſuperioris libri diximus oriri. Sic accipias tunc incipere oriri: ſed nunc totam apparere. ℣ Præpes: pẽpetes aues: quæ uolatu exhibent augurium: oſcines q̃ ore canunt. ℣ Adũca: ab aduncis unguibus. ℣ Poſtera lux. iiii. nonas Iunias Hyades (de qbus ſæpe diximus) omnes apparent: & in eo ortu pluuias inducũt. Verũ id ideo inquit: quia Taurus oritur: in cuius fronte diximus Hyadas eẽ figuratas. ℣ Lux poſtera: dies ſequẽs. ℣ Euocat: ab ipſo oriente. ℣ Hyadas: per appoſitionẽ. ℣ Cornua taurinæ frontis: quoniam Taurus ab ortu ſurgit. ℣ Et terra madeſcit: fit humida. ℣ Multa aqua: ob pluuiam: quam Hyades inferunt. ℣ Mane ubi bis fuerit: pridie nonas Iuni. hoc eſt. iii. die menſis feſtum eſt Bellonæ: quo die dedicatum eſt ei templum bello Hetruſco in Circo maximo: auctore Claudio: eo qui cum cæcus eſſet: & multis a publicis conſiliis uacauiſſet: dum de pace cum Pyrrho componẽda ageretur in ſenatu: & an Pyrrhus in urbem reciperetur: ſenatum adiit Appius Claudius: & ſententia ſua tenuit: ut id Pyrrho negaretur. Bellona autem Dea ſoror eſſe Martis dicitur. Aliqui Aurigam eſſe dicunt. Huic ſacerdotes ſuo ſanguie ſacrificabãt hauſto e uenis brachiorum. Vnde Luc. Tũc quos ſectis Bellona lacertis Sæua mouet: cecinere Deos. Ante eius templum (ut etiã Põpeius meminit) Columnella erat: quę bellica uocabatur: ſuper quã haſtã iaciebãt: cũ bellũ indicebat: & alii nõ ſup eam: ſed ab ea iaci haſtam aſſerũt. ℣ Vbi: poſtq̃. ℣ Fuerit bis mane: bis illuxerit. ℣ Et Phœbꝰ intrauerit ortus: erit in oriente Sol. ℣ Et ſeges bis erit facta uda rore poſito: ubi fruges & herbæ cæleſti rore bis erunt madefactæ. ℣ Poſito: depoſito in ipſis herbis rore. ℣ Hac die dicit ſacrata Bellona Thuſco duello: ĥ eſt ædes Bellonæ bello Hetruſco conſecrata fuit. ℣ Et ſemper adeſt proſpera Latio: ſemp. n. Romanis fauet. ℣ Appius: Claudius: qui bello Sãnites: Sabinos: & Thuſcos domuit: uiam uſq; Brũduſium lapidibus ſtrauit. Vnde illa uia Appia dr̃: aquam Anienis in urbẽ induxit. ℣ Eſt auctor: illius tẽpli. ℣ Qui multũ uidit aio negata pace Pyrrho: quaſi fuit ille magni conſilii: & multa qdẽ aio ꝓpiciebat: cũ eẽt auctor negandæ pacis Pyrrho regi Epyrotarꝫ: q auxilio Tarentinis ueniens in Italiã Romanis bellũ intulit: cũ prius Leuinum conſulẽ in põlio turbaſſet: a Fabritio poſtea ſupatus Tarentũ refugit. ℣ Lumine erat cæcus: nã captus oculis erat Appius. ℣ Area breuis: parua. ℣ Proſpicit ſummuꝫ Cireũ: ſũmã Circi partẽ. ℣ A tergo: a latere. erat enĩ area iuncta Circo: ab altiore & extrema eius parte. ℣ Ibi: in ipſa area. ℣ Eſt parua colũna: colũnella. ℣ Nõ paruæ notæ: ſed magnæ: cũ ſit magnoꝫ belloꝫ ſignũ. ℣ Hinc: ex hac columnella. ℣ Solet mitti haſta põtia belli: torquẽ hinc haſta in belli gerẽdi ſignũ. ℣ Cũ placet capi arma: q̃ſi inferre bellum. ℣ In regem & gentes: ſiue in aliquẽ regem pugnandũ ſit: ſiue in gentes, & nationes.

Tunc oritur magni præpes adunca Ionis.
¶Poſtera lux Hyadas taurinæ cornua frontis
Euocat: & multa terra madeſcit aqua.
¶Mãe ubi bis fuerit: Phœbuſq; iteruerit ortus:
Factaq; erit poſito rore bis uda ſeges:
Hac ſacrata die Thuſco Bellona duello
Dicitur: & Latio proſpera ſemper adeſt.
Appius eſt auctor: Pyrrho qui pace negata
Multum animo uidit: lumine cæcus erat.
Proſpicit a tergo ſummum breuis area Circum:
Eſt ubi non paruæ parua columna notæ.
Hic ſolet haſta manu belli prænuntia mitti:
In regem & gentes cum placet arma capi.

Pluuia pauloañ Solis ortũ. iiii. nonas Iunias

Bellonę feſtũ pridie nonas Iunias

Bellonę templũ ubi

Bellona dicitur a duello Bellum. cũ Pyrrho ſumptum Pyrrhꝰ rex

Bellona dr̃ eſſe Martis ſoror

De ſacris Deę Bellonę digna

Appius captus oculis tpe Pyrrhi regis Epyrotarum

ANT FAN. Herculis ædes ad Circũ pridie nonas Iunias Decias Herculi offerebãt pleriq; Romani

¶Custode sub Her.multæ fuerunt ædes Herculis Romæ:quarũ ea cuius meminit auctor hoc loco cõdita est ad Circum maximum a L.Sylla:monitu carminis Sibyllini:& pridie nonas Iunii dedicata.Huic Deo legimus eũ dem Syllam decimas obtuliſſe:ut Plutarchus teſtatur: quas pleriq; locupletes Herculi offerre conſueuerunt:ut idem in Quæſtionibus tradit:uel q̃ ille in palatio boũ quas Geryoni abſtulerat, decimam immolauit: uel q̃ Romanos ab Hetruſcis decimari ſolitos liberauit: uel q̃ diuitias minuentes eo pacto maxime coli Herculẽ exiſtimabãt:q̃ paucis contẽtus cõtinẽter putabat,tenuiterq; uixiſſe. Hinc eſt illud Plau.Vt decimã partẽ Herculi polluceam. ¶Euboico carmine : monitu carminis Sibyllini.Cumas.n. urbem Campaniæ:ad quam Sibylla Erythrea ẽm Ariſt.uenit: quã Itali Cumanam dixere: Euboici condiderũt. Vñ ait Vir.in.vi.Aen. Et tandẽ Euboicis Cumarũ allabimur oris. ¶Muneris:conſecrationis eius templi. ¶Sylla p̃b. opus:idem opipara populo dedit conuiuia,ad quæ uenientes dicebant:& pollucturũ Herculis cõuenire. ¶Quærebã nonas Sancto,Fidio ne referrẽ: Sãctus Fidius Semipater nonis Iuniis colebat Sabinorũ Deo:re quidẽ unus: ſed diuerſis noibus appellatus:quem ferunt a Sabinis in Quirinalẽ collẽ fuiſſe trãſlatũ: ubi eius ædes fuit : ad quã Varro ſcribit collẽ fuiſſe murialẽ.Per hunc Deũ iuſſurandũ quod fieret:magnã uim hẽre putabat. Plau.in Aſinaria:Per Deũ Fidiũ q̃ris? iurato mihi uideo neceſſe eſſe eloqui q̃d roges.Sunt qui eſſe hũc Herculẽ Iouis filiũ arbitrant.Vnde mediuſfidius dicebant iurantes per Iouẽ, filiumq; Iouis Herculẽ: teſte Seruio: q̃uis quidam aliter quoq; id aduerbiũ iterp̃tent:auctore Feſto.Maiores noſtri ſæpe(ut Feſtus idem docet)p.l.litera putabant. itaq; idem Deus p̃ filio Fidius dicebat. uocabat aũt Sanctus: q̃ eum minime corrumpi oporteret.Nouimus enim ſanctum ſignificare aliq̃ incorruptũ:unde ſanctæ leges dictæ:ut Macrobio placet:q̃ corrumpi nõ debeant.Vt aũt Semipater uocaretur hæc rõ afferri põt:q̃ Hercules unꝰ Deorũ:quos Apuleius Medioximos uocat:ſtuduit homi num cõmodis ac tutelæ:conſueuitq;(ut dictum eſt)etiã non rogatus laborantibus ſubuenire. Vel(quod magis placet) quia Hercules Sol eſt (ut quidam uolunt: teſte Macro.)a quo & homine conſtat gigni hominem:ut Ariſtoteles ſcribit. ¶Cuicunq; ex illis dederis ego munus habebo:ſenſus eſt:Cuicunq; e tribus nonas dederis, ac rem diuinam feceris,ego munus accipiam. ¶Sic uoluere Cures:alii legunt:Sic uoluere patres.Eſt aũt Cures oppidũ Sabinorũ. ¶Quirinali iugo:in hunc montem cõmigrarunt Sabini a Curibus uenientes:unde Quirinalis dictꝰ putatur. Lege Feſtũ. ¶Filia:Perilla huic nomen fuit. De qua ipſe alibi:Filia me mea bis pria fœcunda iuuẽta:Sed non ex uno cõiuge fecit auum.Docet autem Iunium nõ aptum eſſe nuptiis:niſi cum Veſtæ purgamina poſt idus in Tyberim miſſa fuerint:de quibus auctor dicturus ẽ: Hæc eſt illa dies : qua tu purgamina Veſtæ Tybri per Hetruſcas in mare mittis aquas.Id tẽpus his uerbis notabatur in Faſtis:auctore Feſto:Quãdo ſtercus delatũ fas,

¶Altera pars Circi cuſtode ſub Hercule tuta ẽ:
Quod Deus Euboico carmine munus habet.
Muneris eſt tempus:qui nonas Lucifer ante eſt:
Si titulos quæris:Sylla probauit opus.
¶Quærebam nonas Sancto,Fidio ne referrem,
An tibi Semipater:tunc mihi Sanctus ait.
Cuicunq; ex iſtis dederis:ego munus habebo:
Nomina terna fero:ſic uoluere Cures.
Hunc igitur ueteres donarunt æde Sabini:
Inq; Quirinali conſtituere iugo.
¶Eſt mihi:ſitq; precor noſtris diuturnior annis
Filia:qua felix ſoſpite ſemper ero.
Hanc ego cum uellem genero dare : tẽpora tædis
Apta requirebam:quæq; cauenda forent.

¶Qua felix ſo.ſem.ero:contra nõnulli ſentiunt dicentes non habentem liberos in infortunio eſſe felicem.

PAV. MAR. Tẽpli Bellõæ in Circo cõſtitutũ fuit

¶Altera pars Circi erat templum Bellonæ:ex altera tẽplum Herculis:quod conſecratum eſt a ſenatu monitu Sibyllinorum carminum ſub dictatore Sylla:qui dedicãdum probauit:celebrabaturq; eius conſecrationis feſtũ pridie nonas Iunias. ¶Altera pars Circi:quę eſt oppoſita templo Bellonæ. ¶Eſt tuta ſub Hercule cuſtode: quaſi eſt ſub tutela & cuſtodia Herculis:q̃ illic habet tẽplum. ¶Quod munus:quã ædem. ¶Deus : Hercules. ¶Habet Euboico carmine: ex inſpectione carminis Sibyllini . Euboico Cumæo: alias diximus. ¶Tẽpus muneris: cõſecrationis templi. ¶Eſt qui Lucifer eſt ante nonas: eo die qui præcedit nonas:ideſt pridie nonas Iunias. ¶Si quæras titulos ipſius tẽpli:quo titulo ſigneꝰ. ¶Sylla p̃bauit opus:a ſenatu enim conditum : probatumq; a Sylla dictatore: q

Sancti Fidii ſeu ſemip̃is feſtũ nonis Iuniis

ut Plu.inquit:Ex uniuerſis fortunis Herculi decimã lacrificãs:opipara populo fecit conuiuia. ¶Quærebã nonis Iuniis collit Trinomius Deus:Sanctus,Fidius,Semipꝰ.putabat poeta ob tria noia tres Deos eẽ.ſoluit dubium Sanctus:& unum eundem eſſe annuit. ¶Sanctus: uetus Sabinorũ Deus eſt.Var.aũt ſic inquit: Aelius Diuꝫ Fidium dicebat.Dioꝰis filium:ut græci Dioſcoron'Caſtorem:& putabãt hunc eẽ Sanctũ a Sabina lingua: & Herculem a Græca. ¶Quærebam an referrẽ nonas Sancto ne,an Fidio:an referrẽ tibi Semip̃:ingrebam ego:cui ex his tribus referendus eẽt nonarũ dies:cũ tria eſſe numina putabantur. ¶Tunc Sanctus ait mihi cuicunq; ex iſtis dederis:cuicunq; referes ipſum diem. ¶Ego habebo munus:quaſi mihi aſſignabis:& mihi ſacrificabis. ¶Ego fero terna noia:ſum Trinomius. ¶Sic uoluere Cures:Sabini a Curibus:quæ erat urbs opulẽtiſſima:ut alias diximus. ¶Veteres igitur Sa.do.hac æde: conſecrauere mihi Trinomio tẽpli antiqui Sabini ab initio:cũ aſciti ſunt in cõem ciuitatẽ. ¶Et cõ.i iu.ĥ eſt i mõte Quirinali Quirinalis collis(ut Põ.inqt) dictus eſt:qa in eũ cõmigrarũt Sabini a Curibus uenientes:q̃uis alii a tẽplo Quirini dictum putent.Et Var. Collis Quirinalis: Quirini fanũ ẽ: qui a Quiritibus:qui cum Tatio Curibus uenerũt Romã:q̃ ibi habuerunt caſtra:quod uocabulum cõſiſtorũ noia obliterauit. Dictos.n.colles plures apparet ex Argeorũ ſacrificiis &c. ¶Eſt mihi ſitq; p̃cor : filiã hũit Ouid. Perillã noie:cuiꝰ i Triſtibꝰ meminit.ẽ ẽt i illis libris epiſtola ad eã. Hãc cũ uiro traditurus eẽt poſt nonas Iunias:& de cõgruo tpe ſacerdotẽ cõſuluiſſet:accepit eo tpe malũ eſſe nubere:abſtinendũq; a cõtrahendo cõiugio uſq; ad idus Iunias:nã poſt abſoluta ſacra Veſtæ:purgatiões:& quæ his diebus ſint nuptiæ erunt feliciores. ¶Eſt mi.filia,& p̃cor ſit diu.no.an.habeo ego filiam:& p̃cor ſit ſuperſtes uitæ meæ:& longiore tpe uiuat. ¶Qua ſoſ.ſemper ero.fe.quæ filia dum mihi ſalua & incolumis ẽ:ſemp me ego felicẽ exiſtimabo. ¶Cũ ego uellẽ da.ge.cũ tradere eã uellem uiro:q̃ eẽt mihi gñr. ¶Reqrebã q̃ tpa eſſent apta tædis:cõgrua facibus mꝫimonialibus:hoc ẽ iſpis nuptiis. ¶Et q̃ fo.ca.q̃ eẽnt minus congrua:& ſic euitanda.

Fidii & Sancti feſtum

Quirinalis collis

Perilla Ouidii filia fuit

Semipr Hercules dictꝰ medioximus

Quirinalis collis

Perilla filia Ouid. Iunius añ idus non eſt aptus nuptiis Idus omniꝫ mẽſium Iouidicatæ

¶Sacras

ANT. FAN. Flaminicæ institutæ

¶ Sacras idus:qa oium mensiũ idus Ioui dicatæ sunt(ut diximus)quãuis idibus Iuniis Ioui inuicto datũ: siue dicatũ tẽplum est.℣ Prima ps huius:Iunii mensis.xiii. dies. ℣ Cõiux Dialis:Flaminica uxor Flaminis Dialis.Hæc cũ iret ad Argeos:nec comebat caput:nec pectebat capillũ: similiter & hoc mense ante stercus delatũ.Eidẽ & cal.Iuniis ante id tps nec licebat secare ungues:nec uirũ tangere:hoc est Flaminẽ Dialẽ: cuius unguium & capilli tegmina subter arborẽ silicaꝫ terra opiebant:eiusdẽ capillũ nõ tondebat: nisi q liber hõ eẽt:ut A.G.scri. ℣ Buxo detonso:pectine buxeo. pecten.n.inde nõ fit nisi tõdeatur buxus .i. ferro secetur. ℣ Perpetua lege: qa matrimoniũ Flaminis Dialis: nisi morte dirumpi ius nõ erat: qui si uxorẽ amisisset: Flãinio decedebat. ℣ Ignea humus:ædes Vestæ ubi ardet perpetuus ignis. ℣ Pura uestę:quę nõ habet maculã:nõ est obsita:non fulgurata:nõ funesta.talia.n.erãt pura uestimẽta:ut diximus:q̃ sacerdotes ad sacrificium adhibebant.Seruius:Impolluta ingt & pura uestis dr:qua festis diebus uti cõsueuerant sacra celebraturi.Alii legũt: Ignea cũ pura uestę nitebat humo:qd si est purã humũ accipe delato stercore,& purgaminibus inde sublatis:qd magis placet.Festus:Quãdo stercus delatum fas eodem mõ in Fastis notaꝫ dies:quo stercus purgaꝫ ab æde Vestæ. ℣ Tertia post nonas remouere Lycaona Phœbe fertur.vii.idus Iunii Arctophylax occidit: sed nõ totus. Vñ auctor perite hoc lõco non occidere inquit Bootem:sed ut occidat dici.Is enim(ut dictũ est)in occasu quatuor signorum zodiaci tẽpus ablumit:Tauri,Geminoꝝ, Cancri,ac Leonis.Vnde a poetis piger dicitur.ut Tardus in occasu sequit sua plaustra Bootes. Accedit ad hoc:q ei? manus:quã sinistrã dicunt:re uera nunq̃ occidit:cũ ab arctico circulo includaꝫ.Arctophylacẽ hic Ouidius Lycaonem uocat:ponẽs more poetaꝝ primitiuum p derituationem uocat:ponẽs more poetaꝝ primitiuum p derituationem uocat:ponẽs more poetaꝝ primitiuum p derituation

gra.campi:in gramineo campo Mar.¶ Et o Tybri lu.q facillime laberis.¶ Memini di.tu.lu.q̄ ad honorem tuu3 fierent.¶ Et est fe.di.il.g.di.li.ma.per periphrasim piscatores ostendit:est festa dies piscatoribus:qui tradunt linea retia aquis madefacta.¶ Et qui tegũt æra recurua: hamos curuatos. ¶ Paruis cibis:quibus pisces decipiũt.

Tybrales ludi in honorez Tybridis dicũt festũ piscatorum

¶ Mens quoq; numen: eadem die festum est Mentis: cui consecrata sunt templa a senatu. Romani.n.tot cladibus ab Hãnibale acceptis ad Trebiam:ad Transimenũ:ad Cãnas:extincto Paulo Aemilio cõsule: uouerũt Menti tẽplum:si Dii bonam mentem darent:q̄ habita & Hannibale uicto templum condiderunt. Lactã.ubi meminit consecrationis,uirtutis, atq; honoris: subdit eadẽ uanitate:Mentẽ quoq; inter Deos collocauit senat?:quã pfecto si habuisset:eiusmodi sacra nũq̄ suscepisset.¶ Mẽs quoq; habet numen:quia consecrata:& inter Deos collocata.¶ Videmus delubra uota Menti:templa quæ uota sunt:sunt illi dedicata.¶ Metu belli tui Pœne perfide: o Hannibal qui nunq̄ seruabas fœdera: cum tua bella timerent Romani:uouerunt ædem Menti.

Post belli cãnẽse Mentis Deæ tẽplũ ẽ cõstitutũ

ANT FAN. Fabius primus docuit Romanos non pugnando uincere

¶ Pene rebellabant:sensus est:Audito interitu Flaminii tantus timor inuaserat omnes:ut pene rebellarẽt a Ro. imperio. Alii legunt Pœne rebellabas pro Hannibale. ¶ Leto consulis:non Pauli Aemilii,sed Flaminii. Nondũ enim interemptus fuerat Paulus ad Cannas cum Menti ædes uota est. Lege Liuium.¶ Melior protinus illa uenit:quia diuinitus exorta est in Fabio Maximo mens atq; consilium non pugnandi: ut frangeret Hannibalem mora:& cunctando uinceret. Est autem uenit præsentis non præteriti temporis ne claudicet uersus. ¶ Mediis sex lucibus.vi. idus Deæ Menti ædes dicata est, acuota soluta.¶ Vesta faue:sacra Vestæ usq; adeo uetusta sunt: ut ea non pauci scriptores tradiderint Aeneam ex Troia in Italiam attulisse. Vnde ignem Vestæ legimus a poetis modo Troianum:modo Laomedonteũ: modo Troicũ appellatum. Sillius: Et uos uirginea lucentes semper in ara Laomedonteæ Troiana altaria flammæ. Papinius: Pulchrius an tacita uigilet face Troicus ignis. Iuuenalis: Vbi quamquã diruta seruat Ignem Troianũ:& Vestam colit Alba minorem. Hanc Deam Macrob.de numero penatum esse:aut certe comitem eorum refert: adeo ut consules,prætores,dictatoresq; cum magistratum adderent Lauinii penatibus piter & Vestæ rem diuinam facerent. Itaq; Vir. cum ex persona Hectoris dixisset:Sacra suosq; tibi cõmendat Troia penates.mox adiecit:Manibus uictas,Vestamq; potentem Aeternumq; adytis effert penetralibus ignem. Eam nonnulli Cererem eẽ dixerunt. Alii Deorum matrem,siue terram:quæ q; uariis uestita sit rebus,Vestæ nomen accepit:ut Seruius tradit: uel q; in sua stet ui:ut a stando Vesta uocatur. Alii Vestã ignem esse uolũt:qui a Græcis estia dicitur:unde ipsa uirgo putabatur. Nouimus.n.elementum ignis esse inuiolabile:nihilq; ex eo nasci. Quam ob causam uirgines in eius templo ignem perpetuum obseruabant: quas Numa Vestales quincupauit:cui regi earum uirginum sacerdotium & ignis perpetui cultus ascribitur:auctore Plutarcho. Licet quidam a Romulo sacras uirgines lectas: & ignis consecrationem dixerint constitutam:quibus ut fidem non adhibeamus Liui.facit:qui legisse inquit Numam uirgines Vestæ sacerdotium Alba oriũdum: a quo rege institutum est ignem perpetua uigilia custodiri ne corrumperetur:tanq̄ omnium principium esset: quippe qui est motio quædam:uel cum motione totius generatio:cum alia calore uacantia & cadaueribus similia ignis uirtutem tanq̄ animam cupiant. Huius pura,incorrupta q; substantia ab inuiolatis: atq; integris(ut diximus)custodibus seruabatur in templo:quod idem Numa rotũdum condidit ad Tyberim nõ longe a palatio:imitatus terræ figurã:uel totius mũdi: cuius medium ignis sedes a Pythagoricis putabatur. Fuit autem ignis perui gil etiam in aliis templis:teste Seruio:æthereorum uidelicet potestatũ:ut in tẽplo Iouis,q est æther.& Mineruæ,q̄ supra ætherẽ ẽ:uñ de pĩs capite dĩ pereata. Seruauerũt ẽt Græci nõnullis i locis ppetuũ ignẽ:quẽ ferũt nõ a uirginibus:sed a mulierib? solutis cõiugio solitũ custodiri:ut Athenis,& apud Delphos:ubi si forte ignis qñq; defeciset:nouũ & pegrinũ excitare Sole flãma elici oportebat:ut scri.Plu.in Numa. Itaq; sunt(ut idẽ ait in Camillo)q hũc regẽ ad imitationẽ Græcoz in æde rotũda:cui? mõ meminimus:putẽt ignẽ ppetuũ posuisse:q si qñ extinctus cẽt:uirgines uerberib? afficiebãtur a põtifice: qbus mos erat(ut docet Fest?)tabulã felicis materiẽ tãdiu uerberare:quousq; exceptũ ignẽ uirgo in ædẽ ferret. Vesta oĩbus sacrificiis inuocabat:auctore Seruio:sicut & Ian?:qa nullũ sacrificiũ sine igne ẽ. Eidẽ olĩ nõ nisi de Numico fluuio libabãt:i quo reptũ ẽ cadauer Aeneæ:utebãturq; i ei? sacris sale in pila tõso:& in ollã fictilẽ cõiecto: in furnoq; pcocto. Faciebãtq; iterdũ sacri genus:qđ(ut inqt Festus) casta mola dicebat. In eiusdẽ Deæ sacris,qa piaculũ erat si aq̃ hausta ad sacra i terra poneret,utebant uase:qđ a Seruio futis:a Donato futile appellat. Id erat acuto fundo, & ore parulo:instabiliq; ita:ut stare nõ posset:sed positũ statim effunderet:deponebatq; nõ nisi a ministro sacroz: teste Donato. Sciẽdũ Vestæ sacra in eoz numero hẽri:q̄ a ueteribus Municipalia dicebant:sic.n.uocari solita sunt: auctore Festo:sacra q̄ añ urbẽ cõditã colebant. Idẽ ẽt scribit sex Vestæ sacerdotes olim cõstitutos ee:ut ppls p̃ sua qsq; pte ministrã sacroz hret:qa ciuitas Romana erat in sex ptes distributa:i prios,scdo sq;, Titiẽses,Rãnes,Leucer es. Diony.uult Romulũ i.xxx.curiis Vestã collocasse:ubi rẽ diuinã faciebãt. Q đ uez ne sit alij uiderint. Idẽ scribit postea pprias curiaz Vestas nequaq̃ moras:sed cõez oiuz inter palatium & Capitolium constitutã.¶ Operata resoluimus ora:q̄ sacra cecinerũt. Est.n.operari sacra perficere:& constat maiores nr̃os opationes sacrificia dixisse. ¶ Pœne rebel.& eras tu rebellis:& ad rebellandum cogebas alios populos.¶ Et oẽs:Romani.¶ Attoniti: exterriti.¶ Leto cõ.morte Pauli Aemilii ad Cãnas.¶ Pertimuere ma.Mau.spẽm pro genere posuit: hoc est uires Afrorum. De Mauris diximus superius: Libyæ populi ad fretum colũnaz.¶ Spem me.abstu.nihil.n.spei relictũ erat:oia metus occuparat.¶ Cũ senatus susci. uo. Mẽti: nficupauit ipse senatus uota: & aliozq; quoq; uota suscepit.¶ Et illa:Mẽs.¶ Melior ptinus uenit: psolutis uotis statim iniere meliora cõsilia:& pfecere bello Scipionem adhuc adulescẽtẽ:q semp felicissime pugnauit.¶ Illa dies: qua sunt soluta uota Deæ:cõsecratũ tẽplũ:& pacta sacra Menti.¶ Aspicit idus instantes:instantẽ diem iduũ.¶ Sex lucibus:diebus.¶ Mediis:sic indicat septimũ diem iduũ. ¶ Vesta faue tibi nũc.vi.idus est festũ Vestæ: de q̄ multa dicenda.

Pœne rebellabas:& leto consulis omnes
Attoniti Mauras pertimuere manũs:
Spem metus abstulerat:cum Menti uota senatus
Suscipit:& melior protinus illa uenit.
Aspicit instantes mediis sex lucibus idus
Illa dies:qua sunt uota soluta Deæ.
¶ Vesta faue: tibi nunc operata resoluimus ora:

Ignis puigil in multis templis

Quare Pallas dicit de capite Iouis creata

Futis ut Futile. uas Municipalia sacra

PAV. MAR.

Curia hostilia Põpeia & Iulia

Cur ædes Vestæ rotũda

PAV. MAR.

Vestæ si mſachꝫ cerni nõ põt qa é ignis

dicenda sunt. Sed primum hoc inquit poeta: se, cum in prece esset: sensisse numinis aduentum: non tamen uidisse Vestam. Sed de quibus erat ambiguus: ꝺia sibi patuisse: nemine docente. ℣ Faue o Vesta: mihi tua mysteria relaturo. ℣ Nos resoluimus tibi ora operata: officiosa: nos de te agere ex officio incipiemus.

ANT. FAN.

℣ Ad tua si nobis sacra uenire licet: quia sacra Vestæ uirginũ sunt. ℣ Purpurea luce: nimbo diuino ob numinis præsentiã. Purpurea dicit: qa Vesta ignis é. ℣ Valeant mẽda. ua, sic dictũ ut illud Terẽtii: Valeant q inter nos dissidiũ ſrunt. ℣ Dena quater &c. anno urbis quadrageſimo ædẽ Vestæ rotũdam a Numa Põpi. Romæ cõditã ferũt: quã Seruiꝰ docet fuisse Numæ regiã: qđ nõ placet. Atriũ. n. Vestę fuit Numæ regiæ: quod constat qdẽ fuisse iuxta ædẽ Vestæ: sed remotũ ab æde: ut idem Seruiꝰ tradit. Vnde ait Plu. Numa regiã iuxta tẽplũ Vestæ cõdidit: ubi maiorẽ tpis partẽ morabat: aut sacris uacans: aut sacerdotes docens. Et Solinus: Numa, inqt, habitauit in colle primũ Quinali: deinde pp ædem Vestæ in regia. Tacitus: Numæ regia, & delubrũ Vestæ cũ penatibus ppli Ro. exusta. Huic Liui. tertiæ Decadis lib. vi. id atrium regium uocat: ut cõprehensæ latumiæ, forũq; Piscariũ: & atriũ regium: ædes Vestæ uix defensa est. Non ptereundũ hoc loco quod A. Gel. scribit li. xiii. noctiũ Atticarꝫ: Aedẽ Vestæ tẽplum nõ fuisse: cuius rei cãm Seruius tradit docens eam ædẽ ideo non fuisse Augustam: idest augurio consecratã: ut Senatus eo nõ cõueniret ubi uirgines erãt: cui licebat ad atriũ conuenire: quod erat augustũ. Nouimus. n. senatus consulta non nisi in loco per augures cõstituto iusta fieri potuisse. Quam ob cãm in curia Hostilia, Pompeia, & Iulia, cum ea loca profana fuissent, templa dicuntur ab auguribus constituta. Sciendũ per quater dena Palilia significari annum urbis quadrageſimũ: quã Palilibus conditã ferunt. ℣ Metuentius numinis: metuẽs numen cũ dicimus participio utimur: cũ numinis metuens noie. ℣ Hic locꝰ exiguus qui sustinet atria Vestæ: Oui. alibi: Hic locus est Vestæ q Pallãda seruat & ignẽ: Hic fuit antiq regia parua Numæ. Horum uersuum sensum nõnulli male accipientes: existimarunt significari tm̃ ædem Vestæ cum posteriore uersu atriũ demonstret. ℣ Forma tm̃ templi quæ nunc manet: ædes Vestæ ideo rotũda facta est ad pilæ similitudinẽ: q eam Deã crederent terrã esse: ut auctor est Festus: quam primus Parmenides globosam dicit: ac rotunda m: & in medio sitam: qui floruit olympiade. lxix. Anaximander uero Cylindri forma terram esse tradidit: ut Eusebius refert.

Vestæ ædes rotunda

Atrium Vestæ Numæ regia iuxta ædẽ Vestæ

Curia hostilia Põpeia & Iulia

Cur ædes Vestæ rotũda

PAV. MAR.

ℂ Si licet nobis uenire ad tua sacra: cũ non liceat nisi uirginibus: ideo inquit: Si licet nobis. ℣ Eram ego totus in prece: contemplabar ego: & precabar numina. ℣ Sensi: quasi adesse cognoui. ℣ Numina cælestia: ipsam Deam. ℣ Et humus læta: ob præsentiam numinis. ℣ Resulsit luce purpurea: splendore ignis. ℣ Non equidem uidi te o Dea: ego certe non te inspexi. ℣ Valeant mendacia uatũ: quasi non esse mendax: ut multi poetæ solent. Ego ingenue fateor non uidisse te. ℣ Sed sunt cognita mihi nullo præcipiente: cognoui ego: cum nemo esset qui daret põcepta: aut q me doceret. ℣ Quæ nescieram: quæ mihi erãt occulta. ℣ Et illa quorum errore trahebar: in quibus errabam: & de quibus eram dubius. ℣ Dena quater memorant: quadrageſimo urbis anno a Numa Pompilio templum Vestæ Romæ cõditum est: ut poeta inquit. Multi tamen putant a Romulo prius erectũ. De quo pluribus agit Diony. & illud postea asseritur: Commune templum Vestæ non constituisse Romulum: sed unicuiq; xxx. curiarum Vestam collocatam: ubi sacrificabant curiæ: sacrificulos earum fecit curiarum duces. Numa uero suscepto imperio proprias curiarum Vestas nequaq̃ mouit. Cõmunem autẽ constituit omniũ in medio Capitolii, & Palatii loco. Comprehensis collibus iam utrisq; unis mœnibus Custodiamq; sacrorũ ex lege patriæ Latinorum per uirgines fieri iſtituit: habet autem aliquid etiam custoditum ipsum in templo quid sit. Et quam ob causam uirginibus committatur. Quidam dicunt nihil esse præter ignem illum manifestum: Custodiam autem eius uirginibus potius q̃ uiris attributam faciunt: rõne quadam probabili: q ignis quidem res est imaculata. Virginibus autem incorrupta, & castimonia diuinorum purissimum mortalium amicum est. Vestæ autem apponi ignem existimant: q & tellus existens ea Dea: & medium mundi locum obtinens: inflãmationes excelsi facit ex se ipsa. Sunt & qui dicant etiam præter ignem arcana esse quædam in templo Deæ sacra. Quorum neq; pontifices cognitionem habent: neq; uirgines coniecturam. Hæc ex Diony. .ii. lib. de antiquitate Ital. Nec dissentit Plutar. in Numa. Nunc quæ Dea Vesta sit agendum est. Saturnus cũ rex potentissimus esset: ad retinendam parentum memoriã: eorum nomina cælo: terræq; indidit. Quare patrem dixit Vranon: q cælum latine, indicat. Matrem uero τχιαν: quæ significat terram: & Vesta interpretatur: eo q rebus omnibus uestiatur. Verũ & altera ab hac Vesta Saturni ex Rhea filia fuit: cuius meminit Diodo. & eã structuram domus inuenisse asserit. Sed hæc non ea de qua agimus. Licet poeta etiã eius meminerit. Sed hæc hactenus. ℣ Memorant: referũt hoĩes. ℣ Romam habuisse dena quater Palilia: quadraginta natales. nam in Palilibus cœpit ædificari: ut in quarto docuimus. Sic indicat. xl. annum. ℣ Cum Dea custos flammæ: Vesta apud quã æternus ignis seruatur. ℣ Est recepta æde: templo quod omnibus curiis commune esset. ℣ Regis opus placidi quasi templum illud a Numa rege benigno conditum fuit. ℣ Quo: Numa. ℣ Terra Sabina: nam Sabinus erat: & ex Sabinis ad imperium accersitus: ut in tertio diximus. ℣ Nõ tulit: non procreauit. ℣ Vllum ingenium metuentius numinis: q magis timeret Deum: aut q magis religiosum esset. ℣ Quæ nũc ære nitent: templa Vestæ, quæ nũc aurata sunt: & auro effulgent. ℣ Tunc: Numæ tpe.

Tẽplũ Vestæ a Rõulo cõstitutum alii a Numa

Vestæ fabula quõ fererit

Ad tua si nobis sacra uenire licet.
In prece totus eram: cælestia numina sensi:
Lætaq; purpurea luce refulsit humus.
Non equidem uidi (ualeant mendacia uatum)
Te Dea: nec fueras aspicienda uiro:
Sed quæ nescieram: quorumq; errore tenebar:
Cognita sunt nullo præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuisse Palilia Romã:
Cum flammæ custos æde recepta Dea est.
Regis opus placidi: quo non metuentius ullum
Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære nitent, stipula tunc tecta uirebãt:
Et paries lento uimine textus erat.
Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ:
Tunc erat intonsi regia magna Numæ.
Forma tamen templi, quæ nũc manet, ante fuisse
Dicitur: & formæ causa probanda subest.

Vbi ẽ tẽplũ Veſtæ ibi fuit Numæ Põpilii ſedes

ANT FAN.

Terrã hr̃e ignẽ argumẽto ex Aetna

Cẽtrum terræ qũo ĩtelligitur Archimedes

Sphærã inuentã eẽ a Muſæo filio Eumolpi: alii ab Atlante

PAV. MAR.

Geometria iuẽta ab Archimede

¶ Nitebant tecta ſtipula: p tegulis æreis, & deauratis habebant ſtipulas: & his erant tecta, & his nitebãt. ¶ Et paries erat textus: cõpoſitus. ¶ Vimine lento: flexibili: non marmoreus paries, ſed uimineus. ¶ Hic locus enim erat paruus. ¶ Qui ſuſtinet atria Veſtæ: ubi nũc eſt Veſtæ atriũ, ſiue area. ¶ Tũc erat magna regia Numæ intõſi: hoc erat ingens regis Numæ palatiũ: ad indicandam illius moderationẽ: qui modico, & exigua domo erat cõtentus. ¶ Forma tñ tẽpli quæ manet nũc dicitur fuiſſe ante: a principio forma tẽpli erat rotunda: ut nunc ẽt eſt. ¶ Et ſubeſt cã probanda formæ: eſt probabilis rõ ipſius rotunditatis.

¶ Veſta ea. eſt & ter. terra & Veſta unus atq; idẽ ſunt. ¶ Subeſt ui. ig. utr. ædes Veſtæ ignem continet inextinctum, ſiſt & terra. ¶ Significant ſe. t. ſo. l. ſenſus eſt: Terra. i. Veſta & focus ignẽ ſouens: q eſt in æde Veſtæ: ſuã ſedẽ ondunt: qm̃ ut elemẽtũ terræ ignẽ intra ſe continet: ita & ædes Veſtæ focũ atq; ignem. Eſt & alter ſenſus: q; ædes Veſtæ ſua forma utriuſq; elemẽti: hoc eſt terræ & ignis ſedẽ oſtendit: quæ rotunda eſt. ¶ Terra pi. ſi. n. ſ. n, terra ſuis fixa ponderibus eſt: ut phyſici dñt: quã Aegyptii ſignificantes bouis figurã ponebant: ut Mac. tradit. Pli. aeris ui ſuſpẽſam cũ aquarum elemento librari terrã docet: & leuia ponderibus in hiberi quo minus euolẽt: cõtraq; grauia ne ruãt ſuſpẽdi leuibus in ſublime tẽdentibus: & pari in diuerſa niſu ui ſua quaq; cõſiſtere. Terrã ignẽ hr̃e dubiũ nõ eſt: auctore Ser. qui ait intelligi eã rẽ ex Aetna. Vnde Ouid. ẽt inqt in æde Veſtæ ppetuũ ignẽ. ¶ Aere ſu. qũo ſubiecto: cũ terra elemẽto aq; & aeris ſubiiciat: qa & apud Antipodes aer eſt, quẽ uulgus ſubiectũ putat, & ſuppoſitũ terræ. ¶ Tã gra. pẽ. onus in quo aliud ẽ cẽtrũ magnitudinis: aliud grauitatis: a qbus inæq̃les ſunt lineæ ad uniuerſaz terræ ſuperficiẽ ductæ: cũ tñ nõnulli uelint hemiſpiũ: qd̃ eſt a centro ad ſuperficiẽ grauitatis æquari pondere alteri hemiſpio qd̃ ab eodẽ centro grauitatis ſuperficiẽ ponũt. Sane res ęq libris (ut in Phedone Plato docet) ĩſimilis alicuius medio poſita: nec magis: nec minus põt in ptẽ aliquã inclinari. ¶ Arte Sy. Archimedes mathematicus excellẽs: cui geometricæ ac machinalis ſciæ grãde teſtimonũ M. Marcelli contigit. ut Pli. ſcri. fabricauit ſphærã ſphæræ mũdi ſimilimã: ubi & inqt Ci. Planetaz oĩum motus nõ ſine diuino ingenio imitatus eſt. Idẽ (ut Plu. tradit) amicos ac neceſſarios ora ſſe dr̃: ut poſt eius mortẽ ambitã Cylindro ſphærã: ei? ſepulchro ĩponerent: qd̃ factũ eſt ita: ut Cice. glorieꝰ q̃ſtorẽ ſe in Sicilia ſepulchrũ Archimedis inueniſſe ſeptum undiq; uepribus: ac dumetis: & a Syracuſanis ignoratũ: cũ aĩaduertiſſet colũnã in qua inerat ſphæræ figura & cylindri. Sphætã alii ferunt inueniſſe Muſæum Eumolpi filiũ: teſte Laertio. Alii Atlantẽ ut Pli. refert. Sane auctor hoc loco rotũdã terrã eſſe arguit: auctoritate Archimedis. Nolo. n. exiſtimes fuiſſe Romæ ĩ æde Veſtæ Archimedis ſphærã: quod a nullo ſcriptore memoriæ p̃ditum inuenies: q̃uis Pli. ſcribat ædẽ Veſtę Syracuſana ſuperficie tẽgi placuiſſe: q ẽt inqt: Syracuſana eſſe in Panetheo capita colũnaz a M. Agrippa poſita. ¶ In ae. clau. ambitu cæleſtiũ circuloz: hoc eſt quibus Archimedes cæloz motus imitatus eſt. ¶ Quod ut fiat &c. ſi elemento terræ rotũditas deſit ſine dubio æque a cælis undiq; diſtare nõ poterit. ¶ Nullus pcur. &c. quia ſi ædes eẽt non rotundæ, ſed alterius formæ: pcurrere anguli poſſent, ac longius ſecedere a medio q̃ reliq̃ ædis latera. ¶ Tholus: Tholũ Ser. eẽ docet ueluti breue ſcutũ: qd̃ in medio tecto eſt: in quo trabes coeũt. Alii per tholũ omnẽ ædificii teſtudinem accipiunt.

¶ Veſta eadẽ eſt & ter. hanc rõnem affert formæ templi rotundæ: quod Veſta terra ſit: & ut elemẽtũ terræ globatũ eſt: & p cẽtro toti? machinæ conſtitutũ: quod rotũdum ſit neceſſe eſt: & aer undiq; circũfuſus: & ſupra aera ignis quoq; circũfundit. Ita in rotũdo: & cauo ad cæli ſilitudinẽ tẽplo: medio loco terræ rotũda effigies pẽdet: ſuperiuſq; ignẽ hẽt inextinctũ. Plu. uero de ipo igne in Camillo ita inqt: Virgines uero Veſtales rapto ex Laribus igne: cũ ſacris fugerũt: ſed a qbuſdã memoriæ traditũ eſt: nihil põter æternũ ignẽ eſſe ſeruatũ. A Numa. n. rege tanq̃ oĩum principium eſſe ignis uenerari inſtitutũ eſt. Nã nobiliſſimũ quoddã ignis exiſtit in ipſa natura: & motio q̃dã eſt uel cum motõe totius generatio. Alia uero materia: q̃ calore uacat: ocioſe, ignauiterq; iacens: & cadaueri ſimilis: ignis uirtutem tanq̃ aĩam cupit: & paulatim ſuſcepto igne ad agendũ quid: uel patiendum uertitur. Numa Pompi. uir curioſus: ac ſapientiſſimus: qui in colloquiũ cum muſis per ſapientiam ueniebat: rõne quadã phĩæ motus: hũc ſeruari: cuſtodiri q; perpetua uigilia ne corrumperẽ uoluit. Tãq̃ æterna uirtus: q̃ oĩa ſeruaret, cẽt. hæc ille. ¶ Veſta ea. eſt & terra: non ſunt diuerſa: ſed ſunt idẽ. Nã terra Veſta dr̃: ut oſtendimus. ¶ Ignis ui. ĩextinctus. ¶ Subeſt. u. Veſtæ & terræ. Terra hẽt ignis elemẽtũ: Veſta in tẽplo habet ignẽ ĩextinctum. ¶ Terra & focus ſignificant ſedẽ ſuã: nã terra ẽ in medio loco totius mundi: & focus ille eſt in medio templo: ſic oſtendunt ſuã ſedẽ: ſed per ea quæ ſequunt melio? intelliget. ¶ Terra ſi. pi. globata & rotunda ad pilæ ſimilitudinẽ. ¶ Nixa: firmata. ¶ Nullo ful. nullo munimĩe: q̃ librata in aere pẽdet. ¶ Tam gra. onus: q̃ grauis & põderoſa eſt terræ moles. ¶ Pẽdet in aere ſubiecto: ſuppoſito & undiq; circunfuſo. ¶ Globus: per appõnem. ¶ Parua figura imenſi ſoli: globata, & rotunda, atq; exigua effigies magnæ telluris. ¶ Stat ſu. q̃ſi firmus pẽdet. ¶ In ae. cla. in ipſa tẽpli cõcauitate. ¶ Arte Sy. geometrica: nam ſicut terra in aere pendet: ita intra tẽplum Veſtæ globꝰ ille: quo terra referebaꝰ pendere uidebaꝰ. Sed id geometrica arte Archimedis: q̃ Syracuſis in ea floruit. Adde ut ſuis machinis tñ oneris ſolus manu ageret: quãtum multa hominum millia uix mouere potuiſſent. De quo multa a Plu. in Mar. referũtur: & ob id arte Syracuſia poeta dixit. Hic etiam ſphærã cõmentus dr̃: quæ mundi & elementoz rõnẽ oculis ſubiecit. ¶ Et rer. ipa quãtũ ſec. a ſũ. a ſuperiore pte cæli. ¶ Tãtũ ſec. ab imis: ab inferiore pte. Par. n. diſtantia eſt a terra ad ſuperius cælum: q̃ eſt ad inferius.

ferius. ¶ Q d ut fiat:ut undiq; sit par distantia a terra ad cęlum. ¶ Facit for.ro.ipsius terræ & cōcauitatis cęli:quę circulariter ambit terrā. ¶ Par fa.tē.nā itidē rotūdam formā habet. ¶ Nullus an.,pcur.in illo:tēplo:exterius rotundā habet formā:interius cōcauitatē quoq; circularem:sic nullū habet angulum:qd fieri nō posletisi quadratū:aut triangulare:aut longū eēt.

Tholus est tēpli fastigiū

¶ Tholus:illud fastigiū tēpli testudineum. ¶ Vindicat:tuetur & liberat: quæ intus sunt. ¶ Ab imbre pluuio:aqs pluuiis φοδοσ græce testudo latine.

ANT. FAN.

¶ Cur sit uirginibus &c. uirgines Vestę nō custodiebant tantū ppetuum ignē (ut quidam putant) sed etiā sacrificabant: atq; inter sacrificādum (ut inqt Festus) suffibulum in capite habebant: hoc est uestimētum album ptextum: quadrangulum & oblongum: quod fibula comprehendebatur:

Suffibulum

ibantq; certo die ad regem sacrorū: ut Seruius tradit: dicebantq;: Vigilas ne rex uigila. Vnde illud est Virg. Vigilas ne Deum gens Aeneia uigila. Nihil his sanctius ac religiosius habebat: auctore Plutar. quarum custos erat pōtifex max. ut idem scribit in Numa: a quo ad id sacerdotium lectæ ideo capi dicebant: ut A. Gel. docet in primo noc. At. qd eius manu prehensæ ab his parētibus: in quorum potestate essēt: ueluti b ello captæ abducebant. Vna quæq; autē inter capiēdum amata uocabat: quoniā quæ prima capta est eo nōie fuisse tradit: q̄tis scribat Plutar. quæ primum a Numa captæ sunt: Geganiā & Bereniaz appellatas. Seruius auctor est uerbū capi: cum de uirginibus dicitur unū esse ex his: quæ nulla rōne mutant: sicut creari sacerdotes: & condi eos: qui sibi statuunt ciuitatē. Multa hoc loco non imprudens prętereo: quæ apud Au. Gel. lector inueniet, & Plutar. in Numa. ¶ Causas suas: cōgruas, pprias. ¶ Ex Ope Iunonē memorāt &c. Rhea cęli & terræ filia ꝓm Hesiodum fuit. Eandem & Opem dicimus: ex qua & Saturno natæ sunt Iuno, Ceres, & Vesta. ¶ Impatiens restitit una uiri: Vesta nubere noluit. Vn̄ ministris uirginibus gaudet. ¶ Iure igit uirgo est: si Vesta flāma est: quæ nihil gignit: uirgo dicitur, & ministras uirgines capit. ¶ Remittit: excludit, & partu edit fœtus a semine. ¶ Comites uirginitatis amat: Numa uirginib⁹ Vestæ annorū triginta castitatem præscripsisse dicitur: quæ primo decēnio facienda discebant: secundo quæ didicissent faciebāt: tertio alias edocebāt: quo ipleto uolēti nubere pmittebat. Sed quæ nondū soluta sacerdotio uirginitatē pdidisset ad portā Collinā uiua suffodiebatur: imposita prius feretro: & lata p forū magno silentio & horrore: ut Plutar. tradit. Iuuenalis: Sāguine adhuc uiuo terram subita sacerdos. Est autē Persicum uiuētes defodere, ut Herodotus scribit. Vnde Amestrim Xerxis uxorē ferunt quatuordecim illustrium Persarum liberos defodisse: cum esset ætate prouecta: ad referēdam pro se gratiam Deo: qui sub terra esse putabatur.

Sacerdotes p triginta annos seruabant uirginitatem

Amestris uxor Xerxis

¶ Cur sit uirginibus: cur Vesta uirgines ministras habeat pauloante ostendimus. Poeta Vestam fuisse castam: ideo eius curā dari castis uirginibus: aut ꝙ Vesta nihil aliud est q̄ flamma ignis. & quia incorrupta est: ideo ab incorruptis seruari. & Plutar. in Numa de hoc inquit: Siue ut puram & incorruptam ignis substantiam inuiolatis: itē integrisq; corporibus illis commendarent: siue quod sterile & infœcūdum esset: scite uirginitati adiungerent &c. Idem agit de nominibus primarū uirginum. Primum igitur inqt: Geganiā: & Bereniā a Numa sacratas aiunt. Deinde Camillā & Tarpeiā. Postea uero Seruio alias duas numero illi addente: id in hæc usq; tēpora multitudinem obseruasse. His autem uirginibus annorū. xxx. ab rege castitas p̄scripta ē: ac primum qdem decēnium: quę facienda sunt discunt. Secūdum uero quæ didicere faciunt. Reliquum autem de cēnum alias docent. Tum demum uolēti permittitur post id tēpus & nubere: & ad aliam uitam uerti solutæ iam sacerdotio. Dicūtur q; haud multo hanc licentiam libenter amplexę: neq; his quæ eam amplexæ fuerint: secundas res cōtigisse: & reliqua. ¶ Quæris cur Dea: Vesta. ¶ Sit culta a uirginibus ministris: cur uirgines prę sint administrationi sacrorū Vestalium. ¶ Inuenia causas sacras hac quoq; parte: quasi huius etiā rei rōnes afferam. ¶ Memorant Iunonem & Cererem creatas semine Saturni ex Ope: dicunt ex Rhea & Saturno natas esse filias plures: quarum prima Iuno fuerit: secunda Ceres: tertia Vesta fuit: ex filiabus tertio loco nata est Vesta. ¶ Vtraq; nupserunt: Iuno & Ceres: nam Iuno nupsit Ioui: Ceres etiam Ioui succubuit: sed nubere uoluit Iasio: & ex eo peperisse fertur Plutum & Philomelum: cuius supra meminimus. ¶ Am bę feruntur peperisse: nam Iuno peperit Hebē & Martē: Ceres Proserpinā. ¶ Vna de trib⁹: Vesta. ¶ Fuit impatiēs uiri: cum uirginitatē seruaret: uiro nō succubuit. ¶ Quid mi. si uir. Vesta. ¶ Est læta mi. uir. gaudet sua sacra p uirgines ministrari. ¶ Admittit ca. ma. accipit uirginum immaculatas manus. ¶ In sua sacra: ad ministerium suorū sacrorum. ¶ Nec tu intellige aliud Vestam q̄ uiuam flāmam: nō existimes aliud per Vestam intelligēdū esse: q̄ extinctum illū ignē. Nō. n. aliud asseruatur: q̄ inextincta flāma. ¶ Et de flam. nul. cor. ui. na. flamma nihil gignit: sic ex ea nulla nascuntur corpora. ¶ Iure igitur uirgo est: merito Vesta existimat uirgo: cum ipsa flamma sit. ¶ Quære. nul. se. quasi quæ nec recipit semina: nec remittit corpora ex semine nata: ut in animalibus fit ad generationē per matē: & fœmellā: cum alter mittat: altera cōcipiat semen: hinc nulla ē generatio. ¶ Nec capit semina: qa non cōcipit. ¶ Et amat comites uirginitatis: uirgines ministras. Attigit hunc locum Lactantius: cum refert Saturnum abscidisse patri genitalia: & inqt: Quod forsan uere acciderit: sed homines respectu elemēti: quod dicit cælū: totam fabulam explodunt: tanq; ineptissime fictam: quā tamē stoici (ut solent) ad rōnem physicam conantur traducere: quorū sniam Cic. de na. Deorū differens posuit: Cęlestem inquit altissimam: æthereamq; naturā. i. igneā: quæ p̄ se omnia gigneret: uacare uoluerunt ea parte corporis: quę cōiunctione alterius egeret ad procreādum: quæ ratio in Vestam potuit conuenire: si mas diceretur. Eccirco enim uirginem putant Vestam: quia ignis inuiolabile sit elementum: nihilq; nasci possit ex eo: quippe q omnia: quæ corripuerit, abluat. Deinde adducit hos quatuor uersus: uolui hæc apponere: quia ad rē faciunt quæ de igne & Vesta dicit.

Gegania Berenia Camilla Tarpeia sacerdotes Deæ Vestæ

Quare Dea Vesta non generat

Cur sit uirginibus quæris Dea culta ministris?
Inueniam causas hac quoq; parte suas.
Ex Ope Iunonem memorant, Cereremq; creatas
Semine Saturni: tertia Vesta fuit.
Vtraq; nupserunt: ambæ peperisse feruntur:
De tribus impatiens restitit una uiri.
Quid mirum uirgo si uirgine læta ministra
Admittit castas in sua sacra manus?
Nec tu aliud Vestam q̄ uiuam: intellige flammā:
Nataq; de flamma corpora nulla uides.
Iure igitur uirgo est: quæ semina nulla remittit:
Nec capit: & comites uirginitatis amat.

ANT. FAN.

¶ Esse diu stultus Vestæ si.pu. Vesta nullum unq̃ habuit simulachrum:ut ignis nullam certam effigiem habet. Atq; (ut scribit Plutar.) ab urbe condita ad annũ ciuscIxx. Romani templa sine ullis Deorum imaginibus habuerunt: edocti a Numa Deum nihil aliud q̃ mentem increatam & inuisibilem esse. ℣ Stat ui terra sua: docet unde Vesta nomen acceperit: & uel Vestam dictam esse quod terra: quæ Vesta est ui sua stet: uel græcum esse uocabulum: quoniam ab eo quod a Græcis Estia dicitur Vesta deduci põt subtracta i littera: & aspiratione conuersa in u consonantem. Vnde auctor subiungit: Pars Graii nominis. Si enim græco nomine integro uteremur Hestia diceretur, uel forte Vestia. ℣ At focus a flammis: focus ara Deorum penatum est: teste Porphyrione: quorũ in numero Vestam esse Macro. tradit. Cuius uirginale simulachrum ignis in foco statuitur: ut inquit Eusebius. Quã ob causam Ouidius docet hoc loco: unde focus dicatur: qui est sedes Vestæ. Hic a foueẽdo: idest calefaciendo nominatus est: auctore Festo: ut foculi, fomenta, focillationes. Est autem focus (ut inquit Seruius) quicqd ignem fouet, siue ara sit, siue aliud qdpiam. Focula uero dicta sunt nutrimenta: ut ait Nonius: unde foculare dicitur ut fouere. ℣ In primis ædibus: in atrio erant olim colinæ: teste Seruio. Vnde atrium dictũ putant: q̃ atrum esset ex fumo: q̃uis Varro & Festus aliter sentiãt: quorum Festus atrium esse inquit ædificii genus ante ædes cõtinens mediam aream in quam collecta ex omni tecto pluuia descendit: dictum quasi aterrium: q̃ a terra oriatur: cum Seruio placeat priorẽ partem domus atrium appellari: quam quidã arbitrati sunt etiam uestibulum dici ut A. Gel. scribit: dictum: ut Seruius tradit: uel quod ianuã uestat: uel a Vesta cui limen est cõsecratum: uel q̃ ibi nemo stet: quia in limine solus est transitus: qũo uesanus non sanus dicit. Cæteq; Cecilius Gallus: teste A. Gel. Vestibulu3 esse inquit nõ in ipsis ædibus: neq; partem ædium: sed locũ ante ianuã domus uacuum p quem a uia aditus, accessusq; ad ædes est cum dextra, sinistraq; inter ianuã: tectaq; quæ sunt uiæ iũcta spatium relinquit: atq; ipsa ianua procul a uia est area uacanti interfita. Et qm̃ ue particula (ut Macro. & A. Gel. tradũt) non solũ minutionẽ: sed ẽt intẽsionẽ interdũ significat: & q̃ dominũ domus salutatũ ueniebãt: priusq̃ admitterẽtur in uestibulo cõsistebant: q̃busdam placet a ue & stando: q̃ ibi multũ staret, uestibulũ appellatũ. Nonius auctor est: qm̃ aræ ac foci in uestibulis olim haberi solerent: putasse nõnullos a Vesta uestibulum noiatum. Idẽ scribit coquinã a ueteribus colinã dictã: q̃ ibi ignem colerent: cui Seruius astipulat docens maiores ad limina solitos & epulari & Deos colere. ℣ Inde p̃camur cum famur Vestam: diximus supra Vestam solitam in omnibus sacrificiis inuocari sicut inuocabatur Ianus.

PAV. MAR.

¶ Esse diu stultus: putabam inqt poeta esse aliquã Vestę effigiem: sed nihil ẽ nisi ppetuus ignis: cuius non est dare simulachrum: nec etiam Vestæ. Transit deinde ad originem uerbi: unde Vesta: & unde focus dicatur. ℣ Ego stul. imprudens. ℣ Diu pu. esse Ve. si. quod in tẽplo eẽt imago Deæ. ℣ Mox: statim cum ita esse putarem: aut cum nunc animo uoluerẽ. ℣ Didici: inspirãte numine. ℣ Nulla subesse cur. tho. nulla esse simulachra sub ipsa testudine templi: & tamẽ seruabãtur in eo templo Dii penates: de quibus diximus in primo. & Palladium: de quo postea dicemus. ℣ Ignis inextin. ppetuus: qui nunq̃ extinguebatur. ℣ Cælatur in illo tẽplo: seruat intra templum. & (ut Plutar. inquit in uita Numæ) si forte quãdoq; ignis deficiat: ueluti Athenis: Arystone Tyranno sacram lucernaz extinctam aiũt: & apud Delphos templo a Medis incẽso: & Romæ: tum Mitridatici: tum ciuilis belli temporibus simul cũ ara & ignis periit: dicunt nequaq̃ decere ex altero igne accipi: sed nouum & peregrinum elici oportere: accensa ex Sole flamma pura & imaculata: docet præterea quo pacto ex Sole ignis accendat. ℣ Nullam effi. ue. nec ignis ha. nullum est Vestæ simulachrum: nec etiam ignis. ℣ Terra stat ui sua: sua mole librata: & sua ui immobilis existit. ℣ Vesta uo. ui. stan. quoniam (ut demonstrauimus) Vesta eadem ẽ & terra: ea qa ui stat: Vesta dicitur. ℣ Et pars graii no. po. esse causa: nominis. s. latini: põt hoc latinum nomen habere originem a Græco nomine: quoniam ἑστία focus: & Vesta: & Lar: & domus dicitur: & ἑστηϛ dicitur Vestis. Pars dixit quia non totum græcum nomen accipimus: sed partem dicimus Vesta: & non Vestia. Et ἑστία aspiratur: cum aspiratio uertitur in u. nostrum: sicut ab hespero uesper: ab Henetis Venetos dicimus. ℣ At fo. di. a flam. & q̃ omnia fo. a flamma uel a fouendo focus deriuatur: & hoc propter ignem Vestalem: cum & globus ille pro figura terræ: & ignis in templo Vestæ sit. ℣ Qui tamẽ: focus. ℣ Ante fuit in pri. ædi. olim in prima ædium parte erat focus: quasi in ipsis uestibulis. ℣ Hic: a Vesta. ℣ Reor: arbitror. ℣ Dici uestibulum: propterea quod focus in uestibulo fit: existimo a Vesta uestibulum dici. Verum (ut Gellius inquit) uestibulum putabant aliqui esse partem domus primorem: quam uulgo atrium uocant. Cecilius in libro de uerbo. signi. Vestibulum non ædium partem esse dixit: sed locum ante domus ianuam uacuum: per quem a uia aditus: accessusq; ad ædes est. Vnde Virg. in vi. Vestibulum ante ipsum: primisq; in faucibus orci: Non primo rem ædium partem esse dixit: sed loca duo demonstrat extra orcum: fores. s. & fauces. Ex quibus uestibulum appellat ante ipsam domum: & ante ipsa orci penetralia. Fauces autem uocat iter angustum per quod ad uestibulum adiretur. Marcellus uero ita inquit: Vestibula quidam putant sub ea proprietate distincta: quod in primis ingressibus: & in spaciis domorum Vestæ: hoc est aræ ac foci soleant haberi: sed sic intelligi debent non abhorreant uocabuli proprio. Inuenitur etiam apud ueteres doctos uestibula ob eam significantiam dicta: q̃ in his locis ad salutãdos dominos domorũ q̃unq; uenirent stare soleant: cum introeũdi daretur copia. Atq; ob hanc cõstitutionem: & quasi stabulationem: primos ingressus domorũ uestibula nominatos. Cicero in Oratore: Vestibula nimirum, adituq; ad causam facient. ℣ Inde: ex uestibulo. ℣ Precamur quæ famur: precãdo Deos alloquimur. ut apud Virgi. Affaturq; Deos: & sanctum sidus adorat. Alii legunt Inde precando Dicimus, o Vesta &c. ℣ Vesta ẽ quæ tenet prĩa loca: ipsa uestibula: quoniam (ut diximus) ibi aræ, & foci soleant haberi.

Esse diu stultus Vestæ simulachra putaui:
Mox didici curuo nulla subesse tholo.
Ignis inextinctus templo cælatur in illo:
Effigiem nullam Vesta nec ignis habent.
Stat ui terra sua: ui stando Vesta uocatur:
Causaq; par Graii nominis esse potest.
At focus a flammis, & q̃ fouet omnia dictus:
Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
Hinc quoq; uestibulum dici reor? inde precãdo
Dicimus, o Vesta, quæ loca prima tenes.

Esse diu stultus Vestæ simulachra putaui: Mox didici curuo nulla subesse tholo. — Quõ ignis extinctus accendi debet

Focus

Focula unde fit nomen foculaꝛ̃

Atrium Vestibulum

Ve mõ auget mõ diminuit

Colina

Vnde dicatur uestibulum & A. Gel. & Macro.

¶ Scamnis

ANT. FAN. Maiores in atriis epulabãtur

¶ Scamnis considere lõgis: Virg. Perpetuis soliti patres considere mensis: hoc ẽ longis & ad ordinem sedẽtium exçquatis. Maiores nr̃i cũ duobus tm̃ cibis ¡uterẽtur: ut Ser. scribit: in atriis sedentes epulabantur: quem morem Var. docuit Romanos a Laconibus & Cretẽsib⁹ habuisse. Sedebant & flamines sacra faciẽtes ad mẽsas: quæ assidelæ dicebãtur: ut auctor est Festus: ꝑm quem & Anclabris dicebatur mensa ministeriis apta diuinis. & Anclabria eius uasa: quod anclare haurire sit. ut Florem ãclabãt liberi ex carchesiis: quemadmodum & curiales mensæ uocabãtur: in q̃bus imolabaṫ Iunoni: q̃ Curitis ẽ appellata. Sedebãt & q̃ epulabanṫ in sacris Herculis: ut Macro. docet. ¶ Mensæ credere adesse Deos: ueteres Deos quoq; ad cœnaz interdũ inuitabãt. Valerius Max. Fœminæ cũ uiris cubãtibus sedẽtes cœnitabãt: quæ cõsuetudo ex hoium cõuictu ad diuina penetrauit. Nã in Iouis epulo ipse in lectulo: Iuno, & Minerua in sellas ad cœnã inuitabanṫ. Sane (ut Macro. refert) in Papyriano iure euidẽter relatum ẽ mẽsas dicatas ararũ uicem ꝑstare posse: qualis mẽsa fuit in tẽplo Iunonis Populonię. Itaq; Festus mẽsæ inqt in ædibus sacris ararũ uicẽ obtinebãt. Plut. aũt in Quęstionib⁹ scribit nullã mẽsam cõsueuisse uacuã tolli: sed oio cum aliqd ẽt supesset: qd̃ mẽsa sacra sit: nihilq; sacrũ relinq inane & uacuũ oportere. Qd̃ aũt hic Ouid. inqt Mẽsæ credere adesse Deos: ideo dr̃: qa foci sũt Vestæ sedes: & ignis Vesta ẽ. ¶ Antiquę sacra Vacunæ: Vacunã Deã Sabini sub ĩcerta specie formatã coluerũt: teste Porphyriõe: quã qdã Bellonã cẽ putauerũt. Alii Mineruã. alii Dianã. alii Venerẽ. alii Cererẽ. alii uacatiõis Deã: de q̃ inqt Horatius: Hæc ego dictabã post tẽplũ putre Vacunę. Var. in prio rez diuinarz: ut Acrõ tradit: Vacunã eẽ uictoriã memoriæ ꝓdidit: q̃ ea maxie gaudeãt: q̃ sapiẽtiæ uacẽt: uel (ut q̃busdã placuit) qa uictoria fauẽte a curis uacam⁹. ¶ Venit in hos ãnos: in hãc ætatẽ: in hæc tpa. ¶ Vetustas: mos & ritus uetez: q̃ in patella cibos Vestæ mittere cõsueuerũt: qd̃ ẽt ꝑpibus Ouidii faciebant. ¶ Pura patella: patella diminutiuũ ẽ a patina: ut ab asina asella: a gemia gemella. Est aũt uas picatum ac paruum: teste Festo: aptumq; sacrificiis faciẽdis. ¶ Ecce coronatis panis dependet asellis: in honorem Vestæ socorũ dominæ asini hoc tpe molas uertere cõsueti coronati floribus: & e pane ueluti monilia quædã gerentes ad focos ducebantur: & pistores eo ueniebant: atq; insuper molæ sertis & floribus ornabãtur. Cõsueuit & panib⁹ redimiri caput equi: quẽ idibus Octobris in cãpo Martio immolabant ob frugũ cuẽtum: ubi equus potius q̃ bos cædebat: auctore Festo: q̃m bos aptus ẽ frugibus pariẽdis. Coronabanṫ autem asini Vestalibus: q̃a Vesta (ut diximus) est focoz domina: ubi olim panes cineri suppositi coquebãtur: cum in furnis tm̃ farra torrerent: ut in Fornacalib⁹ dictum est. ¶ Suppositum cineri: ut Vestæ bñficio coqueretur: ut Dumq; suas peragit Vulcanus, Vestaq; partes.

¶ Erat olim mos: cõsuetudo. ¶ Cõsidere simul: omnes de domo sedere. ¶ Ante focos: q̃ in uestibulo erat. ¶ Lõgis scãnis & cõsidere adesse Deos mensæ: ꝓpterea q̃ ante aras & focos considerẽt: putabant dum accũberẽt adesse numina. ¶ Nunc quoq; ẽt hoc tpe seruatur illa uetus consuetudo: ut ante focos sedeant in Vacunalibus. ¶ Cũ fiunt sa. an. Va. cum Deæ uacationis festum celebraṫ: & sacrificia fiunt. Vacuna. n. a uacando dicta: quæ ꝑst uacantibus: & ociosis. cui cum agricolæ a laboribus ruris cessarent: & post ꝓceptos fructus regescerent ꝑ hyemem: uota soluebant, & sacrificabant. ¶ Stant & sedent ante Vacunales focos: cõsistunt ante aram, & focos in Vacunalibus cum mensis appositis dapibus epulanṫ. De Vacuna ea retulimus: q̃ ex multo rũ sentẽtiis inferebãtur. Verum in eo uersu epistolarũ Hor. Hæc ego dictabã post fanum putre Vacunæ. Por. inqt Vacunam apud Sabinos plurimum coli: quosdã Mineruam: alios Dianã putauisse: nõnullos & Cererẽ dixisse: sed Var. in primo diuinarum: Victoriam dicere & ea maxime hos gaudere: q̃ sapiẽtia uincũt. ¶ Vetustas: ritus & consuetudo. ¶ Venit in hos annos: puenit in nr̃a tẽpora. ¶ Aliquo de more: ex aliqua cõsuetudine: q̃m, ut antiqui solebant, ita nunc in Vacunalibus sedetur: & in Vestalibus: quẽadmodum a priscis factitatum: cibi mittunṫ. ideo inquit. ¶ Patella pura: purgata & nitida: aut pura: qa puraz uirginũ ad usum. ¶ Fert cibos missos: qui mittunṫ a piis ciuibus. ¶ Vestæ ipsi numini libantibus. Quod qdem indicant illi duo Var. in Manio uersus: Quocirca oportet bonũ ciuem legibus parere: & Deos colere: in patellam dare. Ifixit enim illud Deos colere & in patellam dare: pro cibis & munusculis: quæ Diis libanda mittũtur. Verũ in Eumenidibus inquit: Patella cfurienti ꝓuocat posita Neapolitanas piscinas. & in libris de lingua Latina ait: Patinas a patulo dixerunt: ut pusillas: q̃ his libarent cœnam patellas. ¶ Ecce coronatis: in his Vestalibus ex antiq̃ consuetudine a pistoribus asini pane coronabãtur. Caula est q̃ pistor & focum & Vestã obseruat: ex antiquo ẽt more. cum panis decoqui soleret in focis: anteq̃ pani esset fur norũ usus. Plut. uero oñdit in cõsualibus: Equos & asinos coronari solitos: & uacare a labore: siue q̃ Neptuno equestri diem festum agant: & asinus ꝓpter equum pari fruiṫ licentia: siue q̃ instituta nauigatione: cũ multa nauibus ueherẽtur otium quoddã: ac remissio sumẽtis data ẽ. ¶ Ecce pa. de. asel. eo asselli coronati ferunt panem depẽdentem: aut potius habẽt caput panibus redimitum: quẽ admodum idibus Octobribus in campo Martio: cum sacrificium fiebat ob frugum euentum: & equus potius q̃ bos imolabatur: q̃ hic bos frugibus pariẽdis ẽ aptus. Panibus redimibant caput equi imolati: ita, nunc panibus redimibant caput asini ab officio molæ uacãtis. ¶ Et sertlo. ex floribus. ¶ Velant: tegunt: seu coronant. ¶ Molas scabras: asperas: nam & molæ quoq; ipsæ uacantes floribus: & accipias molas ex lapide ad terẽdum triticum in farinam: nam alias mola in sacris ex farre, & sale molito. ¶ Coloni: agricolæ. ¶ Priustor. desiccabãt, seu decoquebant. ¶ Sola farra furnis: non enim panis in furno torrebatur: sed far. unde ut in .ii. libro diximus: & alio quoq; loco attigimus: Numa instituit (ut auctor est Emina) far torrere: quoniam tostum cibo salubrius esset: id uno modo consecutum statuẽdo: non esse purum ad rem diuinam nisi tostum. Is & fornacalia instituit farris torrẽdi ferias. ¶ Et Fornacali Deæ sunt sua sacra: nam in Forna

Vacunalia festa unde dicta sint

Ante focos olim scamnis considere longis
Mos erat: & mensæ credere adesse Deos.
Nunc quoq;, cum fiunt antiquæ sacra Vacunæ:
Ante Vacunales stantq;, sedentq; focos,
Venit in hos annos aliquo de more uetustas:
Fert missos Vestæ pura patella cibos.
Ecce coronatis panis dependet asellis:
Et uelant scabras florida serta molas.
Sola prius furnis torrebant farra coloni:
Et Fornacali sunt sua sacra Deæ.
Suppositum cineri panem focus ipse parabat:
Strataq; erat tepido tegula quassa solo.

Mensas dicatas ararum uices ꝓstare

Vacuna Dea

Patella

Asini coronabãtur

Quare asini coronabãtur corona panis

PAV. MAR.

calibus a Numa institutis: Deæ Fornaci conuenientia sacra fiebant: de quo etiam in .ii. dictum: Facta Dea est Fornax: læti Fornace coloni Orant: ut fruges temperet illa suas. ¶ Ipse focus parabat panem cineri suppositum: nō enim in furno: sed in foco: & sub cinere panis coquebat: quoniā (ut inqt Pli.) pistores Romæ non fuere ad Persicum usq; bellum: annis ab urbe condita sup quingentos octoginta. Ipsi panē faciebant Quirites: mulierūq; id opus maxime erat: sicut ētnū in plurimis gētib⁹: Artoptos iam Plautus appellat in fabula: quam aululariam inscripsit magna cōcertatiōe eruditorū: an uersus poetæ sit illius. Certūq; sit Atrei Capitōis sūia. Tostum panē lautioribꝰ coquere solitos: pistoresq; tantum eos: qui far pinsebāt nominatos &c. ¶ Et tegula quassa: concussa. ¶ Erat strata tepido foco: hoc est focus iple erat stratus tegulis, & lateribus: & in his coqueba tur panis.

Panē cineri supposituꝫ

Artoptos

ANT. FAN. ¶ Inde focuꝫ pistor seruat: Pilūnus & Picūnus frēs fuerunt: ac Dii pēsides auspiciis cōiugalibus deputati: teste Nonio: quorū Pilūnus pinsendi frumēti usum iuenit: auctore Ser. Vñ a pistoribꝰ colebatur: q a pinsendo farre nomē acceperūt: cū olim tantū farinā facerēt. Ipsi enī Quirites & mulieres (ut inquit Pli.) panē faciebāt: sed postea receptū ē: ut pistores ēt panē coquerēt. Quare ait Plautus in Asinaria: Cū a pistore panē petimus: uinū ex œnopolio. Et Festus: Coquū inqt, & pistorē apud antiquos eūdē fuisse accepimꝰ: inde usurpatū est: ut hoc tpe ad focos uenirēt. Eos cōstat non fuisse Romæ ad Persicū usq; bellum annis ab urbe cōdita sup qngentos octoginta. Veteri aūt more uxoribꝰ nec molere nec coquere pmittebat aucto. Plut. Post filias. n. Sabinis raptas facta pace & societate inita in fœdere exceptum est uxorē uiro Romano: nec molere, nec coquinariam facere. ¶ Pumiceas molas: scabras & similes pumici. ¶ Conuocat: Deos: quoꝝ ipsa mater est. ¶ Silenus: male a qbusdam Silenus p y scribit. ¶ Vallibus Idæ: quia ibi mater Deoꝝ colit. Est aūt hæc Ida Phrygiæ. ¶ Bracchia nectunt: ut saltent uel luctent. ¶ Vesta iacet: physice iacētē Vestā inducit: qa nullū elemētum est iferius terra. ¶ Captat: oculis capit: ut eligat pulchriorē. ¶ Nymphā ne putarit: quia Vesta mōtanū numē siue nympha nō ē. ¶ Inde: ex eo qd in foco panis coquebatur. ¶ Pistor seruat focum & dñam focoꝝ: obseruat Vestæ numina: naꝫ focum Vestalē & Vestā ipsam: q focis pēst. ¶ Et asella etiā obseruat hęc numina: qa habet a uersanda mola uacatiōnē in Vestalibꝰ. ¶ Quæ uersat: frequēter uertit. ¶ Molas pumiceas: e pumice. Verꝝ nō e pumice fiunt molę: sed ex lapide scabro: & aspero instar pumicis. ¶ Præterea referā ne tuū: fabellā refert: unde mos coronādoꝝ in Vestalibus asinoꝝ originē habuerit: nam cū Cybele ad conuiuium Deos cōuocasset: & post epulas alii lusibꝰ: alii quieti sese dedissent: Priapus dormiētē Vestā adortus ēlegisset q fructus ex arbore femorali: nisi rudēs Sileni asinus illā excitasset. Quaqdem causa Lampsaceni asinū Priapo mactant. Vergꝝ in prio lib. ostēdimus tribus causis asinum Priapo mactari. In Vestalibus uero ob meritū excitatæ Deæ pane coronatur. ¶ Præterea o Priape rubicūde referā ne tuū dedecus: debeo ne ego retinere turpitudinē tuā. ¶ Fabula est plena multi ioci. q.d. referēda est: qa iocosa fabula relata: pariet uoluptatē. ¶ Cybele: mater Deoꝝ: a Cybelo mōte Phrygię, de qua & mysteriis eius diximꝰ in .iiii. ¶ Redimita fronte corona turrigera: hoc ē habēs in capite coronā turritam: propterea quod primis turres urbibus ipsa dedit. ¶ Conuocat ad sua festa: ad Cybeleia: q in Phrygiæ mōtibus celebrāt. ¶ Deos æternos: imortales. ¶ Cōuocat & Satyros: q Bacchū comitabāt: de qbus diximus in primo. ¶ Et nymphas numina rustica: Deas pēsides ruris: agrorū, fontiū, mōtiuꝫ, nemoꝝ. ¶ Silenus: Bacchi nutritiꝰ: de quo ēt in prio, & in tertio dictum. ¶ Adest q̄is nemo uocarat: uenit ille ad cōuiuium: etiā cum nemo uocasset. ¶ Nec licet numerare epulas Deorum, & longū est: nō est fas referre arcanas Deorum epulas: etiā si liceret lōgum est cōnumerare. ¶ Nox est puigilata in multo mero: in multa cōpotatione: ptraxere. n. sympo-sium in multam noctē. ¶ Hi: aliqui ex illis Diis. ¶ Errabāt temere: iprudēter, & sine ullo delectu. ¶ In ualibus Idæ: Phrygiæ. ¶ Opacæ: nemorosæ & umbrosę. ¶ Pars iacet: recumbit. ¶ Et leuat mēbra molli gramine: alleuiat membroꝝ laborē captans in molli gramine quietē. ¶ Hi ludunt: exercent se uariis ludis. ¶ Hos somnus habet: hi dormiunt. ¶ Pars brachia nectit: alii simul alligant bracchia: ut palæstra certēt: aut ut choreas agitent. ¶ Et ter pulsat uiridem humum pede celeri: saltat uelocibus pedibus in choreis: aut potius accipias: pro his qui saltatione contendunt: cum ter cum uno pede saltent: & hic. ¶ Pulsat: percutit humum ter pede celeri. ¶ Vesta iacet: requiescit. ¶ Et secura: seorsum ab omni insidiarū cura. ¶ Capit placidam quietem: lenes somnos. ¶ Sicut erat fulta caput: ita ut tunc erat habens caput fultum, munitum. ¶ Positum cespite: in humo herbosa. ita enim munierat caput eo cespite innixa. ¶ At custos hortorum: Priapus. ¶ Ruber: a rubro inguine. ¶ Captat: oculis scilicet. ¶ Et nymphas, & Deas: & rustica numina, & Deas cælestes. ¶ Et fert, & refert pedes errantes: errabat hac atq; illac parans regescentibus nymphis insidias. ¶ Aspicit & Vestam: seorsum ab aliis recumbentem. ¶ Dubiū est ne an putarit nympham: an putauerit illā esse ex nympharum numero. ¶ An sciuerit Vestā: esse. hic erat in dubio: an

Vxoribus nec molere nec coquere cœnā pmittebatur ex fœdere Romuli facto cum Sabinis PAV. MAR.

Cybele a Cybelo monte Phrygię

Silenus Bacchi nutritiꝰ de quo in li. pri.

Saltādi ludus

Inde focum seruat pistor, dominamq; focorum:
Et quæ pumiceas uersat asella molas.
Præterea? referam ne tuum rubicunde Priape
Dedecus? est multi fabula plena ioci.
Turrigera frontem Cybele redimita corona
Conuocat æternos ad sua festa Deos.
Conuocat & Satyros, & rustica numina nymphas.
Silenus, q̄uis nemo uocarat, adest.
Nec licet, & longum est epulas narrare Deorum:
In multo nox est peruigilata mero.
Dii temere errabant: in opacæ uallibus Idæ
Pars iacet: & molli gramine membra leuat:
Hi ludunt: hos somnus habet: pars brachia nectit:
Et uiridem celeri ter pede pulsat humum.
Vesta iacet: placidamq; capit secura quietem:
Sicut erat positum cespite fulta caput.
At ruber hortorum custos, nymphasq;, deasq;
Captat: & errantes fertq;, refertq; pedes.
Aspicit & Vestam: dubiū est nymphā ne putarit:
An scierit Vestam: scisse sed ipse negat.
Spem capit obscœnam: furtimq; accedere tentat:
Et fert suspensos corde micante gradus.
Forte, senex quo uectus erat Silenus, asellum
Liquerat ad ripas leue sonantis aquæ.

bio:an illã cognouerit an crediderit esse Semideã. Semidei aũt in terris sunt:Dii in cęlo:de qbus in Met. Sunt mihi Semidei:sunt rustica numina nymphæ:Fauniq; & Satyri:& monticolæ Siluani:Quos qm̃ celi nondũ dignamur honoř:Quas dedim⁹ terras illos habitare sinamus. ☞ Scisse sed ipse negat:Priapus negat se sciuisse Vestã eẽ.

Ibat ut inciperet longi Deus Hellespontí:
Intempestiuo cum rudit ille sono.
Territa uoce graui surgit Dea:conuolat omnis
Turba:per infestas effugit ille manus.
Lampsacus hoc animal solita est mactare Priapo:
Hinc asini flammis indicis exta damus.
Quẽ tu Diua memor de pane monilibus ornas:
Cessat opus:uacuæ conticuere molæ.
¶Nomine,q̃ pretio celebratior arce Tonantis:
Discant pistoris quid uelit ara Iouis.
Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:
Fecerat obsidio iam diuturna famem.
Iuppiter ad solium superis regale uocatis
Incipe ait Marti:protinus ille refert.

☞ Spem capit obscœnã:cõcipit Priapus spem turpez: nã turpe erat sperare expugnare uirginis pudicitiam. ☞ Et tẽtat accedere:ad illã. ☞ Furtiz:occulte:ne ab aliis uideret. ☞ Et fert gradus suspensos:passus dubios: aut qa erectus in digitos incedebat:ut de eodẽ in primo lib. Vestigia furtim Suspenso digitis fert taciturna gradu. ☞ Corde micante:tremẽte. ☞ Forte senex Silenus: Bacchi nutritius. ☞ Liquerat asellũ,quo uectus erat: asinum in quo insidens illuc se contulerat. ☞ Ad ripas aquę lene sonantis:obstrepentis. Liquerat.n.illuz in ripa herbida depascentẽ.

Delusio Priapi i Vesta Dea

indicarit. ☞ Apta:conueniẽtia. ☞ Flammis:quia nõ fit ulla sceratio de asino mactato. Quidã legunt Hinc asini &c. ☞ Quem:asinum. ☞ Tu Diua:Vesta. ☞ Memor:meriti illius,qui te excitauit. ☞ Ornas monilib⁹ de pane: redimis collum illius panibus pro monili pendentibus. ☞ Cessat opus:hoc est in festis tuis habet ille uacationẽ ab opere. ☞ Molæ uacuæ:quę fruges nõ terunt. ☞ Cõticuere: qa eo die & ipsę habẽt uacationem. ☞ Nomine q̃ p̃tio: qa omnia mysteria Vestæ relaturus est:& in his pistorum munus inseruit:agit de ara Iouis pistoris: & qua rõne fuerit dedicata: poeta cãm ad numina refert. Consultãtibus enim Diis de Romanoř salute:cum a Gallis Senonibus in arce obsiderentur & urgente iã fame cogerẽtur in deditionẽ uenire. Id Ioui uisum est inspirare mẽtibus Romanorũ:ut ere qc quid frugis haberẽt: & decoctum panem in hostes iacere:quo facto: excidit spes a Gallis Romanos fame uinci posse. Postea Galli fusi a Camillo fuere:ob id muneris ara Ioui pistori in Capitolio constituta est. Aræ Liui.nõ meminit:sed de fame:& iacto pane ita inquit: Inducíæ deinde cum Romanis factæ:& colloquia permissu imperatorũ habita:in quibus cum idẽtidem Galli famem obiicerent:eaq; necessitate ad deditionem uocarẽt: dicitur auertendæ eius suspitionis causa:multis locis panis de Capitolio iactus esse in hostium stationes. ☞ Discant:posteri scilicet. ☞ Quid uelit ara Iouis pistoris:qua si qua rõne constituta fuerit ara Ioui cum pistoris cognomine,aliqui legunt:Dicam quid uelit ara: & nihil refert quouis modo dicas. ☞ Arce Tonantis: in arce Capitolina. ☞ Celebratior nomine q̃ pretio:quæ quidem ara clarior est nomine: q̃ sit ipsa re: quia cum uulgatissima sit: non tamen est magnæ existimationis. ☞ Capitolia cincta: obsessa. ☞ Gallis trucibus: a crudelibus Senonibus Gallis. ☞ Premebantur: urgebãtur iam ad deditionem. ☞ Iam diuturna: longa obsidio. ☞ Fecerat famem:redegerat eos ad eam penuriam:ut fame premerẽtur. Galli enim Senones dulcedine uini in Italiam allecti plura loca occuparunt:& oppida cõstituerunt. Deinde cum Clusium obsiderent:& legati a senatu missi: ad cõponẽdam inter eos & Clusinos pacem:pugnãtes contra Gallos in acie Clusinorũ stetissent. Hoc facto eorũ concitati Senones:urbem infesto exercitu petierunt:fusisq; ad Aliã flumen Romanis cepere urbẽ præter Capitoliũ: in qđ se iuuenes cõtulerant,maiores natu cũ insignibus honorum: quos quisq; gesserat:in uestibulis ædium sedentes occiderunt. Et cum auersam partem Capitolii: iam in summum euasissent:proditi clangore anserum. M. Mãlii præcipue opera deiecti sunt. Coactis deinde propter famem Romanis despõdere:ut mille pondo auri darent. Furius Camillus dictator absens creatus:interpẽdendum aurũ: cum exercitu uenit:& Gallos post sextum mẽsem urbe expulit:cęciditq;. Hoc ex historia habeť. ☞ Iuppiter uocatis superis ad regale soliũ:cũ uocasset ad cõcilium Deos: & ante eius solium omnes cõstitissent. ☞ Ait Marti incipe: quasi aggrediare causam. ☞ Ille:Mars. ☞ Protinus refert:continuo respondet.

Inducíæ cum Romanis & Gallis factæ propter panes iactos

Romanoř fœdus cũ Gallis mille libris auri quod interruptũ ẽ a Camillo

ANT. FAN.

¶Longi Deus Hellespontí:Priapus,cuius patria ẽ Lãpsacus ad Hellespontũ sita cõtrarias inter se urbes habẽtẽ.in Europa,Callipolim & Sestom.in Asia,Lãpsacum & Abydon. ☞ Indicis exta:asini q Dei hortoř detexit & indicauit insidias. ☞ Vacuæ molæ:quæ Vestalib⁹ frumẽta nõ terunt. ☞ Discãt pistoris qd uelit ara Iouis:ne qd p̃terreat ad Vestã ptinẽs:cuius focos diximꝰ supra seruari hoc tpe a pistoribus:docet cur Iuppiter pistor arã habuerit i mõte Tarpeio:cuius cõstituẽdæ hãc cãm ferũt:Galli urbe capta cũ solã potiẽdi Capitolii spẽ in fame obsessoř reponerẽt:Romanis ex arce Iouis monitu panes iaculãtibus ad fiduciæ spẽm spectaculo stupefacti ad omittẽdæ obsidiõis fœdera dscẽderũt:existimãtes Romanis multã frumẽti copiã supesse. Vñ postea repulsis Gallis Ioui pistori ara i Capitolio cõstituta ẽ. Lege Liuiũ:q scribit iactũ eẽ panẽ i hostiũ stationes:q̃is aræ nõ meminerit. Ea noie q̃ pretio celebratior dicitur:quia magnum est quidẽ aræ nomẽ:ipsa uero nõ magna:& nõ multo impendio cõstituta. ☞ Cincta premebant trucibus Capitolia Gallis:nota est historia. Lege Liuium primæ Decadis libr.v. ☞ Incipe ait Marti:quia hic Deus pater est Romuli:angebaturq; urbis excidio: & eum Iuppiter nouerat sollicitum: esse periculis obsessorum.

Ara Iouis Pistoris

¶Deus longi Hellespontí:Priapus numẽ Lãpsacenoř q sunt in Hellespõto. ☞ Ibat ut incipet:ut negociũ aggrederetur. ☞ Cum ille:asellus Sileni. ☞ Rudit:rudere.n.asni noř ẽ. ☞ Sono intẽpestiuo:nõ in tpe edito. ☞ Dea:Vesta. ☞ Territa uoce graui:exterrita asini clamore. ☞ Surgit: ex humo herbida. ☞ Ois turba cõuolat:illuc ad Vestã:& in Priapũ irruebãt. ☞ Ille fugit p infestas manus: eripuit se fuga ab illis:cũ uellent eum p sceleratis ausis plectere. ☞ Lampsacus:Priapi patria in Hellesponto. ☞ Est solita mactare:imolare. ☞ Priapo hoc aial:asinum: sed triplici (ut in prio diximꝰ) rõne:tum qa ille asinus:cui Liber uocẽ humanã dederat ausus ẽ de mẽbri magnitudine cum Priapo cõtendere.tum qa Lotida dormiẽtẽ excitauit rudens. Tum ẽt qđ Vestã excierit. Alii legũt:Lãpsacus hũc soli &c. ☞ Damus flãmis:adurimus Priapo sacrificantes. ☞ Exta:intestina. ☞ Asini indicis:qui rudẽs illius insidias

Asini in dicatio ad Vestã

Saltãdi ludus

ANT. FAN.

¶ Scilicet ignotum est:per ironiam dictum,ut Id populus curat.I.¶ Mala iuncta pudori:quoꝝ me ac Romanos pudet.¶ Hæc ẽ cui fuerat ꝓmissa potẽtia rerꝝ:rhetorice pathos mouet.Id sæpe fit ubi fatum,fortunãue conquerimur:uel ostẽdimus nõ esse qđ esse debuit.¶ Spes erat in cursu:cũ speraremus fore ut Roma sibi orbẽ iub

Oro Iouis ad Deos q̃ fauerẽt Romanis

iceret uictis suburbanis:& Hetruscis:eo uentũ est:ut Romani ex urbe fugerent.¶ Vidimus ornatos &c.fuso ad Aliã exercitu Romanoꝝ:cũ Galli mœnibus urbis appropiquarẽt:ubi nulla erãt præsidia:maiores natu amplissimis usi honoribus:cũ in foro deuouẽte põtifice se Diis Manibus cõsecrassent:in suas qsq; ædes regressi:apertis ianuis in curulibus sellis cũ insignib9 magistratuũ,quos gesserãt,cõsederũt:ut cũ uenisset hostis in sua dignitate morerent:quos Galli prio aspectu uelut Deos uenerati mox nihil respõdere dignãtes interfecerũt.Lege Valeriũ Max. Liuium,& Plutarchũ.¶ Vidimus Iliacę trãsferri pignora Vestæ:cũ iuuẽtus Romana se in Capitoliũ cõtulisset:uirgines Vestę cum sacris ex urbe fugerũt:quas Albinus qdã e plebe in plaustrũ recepit:uxore,liberisq; depositis.Cerites inextinctum ignẽ:& eas uirgines benigne susceperunt:atq; (ut auctor ẽ Strabo)Gallos Roma redeuntes in Sabinis aggressi debellarunt:ꝓtexerũtq; oẽs:q a se capta urbe cõfugerant.Vñ A. Gel.scribit nõ sine nota ingratitudinis Romanorũ primas municipes sine suffragii iure:Cerites factos:concessumq; his ut ciuitatis Ro.honorẽ quidẽ caperent:sed negociis tamẽ atq; oneribus uacarent.Quã ob cãm tabulæ Cerites appellatæ sunt:in quas cẽsores referri iubebant:quos notæ cã suffragiis priuabant.Sane Cere oppidum Thusciæ:a quo & Cerites:& Ceretani dicti olim Agylla nuncupabãt:ut meminit Strabo.Ab eodẽ & Cerimoniæ nomen acceperunt:ut existimare nõnullos Festus refert:q̃uis alii a Carẽdo nominatas putent. Quare denariæ ceremoniæ ac tricenariæ dicebantur:quibus sacra adituris decem continuis diebus: uel triginta a quibusdam rebus carendum erat: ut idem Festus docet.¶ Putant aliquos scilicet esse Deos:hic putant inquit:infra subiungit scirent:& est sensus:Deos esse non existimant: sed si respicerent Deorum templa:quæ in Capitolio sunt obsideri scirent nullam opem Diis sperari oportere:cum saeris ædibus non sint presidio.

Roma, a Gallis capta

Tabulę cerites i qbus notæ causa suffragiis priuabant Cerimoniæ unde sint dictæ Cerites Cere Agylla Cerimoniæ

Scilicet ignotum est,quæ sit fortuna malorum?
Et dolor hic animi uoce querentis eget?
Si tamen,ut referam breuiter mala iuncta pudori
Exigis:Alpino Roma sub hoste iacet.
Hæc est:cui fuerat promissa potentia,rerum:
Iuppiter hanc terris impositurus eras.
Iamq; suburbanos,Hetruscaq; contudit arma:
Spes erat in cursu:nunc Lare pulsa suo est.
Vidimus ornatos ærata per atria picta
Veste triumphales occubuisse senes.
Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ
Sede:putant aliquos scilicet esse Deos?
At si respicerent,qua uos habitabis in arce,
Totq; domos uestras obsidione premi:
Nil opus in cura scirent superesse Deorum:

¶ Scilicet ignotum quæ sit:incipit Mars cum ironia dicere contra Iouem:qui eum loqui iusserat:quasi ignota esset calamitas Romanoꝝ: sed diruta est urbs a Gallis: cæsi seniores:trãslata per fugã sacra:nec hostes ait numinum habere rõnẽ:& redactos ad extremã inopiã Romanos.Saltẽ liceret illis pugnare:ut caderẽt si uicere nõ possent.¶ Scilicet ignotũ:quasi iõ me loqui iubes:qa ignotum est:imo oĩbus notum.¶ Quæ sit fortuna maloruꝫ: quasi qua felicitate extollant mali hoies: aut in cõtrariũ uertas:Qui status sit tãtę calamitatis:& tot maloꝝ:quę nũc Romani patiunt.¶ Et hic dolor animi eget uoce q̃rentis:q̃si nõ nota est calamitas:& dolor noster: ut querula uoce nunc primũ opus sit ad idicandũ dolorẽ:q tantus est:ut oĩbus sit notus.¶ Tamẽ si exigis:si petis.¶ Vt referã breuiter:paucis uerbis.¶ Mala:dãna nostra.¶ Iũcta pudori:cum dedecore & ignominia nr̃a.¶ Roma iacet sub hoste Alpino:Roma,quã uos in sedẽ uestrã elegistis,diruta est a barbaris:& solo æquata.¶ Hæc est:illa.I. Roma.¶ Cui fuerat ꝓmissa potẽtia rerum:cui a fatis ꝓmissum erat orbis imperiũ: & est locus cõmiserationis ab eo qꝺ esse debuit:& nõ ẽ: imo ad miseriã ultimã redacta.ut est illud Virgilianum: Sic nos in sceptra reponis & totus locus.¶ Hanc:urbem.¶ Eras Iuppiter impositurus terris:hãc constitueras terrarum dominã.¶ Iã qꝺ contudit sub urbanos: iã Roma bello uicerat Sabinos,Ceninenses, Antennates,Fidenates,Latinos omnes,& Volscos.¶ Et arma Hetrusca: Phaliscos,& Veios.¶ Spes:imperii ꝓpagãdi.¶ Erat in cursu:in ꝓsperitate rerꝝ bene gestarum:& bene gerẽdarꝝ.¶ Nũc ẽ pulsa lare suo:qa pulsi ciues:nã alii ad alia loca se cõtulerũt: & iuuentus nõ in suis Laribus:sed in arce obsessa tenet.¶ Vidimus occubuisse senes triumphales: trucidatos a Gallis eos senes:q olim de hostibus triumphauerãt: oĩbus honoribꝰ in repub.functos.¶ Ornatos ueste picta: ipsa prætexta:de qua in.iii.plura dixim9.¶ Per atria ærata:quasi in uestibulis ædiũ ante æratas ianuas.& Liuius In uestibulo domoꝝ cõsedisse eos inqt.Sed de hoc Plut. ita inqt:Relictis cæteris urbis ptibus:Romani Capitolii magna ui,magnoq; ꝑsidio teloꝝ munierũt:primũ ex: sacris q̃dã in Capitoliũ sustulere:uirgines uero Vestales: rapto ex laribus igne cum sacris fugierũt.& Paulopost Virgines maiora ac digniora ex sacris sumẽtes:ultra fluuiũ fugierunt. Tunc L.Albinus uir popularis: cum etiã ipse fugeret ifantes filios,ac uxorẽ,& necessaria utẽsilia secum hñs in curru uehebat.Postq̃ uidit uirgines in sinu Deoꝝ sacra ferentes:lolaq; ac labore uiæ fatigatas confestim uxorẽ,ac filios,aliaq; supellectilia in terra exponit: & illas currum ingredi,atq; in aliquã urbẽ fugere iubet. In dignũ fuit Albini nõ obscurã pietatẽ:atq; honorẽ erga Deos in grauissimis tpibus memoria ꝑterire.Alioruꝫ sacerdotes Deoꝝ:ac seniores:q cõsulatu & triũpho poti fuerant:nõ tulerunt urbẽ relictum iri:q cũ sacras,splẽdidasq; uestes sumpsissent:ꝑsidente Fabio Põtifice maximo:pacẽ Deoꝝ exposcentes:seq; ipsos pro patria fortunæ deuouentes:in eburneis sellis in foro ornati consederunt.Et paulopost:Cũ Brẽnus seruato Capitolio Romã occupasset:uidissetq; iter trãseundũ ꝑ foꝝ quosdam uiros insigni habitu & sedere & tacere: magna admiratione captus est:q tanq̃ nullo reip.uulnere lauciarentur: neq; facie:neq; colore mutati sunt.Sed cũ essent aĩo itrepido:flexi in scabellis:q̃ secũ cõtulerãt:sese iuicẽ intuẽtes: silentium agebant:quare hac reruꝫ nouitate admiratio Gallos habuit:& tanq̃ de sortioribus dubitarẽt: diu accessu,tactuq; abstinere.Postq̃ aũt qdã fidens animi iuxta Papyriũ Mariũ stetit:manũq; mansuete oñdẽs:ꝓmissam barbã demulsit:Papyrius scipionem in capite feriẽdo cõtriuit.Barbarus stricto gladio illũ necauit.Deinde cæteros facto impetu morti tradiderunt &c.De his ergo intelligit

Senes in uestibulis cęios Gallis & uirgines Vestæ receptas a Ceretanis

Propter Papyriũ cęteri senes in atrio a Gallis sunt cęsi

PAV. MAR.

telligit poeta:& de Vestaliũ sacrorꝝ translatione.℣ Vidimus transferri:trãsportari i aliena loca:& sede sua.℣ Pignora:sacra ipsa.℣ Vestę Iliacę: Troianæ: ut alias diximus.℣ Putant.i.esse aliquos Deos:Galli ipsi certe Deos esse credunt:quasi di.non credunt:nã si crederẽt eos timerent.℣ At si respicerent:Galli.℣ In qua arce uos habitatis:q̃si si id scirent uos habere templa in arce Capitolia.℣ Et tot uestras domos:tot uestrasędes.℣ Premi obsidione: obsideri ab ipsis.℣ Scirẽt nil opis:nullũ auxiliũ.℣ Supesse in curas Deorꝝ:quasi nossent Deos non curare mortalia.

ANT. FAN.

℄Thura pire: rẽ diuinã & sacra i irritũ cadere.℣ Ignauaq; fata timẽtes: mortem ignauã: qua pereunt:quos fames cõficit:cũ i armis mori glorioſum uideat: ut Pulchrũq; mori succurrit in armis.℣ Lituo pulcher: trabeaq; Quirinus: Romulus uaticinii peritus lituꝝ manu gerere cõsueuit: hoc est baculum sine nodo aduncũ:ut Liuius scribit:quo idẽ rex urbẽ cõditurus regionẽ descripsit. Cicero de Diuinatione:Quid lituus ille qd est clarissimũ auguratus insigne: unde nobis traditus est?Certe Romulus regionẽ cum eo descripsit cũ urbem cõdidit.Eã ob cãm lituus a Virgilio Quirinalis uocat:ut Ipse Quirinali lituo:paruaq; sedebat Succi

Tullius

Lituus p uirga augurali ẽt pro tuba poni in torta a λυχνω relono

ctus trabea.Plut.auctor ẽ lituꝝ Romuli:quo tpe urbs a Gallis capta est:amissum esse:cũ in palatio seruaret,postea q integrũ & illęsum electis barbaris in alto cinere inuẽtũ:cum ignis cætera cõsumpsisset.Est & lituus buccinæ genus incuruæ.Vir.Et lituo pugnas insignis obibat & hasta.Ennius:Inde loci lituus sonitus effundit acutos. Ea Buccina (ut Festo placet) sic dicta est: q̃ litis sit testis:a qua & canẽdo liticen dr̃:ut a tuba & cano tubicen.Lege Festum & Varronẽ.Ab eius similitudine q dam existimarũt:ut A.G.& & Macr.tradũt:uirgã auguralẽ icuruã:qua pte robustior est a maioribus nr̃is lituũ appellatam:quæ(ut Seruius docet)solebant ab augu-ribus cæli spacia designari cũ manu nõ liceret. Sunt qui lituũ buccinæ genus nõ a lite:sed a sonitu dictũ putent ex illo uersu Hom.ligxe bios.i.insonuit neruus.℣ Publica cura:non Martis tm̃ & Veneris,Quirini,& Vestæ:sed Deorum oium.℣ Gallia uicta:a Camillo.℣ Solidę Ce. frumenti nõdũ in farinã redacti.℣ Virgo Saturnia: Vesta Saturni filia.neq; enim Iunonem accipere possumus. ℣ Iam ducibus somnũ dederat labor:sopiti erant duces iuuentutis Romanæ:quæ erat in Capitolio.℣ Quã mi. tra.uul.opẽ:panẽ quo Manlius,cęteriq; obsessi maxime indigebant.℣ Nouis am.acti:coacti obscuritate uerborum Iouis uaria cogitare:ac diuersa sentire.

PAV. MAR.

℄Et perire thura data:aris oblata,& cremata.℣ Manu sollicita:timida & anxia hoium manu.hoc inqt:Nossent irrita eẽ oia sacrificia.℣ Atq; utinã pateat locus pugnæ:

Et data sollicita thura perire manu.
Atq; utinam pugnæ pateat locus:arma capessent:
Et si non poterunt exuperare:cadant.
Nunc inopes uictus,ignauaq; facta timentes
Monte suo clausos barbara turba premit.
Tũc Venus,& lituo pulcher, trabeaq; Quirinus,
Vestaq; pro Latio multa locuta suo est.
Publica respondit cura est pro mœnibus istis
Iuppiter:& pœnas Gallia uicta dabit.
Tu modo,quæ desunt fruges, superesse putẽtur
Effice:nec sedes delere Vesta tuas.
Quodcũq; ẽ solidæ Cereris caua machina frãgat:
Mollitamq; manu duret in igne focus.
Iusserat:& fratris uirgo Saturnia iussis
Annuit:& mediæ tempora noctis erant.
Iam ducibus somnũ dederat labor:increpat illos
Iuppiter:& sacro,quid uelit,ore docet.
Surgite:& in medios de summis arcibus hostes
Mittite quam minime tradere uultis opem.
Somnus abit:quæruntq; nouis ambagibus acti,
Tradere quam nolint,& iubeantur opem.
Esse Ceres uisa est:iaciunt Cerealia dona:
Iacta super galeas,scutaq; longa sonant.

utinã egredi possent Romani ex arce,& cõferete cũ hoste manus.℣ Capessent:capiẽt arma.℣ Et si nõ poterũt exuperare:hostẽ uincere.℣ Cadẽt:occũbent:q̃si mallem ut in p̃lio occũberent:q̃ fame perirent:aut intelligas tacite prænuntiare uictoriã Camilli:cũ primũ pugnare licebit.℣ Barbara tur. barbari & feroces Galli.℣ Premit: obsidione claudit.℣ Inopẽ uictus:ad extremã egestatẽ redactos:ita ut fame sint pituri.℣ Clausos mõte suo: obsessos in mõte Tarpeio.℣ Et timẽtes tur.facta: quę ab hostib9 ipiis fieri solent. direptionẽ bonorꝝ:incẽdia ædiũ sacrarꝝ:uiolationẽ uirginũ:stupra matronarꝝ:seruitutẽ: cætera crudelissime facta.℣ Tũc Venus:multa qdẽ locuta est p Romanis.℣ Et Quirin9: Ro. quẽ diximus in.di.in Deos relatũ.℣ Pulcher:cõspicu9.℣ Trabea & li.de his etiã egimus multa: & ipse locutus est.℣ Et Vesta est multa lo. p suo La.hi tres Dii post Martẽ multa in cõsilio Deorꝝ p Rõanorꝝ cã dixerũt.℣ Iuppiter rñdit publica ẽ cura p mœnib9 istis:q̃si ad nos oẽs spectat res Romana: & cura urbis cõis dꝫ oĩbus esse.℣ Et Gallia uicta: q̃ a Rõanis uincet.℣ Dabit pœnas: nã mox a Camillo oẽs trucidabunt.℣ Tu mõ Vesta effice:fac.℣ Vt fruges quæ desunt: q̃rũ sũma ẽ egestas.℣ Putent superesse: illud efficias:ut cũ sit sũma frugũ inopia:persuadeat hosti eas i maxia copia esse.℣ Nec tu Vesta delere sedes tuas: non deseras urbẽ Romã:ubi oẽs te maxia ueneratione p̃sequunt.℣ Frangat caua machina:cõterat mola.℣ Quod cũq; est solidæ Cereris:fruges ipsas nondũ in farinã contritas.℣ Et focus duret in igne:torreat.℣ Mollitã aquis manu:Cererẽ ipsam:q̃si fiat panis:& in foco decoquat.℣ Iusserat:Iuppiter.℣ Et uirgo Saturnia:Vesta Saturni filia.℣ Annuit factis:iussis:q̃si promisit se obsecuturã.& ita factũ est.Nã de frugib9 cõfectus est panis.℣ Et erãt tpa mediæ noctis:cũ aialia fessa gelcũt.℣ Iã labor dederat somnũ ducibus:iã duces Romanæ iuuẽtutis dormiebãt:cũ cẽnt labor̃ fessi.℣ Iuppiter increpat illos: p qetẽ ob iurgat q̃ ita dormirẽt.℣ Et docet ore sacro qd uelit: q̃si admõet qd sint ei9 ipio facturi.℣ Surgite:igt.℣ Et mitti tei medios hostes:p̃icite i media Gallorꝝ castra:aut i mediã hostiũ turbã.℣ De sũ.ar.de sũmitate arcis Capitolię.℣ Opẽ quã mime uultis tradere:q̃si illd Cereris: qd uobis supest:& tradere cuiq̃ nolletis.℣ Sõnus abit: excitati sũt e sõno Quirites.℣ Querũt:igrũt iter se duces.℣ Acti no.am.noua & dubia uerborꝝ circuitõe:aut obscuris Iouis mõitis.℣ Quã opẽ:qd auxiliũ.℣ Nolit tra. nollẽt alii is dar̃.℣ Et iubeant̃:ab Ioue i hostes mittere.℣ Visa ẽ eẽ Cer.uisus ẽ eẽ pãis:q mitti i hostes iuberet.℣ Iacerũt dõa Cerealia:emittũt panẽ i hostes.℣ Iacta:piecta ip̃a dona Cereris:℣ Sonãt sup Galeas,& lõga scuta:nã supne iacẽtes pulsabãt pãe Gallorꝝ arma.℣ Excidit spes:a Gallis.

Venus multa p Rõanis dixit i cõcilio Deorũ

Caua machina.i.mola peri phrasiꝫ

ANT. FAN.

℄ Posse fa.uin.spes excidit:iacto pane Galli ulterius nõ sperauerunt Romanos fame posse superari. Vnde posteà repulsis Gallis a Camillo Romani Ioui pistori aras in Capitolio posuerunt. ☞ Forte re.se.ue.aperit causas: qua factum est:ut matronę nudis pedibus ad ædem Vestæ accederent. ☞ Via Noua:nomen propriũ est uiç urbis celeberrimæ: quæ Romano foro iungebatur: qp iter Capitolium: & palatium fuit. de qua inquit Varro: Hoc sacrificium fit in uelabro:qua in Nouam uiã exitur. Neqꝫ enim ab Ouidio Nouam uocari existimãdũ est:ut puteꝫ uetus ñ fuisse. Plut.in Camillo: Cũ nocte præterita uiaꝫ iret:quã Nouam uocant. Liuius primæ Decadis lib.v. M. Cediti⁹ e plebe nuntiauit tribunis se in Noua uia:ubi nũc sacellũ est supra ædẽ Vestæ noctis silentio audisse uocẽ clariorem humana:quę magistratibus dici iuberet Gallos aduẽtare. Idem in eodẽ:Iussum q; tẽplũ in Noua uia allocutio fieri. Aulus Gel. refert scripsisse Var. Aio Deo arã statutã esse in infima Noua uia: qp eo in loco diuinitus uox edita fuisset. Cauendum ne quod quidam fecerunt:apud Liuium pro allocutio legamus locatiõe. ☞ Pede nudo:ut cõstaret ad forꝫ Romanũ olim paludem fuisse nõ nisi nudis pedibus adeundã. Solinus:A quibus Pallanteũ oppidum conditũ:quod aliquãdiu Aborigines habitauerũt ꝓpter incõmodum uicinæ paludis:quam præterfluẽs Tybris fecerat. Plutar. in Romulo:Forte fuit ex alluuione fluminis: qui paucis ante diebus locũ inundarat relicta palus profundo limo haud longe ab ea parte,quam nunc forũ uocant. ☞ Curtius ille lacus:de Curtio lacu, quẽ qdã Curtilacũ appellãt:auctore Fe.a Curtio:q(ut idẽ inqt)in eo loco in profundũ se ob salutẽ po.Ro.proiecit hiatũ:triceps historia est: ut inqt Var. Alii.n.uolũt cũ uasto hiatu terra subsideret:atq; ab haruspicib⁹ rñsum eẽt ea re illuꝫ tm̃modo cõpleri posse: q̃ ppꝰ Ro. plurimũ ualeret:siue(ut Procilius scripsit)Deũ Manium Stulionẽ postulare.i.uiꝫ fortissimũ eodẽ mitti:Curtiũ uiꝫ fortẽ armatũ i equo ascendisse:& se i patẽtẽ uoraginẽ ꝓcipitẽ dedisse:quã nõnulli fuisse in foro Boario tradiderunt. Valerius aũt Max. in Romano. Quo facto coisse locũ inquit:& eius corpe diuinitus humato relictũ a Curtio genti suæ monumẽtum. Statius in siluis:Ipse loci custos cui⁹ sacrata uorago Famosiq; lacus nomẽ memorabile seruant. Alii(ut scripsit Piso i annalib⁹:& Plut.tradit in Romulo)dicũt Sabino bello cũ Romulus ex supiore pte ipressionẽ fecisset:Curtiũ uirũ inter Sabinos claꝫ & uigore ai ꝓstantẽ in locuꝫ palustrẽ:qui tũ fuit in foro(q; cloacæ nõdũ factę fuerãt) secessisse:atq; inde conatũ equo exire cũ aspexisset id factũ ipossibile:dimisso eo ipm euasisse:seq; ad suos incolumẽ recepisse:& ab eo lacũ nomẽ inuenisse:qđ tñ Liuio nõ placet dicẽti lacũ Curtiũ nõ ab antiquo T. Tatii milite Curtio Metio:sed ab alio appellatũ:qui se armatũ i patentes terræ hiatus imisit. Alii autẽ tradiderũt: Cornelius uidelicet & Luctatius: eũ locũ fuisse fulguritũ:siue tactũ fulmine:& ex Senatus cõsulto septũ esse:& qm̃ id a Curtio consule factũ est:cui M. Genutius collega fuit: Curtiũ appellatũ. Diony.uult Curtium Sabinũ lacui nomẽ dedisse:cui fidẽ nõ adhibem⁹:qm̃ Liuius(ut dictũ est) aliter sentit. Suetonius auctor est ꝑm Ro.a quo Augustus Cæsar maiorẽ in modũ diligebaꝫ quotãnis ex uoto pro eius salute stipẽ iecisse in Curtiũ lacũ. ☞ Siccas q su.a.hæ aræ quoꝝ Deorũ fuerint nusq̃(uti arbitramur) inuenies. Suspicamur autem ex eo qđ scribit Suetonius aras fuisse Genii Augusti & Larũ.

Aræ ficęç

Via Noua

Aio deo cõstituta ẽ ara in Via Noua q̃ ibi audita ẽ uox Gallos aduentare Romam

Varias opiones de lacu Curtio ꝑm liuiũ Cornelii Tacitũ Dionysium & alios auctores

Posse fame uinci spes excidit:hoste repulso
Candida pistori ponitur ara Ioui.
Forte reuertebar festis Vestalibus illac
Qua noua Romano nũc uia iuncta foro est:
Huc pede matronam nudo descendere uidi:
Obstupui tacitus:sustinuiq; gradum.
Sensit anus uicina loco:iussumq; sedere
Alloquitur quatiens uoce tremente caput.
Hic ubi nunc fora sunt,udæ tenuere paludes:
Amne redundatis fossa madebat aquis.
Curtius ille lacus,siccas qui sustinet aras:
Nunc solida est tellus:sed lacuꝫ ante fuit.

PAV. MAR. Tẽplũ ex marmore loui pistori conditũ in Capitolio:cui a Vestalibus sacrificaꝫ post Gallos expulsos a Camillo

℄ Posse uin.sa.sic desperauere posse ad deditionem redigere. ☞ Hoste repulso: repulsis & cęsis a Camillo Gallis:ut paulo superi⁹ docuimus. ☞ Candida: hoc est marmorea ara. ☞ Ponit: cõstituitur. ☞ Ioui pistori:cui i Vestalibus quoq; sacrificaꝫ: ea est in Capitolio. ☞ Forte reuertebar: seruabaꝫ mos uetus a matronis ad Vestæ tẽplum euntibus: ut nudis irent pedibus. Causam poeta refert: quã a matrona quadã accepisse fateꝫ. Cum olim ea parte lacunæ fuissent sicco pede adiri nõ poterat. Ibant igitur nudis. Postea siccatæ sunt lacunæ: nõ erat opus exuere pedem:in memoriã tñ uetustatis nudis pedibus ibant matronæ. ☞ Forte ego re.festis Vestalibus. ☞ Illac:illa parte. ☞ Qua uia Noua: per quã a uelabro ad Romã ascendebant:ut Var. ostẽdit.& Plutar. in Camillo eius uiæ meminit. Iungebatur foro uiæ Sacræ:tendebatq; prope palatiũ:ubi & nunc ædes est sub appellatiõe Diuæ Mariæ in uia Noua:q̃q̃ uulgus corrupte Diuã Mariã Nouam uocat:cũ in uia Noua sit. ☞ Et iuncta Romano foro:qđ inter Capitoliũ & palatiũ ẽ: necnõ ppe uiã Nouã erat ædicula Vertũni:de quo paulo post. ☞ Ego uidi matronã descendere huc:in forũ & uiam Nouã.ut iniret templum Vestæ. ☞ Pede nu.pedibus nudis. ☞ Obstupui taci.cum illam ita incedentem respicerem. ☞ Et sustinui gra.substiti ut uiderem:& causam cognoscerẽ. ☞ Anus:ipsa matrona. ☞ Vicina lo. ubi ego substiteram. ☞ Sensit me.s.hęrentẽ:& cupidũ cognoscere cãm. ☞ Et allo.illa me iussum:quẽ ipsa iusserat sedere. ☞ Quatiens ca.propter senilem ætatẽ. ☞ Voce ter. cũ uetulis & artus tremant:& uox ipsa. ☞ Hic ubi: cãm nudoꝝ pedum nunc docet matrona. ☞ Paludes udæ:aquosæ. ☞ Tenuere:occupauere. ☞ Hic:solum.s. ☞ Vbi nunc sunt fo.Romanum & Boariũ. ☞ Fossa: quasi cauus hic olim locus. ☞ Madebat:erat aquosus. ☞ Aquis red.am. inundatione Tybris effusis aquis:qm̃ Tybris tũc prior erat illis locis. Sic in utroq; foro paludes erant: an teq̃ transuersus esset amnis:& factæ essent cloacę. ☞ Ille lacus Curtius:qui & olim,& nũc quoq; itaq; uocaꝫ. ☞ Qui su.a.sic.quia sine aquis,& aram Vortũni fuisse uolunt. ☞ Nunc est tel.so. firma sine aquis. ☞ Sed ante fuit lacũ erat palus. Sed de lacu Curtio agamus. Diõ.& Plut. dicũt lacũ Curtiũ appellatum a Curtio Sabino:qui in ea pugna Romuli & Sabinoꝝ:cũ illuuies aquarũ occupasset loca illa:in qbus postea extructũ est forꝫ Romanum cũ equum prę cæteris in Romanos agitasset:ulq; ad hũc locũ peruenit:& cũ diu detineretꝫ:dimisso intra illuuiem equo ægre pedes euasit:qui locus huc usq; ab eo lacus Curtius appellatus. Var.aũt in foro inquit lacũ Curtiũ a Curtio dictũ constat. De eo triceps historia. Nam & Procilius nõ prodidit idem qđ Piso. Nec Cornelius stilo secutus a Procilio delatum est eo loco dehisse terrã: & ex senatusconsulto ad haruspices relatũ esse respõsum Deum Manium

De cloacis Romę factis ꝑ fossam

Lacus Curtius a Curtio Sabino dict⁹ ꝑm Plutarchũ

Vnguẽtarii in Vela bro consistebãt

Vertumnus a rebus uertendis dictus

um Manium Stulionẽ postulare.i.ciuem fortissimu; eo dẽ mitti. Tũ quẽdam Curtium uirũ fortẽ armatũ ascen disse equũ: & a Concordia uersum: cũ equo eũ præcipita tum: eo facto locũ coisse: atq; eius corpus diuinitus humasse: reliquisse genti suæ monumentũ. Piso in annalib⁹ scribit: Sabino bello qđ fuit Romulo & Tatio: Virũ fortissimũ Metiũ Curtiũ Sabinũ: cũ Romu. ex superiore pte ipressionẽ fecisset: in locum palustrem: qui tũc fuit in foro anteq̃ cloacæ sunt factæ: secessisse: atq; ad suos in Capitoliũ se recepisse: ab eo lacum inuenisse nomen. Cornelius & Luctatius scribunt eũ locum eẽ fulguratum: & ex senatus cõsulto septum esse. Idq; est a Curtio consule: cui Marcus Genutius fuit collega, Curtium appellatum.

ANT. FAN.

Qua uelabra solent in Circum ducere pompas:
Nil præter salices, crassaq; canna fuit.
Sæpe suburbanas rediens conuiua per undas
Cantat: & ad nautas ebria uerba iacit.
Nondum conueniens diuersis iste figuris

¶ Qua uelabra solent in Circum ducere põpas: de põpa quæ ferebatur in Circũ: ac per Circũ diximus supra. Velabra autẽ numero pluriũ dicit: quia fuit Romæ maius uelabrũ: & minus: & a uehendo utrunq; nomen accepit: qa cum Auentinus olim a reliquis montibus paludibus discluderet: necesse erat eo nauibus aduehi: unde uelabrũ noiatum est: & uelaturã facere dicebantur: q id mercede facientes uecturis uiuebãt. Varro: Palus fuit in minori uelabro. Vñ qđ ibi uehebant lintribus uelabrum: ut illud maius. Proper. Qua uelabra suo stagnabant flumine: quaq; Nauta p urbanas uelificabat aquas. Tibullus: At q̃ uelabri regio patet ire solebat Exiguus pulla p uada linter aqua. Plut. i Romulo: Ei loco nũc uelabro nomẽ est q̃ incremento flumine superfuso nauiculis per eã partẽ in forũ traiiciunt. Porphy. scribit (ut diximus supra) Tyberim: quẽ Agrippa deriuauit q̃ nunc labit per uelabrũ antea fluxisse: quæ fuit urbis regio non incelebris: teste Macr. ubi unguentarii consistebant: ut ait Porphyrio: ibi & olearii. Plautus in captiuis: Oẽs cũ pacto rẽ agunt: quasi in uelabro olearii, ibi etiam epulæ gaudeatq; parabantur. Vnde cõmendabatur caseus fumo uelabrenum. Martialis: Non quemcunq; focum: nec fumum caseus omnem: Sed uelabrensem qui bibit, ille sapit. Per eandem regionem & pompæ in Circum maximum ducebantur: & Iulius Cæsar Gallici triumphi die curru uectus est: ut Suetonius meminit. Quidã tamen affirmant (teste Plutarcho) uiam: quæ ad Hippodromum ducebat uelis operiri solitam ab his: qui ludos exhibebant: unde potuit uelabro uocabulum dari. ¶ Suburbanas: q̃ fuerunt oli suburbanæ Auẽtino nõdũ intra urbem recepto. ¶ Cãtat: cũ reuertit ebrius a cõuiuio p aquas Tyberis: ubi excreuit flumen. ¶ Conueniens diuersis iste figuris: Vertũnum dicit: quẽ alii Deũ Tyberis esse uolunt qui uertit eius alueũ. Proptius: Vertũnus uerso dicor ab amne Deus. Alii Deũ eẽ dicunt: q humanas cogitatiões uertit, & mutat. Vñ hi nati dñr iniquo Vertũ no: quoꝝ cogitatiões uertunt p̃ter rõnẽ. Hor. in Sermonibus: Iam mœchus Romæ iam mallet doctus Athenis Viuere Vertũnis quotquot sunt nat⁹ inigs. Alcon⁹ & Porphy. Deũ eẽ tradunt uertẽdaꝝ rerꝝ: hoc est emẽdaꝝ, ac uẽdendarũ. Sed magis placet: qđ Donatus scribit: Dii bñ uertant dici solere: q̃ sæpe res eueniant aliter q̃ uelimus: iõq; Vertũnũ coli: qui præest rebus uertendis in utrãq; pte. Lege Proptiũ: q hunc Deũ inquit decenter in quãcũq; figuram uoluerit trãsformari. Vnde illud est Tibulli: Talis in æterno felix Vertũnus olympo Mille hẽt ornatus: mille decenter hñt. Sed qđ ad hunc locũ attinet: natũ eũ inqt in Thuscia, ut Thuscus ego Thuscis orior, & deinde subiungit: Romanũ satis est posse uidere forum. Hac quõdam Tyberinus iter faciebat: & aiunt Remoꝝ auditos p uada pulsa sonos. Huius ferię Octobri mense fuerunt: & Vertũnalia dicebant: teste Var. q̃t scribit eẽ Vertũnũ in uico Thusco: q̃ is sit Deus Hetruriæ. Quare ait Proptius: At tu Roma meis tribuisti premia Thuscis: Vnde hodie uicus noia Thuscus hẽt. Sunt enĩ q uolunt Vertũnũ fuisse Thusco⁹ uetustissimũ regẽ: q uineaꝝ & pomiferaꝝ arboꝝ ferendarũ tradidit rõnẽ: cui Thusci Romæ tẽplũ ædificarũt: q cũ Lucumone in auxiliũ Romuli uenisse dñr.

Vertumnus

¶ Q ua uela. solent ducere pompas uictricum: qua solet duci põpa triũphalis armorũ uictricium. Triumphãtes .n. cũ põpa per uelabrũ trãsibãt. Vñ de Cæsare legimus apud Trangl. Quod Gallici triũphi die uelabrũ p̃terue hens pene curru excussus est axe distracto: a cẽditq; Capitoliũ ad lumina. lx. elephãtis dextra & sinistra lycnos gestãtibus: & ex uelabro: ut ostendere uf Var. ratibus in Auẽtinum aduehebant ex urbe: & quadrãtẽ soluebant. Cũ mõs ille paludibus erat ab reliqs disclusus. Inde uelabrũ a uehẽdo dictũ: uelaturã facere ẽt nunc dicunt. q id mercede faciunt. De eodẽ loco Plut. in Romulo: cũ meminit Laurẽtiæ nutricis: & illius ẽt eiusdẽ noĩs uirginis: quæ Herculi oblata est: de qbus diximus in .iii. & secũdã hãc dicit postea Theophilã: noiatã postea. Eo inquit potissimum in loco euanuisse: ubi alterius Laurẽtiæ supioris corp⁹ iacebat: quẽ ideo adhuc posteri bilauꝝ uocãt. Velaturã ẽt appellant: qa cum sæpius inundat ripas Tyberis: Romani inde in foꝝ a portitoribus cõuehuntur. Alii tamẽ sic dictam ferunt: q ciuitatis principes: cum in de spectaculum p̃dirent. Q ua uia ad equorum cursum ex foro ferebantur totam liueis uelis operire consueuerant: hæc ille. Qua erant igitur uelabra. ¶ Nil fuit præter salices: quæ solo aquoso gaudent. ¶ Et canna crassa: canna palustris. ¶ Sæpe conuiua: qui in cõuiuio fuerit. ¶ Rediens p un. suburbanas: p stagnãtes aquas cũ inundasset Tybris. Suburbanas: qa tunc erat extra urbem. ¶ Cãtat dũ uen. uehit. ¶ Et iacit ad nautas uerba ebria: talia qualia dictabit epotus Bacchus. ¶ Nõdum conueniẽs: amnis Tyberinus crebro ea loca iundabat. Postea a M. Agrippa transuersus est effossa congius alueo. Et ab eo Deus ille: qui in omnes se formas uertit, Vertũnus dictus est: cuius ædicula erat in uico Thusco: & ibi Vertũnum stare testis est Var. Sed huius Dei mysteria Prop. apit i Elegia: Quid mirare meas: cũ facit ipm Deũ loquẽtẽ & ait: Thuscus ego: e Thuscis orior: nec pœnitet inter Prælia Volsinios deseruisse focos. Hæc mea turba iuuat: nec templo lætor eburno Romanũ satis est posse uidere foꝝ. Hæc quondã Tyberinus iter faciebat: & aiunt Remoꝝ auditos p uada pulsa sonos. At postq̃ ille suis tãtum cõcessit alumnis Vertũnus uerso dicor ab amne Deus. & Paulopost: Opportuna mea est cunctis natura figuris. In q̃scunq; uoles uerte: decorus ero. & post. xxiiii. uersum inqt: At mihi q̃ formas unus uertebar i omnes Nomen ab euentu p̃ria lingua dedit. At tu Roma meis tribuisti p̃mia Thuscis: Vñ hodie uicus noia Thusc⁹ habet. Tpe quo sociis uenit Lycomedius armis: Atq; Sabina feri cõtudit arma Taci: &c. Hoc igit est qđ inqt uetula nõdũ fuisse transuersum amnẽ. Vñ Thusco Deo Vertũni nomen inditum est: cũ eo in loco paludes erãt. ¶ Nõdum iste Deus conueniens diuersis figuris: qui decenter in uarias: immo in omnes figuras se transuertit

PAV. MAR. Velabrũ uelaturã facere iuxta Tyberi fuit

In luco palustri cõstitutum est tẽplum Deo Vertumno

ANT. FAN.

¶Nomẽ ab auerso ceperat amne:lensus est:Quia nõdus; auersus fuerat a Tyberi: Vertumnus ab auerso flumine nõ ceperat nomen.℣ Hic quoq; lu.erat:hoc in loco inqt anus siue matrõa:ubi nũc sumus:lucus erat e iuncis harundinibus.℣ Quod su.est æ.mol.sit: o.t.molle & iucundũ sit qcqd uitæ tibi supest.Oẽ aũt hic pro toto accipit.

Nomen ab auerso ceperat amne Deus.
Hic quoq; lucus erat iuncis & harundine densus:
Et pede uelato non adeunda palus.
Stagna recesserunt:& aquas sua ripa coercet:
Siccaq; nunc tellus:mos tamen ille manet.
Reddiderat causam:ualeas anus optima dixi:
Quod supereſt æui molle sit omne tui.
¶Cætera iampridem didici puerilibus annis:
Non tamen idcirco prætereunda mihi.
Mœnia Dardanides nuper noua fecerat Ilus:
Ilus adhuc Asiæ diues habebat opes.
Creditur armiferæ signum cæleste Mineruæ
Vrbis in Iliacæ desiluisse iugo.

℣ Cætera iãp.di.hæc qdez a matrona edoct⁹ sum.Cætera q̃ dicent ad Vestã attinẽtia a puericia:& lõge ante didici q̃ matronæ ad sogz occurrerẽt.℣ Mœnia Dardanides nup noua fecerat Ilus:Ilo regnãte: a quo Iliũ cõditũ fertũt:cũ in arce summa tẽplum ædificaret:simulachrũ Palladis e cælo dr̃ cecidisse: mouẽs oculos,atq; hastã:ut Ser.ffert.Vñ Apollo cõsultus rñdit:futurũ ei⁹ ciuitatis exitiũ: si Palladiũ extra mœnia portaret.Itaq; & Ilus & Laomedõ ipm diligẽtissime seruarunt.Regnãte aũt Prião cũ Helenus apud Arisbã captus idicasset Græcis fata Troiana:in qbus de Palladio ẽt coactus est dicere.Vñ regnũ a Pyrrho dicit meruisse Vlysses & Diomedes:cloacis siue cuniculis in arcẽ ascẽderũt: & ociosis custodibus Palladiũ asportarũt:quod postea Troia diruta:cũ Diomedes teneret:& multis casibus iactaret: credẽs sibi aptũ nõ esse pp sua picula:transeunti Aeneæ offerre conatus est:quẽ cũ sacrificantẽ uelato capite cõperisset: ne ordinẽ sacrificii turbaret cuidã ex Troianis obtulit,qui Nautes dicebat.Quã ob cãm Mineruæ sacra:nõ Iulia gens habuit: sed Nautiogz:quos qdã Nautas uocant.Vñ illud ẽ Virgilii:Vnũ Tritonia Pallas Docuit.Alii tñ dixerũt simulachrũ Palladis a Troianis itra extructũ parietẽ cõditũ esse:posteaq̃ agnouerũt Troiã piturã idq; Romã aduectũ.Quod cũ Fimbria qdã bello Mithridatico inuẽtũ Romanis indicasset:& rñsum esset illic impium:ubi & Palladiũ foret multa silia facta esse: sed cæleste illud cognosci hastæ:oculorũq; mobilitate:atq; ab una tm̃ sacerdote custodiri: Troianã soli cui fas uidisse Mineruã:ut inqt Luc.Custodiebat autẽ in æde Vestæ:ut Plutar.scribit in Camillo.Sciendũ placuisse nonnullis unũ tm̃ simulachrũ e cælo lapsum esse apud Athenas.Aliis uero duo:Troianũ & Atheniẽse. Lege Dionysiũ:qui duo uult in Ilio fuisse Palladia:Aeneãq; capta urbe inferiore dominũ arcis factum:alterz eorũ sustulisse: cum Vlysses & Diomedes alterz ingressi noctu Ilium exportassent.Scribit & alia quædã:quæ referre nõ placet. Scire autem debemus Ilum Dardanidem dici hoc loco: nõ quod Dardani filius,sed pronepos fuerit.℣ Cura uidere fuit:nota Ouidium fuisse in Phrygia cuz esset ei curæ uidere ruinas Troiæ:atq;,ut talẽ uirum decebat,uetera perscrutari.

Palladium e cælo cecidit

Diomedes & Vlysses rapuerunt Palladium

PAV. MAR.

¶Ceperat nomẽ ab auerso amne: appellatus erat Vertumnus a transuerso fluuio Tyberino:Vertumnus ergo dictus q̃ uertit amnẽ.℣ Hic quoq; erat lu.dẽ. densa silua: ℣ Iuncis & harũdine:erant iunci & cãnę palustres.℣ Et pa.nõ adeũ.pe.ue.q̃ pteriri nõ posset tectis pedib⁹:ergo opus erat nudare pedes.℣ Stagna re.tũ ob cloacas extructas:tũ ob trãsuersum amnẽ.℣ Et sua ri.coer.aquas: cõtinent nũc aq̃ Tyberinæ ripis:ita ut hæc loca iundare magis nõ possit.℣ Et tũc tell⁹ sicca:sine ullis aqs.℣ Tñ: inde ab ipsis oli aqs.℣ Manet mos: consuetudo adhuc seruat:ut eat nudis pedibus.℣ Reddiderat:ipa matrõa. ℣ Cãz: cõsuetudis.℣ Dixi:ego.℣ Valeas op.anu.sospes esto matrona: q̃ me docuist:qd nescieb̃.℣ Q đ su. æui tui:illud ætatis qd supuictura es.℣ Oẽ sit mol.dulce & iucũdũ:ut ẽ illud Cic.de Sene.Oẽs absterseris senectutis molestias.Sed etiã effecerit mollẽ ac iucundã senectutẽ. ℣ Cætera:q̃ ptinent ad Vestę ministeria.℣ Didici:ego. ℣ Iãpridẽ:lõge añ. ℣ Annis puerilibus:cũ essem puer:q̃ si hæc q̃ nunc retuli:ab anu didici.Cætera ego didicerã a puero.℣ Nõ tñ idcirco:ob id qa didici. ℣ Prætereũda mihi:qa silẽtio ea p̃terire ñ debeo.℣ Mœnia Dar. nup: qm̃ i tẽplo Vestæ Palladiũ e Troia auectũ seruabatur. De eo nũc agit.Et loc⁹ exigit:ut nos quoq; de eo dicamus.Dion.ipm sequẽtes:Is cũ multos adducat:hæc ingt:Dicũt Chrisantẽ Pallãtis filiã nubẽtẽ Dardão dotẽ attulisse Palladis munera:Palladiaq;:& Deogz magnogz simulachra:Cerimõias eogz edoctã,Postea uero quã ellusionẽ fugiẽtes Arcades Pelopõnesũ reliq̃rũt,Atq; i Thracia insula sedes collocarũt,Dardanũ aiũt Deogz hogz templũ ineffabilia aliis faciẽtẽ ꝓpria ipogz noia:atq; cerimõias statuit:q̃ nũc ẽt fiũt a Samothracib⁹.Vbi uero maiorez ptẽ ppli trãsuexit i Asiã sacrificia & cerimõias religse eũ dicũt pmanẽtibus i insula:Palladia uero:& Deogz imagines secũ aduexisse.Cõsulẽtẽq; deide eũ de sedibus cũ alia didicisse:tũ de custodia sacrogz & oraculũ hmõi accepisse.In urbẽ cõdendã Diis cultũ icorruptũ semp ponere:& custodiis colere:sacrificiisq;,& choreis.Donec.ñ.hæc scã uña tellure maneant munera:Ioue natæ a cõiuge data: urbs ista psistet sine excidio ppetuo dies oẽs.Ac Dardanũ qdẽ dicunt i cõdita, denoiataq; a se urbe simulachra ipsa reliqsse. Cęterogz cõdito posteriori a nepotibus Ilio: eo eẽ sacra trãstata:fecisseq; eis Iliẽles tẽplũ,& aditũ i arce.Eaq; custodisse q̃maxie possent diligẽtia:diuina eẽ ducentes:atq; salutis urbis cã p̃cipua.Postea uero capta urbe inferiore:Aeneã dicunt dñm arcis factũ sustulisse ex aditis:& magnogz Deogz sacra:& qd adhuc superat, Palladiũ.Nã alterz qdẽ Vlyssez:& Diomedẽ:noctu igressos Iliũ:furto sustulisse aiunt.Profectũ deide ex urbe Aenea sacra ipsa ferẽtẽ in Italiã aduenisse.Arctinus ãt datũ esse dicit Dardanio ab Ioue Palladiũ unũ:fuisseq; ipm in Ilio: donec urbs capta est abscõditum in loco inaccesso.Exẽplo ãt eius ita adornatũ:ut nihil ab exẽplari differret ad fallẽdos insidiatores in apto loco positũ.Idq; p Achiuos p insidias surripuisse.Sacra igit ab Aenea in Italiã eẽ trãslata.Hæc ille.Poeta uero oñdit regnãte Ilo e cælo Palladiũ cecidisse:seruatũq; usq; ad excidiũ Troiæ.Tũc seu ab Vlysse:seu a Diomede:siue ab ipo Aenea sublatum.Sed nunc in Vestæ tẽplo seruari.℣ Ilus Dardanius: Dardani ꝓnepos.℣ Fecerat nup noua mœnia:cõdiderat nouam urbẽ:ipse.n.e mõtibus in cãpos descẽdit:& in cãpis Iliuz urbẽ a se denoiatã cõdidit.℣ Ilus diues adhuc habebat opes Asiæ:regnabat adhuc ille:& Asię iperium simul & diuitias possidebat.℣ Signũ Mineruæ armiferæ:Palladium ipm.℣ Cæleste:nã e cælo missum.℣ Credit desiliisse: decidisse.℣ In iugis urbis Iliacæ:in montibus Troiæ.

Palladium seruatũ

Palladium regnãte Ilo rege de cælo lapsum

¶Vidi

ANT. FAN. Apollo Smitheus

¶ Vidi tẽplumq; locũq; uidi arcem Troiæ ac templum, siue adytum: ubi Palladiũ fuit. ℣ Pallada Roma tenet: simulachrũ Palladis. i. Palladium est Romæ in æde Vestæ. ℣ Cõsulitur Smintheus: cũ Palladiũ e cælo cecidisset Ilus consuluit Apollinem Smintheum: cuius ædes fuit apud Troiam: non solum in urbe Chrysa (ut scribit Strabo) sed i Tenedo, ut Smintheu ꝓclare Tenedi dñator Apollo. Chryseę simulachꝝ Apollinis fuit nois ueritatẽ seruans: ut idẽ inquit Geographus: cum mus statuæ pedibus subiaceret. Est eni Smitha mus lingua Cretẽsium. ℣ Aetheriã Deã: cęlestẽ: hoc est Palladiũ siue effigiẽ Palladis: quæ e cælo cecidit. Aether. n. interdũ pro cælo ponitur, ut Sic habites terras & te desideret æther. ℣ Ad hæredem Laomedonta: qui Ili & hæres & filius fuit: seruauitq; Palladiũ. ℣ Sic ipsa uolebas: uoluit Pallas furto furripi irata Troianis ob iudicium Paridis. ℣ Genus Adra. Diomedes: quẽ Tydeus genuit ex Deiphyle adrasti filia. ℣ Seu fur. ap. Vly. Ipse alibi: Sua narret Vlysses Quæ sine teste gerit: quoꝝ nox conscia sola est. ℣ Seu pius Ae. fabulari eos Plut. existimat: q Aeneã tradiderũt dũ Troia diriperet Palladiũ sustulisse: qđ Diomedes & Vlysses exportarũt: quibus inqt Ser. id negociũ potissimũ datũ: qa Mineruæ fuere cultores. ℣ Res est Rom. incertũ est qs Palladiũ furripuerit: sed eẽ id Romæ dubium nõ est. ℣ Quod as. lu. cũcta ui. qm̃ Vesta aptissima est tuẽdo Palladio: cũ manifeste cũcta uideat ob ignẽ inextinctum. ℣ Quo tẽ. ue. ar. nõ i secũdo bello Punico: quo tpe Li. ædẽ Vestæ uix defensaꝝ inqt. & cõditũ in penetrali sale pignus iperii: sed pauloaũ cũ Cecilius Metellus põtifex max. ex incẽdio tẽpli Vestæ Palladiũ rapuit. Vnde ilud est lu. Vel q seruauit trepidã flagrãti ex æde Minerua amissis incẽdio cũ Palladiũ rapet ex æde Vestæ memorabili cã: sed euẽtu misero: quo fit ut infelix qdẽ dici nõ debeat: felix tm̃ eẽ nõ possit. Tribuit ei po. Ro. quod nunq; ulli alii ab condito æuo: ut quoties in senatũ iret curru ueheret ad curiã: magnũ & sublie ſ̃ꝑculis datũ. Dion. auctor ẽ filiachꝝ Metelli i Capitolio positũ eẽ ubi magnos honores: q a Romãis i eũ collati fuerãt iscriptio testabat.

¶ Cura uidere fuit: q̃si uolui ego uidere loca Troiana. ℣ Vidi & tẽplũ: ipsius Palladis. ℣ Et locũ: hoc est adytuꝫ ubi olim Palladiũ seruabatur: & his uerbis indicat Ouidi. se loca Troiana uidisse. ℣ Et nos quoq; omnia perlustrauimus: nunc nihil ex ingentibus ædificiis supersit: nisi ruina & facies illa mœnium semirutorum: quæ respicit Aegęum. Ea quidem aperte ostendit magnam fuisse urbem. Portenditur enim ab Austro in arctũ ad. xx. milia passuum. de qua in Aegeide diximus: Si respondebãt lateri latera omnia primo: Pergama quis demẽs magna fuisse negat. ℣ Hoc supersit illic: templum inquit adhuc superest: sed Palladium in urbe seruatur. ℣ Roma tenet Pallada: Palladiũ: ipsam Palladis effigiem: quæ seruabat in Vestæ templo: ut diximus. ℣ Consulitur Smintheus: alii legunt: Cõsulit Cynthus: sed Smintheus legendũ est. Illus enim cũ illud signum habuisset: Smintheum Apollinem consuluit. Apud Troiã enim Crysa est urbs in loco excelso: & petroso supra mare fita: & in ea (ut Strabo inquit) est Apollinis Sminthei delubrum: & signum: qđ nominis ueritatem seruat. nam mus quidam pedi statuę subiacet. ℣ Et obscurus opaco loco: & iõ obscurus ipse Apollo: qa in umbroso luco. ℣ Reddidit hos sonos: hoc rñsum. ℣ Ore nõ mentito: nõ fallaci: sed ueridico: quia uera inde oracula dabat. ℣ Seruate Deam æthereamini, & custodiatis cæleste Palladis signũ. ℣ Seruabitis urb. quoad seruata erit imago Palladis: erit incolumis uestra urbs. ℣ Illa: Pallados effigies. ℣ Transferet se. impe. lo. quo ipse trãsferetur: eo trãsferet imperium. ℣ Seruat Ilus: nequo transferatur. ℣ Et tenet iclusam in summa arce: inclusit illã in tẽplo: qđ in summa arce constituerat. ℣ Et cu. seruãdæ imaginis. ℣ Venit ad hæredem Laomedõta: q filius & hæres fuit Ili: & licet eo regnante capta fuerit urbs ab Hercule: manfit tñ incolume Palladium. ℣ Sub Pri. ser. pa. qa furto subtracta eo regnante. ℣ Sic ip. uo. sic placuit tibi ut rapere: cũ eẽs tu Pallas irata Troianis. ℣ Ex. q. t. s. est re. iu. ex quo ꝑlata ẽ tibi Venus: & ea formosior a Paride iudicata. ℣ Seu ge. Adra. seu rapuit te nepos Adrasti regis Argiuorum: hoc est Diome. Tydei & Deiphyles Adrasti filiæ filius. Aliq legebãt: Seu gener Adrasti: qđ nõ ꝑbandũ: qm̃ non Tydeus: q illius erat gener: sed Tydei filius Diomedes Vlissem comitatus est: q eã surripuit. Vnde in. xiii. Met. ipe loquens inqt: Cur audet Vlysses Ire per excubias & se cõmittere nocti? Perq; feros ensęs nõ tm̃ mœnia Troum: Vesq; ẽt summas arces itrare: suaq; Eripe æde Deã: rapta q; afferre ꝑ hostes. lõ hoc in loco addit. ℣ Seu furtis apt? Vlysses: siue rapuit Vlysses: q noctu & furtim rẽ gerebat qđ in eodẽ libro illi obiicit Aiax: Sua narret Vlysses: Quę sine teste gerit: quoꝝ nox cõscia sola est. Aut ad illud referẽdũ: q ex Sisypho Aeoli filio latrõe natus credit. Qđ etiã Aiax exprobrat: Quid sanguine cretus Sisyphio fortis & fraude simillimus illi Inferis Aeacidi alienæ noia gẽtis. ℣ Seu pius Aeneas: rapuit extrema illa nocte: qua incensa Troia. Verum simulatum Palladium surripuere Græci: Diomedes, & Vlysses. Quod secretius seruabat. Verum Palladium secum asportauit Aeneas. ℣ Eripuisse ferunt: quasi quicũq; fuerit surripuisse Palladiũ dicũt. ℣ Auctor in in. est: nam nescitur qs fuerit raptor. ℣ Res est Ro. nam nũc Romæ est. ℣ Vesta tuetur: seruat Palladium in suo tẽplo. ℣ Q đ ui. cũ. q̃ sunt in tẽplo. ℣ Lumine aſ. pp inextictum ignem. ℣ Heu quãtũ timuere pres: quãtus fuit senatoꝝ timor. ℣ Quo tẽ. ue. ar. eo tpe quo flagrauit tẽplũ Vestæ. ℣ Est pe. quasi. ℣ Obruta: ipsa Dea immensa. ℣ Suis te. qua paꝝ defuit qn rueret tẽplũ propter incendiũ: & obrueret sacra: q̃ erãt intus. Arsit. n. Ve-

Smitheus Apollo dict? q cyrrha urbe ꝑpe Troiã colebatur

Palladiũ ex Troia Romã delatũ & seruatũ digenter

Diomedes filius tydei & Deiphyles filiæ Adrasti

Cura uidere fuit: uidi templumq;, locumq;:
Hoc supereſt illic: Pallada Roma tenet.
Conſulitur Smintheus: lucoq; obſcurus opaco
Hos non mentito reddidit ore ſonos.
Aetheriam ſeruate Deam: ſeruabitis urbem:
Imperium ſecum tranſferet illa loci.
Seruat, & incluſam ſumma tenet Ilus in arce:
Curaq; ad hæredem Laomedonta uenit.
Sub Priamo ſeruata parum: ſic ipſa uolebas:
Ex quo iudicio forma reuicta tua eſt.
Seu genus Adraſti, ſeu fortis aptus Vlyſſes,
Seu pius Aeneas, eripuiſſe ferunt.
Auctor in incerto eſt: res eſt Romana: tuetur
Veſta: quod aſſiduo lumine cuncta uidet.
Heu quãtum timuere patres: quo tempore Veſta
Arſit: & eſt tectis obruta pene ſuis.
Flagrabant ſancti ſceleratis ignibus ignes:
Mixtaq; erat flammæ flamma profana piæ.
Attonitæ flebant demiſſo crine miniſtræ:

Tēplū Deæ Vestæ arsit i primo bello punico

stæ tēplū bello Punico primo: ut apud Diony. est: ubi de Numa agit: qđ Romanis de Sicilia cū Carthaginēsibus fuit: incēso. n. tēplo: fugiētibusq; ex igne uirginibus. Pōtifex L. Cecilius Metellus: is q memorabilē illū e Sicilia de Carthaginēsibus triūphū duxit: centū. xxxviii. elephātis. ppriā securitatē negligēs: publicæ utilitatis cā: sūmo suo periculo in ardētia irrupit: ac relicta a uirginibus sacra rapiēs ex igne seruauit. Magnos honores a ciuitate tulit: sicut simulachri eius i Capitolio positi iscriptio testatur. ¶ Ignes san. sacri Vestales ignes. ¶ Flagrabāt: ardebāt. ¶ Ignib⁹ sc. & ob id sceleratis: qa imixti sanctis sacra adurebāt. ¶ Flāma pfana: impia. ¶ Erat mixta flāmæ piæ. i. sanctæ. pfanū tñ id eē Pōp. docet qđ nō ē sanctū. Plau. Sanctū an pfanū hēas paruipēdit. ¶ Ministræ at. exterritæ uirgines. ¶ Flebant de. cri. passis crinibus.

Prosanū etiā præ fanum

ANT FAN.

¶ Vires co. qbus ablatis uirgines tēplo ardēti opem ferre nō poterant. ¶ Nō est of. fle. Me. ait: opē ferre officiu3 est: nō lachrymari. Idē sentit Cicero in Tuscu. qōnibus. ¶ Pignora fatalia: Palladiū i quo est fatū Romani impii. ¶ Flammis uir. ædem Vestæ uirginis absumētibus & sacra. ¶ Dubitare ui. cernebat nullā esse e uirginibus Vestæ: q̄ auderet Palladium e flāmis arripere: cū oēs flexis genibus uotis tm̄ & precibus uacarent. ¶ Haurit aquas: ne pollutis manibus tangeret simulachrum Palladis. ¶ Nō ade. ui. qa ædē Vestæ uiris ingredi nō licebat. ¶ In me. in caput Romanis pontificis: nō in Romanam ciuitatem.

Aug. Cęsar i suo pōtificatu auxit numerū sacerdotū & pōmia Vestalibus

Virgies pollutæ cędebantur uirgis & uiuæ defodiebant

PAV. MAR.

¶ Nunc bene lucetis sacro sub Cæsare flāmæ: sub Cæsare Au. qui in pōtificatu suo (ut inqt Sue.) auxit sacerdotum numerū: dignitatē: & cōmoda: pcipueq; Vestaliū uirginū: apud quas ante annum & quatuor menses q̄ decederet testm̄ a se scīm depositum. ¶ Nullaq; dicetur uittas temerasse sacerdos Hoc duce: non parcet ministris Vestæ Augustus si uirginitatem amiserint: qui filiæ ac nepti nō pepercit. Is. n. Iuliā filiā & neptē relegauit: filiæq; omnem uini usū3 ademit: eāq; ut reuocaret exorati nullo mō potuit. De uitta diximus supra. ¶ Nec uiua defodiet hūo: uia nōiatiuus casus est: nec claudicat uersus. Hmōi. n. loco ubi cæsura est pduci correptā syllabam sæpe inuenies. ¶ Quia quā uio. in illa Cōdit: Vesta. i. terra: q̄ uiolata est iure opprimit icestā. Lege Plu. i Numa: a quo abūde q̄ ad hāc rē attinēt referunt: sz̄ & añ urbē cōditā lege Albanorū pollutæ uirgines cędebant uirgis: ac uiuæ defodiebant. ¶ Ipse timor: quem incendio cōceperāt. ¶ Abstulerat uires corporis: omne robur. præ metu. n. effectæ erant debiliores: & rebus succurrere nō poterāt. ¶ Metellus: qui pontifex erat. ¶ Prouolat in medium: celeriter in medias uirgines accurrit. ¶ Et ait ma. uo. quasi ita inclamauit. ¶ Succurrite: afferte opem. ¶ Non est officium flere: non est opus lachrymis: aut effundere lachrymas nō spectat ad officium: qa ex officio prodesse debetis. Hoc agit fletu nihil prodestis. Ergo iuuate ut ex officio debetis. legunt alii auxilium. ¶ Tollite: eripite. ¶ Flāmis uirgineis:

Abstulerat uires corporis ipse timor.
Prouolat in medium: & magna succurrite uoce.
Non est officium fiere Metellus ait.
Pignora uirgineis fatalia tollite flammis:
Non ea sunt uoto, sed rapienda manu.
Me miserum dubitatis ait: dubitare uidebat:
Et pauidas posito procubuisse genu.
Haurit aquas: tollensq; manus, ignoscite dixit
Sacra: uir intrabo non adeunda uiro.
Si scelus est: in me commissi pœna redundet:
Sic capitis damno Roma soluta mei.
Dixit: & irrupit: factum Dea rapta probauit:
Pontificisq; sui munere tuta fuit.
Nunc bene lucetis sacro sub Cæsare flammæ:
Ignis in Iliacis nunc erit, estq; focis.
Nullaq; dicetur uittas temerasse sacerdos
Hoc duce: nec uiua defodietur humo.
Sic incesta petit: quia quam uiolauit, in illa
Conditur: & tellus, Vestaq; numen idem est.

ex ignibus Vestalia sacra incendentibus. legit ēt Palmis. ¶ Pignora fatalia: quasi ea sacra in quibus inest imperii Romani fatū. ¶ Nō ea sunt rapi. uo. nā uotis ab ignibus non eripient. ¶ Sed sunt ra. ma. manibus & uiribus uīs: nō pcibus. Simile illud Catonis apud Salu. Nō uotis: neq; supplicīs mulierū auxilia Deorū parāt. Vigilādo: bene consulendo prospera oīa cedunt. ¶ Ait: Metellus. ¶ Me miserū: dico. ¶ Dubitatis: eripe. i. sacra. ¶ Videbat dubitare: illas uirgines præ timore. ¶ Et ui. pauidas: attonitas. ¶ Procubuisse: pnas iflexisse se. ¶ Posito genu: inflexis genibus. ¶ Haurit aq̄s: qbus sese aspergens expurgaret. ¶ Et tol. p attollēs in cælū3 mānus. ¶ Dixit o sa. igno. da te mihi uenīā ne sacrilegus hēar. ¶ Ego uir itrabo non adeunda uiro: īgrediar pace uīa tēplī: quo īgredi non licet uiris. ¶ Si sce. est: si scelerate a me fit inire templum. ¶ Pœna cō. supplicīū qđ p hoc scelere deberet. ¶ Redundet in me: q̄si copiose & abūdanter redeat in caput meū. ¶ Roma sit soluta: libera ab oi piculo. ¶ Dāno ca. mei: meo supplicio. ¶ Dixit: hæc. s. uerba Metellus. ¶ Et ir. cū ipetu flagrās templum ingressus est: & eripuit ab igne sacra. ¶ Dea: Vesta. ¶ Probauit factum: cōmendauit qđ Metellus fecerat. ¶ Et su. tu. qa nō rapta ignibus ipsa sacra. ¶ Munere: officio. ¶ Sui pon. Metelli: qui sacra pīis manibus de templo ardente recepit. ¶ Nunc: hoc tempore. ¶ Bene: feliciter. ¶ Lucetis flam. uos Vestales ignes. ¶ Sub sacro Cæsare: sub Tiberio: aut Augusto principe. ¶ Nunc ignis erit, & est in Iliacis focis: quasi nō extinguitur: nec extinguetur alicuius uirginis culpa. Sed hæc dicta pro summa pudicitiæ obseruantia. ¶ Et uul. sa. nulla uirgo Vestalis. ¶ Dicetur temerare uittas: uiolare uirginitatem. Nam uittæ (ut alias diximus) insignia sacerdotii: & pudicit i. ¶ Hoc duce: quasi imperante Tiberio. ¶ Nec uiuens: uirgo. ¶ Defoditur humo: quia nulla peccauerit: nulla erit quæ supplicio afficiatur. aliqui legunt uiuo humo: melius uiuens leges: quoniam uiuēs defodiebatur quæ deliquisset: ut mox subnectam. ¶ Sic perit in. quæ uirginitatem prodidit: uiuens defoditur. ¶ Quia con. humatur. ¶ In illa: tellure. i. ¶ Quia uio. uiolatur. n. Vesta quæ & tellus ē: & in tellure defoditur. ¶ Et tellus & Vesta est idem numen: ut superius diximus: Vesta eadē est & terra. Sed qua pœna plectātur Vestales q̄ uirginitatē pdiderūt a multis referī. Verū añ cōditā urbē Albana lex erat: ut polluta uirgo uirgis cæderet: deinde uiuens defoderet. Sed de supplicio: quo Romæ afficiebantur: ita Plu. inquit: Quæ uirginitatem pdiderit: uiua ad portam, quam Collinā uocant, defodit. Hic structa est subterranea domus: haud magna: in quā e loco supiore descēdit. Iacet in ea stratus lectulus: & lucerna ardens: primitiæq; rerū earū: quæ necessariæ sunt ad uictū breues quædam: panis, aqua: in uase lac, & oleum. Quasi caueat ipsa domus ne fame eius corpus intereat: q̄ maximis expiatiōib⁹ dedicata sit. Ipsā uero pœnæ obnoxiā

Circa portam Collinā ager fuit in quo Vestales corruptæ dēfodiebātur

feretro

Feretrū loc⁹ ubi dānatæ consistebant in iudicio

ANT. FAN. Brutus Callaic⁹

Calleci circa Lu sitaniā

Matralia .iiii. id⁹ Iun celebrā tur

Feretrū loc⁹ ubi dānatæ consiste bant in iudicio

feretro impositā:& exterius obtectā:loriſq; ligatā: quo neq; uox queat ēt audiri:p forū uehunt. Silētio abscedūt oēs:eamq; sine uoce graui cū mœrore quodā deducunt: neq; aliud spectaculū horribilius: neq; aliū diem ciuitas mœstiorē agit. Cum uero ad locum feretrū cælatum fuerit:solutis a ministris uinculis. Sacerdotū princeps p̄catus arcana quædā: sublatisq; ad Deos manibus:ante supplicū educit eam:capite opertā:constituitq; in scalis i domiciliū inferentibus. Deinde ipse cum aliis sacerdotibus auertitur. Cum autē illa descenderit:& scalæ tollunt:& multa de supiniecta humo domicliū operitur:adeo: ut is locus reliquo tumulo æq̄lis fiat. Sic quidem q̄ sacram uirginitatē prodidere puniuntur. Hæc ille.

ANT. FAN. Brutus Callaic⁹

¶ Tū si. Cal. Bru. co. ab ho. Fecit: Iuni. Brutus q̄ Cornelii Nasicæ collega in cōsulatu fuit: teste Liuio sextæ Decadis li. iiii. hoc tpe Callecus siue Callaicus cognominat⁹ est: qa nō solū Lusitanos in Hispania domuit: ut memi nit Ruffus: sed Callecos Lusitaniæ finitimos: q̄ in ulteriore Hispania sunt. Hos domuit Brut⁹ paulopost Carthaginē dirutā: lege Eusebiū. Vt aūt Callecus potius q̄ Lusitanus cognomēto diceret: Callecorū ferocitas fuit in cā. Stra. Calleci autē nouissimi sunt mōtana habitātes ut plurimū. Vñ & bellacissimi & subiugatu difficillimi ēt ei q̄ Lusitāos supauit cognomē præstiterūt. Attingūt sane Calleci Lusitaniā ab Aurora: itaq; maxia Lusitanorū ps trāsit in Callecorū nomē: a q̄bus deuictis Brutus fm Stra. Callecus cognominatus ē: ut Brut⁹ cognomēto Callec⁹ hac urbe ad faciēdas excursiones usus belligerauit in Lusitāos. fm Pli. uero Callaiciū colossus eiusdē in tēplo Bruti Callaici apud Circū eundē ad Lauicanā portā eunti. Vtrūq; sine dubio recē dicit: cū nō semp ꝓportio quærēda sit. Martialis: Callaicū mandas si qd ad Oceanū. Sillius: Callaicus Lāpon fugit. Idē: Furtiuaq; fœdera amantū Callaicæ fecere manus. Calloecū quidā p oe scribendum existimant. ¶ Sanguine tin. nō suo: sed hostiū Callecorū. ¶ Scilicet i. mi. tri. læ. ipse alibi: Vsq; adeo nulla ē syncera uoluptas: Sollicitūq; aliqd lætis iteruenit. Quod iō dictū est: quia quo die Bru. Calle. cognomiat⁹ ē: Parthi exercitū Romanorū: cuius dux Crassus erat deleuerūt. Nota ē historia. ¶ Leto ē ul. ip. da. captus ab hostib⁹ C. repugnauit: ne qd uiu⁹ pateret, & ita iterfectus ē. ¶ Dixit De. Vesta: qa i festo Vestę Ro. cā calamitatē acceperūt. ¶ Signa re. ad honorē Augusti hoc dicit: cui Parthi (ut diximus) militaria signa reposcēti reddiderūt. ¶ Simul au. ui. de. asel. ꝓfecto die q̄ Vesta libus succedit: cū flores asinis demuntur: q̄ reuertunt ad molā Delphin cū posteriore pte Sagittarii i ortū chrōi. cū tollit: quē Colūella tradit. iiii. idus hui⁹ mēsis uespi exoriri. Oui. uero hic qnta. ¶ Aspera sa. scabræ molæ. ¶ Iam Phry. a nu. q̄. Ti. re. Tithonus est Laomedōtis filius: uñ hoc loco Phryx dī. ¶ Ite bo. ma. mīis Matutæ festa Mīalia uocant: auct. Fe. q̄ Romāi. iiii. idus Iu. celebrabāt uocātes Mīalia: qa cōstat Matutā ob bonitatē a maiorib⁹ matrē appellatā: ut idē Fe. docet: qd bona sit: ac talis q̄lia q̄ matura sunt: ut Verius scri. Huic (ut inqt Var.) mīonæ tē

Calleci circa Lusitaniā

Matralia .iiii. id⁹ Iun. celebrātur

¶ Tum sibi Callaico Brutus cognomē ab hoste
Fecit: & Hispanam sanguine tinxit humum.
Scilicet interdum miscentur tristia lætis:
Nec populum toto pectore festa iuuant.
Crassus ad Euphratem aquilas, natumq;, suosq;
Perdidit: & leto est ultimus ipse datus.
Parthe quid exultas? dixit Dea signa remittes:
Quiq; necem Crassi uindicet: ultor erit.
¶ At simul auritis uiolæ dementur asellis:
Et Cereris fruges aspera saxa terent:
Nauita puppe sedēs Delphina uidebimus inqt:
Humida cum pulso nox erit orta die.
¶ Iam Phryx a nupta quereris Tithōe relinqui.
Et uigil Eois Lucifer exit aquis.
Ite bonæ matres: uestrum Matralia festum:

statuacēū faciebāt: sic dictū: q̄ i testa calida coq̄ret: cū idē libū noiatū existimet: qd̄ priusq̄ coctū cēt, libaret. Currebāt aūt in eius sacrificiis: ut ait Plut. i Camillo. Vñ cōstare inqt Matutā Leucotheā ee: q̄ fuit Ino Cadmi filia ex Hermiōe. Prop. Ino ēt pria terras ętate uagata ē: Hāc miser i plorat nauita Leucotheā. Ea uxor Athamātis regis Thebaq; furēte marito Learcho ab eo iterfecto cū Melicerta filio i mare se p̄cipitē dedit: ubi Deoq; miseratiōe cōuersa i numē marinū a Grēcis q̄ dē Leucotheæ: hoc est Albæ Deæ nomē accepit: a nostris Matutę q̄ Aurora ē. Melicerta uero Palæmō dict⁹ ē: ut Leucotheaq; Deo cuq; mīe. Palæmō dixit: quem Latini Portūnū appellāt: qa portubus p̄est. uel qm̄ (ut inqt Fe.) Deus putabat ee portaq;: uñ clauē in manu tenere fingebat. Fuit aūt ædes mīis Matutæ Romæ i foro Boario quā a Ser. T. regi dedicatā: posteaq; refectā Cāillus uouit se cōsecraturū: cōsecrauit q̄: ut Li. tradit. Eaq; ædē (ut Plu. in Cāillo & in qōnibus scri.) ancillis igredi non licebat: q̄uis una tm̄ & ea pulsata a mulierib⁹ introduceret: impelleretq; ut eo signo planū fieret reliq̄s aditu ꝓhiberi. Ino. n. uirū cū serua rē habere suspicata filiū deperisse dī: quā seruā noie Antipherā: cū Græci orisidam fuisse ex Aetholia fabulent: æditu⁹ olim in Chironea p æde Matutæ lorum tenens ꝓnunciabat nō seruam ingredi: nō seruum: nō Aetholum: nō Aetholam. Apud hanc Deā p̄terea bona nō filiis sed nepotibus optabant: uel q̄ Ino (ut docet Plu.) miti atq; humano ingenio fororis filio māmā p̄buisse dī: cum infelix fuisse in filiis uideat. uel q̄ pulcherrima uideret ea cōsuetudo: q̄ multum iter necessarios beneuolētię cōpararet. Sane Ser. uult i mōtibus Tyburtinis ee Leucotheāq; nō placet. Is ait Albuneā eā ee. & ab aq̄ q̄litate Albuneā appellatā: & ee Albuneā siluæ nomē, ac fontis. Fuit ēt ædes Matutæ in foro Olitorio: quā Li. a C. Cornelio cēsore dedicatā ee inqt: uotā, locatāq; quadriennio ante ab eodem consule bello Gallico.

Matuta seu Ino & eius fabula

Leucothea

Matuta

Melicerta

Palęmō

Portūn⁹

Matris Matutæ ædes in foro Boario

Ino dicta Matuta uel Leucothea cuius tēplū fuit i foro olitorio

¶ Tū si. Ca. eodē die: quo & Vestalia celebrant: hoc ē. vi. idus Iunias. i. viii. die Iunii Iunius Brut⁹: q̄ cū Corn. Nasica cōsul fuit: & feliciter in Hispania pugnauit: a deuictis Callecis ulterioris Hispāiæ ꝓpīis, Callec⁹ ē cognoiat⁹: ali q̄ Callaciū: aliq̄ Callecīū: aliq̄ Callaicū dicūt: sed oēs errāt: nā Callecū dicere dēmus: Str. li iii. Brut⁹ cognomēto Callecus inquit. De eo aūt L. Annęus sic inqt: D. Bru. aliquāto latius Celtas, Lusitanos oēs Callecię ꝓpīos subegit: formidatūq; militibus flumē obliuiōis Lethē: pagratoq; uictor Oceāi littore nō prius signa cōuertit: q̄ cadentē in maria Solē obrutūq; aqs ignē: nō sine sacrilegii metu, & honore rep̄hēdit. ¶ Tūc: eo die. ¶ Brutus: D. Iunius Brutus. ¶ Fecit sibi cognomen: peperit cognomētum. ¶ Ab hoste Calleco: a deuictis Callecię populis. ¶ Et tin. sanguine. ¶ Humum Hispa. qui trucidauit multa hostium millia: sic tellurem hostilē hostili sanguine fœdauit. ¶ Scilicet in. eodem die & læta euenere: & tristia aliquando ita: ut multi sint: qui ad casum referāt: cum ratio afferri nō possit. Vestalium. n. die Brutus fuit uictor: & eodem die exercitus Ro. sub Crasso duce trucidatus est. De quo

Circa portam Collinā ager fuit in quo Vestales corpus præ defodiebāt

egimus superiore lib. ℣ Scilicet: certe. ℣ Tristia in. aliqñ. ℣ Miscent læ. ꝓpa miscẽt aduersis: dulcia amaris. ℣ Nec se. iu. delectãt. ℣ Ppm to. pe. qa lætus ppis oi expte esse nõ põt. Afficit. n. recordatiõe magnaꝝ cladum & desiderio extinctoꝝ ciuiũ. ℣ Crassus pdi. ad Eu. fluuiũ: de quo in primo dictũ. ℣ Aquilas: Romana uexilla. ℣ Et natũ: P. Crassum. ℣ Et suos: milites: oẽm exercitũ. ℣ Et ipse ul. est da. læto: captus & ipe a Surena duce Parthoꝝ: ultimo loco extinctus est: naꝫ repugnante ne qd uiuus pateret Parthi obtruncarunt. ℣ Dea: Vesta. ℣ Dixit Par. q. exultas? quid gaudes te tot Romanos trucidasse: & signa rapuisse. ℣ Remittes signa: ad Augustũ: ut supiore li. diximus. ℣ Erit ul. Octauius Aug. ℣ Qui uin. q ulciscat. ℣ Necẽ: mortẽ Cras. & ingẽtẽ illã cladẽ. ℣ At si. ia. v. idus Iu. post Vestalia festa orit Delphin. De quo qdem signo plura & in prio & in scdo li. diximus. ℣ At si. post quã. ℣ Violæ: serta florida. ℣ Demẽtur au. asel. cũ coronæ remouent ab asinis post ipm diem Vestaliorꝝ. Auritis a longis auribus. ℣ Et sa. al. molæ asperæ & scabræ. ℣ Terẽt fru. Ce. cũ in eo festo & asini & molæ habuerint uacationẽ: nũc asini uersant molas: & illę terũt frumẽta. ℣ Nauita se. pup. rector. n. nauis in puppe sedet. ℣ Inqt ui. Delphina cũ nox humida erit orta die pulso: post occasum Solis ipsius diei: q Vestalia sequit inspiciemus Delphinũ: qm tũc appet. ℣ Iam o Ti. Phryx: Troiãe: nã Laomedõtis fili?. ℣ Quereris re. a nu. qreris ꝙ te Aurora relinqt. ℣ Et Lu. ui. stella Veneris: q mane Solẽ pcedit. ℣ Exit aqs Eois: surgit ab oriẽte. Sic indicat diẽ isequẽtẽ: q ẽ qrtus dies iduũ Iuniaꝝ, & decimus mẽsis: quo Mralia celebrant. Est. n. Matutæ Deæ festũ: q a Græcis Leucothea dr. Hæc fuit Ino Cadmi ex Hermiõe filia: Athamantis uxor: & Bacchi nutrix: nouerca Phrixi & Helles: quæ, cũ agitatus furiis Athamas Learchũ filiũ interfeciset, cũ altero filio Melicerta ex scopulo in mari se ꝓcipitauit. A Diis maris seruata: delata ẽ ad hostia Tybridis: & postea ꝑ Dea hita: appellata a nris Matuta: cuius meminit Ci. in libris de natura Deoꝝ: dicẽs a Græcis λευκοθεαν: hoc est Albã Deã: a nobis uero Matutã: q Aurorã significat, inde matutin?. Huius tẽplũ ẽ in foro Boario ad ripã Tybridis: qd Ser. Tul. posuit: ut poeta asserit: ueꝝ postea instauratũ est a Camillo: de quo Liui. li. v. ab urbe cõ. Ludos inqt magnos ex senatus cõsulto uouit Veiis captis se factuꝝ: ædẽq Matutæ mris refectã dicaturꝝ. Iã ante ab rege Seruio Tul. dedicatũ. & paulo post: Tũ Iunoni regiæ tẽplũ in Auẽtino locauit: dedicauitq Matutæ mris. & Plu. Camillũ uouisse inqt. Nã (ut ait) creatus dictator in Veios magrãtũ eqtũ ducẽs Corneliũ Sci. Primo uouit si felicẽ exitũ bellum hret magna spectacula se factuꝝ: & tẽplũ Deæ: quã matrẽ Matutam Romani uocãt: cõsecraturũ. Hãc certe ex sacrificiis: in quibus currit: Leucotheã noiari uolũt: &. n. ancillã in tẽpluꝫ adducẽtes alapa pulsant: deinde ipellũt: & fratrũ filios añ singulos frẽs sub brachio ferũt: & circa sacrificia currũt: hæc simulachra sunt eaꝝ reꝝ: q in infantia: & q nioe pellex passi sunt. ℣ Ite bo. ma. ad tẽplũ. s. Matutæ. ℣ Matralia uestrum festum est: a matre. n. Matralia dicta.

Surena dux Parthoꝝ cepit Crassum & occidit

Flauaq; Thebanæ reddite liba Deæ.
Pontibus & magno iuncta est celeberrima Circo
Area: quæ posito de boue nomen habet.
Hac ibi luce ferunt Matutæ sacra parenti
Sceptriferas Serui templa dedisse manus.
Quæ Dea sit: quare famulas a limine templi
Arceat (arcet enim, libaq; tosta petit)
Bacche racemiferos hedera redimite capillos
Si domus illa tua est: dirige uatis opus.
Arserat obsequio Semele Iouis: accipit Ino
Te puer: & summa sedula nutrit ope.
Intumuit Iuno: rapta q; pellice natum
Educet: at sanguis ille sororis erat.
Hinc agitur furiis Athamas sub imagine falsa:
Tuq; cadis patria parue Learche manu.

ℂ Flaua liba: hæc sunt q; Varro a testa testuacea docet appellari. ℣ Põtibus & magno Circo: forsi Boariũ apud Circum maximũ fuit: sed porrigebat ad Tyberis ripas: ubi & hodie pontes cernimus. ℣ Posito de boue: Plini. Bos æreus inde captus i foro Boario est Romæ. Hic est exẽplar æginetici æris Seruii regis: ut Antonii gladios. ℣ Si domus illa tua est: qm hæc Dea tuæ gẽtis est: nã est Bacchi matertera. ℣ Arserat obsego Semele Iouis: ipse alibi: Læta malo, nimisq; potens perituraq; amantis Obsequio Semele. Notũ est Semelẽ Bacchi matrem pisse igne fulminis: ac Iouis obsequio. ℣ Accipit Ino te puer: Ino Bacchum, quẽ igni genã uocãt, nutriendũ fuscepit. ℣ Sanguis ille sororis erat: filius Semeles sororis Inus. ℣ Hic agit furiis Athamas: irata Iuno iniecit furias Athamãti. ℣ Sed imagine falsa: qa Learchũ interfecit: putans occidere se leonis catulum uel leœnæ.

ANT FAN.

Foꝝ Boariũ ab æreo boue dictũ

Bacchꝰ dictus ignigena

ℂ Reddite liba: sacrificate & offerte liba. ℣ Flaua: ex flauis frugibꝰ, aut qa flaua sũt ipsa liba decocta. ℣ Deæ Thebanæ: Leucotheæ Cadmi cõditoris Thebaꝝ i Bœotia filiæ. ℣ Area ce. celeberrimũ foꝝ. ℣ Quæ hꝫ no. de bo. po. qd foꝝ Boariũ denoiat: ab erecta in eo ænea bouis statua. ℣ Est iun. pon. põti Sublicio. ℣ Et Circo ma. maximo: q ẽ iter Auẽtinũ & Pallãtiũ: nã Circus ꝓtẽdebat usq in foꝝ Boariũ: qd foꝝ a uelabro ꝓtendit usq ad ripas Tybridis. ℣ Hac lu. hoc die. ℣ Ferũt: dicũt. ℣ Sceptriferas m. Serui: hoc ẽ Seruiũ ipm regẽ. ℣ Dedisse tẽ. fac. cõsecrasse ædem. ℣ Parẽ. Matu. ipsi mri Matutæ. Qd tẽplũ rotũdæ formæ rectis in ambitu colũnis itegrũ adhuc ẽ i ipsa ripa: in extrema pte fori sub titulo Diui Stephãi martyris. ℣ Quę De. fit: dicã q Dea ẽ. ℣ Quare ar. repellit. ℣ Famulas: ancillas. ℣ Ali. tẽ. nã alapa pullant ancillę: & ipellunt e tẽplo. Arcet. n. qa repellit. Sed cãꝫ postea dicemus. ℣ Et pe. li. to. decocta ad ignem. ℣ Bacche redimite capillos racemiferos hedera: q hẽs caput hedera coronatũ: i quo fers racemos. ℣ Si illa: Matuta. ℣ Sed do. tua: si ẽ de familia Thebana & tua mrtera. ℣ Dirige opus uatis: dirige igeniũ meũ ad hæc scribẽda. ℣ Semele: q Bacchi mr fuerat. ℣ Arserat: igne fulminis cremata ẽ. ℣ Obsequio Iouis: ppea ꝙ Iuppiter obsequutus est illi: cũ accessit ad eã ita petẽtẽ ea maiestate: qua ad Iunonẽ ire solebat: de quo plura i. iii. diximus. ℣ Ino: q est ipsa Leucothea. ℣ Accipit te puer: o Bacche accipit illa te pueꝝ enutriẽdũ. ℣ Et se. diligẽs, & officiosa. ℣ Nutrit te: educat te. ℣ Sũma ope: q si summa diligẽtia & cura. ℣ Iuno intumuit: indignata est. ℣ Qd educet: ꝙ ipsa Ino enutriat. ℣ Natũ: filiũ. ℣ Rapta pel. extincta fulmine Semele. ℣ At ille: natus. ℣ Erat san. lo. quasi ideo educabat: qa erat filius Semeles: quæ erat soror Inus. ℣ Hinc: ex hac Iunonis indignatiõe. ℣ Athamas: uir Inus. de quo ẽt egimus in. iii. ℣ Agit furiis: Iuno induxit illi furiã: q ꝙcitus ille Learchũ filiũ putãs Leænæ catulũ iteremit. ℣ Sed tu o parue Learche: tu puer: q filius eras Athamãtis & Inus. ℣ Cadis manu patria: ab Athamante patre trucidaris. ℣ Falla imagine: cum Leænæ catulum existimaret.

Bacchꝰ dictus ignigena

Foꝝ Boariũ extendit a uelabro usq ad ripas Tybridis

Semele nutrix Bacchi

ℂ Vmbraa:

ANT. FAN. Isthmi cèchreæ Lechei

¶Vmbras:cadauer: cui umbra comes est. ℣ Est spacio contracta breui:describit Isthmum:cui Corinthus immi net duorum domina portuum:Cenchrearuꝫ & Lechei. Cenchreis utuntur ex Asia nauigantes: Lecheo qui ex Italia proficiscuntur. Hinc Ino cum Melicerta se in mare præcipitem dedit:ut poetæ fabulantur. Vnde illud est Statii:Irataq; terræ Curua Palæmõio secluditur unda Lecheo. Dicimus & Iecheas: Pli. Lecheæ hinc Cenchreæ: illinc angustiarum termini. Solinus auctor est Athenis saxa Scyronia ꝓpinqua eẽ. Vnde, ut eidem placet, Ino cum Palæmone in profunda se præcipitẽ iaculata auxit maris numina. ℣ Excipit illęos Panope: Panopi nympha maris dicta existimaꝫ: ꝙ perspicua sit quales sunt undæ maris. Pan.n. est omne: opto cerno. Huic nautæ uota soluebant: quẽadmodũ & Portuno. Vir. in Georgi. Votaq; seruati soluent in littore nautæ Glauco & Panopeæ & Inoo Melicertæ. ℣ Centumq; sorores: innumeræ maris nymphæ: finitus numerus pro infinito. ℣ Tybridis ora tenent: uenisse eos uult ad hostia Tyberina. ℣ Lucus erat: non lõge ab Auentino quod uersus ille ostẽdit: Clamor Auẽtini saxa propinqua ferit. Nã ut Ino in ea loca peruenerit: ubi nunc Roma est ex sequentibus intelligimus. ℣ Dubiũ Semele, Stimele ne uocetur: corrupto uocabulo Semeles quę & Thyone dicitur. Vnde cuꝫ sit Liberi patris mater: Bacchus ab ea Thyoneus appellaꝫ: teste Porphyrione. Ab eo Mænades: hoc est Bacchæ stimulatæ insaniebant. Sed fabulosum putatur ꝙ auctor ait hoc loco fuisse Bacchas ad Auentinum ante urbem conditam: cũ Cæsar primus: ut placet Seruio: sacra Liberi patris Romam transtulerit. ℣ Incoluisse se. deest quem. ℣ Quæ gens foret: petiit Ino quæ gens eam Latii partẽ incolere. ℣ Dissimulata Deam: induta hominis formam. ℣ O toto pectore captæ: expertes omnis prudentiæ: nam captus interdum est priuatus: ut captus oculis.

Innumeræ maris nymphæ

thyoneus unde thyades

sacerdotes

PAV. MAR.

¶Mater mœsta: Ino dolens: & lugens filii mortẽ. ℣ Tumulauerat: tumulo cõdiderat. ℣ Vmbras Learcheas: Learchũ puerum extinctum. Verum solutis iustis umbræ cum corpore componi dñr: quod nisi esset ad centesimũ annum certarent. ℣ Et dederat omnia iusta: soluerat iusta exequias: & inferias dederat rogis ubi crematum est cadauer. ℣ Miseris: infelicibus: quoniã tenella ætate puer extinctus tam misere ab ipo parente. ℣ Hæc quoq;: Ino. ℣ Vt erat laniata capillos: ita ut erat laniatis crinibus. ℣ Funestos: nam in funere filii. ℣ Prosilit: instigata & ipa a furia prorupit ex domo uiri. ℣ Et rapit: surripit. ℣ Te Melicerta e cunis: rapuit te infantem alterum Athamãtis filium: qui Melicerta uocaberis. ℣ Est spacio contracta: per topographiam Isthmum Achaicum ostendit: uñ se in mare præcipitem dederit Ino. in Meta. non Istmum: sed scopulum quẽdam dicit: ubi Venus Neptunum ꝓ eorum salute precatur: cum dicit: Iactari quos cernis in lonio immenso. ℣ Est terra cõtracta: angusta. ℣ Breui spacio: nam sex tantum millibus passuũ: unde minores Examiliũ uocauere. ℣ Repellit bina freta: duo maria Ionium & Aegęum: ut apud Lucanum: Qualiter unda quiescat: Et gracilis geminum mare separat Isthmos. Nec patitur cõferre fretum: si terra recedat: Ionium Aegęo frãgit mare. ℣ Et una terra: unus Isth Isthmos mos. ℣ Pulsatur: illuditur. ℣ Duabus aquis: mari Aegæo & mari Ionio. Illinc.n. sinus Saronicus ẽ: hinc Crisseus. ℣ Venit huc: ad Isthmũ Ino. ℣ Complexa natũ: Melicertam. ℣ Lacertis insanis: furentibus brachiis: quoniã ipsa furiis acta. ℣ Et mittit: deiicit. ℣ Secũ in alta: in maria. ℣ Excelso iugo: ex alta rupe. Deiecit.n. se & infantẽ filiũ in mare. ℣ Panope: maris nympha: sic dicta ꝙ perspicua sit: a πανυ qđ est totũ: & οπτω cerno. ℣ Excipit il. recepit illos incolumes: sine læsione. & in Meta. ostendit Veneris ꝓcibus a Neptũno seruatã cũ filio matrem: relatosq; i Deos. ℣ Et cẽ. so. nymphæ marinæ sorores Panopes excipiunt illos. ℣ Et ferũt: Ino & Melicertã. ℣ Placido la. leni & trãquillo fluxu. ℣ Per sua re. per sua maria. aliqui legunt per sua regna fluit: ꝙ Panope fluat cum sororibus: melius leges ferunt: ꝙ nymphæ ferant illos illæsos per maria. ℣ Nondũ le. illa nondũ erat Dea: nec appellata Leucothea: qđ significat Alba Dea. ℣ Nõdũ il. pu. pa. erat adhuc Melicerta: qa nec Portunus a nostris: nec Palæmõ a Græcis erat appellatus: quia nondum Deus portuum. ℣ Tenent o. Ty. iam peruenerant ad hostia Tyberina. ℣ Densis uor. crebra aquarum uortigine. ℣ Lucus erat: peruenit i Latium Ino: ad lucum qui erat in ripa Tyberina non longe a palatio: quo solebant Baccho sacrificantes conuenire. Inde Semele seu Stimele dictus a Męnadibus: quæ in eo luco erant: didicit Arcades ea loca tenere: sed cum instigante Iunone Mænades in eã irruerent: ab Hercule adiuta est. ℣ Erat lucus: prope Pallãtiũ. ℣ Dubiũ est uocet Semele ue ꝓ uel Stimele: putant multi Semelẽ uocatũ lucũ pp crebra sacrificia: q̃ in eo Baccho fiũt a Semele mẽte Bacchi: alii Stimelẽ a stimulis Bacchi putant dictũ. ℣ Ferũt: dicũt. ℣ Mænadas Au. Bacchi sacerdotes Latias: q̃ Orgia celebrabãt: ueꝫ Męnades fuere comites Bacchi: ut alias diximus. ℣ Incoluisse: eũ lucum: ibi.n. exercebãt sacra. ℣ Ino q̃. ab his: Męnadibus. ℣ Quę ge. so. q ppli eẽnt: q ea loca icolerẽt. ℣ Audit esse Arcades: eo.n. tpe Euãder cũ Arcadibus ea loca tenebat. & audit. ℣ Euãdrũ tenere sceptra loci: regẽ eẽ Euãdrũ: q his in locis dñet. ℣ Saturnia: Iuno. ℣ Dissimulata Deã: q̃ induerat psonã fœminæ: & occultabat deitatẽ. ℣ Instimulat: instigat: & in furorẽ uertit. ℣ Bacchas Latias: Mænadas Latinas. ℣ Insidiosa: quę insidias illi parabat. ℣ Fictis sonis: simulatis uerbis: & ita loq̃bat. ℣ O nimiũ faciles: o credulæ. ℣ O captæ toto pectore: o deceptæ: aut o penitus amentes. ℣ Hæc hospes: hæc pegrina. ℣ Nõ uenit ami. ue. cho. sed inimica: nam uenit exploratrix rerum nostrarum.

Ino cũ filio Melicerta uersi sunt in Deos

Semele seu Stimele dĩ

Mænades sunt comites Bacchi

ANT FAN. thyades a θυω. i. sacrifico

¶Fraude pe. uenit ut ritū sacrorꝫ uestrorꝫ ꝓcipiat. ☞ Pignus hētifiliū Melicertā: quē ei potestis eripere: q̄ huc uenit ut uos falleret. ☞ Thyades: Bacchæ a Thyoneo cū nōnulli id nomē inditū putāt: non a mātre sed ab eo qđ est thyo. i. sacrifico: qa uiuenti diuini honores exhibiti sunt. ☞ Quos ig. adhuc inuo. il. Deos: inuocat Deos Latii: quorū noīa heiterna mātier ignorabat. ☞ Oetęus: Hercules q postea Oetæus dictus ē ab Oeta mōte: ubi humanis rebus excessit. ☞ Quid pe. hic: Herculis uerba sunt: q (ut diximus) cōsueuit ēt nō rogatus laborātibus subuēire. ☞ Numē qđ me: psequit ne te Iuno, quæ & me uexat? ☞ Partim ꝑsentia nati Cōtinet: uel nō audet ꝑsente filio cōqueri de furiis Athamantis: uel dicere uti se cū filio i mare ꝓcipitē dederit. Vl (qđ magis placet) nō audet explicare cur operā dederit: ut matrōæ frumēta ferēda torrerēt. ☞ Rumor ut ē uelox agitatis puolat alis: sēsus ē: Fama q̄ uelox ē p oē Latiū uolitauit narrans aduenisse materterā Bacchi: cuius nomen frequens erat in ore omnium: Vnde Carmentis eā suscepit hospitio. ☞ Tegeæa ia. Carmētis a Tegea oppido Arcadię. ☞ Liba prope. accelerata: sine arte, celeriterq; confecta: uti fames īp̄s poscebat. ☞ Rustica sedulitas: Liba accelerata more rusticorum. ☞ Venientia fata re. aperi quæ sors uitæ meæ futura sit. Resigno: hic est aperio: interdum signum tollo. ut Lumina morte resignat.

Hercules Oetęus

Ino uxor athamātis uenit in hospitium Carmētis mātis Euandri

Iniscere manus ē uerbera re uel aliquā uim inferre

PAV. MAR. ¶Fraude petit: aliqua ꝓditiōe huc uenit. ☞ Et pa. co. risa. uult inuestigare & ꝓcipere cerimonias nās & sacrorum nostrorꝫ morē. ☞ Habet pignus: filiū. ☞ Quo: filio. ☞ Possit pē. soluere. ☞ Pœnas: q̄si dicat: eripiamus illi filiū & has pœnas det nobis. ☞ Vix bn̄ desie. loqui. s. uix expleuerat ꝑmonē suū Iuno. ☞ Thyades: Męnades ip̄sæ: a θυω qđ est sacrifico. ☞ Cōplēt auras: replēt aera. ☞ Vlulatib⁹: uersæ. n. in furorē ululare cœperūt: & irruere cōtra matrem & pueros. ☞ Effusis comis in sua colla: passis p colla capillis. ☞ Iniicīūtq; ma. q̄si pullare incipiēt illā: ut est illud: Parēti manus iniecit: hoc est uerberauit: aut cū ipetu iacere, seu ipetū facere. in Meta. Qua cētū qsq; parabat Inicere anguipedū captiuo brachia cælo: & iniicere iacere. Vir. Aut tu mihi terrā iniice. & Hora. Iniecto ter puluere curras. ☞ Et pugnāt auellere pueros: cōtendunt & conant eripere a matre Melicertā. ☞ Illa: Ino. ☞ Inuocat Deos: ip̄lorat Deorꝫ auxiliū. ☞ Quos igno. nā peregrina nōdū cognouerat Deos Italos: & sic eos iuocās iclamauit. ☞ Diiq; uiloco Dii horꝫ locorꝫ p̄sides: & o uiri q hæc loca incolitis. ☞ Succurrite mi. mī: afferte mihi opē. ☞ Clamor: Inus. ☞ Ferit saxa Auē. uox ip̄a inclamātis exaudita est ex Auētino: ubi erat Hercules: eo. n. tpe illuc appulerat ex Hispānia rediēs. ☞ Propinqua: q̄ uicina erāt. ☞ Oetæus: Hercules ab Oeta monte: ubi cremabitur. ☞ Appulerat ripæ: Tyberinæ. ☞ Vaccas Iberas: boues Geryonis ex Hispania. de quo in primo libro diximus: Ibera ab Ibero amne. ☞ Audit: clamorē Inus. ☞ Et cō. raptus. ☞ Vrget iter: accelerat. ☞ Ad uo. raptim. n. accurrit quo uocē inclamātis audierat. ☞ Quæ pābāt mō uim ferre: Mænades q̄ uolebāt inferre uim hospiti. ☞ Aduentu Herculis: cum aduenisset Hercules. ☞ Dedecter. tur. fu. fœ. turpiter se in fugam muliebrem conuerterunt. ☞ Matertera Bacchi; uerba sunt Herculis: o Ino soror Semeles matris Bacchi: nam matertera soror matris dicitur. ☞ Enim cognorat: ita eam nomine Hercules compellauit: quia cognouerat ipsam: nam illa Thebana & Thebanus quoq; Hercules. ☞ Quid petis hinc ex Latio: quasi quā uenisti in Latium. ☞ Anue. te numen quod me quoq; uexat ne te Iuno: quia matertera es Bacchi: quemadmodum & me uexat. ☞ Illa do. par. quasi explicat partem maloruꝫ. ☞ Partim cō. præ. na. in parte autem prohibetur a puero: quia illud referre non sustinet: quod cū eo i mare se ꝓcipitauerit. ☞ Et pudet isse i sce. fu. pudet se furore pcitā isse se cū filio pditū. ☞ Rumor ut est uelox: diuulgatū est nomen Inus p Latiū: & susceptā ea hospitio a Carmēti: q̄ uatici nata est eos: hoc est Ino & filiū in Deos referēdos: futuraq; numina ponti: alteram quoq; Leucotheam a Graiis: a nostris Matutam nuncupandam: alterum præfuturū portubus: & a nostris Portunum: a Græcis Palæmona nominandū. ☞ Rumor: fama ipsa. ☞ Peruolat alis agi. quasi celerrime transfertur. ☞ Vt est uelox: ut solet per loca magna cū celeritate perferri. ☞ O Ino nomen tuum eū frequēs in ore: quasi iam fama repleuerat Latiū: & omnes repetebāt nomē Inus. ☞ Diceris: tu Ino. ☞ Hospita intrasse fidos penates Carmentis: diceris a Carmēti matre Euandri suscepta hospitio: & intrasse fidelem eius domū: quæ tibi nocitura non esset: sed potius ꝓfutura. ☞ Et de. lon. fa. ibi primū comedisse. ☞ Sacerdos Tegeæa: Carmentis a Tegea oppido Arcadiæ. ☞ Tradit: dicit. ☞ Dedisse: suæ hospitæ. ☞ Liba ꝓperata sua manu: quæ celeriter ipsa suis manibus fecit. ☞ Et cocta subito foco: aut subito in focis cocta: aut subito extructo foco: & accēlo igne decocta. ☞ Nūc quoq; hoc ēt tpe. ☞ Liba iuuāt: delectāt. ☞ Illā fe. Ma. cū Matralia celebrant: offerunt. n. liba: quorꝫ offerēdorꝫ mos ab his libis: quæ Carmētis obtulit: originē habuit. ☞ Rustica se. diligentia sine ullo artificio: qa illa pauit liba more rustico. ☞ Fuit gra. ar. nā gr̄a illa liba ꝓpata: q̄ si parasset illa dapes splendidas: & summo artificio conditas. ☞ Ait: Ino. ☞ O uates: o Carmēti. ☞ Resigna nūc: apias tu mihi nūc cum ederim. ☞ Fata uenientia: q̄si qđ de me futurū sit.

Ino matertera Bacchi

Liba cocta in igne dīt ꝓperata

Fraude petit: sacriq; parat cognoscere ritum:
Quo possit pœnas pendere, pignus habet.
Vix bene desierat: complent ululatibus auras
Thyades effusis per sua colla comis:
Iniiciuntq; manus: puerumq; auellere pugnant:
Quos ignorat adhuc, inuocat illa Deos.
Diiq; uiriq; loci miseræ succurrite matri.
Clamor Auentini saxa propinqua ferit.
Appulerat ripæ uaccas Oetæus Iberas:
Audit: & ad uocem concitus urget iter.
Herculis aduentu, quæ uim modo ferre parabāt:
Turpia fœmineæ terga dedere fugæ.
Quid petis hinc (cognorat enim) mātera Bacchi?
An numen quod me, te quoq; uexat ait?
Illa docet partim: partim præsentia nati
Continet: & furiis in scelus isse pudet.
Rumor, ut est uelox, agitatis peruolat alis:
Estq; frequens Ino nomen in ore tuum.
Hospita Carmentis fidos intrasse penates
Diceris: & longam deposuisse famem.
Liba sua properata manu Tegeæa sacerdos
Traditur, & subito cocta dedisse foco.
Nunc quoq; liba iuuant festis Matralibus: illa
Rustica credulitas gratior arte fuit.
Nunc ait o uates uenientia fata resigna,

Leucothea græce

ANT. FAN. ¶Qua licet:quia non poteſt uates prodere omnia quæ nouit.Virgil.Ille fatigat Os rapidum fera corda domãs, fugitq; premendo.Lucanus.Nec tantũ prodere uati.quã tum ſcire licet.℣ Cælum ac nu.cæleſte Apollinis numẽ ac ipſũm.℣ Læta ca.gau.de.la.Ino:defuncti re aliqua dicuntur q ad finem puenere.Vnde illud eſt:Pelagi defuncte periclis.℣ Hinc defunctos mortuos appellamus. ℣ Natũ quoq; pon.hẽ.erit. Melicerta ponti numen cui ius erit in portus.℣ Annuerat p. fi. quæ uaticinio Carmentis ꝓmiſſa fuerant res cõprobauit.℣ Vna mi.uult ãcillam Antipherã apperuiſſe Inus fraudes Athamanti: & inde ortũ eſſe matris Matutæ odium in ancillas:Ino enim priuignis exitium parans corrupit : nuncium ab Athamante ad cõſulendum Apollinem miſſum:qui retulit nõ poſſe tolli famẽ:niſi Phryxus & Helle imolarentur Nepheles filii.Improbꝰ: qui nõ cõtentus uxore amauit ancillam.℣ Non tamen hãc pro ſtirpe ſua pia mater adoret:non optabant bona filiis apud hanc Deã:ſed nepotibus:uel ꝙ ea mãmã ſororis filio ꝓbuiſſet:uel ꝙ ea ꝓſuetudo pulcherrima multum inter neceſſarios beneuolentiæ compararet : lege Plutar.in Quæſtionibus.

Antiphera

Phryxꝰ & Helles Nepheles filii

PAV. MAR. ¶Qua licet:non ultra q̃ fari licuerit.Et enim uaticinãtes cum cõceperint numen oia futura norũt:ſed oĩa referre nõ poſſunt:unde eſt illud Lu.Nec tĩn prodere uati Quantum ſcire licet.℣ Adde ꝓcor hæc : uaticinia tua. ℣ Meis ho.muneri hoſpitali : qa me hoſpitio ſuſcepiſti. etiã hoc ad hoſpitium accedat.℣ Parua mora eſt : breue temporis ſpatium.℣ Vates ſumit cælum ac nu.afflata eſt cæleſti numine.℣ Et fit ple.ſui Dei toto pectore : implet Apollineo ſpũ.& Lu.Plenior arctus Phœbados : irrupit Pæan:mentemq; priorẽ expulit:atq; hominem toto ſibi cedere iuſſit Pectore.℣ Vis poſ.ſu.co.il.iam non humana:ſed diuina uidebat:ita ut ſubito agnoſci nõ poſſet : eſſ non eadem uideretur.℣ Tanto erat ſanctior:auguſtior iam plena Deo.℣ Et tanto maior:ut eſt illud Virgilianũ: Maiorq; uideri:Nec mortale ſonans afflata ẽ numine qñ. ℣ Quã modo:q̃ pauloante fuerat:tante cõceptuꝫ numẽ. ℣ Læta canam:hoc eſt Carmẽtis uaticinum.o Ino dicã felicia quæ tibi iam aderunt.℣ Gaude de.la.lætare quæ iam ad finem laborũ.perueniſti:ut eſt illud Vir.Pelagi defuncte periclis.℣ Et ades ſemp ꝓſpera huic populo:ſemper adeſto ꝓpitia:& felix his Arcadibus & Latinis.& qcunq; hæc loca poſtea inhabitabũt.℣ Eris numen pelagi: Dea maris:& quę ſurgẽtem e mari diem referes.℣ Pontus habebit quoq; natum:& filius quoq; tuus erit in mari:& Deus portuum.℣ Sumite ali.no.ino.aquis : non tu Ino,non ille Melicerta appellabitur:ſed alia nomina accipietis in noſtro mari.℣ Leucothee Graiis uocabere : a Græcis appellate Leucothea:& ſignificat Albam Deaꝫ: ut diximus.℣ Matuta uocabere noſtris:Latini appellabunt te Matutam:& preeris matutino tẽpori : nam matutinus a Matuta dicit.℣ Omne ius erit tuo nato in portus:filius tuus habebit omnem in portubus poteſtatem. ℣ Quemnos Portũnum:nos in Latio uocabimus Portũnum:quia portubus preſidentem.℣ Sua lingua:gręca.℣ Dicet Palæmona : Palęmon a Græcis appellabitur.℣ Ite uterq; æquus precor:ite & eſtote ambo propitii.℣ Noſtris locis : regionibus latinis.℣ Fides ãnuerat promiſſa:quaſi affirmauit fides:& re ipſa comprobauit:quæ a fatis promiſſa erant.nam in Deos mutati ſunt.℣ Poſuere labores:iuxta reſponſum defuncta laboribus.℣ Mutarunt nomina relinquere uetera:& noua nomia ſumpſerũt.℣ Hic Deus:iam Portũnus.℣ Illa Dea:iã Leucothea,ſeu Matuta.℣ Cur uetat ancillas: repelluntur a templo Matutæ ancillæ omnes:preter unam:quam alapis cedunt, & impellunt:ut in Camillo Plu.inquit.& Proble.xv.ita inquit:Quid eſt quod ancillis ædem Matutæ ingredi fas non eſt.Vnam uero tantum mulieres introducunt: quam alapis cædunt.An qa hãc unam ita pulſari ſignũ eſt:ſeruas aditu prohiberi: reliquas autem propter fabulas repellũt.Ino enim uirum rem cum ſerua habere ſuſpicata filium deperiiſſe dicitur . Seruam uero Græci ex Aetholia oriundam fuiſſe dicunt : nomine Antipheram:ex quo apud nos i Cheronea pro æde Matutæ ædituus locum tenens pronunciat non ſeruum ingredi,non ſeruã.non Aetholum,non Aetholam.℣ Quæritis cur uetat accedere ancillas : cur prohibeat templum ingredi ſeruas.℣ Odit : inſectatur odio.℣ Et canam:ego.℣ Principium odii : dicam unde hoc odium habuerit originem.℣ Si illa ſinit : ſi Matuta ipſa permittit O Cadmea o Ino Cadmi filia.℣ Vna tuarum miniſtrarum Antiphera una ex ancillis tuis.℣ Eſt ſæpe ſolita ire ſub amplexus tui coniugis ſæpe ſolita ſuccumbere uiro tuo.℣ Athamas improbus:minime probus.℣ Furtim:occulte.℣ Dilexit hanc:amauit Antipheram.℣ Ab illa : ancilla . Comperit : compertum habuit. ℣ Dari ſemina toſta : incocta agricolis.Illa illum docuit Ino coniugem dare incocta ſemina his:qui arua colebãt: ut falſo ex oraculo ad expiationem poſci diceret Phrixum & Hellem : de quo .diximus in tertio libro. ℣ Illa quidem feciſſe negat:dicit ſe Ino non dediſſe toſta ſemina.℣ Sed fama recepit : accepit ita fuiſſe,& ſic refert. ℣ Hoc eſt hæc cauſa.℣ Cur ſerua manus ſit ſibi odio: cur odio inſectetur ancillas.℣ Non tamen mater piareligioſa.℣ Adoret hanc : Matutam : non ſacrificet huic & ſupplicet.℣ Pro ſtirpe ſua.pro ſalute aut proſperitate fi-

Matuta Latine Portũn? & Palæmon idẽ eſſe

Antiphera ĩ Cheronea in æde Matutæ.

Quare Matuta nõ oraꝫ p filiis

Ino matertera Bacchi

Liba cocta in igne dñt ꝓperata

Leucothea græce

Qua licet:hoſpitis hoc precor adde meis.
Parua mora eſt:cælum uates ac numina ſumit:
Fitq; ſui toto pectore plena Dei.
Vix illam ſubito poſſes cognoſcere:tanto
Sanctior,& tanto,q̃ modo maior erat.
Læta canam:gaude defuncta laboribus Ino,
Dixit:& huic populo proſpera ſemper ades.
Numen eris Pelagi:natum quoq; pũctus habebit:
In noſtris aliud ſumite nomen aquis.
Leucothee Graiis,Matuta uocabere noſtris:
In portus nato ius erit omne tuo:
Quem nõ Portũnum,ſua ligua Palæmona dicet.
Ite precor noſtris æquus uterq; locis.
Annuerat:promiſſa fides:poſuere labores:
Nomina mutarunt:hic Deus,illa Dea eſt.
Cur uetet ancillas accedere quæritis?odit:
Principiumq; odii,ſi ſinit illa,canam.
Vna miniſtrarum ſolita eſt Cadmea tuarum
Sæpe ſub amplexus coniugis ire tui.
Improbus hanc Athamas furtim dilexit : ab illa
Comperit agricolis ſemina toſta dari.
Ipſa quidem feciſſe negat:ſed fama recepit:
Hoc eſt cur odio ſit tibi ſerua manus.
Non tamẽ hanc pro ſtirpe ſua pia mater adoret:
Ipſa parum felix uiſa fuiſſe parens.

liorum. De hoc ēt agit Plu. ꝓble. xvi. Cur apud hāc ipām deā suis qdem filiis bona nō optāt? Cū nepotibus id tribuant: an qđ Ino miri quodā, & humano ingenio esse: & sororis filio māmā ꝑbuisse. In filiis uero infelix extitisse uidetur: an aliter potius ꝙ moralis, & pulchra iprimis consuetudo: & multū inter necessarios beneuolentiæ cōparans existimata est. Ipsa est uisa fuisse parū felix parēs: ideo nō oratu: pro filiis: qa ipsa parū felix fuit in filiis: cū alterū extinctum a patre uidisset: cum altero se præcipitem dedit.

Alterius prolem melius mandabitis illi:
Vltior Baccho q̄ fuit ipsa suis.
¶Hác tibi, quo ꝓpas memorant dixisse, rutili.
Luce mea Marso cōsul ab hoste cades.
Exiturus accessit uerbis: flumenq; Theloni
Purpureū mixtis sanguine fluxit aquis.

ANT. FAN. P. Rutilii mors iiii. idus iunias.

¶Mandabitis: cōmendabitis. ☞ Hanc tibi quo ꝓpas: fabulosum est quod auctor hic dicit. P. rutiliū cōsulē admonitū fuisse a matre Matuta ne ꝓparet in Marios: sed ingeniose a poeta fictū ē: ut Rutilii interitus aptius Matralibus iūgeret. ☞ Luce mea Mar. cō. ab ho. ca. quarto idus iunias: quo die (ut supra ostensum est) Matralia celebrant. P. Rutilius cōsul sagitta caput uulneratus (teste Appiano) piit ad Lirim fluuiū Cāpaniæ in bello Italico: qđ & Marsicū dicit: & extenuā dæ inuidiæ gr̄a sociale q̄uis re uera ciuile fuerit, nam oē Latiū, ac Picenū, Hetruria, atq; Cāpania: & ipsa (ut inqt Florus) Italia aduersus matrē suā: hoc est urbē Romā arma intulerunt. Fuit Rutilio collega in consulatu Iulius Cæsar: non is cui successit augustus, sed alius. Cæterum Ouid. hoc loco cecidisse iquit Rutiliū ad Tolenū flumē: ubi octo Romanorū millia piere: cū eius legatus. C. Marius cū hostibus euentu meliore cōflixerit: totidē. n. marsorum millia interfecit: cū Tolenus fluuius cælorū Romanorum arma & corpora in cōspectu Marii detulisset. Meminit huius fluminis scriptor qdā: quē si pace tua licuerit lector cādide noiabo: is est Horosius. Quid frontē cōtrahis? cū Homerus ille Mantuanus nō dubitauerit aliqd ab Ennio mutuari. Marsi (ut. A. Gel. scribit) orti dicunt a Marso Circes filio. Vnde iis ui quadā genitali datum est: ut uirulentorum serpentiū domitores essent: a quibus sociale bellū Marsicū noiauerunt: q̄uis pleræq; aliæ gentes a romanis desciuerint: qa defectiōis initiū a Marsis sumptū est: quo tpe ancilla serpentem pepit: auctore Plinio. Sunt marsi nō longe ab urbe: ut auctor est Strabo: qui belli marsici meminit. Lege præterea Florū Appianum: & si placet horosium. Suspicamur Tolenū Lyrim esse: uel ei certe proximum flumen.

Tholenus Fluuius

Marii Marsicū Bellum

PAV. MAR.

¶Melius mandabitis: ꝙ comēdabitis illi Matutæ. ☞ Prolem al. filios fratrū: aut sororum. Et in camillo Plu. inqt: Et fratrū filios ante singulos fratres sub brachio ferunt. ☞ Fuit uti. ba. qui fuit sororis filius: quem ipsa educauit. ☞ Quam fuit suis: filiis. s. ☞ Hanc ti. quo pro. me. Matutæ cū Romæ postea coleret extructo illi tēplo oraculū eius cōsuluit Rutilius cōsul in Marsos iturus. Monituſq; ē ne ꝓperare: nā in matralibus esset a Marsis obtruncandus. Quot ita euenit. Et eadem postea die subsequētis anni Didius cum exercitu ab illdē fusus est. Hoc aūt bellū qđ ea tēpestate gestū est: alii appellauere sociale: nā oēs Itali socii erant populo Romano. Alii Itali cum: ꝙ Italia magna ex ꝑte desciuit. Alii Marsicum: ꝙ a Marsis originem habuerit. Id aliqua ex parte ex Epitomate Liuii pcipit: & ex L. Annæo Floro. Attigit & Strabo: ubi de Piceno agit dicens ultra Picenum uestini sunt & Marsi: & Peligni: & Marrhucini: & Ferentani: & Samnites populi regionem montanā possidentes: & mari nō admodum ꝓximi. Hæc autē natio exigua est. Cæterum fortitudine cōspicua ostentata. Romanis eorum sæpissime uirtute. Primum cum aduersus eos bellum gerebant. Secundo cum ipsorum militiæ societatē inibant. Tertio cum & libertatē & ciuitatis cōionē assequi uolētes, repulsam passi desciuerunt. Vnde Marsicum exarsit bellum. Corphinium Pelignorum Metropolim: cōem uniuersis Italis ciuitatem demonstrantes. Eāq; mutato noie Italicā appellantes: cōtra populū Ro. receptaculum: ꝓpugnaculūq; cōstituerūt. Adunatisq; cōplicibus ipatores creauere. Biēnio igit ꝓtraxere bellū: donec pfulum est: ut in ciuitatē cōiter uocarent: cuius rei gr̄a tantū belli cōflatum fuerat incēdium. Marsicum autē ideo noiatum est bellum: qm̄ a Marsis rebellandi suscitatum fuerat initium: præsertim a Popedio. hæc Strabo. Appianus autem omnem historiam refert: & utriusq; partis duces cōmemorat. Romanis inquit Sex. Iulius Cæsar, & P. Rutilius Lupus cōsules ꝑerant: ꝓtores q̄buscunq; ex optimis cōsulibus adiret: Rutilio uidelicet Gneū Pōpeium: parentem Pōpeii illius: q magnus cognominatus est: ac Q. Cepionē. C. ꝓpennam: C. Marium, & Valerium Messalam. Sub Sex. Cæsare. P. Lentulum: ac ipsius Cæsaris fratrē. & Titum Didium. Licinium Crassum. Cornelium Syllam: & præter hos Marcellum. Italis duces alii præerant cōes in cōmuni exercitu. Quibus omnibus præerant T. Aphranius, C. Pontilius, Marius Egnarius, Q. Popedius, C. Papius, M. Lamponius, C. Iudacilius, Erius Asinius, & Vectius Cato. Et posti cōmemoratos duces paulo inferius: Rutilius consul, & C. Marius supra flumen Lyrim pontes transeundi causa: non magno inter se spacio coniunxerant. Quibus Vectius Cato aduersus steterat: nō longe a Marii ponte. Clam itaq; nocte circa Rutilii pontē insidias in ualle disponit. Simul autem Rutilium uidere in transitu dissimulans insidias educit. Pluribusq; inter arida necatis: multos flumini imersit. Hoc i ꝑlio Rutilius ab hostibus sagitta caput saucius nō multo post interiit. Hæc ille. ☞ Rutilio P. Rutili Lupe. ☞ Memorāt: referūt posteri. ☞ Hanc: Matutā. ☞ Dixisse tibi: quo ꝓperas: quo acceleras ire in expeditionē. ☞ Consul: cū tu eris consul. ☞ Cades: occumbes. ☞ Ab hoste Marso: interficeris a Marsis in insidiis a Vectio Catone disꝑsitis. ☞ Luce mea: in meis festis: hoc est in matralibus. ☞ Exitus: finis. ☞ Accessit uerbis: nam ut illa ꝑdixerat, ille eo die interiit: & adeo fuit acerba Romanis mors illius: ut referrent diem in Fastos. & illa quoq; clades luctuosa eodem bello: Q. Seruilius proconsul in oppido Asculo cum omnibus ciuibus Romanis: qui in eo oppido erant: occisus est: pro qua clade saga populus sumpsit. ☞ Et flumen Theloni: Lyris amnis: ad Lyrim enim pugnatum est cum consul periit. Qui fluuius (Strabone teste) Clanis etiam appellatus est: & poeta hoc in loco Theolonum pro Lyride posuit: ꝙ eo quoq; nomine appellatus fuerit. Sunt qui legerunt: Flumenq; Tholenti: a Tholento: quod per Picenum labitur. Sed longe distat: & cædes de qua agit poeta non fuit in Piceno: ut iam diximus. ☞ Fluxit purpureum: rubicundum. ☞ Aquis mixtis sanguine: propter cædem in eius ripis factam: & multos eius aquis immersos fluxit Lyris aquis sanguinolentis. Palantide: dixit propter auroram: quæ dicta est pallantis filia: ut superius diximus. Lux eadem fortuna tua est: eodem die matraliorum: hoc est decimo die mensis Iunii est festum fortunæ. cui delubrum eodem in loco idem Seruius dedicauit: ubi erat eius simulachrum sed pannis uelatum.

Litis fluuius glanis appellatus.

Theolonū pro Lyride positū

Crudelis filia sup pris Tullii corpus

ANT. FAN.

Huic

Huic rei triplicem affert poeta rationem uel quod a fortuna amatus est:sed puduit postea deam homini concubuisse.ideo uelatum esse uoluit:Vel quod Seruii morte confusa plebs mœrore & desiderio amissi regis:quod referebatur imago a lachrymis temperare non poterat. Velauere igitur imaginem:ut possent lachrymis adhibere modum Vel quod uelari uoluit: ne uideret iceleratã filiam parricidã. Sane Seruius Tullius:ut ex Dionysio excerpsimus: interfecto

Tarquiniorum historia etiam Seruii mors & regnum actum fideliter

factione Martiorum Tarquinio prisco relictis duobus paruulis nepotibus:cũ eius gener esset Tarquinio successit:anno quarto quinquagesimæ olympiadis: de cuius genere hæc referunt.

In cornicula urbe latiorum uir quidam regii generis mulieri coniungitur pulcherrimæ & pudicæ. Ocrisiæ nomine. Ipse Tullus cũ ea urbs capta est a Romanis:pugnãs moritur:ipsamq; Ocrisiam pgnantem exceptam e preda Tarquinius Rex capit:datq; uxori domum:ex hac Ocrisia adhuc serua puer nascitur:quẽ a cognatione Tullii: a fortuna Seruium appellauit: q eum seruiens peperisset. Alia de eo refertur fabula:quam postea referemus. A pueritia ad uirilem ætatem multa sub Tarquinio splendide gessit:affectusq; ab eo multis honoribus: & hũc sibi generum delegit. Regnum extincto Tarquinio Tanaquilidis hortatu aggressus est & in eo prudẽtissimum & magnanimum se regem semper gessit fortunaq; semper usus prospera pterq; ad exitum: filias duas habuit: quas Arunti:& Tarquinio Tarquinii prisci nepotibus matrimonio collocauit:quarum altera mitis:altera imanis ingenii fuit:sic & ipsi uiri Tarquinius cum fratris uxore: quæ immanis erat rem habebat. Fratrem quia malus eẽ nollet:e medio uenenis sustulit:ĩ scelus hoc uxorẽ ipsius: cui stupro cõmiscebat habens adiutricem suæ ipsius sororem. Nuptam sibi pudicam fœminam: & filiorum sociam per eos dies isdem uenenis interfecit: priusq; quam pyræ maceratæ essent quę infœlicia corpora susceperãt: epulum amicis dedit:nuptiasq; perfecit:homicidãq; sponsam in cubiculum sororis duxit: Tullium clementissimũ regum:& de populo Romano optime meritum palam interemptum. Neq; funere.neq; sepultura fungi permisit

Crudelis filia sup pris Tullii corpus

crudelis filia super Tullii corpus uecta e carpento Tarquiniam uxorẽ Tullii: & patris sui sororem:sibiq; benuolam:ne uirum lugere posset laqueo confecit Armis deniq; & malorum factione ad principatũ transgressus est. Hic exitus Tullii fuit: quẽ cũ attingat poeta.nos quoq; ex historia referre uolumus. ☞ Cęteraq; ptermissus:paulopost. ☞ O fortuna eadem lux est tua: idem dies est tibi quoq; constitutus. ☞ Et auctor:idem Tullius: qui dedicauit ædem matutæ dedicauit & tibi. ☞ Et locus:idẽ:nã boario ædes consecrata:aut locum eundem dicas quod habeat sacellum iunctum. Sed quis latet æde superiectis togis:cuius est illa imago:quæ superpositis togis uelata est in templo. Seruius est: simulachrum Seruii Tullii. Hoc enim constat:manifestum est eum esse. Sed cã latendi: quare lateat. Discrepat.nam uaria affertur. Et habet me quoq; dubium mentis:ego quoq; dubius sum:& nescio quam potissimum causam affirmem.

ANT. FAN. ℂ Pallantide cęsus eadem didius. Cecidit anno proximo T. Didius unus prætorũ qui ut scribit Appianus in bello Marsico sub cęsare fuerunt. Periitq; eadem die qua & Ruptilius sed non eodẽ anno. Cæsus est & alter Didius in Hispania circũuentus a Lusitanis sed longe post bellum sociale interfecto in ea prouincia. Cn. Pompeio magni Pompeii filio ut legimus in ultimo commentariorũ qui Cæsaris appellantur:quãuis constet auctorem eius Cæsarem non fuisse. Dicitur autem palantis siue palantias aurora uel a fratre pallante uel a patre ut aliis placet. ☞ Lux eadem fortuna tua ẽ auctorq; locusq. Multas ædes Romæ Seruius Tullius dedicauit:quarum quæ secundum Tyberim fuit Fors Fortuna dicta est nõ fortis fortuna ut qdam crediderunt. Cuius uero festum Romani hoc tempore celebrabant eam Nero in urbe aurea domo complexus est quam a palatio exquilias usq; fecit teste Suetonio. Plinius Nerone principe in Cappadocia repertus est lapis duritia marmoris candidus atq; translucẽs etiam parua parte suluæ incideranr uenæ ex argumento phengites appellatus. Hoc constituxerat ædem fortunæ quam Seiam appellant a Seruio Rege sacratam aurea domo complexus. Quare etiam foribus opertis interdiu claritas ibi diutna erat haud alio q̃ specularium modo tanquã incluſa luce non transmissa. M. Varro auctor est ut idem Plinius tradita Tanaquil quæ & Caia Cecilia uocata est factam togam regiam ungulatam in æde fortunæ. Cuius deæ signum a Seruio Tullio dicatum coopertum erat prętextis eius regis teste eodem Plinio quæ durauerunt ad Seiam extitum ita ut mirum fuerit nec defluxisse eas nec terẽdum iniurias sensisse annis. Dlx. Fuit in hoc templo Seruii regis simulachrum tecto uultu toga superiniecta uel ut lateret fortunæ dedecus quam pudere poterat amasse hominem serua natum atq; ad dignitatem regiam extulisse ut ancilla natus trabeam & diadema quirini & fasces meruit regum ultimus ille bonorum: uel ut populus Ro. interitu placidissimi regis inconsolabiliter dolẽs luctui parceret quem simulachrum eius detectum ad lachrymas impellebat. uel quod eadem imago uisa Tullia cuius admonitu Rex fuerat interfectus oculis manum opposuisse dicitur ac iussisse tegeretur. Hæc statua (ut Vale. Max. refert) cum ædes fortunæ flagrasset stetit in sua basi flammis intacta:cuius titulus ut idem inquit seruilii cognomine & regia appellatione perplexus unde Rex ipse processerit & quo peruenerit testabatur. Est autem sensus: Tuus est dies o Fortuna tuus est ædis auctor:tuus est locus.i. Roma quã tuo numine ad summum extu isti ficuti & Seruium regem. ☞ Furtiuo amores:Ipse infra. Nocte domum parua solita est intrare fenestra.

T. Didii mors. iiii. idus iunias

Fortunę festũ.iii. idus iunias

Fors fortũa ſeia

Tanaql dicta est & Cecilia

Seruii regis simulachrum

Tullia scelerata

ℂ Erat annus proximus: subsequens. ☞ Didius. T. Didius unus ex prætoribus. Cæsus eadem Palantidem:interemptus eodem die: hoc est quarto iduum Ianua. PAV. MAR.

☞ Ingeminauit opes hostiles: idest auxit uires hostium. Fusus enim ipse cum exercitu auxit Marsorum meorum opes. ☞ Dum Dea furtiuos: prima causa: quæ ad fortunam refertur: quod amauerit Tullium. Sed postea cum puderet Deam homini succubuisse texit amati Regis imaginem. Sed locus inde fabulæ datus. ☞ Quod Tullius omni uica Fortuna prospera usus est. ☞ Dum Dea: Fortuna. ☞ Timide profitetur cum timiditate exercet. ☞ Amores furtiuos occultos.

Litis fluuius glanis appellatus.

Theodonũ pro Lyride positũ

ℂ Proximus annus erat pallantide cæsus eadem
Didius hostiles ingeminauit opes:
ℂ Lux eadem fortuna tua est:auctorq; locusq;
Sed super iniectis queis latet iste togis:
Seruius est: & constat eum:sed causa latendi
Discrepat: & dubium me quoq; mẽtis habet:
Dum dea furtiuos timide profitetur amores

ANT. FAN. Porta feneſtra

¶Concubuiſſe homini. Pudet deam ſuccubuiſſe mortali. Cæcaq; in hoc uno non fuit. Fortunam quam cæcam dicunt in deligendo ſibi rege præſtãtiſſimo cæca nõ fuit. Vnde feneſtralis nomina porta tenet. Hęc porta feneſtra dicebatur ut Plutar. ſcribit in quæſtionibus apud quam fuit ut idẽ inquit thalamus qui fortunæ uocabatur. Vel qa Seruiũ regẽ ſecũdiſſima uſum fortuna cũ ipſa rẽ habuiſſe fabulant ad quẽ eã p feneſtrã dicunt penetraſſe: uel qa Tarqnio Priſco a paſtoribus occiſo Tanaqli eiꝰ uxor p feneſtrã ppłm allocuta multitudini pſuaſiſſe dr: ut Seruiũ regem declararẽt. Vñ factũ putant ut is locus feneſtra uocaret. Eam fuiſſe arbitramur i eo muro quo tarquinius priſcus urbẽ circũdedit. Eſt & feneſtra interdum minuſculum hoſtium in ſacrario quo uerbo uſus eſt Ennius ut Macro. refert. ☞ Multa toga. multis togis. ☞ Vñ ait ſupra. Iniectis quis latet iſte togis. ☞ Poſt Tullii feneſtra: poſt mortẽ regis benigniſſimi: ac de Romanis benemeriti. ☞ Nec modꝰ ullus erat. Nõ erat finis dolori & lachrymis plebis: ſed creſcebat luctus cũ uideret regis ſimulachrum. ☞ Adductus intus agemus equos. Flectemus equos giro breuiore hoc ẽ paucis rẽ explicabimꝰ. Cõiugio ſceleris mercede parato: Seruius Tullius cũ duas filias alterã ferocẽ alterã mitẽ hꝫret: & totidẽ tarqnii priſci filios eadem moꝛ diuerſitate uideret ferocẽ miti: mitẽ feroci in matrimoniũ dedit. Sed mites perierũt fraude potius q̃ ſorte ut Qui ſentit hoc loco: feroces hoc eſt tarquiniũ ſuperbũ & Tulliã meoꝛ ſimilitudo cõiunxit. Vnde factũ eſt ut Seruius ad curiã ſe cõferens fuerit iterfectus: ſup cuius cadauer Tullia cũ Tarquinium Regem ſalutaſſet ac domũ reuerteretur carpentum egit. Quam ob cauſam uicus ille ſceleratus uictus eſt qui prope uicũ Cyprium fuit ut auctor eſt Varro. Quãuis Dionyſius tradat uicum Cyprium eum eſſe qui impius ſiue ſceleratus appellatus ẽ. Quod uerum eſſe non credimus aliter ſentiente Varrone. Licet in ſummo uico Cyprio Seruius fuerit interfectus. Noſtræ cede ſororis. Quam interfecerat Tarquinius ueneno. ☞ Fratris. Quem Tullia eodem modo creditur occidiſſe. ☞ Et caput & regnũ factũ eſt dotale parẽtis. Dat tibi in dotẽ & caput patris & regnũ ſi uir fueris. ¶Et pu. cœ. erubeſcit dea cæleſtis fortuna. ☞ Cõcubuiſſe homini: habuiſſe rem cum mortali. ☞ Arſit. n. fortuna correpta magna cupidine regis: q̃ſi ſuccenſa magno amore regis Tullii. ☞ Et in hoc uno uiro i rege Tullio ſolo. ☞ Non fuit cæca: ſed occulta Effingitur. n. cæca fortuna, quia merentes deprimit imerentes extollit: nunc erigit: nunc ſternit. & nunq̃ in eodem ſtatu perſiſtit: in Tullio non fuit. cæca: quia ſemper illi proſpera affulſit. ☞ Et ſolita fortuna intrare domum: ſolebat illa ingredi ad Tullium. ☞ Nocte parua feneſtra non per parentem portã: ſed furtim per feneſtram exiguam & noctis tpe. Vnde: ex quo. Porta tenet nomina feneſtrellæ. Porta appellat feneſtra. Plu. xxxv. proble. ita inquit. Quidam quod portam unam feneſtram appellãt: apud quam fortunæ thalamus poſitus eſt. An quia Seruius rex ſecundiſſima fortunarem habuiſſe creditus eſt. cũ per feneſtrã ad eũ penetraret. An hoc fabuloſum illud autem uerum tarquinio priſco Romæ regnante, cum is a paſtoribus eſſet occiſus: Tanaqli eius uxor: mulier ſane prudens & fortis per feneſtram populum allocuta multitudini pſuaſiſſe dicit ar: ut Seruium regem declararent ex eo factum eſt: ut locus ille ita appellaretur. ☞ Nũc pudet: fortuna facti. ☞ Et celat tegit. Vultus amatos: uultus tullii: quem amauit. ☞ Velamne togis ſeu quibuſcũq; pãnis. ☞ Et ora regia. uulcus Seruii regis. ☞ Sunt te. uelata. ☞ Multa toga. cum habeat caput togis inuolutũ. An magis eſt uerũ. An hæc eſt uerior ratio. ☞ Poſt funera. poſt mortẽ. Tullii regis. ☞ Plebem con. turbatã. ☞ Morte placidi ducis. morte benigni regis. Fuit enim plebs mœſta amiſſo per iniuriã bñmerito rege. ☞ Nec erat ullus mo. non poterat adhibere modum mœrori. ☞ Luctꝰ cre. ima. cũ uideret imago regis creſcebat dolor: & cum dolore lachrymæ. ☞ Donec uſq; quo. ☞ Occuluere. uelauere imaginem. ☞ Togis cõpoſitis. ſupiectis. ſic uelata imagine modum poſuere lachrymis. ☞ Tertia cã hãc tertiã cãm refert ad ſceleratũ filiæ facinus. ☞ Eſt ca. mi. referẽda a me. ☞ Maiore ſpa. plurib? uerſibus. ☞ Nos tñ agemus ĩtus equos adductos q̃ſi reflectemus curſum & nõ ero longior: ſed paucis expediẽ. ☞ Adductos: idẽ q; recuruatos: ut i hero. Eſt ſinus adductos modice falcatus i arcus. ☞ Tullia: tulli regis filia. Eſt ſolita extimulare: ſollicitare. Virũ. tarquinium. ☞ His dictis, his uerbis. ☞ Parato cõiugio: poſteaq̃ pauit matrimoniũ. Mercede ſceleris, p̃mio crudelis facinoris. nã Arũs eius primus uir ueneno necatus eſt. ea potionẽ porrigente. & eius ſorore ueneno quoq; extincta. Quid iuuat eẽ ptes: uerba ipſius tulliæ ad tarqniũ: qd p̃deſt: ſi i patrãdo ſcelere pes ſumus. ☞ Te. l. eẽ parẽ. Cædem nr̃æ ſororis. qa ſororẽ meã tibi nuptã ueneno cõfeciſti. ☞ Et me cęde tui fratris: qa ueneno ego fratrẽ tuũ & uirũ meũ peremi. Quid igiꝭ p̃deſt ſi tu ſororẽ meã iterfeciſti: & ego fratrẽ tuũ necaui. ☞ Si placet uita pia q̃ſi ſi deinceps pii eẽ uolumus: & i ſcelere nõ pleueramꝰ. & Photinus apud Lucanũ i. viii. pharſaliæ. Exeat aula q uult eẽ pius: uirtus & ſũma ptãs Nõ coeũt ſemp mutuer: quem ſeua pudebũt. ☞ Et uir meus: arũs. fr tuus. quẽ ego p̃didi. ☞ Et cõiunx tua: q̃ erat ſoror mea. ☞ Debuerant uiuere: & nõ a nobis tã miſerrime necari. ☞ Si nullũ maius opꝰ eramꝰ auſuri: ſi audẽtes aggreſſuri nõ eramꝰ maiora ſacinora. ☞ Et ca. pa. caput tullii pr̃is mei. ☞ Et re. qd̃ poſſidet. ☞ Et fa. do. q̃ſi debeꝭ tibi iure doris: qa ego filia ſum hæres: & uitæ pr̃næ & regni: hæc ego tibi p̃ dote debeo.

¶Inclictas

Porta una Romana dicta ẽ Feneſtra quã ſeruius rex p eam ẽ allocut? fortunã

Cæleſtemq; homini concubuiſſe pudet:
Arſit enim magna correpta cupidine regis
Cæcaq; in hoc uno non fuit illa uiro:
Nocte domum parua ſolita eſt intrare feneſtra
Vnde feneſtralis nomina porta tenet:
Nunc pudet & uultus uelamine celat amatos
Oraq; ſunt multa regia tecta roga:
An magis eſt uerum (poſt tali funera) plebem
Confuſam placidi morte fuiſſe ducis:
Nec modus ullus erat creſcebat imagine luctus
Donec compoſitis occuluere togis
Tertia cauſa mihi ſpacio maiore canenda eſt
Nos tamen adductos intus agemus equos:
Tullia coniugio ſceleris mercede parato
His ſolita eſt dictis extimulare uirum:
Quid iuuat eſſe pares te noſtræ cæde ſororis
Meq; tui fratris: ſi pia uita placet:
Viuere debuerant & uir meus & tua couiunx
Si nullum auſuri maius eramus opus:
Et caput & regnum factum eſt dotale parentis

Seruii tullii mors

Tullię uerba cũ tarqniũ ſalutaſſet ad aurigã

Vicus ſceleratus

Arſis uir tullię primus ueneno eſt necatus

Tanaq lis uerba ad populũ per feneſtram

ANT. FAN. Indictiuum funus Seneca ait sanctas pietas fides priuata bona Exqliæ

¶Indictas exi.do.opes. Ad quas uocaris nisi es demẽs: Hinc indictiuum funus dicebant ad quod per prẽconem euocabantur. ☞ Regia res sce.est: Seneca in thyeste: Sanctitas pietas fides priuata bona sunt q̃ iuuat reges cant. Luc. Exeat aula qui uult esse pius. ☞ Solio pri.al. sede. ☞ Nondum rex creatus sedit in solio regio. Lege Liuiũ. ☞ Sceptra ra. Regnũ quod tarquinius superbus rapere malui q̃ expectar̃. ☞ Sub exqui.ubi erit sua re. Exquilias habitauit Ser. & auxit teste Liuio. Vñ Varro scripsisse inquit alios exquilias dictas quod excultæ a rege Tullio fuerint: alios ab excubiis regis. Hinc Ser. Tullius a Solino dicitur Exquilinus. ☞ Cõcidit: interfectus est ab his qui missi a Tarq. fugientem consecuti fuerãt Id (ut inquit Liui.) quia nõ abhorret a cætero scelere creditur admonitu Tulliæ factum. ☞ Patrios initura penates: Tullia in foro euocauit uirum e curia: regẽq; prima appellauit: a quo facessere iussa ex tumultu cũ se domum reciperet peruenissetq; ad summum cypriũ uicum flectenti carpentum dextra in urbium cliuum ut in collem exquiliarum eueheretur restitit pauidus at inhibuit frenos is qui iumenta agebat: iacentemq; Tulliæ Ser. trucidatum ostendit: quæ per patris corpus carpentum ægisse dicitur. ☞ Precium pie.ama. Grauem pœnam pietatis. ☞ Inuitas: etiã si rotæ reluctentur & agi nolint. ☞ Vicus sceleratus uicus Romæ appellatur q̃ cum Tarqui. superbus interficiendum curasset Ser. regem socerum suum: corpus eius lacens filia carpento superuecta sit properans in possessionem domus paternæ.

Si uir, res indictas exige dotis opes:
Regia res scelus est socero cape regna necato
Et nostras patrio sanguine tinge manus
Talibus instructus solio priuatus in alto
Sederat attonitum uulgus ad arma ruit
Hic cruor & cædes infirmaq; uincitur ætas
Sceptra gener socero rapta superbus habet:
Ipse sub exquilis ubi erat sua regia cæsus
Concidit indura sanguinolentus humo:
Filia carpento patrios initura penates
Ibat per medias alta feroxq; uias:
Corpus ut aspexit lachrymis auriga profusis
Restitit: hunc tali corripit illa sono:
Vadis an expectas precium pietatis amaræ
Duc inq̃ inuitas, ipsa per ora rotas
Certa fides facti est: dictus sceleratus ab illa
Vicus: & æterna res ea pressa nota est:

Quia currum duxit super corpus patris Tulliæ ideo trudatus est Sceleratus uicus

PAV. MAR. ¶Si tu es uir meus: Cui ego dotẽ debeam. ☞ Exige pete & debito. ☞ Opes do. indi. q̃ tibi dictæ: & constitutæ sunt. ☞ Regia res sce. est: ne posset tarquinius illud obiicere: Summam esse impietatem leuire in socerum: aut uelle per scelera regnum occupare: refellit illa a sententia arguens: quod ad tyrannum pertinet exerce scelera: inde ẽ illud Luca. ☞ Libertas sce. est: quæ regna iniusta tuetur: & Cice. in officiis refert Cæsarem dicere solitum illud Si illud uiolandum est iusiurandum regnandi causa uiolandum est. ☞ Socero ca. re. ne. occupa. regnum interfecto Tullio. ☞ Et tinge: inficias. ☞ Manus no. san. pa. spergantur manus meæ cruore patris mei. ☞ Talibus insti. instigatus: & stimulatus Tarqui. his uerbis uxoris. ☞ Sederat pri. in al. solio. anteq̃ rex a populo declaretur: consẽdit regium solium. ☞ Vulgus atto. exterrita plebs scelere. ☞ Ruit in ar. nã alii pro Tarquinio: alii pro Ser. sumpsere arma. Et Li. inquit tarquinium instinctum mulieribus furiis & ut agendæ rei tempus usum est stipatũ agminæ armatorum: in forum irrupuisse. Inde omnibus perculsis pauore in regia sede pro curia sedẽtem: patres in curiam per preconem ad regem Tarqui. citari iussisse: conuenissecq; illos prosequitur & illũ causam in Tullium ægisse. & paulopost Tullium interemptum: & regnum a Tarqui. occupatum. ☞ Hic cru. funditur. Hic cædes: committuntur. ☞ Aetas: infirma: inualida ætas senilis. ☞ Vincitur: nam uastior & robustior tarquinius iuuenis facile uicit decrepitum senẽ. ☞ Superbus: Tarquinius cognomento superbus. ☞ Gener Tullii cuius filiã habebat uxorem. ☞ Habet sce. ra. so. regnum quod socero ui eripuit. Ipse: Tullius. ☞ Cæsus sub exqui. ubi erat sua re. peremptus in Cyprio uico exquiliarum: ppe suas regias ẽdes. ☞ Habitauit. n. in exquiliis Ser. Occidit: q̃si moriens cecidit. ☞ Sanguinolentus: sanguine plenus. ☞ In du. hu. in solido tellure: de eius morte Liui. Tũ Tarquinius inquit. Necessitate iam ipsa cogente: ultima audere: multo & ætate: & uiribus ualidior: medium arripit Ser. elarumq; e curia in inferiorem partẽ per gradus deiicit: inde ad cogendũ senatum in curiam redit. ☞ Fit fuga regis apparitorum atq; comitum. Ipse prope exanguis cum seminauimus regio comitatu domũ se reciperet: puenissetq; ad summum cyprium uicum: ab his q̃ missi a Tarqui. fugientem consecuti erant: interficitur. creditur: quia nõ abhorreret a cætero scelere: admonitu Tulliæ id factũ. ☞ Filiæ. ☞ Tullia. ☞ Alta: sublimis. ☞ Et ferox: crudelis. ☞ Ibat p me. ui. car. uehebat̃ illa curru p urbẽ. ☞ Initura pa. pe. itura i regiã pr̃is: & Liui. inqt Carpẽto certe id q̃d satis cõstat: i fore iuecta: nec reuerita cœtũ uirorũ: euocauit uirũ e curia: Regẽq; pria appellauit: a quo facesse re iussa ex tanto tumultu cũ se domũ recipet puenissetq; ad sũmũ Cypriũ uicũ: ubi dianiũ nup fuit. flectẽti carpẽtũ dextra in urbiũ cliuũ ut i collẽ exqliarũ eueheret: restitit pauid⁹: atq; ihibuit frẽos: is q̃ iumẽta agebat: iacẽtẽq; dñm. Ser. trucidatũ oñdit: Fœdũ ihumanũq; inde tradit̃ scelus: monumẽtoq; locus ẽ: Sceleratũ uicũ uocãt quo amẽs agitãtib⁹ furiis: sororis ac uiri: tullia p ptis corp⁹ carpẽtẽ egisse ferũ: ptẽq; sanguis ac cædis pr̃næ: cruẽto uehiculo cõtamiata ipa re sp atq; tulisse ad pẽates suos: uiriq; sui. & reliqua. ☞ Auriga: is q̃ iu. agebat. ☞ Vt postq̃. ☞ Aspexit cor. Ser. ipm trucidatũ. ☞ Restitit: hæsit & continuit equos. ☞ Lachry. pfu. nõ. n. potuit cõtinere ispecto rege: tã misserrime trucidato. ☞ Illa: tullia. ☞ Corripit: hoc ẽ icrepat. ☞ Hũc: aurigã. ☞ Tali so. his uerbis. ☞ Vadis: pgis ne quo dẽs. ☞ An expe. amartũ pre. pie. q̃si expectas ne uerbera: aut crucẽ p hac tua in patrẽ meũ pietate. ☞ Duc inq̃: agedico. ☞ Rotas iuitas: currũ ẽt renitẽtẽ. Per ipa ora: pr̃is. s. Certa fi. fa. ẽ: q̃si certũ ẽ ita factũ fuisse. Vicus ẽ di. sce. ab illa. a scelere & impietate filiæ. Vic⁹ p quẽ egit currũ supra cadauer pr̃nũ. Sceleratus dictus ẽ: seu ipi⁹. Nã Dion. inqt: Hicq; uic⁹ cyprus pri⁹ uocat⁹: ex illo diro scelestoq; facinore a Romãis ligua pria uocat̃ ipi⁹ & Var. inqt. Vic⁹ cyprius a cypro: qd ibi sabini ciues additi cõsederũt: q a bono oie id appellarũt. Nã cypriũ sabie bonũ: ppe nũc uic⁹ sceleratus: dict⁹ a tullia tarquinii superbi uxore: qd ibi cũ iaceret pr̃ occisus supra eũ carpẽtũ: mulio ut misceret iussit. Põpe. aũt ait. Sceleratus uic⁹ rome appellat̃: qd cũ tarquinius superbus interficiẽdũ curasset Seruiũ regẽ socerũ suũ: corpus eius cẽs: filia carpẽto supuecta sit. ppãs i dom⁹ pr̃næ possionẽ. Et ea res ẽ p̃sa: ip̃sa & signata. Aeterna no. æterna infamia.

Porta una Romana dicta ẽ Fenestra quã seruius rex p eam ẽ allocut⁹ fortunã

Arũs uitulię primus ueneno est necatus

Cyprius uicus ubi dianiũ nup fuit flectẽti iter in collẽ exqliarũ

Cyprus ligua sabina significat bonum omen: p cõtrariũ sceleratus

ANT. FAN.

¶ Templū: ædem fortunæ ubi erat Seruii simulachrū. ℣ Vetat hanc &c. Non uult moueri uestem sed tegi regis simulachrum. Hæc positi &c. Faceret ois pudor ex urbe qua die reuelabitur Seruii regis effigies. ℣ Parcite matronæ &c. Ne amittatis pudorē ac matronale decus. ℣ Qui rex &c. Atqui septimus rex romanorum Tarquinius fuit cui cognomen sup bo est ex moribus datū. Sed Ouidio hic inter reges narrat

Post tñ hæc cā est templum monumēta parentis
Tangere: mira quidem sed tamen acta loquor
Signum erat in solio residens sub imagine tulli
Dicitur hæc oculis opposuisse manum.
Et uox audita est: uultus abscondite nostros:
Ne natæ uideant ora nephanda meæ:
Veste data tegitur: uetat hanc fortuna moueri
Et sic e templo est ipsa locuta suo:
Ore reuelato cum primum luce patebit
Seruius: hæc positi prima pudoris erit:
Parcite matronæ ueritas attingere uestes
Solēnes satis est uoce mouere preces:
Sitq; caput semper romano tectus amictu
Qui rex romana septimus urbe fuit:
Arserat hoc templum: signo tamen illo pepercit
Ignis opem nato mulciber ipse tulit:
Nāq; pater tulli uulcanus ocricia mater
Præsignis facie corniculana fuit:
Hanc secum tanaquil (sacris de more peractis)
Iussit in ornatum fundere uina focum
Hic inter cineres obsceni forma uirilis
Aut fuit aut uisa est sed fuit illa magis:
Iussa foco captiua sedet: conceptus ab illa
Seruius: a cœlo semina gentis habet:

carat. ℣ Qua luce primū patebit Ser. ore reuelato: q̄ die detecto uultu magis: aperte cōstabit eā eē tullii. ℣ Hæc dies. ℣ Erit pri. po. pu. q̄ deponet a senatu & po. ro. pudor: nā quoad uelata erit imago: sp uos pudebit tāti scelēris: cū sustinueritis regē optimū trucidari: Sinite ergo tecta eē imaginē: ne cum uelamine eius pudorē quoq; ūm deponatis. ℣ Matronę par. attin. ueritas uestes: nolite uos romanę matronæ uelamina huius simulachri contingere: qđ ueritū est uobis. ℣ Satis est uo. mo. solēnes p̄ces, satis ē adorare. & solēniter uerbis p̄cari. ℣ Et caput regis. ℣ Sit semp tectū. uelatū. ℣ Romano amicto: romana toga. ℣ Qui in romana turba fuit rex sextus: q romæ sextus a romulo regnauit in multis codicibus scriptū est. q rex in ūa septimus urbe fuit sed depraua-tus ē locus, nā nō septimus ille rex, sed sextus: nec numerabo ego inter reges, nā eēt maior numerus. ℣ Arserat hoc tēplū. flagrauit aliqñ ea ædes: Tñ ille ignis, quo templū arsit. ℣ Pepercit sig. q̄si nō attigit simulachrū regis: De hoc Alycarnaseus ita inquit. In fortunæ tēplo, qđ ipse cōstruxit statua eius posita lignea inaurata, orto incendio: cōcrematisq; & corruptis cæteris sola pmansit nulla accepta p ignem labe. ℣ Ipse mulciber, Vulcanus, q deus ē ignis. ℣ Tulit opē nato, imagini sui filii. Nāq; Vulcanus fuit pr̄ Tullii. Natus qdem Tullius ē his quos paulo supius rettulimus parētibus. Multi tñ Vulcani filiū putauerūt. Refert hoc a Dion. sed fabulosum eē asserit. Ab ara. n. inqt regnū. sup q̄ & alia pagūt romani sacrificia, & primitias cœnaq; sacrāt. ortū eē sup ignē panē dicūt. Spectasseq; hūc primā Ocrisiā ferentē, ut cōsueuerat sup ignē ramulos: ac cōfestim regi: & reginæ. hoc narrāt se Tarquiniiq; audiētē uidētē mōstrū mirabūdū cōstitisse. Tanaquidē aūt cū i cæteris sapiētē, tū ue diuinatiōe nemini cedētē hetruscoq; dixisse regi portēdi genus futurū ab ara regia, melius q̄ ex natura hūana & cōmixtiōe mulieris cū mōstro. ℣ Quæ cū aliquoq; p̄digioq; ispectores declararēt uisū eē regi eā: cui priæ mōstrū appuerat: i ei⁹ cō fortiū ire. Postea cōptā mulierē iclusā eē i id p̄claue solāri quo uisū erat. Cōmixtoq; ei quodā: uel deoq;: ul̄ lariū: & p⁹ coirū nō appente siue Vulcāo ut putat: siue aliquo heroe dōestico grauidā mulierē cōgruo tpe Seruiiq; pepisse: hāc fabellā haud multū credibilē apparentē. Altera q̄dam illustratio i eo uiro mirabilis: & iopiata manus incredibilē facit. sedētē i spōsali regū cubiculo: ignis supra caput eius efluxit: idq; mr̄ & regis uxor spectarūt & qcūq; cū his fœmis eo loco tūc astabāt: pstititq; eo usq; flāma: caput eius collustrās: donec ipsum accurrens mater excitarit. Hæc ille poeta Vul. fuisse inquit patrem Tullii. ℣ Mater fuit ocrisia corniculana: ex corniculo latinorū oppido: ut superius dixi. ℣ Præsignis facie: quasi præstantis

Titus tati⁹ ab Ouidio hic inter reges narrat

nius fuit cui cognomen sup bo est ex moribus datū. Sed Oui. hoc loco. T. tatium regibus cōnumerat quē Romulus in societatem regni recepit: facitq; secūdū ritum posterū quos delectat uarietas. Sed & Solinus soluta oratione scribens tatium

Seruii rex uulcani filii⁹ creditus

regibus adiungit ubi qbus in locis reges habitauerint docet. ℣ Signo tñ &c. Valc. Maxi. & Diony. idē memoriæ prodiderunt. Est autem signum hoc in loco simulachrum. ℣ Pater tulli uulcanus. Tarquinio prisco regnāte Ser. Tul. ex ancilla Cretia q̄ quidā ocrestē: alii ocretiam: alii ocrisiam uocāt idibus augusti natum accepimus. Vnde is dies seruoruꝫ festus erat autore Festo. Ea sedente ad focum tanaquilis ferunt genitale in cineribus apparuisse & ancillam inde grauidā surrexisse ex qua seruium natum laris si ue uulcani filiū crediderūt: quæ opinio confirmata est cum uisa est flāmæ spēs eius dormiētis caput amplexa: cui q ex serua nato Romæ summa cum laude & claritudine impare contigisset Romani ut quidē ex ipsis suspicati sunt fortunā primigeniā coluerūt. Liui. aūt nō existimat Ser. e serua natū sed eorū hæret sniæ q corniculo capto Seruii tulli q princeps i illa urbe fuerat grauidā uiro occiso uxorē cū iter reliqs captiuas cognita eēt ob unicā nobilitatē a regina romana seruitio phibitā ferūt partū Romæ edidisse prisci Tarquinii domo. Dionysius fabulosa q̄dā scribit q̄ referre nō placet. ℣ Corniculana: ab oppido, Latii corniculo uñ corniculanus deducit ut a pesto pestanus a bñuento bñuentanus. A cælo: a deo uulcano.

Fortūa primigenia

Tēplū fortunæ in quo imagies regū ex ligno in aureato ponebā tur

PAV. MAR.

¶ Post tamen est ausa hoc: scelerata Tullia, aliud quoq; est ausa nefas. ℣ Tangere monumēta parentis: inire fortunæ templum quod pater consecrarat. ℣ Loquor mi. refero admirabilia. ℣ Sed tamen acta: sed uera dicimus. ℣ Erat signum residēs in solio: erat simulachrum quod sedere i regio solio uidebat. ℣ Sub ima. tul. effigie ipsius regis. erat enim Tullii imago. ℣ Dicitur hæc imago oppositse manū oculis: uelauisse oculos oppositā manu: ℣ Et uox au. est quia ipsa imago locuta. ℣ Abscon. uelate. ℣ Vultus no. tegite oculos & ora nostra. ℣ Ne ui. ne nostri uultus: aut oculi nostri conspiciant. ℣ Ora ne. scelerātos uultus. ℣ Meæ natæ: Tulliæ filiæ. ℣ Tegitur. ipsa imago. ℣ Data ue. superiniecta toga. ℣ Fortuna: cuius ē ipsa ædes. ℣ Vetat mo. hanc uestem: non patitur detegi uultus Tullii. Et sic ipsa fortuna. ℣ Est lo. ex tē. suo. locutū est fortunæ simulachrū: ex æde: quā illi Tullius dedi-

Fabulosum Seruiū esse filiū uulcani

Ignis in capite seruii in cunis

ſtātis formę. ☞ Tanaquil:regina Tarquini priſci cōiūx. ☞ Iuſſit hanc:Ocriſiam. ☞ Fundere ſe.ui.in fo.or.quicqd uini ſuperat e ſacris fundere in focum ſacrificii. ☞ Peractis ſa.de mo.poſtea q̄ perfecerat ſacrificia patrio ritu. ☞ Hic inter cineres:qui erant in ipō foco. ☞ Aut fuit: aut uiſa eſt:aut certe fuit:aut ita apparuit. ☞ Forma uirilis: membri.ſ.Obſcęni:nam ob ſcęni penis forma eſt uiſa. ☞ Sed fuit illa ma.reſpa fuit ☞ Captiua:ſerua ocriſia luſſa a Tarquinio & Tanaquilide. ☞ Sedet foco:ubi ea forma erat. ☞ Seruiꝰ:rex. ☞ Cōceptus ab illa ocriſia & forma uirili. ☞ Hēt ſe, gē.a cōe trahit genꝰ a diis cęleſtibꝰ.

Ocreſia captiua fuit mater Serui

ANT. FAN. Tanaquil pietiſſima auſpicinis fuit

¶ Signa dedit genitor:cum Ser. dormienti flāma ut diximus circū eius caput emicuit:quod Vir.tranſtulit ad Aſcaniū:ut ecce leuis ſummo uertice uiſus iulii fundere lumen apex tactuq; innoxia mollis lāberetflammam comes & cū cirtpa paci. Liuius ſcribit cū ſomno flāma abiiſſe:ac reginam uiro predixiſſe. Lumen eū quō dam rebus eorum dubiis futurum preſidiūq; regiæ afflictę. Fuit.n. Tanaql.ut inquit Diony.ſapiens & q̄ diuinatione nulli cederet hetruſcorum. ☞ Te quoq; magnifica concordia dedicat æde Liuia:lege q̄ diximus de hac æde in primo huius operis libro:ubi q̄ ad hanc rē attinēt explicauimus ita ut hic locus nullā dubitationem afferre poſſit. ☞ Caro uiro:Auguſto cui Liuiam inquit præſtitiſſe unanimitatem atq; cōcordiam. ☞ Vbi Liuia nunc eſt porticus Iulius Cęſar poſt pōtificatum maximū habitauit domum publicam in uia ſacra cum antea in ſuburra modicis ędibus habitaſſet:ut Sue.tradit, Eam domum poſtea ut nonnulli uolunt cum iulia neptis Auguſti profuſe nimium extruxiſſet Auguſtus qui teſtē Tarquillo ampla & operoſa pretoria grauabatur ad ſolum diruit in cuius area Liuia,porticus ædificata eſt unuꝫ ex operibus q̄ auguſtus fecit ſub nomine alieno tanta pulchritudine ut qui eam contemplabantur egregiis operibus adornatā exteriora obliuione delerent. ut auctor eſt Strabo. Pli. ſcribit in porticibus Liuiæ fuiſſe uitem unā q̄ ſubdiuales deambulationes umbroſis operculis opacauit & fœcunda fuit muſti amphoris duodenis. Ad porticū Liuiæ Veſpeſianus poſtea pacē ſuā ædificauit. ☞ Vrbis opus do.una fuit: Vaticinari hoc loco uī. Oui. quod poſtea a Nerōe factum eſt. ☞ Nullo ſub crimine regni:uel pp ædes Valerii publicolæ quas cum is haberet loco tutiſſimo:in ſuſpitionem uenit regni affectati: quo cognito uir optimus eas diruit: uel propter domū Manilii Capitolini q̄ diruptā ferūt poſteaq; is delectꝰ eſt e ſaxo trapeio: ☞ Hæres: Auguſtus qui ſucceſſit iulio Cæ. ¶ Genitor: Vulcanus. ☞ Dedit ſigna: quibus conſtaret ſuum eſſe filium. ☞ Tunc cum contigit caput: Seruii. ☞ Coruſco igne ſplendida flamma. ☞ Et apex flā.in apicē aſſurgēs. ☞ Hęſit in quo ipſius Tulii:hoc a Dionyſio refertur:ut mō diximus. Meminit & Vale. Liui.aūt in regia inquit prodigium uiſum: euentumq; mirabile fuit: puero dormienti: Cui Seruo tullio nomē fuit:caput arſiſſe ferunt multorum in conſpectu. Plurimo igit clamore inde ad tantæ rei miraculum orto:exitum regē & cum quidam familiarium aquam ad extinguendum ferret:ab regina retentum:ſedatoq; iam tumultu moueri uetuiſſe;puerum:donec ſua ſponte experrectus eſſet: mox cum ſomno flammam abiiſſe. Tum adducto inſecretum uiro Tanaquil uides ne tu puerum hunc:inquit quem tam humili cultu educamus. Scire licet hunc:lumē quōdam rebus noſtris dubiis futurum preſidiumq; regiæ afflictæ. Proinde materiam ingentis publice: priuatimq; decoris:omni indulgētia nr̄a enutriamus: inde puerum libere ceptum hēri: eruditiq; artibus:quibus ingenia ad magnæ fortunæ cultuꝫ excitātur. ☞ Te quoq; ma.eodē ēt die feſtū eſt cōcordię cuius ædē Liuia auguſta dedicauit:& in.i.lib.diximus: auctore Tranquillo a Tyberio poſt germani cum triumphum cōcordiæ ædem dedicatā:& poeta aſſerebat a liuia conſtitutā:huiꝰ ergo dedicatiōis feſtū quarto die iduū ianua. celebrat. ☞ Fuit & lōga añ alia ædes concordiæ a Camillo uota:

Concordiæ templuꝫ fuit conſtituꝫ poſt germanicū triūphum.

Signa dedit genitor tunc cū caput igne coruſco
Contigit:inq; cōis flāmeus hæſit apex
Te quoq; magnifica concordia dedicat æde
Liuia:quam chara preſtitit illa uiro:
Diſce tū ueniens ætas ubi iulia nunc eſt
Porticus:immenſæ teſta fuiſſe domus
Vrbis opus domus una fuit ſpatiūq; tenebat
Quo breuius muris oppida multa tenent
Hæc æquata ſolo eſt nullo ſub crimine regni
Sed quia luxuria uiſa nocere ſua eſt:
Suſtinuit tantas operum ſubuertere moles
Totq; ſuas hæres perdere cæſar opes

de qua in primo dictū:& poſt Camillū Flauiꝰ gñris libertini ædilis:ædē & ipe ꝓcordię in area Vulcani ſūma inuidia nobilium dedicauit. O cōcordia:liuia aug. ☞ Dedicate me æde:hoc eſt dedicauit hoc ēt die liuia tibi magnificā ædem. ☞ Quā:concordiam. ☞ Illa preſtitit caro uiro: Cæſari aug.nam ſumma cum concordia:cū eo ad extremum uſq; diem uixit. ☞ Diſce tū ætas ueniens:diſcite poſteri. ☞ Fuiſſe tecta im.do.fuiſſe ingētis ædes. ☞ Vbi nūc eſt por.liuia: ita a liuia druſilla cognominata. Et. n. ubi porticus liuia extructa fuit magnæ ædes Cæſaris ſteterat:& ut Tranquillus ſcribit:habitauit primo iulius cæ. in ſuburra modicis ædibus. Poſt autem pontificatū maximum in ſacra uia domo publica:& Pli. cæſar inquit dictator totum forum romanū:uiamq; ſacram ab domo ſua incliuum uſq; capitolium in munere gladiatorio lintheis contexuit. Aliqui debent eam fuiſſe domum quam Augu.ſumptuoſe nimis a Liuio ornatā:ad ſolū uſq; dirui fecit in cuiuſq; area porticus Liuia cognominata poſtea ſtructa fuit:ad quam deinde teſte Pli. Veſpaſianus pacē ſuam ædificauit:ubi proprie ædem concordiæ dedicauerat. Verum immenſæ ædes Cæſaris cum inuidia magnitudinis & ornatus alios lædere uiderentur: ab Octauio dirutæ ſunt: & ibi ſtructa eſt ipſa porticus liuia. ☞ Vnado. cæſaris. Fuit opus urbis: erat magnitudinis unius urbis: ſicut poſtea de domo Neroniana dictum eſt: Roma domus fiet ueios migrate quirites & non & ueios occupat una domus. ☞ Et tenebat ſpatium: quod breuius tenent multa oppida muris maius ſpatium occupabat illa domus q̄ in ambitu occupent multa ſimul oppida. ☞ Hæc domus: Cæſaris eſt equata ſolo: ad ſolum uſq; diruta. ☞ Sub nul. cri. re. non eſt illa diruta: q̄ auctor crimine affectati regni damnaretur quē admodum domus. M. Manili capitolini: de qua ſupius diximus: nec ut domus Valerii: qui cum Bruto reges eiecit: nam cum in ſumma uellia domum edificaſſet: ſuſpitionem intulit affectati regni: quo cognito domū diruit: & tūc publicolę cognomē adeptus ē. Sed qa ē uiſa nocere ſua luxuria ē uiſa alios lædeꝛ iuidia imēſæ molis. Hęres Cęſar. Octa.aug.q hęres fuit iulii Cę. dictatoris relictꝰ teſtō ex dodrāte:ut Sue.tradit. ☞ Suſtinuit ſubuerteꝛ diruere tantas moles opeꝝ:tā magna & opoſa ædificia. Et pdeꝛ tot ſuas,opes,opulētā illā domū q̄ erat lui iuris.

Liuia drufilla cognoiata Tēpli pacꝫ fuit conſtitutum ubi fuit concordię

Mors. M. manilii capitolini.

ANT. FAN. festuj io visinicti idib? iu nii

¶ Sic agitur censura: optimus est censor augustus faciens qđ alios ut faciant monet. ¶ Nulla no. nihil insigne ac memoratu dignum. ¶ Idibus inuicto sunt data templo iouis: Idibus iuniis iouis cognomine inuicto ædes dedicata est ut Apri. idibus uictor. Idus enim omnes iouis nomine festas sanxit: antiquitas ut dictum est. Quo autē iouis inuicto templum dederit de quo nunc agitur q̄ rendum non est cum fasti nō omnia suppeditarēt ut diximus supra, Itaq; Ouid. hoc loco supprimit & causam qua iouis inuicto ædes dedicata est: & eius nomen qui consecrauit. Vocabantur autem idus iuniæ minusculæ qnquatrus. ut ait Var. a similitudine maioruꝫ quod tybicines tunc feriati per urbem uagabantur & ad ædem Mineruæ conueniebant: qui (ut inquit Liui.) cum aliquando a censoribus phibiti essent in æde iouis uesci quod prisco more fecerāt ægre: id passi Tybur uno agmine se contulerunt adeo ut uemo esset in urbe qui sacrificiis præcineret: quam ob causam Senatus per legatos petiit a Tyburtinis operam darent ut hi homines Romam remitterentur: qui cum nullis tyburtinorum suasionibus adduci possent ut ad urbem reuerterentur: die festo tyburtini per spēm celebrandarum cāta epularum alii alios inuitant & uino oneratos sopiunt atq; ita in palustra sō no uictos conficiunt & Romam deportant quo non prius tibicines intellexerunt se fuisse translatos quam palustris in foro relictis plenos crapule lux oppressit: quibus datum est ut triduum quotannis ornari cum cantu & licentia: quæ postea solemnis fuit per urbem uagarentur & his qui sacris præcinerent restitutum est ius in æde uescendi. Lege Valerium Maxi. & Liuium primæ decadis libro nono. ¶ Quinquatrus iubeor narrare minores. Festus: Minusculæ quinquatrus appellabantur idus Iuniæ: eq; is dies Festus erat tybicinum: qui Mineruam colebant: quinquatrus proprie dies festus erat Mineruæ martio mense ¶ Quid sibi personę: personati incedebāt tybicines ne puderet eos temulentiæ circūuentæ. ¶ Inma. sēpho fuit quē illis Nūapferre uoluit ob deoꝝ cultū

De quin q̄trib? festis palladi

Quinquatres minores

Sic agitur censura & sic exempla parantur
Cum iudex alios quod monet ipse facit
Nulla mora est uēiente die: quá dicere possis
Idibus inuicto sunt data templa ioui
Et iam quinquatrus iubeor narrare minores
Nunc ades o ceptis flaua minerua meis:
Cur uagus incedit tota tibicen in urbe
Quid sibi personæ: quid toga longa uolunt
Sic ego sic posita tritonia cuspide dixit
Possem utinam docte uerba referre deæ
Temporibus ueterum tibicinis usus auorum
Magnus, & in magno semper honore fuit:
Cantabat fanis cantabat tybia ludis

PAV. MAR. De festo tybicinū q primi psonas inuenerūt

¶ Sic agitur censura: Sic recte censura exercetur quando quidem. Quod censetur a iudice: Exemplo quoque ab eodem ostenditur ideo inquit. ¶ Et sic exempla parantur: sic ex seipso offertur exemplum alii q̄ sequi debeant. Cum iudex ipse facit qđ alios monet: cum qđ precipit: re ipsa exquiritur. Nulla nota est ueniē te die: die subsequenti. hoc est. iii. idus iunias: etiam & pridie idus nullus est in fastis festorum titulus. ¶ Quam dicere possis: de quo possis agere. ¶ Idibus sunt data templa iouī: inuicto: idibus iuniis consecratum est templum ioui inuicto cuius consecrationem alii ad augu. referunt alii ad senatum post tot augusti: & Tyberii uictorias: presertim cum illum quoq; inuictum appellare uoluisset. Et iam quinquatres. ¶ Iubeor: quinquatres minores celebrantur idibus iun. quas minusculas appellat Var. ita enim inquit quinquatres minusculæ die iuniæ idus ab similitudine maiorum: quod tybicines: tum feriati per urbem uagantur: & conueniunt ad ædem mineruæ. De hiis tybicinibus ita inquit Valerius. libro secundo de institutis antiquis: Tybicinum quoq; collegium solebat in foro uulgi oculos in se conuertere: cum inter publicas priuataſq; ferias actiones personis tecto capite uariaq; ueste uelatis. concentus edit: inde tracta licentia. quondam uetiti in æde iouis: quod priscos more factitauerunt uesci. Tiburcinum irati se contulerunt. Quorum ministerio senatus deserta sacra non equo animo ferens per legatos a tyburtibus petiit: ut eos gratia sua: Roma. templis restituerent. quos illi in proposito perseuerantes interposita festæ epulationis simulatione. mero somnoq; sopitos plaustris in urbem deuehendos curauerunt. quibus & honos pristinus restitutus & huiusce lusus ius est datum: personarum ulus pudorem circumuentæ tumulentiæ causam habet & Liui. libro nono ab urbe cōdi. eiusdem inquit annis rem dictum paruam prætierim: nisi ad religionem uisa esset pertinere tybicinesq; prohibiti a proximis censoribus erant. in æde iouis uesci, quod traditum antiquitus erat ære passi. Tybur uno agmine abierunt. adeo ut nemo in urbe esset. qui sacrificiis precineret. Eius rei religio tenuit senatum. legatosque tybur miserunt. ut darent operam: ut hi homines romanis restituerentur Tyburtini benigne polliciti: primum accitos eos in curiam hortati sunt ut reuerterentur romam postquam perpeli nequibant. consilio haud abhorrente ab ingeniis hominum eos aggrediuntur. die festo alii alios. per spēm celebrandarum cantu epularum causa inuitant. & uino. cuius auidum genus est oneratos sopiri: atq; ita in plaustra uinctos conficiunt. ac romam deportant. ¶ Nec prius sensere quam plaustris in foro relictis. plenos crapulæ eos lux oppressit. Tunc concursus populi factus impetratoq; ut manerent. Datum ut triduum quotannis ornati cum cantu: atq; hac. quæ nunc solemnis est licentia: per urbem uagarentur. Restitutumq; in æde uescendi ius: iis qui in sacris præcinerent. Idem fere refertur a Piutarcho problemate. lv. Sed multos decepit locus in Plutarcho deprauatus: magis impressorum ut ego existimo quam traductorum culpa: ubi idibus ianuariis dicit: cum esse debeat idibus iuniis: autoritate Varro. & poetæ. ¶ Et iam cum ad idus peruenerit. Iubeor narrare quinquatres minores festa mineruæ: sed minores appellat ad differentiam maiorum quinquatriorum: que mense martio celebrantur. ¶ Nunc o flaua minerua: o pallas. ¶ Sed flaua: a flauis oleis dicta est uel ut alii a flauis crinibus: alii qđ glaucopis dicta sit per quæ uolunt aera significari. ¶ Aedes cœ meis: adsis & faueas hiis meis incœptis. Cur uagus tybicen incepit in tota urbe: cur tybicines uagātur per totam urbē.

ANT. FAN. Tibia cētor tibi usus

¶ Cantabat fanis præcentoriam tybiam dicit cui teste Solino locus erat ad puluinaria præcinendi. Virgi. in geor. Inflauit eum pinguis ebur tyrrhenus ad aras. Solebat autem cani tybiis in aurem sacerdotis autore Ser. quarum sonus certis præcationibus adhibebatur: ut ait Plyni. ne quid aliud exaudiretur. Tybiarum usus

Tibiarꝫ genera Gigrire uñ tibiç Cigriæ dictæ Vaicæ puella riç Miluiæ Iydiæ Coritiç egyptiç

ad celenas primum inuentus est: ut Lactan. gramma. tradit quibus. Marsias dicitur. Apollinem prouocasse: sed de earum inuentione & alia diximus supra: Hæ per diuersas officiorum: & nominum species inueniuntur a musicis separatæ. Itaqꝫ aliæ sunt uaicæ quæ foraminum numeris præcentorias antecedunt. Aliæ puellariç quibus a sono clariore darum uocabulum putant: aliæ gingrinæ breues ac modis subtilioribus insonãtes a uocem anicrum dictæ quod gingrire autore Festo uocis anicrum proprium sit. Aliæ miluinæ in accentus acutissimos exeuntes: aliæ Iydiæ: corinthie: ægyptiæ. Sed ꝫ pares uel impares tybias interdum legimus: inde est ut Diomedes grammaticus docet quod si quando artifex monodio agebat unam tybiam inflabat: si quando synodio duas. Acron autor est apud maiores nr̃os tres modos fuisse tybiarũ: phrygium: lydium & ionicum.

PAV. MAR.

¶ Cantabat tybia ludis: ludorum quos ædiles curules publico munere curabant quatuor erant species teste donato Megalensium funebrium plebeiorum & apollinarium in quibus tybia canebant quemadmodum & in ouationibus cuꝫ tybia pacis fit: ut ait Plut. in Marcello: quamuis & exercitus Lacedæmoniorum tybiarum modulis accendi consueuerunt autore Thucydide: quibus ceciniſſe duces maximos traditum est: ut Quinti. refert. ¶ Cantabat mœstis tybia funeribus: Funebres tybiæ dicebant autore Festo quibus in funere canebatur quas flamini audire putabatur illicitum: ludebat aũt religio ut maioribus mortuis tuba: minoribus tybia caneret. Persius: Hic tuba cãdelæ. Statius in thebaide: Cum signum luctus cornu graue mugit ad unca tybia cui teneros suetũ ꝓducere manes. Lege phrygum mœsta. Ouid. alibi: Tybia funeribus conuenit ista meis. Atteius capito scripsit Siticines appellatos qui apd sitos. i. uita functos canere cõsueuissent: ubi cõueniebat modus qui in musicis phrygius appellatur inuentus a Pelope phrygio ut Lactan. gramm. tradit & aptus ad euocationẽ animarꝫ. ¶ Gratæ artis: Cicero in primo tuscu. qõnũ: Sũmam eruditionem grẽci sitam censebant in neruorum uocũqꝫ cantibus. Igitur & Epaminũdas princeps meo iudicio græciæ fidibus preclare ceciniſſe dicit: & Themistocles aliquot añ annos cum in epulis recusaret lyram hitus est indoctior tibiis canere olim honestissimũ uidebat: teste Aulo Gel. q̃is Alcibiades puer cum traditas sibi ad os adhibuisset inflasset qꝫ offensus oris deformitate eas abiecerit infregeritqꝫ. ¶ Pompa qui fu. irẽt illud quoqꝫ tibicinũ animos accendit ad fugã qd̃ ediles funebrium ludorũ curator qui autore Donato adretinendum populum instituti sunt dum Pompa funeri decreta in honorẽ patricii uiri plene instruebat: iusserat decez tñ tibicines põpe funerũ interesse. Vñ q excludebantur ægrẽ passi sũt honoris mercedisqꝫ iacturã. Exilio mutat urbem: spõte in aliam urbẽ hoc est Tybur q̃si in exilium se cõferunt. Exiliũ quodam tẽpore tybur erat: hoc adiectum a poeta ut occulte de suo exilio conqueratur.

Ludoꝝ spẽs q̃ tuor tibiç funebres

Siticines

decẽ tibicies fuerũt i põpa ſũeꝝ

Cantabat mœstis tybia funeribus:
Dulcis erat mercede labor, tpſqꝫ secutũ est
Quod subito grate frangeret artis opes:
Adde qꝫ edilis, pompa qui funeris irent
Artifices solos iusserat esse decem:
Exilio mutant urbem, tiburqꝫ recedunt
Exilium, quodam tempore tybur erat
Queritur in scæna caua tibia, quæritur aris
Ducit supræmos uenia nulla choros:
Seruus erat quidã quantolibet ordine dignus
Tybure: sed longo tempore liber erat:
Rure dapes parat ille suo turbaqꝫ canoram
Conuocat ad festas conuenit illa dapes
Nox erat & uinis oculiqꝫ animiqꝫ natabant

¶ Ducit supremos nenia nulla choros. funebre põpam nullæ tibiæ comitantur: diximus supra Neniã esse carmẽ lugubre qd̃ mortuis dicebat. Hic apte ostendit consueuisse Neniã ad tibiam cani. ¶ Quãtolibet ordinis cuius ingenium & mores digni erãt quouis ordine nedũ libertate quam fuerat consecutus. Hunc enim libertatem adeptum fuisse Plutar. in quæstionibus tradit. ¶ Turbam cano. tibicines.

¶ Tibia cantabat sanis in templis. ¶ Tibia: per anaphoram. ¶ Can. lu. sic & in festis & in ludis theatralibus erat eius usus. ¶ Tibia cantabat mœ. fu. cum efferebatur funus: & soluebantur iusta. Dulcis erat labor tibicinum mercede: premio dulcis quidem est omnis labor: cum impeditur grato: & inde premium assequitur: sed nos incidimus in ingrata tempora: ut nulla habeatur laborum & meritorum ratio. ¶ Et est sequutum tempus: uenit postea tempus. ¶ Quod tempus. ¶ Subito frãgeret opes grate artis. qd̃ interrumperet: & disturbaret tã gratũ mũus tibicinũ: nã priua t: sunt honoribus a censoribus Appio Claudio & Claudio Plautio præsertim opera Appij qui postea cœcus fuit Vetiti. enim fuerant in templo iouis uesci. Plutar. a tribunis ostendit. ¶ Adde quod ædiles: qui curam habent ædium sacrarum & ludorum exhibendorum: & funerum efferendorum. ¶ Iusse erat esse solos decem artifices: redegerat collegium tibicinum ad decem tantum: cum prius longe essent plures. ¶ Qui irent pompa funeris: qui tibiis canent plures. ¶ Mutant urbem exilio: abierunt omnes ab urbe: tanquam in exilium electi. ¶ Et recedunt tybur: facto agmine tybur abierunt. ¶ Tybur erat exi. exilii locus. ¶ Quodam tempore: licet poeta pallada loquentem introducat: tamen hoc pro exilio suo dixit: quod in regionem remotissimam electus sit. ut inde cõmiserationem moueat: qd̃ tam male secum actum sit: cum olim exilii locus tybur esset. Sic & in libris de põto ad Ruphinum. Quid referam ueteres romanæ gentis apud quos exilium tellus ultima rybur erat. ¶ Caua ti. queritur in cœna: ipsi tibicines posq̃ abierant: quçreban tur in conuiuis & non inueniebantur. ¶ Quæritur aris: q̃si in festis & in ipsis sacrificiis. ¶ Nulla nenia: p nullo funebri cantu positũ: & de nenia superius diximus autore Pompeio. Vex de ea No. Nenia inquit: ineptũ: & inconditum carmen. Quod adducta mulier: quæqꝫ prefica diceret. sr. His quibus ꝓpinqui non essent. mortuis exhiberet. Varro de uita patrum libro quarto Ibi a muliere: quæ obtuta a uoce esset: per quam laudari. Deinde neniam cantari solitam ad tibias: & uides. Ergo quia ad tibias nenia cantabatur: poeta recte inquit. ¶ Nulla nenia ad tibias scilicet cantata. ¶ Ducit supremos choros: hoc est funebrem pompam. Illa. n. ultima est: ideo nõ ducis. nam abierãt tibicines. ¶ Erat quidã ser. tybu. dignus quantolibet ordine: erat seruus: sed illi moribus: & uirtute præditus: ut dignus esset magno quouis honore ordinis. ¶ Sed longo tpe erat liber: qa diu seruierat: iam erat donatus libertate. Erat. n. manumissus sic & Plu. esi fuis-

Tybur oliꝫ fuit exiliũ ab urbe roma.

sppi. cla udius & appiꝰ pla utus tibicines expulerũ tribuni

Natare uinis p ebrietate

se libertum scribit. Sed libertū: ut Vlpia, inquit accipere debemus est: quem qs ex seruitute ad ciuitatē romanā perduxit. ℣ Ille: Libertus. Parat dapes suo rure: parauit ruri conuiuium: & opiparas epulas. ℣ Et conuocatur ca, inuitat tibicines ad cœnā, ℣ Illa: turba: hoc est illi tibicines. ℣ Conuenit ad se, da. accessere oēs ad conuiuium. ℣ Erat nox: & Plu. inquit: Aderāt i cōuiuio mulieres: nox in sōnis ducitur saltatiōib? ac iocis: oia pstrepūt. ℣ Et oculi & ai: tibicinum. Natabāt uinis trepidabant ebrietate multo epoto uino. Natare. n. interdū trepidare est: ut Marcellus ingt. Virg. in geor. cōditq; natātia lumine somnus.

Auctor uindictę pro qui manu misit dr

℣ Ore pcō. uultu ficto ad exterrēdū ul certe fictę uerbis. ℣ Quid ces. con. sol. Fac ingt soluatur cōuiuium & insti. subito hinc facessant quia uenit huc ædiuꝫ dns. ℣ Autor tuæ uindictæ: is q te manumisit: idest autor tuę libertatis. Lege Plu. Liui. uult uindictam a Vidici dictam qui Primum uindicta dicit liberat? . ℣ In plaustro scir. la. fuit: Var. autor ē a sirpando sirpeam appellari. quæ uirgis sirpat idest colligando implicat in qua stercus aliudue qd uehitur. Ea plaustro imposita est: ut tibicines aptius quiescirent. A sirpando etiam serpiculæ falces dictæ sunt qm in summo ligantur. ℣ Tēpus: nox quæ ad dormiendū inuitat. ℣ Per exquilias: per portam exquilinā quam nonnulli tyburtinā dicunt. Claudius ut posset specie numeroq; senatum fallere: malle quidam hic loco Callidus. Alii Cāidus legum. Constat. n. anno quo tibicines Romā plaustris deportati sunt censores fuisse Appium Claudium eum qui postea sacris Herculis ad seruos uagente Potitia translatis luminibus captus est: &. C. Plautiō: quoruꝫ hic in tibicines animaduertere cupiebat. Appius uero Claudius pronus ad ueniam ubi accepit eos esse in foro iussit: ut personis ora tegerent & amictus mulieribus induerentur: admiscuitq; alios tibicinibus ut non soluꝫ specie sed & numero Senatus falleretur: quod factum est Risu. n. res a senatu accepta est uti Appius cupiebat a collega dissentiens. Lege igitur Claudius ut posset specie numeroq; senatum fallere. ℣ Vt hunc tibi. cetum augeat admiscuit & alios qui lōgis uestibus tecti tibicinæ uidebantur. ℣ Ne for. notentur: ut fallente senatum numero non qui effugerant sed alii uideretur.

Serpiculę falces dictæ sūt a sirpando

Claudi? appius trib. pl. instituit sic de tibicinib?

Titubare p hæsitare dicitur

℣ Cū uenit nūti? ore precōposito: uerbis fictis. ℣ Atq; ita dixit qd cessas soluere cōuiuia: quid retardes soluere conuiuium: & dimittere conuiuia: & Plu. tum repente cum libertus patronum adesse diceret: & uehemēter perturbatus uideretur: hominibus persuasit: ut statim currunt conscenderent: pellibus circuntecti. ac tybur p ueherētur. ℣ Nam uenit auctor tuæ uindictæ. uenit. n. patronus qui te manumisit: cum prius esset tuus dns: & te liberum fecit. ideo auctor uindictę qui te libertate donauit. Vindicta autem & pro ultione ponitur: a uindictio dictam superius diximus. auctore Liuio secundo ab urbe condita. ēt & pro libertate. quod inde quoq; tractum est. & uindicare idem quod liberare. Vir. in. iiii. æn.

graiumq; ideo bis uindicat armis. Cice. in. iii. academiog; aliqua ptās sic uidicet in libertatem Idem de senectute: & senectus est natura loquacior. ne ab omnibus eam uitiis uidear uidicare ℣ Nec mora: nulla fuit tardatio. ℣ Cō uiue ipsi tibicines. ℣ Mouent membra titubantia: cum discederent eorum membra labantia trepidabant. ℣ Nā titubare: trepidare est. M. Tul. in Philip. ℣ Titubare: hæsitare: quos euertere: nescire. Vir. in æn. uestigia presso. haud tenui titubare solo. Terent. in eautontumero. Verum illa ne quid titubet. & titubare est dubitare. libere & hęsitare. ℣ Valido uino. quod ebiberant. ebrietate ipsa titubāt. ℣ Et pedes: eorum. ℣ Dubi. stāt & labant nam modo firmabant se pedibus. modo lababant quod apertissimum signum est ebrietatis. ℣ At dominus: qui iam uenerat. aut ipse Libertus princeps conuiuii. ℣ Ait discedite: & sustulit: sursum tulit. ℣ Morantes: hærentes: quod erāt ebrii. ℣ Plaustro: uehiculo. ℣ In plaustro: in ipso uehiculo. ℣ Fuit scirpea lata & .n. plaustrum non ut uehiculum: in quo faba: aliudue qd uehitur: quod ē ex uiminibus: ut Varro inquit: & eo uehitur uehiculum dictum est: ab illis dictum arcera: quæ in eo uehuntur: quod perlucet: ut lapides asseres. tignū. Erat igitur palustrum: quo sullati sunt alii: & omni ex parte palam erat. Ergo in plaustro posita est lata scirpea ubi iacerent tibicines. Scirpea: ut inquit Varro: quæ uirgis scirpatur: idest colligando implicatur: in qua stercus aliudue quid uehitur. ℣ Alliciunt somnos: tria ponit somnum prouocantia: quę eos dormire coegerunt. ℣ Tempus quoniam nox quæ quietem refert. ℣ Et motus: plaustri illa agitatio: cum & concuteret illorum corpora: somnum quoq; inducebat. ℣ Et merum: quod efficatius est ad incutiendum soporem. ℣ Et tota turba: cibicinum qui erant in scirpea. ℣ Putat se redire tybur: unde ad conuiuium acceserant: illuc se reuehi putabant. ℣ Iamq; intrauerat: ille Libertus cum plaustro: aut illa turba. Romanā urbem per exquilias: per portā exqlinam quam tyburtinam quoq; uocant: quia p eam exeunt: q tybur eum: ēt & ualeria dicta: cp inde incipit uia ualeria: q̄ itur in marsos & pelignos. Hoc agt tpe uocat porta sancti laurētii ℣ Et mane: cū illucescerēt. ℣ Plaustra fuere i medio foro romano: & Li. ut paulo supi? dixim?! ℣ Hęc pri? sen. quā palustrꝫ i foro relictis: plenos crapulæ eos lux oppſſit. Senat? calli. astut?. ℣ Vt posset fallere. decipe eos: quos in urbe retineret. ℣ Specie filitudine. ℣ Et nu. quo plures uiderent. ℣ Impat te. ora pso. iubet ut accipiāt psonas qb? faciē tegāt: ne agnoscant. ℣ Admiscetq; ali. tibicines q in urbe erāt. ℣ Et ut ti. mulier tibia canēs: nā & tibicē: & tibicena dicem?. ℣ Augeat: augere uideat. ℣ Hūc cœtū. tibicinū relatoꝫ. iubet ire i lō. ue. in ornatu & uestę muliebri admiscuit alios senat? in his uestib?: ut uiderēt plures eē: & oēs rediisse: quo eos fallere eo ornatu: quo ipsi rediuerant. ℣ Sic re. bn̄ pos. te. eo. hitu putauit bn̄ tectos eē: ne agnoscerent. ℣ Ne fər. pu. existimentur.

Scirpea dr q̄ scirpis ipli. catur in qua ster cus alid duc qd uehitur.

℣ Sui

ANT. FAN.

¶ Sui collegæ. C. Plautii: deportatos enim Romam tibicinea ante depositam a Plautio censuram accipimus quam deinde Appius Clau. solus obtinuit. ℣ Illa dies: idus Iuniæ. Martius inquit habet tali mea nomina festa: idus Iuniæ ideo quinquatrus dictæ sunt quod similes sunt maioribus: ut docet Varro quæ mense Martio celebrantur. Turba enim tibicinum hoc tempore per urbem uagantium & ad ædem Mineruæ conuentiẽtium eam Deam colit sub cuius inuentis est. Non enim essent tibicines sublata tibia: quam pallas dicitur inuenisse: q̃uis secundum Plinium ut Monaulum Mercurius ita obliquam tibiam Mydas: & geminas tibias Marsias adinuenit q̃s quædam uolunt abiectas a Pallade Marsiam excepisse. ℣ Per rara foramina: quæ deinde plura fuerunt. ℣ Abiectam: hoc ideo fingitur quia quãuis melodia quæ pullu sit indecens planum est eam quæ ore sit ingenuos non decere.

Pallas inuentus tibiæ

PAV. MAR. ¶ Rediisse in urbem. ℣ Contra iul. sui col. suorum collegarum: si qui erant: qui tybure remansissent: quoniã ita constituerant: non redire nisi restituto priore honore: & iure epulandi: sed ita personatim nõ uidebant fefelliss collegas. Senatus tamen omnia restituit. ℣ Res pla. & tibicinibus: & senatui. ℣ Et idi. Iuniis: scilicet. ℣ Licet uti no. cul. ornatu. Datum enim est: ut ex Li. dictum: ut triduum quotannis ornati: cum cantu: atque ea quæ tunc erat solemnia licentia per urbem uagarentur. Restitutumq; in æde uescendi ius iis: qui sacris precinerent. ℣ Et li. ca. uer. ioco. lasciua. ℣ Ad ueteres modos ad modulos ueterum tibiarum. ℣ Hæc ubi perdo postq̃ pallas ita me docuit. ℣ Dixi supereſt mi. querere: quasi adhuc restat mihi hoc dubium. ℣ Cur illa di. iduũ Iuniarum. ℣ Sit uocata quinquatres. aliqui legunt quinquatris: melius quinquatres sicut dicimus dies uinalia dictus. ℣ Ita di. uo. quin. ℣ Inquit: Pallas Martius: mẽsis. ℣ Habet mea. fe. ta. no. q; in mense Martio celebrantur festa palladis sub eadem appellatione: nam quinquatria dicta: & quinq; diebus: ut in. iii. libro diximus: ita & mense Iunio quinquatres dicte & triduo fiunt: inde eas minusculas appellat Var. & poeta Paulo superius minores dixit. Hæc quoq; tur. tibicinum. ℣ Est sub inuentis meis quoniam ego sui tibiæ inuentrix: hi meam artem exercent: sic sub mea tutela sunt: celebrãtq; hos dies mihi. dedicatos: inde a similitudine superiorum: hi quinquatres dicti. Prima ego effeci effectum reddidi. ℣ Vt tibia longa ad differentiam breuioris tibiæ. ℣ Dare so. sonare. ℣ Buxo te. pforato. ℣ Per rara foramina pauca enim erant in antiqua tibia: imo uolunt tria tantum fuisse: a tribus in cantu & sono uocibus: graui acuta & flexa. Postea plura facta sunt: & ut in quarto diximus ex lotho quoq; fiebant tibiæ. Poetæ palladi inuentionem eius adscribunt. At Pli. tradit obliquam tibiã mydam inuenisse in phrygia: & geminas tibias marsiam in eadem gente. Lydios modulos amphionem. ℣ Vox placuit faciem liquidis referentibus undis. Vidi & uirgineas intumuisse genas: Ars mea non tanti est, ualeas mea tibia dixi. Excipit abiectam cespite ripa suo: Contra collegæ iussa rediisse sui: Res placuit: cultuq; nouo licet idibus uti Et canere ad ueteres uerba iocosa modos: Hæc ubi perdocuit? supereſt mihi discere dixi Cur sit quinquatres illa uocata dies: Martius inquit habet tali mea nomine festa Estq; sub inuentis hæc quoq; turba meis: Prima terebrato per rara foramina buxo Vt daret effeci tibia longa sonos: Vox placuit faciem liquidis referentibus undis Vidi & uirgineas intumuisse genas: Ars mea non tanti est, ualeas mea tibia dixi Excipit abiectam cespite ripa suo:

Senat? restituit ut i q̃de ius esset uescẽdi tibicinibus

Tibiæ ex loto fiebant prius

Marsia satyrus mediã inuenit tibiam

genas tumefactas: & siccũ ira itumuisset uisa est sibi ipsi deformior. ℣ Ars mea nõ est tãti: ut, debeã deformis uideri inflatis genis. ℣ Valeas mea ti. di. & abieci illã. ℣ Ripa illius fontis: cui? aquę reddiderãt imaginẽ. ℣ Excipit abie. a me tibiã. ℣ Suo ce. in herbido solo. ℣ Satyrus: satyrũ appellat Marsiã regẽ, q geminã tibiã adinuenit. Vetũ & fluuius est eiusdẽ nois cuius Li. meminit de bello macedo. & ostẽdit e celenis in phrygia: nec procul a Meãdri fontib? oriri: qn & ipm Meãdrũ cadit: & Lucanus: Qua celer & rectis delcendens marsia ripis. Errãtem meãdrũ adit: mixtusq; refertur. Sed a Marsia rege marsi dicti: q̃q̃ duobus in locis ostẽdit Pli. a Marso filio circes ortũ habuisse. lõq; marsis ui q̃dã genitali asserit datũ esse: ut nõ solũ a serpẽtibus sint illesi: sed serpentũ sint ipsi domitores. Syllius tñ marsios a marsia originẽ habuisse demonstrat: & Pli. ẽt ostẽdit Marsiã ducẽ̃ lydoꝝ regnasse in locis marsoꝝ: cũ dicat lacũ sucino hausũ marsoꝝ oppidũ archippe cõditũ a marsia duce lydorũ. Poetæ Marsiã dicũt ab Apolline uictũ in certamie tibię & cytherę & uicto detractũ coriũ de quo paulopost. Fabulosum. n. fuit. Nã regno pulsus amisisse coriũ dict? est. Verũ cũ hystoria regis illius nõ habeat q̃ lõge ante bellũ troianũ fuerit: magno mihi argumẽto est prĩa regio illũ magnũ fuisse regẽ in asia: & electũ e regno duxisse secũ multos diuersoꝝ locoꝝ asiaticos qbus cũ agros quos in Italia occupauerat: diuideret qnq;. ℣ Vicum: aut oppidũ: quod extruxissent a noie prioris patriæ denoiarunt. Et. n. Celene in phrygia subditione Marsiæ regis fuere: & nunc oppidum eiusdẽ nois est in regiõe marsoꝝ: Sex M. P. a municipio nro, & Pli. tradit celenas: prius deinde apamiã appellatã: & uicus nũc est, olim oppidũ mille passibus distãs ab eodẽ municipio. hoc ẽ a nra prĩa piscina: cui nomẽ est Apamia: & in paphlagonia oppidũ erat: qđ atranũ uocabat: q; Stra. asserit: & duodecim stadiis ab ea dẽ patria nra instat locus: quod Atranũ uocãt: sed sit nostra patria p termino quodam: ne tã crebro repetam: At quattuor millia passuũ uersus austrũ erat insula fucini lacus marsoꝝ: ortygia appellata: nũc oppidũ nomẽ retinet & ortygia e regione Ioniæ insula est quæ & delos dicta. Ad octo millia passuũ uersus notũ in mõtib? est lyciũ oppidũ: & lycia regio in Asia est: ad duo millia passuũ uersus arctõ ẽ oppidũ qđ uocat collis armenioꝝ: & armenia regio asiatica est: recto deinde itinere in occasum etiam ad. xv. millia pas. est oppidũ corycula. ita a coryco cilicię denoiatũ. A corycula ad dextrũ humeꝝ: ad tria millia pas. sũt. mõtes cincti adhuc mœnib?: & mõtes cariç uulgo uocant: & caria in angulo asiæ minoris est. A corycula in choꝝ. ad tria millia pas. est oppidũ corycumelũ ab eodẽ coryco cilicię denoiatũ: & ad duo millia pas. ab hoc oppido: est aliud oppidũ: q; capadociã uocãt: & qs ignorat capadociã regionẽ esse ponticã in asia: plura: & clarissima oppida in eadẽ regione silẽtio ptereo: ut talacotium albã maleã: hapeianũ: sed ea cõmemoraui: quę asiatica noia retinẽt: ut illud mihi pluadeã. Marsiã magnum fuisse regẽ in asia: unde tot loca in nostris regionibus nomen acceperint. Sed ad poetam redeamus.

Marsiã ducẽ lydoꝝ cõdidisse oppidũ archippe: quẽ fulcinus ut ait Pli. Celene i phrygia ubi regnauit Marsia: Fulcini lacus ifula Marsorũ dr Ortygia

ANT. FAN.

¶ Satyrus Marſias. Nota eſt fabula. Eſt & fluuius ī Meā drum cadens eiuſdē nois. ℣ Phœbo uī. pepen ... Non lōge ab Apāia Platanus oſtēdebať: ut ingt Pli. ex qua Marſia uictus ab Apolline & excoriatus pependiſſe dicebať. Ibi & lacus fuit: ut auctor eſt Strabo calamum ad tibiarum linguas idoneum gignens. Vnde poetæ finxerunt Marſiam ſatyrum tibiarȝ cantu cum Apol. contendiſſe. De utriuſq; contentione lege Diodorum. Receſſerūt acute membra: Figurate cutis enim receſſit a membris.

Marſia excoriatus

℣ Tertia nox ueniet qua tu dodoni tyene Stabis agenorei fronte uidēda bouis. xvii. cal. Iulias purgamia ueſtę in tyberim faciunť & Venus longe anteq̄ Sol in ortum ferāť cum Tauro exoriens cernit. Eā auctor cur dodonidē uocet Stra. ī. vii. ſuæ geographiæ aperit his uerbis: Ab ipſo aūt primordio mortales fuerāt p̄ſagia p̄nicentes ſub qbus & uaticinādi miniſtri inſtituti erāt. Et hoc forſitan poeta ipſe declarat de his quos Hyppophetas uocabant quib⁹ propheræ imperabant. Poſteriore inde tēpore tres deſignarant amiculas poſtq̄ Ioui dione eiuſdem tēpli comes dicata eſt. Notādum ut Seruius tradit tres eſſe in cœlo Veneris ſtellas. Vnam errātem & alterno meatu uagam (ut ingt Pli.) quæ modo Veſper modo lucifer appellať nec abliſtit unq̄ a Sole longius partibus ſex & quadraginta: quā accipere hoc loco ullo modo nō poſſumus. Aliam in ſeptētrione. Tertiā in Tauro: cuius etiā Alphonſus meminit. Vnde id ſignū dr̄ Veneris domus. Sed eſt & Ven⁹ ſtella regia in pectore Leonis: ut diximus ſupra. ℣ Hæc eſt illa dies: Hoc tpe (ut dictum eſt) Veſtæ purgamina deiiciūtur in fluuiū tyberinum: qbus eo dilatis nubere licebat: ut tu quoq; ne ppera melius tua filia nubet: ignea cū pura ueſta nitebit humo: Ea in certum locum deferebātur Varro: Dies quocať qñ ſtercus delatum fas ab eo appellatus quod eo die ex æde Veſtę ſtercus euertiť & per Capitolium cliuū in locū deferť certum. ℣ Cras ueniet. xy. calē. Iulias flare zephyrus ſiue fauonius conſueuit.

Tres eē i cęlo ueneris ſtellas. uidelicet Luciferū. veſperū & tertiā q̄ ēi Tauro: nam Venus ſtella eſt i pectoř Leonis

Veſtæ purgamina in tyberim Nubere licet

Zephyrus flare incipit xyi. calē. Iulias

PAV. MAR.

¶ Satyrus: ipſa marſia. Primum mirať inuētā tibiā quā ſuenit a nobis abiectā. Et neſcit uſum ipſius tibię. At ſenſit: ipſe marſia inflatā. cum ſpiritu ifflareť. Habere ſonum reddere uocalē cōcentum. Et mō dimittit digitos: mō tāgit foramīa illa digitis: modo eleuat: mō dimittit: ut uocem uariaret: ſic illa uarietas plurimū oblectabat. ℣ Modo concipit auras: flatum: ut maiore ui flatum impelleret: quo illa uehementius reſonaret. ℣ Iamq; erat ſuperbus marſia arte: artificio reſonandæ tibiæ. ℣ Inter nymphas: erat ex eo ſuperius. qa putabat ſe illius artis inuentorem: & ita ſe iactabat inueniſſe tibiam. ℣ Prouocat & phœbum: prouocauit marſia Apollinē: in certamē cantus: cum in niſam urbem ad Dionyſium ueniſſet cum cybele: quoniā eam marſia ſequebať quod ſupius in quarto libro attigimus. De eo autē certamine ita Diodorus libro. iiii. ingt: Inuenere Apollinem magna exiſtimatione habitum: q̄ prius diceręť cytharam reperiſſe: orta inter eos artis contētione Nyſeos iudices inſtituerūt. Apollo primum cythara ſimplici uſus eſt. Marſia uero tibiis: quibus admodum ut re noua audientes obſtupuere. Eo in certamine ſoni ſuauitate apollinem uiſus eſt ſuperaſſe: ambo aſtantibus adicibus cum artem qlibet ſuā præferret: Apollo modulationem canthus ad cytharæ ſuauitatem adiecit. Quapropter tibiæ ſonum uiſus eſt excedere: q̄ marſia ęgre ferens: audientes monuit minime ſe uictum eſſe. Non enim uocis: ſed artis comparationē fieri oportere: ſecundum quā armonia: ac ſuauitas tum cytharæ: tum tybiarum eſſet exquirenda. Iniquū præterea eſſe duas ſimul artes uni conferri. Tunc Apollo reſpondiſſe fertur: ſe nihilo plus ad ſonum: quam marſiam adhibere: Nam & ille quoq; ore uteretur cum tibias inflaret. Oportere igitur aut ambobus idem licere: aut neutrum ore: ſed manibus oſtendere ſuæ artis modulationem. Cum uideretur iudicibus ęqora Apollinem poſtulare: artibus iterum comparatis: aiunt denuo marſiam eſſe uictum. Apollinem uero ea contentione exaſperatum uiuum marſiam excoriaſſe. Verum ex templo pœnitentia ductus: ægre quod egerat ferens: proiectis cytharæ cordis: inuentam ab ſe harmoniam deleuit: & in. vi. libro ingt. poſt Apollinis cum Marſia: qua & ſuperior fuit contentionem. Poſtq̄ ſumptam præter æquum a victo pœnā: pœnituiſſe Apollinem dicunt: cytharæq; effractis cordis: muſica aliquādiu abſtinuiſſe: & reliqua. Excoriptum deinde Marſiam dicunt in marſiam flumen eſſe conuerſum. Strabo ad hyſtoriam hoc referens: ſcribit id fictum eſſe: quoniam ad marſiæ ripas hirūdines naſcantur aptę tibiis. Sic enim lib. xii. cum de Apamia agit in marſiæ fluminis oſtiis ſita quem in meandrum immittere inquit. & de eo loquens ait: Incipit a celenis: q collis qdam eſt: in quo urbs fuit eiuſdem nominis. Hinc Anthiochus ſocer homines tranſtulit in eam quæ nunc a pamia dicitur: & urbem appellauit de nomine matris Apamæ Artabazi filiæ: quæ Seleuco Nicanori nuptā fuerat. Hoc in loco de olympo marſiaq; conficta eſt fabula: & de contentione: quam Marſia habuit cum Apolline imminet lacus quidam qui calamum gignit ad tibiarum linguas idoneum ab eo dicunt marſiæ: ac Meandri fontes emanare &c. Præterea & Marſiæ ſignū erat Romæ in foro ad quod litigantes uadimonia faciebant: ut Porphyrio in Horatio ſuſpicatur. Marſiæ item meminit Plinius quem ait coronari ſolitum a filia Auguſti. Phœbo ſuperante pependit: nam uictus ab Apolline pœnas luit. ℣ Membra cæſa: inciſa. ℣ Receſſerunt a cute ſua: per hyppallagem: quod cutis excila receſſit a menibus. nam excoriatus fuiſſe dicitur: ſic & detracta illi pelli: & hoc Propter detractum regnum. ut diximus. ℣ Tamen ſum ego inuentrix: nam prima iuueni tybiam. Et auctor huius carminis. & hic tibiarum cantus a me originem habuit. ℣ Tertia nox ueniet: poſt idus Iunias tertia nocte: & erit nox. xy. die menſis: nam a die iduum numerabis: Qua tu thyene dodo. quæ eſt una byadū. ℣ Stabis uidenda qua nocte apparebis. ℣ Fronte bouis agenotei in fronte Tauri: qui cælo figuratus eſt ab eo quod in Taurum ſe Iuppiter tranſformarit: quādo tranſtulit Europam Agenoris regis Phœnicię filiā de

Marſia ab Apolline excoriatū

Apamea in Marſiæ flu. ciuitas ſita

Fictum eē Marſiā excoriatū qd fingitur a eſt regno priuatus

quo

quo diximus ſuperius:& de Hyadibus ſuperiore libro quæ cum ſint in fronte Tauri ſecūdo pridie Maii matutinæ:iurgebāt.Nūc uero tēpeſtiuius iurgūt:& media nocte apparēt Fuere ipſe numero ſeptē:ut ſupiore lib.diximus:nymphæ dodonides appellatæ.Vltia eaq; thyene,ē ideo poeta dodona thyene dixit ſed meli leges Dodoni thyene:ut ſit uocādi caſus & ne cui ſua laus detrahaſ. Volſcus noſter Romę priſ fuit:q ita dicēdū aſſeret. Cuius qdē ſniam approbaui. ¶ Hæc il.di.hæc.xy.dies lunii.¶ Qua die.¶ Tu tymit.in ma.deſers in mare tyrrhenū.¶ Per aq̄s etru. p aquas tuas:quæ ex etruria labuntur.¶ Purgamina ue.quorum ſupra meminimus.hoc autē die ea purgamēta deiiciebātur in tybri. ¶ Si qua fides.xyi.cal.Quintiles:ſperat nauigatio:nā zephyrus flabit.¶ Si qua fi.uē.ſi credēdum eſt uento.O nau.da.car.ze.date uela uento:qui lenis & ſper ab occidente flabit.¶ Cras.xyi.die menſis:& ſexto decimo calē. quintiles.¶ Veniet ille ſecundus:flabit proſper.¶ In noſtris aquis.in mari tyrrheno:per quod nauigatis.

Nymphę Dodonides ſeptē tyene eſt ultima

Marſia ab Apolline excoriatū

ANT. FAN. ¶ At pater he.xv.calen.Iul.Lacerti Orionis tolluntur in ortum coſmicum cum ſol oriſ qui Helios dicit unde ſorores Phœtōtis heliades appellantur.¶ Radios ubi tinxerit undis: Cū primo autore fulgore ſol attingere cœperit orizontē.Neq; enim qbuſdam aſſentiēdum eſt q exiſtimant hoc loco deſcribi ſolis occaſum cū fieri nequeat. ut occidente ſole q in eo eſt ut cancrū ingrediat oriantur lacerti Orionis quem cōſtat cum cancro toto pariter corpore in ortum ferri & occidere Sagittarii & Scorpionis exortu.¶ Vnde illud eſt:Cœlo cum fulget orionis aſtrū tēpus abeſt cerari ſacras terat area meſſes.Eius ps & ante Cācrū exoritur ut oſtēdimus ſupra obſideris magnitudinem.Quare ait Manilius ſumma lateris ſurgens de parte ſiniſtri Maximus'oriō,magnū cōplexus olimpum. ¶ Stella ſerena:Sol q ad ortum tēdens ac ꝓximus orizōti fere in eo eſt ut fulgorē ſuum in duo diuidat hemiſpia. Scio quoſdam per ſerenā ſtellā iugulā accipere ſic dictā a forma iugulantis quæ magnitudine cæteris nucibus ꝓſtat q̄is Acciuscut diximus in quarto huius operis libro)orionem iugulam appellarit teſte Varrone alios Venerem ſidus tantæ claritatis ut eius radiis umbræ reddātur auctore Pli.quod nō placet.Sol.n. eſt qui adhærens horizonti cingit arcticum & antarcticum populū.Hunc Oui.ſtellam uocat quod errantia ſidera interdum a poetis e nomine appellantur.Virg.Frigida Saturni ſeſe quo ſtella recepte.Hora.in epiſtolis.Stellę ſpōte ſua iuſſæ ne uagentur & errent. A uento nomen uterq; tenet. Alter Notius eſt auſtralis dicitur ut Seruius tradit qui a nobis nunq̄ uidetur.alter Borealis.¶ Proles hirea:Orion hirei filius q̄is e Lotio natus dicit alii e Neptuno & Minois filia genitum Orionem dicunt.¶ Delphin no.uidē. Delphin cuius ſupra meminimus exurgit cum Sagittario. Vnde conſequēs eſt ut hoc tempore per uniuerſam noctem ſe nobis uidēdum offerat. Hunc Pli.ſeri.iiii.idus Iunias ueſperi exoriri.¶ Algida ter.Ab oppido urbi proximo quod Algidum uocāt.Florus.Sora q̄s credat & Algidum terrori fuerunt.Satricum atq; corniculum ꝓuinciæ De uerulis a bouillis pudet ſed triūphauimus:tybur nūc ſuburbanū & æſtiue ꝓneſte delitiæ nuncupatis in Capitolio notis petebantur.Sane.A.Poſthum⁹ dictator quē Oui.hoc loco mutilato uocabulo more poetarū Poſthumum uocat latinos a quibus Targnii aſſerebātur ad lacum regillum domuit in agro thuſculano ac triumphās in urbē redit.Nota eſt hyſtoria.Poſt eā uictoriā:ut Pli. tradit dictator ei cuius maxime opera caſtra latinoq; capta fuerāt coronā aureā ex ꝓda dedit Scripſerūt nōnulli.A.Poſthumū creatū eē dictatorem poſteaq̄ cōſulatu ſe abdicauit atq; ut ait Liui. tāti errores iplicāt tempoq; aliter apud alios magiſtratibus ordinatis:ut nec q cōſules nec quo āno qd factū ſit in tāta rerq; atq; auctoq; uetuſtate digeri poſſit.Sane algidū nō lōge eſt a thuſculo. Vñ legēdū ē:Vect⁹ es i niueis poſthume uictor eqs in agro.n.thuſculano Poſthumius uictoriā cōſecutus ē. Audio eē q legāt poſt mō uictor:qd nō ꝓcedit.Supprimet,n.ei⁹ nomē,ad quē uidem⁹ apoſtrophē fieri.Equi appoſiti romę ſunt ut auctor ē Stra.quoq; caput alba fuit. Volſci ēt nō lōge ab urbe ſūt Lege eūdē geographū. Sūt q hoc in loco tuberte leguntaccipiētes Poſthumiū tubertū q triūphās de Sabinis myrto Veneris uictricis coronatus iceſſit:optabilēq; eā arboré ēt hoſtibus fecit.¶ In nigs:Quales trahere ſolebāt triumphantium currus.

Equi Volſci

¶ At pater he.xv.calē.Quintil.hoc eſt.xyii.die Iunii oritur gladius Orionis coſmicæ:ſed paulopoſt totus cū Cācro exurget.Sed de eo diximus ſuperiore lib.¶ At ubi: poſtq̄.¶ Pater Heliadum phœbus hoc eſt ipſe ſol:nā Heliades dictæ ſolis filiæ:nā ex phœbo genitæ ſorores phætōtis quę cōuerſæ dicunt in populos.¶ Tinxerit radios uudis:ubi ſol occiderit.¶ Et ſtella ſerena:ipſe ſol lucidus. ¶ Cinget gemi.po.hoc eſt ſuperius & iferius hemiſperium.Duo.n.poli ſunt:ut alias dictum.Arcticus iminet nobis:q ſumus in ſuperiore hemiſperios:Antarctic⁹ ſub inferiore hemiſperio inde Vir.in prio Geo. Hic uertex nobis ſemp ſublimis:at illum ſub pedibus ſtyx atra uidet:manetq; ꝓfundi.¶ Nā duo ſunt ipſi poli.¶ Hic antar.ē ꝓ.au.nā in meridionali pte cœli.Ille arcticus.¶ Eſt ꝓ.aq.nā in ipſo ſeptētrione.¶ Vterq; po.te.no.a uē.nam arcticus polus borealis dicit a borea.antarcticus auſtralis ab auſtro.hi duo uerſus ſunt ēt i.iii.lib.ſed eo in loco intelligit de piſcibus cū alter boreus:alter notialis dicat. ¶ Proles:hyrea.Orion hyrei.f.¶ Tollet humo:eleuabit a tellure.¶ Validos la.hoc eſt gladium quē ualidis brachiis ſuſtinet:Nocte continua:quæ ſequtur.xyii.diē Iunii. Erit uidendus delphin:q ea nocte apparet.de eo pluries diximus.¶ Scilicet:certe.¶ Hic:delphin.¶ Viderat olim eq.& uol.fu.a cā.t.o al.terra:uiderat exercitus contunctos æquorum & uolſcoq; in algido fuſos.xyiii. die Iunii a.L.Valerio poſt eiectos decēuiros:q fuit conſul cum M.Horatio tunc Sabinis cum exercitu oppoſito:ad quē cum afferetur nuncius de fuſis eqs:& uolſcis in algido: ipſa & latinos fudit:Redeuntibus in urbē cum denegatus eſſet illis a ſenatu triumphus.L.Icilius tribunus plebis tulit ad populum de triūpho cōſulum. Multis ut inquit Liuius diſſuaſum ꝓdeuntibus:maxime.C.Claudio uociferante de patribus:nō de hoſtibus cōſules triūphare uelle:gratiamq; pro priuato merito in tribunum non ꝓ uirtute honorē peti. Nunq̄ ante de triūpho ꝓ populi actum:ſemp eſtimationeq; arbitriūq; eius honoris penes

PAV. MAR. Antarcticus & Polus arcticus

Lucius Valeri⁹ conſul uolſcos &equos fudit die xyii.Iu.

Oriō oritur.xy. calē.Iuli.

Delphin exurgit xy. calē. Iuli.

Algidus Apoſthumii dictatoris uictoria d latinis

Algidus mōs nō longe a thuſculo &c.

Apamea in Marſiæ flu. ciuitas ſita

Fictum eē Marſiā excoriatū qd fingitur

ga eſt regno priuatus

senatum fuisse:ne reges quidē maiestatē summi ordinis iminuisse. Nec ita omnia tribuni potestatis suæ implerēt: ut nullum publicū cōsilium sinerēt esse. Ita demū liberā ciuitatē fore:ita æquatas leges:si sua q̄q; iura ordo: suā maiestatem teneat. In eadem sūia multa & cæteris senioribus patrum cū essent dicta:oēs tribus eam rogationē acceperunt. Tū primū sine auctoritate senatus populi iussu triūphatū est. hæc Liuius. iii. lib. ab urbe condita uolscoq; populi priuernates & anxures. Equoq; caput alba erat: quæ est marsis finitima ꝓtēdebant usq; tybur: & in sabinos: & superi⁹ dixim⁹ claras equoq; urbes fuisse Clysternū. & Carseolos. Algidū supra thuscu lū erat. xviii. ab urbe lapide. ☞ Vñ ex qua uictoria. ☞ Victor cla. L. Val. illustris.

☞ Triūpho tyburte suburbano triūpho de tyburtib⁹ q̄ i suburbāo nūc sūt: & tūc cū eqs erāt. ☞ Es uectus post mō q̄si paulo post cū ab initio triūph⁹ a senatu ꝺnegaret. ☞ In eqs niueis: ut uehi solēt triūphātes curru q̄drijugo: quē equi cadentes agunt.

ANT. FAN. Sol i cācrū. xy. calen. Iulias

Clam sex &c. xiiii. calen. iulias. Sol in Cancrum transitū facit & tēpestas expectatur auctore Columella quo tēpore Pallas a Romanis coli cœpit in auentino cui ædes ibi dicata est. Sunt qui. xy. calen. Solem in Cācro ponāt. ☞ Tua nu. Aurora Tithoni uxor filii Laomedōtis. xiii. calen. Iulias templū dicit sacratum fuisse Sumano. Sane Thuscorū litteræ nouem Deos emittere fulmina tradiderunt auctore Pli. caq; esse undecim generū & Iouē trina iaculari. Romani autē duo tm ex his seruauere diurna attribuentes ioui. nocturna Sumano: quem Plutonē esse suspicamur. Festus fulgur inquit appellabant diurnum quod putabāt Iouis ut nocturnum Sumani. Huic Deo dicata est ædes Romæ non longe ab æde iuuentutis inter quas singulis annis canes uiui cruci affixi circūferebant̄ anfere puluino insidente quia capitolio a Gallis obsesso canes fuerant anferū uigilia superati. Sumani ædes aliquando de cælo tacta est teste Liuio: quæ dicata fuerat Pyrrhi bello qui Tarentinis aduersus Romanos auxilio fuit. ☞ Galatea: Nympha Nerei & Doridis filia a Græcis galatia dicit hoc est lactea: nec aspirationē recipit in penultima. hic pro mari ponitur: & est sensus. Cum mare surgētem auroram receperit hoc est. xii. calēdas Iulii ubi aurora surrexerit & deinde nos aduenerit ophiulcus orietur. Legēdum autem est Hanc quoq; cuz patriis galatea receperit undis. ☞ Surgit Hu. iuue. Ophiulcus qui a nōnullis Anguitenēs: a Columella Anguifer. ab aliis serpētarius appellat̄ hoc tēpore in ortum tollitur noctis initio qppe q cū Sagittario & Scorpione exoriēs cernit̄: ut Exorit̄ surgit cū scorpius atq; sagittis ipse refert plenā chiron cum forte pharetrā. Idē (ut Igino placet) occidit ex ortu Geminoq;, Cancri, & Leonis. Hunc Ser. putat Aesculapiū. alii Herculē. alii aliter fabulant̄. Lege Iginum. Columella. xi. calendas Iulias Anguiferū mane inquit occidere ac significare tēpestatē. Is cum cōstet stellis xvii. Anguē tenet formatū tribus & uiginti. ☞ Auitis aui Iouis. Phœbus. n. est Aesculapii pater: Iuppiter Phœbi.

Gala. thea Aescula pius ori tur. ii. cal. Iul. Serpēta rius Hippolytus reuixit au xilio Aesculapii

PAV. MAR.

Clam: sex. ☞ Et totidē: decima octaua ēt die Iu. sol relictis geminis ingredit̄ cancrū: & in Auentino dedicata est ædes palladi a senatu. ☞ Iā sex & totidē luces: hoc ē duo decim dies supsunt de mēse: restant adhuc de mense Iu. Tamē huic numero tu adde diē: sic supererūt tres & decem dies numerando a. xyiii. ad ultimum diem mensis. ☞ Sol abit: discedit e geminis. ☞ Et rubescunt signa cancri: nam sol init cancrū & tunc incipiūt magni calores de cancro diximus in primo libro. Et palla incepit coli in arce auentina: cepere fieri sacrificia in auentino. cū esset illi ædes cōsecrata. ☞ Iam o Laomedon orit̄ tua nurus: aurora cōiunx tui filii Titoni: & Orta pellit noctem nam diē refert & significat decimūnonū diē Iunii. ☞ Et cana pruina: ꝓ rore pruinā ponit: hoc est ros lucidus. ☞ Fugit e pratis: cū sol surrexerit. ☞ Ferūtur: dicūtur. ☞ Templa reddita: hoc die erecta & cōsecrata fuisse tē pla. ☞ Sūmano q̄s quis is est q̄cunq; Deus sit Sūmanus. Huic Deo Romani (teste Pli. lib. secūdo) nocturna fulmina assignāt: cū diurna Ioui attribuāt. Ea rōne uolūt ali qui Summanū esse Plutonē. dictū quasi summūmanū. Huic in Capitolio erectum tēplum fuisse uolūt ex respō so auruspicū: cum Pyrrhus qui Tarentinoq; causa bella gesserat in Romanos: traiecisset in Siliciā: cū inter alia ꝓdigia fulmine deiectū esset in Capitolio Iouis signum caput eius per aruspices inuētum est. ☞ Tūc: cōsecrata sunt tēpla Sūmano. ☞ Cum tu Pyrrhe eras timendus Romanis: ꝓpterea q̄ aliqñ Romanos exercitus fudit. De Pyrrho alio loco diximus. & in Lucano. & in Odis Horatii. ☞ Cum Galatea: nympha maris filia Nerei & Doridis: sed pro ipso mari hoc in loco. ☞ Receperit hūc diem undis patris: hoc est cum Sol occiderit. ☞ Et terra erit plena securæ q̄tis: cū ꝓ noctem reqescent oīa: quæ in tellure sunt. & significat noctem: quæ præcedit. xx. diē Iunii. ☞ Iuuenis surgit humo: orit̄ Aesculapius. nam de eo loq tur. ☞ Afflatus stel. aui. quibus stellis Iuppiter auus eū ornauit. ☞ Et porrigit: ostēdit. ☞ Manus nexas: implicatas. ☞ Gemino angue: ideo Ophiulchus dictus. i. serpentem tenens. Vt relinquamus oēs Higinii fabulas: cum alii aliū esse Ophiulchum dicant: hanc non ꝓteribimus. Sic. n. inquit: Cōplures ēt astrologi hūc Aesculapium finxerunt: quem Iuppiter Apollinis cā inter astra collocauit. Aesculapius. n. cum esset inter homines: & tm medicina cæteris præstaret: ut nō satis ei uideret hoium dolores leuare: nisi ēt mortuos reuocare ad uitam nouisset. Fertur Hippolytum: qui iniquitate nouercæ & insania parētis erat interfectus, sanasse. Ita Eratosthenes dicit. Nonnulli Glaucum Minoos filium eius opa reuixisse dixerunt. Pro quo ut peccato: Iouem domum eius fulmine incēdisse: ipsum uero propter artificium: & Apollinem eius patrem iter sidera anguem tenētem cōstituisse. Hac autem de cā anguem tenere dicit̄: q̄ cum Glaucum cogeret̄ sanare: conclusus quodā loco secreto bacillum tenens manu: cū qd ageret, cogitaret: dicit̄ anguis ad bacillum eius accessisse: quē Aesculapius mente cōmotus interfecit bacillo: fugiētem feriens sæpius. postea fertur alter anguis eodem uenisse: ore ferens herbā: & in caput eius poluisse: quo facto utroq; loco fugisse. Quare Aesculapiū usum & eadē herba Glaucum reuixisse. Itaq; anguis & in Aesculapii tutela esse: & in astris ꝺr collocatus. Qua cōsuetudine ducti posteri eius: tradiderunt reliquis, ut medici anguibus uterētur:

Tēpluz Palladi dicatū i monte auētio

ANT. FAN.

Ophiulcus

Hippolyt⁹ ab Aesculapio ad uitaz̄ sanatus

Loculi eburnei Glauci plures

Clauc⁹ pilcato i balen

Anthe don

bus uterẽtur.Et(ut idem inquit)decidensi Ophiulcus ex ortu Geminorum,Cancri,& Leonis peruenit ad terras: exoriens autem cum Scorpione,& Sagittario apparet. Constat stellis.xvii.Anguis habet stellas.xxiii.In primo libro de Aesculapio plura diximus in.iii.li.de Hippolyto, & Diana Aricina.Itẽ & in.v.attigimus historiam Hippolyti:nõ igitur imorabimur in referendis illis: quę iam diximus:sed poetam interpretabimur.

ANT. FAN. ¶Nota est iniuria Thesei: nõ qua est affectus:sed qua Theseus se existimauit affectum:aut certe iniuria:qua filium innocentissimum affecit.¶ Natum suum:Hippolytum Thesei filium ex Hippolyta uel Antiopa.De Phædræ atq; Hippolyti infelicissimo euentu historici a tragicis nihil dissentiunt: ut Plutarchus scribit i Theseo.¶ Lacero corpore:hinc Hippolytus nomen habuit ab æquorum uidelicet solutione:hippos enim ẽ equus & lytus solutus.¶ Indignãte Diana:quæ diligebat pudicum.Vnde eum sibi iunxisse dicitur.¶ Sine uulnere:ita ut uulnera non appareant.¶ Loculis ebur. aurea moneta olim in loculis eburneis seruabatur:cum ligneis uilem reciperent.Martialis:Hos nisi de flaua loculos implere moneta non decet: argẽtum uilia ligna ferant.Hinc est ut herbæ cæteris prestãtes ex eburneis loculis depromptæ fungãtur.¶ Profuerant Glau.ma.il. prius:Glauci plures fuerunt:quorũ unus uenenato melle ab hospite Cretẽsi occisus dicit:alterum Potnicũ:hoc est cui patria fuit Potnia Bœotiæ ciuitas eque Potniades discerpserunt.Tertius de quo nũc agitur Anthedonis filius fuit ut auctor est Stra.atq; ad Anthedonẽ oppidum in balænã cõuersus est.Ouid.in ibi potniadũ morsus subeas ut glaucus equarũ inq; maris salias glauc⁹ ut aiter aquas atq; duobus idem dictis modo nomẽ habẽti profocent animæ gnossia mella uiã.Sciẽdum Anthedonem huius glauci patriam urbem esse Bœtiæ ut Lactãtius Grãmaticus Stra.& Pli.meminerunt Licet eam Naso in.xiii.meta.Euboicam uocet:ut Nup in euboica mẽbris anthedone uersis nõ quod Euboiæ sit sed qđ Boetiæ in litore quod est ad Euboiam.Ad hanc Glaucus piscator cum captos pisces super herbam posuisset & eos recepisse uidisset quam amiserant uitam intellecta herbarum potentia earũ esu in deum mutatus dicit siue in balenã trãsformatus ut Straboni placet de quo statius in siluis:Quotiens patriis allabit undis litoreã blanda seriens anthedona cauda.Vsus & auxilio est anguis:Serpẽtarius hanc ob causam anguem tenere dicit quod cum æsculapius ut Higinus refert de glauco ad uitam reuocando mente agitans in secessu quodam serpentem baculo percussum interfecisset:alter herbam ore ferens accurrit & mortui caput ea contigit.quo facto ambo inde incolumes recesserunt.Ea re obseruata ferunt Glaucum Aesculapii opa reuixisse.¶ Aricino uirbius ila lacu:Hippolytum ab inferis reuocatum Diana nymphæ cõmendauit Egeriæ & eum Virbium quasi bis uirum iussit uocari.Nota est fabula.

¶Notus est amor Phædræ:quæ priuignũ Hippolytus Thesei filium amauit.& in amore non respõdentem patri falso de affectato concubitu accusauit.¶ Nota est iniuria Thesei:qua iniuria filium innocẽtem affecit.¶ Ille credulus:Theseus qui dictis uxoris fidem adhibuit. PAV. MAR.

Notus amor phedræ nota est iniuria thesei
Deuouit natum credulus ille suum:
Soliciti terrentur equi:frustraq; retenti
per scopulos dominum duraq; saxa trahunt
Exciderat curru lorisq; morantibus artus
Hippolytus lacero corpore raptus erat:
Reddideratq; animam multum indignãte diana
Nulla coronides causa doloris ait:
Namq; pio iuueni uitam sine uulnere reddam
Et cedent arti tristia fata meæ:
Gramina continuo loculis depromit eburnis
Profuerant glauci manibus illa prius:
Tunc cum obseruatas augur descendit in herbas
Vsus & auxilio est anguis ab angue dato
Pectora ter tetigit ter umbra salubria dixit
Depositum terra sustulit ille caput:
Lucus eum:nemorisq; sui dict ynna recessu
Celat:aricino uirbius ille lacu:

¶ Deuouit:morti scilicet.
¶ Suum natũ:Hippolytũ.
Quoniã petiit a Neptuno mortẽ filii.ille Marina monstra ad exterrẽdos equos iuuenis obiecit.¶ Equi:Hippolyti:q trahebãt currum.
¶ Soliciti:timidi:¶ Terrẽti: obiectis Neptuni mõstris.
¶ Et frustra retẽ.nã frustra est ille conatus eos retinẽ.
¶ Trahũt do. Hippolytũ.
¶ Per scopulos:per mõtes.
¶ Et p dura saxa:loca saxosa & aspa.¶ Exciderat curuegz exanimis decidit e curru:audita nouercæ calũnia.
¶ Hippolytus:curru excussus.¶ Erat rapt⁹:raptatus: tract⁹ ab eqs.¶ Lacero corpore:iam lacerato & discerpto.¶ Loris mo.arctus:tenẽtibus arctus iplicitos: & cũ solui ẽ se nõ posset discerptus ẽ.Lora dicta a laurea triũphorũ:eũ captiui loris ligati ducant:ante currũ.hoc Donatus in Terentio asserit:multi locum nõ intellexere qui deprauatus est.¶ Et reddiderat animam:iam extinctus erat.¶ Multum indignante Diana:quasi ægerrime ferrente mortẽ illius.quę illum pudice amabat.Quibusdam enim numinibus addũtur pueri:Cybeli Atis.Veneri Adonis.Cereri Triptolemus.Dianæ Hippolytus.¶ Coronides: Aesculapius Apollinis & Coronidis nymphæ f.¶ Ait nulla causa doloris:quasi non erit tibi dolendum.¶ Nauiq; ego reddã uitam pio iuueni:suscitabo extinctum: & restituam illi animam.¶ Sine uul.ita ut nullum uulnus supersit.¶ Et fata tristia:quæ mortem hominibus afferunt.¶ Cedent arti meæ:medice quia inuitis saris reuiuiscet hippolytus.Cõtinuo depromit:aperit & sumit.¶ Gramina:herbas.¶ E loculis eburnis:& capsulis ex ebore.¶ Illa gramina.¶ Prius profue.ma.glauci umbris & uitæ glauci minois filii:de quo pauloante diximus:illis enim gramibus extincto glauco uitam reddidit.¶ Tunc cum anguis descendit in herbas obseruatas:cum illi anguis superstes laturus opem anguiquem interemerat æsculapius:descendit in herbas:quas aut ipse antea obseruauerat:aut quas tunc obseruabat æsculap.¶ Et anguis:extinctus.¶ Est usus auxilio dato ab angue:cum alter anguis uitam illi reddidisset.¶ Ter tetigit illis graminib⁹.
¶ Pectora:Hippolyti laceri.¶ Ter dixit uer.sa.carmina quibus animam reuocaret in cadauere:ut solebat Eryctho thessala.sed id non est medicorum.¶ Ille Hip.Sustulit:eleuauit caput iam reuocata in corpus anima.¶ Depositũ ter:quod caput humi recumbebat.¶ Lucus celat eum abscondit illum diana in silua aricina.de hoc in tertio.Dictynna:diana seu a nimpha comite seu a retib⁹ ut alias diximus.¶ Celat re.ne.in remotiore loco arte missii se siluæ suæ aricinæ.¶ Ille est uir.la.ari.dimisso .n. priore nomine uirbius est appellatus.

Lora dicta a Laurea triũphorum

Diodori opinio de Hippolyto sanato

ANT. FAN.

¶ Sua fila teneri: produci hominũ uitã. ℣ Phœbe quere. quod Iuppiter Aesculapium fulmine extinxisset. ℣ Deus est placare parenti: ne succense patri tuo: quoniã Aesculapius in Deos relatus ẽ. ℣ Propter te fieri qđ uetat ipse facit: sensus est: Facit Iuppiter ꝓpter te qđ fieri uetat: qa reuocauit Aesculapium in uitam: q̃uis nolit tale aliqd ab aliis fieri. Virg. Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris mortalẽ infernis ad limina surgere uitæ. ℣ Non ego te: quia dicturus est flaminium auspicioꝝ contemptorẽ. ix. calen. Iulias cecidisse ad Thrasimenum: monet Cesareꝫ ne unquam uetantibus auspiciis signa moueat. ℣ Sunt tibi Flamineus Thrasimenaq; litora testes: G. Flamini? homo temerarius apud lacum Trasimenum cũ Hannibale conflixit: ubi & ipse periit lancea trãsfixus ab eq te: cui nomen erat Ducario, & xv. millia Romanoꝝ in acie cæsa sunt: cũ tãto aliorꝝ ardore pugnatũ esset: ut cõ stet uim terræmotus: q dum cõfligeret multarũ urbium Italiæ magnas pres ꝓstrauit: ac montes (ut inqt Li. lapsu ingẽti ꝓruit neminẽ sensisse pugnandũ. Non defuerãt ꝓdigia quibus admoneri Flaminius poterat: ne manũ cuꝫ hoste consereret: nam & eum equus corruens super caput effudit: & signum a signifero difficillime conuelli potuit: atq; (ut Syllius scribit) humo sanguis erupit: Vt 'signa etiam effusa certãdum euellere Mole teter humo lacera nitentum erupit in ora Exultans cruor. Via Flaminia, & Circus Flaminius ab hoc Flaminio nomen accepe runt: ut auctor est Festus. Eius filius. T. Flaminius paternam cædem ulcisc cupiens a Prusia rege Hannibalẽ petiit: teste Plu. Est autem Thrasimenus lacus in agro Perusino: quem, cum in soluta oõne multi Thrasimenũ uocent: poetę subtracta n littera ꝓferunt: ne desideretur carminum sanitas. ut Nũc uoluente die Thrasimeni nomina seruant. & Fulmina Tyrrhenas Thrasimeni' torsit in undas. Eum Sillius noiatum a Thrasimeno puero fabulat: quẽ possumus & Thrasimenum dicere. Quint. Et Thrasmenõ pro Thrasimeno multi ẽt auctores (si ẽ in eo trãsmutatio) uẽdicarunt. Pli. auctor est in. ii. nat. histo. repentinos ignes existere & in aquis: & Thrasimenũ lacũ totũ arsisse. ℣ Aequos Deos: benignos: q aduersa nobis p aues ꝓnũciant: ut nobis cõsulamus. ℣ Postera lux melior. viii. calẽ. Iulias Romani secunda fortuna usi sunt. ℣ Superat Masanissa Syphacẽ: Iustinus refert Masanissam regẽ Numidiæ dictũ inter duos Africanos urbis Romæ tertium seruatorẽ: cui captus Syphax imputat: uictus Hãnibal: & deleta Carthago. Sed requirimus hoc in loco diligẽtiam nõnullorũ: q hoc tpe: hoc est. viii. calen. Iulias: Syphacem, atq; Hasdrubalẽ Gisgonis filiũ uolunt fuisse a Masanissa rege prope Vticam superatos: cũ constet eo in loco nõ æstate: sed ueris initio (teste Li.) Scipionem una cum Masanissa & Lælio potitũ castris Hasdrubalis & Syphacis. Vnde illud est Iuue. Tolle tuũ precor Hãnibalem: uictumq; Syphacẽ In castris: quo tpe bina castra eadẽ nocte cæde una deleta sũt: cæsaq; aut usta flammis ad quadraginta millia hoium. Sciendum igit hic diem ostẽdi: quo Masanissa exacto iam uere Syphacem: non ad Vticã: sed in eius regno & supauit & cepit. Hasdrubal. n. & Syphax post eã, quã diximus, calamitatẽ acceptã in castris: coacto peditatu & eqtatu exercitũ reparũt: & a Scipione iteꝝ nõ lõge ab Vtica uicti sunt: Numidis ac Pœnis in fugã cõuersis: & magna ꝓte fugiẽtiũ iter fecta. Vñ cũ Syphax in Numidiã: atq; inde in antiquum eius regnũ ꝓfectus eẽt: Masanissa incredibili cupiditate pdẽdi eius: regis: a quo pr̃ no regno expulsus fuerat: eum cũ expedito eqtatu pse cutus ẽ: quẽ demũ adiuante Lelio uictũ & captũ legimus: atq; Albã missuꝫ, & deinde Tybure: quo ex alba traductus fuerat, mortuuꝫ pauloante triũphũ Scipiõis q̃uis Polybius cũ i triũpho ductum tradiderit: ut Li. refert. ℣ Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis: hic Hasdrubal nõ ẽ Gisgõis fili?: sed Hãnibalis frater: q hoc tpe cæsus ẽ ad Metauꝝ fluviũ: qđ ad Fanũ Fortunæ patriam meã in mare supeꝝ cadit: in cuius alueo t ẽporibus nr̃is elephantis reptus est: testis uictoriæ Romanoꝝ: cuius ꝑcipua laus Claudii Nerõis fuit: q relictis castris ita, ut Hãnibalem falleret ad Senam: cũ electa manu M. Liuii collegæ castra silentio ingressus: Hasdrabalem circũuenit: cũ quo ceciderunt hominũ millia. lyii. ita ut constet nunq̃ secundo bello punico una acie tantũ hoium interfectũ. Est & apud Metauꝝ eius pugnæ monumẽtũ collis: quẽ deprauato uocabulo ꝑ Africano Africanum appellãt. Hic est ubi castrametari Hasdrubal uoluit: cũ M. Liuius omnibus peditũ copiis ad cõferẽdum p̃lium instructis aduenit ut T. Liuius scribit: quẽ historicũ, Dii boni, qcũq; loci eius faciẽ fuerit cõtemplatus nõ Patauinũ existimauerit: sed Fanẽsem: adeo uel quæ a Geographis p̃termissa sũt, atq; cõtempta: ille est & exactissima diligentia & diuino ingenio consecutus. Sane fluuius Sena ad quẽ fuerũt castra Liuii: cum Nero se illi adiunxit: is est qui ad Senogalliã urbẽ mare ingredit: quæ distat a Metauro flumine ad xiii. millia passuũ. Eã hoc tpe illustrissimus dux atq; magnanimus Ioãnes Roboreus Sixti summi P̃otifi. nepos: ac ꝑfectus urbis: quẽ tu inclyte Federice nõ imerito tibi generũ asciuisti: ut ẽ eminẽtissimo ingenio ac prudẽtia singulari in regiones ac uicos aptissime distributam nouo muroꝝ ambitu auget: & ad priscã amplitudinẽ redigit: amplexus qcqd tps reꝝ edax & senectus inuidiosa consumpserat. Vbi nos uidimus ꝓxime uiaꝝ strata: portum fora: ædes magnificas: incredibili celeritate cõfectas. itẽ arcem omnium munitissimã: ac tanto impendio & industria fabricatã: ut iure inexpugnabilis censeatur.

¶ At lachesis, Clotoq; dolẽt: ꝙ q̃ mortalia fata dispẽdãt. ℣ Dolẽt te. fua fi. retardari uitã hoiꝫ magis q̃ ipe ꝺcreuerũt: & q̃ erãt iã trũcata fila: adhuc retineri. ℣ Et do. iu. sui re. fie. mi. iminui suã ptãtẽ: cũ quos leto dederit, suscitent. & Dio. inqt ipm Aesculapiũ apud Iouẽ ab iferis acculatũ: tãq̃ eoꝝ iperiũ diminuẽtẽ: q; excitarẽt a mortuis hoies illius cura. ℣ Iuppiter ueritus exẽplũ: ne exẽplo Aesculapii quoq; mortales mortuos eẽnt suscitaturi. ℣ Direxit fulmina i illũ: & fulmie extinxit. ℣ Qui nouerat opẽ nimiæ artis: nimiã artis medicæ potentiã: q̃ mortuos suscitaret. ℣ Phœbe q̃rebaris: extictũ filiũ. ℣ Deus ẽ: relat? ẽ i Deos.

¶ Placare

At Lachesis, Clothoq; dolent sua fila teneri.
Et fieri regni iura minora sui.
Iuppiter exemplum ueritus direxit in illum
Fulmina: qui nimiæ nouerat artis opem.
phœbe querebaris: Deus est: placare parenti:
Propter te fieri quod uetat, ipse facit.
¶ Non ego te, q̃uis properabis uincere Cæsar:
Si uetat auspicium: signa mouere uelim.
Sunt tibi Flaminius, Trasimenaq; littora testes:
Per uolucres æquos multa monere Deos:
Tempora si ueteris quæris temeraria damni:
Quartus ab extremo mense bis ille dies.
¶ Postera lux melior superat Masanissa Syphacẽ:
Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis,

Ducari? occidit lãcea Titum flaminium

Siphax uictus viii. calẽ. Iulias cũ Hasdrubale filio Gisgonis a Masinissa

Thrasimen? lacus est in agro perusino

Hasdrubal frater Hãnibalis uict? a Claudio Nerone

Hasdrubal uict? Metaurus Neronis laus

Africa? collis Sena fluiuxta Senogalliã

Masanissa rex Masilioꝝ de quo Sallustius in Iugurthino multa

Mors Hasdrubalis

PAV. MAR.

ANT. FAN.

Alius fuit Hasdrubal frater Hãnibalis uict? a Claudio Nerone

Hasdrubal uict? Metaurus Neronis laus African? collis Sena flu. iuxta Senogallã

PAV. MAR.

¶ Placare parẽti: recõciliare Ioui pri tuo. ¶ Facit ipse pp te. tua cã. ¶ Q đ uetat fieri: excitauit ab iferis filiũ tuũ: & cęlo itulit: ſz ñ uult ut hoc mortales poſſint aut audeãt. ¶ Non ego te q̃is: q̃rto die ab ortu Aeſculapii: hoc eſt .xxiii. die Iunii: non ẽ bonũ exire ad bellum: nã infauſta: & in Faſtos relata: clade Flaminii: q ſpretis auſpiciis cõ

Flaminius ab Hãnibale uict? & occiſus apd lacum Thraſimenum

tulit ſigna cum Hannibale: & fuſus eſt exercitus Romanus ad Thraſimenum lacũ. De quo ita Valerius inquit: C. aũt Flamini? auſpicato cõſul creatus cũ apud lacũ Thraſimenũ cũ Hãnibale cõflicturus: conuelli ſigna iuſſiſſet: lapſo equo ſup caput eius: hũi ꝓſtratus eſt. Nihil q̃ eo ꝓdigio inhibit?: ſignĩferis ſigna moueri ſua ſede poſſe negãtibus: maſ cõtinuo, niſi ea effodiſſent, miatus eſt. Vez hui? temeritatis: utinã ſua tm̃: nõ etiã po. Ro. maxima clade pœnas pepẽdiſſet. In ea nãq; acie quindeci millia Romanoz cæſa. vi. millia capta: decẽ millia fugata ſunt. Conſulis obtruncati corpus ad funerandũ ab Hannibale quæſitũ ẽ: q quantũ in ipſo fuerat Romanũ ſepelierat iperiuz: poeta nũc exẽplo Flaminii hortat Germanicũ: ne cõtra auſpicia cõferat cũ hoſte manũ. ¶ O Cæſar: Germanice. ¶ Ego nõ uelim te mouere ſigna: uexilla ad conficiendũ cũ hoſte. ¶ Si uetat auſpiciũ: ſi habeas auguria contraria: aut ſi prodigia: & omina ꝓhibeant. ¶ Quãuis properabis uincere: etiam cum acceleres uictoriæ cupidus. ¶ Sunt tibi teſtes Flaminius: cõſul ab Hãnibale trucidatus. ¶ Et littora Thraſimena: ripæ Thraſimeni lacus: q eſt in Hetruria: iter Peruſiã & Cortonã. ¶ Deos æquos: benignos. ¶ Multa monere puo. p auguria: benigni Dii monuerãt ne cõſereret ille manus: ille Deoz monitis nõ paruitiõ piit. ¶ Si quęris tpa temeraria ueteris dãni: ſi uis ſcire diẽ: quo die temerarius cõſul tãtam iacturã fecit. ¶ Ille dies eſt dies quartus ab extremo mẽſe: octauus dies a fine menſis: ſic erit nono cal. Quintiles: hoc eſt. xxiii. die Iunii: ea in Faſtis & in annalibus notata eſt: & habita ſemp infauſta. ¶ Poſtera lux: ſequẽs dies: q erit uigeſimuſq̃rtus Iunii. ¶ Eſt melior: felicior: duab? uictoriis: quę diuerſis tpibus: ſed ea die cõtigerũt. ¶ Maſaniſſa ſupat Syphacẽ: Maſaniſſa rex Maſiliorũ: dũ pro Carthagine in Hiſpania militat: amiſſo patre Galla: de regno exciderat. Quo per bellũ ſæpe repetito aliquot p̃liis a Syphace rege Numidaz uictus: in totũ priuatus eſt: & cũ ducẽtis equitibus Scipioni ſe iunxit. Poſtea in Africa Scipio adiuuãte Maſaniſſa Carthaginẽſes: & eũdẽ Syphacẽ: Haſdrubalẽq; pluribus prę liis uicit. Binaq; hoſtiũ caſtra expugnauit: in quibus. xl. mil. hoium ferro, igniq; cõſumpta ſunt: & Syphax ipſe captus. Sed añ hæc Haſdrubal Hannibalis frater: q cum exercitu nouo trãſcẽderat alpes: ut ſe Hãnibali cõiungeret: cũ millibus hominũ. lvi. cæſus ẽ. M. Liuii conſulis ductu: & opera etiam Claudii Neronis collegæ. Ideo poeta nunc. ¶ Et ipſe Haſdrubal cæcidit ſuis telis: cum ſuis armis: & omni exercitu cæſus eſt. Relata igitur & hęc dies in annales tanquam fauſta Romanis.

Maſaniſſa rex Maſiliorũ de quo Saluſtius in Iugurthino multa ait Mors Haſdrubalis

¶ Tempora labuntur: tacitiſq; ſeneſcimus annis:
Et fugiunt freno non remorante dies.
Quam cito uenerunt Fortunæ fortis honores:
Poſt ſeptem luces Iunius actus erit.
Ite, Deam læti fortem celebrate Quirites:
In Tyberis ripa munera regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba:
Ne pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ iuuenum conuiuia lintres:
Multaq; per medias uina bibantur aquas.

¶ Tempora labuntur: tacitiſq; ſeneſcimus annis: & fugiunt freno non remorante dies. Quam cito uenerunt Fortunæ fortis honores: poſt ſeptem luces Iunius actus erit. Ite, Deam læti fortem celebrate Quirites: in Tyberis ripa munera regis habet. Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba: ne pudeat potos inde redire domum. Ferte coronatæ iuuenum conuiuia lintres: multaq; per medias uina bibantur aquas.

¶ Tempora labunt: horæ ꝑtereũt, & dies, & mẽſes, & anni. Et nihil eſt annis uelocius. ¶ Fortunæ fortis honores: Fors fortuna, q̃ nõ recte a qbuſdã fortis Fortuna dr̃, ædẽ tranſtyberĩ habuit: teſte Dõato: cui? dies feſtus colebat hoc tpe ab his: q arte aliq̃ uiuebãt. Vñ illud ẽ Columellę: Adolitores: & celebres ſortis Fortunę dicite laudes. Eſt aũt Fors fortuna (ut inqt Donat?) tychi agati: cui qm̃ in bono ponit: Seruius Tullus non imerito tẽpluz dedicauit. Varro: Dies ſortis Fortunæ appellatus a Seruio Tullo rege: q̃ is fanũ fortis Fortunæ ſm Tyberi: extra urbez Romã dedicauit Iunio mẽſe. Liuius: De reliquo ære ędẽ fortis Fortunæ de manubiis faciẽdã locauit ꝓpe ædez eidẽ Deę a Seruio Tullo dedicatã. ¶ Poſt ſeptẽ luces Iunius actus erit: Fors fortuna. viii. cal. colit: quo die Maſãiſſa Syphacẽ ſupauit: & Haſdrubal piit. ¶ In Tyberis ripa: ſm Tyberim (ut diximus) hęc ædes fuit: quã Donatus tranſtyberĩ fuiſſe teſtatur, quo & pedibus iri poterat per pontes: & per fluuium lintribus uehi.

Fanum Fortũnæ dedicatũ a Seruio Seruilio iuxta Tyberi itra domũ aureã clauſuz fuit a Nerone

¶ Tempora la. interponit non incõpte ſententiam tẽporis cito labentis: q̃ iam conſenuerat poeta cum emẽdaret opus: & eſſet hos ſex libros editurus. Labuntur inquit tẽpora: & nos ſeneſcimus annis tacitis: rapimur in ſenectam annis tacite fluentibus. Horatius: Heu heu fugaces Poſthume Poſthume labunt anni: Nec pietas moram rugis: & inſtanti ſenectæ Affert indomitæq; morti. ¶ Q uã cito uenerunt honores fortis Fortunæ: q̃ cito uenit feſtum fortis Fortunę. Aliquid ineſt latentis affect?: cur potius in hoc q̃ in cæteris id feſtis dixerit. ¶ Iunius erit actus: exactus. ¶ Poſt ſe. lu. hoc eſt poſt ſeptez dies: ſic indicat. xxiiii. diẽ: quo & illæ uictoriæ contigerant: a .xxiiii. enim die numerando uſq; ad finem Iunii ſeptem dies ſunt. Dies ſortis Fortunæ (ut inquit Varro) appellatus a Seruio Tullo rege: q̃ is ſanum ſortis Fortunæ ſecundum Tyberim: extra urbem Romaz dedicauit. Prę terea dedicaſſe & aliud templum Fortunæ paruæ teſtis eſt Plu. Proble. lxxiiii. Et Dion. inquit eũ extruxiſſe duo Fortunæ templa: qua per omne uitæ tempus uiſus erat uti proſpere. Alterum in foro Boario: alterum ad ripas Tyberis: ei Fortunæ: quam uirilem appellauit. De hac egimus in. iiii. li. & eodem proble. Plu. Maſculæ Fortunæ meminit ab eodem conſecratæ. Erat etiã (eodem auctore) tẽplum Fortunæ uiſcatæ: quaſi ab ea nos proculcapiamur: & negociis ac rebus ihæreamus. Poſt electos aũt reges: ſed longo iteruallo: Spurius Carbilius: qui cõſul fuit cum Papyrio Curſore alterum ſortis Fortunę tẽplum dedicauit. Erat præterea tẽplum Fortunæ muliebris a ſenatu dedicatũ: tũ cũ mulieres: hoc ẽ & mater & uxor Martiũ Coriolanũ ab impetu i patriã repreſſiſſent. Erat & templũ Fortunæ publicæ: cuius ſupiore lib. meminimus a populo in libertate cõſecratũ. ¶ Ite læti Quirites: Romani. ¶ Celebrate fortẽ Deam: ſacrificate ſorti Fortunæ. ¶ Hẽt mu. re. in ri. Ty. hẽt templũ a Seruio rege cõditũ: & cõſecratũ in ripa Tyberina extra urbem. ¶ Decurrite uos Quiri. ꝓpate ad tẽplũ Fortũæ. ¶ Pars pede: cũ pedes ire poſſit. ¶ Pars celeri cymba: quoniã p Tyberim cymba põt illuc deferri. ¶ Nec pudeat: quaſi non hẽatur turpe. ¶ Redire inde domum: potes reuerti multo epoto uino: quia conuiuia quoq; extra urbez fieri debent. ¶ Lintres: nauiculæ fluminales: ut inqt Nonius. Vir. Cauat arbore lintres. Vos lintres nauiculæ coronatæ. ¶ Ferte con. in. iuuenes ſimul epulantes. ¶ Et bi. mul. ui. per me. aquas: per Tyberim in lintribus bibendum eſt: & multum uini exhauriendum.

Tẽplũ Fortũæ uiſcatæ q̃ſi ab ea capiamur

PAV. MAR.

ANT. FAN.

&

ANT. FAN.

¶Plebs colit hāc:colebāt fortē Fortunā:qui arte aliqua uiuebant:ut dictum est.Item Serui.ℱ Qui posuit:Seruius rex:qui eā ædē struxit.ℱ Serua qa Tullius ortus:idibus Sextilis serui ac seruæ oēs diem festū adibāt: & uxores purgare ac lauare capita cōsueuerunt:auctore Plut. Eo.n.die Seruiū Tulluz natum ferunt:quo capitis purgatio ac libertas ab ancillis cœpta processit.ℱ Templa ꝓpiqua:ubi ꝓxima: aut certe ꝓpinqua ędi:quā Carbilius consul postea ꝓpe hoc tēplum faciendā locauit.Lege Liuium primæ Decadis li.ulti.Et caue accipias ædē Fortunæ a Seruio rege i urbe dedicatā: quā Nero aurea domo cōplexus ē. Quā uis cōstat eundē regē ædificasse multas ædes Fortunę: ut Primigeniæ, Masculæ, Paruæ,Couertentis, Bene sperātis, Virginis. ℱ Zona latet tua nunc: & cras fortasse latebit.vi. calen. Iulias Orionis zona in ortū heliacum ferē:quem nō muituz posse differri antecedēs ortus docuit eius sideris lacertoz.Ea zona tribus stellis constat: Teste Higinio: exoritq; Assyriæ .v. nonas Iulias: ut Pli.tradit.ℱ Eadem uenturū tēpus Solstitiale die:nō quo zona exurgit:sed quo Fors fortuna celebratur.Neq.n.auctor hoc loco Hipparchū sequit: cuius tō docuit:teste Columella:Solstitia:& æquinoctia i primis signoz partibus confici:cū ea ꝛm Eudoxum & Metonē: nonnullosq; astrologos ex antiqs:quoꝝ fasti aptati sunt publicis sacrificiis in octauis signoz ꝓtibus peragrantꝝ quæ raro nō aliquos tempestatū significatus habēt: ut Pli.docet: qui solstitium magnū anni cardinem uocat:qđ ipse in octaua ꝑte Cancri,&.viii.cal.Iulii confici scribit uertiq; eoꝝ die nonnullaz arborum folia:ut oleæ:tiliæ:salicis:cum Sol ad aquilonē scandēs ab ea meta incipit flecti:atq; ad Austruz digredi aucturus noctes ex mensibus:ablatur usq; diei mensuram.Idē ēt monet e palūbium gemitu non colligi cōfectū sidus:peractum q; Solstitium nisi cū eas uideris inchoantes. Sciēdum & Chaldeos non sentire cum Hipparcho:qui.viii.calē. Ianuarii brumale Solstitium ponunt. ℱ Lucifero sub.La. de.tu.de Laribus multa supius dicta sunt: quos docuimus coli solitos Romæ publice & priuatim coronis ornabant:ut Graciles ubi parua coronas Accipiūt fragili simulachra nitentia cera: quibus Aemilius Regilius prætor bello Antiochiæ ędē in cāpo Martio curādā uoluit: aucto.Macro.His Oui.hoc loco tēplū dicatū inqt.v.cal. Iulii:ad qđ hitabāt puellę:q̄ coronas texere cōsueuerūt. ℱ Tps idē sta.erit:quo quoq; ca.Iulias Ioui statori ędes sacrata est:quā Romul⁹ cōdidit ad radices mōtis Palatini uotā:eo tpe quo ipse aduersus Tatiū pugnans Romāos fugiētes cōspexit:q; seu forte:seu diuinitus restitērūt:cū Romulus(ut inqt Li.)arma ad cęlū tollēs dixisset: Pr̄ Deū,hoiumq; hic saltē arce hostes:deme terrorē Romanis:fugāq; fœdā sistę.Eā ob cām a sistēdo magis q̄ a stādo statorē Iouē dictū existimāt:i cui⁹ ędē Cice.Catilię conatibus reluctari cupiēs senatū uocauit:quo cū Catilina uenisset grauissima oꝛone illū corripuit: & in exiliū

Plebs colit hanc:quia qui posuit de plebe fuisse
Fertur:& ex humili sceptra tulisse loco.
Conuenit & seruis:serua quia Tullius ortus
Constituit dubiæ templa propinqua Deæ.
¶Ecce suburbana rediens male sobrius æde,
Ad stellas aliquis talia uerba iacit.
Zona latet tua nunc & cras fortasse latebit:
Dehinc erit Orion aspicienda mihi.
At si non esset potus:dixisset eadem
Venturum tempus solstitiale die.
¶Lucifero subeunte,Lares delubra tulerunt:
Hic ubi fit docta multa corona manu.
Tempus idem Statoris erit: quod Romulus olim
Ante Palatini condidit ora iugi.
¶Tot restant de mense dies,quot nomia parcis
Cum data sunt trabeæ templa Quirine tuæ.
¶Tempus Iuleis cras est natale calendis:

Tēplū Quirino dicatuz .iiii. cal. Iul.ēt q̄re dict⁹ sit Quirinus

dicata est ædes Quirino.i. Romulo in mōte Quirinali: cū reliq; sunt tot huius mēsis dies:quot sunt Parcarū nomina.Putaꝝ aūt mōti Quirinali ab eo tēplo uocabulum datū:qđ cōstitutū est positq; Romul⁹ adisse ad Deos credit⁹ ē.Huic purpuræ usus fuit in trabea.Vñ ab Oui. trabeatus dictus est in prio huius opis li. ubi ostendimus tria esse genera trabearum: auctore Seruio:e qb⁹ unū fuit Romanoz regum insigne.ℱ Trabeę tuæ: tibi trabeato.ℱ Tps Iuleis cras est natale calendis:non placet, qđ qdā sentiūt,tradi hoc loco Iuliū Cęsarē cal.Iuliis natū:quē ad quartū id⁹ Iulias in laudē edituz Macro.scri, uñ Iulius mēsis nomē accepit: auctore Festo. Accedit ad hoc q̄ natalis C.Cæsaris dies explicandus erat in ęsta te Iulio potius:q̄ Iunio desinēte.Sensus ergo est:Festuz Herculis musarū: ubi uētū est ad diem Iunii mensis extremū:hoc est pridie cal.Iulias celebrari:quo tpe dicere solemus:Cras calēdę Iuliæ orientur.Eoz Deoz æ des structa est Romæ:ut inquit Sueto.a Martio Philippo:q̄ Augusti uictricus fuit. De quo ait Martialis: Vites censeo porticum Philippi si te uiderit Hercules pisti.& Iuue. Alta parabat Culmina uillarū græcis:lōgeq; petitis Marmorib⁹ uincēs Fortunæ atq; Herculis ædē.Colebaꝝ aūt Hercules in eadez ædę cū musis:qa cōstat eū tpibus Saturni:ut Plut.& Macro.tradūt:primū i Italia lr̄as docuisse:quas Euandrū ab eo didicisse Iuba in suis tradidit monumētis.Fuerūt i eo templo Fasti Fuluii nobilioris:teste Macrobio.

Festum Herculis musarū ꝑdie ca.Iul.

¶Plebs colit:hāc Fortunā.ℱ Quia ferī:dicitur.ℱ Fuisse de plebe:nam ex obscuro genere.ℱ Qui po.Seruius rex auctor eius tēpli hic dicit.Sed Iupius ostēderat cęlesti semine natū.ℱ Et tulisse sceptra ex humili loco:q̄si ex infima cōditiōe ad regnū ascendisse. ℱ Cōuenit & seruis:serui quoq; celebrare debēt festū.ℱ Quia Tullius or.fer.natus ex Ocrisia Corniculana.ℱ Cōstituit tē.ꝑpi.nā fortis & puæ:aut ꝓpinqua:qa uelut cognata seruis:q̄ in infima cōditione uersant.ℱ Deæ du.Fortunæ.ℱ Ecce aliqs rediens male sobrius:q redit parum sobrius epoto mero. ℱ Iacit talia uer.ad stel.hæc loquit cælum intuēs post occasum.xxiiii.diei ipsius mensis.ℱ Orion zona tua latet: nō uideꝝ eo tēpore zona Orionis.ℱ Latet nūc:& latebit cras:qa neq;.xxiiii.neq;.xxv.poterit uideri.ℱ Dehinc:postea.ℱ Erit mi.ui.nam.xxvi.die apparebit zona. ℱ At si nō esset pullus:ille q cælum intuetur:si nō esset ebrietatis caligine obtectus.ℱ Dixisset eadē die:qua & uisurum se zonam dicebat.ℱ Vēturum:nobis affuturū.ℱ Tēpus solstitiale:solstitiū æstiuum:qđ poeta ostēdit.vi.cal.Quintiles. Columella.viii.calen.sic & Florentinus princeps. ℱ Lucifero sub.die sequēte.ℱ Lares tu.de.fuere illis tēpla cōsecrata.De his diximus i .ii.li.& plura in.v.Sed.v. cal.Quinti.hoc est.xxvii.die Iunii dedicata sunt illis templa in ea ꝑte urbis ubi erāt Corolariæ : & ut supiore li. dictū Aug.(Tranquillo teste)Compitales Lares ornare bis in āno iussit:uernis floribꝰ,& æstiuis.ℱ Hic:fūt ipsa

templa

PAV. MAR,

Ocresia Cornículana fuit m Seruii Seruilii Quare Orion nō uī die xxv.Iunii mensis

Tēplū Quirio dicatuz .iiii. cal. Iul. ēt q̄re dict⁹ sit Quirinus

tēpla. ℣ Vbi sit multa corona docta manu: ubi sunt coronarum artifices: p̄sertiz Phylira: & Glicera. ℣ Idē tps: cadē dies .xxvii. mēsis. ℣ Erit sta. nā erit festū Iouis statoris. Cuius tēplū Ro. uoto dedicauit bello Sabino: cū Romana acies inclinasset. deide uoto regis constituisse uī. A cōsistētibus militibus statorē Iouē appellauit. Q̄d oli cō

Téplus Iouī statori a Romulo cōstitutum

didit Romulus ante ora iugi Palatini: nā iter palatiuz & Capitolīū cōstitutū est tēplū. ℣ Tot dies restant: supersunt. ℣ De mēse: Iunio. ℣ Quot noīa pcis: quę tres sunt: ut alias dictū: sic tres dies supabūt: & erat .xxviii. die mēsis. ℣ Cū o Quirine: Romule. ℣ Sūt data tē. constituta & cōsecrata templa. ℣ Trabeæ tuæ: tibi trabeato. dedicatū ē illi tēplū i colle Quirinali: sed de morte eius & relatiōe i cælū: & cuius pſuasione diximus i .ii. ℣ Tēpus natale Iuleis cal. cras ē: die crastini erūt calendæ Iuliæ: sed natale tps Iuleis dixit: q̄d hoc mēse nat⁹ ē Iulius Cæsar ex sacra Iulea domo: & cū prius Quitilis diceret in honorē Iulii Cæ. legē ferēte, M. Anto. M. F. cōsule Iulius appellatus est: q̄ hoc mense. iiii. die iduū Iulius ipse procreatus fuerit.

Pierides cœptis addite summa meis.
Dicite Pierides quis uos addixerit isti:
Cui dedit inuictas uicta nouerca manus.
Sic ego: sic Clio, clari monumenta Philippi
Aspicis: unde trahit Martia casta genus.
Martia sacrifico deductum nomen ab Anco:
In qua par facies nobilitate fuit.
Par animo quoq; forma suo respondit in illa:
Et genus, & facies, ingeniumq; simul.
Nec q̄ laudamus formam tu turpe putaris:
Laudamus magnas hac quoq; parte Deas.
Nupta fuit quondam matertera Cæsaris illi:
O decus, o sacra fœmina digna domo.
Sic cecinit Clio: doctæ assensere sorores:
Annuit Alcides: increpuitq; Lyra.

Festum Herculis musarū ꝑdicā. Iul.

PAV. MAR.

Ocresia Corniculana fuit m Seruii Seruilii Quare Orion nō uī die xxv. Iunii mensis

ANT. FAN.

℣ Addite sūma: extrema quæ restāt: ut libellus hic ꝑficiatur. ℣ Quis uos addixerit isti: addicere ꝓprie q̄d sit diximus supra: hoc est adiūgere. ℣ Nouerca: Iuno quæ iubēdo lassata est: cū Hercules agendo fuerit indefessus. ℣ Inuictas manus: monstrorū oīum domitrices: quę obiecta sunt Herculi uoluntate Iunonis. ℣ Vnde tra. ma. cas. ge. nō ꝑbādū est i re minus cōpta cū afferat aliq̄d uerisīle: ut nō facere oporteat in hac nr̄i opis pte: q̄d tādē ad umbilicū adducimus: ubi uer̄ ostendit uulgo q̄d dici solet: Caudæ nō facile pellē detrahi. Alii pace nr̄a dissentiant a nobis: & hūc locū iterp̄tent, ut placet. Nos Martiā, de qua hic agit, neq; Iuliæ matrē esse sentimus: amitæ C. Cę saris dictatoris: quā is q̄stor defunctū laudauit: ut Sue. refert: neq; uxorē Catonis Vticensis Martii Philippi filiā: quā Hortēsio traditā: & ex eo p̄gnātē Cato domū reduxit: teste Appiāo: sed aliā egregia forma & castitate pręstantē: q̄ culta est ab uxore Nasonis: ut Cīcta licet facias: nisi eris laudabilis uxor: Nō poterit credi Martia culta tibi. Hāc suscepisse Philippuz arbitramur: nō ex Accia: q̄ mr̄, nō matertera fuit Augusti: sed ex Acciæ sorore: q̄ cū Philippo nupserit (ut nobis uī) non multo post nuptias humanis rebus excessit. Vñ illud nō sine uoce, ac uultu ad dolorē accomodato ꝓnūtiādū est. ℣ O decus o sacra fœmina digna domo: ei⁹ nomē nō ē cur admirari debeamus nō esse memoriæ ꝓditū: q̄ pleraq; noīa sunt: q̄ carmina nō recipiūt: q̄uis q̄dā illd adiiciūt fuisse: q Augusto materni gn̄is ignobilitatē obiecerit. Martiæ uero nomē ab Anco Martio rege deductū Oui. putat: ex quo Iulius Cæ. amitæ suæ matrē uoluit appellatā: ut Amitæ meæ Iuliæ mr̄nū genus ab regibus ortū: pr̄nū cū Diis immortalibus cōiunctū est. Nā ab Anco Martio sunt Martii reges: quo noīe fuit mater. Sed q̄ pleriq; eādē esse Martiā & Materterā Cæsaris uolūt: nō placet: cū iis Oui. reluctetur, ut Hāc probat, & prio dilectā semp ab q̄o. Est inter comites Martia cēla suas: Inq; suis habuit matertera Cę

Martia Marci Philippi filia uxor Catōis Vticēsis Accia filia Iuliæ mater fuit Augusti

saris añ: Quaz iudicio si qua ꝓba est. Sciendū Accię id fere cōtigisse: q̄d & sorori: ut nō diu uixerit post Philippi nuptias: q̄d uez esse nō negabit q̄ spacia tēporum, uti nos fecimus, diligētius metiet. ℣ Martia sa. de no. ab Anco. Viuebat hæc Martia cū Oui. exularet: cui⁹ uenustas a poeta laudat: nō q̄ fuerat: sed q̄ tū erat cū Naso hęc scriberet. Vñ Martiā Catonis accipe ullo mō ñ possum⁹. ℣ In q̄ par. fa. no. Iua ē: cauē dū ne deprauato uersu legamus: In q̄ par facies nobilitate fuit. Nā & añ legim⁹ Vñ trahit Martia casta genus: nō uñ traxit: & postea subiungit: Rīdet in illa Et genus & facies: non rīdit. ℣ Et ge. & fa. ige. primū est Fortunę bonū. Scd̄z corporis. Tertiū ai. ℣ Q̄d laud. for. quā castitas raro comitatur. ℣ Nupta fuit quon. ma. Cæ. illi: Acciæ sorori Aug. Cęsa. matertera ac mr̄ Martię. ℣ O sa. fœ. di. do. nō digna iteritu: sed quæ diu Martii Philippi connubio potiret. ℣ Lyra: nō Herculis sed musaz. De lyra & cithara nō nihil diximus in .v. huius opis li. q̄ differunt alii q̄d: ut Higinii & Porphyriōis oñdimus testimonio: q̄uis īterdū confundant. Illud dubiū nō est lyrā musicū īstrūz esse: q̄d multarū chordarū est: manuq; pulsat: quē admodū & Barbitos: quā Theocritus polycordon appellat: & nōnulli citharæ genus uel lyrā ipsam eē uolunt: cui⁹ nomen cum pleriq; græcū esse arbitrent: Strabo barbarū putat: uti est Magas, Nobilum, & Sambuca.

Accia fuit soror Martiæ

℣ Pierides: musæ. ℣ Addite sūma: q̄si extremā manum. ℣ Meis cœ. huic pti opis: quā nūc editur⁹ sum. ℣ Dicite Pierides: p epanalexi. ℣ Quis addu. uos illuc: ad templū Herculis, legūt alii: Quis uos addixerit isti. ℣ Cui: Herculi. ℣ Nouerca ui. Iuno q̄uicta tādē est uirtute illius: nā ut ipse in Meta. inqt: Defessa iubēdo Sæua Iouis cōiux: ego sum indefessus agēdo. ℣ Dedit ma. iui. ppea q̄d uicit oīa monstra: q̄bus eū obiecerat Iuno. Hoc petit poeta: Quis cōsecrarit tēplū Herculi, musīlq; cōe: sic. n. dedicauerat ædē Martius Philippus Augusti uictricus: ut testis est Sueto. Rationē huic rei Plut. affert: Proble. lvi. Q̄d Hercules Euādrū lras docuit: sicut Iuba monumentis tradidit: q̄d honestū & honorificū duceret amicos: ac propinquos docere. Nouissime nāq; institutū est: ut mercede discipulos docerent. Quippe oium prim⁹ Sp. Carbilius ludū apuit: eius libertus, q & ipse Carbili⁹ appellatus, primus oium Romanoz uxorē repudiauit: hæc ille. ℣ Sic ego: q̄siui. ℣ Sic Clio: mula rīdit. ℣ Monumēta clari Philippi: adduxere. i. nos in tēplū Herculis. Philippus Marti⁹: q cū Lētulo cōsul fuit: ab Anco Martio genⁿ⁹ trahēs. ℣ Aspicis: tu. ℣ Vñ: a quo Philippo. ℣ Trahit genus: hoc est uñ nata fit. ℣ Martia casta: hæc filia fuit Martii Philippi: quā Cato Vticēsis post diuortiū Attiliç: puellā admodū uxorē duxit. Hæc est illa Martia (ut inqt Plu. in Cato. iuniore) de qua tam multa ferunt. Posteaq̄ Catoni filios peperit: petenti Hortensio cupiditate sobolis Cato dedit. Consentiēte ēt Philippo. ut Plut. testat. Pluraq; de eodē Luca. agit: & nos multa ēt in Lucano diximus: Mortuo Hortensio: cū Cato Pōpeiū sequuturus esset in bella ciuilia. Domus & filiarū suarum gratia

PAV. MAR. Epanalexis

Hercules docuit Euādrū literas

Vxor tertia Ouidii fuit amicissima Martiæ

(ut Plut.inqt)Martiã rursus accepit:q̃ tũc uidua erat:& ab Hortẽsio hæres relicta.Ei curã rei familiaris:& filiaꝝ cõmisit:& Põpeiũ sequutus est.Cato seipm confodens mortuus est.xlviii.ætatis anno.Illa iunior erat:uixitq; i longã senectã.Ita ut Oui.eã nõ mõ uiderit, Sed necessitu dinẽ quoq; contraxerit:& tertia eius uxor puella de domo Fabioꝝ Martiã coluit:& comes illius fuit.Vnde i libris de Ponto ad Maximũ:Ille ego de uestra cui data nupta domo.Hanc probat & prio dilectã semp ab æuo: Est inter comites Martia censa suas.Inq; suis habuit matertera Cæsaris añ:Quaꝝ iudicio si qua ꝓbata:ꝓba est. Et i Elegia:Aequor Iasonio: ad uxorẽ:Cũcta licet facias: nisi eris laudabilis uxor Nõ poterit dici Martia culta tibi.Non igit sine cã factum est:ut hoc quoq; in loco Martiæ meminisset.℣ Martia nomẽ deductũ:quæ genus & nomẽ longa tẽpoꝝ serie deductũ hẽt.℣ Ab Anco sacrificio:ab Anco Martio quarto rege Romanoꝝ. Sacrificio dixit:qm̃ natus est ex filia Numæ Põpilii:qui tot sacrorũ ordines,& sacrificia,& cerimonias instituit: & ipse aliqũ Auũ maternũ imitatus ẽ.℣ In qua:Martia.℣ Fuit facies par nobilitate:nã ut gñe illustris:ita illustris forma. ℣ Sua forma par rñdet aio suo i illa:ut ꝑstãtis formę: ita & animi quoq; ꝑstantis.Sic illa prædita oĩbus bonis fortunæ,corporis,& animi.℣ Et genus,& facies,& ingenium:simul hæc tria paria rñdet in illa.℣ Nec tu putaris turpe:q̃si nõ existimes id esse reprehẽsibile.℣ Quod laudamus formã ipsi? Martiæ.℣ Laudam? magnas Deas: laudare solemus Iunonẽ,Pallada,Dianã,Venerẽ,& cęteras.℣ Hac quoq; parte:ab ipsa forma.℣ Matertera Cæsaris fuit quondã nupta illi Philippo:ipse Martius Philippus añq̃ habuisset Acciã matrẽ Augusti uxorẽ:habuit sororẽ matris Cæsaris.De quo Cęsare dicat, uꝛ hic dubiũ:an habuerit sororẽ mris C.Cæsaris:an sororẽ Acciæ mris Augusti:an sororẽ Liuiæ:sed cũ poeta rõnẽ habeat uxoris:quæ apud materterã Cæsaris:ut diximus paulo ante fuerit:inq; suis habuit matertera Cæsaris ante. Puto de eadẽ hoc loco dicere:sic intelligemus de sorore Liuiæ:quæ matertera erat Tiberii:longe maior natu q̃ Liuia Drusilla.Quod Volscus quoq; noster asserebat.℣ O decus:o ornamentũ.℣ O fœmina digna sacra domo:o mãtera Cęsaris digna cõnubio sacrificæ gẽtis Martioꝝ. ℣ Sic Clio cecinit doctę sorores assẽlesi:cęterę musę affirmauere dcã Clius.℣ Alcides ãnuit:Hercules quoq; affirmauit.℣ Et icrepuit:hoc ẽ isonuit.℣ Lyra:& ois musaꝝ cithara in ipsa æde a Martio Philippo dedicata. In q̃ & Herculis simulachrũ erat:& oiuꝫ musaꝝ effigies.

Martio Philippo hũit pri? sororẽ Liuię Drusillæ in uxorem postea Acciam matrẽ Octauiani ſm Volscum & Marsũ

FINIS.

ANTONIVS CONSTANTIVS ZAGARELLO FANENSIS.

ON est nobis molestũ,ut te uideo suspicari,q; scribis Marsum Piscinatem poetã clarissimũ:ac nobis familiaritate cõiunctũ:præuertere nos ipressione opis sui.Nosti enim & contẽpsisse nos semp eos quæstus:quos multi ab ipressoribus aucupant:cũ imortalis Dei munere satis supq; diuitiis abundemus:&(qd melius est)animi magnitudine:q eas spnere cõsueuit:& edidisse Cõmentarios nros multo anteq̃ is aggrederet suos:uti oẽ Vrbinũ testari põt:cuius regia Biblyotheca nr̃um opus pene attritũ,& inueteratũ ostẽdit:ubi,ut alios omittã,Lodouicus Odoaxius Patauinus iuuenis utri usq; linguæ doctissimus:& Laurẽtius Abstemius Macratẽsis uir literatissimus:ac Præfectus Biblyothecæ iãpridẽ apũd inclytũ iperatorẽ Federicũ:& Octauianũ principẽ eminentissimũ:oiumq; liberaliũ artiũ cognitione prẽstantẽ:lucubrationes nostras tantum in modũ suis laudibus illustrarunt:ut merito eã gloriã neglexerimus:quã dissemiare nobis poterunt ipressores.Quod aũt mihi significas placere Marso Spicã Cilissam Nardum esse non Crocũ:q ipse suis manibus Nardũ in Cilicia legerit:q Crocus spicã non habeat:q ad odorẽ uri non consueuerit:nõ facit,ut q̃ scripsimus,edidisse pœniteat.Esto ut Cilicia Nardũ ferat:quid illud ad rẽ?nascitur siligo i Piceno,nascitur far in Latio,dicet ne hoc eam ob cãm spica Latina,illud spica Picena:cum siligo,& far alibi quoq; proueniant.Si prima Nardi nobilitas est Cilicię:si eius prouentus ibi lõge uberrimus:si Nardũ sola fert Cilicia:si peti ad rẽ diuinã ea spica tm ex ea prouincia consueuit:quoꝝ nihil uere dici põt:cuius herbã dabimus,fatebimurq; nos errasse: qui scripsimus spicam Cilissaꝫ Crocũ esse:q prima nobilitas sit Cilicio croco:ut auctor est Plinius:qui ẽt tradit Crocũ mire cõgruere uino:quod nõ fugit Propertiũ dicentẽ:Vinaq; fundantur prælis elisa falernis: Terq; lauet nostras spica Cilissa comas.Sed cum nihil eximiũ sit Nardo Ciliciæ:nihil propriũ unde per spicã Cilissam accipi debeat:non est cur debeamus ab eo qd iampridẽ in nostris scripsimus Cõmentariis dissentire.Quod uero Crocus spicã non habeat:nihil refert.Quis enim nesciat frequentissimũ illũ tropũ esse,longeq; pulcherrimũ:teste Quintiliano:nõ apud oratores mõ & poetas:qui plurima uertere ipsa metri necessitate coguñt:sed etiã apud indoctos:quẽ nostri translationem,Græci metaphoram uocant:augentẽ ita sermonis copiã:ut quæ non hẽt mutuari permittat.Vnde croci flos spica Cilissa iure optimo dici põt:is eni antequã dehiscat:ac sese pandat:inuolutũ continens fructũ quandã spicæ imaginẽ gerit: quã si poetæ nõ dabiẽ spicã appellare iure Virgiliũ accusaueris:q ait in prio Geor.Ferroq; faces inspicat acuto. Et alibi:Classiq; immittit habenas.& Remigium alarũ.Rectiusq; existimabis nõ licuisse sniam reip.dicere Ciceroi. Quã quã & ostendimus:ubi uolueris:floris quoq; spicã dici auctore Pli.Quod aũt Crocus ad odorẽ uri nõ cõsueuerit: nihil illi astipulaꝫ:cũ constet uri ẽt in re diuina:quæ minime redolent.Ouidius in prio Fastoꝝ:Ara mihi posita ẽ paruo cõiuncta sacello:Hęc adolet flãmis cũ strue farra suis.Vri aũt Crocũ in sacris:ut thus:costũ:herbã Sabinã:& similia qs nõ uiderit?ut Thura nec Euphrates: nec miserat India costũ:Nec fuerant rubri cognita fila croci.Ara dabat fumos herbis cõtenta Sabinis.Oui.alibi: Tinnulaq; æra sonant:redolent myrrhæq;,crociq;.Statius quoq; in.xv.Theb.uri crocũ testaꝫ:ut Nec nõ assyriis pinguescunt robora succis:Pallentiq; croco.Eodẽ & crines tingi negare nõ possum?: qd Lucanus nõ ignorauit.ut Et qui tingẽtes croceo medicamine crinẽ Fluxa coloratis astrigũt barbasa gẽmis. Odorũ aũt Crocũ esse neminẽ latet.Sed demus ut dũ adoleꝫ nullũ odorẽ fundat:reiiciemus ne ideo ad artis crocrũ?:cũ sulfur,quod uiuũ dr̃,in religionibus locũ hẽat:teste Plinio:& uitulorũ cineres:equinũ sanguinẽ:ac fabaꝝ stipulos recipiant suffimenta:urantur q; maris rores:& in sacris Cereris tædæ accendanꝫ:cũ thura haberi nequeũt.ut Et si thura aberunt unctas accendite tædas.Cõstet igit spicã Cilissam crocũ esse nõ Nardũ:cũ prima(ut diximus)nobilitas sit croco Cilicio:& ibi in mõte Coryco.Vñ illud est Martia.Corycio quę uenit aura croco.Alia multa quæ scribis ꝑbẽ fieri ne a nobis an iprobenꝫ ubi ad nos redieris explicabo.Vnũ illud differre nõ placet:qd ubi qdã legunt(ut mihi significasti)in.vi.Fastoꝝ:Dodona Thyene Stabis Agenorei fronte uidẽda bouis:Dodoni Dione legendũ ẽ.Quatuor eni sunt in cælo Veneris stellæ: Vna errans & alterno meatu uaga.Alia in pectore Leonis:quã stellã regiã uocant.

Tertia in leptētrionē. Quarta in Tauro: cuius meminerūt Seruius & Alphonsus: quā Naso post idus Iunias uideri docet longe antequā Sol in ortū ferat. Q d si uel Thyenē uel aliā Hyadū orientē acceperis id ages: ut igeniosiſſm? poeta rudis uideat igenii, fluxæq; memoriæ: q cū docuerit sexto nonas Maias Hyades oēs in ortū ferri. ut Pars Hyadū toto de grege nulla latet. & paulo post subiecerit: Idibus ora prior stellantia tollere tauꝝ Indicat: addideritq; furatā pluuiā quarto nonas Iunias exortu Hyadū celsiore. ut Postera lux Hyadas taurinæ cornua frontis Euocat: & multa terra madescit aq̄: nō dubitet Sole iā e Geminis abituro docere Thyenē unā Hyadū exoriri: qd nulla rōne ꝓcedit: nisi forte dixerimus id qd res nō hēt: Thyenē ita lōgo iteruallo distare a sororibus suis: ut i ortū ferat cū expremis ptibus Geminoꝝ. Lege igit Dodoni Dione uti & Ouidius scripsit. & iampridē e nostris Cōmentariis didici sti: ne si Dodona Thyene legeris in eo quoq; deprauatū locū Nasonis oīdas: q a Dodona Dodoneus deducit: non Dodonus. Dicimus enim Dodoneos lebetas. Dodoneū ęs. Dodoneā quercū: non Dodonā. Tu autem amice dilectissime & Cābitellæ familiæ decus tecum cogites uelim quid sibi eo loco uoluerit Naso ubi ortum Veneris non cossimicū: non cronicū: non heliacum ponit. Nolui enim apire rem scitu dignā: ut lectori iuestigandum aliquid linquere tur. Vale: & si Venetiis auelli potes tandem in patriam redi. Fani idibus Iuniis. M.ccccl xxxii.

FINIS INTERPRETATIONIS FASTORVM. SEQVITVR EMENDATIO QVORVNDAM LOCORVM ET ASTRORVM RATIO.

PAVLVS MARSVS PISCINAS PO. CL. GEORGIO CORNELIO. M. EQ V. F. Salutē.

Hæc illa sunt Geor. Corneli: quæ nos octo antea annis in Ouidianos Fastos magna cura: ac diligentia scripseramus: & a pricipio tibi dicata uisū est illud inire cōsiliū: ut in hoc usq; tps ꝑsta teneremus: ne editio ꝓcipitata dedecori potius q̄ laudi eēt. Nūc uero cū tandē ex urbe Venetias ad te uenire licuerit: his lucubratiōibus nostris: extremā mō manū ipposuimus: & cui tu ipse mādasti: dedimus ipri mēdas. Nō qdē illius spe gl̄ię cōmoti: sed ut ꝓmissaꝝ tibi fidē ꝑuaremus: & expectatiōi multoꝝ: ac milita terræ nr̄æ uolūtati morē gereremus. Sed cū sperādū mihi esse ducerē: neminē fore illud opus: qd Romana cēsura ꝓbauit: Venetiis dānatuꝝ. Nescio q̄ Thesiphōe factū sit: ut cōtineri nō potuerit iuidiæ furor: & añ imspectū opus i officiosum hūc laborē meū cœpit allatrare: aut ut pudicā linguā ad maledicētiā ꝓuocaret: aut ut huiopis nr̄i: siq̄ arte daret, laudē detractaret. Sed i alteꝝ si rīdere ueli: uterer, si liceret Quintilii carmine: Quē fata nobis mō sustulere. Sic. n. & aliis ꝓ tuēda mea laude rīndit: Marsū liuidulus facꝝ poetā carpit: Viuere dū cupit diserto Marsi carmine: ualde sed pereat. Nō sæuit scabie supbus unguis: Nec muscā uolucres Iouis sequunt. Altera uero tuebit sesi ipsaꝝ: & ueræ hūanitatis: ac ætatis studiosi: illā ab oi liuoris morsu uidicabūt. Aliqd tñ erat: qd i his Cōmentariis: multi qdē dānādū esse cēsebāt: sed ea nō uiderāt: q̄ nos ipsi uidim?. Diximus. n. i pri. li. eo i loco: Et sonet accēsus spica Cilissa sa focis: de Nardo itelligēdū. Dānabāt illud multi: ea rōne: ꝙ cilissi Nardi Pli. nō meminerit: q̄si alibi iueniri nō possit: qd a Pli. nō referat: sed legāt tandē Diasco. quē eruditissimus Iuuenis: & oi laꝝ laude cumulatissimus Hermolaus Barbarus mō latinū fecit. Inueniēt certe & i Cilicia nasci Nardū. Plura. n. Nardi gña ab illo cōmemorant: & hæc illa sūt. Vtar. n. Hermolai uerbis: Nardi gña duo: alteꝝ Indici: alteꝝ Syriaci: nō ꝙ hoc in Syria nascat: sed ꝙ mōtis eius: i quo legit ps una i Syria: una i Indiā spectet. Syriacū melius: quo recētius: atq; leui? ē gūmosuꝝ: colore russo: odore uequo legit ps una i Syriā: una i Indiā spectet. Syriacū melius: quo recētius: atq; leui? ē gūmosuꝝ: colore russo: odore uehemēter iucūdo. Cyperūq; imitāte: breui? spica: sapore amaro: maxieq; siccāte os: custodit suaue olētia ptinaciter. Itē Indici alteꝝ gen? Gādendis noie a fluuio Indiæ: qui montē, i quo nascit, ꝑfluit: uirib? lāguidū: ut ꝙ solo uliginoso ꝓ ueniat: eoq; i maiorē altitudinē adolescat: plūbus ab eadē radice fructicātibus iplicatis: & redolētibus uirus. Odoratius uero ꝙ locis celsiorib? gignit: spica breui: cypeꝝ olēte: i totūq; eius dotib?: qb? Syriacū. Habet & Sapharitic Nardū frutice admodū pumilo: a loco, ubi carpit, dictū: spicis igētib? cādidū. Caule q e medio ꝑsilit aliqñ hircū spirā te: dānat i totū. Nardus gallica i Lyguriæ alpib? nascit: Aliuca uernaculo idigenis noie. Nascit & i Istria frutex pusillus: cū radice uellit: & i fasciculos manuales digerit: folia ei lōgiuscula: leuiter flauescētia: flos luteus: usus ei? i caule & radicib?: qm̄ odorata hæc mō hñt. Nardus mōtana: quā aliq Thilaciti: alii Nirim appellāt: i Syria, Ciliciaq; nascentē: Caule atq; foliis Erignio similē: minorib? tñ: neq; scabris, spinosisq; radice nigra: odorata duplici: triplici q̄: atq; oino multiplici ad morē hastulæ regiæ: q̄q̄ multo minor, gracilioreq;. Assyꝝ aliq Nardū siluestre appellāt: Phu. quoq; qdā Nardū siluestre appellāt nascentē i Pōto. Hæc a Dioscoride cōmorant: & i Cilicia nasci Nardū iā oībus cōstet. Sed ubi hæc Venetiis i primū cœpere qbusdā pluuderi nō poterat: locū illū poetæ recte dicere spica Cilissa. Nec aduertebant poetā a Propertio accepisse locū: q in Elegia: Musa palatini: inqt. Terq; lauet nr̄as spica Cilissa comas: cum pro oleo Nardino dicat. Arguebāt ꝑterea nullo pacto Nardū aduri ad odorē. Nec legerāt eundē Propertiū i Elegia: Sūt aliqd manes: inqt: Curādo fiāmæ nō oliuere meæ. Cædat tandē uicta ptinacia detractoꝝ: & uera dicere Marsum fateant. Sūt tñ G. Corneli loci qdā in Cōmentariis nr̄is paululū imutati ne dixeri deprauati: & hoc nō mea culpa factū: sed celeritate illoꝝ: q characteres iprimēdos cōtexunt: ut in ipso fere pricipio cū Fastū esset: factū fecere. & ubi erat κατὰ μέρος fecere κατὰ μέρος. Sic in qbusdā aliis locis: & in eo loco primi lib. Ergo ubi nox aderit uēturus tertia nonis: Cū ego dixissem: Tertio die nonaꝝ: fecere calēdaꝝ. Et in eodē lib. ubi erat: Qu. Fabi. Rulus: is q primus suæ gētis maximus ē appellatus: factū est: Fabius Rutillianus. Et in secūdo lib. cū multis i locis eēt Linea breuis iacēs: nō erecta: punctis hinc inde signata: qd signū sit pro hoc uerbo ē: nō id illi itelligētes putabāt. I. dicere. Sed diligēs lector facile cognoscet. In pricipio q̄rti li. in ipso titulo: cū eēt: Cū deploratiōe orbitatis: fecere declamationē. & pricipiū epl̄æ. Destinatū tibi. G. Cor. opus maturantem fem̄ est: Destinatū tibi. I. Cor. opus. Et in eodē lib. Iequut? ipse poetæ sniam dixi Veneris Erycinæ sacra a Claudio Mar. in urbē trāslata. Sed illud accelerantibus ipressoribus: & me ut celerrime quoq; exscriberē, urgētib?: ꝑterierā nō errore: sed ipla celeritate: Liuiū de scdo bello punico lib. ii. dicere: Decē uiros iussos ispicere lib. Sibyllinos: & ispectis retulisse pr̄ib?: ędes Veneris Erycinę: ac Deæ Mēti uouēdas eē. Et paulo post ita inqt: Tū ædes uotæ Veneri Erycinę: Aedēq; Fabi? Maxius dictator uouit: qa ita ex fatalib? lib. edictū erat: ut is uoueret: cuius maximū impiū in ciuitate esse. Et in. iii. lib. inqt: Duūuiri creati sunt. Qu. Fabius Maximus: & Attilius Crassus ædibus dedicādis Menti. Atti. Fa. Veneri Erycinæ. Quod qdem ad illud quoq; facit: qd de Mente diximus i .vi. li. Hæc nos ideo uoluimus addere ne qs dicere: aut errasse Marsum: aut aliquid prætersisse iure posset.

SEd ꝓpoſuerã G. Corneli repetituꝝ me i fine cõmentarioꝝ nr̃oꝝ oẽm aſtroꝝ ſeriẽ: de qua ꝑ totum opus diſſeruimus: & nr̃i tpi tpis addere poſtea rõnẽ. Sed qa nimiũ creuit opis magnitudo: & de illis oĩbus rurſus agere nimiũ id qdẽ: & ingratũ lectoribus eſſet: in aliud tp̃s differendũ eſſe duxi. Pauca tñ attingã: quæ maxio fore oĩbus uſui exiſtimaueri: & ad exeutiendũ errorẽ in quo multi uerſant̃: & ad ueritatẽ aptiſſime diſcernendã. Nã cũ in explicãdis illis uſi nos ſumus auctoribus: Higinio, Plinio, & interdũ Columella: qbus & multi quoq; innituntˀ: nõ tñ eſt eadẽ rõ nr̃orũ tp̃orũ: quæ illoꝝ fuerat: qđ facile oñdemus. Ne uidear penitus (ut rũpaˀ liuor) huius rõnis expers. Vtor. n. præceptore Rigio nr̃o Adriaco aſtrologoꝝ principe: ut nemo dicere me poſſit erraturũ. Eaq; erit nobis qõ. Cur illud ſit ꝙ poetæ Naſonis & Auguſti tpibus Sol Arietis principiũ inibat undecimo calen. Apri. Nũc uero inſit qnto idus Martias. Fecit hoc qdẽ dr̃ia motuũ corporũ cæleſtiũ illoꝝ & noſtroꝝ tẽpoꝝ. Nã ab eo anno: quo natus eſt Ouid. uſq; in hunc annũ defluere anni mille qngẽti &. xxii. Sic tã magna tẽpoꝝ lõgitudine magna eſt facta motuũ mutatio: ut illud mirãdũ eſſe nõ dẽat. Si igreſſus Solis unũquodq; ſignũ illius tpis plurimũ a nr̃o tpe differt: undecim eni diebus nũc antecedit. Cuius rei cã ẽ motus augiũ. Sic eniꝫ ſũmas cæli altitudines uocant. & Stellaꝝ fixaꝝ. & motus acceſſus: & receſſus capitis Arietis octauæ ſphæræ mobilis. Nãq; eius ſphæra zodiacus eſt mobilis: & ipſa quidẽ inferior eſt. Alter uero zodiacus: quẽ uitæ circulũ Gr̃æci oñdunt. Nonæ ſphæræ: quæ ultima & altiſſima eſt nr̃o uſui: imobilis eſt: & ꝑmanẽs ꝑpetuo abſq; alio motu: præter ſuæ ſphæræ motũ ab oriente in occidentẽ aſſidue ſine ulla intermiſſione agit̃. De quo zodiaco imobilis: ſiue ſignoꝝ imobiliũ intellexit diuinus ipſe poeta. Itaq; aſſumptis & intellectis principiis hoꝝ ſignoꝝ mobiliũ: ſiue ſphæræ octauæ mobilis: una cũ motu acceſſus, & receſſus capitis Arietis ipſius octauæ ſphęrę enumerabis tres motus eorundẽ mobiliũ. Nã motus augiũ, & ſtellaꝝ fixaꝝ propriũ motũ habẽt: ut patet in tabulis calculationũ: ſeu cõputationũ. Hẽt & propriũ motũ cũ tabulis ſuis. Motus acceſſus, & receſſus octaui circuli cauſatus a duobus principiis ægnoctialibus: uidelicet Arietis, & Libræ: & eſt tertius motus tabula æquatiõis acceſſus & receſſus: quæ eſt tabula ꝑpetua: incipiens ab imo gradu. & ꝓſequens uſq; ad. xc. deinde a. xc. uſq; ad imũ gradũ retroeundo: & hoc mõeundo & redeundo. Tabula perpetua eſt æquatiõis. Numerus uero ipſoꝝ motuũ incipit a gradu. o. minutis. lx. Secund. xxv. augendo in numeꝝ graduũ. xc. Tabulæ in gra. ix. minut. o. Secund. o. Itaq; collectis motibus hoꝝ triuꝫ in tpe Naſonis. Et ſiſ̃ in hoc æuo nr̃o colligimus Solẽ inire unũquodq; ſignũ. xii. imobiliũ: nunc nr̃o tpe. xi. diebus antequã illo tpe. Veꝝ ætate Naſonis & Octauii Auguſti zodiacus mobilis octauę ſphæræ erat ſub zodiaco nonæ taliter: ꝙ caput Arietis octauæ nõ erat diſtans a linea ꝑpẽdiculari: ne in mimo qdẽ ſpatio a capite nonæ. Qua ꝑ uirtˀ infundebaˀ inferioribˀ ampliata ꝑ cõcordantiã duoꝝ zodiacoꝝ in una qdẽ & pura cõcordia: quæ cã fuit tãtę pacis illoꝝ tẽpoꝝ. Sic itaq; diſpoſitis rebus ꝑ remotionẽ capitis Arietis mobilis: a capite Arietis imobilis nonæ ſphærę init Sol. per. xi. fere gradus de neceſſitate: qui ſe mouet in quarta ſphæra planetaꝝ ꝑ lineã exeuntẽ a cẽtro terræ ꝑ cẽtrũ corporis ſui: hoc eſt ipſius Solis: terminantẽ in ꝓcipio ſignoꝝ nonæ ſphęrę per tp̃s ꝓbatũ. xi. dieꝝ añ numeꝝ dieꝝ illoꝝ tp̃oꝝ: ut inferior cõputatio demonſtrabit. Tp̃s. n. introitus Solis in. xii. altiſſima ſigna zodiaci fixi: cũ qbus multa admiratione digna poeta poſuit ſub umbra fabularum. Hic inferius dimiſſa rõne minutoꝝ: uel añ, uel poſt. anni. Mcccclxxxii. annotamus. quo quidẽ anno hæc excerpſimus & iprimẽda dedim?: Sol init Arietẽ die. xi. Martii. Sol init Tauꝝ die. xi. Aprilis. Sol init Gemios die. xii. Maii. Sol init Cancroꝝ die. xiii. Junii. Sol init Leonẽ die. xiiii. Iulii. Sol init Virginẽ die. xiiii. Auguſti. Sol init Librã die. xiiii. Septẽbris. Sol init Scorpionẽ die. xiiii. Octobris. Sol init Sagittariũ die. xiii. Nouẽbris. Sol init Capricornũ die. xiii. Decẽbris. Sol init Aquariũ die. xi. Ianuarii. Sol init Piſces die nona Februarii. De aſcẽſione uero imaginũ Cæleſtiũ: q̃ undiq; ꝑ totũ cælũ ſuſæ ſunt: tã in latitudine meridionali extra zodiacũ: q̃ in latitudine ſeptẽtrionali ſiſ̃ extra zodiacũ illud dixerimus. Ad ꝓfectã cognitionẽ eaꝝ tã aſcẽdentiũ: q̃ deſcẽdentiũ iuxta lineã orizontis: cũ ſignis zodiaci opꝫ te hẽre inſtr̃m ſphæræ ſolidæ. In qua inuenies circulũ orizontis: in medio cuius ſphæra ſolida ſita eſt cũ circulo ſuo meridiano: & taliter diſpoſita: qđ deprimere poſſis polos, ſiue attollere ſm latitudinis clymatũ mundi: uel ſm eleuationẽ poli tuæ regionis. Itaq; habita hmõi ſphæra tuopte ingenio uerificabis aſcẽſiones: & deſcẽſiones oĩum & ſingulaꝝ imaginũ: q̃ octo & quadraginta eſſe in cęlo cõſtat: una cũ aſcẽſionibus zodiaci ab hac linea orizontis: cingentis oĩa: & diuidẽtis ſphærã in duas ptes: ſuperiorẽ & inferiorẽ: & eſt terminator uiſus. Cũ quo ẽt inſtr̃o duplicẽ orizontẽ: rectũ. l. & obliquũ cognoſces: a quibˀ qdẽ duobus diuerſitas quoq; locoꝝ terreſtrium diſcernitur: quod latius in Cõmentariis ſphæræ percipies. Si ea in his tẽporibus rectificatis (ut ita dixerim) imaginibus: ſiue ſtellarum fixarum locis formata fuerit.

VOluimus hęc iõ Georgi Corneli Cõmẽtariis nr̃is addere: ne qd tibi in tãto ope: aut deeẽt: aut ab aliis deſiderareˀ. Qđ carpe quoq; ꝓget infanus liuor: & cũ multa hinc didicerit: fretˀ inſolẽtia: & ingratitudie ſua laboris nr̃i laudẽ detractare cõtẽdet. Sed quo magis illiˀ fæuiet ir̃enis rabies: eo dilucidior erit laus nr̃a: & pia ingenia maiore nos obſeruãtia & gratitudie ꝓſequenˀ: & qđ a qbuſdã certe ñ ꝓbaˀime nouo gñe iterꝑtatõis uti uoluiſſe: ut oĩa rudibˀ quoq; pueris eẽnt aptiſſia: i eo qdẽ gr̃aꝫ & agẽt: & hẽbũt mihi poſteri ſẽpiternã.

FINIS.

Impreſſum Venetiis in Aedibus ſolertiſſimi uiri Ioannis Tacuini de Tridino. Anno Dñi. MDXX. Die. XII. Aprilis. Inclyto ac feliciſſimo principe Leonardo Lauretano.

REGISTRVM.

AA A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z &.

Omnes quãterni: præter AA & N. quinterni. E ternus, & duernus.